This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

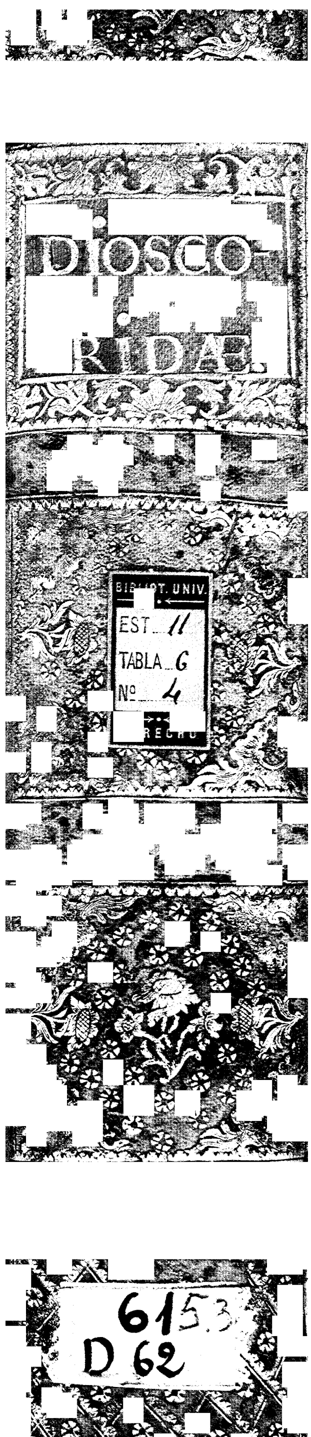
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

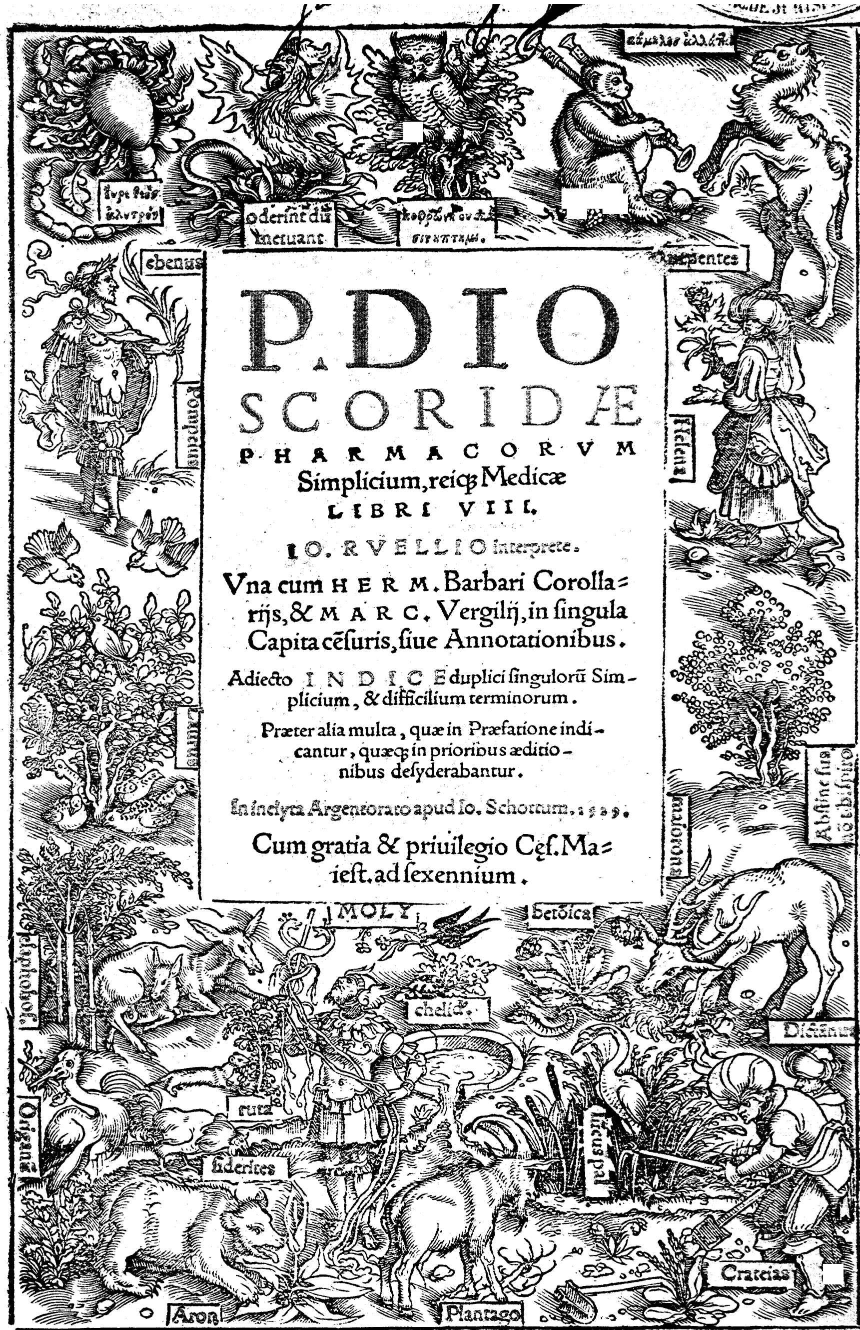
+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

P. DIO SCORIDÆ

PHARMACORVM Simplicium, reiq; Medicæ LIBRI VIII.

IO. RVELLIO interprete.

Vna cum HERM. Barbari Corollarijs, & MARC. Vergilij, in ſingula Capita cęſuris, ſiue Annotationibus.

Adiecto INDICE duplici ſingulorũ Simplicium, & difficilium terminorum.

Præter alia multa, quæ in Præfatione indicantur, quæq; in prioribus æditionibus deſyderabantur.

In inclyta Argentorato apud Io. Schottum, 1529.

Cum gratia & priuilegio Cęſ. Maieſt. ad ſexennium.

Digitized by Google

Esta conforme al expurgatorio del año de 1707

Digitized by Google

PERITISSIMO, ET MVLTA RERVM
experiẽtia prędito, Doctori Nicolao Capitoni, inclytę Vrbis Argent. Medico primario, O T H O Brunfelſius S D.

Autoris damnati cuius opus poterit permitti si reiiciatur.

VETVS, IDQVE ADEO frequẽs malũ eſt, ut qui bonos libros edẽdos cu rant, tamen ab aliquibus quidem bene, ab alijs uero male mereantur. Siquidem gratiam ineũt ab ijs, qui cum rerum cognitione pollent, quiduis nouerunt boni conſulere. Inuidiam referũt, & mille ronchos ab imperitis, qui pręterquam quod optimis ſemper obſtrepunt conatibus, tũ in dijudicandis quoq; rebus, non magis ualent, q̃ talpæ & ueſpertiliones. Id quod cum iamdu dum perſuaſum habeam, plane conniuendum mihi putaui ad calumnias, ſannaſq; quorundã, qui cum toti addicti ſunt ſuis ἀλεξιφαρμάκοις, ἀντιβαλλομένοις (uel ſi quid etiam aliud habent ſeplaſiariorum, & agyrtarum pixides χεῖρες ſcilicet τῶν θεῶν) ſic in ſuum Auicennam, Serapionem, Razemq;, & id genus ſuauiſſimos autores iurauerũt, ut plane ſordeant eis ueterũ, Plinij, Theophraſtiq; & Dioſcorid. cõmentarij. Sic enim q̃dam eorũ palam nũc blaſphemant, parũ hos medicos fuiſſe, uerum grammaticos & literatores, uel quiduis potius aliud, q̃ medicinæ peritos. Horum itaq; ſtultiſſimis, im̃o peſtilentiſſimis nenijs, tanq̃ Syrenarũ pernicioſiſſimis ſibilis diſſimulatis (doctiſſ. Capito Nicolae) Dioſcoridem noſtrum in lucem agimus. Idq; adeo ſub tuo celeberrimo, & ſplendidiſſimo nomine, ut qui autor aliquando nobis tanti conſilij fuiſti, καὶ εἴς τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουλοφόρος, ut uerbo Homerico utar, tuis etiam auſpicijs (proſcriptis barbarorum delyramentis) in orbem eat, in Medicorum muſæis legatur, inq; manibus habeatur, medicorũ ἄλφα καὶ κορυφαῖος. Simul ubi prodiderint huiuſmodi ineptiſſimi graculi & coccyces ſe, tu nihil ominus longe optimo autori patronus ut ſies, uindiceſq; ab malignantium iniuria. De autoris præſtantia & laude, non uideo quid publice monere debeam, quem tot nominibus commendat Galenus pharmacorum ſimplicium lib. ς. quod unus & ſolus de ſimplicibus effectibus bene ſcripſerit & ſenſerit, quodq; non aliunde mutuatus eſt ſua, neq; ex aliorũ narratione concinnauit hiſtoriam, id quod barbarorum Herbariorum uulgus hactenus ſtuduit, uerum præſenti inſpectione, ſuiſq; ipſius oculis omnia contuitus eſt, ſuis manibus ſingula contrectauit, ſuoq; ore guſtauit, neq; unius tantum et alterius regionis herbas, ſed magnam orbis partem peragrãs rebus perueſtigandis, ut reuera nihil eum poſſet latere. Quod initio operis & ipſe pariter teſtatur his uerbis. ἡμεῖς inq̃t δὲ ὡς ἐστιν εἰπεῖν ἐκ πρώτης ἡλικίας, ἀλήκτον τινα ἔχοντες ἐπιθυμίαν περὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ὕλης, καὶ πολλὴν γῆν ἐπελθόντες. ἴσθα γὰρ ἡμῖν στρατιωτικὸν τὸν βίον. συναγηόχαμεν τὴν πραγματείαν ἐν ἓξ βιβλίοις σοῦ προτρεψαμένου. &c. Et rurſum. παρακαλοῦμεν δὲ σὲ καί τοὺς ἐντευξομένους τοῖς ὑπομνήμασι, μὴ τὴν ἐν λόγοις ἡμῶν δύναμιν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασι μετ᾽ ἐμπειρίας ἐπιμέλειαν. μετὰ γὰρ πλείστης ἀκριβείας τὰ μὲν πλεῖστα δι᾽ αὐτοψίας γνόντες, τὰ δ᾽ ἐξ ἱστορίας συμφώνου τοῖς πᾶσι καὶ ἀνακρίσεως τῶν παρ᾽ ἑκάστοις ἐπιχωρίων ἀκριβώσαντες, πειρασόμεθα καὶ τῇ τάξει διαφόρῳ χρήσασθαι, καὶ τὰ γένη, καὶ τὰς δυνάμεις ἑκάστου αὐτῶν ἀναγράψασθαι. Niſi q̃d de uita eius ab eruditis dubitaẽ, nec ferme quicq̃ compertũ habemus præter id quod in Suidæ extat cõmentarijs, cuius hæc ſunt uerba. Διοσκουρίδης ἀναζαρβεὺς ἰατρὸς ὁ ἐπικληθεὶς φακᾶς, διὰ τοὺς ἐπὶ ἀντωνίου. γέγραπται αὐτῷ βιβλία, κδ᾽, καὶ τὰ πάντα ἰατρικὰ περιέχοντα. Vtrũ autem a Plinio lectus ſit, aut poſt Plinium uixerit, uel uter ab altero mutuatus ſit ſua, Leoniceni & Pandulphicę diſceptationi cõmittimus, quorũ litem dirimere nunc non eſt conſilij, & epiſtolaris breuitas nõ ſuſtinet. Quanq̃ Plinium Dioſcorid. libros non uidiſſe, uel inde conijci poteſt: quod multa de plãtis, arboribus, lapidibus, metalliſq; diſputat Plinius, quorum Dioſcorid. ne meminit quidem. Multa ſubinde apud Dioſco. de uenenis, & id genus alijs extãt, quę Plinius uel diſſimulauit, uel certe nunq̃ uidit. Poſtremo ſic ab utriſq; tractata ſunt quædam, ut in utroq; alterutrius dicta deſyderentur. Interdum Pliniũ Dioſcorides multitudine rerum exuperat: ſępiſſime Dioſcoridẽ Plinius. Breuiter, quod in Cathalago autorum, nuſq̃ illius meminit Plinius, quod tamen facturus erat fidiſſimus alioqui rapſodus, ſi ante ſe celebratus autor fuiſſet. Sed neq; Celſus ullam huius uiri memoriam facit, quod equidem obſeruarim. Hæc de autore ipſo, quem nihil tam cõmendat, q̃ ſuus ipſius candor, atq; rerum portentoſa quædam experientia, immo mundus ipſe quidam rerum omnium cognitu digniſſimarum. De ordine tantummodo, quo aggreſſi ſingula ſumus, præciumoperę eſt obiter ſaltem ut quædam præmoneamus. Quando igitur quatuor hodie circumferuntur tralationes, ſcilicet, uetus, Hermolai Barbari, Ruelliana, & nouiſſima M. Vergilij Florentini, nos eam ſelegimus, quæ nobis purior, ſuauior, atq; familiarior uidebatur. Ea eſt Ruellij, ſi non fallimur, idq; ea fecimus modeſtia, ut interim nullam calumniemur aliarum, nec aliorum iudicijs, quam ipſi magis pręferant, quicq̃ pręſcribamus. Et quod ſciamus, plæraq; tanti negocij eſſe, ut interdum omnibus opus habeat, qui

Digitized by Google

non infeliciter ſaltem, uelit in hoc autore uerſari. Quamobrem et cõmentarios ſubiecimus du-
os, eodem nimirum delectu atq; conſilio. Vnum Hermolai Barbari, qui Corollaria inſcribit:
de quibus illud affirmare habemus, nihil eruditius, nihil uberius, nihilq; magis uarium, poſt u-
num Plinium, latinæ linguæ editum eſſe a quoq; mille retro quingentis annis, qui non ſolum
gloriæ ſuæ, uerum literis etiam, & literatis omnibus tam ſatisfecerit. Dignus plane qui aſſidue
in manibus teratur ab omnibus ſtudioſis, nedum ab medicis, in quibus ſic ὑσ τὴν μέθοδον cernes
contractum Theophraſtum, Plinium, Paulum, Aetium, Orobaſium: ex grãmaticis uero, q̃ re
rum uocabula deſcripſerunt, Athenæum, Pollucem, Gellium, Suidam, Victruuium: ex Geo-
graphis Strabonem & Solinum, ut nihil ſit abſtruſum in ſingulis (quantum ad rem q̃dem me-
dicam attinet) quod idem non apertiſſime legas in Corollarijs. Quæ ob hoc fortaſſe ſic inſcri-
pſit, ut ſimplicium quidam quaſi Colophon exiſterent. In quibus id ſolum dolemus, quod in-
caſtigatiora ad nos peruenerunt: deinde mutila, et uix in Quintum uſq; librum porrecta: quę ſi
uſq; ad Venenorum librum perfecta fuiſſent, dij boni, prȩter unum Plinium fortaſſe, quem ſtu
duit imitari, quem haberet tamen meliorem theſaurum, ſeculorum omnium medicoꝝ cœtus?
Alterum Marcelli Vergilij iunximus, uiri ex æquo docti, & lõge diligentiſſimi, nec ab eruditis
etiam minus probati, qui tñ ſicubi prolixius ea tractabat, quæ uel non admodũ neceſſaria, uel
non proxime ad rem facere uidebantur (ſic em̃ interdũ rhetoricatur & ludit homo, uel lynceo
ipſo in dijudicãdis rebus perſpicacior) data opera decurtauimus: ne & in im̃enſum creſceret uo
lumen, & rhetoricis magis præſtigijs, q̃ utilibus & neceſſarijs cõmentarijs obturbaremus lecto
ri. Monuerunt id nos initio ipſo operis aliquot ſtudioſi, cum alioqui & ipſum quoq; integrum
adſcripturi Vergilium fuiſſemus. Poſtremo, ne noſtra quoq; opera abeſſet, ſic in utriſq; cõmen
tarijs ſudauimus, ut multo emũctiores, luculentioreſq; nunc habeas, q̃ ex ueteri editione erãt.
Verq; ſine punctis erat, uterq; ſine artificio gram̃atico, & ibi deſierant periodi, ubi ſpiritus de-
feciſſet lectoris. Ex bonis græcis, mala latine facta tã multa, ut non plures neuos habuerit Ther
ſites. Ex latinis igitur, quæ perperam ſcripta erant, in ordinem cöegimus, ex grȩcis quȩ manife
ſte deprauata erant reſtituimus. Sicubi hiatus erat, uel ſcrupulus, quem uel inſtaurare, uel ex-
cutere non ualebamus, * aſteriſco ſignauimus, ut et alijs eſſet anſa diuinandi: eo tamẽ conſilio,
ut omnia latinis literis permitteremus, partim ut conſuleremus græcæ linguæ ignaris, partim
q; in priuato Lexico retractamus ad uerbum omnia, nouo opere Pandectarum, longe meliori
opera, q̃ ſi ſarta tecta, quod dicitur, nunc reſtauraſſemus. Præterea ubi illi ad uerbum ex Theo
phraſto, Plinioq; & alijs mutuauerunt quædam, uel tranſcripſerunt (ut in toto fere opere) no-
tas & capita ſignauimus. Indicem dictauit, & eum quidem locupletiſs. I O A N N E S
S C H O T T V S ἀρχιμανδρίτα operis, ut emũctæ naris, ita uigilantiſs. Quæ omnia quan
to labore nobis conſtiterint, quantũq; alias editiones euicerimus, nulli certius æſtimabunt, q̃
qui ſimilem aliquando telam nobiſcum texuerunt, aut noſtram hanc cum Italiæ editionibus
contulerint. Planeq; falſum eſſe conuincemus, nullos libros emaculatiores prodire, q̃ qui ex
Italia emerſerint. Id totum igitur (mi Capito) in tuum effundimus ſinũ, tibiq; nuncupamus.
Tui erit uiciſſim uetuſtiſſimum, & eundem longe utiliſsimum autorem nobiſcum a barbaro-
rum tyrannide uindicare: ut ſicut iampridem meliores literȩ florere cȩperunt, ita quoq; uetus &
ſimplex Medicina caput tandẽ exerat ac regnet. Argent. Anno ab orbe redempto. 1529.

i. dictionario

IO. RVELLIVS SVESSIONEN.

Antonio Diſomo, Regio Conſiliario, utriuſq; Linguæ peritiſſimo, S. D.

CVM SAEPE mecum reputarem, humaniſſime ſimul ac eruditiſſime Antoni Diſome, omnium ferme diſciplinarum conditionẽ, illud in primis cum admiratione mihi, tum miſeratione dignum occurrebat, ꝙ ſaluberrimæ humano generi artes, uel diuinitus nobis datæ, uel mortalium ſtudio adinuentæ, ita affectæ iaceant, ut ad interitum ſpectare uideantur: quibus olim excolendis, ueteres uſq; eo diligentiã omnem, & operam impenderunt, ut intentatũ nihil, indiſcuſſumq; reliquerint. Etenim per aliquot iam ſecula, & qui diſcunt, & qui docent, neglecta uera liberalium ſcientiarũ maieſtate, ad echinatas captionũ, cauillationumq; argutias diuertentes, dici docti, haberiq;, q̃ eſſe malunt. Quod ut in cæteris ferri, diſſimulariq; fas ſit, in ea tamen arte nefarium eſt, quæ ad tuendam ſalutem hominum, nata, incorrupta ſemper, auguſtaq; eſſe debet. Quæ tamen fere iam inde ab auorũ noſtrorum memoria, tam turpi ac deſidioſo conſenſu deſerta exoleuit, ut uerear, ne flagitioſa fortaſſe ſuis profeſſoribus, aut inhoneſta uideatur, qui principem eius partem, quæ cognitione delectuq; medicamentorũ conſtat, uel rei difficultate deterriti, uel ingenio diffiſi, uel iudicio lapſi, a ſe abdicarunt, rudiq; medicamentariorũ miniſterio delegarũt: exiſtimantes fortaſſe dignitati amplitudiniq; ſuæ non parum detractum iri, ſuamq; auctoritatẽ eleuari, ſi ea ipſi tractent, quorum officinæ ſibi iam cognitionem uendicarunt. Cum cæteri artifices ignominioſum ſibi eſſe putent, ſi imprudentes ſui negocij conſpiciantur, aut uniuerſam inſtrumentorũ ſupellectilem nõ plane ac memoriter teneant. Proinde ars illa præſtantiſſima, ſine qua natura manca merito ac mutila eſſe cenſetur, priſcis temporibus clara & percelebris, literarumq; monumentis diligentiſſime tradita, poſterioribus ſeculis, adeo a ſe ipſa degenerauit, ut ſimulacrum eius tantũ, uel potius umbra nomenq; remanſerit. Quippe cum olim Hærbarij ijdem atq; Medici eſſent, ſcidit inde ſe ſtudium: hominumq; inertia ſimul & incuria factum eſt, ut ab ijs deſtituta quorũ erat propria, circulatorum, ne dicam impoſtorũ, præda facta fuerit. Cum igitur pluribus ſcriptorum monumentis admonerer, apud antiquos gloriæ fuiſſe Simplicium curam, ac memorabiles illos Græcorum duces, hoc illuſtri ſtudio ſemper floruiſſe: huic parti ruinoſæ, nutanti, breuiq; caſuræ, adbibendam eſſe manum duxi. Nec aliud occurrebat præſentius auxilium, ut a medijs ignorantiæ tenebris aſſereretur, ac errores expiari, innumeraq; monſtra domari poſſent, q̃ ut ea quæ græcis literis hac de re tradita erant, latinis illuſtrarentur, ac quæ ſine graui pernicie diſſociari nõ poterant, a cæteris medicinę partibus auulſa, ſuo corpori reſtituerentur. Pedacium igitur Dioſcoridem, præſtantiſſimũ huiuſce partis auctorem, tot ſeculorũ ſuffragijs comprobatum, pro mediocritate noſtra, latinitate donauimus, tuoq; nomini dicamus. Quod te acerrimi iudicij uirum, omnium bonarũ literarum, ac utriuſq; linguę ſtudioſiſſimum cognouimus: nec parum laudis tibi ex ea re peperiſti. Simul ut extaret pignus mutuæ inter nos beniuolentiæ: ſimul ut mortales officio cumulatiore demereremur. Quod quidem opus non paruo ſane negocio a nobis elucubratũ, ueluti primitias induſtriæ noſtræ & maioris laboris præludium, læta fronte ſuſpicias. De quo id cõſtantiſſime auſim polliceri, eſſe quaſi quoddam naturę promptuarium, ex quo res omnes, hærbę, fruges, frutices, arbores, fructus, quibus arua, campi, paſcua, montes, conualles, plana confragoſaq; ueſtiantur, & uiſceribus terræ abdita, in humani generis pręſidiũ depromi facile poſſunt, ac deniq; ueluti a quodam rei medicamentariæ ſeminario, in humanũ uſum transferri, e quo uita omnis ea haurire queat, quibus humanæ ſaluti proſpiciatur, & morbis omnibus conſulatur. Quæ uero meæ partes fuerunt, quoniam in propria harena, ut dicitur, uerſari uidebar, cum ſim profeſſione medicus, dedi operam, utinã & præſtiterim, uti omnia ex fide reſponderent, & ut latina oratio, græci auctoris ſenſum fideliter redderet: ne abſurda peregrinitas, medicinam quoquomodo pollueret, etiãſi res ipſa elegantiam ac nitorẽ non facile admittat. Curaui pręterea, ut idem utrobiq; ſenſus ſeruaretur, nulla uocum nouitas, nec triuialia uerba, aut expoſita: quibus quærendis, latinos fere omnes euoluimus. Cum uero latina me defecerunt, græcis quidem, & fere iam receptis uti malui, q̃ noua, aut barbara licenter admittere. Sed nihil ęque me torſit, q̃ ueterum manuq; exaratorum exemplarium inopia (illud em̃ tantum nactus ſum, quod bibliopolæ typis excuſum circumferunt) in quo permulta manifeſtiſſime deprauata, ex uaria auctorum lectione, & pręſertim in libris Venenorum, ex uetuſtiſſimo Pauli Aeginetæ codice, ad priſtinam ſynceritatem reſtituimus. In quibus ſtudioſos omnes rogatos uelim, ut boni conſulant. Vale Pariſijs. Calendis Maij. Anno Domini. M· D. XVI.

PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, in Libros eius, de Medicinali materia, ad ARIVM Præfatio. IO. RVELLIO Sueſſionenſi interprete.

QVANQVAM amiciſſime Ari, complures non ueterum modo, ſed recentiorum quoq;, de medicamentorum compoſitione, uiribus, atq; probatione cõmentati ſunt, nobis tamen nec uanum, nec a ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus inceſſiſſe, tibi oſtendere tentabimus. Cum eorum nõnulli abſolutum nihil ædiderant: alij ꝗ plurima quæ auditu percunctando didicere, ſcriptis tradiderant. Siquidē Bithynus Iolas, et Heraclides Tarentinus, omiſſa prorſus Hærbarũ tractatione, rem ſane ꝗ paucis perſtrinxerũt. Neq; uero omnes illi de metallicis quicq; rebus, aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas aũt Hærbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte uerſati uidētur, radices multas apprime utileis, hærbasq; haudquaq; adnotatas reliquerũt. Nec ſic quoq; priſci laude ſua fraudandi ſunt, quos &ſi pauca ipſis referantur accæpta, magnam tamen impendiſſe diligentiam conſtat. Iunioribus minus aſſentiendum, e quibus Iulius Baſſus, & Niceratus, & Petronius niger, & Diodotus, Aſclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam cognitamq; uulgo, dignam cenſuerunt, quæ ab eis literis exacte mandaretur, ut medicamentorum uires, probationesq; curſim complexi, ſic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani uero reddendarum cauſſarum ſtudio uerba fundentes, alia pro alijs ſcriptitando, rem in aceruum congeriemq; extulerũt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, Euphorbiũ naſcentis in Italia, Chamelææ ſuccum eſſe contendit: Androſæmonq; eandem hærbam cum Hyperico eſſe: quinetiam Alöen in Iudæa foſſilem naſci, & plæraq; his ſimilia citra effectuum explicationem exponit, quæ prorſus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi poteſt, ea non occulata fide, ſed narratione potius ab alijs accæpiſſe. In ordine ijdem ipſi aberrarunt, partim eorum diſcrepanteis, nullaq; cognationę coniũctas uireis collidentes: alij per elementa literarum ſcripta in ordinem digerentes, quo facilius memoriæ mandarentur, genera, & eorum effectus, a ſua cognatione diſiungentes. Nos uero ab ineunte (ut ita dicam) iuuentute, iugi deſyderio cognoſcendæ materię allecti, permultos Mundi tractus peragrauimus (nec enim neſcis, nos militarem uitam exegiſſe) tuoq; hortatu cõmentationē in ſex Libros contulimus: quod opus tibi dicamus Ari, grato noſtro animo obſequētes, ob eum quo nos proſequeris affectum. Etenim natura cum in omneis eruditione excultos, tum uero in eos, quis

Digitized by Google

cum tibi eiuſdem artis neceſſitudo intercedit, pronus ad amicitiam eſſe ſoles, in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Baſſi ſingularis erga te charitas, quam una degentes nouimus; cum mutuam inter uos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te uelim, eoſque qui in Commentarios noſtros incident, ut ne in uerbis facultatem noſtram æſtimetis, ſed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim partim res oculis ſubiectas exactiſſime cognouimus, partim narratione omnibus conſona, indagationeque rerum apud ſingulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine utentes, genera Medicinarum, uireſque deſcribamus. Quod autem neceſſaria ſit Medicamentorum ratio, nemo eſt ferme qui ignoret: ꝙ ea & toti arti coniuncta ſit, & ab ea expugnandis membratim uitijs remedia petantur. Quare per medicamentorum compoſitiones atque miſturas, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capeſſere poteſt, quamplurimum opitulante ſingulorum medicaminum cognitione. Quinetiam uernaculam, familiaremq; materiam complectemur, ut perfecta ſint quæ ſcriptis relinquemus. Verum imprimis curam impendere oportet, ut ſuis temporibus ſingula & demetantur, & recondantur. Intempeſtiue enim decerpta, conditaue, aut nullo, aut euanido munere funguntur. Serena etenim cœli conſtitutione demetenda ſunt. Magni ſiquidem refert inter colligendum, ſi uel ſquallores, uel imbres infeſti ſint: quemadmodum ſi loca in quibus prodeunt cliuoſa, & uentis expoſita ſint, & perflata, frigidaq;, & aquis carentia. in his enim locis uires eorum longe ualidiores intelliguntur. Contra, quæ in campeſtribus, riguis & opacis, cæteriſq; locis a uento ſilentibus enaſcuntur, plærumq; degenerant, & minus uiribus ualent: multoq; magis, ſi non ſuis horis peropportune colligantur, aut ſi per imbecillitatem intabuerint. Neq; ignorandum, ꝙ ſepe præcoci, aut ſerotina loci natura, aut anni clementia, maturius, aut celerius adoleſcunt. Nonnulla propria ui hyeme florent & folia pariunt, quædam bis anno florifera. Quare cui in animo eſt, horum peritiam aſſequi, neceſſe eſt ijs prima germinatione ſolo emergentibus, adultis, & ſeneſcentibus adeſſe. Nam qui pullulanti hærbæ dumtaxat aſtiterit, adultam cognoſcere non poteſt: neque qui adultam tantũ inſpexerit, nuper erumpẽtem noſcet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem, caulium proceritates, florum, ſeminiſq; magnitudinem, nonnulli qui olim has ætatum uarietates non perſpexerunt, magno in errore uerſentur. Quæ cauſſa etiam nonnullis ſcriptoribus impoſuit, qui hærbas quaſdam, uerbi gratia Gramen, Quinquefoliũ, et Tuſſilaginem, emittere florem, fructum & caulẽ negant. Ergo qui ſæpius ad uiſendas hærbas & earũ loca ſe contulerit, earũ cognitionẽ maxime conſe-

Digitized by Google

quetur. Scire etiamnum conuenit, ſola ex hærbaceis medicaminibus Veratri genera, nigrum inquam & candidum, multis edurare annis: reliqua a trimatu inutilia. Quæ uero ramis ſcatent, ſicut Stichas, Trixago, Polium, Abrotonum, Seriphum, Abſinthium, Hyſſopum, & alia id genus ſemine pregnantia, demetantur, Flores quoque antea quam ſponte ſua decidant, Fructus autem ut maturi excutiantur neceſſe eſt, & ſemina ubi ſiccari cœperint, priuſquam defluant. Herbarum ſuccus, et foliorum elici debet, germinantibus adhuc cauliculis. Lac & lachrymæ excipiantur, inciſo per adoleſcentiam caule. Radices, & liquamenta, corticeſue ut recondantur eximere conuenit, cum hærbæ ſuis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis aſperginem non redolentibus: ſed quæ luto, aut puluere ſunt obſitæ, aqua elui debent. Flores, & omnia quæ iucundum odorem efflãt, arculis tiliaceis nullo ſitu obductis reponantur. Nonnunquam charta, aut folijs ſemina, ut perennent, apte inuoluuntur. Liquidis medicaminibus denſior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis, etiamſi modo rara non ſit, accõmodat: & liguea, præſertim e buxo: ſed ænea uaſa liquidis oculorum medicamentis, quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas ſtagneis uaſis recondi conuenit.

THO. D. Aucuparius, candido lectori.

Dum uirtus animi, dum mens diuina Deorum
  Ad ſacra uel ſolum ſcandere templa ſinunt,
Dotibus his, altã conſcendit Apollinis arcem,
  Sancta Dioſcorides atria dignus adit.
Magnaq; pro meritis aperire ſacraria Phœbi
  Dum datur, has medicas arte miniſtrat opes.
Ille Dioſcorides pater antiquiſſimus, autor,
  Pœoniæ largas protulit artis opes,
Rerum uirtutes, rerum cognoſcere cauſsas,
  Rerum naturas, hiſtoriamq; docet,
Antidotũ morbis, certiſſima pharmaca pręſtat,
  Et quæ præſenti cætera multa Libro.

Digitized by Google

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Primus.

IO. RVELLIO interprete.

¶ De IRI. CAP. I A

IRIS, ab aliquibus Illyrica, ab alijs Thelpide, ab alijs Vrania, a nonnullis Cathæron, aut Thaumaſtos, a Romanis Marica radix, a quibuſdam Gladiola, ab alijs Cōſecratrix, ab AEgyptijs Nar appellat̃. A cœleſtis arcus ſimilitudine nomen accępit. Folia fert Gladiolę, ſed maiora, latiora, & pinguiora. Flores ſum̃o caule, alterno ſitu incurui euariant. Siquidē candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cerulei conſpiciuntur: qua diuerſi coloris ſpecie, quędam cœleſtis arcus imago repreſentari uidetur. Radices ſubiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ fruſtatim diſsectæ, in umbra ſiccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior eſt Illyrica, & Macedonica, & inter has laudatiſſima quę pumili fere & denſa conſtat radice, frangenti contumax, ſubruffa colore, guſtu amaro, odore perq; ſuaui ac ſyncero, ita ut nullum prorſus ſitum redoleat: quę dum tunditur, ſternutamēta mouet. Secundum locum habet Aphricana, candicans, guſtuq; amara. Teredines in uetuſtate ſentiunt. tunc t̃n odoratiores reddi ſolent. Vis omnib. excalfactoria, extenuans. Contra tuſſim B efficax, humorum qui ægre reijciuntur craſſiciem digerunt. Bilem, craſſamq; pituitam, ex hydromelite drachmis ſeptem epotæ, purgant, Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto, auxiliantur ſerpentium ictibus, lienoſis, cōuulſis, a uento refrigeratis aut rigentibus, & quibus genitura effluit. Menſes, ex uino potę, pellunt. Decoctum earum, fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandaq; in eis uenarū ſpiracula. Iſchiadicis infunditur. Fiſtulas ac ſinus carne explet. Radices ex melle glandis modo ſubditæ, partus extrahunt. Quinetiam coctæ & illitæ, ſtrumas, ueteresq; duricias emolliunt. Siccæ quoq; ulcera replent, & cum melle purgant. Nudata oſsa corpore operiunt. Doloritb. capitis, cum aceto & roſaceo magna utilitate illinuntur. Admotę cum albo Veratro, et duabus mellis partibus, lentigines, & uitia cutis in facie emaculant. Peſsis, Malagmatis, & Acopis inſeruntur. In uniuerſum, magni ad omnia uſus.

HERMOLAI BARBARI

Patritij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ

Corollarij Liber Primus.

¶ IRIS Illyrica.

IRIS æſtate floret. Folio arundinaceo. Caulem habet cubitalem, atq; rectum, ſimilem Aſphodelo, ſed minorē, durioremq;. Sunt qui Hierida appel

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA

Digitized by Google

C lent: unde Conſecratrix quoq; dicta ſit in latino. E rebus in unguenta uenientibus, nihil in Europa naſci, præter Iridem, autor eſt Theophraſtus. In Illyrio cõmendatiſſima eſt parte mediterranea, maximeq; ſeptentrionib. expoſita, & ut inquit Nicander, & Plinius, in ſilueſtribus Drilonis ac Narone. Laudatur Iris radice tantũ. Macedonica candicat. Illyrica duorum generum eſt. Raphanitis, a ſimilitudine: quę & melior. Rizotomos, ſubruffa. Non improbatur & Piſidica Selgenſium. Foſſuri, tribus ante menſibus mulſa aqua circumfuſa, hoc ueluti placamento terræ blandiuntur. Circumſcriptam mucrone, gladioue triplici cũ legerint, protinus in cœlum attollunt: præcipiturq; ante omnia, ut caſti petant. Nullos cultus exigit, niſi ꝙ ablaqueatam reſiccare ſolent. Tractatu, puſtulas ambuſti modo facit. Teredinib, non ſicca modo, ſed in terra quoq; celerrime infeſtatur. Oſtendit nobis Iridem in horto ſuo felix Sophia Paduę. Repreſentabat eius flos pruna perq; matura odore, ob quod mire appetitur a formicis. Radicem quoq; uidi ruffam extra, intus percandidam. Genus unum eius Troglodyticum appellant: quam qui manducauerit, uinum quãuis copioſo eo hauſto, non obolet: ut Aphricanus ſcriptũ reliquit. In Paulo, non troglodytin, ſed Aſtragalitin legas, in paſtilli compoſitione Pantolmij uocari. Philinus flores Iridis Lycos uocari tradit: quia labiorum lupi ſpeciem reddant. Apollonius, Herophili diſcipulus, Irin ex Elide ac Cilicia ꝓbabat. Eſt & orbiculus, paſtilluſue, Iris appellatus, in medicina: is ex croco, alumine, myrrhaq; conficitur.

Lib.21.cap.7.

Theoph. Libro 9.capite.7.

MARCELLI VERGILII in Dioſcoridem ANNOTATIONES abbreuiatæ.

PRIMVM *in Iride illud animaduertiſſe oportet, non eſſe legitimam eius appellationem quod in græcis paſſim legitur,* οἱ δὲ ἶριν ἰλλυρικὴν*. bonitatis enim laus a regione hæc eſt. Quæ tanta, et apud omnes tam cõmunis illi fuit, ut petita a medico, uillicoue, aut unguẽtario in aliquem uſum Iride, non niſi ex ea regione probaretur, & peteretur. Nec ſine cauſa. Frigida eñ, & aquilonia regio eſt, quo cœli ſtatu & afflatu, materia omnis, in omnes uſus melioreſcit. Indicant id Theophraſtus, Celſus, Columella, Plinius, omneſque alij.*

Illyrida. Non probamus quod Ruellius reddidit, ab aliquibus Illyrica, nec quem Barbarus in Corollario ſuo titulum illi adſcripſit, Iris Illyrica. Videtur enim alter, bonitatis laudem a regione illi conceſſam, inter appellationes ſimpliciter numeraſſe. Alter uero negaſſe, alibi ꝗ̃ in Illyrico Iridem naſci, aut de Illyrica tãtum hoc capite agi: cũ tamen Iris ubiq; fere naſcatur, & hic de omnibus agat, & in earum cenſu hanc unam cunctis præferat. Meminiſſe etiam debuerat Ruellius. nihil pro ſe adiectiua, qualiacunq; ea ſint, ſignificare, ſubſtantiæq; tantũ inhærere: in Iride autem indicandam ſubſtantiam, quæ patronymico illo nomine, ex quo, conſenſu oĩm, inter appellationes, laus illa bonitatis referenda erat, nimis obſcure & importune indicabat.

D *Erunt forte qui putabunt ſic dici Illyricam, ut Veronicã, aut Gencianam, aut Lyſimachiam: quarũ prima illa a uetonibus in Hiſpania, duæ illæ a regibus inuentæ,, ſolo poſſeſſiuo nomine appellãtur et celebrantur.*

Thalpide. Thalpidẽ eandem hic etiam dici ait, nulla nobis eius uocis ſignificatione, niſi forte una tantum mutata litera, Thalpide legendum ſit, manifeſta congruenteq; a uerbo θάλπω*, quod græcis calefacere, & fouere ſignificat, deriuatione, quod primum præcipuumq; habet Iris.*

Quod ſi ſuſpitionibus etiam contra hæc uitia pugnandum ſit, non fuerit abs re forſan monuiſse, quod Thelpidem legitur, Hieridem, ſiue Hierida legi poſſe.

Vrania, id eſt, cœleſtis, ideo dicta ab aliquibus fuit, ꝙ cœleſtis arcus ſpecie modo floreat.

Thaumaſtos, id eſt admirabilis, eadem illa ratione, qua a Poetis idem ille cœleſtis arcus Thaumancias dicitur, genus, originemq; hanc illi ex admiratione nouæ rei, rudi adhuc ſeculo, ut primus Plato indicauit, aſsignantibus antiquis.

Cathæron, id eſt purgans, notiſsimo participio, ἀπὸ τοῦ καθαίρειν.

Gladiolus, quia ſpecimen Gladiolæ herbæ præſefert. de qua infra. lib. 4.

Conſecratrix. Credimus quidem ideo Conſecratricem dictam, ꝙ in ſacrificijs, purificationibuſq; ſuis antiquitas quondam Iride uſa ſit: nihil tamen hactenus compertum de ea re nobis eſt.

Radix Marica. Quoniã autore Nicandro, probatiſsima naſcitur in ripis Naronis, in Illyrico fluuij, non Maricam, ſed Naronicã legẽdum eſſe ſuſpitio eſt. Nicandri uerſiculus eſt. ἶριν θ᾽ ἣν ἔθρεψε Δρίλων καὶ νάρονος ὄχθη*. Relinquimus tamen hoc legentibus arbitrarium, ſatiſq; ſit, ſuſpitionem hanc noſtrã alijs indicaſſe.*

Flos in ſummis caulibus. &c. Sic uertimus. cũ in græcis, nec ſummi, nec ſinguli caules, floresue ulli ſint. Factumq; id a nobis eſt. non tam, ꝙ paulo ante diximus, ut certius tota res pateret, ꝗ̃ ꝙ in antiquis græcis aliquot, non ἄνθη ἐπὶ τῶν καυλῶν*, ſimpliciter legitur, uerum* ἄνθη ἐπίκαυλα*, quæ uox ſingulis caulibus ſingulos diſtribuit flores.*

Quod erat item παράλληλα*, ex propria græcæ uocis ſignificatione, recta, paribuſque in ſe ſpacijs in altum*

Digitized by Google

altum ſurgentes, diximus. Hoc enim, ſi Euclidi, & græcorum grammaticis credimus, lineis quas Parallelas dicunt, præcipue competit. Nec alio pertinet ea uox. ꝙ ut ſignificetur, nō temere, neq; in latera, aliarum plantarum modo, caules Iridis ſpargi, ſed in altum nullo inter ſe concurſu ferri, & flores in his ita diſponi, ne alter alterum impellat, ſimulue concurrat. Quod totum, ut nobis uidetur, parum fœliciter reddidit Ruellius, dicens alterno ſitu flores in Iride uariari. A

Diximus prætereа, in arcum flexos, nullo illic arcus ueſtigio, quoniã floris ea flexura ſit, & græca uox ἐπικαμπῆ, quæ id exprimit, in arcu frequens reperiatur.

Subiecimus deinde, & in arcu illo uariantes tam multos colores, præſentis temporis participio uſi: quoniam quemadmodum in cœleſti arcu, colores illi plures ex mathematicorum & ſpeculata docentium ratione, non ſunt, ſed ex oppoſitæ lucis acceſſu, ideo apparent, ꝙ refractis lineis uidentur, non diſſimili modo & Iris cum luce colores mutet: idq; Dioſcoridem intellexiſse omnes uolunt, cum dixit ὁρᾶται, id eſt, uidentur. quia non ſunt in arcu illo tam multi colores, ſed ratione accedentis lucis uarient & uideantur.

DE ACORO. CAP. II

ACORVM aliqui Choron Aphrodiſias, Romani Veneream, aut Radicem nauticam, Galli Piper aqueum uocant. Folia Iridis habet, anguſtiora tamen. Radices non diſsimiles, complicatas, non in rectum, ſed obliquum tendentes, & ſummo ceſpite ſparſas, geniculis interceptas, albicantes, guſtu acres, odore non ingratas. Optimũ eſt denſum, candidum, plenum, non exeſum, odoratum, cuiuſmodi colchidicum, & galaticum, quod Aſpletion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. Prodeſt lateris doloribus, & iocinoris, atq; pectoris. Item torminibus, uulſis, ruptis. Lienem abſumit. Vrinæ ſtillicidio, & ſerpentum ictibus auxiliatur. Ad muliebres inſeſsus Iridis modo utiliter imponitur. Oculorum caligines ſucco diſcutit. Antidotis radix magno uſu commiſcetur.

BARBARI COROLL.

ACorus, & Acorum, folijs Iridis, ſed pediculo longiore. Radices ei Dioſcorides ſubalbidas, Plinius nigras, minuſq; uenoſas reddidit. Ipſe rubentem intus uidi, foris colore inter nigrum atq; candidum. Raram inuentu, falſo tradit Apuleius. Nec niſi cum florem emiſerit cognoſcibilem. Locis cultis, & hortis, pratiſq; naſcentem. Legendam Auguſto menſe. Aphrodiſiam, & Sandicem nauticam, & Syngentianam, alio codice Radicem nauticam, & Vnguentianam, & Piperapium uocatam. Vt deprauatum in Dioſcoride quis putet, Piperaciũ, pro Piperapium. Quandoquidem apes, ſuſpenſa in uaſis earum herba, nunq; diffugere, idem autor proditum reliquit. Arbitrantur & ea parte mendam eſſe, qua in Dioſcoride, Aſpletion appellari legitur. Aſplenon uerius exiſtimant, ꝙ radix Acori lienem comminuat. Optimę Ponticę, poſt Galaticæ, mox Creticæ, candidiores Ponticis. Sed primæ in Colchide, iuxta Phaſin amnem, & ubicunq; in aquoſis. Recentibus uirus maius ꝙ uetuſtis. Siccantur utribus in umbra, digitalibus fruſtis. Sunt qui radicem Ruſci Acoron uocent, proinde ut hanc nonnulli Acorũ ſiluestrem appellare malint. Acoro flores aureos, croceoſue attribuunt. Semen ſpiſſum, atq; gliſcens, non ſine odoris gratia. Haberi ferunt in Chio, Helleſpontoq;, & Euxino mari. Radicem Acori ſubrubentem, uenis intrinſecus neruoſis, prætenuibus, & candidis, eaq; indigenas Iridis loco uti. B

Lib. 25. cap. 13.

EX M. VERG. COM.

ACoron, genere neutro. Sunt qui, ꝙ herba ſit, fœminino Acorum dicunt.

Aphrodiſiadem. Fortaſse, quia inmodice uenerem excitat.

Piperapium, Solus Apuleius, quicunq; ille fuit, Piperapium dictam fuiſse teſtatus eſt, quod ea in aluearibus ſuſpenſa, nunq; facto examine, apes in colonias fugerent: nec tamen cauſsam reddidit, nec inuenta hactenus a me eſt.

Idem præterea, Sandicem nauticam, & Syngentianam ait uocari, incerta nobis pariter nominum huiuſcemodi origine & cauſsa. Quæ ego hoc loco non poſuiſsem, niſi ante nos, in Corollario ſuo, has uoces Barbarus inſeruiſset, pluriſq; ꝙ æquum erat feciſse eas uideret, & niſi in antiquo latino Dioſcoride, in extrema

C *capitis coronide, omnia illa ab Apuleio dicta, tanq̃ legitima proles ſcriprori huic adiecta fuiſſent.*

Obiter quoq; monendum cenſeo, quod in Apuleio legitur, Sandicem nauticam dici Acorum, uideri nobis ex Dioſcoride acceptum, & ſi id ſit, corrupte Sandicẽ, pro radice legi, tanque facilis in una litera lapſus, radice in ſandicem eſt, ut id potius, indicio meo, ſic legendum in Apuleio fuerit, quam importuna hoc loco uocis uſus inſerendus.

Subinde, quoniam Iridi ſimilis, et cognata Acorus ſit, eadem illa appellatione potuiſſe quondam uocari. Et ut in Iride radix Marica, Naronica, donec certius aliquid inueniretur emendata nobis eſt, ſic etiam in Acoro, pro radice nautica, Naronicam legi eodem modo poſſe. Nec eſt quod miretur aliquis, latinarum uocũ tam graues mendas, cum græcarum in latinis, non diſſimiles paſsim uidere liceat.

Primam habet bonitatis exiſtimationem quæ denſa. etc. Priuatim illud opinamur, non denſam, ſed amaram legi quondam potuiſſe. Monueruntq; nos, probatiores in Græcis codices, in quibus una tantum mutata litera, non πικνόν, *quod denſum, ſed* πικρόν, *quod amarum ſignificat, legitur. Quod & Galenus aperte innuit dicens, ſaporem Acoro acrem, cum amaritudine aliqua eſſe. Non tamen cõmunem lectionem damnamus.*

¶ DE MEO CAP. III.

μῆον ἀθαμαντικόν

pirillo

MEON, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hiſpania plurimũ gignitur, Anetho folijs & caule ſimile, ſed eo craſſius. Binum ferme cubitorum altitudine attollitur, ſparſis in obliquum rectumque radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguã excalfacientibus. Quæ ferueſactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præcluſorum renum ueſicæq; farctæ uitia potu leniunt. Vrinæ difficultati medentur. Stomachi inflationes diſcutiũt. Torminibus, cõmotæ uuluæ, articulorum doloribus, atq; fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in elegmate auxiliantur.

θώρακι ῥευματιζομένῳ

Sanguinem per menſtrua pellunt, deſeſſionibus ferueſactæ. Infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent, ꝗ ſi plus q̃ deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

D

Plinius lib. 20. capite. 23.

BARBARI COROLL.

MEV, græci μῆον, producta priore ſyllaba, non diphthongo, ſed uocali longa, ex Galeno. Genera eius duo. Nobilius Athamanticum, ita dictum, ꝗ ab Athamante inuentum ſit. Siue ꝗ laudatiſſimum in Athamante reperiatur. In Italia non niſi a medicis ſeri ſolitum. Folijs Aniſi, caule interim bipedali. Radicibus multis, & obnigris. Alterũ ruffius. Eſt & Geum inter herbas longe diſtans a Meu, radiculas, ut inquit Plinius, tenues, & nigras habens, & beneolentes. pectoris & lateris doloribus quærenda. Cruditatibus quoq; diſcutiendis. Iocundo ſapore. Sunt tamẽ Pliniani codices, in quibus Gethin hæc, nõ Geum ſcribatur. q̃ recte neſcio.

EX M. VERG. COMM.

MEON. *Plinius Meu id, non Meon appellat, qua uoce poſteriores etiam aliquot uſi ſunt.*

Caule, folijſq; Aniſo ſimilibus. Variant in figura, & hiſtoria eius antiqui Græcorum codices. In aliquibus enim legitur Aniſo, in aliquibus, Anetho folijs ſimilibus eſſe. Plinius Aniſo ſimilia dixit. Noſq; in ambiguo, ueluti alterius teſtis acceſsione, quæ pluribus teſtimonijs confirmabatur, Aniſi lectionem magis probauimus.

Quod Athamanticum uocant. Cur Athamanticum diceretur, Plinius eodem loco expoſuit. Niſi forte Abamanicum, ſubtracto t litera, legendum, docuerit Dioſcorides, & in Athamania naſci, cuius regionis gentẽ (autore Byzantio Stephano) aliqui Theſſaliæ, aliqui Illyrico adſignant. Nec refert, in Macedonia naſci Meon dixiſſe Dioſcoridem: q̃m non longe diſtant inter ſe, Macedonia, et Theſſalia. Suſpitio tamen hæc magis, q̃ decretum ſit.

¶ DE CYPIRO.

κύπειρος ἐρυσίσκηπτρον ἀσπάλαθον

CYpirus, quem aliqui Eryſiſceptrum, ut Aſpalathum appellant, Romani Iunci radicẽ, aut Iuncũ. Folia fert Porraceis ꝓxima, ſed longiora, & exiliora. Caulem odorati Iunci, cubitalem aut maiorem, anguloſum. In cuius cacumine minuta folia cum ſemine exoriuntur. Radices, quarum

Digitized by Google

ces, quarum in medicina eſt uſus, contiguis inter ſe oleis oblongis rotun diſue ſimiles, nigro colore, ſuaui odore, amaro guſtu. In lacunoſis et paluſtribus enaſcitur. Optima eſt grauiſſima, denſa, fractu contumax, plena & aſpera, odoris cum quadam acrimonia iucundi: qualis eſt Cilicia, Syriaca, & quæ a Cicladibus inſulis petitur. Huic calida uis ineſt. Venarum ſpiracula laxat. Vrinam ciet. Ad calculos, aquamq; ſubtercutem utiliſſime bibitur. Aduerſus ſcorpionũ ictus remedio eſt. Perfrictionibus uuluæ, & præcluſionibus, fotu prodeſt. Pellit menſes. Contra ulcera oris, etiam ſi depaſcant uorentq;, farina eius efficax eſt. Malagmatis calfacientibus, et unguentorum ſpiſſamentis adijci ſolet. Aliud Cypiri genus tradũt in India naſci Gingiberis effigie, quod manducatũ croci uim reddit, & illitum præſentem Pſilotri uim exhibet. A

BARBARI COROLL.

CYpirus Gladioli nomine apud noſtros, aliud eſt ꝙ Cyperus is, quem latini radicem Iunci, ut Dioſcorides hoc loco, Columellaq; teſtatur, uel Iuncum quadratum, ut Cornelius. Cyperus pro Gladiolo, ut Theodorus Gaza uertit, a Theophraſto peculiarem habere quandam æqualitatem in caule deſcribitur. Radice tamen inæquali, partim craſſa, carnoſaq;, partim gracili atq; ſurculoſa. Hanc & in altum agi. Ideoq; contumacem emori atq; uelli. Naſci e latere huius radiculam, unde cauliculus erumpat alius. Sunt qui non diſtinguant, uicinitate nominis fallente, ſed diſcrimine multo ſeparãtur. Cyperus, ſiue Cypirus is, qui latine Gladiolus, & Xiphion a Dioſcoride ſuo loco dicitur. radice bulboſa. Laudatiſſimus in inſulis Creta, dein Naxo, poſtea Phœnice uiſitur. Cretico candor odorq; propinquus Nardo. Acrior hic Naxio, exilis Phœnicio, nullus AEgyptio. Nam & ibi ꝓuenit. Tradunt, non egredi barbaros domibus, niſi ab hoc ſuffitu. uegetiores enim, firmioreſq; ſic fieri. Dulcis huic radix, & quæ decocta panem etiã gratiorem faciat, ut inquit Theophraſtus, unde ſumpſit Plinius. Ponderoſior utiq; ſimul ſubacta. Hoc ipſo nomine paluſtris alter Cypirus, ſiue Gladiolus oſtenditur, quem Iulio menſe ad radicem ſecari præcipiunt. Tertioq; die in ſole contineri. dum candidus fiat. Quotidie autem ante ſolem occidentem in tectum referri: quoniam nocturni rores paluſtribus officiant. Sit paluſtris hic qui floreat uere cum Viola nigra, ſed utiq; poſt Anemonem, quę Timonia uocatur, comitatus Hyacinthis, & Gladiolus appellatus, an, quod magis puto, Xiphion, Theophraſtum ſecutus, quærendum & æſtimandum relinquo. Eſt enim uagum & commune multis nomen Gladiolus. Folium ſimile nomini. At Cyperus, de quo nunc agitur, Iunci triãguli, ut Plinius interpretatur, ut Celſus, quadrati ſpecies, iuxta terram candidus, cacumine niger, pinguiſq; proſilit. cuius radicem cũ oblõga eſt, Cyperidem appellitãt. Laus prima Hammoniaco. Secunda Rhodio. Tertia Thracio, ſi Plinium ſequare. Nouiſſima AEgyptio, qui & cõfundit intellectum. quoniam et Cypiros ibi naſcitur, qui eſt Gladiolus. Sed & Cyperus pro Iunco duriſſima uixq; ſpirans in AEgypto. Cæteris odor ipſam Nardum imitãs. Nonnulli diſtinctionis gratia Cypiron pro Gladiolo, Cyperon pro Iunco triangulari, ſiue quadrato nominant. Non deſunt qui Pſeudocypirum uocent Gladiolum: de quo Plinius, ſemel quod meminerim, dixit. Ocyſſima omniũ Cypirus, & Pſeudocypirus frutex. Protinus enim, inquit, floret, ſemenq; profert. Quadratus & angularis, ad differentiam rotundi Iunci, quem Schoenon græci uocant, cognominatus intelligitur. Penultimam Cyperi, qñq; diphthongo longã, qñq; uocali breuem græci ſcribunt. Dicitur hæc & neutro genere Cyperum a Paulo. Habetur & Cyperus Indica: quam Plinius, Cyperin appellat, etiamſi quibuſdam exemplaribus Cypera legitur. Non poſſum non mirari, quamobrem Laurentius Valla, Cyperum in Herodoto, Siler, conuerterit.

Celſus Lib.3. cap.21.

Theophraſtus lib.9.cap.7.

B

Plinius lib.21. cap.18.

EX M. VERG. COMM.

CYperon. Non poterunt hoc loco facile ſecerni, Cyperus, Cypirus, & in feminino genere Cyperis; quæ tria, multa nominum ſimilitudine, genere, & ut a toto pars inter ſe differunt. Cyperus ſiquidem, de quo nunc agimus, in Iuncorum genere anguloſo caule, & odorata radice eſt. a Celſo. lib.3. cap.21. quadratus Iuncus, a Plinio lib. 21. cap.18. triangularis primo, mox anguloſus dictus, graui, inter graues autores, in angulis eius

Digitized by Google

C dıſcordia. Niſi Dioſcorides, cum dicens, utriuſq; hyſtoriam confirmaſſe, & omnem inter eos, ueluti litem diremiſſe uideatur.

prg idez q gla iolg ſive Junco

Cypirus autem paluſtris herba eſt, Gladiolus quondam, a cultellati folij figura, ut credimus dictus, multis locis laudatus, & in AEgypto, ſi Plinio credimus, nullius odoris.

Cyperida poſtremo, fœminino genere, radicem Cyperi ueteres dixerunt, non omnem, ſed eã, quam hic oblongæ oliuæ ſimilem, præcipui in medicina uſus, laudauit. Quæ una fuit cauſa, ut poſteriores medici Cyperin, ſiue Cyperida tantum nouerint. Sic enim Paulus ægineta multis locis appellat. Quam uero Plinius eodem capite dixit, per ſe Indicam herbam eſſe, quæ Cyperis uocetur, Zingiberis effigie, & commanducatam Croci uim reddere, diuerſe a Dioſcoride traditur. Non enim Cyperida, ſed Cyperum dicit appellari. quæ in India naſcatur Zingiberis effigie. Credimuſq; nos, ab utroq; idem dici, uarietatemq; uocũ, non aliud eſſe, q̃ qa a potiore parte, & quæ ſola uſum habet, tota quondam etiam dicta fuerit planta. Quod a Romanis itidem factum eſt, qui Iunci radicem Cyperum dixerunt, totam plantam, et utiliorem eius partem ſimul ſignantes, qua appellatione uſus Columella aliquando eſt.

ἀντιϐαλλόμενα

Sunt qui Eryſiſceptrum uocent. Nulla a nobis deprehenſa hactenus appellationis huius origo eſt, & cauſa: quando, ut ex utriuſq; hyſtoria patet, nihil ſimile inter ſe habent, Cyperus & Aſpalathus, & licet aliquas habeant in medicina pares uires, non tamen ἀντιϐαλλόμενα ſunt, ideſt, æqualia, uel quæ hodie ſic uocant, quid pro quo. Niſi fortaſſe multis quoq; plantis commune ſit hoc nomen. ſ. Aſpalatho, Cypero, Verbenaci, alijſq;. Ex quo enim per multas uagatur plantas, oportet in eo commune aliquid intelligere, quo ſe diuerſis cõciliet rebus.

DE CARDAMOMO CAP. V.

καρδάμωμον

CArdamomum optimũ eſt, quod ex Comagene, Armenia, Boſphoroq; deuehitur. India quoq; & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, contractum. quod em̃ huiuſmodi non eſt, intempeſtiuum iudicatur, & guſtu acre, ſubamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam uim habet. Potumq; ex aqua, facit ad comitiales, iſchiadicos, tuſſes, neruorum reſolutionem. Item ad rupta, uulſa, tormina.

D ἕλμινθα πλατείας

Latas uentris tineas excutit. Ex uino aũt potum renibus, difficultati urinæ, a ſcorpione ictis, neq; non omnibus uenenum uibrantibus auxilio eſt. Cum cortice radicis Lauri epota drachma, calculos comminuit. Partus ſuffitu enecat. Scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad unguentorum ſpiſſamenta additur.

Theophraſtus Lib. 9. cap. 7.

CArdamomum, Theophraſtus refert, alios e Media putare, alios ex India cum Amomo atq; Nardo, et plurimis id genus aduehi. Simile Amomo, frutice toto prædicãt, ſemine oblongo. Quatuor eius genera, uiridiſſimum, & pingue, acutis angulis, fricanti pertinax, quod & maxime laudatur. Proximum ruffo candicans. Tertium minutius atq; nigrius. Peius, uarium & friari facile, odoriſq; parui. Id quod uerius eſt, uicinius eſſe Coſto debet. Preciũ optimi, ait Plinius, in libras denarij. 2. Recentiores Mauritani, hoc non Cardamomum, ſed Cordumeni, et ſyluestre Caros uocant. Cardamomi uero nomine genus aliud intelligũt, in geminas diuiſum ſpecies. Alterum lentis amplitudine. Alterum ciceris obnigri, in quo granum albũ ſit, guſtu mordaci. Vtrunq; odoratum. Quid, ꝙ officinæ Cardamomo utuntur alio, q̃ quod a Mauris, & a Dioſcoride perſcribitur, duplicis faſtigij, minus & maius appellantes, cui ſimile id ſemen ſit, quod uulgo Melligeta dicitur, prælatum uiribus.

Plinius lib. 12. capite. 13. Gale. 7. ſimplic.

ADDITIO

AVthor Pandectarum, neſcio quid hic lepidum ſomniat de Cardomomo & Cardumeni, indicans aliquid eſſe corruptum in Dioſcoridis textu, & apud Plinium. Mirum, quomodo hic tam lynceus fuit, in alijs totus talpa. Quare poſthac illius nenijs im̃orari, uel eas reprobare, omittemus.

DE NARDO CAP. VI.

νάρδος ἰνδική
νάρδος συριακή

DV O Nardi genera, unum Indicum, alterum Syriacũ appellatur. Non quod in Syria proueniat, ſed quod montis in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci gene

repræcipuum eſt recens & leue, largam gerens comam; flauum colore, perq́ odoratum, ac Cyperum redolẽs. breui ſpica, amaro ſapore linguã ſiccante, ꝙ diu in ſua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem Nardũ quoddam Gangitis uocatur, a fluuio Gange, apud quem enaſcitur, montem præterfluente: quod genus ob multam loci in quo prodit uliginem, uiribus infirmius eſt, atque procerius adoleſcit, oppletas ferẽs ſpicas, ab radice comatas, unaque conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autem odoratius, ſpica breui, odore Cypero uicino, cæteras habens Syriaci dotes. Eſt & genus quoddam, cui Sampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas ſe ſpargens ſpicas, cãdidiore caule, Hircorum uirus ſupra modũ redolente: quod improbatur. Madefactum uendi ſolet. Quod uitium ex eo deprehẽditur, ꝙ cãdida ſit ſpica & ſqualida, nulloq́ puluere obſita. Adulteratur* Stilbio cũ aqua, aut Palmeo uino, inſpiſſationis ponderiſq́ cauſſa inſpirato. Intueri autem oportet, ſi lutum radicibus inſideat, & incerniculo puluerem excutere, eluẽdis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouẽt. Aluum potu ſiſtunt. Vuluæ profluuia, ſaniemq́ appoſita ſupprimunt. Nauſeæ ex aqua frigida auxiliantur. & cardiacis, inflationi, iocineri, regio morbo, renum uitijs. Aquæ autem incoctæ fotu ad inſeſſum, uuluæ inflammationibus medẽtur. Ad glabras oculorum genas ualent: ſiquidem eas ad denſiorem pilum reducunt. Perfuſis humore corporibus inſparguntur. Miſcentur antidotis. & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in paſtillos coacta.

A
ξανθὴν τὴν χρόαν
γαγγῖτις
i. humiditatem
σαμφαριτικὴ
*Barbar. ſtimmi
καρδιωγμοῖς
glaber idem est q̃ sine pilis. / gena est supercilium
ὀφθαλμικά

N. BARBARI COROLL.

NArdum, ſiue Nardus, in Thracia exili odore naſcitur, ſiue ut Theophraſtus ſcripſit, radiculæ potius quædam imitantes odore Nardum, ſed leuiter. Quanquam Plinius, inuentam in Thracia nuper herbam dicat, cuius folia nihil ab Indica Nardo ſpecie diſſentiant. Principatus in unguentis Nardo apud ueteres ſtetit. Frutex eſt graui & craſſa radice, ſed minuta nigraq́ ac fragili, quamuis pingui, ſitum redolente, qualem Cupreſſi, aſpero ſapore. folio paruo, denſoque. Cacumina in ariſtas ſe ſpargũt, Ideo gemina dote Nardi ſpicas, & folia concelebrant. Alterum genus apud Gangem in totum reijcitur. Adulterat Pſeudonardo herba, quæ ubiq́ naſcitur craſſiore atque latiore folio, colore languido, in candidum uergẽte. Sit hæc fortaſſe quã Dioſcorides Sampharitícam appellat. Item ſua radice permixta, ut Stibio ponderis gratia, & Gummi, & Argenti ſpuma, & Cyperi cortice. Precium ſpicæ in libras denarij. 90. foliorum uero eius quod maiora hæc habet, Hadroſpheron uocatur, denarij. 30. Eius autem quod minora & Meſoſpheron dicitur, denarij. 60. At eius quod minima, & ob id Microſpheron appellatur, laudatiſſimumq́ eſt, denarij. 75. Odoris gratia omnibus maior recentibus. Nardo color, qu inueterauerit, nigriori melior. Indica, Syriacæ præfertur a Galeno. Nigrior, & ualidior etiã nonnunquam Syriaca. Reliqua genera in mẽtione gallici Nardi, montaniq́ dicemus. Sed poſcimur identidem, quæ ſint illæ nouem ſpecies, quas Nardum Indicum repreſentare Plinius exiſtimet. An Gangetis prima, Ozenitis, ab odore uirulento dicta. Secunda, Pſeudonardus. Tertia, Syriaca. Quarta, Gallica. Quinta, Cretica, id eſt Phu. Sexta, Baccharis. Septima, Hirculus. Octaua, Aſſaron. Nona, Thracia. Quidã uſum Nardi omnẽ abdicãt, ob ancipitẽ ex ea medicinã, propterea ꝙ in Nardo quiddã ueneni deliburorij uice naſci ferãt, e quo Piſon illud uocatũ Indi cõficiant. Exitiale nõ potu modo, ſed in ſudore corporibus appoſitũ, etiã ſi ab legulis purgari, & elui curioſiſſime, moris ſit, fortaſſeq́ hoc ſit aut nõ diſſimile quod Pharicõ a Dioſcoride, ac Plinio, Phariacon ab Athenęo dicitur, guſtu Nardi omnino, ſed reſolutionẽ faciẽs neruorũ, cũ alienatiõe mẽtis, atq́ ſpaſmo. Aduerſari autẽ huic ueneno maxime Cydoni-

B
Pli. lib. 12. ca. 12.
Theophra. lib. 9 cap. 7.

Nouem ſpecies Nardi.

Nardus in uenenum.

C am, Philarcus prodidit. Notatu dignũ, a Dioſcoride, cęteriſq; ueteribus, Nardũ Cyperi odore cōmẽdari, a Plinio Cupreſſi. Malim quidem librarij fuiſſe culpã. Sed ſi Plinio tribuẽdus error fo ret, affinitate uerbi lapſum eſſe dicerẽ, Cypariſſizin, pro Cyperizin legentẽ. Neq; dici poteſt, cōtra deceptũ eſſe Dioſcoridem, non Plinium. Quando quidem Cyperum idem ipſe Plinius odorẽ Nardi referre alio loco ſcribat. Aduertẽdum eſt & illud, omnia Nardi genera herbas eſ ſe, præter Indicum. In ijs probatio una, ne ſint fragilia, & arida potius q̃ ſicca folia. Hirculus porro, qua uitiari Nardum ſinceram dicunt, nō grauitate odoris modo, ſed ſimilitudinẽ etiã nonnullam animalis eius nomen accepit. Græci τράγον uocant. Illud, ne quem fallamus, no- ſcendũ. Syriacam Nardum duplicis eſſe generis. Vnum in India, ſed parte montis in Syri- am ſpectãte, quam Plinius ſub Indicę uocabulo complectitur. Alterum in orbe noſtro, id eſt, Syria, Ciliciaque. Hoc aliqui Gallico præponunt. Aliqui contra, Gallicum Syriaco tali præ- ferunt. De Gallico mox dicemus. Calenus Indicam Nardum accipit quoties abſolute Stach- yn, id eſt ſpicam Nardi nominat, quaſi ſpicam cæteræ non habeant, ſed herbã dumtaxat, quẽ admodũ & Plinio uidetur. In Gedroſia quoq; Nardum eſt. Sed ſub Indico cōtineri credimus.

EX M. VERG. COMM.

ALtera Indicum ſpectat. Credimus, ſtatim in ipſis foribus, perijſſe huic capiti alteram regionem, Indicam ſcilicet. Siquidem incipiens hoc caput Dioſcorides, duplicem eſſe Nardum ait, uocariq; Indicam alterã, alteram uero Syriacam: ſubiecitq; ſtatim, non ideo Syriacam dici, quia in Syria naſcatur, ſed quod montis in quo naſcitur, altera pars Indiam, altera Syriam ſpectat: exigebatq; rei, & dictionis ſequax neceſſitas, ut quẽ admodum dixerat, non ideo Syriacam. &c. ſic etiam de Indica aliquid diceretur: nec aliud dici poſſe uidebatur, ob ea quæ ſtatim ſequuntur, q̃ quod de Syriaca dictum fuerat, non ideo ſcilicet Indicam dici, quia in India naſcatur, ſed quod. &c. Quam ob cauſſam nos Indicam etiam reddidimus, & ſi in nullo græcorum inuẽtum id à nobis fuerit.

Deſyderari eodem loco etiam hic poteſt mõtis nomen, & ſitus in quo Nardus naſci dicitur, ſiue in India, ſiue alibi is eſſet: & ſi ob ea quæ Plinius libro. 12. rettulit, & hic paulo poſt de Gange dixit Indiæ Nardi natales aſſignandi ſint. Leuiora tamen hæc ſunt.

D *Illud in medio capite grauius, in quo non diuerſa tantum, ſed contraria penitus omnia leguntur. In pluribus ſiquidem, ſed minus probatis legitur. Auferendum in uſu Nardi, ſi quid luti radicibus eis hæſerit, cum cribro eximendus puluis. In paucioribus autem, ſed probatioris fidei, ut nos reddidimus, Auferendæ ſcilicet in uſu eius primum radices. &c. Videturq; prior lectio illa, Nardi radicibus ad medicinam uti, exquo in eum uſum purgari eas iubet: idque Paulus AEgineta libro ſexto etiam confirmat, fuiſſeq; hanc Serapionis ætate huius loci lectionem.*

Proſunt & ſtomachi eroſionibus, quas Græci Cardiogmos dicunt. Sciendum illud eſt, quam Græci ex multo tempore καρδίαν, id eſt, cor dicunt, antiquiſſimis in ea gente Peloponeſiaciq; belli tempore, quo Hippocrates, medicinam ſuam commentatus eſt, non cor, ſed uentriculum & oſtium ſtomachi ſignificaſſe, eaq; uoce intellexiſſe antiquiſſimos Græcos, ſtomachum & eius oſtium tantum, non cor penitus aliud ab eo. Teſtis ſignificationis eius eſt Hippocrates grauis autor, & qui pro oraculo in hijs merito habẽdus ſit, pluribus locis ea pro ſtomacho uſus eſt. Hæc multis etiam alijs in commentario ſuo Vergil.

ADDITIO.

CYperum imitante, id eſt, anguloſum Iuncum.

Hircum ſpirante, id eſt, hircinum, uel Hircorum uirus.

Frutice pumilo. Breui, uel decurtato. *Adulterant ſtatum Stibio.* δολίζουσι δὲ αὐτὸν ἐμφυσῶντες στίμμι. *Eſt autem Stimmi, ut inquit Plinius lib. 33. cap. 6. lapis ſpumæ candidæ, nitentiſq;, non tamen tranſlucentis. Stimmi appellant alij Stibiũ, alij Alabaſtrum, alij Larbaſon. Duo enim genera, mas, & fœmina. &c.*

Abundancias fœminarum, id eſt, uuluæ fluxiones & proflumina.

Nouo fictili. cui tectorium non ſit obductum. ἐν ἀγγείῳ καινῷ ἀκονίτῳ, *uaſe nouo picato.*

De NARDO Celtico. CAP. VII

νάρδος κελτική
ἀλιούγγα

CEltícum Nardum naſcitur in Liguriæ alpibus, Saliunca patrio nomine appellatum. Prouenitq; in Iſtria. Exigue fruticat, & cũ radice uellitur. Alligatur manualibus faſciculis, manipulatimque componitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido. Florem luteum. Foliorum, ac cauliculorum dumtaxat uſus eſt, & odoris ſuauitas. Vnde pridie faſciculos aqua abluere expedit, & exempta terra, pauito ſo

lo atque

ſo atque humenti ſubiecta, charta reponere, poſtridie repurgare. ſiquidē utile ab aceroſo, alienoq́; propter humoris uim, non excutitur. Adulteratur impoſita herba ſimili, quæ Hirculus uocatur, ab odoris grauitate. Sed facilis cognitio. Namq́; herba candidior eſt, ſine cauliculo, minoribus folijs, radice neque amara, neque odorata, uti uerum Nardum eſt. Itaque radices atque cauliculi, abiectis folijs triti, uino excipiuntur, digerunturque in paſtillos, & ita fictili nouo diligenter operto, aſſeruari debent. Laudatur maxime recens, iucundi odoris, radice numeroſa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadem quæ Syriacum pollet. ſed uehementius urinam cit, & ſtomacho utilius eſt. Inflammationibus iocineris, & felle ſuffuſis auxiliatur. Contra ſtomachi inflationes, cum Abſinthij decocto bibitur. Item aduerſus lienem, renum & ueſicæ uitia, & uenenatos ictus ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfaciētia unguenta. A

τράγιον

ἰκτερικοῖς

BARBARI COROLL.

NArdum Gallicū, ſiue ut Gręci appellant, Celticū, laudatur in orbe noſtro poſt Siriacum. quippe quod Syriaco ſit leuius, neq́; multū ab Indico differēs, ut Plinius exiſtimat. Preciū ſiclis iij. Hoc & Aliucā uocari, Dioſcorides Alpinis populis tradit. Credo Saliuncā legendū, a uicinitate pro Saliuncæ. Quam noſtri folioſam quidē, ſed breuem, & quæ necti non poſſit, deſcribunt. Radici numeroſæ cohæret herba uerius q̃ flos. Denſa, ueluti manu preſſa. Breuiterque ceſpes ſui generis. Pannonia gignit hanc, & Norica, & Alpium aprica. Vrbium Eporedia tantæ ſuauitatis, ut metallum eſſe cœperit. Veſtibus interponi eam gratiſſimū. Seruius hanc uulgo appellari, Orci tunicam putauit. De Hirculo herba, cuius Dioſcorides hoc loco meminit, ſuperius mox abſolui.

κελτικὴ νάρδος
Lib. 21. cap. 7. & Lib. 20.

EX M. VERG. COMM.

CElticam Romani Gallicam, Id eſt, naſcit in alpibus Lyguriæ Celtica Nardus, ſed ab incolis regionis ſuæ uocabulo Gallica appellata eſt. Suſpicionemq́; & coniecturam hanc noſtram confirmauit, quod eſt illic aduerbium ἐπιχωρίως, *manifeſta in Græcis ſignificatione, quaſi dicas, regionis modo & nomine. quod tota nos reddidimus, ab incolis gētis ſuæ nomine appellata. Nec aliud eſt quod certū & pro comperto nobis de ea dici poſſit, & Genuates quidā Herbariā pro celtica Nardo, quæ eſt ſpicati floris colore inter ceruleum & purpureum, Lauendulam exhibuerūt, notam paſſim herbam. Atque ſic dicta, quoniam magnum uectigal genti illi hæc herba eſt, quotannis in Aphricam eam ferentibus mercatoribus, ubi lauandis, fouendiſq́; corporibus in balneis Lybes ea utuntur, nec niſi decocto eius abluti mane domo egrediuntur. Iidem, nullam talē herbam hircini odoris nouiſſe ſe dicebant. Quo fit, ut peritioribus cenſendum relinquamus, an Celtica Dioſcoridi Nardus ea ſit, quam Genuates Celticam ſpicam, & Lauendulam. dicunt. Nobis nō uidentur alteri alterius reſpondere notæ. Nam Dioſcorides ſuam luteo flore deſcribit, Genuates ſuam colore inter purpureum & ceruleum oſtendūt: ob quas cauſſas ſuſpicantur proprij generis herbam, Gallicam hanc Nardum eſſe.* B

Lauendula quare ſic dicta eſt.

ἀλιούγγια. *Ruellius, Saliunca. Sed omnē, ut uidetur, doctiſſimorum noſtra ætate uirorum, pro Saliunca, & Gallica Nardo diſceptationē excitauit una Dioſcoridis in hoc capite uox, quæ nec una, nec eadem in antiquis græcis eſt, ſed in aliquibus Saliunca, in aliquibus Aliunca, in aliquibus etiam geminato, ll, Alliunca legitur. Ex qua tam multiplici lectione. oborta nobis ſuſpitio eſt, uitium in ea uoce eſſe, ut plærunque fit in his quæ latina a Græcis, & a latinis græca imperitis alterius linguæ librarijs ſcribuntur: nec Saliuncam illic legendum eſſe, uerum ex quo ſunt in quibus duplum ll eſt, & in omnibus totam dictionem finit ea ſyllaba, Gallica, pro Saliunca legi poſſe.*

Prodeſt eodem modo & lieni. In aliquibus græcis non prodeſſe ſimpliciter ſcribitur: ut non tantum cui parti, uerum in quo eius partis malo etiam mederetur. intelligeremus.

¶ De montano NARDO. CAP. VIII.

MOntanum NARDVM, quod ab aliquibus Thylacitis, & Niris appellatur, in Cilicia & Syria naſcitur, caule & folijs Eryn=

ὀρεινὴ νάρδος
θυλακῖτις νῆρις
eringy cardo corredor.

C gio ſimilibus, minoribus, minime tamẽ ſpinoſis, aſperiſq́. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu Haſtulæ regiæ, ſed lõge graciliorib. & exilioribus. Neq́ caulem, neq́ fructum, neq́ florem profert. Ad eadem quæ Celticum efficax.

BARBARI COROLL.

NArdus montana, quam & Syriacam. & Ciliciam uocare poſſis: a Galeno Pyritis appellata eſt, nec priuatim a Plinio deſcribitur, ſed inter Nardi genera promiſcue refertur.

EX M. VERG. COMM.

A Q nibuſdã Thylacitis, θύλακα, θύλακον q́ maſculino, nec minus θυλάκιον neutro genere, græci uocãt ex animalium corio factum ſacculum, peramq́ & utrem: ab his nominibus adiectiua forma θυλακιτισ uox facta eſt, qua ueteres Nardum hanc dicebant. propterea, q́ ex Cilicia, Syriaq́, mercatoribus in Græciam ſacculis bis clauſa, uenalis afferretur: eratq́ id nomen quaſi nota gentis, & a gente bonitatis in hac herba. Indicant id meliora græcorum Lexica, in quibus uox τυλακοφόροι, exponitur, θυλάκοισ περιφέροντεσ τὰ ἀρώματα, quod eſt. ex corio ſacculis circumferentes aromata.

Folia cum Eryngio ſimilia habet. Diſſidet hoc quod mox a fine ſubiungit, Non caulem, non florem, non ſemen fert. Quomodo caulem habet, & non caulem? Sed quod nocuiſse huic capiti credimus, rerum uocumq́ ſimilitudo & uicinitas eſt. Habent ſiquidem græci κλῶνασ κλάδοσ, & καυλοὺσ, quibus diuerſas in plantis germinationes oſtendant, ut aliquando certius nos etiam docebimus. Factuq́ facile fuit, ut in priore illa parte qua nunc legitur καυλοὺσ, id eſt caules, non id, ſed κλάδοσ, aut κλῶνασ quondam legeretur, & a parum perito, diligentiq́ homine, altera pro altera uox accepta fuerit: ideo nos ramulos illic reddidimus. nam in poſteriore illo, caules neceſſario reddẽdi erant. In pluribus ſiquidem naturæ ordo hic eſt, ut ad florem & ſemen, caulem prius proferri oporteat. Quæ duo in montana Nardo hic negaturus, tertium etiam negare cogebatur. Qui autem ab nobis ramuli in herbis dicuntur, hi ſunt qui infructuoſo genere, quale Abſinthiũ, Ruta, Thymus, pluraq́ alia ſunt conſerti ab uno principio, pluresq́ oriuntur, & eadem altitudine fere inter ſe creſcunt.

D *Minora tamen, nec Eryngij modo aſpera. In paucioribus græcis, non τραχέα, quod aſperum, ſed παχέα, quod craſſum ſignificat legitur. Nec aliud Serapionis ætate legebatur. Tota in eo res uerſabatur, aſperitatem ne, an craſſitudinem, Dioſcorides excepiſse uideatur. Nos quoniam Eryngio aſperitas, & aculei a Dioſcoride aſsignantur, illud maluimus, quod eiuſdem ſcriptoris autoritate defendi & confirmari poterat.*

DE ASARO CAP. IX

ἄσαρον
αἷμα ἄρεως
θέσαν
βάκχαρ
σούκκινουμ
ὑσκυάμῳ κυτίνῳ

ASARVM, quod & ipſum aliqui ſilueſtre Nardum appellant, Magi Sanguinem Martis, Latini Perpẽſam, alij Bacchar, Oſthanes Theſam, AEgyptij Cerea, alij Nardũ ruſticũ, Galli Bacchar, AEthruſci Succinum. Odorata herba eſt, qua in coronamentis utuntur, Hederę folijs, minoribus multo, rotundioribuſq́. Floribus Cytini Hyoſcyami, purpureis, inter folia proxime radicem emicantibus, odoratis, in quibus ſemen acinoſum. Cauliculos habet anguloſos, aſperos, & molles. Radices numeroſas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini nõ diſſimiles, longe tamẽ graciliores, odoratas, quibus odor ineſt Ciñamomo proximus. Aſperum ſiccumq́ ſolum amat. Eius radix, ruptis, conuulſis, in tuſſi uetere, & ſpirandi difficultate, & ſi urina ægre redditur, opifera eſt. Menſes ciet. Contra ſerpentũ ictus, eam in uino bibere, ſalutare eſt. Folia, ut quæ aſtringant, illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, incipientibus ægilopijs, mammis tumentibus a partu, ignibus ſacris auxiliantur. Odor ſomnum gignit. Crateuas herbarius de eo ita ſcriptũ reliquit.

Crateuas herbarius.

Aſarum excalfactoriam uim habet. Vrinam cit. Hydropicis, & uetuſto coxendicum dolori prodeſt. Radices ſenis drachmis ex aqua mulſa potę menſes

menſes trahūt, & Veratri albi modo purgant. In unguenta additur. Vmbroſis montibus prouenit, ſed plurimum in Ponto, Phrygia, Illyrico, & Italiæ Iuſtinienſi agro. A

BARBARI COROLL.

ASaron, præter cæteras differentias, molliora quoqꝫ folia obtinet ꝙ̄ Hedera. Radice Gallici Nardi, Semine, ſaporis calidi ac uinoſi. Bis anno floret, Autumno, & Vere. Optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrio. Effoditur cū mittit folia, ſitum ocyſſime trahens, ac ſeneſcens. Error librariorum eſt in Plinio, qui alicubi iubere uidetur ſiccandū in ſole, alicubi in umbra. Niſi quis poſteriorē locum ita legat. Nō ꝙ ſiccandum ſit in umbra, ſed ꝙ ſitū celerrime in umbra ſentiat. Non ignorandū, Baccarē aliud omnino eſſe ꝙ̄ Aſaron, etiāſi medicinas, quas Dioſcorides Aſaro dicauit, Plinius apud nos Baccari magna ex parte acceptas retulit. Nec mirum, cū ſit earum natura uiribus & effectu proxima. Ceterum Perpenſam, ſiue Perpreſam (nā utrunqꝫ legitur. ut in Baccare latius expoſui, non Aſaron, ut Dioſcorides, ſed Baccarē intelligi Secundus noſter uoluit. Cōtra quoqꝫ, deſcriptio Aſari a Dioſcoride facta, cōgruit Baccari mnltis partibus. Primū, ꝙ odor ei Cinnamomo uicinus redditur, ut Aſaro. Deinde, ꝙ gracili, nec humido ſolo prouenit, ut Aſaron. Alioquin reprehēdūtur a Plinio, q Nardum ruſticū, radicē Baccaris appellauere: quia Nardum ruſticū proprie ſit Aſaron. Quod uero Dioſcorides Coronamentariā eſſe dicit herbam Aſaron, id Baccari potius ꝙ̄ Aſaro conuenit. Propterea, ꝙ Aſaron uocari ſcribunt, quoniā in coronas atqꝫ ſerta nō addatur. Legebatur in Dioſcoride, Romanos Aſaron Peritreſam uocare: nos Perpenſam, aut Perpreſam ex Plinio correximus Autor is eandē opinor herbam. 21. libro Perpenſam. 26. Perpreſam nominat. Codices etiānum ſunt, in quibua non Perpreſa, ſed Sparſa legitur, ut exiſtimo corrupte. Legitur & Aſarus, non pro Aſaro, ſed pro Ariſaro mendoſe. Quid enim incolume relinquit Medicorum imperitia? De Ariſaro agemus ſuo loco.

Plinius lib. 12. capite. 13.

Idem libro. 21 capite. 6.

EX M. VERG. COMM.

ASaron. Græcis adiectiuum eſt, ſignificatqꝫ illis idem quod ἀσάρωτον, *id eſt, quod in ornatum non ueniat, & quo ornari nequeamus. autor* Plinius, *Cæterum obſtat quod ſequitur, Coronaria & odorata herba, Aſaron eſt.* Reſpondeo. *Non id aduerſatur, Poſſunt enim plantæ, earumqꝫ partes, ob præcipuam eius uſus cauſſam, coronariæ eſſe, ut mox dicemus, & nihilominus quia aliquid aliud impediat, in coronas non addi.* B

Sunt qui ruſticam Nardum appellent. Haud dubium,, quin ob odoris ſimilitudinem. Cæteræ appellationes nobis incognitæ, ideo excutiendas poſt nos alijs relinquimus.

Cogor uel nolens appellare Ruellium: quoniam & ipſe, & alij interpretes, intelligunt in Aſaro cauliculos aſperos & molles, contrario (niſi mutata ſit latinarum uocum antiqua eſtimatio inter ſe) & ob id ſimul impoſſibili habitu. Qui enim poteſt ſimul aliquid aſperum & molle eſſe? & cur poſt ſeminis hiſtoriam, quod in his quæ cauleſcunt, in caulibus, plærunqꝫ abſoluit Aſari caules, importuna, & parum congrua ſermonis ſerie in Dioſcoride deſcripſerint? cū nec molles, ſed raros græci omnes illic habeāt, nec caules eo loco, ſed cuſpides, acuminaqꝫ aliqua, quæ in eo ſemine ſe proferunt, hic ſcriptor deſcripſerit. Video lapſum. Crediderunt illi, nihil aliud græcis, & huic præſertim ſcriptori, καύλους, καὶ καυλία *ſignificare, quam in oleribus, plantiſqꝫ alijs, ad florem, & ſemen in altum ſurgentes. ueluti uirgas, cum tamē Homerus* καυλιόδοντας *ſuos dixerit, et omnia eius gentis Lexica indicent,* καυλὸν, *et eadem ratione* καυλίον, *præter cōmunem illam in plantis ſignificationem, in extremo haſtili ferramento acuminatam ſummam partem, in quam caua deinde cuſpis ferrea inſeritur, ſignificare: qua uocis non illa eſtimatione reddendus, iudicio noſtro, fuerat hic locus. Hic enim poſt totā ſeminis figuram, quam nucleis acinorum ſimilem, dicebat habere idem ſemen, oſtendit uelut in echinato caſtāneæ calice, acuminata quædam, nō tamen ut in illo conferta & denſa, ſed rara, nec mollia, uerū aſpera, neque anguloſa itidem, ſed angulorum figura modo et ſpecie.* γωνιωειδῆ *enim ea appellat, non* γωνιώδη. *quod ab illis fuerat diligentius obſeruandum. Nō enim parui refert in pictura, ſeu modo uel ſpecie. In illo ſiquidem manifeſti anguli erunt, in hoc quod angulis ſimile ſit. Videtur tamen Plinius hoc aliter indicaſſe, cum ait, Aſaro ſemen acinoſum & uenoſum eſſe, nec extare in eo acuminatū quid, ſed per longitudinē uenas extendi.*

ADDITIO.

SVbtiles, obliquæ. &c. Quæ ab hoc loco ſunt, uſque ad id, Aſarum excalfactoriā habet naturam. &c. in Vergilio deſyderātur, putatqꝫ idē, ab ſciolo quopiam fuiſſe inſerta, qui ut Plinij ætate etiam aliqui inueniebantur, Baccarem ruſticum Nardum credidit, & appellauit eadem appellatione, deceptus, quod Aſaron ruſticum, Nardus etiam dicebatur, Aſarum et Baccarem ſimul miſcuerit, diuerſis alioqui foliorum, radicum, & in quibus utraqꝫ naſcitur locorum notis a Dioſcoride deſcriptis.

Digitized by Google

phu vulgariter valeriana

C

φοῦ
ἀγρία νάρδος
ἐλαφοβόσκῳ ἢ
ἱπποσελίνῳ
σχινος ἢ μίλαξ
ἐλλέβορος

De PHV. CAP. X

PHV, quod & aliqui ſilueſtre Nardum appellāt, naſcitur in Ponto, folio Oluſatri, aut Elaphoboſci, caule cubitali, aut altiore, leui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis intercepto. Floribus Narciſſo proximis, maioribus, teneris, & in albicante purpureis. Radice ſuperius ad digiti minoris craſſitudinem, ex obliquo uilloſa, in nigri Veratri, aut Iunci odorati modum, capillamentis inuicem contextis, flaueſcētibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate Nardum ęmulantibus. Excalfacit. Vrinam mouet, ſi ſicca potui detur. Decoctum eadem præſtare poteſt. Ad lateris etiā dolorem efficax. Menſes ciet. Antidotis inſeritur. Adulteratur radice Ruſci ammiſta: ſed maleficium deprehenditur, qm̄ hæc dura eſt, & frangenti contumax, ſine ulla odoris gratia.

BARBARI COROLL.

PHV, Creticum Nardum nonnulli uocant. Radice uilloſa, imitanteq; auium pedes. In Plinij codicibus corrupte Aliphu, pro Phu legitur.

Lib.12.cap.12. & lib.20.ca.21.

EX M. VERG. COMM.

QVAM pro Dioſcoridis Phu, ætatis noſtræ Herbarij oſtēdunt. ſ. Valerianam herbam, longe minor ea eſt quæ ab hoc ſcriptore deſcribitur. Nec omnes omnino utriuſq; inuicem ſibi reſpondent notæ, quæ tamen præcipue a Dioſcoride numerantur, conuolutæ glomeris modo, & ut Plinius ait, uilloſæ radices, earumq; Nardi odor, & albicans in caule purpura, in noſtra pariter ſentiuntur. Credimuſq; nos, ut in animalibus etiam fit, quæ non eadem mole corporis, ingeniūq; ſui natura ubiq; naſcuntur, in alieno orbe cæli, aut terræ beneficio, Phu hanc proceriorem naſci. Quoniam & in noſtro orbe cubitalis aliqn̄ uiſa fuerit.

D

μαλάβαθρον

De MALABATHRO. CAP. XI

MAlabathrum arbitrātur aliqui eſſe Indici Nardi foliū, falſi quadam odoris cognatione. Permulta enim Nardum olent. quemadmodum Phu, Aſarum, Niris: ſecus autem res ſe habet. Namq; Malabathrū foliū ſui generis eſt, quod Indicæ gignunt paludes, Lentis paluſtris modo innatans aquis, ſine radice. Id collectum, ſtatim lino tranſſuitur, & ſiccatum reconditur. Tradunt, ſiccatis æſtiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidē renaſci. Laudatur recens, cum nigredine quadam candicās, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu inſuaui odore permaneat, & Nardum ſapore imitetur, nullo ſalis guſtu. Infirmum uero & minutim contuſum, preſertim ſi carioſum uirus olet, uitioſum eſt. Eaſdem Nardo ſortitur uires, ſed efficacius omnia preſtat. Vrinam uehementius ciet, ac ſtomacho magis ꝓdeſt, Malabathri uis. Lippitudinibus, inflāmationibusq;, tritum, & in uino ferueſactum, cōmode illinitur. Subditum linguæ, oris halitum & ſuauitatem cōmendat. Veſtium quoq; odorem interpoſitum ſeruat, & ab eroſione tuetur.

φοῦ
ἄσαρον
νῆρις

BARBARI COROLL.

Lib.12.cap.26. & de medicamētis eius Lib. 23.capite.4.

MAlabathrum Plinius arborem Syrię affirmat eſſe, folio cōuoluto, arido colore. Fertilius in AEgypto. Laudatius in Indiæ paludibus, ſine radice fluitans. Improbant candidū. Celerrime ſitum in netuſtate ſentit. Odor in uino ſufferuefacti antecedit alios. In precio quidem prodigio ſimile eſt, a ſingulis denarijs ad tercentum peruenire libras, ut idem inquit autor, oleum autē ipſum in libras.60. Sunt codices in quibus non oleum, ſed folium ſcribatur. Si hęc uera ſunt,

Digitized by Google

nera ſunt. Malabathri gemina conditio. Alterum paluſtre, ut Dioſcoridi uidetur. Alterum ex arbore. Nunc medici nec primum, nec ſecundum, ſed tertium Malabathri genus nouere, appellatum a Mauritanis ſuis Tenbul, cuius ſurculi cum folio, quale Arbuti ſiue Lauri eſt, pollicares plærumq; ad nos ferantur, & fructus quoq; laurinis bacchis ſimillimus. Omnia tria genera folij appellatione ſignificari conſueuerunt, ſed priora duo maxime. Foliatū inde unguentum, quo fœminas locupletes oblini Romæ ſolitas, Galenus auctor eſt. Græci Phyllon, hoc eſt, folium uocāt. Herbæ genus in ſaxoſis montibus repertum. Noſtri uulgo Folium ſylueſtre nominant, ut ſuo loco differemus. Notadnum, uariare Dioſcoridem a Plinio, q; alter Malabathrum probari ſcribat, quodam ſalis guſtu, alter nullo. A φύλλον

EX M. VERG. COMM.

MAlabathron. Primum illud nouiſſe omnes uolumus, hoc ipſum ab antiquis græcis folium ſimpliciter fuiſſe dictum. Sic Plutarchus in libello cui titulus eſt. Quod bruta ratione utuntur, appellat, odoramentis alijs coniungens, ſimulq; numerans Cinnamomum, Nardum, Arabicum Calamum, & folium Malabathrum. ſ. hoc. Quæ uox ex antiquo & probatioris mihi fidei græco codice, inſtaurata a nobis illic eſt, ubi legitur. Et niſi id fiat, nō naſci folium. quæ in cunctis alijs deerat. Ab hac appellatione Malabathrinum unguētum foliatum Marciali, & plæriſq; alijs, & græcis & latinis ſcriptoribus dictum eſt, & ob odoris ſimilitudinem idem Nardino eſſe creditum aliquando.

Et Niris, quæ montana Nardus. &c. Non νῆρις, quæ montana Nardus ab eo dicta eſt, uerum ἶρις in aliquibus legitur. Sed nos maluimus, quod ex eodem ſcriptore ſeruari poterat. Et ſi forte utroq; loco ἶρις legi quondam potuerit, non adeo tamen ſimilis odor eſt, ut mutanda temere ea uox fuerit.

Probatur recens & nigredine albicās. Habēt plures Græcorum codices deſcriptas his uerbis Malabathri notas. ἐσὶ δὲ καλὸν τὸ πρόσφατον καὶ ὑπόλευκον. probatur ſcilicet recens, & quod albidum, non omnino album. id enim τὸν ὑπόλευκον ſignificat. Sequitur deinde. ἐν τῷ μελανίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον, quæ latinis uocibus reddi quidem poſſunt, ſed parum ſequaci & congruente ſenſu. Si enim dicas. in nigreſcendo infragile, nec in partes diſcerptum, quis erit ſenſus? & quæ rei natura? Siquidem nulla in colore cauſſa eſt, cur magis, minuſq; frangatur aliquid, & in ſuis partibus integrum ſeruetur. Accedit & illud, quod copula illa τε, uerbo ſubiecta, alterius in ſermone membri ueluti principium facit, quiq; in lectione Græcorum conſueuerunt, facile in alijs obſeruare hoc potuerunt. Quod niſi Plinius, alijq; omnes, nigricantem colorem Malabathro adſignarent, confidentius & uicium hoc loco teſtaremur, & ut conſueuimus in integrum etiam reſtitueremus. Vnus igitur tantum inuentus mihi eſt codex, in quo legitur ἐν τῷ μελανίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον, quorum uerborum ſit ſenſus. Et in molleſcendo infragile, & in ſuis partibus integrum, ut nihil de colore illic agatur, ſed de tenaci lentore: doceatq; Dioſcorides, probari Malabathrum id, quod recens & albidum ſit, quodq; cum molleſcit lentorē admiſit, tenaces uires tunc acquirat, fiatq; infragile, & in ſuis partibus integrū ſeruetur. Quod in multis humor natiuus, & accedens facit. fiunt enim eo firmiora, & ualidiora. Quemadmodum contra areſcentia franguntur. B

Prodeſt oculorum inflammationibus. Sunt exemplaria græca in quibus legitur, καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας καὶ πρὸς τὰς φλέγμονας ἁρμόζει. & ad oculorum præterea lippitudines & inflāmationes accomodatum eſt: ut duo intelligātur mala. Sunt itidem in quibus, καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμικὰς φλεγμονάς, ideſt, ad oculorum inflammationes, ut unum tantum mali genus intelligatur. Nos poſteriorē hanc lectionem, monente Plinio, magis probauimus. qui de unguēto Malabathrino legit epiphoris, ideſt, inflammationibus uino expreſſum, utiliſſime imponitur.

DE CASIA CAP. XII.

CAſia, cuius complura ſunt genera, iuxta odoriferam Arabiam gignitur, craſſi corticis ſarmento, folijs Piperis. Eligenda eſt fulueſcens, pulchri coloris, Coralij æmula, perq; anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa, guſtu mordens, & cum aliquanto feruore aſtringens, aromatica, uinoſo odore: cuiuſmodi eſt quæ ab incolis Achy appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus, Daphnitis. Huic præfertur craſſa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine: quæ Roſam odore imitatur, præcipui in me- ἄχυ δαφνῖτις ζίγιρ

C dicina uſus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Muſeletico blaſto cognomẽ eſt. Reliquæ uiles, & quæ Aphemũ dicitur, nigra, inſuauis, cortice tenui, ac rimoſo: & quã Darcã & Citton uocãt barbaro nomine.

κλάσον μοσυλίτιο
δάρκα καὶ κιττὼ

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 9. capite. 4. 5.

CAſſiam Teophraſius fruticem magnitudine Salicis Amerinæ prodidit, ſed multis furculoſiſq; brachiatam ramis. Craſſiore ꝙ Cinnamomum ſarmento, præterea neruoſiſſimã, & ſolo cortice commendabilem, qui ei cutis tenuitate obducitur. Neq; aliter detrahitur, ꝙ ſi præſutas corio bubulo uirgulas bicubitas, enati uermes eroſerint, cortice tuto, intactoq;, propter amaritudinẽ, odoriſq; acrimoniã futuro. Hæc iuxta Cinnamomi cãpos in Ethiopia, Troglodytis permixta connubio, ſed in mõtibus naſcitur. Diſſentit a Dioſcoride Plinius, Theophraſtũ (ut arbitror) ſecutus, ꝙ Dioſcorides craſſum eius corticẽ eſſe ſcribat. Illi cute uerius, ꝙ cortice ueſtiri tradant, quem conteri, atq; in Cĩnamomo leuari exinaniriq; precium ſit. Amplitudo fruticis cubitorum trium, ut idem Plinius exiſtimat. Color triplex. Cum primum emicat, cãdidus pedali mẽſura. Deinde rubeſcit, addito ſeſquipede. Vltra nigricans: quæ pars inquit maxime laudatur, ac deinde proxima. Damnatur uero candida. Eligendam recentem maxime, & quæ ſit odoris molliſſimi, breui tunicarum fiſtula, & non fragili. quæq; plurima, minimũ ponderis faciat. Cæteræ notæ congruunt. Lactam uocant talem, barbaro uocabulo. Alia eſt Balſamodes, ab odore dicta, ſed amara, ideoq; utilior medicis. Hanc eſſe, quam Dioſcorides Zegir, et Galenus Gizer, Aetius Ozem uocarũt. Haud multum abſum quin credam. Nominat & Mottoden Galenus ſpeciem Caſſiæ uiribus proximam, appellatæ Gizer. Nigra unguentis expetebatur. Precia nullis tam diuerſa. Optimæ in libras. xl. cæteris. xv. His addidere Mangones, quam Daphnoidem uocant, Iſocĩnamon cognominatam, preciumq; eius faciũt. ccc. Adulteratur Styrace, & propter ſimilitudinẽ cortice Lauri furculis tenuiſſimis. Forteq; Daphnoides eadẽ ſit Caſſia, quam Daphnitin a mercatoribus uocari ſcribit Dioſcorides. Fabulæ ſunt, Caſſiam, Cĩnamomumq; nidis auium decuti plumbatis ſagittis. aut circa paludes quaſdã colligi, propugnante diro ſerpentium genere, ut Theophraſtus ait, ueſpertilionumq;, ut alĳ. Sciendum, ꝙ ubi nos in Dioſcoride conuertimus, quandam haberi Caſſiam redolentem hyrcinũ uirus, Mauritani odorẽ Porri tranſtulerunt, praſizuſam, nõ tragiſuſam legẽtes. Vtra lectio ſit uerior, experti iudicent. Nõ conuehitur modo Caſſia, præter ꝙ rariſſima inter Xylocinnamomi faſciculos quandoq; inuenta. nigriciæ argumẽto. Caſiam latini correpta priore ſyllaba pronunciãt, etiam ſi apud Græcos fere omnes geminata cõſonante ſcribitur. Vergilius. Nec Caſia liquidi corrumpitur uſus oliui.

Plin. lib. 12. capite. 20.
Item lib. 12. capite. 19.

EX M. VEGR. COMM.

D AB incolis quæ talis eſt Lada. In cunctis fere legitur. Ab incolis quę talis eſt Achy. Et in aliquibus non ἄχυ, uerum ἄδα legitur. quæ uox quoniam in aliquas literas eius, quam Plinius Ladam uocari dicit, incurrit, Lada a nobis reſtituta eſt, nulla tamen certa ratione. tam enim nobis ἄχυ nunc barbara uox, quam Plinio tunc erat, & nobis modo Lada eſt.

Tertia eſt, quæ rubus Moſyliticus appellatur. Cum in cunctis fere legeretur κλασός. comuni omni germinum appellatione ex melioribus græcis βάτον, ideſt, rubum reddidimus. Neq; (ut credimus) ab re. in fruticoſo enim genere Caſia cenſetur, in quo & rubi numerantur, uerisimileq; eſt, contractiore hac rubi uoce, magis ꝙ ampliore illa & cõmuniore germinis Caſiã ſignari ſolitam, præſertim a regione: non aliter ꝙ Lyguſticum, Piper agreſte, multaq; alia in plãtarum genere appellamus.

Moſylicus. A promontorio & emporio Ethiopiæ Moſylo, unde afferebatur, dictus eſt.

Vt quæ Aphyſemon uocatur nigra. &c. ἀφήμων in multis legitur, ἀφυσήμων in melioribus inuenitur: potuitq; ob eam appellari cauſſam, quod tenui & diſrupto eius cortice tibiarũ & fiſtularum more inflari non poterat. id enim φυσᾶν Græci dicunt, & φυσητήρια αὐλούς, ideſt, tibias uocant, & hic φυσητῆρα, follium, fiſtulam, de Cinerula, & bulla in metallicis agens, appellat.

In odorifera Arabia. Ea eſt, quæ inter Perſicũ, & Arabicũ mare a geographis deſcribitur.

Habet craſſi corticis Caſia omnis ſarmentum. In græcis eſt, ῥάβδον παχύφλοιον, quod ſignificat uirgam, qualem. ſ. in uitibus, multiſq; alĳs uidemus. Eam craſſi corticis dicit Dioſcorides. pro craſſitudine. ſ. totius materiæ. in qua craſſiſſimus ſit cortex, exigua interior medulla. In aliquibus hoc loco legitur, ὥσπερ ἰνοῦ, uoces duæ, nihil, niſi emendentur ſignificantes: credimuſq;, ex Theophraſto reſtitui poſſe ὥσπερ ἄγνου. ueluti uiticis.

Et Piperis folio eſt. Legitur in aliquibus ὥσπερ ἴρεως, in aliquibus, ὡς πεπέρεως. Potiorem illã

leɾionem ſequutus eſt Mauritanus Serapiõ. Nobis in tam multa in plantarum folijs naturæ uarietate, difficilis coniectura & ratio fuit: et licet utraq; lectione dici plura potuiſſent, tutius tñ uiſum eſt, ex cognatiõe locorũ, uicinitateq; Piperi folio ſimilẽ potius facere: credimuſq; omnẽ hanc uarietatem ab imperitia librariorum & incognitæ rei dubitatione irrepſiſſe. A

Daphnitim. Si Plinio credimus, a Lauro facta appellatione. quoniam ſcilicet ob ſimilitudinem Lauri cortice adulteratur, & a Mangonibus Daphnoides dicitur. In quo certe diſſidet a Dioſcoride. Verũ id alij excutiãt. Aut certe ſic dicta Daphnoides, a portu Arabiæ, cuius meminit Strabo. lib. 16. qui thus, myrrham, & alia odoramenta fert.

Odore Porraceo. Mutauimus & hoc, quod in quibuſdam babetur τραγίζουσαν. Nã in melioribus, porraciore odore habetur. Et Mauritanus Serapion quoq; ſic legit.

¶ De Pſeudocaſia CAP. XIII.

Similior huic eſt Pſeudocaſia, q̃ ut explicari poſſit: quæ guſtu coarguitur, cum nec acris, nec odorata ſit, hærẽtemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fiſtula, mollis, leuis, plena, ab alia diſtans. Damnatur candicans, ſcabra, hircinũ uirus redolens, & quæ tenui fiſtula & ſcabra cute ſit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, ſiccandi, & leniter aſtringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, et malagmata, quæ præſtandæ claritatis gratia concinnantur. Lentigines tollit, cum melle illita. Menſes trahit. Cõtra uiperarum ictus pota auxiliatur. Aduerſus inteſtinas, inflammationes omnes, et renũ uitia, pota proficit. Fœminis in ſolia deſidentibus, aut ſuffimẽtis, prodeſt ad dilatationem uuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta, Cinnamomi uicem ſupplet. Nã eoſdem effectus præbet. Ad plurima perq; utilis. ψευδοκασία

BARBARI COROLL.

Habetur & Gaſſia odoratæ genus herbæ, ut in Thymelæa, ſiue potius Chamelea demonſtrabimus. Aliud etiannũ genus eſt, quã ætas noſtra Caſſiam appellat, & cognomento fiſtulæ. Ab aromatica, ligneaue diſcriminat, ueteribus ignotã, ꝓinde ut fere nobis mõ lignea, alioq̃n in noſtro quõdã orbe ſeri cœpta, extremiq; impij Rom. margine, qua Renus alluit. Viuere in aluearijs apum ſolita. Etiã ſi color aberat ille torridus ſole, atq; ob id ſimul idẽ odor. Cęterũ ſcire oportet, ſi q̃n Caſſiã ſyringa, hoc ẽ, fiſtulã, in antiq̃s autorib. legere cõtigerit, nõ ꝓ ea capiendã eſſe, quæ nũc Cañia fiſtula dicatur, colore rubro nigrãs, laminis intus carnoſis, quas parietinę diſcludunt, ſeminibus ſiliquæ Ceratiæ, ad deijciendã bilẽ uſtã mire ualẽs, ſed ꝓ lignea, ſiue aromatica, cuius una quoq; ſpecies ab ipſo Dioſcoride platea Syrinx, ideſt, lata fiſtula nuncupari cernitur. Caſſius certe Felix, ſi mõ liber eius eſt, qui circũfertur, appellatiõe Fiſtulę, ſimpliciter Caſſiã odoratã, ſiue aromaticã intelligit. Inuenio tñ apud gręcos autorẽ, q Paulũ, et Oribaſiũ ita loquentes induxerit. Caſſia Syrinx aduerſus flauã bilẽ ꝓdeſt: & itẽ eos, q p̃ter naturã palleſcunt: itẽ anginas, & laterũ dolores, & peripneumonicos. Hæc Paulus. At Oribaſius. Refrigerari ea inquit iecinoris calores intempatos. Hãc recẽtiores gręci calidã, & humetã abſceſſu primo ꝓhibent. Idẽ fere Mauritani. De Caſſia qua bilis per aluũ detrahitur, & ꝓpterea Cathartice dici poteſt. Nam aromatica, ſiue lignea excalfacit, atq; ſiccat abſceſſu fere tertio. Porro Caſſia Cathartice partim in India, partim in AEgypto naſcitur, folio Iuglãdis. Alexandrię ſibi uiſam Põticus Facinus retulit, dũ iſta ꝓderẽ. Siliquas habet p̃lõgas, ac teretes, utrinq; faſtigatas, duo fere pedes ꝓceras, carne intus nigra, guſtu p̃dulci, ſed plane medicato, ligneis diſtinguẽtibus mẽbranis, & oſſibus ſiliquarũ intercurſantib. ut p̃dixi. Eligũt ponderoſã, collucentẽ, plenã, & quã ſi cõcuſſeris, incluſa intus ligna nõ ſẽtias. Negociatores in hortis Alexandrię naſcentẽ p̃ferũt. Iam & Aſię cõmunis facta dicitur. Seritur & apud nos, uerũ fruſtra. q̃a nec ad frugẽ ꝑuenit, & celeriter opprimitur. Quid ſit Myrrha Caſſia Hippocrati, cuius ſemẽ laudat uolumie, fęminarũ morbis dicato. σμύρνυσ inquit κασσίασ τόν καρπόν, haud ſcio reddere. Niſi quis ꝓ Smyrri herba cepit, cuius cibo menſtrua fœminarum iuuari conſtat. Strabo Caſſiam odoratam e ſtagnis colligi, non ſolum ex arboribus in Arabia felice, quoſdam in India, maiorem eius partem exiſtimaſſe prodit. B καθαρτικὴ

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

C QVam hodie noſtræ ætatis medici ligneā appellant unguentarij, uitęque delicijs magis ꝗ̃ medicinę q̊ndā quęſitus frutex, ideoq; ab omnibus Poetis paſsim celebratus, diuerſus omnino ab ea arbore, quę eadē, nūc Caſię appellatiōe, ſiliquas potius ꝗ̃ fiſtulas fert Cylindraceas, longitudine fere cubitales, lignoſas, colore nigro, & quaſi ex ſole igniue torridas, intra quas lignoſi itidē ꝑ interualla orbiculi ſunt, & inter orbiculos ſemina concreta, ceu pulte nigra inuoluta: cuius tanta in mollienda aluo uſus eſt, tā multus, tamq; q̊tidianus, ut ſine ea uix poſſit noſtrorū temporū medicina ſtare. Quo magis ueterū negligentiā, aut fortunā demirari licet, qui aut eā ignorauerint, aut uti noluerint. Neq; em̄ hactenus de ea qcq̃, aut in hoc, aut in cæteris inuētum a nobis eſt, quod merito miremur, & uix credibile uideatur.

Ei quoq; parū recte fiſtulę nomē, et ex eo diuerſitatis nota adiecta ē. Siliquę em̄ magis, ꝗ̃ fiſtulę nomē illi cōgruit, ꝑpterea, ꝙ undiq; clauſa, aliarū ſiliquarū in leguminib. modo ſemina ſua intra ſe claudit, medica hęc Caſia, et ad maturitatem perducit.

Cauendum igitur, ne in antiqua medicina, uidelicet, quæ ſupra Galeni ætatem tractata eſt, fiſtulā Caſiam inueniētes, medicam hanc noſtræ ætatis credamus, eandemq; credentes, graui periculo ea utamur. Ligneam enim illi ſemper intelligunt, quę medicę & poſteriori huic nomē & appellationem ſuam ex ſimilitudine largiri potuit.

DE CINNAMOMO CAP. XIIII.

κινναμώμον CInnamomi genera plura patriū ſibi nomē uendicātia. Præfertur
tn̄ Moſyllū, qđ Caſiæ, cui Moſolyti nomē eſt, aliquā referat effi-
μόσυλον
μοσυλίτις giem. Sed in eo genere, recens, nigrum, ex uinoſo in cinereū uergens, le-
ue, tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cinctū, perq; iucunde olens.
Optimi fere tempamētū odoris proprietate cōſtat. Inuenitur em̄ in opti-
D mo, quodq; ſeorſum naſcitur, odor Cardomomo ꝓximus. Inſuꝑ, acre et
mordens, & cū calfactiōe quadā tenus ſalſū, qđ non cito cōfricanti hirſu
tū, aut friāti lanuginoſum, leuibus tn̄ internodijs appareat. Si certior fieri
uoles, uellito ab radice ſurculū. Facilis eſt hmōi ꝓbatio. Namq; fragmen
ta, adiecticia quædā ſunt. Quæ aūt potētius ſpirāt, ſuo halitu cū nares cō
ſulūtur, olfactū explētia, deterioris dignotionē impediūt. Eſt etiānū Mō-
tanū, craſſū, pumile, fulueſcēs admodū. Tertiū a Moſylo, perq; ſuauiter
olet, nigrū, fruticoſū, paucis intercedētibus geniculis. Quartū, fungoſū,
cādicās, aſpectu tuberoſū, uile, ac friabile, magnā habēs radicē, Caſiā pla
ne rēpſentātē. Quintū genus, guſtu amarū, et cortice fuluę Caſſię ſimile,
tangenti firmū, minus neruoſū, denſa radice firmatū. Iis quæ Thuris, Ca
ſiæ, aut Amomi odorem ſpirant, minus ſuauitatis ineſt. Deligito ſcabrū,
rugoſum, leue, lignoſum. Radicem autem ut inutilem reijcito.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 12. capite. 19. Theophraſt. lib. 9. cap. 45.

CIn̄amomum in partes quinque concidunt. Præcipua bonitas tenuiſſimis ad longitudinē palmi, pauloue amplioribus. Secunda proximi breuiore menſura. Viliſſimæ, quæ radicem antecedunt, quoniam ibi minimum corticis, in quo ſumma gratiæ. Qua de cauſſa præferuntur cacumina, ubi plurimus cortex. Ipſe frutex duorum cubitorū altitudine ampliſſimus, palmiq; minimus. Quatuor digitorum craſſitudinis. Statim a terra ſex digitis ſurculoſus, arido ſimilis. Cum uiret, non odoratus. Folio Origani, ſiccitate gaudens. Sterilior imbre, ceu contraria cęteris natura. Gignitur quidem in planis, ſed denſiſſimis in uepribus, rubiſque. Difficilis collectu. Verior ſententia eſt, naſci in Aethiopia, Troglodytis cōnubio permixta: Non ut Herodotus, quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuijs rupibus, auiūq; nidis peti, & priuatim Phœnicis. Neque, ut alij, in Arabia. Igitur mercantes illi a cōterminis uehunt per maria uaſta ratibus ſine gubernaculo, ſine remis ac uelis, ſed hyberno per brumā, euris tū maxime flantibus. Primus his portus Gebēnitarum Ocila, ſiue Acila ut Strabo, Ptolomeus Ocelis. Produntur

Digitized by Google

tur uix quinto anno reuerti mercatores, & interire multos. Contra reuehunt uitrea: & ænea, ueſtes, fibulas, cum armillis, ac monilibus. A

EX M. VERG. COMM.

MOſylicum. Ita legit & Plinius lib. 6. capite. 29.

Quod colore nigro, & cum uino diluitur Cinereo. Duplex in græcis eius partis lectio eſt, τεφρίζον. i. ἐν τῷ οἴνῳ. quod ſi uerbum uerbo reddatur, in uino cinereſcens ſignificat. Sunt itidē in quibus una adiecta ſyllaba tm̄, alius indicetur ſenſus. τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει. i. in uinoſo colore cinereſcens, quaſi mixtum deſcribens colorē, & ex eo uarium Ciñamnmū, in quo Cinereus, & ex uino rubens color eſſet, paritercꝫ ac nigrū probaretur. Quam lectionē ſecutus eſt Mauritanus Serapion, priorem uero illam antiqua Dioſcoridis tralatio. Cur aūt in alteram partem magis inclinauerit animus, ea ratio eſt tota ex ſermonis ſerie. Numerat hic probatioris Moſylici plures notas, laudatcꝫ recens & colore nigrum, cūcꝫ de colore eatinus egiſſet, nulla interiecta copula, aut diuiſiōis nota alia, ſubijcit ſtatim τεφρίζον ἐν τῷ οἴνῳ. &c. ideſt, ut nos reddidimus, & cū uino diluitur cinereo, ut non ad uarium in eo colorem pertineat, ſed ad mutatum, cum uino maduerit, qualia multa uidētur quotidie oleo, aceto, humoribuscꝫ alijs cōſperſa, ex alio in aliū mutari colorem. Nam ſi uoluiſſet uarium, & ex uini cineriſcꝫ colore mixtum Ciñamomū pariter ac nigrum laudare, copula, diuiſioniſcꝫ alia nota aliqua alterum ab altero ſecerni oportebat. Cętera in commentario latiſſime.

Rutæ, Cardamomoue ſimilis odor. Fuiſſe aliqñ huius loci eam lectionem in latinis teſtatur Serapion, in græcis uero probatiſſimę mihi fidei antiquiſſimus codex, in quo manifeſte nulla mutationis alicuius ſuſpitione adhuc ſeruatur & legitur, ἢ ὀσμὴ πηγανίζουσα ἢ καρδαμώμῳ ἐμφερής. quaſi latine dicas, ruteſcens, aut Cardamomo ęqualis odoris. Suſpecta mihi pręterea eodē loco Cardamomi uox eſt. Siquidē inoleuit toto hoc opere multis locis idem, frequēſcꝫ uicium, in quo ſępius uel uocum uicinitate decepti, parum diligētes græcorum librarij, uel ob uirium ſimilitudinem aliquam, ęqualia rati ueteres eiuſdem gētis medici, Cardamon, quod ſignificat Naſturcium, pro Cardamomo: inuicemcꝫ pro Cardamo, ideſt, Naſturcio, Cardamomū ſcripſerint. Auxit ſuſpicionem, ꝙ in antiqua tralatione Naſturcij, nō Cardamomi: pręterea ꝙ Cardamomum odorem tentet, Cinnamomum autem ſuauis odoris laudatur.

¶ DE PSEVDOCINNAMO. CAP. XV.

ψευδοκιννάμωμον ζιγγίβερ

EST etiānum genus aliud, cui Pſeudociñamo cognomen eſt. Inualidi odoris, ſolutarūcꝫ uirium. Vocatur etiā Zingiber, cū tn̄ ſit Xilociñamomū, præbens quandā Ciñamomi faciem. Eſt aūt lignoſū Ciñamomum, ſarmenta longa robuſtacꝫ ferens, odore longe Ciñamomo inferiore. Sunt qui Xylocinnamomū, a Cinamomo differre dicant, ꝙ a natura eius abhorreat. Ciñamomum omne excalfacit, emollit, et cōcoquit. Vrinā ciet. Tam menſes ꝗ̄ partus potū, aut ex Myrrha impoſitū pellit. Contra beſtias quæ uirus eiaculantur, uenenacꝫ cōuenit. Caliginē, pupillis oculorū obuerſantē, diſcutit. Craſſiciem extenuat. Lentigines, & uitia cutis in facie ex melle illitū detergit. Contra tuſſes, defluxiones, aquā ſubtercutē fuſā, renū uitia, & urinæ difficultatē efficax eſt. Vnguentis precioſis inſeri ſolet: & in ſum̄a, magni ad omnia uſus. Tritum uino excipitur, umbracꝫ ſiccatū, quo diutius eduret, reconditur. Eſt & quoddam Cinamomum, quod aliqui Pſeudocinamomon appellant, percꝫ denſo atque craſſo ſarmento, longe tamen inualidius Cinnamomo et odore et guſtu. B

BARBARI COROLL.

IPſum lignum in faſtidio eſt, propter Origani acrimoniā. Xylociñamomum uocatur. Preciū in libras. 20. Quidam Cinnami (nam & Ciñamū dicitur) duo genera tradidere, candidius, nigricanſcꝫ. Et q̊ndam præferebatur candidū. Nunc contra, nigrum cōmēdatius, autore Plinio, atcꝫ etiam uariū pręferunt candido. Certiſſimo argumento, ſi ſit ſcabrum, atcꝫ ut inuicem tritū cōtumaciter frietur et inhorreſcat. Im̄pbatur molle imprimis, aut cui albicat cortex. Ius eius

Digitized by Google

C a Gebanitarū Rege ſolo ꝓficiſcitur. Is edicto mercatu uēdit. Precia q̄ndā fuere in libras denariorum mille. Auctum id parte dimidia eſt, incēſis (ut ferunt) ſyluis ira barbarorum: aut etiam forte fortuna, quoniam auſtri tam ardētes ibi afflare ſolent, ut æſtatibus ſyluas accendāt. Coronæ ueteribus fiebant ex Cinnamomo interraſili auro incluſę. Radicem eius magni ponderis aureę pateræ impoſitam uidiſſe, Plinius meminit, ex qua guttæ editę, annis omnibus in grana durabantur. Pſeudocinnamomum, Galenus Cinnamomidem quoq; appellari ſcribit.

DE AMOMO. CAP. XVI.

ἄμωμον Amomū exigue fruticat, ex ligno ſe cōuoluēs in uuæ modū, flore ceu cādidę Violæ, paruo. Folijs Vitis albę ſimilib. Laudatur ꝗ ꝗ maxime Armeniacum, fuluo auri colore, ligno ſubruffo, ualde odorato. Medicū, qm̄ in cāpeſtrib. et aquoſis enaſcitur, infirmius eſse cōſtat. Eſt aūt magnū, ſubuiride, tactu molli, frutice uenoſo, odore Origani. Pōticū uero ſubruffū, paruū, fragile, racemoſū, fructu turgēs, et odore nares feriēs. Deligito recēs, cādidū, uel ſubrubrū. qd' nec aſtrictū cohęreat, nec cōuoluatur, ſed ſolutū diffūdatur, ſeminis plenū, uuis paruis ſimile, graue, odoratū, mō cariē nō cōtraxerit, acre, guſtu mordēs, ſimplici colore, nō euariāte. Vim habet calfaciēdi, aſtringēdi, exiccādi. Somnū allicit, et μελικηρίδας illitū frōti, doloris ſenſū aufert. Inflāmatiōes & meliceridas cōcoq̄t, diſcutitq;. Iuuat q̊s ſcorpius ꝑcuſſit, ex Ocymo illitū. Et podagricis confert. Inflāmationes oculorū uiſcerūq; lenit ex uua paſſa. Ad uuluarū uitia in peſ D ſis, aut inſeſſionib, utile ē. Decoctū iocineri, renibus, podagrę potu cōuenit. Antidotis imiſcetur, & p̄cioſiſſimis unguētis. Adulteratur herba A ἀμωμίς momo ſimili, quæ Amomis uocatur, ſed ſine odore, ſine fructu. Naſcitur in Armenia, flore Origani. Quare in huiuſcemodi ꝓbationibus, fragmēta fugiēda ſūt. Eligenda aūt quæ ab una radice integros ſurculos emittūt.

BARB. Plin. libro .12. capite. 13. Theophraſt. Lib. 9. cap. 7.

Amomum quidā ex India, alij ex Media importari narrāt. E uite Indica, quę ſit labruſca, exiſtimatur naſci, frutice uenoſo, palmi altitudine. Carpitur cū radice. Manipulatim leniter componitur. Protinus fragile laudatur. Punici mali folijs ſimile, nec rugoſis, colore ruffo. Secunda bonitas pallido. Herbaceum peius. Peſſimumq; candidum: quod & uetuſtate uenit. Precium uuæ in libras ſicli. 70. friato uero Amomo. 48. Naſcitur & in Armeniæ parte, quę uocatur Ocene. Adulteratur mali granati folijs, & gumi liq̄do, ut cohæreſcat uuę modo, conuoluatq; ſeſe. Eſt & quę uocatur Amomis minus uenoſa, atq; durior, ac minus odorata, quo apparet aut aliud eſſe, aut colligi imaturū. Nec mirādū, ſiquādo Plinius a Dioſcoride noſtro diſſonat, qm̄ ſicut p̄cia rerū, ita & notę, & experimēta quoq; uariātur. Neq; ulla medicinę pars incertior, ꝗ quę ab alio orbe ꝗ noſtro petitur, id qd' & ratio ꝑſuadet. Amomum q̄le nūc officinę p̄ferunt fabuloſa ſpecie, nec odoris argumēto, nec alia rōne cōgruit cū eo qd' hic deſcribitur.

VERG. Origani odore ſentitur. In pluribus Origani, in melioribus aūt Rutæ legitur, Rutæq; antiquam lectionē fuiſſe ex iunioribus indicat Serapion: licet & de Origano in eo aliquid legatur. Nos in parum diuerſo odoris duarū plantarum ſenſu, cōmunem in græcis lectionē, & antiquam Dioſcoridis interpretationem ſecuti, Origani odore ſentiri diximus.

DE COSTO. CAP. XVII.

κόστον Prēcellit Arabicus, cādidus, leuis, eximia odoris ſuauitate. Secūdū locū ſibi uēdicat Indicus, leuis, plenus, ut ferula niger. Tertius eſt Syriacus, grauis, colore buxeus, et odoe feriēs. Optimus ē recens, albus, abūde plenus, dēſus, a teredinib. nō eroſus, ſine graueolētia, guſtu calidus ac mordēs. Vis ei excalfactoria. Vrinā ciet. Menſes pellit. Vitijs quę uuluā male hn̄t, tā impoſitu, ꝗ fotu auxiliatur. Cōtra uiparū morſus

ſextātē bibere ꝓdeſt. Itē aduerſus pectoris dolores, cōuulſa, inflatiōeſqꝫ, A
ex uino & Abſynthio. Venerē ex mulſo ſtimulat. Latas uētris tineas ex
aqua pellit. Rigētibus, ex oleo, ante febriū ſignificatiōes, & neruorū reſo
lutiōib. oblinitur. Vitia cutis ī facie, cū aqua, uel melle illitus emēdat. Ad
ditur in antidota & malagmata. Sūt q amiſtis Helenij Comageni prędu=
ris radicibus, adulterēt. Qđ deprehēſu facile eſt. Siquidē neqꝫ guſtu fer=
uet Heleniū, neqꝫ ualidum odorem uibrat, ut caput tentare poſſit.

COſtus, & Coſtū dicitur, & per diminutionē a Strabone, Coſtariū. Huius radix in precio. B A R B. plinij. lib. 12. cap. 12.
Fructus inutilis. Plinius Indicum dumtaxat uidetur nouiſſe Coſtū. Primo ſtatim introi-
tu amnis Indi, in Patale inſula compertum. Duo eius genera faciens, nigrum, & quod melius
eo iudicat, candidum. Preciū. 16. in libras ſingulas.

EX aqua et melle. Quę in gręcis eſt, cōiunctio κ, nos mutauimus in χῶ, uertimuſqꝫ, ex aqua V E R G.
& melle, nō ut alij, uel ꝓpterea, ꝙ Mel molliēdi & exterēdi uim per ſe etiam habet: ſic in
uetuſtiſſimis etiā legitur, & ratio etiā nō repugnat. Aſperā, & diſcolorē ceu a ſole cutē. Id
enim ſic, græca habent, ἐφηλίδας, ἥλιον em̄ illi ſolem, coniunctaque prepoſitione, ἐφ' ἡλίῳ, quaſi
in aduerbio ſub ſole ſit, & ephilidas, multo ſole aduſtas. namqꝫ origo & cauſa a ſole fuit.

De ODORATO IVNCO. CAP. XVIII.

ODoratus Iuncus, in Africa & Arabia naſcitur. Laudatiſſimus ex χοῖνος barbari squinantum appellant
Nabathea. Proximus Arabicus, quem aliqui Babyloniū cogno
minăt, Alij Teuchitin. Peſſimus ex Africa. Eligendus eſt ruffus, recens, τευχῖτις
floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis. qui manibus confrican=
do Roſæ odorem emittit. Igneę mordacitatis ad linguā. Floris, & arundi
num, radiciſqꝫ eſt uſus. Vim urinę ciundæ habet. Menſes pellit. Diſcutit
inflationes. Caput aggrauat. Modice aſtringit, cōminuit, excoquit, ac ue
narum ſpiracula laxat. Vrinā mouet. Flos eius in potu utilis ſanguinē re
ijcientibus, doloribus ſtomachi, pulmonis, iocineris, & renum. Miſcetur B
antidotis. Radix aſtringentior eſt: ideo faſtidijs ſtomachi, hydropicis, cō
uulſis, cum pari pondere Piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uul=
uæ inflammationibus, ad deſidentium fotus, utile eſt.

IVncū odoratū Schœnon græci uocăt, & Hippocrates Schœnō myrepſicō, & Schœnō He- B A R B.
dyoſmō: & florē eius Schœnu anthos. Cornelius Celſus Iuncū rotūdū, ut ab angulari diffe Plin. libro. 12.
rat, Cypero a gręcis appellato. Rotūdū & in Cāpania inueniri tradūt, utiqꝫ minus pollentē. In capite. 18.
Arabia ſane cū Calamo odorato naſcit̄, cōualle quā dicemus, nihil aſpectu differens a ceteris. Theoph. li. 4.
Prouenit & in Syria, Cœle cognomiata. Iuncū rotundū uinoſæ mordacitatis ad guſtū ſentiri capi. 13. de na-
perhibēt. Preciū in libras, denarij qnqꝫ. Noſcendū uero Babyloniū. & Teuchitin a Dioſcoride tura Iuncorū,
pro eodē genere intelligi: nō ſic a ceteris, qppe qui Teuchitin, eundēqꝫ nobiliſſimū, qui e Naba & li. 9. cap. 7.
thea ſit, appellēt. Proximū Babyloniū. Peſſimū ex Aphrica, ac ſine odore. Dicit̄ et Lētiſcus ar
bor ſiue frutex, a gręcis Schinos, nō Schœnos, ut quidam e pitioribus falſo interpretati ſunt.
Vulgaris porro Iūcus quo ad uitiliū nexus utimur, itē rotūdus, & odoratus, nō Schinos, ſed
Schœnos, unde, funes appellati. Recētiores Iūcum odoratū cū funario paluſtriqꝫ cōfundunt.
Græci quanquā & paluſtrē & odoratū Schœnō uocăt. Quoties tamē de odorato intelligi uo
lunt, Schœnū. i. Iuncū, abſolute nominăt. Alterū uero genus Helis, hoc eſt, Paluſtris, adiectio
ne diſcriminăt. Dicitur & Schœnos menſura quædā ſicut aſtarus, & paraſanga barbarorū.

SChœnon. Gręci cōmuni aliorum Iuncorum uoce χοῖνον, diphthongo, ut a Lentiſco arbo V E R G.
rē differat, quam χῖνον ijdem appellant. Priuatim tamen in hoc tantū genere, ſeruata hæc uox
ab illis eſt. Nam cæteros Iuncos additis communi omniū nomini notis aliquibus, Oxyſchœ
non, & Oloſchœnon dixerunt. Præterea cum cæteros maſculino genere plerumque dixe-
rint, hanc fœminino dixerunt. Nos, quia non licebat diſcrimine hoc uti, docentibus Plinio &
Celſo, in Iuncorū genere eum conſtituimus. Deinde, quoniam non ſatis id erat, ſed oportebat

Digitized by Google

C ab alijs ratione aliqua ſecerni, eodem Celſo authore rotundum diximus. Neque explentibus his etiam rem totam, odoratum adiecimus. Locus in eo authore eſt libro.3.cap.21.ſuntque eius hæc uerba. Iunci quadrati & rotundi ſemine. Illud Cyperum, hoc ſchœnon græci dicunt. Pauloq; poſt. Quæ quoties poſuero, non quæ hic naſcũtur, ſed quæ inter aromata afferuntur ſignificabo. Ex quibus ratiocinari facile eſt, q̃a Schęnos a græcis uocetur Iuncus, q̃a tereti forma ſit rotundũ, quia inter odorata numeretur, odoratũ dici oportere.

Capitis grauedines tamen facit. Variãt hic antiquiores græci libri. Nam in aliquibus καρηϐαρικὴν, in aliquibus καρωτικὴν legitur, neq; ſenſu in ſcriptore hoc, neq; eodẽ in homine periculo. Siquidẽ prior illa uox, caput aggrauãs, ſimpliciter ſignificat, quod multa poſſunt, & inter cætera ebrietas: altera nõ diſſimilẽ lethargo ſomnum indicat. Inexpugnabilis enim ſomni plura genera ſunt: inter ea & κάρος eſt, a lethargo tãtum differens, quod in lethargo ſequitur, in Caro ſomnus præcedit. Hunc Plinius ſemper ſoporem reddidit. Quæ autem uerior ſit, & ex re magis lectio, nõ ſatis pro cõperto nobis eſt.

Frangit pręterea, maturat & aperit. μαλακτικὴν, quod mollire eſt, in pluribus legitur. Credimuſq; adiectã forte eam uocẽ, quoniam maturet hic Iuncus. Quod etiam θρυπτικὴν paſſiue legitur. i. frangere. Sunt in quibus legatur θρεπτικὴν. i. uutrire. Sed parum nobis id probatur, ideoq; (nihil mutauimus.

Cum pari Piperis pondere. Videtur põderis huius menſura hic deeſſe, niſi forte æſtimandam medicis eam reliquit.

Decocto eius pręterea inſidẽtibus. Antiquiores aliqui græci habebãt ἀπόζεμα, quod decoctum, alqui ἀπόϐρεγμα. quod dilutũ authore Plinio ſignificat. Eſt autem dilutum, aqua. humorue aliquis, in quo maduerit quippiã. Nos quoniam maiore ui decoctum, q̃ dilutũ eſt. illud ſeruauimus quod communius erat.

¶ De CALAMO ODORATO. CAP. XIX.

κάλαμος ἀρωματικός

CAlamus odoratus in India naſcitur. Melior eſt fuluus denſe, geniculatus, & qui aſſuloſe frangitur, plena araneorũ fiſtula, albicãs, lentus in mandendo, & aſtringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus.

D Vrinam potu ciet. quare cum Graminis, aut Apij ſemine coctus, in aquę ſubter cutem fuſæ morbo, renũ uitijs, ſtillicidio urinæ, ruptiſq; cõmode bibitur. Menſes & potu & appoſitu pellit. Tuſſi ſuffitu medetur per ſe, aut ex reſina Terebinthina, hauſto per arundinem fumo. Ad muliebres inſeſſus decoquitur. Et clyſteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatiſque, odoris gratia, commiſcetur.

BARBARI COROLL.

Plin.lib.12. capi.22. & de alijs generibus Calamorum. lib.16.cap.36.

CAlamus aromaticus, ſiue ut Hippocrates Myrepſicos, id eſt, unguentarius & odoratus, in Arabia naſcens, cõmunis Indiæ, atq; Syriæ eſt. In qua uincit omnis a noſtro mari ſtadijs, ut Theophr. inquit. cl. Inter Libanũ montẽ, aliũq; ignobilem, nõ ut Strabo, & alij quidã exiſtimauere Antilibanũ, lacu Genneſaretide, ubi conuallis ampliſſima, et pulcherrima, quã Aulonem cognominant, ſed in cõualli modica prope ſtagnũ, paluſtribus per ęſtatẽ ſiccatis. In eo tricenis ſtadijs Iuncus & Calamus odorati gignũtur. Sed præſtantior odore Calamus, ſtatim e longinquo inuitat. Mollior tactu, meliorq; qui minus fragilis. Araneũ eius, ut ait Plin. in fiſtula florẽ appellant, magno Domitij errore in quadã Papinij poetæ ſyluula, non diſtinguentis harundinem ſaccarũ fundentem, ab odorata. Calamo preciũ in libras denarij.11. Reliqua probatio, ut niger ſit. Dãnantur aliubi. Nobilior, quo breuior & craſſior, lentuſq; in frangẽdo. Succũ eius Elaterio ſimilem excipiũt. Legi, & in Meotide odoratũ naſci Calamũ, radice ſubalbida, & ſine fiſtulis, plena intus, & amara, ſpecie Acori. De quo & falſi quidã ſunt, Acorũ eam putantes. Quanto autẽ amarior, tanto & calidior eſt Indico. Vtrũq; tamẽ genus Acorũ odore ſuperat. Teredinibus ut Acorũ inceſſitur. Omninoq; uicariũ pro Acoro eſt, ab Ionia, & Ponto, & Herculis columnis, prorſuſque apud omnes, qui mediterranea colunt Aphricæ, ut ſi eadem non ſunt plane, maxima tamen germanitate uiſantur, ut autores plæriq; tradunt.

EX M. VERG. COMM.

CALAMVS odoratus a Dioſcoride appellatur. A Plutarcho in libello cui titulus eſt. Quod bruta ratione utuntur, Arabicus dictus eſt: & quam hic natale ſolum illi Indiam aſſignat,

aſſignat, ille Arabia. Quod & Theophr. indicat, et Plinius, qui in Arabia naſci eũ confirmat. Cõmunem tñ Indis eſſe, & Syriæ, noſtra ętate etiã adeo notũ eſt, ut nõ ſit lõgius de eo agendũ. A

Relinqmus pręterea qđ ad amaritudinẽ ꝑtinebat. ꝓpterea, ꝙ in meliorib. ea uox nõ legitur.

Dubitauimus etiã, legendũ ne eſſet, ſimul cũ gramine, & Apij ſemine decoctũ odoratũ cala mũ mederi. &c. an diſiũgi duo illa oporteret, cũ gramine ſcilicet, aut Apij ſemine: ꝓpterea, ꝙ utriuſque lectionis certæ eſſent in antiquis Græcis uoces.

Dubitauimus itẽ, reddi ne oporteret, cũ gramine, aut graminis ſemine. Neq; ab re. cũ ſeminis uox illa utrũq; facile cõplecti, & ambobus cõpetere poſſet. Placuitq; nobis in ſimilibus, & quæ eaſdẽ uires haberent diſiunctione uti, relinquereq; utentibus alterutrius electionem. propterea, ꝙ in pluribus diſiunctim ea legebantur, & ſi nõ ſatis alterũ utentibus eſſet in uſu, geminanda, & cõiungenda medicis relinquere. Placuit etiã, gramẽ magis, ꝗ̃ graminis ſemen reddere. propterea, ꝙ in decretis, & medicina graminis, hic ipſe poſt docet decoctum eius, urinæ anguſtijs mederi.

Aſſuloſe frãgitur. Plinio, Victruuioq;, & plęriſq; etiã alijs antiqua & honeſta uox eſt: qua primũ ſignificant, quæ marmorarij in cædendo marmore fragmẽta diſpellunt, & quæ in frangendis alijs rebus in longitudinẽ magis, ꝗ̃ in latitudinẽ fragmenta diſijciuntur. Et quoniã Calamus hic in frangẽdo aſſulas huiuſmodi ex ſe mittit, ideo a nobis ſic redditus locus eſt. Id enĩ ſignificant quos hic græce σκινδαλμούσ appellat.

Decoquitur fœminis ad inſidendũ. Nullum habetur certum muliebris mali genus, facile tamen eſt, ex curationis & remedij ratiõe muliebriũ locorũ affectionẽ aliquã intelligere. Iuniores dolores, eius partis reddiderũt. Nos quoniam nihil a Dioſc. certum precipitur de ea rę, medicis cenſendũ relinquimus, nõ omittentes tamen, uideri nobis ex hijs quæ alibi in ſimilibus obſeruauimus, menſes, & quod ad menſes pertineat magis ea uocẽ, ꝗ̃ dolores ſignificari.

De BALSAMO CAP. XX B

BAlſamum, arbor albæ Violę, Lycij, aut Pyracãthæ magnitudine cõſpicitur. Foliũ Rutę proximũ, longe cãdidius, perpetuo uirẽs, in Iudęa ſolũ quadã ualle et Aegypto naſcẽs. Iis differẽs modis, ſcabricia, ꝓceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma eſt, Theriſtũ uocãt, quaſi demeſſile. Fortaſſis, quoniã ob gracilitatẽ facile demetatur.

βάλσαμον
πυρακάνθα
θερισόν

BARBARI COROLL.

BAlſamo alij Punicæ magnitudinem reddunt. Ramis frequentibus, ſemine Terebinthi, colore, amplitudine, figura: quod & odoratius quidam lachryma ſua prædicant, Caſamum, & Carbobalſamum uocantes.

Theophr. lib. 9. cap. 6.
Plinius lib. 12. cap. 25.

EX M. VEGR. COMM.

VIolæ, aut Lycij magnitudine creſcit. Cum ſuſpecta nobis fuiſſet hæc uox quæ eſt in gręcis λευκοἶν, id eſt, Violæ, cuius magnitudine Balſamũ cõſpici Dioſcorides hic ait, nihil tamẽ mutauimus. propterea, ꝙ in cunctis gręcis, quos hactenus uidere licuit, integra et aperta uox illa inuenitur, nullaq; diuerſę lectionis, nec obſoleta quidẽ ueſtigia aliubi uidẽtur: cũ tamẽ parũ ueriſimile ſit, Dioſcoridẽ arborẽ frutici plęrũq; cubitali in magnitudĩe exęquaſſe: Et quã Plinius Viti, Theophraſtus uero Punicæ ſimilẽ dixerũt, Violæ cõparaſſe. Nõ dico autẽ Violã florẽ, ſed eius plantã, quæ ramoſa, pendẽtibus ex uno pediculo pluribus aliqñ, & diuerſi coloris floribus, in Italia cubitalis, pauloue altior floret. Niſi, forte cœli terręq; bñficio ſpecioſior Viola alibi naſcitur. & arboreſcit. Sed parũ id ueriſimile eſt, nec ſine ueterũ autoritate credẽdũ. Caret ratiõe etiã, ad ſimilitudinẽ tertij alicuius generis, duo alia inęqualia cõiunxiſſe, dicereq; Balſami arborẽ Violæ, aut Lycij magnitudine uideri. Siquidẽ Lyciũ, ſiue Pyxacantham. i. buxeã ſpinã dicere eandẽ malis tricubitali altitudine hic paulo poſt eſſe dicit, quæ in nullis Violis menſura hactenus uiſa, aut audita eſt. Ex his, quoniã nec Theophraſto, nec Plinio, nec ſibijpſi cõueniret hoc loco Dioſcorides, ſuſpicati ſumus ſubeſſe uicium. Quale autẽ id ſit, & quomodo inſtaurandũ, nõ auſim ego adſerere: qm̃ nulla ſit uitis, aut Punicę cũ Viola in græcis appellatiõibus ſimilitudo, nullęq; cõcurrãt eędẽ literę, aut ſyllabę, ex quibus licuiſſet ſequaci cõiectura uerę lectiõis ueſtigia odorari. Non tacebimus tamẽ, quod hoc ipſo momento ſcribẽtibus in mentẽ uenit, potuiſſe ab imperitis librarijs & herbarijs locũ miſceri. Quodq; unũ, ac ſimplex erat λευκίον. ſ. geminari, & qm̃ notior Viola ꝗ̃ Lyciũ ſit, cũ Lycio Leucoion etiã ſcribi, quę tota Lycij ſimilitudinis ad Balſamũ in magnitudine relatio legitima eſt, & aliorũ hyſtorię reſpõdet.

Digitized by Google

C Quod Pixacautha, id eſt, buxea ſpina dicitur. Non dixiſſem ego hoc loco, πυξάκανθαν, id eſt, buxeam ſpinam, non πυράκανθαν, quæ nulla in plantis eſt, legendũ in Dioſcoride eſſe, niſi interpretes alij uoces magis ꝙ res ſecuti, numerum illic plantarum auxiſſent Violæ, aut Lycij, aut Pyracanthæ. &c. tria quæ, duo alioqui erãt cõnumerãtes. Lycium ſiquidẽ & Pyracãtha idem ſunt, ſi huic ipſi cum de Lycio agit credẽdũ eſt. Quæ enim inter Lycium & Pyracantham diſiũctiua legitur particula, appellationes Lycij alterat, non diſiungit, & numerat plantas.

De OPOBALSAMO. CAP. XXI.

ὀποβάλσαμον

AEſtiuis ſub ortu canis ardoribus, arbos unguibus ferreis inciditur, manatq; e plaga ſuccus, quem Opobalſamum uocãt: ſed tã exiguo ſtillatu, ut annis ſingulis, ne plures quidem ꝙ ſeni, ſepteniue congij cogantur. Inibiq; põdus duplo repẽditur argẽto. Succi probatio eſt, ut ſit recens, ualidi odoris, ſyncerus, non ad acorem uergens, pellucidus, leuis, aſtringẽs, ac modice mordẽs guſtu. Sed uarie uitiatur, miſto ab aliquibus Terebinthi, Cypri, Lentiſci, Balani unguento. Itẽ Suſino, Metopio, Melle, aut cypria Cæra. Quod maleficiũ facile deprehenditur. Nãq; merus in laneam ueſtẽ fuſus, neq; maculam facit, neq; ſi eluatur notã relinqt. Vitiatus autẽ inhæret, & ut lac inſtillatus coagulat, qđ adulteratus nõ efficit. Quinetiã ſyncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, lacteſcitq;: uitiatus uero olei modo innatat, ſe cõuoluẽs, aut in ſtellę modũ diffundẽs. Syncerus, ſeneſcẽs craſſeſcit, deteriorq; redditur. Allucinãtur q aqua concretũ peſſum ire, ad ima ſidere arbitrãtur, poſtea diſſipatũ ſupnatare.

BARBARI COROLL.

D CAEditur ſub canem, parte qua maxime uideatur eſſe pregnãs, & caudice, & cacumine. Sudor e plaga manat æſtate tota. Sarmẽta quoq; eius & ſurculi odore preſtãte, amputãtur, & ueneũt magno. alioquin grandeſceret arbuſcula, niſi ſuccideretur. Balſamum Syluestre, Theophraſtus reperiri nuſq;, teſtis eſt. Omnibus odoribus Balſamũ præfertur: quõdam in duobus tantum hortis, utroq; regio, altero iugerũ. xx. altero pauciorũ. Hiericunta nominãt, quanquã & Palmetis conſitũ, tãto quæſtu, ut Iudęis opes ex Opobalſami uectigalibus creuiſſe, Trogus ꝓdat. Is humili Piceæ, quidã Cyaſo Terebinthoq;, ut Strabo, quidã Myrto ſimilẽ dixere. Sed Viti ſimiliorẽ eſſe, Plinio cõſtat. Maleolis ſeri cepta. Impletq; colles, uinearũ modo, quæ pedatæ nõ ſunt. Tondetur, niteſcitq; raſtris. Intra tertiũ annũ a ſatu fructifera. Folium Tuberis (id genus mali eſt) a Plinio reddi putant. Sed mendoſum in eo locũ eſſe arbitror. Nec tuberis ſcribẽdum, ſed Rutæ. nam & excẽplaria ſunt, in quibus ita legitur, foliũ proximũ rubet, corrupte, ut plæraq; alia, pro Rutæ. Alioqn Theophraſtus, & Dioſcorides Rutæ folio, ſed exalbido Balſamũ deſcribũt. Pauſanias nũc Myrto, nunc Sampſuco. a quo nõ per b. ſed per p, Palſamũ pronũciatur. Id ipſe in Arabia gigni ſcribit, arbore uiperis obſeſſa, quarum morſu nemo extinguatur: quoniã ſucco eo paſtæ, noxiũ uirus habere deſinunt. Ab Hieroſolymis captis ſerere fiſcus Balſamũ cœpit. Proceritas intra bina cubita ſubſiſtit. Arbori tria genera. Capillaceũ, Theriſtõ uocãt. Alterũ ſcabrũ, incuruũ, fruticoſum, odoratius, Oſtracõ. Tertiũ Eumeces: quia procerius leui cortice. Huic ſecũda bonitas. Nouiſſima Theriſto. Semẽ eius eſt uino proximũ guſtu, colore ruffo, nec ſine pingui, peius in grano, qđ leuius, atq; uiridius. Ramus craſſior Myrto. Incidebatur ante ferreis unguibus, ſed qm̃ ferro uitalia lęderẽtur, trãſijt uſus ad uitrũ, & lapides, oſſeoſue cultellos. Incidẽtis manus artifici libramẽto tẽperatur, ne qd ultra corticẽ deſquamet laceſſatue. Succus lanis parua colligitur in cornua, ex ijs nouo fictili conditur, craſſiori ſimilis oleo, & in muſto cãdidus. Rubeſcit deinde, ſimulq; dureſcit trãſlucidus. Sub Alexan. & Theophr. tẽporibus toto die ęſtiuo unã conchã impleri iuſtũ erat: omni uero fœcũditate maiore horto ſemicõgios biſſenos, e minore binos. At Plinij æuo etiã ſingularũ arborũ largior erat uena. Ter omnibus ꝑcutitur æſtatibus. Poſtea deputatur. Amputatio ipſa & ſurculus. ſoo. uenit. Intra qntũ demũ annum, corticis ad medicamẽta preciũ eſt etiam ante ꝙ ligni. Ex hoc buxoſum eſt optimũ, qđ eſt odoratiſſimũ. Ex ſemĩe aũt maximũ, & põderoſiſſimũ, mordẽs guſtu, feruẽsque in ore. Lachryma debet eſſe pinguis & tenuis modice ruffa, & in fricãdo odorata cũ auſtero. Secũdus

ro. Secūdus cādidę color, Peior uiridis, craſſuſq;. Peſſimus niger, qppe ut oleū ſeneſcit. Ex oī A
inciſura maxime ꝓbatur, qđ ante ſemel fluxit. Vitiatur ſemie ſuo, ut uix poſſit dephēdi fraus. Itē & oleo Roſę, Myrti, Reſina, Galbano, neqſſime gūmi: quoniā ipſum quoq; inareſcit manu inuerſa, & in aqua ſidet ut Balſamū. Quod Cera & Reſina ꝑmutatū eſt, in carbone nigriori flāma detegitur. Nam mentitum melle, contrahit muſcas. Metopio adulteratum, in aqua circulo candido cingitur. Nec aliubi Seplaſiæ maior improbitas. quippe ſextarius, qui mille denarijs uendente fiſco emebatur, mox. 300. tantum denarijs conſtabat.

EX M. VERG. COMM.

SEcta ferreis unguibus. &c. Credimus nos ungues ferreos a ueteribus Græcis Ferramenta dicta fuiſſe, quæ humani unguis figura cōuexa acie eſſent: qualia quotidie in fabrica uidentur adhuc multa, quæ dimidiato orbe lunata ab eius partis ſimilitudine, nomen inueniſſe potuerunt. Sed quid, quod Plinius ferri adhibitionem omnino damnauit, in Balſamo colligendo?

Rependitur, quo loco naſcitur, duplo ad pondus eius argento. Ideo ſcilicet, quod nullū in eo adulterium committitur, id quod in alijs gūmis, oleis, & unguētis fit. Author Theophr. lib. 9. qui inter cætera teſtatur, uendi purum & ſine admixtione aliqua, duplo ad pondus eius argento. Quod monuiſſe legētes placuit, ne cui frigidum id & ſine ratione dictum uideretur. Idq; etiam Plinius ſignificaſſe uidetur.

Qui citiſſime penetret. In Græcis habetur εὐδίαιτον, quam uocem nouiſſimus interpres, pellucidam interpretatus eſt, ex Plinio ut uidetur eam auguratus, qui Balſami laehrymam, inter cætera dixit tranſlucidam eſſe. Antiquus Dioſcoridis interpres, ſerenam, nulla, ut nobis uidetur, in Balſami notis ſignificatione. Serapion, uelocis reſolutionis, quaſi εὐδιάλυτον tunc legeretur. Nobis in eadem Græcorum lectione, nihil mutare placuit, ſed bona fide, nec abſurdo ſenſu reddere ut legitur, qui citiſſime penetret. quando græcis uerbū notiſſimum eſt διαιτᾶν, quo διατρέχειν καὶ διανύειν, ab altero extremo ꝑ mediū aliqđ ad alterū tranſire, & abſolui, moueriue aliquid ſignificēt, quod tenuitate ſua poteſt Balſami liquor, qui a Plinio etiā tenuis laudatur.

Lactis modo albeſcit. γαλακτοῦται uertimus, lactis modo albeſcit. ne ſi lacteſcit ſimpliciter dixiſſemus, incertum legentibus eſſet, quæ nam ex tam multis lactis qualitatibus, ſapore. ſ. candore, ſubſtantia, liquore, & hoc aut fluido, aut coagulato intelligenda eſſet. candorēq; elegimus: quoniam lac omne, ſemper, et in cunctis animantibus candido colore ſit, deceatq; & tutius ſit, ex eo magis, quod inſeparabile, præcipuū, neceſſariū, & ſine quo nullū id erit, q̄ ex cunctis alijs oſtendi & indicari aliquid. Sic enim lacti candor competit, & ineſt, ut terræ pondor & B
ceſſatio. Nec eſt qđ credat aliquis, poſſe eo uerbo ſignificari fluidū lactis liquorē, debuiſſeq; a nobis reddi, lactis mō liqueſcit: qm̄ id etiā indicarat Dioſcorides, celerrime diſiungi, diſijciq;.

De XYLOBALSAMO. CAP. XXII

ELigni genere, quod Xylobalſamum uocāt, probatur recēs, tenue, fuluū, odoratum, quadam tenus Opobalſamum ſpirās. Neceſſarius etiam ſeminis erumpit uſus. Quare eligatur flauum, plenū, grande, pōderoſum, mordens guſtu, feruens in ore, modice Opobalſamum olens. Adulteratur ſemine Hyperico ſimili, quod a Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirīū ignauia, ſapore Piperis. Efficaciſſima uis ineſt ſucco, & q̄ maxime calfaciens. Abſtergit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. Medetur perfrictionibus uuluæ, cum roſaceo cærato appoſitus. Mēſes quoq;, ſecundas, & partus extrahit. Rigores illitu diſcutit. Vlcera ſordida expurgat, & cruda concoquit. Vrinam potu ciet. Aegre ſpirantibus prodeſt. Datur in lacte contra aconitum hauſtum, aut ſerpentium ictus. Miſcetur acopis, malagmatis, & antidotis. In ſumma, præcipua authoritas ſucco, ſecunda ſemini, minima ligno. Semen commode potui datur doloribus lateris, pulmonum uitijs, tuſſi, iſchiadicis, comitialibus, uertiginoſis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus, ac ſerpentum morſibus. Ad muliebres ſuf

ξυλοβάλσαμον

Digitized by Google

C ſitus perquam utile eſt. Vuluam aperit in deſeſſionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum eaſdem habet uires, aliquanto minores. Ex aqua potum cruditatibus, torminoſis, uulſis, uenenatorũ ictibus opitulatur. Vrinam cit. Ad capitis uulnera cum ſicca Iri conuenit. Squamas oſſium extrahit. Et ad unguentorum ſpiſſamenta additur.

BARBARI COROLL.

XYlobalſamo preciũ in libras ſex. Romæ in triũpho Imperatoris Veſpaſiani arbuſculã oſtẽdere. Plærique in Aegypto naſci perhibent, regione quæ nunc Solis oculus, ſiue fons dicatur, quondam Heliopolis. Incidi autumno ad liquorem, qui & oleum Balſaminum uocatur. Strabo et in Syria Cœle naſci prodidit, ualle illa fertili quæ Libanum & Antilibanum interiacet iuxta lacum Genneſaritin. In Arabia quoque Sabæorum tractu maritimo. Admonendi ſumus, Dioſcoridem in huius mentionis calce dicere, Xylobalſami decoctum cum Iride ſicca mederi capitis uulneribus. ἀνάγει δὲ καὶ λεπίδας. nos ſquamas detrahere cõuertimus, ut uel porriginem intelligas. Eſt enim porrigo, ut Celſus ait, ubi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ ſurgũt eæ, quæ a cute reſoluũtur, modo ſine ulcere, modo exulcerato loco. Vel quemadmodum recentiores, de ſquamis fractorum oſſium. Sed & caruncula quę inter uiuam & emortuam oſſis adusti partem ſubit expletura quod abſceſſit, quaſi teſta tenuis & anguſta, ut idem Cornelius teſtatur, ſquama, id eſt, lepis, a Græcis appellata eſt. Liberum eſtimaturis eſto.

De ASPALATHO. CAP. XXIII.

ἀσπάλαθον
ἐρυσισκηπτρον
σφάγνον
φάσγανον
διάξυλον

ASpalathus, quem alij Eryſiſceptron, alij Phaſganon, Syri Diaxylon uocant, frutex eſt ſurculoſus, multis ſpinis horrẽs. Naſcitur in Iſtro, Niſyro, Syria, & Rhodiorum inſula: quo ad unguentorum ſpiſſamenta pigmentarij utũtur. Optimus eſt grauis, detracto cortice rubẽs, aut in purpuram uergens, odoratus, guſtatu amarus. Eſt & alterũ genus candidum, lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum aſtrictione obtinet. Vnde decoctum cum uino ad oris ulcera colluenda conuenit. Ad nomas genitaliũ, & ſordida ulcera infunditur. Subiectum in peſſo partum extrahit. Aluum ſiſtit eius decoctum. Et ſanguinis reiectionem potu cohibet. Vrinæ difficultatem inflationeſque diſcutit.

BARBARI COROLL.

Theophr. lib. 9. cap. 7.
Pli. li. 12. ca. 24.

ASpalathus in AEgypro quoque naſcitur. ſpina ſylueſtris, magnitudine arboris modicæ, cãdida flore roſæ: cuius radix unguẽtis expetitur. Idẽ frutex humilior in Syria, & Niſyro, Rhodiorumque inſulis prouenit: quam alij Sceptrum Eliſei, alij Adipſatheon, alij Dipſacon, alij Diacheron, ut Plinius, uel Diaxylon, ut Dioſcorides, uocant. Naſcitur & pluribus locis, ſed non perinde odoratus. Tradunt in quocunque frutice, ſed in Aſpalatho amplius, cœleſti arcu in eum innixo ſuauitatem odoris inenarrabilem fieri. Laudatur colore ruffo, uel igneo, et odore Caſtorei. Permutatur in libras quindecim. Sane per Hiſpanias multi & ad odores, & inter unguenta utuntur ſpina, quam uocant Aſpalathum. Sed ea uulgaris eſt, ex qua fulloniæ implentur urnæ. Radiciſque uſus tantum habetur: nec dum comperi, ſit idem uulgaris ſpina, & topiaria, de qua in Acantho diximus. Radicem nigram Hippocrates cum uocat, radicem Galeno ſignificat Aſpalathi, criſæo Phocidis agro commendatiſſimam.

EX M. VERG. COMM.

ASpalathon. Admodũ procliuis eſt hic lapſus in Aſphaltũ. quod monemus ꝑpter indiligẽtes librarios. Aſphaltus bitumẽ eſt, Aſpalathon inter odoratos frutices, & ſpinas cenſetur.

Sunt qui Phaſganon appellant & Sphagnon. Quorum prior dictio Gladium indicat, altera autem ab iugulando. quod σφάττειν greci dicunt, potuiſſe fieri uidetur. Credimuſque nos ſic dictum Aſpalathũ ab aliquibus, quod aculeatus frutex gladij modo aculeis ſuis pungat et uulneret. Quod in Theocriti bucolicis paſtor, a ſpina in pede ꝑcuſſus, ab alio monebatur, ne diſcalciatus per montem ingrederetur, qui Rhamnis & Aſpalathis fronderet.

Digitized by Google

Syri, Dyaxilon. Eadem dicēdi forma, qua nos in Plinio eius florē Diaporphyron dici monuimus. Neq; hoc loco Diaxylō aliud ſignificat, ꝙ mediolignū. ex eo, q̄a lignoſior eſt frutex. A

Et contra narium ozenas. Ozenas nos adiecimus, quoniā & Plinius ita legit. Sanat oris ulcera, & ozenas. ut in pluribus græcorum adhuc legitur.

De MVSCO CAP. XXIIII

BRyon, id eſt, Muſcus, a quibuſdam Splachnon appellatur. In Cedro arbore, Populo alba, & Quercu inuenitur. Optimū eſt Cedrinum. Proximum Populneum. In quo genere cādidum & odoratius præſtat, nigricans improbatur, Aſtringendi uim habet. Decoctum inſidentium uuluis utile. Vnguento balanino, oleiſq; inſpiſſandi gratia inſeritur. Thymiamatum, acoporumq; compoſitionibus cōueniens. βρύον σπλάγχνον ab officinis usnea di citur

BARBARI COROLL.

BRyon, hoc eſt, Muſcus, uerbum ex uerbo. Dicitur & Ipnon. In Cyrenaica prouincia maxime probatur. Secūdum locum obtinet Cyprium, ab eo Phœnicium. Fertur & in Aegypto naſci, quin & in Gallia: nec dubitatur. Sunt & hoc nomine panni arētes muſcoſo uillo, quales e glādiferis ſola fere, quę uocatur Aegylops, fert, non in cortice modo, uerū e ramis dependētes cubitali magnitudine, ſed odore præſtantes. Candidiſſimis, atq; altiſſimis prima dignatio, proxima rutilis, nulla nigrantibus, & in inſulis petriſq; nati damnātur, omneſq; quibus Palmarū, atq; non ſuus odor eſt. Ex Bryo & balanino oleo expeditiſſimū, primūq; unguētum fuiſſe ueteribus tradunt. Differentia hæc: ꝙ Bryon aliarū arborum cani quidam ſunt, ut dixi, Brion uero Populi candidæ uua circa Gnidum optima, aut Cariam, inſitientibus, aſperiſq;. Secundā in Lycia Cedro pertinentem ad unguentum prædicāt, Paulus & in Picea uel Larice Bryon naſci prodidit a Galeno priore ſcriptum. Eſt & Bryon θαλάττιον, hoc eſt, marinū, ut ſuo dicetur loco. Muſcus, precioſiſſimum odoris genus eſt, & quod Muſcus uulgo nominatur ab Aetio, itēq; Paulo, ſed & a Phocione grāmatico. Recentior Moſchus odoratus caprę, ſeu quod idem eſt, dorcadis peregrinæ ſanies ē ex umbilico eius, aut uomica. Gazellā uocant animal id barbari, ut uerba Hieronymi ad Demetriadem, hoc nōnullis ſignificent. Muſcus inquit, & Oenāthe ex peregrini muris pellicula. Sed Muſcus Hieronymo aliud non eſt ꝙ Bryon, de quo hic agitur. Nam & Plinius eadem fere mentione de Bryo & Oenanthe diſputat. Quis aūt ſit peregrinus mus, odorata celebratus pellicula, non uideo, niſi quis animal hoc intelligat, ex quo Zibettū, ſiue ut recentiores græci uocant Zapetion excipitur: quanquam & compoſitionis quoddā genus eſt Zapetion ex animalis Muſco, Agalocho, & orientali ſuccino. Hæc ipſa cōpoſitio etiā Net uocari ſolet a græcis quibuſdā. Sed uox eſt Arabica. Inuenio & Muſcilion dici quandam herbam, ab odore Muſci, ut coniicio, quam & Dorcida uocant, naribus uitioſis & fœtentibus accōmodatā: ut Aetius exiſtimat. niſi quis pro Dictāno accipiat, qđ & Dorcidiū appellāt. Plin. lib. 12. capite. 28. de musco odorato B

EX M. VEGR. COMM.

SPlachnon. Ex qua ratione, nullam nobis habet manifeſtam rationē. Siquidem græci. σπλάγχνα, quæ latinis exta ſunt, appellauerūt. nec ē ꝙ animātiū extis: & Muſco arborum cōueniat.

Cedro. Illud animaduertēdum, quas hic Cedros dicit, Aeginetā Pinos dicere, ſed uiciū ſubeſſe credimus, quoniam ſtatim Dioſcoridi ſubſcribens, omnibus alijs cedrinum Muſcum, & ipſe antefert.

Populo alba. Non uidetur & uicio carere. Cedri tantum meminit, & albę Populi, deſyderatur enim Quercus. Niſi legētibus damnatam uoluerit eſſe, quam tacitus arborem præteriſſet.

Habet adſtringendi uim. Ne hic etiam conuenit Dioſcorides cum Paulo. quoniam hic adſtringere, ille diſcutere, & mediocriter mollire dixit. paruo, ut uidetur, diſcrimine: quod peritioribus cenſendum relinquimus.

De AGALLOCHO CAP. XXV

AGallochum, lignum eſt, quod ex India atq; Arabia deportatur, Thuiæ ligno ſimile, maculatum, odoratum, guſtu aſtringens, cū quadam amaritudine. Cute ueſtitur aliquantulum uerſicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, cōmendandi halitus gratia. Sudores arcet to ἀγάλλοχον ξυλαλόη Zilo aloes

c

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA

Digitized by Google

C to corpori inſparſum. Pro Thure ad ſuffimenta ſubſtituitur. Radix epota drachmę unius pondere, humida ſtomachi uitia, et imbecillitatē, feruorēq́ mulcet. Si lateris, iocinerisue dolor excruciat, ſi dyſenteriæ, aut tormina infeſtāt, ex aqua bibere ꝓdeſt.

BARB. AGalochon Aetius & medicorum uulgus Xylaloen ideſt, lignum Aloes appellāt: a nonnulla ſimilitudine coloris Aloes, ut arbitror. Nō animaduerto ubi de hocq́ genere loquatur Galenus. Recentiores græci tradūt ſub terra condi ſolitū Agalochon, nō alias odoratū futurum, q̄ ubi teredinibus computruit. Faſtigia eius ſuma quatuor. Indicū, Sapphicum, ex urbe Sappho. Speon, & Hygron, ideſt, humidum, quod ipſum deinde in ſpecies quatuor conciditur. Arabes nonnulli ſemen huius arboris eſſe uolunt, id quod Haormiam ipſi uocāt, ſimilitudine Piperis minuti, colore ſubrubēs, quapropter & Piperellam dixere. Agalochon Aetius in thymiamate myrepſico idē eſſe, quod & Tarum putat. De Taro Plinius. Ex Caſiæ inquit, et Cinnami cōfinio Cancamum, & Tarum inuehitur per Nabathęos, Troglodytaſq́ ijs uicinos.

VERG. QVod, ſcribente & commentante hæc Dioſcoride, barbara appellatione Agallochon dicebatur, ſecuta Græcorum ætas Xylaaloem, facto ab amaritudine nomine, quaſi Aloes lignum appellauit. Tradiderunt q́ id poſteriores Græci, quibus quantum credendū ſit, ex huius ſcriptoris hiſtoria & notis facile erit nouiſſe. Paulus AEgineta, nihil non idē, Dioſcoridi de eo tradit, etiam uſq́ ad uerbum: in hoc uno tantū diuerſus, quod non πλευρᾶς πόνοις. ut Dioſcorides, lateris doloribus, uerum πλευρίτιδι, ideſt, laterali dolori opitulari eam ait. quæ quantum differant, alibi diximus.

Thyię ligno ſimile. Quæ ſit hæc arbor, non facile nobis fuit conijcere, Theophraſtus eam libro primo, inter ſilueſtres arbores, quæ perpetuo frondent, numerauit, nec Cupreſſo diſſimilem alibi deſcripſit. Crediderūtq́ aliqui, eam eſſe, quam Homerus quinta Odiſſeæ rhapſodia, a Circe ad odorē ſumi & lucē incendi dixit. Et quā Plin. lib. 13. Trogetem, ab alijs uocari ait. Licet non ijſdem literis in Homero, & Theophraſto utraq́ ſcribatur, liceatq́ ob id, non eſſe in utroq́ eundem ſuſpicari. Variantq́ antiquiores græci etiam hoc loco. Suntq́ in quibus non Thyiæ, ſed Sorbo ſimile Agollochō legatur: quod more noſtro, ne quid. ſ. relinquatur, dictis hactenus a nobis adijcitur.

D

¶ De Narcaphtho. CAP. XXVI.

νάκαφθον
νάρκαφθον

NArcaphthum ex India defertur, corticoſum, ſimile Sycomori libro: quod iucundi odoris gratia ſuffitur. Miſcetur thymiamatis compoſitis. Conſtrictionibus uuluæ ſuffitu prodeſt

BARBARI COROLL.

NAſcaphthon prætermiſſum a Plinio arbitror conſulto, q̄a incerta eſſet natura eius. ut aliorū quoq́ pluriū: quæ ille orbi noſtro tātū nominib. cognita eſſe tradit, ut ſericatū, gabaliumq́. Paulus & Lacapſithō nominat, inter ea, quæ a q̄buſdā in Cyphi heliacū addūtur: et corticē Piceæ, uel alterius arboris exiſtimat. Ego Lacaphthon idē eſſe cū Naſcaphtho ratus ſum.

EX M. VERG. COMM.

IN antiquiſſimo quodam codice ſublatū erat hoc caput, nec deprehendi aliquod eius ueſtigium potuit, ſed ne Plinius quoq́ meminit: quod equidem ſciam non leui ſuſpicione, niſi Paulus id confirmaret, qui habet fere omnia, quę hic dicuntur.

Quod torminibur ſubuenit. Variant ab impreſſo duobus locis hoc capite antiquiores gręci. In aliquibus enim legitur, ὅ ϛροφουμένοις ἀρήγει, ideſt, quod torminibus ſubuenit, nullo eius remedij antiqui alicuius ſcriptoris teſtimonio. Siquidem nec Paulus AEgineta in Narcaphtho meminit, neq́ antiqua Dioſcoridis tranſlatio, ideo nos id neglecimus.

Aſtrictis fœminarum locis. Sūt in quibus μήτραν ἐστενωμένην, & in quibus ἐσφιγμένην legatur: ſignificatq́ altera uox, quod anguſtum pręcluſumq́ ſit, altera quod aſtrictū, nec humores remittens: qualia ſunt nulla uitio curta, aut rimoſa fictilia, primumq́ illud anguſtiarū & pręcluſionis uitium, quod græci φίμον dicunt, in oſtio muliebrium locorum, ex pręcedente exulceratiōe, aut durata illic inflāmatione fit. Alterū ad ſuppreſſos menſes, et eius partis fluores ptinet. Nos in ambiguo id maluimus, qđ ab antiquo medicinę, autore Pau. AEgineta cōfirmabatur.

κάγκαμον
ξυλοσμύρνη

¶ De Cancamo. CAP. XXVII.

CAncamum Arabici ligni lachryma eſt, Myrrhæ quodammodo ſimilis, olidi guſtus, quam ad ſuffimenta uſurpant. Veſtes

Digitized by Google

eo ex Styrace & Myrrha ſuffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obeſos, ſi ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulſo aceto, aliquot dies ebibatur. Lienoſis datur, comitialibus, & ſuſpirioſis. Menſes cum aqua mulſa pellit. Oculorum cicatrices confeſtim emendat. Vino madefactum medetur eorundem hebetudinibus. Aduerſus gingiuas humore pregnanteis, doloreſq; dentium, non aliud efficacius. A

BARBARI COROLL.

CAncamum ex collimitio Caſiæ, Cinnamiq; per Nabathæos, Troglodytaſq; confines aduehitur. Qui conſedere ex Nabathæis, nomine ſolo compertum Plinio. Nec ſum neſcius Laccam a barbaris hoc genus uocari aliam, q̃ quæ de Purpurarum floccis conficitur tinctoribus. Eſt & gummi quoddam arboris Lacca dictum, & tincturis utile. Nec an ea Cancamum ſit hoc de quo agitur, ſatis habeo comptum. Democritus certe, ſi modo eius liber eſt qui de tingenda Purpura circumfertur, Lacchan nominat inter colores hoc. et florem Achaicum appellat: idẽ autor, ſicut florẽ Syriacũ, quod Rhiziõ priuatim uocari tradit ad eundẽ uſũ. Sit aũt flos Achaicus, aut Syriacus id quod nos modo Cremes dicimus, an diuerſum, nõ cõſtat. Paulus odoratum eſſe Cancamum prodidit. Differt Cancamum a Cancano, q; Cancanus herba eſt a Galeno dicta, a Dioſcoride Cacalia. Nam Caucalis alia eſt, ut poſt dicetur. In quo fœdiſſime neoterici diffluctuant. Græci lignum quoq; aridum Cancanon appellant. Plin. libro .12. capite .20.

EX M. VERG. COMM.

LAxandi uices ultra odoris uſum Cancamo AEgineta tribuit. Nec relinquit etiam, quod hic ait, potu eius ad gracilitatem obeſos contrahi.

Cicatrices oculorum exterit. Cicatricem uocat Galenus, cum in nigra oculi parte ex profunda ulceratione craſſior oculo membrana ſuperuenit, & candido colore conſpicitur.

DE CYPHI. CAP. XXVIII.

CYphi, thymiamatis conpoſitio eſt, dicata Dijs, qua abũde AEgyptij ſacerdotes utuntur. In antidota miſceri ſolet. Suſpirioſis datur in potu. Permultæ cõponendi rationes, quarũ una hæc eſt. Sumitur Cyperi dimidiũ ſextariũ, cũ pari Iuniperi adultæ modo. Vuæ paſſæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim. Reſinæ repurgatę minas quinq;. Calami, & Iunci odoratorum, & Aſpalathi, ſingulorum minam. Myrrhę duodecim. Vini ueteris ſextarios nouem, cum duabus Mellis minis. Vuã detractis uinaceis tuſam, cũ uino & Myrrha ſubigito. cætera tuſa & cribrata adijcito. die uno humorem conbibere ſinito. dein mel coquito, dum ſibi glutinis aſciſcat craſſitudinem. eliquatam Reſinam accurate permiſceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito. κῦφι B

BARBARI COROLL.

CYphi urebantur ueſptinis omnibus AEgyptij, Matutinis Reſina, Meridianis myrrha. Ea erat miſcella, ut Plutarchus inquit, ſexdecim literis ſacris contenta, ex melle, uino, uua paſſa, cypero, reſina, ſeſeli, aſpalatho, myrrha, bitumine, iunco, bryo, calamo, utroq; iunipero, cardamomo. lapatho. Quamquam Lacaphtho forte, non Lapatho ſcribendum ſit in Plutarcho, ut ex ijs quæ in Naſcaphtho diximus comprehendi poteſt. Confundebantur hęc non temere, aut fortuito, ſed præeuntibus de ſcripto, qui rationem & ordinem præcinerent, quo quicq; loco, tempore, menſura, conijciendũ eſſet. Placuit uero numerus ſexdecim, q; is e quadrato quadratus exiſteret. Talis. n. linea circumcurrens per oras, æqualem cum area ſua menſum habet. De quo latius in libello dictũ eſt, quem ex antiquis autoribus de Iſide & Oſiride condidimus. Sunt & aliæ thymiamatis huius, & pro arbitrio cuiuſq; rationes, ſed duæ in medicina cognomentis inſignibus, Heliacon & Seleniacum, hoc eſt, ſolarium & lunare. * *

EX M. VERG. COMM.

ERant Cypheos huius confectiones uariæ, quod hic a principio ſtatim teſtatur. Videturq;

C hoc loco ea deſcribi, quæ in frequentiori medicinæ uſu, forte & notior omnibus erat. Nã quæ a Plutarcho deſcribitur, amplior eſt. Hæc decem, illa ſexdecim rebus conſtat, ad explendum quadratum numerum. Non tacendum etiam hoc loco, quod ſuſpicati ſæpe ſumus, non eſſe Dioſcoridis legitimum hoc caput, quod in antiquiſſimo omnium mihi & probatiſſimo codice non legitur, nec eius meminerit Paulus Aegineta, cum medicam omnem materiam lib. 6. ꝑcurreret, quod agendum nõ erat homini, qui in curandis morbis, uſus eo ſępenumero fuiſſet. Quodque in eam ſuſpitionem nos magis traxit, illud eſt: quod parum ueriſimile eſt, ſimplicem medicam materiam docentẽ hominem, compoſitam illi miſcuiſſe. Nec eſt quod miretur aliquis, in græcorum ſcriptorum codicibus, tam multas & tam graues labes. Quo eñ malo facto latina res iam pridẽ periјt, eodẽ & Græca collabefactata eſt, et qđ adiјciẽdi cõtinue antiquorũ decretis aliqd, uiciũ nunc oẽs tenet, idẽ antiqores tenuit: dũ uolumus oẽs aut ſapientiores uideri, aut ocio conſulentes, parata & expoſita eodẽ loco omnia habere. Suſpitio tñ, non decretum hoc ſit. Neq; enim nos rem damnamus, nec legẽtibus inutile fuerit, tã multa de Aegyptiorum Sacerdotum & medicorum Cyphi narrata a nobis, & ex antiquitate repetita fuiſſe.

DE CROCO. CAP. XXIX.

κρόκος

CRocum ab aliqbus Caſtor, ab aliјs Cynomorphos, a magis Herculis ſãguis appellatur. Optimũ in medẽdi uſu Coryceũ, recẽs, et boni coloris, paulũ cãdidi gerẽs in capreolo, oblõgũ, oĩbus ſuis partibus cõſtãs, nõ fragile, plenũ, a quo detractũ ẽ nihil, qđ madefactas manus inficit, nec ſitũ redolet, aut cariẽ ſentit, ſubacre. Sin huius generis nõ ẽ, aut uetus, aut humore ꝓfuſum creditur. Secũdus locus datur Coryceo, e tractu Lycię cõtermio. Tertius Lycio, e mõte Olympo. Dein ex Aegibus Aetolię. Cyrenaicũ e Centoria, inter ſicilica oĩa uiribus ꝓſtat. Omniũ ad obſonia uſus. Itali tñ ob ſucci copiã, et coloris uenuſtatẽ, ad Thuię infectus u-

D ſurparũt. qbus de cauſis magno uẽditur. Vtiliſſimũ in medicina qđ ante deſcripſimus, Adulteratur imiſto Crocomagmate tuſo, atq; etiã Sapę ſublitu cõtrita, q̊ põdus adiјciatur, ſimul argẽti ſpuma, aut Plumbagine. Sed maleficũ declarat inſidẽs puluis, pręſertĩ ſi Sapã oleat. Theſſalus ipm̃ tm̃ odoratũ eſſe uoluit. Aliј exitioſũ, trib. drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquẽdi, emolliẽdi, atq; ſubſtringẽdi habet. Vrinã cit. Elegãtẽ colorẽ ꝓſtat. Qui ex Paſſo biberint, crapulã nõ ſẽtiẽt. Oculorũ fluxiões, illitũ cũ humano lacte, cohibet. Additur in potiões, quę interaneorũ cauſſa tẽꝑantur. Ad uuluę etiã, ſediſq; cataplaſmata cõmode ꝑmiſcetur. Venerẽ ſtimulat. Vergentes ad ignem ſacrum inflãmationes mulcet. Auriculariјs collectionibus utile. Quo facilius conteratur, in calido fictili ſole ſiccari oportet, celeriterq; uerſari. Vrinam mouet radix ex Paſſo pota.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capite. 6.

CRocum folio anguſto, aduſq; capillamenti exilitatem, germine ac flore ſerotino, per autumnum occaſu uergiliarum: qui pauciſſimis diebus marceſcat. Cum folio florẽ expellit obiter, quin & prius uidetur. Subeſt radix multa, carnoſa, peruicax. Calcatum melius ſurgit, & quaſi pereundo lætius prouenit: ſemitas eo fonteſq; amat. Seritur radix Bulbo. Duo genera eius, montanum, & ſatiuũ. Prius hebes, poſterius odoratũ, utrunq; primis imbribus. Emicat autumno, ut dixi, poſt Aphacen. Inodori duo genera, candidum, ac ſpinoſum. Viret bruma, & colligitur, ſiccaturq; in ſole. Sed in umbra melius eſt Hyberna. Crocũ ſylueſtre optimũ. Serere in Italia nõ expedit, ad ſcrupula uſq; ſingula areis decoquentibus. Satiuũ maius, nitidiuſq;, ſed leui momẽto degenerat. Omnino infœcundũ natura ubiq;, uel Cyrenis, ubi laudatiſſima oĩa. Quidã Phlegręo Croco ſcdm̃ locũ adſciſcũt. Probatio, ſynceri, ut manu impoſita crepet,

ueluti

ueluti fragile: dilutum et humidū ſedet. Altera ꝓbatio, ſi manu ꝓlata ad os, leniter faciē, ocu- A
loſq; mordeat. Eſſe inquit Plinius, & per ſe genus ſatiui blādiſſimum, uulgo cum ſit medio ſui
candidū Dialeucon uocatū. Cyrenaico uitium, ꝙ omni Croco nigrius, & ꝙ celerrime corrū- Διάλευκον
pitur. Laudatur breuibus capillis in Lycia. Anō ſeptimo, uel octauo transfertur in locū ſuba-
ctū: atq; ita degenerans reuocatur. Vſus eius in coronis nuſq;, ꝓpter anguſtiā folij, niſi quę ad
mulcendā ebrietatē fieri a quibuſdam ſoleāt. Vino mire congruit, pręcipue dulci, quo & aqua
facillime ſoluitur, nulloq; alio dulci. Tritū ad theatra replenda, utq; hoc nonulli apud Dioſco-
ridem intelligant, cum στύιαν dicit, errore librariorum στύιαν pro στίαν ſcribentiū. Sed nos imuta
re lectionem antiquam, auſi non ſumus. Ideoq;, mortarijs tingendis, conuertimus. p̄ſertim cū
de mortarijs atq; Croco mentionem quodā loco habitam a Plinio ſciremus. Aſſeruatur pixi-
decula e cornu. Acerrima Croco uis tribuitur: ut illatū manus palmę, cōtinuo ꝑueniat ad cor.

EX M. VEGR. COMM.

CRoci appellationum nulla eſt a nobis certa ratio, quę plures etiam, quam in impreſſo Dio
ſcoride, in antiquis alijs græcis leguntur. nihil igitur de his agemus.

Integer, friabilis. In aliquot græcis legitur, ἄθραυστος, quod eſt fragile, & tenaci lentore durū. In aliquot uero, ἔνθραυστος, quod friabile ſignificat, contrario penitus ſenſu: prioremq; illam lectionem, ſecuti ſunt iuniores omnes. Plinius alteram his uerbis cōfirmat. Probatio ſynceri impoſita manu, crepat ueluti fragile. noſq; in ambiguo hanc magis probauimus, non tam Plinij autoritate, ꝗ neceſſitate & uſu eius admoniti. friato em̄ Croco plærumq; in medicinis utimur.

Et ſine unguine plenus. &c. Sequitur eam mox uocem alia, quæ penitus corrupta eſt, ἀνιλλιπής. ſ. cum ἀλιπής legi oporteat, ideſt, qui nullo unguine uueſcat, non cui nihil deſit: idq; meliores græci adhuc habent. Nec obſtat quod Plinius decreuit, optimū ubicunq;, quod pinguiſſimum. Craſſitudinem enim, non unguem ea uoce ſignificauit.

Et cum maleſcit, manus inficiens. Obſeruauimus, non eodem modo in cunctis legi βάπτων ἐν διίσει τὰς χεῖρας. Sed in aliqbus, ut modo ſcripſimus, manifeſta ſignificatione, inficiat attritu Croci manus: In aliquibus autem, διαίσει, ideſt, cum humore diluitur: quod quoniā uniuerſo Croco cōmune eſt, minus ideo nobis placuit.

Reſtituimus idemtidem non multo poſt, uocem quæ in cunctis alijs, præterꝗ in eo qui mihi omnium codex probatiſſimus eſt, perierat, illic. ſ. ubi hic ait. Qui enim talis non fuerit. &c. B
Deerat enim, ἄωρος, quod nos intempeſtiue lectum diximus, manifeſta eius uocis iactura, & neceſſaria inſtauratione. Incertus ab hoc loco, nec ſequax ſermonis curſus eſt: non tn̄ intellectum adeo confundit, ut non facile diſſimulari, aut ex Plinio in integrum reſtitui non potuerit.

Et ex Olympo Lyciæ monte affertur. δευτέρη δὲ ὁ ἐκ τῆς πρὸς λυκίαν κωρικίς, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ λυκιακοῦ ὀλύμπε. Articulus præpoſitiuus, & Coricij in genitiuo caſu, illic accurrentes, legitimam ſermonis ſeriem miſcent. Ideoq; nos ſecundæ bonitatis, a Coricio, ex Cilicio eſſe diximus, eum qui ex agro ad Lyciam, & Lyciæ Olympo monte afferatur, nullā earum uocem perire nobis utilē patientes. Cum alioqui licuiſſet ex Plinio, breuius & certius totam abſoluere rem. Siquidem ille etiam ſic decreuit. Prima nobilitas Cilicio Croco, & ibi in Corico monte, dein Lycio monte Olympo. Sed nos qualē noſtra habet ætas, Dioſcoridē interpretamur, nō Pliniū exſcribimus.

Grauius in Cyrenaico Croco. A librarijs peccatum eſt. nihil enim illi redditur. Verum ſtatim ad eos qui in Sicilia naſcuntur tranſlatus ſermo eſt, tam incerto intellectu, ut nos hiatum illic reliquerimus, qui a doctioribus aliquando expleatur. Credimuſq; nos, uitium aliquod in Cyrenaico ſignificaſſe Dioſcoridem, quod tamen nunc non legitur, quale Plinius in eo nigredinem damnauit. Mox de Siculis egiſſe, omniumq; in ea inſula naſcentium Centuripinū ignauiſſimum, ſatiuoſq; omnes hos eſſe, ideoq; ignauiores. Quoniam autore Plinio, optimum ſilueſtre ſit. In antiqorib. græcis aliquot, certiſſimo ſēſu & intellectu hic locus adhuc inuenitur.

Miſcetur præterea. &c. Deſyderatur hic certi morbi genus. quod facile conijcitur.

¶ De Crocomagmate. CAP. XXX

FIt etiā exp̄ſſis unguenti crocini odoramētis, qđ Crocomagma uo- κροκόμαγμα
cāt. Optimū ē odoratū, modice Myrrhā olēs, graue, nigrū, ligni ex
pers, leue, ſubamarū, qđ madefactū Croci colorē reddit, guſtatūq; uehe-
mētᵉr dētes ac linguā inficit: multis durās anīs. Quale ē qđ a Syria defer-
tur. Habet ſuas uires ad delēda quę caliginē oculis obuerſant. Vrinā cit.

C Calfacit, concoquit, & emollit, Vires Croci proportione repreſentat. quandoquidem plurimam Croci partem ſibi Crocomagma uendicat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.20 CRocomagma uerbū ex uerbo fęx olei Crocini eſt. nam fęces unguētorum Magmata gręci appellāt, & conſperſionem, ſiue maſſam quæ ſubacta ſit. Ecmagma, quo nomine inquit Galenus, ipſum quoqꝫ Crocomagma ſignificamus.

EX M. VERG. COMM.

SVnt græcis Magmata, quæ expreſſa materia aliqua, ſupſunt, craſſa, fęculenta, & lignoſa. Verbi cauſſa. Si tuſa Plātaginis folia in uſū aliquem manib. aut p̄lo exp̄ſſerit medicus, quod ſupeſt terreſtre, lignoſūqꝫ, id Magma dici poſſet. Sed qm̄ nullus ſimilium uſus ē, ideo in nullo huiuſcemōi id nomē inuenit: ſeruatū tn̄ id eſt tm̄ in ijs, q̊rū et humoris, et exp̄ſſe ſubſtātię alicuius uſus eſt: ut in Roſacio, alijſqꝫ huiuſcemodi multis. Ex hoc genere Crocomagma eſt.

Fit aūt ſic. Oleū primū inſpiſſatur, idqꝫ aliqbus aromatis. mox Crocus infunditur. poſt aliquot dies oleum colatur, expreſſo oleo. quod ſupereſt, Crocomagma dicitur. Vnde fiunt paſtilli. Celſus lib. 5. uocat Recrementum. Plinius, Vnguenti fęcem.

Et mediocriter myrrhatum eſt. μέσος κατὰ σμύρνον, ideſt, non odore ſolum, ſed tota Myrrhę ſubſtantia mediocriter myrrhatum.

Dēteſqꝫ et linguā ad aliquot horas inficit. Nō ſignificat qđ ſtatī ſeqtur, ἐπιμένοντι συχνὰς ὥρας q̊d ex Gallia interp̄s dixit, multis ānis perennare Crocomagma. Non em̄ quas hic ὥρας dicit, Poetarū more āños ſignificat, ſed de colore eius agit Dioſcorides, quē teſtatur, cū linguā et dētes ſemel infecerit, aliq̊t continuis horis p̄manere, cū alioqn cōtinua oris pituita dilui deberet.

❡ De Helenio. CAP. XXXI.

ἑλένιον Enula campana HEleniū, q̊d Symphitō aliq uocāt, alij Perſicā, alij Medicā, alij Oreſtiū, alij Nectariō, alij Cleoniā, alij Idęā Batō, aut flomū, Latini Terminaliū, aut Enulā cāpanā, Aegyptij Lenē. Folia habet Verbaſci, anguſtioris folij, aſperiora, oblōga. Caulē qbuſdā in locis nō emittit. Radicē ſubalbidā, interdum ſubruffam, odoratā, acrē, uegetam, magnam, ex qua agnatæ appendices Liliorum, aut Ari modo ſeruntur. Montibus inumbroſis, ſiccoqꝫ ſolo prouenit. Foditur æſtate radix, particulatimqꝫ diſſecta ſiccatur. Potum radicis decoctum, menſes & urinas ciet. Ipſaque in eclegmate ex melle, p̄deſt tuſſi, orthopnœæ, ruptis, cōuulſis, inflatiōib. et ſerpētiū morſib. In ſuma, excalfaciēs. Folia ex uino cocta utiliter iſchiadicis illinūtur. Heleniū ſtomacho utile, ī paſſo cōditū. ſiqdē ſalgamarij paululū ſiccatā radicē, mox decoctā, & frigida aqua madefactā, in Sapā cōijciunt, et ad uſus recōdūt. Trita, potaqꝫ, ad cruentas excreatiōes efficax eſt.

(D in the margin beside "guſtioris folij")

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.21. HEleniū, Enula, ſiue Inula, ſed duplici natura, folio Serpilli: de qua ſtatī poſt dicet. Altera folio Verbaſci exilioris, de qua nūc agitur. Breuior hęc qꝫ Paſtinaca ē, ſed toroſior, amariorqꝫ, et niſi tēpetur liqdo dulci, ſtomacho inimiciſſima. Sed plurib. modis auſteritate uicta, gratiā inuenit. Nā & Vuis paſſis, & defruto, & melle ſubigit in pollinē tuſa: et pinguib. quoqꝫ Caryotis, iam Cotoneis, Malis, Sorbis, et Prunis, aliquando Pipere atqꝫ Thymo illuſtrata, maxime Iulię auguſtę quotidiano cibo. Superuacuū eius ſemen. qm̄, ut Dioſcorides meminit, p̄paginibus ſeritur, modo quo harundines, magniſqꝫ interuallis, neqꝫ ullo minus quaternorū pedū: quoniam ſpacioſe fruticat.

EX M. VERG. COMM.

ELenion. Siue a lachrymis Helenę, ſiue ut alij dixerunt, quoniam contra ſerpētes ex eo primum a muliere illa remedium inuentum eſt.

Symphyton. Inueniſſe id nomen uidetur, ex ſobole adnatiſqꝫ illis, quæ in radicibus Liliorum modo

Digitized by Google

A

rum modo συμφύονται, ideſt, connaſcuntur, & hęrent.

Sũt q medicã & Nectareã. Scilicet facto a regiõe nõie, et a dulcedine. Sic Perſicam, ſic Cleoniã dictã etiã conijcere licet. Etſi in probatiſſimo mihi codice, non ſimpliciter κλεώνιον legitur, ſed βούγλωσσον κλεώνιον, ideſt, Bugloſſum Cleonium.

Apuleius etiam Chironion Panacen dicit uocari. Vt in alterutro uitium ſit: adiectumque hoc a nobis eſt, ne quid obſeruatum & inuentum hactenus relinqueretur.

Oreſtium. Cauſſam ignoramus. Niſi forte Oreſtis & Helenæ propinquitas, communem eius plantæ laudem & honorem ambobus fecerit.

Sunt qui Rubum Idęum. Verbaſcum Idæum, ex ſola ſimilitudine (ut toto hoc opere infinitę aliæ) factæ ſunt. Et quoniam copioſum in mõte Ida naſceretur, ideo loci, & regionis diſcrimine, a proprie dictis, de Rubo & Verbaſco, diſcretum eſt.

Terminaliũ. Vnde Romani ſic dixerint, modo integra ea uox eſt, nihil cõpertũ habemus.

Inulam campanam. Inulam dici antiq omnes teſtãtur, nullibi tamẽ ex Campania magis, q̃ aliũde ab illis laudatur. Suſpicamurꝗ nos, multas in ſcriptore hoc, nõ legitimas eſſe appellationes, deincepſꝗ ꝑ tẽpora inſertas, aliena & ꝑegrina admirãtibus cũctis, eoꝗ magis in Romanę gẽtis fortuna et impio, hãc gręcis miſcere ꝓprijs placuiſſe, & ex ꝓpinq̃ urbi regione laudauiſſe.

Folia habet anguſtiora folio Verbaſco. &c. Id ex Verbaſci hiſtoria patebit. Qđ utinã in caule pariter liceret. quoniã hic ait, aliquibus locis in Inula nõ proferri, nulla eorũ locorũ certa indicatione, quã merito omnes deſyderẽt, multoꝗ magis ubi cauleſcat hoc olus, & caulis, & floris, & ſemini certam rationem & hiſtoriam, quam iuniores aliqui non ex ſe, ſed ab hoc ſcriptore acceptã rediderũt. Quod enim in impreſſo, cunctiſꝗ alijs fere græcis nõ legitur, in antiquiſſimo & probatiſſimo mihi codice adhuc ſeruatur, deſcribiturꝗ in eo caulis appellatione, quod in Inula creſcit, his uerbis. Caulem ex ſe mittit Heleniũ craſſum, hirſutũ, cubitalẽ, & aliq̃n maiorẽ, anguloſumꝗ, flores luteos, et in hijs ſemẽ Verbaſco ſimile, tactu pruritũ faciens. Licetꝗ hæc, ut diximus, tam aperte in Græcorum aliquo legãtur, nõ ideo tamẽ cæteros omnino dãnamus. Obſeruauimus enim, diuerſitati huic cauſſam dediſſe, mediam quandã in Inula creſcentium naturam, quæ nec in caulium genere, nec fruticum ramulorũue cenſeri penitus poſſent. Siquidẽ caules plærũꝗ in ſingulis plantis, ſingulares ſunt, nec niſi appetente flore & ſemine ſurgũt, ut in Lactucis, ac Betis, alijſꝗ oleribus huiuſcemodi fit. Inula autẽ raro, & a principio ſtatim fruticatu ꝓdit. Ramuli cõtra, fruticeſue copioſiores & graciliores, q̃ in Inula ſũt. quales in Ruta, Serpillo, alijſꝗ multis uidẽtur. Columella frutices, qđ in Inula extollit. dixit lib. 12.

B

Radicem habet intus albeſcẽtem, foris rubeſcentem. Sic ex melioribus græcis legendũ eſt.

Radicem habet odoratam, grandẽ, acrem. Sunt in quibus ἰνφυῆ, quod eſt ſpecioſam & craſſam, & in qbus ἰναφῆ, quod nos facili lentore mollem reddidimus, ἰνμάλακτον enim, τὸ ἰνκφὲσ ſignificat. Probauimuſꝗ hanc ratione magis, quod ad oſtendendã eius quantitatẽ ſatis erat, qđ hic μεγάλην, id eſt, grandem dixerat. Liberum tamen hoc legentibus relinquatur.

Suſpectum eſt nobis, quod in græcis omnibus legitur, cruentis ſputis utilem eſſe Inulam. Non tam quia meliores græci nihil huiuſmodi habent, quam quia non legitimo loco, ſe id oſtendit. Debuerat enim in medicina, nõ in extremo capite poſt eam tractari. a quo loco diſtractum, additum magis & aduentitium, quam natiuum & antiquum Dioſcoridi uidetur: relinquimuſꝗ peritioribus de eo cenſendum.

¶De ALTERO HELENIO. CAP. XXXII.

ALterũ Helenij genus in AEgypto gigni Crateuas tradit. Herba eſt cubitalibus ramulis, Serpilli modo per humum repentibus. Folijs Lenticulæ, ſed longioribus, crebriſꝗ. Radice pallida, digiti minoris craſſitudine, ꝑ ima tenui, ſuꝑne craſſa. Cortice nigro. Naſcitur in maritimis, collibuſꝗ. Radix una in uino epota, cõtra ſerpẽtiũ ictus auxiliatur.

EX M. VERG. COMM.

HElenium hoc poſterius, noſtris Inulam appellari poſſe, non uideo. Theophraſtus interim Velenion, Ariſtoteles Belenion ſcripſere: ſi modo liber eius eſt, qui de plantis ad autorem Ariſtotelem refertur. Belenium inquit, deliburoriũ in Perſide uenenum erat, & in AEgyptum & Paleſtinam tranſlatum, ſine periculo mandi cœpit. Hæc commentatio Græcis perierat. Habebatur in arabico, demũ cõuerſa eſt in gręcum ſermonem a quodã, ut ferũt. Maximo.

Digitized by Google

C propterea quędam in eo libro barbara fruticũ & radicũ leguntur nomina, ut ſunt, Benteli, Nenuphar, Opinais, & aliquot huiuſmodi. Nenuphar pro Nymphęa quidẽ capitur Arabiæ: ſed Benteli, & Opinais quid ſit, parum liquet. Niſi quis Opinain pro Silphio intelligat: quoniam ſuccum ex eo manare lentiuſculum dicat, quem priuatim uocamus Opon. Bentelos autem initio ſpicata eſſe traditur, mox in arborem grandeſcere. Sed redeamus ad Helenium. Plinius hoc Helenæ lachrymis enatũ refert, dum gubernatorem Canopum, Hæmorrhi ſerpentis ictu exanimatum fleuiſſet. Hilaritatem, Hippocratis teſtimonio facit. Prædulcis in eo cremor. Radix cõtrita, mures necat. Cãdida intus eſt, & dulcis, Dioſcoridi uero pallida. Laudatiſſimũ in Helena inſula. Huius rami dodrãtales a Plinio, cubitales a Dioſcoride feruntur. Addebatur in coronamenta folium.

EX MAR. VERG. COMM.

CRedimus etiam in AEgyptia Inula corruptam eſſe illic uocem, quo loco in extrema totius capitis coronide, hic ait, uires illi eſſe, ut cũ uino pota radix eius una, ſerpẽtiũ morſibus ſubueniat. Cur enim una magis, ꝗ̃ duabus, tribuſue? & ſi qnantitas in ea uoce decernenda fuerat, pondere potius ꝗ̃ numero, quod alioquin inæquale eſt, conſtitui debuerat. Id nos, una & altera litera mutatis, quod erat μία, id eſt, una, λεῖα quod tritum ſignificat, legendum eſſe arbitrati, tritam cum uino potam Inulæ radicem, remedio eſſe diximus.

De OMPHACINO OLEO. CA. XXXIII.

ἔλαιον ὀμφάκινον

OLeum quod ex immaturis Oliuis exprimitur, ad multos uſus recte ualentibus accõmodatiſſimũ, Omphacinum id appellatur. Præſtat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguẽtorũ compoſitionibus idoneũ intelligitur. Stomacho utile eſt, ꝗ aſtringat. Gingiuas contrahit. Dentes firmat, ſi contineatur in ore. Sudores cohibet. Et quo uetuſtius ac pinguius, eo ad medicamenta aptius eſt. Et ut reliqua in com-

D mune dicãtur, omne oleum calfacit. Emollit uentrem. A perfrictionibus corpus tuetur, ipſumq́ꝫ promptius ad obeũda munera reddit. Aluũ leuigat. Vlceratiorũ medicamentũ uires permiſtũ hebetat. Cõtra uenena datur, aſſidue potum, redditumq́ꝫ uomitionibus. Soluit aluum heminę mẽſura, cum pari Ptiſanæ ſucco, aut aqua potum. Ad tormina, calidum ſimul decocta Ruta tribus ſextarijs in potu datur. Ventris animalia pellit. Idem maxime Ilei inteſtini morbo laborãtibus infunditur. Vetus magis calfacit, & uehementius diſcutit. Oculorũ claritati ſublitum cõfert. Si uetuſti non ſit occaſio, in uaſe decoquitur ad mellis craſſitudinem, ut uetuſtatem repreſentet.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 15. ca. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. de omni oleo, Gale. 6. ſimp. pharma. capite. 19. 20. Ad Paternianum. cap. 199.

OLeum Omphacinũ fit duobus modis, Olea adhuc alba expreſſa. Cãdidum deterius ex Druppa (ita enim uocatur a græcis, latiniſq́ꝫ, priuſquã tenera eſui ſit) iam tũ luteola, coloremq́ꝫ demutans. Hoc uiride Cato appellat, atq́ꝫ utilius eſt. Eſt & Omphacinum ſiue Omphaciũ e uite, de quo poſt Galenus Oleum nõ Omphacinũ, ſed dulce fieri ex Druppa ſcribit. Alterũ uero genus, qđ ex immaturis, albiſq́ꝫ premitur, & Omphacinũ, & Omotribes appellari tradit, unguẽtis utiliſſimum e Phaulia, ut Theophraſto placet. Simile Omphacino fit Oleum, ſi oleæ ramus in condituram adijciatur. Quibuſdam natura ſoli, nõ conficiẽdi ratio aſtrictoriam uim, qualis in Omphacino ſentitur, dat, ut Hiſpanienſi nominato. Omphacinum, ab Omphacę deducitur, unde acor ex uuis, græce appellatur Omphacium, & acerba uua Omphax, & acerbum mel Omphacomeli, ab eodem omnia uocabulo.

Galen. 6. ſim. cap. 19. 20.

Oleum ex Druppa fieri dulciſſimum, Galenns teſtis eſt, utiq́ꝫ ſi ex maxime Druppa fiat, nõ ſi ex Druppa tantũ. Olei probi notæ apud Galenũ ſunt, ut ſit ꝗ̃ dulciſſimũ, tenuiſſimũ, puriſſimum, tranſlucidum, quodq́ꝫ modico eius cuti ſuperfuſo plurimũ ſeſe fundat, & facile combibatur. Cuiuſmodi eſt, inquit, quod Sabina bacca premitur. Oleũ cum aqua mixtũ Hydręleon uocatur, & Chytlon: quanquã poſterius hoc Homero luſtrationem fere ſignificat. In Bactris

iuxta

Digitized by Google

iuxta flumen Ochum, effoſſa terra fons manauit olei, quod quidem traditum ab iis qui Alexādri res ſcripſerunt: & Strabo credidit. A

EX M. VERG. COMM.

OLeum Omphacinum, ἔλαιον ὠμοτριβὲς καὶ ὀμφάκινον. ὠμὰ enim cruda ſignificat, & ὄμφακας omniū plantarum acerbos adhuc fructus græci appellant.

Datur contra lœtalia uenena. &c. Id eſt, cōtra Cicutam, Nigellam, herbā Apollinarē, Mādragorā, Elateriū. &c. Nam his mixtum oleum hebetat operationem & maliciam eorum.

Cyathorum ſex pondere. In cunctis, excepto probatiſſimo mihi codice, cotylarū ſex pondus legitur. In illo Cyathorū: fuiſſeq́; & ueterem lectionem, & antiquam mēſuram, teſtatur Plinius lib. 23. dicēs tormina pellere oleum calidū, potū cyathis ſex, magiſq́; Ruta ſimul decocta.

De OLEO ſilueſtris Oliuæ. CAP. XXXIIII.

OLeum quod ſilueſtres Oliuæ fundunt, uehementer aſtringit, & ad ſanorum uſus ſecundū ſibi locū uendicat. In doloribus capitis utiliter pro Roſaceo ſubſtituitur. Sudores arcet. Defluētes capillos inhibet. Furfures, ulcera capitis manantia, ſcabiem, lepraſq́; abſtergit. Tardius caniciem ſentiunt, qui eo quotidie perunguntur. Candidū oleum fit hoc modo. Album colore, nec anniculo uetuſtius, in nouū fictile oris patuli funditur, centū heminarū menſura, & ſub ſolem media quaq́; die cōcha refunditur: ex altoq́; demittitur, ut aſſidua deuolutione, ictuq́; agitatum reſpumet. Octaua die Fœnū græcū mūdum quinquaginta drachmarū pondere, calida aqua madefactū, donec emolleſcat, in ſupradictum oleū deiicitur, ita ne exſtillet aqua. Poſtea tedę præpinguis Piceæ, aſſulatim cæſę, ęquale pōdus adiicitur, & trāſactis octo diebus, oleū cōcha mouetur. Si intentū finem aſſequatur, in uas nouum uetere uino affuſum recondi debet, ſubſtratis ſertulæ Campanę corollis drachmas undeim pendentibus, cum pari Iridis pondere. Sin minus, rurſus ſoli mandandū, & idem munus obeundum, uſq́; dum inalbeſcat. B

ἔλαιον ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίου

ἔλαιον λευκόν

BARBARI COROLL.

OLeum ex Oliua ſilueſtri, tenue, multoq́; ama[illegible]ius q̄ ex ſatiua. Vtile hoc ad medicamenta fere tantū. de quo alio quoq́; Dioſcorides in ratic[illegible]ne Oleaſtri & Oliuarum cōmemorat. Ariſſimū hoc Galenus inter olea deſcribit: poſt hoc [illegible]iſtricū: mox Hiſpanū. Pinguiſſimū, Libycum, & Cilicium. In pingui uero tenue Sabinū. Inter hæc media fere natura eorum, quæ Græcia, & Aſia, & Cyclades mittunt. Pauſanias Tithoreum e Phocide cōmendat, Hiſpanienſi prætulit & Hiſtrico. Pingue lenticia, tenue, perſpicuitas, & puritas conſequuntur. Gale. 6. ſimp. cap. 19. 20.

Oleum cādidum aliud ſpōte, ut quod ex Oliua adhuc alba exprimitur, Omotribes uocatum. Aliud factitium, ut de quo nunc agimus.

EX M. VERG. COMM.

EStillud ex Columella, aliiſq́; rei ruſticæ ſcriptoribus ſciendum, plures antiquis fuiſſe oliuitates. Primam, in qua acerbum oleū exprimebatur, quod ęſtiuū a tempore etiam dicebatur. Secundā, quæ ante decembris Calend. fieret in qua uiride oleū a colore, quod ex uiridi adhuc bacca exprimeretur, uocabant. Tertiam decembri mēſe, quam mediam Colomella dixit, & in qua maturum oleum exprimebatur. Quartam ianuario menſe. Erantq́; ſingularum bonitatis & uſus laudes aliquę. In uiridi autem id maxime laudabatur, quod ſatis fluere. & precio dupli caret domini redditum. Credimus ꝙ nos, ob hanc cauſſam album exigi a Dioſco. oleum, ut a uiridi ea coloris nota diſtingueretur, quoniam a natiua uiriditate non facile ad candorem mutari id poſſet, & ad contrahendam olei Sycionii naturam, minus aptum eſſet.

Super iniicito ex pinguiſſima Picea. &c. Vt parum cognitum nobis eſt, quid hoc ſibi uelit ita uehementer ſuſpectum: dubitamus autem deeſſe aliquid, aut quæ ſequuntur non ſine uí

Digitized by Google

C

cio eſſe, Eſt enim illic nõ πίτυος ſubſtantiue, id eſt, Piceę arboris, uerũ adiectiue πιτυΐνης id eſt, q͠d ex arbore aliquid ſignificet. Verbi cauſſa, frondẽ Reſinam, Onicã. aut huiuſmodi quippiam.

Secus lõge author Pandectarũ, qui album dici exiſtimat, quod eſt uetus. quoniam quo antiquius, eo quoq; albius apparet, quod ſubinde quoq; lotum a Myrepticis eſt.

¶ De OLEO SICYONIO. CAP. XXXV.

σικυώνιον ἔλαιον

SIcyonij componendi ratio hæc eſt. In lebetem oris lati ſtanno inductũ, funditur olei albi, quod crudæ Oliuæ reddiderũt, cõgius unus, aquæ congius ſemis. leui id igne coquitur, leniter mouẽdo. At ubi bis efferbuit, & ſuſtracto igne refrixit, innatans oleum concha tollitur. & adiecta noua aqua conferueſcit, & reliquis ut diximus peractis reponitur. In Sicyonia maxime fieri conſueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriam ad quẽdam uſq; modum uim habet. Febri ac neruorum uitijs prodeſt. Fœminæ, ad commendandum faciei nitorem, eo utuntur.

EX MAR. VERG. COMM.

DEalbatum oleũ Sicyonium, ideo facere Dioſco. docuit, quod medicis & fœminis quondam multus eſſet uſus eius, illis in aliquot malorũ curatione, his in lenocinio formæ paſſim eo utentibus. A Sicyone antiquiſſima Peloponẽſi urbe prope Corinthum, gentile ſibi nomẽ inuenit, incertumq;, medici ne prius, an fœminæ eius confectionem docuerint, uoluptas ne, an neceſſitas. Vtebatur eo paſſim in aliquot malis antiquitas. Sæpeq; Paulus Aegineta aliquid eo curari præcepit. Etſi libro ſexto Samium magis, non Sicyonium in uſu medicinæ cõmendet.

D

¶ De Strigmentis balnearum. CAP. XXXVI

ῥύπος βαλανείων. ῥύπος ἐκ τῆς παλαίστρας ῥύπος γυμνασίων

STrigmenta a balneis calfaciunt, molliunt, diſcutiunt. Ad ſedis rimas & condilomata illinuntur. Illa uero quæ ex Palęſtris puluerem ſibi aſciuerunt, in ſordis ſpeciem redacta, articulorũ nodos impoſita adiuuãt. Iſchiadicis in fotus, aut malagmatis locum, calida commode ſufficiuntur. Deraſæ Gymnaſiorum parietibus, ſimulacriſq; ſordes calfaciunt. Tubercula, quæ ægre ad coctionem perducuntur, diſſipant, Deſquammatis, & ulceribus ſenum proſunt.

BARBARI COROLL.

Strigmenta balnearũ.

STrigmenta, hoc ſunt, quod Græci Rhypon, & Gloeon appellãt. Id quod ex Celſo, Plinioque colligimus. Aurium certe ſordeculas, Græci uocãt Cypſellas. Rhypon Iulius Pollux pro cæra quoq; ſigillari, acceptum quandoq; tradit ab authoribus. Niſi quis Typon, non Rhypon in Polluce lectitet. Sed & apud Ciceronẽ in epiſtolis ad Atticum, Rhypos ſcriptũ eſt pro cęris, ſiue formis, unde ſigilla fingebantur, fortaſſe a ſitu uetuſtatis, appellatas: ut Plinianum quoq; illud, & expreſſi cæra uultus, ſingulis diſponebãtur armarijs, ut eſſent imagines quæ comitarẽtur Gentilicia funera. defuncto em̃ aliquo totus aderat familiæ eius, q̃unquã fuerat, populus.

Strigmenta Palęſtrarũ.

Strigmenta, hoc genus aliud non ſunt, q͠ puluis, qui luctantium corporibus inſpergitur: et oleo ſupuenit. Hæc pulueris inſperſio, a græcis ἁφὴ dicebatur. puluis ipſe, conis. Cũ ipſo te, inquit Plautus, puluiſculo conuerram. Et geometricũ eſt Puluiſculus. Palęſtris quidem, optimum e Nilo Sabulum, tenuiſſima ſui parte. Oleum quo luctaturi perfundebantur, Cęroma dicitur, & Patos. Quanquã Patos proprię cœnũ eſt, atq; lutum cęromati permixtũ: cui ſi ſudor acceſſerit, Coniſalon uocari, ab ijs qui nimis Attici uideri uolunt. autor eſt Galenus. Locus in Xyſtis huic operi dicatus priuatim, Coniſterium appellatur Victruuio.

Strigmenta Gymnaſiorũ.

Strigmenta a Parietinis, & a Palæſtra ſignificare Plinium exiſtimo, cũ ita loquitur. Vſum olei in luxuriam uertere Græci, uitiorũ omniũ genitores, in gymnaſijs publicãdo. Notũ inq͠t, eſt magiſtratus honoris eius octogenis ſeſtertijs Strigmenta olei uendidiſſe. Item. Quin & ſordes inquit, hominis, in magnis fecere remedijs, quæſuoſorum gymnaſia Gręcorum: quippe, ea Strigmenta molliunt, calfaciunt, complent ſudore & oleo, medicinam facientibus. Item alibi. Et in gymnaſijs inquit, oleũ cõditur odoribus, ſed uiliſſimis. At Strigmẽta ſtatuis gymnaſiorum

Digitized by Google

ſiorũ detracta: in quibus Galeno autore, multũ olei cõburebatur: quia puluere inqt carerent. & cum erugine permiſta colligerentur, acrioris naturæ ꝙ ſtrigmenta cætera noſcuntur. A

EX M. VERG. COMM.

STrigmẽta dicũtur, quę oleo illitis capitibus poſt ſudorẽ, una cũ ſudore, reliqſq; humani corporis cõcreta, & in balneorũ pauimẽtis relicta, in eos uſus quos hic docet Dioſc. ſeruabãtur.

De ELAEOMELITE. CAP. XXXVII.

IN Palmyris Syrię, quod Elęomeli uocant, ex quodã caudice manat, ἐλαιόμελι crasſius melle, ſapore dulci. Bilem, cruditateſq; detrahit, ſextario cũ una aquæ hemina dato. Sed qui ſumpſere, torpeſcunt, & uiribus deficiunt: quod minime uereri oportet, uerum crebro excitare, ne ueterno preſſi, ſomnos captent. Fit & oleum e pinguitudine ſurculorum Oleæ. Optimum uetus, craſſum, pingue, non turbidum. Calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. Lepras, neruorumq; dolores, illitum emendat.

BARBARI COROLL.

ELeomeli fluit ex ipſis Oleis in Syria, tenuius Reſina, ſapore Mellis: unde nomen. Nõ ſine nauſea emollit aluũ. Pugnatores certaturi, præſumũt ex eo cyathum. Plinius in maritimis Syriæ naſci prodit, cũ tamẽ Palmyra longe a mari abſit. Forte non maritimis, ſed Palmyris legendum. niſi quis locum, unde id excerpſit, non Palmyris, ſed Almyris legiſſe Plinium exiſtimet: quod in tanto uiro dubitare, nullo modo poſſum. Elęomeli medicinę tantum gignitur. ſit hoc idem quod & Aeromeli dicitur, quaſi mel æthereum ac cœleſte, quod ſacræ literæ Manna uocent: ut nõ plane cõtendo, ita certe ꝓpenſiſſimus ſum, ut credam. Sed ita tamen, ut intelligatur aliquod diſcrimen eſſe inter id quod mandi potuerit, & id quod medicinæ tantũ naſcitur. Decerpi hoc Amyntas ſcribit, una cũ ipſis quibus hęſit frondibus. Et in offas, paſtillosue, aut etiã orbiculos conuolui, ut cũ uſus poſtulat, in lignea pocilla, quæ Tabaitas in Aſia cognominãt, aliquo humore diluatur. Plane ab exortu ſideris cuiuſq;, ſed nobilium maxime, ut Plinius exiſtimat, aut cœleſtis arcus, ſi nõ ſequantur imbres, ſed ros tepeſcat ſolis radijs, Medicamẽta potius ꝙ mella gignuntur oculis, ulceribus, interniſq; uiſceribus dona cœleſtia. Quod ſi ſeruetur inquit hoc, Sirio exoriente, caſuq; congruat in eundem diem, ut ſæpe Veneris, aut Iouis, Mercurij ue exortus, non alia ſuauitatis uſuſq; uis mortalium malis a morte reuocandis, ꝙ diuini nectaris fiat: niſi hoc ut alia fraus hominum pernicie corrumperet.

Plin. libro .23. capite. 4.

elecomel. an ſit manna. diſputandum relinqui

EX M. VERG. COMM.

NOn ſunt Plinio, & huic de Oleomelle omnia eadẽ. Plin. in maritimis, hic in Palmyris Syrię ſpõte ſua manare, nõ leui diuerſitate, dicũt. Nõ multi tñ faciẽdũ id eſt. Illud grauius, ꝙ hic arborẽ ex qua manet, ignorare uidetur: Plinius Oleas eius regionis eſſe teſtatur: et hic ſpõte ſua fluere, & opere humano ex ſumma arboris parte confici docet, Plinius per ſe tñ duobus locis manare ait. Nõ uidetur hic ipſe etiã ſibi cõuenire. Primo enim ex quodã trunco fluere, tanquã cuius arboris hic trũcus eſſet ignoraret, mox humano opere cõfici etiã dixit, ἐκ τῶν θαλλῶν, quaſi olearũ ſurculos indicaret. id eñ pręter cõmunẽ in plãtis nouorũ germinũ ſignificationẽ, priuatim ea uox Atheniẽſibus quondã ſignificauit: auditaq; τοῦ θαλλοῦ uoce, Oleę ramulos adhuc plęrũq; intelligimus, & ſi eius uocis maior ſit ambitus, ſignificetq;, ut diximus, nouas aliarum etiã plãtarũ germinatiões. Nõ facile ideo eſt, præſertim in re tẽporibus noſtris ignota, unde afferatr̃, qdq; Oleomel hoc ſit indicare. Eã ob cauſſã, nõ diſſimulatis, uerũ pręteritis quæ a Plinio dicũtur, Dioſcoridẽ latinũ fecimus. Et ut primis reſpõderẽt ultima, nõ magis Oleę, ꝙ alterius arboris ſurculos, et germina indicare uoluimus. Verum quęcunq; ea arbor ſit in Syria, ex eius etiã ſurculis Oleũ cõfici diximus, eodẽq; in loco naturã rei magis, ꝙ quod legebatur ſecuti, qđ erat λίπους, quę uox gręcis unguẽ oẽ indicat, λέπος, una tñ mutata litera, qđ corticẽ ſignificat, mutauimus: neq;, ut credimus ab re. qñ ubi ex trũco arboris humor per ſe fluit, expreſſus eiuſdem corticibus fluere etiã poterit. Perſuaſitq; id præcipue, ꝙ cõficere uerbũ, eã hominis operã indicat, quę q đ nondũ eſt efficiat. Vnguẽ autẽ ꝑ ſe propius ad olei naturã & habitũ accedit. Nec rõne caret, ut qđ in ima arboris ꝑte ꝑ ſe fluit, in ſumo lateat, nec niſi ui, et humão ope extrahi et colligi poſſit: ꝑſerti ex corticib. q copioſiore ꝙ interiores partes in pluribus humore abundant. Nõ tamẽ hoc adeo decernimus, ut illud damnemus. B

Veruntamen quaſi Veternoſi torpent. Eſt in ea re ſciendum, in cæteris ſcriptoribus, et in communi eius uocis æſtimatione, νωθρόν καὶ νωθρότητα, tardum, pigrum, hebeſque Gręcis ſignificare, diciq; ad iter νωθρεῖν

C ad agendum, intelligendum, uigiliam, motumq́ omnem alium, ſomno, pigritia, & languore marcentem. In medicina autem, ad capitis malum, grauemq́, & profundiorē ſomnum contracta eſt eius uocis ſignificatio. Eſtq́ ἰνωθρότης quãtum inexpugnabilis ſomni genus: quod ex humida materia fit. Nunc ſatis ſignaſſe ſit, quos nam hic ἰνώθρεσ dicit, & nos ueteri torpore diximus.

De Manna. Non probamus quod aliqui ſuſpicari ſe dixerunt, eſſe Oleomel hoc quod antiquiores gręci ἀερόμελι, ideſt, aerium mel uocauerunt: id ſcilicet quod ab Hebræorum ſacris literis acceptũ ueteres Man, nunc uero paſſim medici Mãna appellãt, qđ ex huius ſcriptoris hiſtoria nõ facile coniịcitur. Siquidem ab oleo ſtatim de eo agitur, & quaſi cõgener oleo ſubịcitur: in cenſu mellis alioqui conſtituendum, ſi mellis magis q̃ olei naturam referret. Nec dixiſſet hic, ex trunco arboris manare. &c. cum aerium illud mel non ex trunco manet, ſed in arborum folịs inueniatur. Sunt præterea in medicina, quę aerei mellis euentibus parum conueniant. Nec nobis pro cõperto eſt, quod antiquioribus quibuſdam aerium mel fuit, quod noſtra ętas Manna appellat, ſed Melliginem (ſic enim nũc uoco) ſub Lucanis temporibus, in arborũ folịs concretum, roſidum ſapore mellis humorem, quem deinde legentes apes, mel in aluearibus ſuis coaceruant. Nec tamen negamus, quod nunc Manna uocant, ex eadem, uel ſimili ſubſtantia eſſe, uerum nihil, ut nobis uidetur, ad Oleomel hoc. Aerium omne id mel facit, quod incenſũ, et nomẽ mellis ſola ſaporis dulcedine adſcitum eſt, cum tñ pręcipua olei uis in eo intelligatur. (Melligo.)

De Cicino Oleo. CAP. XXXVIII.

κίκινον ἔλαιον

CIcinũ oleum hoc modo tẽperatur. Maturi Ricini qua uoles quãtitate torrido ſole flacceſcunt, & inſtrati tantiſper inſolantur, dũ ueſtiens cortex fractus decidat. Caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. Poſtea in lebetem ſtanno illitum, qui aquam habeat demittitur, ſubiectoq́ igni ferueſcunt. Et ubi inſitũ prorſus humorem reddiderunt, ſublato ab igni uaſe, innatans oleum concha tollitur, & recõditur. Sed in AEgypto, ubi largior increbuit uſus, longe ſecus fieri ſolet. D Nam repurgatos Ricinos molæ mandãt, & accurate molitos per ſportulam organo exprimunt. Tũ quidem ematuruerunt Ricini, cum continẽtibus orbiculis exuuntur. Ad pſoras, & ulcera capitis manãtia ualet. Prodeſt inflammationibus, uuluis conuerſis atq́ præcluſis. Item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus. Emplaſtra efficaciora reddit additum. Potu aquam aluo extrahit. Ventris animalia pellit.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 15. cap. 7. li. 23. capite. 4.

OLeum Cicinũ, e Cici arbore fit, in Aegypto copioſa: ubi ſine igni & aqua ſale aſperſum exprimitur, cibis fœdũ, luminibus lucernarũ, ꝑpter nimiã pinguitudinem, ineptũ & obſcurũ.

EX M. VERG. COMM.

CIci quondam fruticem aliqui dixerunt, quem plures græci Crotona, & Romani Ricinũ, a figura ſeminis appellauerunt. Rura autem noſtra, & omnis fere Thuſcia nunc Romanũ Phaſelum uocat. Illi a notiſſimi inſecti, nos a leguminis ſimilitudine, eandem rem indicantes. Frutex hic tantum non arboreſcit, ſeriturq́ in hortis noſtra ætate, ad ſpectaculum magis, q̃ utilitatem, altitudine, ut hic in hiſtoria eius humilis Fici. Platani folio, & ſi Plinius uitigineo, nullo diſcrimine tamen indicat. quando Platanus uitigineo folio a cunctis deſcribitur. Ricinium Plinius ſua ætate uocari dixit, a fœdiſſimi inſecti ſimilitudine, quod græci κρότωνα appellant. Suntq́ latinis Ricini, & græcis κρότωνεσ inſecta, quæ animalibus alịs, canibuſq́ præſertim inhęrent. ſine motu, cum ſemel inhęſerint. quibus cibi nullus exitus eſt, colore liuido, nullis diſcretis mẽbris, in globum continue creſcentia, donec plenius ſaginata, poſt aliquot dies, ſponte ſua decidant. Ideoq́ nos, autore Plinio, fruticem, eiuſq́ ſemen, & ex eo confectum oleum, Ricini appellatione indicauimus. Et niſi Plinium libro. 15. ſine igne & aqua in AEgypto exprimi Ricininum oleum, ſuſpicaremur, nec ſine ratione, non eſſe hoc loco integrum Dioſcoridē, qui in prima illa huius olei confectione, auxilio aquæ ideo uteretur, quod ob Ricinorum ariditatem

aliter

Digitized by Google

aliter exprimi nequiret, mox autem in AEgypto confici, ſine humore aliquo teſtaretur. Oportet itaq; duobus, iiſdemq; grauiſſimis authoribus, in eadem re idem reſtantibus, conſtituere uuidiores in Aegypto Ricinos quam Italia naſci, eaq; unguinis ſui copia, nullo etiam adſperſo humore exprimi poſſe. A

☙ De Amygdalino oleo. CAP. XXXIX

AMygdalinum oleum, quod aliqui Metopium uocant, hoc fit modo. Semodius ex amaris nucibus repurgatis, ſiccatiſq;, in pila ligneo piſtillo leniter tunditur in offas. aquæ quæ ferbuerit ſextarius adiicitur. & ubi dimidia hora humorem hauſerit, uehementius q̃ antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæſit, concha excipitur. Preſſis nucibus rurſum hemina aquę inſpergitur, & poſtq̃ ebiberint. idẽ opus proſequendum. Singulas heminas reddunt ſinguli modii. Contra uuluarum dolores, ſtrangulatus, conuerſiones, & eorũdem locorum inflammationes efficax eſt. Vitiis renum, calculoſis, difficili urinæ, ſuſpirioſis, lienoſiſq; proficit. Dolores capitis, grauitatẽ auditus, ſonos incertos, tinituſq; diſcutit. Maculas tollit in facie, et cutem erugat cum melle, radice Lilii, & cypria Cæra, aut roſaceo Cærato. Et oculorũ hebetudines emendat. Vlcera capitis manantia & furfures cum uino abſtergit.

ἀμυγδάλινον ἔλαιον μετώπιον

BARBARI COROLL.

OLeum ex Amygdalis, Neopum uocari legitur in Plinio. Puto corruptam eſſe lectionẽ, & aut Netopum, ut Hippocrates, aut Metopium, ut Dioſcorides legendũ. Adde, q unguentum Aegypto familiare quod Metopium appellatur: ipſum quoq; de nucibus amaris conditur, ut poſt liquebit. Paulus Amygdalinum inquit. Metopium quoq; dicitur, ꝓpter Galbanũ, qnod Metopum in Aegypto nominatur, & in oleum hoc adiicitur. Aetius oleum hoc etiam Halinon uocari tradit, ab amaritudine, ut opinor.

Pli. lib. 23. capite. 4.

EX M. VERG. COMM.

MEtopium q̃dam dicunt. Siue a Galbano, quod Aegyptii Metopion uocãt, & huic oleo miſcebatur: ſiue ab Aegiptiorũ ꝓprio unguento, quod amaris Amygdalis conficiebatur. B

Feruentes aquæ heminis duabus. Variant hic antiquiores græci in menſura. In aliquibus em̃, ut nos reddidimus, heminę, in aliq̃bus, cyathi, leguntur. Fecitq; hoc, ut credimus, notę in utraq; hac mẽſura ſimilitudo. In eo nihil nos decernimus, monemus tñ. q̃m facilis & lubricus in põderib. lapſus fuerit, cõiectura, ſenſuſq; etiã uti oportere. Nobis inclinat aĩus, modii q̃drãtibus, cyathi magis, q̃ heminę menſurã congruere, etſi contra redditus a nobis locus fuerit.

Cypriæq; Ceræ. Non Cypriam a regione uoluit dicere, ſed Ceroma, ſiue Ceratum, quod Liguſtrino unguento maceratum & ſubactum eſſet.

☙ De Balanino oleo. CAP. XL.

SImili modo fit Balaninũ oleum: quod repurgat maculas, lentigines, uaros, et cicatrices nigras. Aluum ſoluit. Stomacho aduerſatur. Contra aurium dolorem, ſonos, & tinitus auxilio eſt cũ anſerino adipe inſtillatum. Similis Seſamini ratio. Fit etiam e nuce Iuglande oleum, quod Caryinum uocant. Eandem uim habet quam Balaninum.

βαλάνινον ἔλαιον

hoc oleum fit ex glande unguentaria que est balanus mirepsica infra libro 4 descripta

BARBARI COROLL.

BAlaninum oleum e glãde fit Aegyptia: quæ Myrobalanus quoq; dicitur. Simplex huius compoſitio diu fuit. deinde Reſina quoq; mixta.

Oleum Seſaminum Indis refertur acceptum, qui e Caſtaneis quoq; atq; Oryza cõficiant. Pli. li. 23. ca. 4.

Oleum e iuglandibus iners, & graue corpori eſt, ſapore ingrato. Etenim ſi quid in nucleo cõputruit, totus modus deperit. Nunc tota fere, Liguria Inſubriaq; promiſcuum & cibis & lumini, haud magnopere moleſtum.

Digitized by Google

EX MAR. VERG. COMM.

C PAandectarum Rhapſodus interpretatur, Balaninũ, ideſt, de Ben: cui id ſtudiũ fuiſſe uideri poteſt, nõ ꝙ utile conſueret Rhapſodium, ſed quam locuples, & ingens.

Videtur & repugnare his quæ dicũtur hic ab Dioſcoride. Quę Theophraſto dicuntur lib. 4. capite. 2. Glans a fructu nomen accepit. Folium ei ſimile Myrto, oblongius tamen. Illæſa magnaq; arbor eſt, uerum non recta, ſed contorta. Fructus putamine contuſo. Vnguentarij uti ſolent. eſt enim boni odoris, ſed fructus ipſe inutilis. Aut igitur in re nunc notiſſima dicendũ eſt, conficiendi modum tantum demonſtraſſe Dioſcoridem, aut aliã unguenti ab oleo confectionem fuiſſe, & in altero corticis, in altero fructus uſum fuiſſe.

De Hyoſciamino oleo. CAP. XLI.

ἔλαιον ὑοσκυάμινον

HYoſciaminum ſic fit. Semen candidum, recens ac ſiccum tunditur. & calida aſpergitur aqua, ut in Amygdalino diximus. dumq; inſolatur, ſiccatæ partes madidis permiſceantur: hoc autem fieri oportet, dũ nigreſcat & grauiter oleat. Mox preſſum atq; excolatum reconditur. Ad auriũ dolores efficax eſt. Peſſis miſcetur. Ad emolliendum utile.

BARBARI COROLL.

De Hyoſciamo herba Pli. lib. 25. cap. 9.

HYoſcyaminum oleũ ex ſeminibus Apollinaris herbæ conficitur, quam Hyoſciamon gręci uocant. Cauendum in potu, quoniam cerebri motus faciat.

EX M. VERG. COMM.

DE eo oleo illud tacuiſſe inhumanum & iniuſtum fuerit, quod potum, cerebri motus facit, & inter lętalia ſemen eius in cibo ſumptum numeratur.

De Oleo e grano Cnidio. CAP. XLII.

FIt & e grano Cnidio purgato & tuſo. Vis ei aluum ſoluere potu.

BARBARI COROLL.

GNidium oleum ex Gnidio grano, ideſt Gnidio Cocco fingitur.

EX M. VERG. COMM.

D CHamælęę, quam Cneoron Theophraſtus uocat, granum, Cnidium, ſemen eſt. In hiſtoria plantæ lib. 4. plenius de eo agetur.

De Cnicino. CAP. XLIII.

ἔλαιον κνίκινον

NOn ſecus Cnicinum oleum temperatur. Cui facultas eadem eſt quæ facto e Cnidio grano, uerum inualidior.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 25. capite. 15.

OLeum Cnicium, ex Cnico herba, quam celebrant Aegyptij, oleo tantum, non cibo gratam. Italiæ ignota Plinij temporibus.

EX M. VERG. COMM.

CArthamum noſtræ ætatis medici, Græcorum Cnicon uocant. Rura autem noſtra, Crocum Saracenum. De eo plenius libro quarto.

De Rhaphanino. CAP. XLIIII.

ἔλαιον ῥαφάνινον

RHaphaninum e Rhaphani ſemine fieri ſolet cæterorum more. Phthiriaſes mala ualetudine contractas tollit. Scabricias cutis in facie emendat. Ad obſonia utuntur AEgyptij.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 4.

RAphaninum oleum, ex radice latinis appellata. Aegpptij Rhaphanum maxime cupiebãt ſerere, modo licuiſſet: quia & quæſtus maior ꝙ e frumento radibat, & minus tributi pendebatur, nullumq; copioſius erat oleum.

VERG.

COntra oẽs pediculos Raphanino oleo utitur Paulus. Plinius q̃q; addit, Scorpionibus ac Ceraſtis aduerſari, poſſeq; impune tractari, ſi quis uel ſemine, uel oleo perunctus ſit.

DE MELANTHINO. CAP. XLV.

ἔλαιον μελάνθινον

MElanthinum idem quod Rhaphaninum poteſt.

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

MElanthinum oleum, nomẽ habet a Melanthio, quod eſt Git, quaſi Nigellã uerbum e uer bo dicas. Nam Melanthemon, Anthemis eſt, quam modo Chamæmilon uocari frequentius animaduerto. quã Plinius utrãq; Melãthiõ appellat, niſi lectio deprauata ẽ, qđ & crediderim. A Pli. lib. 20. ca. 17. & 22. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

NIgella qualis ſit, et quo colore et ordine, in purpuraceis uaſculis conſpiciatur eius ſemen, certius in hiſtoria oſtendetur.

❡ De Sinapino CAP. XLVI.

TRitum Sinapis ſemen, & calida aqua madefactũ, adiecto poſtea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax eſt. Trãsfert humores qui in aliqua parte concreuerunt. ἔλαιον σινάπινον

ADDITIO.

DE Sinapi natura & medicinis Plinius libro. 20. cap. uiceſimoſecũdo, &. 19. capite octauo.

EX M. VERG. COMM.

VAriant antiquiores græci hoc capite. Alij enim calida, alij frigida aqua Sinapim aſpergunt. Nos ad molliendam, ſoluendamq; feminum duriciem, aptiorem calorem exiſtimamus. Plinius in eadem confectione, etiam Dioſcoridi idem nõ eſt, & aliter conficit. In medicina etiã pluribus morbis quam hic, mederi dicit. locus eſt lib. 20. cap. 22.

❡ De Myrteo. CAP. XLVII.

MYrtei faciundi ratio hæc eſt. E Myrto nigra, ſilueſtri, aut ſatiua, foliorum molliſſima quæq; tuſa premuntur. Succo pares Omphacini olei portiones adijciuntur. ſubiectiſq; carbonibus inferueſcunt, donec concoquantur. Innatans oleum deraditur. Sed longe facilior hæc compoſitio. Tenera folia contuſa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleum folia in ſole macerant. Alij prius oleum inſpiſſant Malicorio, Cupreſſo, Cypiro & Iunco odorato. Efficacius eſt amarũ guſtu & oleoſum, uiride, tranſlucens, & olens Myrtum. Aſtringit, & indurat. Ideo medicamentis miſcetur quæ cicatricem obducunt. Prodeſt ulceribus in capite manantibus, ambuſtis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, ſedis rimas, condylomata, articulos laxatos, corporis ſudores, & ad omnia quæ aſtrictionem inſpiſſationemq; deſyderant. μυρσίνινον ἔλαιον B

BARBARI COROLL.

MYrteum oleum, & hoc e latifolia nigra, ſilueſtriq;. Prẹſtantius, quam Oxymyrſinem, alij Chamẹmyrſinam uocant. Aliqui Acoron, a ſimilitudine. Eſt enim breuis, & fruticoſa, minore ſemine, ut docebimus. Fieri et aliter oleum Myrteum ſolet. Tunduntur Baccæ aſperſæ calida aqua. dein coquuntur. Myrtas Cato baccas huius arboris appellat. Intereſt, uinũ, an oleũ facias. Ad uinũ Baccẹ in ariditatẽ ſiccanť, ad oleũ nõ ſiccãtnr. Ineſt huic oleo uini qđã ſapor, ſimulq; pinguis liquor, præcipua ui ad corrigenda uina ſaccis ante perfuſis. Retinet qppe fẹcẽ, nec præter purum liquorẽ tranſire patitur: datq; ſe liquatis cõmendatione mira quaſi comitẽ. Pli. li. 23. ca. 4. & alias de Myrto lib. 15. cap. 29. & 23. cap. 9.

❡ De Laurino. CAP. XLVIII.

LAurinum fit hoc modo. Maturæ Lauri baccæ in aqua coquũtur. ſiquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt: quẹ manibus expreſſa, cõcha excipitur. Alij Omphacinum prius oleum Cypiro, Iunco odorato, & Calamo inſpiſſant. deinde mollia Lauri folia concoquunt. Alij etiã Baccas, donec oleũ odorẽ cõtraxerit. Alij Styracẽ, δάφνινον ἔλαιον

Digitized by Google

C et Myrtũ addũt. Optima Laurus ad id latifolia, et mõtana. Oleum Laurinũ utilius q̊ recẽtius, q̊cq; uiridius colore, amariſſimũ, et acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. Venarũ ſpiracula laxat. Laſſitudines diſcutit. Oĩbus neruorũ uitijs, horrorib. deſtillatiõibus, auriũ doloribus, malis renũ frigore contractis, illitũ non aliud iuuantius. Atm̃ potum, nauſeam parit.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 23. capite. 4. de ipſa arbore lib. 15. capite. 30.

OLeum Laurinum e Druppis inquit inſtituitur. Nam Druppa nõ olearum modo, ſed alias quoq; Baccas uocamus, gręcos imitati, δρυπίτιυσ appellantes. Quidam folium & corticem Baccarum adhibent. Laudatur ſilueſtris & nigra baccis. Ex Delphica uero ad acopum & cerata utiliſſimum.

EX M. VERG. COMM.

ALiam huius Olei confectionem tradit Palladius lib. 2. Nempe talem. Lauri Baccas quàm plurimas & maturitate turgẽtes, in aqua calida bullire facies, & ubi diu ferbuerint, olei qđ ex ſe dimiſerint, ſuper natantis undam pennis leuiter cogentibus, in uaſa transfundes. Sunt autem Druppę in Olea & Lauro.

Parum deinde ſequax ſermo eſt in græcis, ubi nos diximus, quam manibus in conchulam exprimentes colligunt. Quod enim eſt illic participium διακόψαντισ, nullum habet ſenſum: ideoq; nos rem magis quam uocem ſecuti, ſic reddidimus. Volumus tamen id tam diu legentibus placere, quouſq; ex minus corrupto codice, certior confectionis huius ratio cognoſcatur. Suſpicamur & illic uitium eſſe ubi legitur. Miſcent aliqui Styracem, & Myrthum. Credimuſq; pro Myrtho frutice, Myrrham legi oportere. Styraci enim Myrrha aptius copulatur, quam Myrthus, & in ſpiſſando oleo maiorem uim, & frequentiorem uſum habet. Facilis ab altera in alteram uocem in græcis lapſus fuit. Et antiquus latinus Dioſcorides, Myrtham adhuc habet, poteſtq; una tm̃ mutata litera, in hunc ſenſum trahi. Cuiq; tñ ſuum iudicium ſit, & arbitrium.

ℭ De Lentiſcino. CAP. XLIX.

D

χίνινου ἔλαίου

SImilis Lentiſcini ratio. Nam e maturo fructu temperatur, factis prius ſpiſſamentis, ut in Laurino diximus. Hoc ſcabiem iumentorũ, canumq; ſanat. Vtiliſſimum peſſis, acopis, et leprarũ medicamẽtis. Sudores cohibet. Nec ſecus Terebinthinũ fieri ſolet, qđ refrigerat et aſtringit.

BARBARI COROLL.

χίνου χόινοσ Pli. li. 15. ca. 7. lib. 24. ca. 7. li. 15. cap. 26.

LEntiſcinum oleum, e Lentiſco fit. Gręci ſchinon uocant. Nam ſchœnos Iuncus eſt: de qua uicinitate nominum ſæpiuſcule decipimur. Durius hoc paulo q̃ Roſaceum: cæterũ eiuſdem effectus. Nec mihi plane certum eſt, an hic Iuncinum potius, q̃ Lentiſcinum interpretari debeam. Quandoquidem & Iuncinum Roſaceo ſimillimũ eſſe prędicant. Duobus quoq; locis Plinius hac ſimilitudine Roſacei, altero Lentiſcinum deſcribit, altero Iuncinum: alioquin falſum, aut lapſum affinitate; autorem illum diligentiſſimum, qui putem? pręſertim cum fieri poſſit, ut Roſaceo ſit utrunq; natuta proximum. Nam & Therminum, quod ex Lupinis cõſtat, proprietatem Roſaceo ſororiam habere Plinius idem teſtatus eſt.

EX M. VERG. COMM.

LIbet hoc loco addere, Lentiſcini olei diuerſam ex Palladio confectionem lib. 2. his uerbis ab eo traditam. Grana matura Lentiſci, quam plurima colliges, & una die ac nocte ſupra ſe aceruata eſſe patieris. Deinde ſportam granis ijſdem plenam, cuiq; uaſculo ſuperpones: tunc ex eo humore qui defluxerit, ſupernatans oleum Lentiſcinum, ſicut Laurinum colligetur. Memento autem, ne frigore poſſit adſtringi, aquam calidam ſæpe ſuffundere.

ℭ De Maſtichino oleo. CAP. L.

μασίχινου ἔλαιου

MAſtichinum e trita fit Maſtiche, quod contra omnia uuluę mala efficax eſt. Mediocriter calfacit, aſtringit, & emollit. Aduerſus prominentes ſtomahi duricias, cœliacorum, dyſentericorumque cruciatus, utile. Faciem emaculat, & colorem nitidum facit. Optimũ in Chio

Digitized by Google

inſula componitur.

A

De Maſtiche Pli.lib.12. capite..17.

BARBARI COROLL.

MAſtychinum oleum e Maſtyche, cuius ſpecies multæ ſuo loco numerabuntur. Reſinam
Lentiſcinam Dioſcorides appellat.

EX M. VERG. COMM.

MIſcetur idem ceratis, quæ ſtomacho, celiciacis, & inteſtinorum torminibus imponūtur.
Græce πρὸσ τὰ περὶ τὸν ςόμαχον ἐπιῤῥιπτόμενα σκηῤῥώματα. &c. Qui dicendi modus, nec rei, nec ſcri
ptori huic legitimus, aut honeſtus eſt. non enim ſtomacho ſuperponuntur duricies. Cum aut-
em decerneret ille ſtomachi, alui, inteſtinorum, & iecoris inflamationibus accomodatam eſſe
Maſtychen, facile opinati ſumus, ex rei & ſermonis ductu, quod erat σκηῤῥώματα, quæ uox o-
mnium generum duricies, in humano corpore ſignificat, κηρώματα. ideſt, Cerata, ſiue Ceroma
ta legendum eſſe: decreuiſſeq́ hunc ſcriptorem ſubactam Maſtychino oleo, ceram partibus il
lis imponi, contra earum partium mala, ad quæ ex uiribus ſuis Maſtyche faceret. Indicat Pau-
lus Aegineta his uerbis. Maſtyche præſertim ex Chio inſula, in ſecundo calefacit, & ſiccat: mi-
xtas habet uires, adſtringit enim ſimul & mollit: ideoq́ ſtomachi, alui, & inteſtinorum & ieco
ris inflammationibus accommodata eſt. Aegyptia quadam tenus nigro colore, ſiccat magis et
diſcutit, minus autem adſtringit, diſcutiendis ſtrumis ideo accōmodata. Quæ longius cōmen
tarijs his noſtris adiecimus, ut ratio mutatæ uocis a nobis intelligatur: obiterq́ illud teſtare-
mur, confirmari ab eo, quod in hoc ſcriptore ſuſpectum forte uideretur, cum ait, Maſtychē ad
ſtringere ſimul & mollire: quod aduerbium non temere. ſed ex melioribus græcis additum il-
lic a nobis, in quibus legebatur ςύφον ὁμοίωσ κὰι μαλάσσον.

¶ De Vnguentorum ratione. CAP. LI.

DE ratione Vnguētorum conſequenter tractandum exiſtimauimus. quandoquidem ea in nōnullis corporum uitijs, aut medicamentis miſta, aut corpori perfuſa, aut naribus obiecta, plurimum proſunt. In quorum probationibus conſulere nares oportet, an ea oleant, ex quibus temperantur. Optimum huiuſcemodi iudicium, quod in quibuſdam plane obſeruari non poteſt, propter ea quæ admiſcentur, odore cæteris præualentia. ut in Amaracino, & Crocino, Telino, & plæriſq́ alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

B

BARBARI COROLL.

VNguenta græci myra uocant, a Myrtha, ſiue quaſi mora, ut Chryſippus inquit, ꝙ infatua
ti uino & crapula fere uti ſoleant unguentis. Etenim cum bellarijs & corollis Vnguenta ſecun
dis menſis inferebantur. quod & Socrates apud Xenophontem, ut meretricium accuſat, ut
ueſtem ita odorem, alium pudicas, alium impudicas decere prædicās. Lacedemonij certe un-
guentarios eijciebant urbe, quaſi corrumpentes Oleum, quemadmodum & infectores: ut qui
candorem uellerum accerſitis medicamētis inquinare uiderentur. Prohibuit & Solon, ne quis
unguenta uenderet. Proinde Sophocles et Callimachus Veneri ſpeculum & unguenta tribu-
unt, oleum Mineruæ, ꝙ illa uoluptati, hoc uirtuti natum eſſet. Primus omnium Archilochus
uſurpauit unguenti nomen, hoc eſt, Myron: & ſi res Homero quoq́ nota fuerit, oleum, non
myron appellanti. Vnguenta ſane, quæ non de floribus, ſed de aromatis conficiebantur, Thy
omata uocabāt: quod & Homerus nouit: cum Thethyomenon, hoc eſt, delibutum eo genere
Iunoni corpus fuiſſe cecinit. Dicuntur & Myromata, non myriſomata. Hippocrates odora-
menta, hoc eſt, aromata & ſuffitus appellauit. Nomen & a patria unguentis eſt quibuſdam: ut
Panathenaicon, Athenis factitari ſolitum, & Babylone Babylonicū. Quāq́ Appollonius au-
toritatem & præſtantiam unguentorum non locis, aut regionibus, ſed peritiæ artificum, & in
duſtriæ acceptam retulit. Nam Epheſina quondam in precio habebantur: nunc exoleuere. Ha
bebantur & Alexandrina, propter duas Reginas, opibus & luxu diffluentes, Berenicem, & Ar
ſinoem. In Cortyna quoq́ diu laudatum eſt Roſaceum, Berenices maioris temporibus, Cœnā
thinum Adramytti modice cōmendabatur: poſtea ob Stratonicem, primum Eumenis nomen
obtinuit. Syriacis, præſertimq́ Telino ſum̄a fuit olim autoritas, ſicut & Aſiaticis e Pergamo.
Vnguentarij occaſione Libanotion e Thure cōmendantis: quod antea nuſq́ fuiſſet. Vnguen

Digitized by Google

C tum porro precioſum innatat infuſum uili, contra mel probum, uitioſo melli additum ſidet. Nec omnia ſane unguenta omnibus placebant. Quin ſua ſingulis fere partibus corporis erant dicata. ut in Baccari monſtrauimus. Infames huius luxuriæ Lydi ſunt. a quo Sardianum mundum, Poetæ pro unguentis capiunt. In mentione ſunt & Brethyon ex Lydio, pro craſso & pro Anthino quoq; acceptum. Et Sagda, ſiue Pſagdan: etiamſi Nicander in uerbo Sagdanon unguentum, ſed homines effœminatos & profligatos moribus intelligit: alij uero ſuffimenti genus. Helæi celebrant, ab inuentore dictum Plagoninon. Athenis unguenti hemina quinq; põdo argenti uenibat. Aliqui decem produnt. Vnguentũ frequens, ut inquit Ariſtoteles, caniciem oblinentibus ſiccitatis uitio conciliat. Iceſius, qui de odoribus ſcripſit, unguẽtorum duo facit diſcrimina. Deliciarum, quod & Chrima, ſiue Chriſma dicitur. Et uulgare ac promiſcuũ, & fere paleſtris dicatum, quod Alima cognominãt, et Aloemon, & Epalelima. De quo uerbo Feſtus quoq; apud nos: unde Aliptes, & Exaliptes, q̊s noſtri unctores, & reunctores uocãt. A grecis frequẽtius Coniatę chriſiæ, ac Pædotribæ nominãtur: ut q a limo dictũ Epalima, ob uilitatem ſcripſerunt, errauerint, etiam ſi mediaſtini, non medicorum ipſi medici reungerent. Habentur & quæ ſicca unguenta, hoc eſt, Ceromata dicuntur: ut liquida, quæ Hygromyra, fœminarũ auribus expetita. Sunt & Moſchata, quæ alij Moſchomyra, Paulus Moſchelea uocauit. In quæ ſicut in Arabica quoque unguenta, genus illud quod Arnabone Paulus & Aetius appellant, quæritur. Sed quid ſit Arnabo, nondum comperimus. De Moſcho, ſiue Muſco diximus alibi. In multa odoramenta uenit & Camphora: quam Aetius Caphura nominauit: in eo unguento quod Salca dicitur, axillis & auribus fœminarum dicato. Nam & ſuffimentũ Moſchatũ in eodem Aetio legas: in quod & ſandala, & Nuces Indicæ deſyderantur, comitante orientali ſuccino. Eſt autem Nux Indica, fructus ut Mauri putant, Palmæ cuiuſdam Indicæ præmagnus atq; pinguis, cuius oleum butyro quoq; pręferunt, bonitate ſucci. Sandalorũ uero tria genera, candidum, rubrum, luteum. Camphoræ quaterna: arboris ea gumĩ eſt. In quibuſdam locis medulla non aliter prouentu magno, q̃ ſi terręmotus & tonitrua multa fuerint. Initio maculis rubentibus, poſt uel calore ſolis toſta, uel ignium candeſcit. Inuenio & Alua, et Sarua, & Scylmatis folia, ſiue Scymatis odores ſuffumigandis domibus idoneos. Primũ in eo thymiamate quod Cyriæ Romuli aſcribitur. Sequens in eo, quod ad Embolarchum refertur D autorem. Tertium in eo, quod Myrepſicon uocatur. Scylma certe hoc etiã ad Calliblepharon probatur Aetio. Nominatur inter ſuffitus & Maſucha, ſiue Maſuaphion a Paulo. Sed ea compoſitio eſt, non facultas ſimplex aliqua. Vnguẽta ſane quæ cerã, uel reſinam, uel aliquid huiuſmodi recipiunt, nõ Myra ſimpliciter, ſed Myracopa dicuntur: quoniam ſimilia ſint acopis. Talia ſunt Amaracinum, & Decamyron, a decem rebus unde conſtat appellatum: ſicut a qnque Pentamyron.

De Roſaceo. CAP. LII.

ROſaceum oleum ſic fit. Iunci odorati quinq; libras et beſſem tundito, & ſubactas aqua in duabus olei libris & quincunce ſubinde mouendo coquito. Dumq; percolaueris, in olei libras uiginti & qncuncem adijcito Roſas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto, ſenſim premens. Sinito nocte tota macerari, poſtea exprimito: & ubi recrementũ peſſum ierit, mutato uaſe, in craterem melle illitum recondito. Cæterum Roſas quæ antea preſſæ fuerũt, in labellum demittito, & affuſis octo libris & quadrante ſpiſſati olei, iterum premito: eritq; ſecundarium oleum. Quod ſi tertias uſq;, quartaſue perfuſiones infundens exprimere uoles, ſecundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uaſa melle oblini debent. Si uero ſecundam adiectionem inſtituere libet, in expreſſum oleum, numero pari recentes Roſas nullo humore imbutas inijcito, manibus melle præmadefactis, agitans premito: & iterum, tertio aut quarto, ſimili modo exprimens facito, totieſq; recẽteis Roſas detractis unguibus immittito. ſi

et enim

A

et enim ita oleũ multo ualidius. Nã ſepties oleũ Roſarũ infuſionẽ admittit, nec amplius. Prælũ melle perungatur. Oleũ a ſucco diligenter ſecerni oportet. nã ſi minimũ quid relinquat, unguentũ corrũpet. Alij autem detractis unguibus, Roſas tantũ oleo macerãt in ſole hoc modo. Roſæ quæ ſelibram põdere æquant, in ſextario olei diebus octo madeſcũt, & uſque tertiã perfuſionẽ quadraginta diebus inſolant, & ſic oleũ recõditur. Alij Calamo, aut Aſpalatho prius olei ſpiſſamẽta faciunt. Alij coloris cauſſa Anchuſam admiſcent, & ſalem, quo minus oleat. Vim aſtringendi & refrigerandi obtinet. Fomẽtis & cataplaſmatibus utile. Potum ſoluit aluũ. Stomachi odorem reſtinguit. Vlcera caua replet, & mulcet, quæ Cacoëthe uocantur. Vlceribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur. Caput dolens eo perfunditur. Dẽtes inter initia doloris colluit prodeſt. Ad genarum duricias illitum efficax eſt. Ad laceſſita interanea & cõcitatas uuluas utiliſſime ſubijcitur.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 21. cap. 4.

VNguentum Roſaceũ, id eſt, Rhodinon Phaſeli, maxime diu placuit. Commendabatur & Neapolitanũ, & quod in Seplaſia Capuæ diuendebatur: ut inquit Apollonius. A quibuſdam addi ſalem, & anchuſam, & roſaceum, & Dioſcorides & Plinius autores ſunt. Diſiunctim hoc fortaſſe capiendum eſt, cum ea ſit unguenti faciendi regula, quibus anchuſa adiecta eſt, ſal uti ne addatur. Simpliciſſima eius mixtura diu fuit, additis Omphacio, flore Roſæ, Crocino, Cinabari, Calamo, melle, Iunco, ſalis flore, aut anchuſa, uino. Huic cãdidus colos erat. Qui macerant in ſole Roſas oleo conditas, uitreis uti pręcipiuntur. Vnguentũ Cyrenis, e Roſa precioſiſſimum Theophraſtus pręedicat: quoniam Roſa ibi odoratiſſima ſit. Inuentum eſt, & Rhodomeli facere, hoc eſt mel, Roſaceum: & aquam Hydroroſatã appellatam recentioribus gręcorũ.

EX M. VERG. COMM.

B

QVod ſtatim in ipſis foribus uitium ſe nobis obtulit, huiuſcemodi eſt. Iubet hic in Roſacei confectione ad olei ſpiſſamentum ſumenda eſſe, rotundi odorati Iunci põdo quinque, & uncias octo: ſtatimque ſubijcitur, ſumenda pariter olei pondo duo & quincuncem: nec male, incertoue ſenſu hactenus, ſi odoratus ille rotundus Iuncus ſpiſſando huic oleo ſatis eſſet: & niſi quod ſequitur paticipium κόψας, male rei reſponderet. Et præter hoc alterum illud participium φυράσας nulla ratione oleo competere poſſet. Qui enim tundi oleum, & macerari aqua poteſt? quod duo illa participia ſignificant. alterũ enim in duris & aridis tantum fit, alterum in his ſolum dicitur, quorum areſcit alterum, liqueſcit uero alterum. ut cum dicit Tranquillus, lutum ſanguine maceratum, & quotidie auditur aqua macerari farinam. Accedit, ꝙ iniuſto pondere, & mala rerum inæqualitate, in ſpiſſando humore præcipitur, maiori copia ſumi quod ſpiſſet, minore autem quod ſpiſſatur. Spiſſatur enim oleum, ſpiſſant uero aromata, quæ ſi copia abundent, non ſpiſſare dicentur, ſed oleo dilui. Cogerunt poſtremo nos, non ſuſpicari iam, ſed pro comperto uitium hoc loco habere, quæ plura in antiquioribus aliquot gręcis in ſpiſſando Roſaceo numerantur. Elenium, quam nos Inulam, anguloſum odoratum Iuncum, & odoratum itidem Calamum. Credimuſq́ꝫ, quod oleum ſtatim a rotũdo odorato Iunco legitur, non oleum, quod græci ἔλαιον, ſed ἑλένιον Inulam, antiquam lectionem fuiſſe. deeſſeque alia deinceps, quæ prius aqua macerata, in oleo coquenda eſſent. tum per colum traiecto oleo, uiginti ſic ſpiſſati olei pondo, & uncijs quinqꝫ inijciendas eſſe Roſas numero mille. &c. Quæ omnia coniectura tantum noſtra dicuntur, quam alijs etiam relinquentes, nihil mutauimus, ſuſpiciones, ſuſpicionumqꝫ cauſſas diligentioribus oſtendiſſe contenti.

Et quia toto hoc opere paſſim põderum mẽtio eſt, teſtari ſemel id uolumus, ſi quid maius, minuſue, pro rei natura & neceſſitate dici forte uidebitur, non ideo damnandũ eſſe laborẽ hũc noſtrũ. Lubricus enim in antiquis ponderũ, & menſurarũ notis, ad uitiũ lapſus eſt. Multa etiã in antiquis græcis uarietas, & nos codicũ fidem, nõ experientiam ſequimur, quã medicis relinquimus, quibus licebit ſemper, ex aliorũ decretis, aut iterũ facto rei periculo, in melius conuer-

Digitized by Google

C tere, quod ex hoc ſcriptore parũ apposite dictum a nobis fuerit.

¶De ELATINO. CAP. LIII

ἐλάτινον ἔλαιον

FRacta Elate, tuſa, & ſcarificata in labellum deijcitur. Omphacinũ oleũ triduo infundit, mox ꝑ ſportulã exprimit. Verũ pares eſſe debent utriuſq; portiones. dein mũdo uaſe ad uſus recõditur. Viribus Roſaceo proportione reſpondet. Aluum tamen non mollit.

BARBARI CORROLL.

ELatinum e Palma fit Elata: quam noſtri Palmam Abietem uocãt. Dicẽda per ſe, in loco. Lachrymam eius in unguentis miſceri tradũt, ad oleũ domandũ, id eſt, Stymmatis uice: huius & furculos, & lachrymam uocauimus. Abietẽ certe græci arborẽ ipſam Elatem & Spathen nominant: lachrymam fere Spathen. In Theophraſto nomen huic unguento, Phœnix.

EX M. VERG. COMM.

A Columella Elate lib. xiij. Cortex Palmæ appellatur.

¶De MELINO. CAP. LIIII.

ἔλαιον μήλινον

MElinum oleũ hoc modo temperatur. Olei congius, decẽ aquæ ſextarijs amiſcet. Adijcitur Spathæ fractę quadrans, & Iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur. mox in uas oris patuli oleũ excolatur, & indita harũdinacea crate, aut uetuſta tegete, Cotonea mala ſuperponuntur, & ueſtimentis operta tantiſper inibi reſidẽt, dum malorum uires ad ſe oleũ alliciat. Aliqui Cotonea, decem dierum ſpacio operimentis inuoluunt: ut cõtineatur odor, nec euaneſcat. Poſtea biduo

D maceratu oleo, exprimũtur, oleumq; reconditur. Id uim refrigeratoriam & aſtringentem habet. Contra ſcabioſa ulcera & quæ ſerpunt, ac furfures, perniunculoſq; effectum prębet. Exulceratis uuluis infunditur. Citatam urinam ſiſtit inditum. Sudores cohibet. Contra cantharidas, bupreſtin, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maxime quod Cotonea mala olet.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 23. cap. 6.

MElinum prelatum in Coo, coroneis malis, & ſtruteis fit. Quidam genus hoc, tum demũ in unguentum trãſire perhibent, admixtis cyprino, ſeſamino, balſamo, caſia, abrotono. Quæritur, uti ne in humidis nata ſint, quæ in boc parentur: Ideo utiliſſima eſſe quę in Sicilia naſcantur. Minus probari Strutea, quamuis cognata.

¶De Oenanthini compoſitione. CAP. LV.

οἰνάνθινον ἔλαιον

oc oleuz fit ex floze lam brusce

OEnãthe e labruſca, optime olẽs poſtquã emarcuit, deiecta in Omphacinum oleum mouetur, uoluiturq;: & cum biduo manſerit, exprimitur: oleum reconditur. Aſtringit, proximum Roſaceo effectum prębẽs, ſed aluum non reſoluit, aut mollit. Probatiſſimum eſt quod odore Oenanthem refert.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 13. ca. 1. & 23. ca. 4.

OEnanthinum in Cypro, deinde in AEgypto, prępoſitum eſt ex Adramytto. De Oenanthe in loco agetur. Sit hoc unguentum idem cum Anthino, ab Hippocrate uocato, mulie bribus malis utile, an diuerſum, & Anethinum potius, non liquet. Alioquin uidetur Anthinum dici poſſe unguentum omne, quod ex floribus componitur lilio, narciſſo: roſa, iride. Cuiuſmodi maxime in Bœotica Cheronea fingebantur, cõmẽdata Pauſaniæ. Vinum porro Anthine, ſiue Anthinon, aliud eſt q̃ uinum Oenanthinum: ut in uua Oenanthe diximus. Vn

guentum

Digitized by Google

guentum Oenanthion, etiam Oenantharion dici poſſe. teſtis eſt Paulus, qui nõ eo nominatũ putat, ꝙ accipiat Oenanthen, cum ſæpe fiat ſine ea, ſed a uino, & floribus Liliȷ̃. Vtebantur, inquit, hoc ueteres a balneis, ſpargebant eo menſas, & nares linebant, & contra peſtilentiam ualere iudicabatur: præſertim Poſſidonianum, cognomento Meſopotamites. A

¶ De Telini componendi ratione. CAP. LVI.

τήλινον ἔλαιον

FOeni græci libræ quinque, Calami libra una, Cypiri libræ duæ, olei libris nouem: ſeptenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, poſtea premuntur. Aliqui pro Calamo, Cardamomum ſubſtituunt, & Cypiri loco, Xilobalſamum macerant. Aliȷ̃ oleo antea his odoribus ſpiſſato, Fœnum græcum macerantes exprimunt. Hoc Telinũ abſceſſus emollit, & concoquit. Omnibus uuluarum duriciȷ̃s magnopere cõuenit. Fœminis difficile parientibus ſubiȷ̃citur, ubi pꝛe excretis humoribus loci ſiccitatem cõtraxerũt. Sedis inflãmationes lenit. Teneſmo ſubditum prodeſt. Vlcera capitis manantia, furfureſq; expurgat. Ambuſtis & pernionibus addita cæra proficit. Vitia cutis in facie emẽdat. Pigmentis ad conciliandũ faciei nitorem inſeritur. Eligi oportet recens, quod nõ uehementer Fœnigræci odorem præ ſe ferat, & manus abſtergat, ſapore ex dulci in amarum inclinato. Tale enim optimum iudicatur.

BARBARI COROLL.

TElinum e Silicula, id eſt, Fenogrꝛco nomen rationemq; habet. Addebant huic & mel, & ſertam campanicam, & cypirum, & mellum, & maron, & amaracũ. In Telo inſula etiam Menandri ꝛtate celeberrimum. Quid ſit Mellum Plinio, quod & in uina fictitia, & in Suſinum addi meminit, haud ita dum inueni. Forte non Mellum, ſed mel in his locis ſcribendum ſit. Nam Amellum, de quo & Virgilius, & Columella, frutices fert apibus gratiſſimos, aureo ac luteo colore: ab imo folioſos: floribus purpureis, aſpero guſtu: cuius radicis ſuccus ꝛgroto examini cum Amineo uino dari præcipitur. Dicitur uero Amellum, ꝙ paſtores eum curua legant, prope flumina Mellæ: is Galliꝛ amnis eſt. Quẽadmodum a Lemano lacu, Alemani, ut Seruius exiſtimat. Eſt & Amilla flos apud græcos autores quoſdam, gallico uocabulo: herba ea quæ uocatur Anthenis: ſiue Chamꝛmilon: ut forte Amilla, uel idem, uel ſimilis ſit Amello, nihil aſſeueramus, ſed in medium poſuiſſe nihil officit. Plin. 13. cap. 1. B

EX M. VERG. COMM.

ID qđ in extrema Capitis huius coronide eſt in græcis, σμῆχον τὰς χεῖρας, id eſt, manus abſtergẽs, eodẽ modo in cunctis eius gentis codicibus legitur, nec niſi manus ea uoce intelliguntur. Oborta tamẽ ſuſpitio nobis eſt, nõ χεῖρας. i. manus, uerũ τρίχας. i. capillos legi oportere. Suſpitionis huius cauſſam nobis fecit, qđ in Fœnogrꝛci hiſtoria, & medicina, quæ ſecũdo uolumine tractabitur, idẽ hic ſcriptor ait, σμήχει δὲ καὶ τρίχας καὶ πίτυρα καὶ ἀχῶρας, quod eſt, abſtergere Fœnogrꝛco decoctũ, capillũ, furfures & capitis manãtia ulcera, omnia eius partis uitia, ideoq; deinceps numerata, quibus uerisimile eſt, nõ debuiſſe miſceri manus. Ex eadẽq; ui credimus, hunc nõ manus, ſed capillũ Fœnogræco unguẽto abſtergi præcepiſſe. Niſi quod in ungẽto eſt bene, quod autem in Fœnogræco male legatur, ſitq; illic, non hic uitium. Nobis capillum legi magis placet. Non enim uidemus, cur, ſolam manus cutem abſtergere hoc poſſit, reliqui uero corporis conſimilem illi nequeat. Suum tamen cuiq; iudicium ſit.

¶ De SAMPSVCHINO. CAP. LVII.

σαμψύχινον ἔλαιον oleuz de amaraco majorana

SErpilli, Caſiæ, Abrotoni, florum Siſymbriȷ̃, frondium Myrti, Sampſuchi ſingulæ portiones, quadam pro uiribus ſingulorum cõiectatione, una tunduntur. atque is Omphacini olei modus adiȷ̃citur, qui madentium uires non euincat. Hæc poſt quatriduum exprimuntur. denuo alia, ſimili menſura & æquali tempore macerata premuntur. ita enim ua-

lidius

Digitized by Google

C lidius reddi ſolet. Eligi oportet Sampſuchum colore nigrũ, plurimũ redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem. Aduerſus uuluæ præcluſiones, conuerſioneſq; efficax eſt. Menſes & ſecundos partus extrahit. Vuluæ ſtrangulatus recreat. Lumborum, inguinumq; dolores lenit. Sed cum melle uti eo præſtat: quãdoquidem uehementi aſtrictione locos indurat. Laſſitudines illitum diſcutit. in opiſthonicorum, uulſorumq; cataplaſmata utiliſſime additur.

BARBARI COROLL.

SAmpſuchino Calamus acceſſit. In Cypro, & Mitylenis optimum, ubi plurima Sampſuchus. Differt hoc Dioſcoridi ab Amaracino: ꝙ aliæ res in Sampſuchinũ, alię in Amaracinum quæruntur. Dubitationem Pliniana uerba faciunt. E Sampſucho inquit, oleũ fit. quod Sampſuchinum uocatur, aut Amaracinum.

VERG. Pli. 22. cap. 22. & 11.

NOta omnibus in quotidiano ſanitatis uſu Amaracus eſt. Eam cõmuni appellatione græci Samſuchũ neutro genere uocãt: nec certe differunt, niſi diuerſarum gẽtiũ nominibus, ut in hiſtoria eius in tertio uolumine certius patebit.

Eligito Samſuchũ, qui colore nigro in uiridi ſit. In cunctis fere græcis legitur. μελάχροον. Nos meliorũ codicũ fidẽ ſecuti, atq; naturam rei & ſenſum, μελάγχλωρον, qđ nihil ſignificat aliud, ꝙ cõiunctos miſtoſq; ſimul colores duos. q a nobis, ut legiť, in uiridi nigro colore, redditi ſunt.

Et fœtus. Adiecimus eadem fide, & fœtus. quoniam menſes & ſecũdas trahere dixit.

De Ocimini compoſitione. CAP. LVIII.

ὠκίμινον

OCiminum oleum fit ut Cyprinum. Ocimi folia detrahens librarum undecim & beſſis pondo, die noctuq;, uiginti olei libris macerato, premito, colato. Cumq; exhauſeris quallum, rurſus parẽ olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id ſecundarium. nam tertiæ perfuſionis non eſt capax. Deinde recens Ocimum æquali pondere, ut in Roſaceo diximus, maceratur: & cum tanto temporis ſpacio maduerit,
D exprimitur, & oleum reconditur. Quod ſi in animo fuerit, ter, aut quater madefacere, ſemper Ocimum recens addes. Poteſt ex Omphacino confici, ſed illo modo meliu s. Idẽ qđ Sampſuchinũ poteſt, ſed inefficacius.

EX M. VERG. COMM.

QVod hic a principio ſtatim dixit, confici Ociminũ oleum Liguſtrino, ſimiliter ad ſpiſſamentũ & odorem olei pertinet, id eſt, præparationem illã, de qua longius non multo ante egimus, breuitatiſq; cauſſa ad alterius unguenti rationem olei ſpiſſamentũ, in hoc Dioſcorides reiecit: pateтq; id quod nullis in hoc aromatis oleũ præparat, quod alioqui cõmune omnibus fere eſt. Indicatq; id aperte, qđ in capitis extremo calce additũ eſt, poſſe & ex acerbo oleo Ociminum fieri: quaſi dicat, non poſſe ſimplici oleo Ociminum fieri, ſed aut ſpiſſato Liguſtrini modo, aut ex maturis oliuis expreſſo faciendum eſſe. Qualis autem Liguſtrini ſpiſſatio & confectio quondam fuerit, certius non multo poſt patebit.

De Abrotonini compoſitione. CAP. LIX

ἀβροτόνινον

OLei Cyprini odorib. imbuti libris nouẽ et quincũce, foliorũ Abrotoni libras octo, die noctuq; madefactas, premito. Quod ſi in longum tempus oleũ uelis aſſeruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit. Ad uuluæ duricias, præcluſioneſq; efficax eſt. Menſtrua & ſecundas pellit.

De Anethini compoſitione. CAP. LX.

ἀνήθινον

OLei libris octo & dodrante, florũ Anethi libras undecim & beſſem maceratas, manibus premito, & recondito. Quod ſi iterum perfundere

perfundere uelis, recentes Anethi flores conſimiliter madefacito. Vulua A
rum duricias emollit. Venarum ſpiracula laxat. Contra rigores febrium
circumitu redeuntes auxiliatur. Calfacit enim, & laſſitudines diſcutit.
Prodeſt articulorum doloribus.

EX M. VERG. COMM.

ACerbum, in aliquibus græcis in unguento hoc quæri oleum, præcipitur. Sed an cõfectio
nis eius antiqua hæc ratio eſſet, incertum nobis. Id genus olei certe quõdam laudatiſſimũ fuit,
& inter unguenta facile receptũ. Paulus AEgineta utitur eo cõtra uigilias ad ſomnũ. Et in ad-
ſtricta cute corporis, iubet eo inungi, præſertimq́ ex uiridi Anetho confecto.

De Suſini compoſitione. CAP. LXI.

SVſinum, quod alij Lilinum appellant, ſic temperatur. Olei libræ no
uem cum quincunce, Calami libræ quinque & quadrans, Myrrhæ
unciæ quinque, permixto odorifero uino decoquuntur. & colato oleo,
Cardamomi tuſi & cœleſti aqua madefacti libræ tres & ſemis macerãtur,
premunturque. Tres libræ cum ſemiſſe ſpiſſati olei aſſumũtur. Mille Li-
lia decerptis folijs in latum labellum demittũtur. Iniectum oleum, mani-
bus melle punctis agitatur. die noctuque cõquieſcunt, & in pixidem ma
tutinis exprimuntur. Oleum protinus ab aqua, quæ ſimul expreſſa fue-
rat, colo incerni oportet. Non enim ut Roſaceum moram tolerat. Nam
concalfactum feruet, & computreſcit. Quare ſępius decapulandum. Va
ſa melle illinenda. Tenuis ſal inſpargendus, & ſi qua ſordes uaſis fauci-
bus hæſit, eximenda. Odoramentis iam expreſſis, ex quaſillo in label-
lum tranſfuſis, rurſum olei prius odoribus imbuti, quod primum pon-
dus æquet, & Cardamomi tuſi drachmæ decem conijciuntur. Hæc ma-
nibus ſcite preſſa, interiecta breui mora exprimuntur. Quod profluit re B
purgatur. tertio eadem infunduntur, adiecto Cardamomo & ſale, & ma
nibus melle madefactis. Longe optimum erit quod prius exprimitur.
Proximum quod ſequitur. Tertium locum ſibi uendicat, quod nouiſſi-
mum prodijt. Denuo in mille Lilia euulſis folijs, expreſſum primo ole-
um infunditur. Tum porro proſequendum, eademque facienda ut pri-
us, addito Cardamomo, dein expreſſo. Et quo frequentius recentia Li-
lia maceraueris, eo ualidius unguentum efficies. Deniq́ cum factum ab-
unde uidebitur, ſingulis compoſitionibus miſcere conuenit Myrrhæ q́
optimæ duas & ſeptuaginta drachmas, & Croci decem, Cardamomi
quinque & ſeptuaginta. Croci uero & Cinamomi pares portiones tun
dũtur, & cribratæ in labellũ cũ aqua demittũtur. Expreſſumq́ primo un
guẽtum infunditur. & paulopoſt excipiũtur, uaſculis ſiccis Myrrha, aut
gũmi antea perfuſis, & Croco, melle & aqua madefactis. Eadẽ fiunt in al-
tera aut tertia expreſſione. Aliqui ſimplex ex Balanino, alioue oleo, et Li
lijs componũt. Optimũ eſſe cõſtat in Phœnice, mox AEgypto factum.
Sed cũ primis laudatur qđ Lilia redolet. Excalfacit. Emollit. Vuluæ præ
cluſiones laxat, & collectiones aperit. Vtiliſſimum ad muliebria mala.

Vlcera

C Vlcera in capite manantia, feruidas eruptiones, uaros, furfureſq; emendat. Vibices, cicatriceſq; celerrime ad colorem reducit, ita ut ſępe fallant. In ſumma, extenuat. Potum bilem per aluum extrahit. Vrinam ciet. Sed ſtomacho alienum eſt, & nauſeam parit.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. capite. 1.

SVſinum omnium tenuiſſimum eſt. Hoc & Phyllinon, & Lilion, & Lilinum & Lirinum, & Lirium (ut Galenus inquit) & Syrium quoq; uocabatur: & Cinnomyron. Vnguinoſum erat hoc, & e Lilio quoq; ſub diuo, ſole, luna, pruina maceratū, fiebat. Ipſe quoq; ſuccus floris Lirium dicebatur, atq; mel. Lilia purpurea, oleo faciendo, maxime præferuntur, quæ in Syria & * Piſidia Pamphiliæ Dioſcorides cōmemorat. Hinc Syrium appellatū crediderim. Nūc omnes fere ſucci, unde Syrupi uulgo. nam Syrupa Oliuæ condiendæ genus eſt Columellę. Suſinum porro dicitur, a Suſo, quod Lilium ſignificat. Vnde Suſa Perſarū regia, ut inquit Athenæus, ob amœnitatem uocata fertur. Theopraſtus Lilium Aegineticum, & e Cilicia cōmendat.

EX M. VERG. COMM.

SVſinum. Teſtantur Græcorum Lexica, ex Lilijs factum unguentum, Suſinum dici, nullā tamen eius nominis cauſſam & originem docent.

Sunt qui Crininon. Manifeſtum hoc habet intellectum. Crina enim Lilia uocant.

Excolatoq; oleo Cardamomi tuſi. &c. Grcęe, ἐιτα ἀπηθήσασα τὸ ἔλαιον ἀπὸχυμετὰ καρδαμώμα Nos deflexo in certiorem ſenſum, rerū & uocum ordine reddidimus. Nulla tamē melioris co dicis fide adiuti, ſed ſola uſus, neceſſitatiſq; in ea coniectura: quæ quam uera ſit, peritorum cenſuræ æſtimandum relinquamus. Nobis, ut aliquam rationē harum reddamus, uiſum eſt, bis diuerſa ſpiſſatione iubere Dioſcoridem, ad Lilium unguentum præparari oleū. In prima. odorato Calamo, & Myrrha, quæ uino prius macerata, in oleo coquenda ſunt. abſolutaque co ctura, & excolato ab illis oleo. In ſecunda Cardamomum inijci præcepiſſe, & cum aliquādiu in illo oleo maduerit, exprimi. &c.

D Poſt hęc tranſlatis in labrum ex fiſcelli expreſſis aromatis. &c. Non ſatis certū habet ex uerborum ordine ſenſum, facilis tamen rei cōiectura eſt. Iubet enim Dioſcorides, iudicio noſtro. ut minore ſumptu, maior olei copia ſpiſſetur, expreſſis ſemel aromatis illis ſuperinfundi rurſus oleum. ſic iterum, tertium, & quartum faciendum eſſe. Credimuſq;, participium quod illic eſt ἀρωματισμένης, quod aromatis odoratum ſignificat, abundare, aut pro præterito futurum legendum eſſe ἀρωματισομένης, ſcilicet, quod odoratum ſignificabit, unaq; hac uoce tantum mutata, facilis ſequaxq; totius rei deinceps intellectus erit: quod ſignaſſe ſatis ſit.

Reliquimus præterea ab hoc loco ſtatim, quod inſtaurari, impleriq; a nobis nō potuit, nec debuit. Priuationis enim nulla eſt menſura, periculoſaq; temeritate, quod ſic deeſt expletur, facillimumq; omnibus erit ex gręcorum codicum lectione uitium deprehendere. Numero enim plurali inceptū mēbrū, ſingnlaris numerus excipit, miſcetq; adeo ſenſum & incerta reddit quæ ſequūtur, ut nihil nobis eo loco cōmodius uiſum fuerit, quā relicto hiatu aliq̃, legētes uitiū monuiſſe, ut aut cognitū nō fallat, aut inſtaurādo eo felicius poſthac laborare aliquis cogitet.

ℂ De Narciſſini compoſitione. CAP. LXII.

ναρκίσσινον

NArciſſini olei ſpiſſamenta ita fiunt. Sex libræ Aſpalathi cum ſextante tunduntur. Olei eloti libræ ſeptuaginta cū uncijs quinq; aſſumuntur. Aſpalathus aqua madefactus, in tertia Olei parte coquitur, quo exempto, Calamus quinque libris & beſſe, cum Myrrhæ gleba contunditur: cribratuſq;, ac uino ueteri odorato immiſtus decoquitur: ſimul ac autem cum ijs efferbuerit, eximitur. Refrigeratum Oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur, Flores Narciſſi q̄ plurimi conijciūtur, qui bidui ſpacio, ut in Suſino dictum eſt, permoti exprimuntur. Oleum ſubinde decapulandum. ſiquidem celerrime putredinē ſentit. Valet hoc ad emolliendas uuluæ duricias, præcluſioneſq;: ſed capitis dolores facit.

De Crocini

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

NArciſſinum ex Narciſſi flore componi, deſijt Plinij ætate. Id de unguento eius dictum accipio. Nam de oleo Narciſſino medicinas idem Plinius perſequitur. A Pli.21.cap.19.

EX M. VERG. COMM.

VAriant Græcorum antiquiſſimi codices, quo loco hic ait, κόψας καὶ, βρέξας ὕδατι τῷ τρίτῳ τε λαίου. Indicant enim alij ſenſum, qui ſit, Aſpalathum coquendum eſſe in tertia olei parte: quod ſine cauſſa dictum uidetur. Cur enim .70. pondo olei hic accipi iuſſiſſet, ſi tertiæ tantum partis futurus erat uſus? Alij concinniorem oſtendunt ſenſum, qui ſit, ad olei tertias ſumendam eſſe aquam, in aqua Aſpalathus maceretur. Quã lectionẽ rei magis congruentẽ nos ſecuti ſumus.

Non habet deinde certum pondus, quod nos diximus, Myrrhæ grumum. Intelligenda tñ in eo, ea quantitas eſt, quæ exigua potius quam grandis ſit. Siquidem græci χόνδρους, dicunt in ſale exigua fruſta, & quaſi quantum ſummis cõtractis in unum digitis capere aliquis poſſit. Tota res in coniectura unguentarij poſita erit.

Credimus præterea deeſſe olei pondus, quo loco ait. Sumito poſtremo ex oleo. &c. Non enim decernit quantum olei ſumi oporteat. Niſi forte & hoc in eiuſdẽ coniectura relictũ fuit.

Erant & alia de Narciſſi flore dicenda. Sed omnia quarto uolumine in hyſtoria eius copioſius dicentur.

De Crocini olei compoſitione. CAP. LXIII.

CVm Crocinum cõponere uoles, prius olei, ut in Suſino diximus, ſpiſſamenta facies, eiſdem ponderibus & menſuris. cuius olei, libras treis & ſemiſſem, Croci unciam unam aſſumes. identidem in die moueto. & ſexta die quam hoc aſſiduo peregeris, oleum a Croco colis incernito. Eidem Croco parem olei modũ adijcito. Moue triduo. Dein contuſæ Myrrhæ atque cribratæ drachmas quadraginta permiſceto, & in pila agitans recõdito. Aliqui parem Cyprini portionem oleo aromatibus ad Crocinum imbuto adijciunt. Optimum eſt quod abunde Crocum ſpirat, in medendi uſu expetitum. Proximum, quod Myrrham refert. Calfacit. Somnũ allicit. Quare perſæpe phreniticis ſubuenit, aut perfuſum, aut naribus admotum, aut illitum. Pus mouet. Vlcera purgat. Contra uuluæ duricias atq; præcluſiones, & ulcera quę cacoethæ uocantur prodeſt, cum croco, cæra, medulla, duplicato olei põdere. Concoquit enim, emollit, humectat, & permulcet. Ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem ſimile eſt Butyrinum, Onychinum, & Styracinum: quæ &ſi nominibus diſtant, uiribus & compoſitione cognata ſunt.

κρόκινον

B

BARBARI COROLL.

CRocinum, in ſolis Ciliciæ diu laudatum: mox Rhodi. Additũ huic & Cinnabari, et Anchuſa, & uinum. Theophraſtus & ex Aegina cõmendauit.

EX M. VERG. COMM.

INclinat animus nobis, quod in omnibus græcis pariter legitur, eidemq; Croco par olei pondus ſuperinfundito, non ſic, ſed contra legi oportere: mutataq; inuicem a librarijs, aut imperitis Medicis, oleum & Crocum fuiſſe. nullam enim id cauſſam habet, rationemue, cur ſic faciendum. Si quis autem multo rerum ordine legat, eidemq; oleo, par Croci pondus ſuperinfundito, cõmunẽ alijs confectionibus cauſſam & rationẽ oſtendet, ut geminata ſcilicet Croci quantitate, maiores continue & efficaciores uires Crocinum acquirat unguentum.

Confidentius non multo poſt literas mutauimus aliquas, quo loco hic ait. ἔνιοι δὲ τὸ ἴσον κύπρινον, quod ſignificat, ſunt etiam, qui par Cyprinum oleum. &c. Inſtauratuſq; a nobis certiore ſenſu ſic locus eſt, ἔνιοι δὲ τῷ εἰς τὸ κύπρινον. Quod eſt, ſunt etiam qui ad Liguſtrinum unguẽtum aromatis. &c. Neq; enim aliter intelligi res poteſt. Quemadmodum Paulo ante etiam quod erat, καὶ κίνει ἐν ὅλμῳ χρησίμως, quod eſt, in pila, ſeu mortario miſceto, non pilam, mortariumue

C dixim̃us, uerum in oleo, quod ueriſimile erat, cogitantes, pro ἐλαίῳ, ὅλμῳ factum eſſe. Qui em̃ ſenſus poteſt eſſe, & quis rei uſus, ſi quis tuſam et excuſſam cribro myrrham in mortario miſceat? Quod enim mortario erat tuſum, iam et cribro excuſſum erat, nec bene ſumi, et in mortario miſceri præcipiebatur, in quo non recte miſceri aliquid dicitur. In tundendo enim, non in miſcendo mortarij uſus eſt. Miſcetur autem oleo bene, quod tuſum iam eſt. Nec aliter, ſi quis locum bene odoretur, intelligi res poterit. Barbarus in cunctis his comunem lectionem ſecutus, qualia ſe illa oſtendebant, talia etiam uertit.

Styracinum, ideſt, ex Styrace.

Butyrinum, ex butyro, quod ut apparet olim pro oleo adijciebatur, miſcebaturq; his quæ ſuppurationes adiuuabant.

Onychinum, ob Onyche in teſtaceo genere piſce, cuius adeps pro eodem oleo in uſu erat. Indicauitq; id Plinius lib. 22. cap. 6.

❡ De Cyprini ſpiſſamẽto & olei cõpoſitione. CAP. LXIIII

κύπρινον

OLei Omphacini eloti pars una, aquæ cœleſtis dimidium, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis am̃iſcetur. dein aſſumptis Aſpalathi libris quinq; & ſemiſſe, Calami libris ſex & ſemiſſe, Myrrhæ libra una, Cardamomi libris tribus & dodrante, olei libris nouẽ & uncijs quinq;. Aſpalathus tuſus & aqua affuſus decoquitur in oleo, donec efferueſcat. Myrrha autem uino uetere odorifero ſubacta, cõtuſuſq; Calamus digeruntur in offulas, quæ exempto Aſpalatho immittuntur, & ubi efferbuerint, ſublato ahæno, oleum percolatur. Cardamomũ tuſum reliqua aqua aſperſum infunditur, ſpatha agitatur, nulla

D dum refrixerit interpellatione. Poſt hæc colato oleo, in uigintiocto libras olei, floris Liguſtri, quod Cyprum uocant, ſex et quadraginta libræ cum beſſe inſtillantur. quæ ſufficienter madefactæ, per ſportulam exprimuntur. Quod ſi copioſius deſyderetur, idem florum pondus iniectum ſimili modo prematur, & iterum, aut tertio ſi quis uelit madefacere, poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris ſuauitate nares feriat. Aliqui Cinnamomum addunt. Calfacit. Emollit. Venarum ſpiracula laxat. Vuluę, neruorũq; uitijs cõuenit. Pleuriticis, fractiſq;, p ſe, uel Cęrato im̃iſtum. Malagmatis imponi ſolet, quę opiſthotonicis, anginalaborantibus, inflammationiq; inguinum opitulantur. Item acopis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 7.

CYprinum, in Cypro cõmendatiſſimũ: deinde in Aegypto. Huic et Abrotonum quidam adijciebant. Alij Panacem. Optimum poſtea Phœnicion, e Sidone fuit, mox Aegypto. Si non addatur Seſaminum oleum, durat quadriennio. Excitatur Cynamomo. Viris dicabatur Cyprinum & Roſaceum. Colos Cyprino candidus Theophraſto, uiridis Plinio. Precium in libras quinq;. E Cypro Canopica, in ripis Nili nata, laudatiſſimũ. Aſcalonem, Iudeæ proximũ. In Cypro tertium. Ita mutatur ſæpe autoritas. Vnguentum ipſum a Theophraſto, non Cyprinum, ſed Cyprus quoq; dicitur. Nam Cyperinon, e Cypero, quę Cyclades fuerunt inſulæ, cõponitur, Euetricon, a Theophraſto nominatum.

EX M. VERG. COMM.

DEſyderatur in hoc capite certum temporis ſpacium, quo dimittendo in oleo flores illi eſſent. Idque non minus, q̃ cætera monuiſſe oportebat. In antiquo ſane Dioſcoride latino, noctem & diem adhuc legit, quod tempus, implendis oleo floribus, miſcendiſq; ſimul uiribus, ſatis fore uidetur. Sed neſcimus, quanta illi fides habenda ſit. Qui id agent, ſagaci coniectura utentur, obſeruabuntq;, ne breuiore tempore, abortiuum fiat unguentum, longiore uero referueant, & uitientur humentes & ſuccoſi flores.

Quod ſi

Digitized by Google

Quod ſi copioſius facere uolueris. &c. Non caret ſuſpitione hic locus. Credimusq; comparatiuum nomen πλέω quod illic eſt, aut aliud quiddam fuiſſe, quod non copiam, ſed efficaciam, & uires ſignificaret, aut uocē aliquam deeſſe, quæ illi coniungeretur. Verbi cauſsa, δύναμιν, ut eſſet ſenſus, quod ſi maiores uires illi addere uolueris. &c. Eo enim, non ad copiam pertinent quæ ſequuntur, ad quas augendas uires, nō bis tantum, ſed ter flores addi etiam iubet: cauſsamq; ipſe adfert, efficacius ea ratione fieri dicens. Nihil tamē his quæ paſſim leguntur addidimus, commentatione hac noſtra, quod deſyderari potuit, explentes. A

¶ De Irini ſpiſſamento. CAP. LXV.

SPathæ quam minutiſſime contuſæ ſex libras cum beſſe, in tribus & ſeptuaginta libris & quincunce olei, æreo uaſe, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. poſtea in craterē melle oblitum colato. ex eo aromatibus imbuto oleo, Irinum primo temperatur, macerata Iride, ut ſcripſimus. Sed aliā eſt componendi ratio. In olei ſeptuaginta libris & quincunce, Xylobalſami, ut dictū eſt contuſi, libras quinque & ſextantem excoquito. Poſtea detracto Xylobalſamo nouem libras & dextantem adijcito, & Myrrhæ glebam uetere uino odorato perfuſam, & in olei odoribus imbuti quatuordecim libris tantumdem tuſæ Iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, ſtrenue et uehemēter diſtringito. Quod ſi uis ualidius fieri, par pondus iterum ac tertio maceratum exprimito. Longe optimum eſt, quod ſolam Irin olet: quale eſt in Perge, in Pamphilia, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam, atque emollientem. Cruſtas adimit. Sordida ulcera & putrida purgat. Confert fœminis uuluę affectionibus obnoxijs. Item inflammationibus eiuſdem B atque præcluſionibus. Partus eijcit. Hæmorrhoidas laxat. Contra aurium ſonitus ex aceto, Ruta, et amaris nucibus, prodeſt. Diuturnis deſtillationibus naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozenas uocant, auxiliatur. Aluum purgat cyathus epotus. Facit ad Ilei cruciatus. Vrinam mouet. Difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis, & immiſſis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur. Anginæ etiā illinitur, aut ex aqua mulſa, gargariſatur. Item contra faucium ſcabriciam. Datur ijs qui Cicutam, Coriandrum, aut uenena Fungorum hauſerunt.

BARBARI COROLL.

IRium Corinthi, poſtea Cyzici placuit: ipſa quoq; per ſe Iris illyrica nobile unguentum facit. Sunt qui unguentum hoc, Catirinon quoq; uocent. Pli.li.13.ca.2.

EX. M. VERG. COMM.

QVam hic Achaiæ Elidem dicit, Arcadiæ credimus legendum eſſe. Illi enim, non Achaiæ, altera a geographis Elis aſſignatur. Quæ uero Medici uſſerunt, græci ἐσχάρας nominant, relictas ab igne carbonis modo & colore cruſtas.

Nec ſunt paulo poſt, Ruta & Amygdalæ a nobis inſtillari dictæ, niſi etiam ſucco & oleo intelligendæ. Sic eñ hic docere multa conſueuit, medicis neceſſitatem uſus in tractatione cognoſcendam, relinquens.

¶ De Gleucini cōpoſitione. CAP. LXVI.

GLeucinum abſolute conſtat Omphacino, Iunco, Calamo, celtico Nardo, Spatha, Aſpalatho, Sertula campana, Coſto, & Mu- γλεύκινον

Digitized by Google

C ſto, circundatis interim uinaceis uaſi, quod aromata uinum & oleum cōceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur. poſtea expreſſum oleum reconditur. Calfacit, emollit, cohibet. Rigoribus, & neruorum, uuluæq; uitijs auxiliatur: omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 4. Colu. lib. 12 cap. 51

GLeucinum dictum eſt, quia ex muſto conditur: ab alijs Muſtum incoquitur, uapore lento. Alij permittunt, ſine igne conſumatur oleo muſtum: alioquin non Sampſuchum tantum admiſcent, ſed precioſiora quoq; odoramenta.

EX M. VERG. COMM.

ALteram, diuerſamq; ab hac fuiſſe quondam Gleucini confectionē, hic ipſe indicat. Et Columella libro. 12. capite. 51. copioſiorem eius confectionem indicat. Poſtremo Plinius, qui libro 23. capite. 4. de Gleucino agens cōtra Dioſcoridis decreta, aſtringere Gleucinum et refrigerare dixit, aut manifeſto errore, quod in re tam manifeſta non facile credendum eſt, aut de altero Gleucino eas uires teſtatus. Ea nulla hactenus in græcis inuenta a nobis eſt. Deſyderauimus etiam Muſci olei, aromatumq; illorum menſuras & pondera: poterit tamen qui id nouiſſe cupiat, ex Columella eodem capite ueſtigia eorum aliqua odorari.

¶ De Amaracino. CAP. LXVII.

ἀμαράκινον

AMaracinum longe optimum in Cyſico fieri ſolet ex Omphacino & Balanino, ſpiſſamentis e Xylobalſamo, Iunco odorato, & Calamo factis, aſcitaque ſuauitate Coſti, Amomi, Nardi, Caſiæ, Carpobalſami, & Myrrhæ odoribus. Aliqui, quo precioſius fiat, Cinamomum addunt. Mel autem & uinum aſſumuntur, hoc in uaſorum illitionem, illud ad cogendas tuſorum aromatum offas. Amaracinum calfacit. Soporem
D mouet. Venarum ſpiracula laxat. Emollit. Feruorē excitat. Vrinam cit. Putridis ulceribus ac fiſtulis perquam utile, necnon humētibus hernijs, poſtquam medica manus operam ſuam impenderit. Cruſtas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit. Difficili urinæ illita ſede, & eius inflammationibus auxiliatur. Hæmorrhoidas illitu ſoluit. Vuluæ ſubditum menſtruos curſus euocat. Duricias, ac uuluæ tumores, diſcutit. Vulneratis neruis, lacertiſq; confert, leniter aſtringentibus madefactum & impoſitum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 22

AMaracinum duplex, uulgare, & quod priuatim componebatur in Co: cui & nomen peculiare inditum Hedychrum: ideoq; ſeorſum agitur de utroq;, quanq; non diſtinguat Plinius. Laudabatur & e Melo inſula, ut ſcribit Apollonius. Hedychrum a colore dictum uideri poteſt. quoniam Theophraſtus inſici hoc tradidit radice Syria, quā Chroma uocant: unde Chromaſius forte color nomen uulgo traxit. Quamuis & aliā originem dicemus in Saxifraga. Meminit & herbæ cuiuſdam Syriæ uocatæ Ariſtoteles, quam Theodorus Suriam cōuertit. In Columella radix Syria, genus quoddā, ut nonnulli tradunt, Rhaphani ſignificat. Et in carmine Aſſyriam radicem uocauit, quam Zythum commendari cum Lupino macerata cecinit. Ipſius quoq; Amaraci Cyzicenæ ſucco precioſum unguentum fiebat. Paucarum, ut ait Plinius, acceſſione ſpecierum, melle, ſalis flore, omphacio, agni folio, uel ut quidam legunt, agno, polea, panace. Plinius & alij Amaracum hac parte pro Sampſucho uolunt intelligi, ex quo Amaracina unguenta nominentur. Seruius grammaticus, Puer fuit inquit unguentarius Amaracus, qui caſu lapſus, maiorem ex confuſione odorem creauit: unde optima inquit unguenta dicuntur Amaracina. Alioquin Amaracus proprie Galeno & Paulo, eſt herba illa quæ a Dioſcoride Parthenion uocatur.

EX M. VERG. COMM.

VNum idemq; olus Amaracus, & Samſuchum eſt. non eadem tamen ubique bonitas, & unguenti

Digitized by Google

unguenti ex eo confectio. Neq; idem omnibus locis nomen. Omnis fere græcia Samſuchum, Cyziceni, hoc ipſo autore in eius hiſtoria, Siciliaq;, & ut in uicino fit, Siciliæ propinqua Italia, Amaracum uocant. In Cyzico & Cypro laudatiſſimum, probatiſſimumque naſcitur. Etſi Plinius Cyprium tantum laudauerit, communiterque tota Græcia, ſed minus probatum precioſumq;, ut ſupra traditum. A

Quotidianum eius unguenti uſum in delicijs fuiſſe, Lucretius indicat cum canit. Aut Amaracini blandum, Stacteq; liquorem. Et in plębe notiſſimum prouerbium. Quid cum Amaracino ſui? Multum & ubiq; notum hoc olus eſt. Rura noſtra Perſam, reliqua omnis fere Italia Maioranam appellat, quæ appellatio in Græciam aliquando perlata, hiſtoriæq; huius ſcriptoris, pro romano nomine inſerta, uera eſſe oſtendit, quæ a principio de appellationibus his dicta a nobis fuerunt. Creuiſſe ſcilicet, per tempora earum numerū, adijcientibus continue medicis, herbarijſque codicibus ſuorum temporum, ſuæque gentis, & alienas appellationes. Nouum enim Italiæ id nomen eſt, ideoque hiſtorię Samſuci, non a Dioſcoride, ſed a poſterioribus additum eſt.

❡ De Megalino. CAP. LXVIII.

FActitabatur olim Megalinum, ſed nunc compoſitio exoleuit & prorſus obliterata eſt. Cuius ad hiſtoriæ complementum meminiſſe non fuit alienum. Miſtura cum Amaracino eadem erat, ſed Reſina exuperabat, excellebatq;. Quare leuiter emolliebat. Reſina unguentis, neq; tutelæ, neq; uoluptatis gratia adijciebatur, ſed coloris craſſamentiq; cauſſa. Ea tantiſper coquebatur, dum deſineret olere. Cuius coquendę ratio declarabitur, dum de Reſina diſſeremus. μεγαλῖον

BARBARI COROLL. B

MEgalium propter gloriam appellatum ferunt, ꝙ excuſſerit Telinum, ante ſe cantatiſſimū. Alij, ut a Megalio inuentore, qui Siculus, ſiue Athenienſis fuerit, exiſtimant. In qua ſententia & Ariſtophanes, & Pherecrates, & Stratis, comici Poetæ ſunt. Huic nonnulli & Caſiam aſciſcebant. Huius proprietas, ut uentiletur in coquendo, donec olere deſinat. Rurſus refrigeratum, odorem ſuū capit. Iulius Pollux & Metallicon, a Metallio Siculo inuentore celebrat. Niſi quis mendoſe, pro Megalio, ſcriptum Metallicon exiſtimet. Pli. li. 13. ca. 1.

EX M. VERG. COMM.

AB honore, qui unguento huic ob feliciorem eius uſum a ueteribus datus eſt, μεγαλῖον græci uocauerunt. Nec aliud Plinius indicauit dicēs, propter gloriam ſic appellatum fuiſſe. Idem. Excepta, inquit, reſina, Amaracino erat quondam primæ bonitatis æſtimatum, mox damnatum, meliore, & aptiore Amaracini confectione inuenta, qualem hic pauloante duobus capitibus tractauit.

❡ De Hedychroo. CAP. LXIX.

QVod Hedychroon uocāt, in Coo fieri ſolet, eiſdem prędítum uiribus & miſturis, quibus Amaracinum, ſed ſuauius ſpirat. ἡδύχρουν

BARBARI COROLL.

HEdychrum, & Hedychroon, a coloris hilaritate dictum, ut præfati ſumus. Idem uidetur eſſe cum Amaracino, niſi ꝙ nomen hoc proprie habet in Co, ubi nobiliſſimum. Hinc ꝓuerbio locus. Nihil cum Amaracino ſui. ut eſt apud Gelium. Inuenio & in Theriacen, requiri Hedychroon: quanquam diuerſa eius compoſitio probatur. Andaracoron, peruerſe appellant Arabes. Ingrediuntur in Hedychrum, ut græcos ſequamur, aſarū, amaracus, aſpalathus, carium ſemē, calamus odoratus, iunci flos, xylobalſamum, opobalſamum, phu ponticum, cinamomum, coſtum, myrrha troglodytica, feniculum, ſpica nardi, amomum, maſtyche, uinū uetus odoratum.

EX M. VERG. COMM.

NObiliſſimum in Co unguentum hoc quondam fiebat. Incertum tamen, quam nam hic

Digitized by Google

C Co dicat: an Hypocratis patriā, & Cariam quondā, autore Stephano appellatam: an in AEgypto ciuitatem eodem nomine, cuius idem meminit autor, et quam antiquiores aliquot gręci, maluiſſe uidentur. in quibus adhuc legitur, σκευαζόμενον δὲ ἐν κῶ ἐν αἰγύπτω. Quod ſequentis capitis principium quadam tenus confirmare etiam uidetur, in quo uelut in continua rerū hiſtoria hic ait, σκευάζεται δὲ καὶ ἐν αἰγύπτω. quod eſt, conficitur in Aegypto etiam: cum tamen nec ſuperiore capite, nec ab eo altero Aegypti Dioſcorides meminerit.

A coloris nitore & hilaritate Hedychroon factum huic unguēto nomen eſt, neq; in ratione nominis dubitandum. Illud potius quærendum, an ſic uocaretur, quia haberet ipſum, an magis, quia in alijs coloris eam hilaritatem faceret. Si cōfectio eius, & quę id aromata, ſemina, multaq; alia ingrediebantur a græcis tradita, diligētius expendātur, nihil erit quod ab egregia coloris bonitate laudari poſſit, miſtiſq; tam multis colore diſſimilibus, gratum oculis & hilare expectari poſſit. Inclinat ob eam cauſſam animus, quoniam his, qui eo inungerentur, coloris bonitatem & nitorem adderet, ſic quondam ueteres id nominaſſe, rarumq;, aut nullū eius in medicina uſum fuiſſe, hiſtoriæ breuitas, & capitis decurtatio oſtendit. Nec facilis nūc coniectura eſt, docuerit ne tam breuiter de eo Dioſcorides, an poſteriores medici, quia ſanādis morbis exiguas haberet uires, quotidianoſq; alios uſus, ad eam breuitatem contraxerint. Galenus certe his uerbis rem abſoluit in ſua Iſagoge. Quæcunq; autem ad meliorem uultus ſpeciem inunguntur, qualia ſunt quæ Sandice, & Hedychroo conſtāt, non medicinæ, ſed fucatoriæ, & mangonici lenocinij propria ſunt. Quibus manifeſte oſtenditur, facere in homine, non habere in ſe coloris hilaritatem Hedychroon.

Capite de oculorum medicamentis.

De Metopio. CAP. LXX.

μετώπιον

FIt in AEgypto unguētum, quod Metopion patrio nomine appellatur, propter Galbani miſtionem. Nam lignum in quo Galbanū enaſcitur, Metopion uocant. Cōſtat amaris nucibus, Omphacino oleo, Cardamomo, odorato Iunco, Calamo, melle, uino, Myrrha, Balſami ſemine, Galbano & Reſina. Probatur pingue, graui odore, quod magis Cardamomum & Myrrham quā Galbanum reſipiat. Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit. Ora uenarum aperit. Vlcera purgat. Ad præciſos neruos, & lacertos, ad hernias putri humore contractas, efficax eſt. Cæratis & malagmatis inſeritur. Rigoribus, conuulſiſq;, præſertim quibus ceruix in ſcapulas deiecta, & retrorſum cōtracta eſt, utile habetur. Sudores ciet. Vuluæ ſpiracula laxat, & eiuſdem duricias diſcutit. In ſumma, molliendi naturam habet.

D

BARBARI COROLL.

MEtopium in AEgypto, præferebatur quondam Cyprino. abſtulit deinde gloriam Phœnice. hoc e uiliſſimis erat.

EX. M. VERG. COMM.

NOn ferulam in Syria naſcentem, ex qua Galbanum ſtillet, Metopium in hiſtoria eius hic ait appellari, ſed liquorem, ſiue lachrymam eius. Credimuſq; ideo, non ξύλον hoc loco, quod lignum, & materiam, uerum ὀπόν, quod liquorem ſignificat, legendum eſſe. Niſi forte in hiſtoria, non hic uitium ſit.

Sequitur mox, quod in cunctis græcis legitur, ex amaris Amygdalis, confici unguentum hoc. Quod non ſic intelligendum eſt, ut Amygdalarum carnem credat aliquis illi miſceri, uerum oleo ex illis expreſſo, confici hunc docere. Indicatque id, quod hic idem, in Amygdalino oleo dixit Metopium dici, quoniam ſcilicet priuatim in hoc unguento uſus eius eſſet, eamque ob cauſſam, nos certius rem indicantes, ex nucibus illis expreſſo oleo fieri diximus. Itēq;, acerbo oleo, ut alterutrum eligi oporteat.

Non uidetur nobis deinde integer locus, ubi diximus, Emplaſtris additum, quas græci ab exedendo,

exedendo, ſeptas uocant. Nec uolumus id pro certo legentibus accipi, neque enim ſequax rei & ſermonis ductus eſt. Nec accipiendi ſunt hoc capite rigores in ſcapulas, ut non alijs etiam rigoribus hoc ipſum remedium utile ſit: alijs enim rigoribus pariter proderit. Nos autem quod in Dioſcoride legitur, qua debemus fide reddidimus. A

De. MENDESIO. CAP. LXXI.

MEndeſium cōſtat Balanino oleo, Myrrha, Caſia, & Reſina. Aliqui tamen poſt ſingulorum pondera, Cinamomi exiguum addunt, nullo compendio. Nam quæ ſimul contrita non fuere, uim nullam exhibent. Similem Metopio uim obtinet, ſed inferiorem multo. μενδήσιον

BARBARI COROLL.

MEndeſio colos niger: a loco ubi Mendes, hoc eſt, caper colitur. Veteribus inter laudatiſſima, & poſt Deliacum in AEgypto, prælatum quandoque uel Cyprino. Celebratur & Mendeſium uinum ex AEgypto. Item Mendæuum, ex Thracia Hippocrati, contra renum uitia. Plin. lib. 13. cap. 1. *

EX M. VERG. COMM.

IN AEgypto fieri cōſueuiſſe Mendeſium unguentum, & in ea AEgypti parte in qua Caper, qui Mendeſios genti illi appellatur, coleretur, nomen indicat. Eiuſq; rei teſtis Plutarchus eſt in libro quem ſcripſit, quod bruta ratione utuntur. Plinius Metopium & Mendeſium, propria fuiſſe Aegyptiorum unguenta oſtendit.

Nobis in hoc capite ſuſpectum eſt, quod hic ait μετὰ τὸν κατασταθμισμόν. ſignificat enim ſingulorum per ſua pondera adiectionem: cum tamen hic mox dicat, non communicare uires, quæ non fuerint ſimul decocta. Quibus colligere ratiocinariq; facile eſt, de coctura aromatū in oleo, aliquid egiſſe Dioſcoridem, & quod ponderis illic ſignificationem habet, cocturæ notam & rationem habiturum fuiſſe.

De STACTE. CAP. LXXII.

STacte, uocatur pinguitudo recentis Myrrhæ cum exgiua aqua tuſę, & organo expreſſæ. Ea perquam odorata, ac precioſa eſt. atque unguentum per ſe facit, Stacte nominatum. Maxime probatur, quæ nullam olei miſtionem admiſit, cuius minima portio compos eſt uirium plurimarum. Vim Myrrhæ calidis unguentis correſpondentem habet. στακτή B

BARBARI COROLL.

STacte dictum, quoniam e ſtillaticia dūtaxat Myrrha fiat: colore pallido, ſuauitate mira, ſed amaritudine præcipua. Conſtabat & Myrrha unguentum regibus Perſicis dicatum, quod illi capite, ceu diadematis uice impoſitum geſtabant. Sed addebatur Myrrhæ, Labyzos appellata, quam multo precioſiorem, q̄ Myrrham eſſe, Dinon ſcribit. Appellatione unguenti AEgyptij, Stacten uenire, autor eſt Atheneus. Hippocrates, pro eo, ꝙ ex Acanthes uocatæ floribus conficitur, & Pæderos ab alijs uocatur. Olei uero AEgyptij uocabulo, idem Hippocrates Cicinum ſignificat. Vbi uero adijcitur, candidum Aegyptium, pro Libino capitur, ut Galeno placet.

EX M. VERG. COMM.

NOn uidetur Theophraſto, Theophraſtumq; ſecutis ſcriptoribus, & Dioſcoridi huic noſtro, eadē Stacte eſſe, niſi forte, quod in Theophraſto legitur τῆς σμύρνης δὲ ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστή, non ad genera eius, ſed ad partes & uſus referendum ſit: diuiſeritq; Theophraſtus, nō Myrhæ genera, ſed docuerit in expreſſa Myrrha primam deſtilationem, ad unguentum Stacten, reliquam uero Plaſten, quaſi ficticiam, eo ꝙ conformaretur, appellari. Hic enim, & hoc capite, & mox in Myrrhæ hiſtoria, Stacten indicat, primam cum exprimitur, Myrrhæ deſtilationē eſſe, ſignificareque hanc uocem, ſimplex ex ea factum, qua ratione præmonſtratum eſt unguentum. Neque enim aliter intelligi poteſt eo loco, qua expreſſa Stacte excipitur, & mox. quę etiā multam Stacten dat: omnia, ſi diligentius res expendatur, non ad Myrrham ſimpliciter, ſed ad bonitatem, uſumque eius pertinentia.

A deſtillando, quod græci ſτάζειν dicunt, Stacte dicta eſt, ſignificariq; ea uoce non ſimpliciter Myrham, uerū ex expreſſa Myrrha pinguiſſimā eius deſtillationē indicat Lucrecius, dicēs,

C Aut Amaracini blandũ Stacteq́ liquorem. Odoramento, & unguento eam coniungens. Meminit Columella etiã in carmine ſuo, cum cecinit. Et melior Stacte, ponatur Achaica Myrrha.

Quin etiam antiquorum græcorum lexica, non Myrrham, ſed τὸ ἀπὸ τῆς σμύρνης γινόμενον μύρον, Stacten diffiniunt. Ob quæ inclinat animus, & in hoc, & alijs ſcriptoribus non Myrrhæ aliquod genus, ſed quod optimum et pinguiſſimum ex ea deſtillet primum, hanc Stacten eſſe, quæ per ſe nullo alio aromate adiecto, unguentum ſit. Neq́ obſtat quod Plinius ait. Sudãt autem ſponte prius, quam incidantur Stacten dictam. Et paulo poſt, Precia ex occaſione ementium uaria. Stacte a ſex ad quinquaginta. Potuit enim Myrrhæ genus unũ, eadem hac uoce a deſtillãdo facto ſignificari. Quemadmodũ idem Plinius lib. 17. cap. 11. de Reſina agens ait. Hanc mares dumtaxat ferunt, & eam græci Sacten uocant, odoris grauiſſimi. Ex quo facilis cõiectura eſt, non Myrrhæ tantum propriam uocem Stacten eſſe, ſed aliorũ etiam liquorũ lachrymarumq́ ex arborum truncis deſtillãtium. Quæ autem dicta a nobis hoc capite ſunt, ad unguentum, non ad Myrrhæ genus: ut certius adhuc in Myrrha oſtendemus.

De CINNAMOMINO. CAP. LXXIII.

κινναμώμινον

Cinnamominum e Balanino oleo, & Xylobalſami, Calami, Iunci odorati ſpiſſamentis, atq́ Cinnamomi, & ſeminis Balſamini ſuauitate, quadruplaq́ Myrrhæ ad Cinnamomum portione cõſtat. Mel ad cogẽda omnia adijcitur. Laudatur acre, molli odore, plane Myrrham redolens, craſſum, odoratum, guſtu perquam amaro. Id non a Reſina, ſed myrrha craſſitudinem obtinuit. Reſina enim neq́ amaritudinem præbet, neq́ ullam odoris gratiam adijcit. Vim habet admodum acrem, amarã, & calfacientem. Itaq́ ora uenarum aperit. Calfacit, diſcutit, diſſipat. Humores & ſpiritus attrahit. Caput aggrauat. D Contra uuluæ uitia cum duplo oleo, cæra, & medulla efficax eſt. Ita enim fere acrimonia exoleſcit, & quædam emolliendi uis contrahitur. Alioqui adurit, & præ cæteris unguentis indurat. Facit mirum in modum ad fiſtulas, & ulcera quæ putredinis uitium ſenſerunt. Item ad hernias humidiores, carbunculos, febriũ rigores, tremores, gangrænaſq́ cum Cardamomo. Aduerſus ſerpentium morſus, illinitur. Scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis groſſis imponitur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. capi. 1.

Cinnamominũ, quod mel accipit, odoratum ſit, a nõnullis quæritur. Precia eius prodigioſa a denarijs. 35. ad. 310.

EX M. VERG. COMM.

Caret certo intellectu, quod in omnibus græcis legitur hoc capite, δύναμιν δ᾿ ἔχει σφόδρα δριμεῖαν καὶ θερμαντικὴν καὶ πικρὰν, a nobis contra communem τοῦ πικροῦ. i. amari ſignificationẽ his uerbis. Acerrimas habet uires, calefacit, maturatq́. Nec abſurdo, ut nos credimus, in mutatione eius uocis conſilio, & rei ſenſu. Paulo enim ante de amaritudine eius hic egerat. Incontinuumq́ eſt, ſi quis dicat, amaras alicuius rei uires eſſe, preſertim, cũ de calore, acrimonia, aperiendi diſcutiendiq́ ui, & poteſtate agitur, quæ in diuerſo penitus genere a ſaporibus ſunt.

Eam ob cauſſam, ex hiſtoria Cĩnamomi πεπτικὴν δύναμιν. i. maturãdi uim, pro illo πικρὰν, id eſt, amaram, in hoc caput tranſtulimus: quod ꝙ bene, et ex re factum ſit, aliorum cenſurę relinquimus, quibus licebit ſemper cum libuerit ad amaritudinem redire.

De Nardini unguento. CAP. LXXIIII

νάρδινον

Ratio Nardini faciundi euariat. Nam aut Malabathrino folio, aut ſine eo fit. Complurimum autem Balanino oleo, aut Omphacino.

Digitized by Google

phacino. Iuncus odoratus ſpiſſamenti gratia adijcitur, ſicuti propter odoris ſuauitatem Coſtus, Amomum, Nardum, Myrrha. Balſamũ. Laudatur tenue, non acre, Nardi aut Amomi odorẽ referens. Vis ei extenuans, acris. Expurgat. Excalfacit. Humorem extenuat. Hoc liquidum eſt, nec habet ſtrigmenti craſſitudinem, niſi Reſinam recipiat. Fit etiam ſimplex ex Omphacino oleo, Iunco, Calamo, Coſto, & Nardo. A

BARBARI COROLL.

NArdinum, Galenus ſpicatum Romæ dici ſolitum, & fœminis, pręcipue diuitibus familiare, prodidit. Galen. lib. 13. cap. 1. Nardus uero Piſtica, ſiue unguentum, de quo mentionem literę ſacræ faciũt, probam & fidelem, & quæ adulterata nõ ſit, Nardum ſignificat Hieronymo. Quidam a loco, nomen id fuiſſe putant. Nardinum e Tarſo Ciliciæ commendatiſſimum. Vnguenti nomen eſt & Nardus Cyzicena, in quod tamen Nardum quandoq; non quæritur, niſi Gallicum. Ingredit̃ & Arnabo. Iulius Pollux, & Babylonicum Nardum, pro unguento uidetur accepiſſe.

EX M. VERG. COMM.

PRobatur in Nardini unguenti confectione-&c. Græce, ἐσὶ δὲ χρηςὴ ἡ λεπτὴ. In fœminino generere rem indicauit. quæ ad unguentum, nulla ratione referri poteſt: oportetq; ad aliquid referri, quod fœminino genere non longe inueniatur. Nihil autem aptius nobis uiſum eſt, q̃ ad Nardum, quæ nomen unguento dedit, referre: monuitq; in eo nos omniũ probatiſſimus mihi codex, in quo non λεπτὴ, ſed λιτὴ legitur, quaſi ignaua, & uulgaris Nardus, in unguenti confectione probetur. Quam certius adhuc deſcribẽs, acrimoniã illi abſtulit, & ſiccæ Nardi, & ob id minus olẽtis, aut Amomi odore ꝓbauit. Qualia aũt hęc fuiſſe quondã cõijcimus, talia etiã docemus, qđ ſępe alias teſtati ſumus, liberã legẽtibus ꝓbãdi, & imꝓbãdi noſtra hęc relinquẽtes.

Quod autem Dioſcorides ait, uariam Nardini unguen ti confectionem eſſe, eo pertinet, ut B oſtendat Nardinum ideo dici, quod non uera Nardo tantũ conficeretur, ſed alijs etiã, quę odore Nardo ſimilia eſſent: quale Malobathrum eſt, quod Folium quondam dictũ fuiſſe teſtati ſumus: ideoq; factũ fuiſſe, ut Nardinum aliquãdo Foliatum diceretur. credereturq; a multis idẽ eſſe: cũ tamen diuerſa materia confectum, alterum ab altero manifeſta uarietate differat.

Quod etiã in Euangelio legitur Spicatũ, eandẽ cauſſam habet, ut ex ſpica Nardi confectũ, ab alijs diſcerneretur. Indicauitq; id Pau. AEgineta, quo loco de auriũ uicijs & remedijs agit, inter quæ foliatum & ſpicatum diuerſa numerat unguenta: ueriſimileq; eſt, ex omnibus quæ odore Nardi eſſent potuiſſe fieri, ideoq; hunc dixiſſe, multifariam confici Nardinũ unguentũ.

¶ De Malabathrino. CAP. LXXV

MAlabathrinum ſpiſſamenta Nardini habet. Inſuper Myrrha additur. μαλαβάθρινον qua de cauſſa calfacit, Crocino, aut Amaracino, uiribus correſpondens.

BARBARI COROLL.

MAlabathrinum ſucco folij eius, nullo preterea coniecto, nobile unguentum. precium in libras. 60. Plin. lib. 13. cap. 4. Foliatum quoq; appellari diximus. Quanquam dicat aliquis, Nardinum quoq; Foliatum uocari poſſe: quia folium Malabathri quandoq; accipiat, quod & Dioſcorides in Nardino meminit. Paulus quandoq; Foliatinum, pro Foliato appellat. Idem Foliatum, Spicatũ, Moſchaleon, & Commagenum, fœminis ad odorem tantum quæri affirmat.

EX M. VERG. COMM.

FOliatum proprie unguentum hoc dicitur. Succo enim folij, quod idem Malobathro eſt, conficitur. Cætera eadem illi, & Nardino ſunt.

¶ De IASMINO. CAP. LXXVI

APud Perſas fit, quod Iaſminum cognominatur, ex albis floribus ἰάσμινον Violæ, quorum ſextans, in italicum ſextariũ Seſamini olei demittitur, Violis ut in Lilino diximus, uiciſſim permutatis. Apud Perſas in-

C ter epulandum uſurpatur odoris cauſſa. Nam toti corpori conuenit, præſertim cum in balneas deſcenſum eſt. Sed his opitulatur corporibus quæ calfactionem, laxationemqꝫ deſyderant. Grauius enim ſpirat, ꝙ ut libenter a plæriſqꝫ recipiatur.

BARBARI COROLL.

IAſme ſi quis interpretetur, Violaceũ ſignificat: quanquã Violaceum illud quod triuiale eſt Iaton potius appellant græci. Theophraſtus Leucoion. ut ipſam quoqꝫ Violam. Aliud hoc ꝙ quod Regale nominatur, a Perſis conditum atqꝫ Parthis. ij fœtentis animæ uirus, multitudine ciborum & ebrietate natum, accerſita odorum commendatione ſummouẽt. Vnguentũ hoc & Iaſiminum, & Iaſimeleon, & Iaſme dicitur. Quæ uox admonet me, ut ex ea fere Viola cõpoſitum intelligam, quæ uulgo Ieſiminum uocatur, diſtinctiones & harundineos parietes in hortis opere topiario cõueſtiens, flore candido, præcipuæ ſuauitatis, folium in uiridi nigricãs, oblongum, faſtigiatum, mucrone languido, magnitudine Roſacei, ſed anguſtum. Hoc Violę genus Perſicum, & Particum, & omnino peregrinum uocauerim, ab alba Viola, noſtrate longo interuallo diſtãs, ueteribus (ut arbitror) incognitũ, ſaltẽ Italiæ. Recentiores tria Iaſmes ſiue Ieſimini genera cõſtituunt, albam colore, ceruleam, & in AEgypto lutheam, qualem & in Venetia naſci modo cernimus.

EX M. VERG. COMM.

FLorem quem omnes Ieſiminum dicimus, colore candido, Violis figura non diſſimilem, Violam antiqui uocabant, ignotum diu Italiæ, ut uidetur, nunc autem plæbis hortos etiã grato odore commendantem, tam notum omnibus, ut nulla deſcriptione noſtra indigeat. Credimuſqꝫ nos de eo egiſſe hunc ſcriptorem, cum cõmunis Violarũ hiſtoria tertio uolumine ab eo tractatur. Numeratis enim albis, lutheis, ſeu purpureis Violis, quę cõmunes & notæ omnibus ſunt, quartũ genus colore ceruleo addidit, quæ nullæ in Violarum genere nũc cognoſcũtur, neceſſeqꝫ eſt ad Ieſimini huius florem referri ceruleum colorem illum. Poſteriores enim &
D inter eos Serapion, tria Ieſimini, ex colore diſcrimina, & genera fecerunt, Cãdidum, Lutheũ, quem ille Citrinum, & Ceruleum, quem cœleſtis coloris uocat, omnes quõdam peregrinos, & Italiæ ignotos, nunc omnibus cõmunes: uidetqꝫ Italia & habet iam non candidos tantum, ſed lutheos etiam Ieſiminos. Nec in alio Violarum genere Iaſme hæc, & Iaſminũ unguentum intelligẽdum eſt. Nam quod Palladius Violaceum docet, a græcis ἴατον dictum, ex Violis proprie nunc dictis, conficiebatur. Violaſqꝫ nos græcorum more dicimus eas, quæ primę uer nũciantes, plures uno ramulo florent, paucis & exiguis folijs, colore triplici, candido, lutheo, & purpureo, præcipui in medicina uſus. Quam enim Theophraſtus nigram dicit, in alio genere ab antiquis numerata eſt, de qua ſuo loco dicemus. Videntur poſtremo nobis male ſibi inuicem reſpõdere, in Ieſimini huius cõfectione, olei ſextarium, & flores unciæ duæ. Credimuſqꝫ, in florum pondere uitium eſſe, nec tam exiguo flore, tantã olei menſuram ſatis poſſe odorari.

¶ De MYRRHA. CAP. LXXVII.

σμύρνα MYrrha lachryma eſt arboris, quæ in Arabia gignitur, AEgyptiæ ſpinæ nõ diſſimilis. e cuius uulnere defluit lachryma in ſubiectas tegetes. Alia circum caudicem concreſcit. Dicitur ex his aliqua πεδιάσιμος Pediaſimos, præpinguis, qua expreſſa Stacte emittitur. Alia Gabirea, γαβιρία pinguiſſima, læto & pingui ſolo naſcens: ea copioſam ſudat Stacten. Omnium prima eſt, quæ Troglodytica appellatur, accæpto cognomine ab tractu, in quo prouenit, ſplendens, ſubuiridis, ac mordens. Quinetiam legitur tenuis quædam, quæ Troglodyticæ ſecunda eſt, Bdelij modo mollis, uerum odore grauiuſcula, apricis naſcens. Alia Caucalis cognominatur, ſcabra præter modum, nigra, & retorrida. Omnium deterrima, ἐργασίμη quæ Ergaſima dicitur, pingui carens, cano ſitu obducta, acris, ad

gummi

gummi imaginem uergens, & uiribus eius proxima. Improbatur Amminea cognomine. Ex his paſtilli fiunt, ſed e pinguibus pingues, & odorati, e ſiccioribus haud quaquam pingues, & inodorati. Minus uiribus pollet, quæ oleum non admiſit, cum in paſtillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua Myrrha maduerit. Eligenda eſt recēs, ſquallore obſita, leuis, undiq; concolor, quæ confracta internatos quaſi ungues, cādidos & leues oſtendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciens. Superuacua & inutilis eſt grauis, coloris Picei. Calfacit, cohibet. Soporem gignit. Siccat, aſtringit. Vuluam emollit, & pręclusam laxat. Menſes & partus celeriter extrahit, cum Abſinthio, Lupinorū cremore, uel ſucco Rutæ admota. Tuberculo fabæ deuoratᵃ in uetere tuſſi, orthopnœa, in laterū pectoriſq; doloribus, in alui profluuio, & dyſenteria. Rigores diſcutit, duabus horis ante febrium acceſſiones, fabæ magnitudine pota cū pipere & aqua. Subdita linguæ, liquataq;, ſcabriciem arteriæ expolit. Et denſam uocem expedit. Ventris tineas enecat. Contra grauem oris halitū manditur. Et aduerſus alarum tædia cum liquido alumine illinitur. Gingiuas & dentes ſtabilit, colluto cum uino & oleo ore. Vulnera capitis illitu glutinat. Medetur fractis auribus, ac oſſibus nudatis, peruncta cum cochleæ carnibus. Item purulentis auribus, inflammatiſq;, cū meconio, caſtorio, & glaucio. Ad uaros autem cum caſia & melle illinitᵃ. Impetigines ex aceto purgat. Defluētes capillos cum Laudano, & uino myrteo illita, firmat. Diuturnas diſtillatiōes lenit, illitis pinna naribus. Oculorum ulcera complet. Albugines tollit. Caliginem diſcutit. Scabriciem leuigat. Fit e Myrrha perinde atque Thure fuligo, & ut poſtea oſtendemus, ad eadem conueniens.

A

B

BARBARI COROLL.

MYrrha græce σμύρνα dicitur, & Zmyrna: ob id & notis duabus, zz, ſcribi ſolet a Medicis. Hanc & Myram uocat Hippocrates. Minor altitudine, ſed fruticoſior eſt Thure. Ad. v. tamen cubita creſcere arborem Plinius meminit, caudice duro, intortoque, & craſſiore q̄ hominis ſura, & ab radice etiam q̄ reliqua ſui parte, corticem leuem, proximumque Vnedoni, Andrachnæue. Folium Oluſatri, quidam Oliuæ tradunt. uerum criſpius, aculeatum, extremitate ut Iligneū, Theophraſtus Vlmeo ſimile. Niſi quod ſuſpicor, librariorum menda ſit, pteleas, pro aleas contrarie ſcribentium. Scabrum alij, ſpinoſumq; dixere. cætera ſimilem Terebintho, aut Iunipero, etiā guſtatu. Foliū etiamnum rotūdius. Veteris odoratior lachryma eſt, ut in Vite. Prima eius partitio, ut aliam Stactem, hoc eſt, ſtillaticiam, aliam Plaſten, hoc eſt, fictitiam a Theophraſto nominatā ſciamus. Permixtam arboribus Thuris naſci tradūt. Alij ſeparatim. Sed & alijs Arabiæ locis proueniunt. E ſiluis quoq; laudata, quam a Troglodytis Sabæi tranſitu maris petunt. Satiua ſilueſtri præfertur. Gaudet raſtris & ablaqueationibus. Melior, radice nuda, refrigerataq;. Falſum eſt, e Thuris arbore utranq; gigni. Inciditur bis, iiſdēq; cū Thure tēporibus, ſed a radice uſq; ad ramos, q ualeāt. Sudat ſpōte antequā incidatᵃ, Stactē uocatā: cui nulla pręfertur. Poſt hanc satiua, & in ſilueſtri quoq; melior æſtiua. Regi Gebēnitarū quartas partes Myrrhę pendent. Deo nō dant, quia & apud alios naſcatur. Coemptā paſſim, ac pluribus locis in folles confarciunt, ipſiq; unguētarij probitates digerūt odoris & pinguitudinis argumētis. Aliter nomina generū tradidit Plinius q̄ Dioſcorides, hoc ordine. Prima Stacte, cui precium a. 13. ad. 50. Secunda ſatiua, cui precium ſummum ad. 22. Tertia ſilueſtris. Silueſtrium genera complura. Primuſque inter eas locus Troglodyticæ: cuius nucleo preciū ad. 16.

Plín. lib. 12. capite. 15.
Theophraſt. lib. 9. cap. 3.

C probatur pinguedine, aſpectu aridiuſculo, ſordida, et plane barbara, acrior cæteris. Proximus Erythrææ, quam intelligi Arabicam uolunt, Mineam uocant alij, preciumq́ eius ad. 16. Huius ſpecies quatuor. Stactea, Atramitica, Gebenitica, Auſiritis. In quibuſdam exemplaribus non habetur Stactea. Tertius Dianitidi. Quartus Collaticiæ. Quintus Sembracenæ, a ciuitate regni Sabæorum, mari proximæ. Hæc hilaritate inſignis eſt, ſed uiribus infirma. Sextus Druiſitidi. Eſt & candida uno tantum loco: quæ in Meſſalum oppidum confertur. Diuerſa ſit a prædictis, Odoraria cognomine atq́ Sea, quoniã plærīq́ ſextam in Plinio, nõ Seam legunt, haud conſtat: cui precium redditur ad. 14. In plenum probatio Myrrhæ, glebis exilibus, nec rotundis in concretu, albicantis ſucci, & tabeſcentis. Secunda bonitas, intus uaria. Peſſima, quæ intus nigra. Peius, ſi ſit etiam foris. Adulteratur Lentiſci glebis, & Cucumeris ſucco, amaritudinis cauſſã, ſicut ponderis, Spuma argenti. Reliqua uitia deprehenduntur, ſapore gummi dente lenteſcentis. Fallaciſſime autem Indica Myrrha, quæ ibidem quadam e ſpina colligitur, multo deterior: atq́ hoc ſolum peius affert India. Naſcitur & in Gedroſia, ut inquit Strabo. Argilloſa uero terra, cruſtoſaq́, prouenit in Arabia. Deſcribitur a Dioſcoride, & uocata Caucalis, colore atro, retorrida, ὑπέρωρος, conuerti, maturitate inſignis. Quemadmodũ & exoleta dicimus,

* quæ græci ἔξωρος, & ἔξωρα. Quidam corruptum locum putant & ὑπέρσκληρον legendum arbitrantur, hoc eſt, prædurum atq́ ſcabrum: quod & barbara illa Mauritani Serapionis interpretatio ſecuta eſt. Quanquã & τὸ ὑπέρωρον, etiam hilaris, ſpecioſaq́ tranſferri poteſt: qualem Sembracenam fuiſſe diximus ex Plinij ſententia. Hæc inquit, ante alias hilaris eſt, ſed uiribus tenuis. Seorſum indicabitur & herbæ genus apud nos Myrrhis & Myrrha nominatũ. Itemq́ apud græcos. Quanquam pro aromate illi quidem proprie non Myrrham, ſed Smyrnam uocant.

EX M. VERG. COMM.

DIximus non multo ante, cum de Stacte unguento ageremus, uideri nobis Stacten, pinguiorem, melioremq́ expreſſæ Myrrhæ partem, huic ſcriptori eſſe, cum tamẽ Plinius Stacten, Myrrhæ genus manifeſte faciat. Et Theophraſtus libro. 9. idem teſtari credatur: quod tam certum hoc capite nobis ſit, ut nõ aliter intelligi a quoquam, Stacte in medicina poſſit, q̃ expreſſæ Myrrhæ prima diſtillatio, et quaſi pinguiſſimus flos. Aliter enim, alijſq́ appellationibus a Plinio hic Myrrhæ genera numerat, numeratiſq́ duobus, Peliaſma ſcilicet, & Gabirea, quas pinguiſſimas appellat, ex utraq́ expreſſa, copioſam reddi Stacten dicit. Quo ductu ſermonis, quarumq́ uocum ſignificatione, nihil certius audiri poteſt. Nec aliud colligi, quam eſſe huic Stacten pinguiſſimam, & primam expreſſæ Myrrhæ deſtillationem, cuius in unguentis & medicina, præcipuus & laudatiſſimus eſſet uſus. Nec obſtat quod Plinius ait. Sudãt autem ſponte, priuſquam incidãtur, Stactem dictam. Id enim plenius, ut in Reſina lib. 7. forte appellauit, a deſtillando facta appellatione, & quoniam intelligeret, ut in expreſſa Myrrha Stacte reliquis partibus antefertur. Sic in fluxu eius ex arbore, probari magis ſponte ſua, q̃ inciſo arboris cortice deſtillantem. In multis enim naturæ hic ordo, & quaſi lex eſt, ut quæ prima, & ſponte ſua fluxerũt, meliora & minus fæculenta excipiantur. Quodq́ & Theophraſtus ait. τῆς δὲ σμύρνης ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστὴ, id eſt, in Myrrha alia Stacte, id eſt, ſtillaticia, alia Plaſte. i. ficticia, non ſatis pro comperto nobis eſt, ad genera ne eius, an ad artificioſam expreſſionem referendum ſit. πλαστὸν enim, artficium & opus humanum habet. Siue enim fingere, ſiue conformare dicas, utrumq́ hominis eſt. Confirmareq́ hoc uidetur non multo poſt Dioſcorides cum ait, fieri ex Myrrha expreſſiones, ex pingui odoratas & pingues. Mox ignauã, & inefficacem eſſe expreſſam, quia oleum eius τὴν ἀνάπλασιν, id eſt, inconfirmationem nõ admiſerit. Eodem uerbo uſus, quo et Theophraſtus in diuiſione illa uſus eſt. Quæ omnia longius a nobis dicta fuerũt, ut qđ Dioſcoridi & Plinio idem non eſt, certius a legentibus agnoſceretur: ſcirentq́ omnes, huic ſcriptori, Stactem primam expreſſæ Myrrhæ deſtillationem tantum eſſe, neq́ in medicina uoce illa aliud ſignificari.

D Non ſunt præterea Plinio & huic eadem generũ nomina. Hic in primo ordine Pediaſmon, id eſt, campeſtrem numerat, Theophraſtum ut uidetur, ſecutus, qui de Thure & Myrrha longiorem hiſtoriam ſic incœpit.

Naſcuntur autem Thuris & Myrrhæ arbores, aliæ in monte, aliæ ad radices montis, in priuatis agris. Ideoq́ aliæ coluntur, aliæ cultura carent. Feruntq́ montis excelſam altitudinem eſſe, ſilueſtrem habitum, & niuibus conſpergi, ex quo in planiciem profluunt flumina, quę. quoniam a græcis πεδίον dicitur, hic Pediaſmon, quaſi in campeſtri ſolo natam Myrrham appellauit, ut ea appellatione, a montana diſtingueretur.

Cæterę generũ in Dioſcoride appellationes, quẽadmodũ & ſuæ, Plinio incertæ nũc ſunt.

Irrepſit

Irrepſit inter hæc genera uitium etiam. Nam quod hic ait, συλλέγεται δέ τις καὶ λεπτὴ μετὰ τὴν τρωγλοδυτικὴν ἀριθμουμένη. &c. non λεπτὴ, ideſt, tenuis, uerum, λευκὴ, ideſt, candido colore legendum eſt. Sic quoq; nos reddidimus, Plinio & alijs autoribus accedentes. qui inter alia candidũ numerant: idq; palam teſtatus eſt dicens. Eſt & candido uno tantum loco. Nec nos in eo tantum ueterum autoritas mouit, quam quod tenuitas, parum Myrrhæ competere uidebatur, quæ glebosa, & in offas conuoluta, longe ab ea forma abeſt: & quod frequẽtiſſimus toto hoc opere hic error eſt, ut ubi λευκόν, quod cãdidũ eſt legi oporteat, illic λεπτόν, quod tenue legatur. A

Quod deinde ὑπέρωρος, & nos uertimus, eorum modo quæ exoleuerunt areſcens. Non adeo difficilem habet intellectum, ut dubitandum tãtopere, in Corollario ſuo, de uocis eius ſignificatione Hermolao fuerit, qui maturitate inſignem conuertens, parum proprie rem ſignificauit. Inter cæteta enim, quæ græcis ὥρα ſignificat, & ſpecioſus habitus eſt, & quaſi ἀκμὴ dicuntur ὡραῖα, quæ nec citius, nec ſerius in uſum ueniunt. Sic Plinius Horeum mel uocauit, alterũ eius genus, quod præcipua tempeſtate conficeretur.

Variant antiquiores gręci in ea quam ergaſimon dicũt, quam alij gummi, uiribus & aſpectu, alij uiribus & odore referre teſtantur. Nos quod in pluribus legebatur, illud reddidimus.

Coniungitur huic parti ſtatim quod omnino uitioſum eſt, & in quo male ſequax & incertus ſenſus occurrit, a neutro in comune genus traiectus. Idq; huiuſcemodi eſt, καὶ πίεσματα δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται ἀπὸ μὲν τῶν λιπαρῶν εὐώδη καὶ λιπαρά, ἀπὸ δὲ τῶν ξηρῶν ἄλιπῆ καὶ οὐκ εὐώδη. Quod totum a nobis ſic redditũ eſt. Exprimuntur omnes, quodq; ex pinguibus expreſſum fuerit, odoratum pingueq; eſt, quod uero ex ſqualentibus & aridis, nec pingue, nec odoratum. His tam aperte & tam certo ſenſu diſpoſitis, nulla fœminini generis intercedente uoce, ſuccedunt hæc ſtatim, ἄτονος δὲ διὰ τὸ μὴ προσειληφέναι ἔλαιον εἰς τὴν ἀνάπλασιν. Quod ſi uelit aliquis, ut res habet, latinum facere, non aliud aptius, quam ſi a maſculino, uel fœminino nomine incipiens (comune enim illic genus eſt) dicat.

Infirma, quod oleum in conformatione non acceperit. &c. Quæ uoces ſuperioribus coniunctę, nullum indicãt legitimum ſenſum. Nec ſuſpicari, ſed pro comperto habere uitium illic eſſe, oportet. Videtur autem nobis, potuiſſe quondam hic ſenſus & rei ſeries eſſe, ut quoniam in Myrrha ſint craſſiores aliquæ parteis, doceret hoc loco Dioſcorides, faciendã ex omni Myrrha Stacten, ideſt, exprimendã, adfuſa aqua, myrrham, ut in Stacte unguento præmonſtratum eſt, ſeruandumq;, & in paſtillos conformandum quod expreſſum deſtillaſſet: & quoniam in Myrrha bonitas odoris, & ad ſanitatem in morbis uires eſſent, ſic expreſſam Myrrham alteram odoris .ſ. commendationem & uſum amittere, fieriq; ἄτονον, infirmam & ignauam, non in uiribus ad ſanitatem, ſed in odore ad uoluptates, & delitias uitæ. Indicatq; id, quæ ſubiecta ſtatim cauſſa eſt, quod oleo careat, quo, experiẽtia docuit, diutiſſime ſeruari odores, & facile citiſſime perituros, niſi unguine & humore eius contineantur. Teſtantur id Plinius, Plutarchus, mille alij, ne longiores ſimus. Ex hac itaq; cauſſa, facilis coniectura fuit, de infirmitate odoris agere illic Dioſcoridem, neq; ἄτονον forte antiquam, ueram fuiſſe lectionem, ἄνοσμον, ideſt, ſine odore legendum eſſe, ut una uoce infirmitatem & rem indicaret. Conijcimus tamen hoc, non decernimus. B

Quo loco deinde legitur, contra alarum dolores, cum liquido alumine pari utiliter inungitur, iniectus mihi ſcrupulus, non dolores forte, ſed uiroſum & hircinum odorem illum qui ea parte ſentiatur, legendum eſſe. Suſpitioni huic noſtræ cauſſam dedit, quod hic ipſe in metallis, de omni alumine agens contra ingratos alarum, & uiroſos odores inungi eo præcepit, quoniam illi aſtringendi, & repurgandi uis ſit: nunc autem Myrrha illi adiecta, non tantum uidetur ea præcipere, ut abſit malus odor, quam ſimul etiam nouo & meliore odore qualis in Myrrha eſt, tetrum & hircinum ille delere.

De Bœotica Myrrha. CAP. LXXVIII.

Bœotica Myrrha, diſſecta radix eſt arboris cuiuſdam in Bœotia naſcentis. Melior eſt quæ Myrrham odore repreſentat. Vis ei calfactoria ineſt. Emollit, diſcutitq;. Suffimentis commodiſſime inſeritur. βοιωτικὴ σμύρνα

De Styrace. CAP. LXXIX.

Styrax lachryma eſt arboris malo Cotoneæ ſimilis. Præfertur ſordeſcens, flauus, reſinoſus, albicantibus grumis, quamplurimum in στύραξ communiter storax

nota q est triplex storax. s. stirax liquida que est liquor seu medullacis et non est pingue do mihi sicut uult brasavol. et aliquo pinguedo mihi est uera stacte ut supra dixit dioscorides et non stirax liquida q non habet conditiones stactes. est alia stirax qua utimur dicta calamita seu storax sica vel ambra et est alia stirax dicta rubea de qua dixit serapio q est cortex exterior fructg ipsius storax a similatur

C ſua odoris gratia permanens. qui dum mollitur, melleum liquorem reddit: qualis e Caſtabala urbe, Piſſidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfuroſus, canoq; ſitu obductus. Cæterũ lachryma inuenitur gummium ſimilitudine, perlucida, & Myrrhæ æmula. Verum perpauca manat. Adulteratur ligni Scobe, quam uermiculi erodentes excuſſerunt, melle, & Iridis craſſamento, & quibuſdam alijs. Alij cæram, aut adipem odoribus imbutum, flagrantiſſimis ſolibus cum Styrace ſubigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantque. Styracem hunc, quoniam in uermiculorum ſpeciem contrahatur, Scoleciten cognominant, quem tanquam ſyncerum imperiti approbãt: non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam. Siquidem acer admodum eſt, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit. Medetur tuſſi, deſtillationibus, raucedini, grauedini, & retuſæ uoci. Vuluæ præcluſæ, duriciaue laboranti conuenit. C it menſes potu, appoſituque. Aluum leuiter mollit, ſi exiguum cum Reſi na terebinthina bibatur. Miſcetur utiliter diſcutientibus malagmatis, acopiſque. Adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo ueluti ex thure fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo. Ex eo etiam in Syria Styracinum oleum componitur: quod calfacit uehementer, & emollit. Verum caput dolore afficit, adgrauatq;, & ſoporem adfert.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.12. capi. 27.25. libro.24. capite.6.

STyracem Syria ſupra Phœnicem gignit, ad Gabala, ſiue ut Dioſcorides ſcribit, Catabala & Maratbunta, & Caſſium Seleuciæ Pieriæ cognominatæ montem. Arbor & lachryma eodem nomine eſt. Hæc illi ex auſtero iucundior. Intus arbori ſimilitudo harundinis, ſucco prægnãs. In eam fere per Canis ortum aduolant pennati uermiculi erodentes, ob id in Scobe ſordeſcit. Laudatur & e Sidone, Cypro, e Creta uero minime. Ex Amano Syriæ medicis, ſed unguentarijs magis. Placet maxime purus. Improbatur colos cano ſitu obductus. Adulteratur Cedri Reſina, uel gummi, aut amygdalis amaris: omniaq; ea guſtu coarguuntnr. Exit & in Pamphilia, aut Piſidia prope Selgam Lacedæmoniorum in eo tractu coloniam. Sed acrior, minuſque ſuccoſus. ut Helianus autor eſt poſt Strabonem. Ibi ſiluam eius ligni fertilem fuiſſe tradunt, e quo miſſilia corneis ſimilia conficerẽtur. Vnde ortum, ut Tonſillę præpilatæ, quas gręci alio nomine Vroſcos uocãt, Styraces appellari conſueuerint. Ibi caudicem uermiculus, ramẽtaq; congerit ad radicem, deinde fluit humor, & ſcobi ſę ad radicem collectæ miſcent. Pars quæ nõ leproſa modo, ſed terroſa quoq; eſt, odoratior, ut inquit Strabo, eſt. In AEthiopia quoq; Styracem prouenire ſcribunt. Precium optimò .19. Qualitatem eius non unam eſſe, argumento ſunt cognomina in compoſitione medicinarum frequentia. Chrymatias. Calamitis. Aſpros, * hoc eſt (ut puto) candicans. Chrymatiam Arabes interpretantur eum, qui rarus inuentu, & gummi ſimilis deſcribitur. Iidem Calamitin, quanquam harundine ſua mixtus, ipſo nomine ſignificatur. Pro liquido tamen accipiũt, & faſtigia Styracis duo faciunt, ſiccum, & liquidum, confuſione magna: q aliquando liquidum Styracen pro Myrrha Stacte ſumunt: aliquando ex eadem arbore colligi utrunq; putant, liquidum, atq; ſiccum. Aiunt Arabes Styracen e Syria petẽtes, in pellibus hircinis urere, ut odorum ſuorum Thuris & Myrrhæ ſatietatem acrimonia peregrini ligni redimant. Iidem petunt Elimæos arborem brutam Cupreſſo Suſæ ſimilẽ, ex albidis ramis, iucundi odoris accenſam, & miraculo, ut inqt Plinius, hiſtorijs Claudij Ceſaris celebratã, cuius Parthi folia potionibus inſpergant, odore Cedri. Fumum eius cõtra ligna alia remedio eſſe prædicant. Naſcitur ultra Phaſim, Tigrimq; in finibus oppidi Scinæ, in monte Scanthro. Sunt autem Elymæi Aſſyria gens, Suſianæ Perſiæ contermina. Petunt & in Carmanos arborem Strobum, quam uino Palmeo perfuſam urunt, ſuffiuntq; tecta. Nidor a lacu

naribus

naribus ad ſolū iocundus reciprocat, q citra dolorē caput aggrauet, & ſomnū ægris cōciliet. A

EX M. VERG. COMM.

BOnitate in eo excellit, qui ruffus & pinguis. &c. Non ut in impreſſo ſic in cæteris ῥυπαρός, quod pingue ſignificat, quod ſordidum eſt legitur, ſed una tantū & altera mutatis literis.

De Bdellio. CAP. LXXX.

BDellium, alij Bolchon appellant, alij Madelcon. Lachryma eſt ſaracenicæ arboris. Probatur guſtu amarum, tranſlucidum taurini glutinis in morem, intus pingue, liqueſcens facile, ligni ac ſordis expers, ſuffitu odoratum, ungui ſimile. Eſt etiamnum Bdellij genus ſordidum, nigrum, in offas conuolutum, Aſpalathi odore, ex India aduectum. Defertur etiam a petra oppido ſiccum, reſinoſum, liueſcens, ſed facultate ſecundum. Adulteratur gummi: ſed ita uitiatum non perinde guſtui amaritudinem repreſentat, nec uſqueadeo ſuffitionibus odoratum. Calfacit & emollit. Duricias, & turgentia guttura, humidaſq; hernias diſcutit, cū ieiuna ſaliua impoſitum. Vuluæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu. Et partus, humiditateſq; omnes extrahit. Calculos potu comminuit. Vrinam mouet. Tuſſientibus, a ſerpente percuſſis utiliſſime datur. Valet ad rupta, uulſa, intentas laterum membranas, & diſcurſantes ſpiritus. Malagmatis inſeritur, quæ contra duricias & neruorum nodos proſunt. Contuſum reſoluitur affuſo uino, aut aqua calida. βδέλλιον

BARBARI COROLL.

BDellium, in nomine eſt, ut Galenus inquit, Scythicum & Arabicum. Scythicum nigrius, reſinoſiuſq;. Arabicum trāſlucidius et ſiccius. Vbi nos Sambracenicę cōuertimus, in Dioſcoride, ſaracenicę legebatur. Sed nos Plinium ſecuti ſumus: quanquam de Myrrha commentantem. Cæterum optionem do, utrū probent, qui hæc cognoſcunt: ut obiter criticos effugiā. B Pli. li. 12. ca. 5.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquæ & communes Plinio Bdellij appellationes, omnes hæ ſunt, barbaræ tamen, ideo q; nec græcis, nec latinis, ex ui noninis certum aliquid indicantes. Solum adrobolum, a glebarum craſſitudine, nominis certam habet in græcis rationem, idemq; eſt, quod Plinius ait, in offas conuolutum.

Non eſt deinde ſcriptori huic legitima uox, Saracenicæ arboris lachrymam Bdellium eſſe. Quo enim tempore, hæc ille commentabatur, nullum erat Saracenorum nomen, nec niſi poſt multum tempus, mutata appellatione, Lybes ad AEthiopiam Saraceni dicti ſunt.

Non placet item, quod Barbarus mutauit Sembracenicę. Licet enim inter Myrrhæ genera Sembracenam Plinius numerauit, non ideo tamen ſola nominis uicinitate mutanda uox erat, ſed numerantibus laudantibuſq; Scythicum & Arabicum Bdellium Galeno & Paulo Aegineta, ex altera duarum regionum, gentile inſtaurandum illic nomen fuerat, Scythicæque, aut Arabicæ arboris lachrymam dicendum. Quod nos tamen facere auſi non ſumus, cōtenti hactenus, legentes monuiſſe. Inclinat enim animus, utranq; legi oportere, fuiſſeq; antiquam lectionem, σκυθικοῦ καὶ ἀραβικοῦ, coaluiſſeq; ſimul librariorum uitio, & medicorum negligentia, ut toto hoc opere multa alia, duarum gentium nomina. Vtorq; ad eam opinionem argumento, quod hic in medicina utriuſq; uires, nullo gentium diſcrimine numerat, quod alij. Aeginetaq; in primis poſt egerunt. Cuius lib. 6. de Bdellio hæc uerba ſunt. Molliendi uires, quę durata fuerint, habet Scythicum & Arabicum Bdellion, præcipueq; recens, Arabicum hoc amplius, ut urinam pellat, calculos frangat, & concoctiones adiuuet. quorum priora illa duo, ab hoc ſcriptore pariter docentur.

Quod etiam non multo poſt cortupte legebatur, παλαθώδης, antiquo latino Dioſcoride monente, in quo ueræ lectionis aliqua ueſtigia nonnunquam deprehenduntur, confidentius mutauimus, diximuſque, Aſpalathi odore, ἀσπαλαθώδης. Sed hoc mihi cum alijs commune ſit, tam facile inuentu fuit.

Digitized by Google

C

De Thure. CAP. LVIII.

THus in ea gignitur Arabia, quę thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere maſculum, Stagonias appellatum, ſuapte natura rotundum. Tale autem indiuiduum eſt, candidum, cum frangitur intus pingue, in ſuffitu ſtatim ardens. Indicum uero fulueſcit, & colore liuet. Sed rotundum induſtria factitant. Nam in quadrangulares formas diſſectũ dolijs uerſant, donec rotunditatem contrahat. Verum huiuſmodi thus tempore flaueſcit, quod Atomum, aut Syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & in Smylo naſcens, quod aliqui Copiſcum uocant, minus multo & fuluius. Eſt & genus aliud cui Amymitæ cognomen eſt, alioqui candidum, quod dum mollitur, Maſtiches more digitis cedit. Adulteratur Pini reſina & gummi, quod facile deprehendi poteſt, ſiquidem ſuffitum gummi flammam non eiaculatur, & reſina in fumum euaneſcit, Thus uero ſtatim ardet. Idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & aſtringendum pollet. Oculorum caliginem diſcutit. Caua ulcera complet. Et ad cicatricem perducit. Cruenta uulnera glutinat. Infrenatque ſanguinis eruptiones, etiam ſi cerebri membranis effluat. Vlcera quæ Cacoëthe uocantur, & ſedis, & reliquarum partium permulcet, tritum cum eo & lacte linamentum. Formicantes uerrucas inter initia, impetigeneſque, ex aceto & pice illitum tollit. Ambuſta

D

igni, pernioneſque cum ſuillo adipe, aut anſerino, & ulcera in capite manãtia cum Nitro, ſi infricetur, ſanat. Paronychijs cum melle, auribus fractis cum pice, medetur. Ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur. Inflammatæ a partu mammæ cum Cimolia, & Roſaceo magna utilitate perunguntur. Additur ad arteriæ, uiſcerumq; medicamenta. Prodeſt ſanguinis excreationi potum. Sed in ſecunda ualetudine hauſtum inſaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mũdo Thus crematur flagrante glebula ſuccenſum a lucerna, donec exuratur. Poſt perfectam uſtionem operire oportet, uſque dum reſtinguatur: ſic enim in cineres redigitur. Aliqui ollulam æneo uaſe cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem: ut in eius mentione mox oſtendemus. Alij crudo fictili luto oblito, & in furnum indito, cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur, dum non amplius bullet, aut uaporem emittat. facile enim comminuitur, quod peruſtum non eſt.

Margin: ἄῤῥεν σταγονίας — ἄτομος — σύαγρος — κοπίσκον — κακόηθη

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 14.

THuris arboris altitudo, ad quina fere cubita, ramis frequẽtibus, folio Piri, ſed multo minore, coloris herbacei, modo Rutę, leui cortice, ut Lauro. Alij foliũ Lauri, leueq; ꝓdiderũt. Alij Lẽtiſco ſimilẽ, etiã fructu, folio ſubrutilo. Nõnulli proximam Terebintho faciunt. Alij Terebinthũ eſſe. Et hoc uiſum Antigono regi, allato frutice. Sũt qui ex eadẽ arbore Thus, & Myrrhã manare putẽt. Diodorus paruã, Aegyptiæ ſpinæ albæ, ſimilẽ folio Salicis, flore aureo. Placet Theophraſto & Plinio ſententia eorũ, qui Lauro ſimilẽ tradũt: q̄m talis arbor fuerit Sardibus ſtudio, Regum Aſię delubro quõdã ſata. Iuba Rex contorti eſſe caudicis, ſiue ut placet So

lino, uiminis ſcribit, ramis Aceris, maxime Ponti: ſuccum Amygdalæ modo emittere, taleſq; in Carmania apparere, atq; Aegypto, cura Ptolomeorum regnantium conſitas. E uirgis certe ad nos commeãtibus, credi poteſt, matrẽ quoq; teretem, & enodi fructicare trunco. Thus collectum, & Myrrha quoq; Sabotam camelis conuehitur, porta una ad id patentẽ, in delubrum Solis, quẽ Sabin uocant, armatis ibi cuſtodibus, tabella ſup ſtruem poſita, deſcripto, quemad modum attulerint, quantiq; indicent: mercatores tabellis perlectis, precium Thure ſublato, de ponunt: idq; abſentibus dominis fit. Sacerdotes partem pecuniæ tertiam Deo reponunt, reliquum dominis redeuntibus numerãt: autore Theophraſto. Thus Spontinum pręter Arabiã, nullis, ac ne Arabiæ quidem uniuerſæ. Commendatiſſimum, quod ſpectat ad Perſas, ut Straboni placet. Cæterum in medio fere eius Atramytę ſunt pago Sabæorum, qui caput regni eſt. In Sabota mõte arduo, ab hoc manſionibus octo diſtat regio eorum thurifera, Sabaq; appellatur. Solum id rubrum, e lacteo traditur. Siluarum longitudo paſſus. C. millia, ſiue ut alij paſſus. V. & L. millia. Terra ibi argilloſa, cruſtaceaq;, raris fontibus ac nitroſis, ꝑ Mimeos, proximum pagum euehitur, tramite uel ſingulis anguſto. Hinc & Thus Minieum uocatur. Ius in Thura .300. eſſe familiarum dicunt: quæ ob id ſaeræ dicãtur: & cum arborem uulnerant, nec fœminarum congreſſu, nec funerum pollui. Quidam promiſcuum ius his populis eſſe perhibent in ſiluis. Alij per uices annorum diuidi. Duplex eius uindemia. Prior canis ortu cortice, qui pregnans & tenuiſſimus tenditur. Laxato, plaga non adempto, quod hæſit in arbore ferro depectitur. Ideo Corticoſum. Tãta inter barbaros fides. Saucias arbores nemo cuſtodit. Contra Alexandriæ, ubi Thus rude interpolatur, renouaturq;, nihil tutum a fure. Autumno legitur, ex partu æſtiuo. Hoc puriſſimum, & candidum, Carphiatum uocant. Sequens uindemia uerna, inciſis per hyemen arboribus. Ruffum hoc exit, nec comparãdum priori, Dathiathum appellant. Nouellæ arboris candidius, ueteris odoratius. In inſulis melius, in Arabia ſuauius: quanq; in inſulis naſci, negatur a Iuba Rege. Maſculum Thus a ſpecie teſtium uocari, ſunt qui credãt. Pręcipua gratia mamoſo, cum hærente lachryma priore conſecuta. Alia miſcuit ſe. Singula hæc manum implebant, cum tardius depecteretur. Hoc modo Stagoniam, & Atomum Thus uocabãt. Minores guttas Orobiam appellant. Inueniuntur tamen etiamnum guttæ quę denariorum .33. põdus ęquent. Conuehentibus Thura, capitale eſt digredi uia. Decimas Deo menſura, non pondere ſacerdotes Solis accipiunt: nec ante mercari licet. Inde impẽſæ publicæ tolerantur. Nam et benigne certo dierum numero, Deus hoſpites paſcit. Euehi nõ poteſt, niſi per Gebanitas. Horum Regi penditur uectigal. Caput eorum Thomã, abeſt a Gaza, noſtri littoris Iudeæ oppido. 30.38. millia paſſuũ, quod diuiditur in mãſiones Camelorum. 62. Thure q conuehunt commutant. Si quid in itinere opus eſt, quęri in ſingulos camelos ſumptus. Denarium .688. ad noſtrum littus colligit: precium optimi, ſiclorum. 6. ſecundo. 12. tertio. 14. Reſina Piceæ, nõ quacunq; adulteratur. Sed gemma ea quæ interuenit ei, tam ſimilis Thuri, ut mixta uiſu diſcerni non queat, & inde fraus. Laudatur in Thure candor, amplitudo, fragilitas. neu dentem recipiat, potiuſq; in micas frangatur. Omnia hæc cum Theophraſti, tum Plinij temporibus. Thus aut a uerbo gręco, deos, aut ſacrificiũ ſignificante, flectitur: aut certe a tuſis glebis, ut tunc latine ſcribi debeat. Porro cum dicat in faſtis Ouidius,

Thura nec Euphrates, nec miſerat India Coſtum,

uideri poteſt aliũde, q̃ ex Arabia in urbem comportari ſolitum. forte quoniam in Carmania quoq; naſcebatur, unde ad nos inuehi non poterat: niſi transmiſſo amne illo: aut certe quia Chara oppidum Arabiæ nundinarium, haud procul Euphrate ſitum erat ſinu Perſico.

EX. M. VERG. COMM.

NVllas, qđ huiuſcemodi eſt ſectiones habet. Græce, ἐστι δὲ ὁ τοιοῦτος ἄτμος, manifeſta ſignificatione uocis eius, in cunctis quæ ſecari nequeãt, aut nunq̃ ſecta fuerint. Eſtq; Dioſcoridi ſenſus. Thus, qđ natiuam habet guttæ rotunditatem, carere ſectionibus. Diciq; ob id atomum, et teſticulorum figura maſculum appellari, primęq; bonitatis eſſe, qm̃ q̊d uolutatione, aut, ut Theophraſtus ait, ſectione in rotunditatem conformatum fuerit, in tãto bonitatis honore nõ ſit, & alijs ab illo differat notis. Prima em̃ Thuris laus eſt in eo, q̊d ſponte ſua, rupto arboris cortice fluxit, & ſtillicidij rotunda forma, in arbore pependit. Quapropter & Stagonias .i. ſtillicidiare dictũ eſt, σταγόνας enim græci aquarum ſtillicidia dicunt. Eoq; tota res pertinet, ut oſtendat Dioſcorides, quod huiuſcemodi fuerit Thus, nullo artificio hominis, ſed ſpõte ſua ea forma factum uideri. Quod etiam tale non erit, adulterinum habendum.

Vocantq; id Stageron, aut Entomon. &c. ἄτομος καὶ σύαγρος καλούμενος. Apertum uitium eſt. Qui em̃ poteſt hoc loco atomum Thus dici, q̊d in alio genere paulo ante decretũ eſt. Aut quõ

Theoph. lib. 9. cap. 4.

A

B

C ſectionibus conformatum non dicetur: quod hic teſtatur in quadrangula figura ſecari, coniectumq́ in fictile, uſq́ dum rotundetur, uolutari. Videor igitur cõſtituere poſſe, non ἄτομος, ſed contraria ſignificatione ἔντομον legendum eſſe, ut rei conueniat nomen.

Et qm̃ hic ait, in q̃drãgula fragmẽta ſecari, ſectionis etiã in nomine ſignificatio ſit. Indicauit id nobis Theop. etiã, q de hac ipſa re agẽs, eadẽ uoce uſus ẽ, dicẽs, ὁποῖαν ἂν βούληται ποιεῖν ἐντομήν.

Varie præterea legitur, quæ in gręcis aliquot huic coniuncta uox eſt. σύαγρος, in alijs, hiſq́ melioribus, ſtageros inuenta, habetq́ prima illa a Syagro Arabię ꝓmontorio, ſecunda a deſtillando rationem. Nobis in ancipiti, potior uiſa quę a deſtillando facta eſt. Videtur em̃ hic duo Thuris genera contrarijs appellationibus, aut diuerſis ſaltem inter ſe diſcreuiſſe, cum prius illud Stagoniam & Atomum, ſecundum uero hoc, Entomum & Stageron uocari dixit. Differt autem Atomon, & Entomon, manifeſta contrarij habitus ſignificatione. Stagonia uero, a Stagero, quo a ſtillatitio ſtillicidium. Optionem tñ in Stagero legentibus relinquimus, hoc ne malint, an ab Arabiæ promontorio Syagron, ita tamen, ut non Syagron, ſed Syagrium gentilis nominis adiectiua forma legendum eſſe id ſciant.

Quod ſequitur deinde, in ſecundo bonitatis ordine. Orobias dictum, a quantitate nomen inuenit, & quod minoribus guttis concreſcat erui, ſemen nõ excedentibus, ſic appellatum eſt.

Quod autem illi coniũctum eſt, καὶ ὁ ἐν σμίλῳ, ut fere in omnibus, ſiue ut in melioribus, καὶ ὁ μιλιωτὸς legatur, diuerſam coloris, aut loci in quo naſcitur rationem habet. Nobis inclinat animus, ut a colore ſic dictum fuiſſe putemus: quando hic ſtatim ſubijcit, quantitate minimum eſſe hoc Thus, & κιῤῥότερον, ideſt, ruffo colore, quarum uocũ altera Orobiæ, altera melino, ideſt, lutheo colori reſpondere uidetur, cui idem eſſe credimus, quod hic melioton.

Quid Copiſcus ſignificet, incertum nobis eſt. Niſi adulterinũ ea uoce indicauerit Dioſcorides. κοπίζειν enim græcis ψεύδεσθαι, ideſt, mentiri ſignificat.

Contra incipientes formicas, & impetigines cum aceto & pici inungitur. &c. In plæriſq́ gręcorum cum Roſaceo inuenitur, triaq́ deinceps numerata ſunt, acetum, roſaceum, & pix. Etſi Paulus ægineta capite de formicis, his aceto tantum utatur.

D Coacti ſumus non multo poſt, negationem illic reſtituere, ubi de cremando Thure hic ait. In quo nunq́ ſatis admirari alios interpretes poſſum, qui non ſenſerint, cum pręcipiat Dioſcorides, incenſum & ardens operculari, uſq́ dum extinguatur, ideo id iubere, ne cineſiat Thus, ſed crematum integrũ permaneat: ut in carbonibus ad ignẽ ſeruandis, quotidie fieri uidemus, qui igniti terra operiuntur. non enim cinerem, ſed crematum Thus quęrit hic ſcriptor, cuius conſumpta pinguitudine, reliquum medicinæ uſibus ſeruiat. Eum etiam ſenſum probatiſſimus mihi codex habet, οὕτω γὰρ οὐκ ἐκτεφροῦται, quod eſt, ſic enim non cineſit.

Credimus etiam in extremo capite male legi, θρύπτεται δὲ εὐχερῶς μὴ κατακεκαυμένος. rei enim non reſpondet ſenſus. Non enim facile ob lentorem, & pinguitudinem ſuam, friatur non crematum Thus, ut indicant uoces illæ, ſed quod igne omne id unguen amiſerit, & coctura aridius factum fuerit, id facillime friatur, & perfectam cocturã Dioſcorides hic oſtendere uoluit.

¶ De Cortice Thuris. CAP. LXXXII.

φλοιὸς λιβάνου

PRæfertur Thuris Cortex craſſus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minime ſcaber, ſine membranis. Adulteratur admiſto Pini, aut nucis eius cortice: ſed horum index ignis eſt. Siquidem reliqui cortices ſuffiti nequaquam incẽduntur, ſed ſine odore fumum eructant. Thuris uero cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem eiaculatur. Thuris modo uritur. Et uis eadem quæ Thuri, ſed ualidior, aſtringentiorq́. Quare cruentis excreationibus, uuluis fluctione laborantibus, in peſſo confert. Ad caua oculorum ulcera, cicatrices, ſordeſq́ efficax eſt. Toſtus ſcabris lippitudinibus auxiliatur.

BARBARI COROLL.

COrtex Thuris. Plinius medicinas, nec Thuris, nec Myrrhæ priuatim exeqtur: cũ tñ Styracis & peregrinarum rerum multarum deſcribat. Credo, ꝙ uſus horum uagus & amplior eſſe uidebatũ, q̃ ut loco uno includi poſſet. Arbor porro ipſa Libanos, & Dendrolibanos, lachryma uero Libanotos a Galeno dicitũ. Interim, confundi uſum eũ cõperias. Sophocles, ut Galenus,

Digitized by Google

nus, Euripides cõtra Libanũ pro lachryma, Libanaton ꝓ arbore Thuris accipit. a iuuene Aſſy- A
rio, cui nomẽ eſſet Libanos, in hũc fruticẽ cõuerſo, dictã gręci fabulanť, quẽ, Deos ſtudioſiſſi-
me colẽtẽ, inuidi occiderit, hinc nihil eſſe Dijs Thurę gratius. In Sabęis, & Larimnũ odoris, ut
inqt Strabo, pręſtãtiſſimi genus oritur: nec quale id ſit demonſtrat: quemadmodũ, nec herbã
illam in ora littorali eiuſdem tractus naſcentem, ſuauiſſimi odoris, ſed qui celerrime uaneſcat.

EX M. VERG. COMM.

NOn male Thuris Corticem, corticoſum Thus, dixerit aliquis. Quod enim in eo laudať, & medicinæ inſeruit Thus eſt, quo niſi turgeat cortex, inutilis erit: non ideo tamen ſic intelligẽda res, ut ex quacumq; parte arboris corticem hic laudet, ſed ex ea tantum, in quam interioris lachrymæ impetus ingruerit, ruptoq; cortice deſtillauerit: quo loco omne quod in arbore hęſit, ferramentoq; auulſum, corticis aliquam cruſtam ſecum detulit, thuris Cortex dictus eſt, qui multo humore, a Thure non magnopere differt, ideoq; medicinæ utilis eſt. Ea cruſta lachrymæ coniuncta, ſimulq; allata a medicis, in proprios quos hic docet uſus, a Thure ſeparabatur, priuatimq; aliquid magis, minuſue poterat, quemadmodum eiuſdem Thuris manna.

Tria enim hæc ſimul plærumq; in officinis & earum acerris inueniuntur, Thus, Cortex, & concuſſu eliſæ Thuris micæ, quas latini ueteres aliquando Manna, aliquando Pollinem thuris dixerunt: ſubſtantia idem, aut non penitus diuerſum, aſpectu autem, & rei euentu diuerſa.

❡ De Manna Thuris. CAP. LXXXIII.

MAnna Thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & Thus, ſed inualidiuſculam. Sunt qui cribrata Pini reſina, ac Polline, aut cortice Thuris contuſi adulterant: ſed hæc igne deprehenduntur. Neque enim æque ſuffitu aërium uaporem, ſed fuliginoſum & impurum expuit, & permiſtum ſuaue olentiæ odoris uirus habet. μάννα λιβάνου

BARBARI COROLL.

MAnna Thuris, eſt Hypoſiſma: quod Plinius, micas concuſſu eliſas interpretatus eſt. Vbi deprauata dictione, Mammas, non Manna uulgo legitur. Id autem fit, geſtarum atterentibus ſe glebis, ut inquit Aetius. Differt a Thure Manna. ꝙ plus aſtringit, propter corticis fragmenta quæ remanent. Nam quod Thuris Chondros a gręcis dicitur, nos Thuris granum interpretamur, ſecuti Plautum in Penulo, Qui nullum inquit Thuris granum ſacrificant. Eſt & genus Mannæ recentioribus dictum, & a ſacris quoq; literis acceptum. De quo ſuperius in Elæomelite. Manes certe, uaſis nomen eſt, & in Cottabo pars extantior ac prominula: quam Sophocles aheneum caput uocauit. Erat autem Cottabus, ſiue Cottabis uaſarium, iocularis in conuiuio iactus conceptaculum, propoſitis uictori præmijs, quę Cottabica uocabant: id quod eiaculabantur, liquida erat materia, hoc eſt, id quod in poculo reliquum obmanſerat, Latagæ, itemq; Latax appellatum. In eo uaſe pars, quæ ſonitum reddebat percuſſa caſu Lataginis, Plaſtinx nominabatur. Siniſtro cubito innixos, dextra molliter, & per gyrum iacere legitimum erat. Cottabi mentionem in Plauto quoq; habes. Medici, Cottabum ex imperitia uocabuli, ut Athenęus inquit, potionem a balneis, ſiue ut Phocion, uomitionem ante balneas uocabant, nõ pridem inuentam, & ſanitatis uſu deteſtabilem, & ab Eraſiſtrato uehemẽter damnatam. B *

EX M. VERG. COMM.

DIximus ſuperiore capite, omnem Thuris ſubſtantiam, in antiqua medicina trifariam diuidi, in Thus, Corticem Thuris, & eiuſdem Mãna. Nec aliud eſt, quod nunc dicimus, quã uoce hac in Thuris puluere tantum ueteres uſos fuiſſe. Satis rem Plinius indicauit, cum ait, eſſe concuſſu eliſas Thuris micas, quæ attritu glebarum, in acerris ſubſiderent. A concuſſu etiam gręci ὑπόσιμα dixerũt, nihilq; illi ſimile cõmuneue eſt cũ aërio melle. Quod poſteriores a ſacris Hebręorũ literis accepta ſimilitudine, Mannam dicũt, in alio genere, & diuerſa poteſtate rem. Illi enim ſoluẽdi, huic adſtringẽdi uis eſt. In quo cauendum, ne ſimilitudine nominis decipiať aliquis, in antiquis, quibus in Thure ſemper, in aërio autẽ melle nunquã uſus eius uocis fuit.

❡ De Fuligine Thuris. CAP. LXXXIIII.

FVliginem Thuris ſic facito. Forcipicula, lucernis accenſas ſingulatim Thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito. αἰθάλη λιβανωτοῦ

Digitized by Google

C & æreo uaſe in medio perforato, deterſa diligenter ſorde, obtegito. Aliã admoueto, in altero aut utroq; labro, ſubiectis quaternũ digitorum altitudine lapillis, quo facilius perſpici queat, ſi urantur. Et qua locus capax fuerit, glebulas alias ſupponito. & antea quam prorſus prior gleba reſtinguatur, aliam imponito. donec ſufficientem fuliginem uidearis aggregaſſe. Continuo tamen externæ æramenti partes ſpongia aqua frigida madefacta, abſtergantur. Ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit. Quæ alioqui per leuitatem decidua, Thuris cineribus admiſcetur. Deraſa itaq; fuligine, cinis cremati Thuris ſeorſum ſubſtrahendus eſt. Idem opus quoad ſatiſfactum tibi uidebitur, obeundum. Oculorum inflammationes mitigat. Fluctiones ſuſpẽdit. Vlcera purgat. Caua explet. Carcinomata ſiſtit.

BARBARI COROLL.

FVligo Thuris græce Lignys, & AEthalon, & Ethal nominata. Nam Lychnis herbæ coronamentariæ genus eſt, ut liquebit. Et alio modo ſcribitur dici Aetalida. Et Rubiginem ſatorũ ☞ lego, & Achymiſtis quoq; uideo Aethalen uocari diuinum laticem, unde philoſophicũ illud pharmacũ, ſiue lapis cõſiſtat: a quibuſdã Eteſios, & Androdamas quoq; dictos, & aurũ potu lentũ, & alĳs nominibus innumeris, ut Mazys, & p diminutionẽ Mazygion, & Chalcyriõ. Aliqñ Maza ęs ipm Iudęis ſignificat: Iidẽ fuligines Hemiſomata, hoc eſt, ſemi corpora appellãt.

EX M. VERG. COMM.

PLutibus, ut obſeruaſſe facile fuit, fumos & hærẽtes ex eo parietibus & tectis fuligines græci appellationibus diſcreuerũt. καπνὸν αἰθάλην λιγνὸν καὶ ἀσβόλην dicentes. Nos fumi, & fuliginis tantum appellationibus, omnia indicamus, eamq; ob cauſſam non licuit alía, quam fuliginis D uoce Dioſcoridis αἰθάλην uertere. Quæ eo differt ἀπὸ τοῦ καπνοῦ. i. fumo, quod fumus craſſior nigriorque, & ex materia nondum fulgente flamma, aut ea deſinente ſurgit: αἰθάλη uero hæc tenuior, leuiorq;, nihil aliud eſt, quam ignis & flãmæ impetus, qui quoniã fumi modo nigra, contactu ſuo reddit quæcunq; lambit, fumus etiam dicitur, eodem modo & fuligo a nobis dicitur. Tam quæ a græcis ἀσβόλη a fumo facta eſt, quã quæ λιγνὺς a flamma alicubi concreſcens eo colore materia aliqua. Ideo in græcis etiam, quorũ eſt ditior lingua, promiſcue p fumo, fuligineq; omni, uoces illæ in uſu ſunt. Apollonius in Argonauticis ſuis, appellauit λιγνὺν fumum, qui ex attritu lignorum inter ſe fieret.

De Fuliginis compoſitione. CAP. LXXXV.

SImili modo e Myrrha, Reſina, Styrace, reliquiſq; lachrymis fuligo excipitũ, ad eadem conueniens.

BARBARI COROLL.

FVligo Myrrhæ, Styracis, Reſinæ lachrymarum omnium.

De Pinu & Picea. CAP. LXXXVI.

πίτυς πεύκη PInus & Picea generi eidem aſcribuntur, ſed quandam flagitãt ſpecierum diſtinctionem. Arbores uulgo cognitæ. Quarum cortex aſtringit. Prodeſt tritus et illitus intertrigini, ulceribus ſummũ corpus occupãtibus, ambuſtiſq; cũ ſpuma argẽti, & mãna. Vlcera delicatulorũ acrimoniã recuſantiũ cærato myrtino exceptus, ad cicatricem perducit. Tritus cũ ſutorio atramento, ſerpẽtia cohibet. Suffitu partus & ſecũdas eĳcit. Potus aluũ ſiſtit. Vrinam mouet. Folia eorũ trita & illita inflammationes leniunt. Vulnera ab inflammatione uindicant. Trita autem & decocta in aceto, feruenti collutione, dentium dolores mulcent. Hepaticis

utilia

Digitized by Google

utilia ſunt, drachmę pōdere in aqua, aut mulſa pota. Pineæ nucis cortex, & folia potu eadem præſtant. Teda particulatim ſecta, ſi in aceto coquatˢ, & decocto dens colluatur, dolores leuat. Ex his etiam fit Spatha acoporum, peſſorumq; compoſitionibus idonea. Quinetiam earum crematarum fuligo, ad librarij atramenti confectionem excipitur. Ea circumlitionibus efficaciſſime imponitur, quibus palpebras ornāt, coloremq; mentiuntur, calliblephara græci uocant. Arroſis oculorum angulis, calloſis glabriſq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur Pinorum, Piceæq; fructus, qui in conis inueniuntur. Vim aſtrictoriā habent, & aliquantum excalfacientem. Tuſſi, & pectoris uitijs auxiliantur, per ſe, aut ex melle ſumpti. A

καλλιϐλέφαρα

BARBARI COROLL.

Picea ueteribus eſt, quam græci πίτυν fere uocant. Huius ſpeciem Theophraſtus. & Plinius Phthiropœon, hoc eſt, pediferam, tineoſamq; appellant, quia totis paniculis, non prima tantum in parte, ut abietes, nucleos & minores & nigros habeat, ſed ipſas quoq; paniculas minores gracilioreſq;. Sunt autem Paniculæ, nucamenta quædam, quæ e ramis arborum, Reſinam fundentium, callo ſquammatim compactili dependent in Larice. Negant aliqui florere Piceam, ſed uice floris eſſe nucamenta illa, quæ κύτταρον græci uocant, groſſis præciduis, fici proportione reſpondentia. Hæc compreſſiora maribus ſunt, ac minus Reſina madēt, q̄ fœminis. Præuenit germinatio huius, florem Abietis. quia paulo ante ſolſticium erumpit, diebus fere 15. & ad proportionem fructificat poſt uergilias. Differt a Pinu Picea, q pinguior ac tenuior folio eſt, qq; minus alta, minuſq; recta, q̄ Pinus aſſurgit. Præterea, conū minorē, & magis algentē, nucleos quoq; Reſina pfuſos, obtinet. Vtriq; foliū capillamenti modo, pretenue, ac breui ſeta uilloſum. Vtraq; craſſior, duraq; ceu Cupreſſus. Materies cādida, et Abieti ſimilior. Pinus uſtis radicibus, nō repullulat, Picea repullulat. ut in Leſbo accidiſſe, Theophr. ſcribit, incēſo Pyrræi mōtis nemore, qđ Piceis ſcatebat. In quo ſcire oportet, Pliniū Larici tribuere, quod Theophraſtus de πεύκῃ, hoc eſt, de Pinu prodit. Decacuminatio, quā græci ἐπικοπὴν appellāt, Piceæ, Pino, Abieti, Palmæ, aliqui addūt & Cupreſſo, & Cedro, perniciem afferre phibetur. Picea nauigijs expetitur. In Cypro præſtantior etiam, q̄ Pinus. Eadem & ad fabricas cęteras, malleos grandiores, ſcādulas, cupas, & alia ſecamēta utilis: celerius tamē q̄ Abies, corrumpitur. Vſus & in carbone metallis argenti. Montes amat & frigora. Feralis arbor, & funebri indicio, ad fores poſita, ac rogis uirēs. Iam tamē & in domos recepta, tonſili facilitate, rami pene ſtatim ab radice modici, uelut brachia lateribus inhærent. Hæc plurimā Reſinam fundit, interueniēte cādida gēma, tam ſimili Thuri, ut diſcerni uiſu nequeat: & inde Seplaſiariorū adulteria, ut in Thure diximus. In Hiſpania & Piceaſtri ſunt, ex qbus Reſinā, unde Pix coquatˢ, colligunt. Pinus procera eſt. Hāc uecte ſollicitatā, octo cubitis lōgiorē effici, Theophr. affirmauit, at ne ſic qdem ſolida radice, ſed abrupta. Germinatio cœpta in Pinu, ſicut in robore, Abieteq; intermittitur: ideoq; turget ter, & terna edit germina: quod genus arbores τρισλοίπους appellantur, qui ter inchoatum opus intermiſſumq; repetāt. Theodorus gaza, ter ſquamoſas, interpretatus eſt. Credo eum τριλέπρους, non τρισλοίπους legiſſe. Germinatio prima Februario ineunte: q̄q; in mōte Ida ſerius, ac fere idibus. Secūda, mēſe Martio, qua & omnis Galla gignitur. Aprili tertia, paucioribus interiectis diebus q̄ inter primam ſecūdamq; fuerant. q̄q; tempora hæc ad rationē latinam tranſlata nō cōgruunt, ut in Galla de robore diſputauimus. Cęditur uere: ubi cortex tantum detrahēdus eſt, ad operū rotūda. Nā ad quadrata, ubi germinatio deſierit, & ſi ualidior quæratur, etiā ubi fructum excoxerit. Sed tū uermiculi quidā ſub cortice naſcuntur, q ſummotenus caudicem nō erodāt, ſed uelut inſcribāt, unde quibuſdam ſigilla. Hoc nō in Pino, uel Larice tantum euenit, ſed in omnibus, quæ poſt fructus maturitatem cędūtur. Et illa cōmunis omnibus quæ cæduntur in arte, fabricaue diſtinctio, ut aliæ quadrifidos uenarū curſus habeāt, bipartitos aliæ, uel omnino ſimplices, hoc eſt, ut Theophraſtus inquit τετραζόους, quæ Gaza meus quadriuiuas, & biniuiuas, & uniuiuas conuertit. errore manifeſto, q τετραζώους διζώους μονοζώους legiſſet. Nos in ea re Plinium, & Victruuium autores habuimus. Ex Pino nauigiorum rotunda fiunt, & onerarijs carinæ: quanquam nec ex quercu negligunt.

Plin. lib. 16. capite. 10.
Theophr. libro. 3. cap. 10.

Theophr. lib. 5. cap. 2. & lib. 9. cap. 1. 2.

B

*

Digitized by Google

C Sed illa triremibus idonea magis eſt, ut diximus. AEſcuſſores carbonem Pini querno præferunt: non quia uiribus parem, ſed ꝙ ad flatũ cõmodius reſpõdeat, nec ut quernus marceſcat. Reſina huius a germinatu tollitur, detracta prius teda. Ex omnibus reſinam ferentibus, ſcãdulas e Pino firmiſſimas eſſe conſtat, ex cæteris faciles omnino, ſed imbecilles. Folium Pino, Pinaſtroq́; aculeatum mucrone. prælongum, exile. Pinus fert minimũ Reſinæ, interdum ex ipſis nucibus, uix ut aſcribatur generi. Pinaſter nihil aliud eſt q̃ Pinus ſilueſtris, mira altitudine, & a medio ramoſa, ſicut Pinus in uertice. Copioſiorem dat hęc Reſinam. Gignitur et in planis eodem modo, Peuce dicta. Eaſdem arbores alio nomine eſſe per oram Italię, quas Stibulos uocari Plinius exiſtimat. Ego Strobilos legendũ arbitror, e nataliũ cognatio ne ita dictas: ſed graciles, ſubcinctioreſq́;, & enodes. Liburnicarum ad uſus pene, ſine Reſina, cura degenerant. Florem Abietis, Taxiq́; præueniunt diebus circiter. 15. ab occaſu uergiliarũ. Eadem proportione fructus ſuos afferũt. Aliqui genera duo faciunt. In Troade montanũ ſiue Idæum, recta, celſa, craſſa materie, nucibus oblõgis, uiridibus, ſero dehiſcentibus, utpote ſilueſtrior, pice copioſa. Maritimũ folio tenuiore, infirmioreq́;, cortice leuiore, & corijs utiliore q̃ Idæi. Nuce rotunda, breuiq́; aperiẽda, ualida, & robuſta materie. Alij, ut Macedones, marem intelligũt ſterilem, breuiorem, folio duriore. Fœminam proceram, & folijs pinguiter mollibus, & ſimplicibus, atq́; non rigentibus. Lignum maribus retorridũ, præcinctũ medulla, durum, & ad fabrorũ opera cõtortum. Nigrior radix fœminæ, mollius, & omnino tractabile ſecuribus. Pinus fœminã habet, quam gręci uocãt ægida, mellei coloris, pictorũ tabellis immortalẽ, nulliſq́; fiſſilem rimis, ꝓximã medullæ, cor Pinus a Theophraſto nominatũ: quę in Abiete Luſſon appellatur. Naſcitur hęc in fœmina dũtaxat, ut quæ minus tedacea ſit q̃ mas, leuigatior quoq́;, ac ꝓbior curſu meatuũ. Ficũ uocãt Idæi tedarij, cum grãdiũ arborũ medullæ ſecuris adigitur. Quibus proſtratis partes cãdidę ambienteſq́; cõputruerint, colore uehemẽter abiecto, et neruo pręteuui. Nam id qđ in Pinu rubidius Peda naſcitur, mares potius habẽt q̃ fœminæ: hoc maribus tantũ accidit, & odore grauiſſimo eſt: neq́; tedam redolens, nec ardens, ſed ab igni reſiliẽs, Syce, nõ Stacte dicta, ut in Plinio correximus. Pini morbus eſt, ut teda fiat, tam parte caudicis externa, q̃ corde, id qđ abundãtia ſucci, & ubertate larga luxuriãtis naturæ ꝓuenit. Mares hanc tantũ fe-

D runt. In quo noſcendũ, ſuperiora, quę de Pino Theophraſtũ ſecuti diximus, omnia fere aſcripta eſſe Larici a Plinio, ut premonuimus. Nec mirũ, quando & ꝑpetua fronde uirent omnes, & in Macedonia, & Arcadia. Circa Elin ꝑmutãt nomina: nec cõſtat autoribus, qđ cuiq́; generi attribuãt. Larici ergo ſitus idẽ qui Piceæ in montibus, eadẽq́; facies. Mareria pręſtãtior longe, incorrupta uis, emori cõtumax, rubens, odore acrior: nec ardet, nec carbonẽ facit, nec alio modo ignis ui cõſumitur q̃ lapides: cũ cætera quæ picẽ & reſinã fundũt, im̃odice accẽſa, carbonẽ expuant, cũ eruptionis crepitu, eiaculanturq́; lõge. Pluſculũ huic melleo colore, atq́; lentiore nunquã duraſcentis. Tęda uero proprie dicta & a græcis δᾷς καὶ δαδίον uocata. Sed & ſui generis arbor in Illyrico eſt, redũdantior humore q̃ reliquę, parcior, liquidiorq́;, q̃ Picea, flammis, & lumini ſacrorũ quoq́; grata. Improprie uero, tedas appellamus, tum clia quoq́; ligna, quæ flãma olei uel picis illitu cõcepta, faculæ modo luceãt, tum piceæ ſatiuæ partes imas, qualem in Nucleorũ pineorũ capite monſtrauimus. Ex ijs quæ dicta ſunt, cõſtat in Europa ſex haberi genera cognatarũ arborum, quę reſinam ferãt. Pinũ, Pinaſtrũ, Piceam, Abietem, Laricẽ. Tedam. Addi poteſt & ſeptimum, Piceaſter in Hiſpania. Pinum uoco, piceas nuces ferentem:
* quã græci χῶνον appellitant. Pinaſtrum & Laricem, quam πευκήν, in Troade uiſenda, magnitudine. 24. pedum ambitu, altitudine duorũ iugerum, prætereaq́; cubitorũ quindecim. Piceam, quam πίτυν, & poetæ blotrem, ut quidam rentur. Tedam porro, quam δᾷς & δαδίον. Atq́; omnia hæc Pliniũ ſequentibus. Nam Theophraſto, Pinus atq́; Larix idem, quemad modũ ſæpiſſime teſtati ſumus. In Palladio corrupte legitur Tinus, pro Pinu. Idem autor Lignũ gallicũ uocando, aut Laricem, aut ei ſimile quid ſignificat, ut multi ſentiunt.

Theophr. li. 9. capite. 1. 2.

Pityida fructũ Piceæ, Dioſcorides uocari ſcribit, itemq́; Pini: ſed improprie, ut Galenus inquit. Plinius e Pinaſtro nuces ita nominat. Hippocrates Pityida, pro reſina e Pinu, ſiue Picea potius intelligit, ut eidem Galeno placuit.

EX M. VERG. COMM.

ARborum quæ maſtichem, reſinãq́;, & pices deſtillant, tanta eſt in deſtillãdo ſimilitudo, & tam multa in natalibus, earumq́; appellatiõibus miſtura, ut nihil in Theophraſto, Plinioq́;, et alijs incertius legatur, alijs tẽporibus eiuſdẽ rei, nõ eiuſdẽ appellationibus utentibus, & inuicẽ eas cõmutãtibus. Nos diligẽti obſeruatione eorũ, quæ Theophraſtus, & poſt eũ Plin. amboq́; pluribus locis tradiderunt, græcam Pityn tuto, & communi omnium in ea uoce conſenſu. Pi-

ceam

Digitized by Google

ceam uertimus ; & πιτύκην tedam: eo, præter multa alia argumento uſi, quod hic ipſe ſcriptor, non multo poſt hæc de liquida pice dixerit, συνάγεται μὲν ἐκ τῶν λιπαρωτάτων ξύλων πεύκης καὶ πίτυος, quod eſt, collige præcipue picem, ex pinguiſſimis lignis peuces & pityos. Quod totum Plinius pariter indicauit, copioſiorem reſinam, & liquidam Picem fieri ex teda & picea teſtatus. Poterat & multis alijs argumẽtis idẽ confirmari, ſed nos his quę in Theophraſto, Plinioq́ & grçcis, latiniſq́ alijs legi poſſunt, Cõmentationes has noſtras, impudenti alienarũ opum coaceruatione augere nolumus. Poterunt uolentes lib. 16. cap. 11. Plinium, & Theophraſtũ, omnibus fere libris, de Plantarum hiſtoria uiſere, omniaq́ cognatarum arborũ diſcrimina, in tam grauibus ſcriptoribus certius cognoſcere, & cognita grauius cenſere. A

Quod deinde Dioſcorides ait, Piceæ Tedæq́ corticem, in teneris corporibus ulcera ad cicatricem perducere, τριφεροχρώτων, non ad genus uitæ tantum, ut Ruellius uertit, ſed ad illud & ſexum & ætatem referendum etiam eſt, pueros inquam, & in delicijs et umbra agẽtes, quales fœminę ſunt, eorumq́ corpora. Sic enim antiquiores grçcorũ medici uſi ea uoce ſunt, ἁπαλόσαρκα καὶ σκληρόσαρκα, id eſt, teneræ & duræ carnis, ex ætate ſexuq́, & delicijs appellantes. Sic Paulus AEgineta capite, de uulneratis neruis, uocibus illis uſus eſt.

Diu poſt hæc nos torſit, qđ in græcis omnibus legitur, σπάθη δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται εἰς ἀκόπων σκευασίας καὶ πεσσῶν ἐπιτήδειος. Et nos uertimus. Quinetiam denſandis in cõfectione acopis, peſſuliſq́, eadem omnia materia apte utuntur, concinniore ſenſu, q̃ ſi rude, quæ ad ſubigendum liquida, notiſſimum inſtrumentum eſt, ex his arboribus facta, ſubigi in confectione ea dixiſſemus: pro quo ſenſu, non σπάθη fœminino genere, ſed neutro σπάθημα legendum illic erit. Eſt autem σπάθημα, ut græcorum lexica indicant, πύκνωμα, id eſt, dẽſatio: factaq́ ea uox eſt, quod quæ telarum modo texuntur cultellata, huiuſcemodi ſpathe percutiũtur, percuſſaq́ denſantur. ex qua ſimilitudine hic ait, harum arborum materia denſari acopa & peſſulos. Non tamen dãnamus aliam illam lectionem. Potuit enim antiquitas, in his quæ ad acopa & peſſulos coquerentur, rude ex his arboribus facta, uti: ſed illa aptior uiſa ſententia eſt.

¶ De Pineis nucibus. CAP. LXXXVII. B

NVces Pineæ cum repurgatæ manduntur, aut cum paſſo, aut Cucumeris ſemine bibuntur, urinam ciẽt. Acrimonias in renibus, aut ueſica hebetant. Stomachi roſiones leniunt, datæ cum Portulacæ ſucco. Virium infirmitatem roborant. Corruptorum quoque humorum labem obtundunt. Pineæ nuces recenter arboribus decerptę, in paſſo franguntur, & decoctæ, uetuſtæ tuſſi ac tabitudini conferũt, ſi quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur. στρόβιλοι

BARBARI COROLL.

NVclei Pinei, græce Strobili dicuntur. Quãquam Strobilos, & tripudij genus eſt, ſiue ſaltationis, apud Iulium pollucem. Galenus etiam Coccalos uocat, nucleos eos in Hippocrate. Sunt qui Coccalos, non pro nucleis Pineis, ut cæteri, ſed pro Cocco gnidio accipiãt, ut idem Galenus ex alterius Dioſcoridis ſententia teſtatur. Arbor ipſa Conos &, quandoq́ Strobilos. Cũ decocti melle ſunt in taurinis, Aquiceli nominãtur. Dulciarij quoq́ genus quoddam ex uua paſſa, Nucleus pineus, ex amygdalis una toſtis, Conos, appellatur apud eundem Iulium Pollucem. Nuces ergo Pineæ, grandiſſimæ, altiſſimæq́ a terra ſuſpenſæ. Intus exiles nucleos, lacunatis toris, ferruginea tunica ueſtitos, contegunt. Nucis Pinę quaterna genera. Durum, qđ & uulgare. Tenerũ, & putamine digitis fragile. Ideoq́ auibus expoſitũ, Tarentinam uocabant. Tertiũ e Picea ſatiua, nucleorũ cute molliſſimum, adeo ut ſimul mãdatur: qđ autore Plinio Sapiũ uocetur, & Nucleis. quanq̃ uerbũ Nucleis in eo melius fortaſſe pro nucibus Sapineis, q̃ pro arbore ipſa capitur. 16. uolumine. Pliniani certe codices, libro quintodecimo, non Sapium, ſed Apinum habẽt. Nos Apium, & Indicis, & inſcriptionis, & exemplariũ, quæ manu ſcripta ſunt argumento, legimus, & Columellę, apud quem nux Sapinea legitur. Quidam Apinas, a uilitate dictas arbitrãtes, literam, S, dictioni ueræ detrahũt. Imas arboris huius partes, ut idẽ inqt Plinius, tedas appellamus. Omninoq́ nihil aliud, q̃ Picea eſt, feritate paulũ mitigata ſatu. Nã Sapinus, ſiue Sapinea, Fuſternæ pars eſt Abietis inferior: nõ ut Seruius ſcribit, ſpecies Abietis apta nauibus. Nã ſupna eius arboris, a duricia nodorũ, Fuſternę ſimpliciter ap

Theophr. lib. 3. cap. 10.
Plí. li. 23. ca. 5. & lib. 16. ca. 26

C pellãtur. Vtriuſq; meminerũt, & Plin. & cęteri. Mouit hominẽ grãmaticũ, Varronis credo autoritas parũ intellecta: qui dixerit in mõtanis prolixiores uenire Abietes, et Sapinos, firmioreſq; propter frigus. Quartum Pityides: quas proxime deſcripſimus. E nucibus quoq; Pineis non nihil Reſinæ colligitur.

De LENTISCO. CAP. LXXXVIII.

σχῖνος

LEntiſcus nota arbor eſt, cui uis ineſt aſtringendi. Semini enim, folio, ramo, cortici, radicibuſq; cognatæ inſunt uires. Liquamentũ autem ita fieri ſolet. Folia, cortex, & radix in aqua coquuntur, & ubi abunde cocta ſunt, folia abijciũtur. Aqua denuo coquitur, donec mellis habeat craſſitudinem. Lentiſcus ſua aſtringendi dote, ualet aduerſus ſanguinis reiectiones, alui profluuia, & dyſenterias in potu. Item cõtra eruptionem ſanguinis e uulua, & eiuſdem, aut ſedis procidentia. In totum acaciæ & hypocyſtidis uicẽ repreſentat. Idem facit ſuccus e tritis folijs. Decoctũ fotu caua explet. Et fracta oſſa ferruminat. Vuluæ fluctiones ſiſtit. Nomas arcet. Vrinam pellit. Motus dentium collutione ſtabilit. Virentes ſurculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit e ſemine oleum, quod prodeſt cum quid aſtringi opus eſt.

BARBARI COROLL.

Theophra. libro. 9. cap. 1. 2 Pli. li. 15. ca. 24

LEntiſcus, σχῖνος a græcis uocata, Reſinam ubiq; ſudat. Maſtiche uero dicta in Chio tantũ inſula. Lẽtiſci fructum, Hippocrates Schinida nominauit etiam, ſi tamen (librariorum culpa) non Schinides, ſed Schœnides legendum eſſe, ſicut & Cechrides pro Cedrides. Lentiſci folia, quibus modo pelles excoriarij cõficiunt apud nos, iudaico Iunco, plurima ex Illyrio conuecta, & uulgo Folia dicuntur. Plinius Lentiſcum Italicam dicendo, uidetur præter Chiam alia quoq; genera nouiſſe. Fructus initio rubet, poſt nigreſcit: qui & Sãbuci ſpecie, in racemis depẽdet, folio Piſtacij, ſed minore, per extremitatem rubente. In ſummo ſiliquæ Piſorum, ſed corniculi modo intortæ: in quibus Reſina odoris iucundi continetur. Romę demonſtratur in ruderibus. D monumentiſq; Lentiſcus, folliculis inanibus & deformibus. His confractis, culices euolant frequentes.

EX M. VERG. COMM.

POtior quam nunc ſit, quondam Lentiſcus fuit. Et ſi, teſtante id Plinio, Ciceroni credendũ eſt, ruſtici plebi neceſſaria, quæ cœli, et in eo ſyderum imperita, arandi ſuorum operum auſpicia ex propinqua arbore certius cognoſcere poſſet. nihil enim nobis occultum natura, in diſciplina ruris eſſe uoluit. Ciceronis uerſiculi hij ſunt.

Iam uero ſemper uiridi, ſemperq; grauata
Lentiſcus, triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu,
Ter fruges fundens, tria tempora monſtrat arandi.

Exprimitur ſuccus e radice. &c. Non in omnibus legitur refrigeratis, ſed obiectis tantum. Nos autem illud adiecimus, in probatiſſimo omnium codice inuentum, in quo legebatur. μετὰ τὸ ἑψηθῆναι καὶ ψυγῆναι τῶν φύλλων ῥιπτομένων.

De Reſina Lentiſcina. CAP. LXXXIX.

μαστίχη ῥητίνη σχινίνη

LEntiſcus reſinam gignit, quæ Lentiſcina cognominatur, & ab aliquibus Maſtiche. Pota utilis eſt ſanguinem reijciẽtibus, & tuſſi ueteri. Stomacho auxiliatur, ſed ructum mouet. Additur in dentifricia, & illitiones faciei, ad nitorem cutis conciliandum. Palpebras oculis incõmodas replicat. Manducata halitum oris commendat. Gingiuas contrahit. Optima & copioſiſſima in inſula Chio prouenit. Præfertur Nitedulæ modo reſplendeſcens, & candore Tyrrhennicæ Ceræ ſimilis, adulta, friabilis,

Digitized by Google

biliſ, odorata, ſtridorem edens. Viridis autem inferior eſt. Adulteratur Thuris, Reſinæq; miſtura. A

BARBARI COROLL.

REſina Lentiſcina, in Chio Maſtiche eſt. Importatur & ex India, quadã e ſpina Maſtiche. Item ex Arabia, Lamã uocãt. Sed ex Aſia et Græcia ueræ q; ſimillima Exixme herba: quã Theodorus gaza Chamæleontem album intelligit, & Carduum Pineam appellat: id autem q; recte, diximus inter herbas. Ex Lentiſco Chia, gummi modo naſcitur, nigra, & candida. Preciũ candidæ in libras. 20. nigræ. 12. Ex Ponto quoq; uenit maſtiche, bitumini ſimilior atq; nigra, uino cõdendo. Cæterum laudatiſſima inter omnes, Chia, candida. Adulteratur ut thura, reſina, ut Plinius ait. Sed ut Dioſcorides, Thure et Reſina. Galenus in duo genera colligit, Nigram, et Candidam. Nigram Aegyptiam, Candidam Chiam, uocari prodens. Ex Aegyptia unguentũ aut oleum fieri ſolere negat. Non arbitror quenq; monendum, q; longe a uero ſint, qui Maſtichem a Silphio non ſeparant. Pli. li. 12. ca. 17. *

EX M. VERG. COMM.

CRaſſa, friabilis & odorata, Græce ſic, ἀδρὰ, καὶ πυρὰ, καὶ εὔθρυπτος, καὶ εὐώδης. Vitioſum nobis uidetur, credimuſq; ſecundam illam uocem πυρὰ, aut aliam quandam fuiſſe. Aduerſatur enim ſuperioribus, nec poteſt aliquid ſimul candidum, quo colore hic Maſtichem, & alij oẽs laudauerũt, & πυῤῥὸν, ideſt, ruffum, coloreq; ignis eſſe. Quam ob cauſſam nos eã expunximus, non inuenientes, quam ſimilem illi aliam uocem ſubſtitueremus: ibidemq;, monſtrante id re ipſa, in fraude & adulterio Maſtiches, reſinã Pineam adiecimus, ſic in melioribus græcis legentes, diſiunximuſq; Thus, & Pineam reſinam, eadem ueterum codicum fide admoniti. quoniã alterũ ſatis eſſet, nec omnis reſina id præſtare poſſit, ſed Pinea tantum, quæ colore candido in concolore Maſtiche facilius falleret.

Quam diximus præterea acum harundineam, nihil intelleximus aliud, quam in purgandis a cibo dentibus, acuminatam harundinis feſtucam, pro qua ex Lentiſco facta, uſi ueteres ſunt, & noſtra ætate adhuc elegantioris uitæ homines utuntur. Nam καλαμίδας græci, proprie dixerunt acus ex harundine factas, quibus mulieres cincinnos & uelamenta capitis firmarẽt, quod nunc æreis, aut argenteis fit. B

❡ De Terebintho. CAP. XC.

TErebinthus cognita arbor eſt, cuius folia et ſemen & cortex aſtringunt, & ad eadem ad quæ Lentiſcus conueniũt, ſimili parata modo, ſumptaq;. Fructus eſui aptus eſt, ſed ſtomacho aduerſatur. Excalfacit. Vrinam mouet. Venerem excitat. Contra phalãgiorum morſus conuenienter in uino bibitur. Reſina eius ex Petra Arabiæ oppido defertur. Prouenit etiã in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica, et Cicladibus inſulis. Sed præualet candida, perlucida, uitreo colore. & in cæruleum uergente, odorata, Terebinthum olens. Terebinthina reſinas omneis antecedit. proxima Lentiſcina, & e Pinu, & Abiete. Has ſequitur e Picea & Pineis nucibus reſina. Natura omnibus calfacere, mollire, diſcutere, expurgare. Tuſſi ac tabi conueniunt per ſe, aut in eclegmate ex melle. Vitia pectoris expurgant. Vrinam cient. Cruda concoquunt. Ventrem emolliunt. Palpebras commodiſſime replicant. Lepras tollunt, cum ærugine ac ſutorio atramento, nitroq;. Auribus ſaniem emanantibus, item in pruritu genitalium utiles. Malagmatis, acopiſq; ammiſcentur. Laterum doloribus illitu, aut appoſitu auxilio ſunt. τέρμινθος

BARBARI COROLL.

TErebinthus, τέρμινθος greçe dicta. Meſſibus tritici, aut Paulo ſerius fructificat. Mas ſterilis. Fęminæ diſtinguuntur. Aliæ fructum protinus rubentem, magnitudine Lentis edunt: qui concoqui non poteſt. Aliæ uiridem, pallidumue primo, demum rubentem, nouiſſime cum uua

Digitized by Google

C maturefcentem & nigreſcentem, qui & odore iucundior, amplitudine fabę. Interim maiorem,
& reſinoſum tactu, ſulphuroſumq;. In Troade, circa Idam, et Macedonia, breuis, et fruticoſa,
& contorta. Damaſco Syrię inſignis, copioſa, decoro aſpectu, ubi mons Terebintho, nec ali
ſilua ſcatens. Materies admodum lenta, radicibus ualidis, actisq; in profundum, fidelis ad ue-
tuſtatem. Flos racemoſus, oliuæ modo, ſed rubens. Folium numeroſum, ab eodem pediculo,
Figura Lauri, digeſto in uerſus, ut Sorbo. Vnicum ad cacumen exit, & numerum parem cō-
turbat; minus tamē angulata ſunt q̄ Sorbo, & ſimiliora per ambitū Laurinis uidentur. Olec
ſa quoq;, ut fructus. Fert & nucumenta quædam caua, ceu folliculos, Vlmi exemplo. In qui-
bus animalia quaſi culices erūpunt. Et reſinoſus lentor, qualis e ligno, unde fit reſina. Fructu
q̄diu maturus non eſt, in aqua fere ſupernatat. Niger ſidit. Vulneribus ꝓfundis, ut Abies, &
quę reſinā tedamq; ingerunt. Fecundior efficitur contra quam cæteræ arbores. Materia uehe
menter nigra, ſpiſſa, ſplendida. Præcipue in Syria tantum, ut Hebenum quoq; prouocet. Cul-
tellis ex ea capulos, & calices Thericleos detornant, tam feliciter, ut a Figlinis internoſci ne-
queant. Thericlei porro calices Athenis clari habebantur. Nomen ab inuentore datum, qu
Ariſtophanis ætate fuerit; ſiue, ut alij putant, a detornatis in eo beluarum pellibus, ſacrū Bac-
cho poculum facere. Cæterum falſo quidam extimauerunt idem eſſe quod Carcheſium, cum
hoc conſtet antiquiſſimum pateræ genus fuiſſe. Nam poculum, quod Alcmenæ Iupiter, in fa
ciem uerſus Amphitrionis eius coniugis dono dediſſe fertur, Carcheſium uocatum perhibēt
multis poſt ſeculis Lacedæmone ſeruatum. Terebinthus ad reſinam tollendam poſtq̄ germi-
nauerit, inciditur; id quod in omnibus reſinam fundentibus cuſtodiendum eſt.

EX. M. VERG. COMM.

QVia extremæ iniuſticiæ eſt, ſua gloria aliquem defraudare, nec magis in homine lau-
dandum conſtantia animi, & reddendi unicuique quod ſuum eſt, non pigebit, Th
ophraſti manibus & nomini hanc gratiam habentes, ex quo cuncta diuerſis locis de Terebin-
D tho ab eo tradita, præterito eius nomine, Barbarus pro ſuis in Corollarij commentationibus
edidit, græcam eius ſcriptoris de Terebintho, mox latinam omnem hiſtoriam huic capiti adij-
cere; ut poſſint uolētes (quod teſtati paulo ante ſumus) aperte cognoſcere, obiterq; intelliger
gręcarum literarum peritiores, in uertendis græcis, hominis neſcio celeritatem, an negligenti
am potius dicam, qui Plinium & Theophraſtum ſimul miſcens, θυωδέστερον, ex Plinio iucundi-
orem, ex Theophaſto, ſulphuroſum uertit, non animaduertens ab utroq; idem dici.

Nos breuitati cōſulētes, data opa eū locū abbreuiauimus: ne & in īmēſū creſceret cōmentarius, & q; ne ad eruditionem quoq; nobis aliquid facere uidebatur.

In quo parum caute egit, ratus θεῖον, quod græcis ſulphur ſignificat, idem eſſe quod θυά, &
θυώδη græci idem dixerunt, quęcunq; ſ. in ſacrificijs et aris ad ſuffitus & uapores incenderent.

Quod tam manifeſte patet, ut probari non oporteat, uideturq; Gazam, Theophraſti inte
pretem, in ea re ſecutum eſſe.

Idem etiam, quod erat ἄπεπτον, uertit, qui concoqui non poſſit, cum tamen de coctura ci-
bi quæ in ſtomacho fit, Theophraſtus eo loco non agat, ſed de maturitate quæ calore fit, & ſ
milis cocturæ ſtomachi eſt; parum memor, πέπτειν utrunq; ſignificare, & Theophraſto in hij
quæ maturantur peculiarem hanc uocem eſſe. Nam & in medicina πεπτικά etiam dicuntur
quæ abſceſſus, & collectiones maturant.

Poſſemus & multa alia hijs adijcere, ſed hęc ſatis nobis eſſe uolumus: ut hoc quaſi guſt
meminerint legentes, & ubiq; ſciant, nihil non alienū in eo eſſe. Nec morte pręuentum potuiſ-
ſe extremam & ſalutarem illam manum his quę conceperat appoſuiſſe, oportereq; eos, qui in-
tegram rem nouiſſe uelint, primos eius autores conſulere, nec nouis ſcriptoribus tm̄ defer-
re, ut ueterum obliti, quemadmodum in cantu & muſica fieri Homerus dixit, nouiſſe quę tan-
tum amemus & admiremur.

Terebinthum poſteriores grani uiridis arborem dixerunt, facto illi nomine ab eo eius ge-
nere, quod fructus ſuos in uiridi pallidos fert: quod Theophraſtus χλοερόν dixit, quaſi herba-
ceum. Ex ea Terebinthina deſtillat reſina, omnibus notiſſima, in quotidiano medicinę uſu. de
qua cum ſemel agere Dioſcorides cępiſſet, de reliquis etiam egit, cognata congeneribus ſui
coniungens. Noſq; ut in melioribus gręcis adhuc legitur. continuata hiſtoria, uno tm̄ titulo e
capite omnia complexi ſumus Reſinæ genera, inter quæ Larignam ex Larice collectam hic nu
merat, a Victruuio præcipue in architectura, & medicina laudata. Qui libro .11. de materia a-
gens, Laricem his uerbis commendauit.

Larix uero, qui non eſt notus, niſi in his municipalibus, qui ſunt ad ripam fluminis Padi,
& littora maris Adriatici, folijs eſt Pini ſimilibus, habetq; reſinam liquidam mellis Attici colo
re, quæ etiam phiſicis medetur. Credimuſq; nos, eam nunc eſſe, quam Venetijs deflexa a La-

Digitized by Google

rice appellatione, Larga, officinæ & uulgus appellant. Si quis autem uelit totam Laricis hiſtoriam naturamq́ noſſe, Victruuium libro illo, & Plinium pluribus locis lib. 16. & 24. Palladiumq́ in Nouembri menſe legat. Sunt enim ſcriptoribus his, & huic, omnia fere communia. A

Quod in coctura Picis paſſim legitur, δύο δὲ χόας ὀμβρίε ὕδατος ἐμβαλόντες ἐις ἀγγεῖον, ex meliorum codicum lectione, ἐις χαλκεῖον, ideſt, ahenum uertimus, præſertim oſtendente id Plinio, qui libro. 16. hoc modo coqui præcepit. Verba eius ſunt. Alij utilius putant, ſine aqua coquere lento igne tota die, utriq; uaſe æris albi.

De liquida Reſina e Pinu & Picea. CAP. XCI.

Liquida Reſina e Pinu & Picea, a Gallia & Hetruria conuehi ſolet, atque olim a Colophone petebatur, hinc Colophoniæ ſibi cognomentum uendicauit. A Galatia quoq; Alpibus contermina, quam uernaculo nomine Laricem appellant incolę. Ea in linctu magnopere pdeſt tuſſi ueteri. Colore inter ſe diſtant. Siquidem alia candida eſt, alia oleoſa, alia mellei liquoris ſimilitudine, ut Larigna. Cupreſſus etiam liquidam fundit reſinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uero ſpiſſarum generi aſcribuntur, quædam ex Pineis nucibus, aliæ Abiete, aliæ Picea & Pinu exierunt. Eligi debet longe omnium odoratiſſima, tranſlucẽs, non ruffa, nec humida, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E Picea et Abiete reſinæ, cæteras antecedunt. odoratæ enim ſunt, atq; Thus odore imitantur. Præſtantiores a Pytiuſa inſula deferuntur, quæ ſecundum Hiſpaniam ſita eſt. Sed quæ e Picea, nucibus Pineis & Cupreſo manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Verumtamen eorundem gratia ut illæ ſumi ſolent. Lentiſcina Terebinthinæ correſpondet. Vritur Reſina omnis liquida in uaſe quadruplæ capacitatis ad humorem, qui infunditur. Itaq; Reſinæ congius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, ſubiectis leuibus prunis, Reſina aſſidue mouetur, donec omnis odor aboleaẗ, & friabilis & ſtridula reddatur, ac digitis cedat. Cæterum ubi refrixit, in fictile non picatum, quod Aconitum uocant, ideſt, non illitũ, recõditur. Fiet etiam eximij candoris, ſi Reſina omnis eliquata præcoletur, quo fæculẽta ſordes excernatur. Vruntur quoq; ſine aqua, primum lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum ſtrues ſupponitur, & triduo citra intermiſſionem diſcoquuntur, uſq; dum ſuum odoris uirus exuerint. mox ut dictum eſt, reponuntur. Spiſſam unius diei ſpacio decoxiſſe ſatis eſt. Vſtę odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnopere utiles ſunt. E Reſina perinde atq; Thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorẽ mẽtiuntur. Prodeſt glabris genis, collachrymationibus, eroſiſq; oculorum angulis. Ex ea fit atramentum ſcriptorium. B

BARBARI COROLL.

Reſinę, multis arboribus leguntur, omnibus inciſis a germinatu. Sed uarie. De Pinu, teda demum detracta, de Abiete, ac Picea, ligno pręguſtato: de Terebintho, radicibus, ramis & caudice uulneratis. Sed melior, quæ defluxit in caudice. Optima Terebinthina eſt ſpiſſitudine, leuitate, odore. Secunda bonitas Abietinę, ac Piceæ. Copioſiſſima, ponderoſiſſima, Piciq; proxima, e Pinu eſt. Portatur utribus liquida. Tum ſponte creſcit, autore Theophraſto. Nam Pli-

C nius, minimum Reſinę de Pinu colligi ſcribit. Credo, quia Pinus Theophraſto Larix eſt, ut diximus. Reſinam piceam, quæ ſicca ſit, aridiſſimam inter omnes prædicat Aetius: eamq; Pityinon Phyſema, priuatim dici meminit.

Reſinam gręci ῥητίνην, καὶ πιτυίνην quandoq; Paulus uocauit. Hanc ex Pinu & Picea ſiccam eſſe, Plinius intelligit. Dioſcorides ex ijſdem arboribus alias eſſe ſiccas, alias haberi liquidas uult. Item, liquidas e Terebintho, Larice, Lentiſco, Cupreſſo. Nam & eæ ferunt in Aſia, Syriaq;. Falluntur uero, qui eandem eſſe putant, e Picea atq; Larice. Picea pinguem, & Thuris modo ſuccoſam fundit, Larix gracilem, colore mellis Attici, ac mellei etiam liquoris uirus redolentem. Illud notauimus, tam arborem ipſam, ꝗ eius Reſinam uocari Laricem. Poteſt & Larigna ut Illigna dici: nam & caſtellum in fluminis Padi ripa ex eo ligno conditũ, Victruuius Larignum appellauit. Oribaſius, atq; Paulus Reſinæ genus Italię tm̃ naſcentis, ξυλώδην, hoc eſt, lignoſam cõmendant in Dropacem. Fortaſſe hanc intelligentes quã Dioſcorides Tyrrheniã, ſiue Gallicam uocauit, uel Corticatam Columella. Reſina laudatur, nationũ Cypria, Syriaca Vtraq;, mellis Attici colore. Sed Cypria carnoſior ſicciorq;, antecedens omnes. In ſicco genere candida. In omni montana & cãpeſtri, pręfertur Aquilonia. Terebinthi tenuiſſima eſt. Cupreſſi acerrima ſapore, craſſior Cedri, & faciendis picibus idonea. Arabica alba eſt, acri odore, difficilis coquenti. Iudaica colloſior. In Aſia, quę fiat ex Picea, admodum, ut Plinius inqt, candida Sphagos, ſiue ut legi maluimus, Epargos, a candore dicitur. Liquida, raro utuntur medici, et in ouo fere. Nec Pinea magnope in uſu. Cęteris, nõ niſi decoctis. Reſina oleo diſſoluit: utq; ad malagmata, uſuſq; uulnerũ. Quidã & creta figlinarum hoc fieri anbitrantur, in potiones amaris amygdalis. Colophonia, præter cæteras fulua. Si teratur, alba fit, grauior odore: & ob id ab unguentarijs neglecta. Abieti reſina, ut Larici teda, uitiũ eſt. Exiguum Abies ſudat, aliquando contactu ſolis. Inuenio & Acernam reſinam, hoc eſt, Zygian, in cõpoſitione, cui nomen eſt Baion. Eſt em̃ Zygia tertiũ genus Aceris, rubens, ligno fiſſili, cortice liuido et ſcabro: q̊d alij Carpinũ uocare maluerunt, ut Victruuius, a iugis, quę bobus ex hac arbore fieri ſolẽt.

D Reſina Picea, ſi cum aqua leuius decoquatur, coleturq;, lenteſcit, colore ruffo, Stillaticiaq; dicitur. Eliguntur autem in id fere uitia reſinæ, corticeſq;. Picea uaſe æris albi, Terebinthina in ſartagine referuenti coquitur. Eſt & illa temperies ad crapulam. Flos crudus Reſinæ cum multa aſſula tenui, breuiq; auulſus conciditur ad cribrum minuta. Deinde feruenti aqua, donec coquatur, perfundit. Huius expreſſum pingue pręcipua Reſina fit atq; rara: nec niſi paucis in locis ſubalpinę Italię, conueniens medicis Reſina: quę coquenda ſit candidiſſima, requiritur. Porro ſciendum eſt, aliud eſſe reſinam comburi, aliud coqui. Si ꝓprie loquaris, uritur ad fuliginem: coquitur uero, ꝗa crudæ uſus in medicina fere nullus, nec extra ꝗ in ouo, teſte Plinio.

❡ De Pice liquida. CAP. XCII.

πίσσα, κῶνον

Pix liquida, quam alij Conum uocant, e pinguiſſimis Pini Piceæq; lignis congregatur. Optima eſt ſplendens, ſyncera, leuis. Contra uenena, phthiſin, purulẽtam excreationẽ tuſsim, ſuſpiria, et pectoris humores qui difficile extuſſiuntur, efficax eſt, eclegmate cyathi menſura cũ melle dato. Tonſillarum, & uuæ inflammationes, anginæq; utiliter perunguntur. Purulentis auribus infunditur cum Roſaceo. Et illinitur cum trito ſale ſerpentium morſibus. Adiecta uero pari cæra, ſcabros ungues extricat. Tubercula uuluæ, & duricias ſedis, diſcutit. Cum farinaq; hordeacea, & pueri impubis urina decocta, ſtrumas rumpit. Cohibet ulcera quæ ſerpunt, cum pineo cortice, aut ſulphure, aut furfuribus illita. Cæterum cum thuris manna & cærato ſubductos ulcerum ſinus conglutinat. Rimis ſedis & pedum, magno auxilio illinitur. Vlcera replet, & cum melle purgat. Quin & cum uua paſſa & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginant. Erodentibus medicamentis, quas Septas uocant, probe immiſcetur.

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

A

Theoph. li.9. capite.1.2. Pli.lib.14. ca.20. Item li.26. capite.12.

Pix, nihil aliud eſt ꝙ fluxus combuſtæ in teda ſua Reſinæ. De Pinu fere omnis, ut Theophraſtus inquit. Quanquam in Syria Terebinthi quoq; picem ferunt: quia deſint ibi Pinus. E Picea quoque, Cedro, Palma colligitur. Pix hyeme frigida, deterior, minus copioſa, decolor. Vbiq; optima, ex apricis Aquilonis ſitu. Ex opacis horridior, uiruſque preferens. Ex Idea & montana Pinu largior, coloratior, dulcior, odore gratior, utiq; cruda: quoniam decocta multum deperdit: propter ſerum, quod in ea continetur abundanter. E Paralia, hoc eſt, maritima, flauentior & craſſior, ꝙdiu Reſina eſt, uidelicet ꝙdiu cruda: ſed decoctio ex ea, prius abſumit. Idea Tedoſior, e pari modo tedæ. Imbribus admiſſis, ꝙ ſqualoribus, pix abundantior & liquidior excipit̃. Hæc Idei, priora Macedones. In Ida Pinus aperiũtur parte ſolari, ablato ꝑ uulnus cortice, binis, terniſue a terra cubitis, cum plurimum, ſingulis cum minimum. Poſtea confluit e tota pix, in ulcus, non ſine teda, cum manare humor deſijt. Simili modo ex alia parte cędit̃, ac deinde alia & ſequenti ſemper anno teda locum implet. Extenuata per hæc arbor, facillime ſubuertitur uento: quod cũ fit, tota ſucciditur: & cor. Id eſt, medulla eius, urit̃. In qua, & in radice plurimum tedæ ſemper eſt. Explentur uero in Pinu caua uulnerum, non cortice, nec cicatrice, quæ in hac arbore non coit, ſed reſina, ſeu pice, anno maxime ab inciſu proximo, ſi pinus frugi ſit: aut ſecundo aut tertio, ſi peſſima. Probæ uices multas perferunt. Vitioſæ, niſi qs modice inaniat, prouentumq; diſpenſet, detractionem quartam non tolerant. Pinus nouellæ, fructificant. Veteres teda, nõ fructu ſunt fertiles. Plinius hæc de Pinu a Theophraſto dicta, tranſtulit ad Laricẽ, partim ad Piceã, cuius aſſulas terrę ꝓximas laudarit. Altiores amaritudinẽ afferre ſcribit. In Syria Terebintho quoq; ad picẽ, detrahunt cortices, e ramiſq; etiãnum, ac radice uindemiantur, cum reſina tñ damnetur ijs partibus. In Hiſpania e Piceaſtro quoq; fit, minime laudata, qm̃ reſina eius arida, uiroſa, & amara ſentiatur. Pix conficitur hoc modo. Pauitur area canali præparato, per quem humor in medium confluat. Tum lignũ in haſtulas cõciſum, locatur ſtruis congerie, uelut in carbonis uſu: mox igni ſuccenditur, terra undiq; circundata: ne flamma erumpat. perit enim pix, ſi hoc eueniat. Quod ſi fumus ſe parte aliqua extulerit, ſcalis ꝓtinus admotis, locum terra ſepiunt, lutoq; obſtruunt, ne euolet. Canalis ſubiectus Picẽ fluentem corriuat in ſcrobes, * Strues ipſa ſexagenis, aut qnquagenis cubitis, centenis & octuagenis alta patet ꝑ ambitũ. Sunt q per utrunq; mẽſũ, cubitos centenos agant. Humor qui fluit, obiter frigeſcit contactu. Vritur fere biduum. Opis ꝑfecti ſignum, ſi rogus decumbat, ſubſidatq;, & quaſi latus det. Suma hoc illi diligentia, & religione peragunt, ceu feriantes, & cum apprecatione præſentiũ ſolenni, ut Pix ea tum copioſa, tum ꝓba euadat. Ac primus quidẽ ſudor, q aquæ modo fluxit in canali, Cedriũ uocat̃, utiq; in Syria: ubi Pinus non ſunt: quo in Aegypto corpora defunctorum perfuſa cuſtodiunt̃. Sequẽs liquor, Picem fundit, quæ in cortinas æreas cõiecta, aceto ſpiſſatur, & coagulata, Brutię cognomen accipit, dolijs dumtaxat utilis, lentore ab alia pice differens, item colore rutilãte, et ꝗd pinguior eſt. Autore Plinio, Brutiam a brutijs dici conſtat, ubi naſcitur, ad oppidum Mamertium feraci nemore, ut Strabo inquit. Nec Brutianam ſilam, quamobrem uocari eam Picem dicat comperi. Non enim ſilatum uinum, pro picato ſignificari crediderim, etiamſi Plinius quodam loco ſpiſſarum utiliſſimam medicinæ Brutiam, & ad uaſa quoq; in Italia condiendo uino, tradidit, quoniam pinguiſſima & reſinoſiſſima utranq; præberet utilitatem. Hinc ex maſcula arbore meliorem eſſe adijciunt. Id quod intelligi non poſſe, Plinius exiſtimat. Theophraſtus certe, uri Pinum in Macedonia, non omnem, ſed marem ſcripſit, Picis gratia. Nec fęminæ tamen radices negligi, ꝙ ea tantum pars in fęmina tedam habeat, ex qua omnia illa fiunt. In Aſia Syri non detrahunt tedam, ſed machinamento quodam in arbore ipſa Picem urunt. Fit Pix e reſina quoq;, ſola picę feruentibus cocta lapidibus in alueis ualidi roboris: aut ſi aluei non ſint, congeſta ſtrue, ut in carbonis faciendi ratione. Hæc in uinum additur, farinæ modo tuſa, colore nigrior, ut ait Plinius. Vitia Picis acor, aut odor fumidus, aut Picis aduſtio. Expimẽtum, ſi fragmenta ſubluceant, ac ſub dente lenteſcat, acore iucundo. Aſia picem Indicam maxime probat. Græcia e Macedonia Piericam, Virgilius Narintiam. condiendis uinis. Columella et Nemeturicã commendat: quæ in Liguria conficitur. Et Allobrogicam, quæ corticata dicitur. Siccata hæc uetuſtate in puluerẽ reſoluitur, cribraturque. Idem autor Picis quoddam genus crudæ, Taſim uocari tradit, in defrutum Neapolitanum addi ſolitam. Sunt qui Rhœticam, Palladius Coracinam picem nominat, contra formicas arborum. Sed mendoſa lectio eſt, & Coracinum piſcem legendum: id quod ex græcis rei ruſticæ ſcriptoribus elicias.

*

B

*

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

C RESinis coniunxit natura Pices, ideoq; legitimo hiſtoriæ ordine, poſt eas Dioſcorides de omni Pice docuit. Quod enim ex uiuentibus plantis reſinæ nomine deſtillat, id incenſa in furnis eadem materia, appellatione Picis, fluit, ſimplex a principio, & liquida tantum, mox ea decocta, ſicca etiam, non diſſimili penitus poteſtate: & hoc tantum diuerſæ, ut teſtatus eſt Paulus Aegineta, quod ſicca in ſecundo ordine, deſiccat, minuſq; quam liquida calefacit: contra uero liquida. Habentq; ambæ, quod purget, maturet, diſcutiat, & acre ſit. Ad omnia tamen liquida efficacior, ſicca uero glutinandis uulneribus aptior. Ob quas uires, hic mox dicet, uulnerum remedijs utiliter ſiccam miſceri.

Conon a quibuſdam uocari liquidam Picem hic Dioſcorides ait, quæ uox, & rei in ea eſtimatio, ꝙ uetuſta, & uera ſit, non auſim ego affirmare. Id certe pro comperto eſt, græcis κῶνον dici Pineam nucem, & ab ea forma mathematicis, terræ umbram, Conum dici, & Coni forma deſcribi, & ab eo fructu, Pinum arborem, etiam Conum dictam poſterioribus græcis fuiſſe, poſſeq; hoc loco, quoniam ex cognatis Pino arboribus Pix fiat eius appellatione cenſeri: alioqui nihil habet ea uox quod ad picem referri poſſit. Dubitamuſque nos, non κῶνον prima producta, ſed κόνιν prima correpta, legi quōdam potuiſſe, & ex uſu Pici id nomē accreuiſſe, ꝗ ſcilicet in uindemia, dolia, & in alijs uitæ noſtræ uſibus fictilia pice ex interiore parte linirent, ideoq; picata paſſim dicerentur, & non picata. Qua uoce hic ſępius utitur, ut in ſuperiore capite cum ait, in uaſe non picato ſeruandam Reſinam. &c. Quod totum græci κονιᾶν uocant, ꝗd eſt, illinire: licetq; κόνιν proprie puluerem gręci dixerint, nihilominus cinerem, calcem, & quæcunq; alia dicebant, quibus leuigari aſperitas, & obſtrui raritas poſſet, quod in dolijs uini, fictilibuſq; alijs, quondam paſſim fiebat, & nunc uitro etiam fit: ideoq; græci κονιᾶν. calce, glutinoq; & maltha aliqua illinire adhuc dicunt, & aconita fictilia cuncta illa, quæ picata non fuerint, & aliquo huiuſcemodi obſtructa leuigataq;. Nec nos mouet, ꝙ in hac ſignificatione prima ꝓducta κωνιᾶν aliquando, & κονῖσαι inuenitur. facilis enim eiuſdem ſoni litera, ad uitium in ſcribendo lapſus eſt.

D Quod deinde impreſſo codici deerat poſt λεπροὺς ὄνυχας, id eſt, ſcabros ungues, inſtaurauimus, καὶ λειχῆνας, ideſt, impetigines.

Nec multo poſt dubitauimus ꝗd legitur, φύματα τε ὑστέρας καὶ σκληρίας δακτυλίου διαφορεῖ, quæ uoces ſi ſic legantur, ſignificant, uuluæ abſceſſus, & ſedis duricies diſcutit, non ſic forte legendum eſſe, ſed mutatis locis, aut malis uuluæ duricies, & ſedis abſceſſus legi potius oportere, quando communius malum ſedis abſceſſus quam duricies ſit. Non tamen mutare rem auſi ſumus, ſatiſq; fore credidimus, ſignaſſe locum.

¶ De Picino oleo. CAP. XCIII.

πισσέλαιον

EPice fit quod Piſſelæon appellant, ſeparato liquore aquoſo, qui ſupernatat Pici, ſicut ſerum lacti. Nam expanſa quamdiu Pix coquitur ſupra cortinam uellera madeſcunt, acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quas Pix liquida, præbet utilitates. Alopecias capillo replet, cum farina hordeacea illitum, quibus & liquida Pix medetur. Iumentorum ulcera, ſcabiemq; emendat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.4. OLeum picinum, græci πισσέλαιον uocāt. Probatur maxime e Brutia, ut quę reſinoſiſſima, & pinguiſſima ſit. Color oleo fuluus.

EX M. VERG. COMM.

COnfundit intellectum, quod ultimū fœminini generis participium, in græcis claudit hoc caput, contra quadrupedum ulcera, & ſcabiem utiliter inuncta. Non enim certum eſt, Picemne, an Picinum oleum præſtare id Dioſcorides decernat: nec nos audemus de ea re cenſere, cū Picino oleo id Plinius tribuat lib. 23. capite. 4. dicens Picino oleo uſum paſſim eſſe ad quadrupedum ſcabiem. Et Columella lib. s. cap. 5. idem teſtatur, quo loco liquamen Picis oleum hoc nominat. Maro autem Pici id adſignat, cum in Georgicis ſuis cecinit, Idęaſq; Pices. &c. Et Columella lib. s. cap. 30. etiam confirmet, bitumen, ſulphur, & plæraq; alia, liquidæ Pici in hunc uſum miſcenda præcipiens. Nos communem, & fere omnium lectionem ſecuti, Pici id tribuimus nihil, quod eiuſdem uices Pix, & Picis oleum habent, in ea re periculi timentes: potuitq;

Dioſcorides

Digitized by Google

Dioſcorides forte, quod in Pice a ſe relictum fuerat, hoc loco reſtituere uoluiſſe. A

De Fuligine liquidæ Picis. CAP. XCIIII.

FIt hoc modo e liquida Pice fuligo. In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil Picis incendito, lucernamque fictili uaſe in clibani ſpeciem conformato, ſuperius in anguſtum fornicato, inferius perforato ut clibani eſſe ſolent, operito, & adoleri ſinito, conſumptoque liquore nouum infundito, quoad ſufficiẽtem uſui fuliginem collegeris. Vis ei aſtringens, acriſq;. Vſui eſt ad pigmenta, quibus palpebras linunt & uenuſtant, & ad circumlitiones, item ubi glabris genis pilos reſtitui oportet, ad imbecilles, lachrymoſoſq; oculos. Inſuper ad eorundem ulcera non inutilis eſt.

λιγνὺς τῆς ὑγρᾶς πίσσης

BARBARI COROLL.

FVligo Picis, cremata Pice fit: quod quidem aliud eſt, q̃ Pice cocta, ut in fuligine reſinarum diximus.

EX M. VERG. COMM.

FAcile eſt, greci clibani, quem nos furnum uertimus, ex deſcriptione, picturaq; hac Dioſcoridis formam non diſſimilem his intelligere, quas noſtra ætas Campanas dicit, & quibus officinæ paſſim utuntur, ex floribus, herbiſq;, ſubiecto igne, exſudatum humorem colligentes.

De ſicca Pice. CAP. XCV.

LIquida Pix decocta in ſpiſſam coit, quam uocant aliqui Palimpiſſam, quo in genere quædam uiſci modo lenteſcit, Boſcas cognominata. Altera ſicca eſt. Probatur pura, pinguis, odorata, ſubruffa, reſinoſa. Calfactoriam uim habet. Dura emollit. Pus mouet. Tubercula, panoſq; diſcutit. Vlcera replet. Vulnerarijs medicaminibus commode perB
miſcetur.

παλίμπισσα καὶ ξηρὰ πίσσα καὶ βοσκάς

BARBARI COROLL.

PAlimpiſſa, nihil aliud eſt, q̃ cocta bis Reſina: Nam prima decoctione Pix fit. ſecunda bis pix, hoc eſt, παλίμπισσα.

EX M. VERG. COMM.

QVod moneamus hoc capite unum tantũ eſt, adieciſſe nos illi ſcilicet, & inſtauraſſe amiſſas, incuria librariorum uoces illas, Talis Lycia eſt, & Brutia, cõiuncta ſimul picis et reſinæ natura, quæ in aliquot melioribus græcis his uerbis adhuc leguntur, τοιαύτη δὲ ἐστιν ἡ λυκιακὴ καὶ βρυττιά δύο φύσεων ἐχόμεναι πίσσης ἅμα καὶ ῥητίνης. Acceſſitq; noſtro huic conſilio & Plinius libro. 24. capite. 7. dicens. Spiſſarum utiliſſima medicinæ eſt Brutia, quoniam pinguiſſima, & reſinioſiſſima, utraſq; præbet utilitates. Idem fere Dioſcorides teſtatus.

De ZOPISSA. CAP. XCVI

ZOpiſſam aliqui aiunt deraſam nauibus reſinam cum cera, quam alij Apochyma appellant. Ea diſſipandi naturam habet. quoniã marino ſale macerata ſit. Alij Pineam reſinam hoc nomine uocauerunt.

ζώπισσα
ἀπόχυμα

BARBARI COROLL.

ZOpiſſa, efficacior omni Reſina & Pice traditur. Ad omnia: quibus illæ, proſunt, uidelicet adiecto ſalis e mari callo. Optima hæc, a tyrocinio nauium.

Plin. lib. 16. cap. 12.

EX MAR. VERG. COMM.

QVod Zopiſſę adijcit nomen, Apochyma, a Paulo AEgineta Hypochyma aptiore nominis cõpoſitione dicitur: nulla tamen nobis in ea uoce certa rei ſignificatio eſt.

Digitized by Google

C ἄσφαλτον

De Bitumine. CAP. XCVII.

Bitumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio eſt, ut purpuræ modo ſplendeat, ſitque graue, ac ualidum odorem uibret. Nigrum autem & ſordidum, uitioſum eſt. Adulteratur Pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agrigentino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina olei uice. Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant. Namque liquidi Bituminis genus eſſe conſtat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.35.ca.15. Herodotus lib.1. Iuſtinus lib.1.

Bitumen, gręci ἄσφαλτον dicunt. Vnde lacus Iudeæ, ubi naſcitur, Aſphaltites uocatus, quo Iordanis amnis, e Tiberiade lacu altero profectus, influit lacum Aſphaltitem. Galenus in Syria Cöele, ſalſum, & propterea Mare mortuum uocari prodidit. Victruuius ſub Babylone (inquit) lacus ampliſſima magnitudine, Aſphaltides appellatur. Habet ſupranatans bitumen liquidum, quo Semyramis ſit uſa, cum Babylonem circundedit muro. Itẽ Ioppe. In Syria, Arabiaque lacus, inquit, ſunt, immani magnitudine, qui emittunt Bituminis maximas moles. Ex Iudæa bitumen oritur, certo anni tempore ſupernatans, nec poteſt ibi tunc euelli, ad omnem contactum ſequax atque lentum, præterquam filo, quod menſtruum mulieris infecerit. Bitumen, alibi limus, ut in Iudæa, alibi terra eſt, ut in Syria, circa Sidonem oppidum marinum. Spiſſantur hæc, addenſanturq;. Lliquida ſunt Zacyntinum & Babyloniũ: cui detracto, ſubeſt ſal: & ad lucernas utuntur. Babylone nigrum & candidum gignitur: ubi & ſiccum fonte quodam, ut inquit Eratoſthenes, Euphrati proximo. Liquidum eſt, & in Apolloniatarum agro inuentum: etiamſi coire in glebas a Dioſcoride dicatur. Fortaſſe defertur hoc a montibus liquidum: poſt concreſcit. Siculum ex Agrigentino lacu pingue, liquoriſque oleacei eſt. Incolæ harundinum paniculis id colligunt, ocyſſime ita adhæreſcens. Bitumen illitur æramentis, muniturq; ea contra uim ignis. Statuas ex eo inungi ſolitas ferunt. Placet in ferarijs fabrorum officinis, tingendo ferro, clauorumque capitibus. Nam calcis uſu, cõſtructos eo Babylonios muros, nouimus. Bitumen ex fulmine oriri dicitur. Vnde iuxta Babylonem redundant eo lacus, ꝙ frequentia ibi cadant fulmina, ut Seruius grammaticus exiſtimauit. Haud procul, Suſis puteum haberi ſcribit Herodotus, unde Bitumẽ, ſal, & oleum extrahitur: id oleum Perſas appellare, Rhadinacem.

D

Herodatus libro.6. Erato.

EX M. VERG. COMM.

Vitruuius libro octauo architecturæ ſuæ, cum de medicamentoſis aquis agit, ait, bituminoſas aquas interioris corporis uitia potionibus purgãdo ſanare. Licetq; uitiorũ certum genus ille non dixerit, ex uiribus tamen & poteſtate bituminis, conijciendum id eſt, Iudaicumq; hoc Bitumen ideo a Dioſcoride omnibus alijs pręferri.

De Piſſaſphalto. CAP. XCVIII.

πισσάσφαλτος, id eſt, Picis bitumen.

Naſcitur in Apolloniatarum agro circa Epidamnum, quæ Piſſaſphaltos appellatur. Ea Cerauniјs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æſtuque in littus expuitur, illic coacta in glebas. Miſtam bitumini picem redolet.

BARBARI COROLL.

Piſſaſphalton, aliud naturale, ut Apolloniaticum, Babylonium, Zacynthium e quodam lacu: Nam græci omnia ea modo Aſphalton, modo Piſſaſphalton nominant, quandoq; reſinam. Naturale optimum. Ex eo, quod cum feruet, innatat. Aliud factitium, mixta Pice bitumini. Hoc genus bituminis in Apolloniatarum agro inuentũ, picem foſſilem a Theopompo dictam auguror.

EX M. VERG. COMM.

Plinius Pici bitumen hoc, aliquãdo Foſſilem picem appellat, parum certa rei indicatione, & in qua ſibijpſi parum conuenit. neq; enim poteſt ſimul aliqd foſſile, & liquidũ eſſe. Quod enim liquidũ ex terra in lucem protrahitur, haurĩt. Teſtantur autẽ, Paulus AEgineta, Epyricq; incolæ omnes, & res ipſa, concreta ſubſtantia pici bitumen hoc eſſe, quod noſtra ætatę adhuc picandis

ultra nota q mumia serapionis et avicene, vere est q pissasphaltos dioscoridis ut patet legenti capita utriusque de mumia. q vis sm Rasim in suis sinonimis et sm interpretem serapionis (licet contra mentem serapionis) mumia sit pinguedo corporis humani

Digitized by Google

picandis nauigijs, illic in uſu eſt, ex quo uectigal ea gens non negligendum ſibi fecerit. Naſcitur autem ad Apolloniam antiquam ciuitatem, quam Strabo Epyroticam nominauit. Stephanus ἰλλυρίας dixit eſſe, κατὰ ἐπίδαμνον, ut ab alijs, quæ quondam eodem nomine, uiginti quatuor diuerſis locis fuerunt, ea regionis nota diſtingueret. Fuit autem mos antiquis ſcriptoribus, homonyma locorum, regionis adiectione certius indicare. Quo fit, ut paſſim legitur, ἐν ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν ἐπιδάμνῳ, non ſic, ſed aut, τῇ ἐν ἠπείρῳ; legendũ ſit, ut Strabo ait: aut quod Paulus AEgineta, τῇ πρὸς ἐπιδάμνῳ, aut quod Stephanus τῇ κατὰ ἐπιδάμνῳ, id eſt, in Apollonia, quæ eſt apud Epidamnum, eiuſdem Epyri aut Illyrij ſignificatione, in qua & Epidãnus ciuitas antiquiſſima fuit, de qua Thucydides, Paulus, pluresq; alij longius tradiderunt. A Strabo. lib. 16.

De Naphtha. CAP. XCIX.

νάφθα

NAphtham uocant Babylonij, bituminis colamen, colore candidum. Inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex ſpacio protinus in eam tranſiliant. Ad ſuffuſiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne diſcutit, glutinat, emollit. Ab inflammatione tuetur. Vuluarum procidentias, ſtrangulationeſque, olfactu, ſuffitu impoſitu, emendat. Comitiales morbos ſuffitu deprehendit, Gagatis lapidis more. Purgationes mulierum cum uino & Caſtorio potum elicit. Tuſſim ueterem, & anhelitum adiuuat. Serpentium morſibus, coxẽdicum, laterumq; doloribus auxiliatur. Datur cœliacis in catapotio deuorandũ. Cum aceto potum diſcutit ſanguinem concretum. Dyſentericis cum priſana liquatum infunditur. Diſtillationibus ſuffitione medetur. Mitigat dentium dolores oblitum. Cæterum pilos incommodos ſiccum replicat. ſpecillo impoſitum. Concalfactum autem & cum farina hordeacea nitro & cæra illitum, podagris, articulorũ doloribus, lethargiciſq; prodeſt. B Piſſaſphaltos eadem quæ Pix & Bitumen, ſi miſceantur, poteſt.

BARBARI COROLL.

NAphthen, Erathoſthenes generi Bituminis liquidi aſcribit. Sed ardẽs eius uis, ignium naturæ cognata. Procul abeſt ab omni uſu. Ita appellatur circa Babyloniam & Suſidem & in Auſtagenis Parthiæ, profluens Bituminis modo liquor. Crematam ea, pellicem Creontis filiam a Medea ferunt, ad axas accedẽtem, corona igne correpta. Etiam ſi radicis cuiuſdam ui, a Circe doctam, incendium id creaſſe Diodorus meminerit. Similis eſt naturæ limus, in Commagene urbe Samoſata, ſtagno emergens, Maltham uocant. Flagrat ea protinus, & cum quid attingit ſolidi, adhæret, & ſequitur fugientes. Ita defendere muros ſuos municipes, oppugnãte Lucullo, flagrabat miles armis ſuis. Aqua magis accenditur, utique nõ admodum copioſa: pulueris tantum, & luti iactu reſtinguitur. Itemq; aceto, uiſco, ſulphure. Poſſidonius in Babylone fontes Naphthe geminos eſſe tradit. Alterũ candidi, quod & liquidũ ſulphur ſit, ignes in ſe cõtrahens. Alterum nigri, quod liquidum ſit Bitumen, & olei uice ad lucernas utile. In Mutinenſi certe agro Italiæ ſimilis Bituminis, ſeu Naphthæ potius liquor. Naſcitur, & candidus, & ruffus: quem circulatores ad præſtigias ſuas utilem circũferunt. In terra Moena Pannoniæ iũcta, inquit Solinus, parte qua pontum attingit, herba naſcitur, qua cum inficitur oleum, quod uocant medicum: diræ naturæ, aqua enim exardeſcere, terra extingui.

Plinius lib. 2. cap. 105. & lib. 35. cap. 15. Idem. lib. 2. capi. 104. Plutar, in uita Alexandri. Solinus de mirabilib. mũdi.

De CVPRESSO. CAP. C.

κυπάρισσος

CVpreſſus refrigerat & aſtringit. Cuius folia ex Paſſo & exigua Myrrha ueſicæ rheumatiſmis, & urinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ autem ex uino tuſæ in dyſenteria, alui fluctione, tuſſi, & orto-

Digitized by Google

C pnœa, aut ſi reijciatur ſanguis, conuenientiſſime bibuntur. Earum decoctum eoſdem præbet effectus. Tuſæ cum Fico duricias omolliunt. Nariumque polypo medentur. In aceto coctæ, & cum lupinis detritæ, ſcabros ungues eijciunt. Hernias inteſtinorum prolapſu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præſtant. Pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimantur. Folia trita, & impoſita, uulnera conglutinant. Sanguinem ſuppriment. Capillum ex aceto tingunt. Illinuntur per ſe, aut cum polenta ignibus ſacris, ulceribus quæ ſerpunt, carbunculis, & oculorum inflammationibus. Admota cum cærato, ſtomachum corroborant.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 16. cap. 33. CVpreſſus, longa, ſubrecta caudice attollitur, cætero quidem orbe, ſatu, hoc eſt, ſemine ſuo naſcitur. In Creta etiam trunco, præſertim in montuoſis Tiraſenſium, ubi cędua eſt, & cæſa regerminat: modo ab terra, modo a parte media, modo ſumma, raro ab radicibus. Semē ei perexiguum. Non enim galbuli, qui naſcuntur, ut Theophraſtus refert & Varro mutuatur, tanquam pilæ paruę, cortice cupreſſini, dictæ Coni, ſed ijs intus primigenia ſemina dedit natura, Laricis proxima, perquam minuta. Hæc pilula dehiſcente, illa cum matureſcit, difflantur & euolant. Neque facillime colliguntur, præterquam a peritis. Aduena Italiæ quondam, & natu moroſa, baccis torua, folio amara, odore uiolento, materie rara, ac pene fructicoſi generis. Diti ſacra, funeribus indicandis, ante domos poni ſolita. Sterilis fœmina diu, ſed metæ aſpectu, quæ in faſtigio ei conuoluta eſt, grata, diſtinguendis Pinorum ordinibus, facilem ſe tonſili culturæ præbens, hiſtoriales picturas, tenui folio, breuiq; & uirente ſuperueſtiens. D Contra mas, ſpargit extra ſe ramos, deputaturque, & accipit uitem. Vterque ſexus, in perticas, aſſereſq; admittitur, amputatione ramorum: qui tertiodecimo anno, ſingulis denarijs ueneunt. Proinde filiarum dotem Plantaria, ueteres appellauerunt. Tarentinam Cato nominat, quoniam, ut Plinius arbitratur, primum e Creta uenerit Tarentum Cupreſſus. In AEnaria quoque ſucciſa regerminat. In Creta quocunque loco quis mouerit ſolum, niſi ſeratur alia, hæc ſponte gignitur. In Idæis albiſque montibus etiam non appellata ea, proſilit, ibiq; ſummis iugis, ubi niues nunquam abſunt, plurima. Alibi non niſi in tēpore prouenit, magno altricis faſtidio ac labore. Commendari maxime Cupreſſum Meliſiam inuenio. Fructum Cupreſſi, Galbulos, & Nuces Cupreſſi recte uocaueris. Nam Galbæ, ut ait Suetonius, animalia ſunt exilia, quæ in æſculis naſcuntur. Cupreſſos a partu ramulorum parilium uocatas græci uolunt ἀπό κύειν παρίσους τοὺς ἀκρίμωνας. Eaſdē & Charites appellari ſolitas, Eteoclis fuiſſe filias adnarrant: quæ dum tripudio Dearum ſubſiliunt, in puteum ceciderint.

Sueton. lib. 7. in Galba.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in Cupreſſo pilulæ, autore Plinio, dictæ a nobis fuerunt, Galbuli, nuces, & coni, eiuſdem rei appellatione, ab alijs etiam dici poterunt, omnibus in ea arbore notiſſimæ, in quibus exigua ſemina ſunt, dehiſcentibus ijs euolantia magis, q̃ decidentia. His, folijs q; cæteri omnes in medicina addiderunt βλαςούς, id eſt, ſumma germina, & ſummos coliculos. Neſcimuſq; nos, an deſyderari hoc in Dioſcoride debeat. Paulus certe AEgineta, huius arboris coma in aliquibus utitur, hic tantum in fugandis culicibus uſus eſt, licetque in uniuerſum de totis folijs hoc loco agatur, poſſunt tamen ſummæ illæ parteis, teneritudine ſua diuerſa a folijs natura eſſe: quæ omnia peritioribus cenſenda relinquimus, ut interim quod commentationis huius noſtræ curſum in foribus ipſis remoratum eſt, breuiter ſignemus, Decernit hic pota in paſſo, adiecta exigua Myrrha Cupreſſi folia ſuccurrere, κύστει ῥευματιζομένη καὶ δυσουρίας, ſi uerbum de uerbo uertatur, in ueſicam deſtillationibus, & urinæ anguſtijs: quorum ultimū hoc manifeſtam habet ſignificationem, prius illud ex ui græci uerbi, quod eſt ῥευματίζεσθαι, fluxum mali & noxij alicuius humoris in eam partem ſignificat: quemadmodū in podagris fit, in q̄bus græci dicūt, articulos ῥευματίζεσθαι, i. fluxu humoris in eā partē tentari. Quibus ſic ſe habētibus, dubitatū a nobis, ex uiribus Cupreſſi, q̃ adſtringere, & refrigerare hic tm̄. Gale. autē & Pau. pręter hęc ſiccare etiā dixerūt, ſi in ueſicā deſtillatiōib. ſiccādo adſtringuēdoue cōferūt,

quomodo

quomodò urinæ anguſtijs, quibus contraria ratione ſuccurrendum eſt, conferre poterunt. A

Accedit ſuſpicioni huic noſtræ, etiã quod Plini. lib. 24. cap. 5. de his agens ait. Cupreſſi radicem & folia, ueſicæ & ſtranguiriæ pota mederi: quaſi, quod hic in ueſicã deſtillationes dixit, id Plinius ad urinæ ſtillicidium tranſtulerit. Non tamen in medicinæ decretis, Plinium antiquis græcorũ medicis comparamus, ſed in re parũ certa, ſuſpicioni noſtræ, ex eo authore fidẽ aliquam adijcere uoluimus.

Aut igitur conſtituendum, in ueſicam deſtillationes illas, pro ueſicæ & urinæ ſtillicidio intelligendas eſſe, ut cognata ſimul urinæ duo mala, hic coniunxerit, ſtillicidiũ ſcilicet, & difficultatem. Quod nos non probamus. quoniam quod paulo ante diximus, ſignificat græcis ῥευματίζεσθαι, aut anguſtias illas urinæ. i. δυσουρίαν, nõ pro his quę uere & ex difficili urina urinæ anguſtiæ ſunt, ſed pro labe, & noxa aliqua alia, quæ ex deſtillatione humoris in eam partẽ urinæ accedat. Quod ex aliorũ ſentẽtia erit. Nam & Serapion ſic uertit, & Cupreſſi uiribus magis conuenit, quæ ut diximus, in ſiccando, adſtringendo, refrigerendoq; ſunt.

Quo loco etiam legitur, tritas Cupreſſi pilulas cum uino potas. &c. in antiquioribus gręcis, non pilulæ tantũ ſunt, ſed folia etiam, legiturq; pilulæ & folia, & ſi Plinius pilulis tantum id tribuat. Nos græcos ſecuti utrunq; diximus.

Dubitauimus præterea non procul a totius capitis fine, coniungendũ ne in denigrãdo capillo, an in ſiſtendo ſanguine acetũ Cupreſſi folijs eſſet, alijs gręcorũ codicibus id, alijs aliud indicantibus. Neq; ab re penitus, quoniam ſiſtendo ſanguini acetũ in uſu eſt. In ambiguo tamẽ, accedente Plinio, qui eodem libro & capite ait, capillum denigrant ex aceto, ad capilli denigrationem & nos contraximus.

¶ De Iunipero parua. CAP. CI. B

ἀρκευθὶς μικρὰ μνησίθεος ἀκαταλίδα λιβιούμ

IVniperum paruam græci, Arceuthyda, aliqui Mneſitheũ, alij Acatalidem, AEgyptij Libium, Galli Iupicellum, Romani Iuniperũ uocant. Eius duo genera. Altera maior, altera minor. Vtraq; acris eſt. Excalfacit, & urinam mouet. Accẽſa ſerpẽtes fugat. Baccarũ nõnullæ, nucis iuglandis magnitudine nonnũquam grãdeſcere, aliæ nucem ponticã æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, ſubamaræ, quę Archeutidis etiam nomẽ, id eſt, Iuniperi retinuerunt. Modice calfaciunt & aſtringunt, ſtomacho utiles. Contra pectoris uitia, tuſſim, inflationes, tormina & ſerpentium ictus efficaciſſime bibũtur. Vrinam cient. Vnde ruptis, conuulſis, & uuluæ ſtrangulatui ſubueniunt. Folia acrimoniam habent. Ideo tam ipſa, q̃ eorum ſuccum ex uino contra uiperarum morſus illini, aut bibi prodeſt. Corticis cinis cum aqua illitus, lepras eximit. Ramenta ligni deuorata, interficiunt.

BARBARI COROLL.

IVniperi. duo genera quidem conſtituunt, Vnum, quod floreat. nec fructificet. Alterum q̃d fructificet, nec floreat. Solam fere arborum, prorogare fructus ſuos in biennium, qui ne maturescant quidem, ſed decerpantur, & aliquandiu conditi ſeruentur. Et ſi in arbore relinquãtur, marceſcant. Materia fabricis conueniens, tam futuris ſub dio, q̃ terra obruendis. Plinius hac deſcriptione Cedrum maiorem, non Iuniperum demonſtrauit, ut indicabimus in Cedro. Plin. lib. 25. capite. 25.

EX M. VERG. COMM.

NOn leuiter in inſtaurãdo hoc capite laboratũ nobis eſt, tam uarie corrupteq; in antiquioribus græcis totum hoc caput legebatur, alijs in prima parte ſtatim maioris, minoriſq; Iuniperi diuiſionẽ & appellationes deſcribẽtibus, alijs alterã ab altero ſeparantibus, & quę ad minorem pertinerẽt in principio, quę uero ad maiorem in extremo calce docẽtibus, cunctis uero in reliquo capite parũ ſibi ipſis cõuenictibus. Sed nos meliorem ordinẽ, latinorumq; autoritatẽ & fidẽ ſecuti, qua nunc legit forma inſtaurauimus, ita tñ, ut nihil additũ, ſubtractũue a nobis fuerit, nihil ab impreſſo mutatũ, quod non in reliquis omnibus, aut in pluribus ſaltẽ legeret.

C Credimusq; in Gallia minoris Iuniperi appellatione, ex obſoletis incertiſq; notis, & ueſtigijs quibuſdam, quæ in antiqua lectione adhuc apparent, non Iucipellus, quod caret ſenſu, ſed Iuniperellus legendum eſſe. Nõ tamen hoc multifaciendum.

Illud in Iuniperi fructus hiſtoria grauius & diligentius curandum, quod in antiquis ab impreſſo codice: diuerſe legitur. Hic enim ait, alterius fructum nucis magnitudine prouenire, nullo nucis genere adiecto, quod merito deſyderandũ eſt: alterius nucis Ponticę. i. auellanæ quantitate. At in antiquioribus, hiſq; melioribus, in primo nucis Ponticæ legitur, in ſecundo fabæ: quã lectionem etiam Serapion ſecutus eſt. Quo fit, monente id re ipſa, ut etiam primo Ponticę nucis magnitudinem, ſecundo fabæ adſignauerimus. Lapſus hic librarij fuit in exſcribẽdo, inter κύαμον & καρύον errantis.

Suſpicamur & illic uitium eſſe, quo loco hic ait, Vrinã idem etiam trahit, quapropter conuulſis, ruptis. &c. Non enim uidemus, cur hic inferat, ex eo quod ciendę urinæ profit Iuniperi fructus, ob eam cauſſam conuulſis ruptiſq; prodeſſe debeat. poteſt quidem omnia illa, autore
Pli. li. 24. ca. 8. Plinio, qui hoc ipſum agens, ait urinam ciere, illiniri & oculis in epiphoris, & dari conuulſis, ruptis, uuluis. &c. Verum nos id non damnamus, ſed ſuſpectam nobis ſermonis ſeriem dicimus eſſe, deſyderamuſq; illic aliquid, a quo certius fieret illud.

Quæ deinde in morbis & medicina pectoris uitia dicta a nobis ſunt, a Plinio, Serapioneq; ad dolores eius partis contrahuntur.

De Iunipero magna. CAP. CII.

ἄρκευθις μεγάλη μνησίθεον ἀκατῆρα

IVniperus magna, quam aliqui ſilueſtrem Cupreſſum appellãt, alij Mneſitheum, alij Acateram, Romani Iuniperũ, uulgo cognita eſt. Cupreſſo aſſimilis. Aſperis, maritimiſq; locis plærunq; naſcitur, eaſdem quas ſupradicta uires habens.

BARBARI COROLL.

IVnipero uirtute ſimilem, Capidam a Catone dictam inuenio, ad lotium mouendum: nec quid ſit, dicere coniectura poſſum.

De hærba Sabina. CAP. CIII.

D

βράθυς βάρυτον βαρόν

GRæcis Brathy, alijs Baryton, alijs Baron, Romanis hærba Sabina appellatur. Duorum generum eſt. Vna folijs Cupreſſo ſimilis, ſpinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. Arbor eſt coactæ breuitatis, quæ ſeſe magis in latitudinem fundit. Huius folijs nonnulli pro ſuffitu utuntur. Altera Tamaricæ ſolio ſimilis eſt. Vtriuſq; folia nomas ſiſtunt. Collectiones illitu mitigant. Et cũ melle nigricias ſordeſq; repurgant. Carbunculos cum uino pota rumpunt. Sanguinem per urinam eliciunt. Partus appoſita extrahunt. Et ſuffitu idem pręſtant. Vnguẽtis calfacientibus immiſcentur, & priuatim gleucino.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 17. capite. 13. & lib. 24. cap. 11.

HErbæ Sabinę, aut etiam Sauinæ genus id, quod ſimile Cupreſſi folio eſt, Cupreſſum Creticam nonnulli uocauere. Notum eſt contra gallinacei generis pituitas remedium, ut cubẽt in fimo qui ex herba Sabina fiat. Dioſcorides hoc loco Baryton uocari eam tradit a nonnullis. Vt fortaſſe de hac intelligant ſcriptores, præſertimq; Diodorus, cum in Arabia naſci dicunt, Boraton, Iuniperũ, Cedrumq;, quaſi Boraton ꝓ Baryto, uel cõtra exemplariorũ uitio legatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt, quod in Sabinæ herbæ, tam græcis q̃ latinis appellationibus legentes moneamus, niſi forte, quod a Diodoro in Arabia naſci dicitur Borathon. Sabina herba eſt, quã hic Barython, & Barathon uocari a quibuſdam dixerit. Quod ſuſpicari penitus ab re non eſt. cognatæ enim plantæ, & ab hoc deinceps deſcriptæ Iuniperus & Cedrus illi coniunguntur. Sed non omnino literis Diodoro, & huic ſcribuntur: hic Barython, ille Barathon uocant.

Sic

Digitized by Google

Sic dicta eſt a regione qua multa naſcitur. Et herba dicitur, quoniam non arboreſcit, ſed in latera caulium modo ſe explicat. A

In curandis morbis, nõ bene in græcis legi ſuſpicamur, κὴ ἄνθρακας περιῤῥύπτειουν οἴνω ποθέντα κὴ αἷμα διούρων ἄγει, quod paucis mutatis uerſum a nobis eſt, carbunculorum cruſtas ex uino impoſita exterunt, & cum urina ſanguinem ducunt. ad exterẽdas enim carbunculorum cruſtas, foris magis quam intus remedia afferunt, & ad ducendum cum urina ſanguinem, aptius aliquid bibitur.

De Cedro. CAP. CIIII.

Cedrus arbor magna eſt, ex qua Picem colligunt, quæ Cedria uocatur. Iuniperi modo baccas parit, baccarnm Myrti magnitudine, rotundas.

κέδρος κεδρία

BARBARI COROLL.

De Cedro autores uariant. Theophraſtus alteram Phœniciam, alteram Lyciam appellat, ſimiles Iunipero, niſi ꝙ folium Cedro acutũ, ſpinoſum & durum, Iunipero ſimplicius ac mollius. Excelſior & hęc quam Cedrus. Aliȷ utranq; Cedrum, inquit, nominant, ſed quæ proprie ſit Cedrus, acutam Cedrum uocare malunt, ideſt, Oxycedrum. Nodoſæ ambæ, alis frequentibus, ligno contorto. Sed in Iunipero, ſpiſſiore, putreſcenteque. Cedro æterna materies. Vtriq; medulla rubens. Sed odorata in Cedro, ſicut & fructus: qui & flauus, & magnitudine baccarum Myrti cernitur, eſculentus, hilaris. Iunipero niger, acerbus, inguſtabilis, durans añum, prius non decidens ꝙ ſubnaſcatur alius. Arcades fructus in ea ternos eodem haberi tempore confirmant. Satyrus utranq; ſibi allatam ſine flore, Cupreſſo ſimiles, ſcabriore tantum cortice. Radices ſolutę ſumma cute ambabus hęrent. Saxoſa loca & algentia ſequuntur. Plinius lõge aliter: quippe qui notas Iuniperi, Cedriq; confundat. Fortaſſe uerius, ꝙ priores. Cedri ſumma genera duo facit, maius, & minus. Maioris iterum duo: quæ floret, fructum non fert: quæ fructifera eſt, non floret, & in ea antecedentem fructum occupat nouus. Semen eius Cupreſſo ſimile. Quidam Cedrelaten uocant. Ex hac reſina laudatiſſima. Minoris quoq; ſpecies binæ. Lycia, & Phœnicia, Iuniperi ſimilitudine. Differunt folio. Nam quæ acutum, durum, ſpinoſumq; habet, Oxicedros (inquit) appellatur, ramoſa, & nodis infeſta. Altera odore præſtat. Fructum eæ ferunt, Myrti amplitudine, dulcem ſapore. Dioſcorides fructus Myrti ſimilitudinẽ Cedro maiori, ex qua pix fiat, nõ minori tribuit. Craſſiuſcula Cedri reſina eſt: & ad faciendas pices cõmodiſſima. E Cedro ſimulacra, Dȷs p̃cipue, ſicut in Cupreſſo, Loto, Buxo, atq; etiãnũ oleaginis radicibus minora. Optima nauigȷs, Syriæ, Pyœniciæq;. Nã Syriacę, in mõtibus natæ, tanta craſſitudo fert̃, ut homines terni caudicẽ amplecti nequeãt. Solẽt Cedri humorẽ quendã reddere, ut ſimulacra etiã Deorum quandoq; ſudent. Similis in Arcadia eſt arbor, Cedris nomine. Frutex in Phrygia puſillus, frondis æternę, arboreſcenſq; nunq̃, a Theodoro Gaza uocatus Cedrula. Hãc & Cedriã a Theophraſto dici puto, quatenus arbor eſt, nõ quatenus frutex. tunc enim Cedris ſit, non Cedria. Cedria Theophraſtus inquit, differt a Cedro. Arbor folio pungẽte mucronibus perinde ut Cedrus. Hippocrates Cedrin ereticam, & Hederam creticam fœminarum incommodis auxiliari ſcribit in uino lacteo, ideſt, tepido. ſic enim οἰνογάλα interpretantur nonnulli.

De arboribus odoriferis, Theophraſt. lib. 4. cap. 6. & de Cedro amplius ca. 12 & lib. 5. ca. 9.

Pli. li. 13. ca. 15.

B

Theoph. li. 3.

EX M. VERG. COMM.

Excelſa quædam Iuniperus, Cedrus eſt: ob quam cauſſam, alternatis quondam nominibus deſcriptæ ab aliquibus ſunt.

Omittemus libenter, quæ Plinius diuerſis locis miſcuit, quæ Iunipero debebãtur Cedro, & quæ Cedro Iunipero tribuens. Omittimus & quæ ab Theophraſto dicuntur lib. 6. quæ ſi quis diligentius expendat, facile intelliget cauſſam, quare olim confuſæ, miſtæque fuerint hæ plantæ.

De Cedria. CAP. CV.

Cedria optima eſt craſſa, perlucida, ualidi odoris, quæ dum effunditur, guttatim, nõ diſſipata coit. Cui ea uis ineſt, ut defuncta corpora cõſeruet, & uiuentia corrumpat. Qua ex cauſſa, mortuorum uitam

κεδρία

aliqui appellauere. Veſtimenta quoque & pelles, eximia calfaciendi & ſiccandi dote, corrumpit. Magni ad ocularia medicamenta uſus. Quippe illita oculis claritatem affert. Albugines, cicatriceſque detergit. Inſtillata autem cum aceto, uermes aurium necat. Cum Hyſſopi decocto infuſa, ſonitus, ſibiloſq; ſedat. Cauis dentium indita, eos frangit, & dolores leuat. Quapropter cum aceto colluere eoſdem prodeſt. Perunċto ante coitum genitali, abortiuum fieri conſtat. Anginæ ea perunguntur. Tonſillarum inflammationibns auxilio eſt. Lendes, pediculoſque illitu enecat. Ceraſtæ morſibus cum ſale impoſita ſubuenit. Contra hauſta leporis marini uenena, in paſſo ſumpta auxiliatur. In elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. Pulmonum ulcera purgat, & ſi cyathus eius ſorbeatur, perſanat. Tineas, & cætera uentris animalia necat. Infuſa partus extrahit. Fit & oleum, a Cedria ſeparatum dum coquitur, uelleribus ſupra halitum eius expaſſis, ut in Pice. Eiuſdem ad omnia uſus. Priuatim uehementer perunctum, ſcabiem quadrupedum, canum. boumque perſanat. Inhærentes ricinos enecat. Vlcera quæ ex tonſura accæperunt, ad cicatrices perducit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.16.ca.11. D

Cedria modo Cedri Pix, modo Cedri Reſina uocatur, e Cedro magna, quę Cedrelate dicitur, nihilq; aliud eſt, ſi proprie loquēdum ſit, ꝙ cruda Cedri lachryma. Cedrium uero, ſuccus Cedri eſt, e teda eius, conciſa furnis, ꝗ primus aquę modo fluxerit in canali. Nā ſequēs liquor, Pix iam, non Cedrium eſt. Sed cōfundunt autores, nunc ꝓ Reſina, nunc ꝓ ſudore tedarū, nūc ꝓ Pice, Cedriā & Cedriū uocantes. Interim ꝓ oleo cedrino, ꝗd Cedrelęon, ex malis Cedri, ut ait Plinius, appellāt. omnibus em̄ ijs, quanq; diuerſis, eadē tm̄ natura ineſt. Columella, cedrinū liquorē uocauit. Libri Cedrio inuncti, a tineis et carie uindicantur. Damnat uſū Plinius, ꝓpter ancipitē eius ꝓprietatē, uiuentia perimendi, perempta cuſtodiendi. Cuius tm̄ ratio præclare a Galeno redditur: quia tametſi adurat, ita ut ordine quarto calfaciētium cenſeri meruerit, inter omnia tm̄ erodentia medicamenta, quę græci Septica, & Septas cognominant, infirmiſſimum eſſe cōſtet. Proinde uiuentibus appoſitum, uitali calore adiuncto ſumit uires, & quaſi accēdit, atq; ita iugulat. Sed defunctis additū, putredinem tm̄ & uitioſos humores exterit & abſumit: quibus detractis, incorrupta ſeruātur. Galenus & Paulus non cedriā, ſed Cedream uocabant.

causa ancipitis proprietatis

De Cedride. CAP. CVI.

κεδρίδες

Cedrides Cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. Stomacho aduerſantur. Auxilio ſunt tuſſi, conuulſis, ruptis, ſtranguriæ. Menſes ciunt, ex polline Piperis poti. Contra hauſtum leporem marinum in uino ſumuntur. Serpentes fugantur, perunċto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. In antidota adduntur. Fuliginem quo modo ex Pice, congeri oportet, quæ eandem quam Picea fuligo uim præbet.

BARBARI. COROLL.

Cedrides fructus Cedri ſunt: ut Daphnides Lauri. Minus urunt, ꝙ Cedrus guſtantis os: ut mandi quoq; poſſint. Soporifera tamen ui. Si copioſius edantur: caput tentant, inflamantq;. Interanea quoq; torquent. Galenus autor.

De Lauro. CAP. CVII.

δάφνη

Laurus quædam tenui folio conſtat. Altera latiore. Vtraque excalfactoriam naturam habet, & emollientem. Vnde decoctum earū

in muliebres inſeſſus additum, uuluæ & ueſicæ uitijs conuenit. Virentia
folia ſenſim ſubſtringunt. Illita quoq; ueſparum, apiumq; ictibus opitu-
lantur. Eadem cum polenta, ut pane illita, inflammationem omnem miti
gant. Sed pota ſtomachum effundunt, & uomitiones mouent. A

BARBARI COROLL.

LAurus, cortice tenui deſcribit. Degenerat ut Quercus & Myrtus pertinaciter, adeo, ut in
Antandro, fructus e rubro niger eueniat: quod & in Myrto ibi accidit. Fert & uuam ſuam Lau
rus, tam fœcunda q̃ ſterilis: nec tamen fœcunda omnis. Copioſius ſterilis, quam marem apel-
lamus. Genera Lauri præter ea quæ in ratione Daphnoidis & Alexandrinæ monſtrabimus,
Delphica, ex albo uiridior, maximis baccis, atq; e uiridi rubentibus. Dicta, q uictores Delphis
coronarentur ea, ut triumphantes Romæ: unde & triumphalem uocabant, ad Cęſaris Augu-
ſti tẽpora, ut mox dicemus. Delphicã, Helianus e Theſſalia tranſlatã Delphos, ab ipſis Tempe
ſcribit: tum cum Pythius Apollo, dracon ẽ ſagittis interfecit. Hanc Lactantius gramaticus etiã
Tripodem uocari dicit, quoniam radices, inquit, ternas habeat. Apollini dicata, ꝓpter uim tri
plicẽ diuinationis, p̃teritorum, futurorũ, pręſentium. Cypria folio breui, nigro, per margines
imbricato, criſpa: quam Laurum ſiueſtrẽ aliqui intelligunt. Nonnulli ſui generis arborem, q
bacca ei cerulea ſit, Muſtax, folio maximo, albicãte, flaccido appellata, q Muſtaceis ſubijceret.
Muſtacea quid ſint, & qua ratione fiãt, Catonem conſule. Diximus & in Amylo. Regia, quę &
Augusta dici cœperit, ampliſſima folio, baccis, arbore, guſtatu quoq; nõ aſpo. Aliq ab Augu
ſta Regiã diſpeſcunt, longioribus folijs, latioribuſq;, q̃ anguſta. Baccaliam uero dicunt hanc,
quę uulgatiſſima eſt, bacciſq; fertiliſſima. Sterilẽ earũ triumphalẽ, q ea putant triumphantes
uſos a Cæſare Auguſto, reiecta Delphica. Sterilem & Laurũ eam eſſe ꝓhibẽt, quę miſſa ſit e cœ
lo eidẽ Cęſari, altitudine minima, folio criſpo ac breui, rara inuentu. Eſt & quę Taxa dicit̃, To-
piarij generis, excreſcente in medio folio, paruula uelut lacinia folij. Habet & Spadonia opa-
citatis patientiſſima. Itaq; quantalibet ſub umbra ſolum implet. Extra Herculis columnas, in
mari naſcit̃ frutex, folio Laurea: q eiectus, in pumicẽ transfiguratur, in Heroo ſinu pare aquis
extante lapidea eſt, ſimilis tñ uirenti. Magnitudo frutici bipedalis. In mari quoq; Rubro uiuere B
affirmant eã, ſed ſimilẽ Ariæ. Aria ſilueſtris arbor eſt, hyemis initio fructificans, materie duriſ-
ſima, ut neceſſe ſit, anteq; terebretur, macerari eã prius aqua. Quod & in Robore, Carpinoq;
ſeruat̃. Honos ei ad carbones argentarijs officinis, ut Robori, Vne doni, Picee, utiq; ad coctio
nem primã. Eſt & Aria, ſiue Agria, quã ꝓ Ilice aquifolia Dores habẽt, ut in Fago diximus. Ex
ea Lauro quæ in mari rubro naſcit̃, inſtrumentũ muſicũ Pandura factum a Troglodytis legi-
mus. In Corſica Laurus diu nulla fuit, nunc ibi ſatu prouenit. Ramo Laurum ſeri poſſe, con-
ſtat, quod ueteres dubitauere. Manu ſatarum receptarumq; in domos, fulmine ſola nõ icitur.
Ignes abdicat, ſalis modo, crepitu. Interaneorum etiam uitia, & neruorum, ligno torquente.
Folium eius Lauream uocamus, et Cato Loream. Vna arborum, latina lingua nomen impo
nit̃ uiris. Nam Tullius Ciceronis libertus Laurea nominabatur: qui Ciceronianas aquas epi-
grammate celebrauit. Laureolos quoſdã ueteribus dictos, Iuuenalis & Martialis poetę ſatis in
dicant. Sunt qui Lora hinc dicta exiſtiment, quę antiqui Laura nuncupabãt, a Laurea triũpho
rum: ſub qua ſolerent captiuos uincire, ducendos in pompam. Vti lignum eius ꝓphanis uſi-
bus: ſed ne aras quoq; ipſas accendi eo fas erat: ut quidam mirẽtur. Vnde Horatius, et Papini
us Laurum ipſam, non ſolum Imperatoribus, ſed Vatibus dicatã cecinerint. Cum Hedera Po
etarũ, Laurus Ducum fuiſſe legeretur. Quidam ſeniles baculos, e Lauro quoq; faciũt. Cęſarũ
Pontificumq; domos, militum arma, faſces Impatorum ornare quõdam ſolita. Pacis ut Olea,
ſic uictoriarum Laurus ſemp̃ index. In lauro uetere Spartani libũ et bellaria iacentes rodebant
poſt cœnã, ob id folia eius, Camatidas ἀπὸ τοῦ κάπτειν, quod eſt, rodere uocabant, & placentas
ipſas Camata, ſiue Pſeſta, hoc eſt, polentã, oleo conſperſam: quarũ loco nobilioribus, Epęcla,
ſiue quod idem eſt, Mattye dabant̃, ceu ſportulę quędã maiores precioſioreſq;, ut turdi, palum
bi, merulę, turtures, et anſercs, & alia ijs ſimilia. Poſt obtinuit, ut omne paulo ſuauius atq; lau
tius edulium, Mattya diceretur: ſiue ab eo uerbo, qđ pinſere, unde Magides, & Maze quoque
ſint appellatę: ſiue ab eo, q̃d mandere ſignificat, unde Maſtiche dicat̃. Hæ quia in poſtremo cæ
narum dabantur, ab alijs Epidorpiſmata, & Epidiphnides appellari ſolent. Hinc iuris cuiuſdã
p̃cioſi genera Magis et Capis appellant̃, in Plauti poetæ Pſeudulo. Nam & uaſis genus eſt Ma
gis, quod tamen Varro a magnitudine deducit, ut Capis quoq;, nõ captis legi poſſit. Fuit eñ

Plin. li. 15. ca. 30. & alibi paſſim.
Theoph. li. 3. capite. 12.

Digitized by Google

C hoc moris ueteribus, Iuruléta ipſa nominibus uaſorũ appellare: ut Paropſidẽ, et Tribliõ. Sed & Tragematis uice Laurum in ſecundas menſas inferri ſolitã, Callias & Diocles, ut Atheneus inq̃t, autores ſunt. Ramus Lauri, aut etiam Oliuæ, a quibuſdam uocatur Arſacus. Quanq; & aucula Erythacus, hoc ipſo nomine appellari ſolet. Eſt aũt Erythacus, a Theodoro dictus, Tubecula. Eſt & Tubetra quędam uolucris ab eodem, conficto nomine, quam Ariſtoteles Batin uocauit.

Vide Cęlium lib. 5. cap. 7.

EX M. VERG. COMM.

PRimum id legentes monemus, neſcire nos, quanta ſit eius loci integritas, & fides, ubi in omnibus græcis pariter legitur, ποθέντα δὲ, πραΰνει τὸν σόμαχον καὶ ἐμέτου κινεῖ, quarum uocum manifeſtus eſt ſenſus. Non tamen antiquiores latini, Serapion ſcilicet, & antiquus interpres, quicunq; ille fuerit, ſic quondam legebant. In omnibus enim eſt, Stomachum ſubuertunt, & nauſeas, uel uomitiones faciunt, non diuerſo tamen, ſed contrario penitus ſenſu. Ex quo oborta nobis ſuſpicio eſt, potuiſſe quondam illic πραΰνειν legi, quod lenire et mitigare eſt. Non eñ quod lenit uomitiones facit, ſed aliud ſimiliter deſinens, aut non ideo diſſimile uerbum, qualia ſunt τραχύνει, παχύνει ue, aut ἀνακινεῖ, uel his ſimile aliquod aliud, quod ſubuertendi, miſcendi, & exaſperandi uim haberet.

Illud etiam ex melioribus uetuſtoribusq; græcis inſtaurauimus, quod in impreſſo multiſq; alĳs deerat, ob id ex melle, paſſoue conciſæ. &c. Deeſt enim in pluribus λεῖαι, quod eſt conciſę, & cum melle aut paſſo ſubactæ.

Eadem fide etiam aurium duobus malis grauitati ſcilicet, & dolori tertium addidimus, q̃d incertos uocum ſonos, indiſcreta ſignificatione ad aures peruenientes pertinet. ὠτκλγίαις enim eſt, καὶ δυσκοίαις, καὶ ἤχοις quos ueteres incertos, & indiſcreta ſignificatione ſonos inter auriũ uitia dixerunt. de quibus alibi certius dicemus.

D δαφνίδες

¶ De Baccis Lauri. CAP. CVIII.

LAuri Baccæ magis q̃ folia calfaciunt. Ergo in eclegmate cum melle, uel paſſo proſunt tabi, ortopnœæ, & omnibus thoracis rheumatiſmis. Contra ſcorpionum ictus ex uino bibuntur. Vitiligines emaculant. Succus Baccarum utiliſſime aurium dolori & grauitati inſtillatur, cum uino uetere & Roſaceo. In medicamenta autem adĳciuntur quę neruorum laſſitudines reficiunt, acopa uocant, & ad unguenta quæ calfaciunt & diſcutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. Partus necat. Hepaticis prodeſt, tribus obolis in uino odorato potus.

BARBARI COROLL.

DAphnides, & Daphnococci, Baccæ Lauri ſunt, Daphnoides uero frutex.

πλάτανος

¶ De Platano. CAP. CIX.

TEnerrima Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluctiones ſiſtunt. Tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. Virides pilulæ in uino potæ, ſerpentium morſibus auxiliantur. Exceptæ aũt adipe igni ambuſta ſanant. Incidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures defendit.

BARBARI COROLL.

PLatano in quantam uis altitudinem radicandi ſe natura, modo nihil obſtet, & aquæ ſuppetãt. Qualis in Lycio Athenis fuiſſe traditur: quæ iuxta aquæductum, nouella adhuc, in dodrantes fere centum progreſſa eſt. In Creta inſula, ad Cortyniam, Platanus ſtetiſſe dicitur, ad fontem quendam, quæ folia hyeme non amitteret, ſub qua Ioui compreſſam Europen indigenæ fabulantur. Itemque in Cypro una, ſimili eſſe natura, uiſam aliquando. Platanum in æreo tripode naſci credit Theophraſtus. Vna hac maxime tolerat ſecurim, & ſubuerſa flatu ab radicibus, reponi poteſt: ut Salix & Populus alba. Ideoq; actionem dabat Labeo arborum furtim cæſarum, contra eos, qui proſtratas uel ſubcidiſſent, uel aſportaſſent. quoniam nomine arborum

Theoph. lib. 4. capite. 7. Pli. li. 12. ca. 2. Herodo. li. 7.

arborum continerentur quæ poſſent reſurgere. Hęc Italiæ aduena, diuqꝫ in ea, Theophraſto etiamnum prodente, rariſſima: per mare Ionium, in Diomedis inſulam primum inuecta. Communicata quoqꝫ barbaris occidentis, & ad Morinos uſqꝫ imperij Romani terminos perducta. In Lycia unius ſpecu, Plinij ætate, octuaginta, atqꝫ unius pedum cauo, prædicata. Huius umbra delectatum Xerxem, in terra Lydia reperio, qui diem integrum cum exercitu conſumpſit ſub ea: atqꝫ ut capti amore ſolent, multis donauit arborem muneribus: quodqꝫ ridiculo proximum eſt, cuſtodem ei tanꝗ pellici, Meledonium quendam reliquit. autor Helianus. Nutritur mero Platanus infuſo radicibus. Commendatio eius ſumma. Solem æſtatibus arcere, per hyemes admittere. Platani ſatæ, ut Plinius inquit, regenerauere uitium. Sunt & Platani pumilæ, Chamæ Platani uocatę. Id & genere ſerendi & recidendi fit. Ratione inuenta, ſub Auguſto Cęſare, quemadmodum nemora tonderētur. A Platani foliorum amplitudine Plataniſtos græci uocant, loca ſpacioſa, lateqꝫ patentia, ut Photioni credamus. Platanionem uero Hippocrates ſaxum mari extans leuigatumqꝫ. At Platanos uaſis genus eſt, e quo popana fingebant. Platanum Italia modo raram habet, Romæ uiſam, & in Venetia puincia Baſſiano agro, in uiculo cui Sogia nomen ſit. Theophraſtus e Platano Aegyptia unguentum fieri ſolitum ſcribit commendatum ueſtibus, non per ſe, ſed additum in alia, preſertimqꝫ Irinum.

A

Meminit & Cęlius lib. 13. cap. 31.

EX M. VERG. COMM.

AMabilis & expetita omnibus quondam hæc arbor fuit. Peregrina primum Italiæ, mox omnibus in ea locis, & hortis uirens. Iterum neglecta, paulominus ꝗ ad antiquam gratiam ætate noſtra reſtituta eſt, uiretqꝫ, & in delitijs in Aethruria etiā habetur, magno ipſorum & hominum argumento, quibus uoluptas & uitæ ocia, aut contra ſollicitudo, & utilitas in precio & honore fuerint. De ea qui plura noſſe uelit, Plinium conſulat lib. 24. cap. 5. nos ea, breuitati conſulentes, relinquimus.

¶ De Fraxino. CAP. CX.

FRaxinus arbor nota eſt, cuius folia cum ſucco peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ramenta ſcobemqꝫ potu, perniciem afferre traduntur.

μελία fresno

B

BARBARI COROLL.

FRaxinum, Mileam, & Meliam quoqꝫ, græci uocant: Trinodemque cognominant, hoc eſt, Triozon, quia ramos habeat pręgrandes, ordinatos, pareſqꝫ numero: quod genus arborum, græci ἀξιολογώτατον, hoc eſt, ut quidam interpretantur, egregias appellant, copioſiſſima, procera, teres. Fructificat æſtate. Quanꝗ in duo genera diducitur. Excelſum, procerumqꝫ, ligno candido, molliore, criſpiore, neruoſo, enodi. Alterum humilius, ſcabriore, duriore, fuſciore, ſed folio Laurus, Latifoliæ acutiore, leuiterqꝫ per ambitionē ſerrato, et ut Theodorus inquit, ſubſidenti, quia legiſſet ἐπικασθίζοντι, nos ἐπακανθίζοντι, hoc eſt, non ſine quodam marginis, uel cacuminis aculeo. Ramulum totum, ceu folio ſingulari credas conſtare. quoniam ab pediculo uno, folia ſimul cuncta erumpunt, & per ampla uerſuum interualla, tanꝗ per genicula continenter, ordineqꝫ pendeant, perinde ut in Sorbo, unde Pennata dicitur a Plinio. Internodia latiora candidæ, coniugationeſqꝫ plures, & folia longiuſcula. & magis anguſta, coloris herbacei. Cortex leuis, ſpiſſus & tenuis, rubro colore. Radices crebræ, ſublimes & craſſæ. Carere hanc flore ac fructu, in Troadis Ida, credunt falſo. Etenim fructum fert minutum in ſiliquis, nucoſum, qualem Amygdalæ, guſtu ſubſalſum. Fert & Lauri modo Fraxinus muſcū, & alia quædam aſtrictiora guſtu, circinnataqꝫ, ut pilulæ Platani. Hæc partim cum fructu emergunt. partim multo poſt naſcuntur ei, et quæ Plecta, hoc eſt, plicamēta, ſiue, inuolucra dicuntur. Leuis exire amat cauis, madentibuſqꝫ locis, ſcabra ſitiētibus & ſaxoſis. In Macedonia Bumeliam appellant, raro corpore, minuſqꝫ criſpo, ampliſſimam & lentiſſimā. Fraxinus, Pirus, Piraſter ſolæ in planis, & materia & fructu commendantur. Oportuna cędi autumno eſt. Materies ad plurima utilis. In Ida Troadis, intantū ſimilis Cedro, cortice ablato, ut Plinius, Taxo, Theophraſtus ementes uti fallat. Quidam ſitu diuiſere Fraxinum. Campeſtrem criſpam, Montanā ſpiſſam. Folia earum iumentis mortifera. Cæteris ruminantium innocua, idque in Græcia. Nihil iumentis nocent in Italia. Et hoc de Taxo, Theophraſtus interpretarur, nō de Fraxino. Fortaſſe nominum uicinitas fefellit prodentes, Græcis Fraxinum Mileam, Taxum Milon uocantibus. Matutinas occidenteſque umbras eius, ꝗuis ſint longiſſimæ, nulla ſerpens attingit. Expertum ſe Plinius dicit, Si fronde ea, gyro claudat ignis, et ſerpens, in ignē potius, ꝗ in Fra-

Plin. li. 16. ca. 13. lib. 24. ca. 5.

C xinum fugere ſerpentem. Fraxinus, anteq̃ꝫ ſerpentes prodeant, floret, nec ante conditas folia dimittit. A Fraxini foliorũ ſimilitudine, Fraxinula, ſiue Fraxinago herba dicit̃, ueteribus nuſquam dicta, quod equidem ſciam. Mauritania, uel hanc, uel ſimilem Fraxinulę, Secaculim appellat: in compoſitiones ad uenerem excitandam quæſitas, adhibitam, radice candida, & nodoſa, flore uiolaceo, fere inter candidum & ceruleum, ſemine rotundo, ut Iuniperi. Folio inter Piſum, atqꝫ Fraxinum. Non deſunt tamen qui Secaculim, ex India tantum inuehi putent, notis quas modo expoſui, quandoquidem Fraxinago hæc, quæ in noſtris habetur manibus, inefficax & infirma ſentiatur ad medicinam.

ℂ De Populo alba. CAP. CXI.

POtus albæ Populi cortex unciæ unius pondere, iſchiadicis ac urinæ ſtillicidio prodeſt. Abortiuum fieri tradunt, ſi cum mulino rene bibatur. Folia quoque cum uino poſt purgationes pota, idem præſtare produntur. Tepens foliorum ſuccus utiliter aurium dolori inſtillatur. Pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt, corticem albę Populi particulatim cæſum, & ſulcis ſtercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.8. Theoph. lib. 3.cap.14. Columel.lib. 5.cap.5.

POpulus duplex, alba, & nigra. Alba λευκὴ, nigra, ἄιγειρος græcis appellata. Vtriuſqꝫ folia ut Crotonis, in iuuenta circinatæ rotunditatis ſunt, uetuſtiora in angulos exeunt. Ecõtrario, Hęderæ anguloſa rotundantur. Propterea meminit Theophraſtus, putare quoſdam, mutari candidam, ut Croton & Helix, in Hęderam uetuſtate, quemadmodum & Pirus in Piraſtrum. Habet candida cum quibuſdam perpaucis proprietatem illam, ut ab æſtiuo ſolſtitio circumagatur, hoc eſt, partes ſupinas foliorum conuertat. ſicut Olea, Salix, Vlmus, & Tilia. quod
D quidem ſideris confecti, ruſticis argumentum eſt. Vtrunqꝫ genus erectum, ſed nigra procerior & leuior. Folium ſimile ligno. Intus utriqꝫ par candor. Neutra uidetur florere. Populorum folijs grandiſſima lanugo, græci χνοῦν appellãt. Euolat candidæ, ut Iulus. Noſtri tria genera Populi fecerũt. Albæ: quæ uuas, Bryon uocatas, ferat unguentis, folio numeroſiore, bicolore, ſuperne candido, inferiore parte uiridi. Nigræ: quam Arcades ſterilem putauere. Sed in Creta fructificat in ipſo Ideæ ſpecus aditu, & ad fontem quoqꝫ Sauri, duodecim ab eo loco ſtadijs. In Cindrio quoqꝫ, proximo ab Ida monte, & circa Tiraſiam, parte montuoſa. Tertium genus Libycę, folio minimo ac nigerrimæ, fungiſqꝫ enaſcẽtibus laudatiſſimę. Populi ferunt in folijs guttam, ex qua apes ꝓpolim ſuam faciunt. Inter nigras efficaciſſima Populus eſt, quę in Creta naſcit̃. Ariſtoteles autor eſt, Acheroin uocari nigram Populum. Pauſanias, candidam ita nominatam, ꝙ Hercules in deſcenſu ab inferis, apud Acherontem uidiſſet eam, ramumqꝫ extuliſſet. Proindeqꝫ non alio ligno, cremari uictimas in Elide, Ioui olympio. Ariſtoteles omne ſatum ſiluoſum, arboroſumqꝫ, Acheruſion dici, prodidit. Ad quod forte alludens poeta feſtiuiſſimus, Vlmorum Acheruntem dixerit in Amphitrione. Reſina Populo exigua eſt. humor e cauis huius effluit, medicinæ utilis. Oleum fit & e Populo nigra, ſemine. Populeũ uulgo, AEgirinon, a græcis appellatum. Verno id conficitur, cum plurimum grauis eſt, prægnanſqꝫ reſina. Nam unguentum Populeum ex uua Populi, quæ Bryon eſt, conficitur.

EX M. VERG. COMM.

EXpoſita omnibus in Theophraſto, Plinioqꝫ, & plæriſqꝫ alijs, utriuſqꝫ Populi albæ ſcilicet, & nigræ, de qua mox dicemus, omnis hiſtoria eſt. Poteruntqꝫ uolentes ab illis certiora & plura audire, q̃ꝫ excerpta ex eis, et exſcripta ab aliquibus noſtra fuerint.

ℂ De Macere. CAP. CXII.

μάκερ

MAcer ex Barbaria aduehitur, cortex flaueſcens, craſſus, guſtu perq̃ꝫ aſtringens: qui contra cruentas excreationes, dyſenterias, & alui fluctiones bibitur.

Digitized by Google

MABRBARI COROL. L. A

MAcir, gręce Macer, & Xylomacer, cortex eſt rubẽs, radicis magnę, nomine arboris ſuæ. Conuehitur ex India. Guſtu acerbo, & cum quadam acrimonia, iocũde odorato, ut Galenus inquit. Qualis ea ſit, incompertum habet Plinius. Recentiores, non radicis, ſed nucis odoratæ corticem, ac folliculum eſſe affirmant: idq; uero propius eſt, & plane ita modo cernitur. Hanc nucem græci modo Carion myriſticon appellant, hoc eſt, nucem unguentariam: quæ ſane diuerſa eſt a glande unguentaria, ut poſt conſtabit.

Plin. lib. 12. capite. 8.
Galen. lib. 7. ſimpliciũ far. capite. 89.

EX MAR. VERG. COMM.

MVlta ſunt, quæ inuentum hoc loco Macer, peregrinitatis in hoc ſcriptore, & alienæ elocutionis arguant. Siquidem, quod in aromatum cẽſu, & ordine eſt, naſciturq; in India procul a noſtro orbe, inter uiliores, & noſtræ orbis arbores, tractari non debuit, nec certam habet generis hiſtoriam, ſi quod in India naſcitur, apud Barbaros naſci dicatur. Græcis enim Germani etiam Barbari ſunt, quibus in frigido cœlo nihil huiuſcemodi naſcitur. Neq; Dioſcoridis ętate conſueuerant ad orientem, & meridiem mundi partes Barbariam nominare. Quo fit, ut credamus, a proprijs ſedibus, quæ illi inter aromata erant, in alienum locum temere tranſlatũ fuiſſe Macer hoc, & quod legitur ἐκ τῆς βαρβάρου, ἐκ τῆς ἰνδικῆς legendum, aut intelligendũ ſaltem eſſe. De ligni cortice Galenus multa, & poſt eum Paulus AEgineta, pluresq; alij.

Noſtra ætas ex India aduectum aromatis appellatione nouit, non ligni corticem, ſed odoratæ nucis, corticoſum operimentũ, et quaſi [illegible]loſum folliculũ, qualis in Ponticis nondũ penitus maturis nucibus uidetur. Qui ſi idẽ cũ hoc, & eo quod Galenus Xylomacer uocat, ſit, peritiorũ iudicio relinquimus. Nobis, ut a primo diximus, in ſcriptore hoc, ſuſpecta omnia facit, loci breuitas, incõcinna elocutio, & quod in ꝓbatiſſimo mihi codice, nuſquã Macer hoc legitur. Cæteri tamen omnes de eo tradiderunt. Noſq; eorũ fidẽ & autoritatẽ ſecuti, hactenus de eo egimus.

De VLMO. CAP. CXIII.

VLmi & folia, & cortex, & rami uim habent ſpiſſandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinũtur. Vulnera glutinãt, ſed multo magis corticis Tilia, ſi faſcię loco intorqueat̃. Nam lori more flecti poteſt. Craſſior cortex in uino aut aqua unciatim potus, pituitas trahit. Fracta oſſa celerius ſolideſcũt, ſi decocto foliorũ corticis aut radicis foueãtur. Humor in foliculis enaſcẽs prima germinis eruptiõe, cuti illitus nitorẽ inducit, faciẽq; ſplẽdidiorẽ pręſtat. Qui dũ ſiccat̃, in animalia abit, quæ culicũ formã gerũt. Folia cũ tenereſcũt, olerũ more ad obſonia uſurpantur.

πτελέαν
B

VBARBARI COROLL.

VLmum πτελέαν græci uocant, utiq; campeſtrem, quæ & fruticoſior. Alterũ genus montanæ, Oripteleam nominant. Folium indiuiſum, leuiter per oram ſerratum, oblongius q̃ Piro, ſcabrum. Arbor grandis & celſa, irriguis amica, ligno flauo, neruoſo, robuſto, ut quę tota cor ſit. Vtũtur eo ad fores lautiores, ad cardines, aſſamenta portarum, & torcularia, fonitum caueas, & ad carpentarium quandoque opus. Viridis facile cæditur, ſicca difficile. Sterilis habetur arbor. Cradæ Vlmo, ut Fico, Robori, Platanoque gignuntur. Vuam fert, & in petiolis lachrymæ modo gummi, & beſtiolas culicibus caprifici ſimiles, in foliculis & autumno Cachryes uocatas, cõplures, minutas, atq; nigras, ut Theophr. ſcribit. Italiæ quatuor Vlmi ſunt genera. Noſtrates denſiore folio, & ab eodem pediculo numeroſiore. Gallicũ. Silueſtre. Quartum Attinias uocant. Excelſiſſimas, & in ijs Sicanas illis præferũt: quę nõ ſunt riguæ. Steriles Attiniæ. Ideo plantis ſeruntur, autumno uitibus, & Maritas appellamus. Reliquæ proueniũt. Samara, ſiue Amara, ut Columellę placet (ita nominat̃ Vlmi ſemen) colligũtur circa martias Kalendas, cũ flaueſcere incipit, priuſq̃ folio ueſtiantur Vlmi. Columella Vlmorũ duo tantum genera putauit. Gallicũ, & Vernaculũ: illud Attiniam, hoc Noſtratem uocari: qui & Tremellium ſcropham reprehẽdit, ꝗ Attiniam Vlmum nõ ferẽtem Amaram falſo ſit opinatus: Nam rariorem, inquit, ſine dubio creat: & idcirco plæriſque ſterilis uidetur, ſeminibus inter frondem primę germinationis latẽtibus. Itaq; nemo inſerit ex Amara, ſed ex ſobolibus. Eſt au

*
Theophr. lib. 3. cap. 14.
Plin. lib. 24. capi. 8. & lib. 17. cap. 11.
Columella libro. 5. cap. 5.

C tem Attinia lõge lætior & procerior noſtrate, frõdemq; iucũdiorem bubus præbet. Amara, ut dixi, dicit̃ ſemen eius latina uoce. Nã græce, ἀμάρα nõ hoc ſignificat, ſed riuulũ & incile rigandis hortis. ita dictũ, quia marceſſere ꝓhibeat: ſed & auriũ cauernæ, dicuntur a græcis Amaræ.

T E X M. V E R G. C O M M.

THeophraſtus & Plinius longiſſime de hac arbore tractauerũt, ideoq; nec a nobis deſyderanda. Illud tãtum monemus, uoluiſſe nos Tiliam corticis illic dicere, quo loco legitur, Cortex pro uinculo & faſciola uulneri. &c. Qua rei deſcriptione Plinius antea uſus fuerat, ne Tiliã arborem Vlmo miſcuiſſe nos aliquis dubitaret. Scimus enim & nos, a Tilia arbore, cuius materia lenta & tractabilis eſt, quõdam Lẽtiſcos, faſciolaſq; in coronis ex ea arbore pendẽtes.

Non omittemus præterea, in deijcienda aluo, Plinium frigida aqua tantũ uti, nec pituitã ſolum, ſed etiã aquã deijcere: quæ neſcio an Dioſcoridi deeſſe poſſint, & abundare uinũ, quo hic in eadem purgatione utitur.

Et cum nihil oſſeum in Dioſcoride illic legeretur, ubi dictum a nobis eſt, ſolideſcunt celerrime oſſea ſuccedente cicatrice. &c. non ſine cauſſa ad fracta oſſa contrahendam eſſe rem cogitauimus: cum illic πωροῖ uerbum eſſet, quod id tantum ſignificat, ut paulo ante teſtati ſumus, & præter id κάταγμα, quod in fractis tantum oſſibus, ab antiquis medicis receptum eſt.

Quas deinde beſtiolas culicibus ſimiles in Vlmi folliculis naſci Dioſcorides ait, a Theophraſto Cnipes dicũtur, quẽadmodum ex Caprificis euolãtes. Similes his, aliæ beſtiæ Pſenes ab eodem uocantur.

ἀπὸ τῶν παλαιῶν καὶ πρίμνων σαπρία.

De Lignorum marcore, CAP. CXIIII.

INcidens caudicibus ligniſque ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Serpẽtia cohibet, ſi cum pari aniſo & uino ſubacta, linteiſque impoſita, illinatur.

B A R B A R I C O R O L L.

CAriem lignorum, σαπρότητα græci uocant, & Embion poeta.

E X M. V E R G. C O M M.

D CRedidiſſem ego facile, de Vlmi carie tantũ a Dioſcoride agi hoc loco, niſi Paulus AEgineta his uerbis ſubſcripſiſſet. Lignorum caries, eorũq; præcipue, quæ mediocrem adſtringendi uim habent, qualis Vlmus eſt, humentia purgat ulcera, & explet.

αἴγειρος

De Populo nigra. CAP. CXV

POpuli nigræ folia cum aceto illita, magna utilitate podagricis doloribus illinũtur. Reſinam Populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile eſt. Lachrymam commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in ſuccinũ, quod Electrum uocant, alij Chryſophoron. Id attritu iucundum odorem ſpirat, & aurum colore imitatur. Tritum, potumq; ſtomachi uentriſque fluctiones ſiſtit.

B A R B A R I C O R O L L.

Theophra. libro. 3. cap. 14.

POpulus nigra, qualis ea ſit, indicatum eſt in candida. De ipſo autem Electro, ſunt qui tria eius genera conſtituant. Ex arborum ſucco primum, quod inde Succinum dicatur: ut non hoc ſit quod Homerus nouerit. Secundum naturale, quinta parte argenti, ut in canalienſi auro. Tertium cura fit, ex tribus auri partibus, & una argenti: quanquam quod quintam partem argenti excedit, incudibus non reſiſtat. Errare Plinius exiſtimat, qui melius eſſe putant naturale. Cuius probatio, ut ueneno accepto, & ſtridorem emittat, & uarios quaſi arcus cœleſtis in diſſimilitudinem reddat colores. Narratur & hæc ad lucernarum lumina clarius argento ſplendere. Electrum inquit Strabo, purgamentum ipſum auri eſt, coctura prima qđ ex ſulphuroſæ cuiuſdã cretæ comitatu fit. Argentũ aurũq; in ſe cõplexũ, chymiſtæ Phaetontem uocant. Diuerſum ab hoc uidet̃ genus eſſe qđ Ambra, ſiue Ampar caninũ dicit̃. Aetius Ambar, nos Succinum oriẽtale primi nominauimus: incõpeatum ueteribus ut arbitror, multis locis ſcaturiens, bituminis & ſulphuris modo. Diſcrimen eius triplex, Ruffum, & pingue præferunt.

runt. Selachiticũ, a municipio quodam Indiæ uocatum, ubi naſcitur. Subalbidũ ex Arabia fe A
lici. Minus probatur e maritimo quodã oppido, cui Sechra nomen eſt. Deterrimũ nigreſcit, quod piſces deuorauere. De hoc tamen alij aliter. Nos græcam fidem ſequimur.

EX M. VERG. COMM.

VEriſimile eſt, debuiſſe in ſcriptore hoc etiam coniungi Populũ albam, & nigram, & neutram abſq; altera tractari. Nos tamẽ, quoniã locis omnibus in antiquiſſimis græcis reperiuntur, eas relinqmus, nõ auſi mutare, qđ antiquorũ omniũ codicũ fide immutabile eſſe debuit.

De Succino, quod Electrũ ueteres, noſtri Ambram dicunt, qui noſſe uelit plura, apud Plinium legat libro ultimo, cap. 3. & 4.

Nos etiã illud adijcimus, credere nos, nõ ex utraq; Populo ſuccinũ fluere, ſed ex nigra tantum: ideoq; non ἐξ αὐτῶν numero multitudinis, ſed ἐξ αὐτῆς numero ſingulari legẽdum eſſe locum. Nihil tamẽ teſtantibus omnibus græcis, mutatũ a nobis eſt, cognoſcendumq; id diligentioribus relinquimus.

De Harundine. CAP. CXVI.

IN Harundinum genere quædem Naſtos uocatur, ex qua ſagittæ factitari ſolent. Alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiũt. Alia quod fiſtulis addicta ſit, Syringias, cui multum ineſt carnis, crebris cincta geniculis, ad librorum conſcriptionem accommodata. Alia craſſa, concaua, apud amnes naſcens, quæ a quibuſdam Cypria, ab alijs Donax appellatur. Alia Phragmites, ſeu Valltoria, gracilis, candicans, uulgo cognita: cuius trita radix per ſe, aut cum bulbis ſuis illita, ſpicula aculeoſq; corpore extrahit. Luxata, lumborumq; dolores, cum aceto mulcet. Virentia fo B
lia tuſa, & impoſita ignibus ſacris medẽtur, & cęteris inflammationibus. Corticis cinere perũctę cũ aceto alopecię ſananť, Paniculę lanugo ſi aures intrauerit, exſurdat. Eundẽ effectũ implet Harũdo quę Cypria dicitur.

BARBARI COROLL.

HArundo κάλαμος a græcis diciť, a Phœnicibus Gingros, ob Adonin, quem Gingrem uocant, & lugent. Radices eius uiuaces, geniculatæ, ac fere inſolæ, ſimiles ijs partibus, quæ ſupra terrã eminẽt. Huius duo ſuma genera. Tibiariũ. i. Auleticon. Vulgare poſterius. Hoc in Characiam, hoc eſt, Vallarem, craſſam & ualidã, quæ Grętanica quoq; uulgo diciť, & a Vitruuio Cerdone gręca. Et in Plotiã, ſiue Plocimon, diducitur, hoc eſt, flutam, uel nexilem, graciliorẽ & imbecilliorẽ priore, utraq; Orchomeniũ circa lacũ. Superior, in ripis exſpaciãtis ſtagni, et in Comitibus (ſic enim Harundinetũ prædenſum & farctũ appellãt) ſequẽs ſubtilis, in inſulis fluitantibus, quas græci Ploadas uocãt, in immẽſum prælatis ijs, quos Cephiſus amnis abluiſſet, ut cecinit Pindarus. Interim cũ Auletico naſciť Characias, ſed longior cæteris, & uermibus obnoxia. Tibialem hyeme legũt, uere tunicas eximũt, æſtate per internodia cędunt. Optima fieri armamẽta e medio geniculo, molliſſima e ſupioribus, duriſſima ex imis aſſerunt. Perſuaſum erat, & ligulã ex ſua quanq; tantũ harũdinis parte cõgruere: & eam: quæ radicem anteceſſerit, lęuo Tibiarũ lateri cõuenire, quæ cacumẽ, dextero cæterũ internodio, in duas partes diſſecto, utriuſq; ligulæ os inciſuræ cõmittebať: alias negatur congruere: Theophraſtus autor. Plinius magno nominũ ambitu, Calamos numerat: AEgyptios chartis ſeruatos: probatiores tamen Gnidios: & qui in Aſia circa Aneticũ amnẽ naſcãtur. Noſtratibus fungoſior natura, bibulos, cauo intus corpore, tenui ſuperne ligno fiſſiles, præacuta ſemper acie geniculatos. Gracilitas nodis diſtincta, lęui faſtigio tenuať in cacumina, craſſiore paniculæ coma, qua pro pluma implentur ſtrata cauponarum. Et hæc ad nauium commiſſuras in Belgis, glutino quocunque fidelior rimis explendis. Bononienſes e Rheno amne, quibus plurima ineſt medulla, ponduſque uolucre. Contra flatus quoque peruicax libra, ut nullus ſagittis aptior ſit calamus. Poſt hos Cretici & Belgici laudantur. Creticus carnoſſiſſimus, lõgiſſimus internodijs, lentiſſimus ſi calfiat, Toxicus, id eſt, ſagittarius, ob excellentem eius uſum, a Theophra. dictus. Nunc ſcriptorius, ex ea inſula præcipuus, nec aliũde fere expetiť. Omnibus prẹferũtur Indi, ut q haſtarũ quoq; uicẽ prępilati, hoc ẽ, cuſpidibus additis, prębeãt. Iis amplitudo arborea eſt: nec dubitať.

Theophraſt. lib. 4. cap. 11. Plin. lib. [illegible] ca pi. 35. Lib. [illegible] ca. 11. lib. [illegible] pite. 20. & [illegible]

C E quarũ radicibus, ut Solino placet, ſuccus exprimit̃ ad ſuauitatẽ mellis, quaſi Saccarum inter pretari poſſis. Longitudo ſubrectarũ, 30. fere paſſus, humi uero ſerpentiũ, 50. craſſitudo cubito rũ ternũ, interim ſenũ: quæ tamẽ Strabo nõ credidit. Diodorus in auſtrali quadã inſula, æqno ctiali plaga ſcribit harũdines haberi plurimas, fructũ candidum, Eruo ſimilẽ ferẽtes, e quo ſua uiſſimus panis cõficit̃. AEque fabuloſum atq; illud, ꝙ in eadẽ inſula, duas naſci tradit herbas, ſupra quas iacẽtes, placidiſſimo ſomno moriant̃. In AEthiopia certe populi, radicibus Harun dinum in farina tritis, uictitant, & ob id Rhizophagi nominantur. Spiſſius mari corpus In- di tradũt. Fœminæ capacius. Nauigiorũ etiam loco, ſingulis eorũ internodijs circa Aceſinem maxime amnem, ternos homines capiẽte alueo. Syringias, totus concauus, ita dictus, quia fi- ſtulis utiliſſimus, quoniam nihil ſit ei cartilaginis atq; carnis, ut Plinius exiſtimat. Dioſcorides craſſa eum carne deſcripſit. Tibialis, Orchomenius, ideq; Auleticus, cõtinuo foramine parui- us eſt. Fruticoſiſſimus Donax, nõ niſi in aquaticis natus, latine Canna. q̃q; Canna apud nos, ut inqt Columella, gracilẽ & degenerẽ ſignificat harundinẽ. Apud grecos fiſcellę genus Cãna dicit̃, ut eſt apud Pollucẽ. Præfert̃ aquaticis, ſiccus. Laconicis foliũ uariũ, & ab ima parte denſi

Vide Cęliũ libro. 5. cap. 26.

us, tunicis longioribus: quales circa ſtagna, diſſimiles amnicis. Eſt & obliqua Harũdo, nõ ex- celſa, ſed iuxta terrã fruticis modo ſe ſpargẽs. Suauiſſima in teneritate, pecori. Ab aliqbus uo- catur Elegia. Zeugitæ, calami dicunt̃, Armamentarios Theodorus interpretatur, cũ in ampli- tudinẽ aucupatoriã adoleſcũt. Auletici, lacu Orchomenio, influente Cephiſo amne, ꝑmanen teq; anno, celerius autẽ recedẽte. Graciliores, Bombycinæ appellabantur. Horũ generũ fœmi næ, Spadones et Eunuchiæ uocari ſolitę, ſolio latiore, candidiore, nulla, uel modica lanugine. hinc erãt armamẽta ad cãtus incluſos, quę gręci Iugamẽta, ſiue Paria, hoc ẽ Zeuge, ad dexterã & ſiniſtrã tibiã utilia uocabãt: qđ ita eſſent cõiunctæ, ut altera eiuſdẽ carminis incentiua, altera

* ſuccẽtiua foret, ad Bacteriã a Theoph. (niſi fallor) appellatos. De Bacteria meminit & Plutar. & Pollux, geſtameq; id theatraliũ ꝑſonarũ demõſtrant eſſe, ut Scipionẽ Plautus, rectũ inſigni- bus, curuũ ignobilibus. In ſacris certe literis Bacteria dicitur inuocatio ea, quæ poſt pręceptio

* nem addi ſolet. Quid ſi qs in Theophraſto, nõ ad βακτηριαν, ſed ἐμβατήρια legendũ putet? Erat au tem hoc & loci nomẽ, ut inqt Pollux, & theatralis cuiuſdã operę cãtionisue genus, ſtatariũ, &

D citra ſaltationẽ, ac tripudiũ: quo Lacedęmonios & Arcades uti ſolitos incinẽte modulos & fre quentamẽta quædã ſimplicia tibicine Atheneus cõmemorat: qđ & Enoplion uocauerint: etiã Embaſim, hoc eſt, ingreſſionẽ inceſſioneq;, ut ẽ apud Gelliũ. Ob id incluſos cãtus a Plinio di- ctos intelligo, qbus antiquitas in theatro contẽta erat, ſimplici adhuc muſica, hoc eſt, ut Theo

* phraſtus inqt, Aplaſto, cõprimentibus ſe tibiarũ ligulis, quia tempeſtiue cæderẽtur, ideoq; ad uarietates, flexuſq; ſonorũ inutilibus. ad hoc exẽpli, πιλὰν κιθάρισιν uocabãt: cuius inuẽtor Ari ſtonicus fuiſſe dicitur, ut Atheneus meminit. Illos autẽ, quibus operoſa ratio canẽdi placuit, Camptaulos, a uocũ inflexione appellauerũt: quod nomẽ in Carini Cęſaris uita deprauatum, correximus. Correxit hoc luxuria, & per ſolſticia cędi placuit, ut in trimatu demũ utiles fierẽt apertioribus earũ ligulis, ad flectẽdos ſonos. Armamẽta ſane, Plinio eſt, ubi ꝓ Iugamẽtis uine arũ, Pedamẽtisue accepit. Tibicines gręci, et Monaulos, & Calamaulas, et Rhaphaulas quoq; dicũt. Habet̃ & illa diſtinctio. Tibiarũ aliæ uirginales & puellares. Aliæ uiriles: quas & ꝑfectas & plusq̃ ꝑfectas cognominãt. Sũt & cithariſticæ quædã Tibiæ: item quę Dactilicę uocãtur, & quę Lyſiodicę, & Tragicę. Lyſiodi uero dicebãtur, q mimos q̃ſdã ſub ꝑſonis muliebribus age bant, ut uirilibus Magodi. Nã Elimi tibiæ apud Sophoclẽ in Niobe, nihil aliud uident̃ eſſe, q̃ Phrygię: quas & Scytaleas, ob craſſitudinẽ appellãt, et obliquas, ut inqt Varro, ſiue impares, quẽadmodũ Serranas, quæ pares eſſent & æqualibus cauernis. cũ in Phrygijs dextera unũ ha beret foramẽ, ſiniſtra duo: quarũ inuẽtor Midas. Nominant̃ & Diopi, hoc eſt, biforæ, qbus & nos utimur, ſed e buxo, aliaue materia. hæ corniculorũ tubarũq; ſunt, & ſemꝑ fuere comites. Hebebãtur olim & Hemiopi, hoc eſt, ſemiforæ: quas & minores, & imꝑfectas, & puellares uo cabant, atq; terrenas, hoc eſt Moluculas, epulis adhiberi ſolitas. Vt hoc uideat̃ Plautus intelle xiſſe, cũ ſemiſonarios artifices quoſdã nominat. Itẽ Meſocopę, & Hypotretæ, qđ alterę in me dio foratę, alterę ad imũ ꝑtuſæ forẽt. Tityrina quoq; tibia eadẽ eſt quę harũdinea. Nã Magadis & Palæomagadis ea eſt, quę acutũ graueq; ſonũ reddit, genus citharíſticæ tibiæ: q̃q; Magadis & Pſalteriũ nomẽ eſt idẽ cũ Sãbuca & Pectide, ut multis placet, nec tñ omnibus. Alias quoq; Tibias in arbore Loto diximus. Singularẽ tibiã Monocalamõ, & Monaulũ uocãt: ſicut multi plicẽ Polycalamõ. Priorẽ Marſias Celænis, aut Mercurius inuenit. Alij Seuthen, & Rhonacen Medos homines inueniſſe quidẽ, ſed Marſiã uinxiſſe cera putãt. Alteras Silenus, ſiue Marſias, quorũ Poetę gręci, tibiã plærũq; Lebyn uocãt, ab inuẽtoris patria, ut Duris ſcriptũ reliqt. Var

ro Præcentiuas

Digitized by Google

ro Prçcētiuas & Succētiuas cōnumerat: quarū ſit uſus ad puluinaria præcinendi ſubcinēdiqꝫ, a quo & Prçcentores & Subcētores appellant. Item Vaſcas, foraminibus ꝙ prçcentiuæ pluribus. Lydias porro, eaſdemqꝫ Turarias uocabant, ꝙ inter Tura adhiberentur. Gingrinæ, tenuiorem ſonū edebāt, ꝙ Vaſcæ. Clariſſimū AEgyptiæ, Garrulū Arabicæ. Ob id græci nugacem hominem, Arabicū tonariū, prouerbio facto nomināt. Acutiſſimæ Gingrinæ habebantur & Corinthiæ, ut inquit Solinus. Gingrinas, ab anſerina uoce dictas putāt. Nam & græci, χιγγλίζειν pro eo quod eſt, tibia ſonare, dicunt. Ego a Ginge, qui ſit Adonis, ut huius capitis initio monſtrauimus. Erant & ſuæ funerū tibiæ, ſiue tubæ, ut inquit Gellius, quarū peritos, Siticinas uocabāt, non quaſi ſiccniſtas, a genere tripudij, ſed ꝙ ad ſitos, hoc eſt, uita functos, & terra cōditos ſonarent. Erant & Tonaria, quibus uti Gracchus ſolebat, ad cōponendā in cōcione uocē eburneis. Nota eſt hiſtoria. Eſt & in Italia naſcēs, ex qua fit Adarcha nomine, de qua poſt dicemus. Aucupatoria ſane harundo, a Panormo laudatiſſima legit̃, & Panorito, Piſcatoria abaritana ex Africa. Muſicæ harūdines, ex inſula Siciliç, Thermitano agro ſita laudātur, ut Solinus ait. Sunt & aliæ ſine nominibus harūdines, proceritate, breuitate, craſſitudine, exilitate ſimilibuſqꝫ diſtinctæ: adeo, ut. 29. earū genera demōſtraſſe Plinius ſe dixerit. Harūdo omnis, ex una ſtirpe numeroſa, atqꝫ etiā reciſa, deuſtaqꝫ fœcūdior. Folia Indicis tantū breuia. Omnibus a nodo cōplexus initiū eſt membranis per ambitum tenuibus, raroqꝫ, non a medio genu procumbentibus. Latera in rotūditatem bina, ſup̱ nodos alterno ſemper inguine, hoc a dextra, illo ab leua, ſuperiore per uices. Inde exeunt aliquādo rami, qui ſunt calami tenues. Mira huius & Filicis diſcordia. Vtriuſqꝫ radix cōtrita & impoſita, ſtipem alterius eijcit infixū corpori. Ad hūc uſum, ex Harundinis radice medicamentū Hippocrates, Epiſpaſtron Orchomeniū, uidet̃ quibuſdā appellaſſe. Magna cū altero genere concordia. ſiquidē ut Cato præcipit, optime corruda ſeritur, ubi ſint harūdines. Harūdinibus ſeptentrio, domos ſuas operit: duratqꝫ ita in altitudine tegulū earum. In reliquo orbe cameras leuiſſime ſuſpendunt. Harundinis Italiæ uſus ad uineas quoqꝫ, ut Arpino agro. Paniculæ florē illū, auribus infeſtū, Anthelem grçci appellāt.

A

Arabicus tonarius. Prouerbium.

Gell. li. 20. capite. 2.

EX M. VERG. COMM.

QVos cum radice Harūdinis bulbos diximus, oculos eius intelligimus, quo nomine etiā ueteres in radice Harūdinis eā partē dixerūt, unde noua eius ſoboles quotānis naſcit̃.

B

De PAPYRO. CAP. CXVII.

PApyrus, qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuç in medicina utilitatis ad laxandas fiſtulas. Madefacta lino inuoluitur uſque dum inaruerit. Conſtricta enim atque immiſſa in hiatum completur, & intumeſcendo fiſtulas aperit. Habet neſcio quid alimenti radix. Itaque AEgyptij eam mandunt, ſuccum tantum deuorantes, & manſam expuunt. Ipſis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ Papyri cinis depaſcentia ulcera cum omnium partium, tum oris maxime cohibent. Verum melius id combuſta Charta præſtat.

BARBARI COROLL.

PApyrus, et Papyrū, latine dicit̃. In paluſtribus AEgypti, aut qeſcentibus Nili aquis naſcit̃: quç regio, Delta, & inferior pars uocat̃. Item Syriç, circa quē odoratus ille Calamus lacū naſcitur, & in Euphrate circa Babylonē. In AEgypto, nō excedēte bina cubita gurgitū altitudine, uolari hominis robuſti, brachialiqꝫ radicis craſſitudine. Obliqua hçc, atqꝫ denſa, nō amplius ꝙ cubitorū decē longitudinis. Triāgulis Papyrorū lateribus, qui a terra multis partibus tolluntur, pedibus, ut inquit Strabo, decem, uel ut alij, cubitis quaternis. In gracilitate faſtigiati, ſuſtinentes comata, ac Thyrſi modo cacumē includentes exile. Ad nihil utile, præterea nullo ſemine, aut uſu eius alio, ꝙ floris ad Deos coronādos. Radicibus incolç utunt̃, nec ignis tm̃ gratia, ſed ad alia quoqꝫ utēſilia uaſorū: ut q̱ p̱ba & alta materie ſint. Ex ipſo quidē Papyro nauigia texunt. E libro uela, tegeteſqꝫ, necnō & ueſtis genus, & ſtragula & funes. Mādunt crudū elixū, ſucco deuorato, corpus expuentes. Scitur & uſus ex eo ad chartas ueteribus. Nūc alia earum officinis inuēta ratio eſt. Habet̃ & in AEthiopia & Italia Papyrus uel p̱miſcue, Ciminio lacu plurimum, ſed alterius forte generis, nec ad chartas utile. quandoquidem AEgypto propria tribuitur, & Biblos appellatur. Alioquin Strabo, in India quoque naſci Biblum ſcribit. Idem autor, in parte Nili, quæ dicitur inferior, abundare tradit eam: quoniam ibi prçcipue colatur.

Plinius. lib. 13. cap. 11. 12.

Digitized by Google

C & duorum eſſe generum: deteriorem, & meliorem: quę Hieratica dicatur: unde & nomē Char tæ Plinio. Herodotus ueteri conſuetudine pelles quoq; hircinas, & ouillas, Biblos uocari tra- dit, φ ijs in penuria chartarum uteretur uice.

De MYRYCA. CAP. CXVIII.

μυρίκη MYrica, ſeu Tamarix arbor, uulgo cognita eſt, cum apud pigras & ſtagnātes aquas enaſcatur, fructum quaſi florem ferens com page muſcoſum. AEgyptus, Syriaque alteram gignunt mitiorem, ſilue ſtri cætera ſimilem. Fructum parit Gallæ proximum, inæqualiter, aſpe rum guſtu, quo conuenienter utimur uice Gallæ in medicaminibus ocu lorum oriſque. Datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & con tra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morſus. Illitus tumores inhibet. Cortex in eoſdem uſus adhibetur. Decoctum fo liorum cum uino potum, lienem abſumit. Ad dolorem dentium in collu tionibus ſalutare, & mulieribus fluctioni uuluæ oportunū in deſeſſioni bus. Phthiriaſi, lendibuſque circumfuſum prodeſt. Abundantiam fœ minarum ſiſtit impoſitus arboris cinis. Potorios calices e caudice lienoſis moliuntur, quo datus in his potus proficiat.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. cap. 11. MYricen, Tamaricem uocant Corinthi:. Et in Achaia quoq; eſt, & Bria dicitur: & cum plus iuſto adoleuit, Promala utique poetis. ſilueſtris, & ſterilis forte, quia fructus ei bryodes, hoc eſt, muſcoſus. Nam ſatiuæ ſimilis Gallę prouenit: quæ in Syria, & in AEgypto copioſa etiam eſt. Hanc & Amaricem nonnulli appellant: ſimilem ſcopis amerinis prodentes. Neq; ta

D men omnibus eandem eſſe Tamaricem & Amaricem placet. Myrices certe infelicia ligna uul go nominantur: quoniam nihil ferat pręter floſculum, de quo diximus, muſcoſum: nec fera unquam. Huius cum uno uiſcerum liene tanta diſſidentia eſt, ut affirmēt, a Democrito ſumen tes, ſi ex ea alueis canalibusue factis bibant ſues, ſine liene inueniri. Et ideo homini ſplenetico cibū potumq; dant in uaſis ex ea fabricatis. Illud obiter indicādum eſt Columellæ ſtudioſis ut locum in octauo eius libro corrigant, ita ſcriptum. Succurritur, inquit, ſi fabricentur Cana les Tamaricis & Ruſco. Legendum eſt, Tamaricis e trunco, author Dioſcorides. Nec illud nō docendum, qui uitro ſoluendo firmandoq; accurrāt, ex hac arbore potiſſimum igni ſuo eſca miniſtrāt. Cuius radicem officinæ Caſiam uocare ſolēt: & quæ palam imperitia medicorū eſt pro Caſia odorata utuntur. Folium Miricæ ſunt qui Sabinæ herbæ nō nihil ſimile pnūcient

EX M. VERG. COMM.

QVam cæteri græcorum appellatione Myricen, potius φ Tamaricen dixerūt, nos autho re Columella, plantarum & Romani ſermonis grauiſſimo teſte, Tamaricen libere & intrepide diximus. Is enim de ſuillo pecore, eiuſq; morbis lib. octauo agens, Solere ait ſues ui tioſi ſplenis dolore infeſtari, accidereq; id malum magnis ſiccitatibus, quo tempore ſtratis pa ſim ſub arbore pomis, ſues dulcedinē pabuli cōſectātes, ſplenis incremento laborāt: ſuccurrio huic malo dixit, ſi e trunco Tamaricis fabricentur canales, impleanturq; aqua, deinde ſitient bus admoueantur. Quippe ligni ſuccus medicabilis epotus, inteſtinum lienis tumorem com peſcit. Quo uno teſtimonio ſatis fore nobis credidimus, ut quæ græcis μυρίκη eſt, latinis Tama rix quondam fuerit, & adhuc ſit, eodem in duobus autoribus eiuſdem mali conueniēte reme dio. Sterilem Tamaricen in Theriacis ſuis Nicander eſſe teſtatus eſt, ſpecioſumq; eius fruticē ideo μάντιν .i. uatem uocari, quoniam iuſſerit Apollo uates Tamaricis ramulū, manutenen tes uaticinari. Verſiculi eius ſunt.

καὶ μυρίκησ λάζεο νέον πανακαρπέα θάμνον,
μάντιν ἐνὶ ζώοισιν γεράσμιον ᾗ ἐν ἀπόλλων,
μαντοσύνασ κορυπαῖοσ ἐθήκατο καὶ θέμιν ἀνδρῶν.

Quæ ſic facile uertat aliquis. Sumito præterea Myrices fruticem, uatem inter uiuentes ho noratum. In qua Apollo Corypæus uaticinia poſuit, & iura mortalium. Ob quam cauſſam

ex hiſtori

ut ex hiſtoria collegimus, Magi & Scythæ ad uaticinia ſua Myrice utebantur. Quod genus diuinationis ab aliꝭs gentibus etiam ſeruatum eſt. Herodotus ſiquidem ſępe in diuerſis gentibus Myriceis ramulis uaticinia fieri teſtatur. Ob quam cauſſam & Apollo Myriceus quondam dictus eſt. Quoniam ex eadem arbore in pompa Iouis coronari ſolitos in Aegypto ſacerdotes, & in Media Magos, ex antiquioribus ſcriptoribus plures retulerunt. A

De Erica. CAP. CXIX.

ERica fruticoſa arbor Myricę ſimilis, longe minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos, quam coma ſerpentium ictibus illitu medetur. ἐρείκη

BARBARI COROLL.

ERicem, colore tradunt Roris marini, ac pene folio. Propterea Theophraſtus uberrimam Libanotide Erice naſci refert. Mel quod e flore huius, apes faciunt, Ericeum uocatur, ſimile arenoſo, ſilueſtre, improbumq;. Conuehitur poſt primos autumni imbres, cum Erica. Sola floret in ſiluis. Aſiæ, Græciæque fruticibus aſcribitur. Athenienſes hanc, ut ait Plinius, Tetradicen, Euböea Siſarum, ſiue ut Varro Siſaram, unde liquidum mel fiat, putantque apibus eſſe gratiſſimam. Fortaſſis, quia tunc nulla alia ſit copia. Theophraſtus, Tetralicen, non Tetradicē, niſi mendoſus codex eſt, appellat, in genere fruticum aculeatam, & germinantem æſtate. De hac Erice intelligat, nec ne, haud ſcio. Quia tamen bis anno floret Erice, prima uidelicet & ultima ſilueſtrium, nec inter acculeatas ponitur, fieri poteſt, ut alia ſit Tetralix ſua Theophraſto, alia quæ pro Erice Athenis capitur: niſi quis hanc Tetradicē, illam Tetralicem uocari malit. Meminit & Tetragoniæ uocatæ Theophraſtus, ſed inter arbores quæ tardiſſime germinãt, ut Thyia, Taxuſq;. Theodorus Quadratoriã interpretatus eſt, melius ſi Quadrangulã. Columella Ericem intelligit, cum amaricum, ſiue amaricem, & amaricinos flores commemorat. Quanq; & ibi lectio corrupta in eo fertur. Nam & amaranthini, pro amaricinis, & tamaricem pro amarice, ſcriptum fere inuenias. Cum ſit Tamarice, nõ Erica, ſed Myrica. Confundit hoc Palladius: qui tertiam mellationem, Tamariſci floribus (ita enim uocat ipſe Tamaricem) cõſtare tradidit: cũ Erices, ideſt, Amaricis ea, non Tamaricis pabulo fiat, autore Plinio. Niſi quis Tamaricis appellatione, ueteres & Ericem, & Myricem ſignificare uoluiſſe dixerit. Plinius Ericem Ilici ſimilem deſcripſit. Credo Myricem, non Ilicem legendum, cum Dioſcoridis autoritate, tum quod ita modo cernitur in Patauinis montibus: non quidem folio, quod ei Roris marini ſimile tribuitur, ſed muſco, quem floris uice habet, ut Myrica. Quod autem Erice uideatur etiã uocata Siderites, libro Pliniꝭ undecimo, nos eum locum in caſtigatione Pliniana, deprauatum oſtendimus.

Pli.li.11.ca.16.

B

EX M. VERG. COMM.

VItilibus plæriſque. Qualis Salices, Vitex & Geniſtæ ſunt: ueluti congenerem illis plantam libro uiceſimoquarto Plinius Ericem adnumerat. Omnes Tamarici ſimilem tradiderunt, floreque eius, qui ſolus extremo autumno ab apibus inueniatur, ultimam mellis uindemiam fieri.

Theophractus Libanotidi, quam Roſmarinũ Romani dicunt, ſimilem feciſſe uidetur. Ex quibus omnibus, non fuerit difficile notas has omnes diligenter obſeruantibus, quæ nam ea nunc ſit oſtendere. Nobis inclinat animus, in Geniſtarum genere, ſilueſtrem a nobis dictam Ericem hanc eſſe. Vidimus enim aliquando ſeptembri & octobri menſe, utriuſque Geniſtæ flores. Non tamen quotannis, & ubiq; apud nos eo tempere florent. Quod cœli maiore benefitio aliꝭs poteſt competere locis.

Erice in Aegypto quondam fuit, grata Iſidi arbor, quæ tempeſtate eiectum Oſyridem excepiſſet, ſubitoq; incremẽto intra ſe clauſum operuiſſe. teſtis et autor Plutarchus libro de Iſide et Oſyride. Paulus Aegineta dicit diſcutiendi uires ſine eroſione habere, foliaque & flores in uſu præcipue eſſe.

De Acacalide. CAP. CXX.

ACacalis fructus eſt naſcentis in Aegypto fruticis, ſeminis Myricę quadã tenus ſimilis, cuius aqua in qua maduerit ad collyria ad= ἀκακαλίς

C ditur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

BARBARI COROLL.

ACacalin, Paulus Atallida nominat. Galenus ubi meminerit, nondum comperi. Nomē frutici, a nympha datum crediderim Acacali, quæ ab Apolline compreſſa, Phylacidē & Phylandrum ediderit in Creta, miraculo ab Elyræis inſulæ populis confićto: nutritos a capra eos fuiſſe: cuius rei monumentum in Apollinis quoq; delphici delubro monſtrabatur. autor Pauſanias. Apollonius poeta, in Argonautico, Acacalin Minois regis filiam, ab Apolline quidem uitiatam cecinit: ſed quæ in Aphricam relegata, filium ediderit nomine Amphithoon, qui & Garamas quoq; uocaretur, Naſamonis & Caphauri pater, ex nympha Tritonide.

De Rhamno. CAP. CXXI.

RHamnum alij Perſephonion uocant, alij Leucacantham, Romani Spinam albam, aut Cerualem, Aphri Atadim. Rhamnus fruticat in ſepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ ſpinæ modū, folijs paruis, oblongis, ſuppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus, latioribuſque folijs conſtat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, infirmioribus horrentes ſpinis, innocentioribuſque. Fructum ædit latum, candidum, tenuem ueluti foliculum, Haſtulæ regiæ ſimilem. Omnium folia igni ſacro, & ſerpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Fama eſt, ramos huius ualuis, feneſtriſue impoſitos, ueneficia depellere.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.14 Theoph. lib. 1.cap.17.

RHamnum, igniarijs utilem ferunt, præſertim conceptaculo et craticulæ. In duo genera diuiditur, nigrum, & candidum. Vtriq; fructus parentum colore. Nigrum folliculos fert, ſilueſtreq; habetur. Huius radice decocta in aqua, fit medicamentū, quod uocatur Lycium. Rhānos inter Ruborum genera deſcribitur. Hæc Theophraſtum Pliniumq; ſecuti, diximus. Aliter à Dioſcoride monſtratur. Photion Rhamnum, a quibuſdam Agnon, a uirtutis ſimilitudine uocatam ſcribit, q uenerem coerceat, ut Vitex. Rhamnum Dioſcorides, a noſtris Spinam ceruale dicit appellari. Quo argumento uideri poteſt, haud diſſimile huic genus eſſe quod hodieq; uulgo Spinam ceruinam uocamus, fructu Myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id uel ad colorem eum pingentibus idoneo. Cortex arbori ſubniger, & nitidus, quaſi Ceraſo, intus uirēs, poſt luteus, lignum extra candidum, interior medulla rubet.

EX M. VERG. COMM.

SPinam antiquiores græci Rhamnum, poſteriores alterius ſpinæ nomine, ob candoris ſimilitudinem, Leucocantham, Romani modo hac, modo illa appellatione indicarunt, quæ alterius erant, alteri etiam tribuentes. Quod Plinius, ut nobis uidetur, fecit: qui amuletum contra ueneficia Rhamno fuit a græcis adſignatum, Aquifoliæ ſpinoſæ pariter arbori adſignauit, libro ſuæ hiſtoriæ. 24. teſtatus, Aquifoliam arborem in domo, aut uilla ſatam, ueneficia arcere. Niſi forte eadem uis Aquifoliæ quondam ineſſe etiam credita fuerit. Naſo certo in Faſtis ſuis, græcam fidem ſecutus, ſpinam albam Rhamnum dixit: ex re ipſa, & altera in græcis Rubi huius appellatione rem oſtendens. Locus non longe a principio ſexti libri eſt.

De Halimo. CAP. CXXII.

HAlimum alij Damaſonium uocant, alij Erymon, alij Brettanicam, alij Rhabdion, alij Baſilion, Magi Mercurij baſim, aut Oſyridis diadema, alij Elyſtephanon, aut ſacrum caulē, Pythagoras Anthenoron, Aegyptij Aſontiri, alij Aſphen, alij Aſealuri, alij Aſariphen, Latini Albutium, aut Ampeluciam. Halimus frutex eſt ſepimentis idoneus, ſimilis Rhamno, ſine ſpinis, folijs Oleæ, ſed latioribus. Naſcitur in ſepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. Radix con=

Digitized by Google

uulſa, rupta, torminaque mitigat, drachmæ pōdere in aqua mulſa pota. Eadem lactis ubertatem facit. A

BARBARI COROLL.

HAlimon, noſtri, ut ait Plinius, Aureonem uocāt. Conuoluit ſe ut Hedera. Locis ſalſis naſcitur, ſalſilaginemꝗ præfert. Sit hæc, de qua Dioſcorides, & Plinius, a quibuſdam Aſphodelon, ſiue Albucum exiſtimatam perhibent, an alia, mihi parum conſtat. Reperio autem in autoribus, modo afflatā, modo nude ſcriptam primam literam. Placet aſpiratio, quoniam maritimum olus credatur, & Almytis etiam a ſalſilagine dicatur ab Aetio. Aſphodelon appellari Halimon ab Heſiodo, quidam falſo interpretantur: qui tamen error a græcis ortus, peruenit & ad latinos. De Halimo diſcrepant ſententiæ. Alij fruticem eſſe uolunt, denſum, candidū, ſine ſpina, folijs Oleæ mollioribus, latioribus, quæ cibo coquantur. Addunt in maritimis natum. Alij ſeparant, maritimum olus dicentes Halimon, & ſalſum: unde nomen folijs, in rotunditatem longis, quod & mandatur, condiaturꝗ. Duorum præterea generum, ſilueſtre, & mitius. Folium ſilueſtri tenuius, maioris effectus. Crateias tertium genus facit, longioribus folijs, & piloſioribus, odore Cupreſſi, naſcens ſub Hedera. Galenus Halimum in Cilicia prouenire copioſam, ibique folia recentis in cibos recipi, & in uſum condita ſeruari, ſcribit. Solinus Alimon in Creta naſci tradit, mirabili, ſi credamus, effectu: quod aduerſa ea, fames interdiu nulla ſentiatur. ut nomen inde impoſitum ei ſit, quaſi famem arceat, proptereaꝗ nec aſpirationem prima litera recipiat. Pli. li. 22. ca. 22

EX M. VERG. COMM.

NAſci maritimis locis Halimū, quem Plinius Aureonem nominat, hic ipſe teſtatur. Salſo autem ſapore eſſe, & inter olera quondam in uſu fuiſſe, præter Dioſcoridem idem Plinius indicauit, falſum olus a quibuſdam dici affirmans, & Plinio, Dioſcoridique ſubſcribens Paulus Aegineta libro primo. Theophractus libro quarto de hiſtoria, & libro quinto de cauſſis, enecandi ꝓpinquas, & adnatas plantas uim illi adſignauit: quales multæ in natura ſunt, quæ ſubtracto alimento, alias perimant arbores. quales Hedera, & Cytiſus eſt. B

Fecit in ſanitatis uſu, & medicina Halimi quondam uſus, ut in multo ambitu nominum et appellationū, antiquis græcis fuerit hæc planta: quæ omnes appellationes, aut ſuperſtitioſæ, aut ab illis excogitatæ ſunt, aut a ſimilibus factæ.

Credimus nos (quod Plinius. 22. ait) exiſtimaſſe quoſdam Aſphodelon ab Heſiodo Halimon uocari: ideo factum eſſe, quod in ſepibus naſceretur: et Heſiodus in cibis etiam Aſphodelum laudauerit, cum ait, neſcire iniuſte agētes, quanta in Aſphodelo & Malua utilitas ſit. Qua opinione ſemel illata, facile factum eſt, ut Halimus non aliter, ꝗ̄ Aſphodelus Albucus diceretur. Albucum enim, ſi Plinio credimus, antiqui Aſphodeli radicem dixerunt.

Quod deinde paſſim & in cunctis Ampeluciā dici etiam Halimon, ab alba uite, quam græci in ſepibus naſcentem uitem albam nominant, factum fuiſſe credimus. Quæ tamen omnia coniecturam, non decreta uolumus eſſe.

¶ DE PALIVRO. CAP. CXXIII.

PAliurus frutex cognoſcitur aculeatus, durus, cuius ſemen pingue & fuliginoſum inuenitur. Quod potum tuſſi opitulatur. Veſicæ calculos comminuit. Serpentium ictibus aduerſatur. Folia & radix aſtrictoriam uim habent. Quorum decoctum potu aluum ſiſtit. Vrinam trahit. Contra uenena & ſerpentium morſus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoreſꝗ omnes diſcutit, trita & impoſita. παλίουρος espino bero bulgo.

BARBARI COROLL.

PAliurus, ut in fruticum genere collocetur, in magnitudinem arboris aſſurgit. Ab occaſu uergiliarum fructificat. Fert in ſiliquis terna & quaterna ſemina, lentorem quendam pinguem emittentia, ut lini ſemen contuſa. Amat naſci aridis, quemadmodum & Rubi, nec minus dilutis. Folium exciduum ſicut Rhamno. Cyrenis laudatiſſima: ubi Loto quoꝗ præferunt, eodem folio, ſed fructu diuerſo, ut qui non latus, ſed rotundus, ruberque ſit nucleo, qui non ſimul mādi tur, ut in Punicis. Magnitudo ei quæ fructibus Cedri, pauloue amplior. Nominatur ab Afris Zura, iocundus per ſe, atꝗ ſuauior etiā uino affuſus: contra quoꝗ uina ſucco ſuo com- Pli. li. 24. ca. 14 Theoph. libro. 3. cap. 17. & lib. 4. ca. 4.

Digitized by Google

C mendans. Paliurus, ſpinoſa ramis, ut Rubus. Agathocles Paliurum ab Alexandrinis Connarum uocari tradit, enatam ſcribens icto fulmine ſepulchro. Vlmi atq; Pinus amplitudine, ramis frequentibus, prelongis, ſubaculeatis. Folio uiridi, rotundo, molli. Biferam. Nam & uere & autumno fructum parit Oliuæ, Phauliæ uocatæ magnitudine: cui & nucleo & carne ſimilis eſt, ſapore uincens. Crudus uirenſq; manditur. Vbi exoleuit, farinam ex eo fieri, atq; ita eſitari, nec ſubactam, nec conſperſam aqua. Ichthyophagi, piſcium carnes ſemine Paliuri conditas inueterant. Troglodytæ, ſucco Paliuri pro uino utunt uulgo. Nam proceres florem quendam exprimunt, cuius liquor noſtrati Muſto ſimilis aſpicitur.

EX M. VERG. COMM.

PAliuro nulla certa eſt nota, propter multiplicem eius creſcentiam. Nam in aliquibus locis arboreſcit, in aliquibus fruticis naturam non excedit. Ideo diuerſa eius hiſtoria legitur. Numeraſſem et ego aliquas eius notas, niſi copioſe ab alijs de eo collecta et tradita omnia fuiſſent. Illud tantum adijcimus, noſtratem Paliurum, non ideo diſſimilem Canis ſentibus eſſe, quos greci Cynosbatos dicunt, cognataſq; et ueluti congeneres plantas eſſe Rhamnum, Paliurum, Oxyacanthum, & Canis ſentem: ideoq; a Dioſcoride deinceps tractatas, aculeatas omnes & muniendis ſepibus aptas, & ob id tantum priuatim deſcriptas. quoniam proprie ſingularum notæ aliquæ eſſent: quod in Oxycantho mox etiam dicemus.

De Acuta ſpina. CAP. CXXIIII.

ACuta ſpina, quam Pyrinam, aut Pityanthen aliqui uocant, arbor eſt Piraſtro ſimilis, ſpinoſa, & minor. Baccas profert Myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum. Radicem multifidam, alte deſcendentem. Huius baccæ potu, aut cibo, alui profluuium, & abundantiam fœminarum ſiſtunt. Radix illita, aculeos & ſpicula extrahit. Abortum fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

ofiçine berberis. certe ex hac descriptione aparet q oxiacantha sit arbor que fructuz afert illa mado maguelas.

D

De ſpinarũ generibus plura Theophraſt. lib. 4. cap. 3.

BARBARI COROLL.

OXycãthos quæ ſit, in Plinio non comperi. Medicinas certe, quas Dioſcorides ei tribuit, Paliuro Plinius dicauit. Dicitur hæc et Oxyacantha, Olympo mõte plurima, ſilueſtrium arborum, frondis æternæ, ab occaſu uergiliarum, fructifera, flore coronario, fructu Cedri atq; Myrti. Rura modo hanc Criſpinam, quaſi acrem ſpinam uocant, ut multis placet: ex cuius acinis uinum etiam conficitur, Criſpinum uocatum, eodem fere uſu quo uinum ex malo Punico. Singulares in acinis quibuſq; nuclei ſunt. Acini oblongi, & racemoſi, congeſti, folia quoq; oblonga. Diuerſum genus eſt quod uuam fert, Criſpinam uulgo dictam, ueteribus preteritã, acinis candidis, & in maturitate dulcibus, aculeato frutice, folio apij fere, in hortis frequens. Habetur & alter frutex, æque ſpinis horridus, ſed topiarius magis, & uitis puſillæ, folio rubentis uuæ fertilis: nec in Italia modo, ſed in Germania quoq; mihi uiſus.

EX M. VERG. COMM.

FAcilis cognita & inuentu Oxyacantha hæc, tam certæ eius notæ ſunt, & tam multis locis naſcitur. Ab agreſti Piro diminuta appellatione rura uoſtra eam uocant. Florem fert muſcoſum, & poſt florem racemoſum fructum, nõ diſſimilem Liguſtro. Non fuit latinis cura, quod hactenus inuenerim, illi nomen dare, nec Plinius, qnod meminerim, ſub hac uoce eius meminit. Græci a ſpinarum acuminatis cuſpidibus, Oxyacantham dixerunt: meminitq; eius pluribus locis Theophaſtus, aculeatis ſpinis infeſtam, & poſt uergiliarum occaſum, hyeme fructus ſuos maturantem.

Quę mox adiectæ illi ſunt appellationes Pyrine, & Pyrianthe, a græca, aut a latina appellatione fieri potuerunt. Si a latina, a Piro id erit: ut quemadmodum nos Piraſtrum agreſtem Pirum dicimus aliquando, ſic græci etiam latinam uocem more ſuo diminuentes, πυρίναν dixerint. Si a græca, tunc a nucleis, quos plures intra ſe fructus claudit, nominis ratio erit. In Pomis enim græci πυρῆνας dixerunt nucleos omnes, quibus exterior et ambiens caro ſubſtinetur: ut in Ceraſis, & Prunis.

Quod legebatur deinde in impreſſo, pluribuſq; alijs, καὶ ἀκανθώδης ἅμα, ex melioribus mutatum a nobis eſt, in ἀκανθώδης ἄγαν. Neq; ab re, quando hic ait, agreſti Piro ſimilem Oxyacantham, minorem tantum & ſpinoſiorem.

Digitized by Google

Quo loco etiam in græcis legitur, διάῤῥοιαν ἵστησι καὶ ῥοῦν γυναικεῖον, in aliquibus, non tamen melioribus hoc amplius inueniebatur, οὖρά τε ἄγει καὶ θανασίμοις καὶ θηριοδήκτοις βοηθεῖ, id eſt, urinam etiam trahit, ueneniſq; & uenenatorum morſibus ſuccurrit: ea nos facile neglex imus, adſtringendi uires Oxyacantham habere inuenientes. Et quod Paulus ægineta agreſti ſimilem, figura & uiribus exęquauit, quam nihil eorum poſſe, neq; ille, neq; hic teſtati ſunt. A

De Rubo canis. CAP. CXXV.

FRutex eſt arboris inſtar, Rubo longe maior. Folia fert multo latiora Myrto. firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo Oliuæ ſimili, qui per maturitatem fulueſcit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum ſiſtit. Feruefacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant. κυνόσβατος

BARBARI COROLL.

CYnosbatos, Caninus uulgo rubus. A Theodoro, Canirubus. Columella Sētem canis. fructu malo granato ſimili, ſubrubido, media inter arborē, fruticemq; natura, & proxima Punicę. Folium Salicis amerinæ, Theophraſto Agni. Quanq; legendum puto in ἴχνει, hoc eſt, ut ueſtigio humano ſimile dicatur, q̃ Plinius ita uerterit. Et ſane uiſam a ſe Rubum, quidam teſtantur, in ſiluis, hac ſpecie, ut quaſi ſolea eſſe uideretur. Flatu auerſo fructum huins legēdum pręcipiunt, alioquin periclitantur oculi. Plinius hanc ab alijs Cynosbaſton, ab alijs Neuroſpaſtum uocari ſcribit. Vuam fert nigram: in cuius acino neruus ſit: unde Neruus paſſus, dicať. Idem ſit hoc, nec ne cum eo quod Dioſcorides, itemq; Theophraſtus deliniant, conſiderandū peritioribus exiſtimo. Rubus certe, qui ſimilitudinem Roſę fert, et Caſtaneæ ſimilem pilulam, Cynosbatos a Plinio dicta eſt. Alia uidetur eſſe Cynorhodon, de qua diximus inter Roſas. Nec illud conſtat, nunquid Rubi huius ſit Roſa, quæ Coroneola uocatur, munus autumni, odore iucundo, ſed exili, an potius Cynorhodi appellatæ. Nec illud omittere conſtitui, Cynorhodon a Cynosbato, non flore roſeo, quem fert utrumq;, ſed ſpongiolis diſtingui, quas Cynorhodon habent, Cynosbatos non habent. Parit & uuam nigram Cynosbatos, ut prædiximus ex Plinij ſententia. Quod quidem nemo, pręter eum (q̃ ſciam) confirmat. Hoc ſi error eſt, fortaſſe natus inde ſit, quoniam Hedera Cilicia, hoc eſt, Similax aſpera, Labruſcæ modo ferēs uuas, Cynosbatos a quibuſdam uocari ſoleat, ut Dioſcorides teſtatur.

Pli. li. 13. ca. 23. Theoph lib. 3. ca. 17. & 18. * * B

EX M. VERG. COMM.

SAtis docuit Columella libro duodecimo. qualis Cynosbatos hic eſſet uaſtiſſimis ſpinis, Paliuro, Rubiſque eam coniungens, cum in conferenda ſepe præciperet, ſemina uaſtiſſimarum ſpinarum ſolo credenda eſſe: cuius generis etiam ſunt Cynosbati, quos ſua ætas Sentem canis appellauit.

Idem Cynorhoda, id eſt, Canis roſa quondam dictus eſt. quoniā flos eius roſeus ſit, & rabidi canis morſibus medeatur, ſi Plinio credimus, quod ſua ætate admonente Deo inuentum ſit. Rura noſtra paſſim eum nouerūt, maximum inter Rubos omnes, & qualem in cunctis hic deſcripſit.

De Liguſtro. CAP. CXXVI.

LIguſtrum arbor eſt Oliuæ, folijs circum ramos latioribus, mollioribus, & uirentioribus. Flore candido, muſcoſo, odorato, ſemine Sambuci, nigro. Optimū naſcitur in Canope et Aſcalone. Folia aſtrictoriam uim habent. Quare commanducata ulceribus oris medentur. Illita feruidis inflammationibus, carbunculiſq; proſunt. Decocto eorundem igni ambuſta fouentur. Capillum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. Flos ex aceto fronti illitus, capitis dolorem ſedat. Cyprinū oleum, quod ex eo fit, excalfacit, emollitque neruos: quoniam miſta quæ feruenti natura prædita ſint, aſſumat. κύπρος

BARBARI COROLL.

CYprum, quidam, ut Plinins inquit, eſſe dicunt arborē, quę in Italia Liguſtrū uocať, ſemi-

Digitized by Google

C ne Coriandri, folio Ziziphi. Prȩfertur Canopica, poſt Aſcalonica, ultimus locus Cypriæ. Seruius grammaticus, Liguſtrum florem ſcribit eſſe candidiſſimum, ac uiliſſimũ. Fortaſſe hunc intelligens, qui e Conuoluolo herba naſcitur. nam & hic barbare, ac uulgo dicitur Liguſtrũ, ut in Clematide ſecũda monui. Cyprus & Hemicyprus, uaſis & menſuræ genus eſt, coquis, ut placet Iulio Polluci, cognitum.

EX M. VERG. COMM.

QVos Maro cecinit, a paſtoribus negligi, & inutiliter perire Liguſtri flores, medicinæ, & unguentariorum officinȩ libenter exceperũt: quanꝗ tamen noſtra ætate, nulla eius, aut exigua ratio eſt. cum alioqui uulgaris, & ubiq; paratus frutex hic ſit. Notum omnibus Liguſtrum. Ciſalpina Gallia omnis adhuc ſic uocat. AEthruria autẽ corrupta, deflexaq; penitus ab antiqua appellatione Ruuiſticum dicit, ſine labore cognoſcendum in ſepibus maio menſe, cum floret, autumno autem, cũ maturis baccis nigreſcit. Paulus Aegineta, ultra ea quæ a Plinio tradũtur, dicit etiam lieni plurimum conferre.

¶ DE TILIA. CAP. CXXVII.

TIlia arbor eſt Liguſtri magnitudine. Folijs Oleæ, nigrioribus & latioribus. Fructu Lentiſci, nigro, ſubdulci, racematim cohæren te. Aſperis naſcitur. Huius folia aſtringunt. Ad eadem utilia ad quæ Oleaſter, cum aſtrictione eſt opus: maxime ad infantium ulcera in ore, commanducata, aut ſi decocto colluantur. Pota urinam ac menſes cient.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 18. 28.
lib. 16. ca. 14.
lib. 21. cap. 8.
Theoph. li. 3. cap. 4.

TIliam, græci Phelyream, noſtri quoq; Phelyream, & Philyram. Sed tunicas ex ea tenuiſſimas appellant. coronarum lemniſcis celebres ueteribus, inter corticem & lignum membrana multiplici contentas, e quibus uincula Tiliȩ uocantur. Materies mari ſenticoſa, dura, nodoſa, ruffior & odoratior. Cortex craſſior, ac detractus ſtatim inflexibilis, ſine ſemine, ſine flore. Craſſior fœminæ arbor, & materies candida eſt, atq; prȩcellens, e qua Tiliæ, Philyrȩq; uitiles: quas diximus. Arbor hæc ſerotina, folijs dulcibus, eſculentiſq; pecori, ſed fructu animalibus omnibus inguſtabili. Teredinem non ſentit, proceritate perq; modica, uerum utilis, & operibus inteſtinis uel obedientiſſima: etiamſi Abies, ut Theophraſtus inquit, pulcherrima defendi tur. E cortice, fœminarum & cunæ fiunt, atq; ciſtæ, nauium longarum aſſeres, & arculæ, menſurarumq; nonnulla genera e ligno. Probatur & igniarijs. Medulla exigua eſt, nec magnopere cætero corpore mollior. Eſt enim materia eius tota mollis, ut inter carnoſas molliſſima, calidiſſimaq; dicatur. quoniam citiſſime retundat aſcias, tincturam earum, caloris ſui ui reſoluẽs. Cæditur autumno. Cineſias poeta flagitioſiſſimus, in quem Lyſiæ oratoris plena conuitiorũ & ſtomachi legitur oratio, tam gracilis fuiſſe dicitur, ut Tinaceis aſſeribus corpori circũdatis, imbecillitatem ſuam fulciret, ut Philetas alter poeta, plumbeis orbiculis circum pedes adalligatis, ne uento ſubuerti poſſet. Theophraſtus quãdoq; nominat & Philycam. Silueſtris, inq̃t, arbor eſt Philyca, fronde perpetua, Olympo monte, fructum ſuum ab occaſu uergiliarũ edit, Celaſtri modo cãdida. Theodorus Philycam hanc a Tilia, ſiue Philyra differre cenſuit. Vtranq; tamen & candidam, & alendo pecori utilem demonſtratam. Legebat & ſerotinã. Celeſter porro ſilueſtris arbor perpetuo uirens. Fructum ſero perficit, atq; hyemis ſuperuentu perdit, ut quidam putãt. Cacuminibus montium gelidiſſimis naſcitur: cura deterior efficitur. Vſus ad baculos ſenibu s. Plinius odoratiorem Tiliȩ mari corticem ꝗ fœminæ, Theophraſtus contra, fœminȩ quã mari tribuit. Flos caliculaceus, pediculo quiſq; ſuo annexus, uiridi, ꝗdiu Alabaſtro includitur. Dehiſcentes ij flaueſcunt. Flores pariter cũ mitibus & urbanis. Fructus oblongus, & ad fabæ magnitudinem rotundus, ſimilis acino Hȩderæ, maiuſculus, angulis quinis, ceu neruis quibuſdam in acutum depreſſis extuberat. Partitionem hanc exilior indigeſta: & omnino confuſiorem habet, maior ſi ſcabitur. Semina emittit puſilla & prȩtenuia, ut uideri poſſint Atriplicis. Folium Hȩderæ, niſi ꝙ ſe in acutiorem angulum rotundat, incuruum. Qua pediculo innectitur e medio ſui prodit in acumen, criſpum per orbem molliter ac ſerratum. Laurentius Valla in Herodoto, conuertit Tiliam falſo, ꝙ autor ille Iteam uocauit, quæ Salix eſt, non Tilia.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in Corollario Barbari Tiliæ adijciuntur. ex Plinio, Theophraſtoq; ijſdem uerbis

Digitized by Google

exſcripta, nihil præter compendium laboris habent. multa ſane, ſed tam noua, & affectata elocutione a græcis uerſa, ut græcarum literarum imperiti non facile intelligant, quid ſibi tinctura ferri eo loco ſit: quaſi Plinius, quem ille tantum amauit, ut totum iterum in Corollario ſuo exſcripſerit, non temperaturam ut celaturam dixerit, & quia græci βαφὴν dicant, ideo tincturã dicere nos oporteat, pluriſq; faciendum ſit quomodo aliquid fiat, quã quod & quale fuerit factum dixiſſe. Illud ego magis oſtendi operoſum, ſit ne noſtrati Tiliæ, antiqua illa eadem. Dico autem noſtratem, quæ in AEthruria nunc ab omnibus Tilia nominatur, ex qua ſecandis corijs eius paratam ubiq; tabulam habent, in nullam partem rectis pectinibus, ſed quacunq; parte ferramentum agatur, ſequacem & cedẽtem. Ideoq; Tiliam, ut credimus, dictam, ꝙ quæ proprie quondam Tilia dicebatur, per longitudinẽ rectis pectinibus, tractabilis & fiſſilis ſit, & ob id, ut inquit Theophraſtus, texendis ciſtis & corbibus idonea. Plura Theophraſtus lib. 3. A

❡De CISTO. CAP. CXXVIII

CIſtus, quem aliqui Citharon, aut Ciſſaron uocãt, ramoſus frutex eſt, ſed improcerus, folioſus, ſaxoſis locis naſcens. Folijs rotundis, acerbis, hirſutis. Flos maſculo ut mali punici, fœminæ albet. Vis aſtringens. Vnde flores in uino auſtero bis in die poti, proſunt dyſentericis. Et nomas illiti cohibent. Vetuſtati ulcerum, & igni ambuſtis cum cerato medentur. κίσος κίθαρον κίσσαρος

BARBARI COROLL.

CIſtos, & Ciſtaros, a Ciſſo differt, ꝙ Ciſſus Hædera tantum eſt, Ciſtos ſui generis frutex. Plin. lib. 24. capite. 10. Quæ uicinitas, niſi quis aduertat, facile confundet intellectum. Deſcribitur maior Thymo, folijs Ocimi. Et ſane inter Hęderas mentio eius a Plinio habita eſt. Prętere a Hæderæ ſpeciem uidentur auctores exiſtimaſſe, qui Ladanum capris depecti tradant: quæ florem Hæderæ pauerint: cum conſtet ex Dioſcoride fruticem, unde id fiat, Ciſton uocari, ſpeciem alteram Ciſti huius, de quo nũc agimus, ut in cõmentatione poſt Hypociſtidem proxima explicabitur.

EX M. VERG. COMM.

CErtarũt olim doctiſ. uiri Nicolaus Leonicenus, & Herm. Barb. de Ciſto, qd tãdẽ eſſet. Verũ extat de ea re inſcriptũ de erroribus medicorũ opuſculũ, unde nos plura dicere omittimus. B

Quod uero in textu legitur, ſed in fœminino, colore cãdido, hoc membrum ſequaci ſermonis ſerię certo carebit ſenſu. Niſi intelligatur, Ciſton diuiſiſſe antea Dioſcoridem in marem & fœminam, mariq; alium, fœminæ uero aliũ adſignaſſe floris colorem, deſyderariq; in omnibus gręcis, totam eã diuiſionẽ, cuius ultima tantũ pars ſeruata ſit, quod iam neceſſario, ex his quæ ſequuntur, conſtituendum legentibus eſt: ut tantũ non ego eam reſtituerim diuiſionem. pręſertim indicãte Plinio lib. 24. cap. 10. Cuius hæc uerba ſunt. Ciſton appellãt fruticem maiorẽ Thymo, folijs. Ocimi. Duo eius genera, flos maſculo roſaceus, fœminę albet. Quaſi ex hoc ſcriptore uerterit, ἐπὶ δὲ τοῦ θήλεος λευκά, quod debuerant alij interpretes, hiatu ſaltem aliquo illic relicto legentibus indicare, ne credẽtes integrũ eſſe locũ, inutiliter in eo laborarent.

❡De Hypociſtide. CAP. CXXIX.

HYpociſtis Robethron, aut Cytinus a nonnullis cognominata, iuxta Ciſti radices naſcitur, floris Punici ſimilitudine. Quædam flaua. Altera uirens. Tertia candida. Liquatur Acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamque macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio proſequuntur. Vires Acaciæ habet. Verum aliquanto magis ſiccat, & aſtringit. Prodeſt dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus. Fœminarum profluuio & pota & indita. ὑποκυστίς ῥόβιθρον κύτινος

BARBARI COROLL.

HYpociſtis, & Hypociſto, triplex huius ratio a Dioſcoride proditur. Alij ruffa & candida ſunt contenti, ut Plinius. In montibus Patauinis Hypociſtin uidere licet, et Ciſton, ſub qua naſcitur Ocimi folio, ut prędiximus. Flore candido quaſi Roſæ ſilueſtris. Radice lignoſa & prædura: e cuius fere medio Hypociſthis uelut infixa pullulat.

EX MAR. VERG. COMM.

C QVod Ciſto adnaſcitur Cytinos, aut ueluti Cytinos, Paulus æginета appellauit, Hypociſtidem uero ex his expreſſum ſuccum. Hic contra Hypociſtidem, quod adnaſcitur, et Cytinos etiam uocari dixit. Hic natiuam rem, ille humano opere ex eadem expreſſum in medicinæ uſum remedium appellans: non multifacienda diuerſitate, ſi quis utriuſqꝫ conſilium et propoſitum diligentius animaduertat. Quid autem græcis, & in natura Cytini ſint, in Punica certius cognoſcetur.

Non prætereundum & hoc, quod dicit hic eius genera eſſe, ruffum, uiride, & candidum, Plinius uero ruffum, & candidum colorem illi tantum tribuit. Quo fit, ut aut in alijs uiridis ille color deſit, aut in hoc abūdet: & quam Orobethrum hic ait appellari, neſcimus nos, an corrupta uox ſit, & Erythranum, ut in Plinio legitur, uocari eam oporteat.

De LADANO. CAP. CXXX

λῆδον ESt & alterum Ciſti genus, Ledō a nonnullis appellatum, frutex ſimili modo naſcens, longioribus folijs & nigrioribus: quæ uerno tempore quiddam contrahunt pingue. Foliorum uis aſtringens, atque effectus Ciſti præbens. Fit ex eo quod Ladanum dicitur. Siquidem cum Ciſti frondes paſcuntur capræ, hircique, pinguitudinem conſpicue barba carpunt, & ſuo lentore uilloſis cruribus adhæreſcentem reportāt: quā depectentes incolæ, colanteſque, cogunt in offas, & ita recondunt. Alij uero attractis funiculis, inſidentem fruticibus lentorem abſtergunt, conglomerantque in Ladanum. Maxime probatur odoratum, ſubuiride, facile molleſcens, pingue, quod arenas non collegit, nec ſquallore obſitum

D eſt, reſinoſum: quale in Cypro gignit̃, Arabicum uero, Lybicumqꝫ uilius. Natura ei ſpiſſandi, calfaciendi, molliendi. Laxat ora uenarum. Capillum fluentem continet, addito uino myrrha, aut myrteo oleo. Cicatricibus decorem reddit cum uino illitum. Medetur aurium doloribus cum hydromelite, aut roſaceo infuſum. Suffitu ſecundas eijcit. Peſſis immiſtum, uuluæ duriciem ſanat. In medicamenta quæ dolorem tuſſimqꝫ finiunt et malagmata utiliter inſeritur. Aluum ſiſtit cum uino uetere potum. Et urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.17. & lib.26.ca.8. CIſthos, ſiue Ledon, & Lada, ſed Ladanum in Arabia Nabathæis tantū naſcitur, qui ſunt contermini Syriæ. Iniuria illa qua diximus caprarum: ſed non e Lada herba, uerum ex omni ſilua. Hoc genus Strobon uocari placuit. Eſt & genus aliud in Syria & Africa, Toxicon dictū: quia neruos in arcu lana circūdatos trahunt per ſiluas, adhęreſcente roſcida lanugine. Sed uerum Ladanum Cypri in inſula fit. quod Ceſyphum, hircorum in paſcēdo genubus atque barbis hęſit, hæderæ, ut Plinius inquit, flore deraſo, paſtibus matutinis cum eſt rorulēta Cyprus, ſiue funibus tractis, quo dictum eſt modo. Non omittendum, Hęderam quidem putari Ciſthon a Plinio, de cuius flore colligatur Ladanum. Non ꝙ Ciſthos aliud nō ſit ꝗ Hedera, quę Ciſſos a græcis appellata, ſed ꝙ ſpecies eius una etiam ſit, a noſtrate multum diuerſa. Quandoquidem & Paulus Aegineta ſcribit Ladanū ex Hędera Ladone cognominata fieri. Et Dioſcorides Ciſthon a quibuſdam, Ciſſaron quoque dici tradit: quaſi Hederaculā interpreteris, aut Hederaginē. In Carmania & ſuper AEgyptum fruticem eſſe narrant, per Ptolomeos translatis plātis, ex q̊ Ladanū fiat. Sūt qui Ladanū gūmi modo ex arbore laxati corticis uulnere, ut Tura colligi, & caprinis pellib. excipi cōmemorēt. Adulterat̃ Myrrti Baccis, & animaliū ſordibus. Sinceri odor debet eſſe ferus, & ſolitudinē redolens, ipſum accēſum fulgere, odorēqꝫ iucūdum reddere. Myrtata in igne crepitant. Placet, cui e rupibus calculi potius, ꝗ puluis inhęreat. Precia laudatiſſimo in libras, aſſes. 40. Aetius Ciſthon, e qua Ladanū fit, eandem eſſe cū Ciſtho noſtrate, ſub qua Hypociſthis naſcitur, affirmat: ſed calidioris naturę, ob qualitatē ſoli.

EX M.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

TOtam colligendi Ladani hiſtoriam, omneſq; eius in medicina uires, breuiſſime complexus eſt Paulus AEgineta, teſtatus ex Ciſtho Cyprio frutice fieri, quem Ladona dicũt, quem capræ paſcentes, barbis femoribuſque ſuis, quod pingue & lentori ſimile in eo eſt, ſecum auferu nt, idq; collectum Ladanum eſſe.

Neq;, ut in Corollario ſuo Barbarus retulit, ex Hedera Ladone Ladanũ fieri is dixit, ſed ex Ciſtho Cyprio frutice, qui Ladon uocetur. Verba eius libro ſexto hęc ſunt, λάδανον ἀπό κισθοῦ λάδονοσ λεγομένυ γίνεται ἐσὶ δὲ ἐν κύπρω. Quod neſcio ego, an Plinio fauẽs, ſic uertere magis ille amauerit, an quæ Plinium Hederam & Ciſthum ſimul miſcere coegerat uocum ſimilitudo in eo, quoniam ille Aeginetam forte habuit, pro Ciſtho Ciſſon fecerit. Lubrico ab altera in alteram uocem lapſu, pręſertim in imperitis & parum diligentibus librarijs, qui incognitam, neq; ubiq; naſcentem Ciſthum, una tantum mutata litera ad Hederam tranſtulerint, quã Ciſſon gręci paſſim dicunt. Nec eſſe Ciſthon Hederam notæ, omniſque eius hiſtoria ſatis oſtendunt. Cypriamq; hanc a priore illa diuerſam Dioſcorides deſcripſit foliorum longitudine, nigredine, & pingui lentore: quoniã folia eius priuatim ſibi inhærentẽ, ad Ladani confirmationẽ per uer oſtendant. Fecitq; coloris nigredo, quæ folijs huius a Dioſcoride tribuitur, ut in priore illa, quod erat ϛρυφνά μέλανα dixerimus, teſtantibus id aliquot ex antiquioribus græcis, in quibus μέλανα. i. nigra, non ϛρυφνά. i. acerbi ſaporis adhuc legitur. Et quod hic ait, in altera hac Ciſtho, longiora, & nigriora folia eſſe: quam comparandi uim & rationẽ ſi quis diligentius animaduerterit, facile intelliget, cõgenera eſſe oportere, quæ inuicẽ cõparant nigro colore folia eſſe.

Addidimus præterea, mellis modo per colum liquant. Sic in antiquioribus gręcis legẽtes, ἣν ἀφαιροῦντεσ ὡσ μέλι διυλίζουσι, non ob aliam ut nos credimus cauſſam, niſi ut qui caprarum & hircorum pili in Ladano erant ſecernerentur.

Quomodo autem per ſe Saligneum qualum caſtratis alueis liquetur, purgeturq; mel, undecimo libro ſatis Columella oſtendit, & ab eo liquandi purgandiq; Ladani ſimilis ratio poterit cognoſci. Quam deinde adſtringendi uim, Ladano Dioſcorides tribuit, Paulus AEgineta ad capilli defluuia tantum contrahit.

De Hebeno. CAP. CXXXI.

HEbenus optima habetur Ethiopica, & nigra, nullos habens uenarũ diſcurſus, factitij Cornus leuitate. Cum frangitur, dẽſa apparet, mordens guſtu, atque aſtringens. Suffitur iucũdo odore ſupra carbones ſine fumi tędio. Recens autem ad ignem prolata ob pinguitudinem accenditur, & trita, ad cotem flaueſcit. Altera eſt Indica internatis ſegmentis candicantibus, & modice fuluis, item frequentibus maculis. Cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quoſdam ſeſamina, aut ſpinea ligna Hebeni uice ueneunt: quod diſcernitur ex eo, quod fungoſa ſunt, & in purpureas aſſulas reſoluuntur, nihil mordacitatis in guſtu, nec redolentiæ in ſuffitu præferentia. Caliginem oculorum abſtergit. Ad ueteres diſtillationes, puſtulaſque mirum in modum pollet. Si quiſquam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax eſt, ſi ſcobes, ramentaue uino Chio die noctuque macerata, in collyria digerantur. Nonnulli prætrita ramenta excolant, reliquaque eundem in modum peragunt. Alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. Lauatur plumbi modo, & ita ſiccis lippitudinibus conducit. B

vulgo guaiacum vel lignum sanctum vel lignum indum.

BARBARI COROLL.

EBenus, ſiue Ebenum, ſpiſſitudine ligni & pondere, in aqua non innatat, ſed mergitur tantum, non tota ut Buxus, cui ſimilis eſſe dicit, ſed pars eius medullacea. Decorticato ſumma ni

Digitized by Google

C gricies. Ebenus cęſa dureſcit in lapidē, ut iam uideaт̄ hodie quoq; parti ſaxū, parti lignū, ceu inchoato opere, non perfecto. Duo genera eius. Rarū id, quod melius, arboreum, trunco enodi. Alterum fruticoſum, Cytiſi modo, tota India diſperſum. Ebenus Ethiopica, nō alia, q̄ Palmarum generis eſſe traditur. Lignū Ebeni, Galenus, ſi quis aqua infuſa terat, in ſuccū inquit reſoluitur, ut nonnulli quoq; lapides. Magnus Pompeius in triūphum Mithridatico bello duxit Ebenum. Pauſanias a Cyprio quodam medico accepiſſe tradit, Ebenū radicem tantum eſſe terra conditam, nec folia, nec fructus ullos edere, propterea nec omnibus inuentu facilem, ſed in Ethiopia quoſdam eſſe huius operis artifices, hoc eſt, Ebeni ſcrutandi gnaros.

EX MAR. VERG. COMM.

MAro Indiam tantum ferre eā arborē cecinit. Vnus Pauſanias in Atticis nec folia, nec fructus ferre prodidit, neq; a ſole conſpici, ſed ſub terra tantum radices eſſe, quas fodiant Ethiopes, ſintq; in ea gente eruſcandæ Ebeni peritiſſimi aliqui.

Hanc Theophraſtus, arborem cortice Buxo ſimilem teſtatus eſt, decorticatā deinde nigro colore fieri.

Interim legentes monebimus, ſuſpicari nos, nec leui argumento in cunctis græcis uitiū illic, ubi nos uertimus, pro Ebeno uendi a quibuſdam, Spinæ Indicæ, & mori materiam. Quo loco, Spinæ Indicę addidimus, & pro Seſamino ligno, mori mutauimus. Spinę enim nihil adiectum legebatur, nec legentibus licebat ex tam multis ſpinis, quę diuerſæ toto orbe naſcunт̄, quam hic diceret intelligere. Idq; autore Plinio fecimus lib. 12. dicente ibi. Et Spinæ ſimilis eſt, ſed deprehenſa uel lucernis igne protinus tranſiliente, quod uera Ebeno fieri hic apte teſtaт̄.

Præterea quod erat σησάμινα, a Seſamo in frugum genera adiectiuo nomine συκάμινα legendum eſſe arbitrati, mori materiā uertimus. Quid em̄ frugi ſimile cū arbore? aut q̊d poteſt Seſamum lignū intelligi? Fuit autē facilis in tanta uocū ſimilitudine ab altera in alterum lapſus.

¶ De ROSA. CAP. CXXXII.

ῥόδον ROſa refrigerat & aſtringit, ſed ſicca multo magis. Succus recentibus folijs exprimitur, deſectis forfice unguibus, ſic appellantur

D cādidæ foliorum partes, reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumliciones recondi. Siccantur etiamnum folia Roſarum, continuo uerſata, ne muceant, ueue ſitus in ijs inſideat. Aridis Roſis & in uino decoctis, expreſſus liquor, facit ad dolores capitis, auriū, oculorum, gingiuarum, ſedis, recti inteſtini, ac uuluæ, pinna illitus, aut infuſus. Eadem ſine expreſſione tuſa, præcordiorum inflammationibus, humidis ſtomachi uitijs, igni ſacro illini prodeſt. Siccis ac tritis femina aſperguntur. Miſceri ſolent uulnerarijs antidotis, atq; compoſitionibus quas Antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs Roſis inuenitur, ſiccatus, gingiuarum fluctionibus efficaciter inſpergitur. Capita pota citam aluū, & cruentas reiectiones ſiſtunt.

BARBARI COROLL.

Plin. li. 21. capite. 4. Theophr. lib. 6. cap. 6. & 7.

ROſam, græci Rhodon, & Poetæ Brhodon, ſed plantam eius Rhodoniam, ut nos Roſariū appellant. Eſt & condimēti precioſi genus Rhodonia, quam & Rhoduntiam Patellam uocāт, ex cerebellis auiū & porcorū, in multa Roſa coctis, infuſo garo, oleo, uino, pipere, ouorum luteis. Differt a Patella Rhodūtia, quæ Rhodiaca olla dicitur. Figlinę genus hoc. Permixtis, ut inq̄t Ariſtot. myrha, iunci flore, croco, balſamo, cinamomo, amomo, coquiт̄ ad arcendā ebrietatem, ſi excalfactis ijs uinum infundatur. Origo huius e Copto prima, ut inquit Atheneus: unde Coptica fidelia. Sed redeo ad propoſitum. Roſam, Timachidas, qui de cœnis ſcripſit, in Arcadia Eumphalon, ab odoris præſtantia uocari tradidit. Ergo Roſam aculeatam ramos nemo ignorat. Folia interna, quæ admodum exigua ſunt. Item ex maioribus, externa minus odorata. Inter amplas odore præſtānt, quibus ima pars ſcabra & corticia eſt. Vſta reciſa, tranſlata fit melior. Silueſtres ex toto aſperiores, odore, colore, magnitudine ſuperantur. Roſa ut nouiſſima erumpit inter omnes flores, ita prima deſinit. Satiua excepta. Roſæ

uita

Digitized by Google

uita quinquenniũ, non inciſæ, nec aduſtæ. Illo enim modo iuueneſcit. Flos ſeneſcẽtis deterior. Capita foliorum eius, parteſq́; candidę, Vngues uocant. In flore aliud Semẽ, aliud Capillus. In capite, aliud Cortex, aliud Calix. Coronas e Roſa, quæ pactilibus & ſutilibus ſucceſſerũt, Roſalia dixere ueteres. Nec erat ijs gratia, niſi folio ſolo nexis. Recens a longinquo olet. Sicca propius. Serenis diebus lecta odoratior. Itẽ ſiccis, ruderatis, gracilibus. Omnis Roſa germinat granoſo primũ incluſa cortice: quo mox intumeſcẽte, & in uirides alabaſtros figurato, ſenſim adrubeſcit & panditur. In medio calicis lutea ſtamina, ſub quibus ſemen inſidet. quæ proprie flores dicuntur. Deſitum eſt ſeri ſemine, cum alioquin ꝓſilit: quoniam ſero ita naſcatur. Genera eius prope nimia. Celeberrimum Præneſtinæ, quæ nouiſſime deficit. Campanæ, quæ præquox eſt. Mileſiæ, cuius color ardentiſſimus. Serotinæ, duodecim folia nõ excedentis. Proximam fecere Trachiniam minus rubentem. Mox Alabandicam uiliorẽ, albicantibus folijs. Viliſſimam pluribus, ſed minutiſſimis, Spermoniam. Malo Pliniũ ſic legi, q̃ ſpinolam, aut ſpinoſam. Ita enim, ſiue ꝙ minutiſſimo folio, ſiue ꝙ uiliſſima ſit omniũ, rectiſſime uidet̃ appellata. Sunt qui Sycioniam legendũ putent. Nulli folia quinis pauciora. Campaniæ Cẽtifolia tribuitur. Et Philippis in gręcia, a Pangeo monte uicino tranſlaticia, numeroſis folijs ac paruis. Nec tamen talis odoratiſſima, nec cui latiſſimũ, maximũq́; folium. Ideo nec coronas intrat Centifolia, niſi extremos uelut ad margines. De Lichny Quinquefolia, quæ inter Roſas quoq́; numerari ſolet, & græca, ſeu græcula uocatis, ſuo loco dicet̃ Quinquefolia. Eſt & alia Gręcula appellata, conuolutis foliorũ paniculis, nec dehiſcens, niſi manu coacta, ſemperq́; naſcenti ſimilis, latiſſimo folio. Alia funditur e caule Maluaceo, folia oleacea habens, Muſceton (eſt ubi aceton legatur, & Moſceuton, a propagine, Viuiradiceue, quã gręci Moſceuma dicũt) uocata. Atque inter has media magnitudine, autũnalis Roſa, quã Coroneolam uocamus, in Rubo natã, iocundi odoris, ſed anguſti, ut in Cynoſbato monſtrauimus. Reliquæ ſine odore, hoc eſt, Maluacea, et duæ græculę. Semen Roſæ in ipſo cortice eſt ſub flore, optum lanugine. Precox Roſa emergit, ſi pedali ſcrobe ab radice facta, calidam infuderis. germinare incipiẽte calice. In Hiſpania Chartagini, præcox Roſa, hyeme tota uiſitur. Vnũ genus inſeritur pallidæ, ſpinoſę, longiſſimis ſurculis Quinquefoliæ, quæ Gręcula altera eſt. Niſi quis hoc quoq́; loco, ſpermonię, nõ ſpinoſæ legerit in Plinio. Satis ambigo, Coroneola ſit Cynoſbati, an Cynorhodi flos. Quanquam Cynoſbati magis puto. Cynorhoda porro, ſilueſtres Roſæ ſunt, ſpongiolis penicilliſue inter medias eius ſpinas naſcentibus, unico aduerſus expaueſcentes aquã, a morſu canũ, remedio, nec fere ante Plinium comperto: unde nouatũ ei nomen crediderim. Quanquã Ariſtoteles hanc uidetur appellaſſe Cynacanthẽ, hoc eſt, Caninam ſenticem, Cantaridũ feracẽ, ut dicemus ſecundo libro, in mentione Cantaridum. Eſt & Cynorhodos alia, ſed Liliũ, ut monſtrabimus. Nihil dubito, Cynorhodon aliud eſſe, q̃ Rhododaphnẽ. Eſſe aliquos flores, Roſis colore ſimiles, arboribus in externo mari natis, autor eſt Theophr. Columella punicã Roſam uocando, aut rubentẽ, aut ex Africa tranſlatã ſignificat. Roſam triplex comitatur fabula. Nõ niſi candidã per initia fuiſſe. Mox uulnerato Veneris pede, dũ Adonidi, quẽ Mars zelotypus, interfecerat, opẽ latura, ꝑcipiti curſu per dumeta rapit̃, adrubuiſſe. Alij ſanguine Cupidinis, ut Auſonius, alij nectare affuſo, ala Cupidinis, in Deorũ conuiuio laſciuientis, illiſa poculis.

A

B

EX M. VERG. COMM.

GEnera Roſarũ multa Theophraſto primũ, mox Plinio fuerũt, ex foliorũ numero ꝑcipue diſcreta. Poſt quę nõ male aliqs forte credat, alia etiã extitiſſe, et noſtra ætate adhuc quoq́; eſſe: tantopere diuerſis locis per ſe, & humano ope coacta, uariat natura ſuas opes.

In cũctis fere gręcis a principio ſtatim deerat, ῥόδα ψύχει καὶ στύφει. τὰ δὲ ξηρὰ μᾶλλον στύφει, cũ tñ ex melioribus legi oporteret, νεαρὰ ψύχει καὶ στύφει. ut ſit ſenſus. In roſis refrigerare, & adſtringere recẽtes: ſiccas uero amiſſa refrigerãdi poteſtate ſolũ & efficacius adſtringere. Indicat id, præt antiquorũ fidẽ, res ipſa, & ſermonis ordo, in q̃ altera pars ꝑ contrariã diuiſionẽ illata, cõtrariã ſibi alterã exigit: cũq́; in poſteriore de ſiccis ageret̃, oportebat in priore de recẽtibus actũ fuiſſe.

Sequitur deinde non multo poſt, quod penitus corruptum ſit, facilem cõiecturam habet. Docet enim Dioſcorides, deſectis foliorum Roſæ unguibus, terendum in mortario reliquum corpus, exprimendumque, & in umbra habendum ſuccum donec denſetur. Sed non poteſt, ex his quæ nunc leguntur hic ſenſus colligi. Nos quoniã illic, mortarium, & umbra eſt, & donec denſetur, eo ſenſu qui legitur, Serapionis ope reddidimus. Quod donec certius aliquid ab alijs inueniatur, a legentibus accipi uolumus.

Quod deinde erat, ξηρὰ δὲ λεῖα παρὰ μηροῖς πραΰνεται, nullo ſenſu ex antiquorum & meliorum codicum fide inſtauratum eſt, παρατρίμμασι μηρῶν, id eſt, femorũ intertriginibus.

De Rhoſeis

C ῥοδίδες

De Roſeis paſtillis. CAP. CXXXIII.

PAſtilli quos Rhodides uocãt, hac ratiõe cõficiũtur. Roſarũ uiridium, quę nullo anteą humore madefactę exaruerĩt, drachmę. xxx. Indicę Nardi drachmę. x. Myrrhę drachmę. vi. tritę digerũt in paſtillos, q obolorũ pondus æquent. Siccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt Coſti drachmas duas, Iridis illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miſcent. Mulieribus monilium loco uſui ſunt, ad retundendum graue ſudoris uirus. Tritis etiam utuntur ad illitiones, & diapaſmata quæ fiunt ad ſudores coercendos, ita ut a balneis inareſcant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EX M. VERG. COMM.

SImilem, non tamẽ eandẽ Dioſcoridi Rhodiorũ confectionẽ Pau. AEgin. lib. 6. docet, neq; eodẽ genere eã appellat: hic fœminino Rhodias, ille neutro ῥοδίδιον uocat, iubetque recẽtibus Roſis et eodẽ põdere ipſe etiã cõfici. Latini, qđ eqdẽ inuenerim, de his nihil tradiderũt, Romana grauitate blãditias amorum, & uoluptatũ illecebras docuiſſe, indignum exiſtimantes.

De LYCIO. CAP. CXXXIIII.

λύκιον πυξάκανθαν

LYcium, quod aliqui Pyxacanthan uocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs Buxi, denſis, fructu Piperis, nigro, leui, amaro, denſoq;, cortice pallido, non diſſimili Lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignoſis. Naſcit̃ plurimum in Cappadocia, Lycia, & plæriſque alijs locis. Aſpera loca amat. Coquuntur rami cum radiculis tuſi, & ante per aliquot dies macerati, tũ abiectis lignis denuo liquor coquitur, donec mellis craſſitudo fiat. Adulteratur id Lycium adiecta decoctioni Amurca, aut Abſinthij ſucco, aut felle bubulo.

D Innatans ſpuma inter coquendum exempta, oculorum medicamẽtis additur. Reliquo ad alia utũtur. Simili modo fit Lycium, ſemine expreſſo & inſolato. Optimum quod uri poteſt, reſtinctumque rubentem ſpumam oſtendit, glebis extrinſecus nigris, intus cum fregeris ruffis, inguſtabile, cum amaritudine aſtringens, crocino colore, cuiuſmodi Indicum eſt, cæteris præſtantius. Lycium aſtringit. Caliginem oculorum diſcutit. Genarum ſcabiem, pruritus, ueteresq; fluctiones ſanat. Facit ad purulentas aureis, exulceratas gingiuas, tonſillas, labiorum fiſſuras, ſedis rimas, attritusque illitum. Cœliacis, dyſentericis, potum inditumq; conuenit. Datur ſanguinem excreantibus, & tuſſi ex aqua. Contra rabioſi canis morſus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur. Flauos facit pilos. Paronychijs, ulceribus quæ ſerpunt aut putrent, medetur. Fœminarum profluuia appoſitum ſiſtit. Rabioſorum ictibus ex melle potum, aut uice catapotij deuoratum, auxiliatur. Tradunt Indicum fieri Lycium, ex frutice Lõchitide appellato. Ea ſpinarum generi aſcribitur, ramos rectos habens, ternum cubitorum longitudine, maioreſue, Rubo craſſiores, a radice numeroſos. Fructus cortex rubeſcit. Folia Oleæ ſimilia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflammctionibus, & regio morbo mederi. Et

λογχῖτιδος

fœminarum

Digitized by Google

fœminarum purgationes elicere. Aſſeuerant etiam crudam in potu, eoſdem effectus præſtare. Semen cyatho dimidio potum, pituitam expurgare. Venenis quoq; auxilio eſſe. A

BARBARI COROLL.

LYcij, tum ſpina ipſa, tum ſuccus ex ea, dicitur Pyxacanthos. Chironias in Græcia uocatur. Frutex, unde Lycium fit, adulteratur aſphodeli radice. Item ſpina, in Pelio monte nata. Medicinæ aptiſſimum intelligitur, quod eſt ſpumoſum. Indi Camelorum, aut Rhinocerotum (hi boues Aegyptij ſunt) ut Feſtus inquit, utribus condunt. Lycium foris nigrum, intus ruffum, cito nigreſcens cum fregeris, optimum ex indico frutice. Aliter Dioſcoridis Lycium, ex radicibus quoq; ſylueſtris Rhamni coctis conficitur. Nomen Lycio inuentum puto, quoniam e Lycia inueheretur, præcipuum urbe Patara, quan q; Indicum omnibus præfertur.

Plini. lib. 24. capi. 14.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Plinio lib. 12. & 24. longius dicta ſunt, parata & expoſita omnibus relinquimus. Lycium ideo dictū eſt, quod probatiſſimū, & quotidie ex Lycia ad alios importaret.

Quod in impreſſo legebatur, ῥίζας δὲ πολλὰς πλαγίας, radices numeroſas & obliquas, una tantum mutata litera, πλατείας, ideſt, latas uertimus.

Expunximus deinde aliqua. bis enim idem importune repetebatur, in quo iterum contra rabidi canis morſus ſumi Lycium Dioſcorides iubet. Et quoniam in uetuſtioribus aliquibus, pro melle eo loco lac legebatur. Ex Plinio remedium aliud illic inſtaurauimus, dicentes ſiſtere Lycium fœminarum profluuia appoſitum, aut cum lacte potum. Locus eſt libro uiceſimoquarto, cap. 14.

Suſpicamur præterea ab eo loco quo ait, fertur Indicum fieri Lycium, ſequentia parum eſſe legitima, qui cum ſemel in India naſci buxeam ſpinam dixiſſet, idq; pro comperto docuiſſet, ad famam & aliorum fidem transferre rem non debuerat, nec quod ſemel a ſe decretum fuerat, ex aliorum dictis infringere. Suſpicionem noſtram auget, quod plures illic uoces ſunt parum proprię, & huic ſcriptori inſolitæ, potuitq; ab antiquiore aliquo medico ex alicuius hiſtoria, omnis ea pars Dioſcoridi accreuiſſe, et paulatim in unum corpus coaluiſſe.

¶ De Acacia. CAP. CXXXV.

ACacia in Aegypto naſcitur inſtar arboris, frutice ſpinoſo, non ſe in rectum attollente. Florem habet candidum, & ſemen Lupino ſimile in folliculis, ex quo ſuccus expreſſus ſiccat in umbra, niger ex maturo ſemine, ſubruffus ex uiridi. Eligatur modice ruffus & odoratus. Aliqui folia cum ſemine exprimunt. Manat & gummi ex ea ſpina. Vis ei ad ſpiſſandum, refrigerandumq; efficax. Succus oculorum medicamentis utilis. Valet ad ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, perniones, pterygia, et oris ulcera. Procidentes oculos reprimit. Menſium abundantiam ſiſtit. Prociduam uuluam cohibet. Citam aluum ſupprimit, aut potus, aut inditus. Capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamentis, trito in aqua, mox effuſo quod concreuerat, donec pura extet aqua. Et ita cogitur in paſtillos. Vritur etiam in fictili nouo fornacibus, torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum ſolutos artus fotu committit. Præfertur eius ſpinæ gummi, quod in uermiculorum ſpeciem contrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. Proximum eſt candidum. Sordidum uero ac reſinoſum inutile. Cutis meatus obſtruit. Et medicamentorum quibus ammiſcetur, acrimoniam hebetat. Ambuſtis ex ouo illitū puſtulas non patitur erumpere.

B ἀκακία

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

C Pli.li.24.ca.12 ACaciam fundentem, idem uideo accepiſſe autores, cum ſpina ægyptia. Teſtis Oribaſius, & Aetius. Niſi ꝙ acacia, etiam aliubi ꝗ̃ in Aegypto naſcitur. Hæc & ſyria quoq; ſpina dicitur. In Aegypto, alba, nigra, & uiridi arbore conſpicitur. Arbor tota horret aculeis, excepto caudi ce. Prętendit eos & germinibus & folijs, ligno in duodena ſæpe cubita procero. Cędit tectis & nigra, nauium coſtis, incorrupta, etiam in aquis ui. Candida facile putreſcit. Semen in Siliqs ad coria perficienda, Gallæ uſu. Flos & coronis addi blandus, & medicamentis petitus. Ma- nat & gummi ex ea, cum ſponte, tum plaga, non e cortice, ſed e uaſe. Præcipua utilitas, ꝙ cę- ſa, anno tertio reſurgit. Numeroſa omnino arbor: ingenti ſylua eius Thebaica pręfectura: ubi & olea, & quercus, & textilis perſica. Prouenit & in Galatia, teneritudinis ſummæ, ſpinoſior arbore. Colligitur autumno ſemen: quoniam collectum maturius, nimis uehemens. Spiſſatur ſuccus ex folliculis, aqua pluuię, maceratis mox in pila tuſis exprimitur. Tum denſatur in ſo- le mortarijs in paſtillos. Acacia uocatur, arboris uidelicet ſuæ nomine. Fit & e folijs per ſe, mi nus efficax. Galaticę Acacię nigerrimus improbatur. Itẽ qui ualde ruffus. Placet purpura, aut leucophea, & quę facillime diluitur. Nunc Acaciam ex ſylueſtri Pruno colligit officinarũ deſi- dia. Illud meminerimus, ſemẽ ægyptię, a Dioſcoride lupino ſimile reddi ponticę, ſeu quod idẽ puto, galatiacę lenticulę. Plinius nihil diſtinguit, ſed utrunq; ſemen, lenticulę par exiſtimatur, minore tantum grano & folliculo. Demetrius adſerit in Aegypto ſpinã, quę ſit arbor, ramos coronarum ſpecie natiua effundere, in quibus ſemen rotundum ſit, flore ſubobſcuro. Ex hac Tindięas, & Abylęas coronas in ægypto fieri, docuimus in Myrto. Spinam porro ægyptiam, ſunt qui & arabicam uocarint, ut Dioſcorides & Galenus. Non eſt ſuperfluum, ut ſpinarum hoc loco genera ſubijciam, quę nominis cõmunione gręci, legentibus dubitationem afferunt. Acanthos, ſiue ꝗd idem eſt, ſpina uulgaris, ut quidam coniectantur, acantha, pyxacantha, o- xyacanthos, leucacanthos, acanthaleuce, tragacantha, acantha arabica, uel ægyptia, acantha indica, acantha ariana, acantha babylonia ſiue regia. Adduntur a latinis, ſpina ſitiens, ſpina pennata in ægypto, ſpina appendix, ſpina bunia. Diuerſa omnia, decem & ſeptem numero. Accedat ijs Galatica, ſiue Pontica, ſiue Cappadocica: de qua proximo capite diſſeritur. nam ſylueſtris quæcunq; ſpina, Calabrix uidetur eſſe nominata.

EX M. VERG. COMM.

D COniunximus in Acacia, ueterum græcorum fidem ſecuti, quæ male in duas ſeceſſerant parteis, unoq; capite, ut res ipſa etiam exigebat, fecimus de omni Acacia a Dioſcoride doceri.

De qua non eodem modo, Oribaſius, Aetius, Pliniuſq; & alij docuerunt, ſed non facilis noſtra ætate commentatio eſt.

❡ De Acacia altera. CAP. CXXXVI.

ALterum Acacię genus in Cappadocia, Pontoq; prouenit, ægy- ptiæ ſpinæ ſimilitudine, longe minor, tenerior, humilis. Acule- orum uallo munitur, folia habens Rutæ. Semen lenticula minus fert au- tumno, in loculis ternum quaternumq; ſeminum capacibus. Succus eius adſtringit, uiribus inferior. & ocularibus medicamentis inutilis.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.12 ACACIA hæc, a Plinio Galatiæ tribuitur.

❡ De Amurca. CAP. CXXXVII.

ἀμόργη AMurca expreſſæ Oliuæ recrementum eſt. Decocta in cupreo uaſe ad craſſitudinem mellis, adſtringit, cæteros prębens Lycij ef fectus. Inſuper dentium dolori, & uulneribus, cum aceto, uino aut mul- ſo, commode illinitur. Additur in medicamenta ocularia, & meatus ob- ſtruentia. Vetuſtate meliorem fieri conſtat. Vtiliter infunditur ſedis, ge- nitalium, & uuluæ exulcerationi. Si uero cum omphacio recoquatur ad mellis craſſitudinem, carioſos dentes extrahit. Iumentorum ſcabiem cũ decocto lupini & chameleonte illita ſanat. Cruda & recenti amurca po-

Digitized by Google

dagras, articularioſq; dolores foueri utiliſſimum. Peruncta in uilloſa pelle, & hydropicis impoſita, tumoris molem reprimit. A

BARBARI COROLL.

INter inumeras Amurcæ laudes, agricolarum uſibus a Catone prædicatas, illa maxime memorabilis, ꝙ ligna macerata liquore eo, nullius fumi tedio ardent. Græci ἀμόργην uocant, etiã fecem quãdoq; uini. Item genus herbę purpureę, qua ueſtes tingantur, Amorginę a græcis appellatæ. Sed & tenuiſſima pars harundineæ paniculæ, dicitur Amorgis. autorẽ habeo Photionem grammaticum. Pli. li. 15. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

CO C Turam Amurcæ, certius primo ruſticarum rerum libro docuit Mar. Varro, quam condi in domeſticos uſus iuſſit. Si quis præterea Amurcæ laudes alias, & multiplices uſus nouiſſe uelit, poterit autoribus Mar. Catone, & Plinio diuerſis locis quod cupit inueniſſe: eritq; illud homini ſaltem laboris huius operepretium, ut naturam diſcat, nihil tam ſordidum eſſe, & ingratum genuiſſe, quod in hominis uſum beneficio aliquo non inſtruxerit.

❡ De Vitice. CAP. CXXXVIII.

AGnon aliqui Agynon, alij Lygon uocant, alij Amictomiænon, alij Tridactylon, magi Semnon, alij Hæma ideos. Aegyptij Sũ, Romani Salicem marinam, alij Piper agreſte, alij Lecriſticũ. Vitex, ſeu caſtus frutex eſt, in arborem aſſurgens. Naſcitur in fluminum ripis, aſperiſq; locis, ac torrentium alueis. Ramos gerit prælongos, fractu peruicaces, folia Oliuæ, ſed molliora. Duo genera eius. Vna harum album florẽ mittit cum purpureo, altera tantum purpureum, et ſemen ut piper. Excalfactorias uires habet, & aſtrictorias. Semen eius potũ, uenenatis ictibus. aquæ quæ cutẽ ſubijt, lienoſiſq; auxiliatur. Lac euocat. Menſes ciet, drachmæ pondere in uino potum, Geniturам exoluit. Caput tentat, & ſoporem affert. Decoctũ hærbæ & ſeminis in deſeſſione, mulieribus uuluæ malo oportunis opitulatur. Item inflamationibus. Purgationes mouet ſemen cum Pulegio potum, etiam ſuffitu, uel appoſitu. Capitis dolorem diſſoluit illitum. Inſtillatur cũ aceto & oleo capiti in letargo & phrenitide. Folia ſuffitu, aut ſubſtratu fugant uenenata. Illita quoq; ſerpentium morſibus auxiliãtur. Teſtium duricias cum butyro et folijs uitium emolliunt. Rimas ſedis ſemen cum aqua illitum mitigat, & cum folijs medẽt luxatis, uulneribuſq;. Virgã qui manu teneat dũ iter facit, negãt intertriginẽ ſentire. Agnũ, quaſi dicas purũ, uocãt Græci. qm̃ matronę in theſmophorijs Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, folijs cubitus ſibi ſternunt: et Lygon, quaſi uimen, propter inuictã fere ramorum flexilitatem.

ἄγνος ἄγυνος
λύγος
ἀμικτομίαινος
τριδάκτυλος
σεμνός
ἅιμα ἴδεως

vitex ... agno casto dicitur vulgo ... mente ... et ego vidi eum in opido dicto ... val pardo.

B

BARBARI COROLL.

AGnos, ſiue ut Hippocrates appellat, Agne, dicitur latine Vitex. Non habeo tñ plane cõpertũ, an ſalix amerina, idem q̃d Agnos Vitexq; ſit, & ſi Dioſcorides hoc affirmat. Et ipſe ita cenſeo. Vitex, non multum a Salice uulgari diſtat, uſu uinculorum, foliorum q̃q; aſpectu, niſi odore gratior eſſet. Semen potum, uini quendã ſaporẽ habet. Duo genera eius. Maior in arborẽ Salicis mõ aſſurgit, flore candido, unde Candida quoq; dicitur. Minor ramoſa, folijs albioribus, lanuginoſis, purpureo flore, Nigra nuncupata. Naſcuntur in paluſtribus cãpis. Semen uiticis, Galenus mandi cum bellarijs ſolere ſcribit, uſu tragematis. Ita em̃ minus officere capiti. Lygon, Lygeanq; græci uocãt & arborem, & quoddam herbę genus, q̃d, ut inquit Atheneus, in nidos ſuos parituri cygni ferant. Nec tñ ſatis habeo compertũ, hanc, quam cygni petant herbam, aliud genus oportere intelligi q̃ uiticem. Inuenio & ſcopas amerinas, ſpartis

Digitized by Google

C ſimiles deſcribi, folio tamen minore, ſed lenticia uirgularum maiore, quas, ſunt qui geniſtillã
amerinam uocitent, hoc tempore. Corolla e Lygo uſos eſſe ueteres, Anacreonti poetę credi-
mus: cuius originem Samij, Careſq; dederint, diuerſis cauſsis. Nam & Lacedęmones arundi-
ne certis ſacris, ut autor eſt Soſibius, coronabantur. Ariſtophanes quoq; autor eſt, coronas ex
arundine factitari ſolitas Athenis: quas & dioſcuris, hoc eſt, Caſtori et Polluci dicatas fuiſſe cõ
ſtat, ut frugales atq; ſimplices. Lygõ & Aegylin q̃n̄q; dici lego. Itẽ Moſyn, & Oeſyan, et Oeſõ,
et Oeſocarpon, ut Polluci & Photioni uidet̃. Vñ Gerra oeſyma, hoc eſt, quadrata quędã tugu
riola ex huius ſalicis uiminibus: quę Ligella q̊q; nominant̃ a Plauto in Aulularia, forte a Ly-
go. i. uitice, aut a ligãdo. Adijciendũ illud uidet̃, q̧ hic a Dioſcoride ſcriptũ ẽ, Viticẽ a q̃buſdã
Lecriſticum uocari, putare me in eo uerbo mendã eſſe. Nec lecriſticũ, ſed a ſimilitudine ſaporis
& acrimonię Liguſticũ legendum. Nam & piper agreſte dici uiticem, idem autor affirmat.

EX M. VERG. COMM.

VOcatur Agonos, non alia ratione, quam quod ſemen genitale diminuit.

In Amictomiaei uoce, & ſi non ſint integra omnia, antiquae tamen integritatis, et ſignifica-
tionis aliqua adhuc ſuperſunt ueſtigia, ex quibus facile coniectura eſt, fuiſſe eius uocis com-
poſitionem, quae ad uenerem miſceri cum mare prohiheret.

λύγος quoq;. i. flexilis, ἀπὸ τοῦ λυγίζειν. A rubore uirgarũ ſanguis dictus eſt. Itẽ Semnos,
ideſt, uenerandus, q̊d incontinentiã arcet. Liguſticum, a ſimilitudine ſaporis. Piper agreſte, q̃a
piperis naturam explet.

Amerinam ſalicem a Romanis graecorum Agnum dici, aperte Dioſcorides teſtat̃. Sed ue
rum id ſit, in Plinij & Columellae lectione diligentiores facile cognoſcent. Nobis inclinat ani-
mus, ut negemus graecorum ἄγνον, Romanorum ſalicem eſſe, ſuſpicamurq; adiectam ab impe
ritis latinarum rerum graecorum medicis eam Dioſcoridi appellationem accreuiſſe. Tam ẽm
Viticis, quam Amerinae ſalicis uocem nouiſſe quõdam Dioſcoridem, uériſimile eſt: & ex quo
Plinius aperte docet, Viticem latinis eſſe, quae graecis Lygos & Agnos, nec multum a ſalice
uitiliũ uſu diſtare, non credendum, in ea appellatione deceptum diligentiſſimum alioquin &
ex profeſſo haec agentem hominem.

Theophraſtus, quod Oleae folia habet, compoſito nomine ἐλαιάγνον uocauit.

De Salice. CAP. CXXXIX.

D ιτέα SAlix uulgo nota eſt, cuius ſemẽ, folia, cortex, & ſuccus ſpiſſandi uim
habent. Trita folia cum exiguo Pipere & uino pota, ileoſis ſubueni
unt. Sumpta cum aqua, praeſtant mulieribus ne concipiant. Salignum ſe
men, in potu ſanguinem expuentibus prodeſt. Cortex eoſdẽ praebet effe
ctus. Corticis cinis admiſto aceto illitus, clauos & callos tollit. Ex folijs &
cortice ſuccus, cum roſaceo in calice punici calfactus, auriũ dolorib. auxi
liat̃. Decocto eorũ podagras foueri utiliſſimum. Furfures purgat in cor-
pore. Excipit̃ ſuccus q̃ manat ex ea cũ floret, exciſo cortice. In plaga enim
cõcretus humor inuenit̃, q̃ ad purgãda quę obſtãt oculis, ſuã uim prębet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 9. li. 17. ca. 20. li. 16. cap. 37.

BReui fere & cõtorto caudice arbor, & ut nouimus, aquatica, ἰτέαν gręci uocãt. Aſia tribus
generibus hãc diuidit. Prima nigro cortice, aut puniceo, nigra nominatur. Secunda candido,
candida uocata. Tertiam coactę breuitatis, & ſponte naturę, pumilã, foecundo, ut q̃dã putãt
fructu, Helicẽ appellãt Arcades. Virgas ad nexus, e nigra cõmodiores & pulchriores, e cãdi-
da ſpiſſiores, & agricolarũ utẽſilibus aptiores eſſe. Plinius apud nos quoq; tria Salicis eſſe no
mina commemorat. Viminalẽ, eandẽq; purpureã. Vitellinã, a colore luteo, graciliorẽ priore.
Gallicã, quę ſit tenuiſſima. L. Columella Grecã, Gallicã, Sabinãq; reddit: gręcã flaui coloris:
gallicã obſoleti, purpurei, tenuiſſimiq; uiminis: ſabinã gracilibus uirgis atq; rutilis, quã pluri-
mi uocãt, inq̃t, amerinã. Plinius gręcã rubentẽ, amerinã candidiorem aſſerit. Porro quam dixi
* Vitellinã, in exẽplaribus nicellinã, & itellinã corrupte legimus. Inuenit̃ & alia diſtinctio. Proce
rę, uineis iugãdis ꝑticales uocatę, balteo corticis uincula ꝓbentes. Alię ꝑtenues, a uiminibus,
appellatę uiminales. Aliae uirgas, ſequacis ad uinctum lenticię ferẽtes. Alię corbibus et ſupel-
lectili uillicę firmiores cãdidioreſq;, detracto cortice, leuiq; tractatu: mollioribus inde uaſis, q̧

e corio & cathedrarum delitijs aptiſſima. Fructum Salix fert, abeuntem in araneam, anteqꝫ omnino maturitatem ſentiat. Ob id, ante maturitatem colligitur, dicta Homero ὠλεσίκαρπος, hoc eſt, frugi perda. Vna tm̃ prodit, ad maturitatem proferre ſolita, in Creta inſula, ipſo deſcenſu Iouis ſpeluncę, toruum ligneumqꝫ, magnitudine ciceris. Succus Salici triplex. Vnum arbor ipſa, gum̃i modo ſudat. Alter cortice triũ digitorũ magnitudine ablato manat. Tertius detruncatiõe ramorũ, a falce diſtillans. Salix fertilior & denſior reciſione fit, ac tonſura ex breui pugno, uerius q̃ ramo, ꝓuentu certiſſimo. Tertium locum in æſtimatione ruris, Cato ei tribuit. Salictum non hoc tantum Seruio grammatico ſignificat q̊d oliuetum, arbuſtum, uinetum, ſed & uirgulti quoddam genus, dictum ita, ꝙ ſaliat ſurgatqꝫ cito: ut Lupum fortaſſe ſalictarium intelligat, de quo ſuis locis egimus. A

ὀδυσσ. κ. μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι.

EX M. VERG. COMM.

GRauiſſimã huic arbori inuidiã Homerus ꝓpemodũ fecit, q̊d ὠλεσίκαρπον hãc uocauit, frugi perdam. De hac, omniqꝫ eius medicinę uſu aliter magis q̃ alia Plin. lib. 24. plæraqꝫ tradit, quæ in medio poſita omnibus relinquimus.

¶ De Sylueſtri Olea. CAP. CXL.

SYlueſtris Oleæ, quam aliqui Oleaſtrum appellãt, alij æthiopicam Oliuam. Folia adſtringũt. Trita autẽ & impoſita ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, epinyctidas, carbunculos, paronychia, nomaſqꝫ cohibent. Cruſtas emarginant cũ melle illita. Quinetiã ſordida repurgant. Inflamationes, panoſqꝫ, cũ melle impoſita diſcutiunt. Cutẽ a capite uulſam conglutinant. Oris ulceribus commanducata medentur. Succus & decoctum, eoſdem habent effectus. Sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus ſuccus inhibet. Vuæ oculorum, puſtuliſque prodeſt. Vlcera, & ueteres defluctiones ſiſtit. Quapropter in collyria additũ, ad genarũ eroſiones perqꝫ utilis. Exprimitur ſuccus tuſis folijs, affuſo uino ex aqua, ſiccatuſqꝫ ſole in paſtillos digeritur. Sed longe ualidior ad recondendũ ſuccus habetur, qui cum uino q̃ cum aqua expreſſus eſt. Auribus ſubuenit, ſiue ulcerentur, ſiue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, ut ſpodij uicem cinis præſtet. In cruda olla oblito ore luto, uſqꝫ dum figlinum percoquatur, reſtinctaqꝫ uino, & rurſus ſubacta, eodem modo uruntur. Poſtremo ceruſæ modo elota coguntur in paſtillos. Huiuſcemodi cinerem in medicamentis oculorum conſtat ſpodio non cedere. Sed eiſdem uiribus præditum eſſe putandum eſt. Foliorum ſatiuæ oleæ eadem uis intelligitur, ſed aliquanto inferior. Vnde ocularibus medicamentis ob ſuam mitiorem uim conuenientior eſt. Sudor ligno uirenti accenſo manans, illitu ſanat lichenas, furfures, & ſcabiem. Oleaginum ſemen illitum medetur furfuribus, & ulceribus quæ depaſcunt uorantque. Quod autem intra nucleum eſt ex adipe & farina, ſcabros ungues excutit.

ἀγριελαία

B

i. olla cruda

Vide de cinere folii eligendo & ſpodio

BARBARI COROLL.

OLeaſter, gręce κότινος appellatur. Sylueſtris Olea fœcundior ſatiua, ꝙ fere ſylueſtres habent, ceu cura fertilitatẽ minuere. Manſueſcere hanc tractatu, deciſis circa taleis, aut omnino tranſlatione mitem fieri, uix poteſt adduci Theophraſtus, ut credat. Sola hęc arborũ cũ Olea, teredinem ſentire nõ dicit. Ex Oleaſtro marculos breuiores, & terebris uaginas, ſicut ex buxo, ulmo, fraxino, aquifolia, factitatas produnt. Eſt & in Appennino frutex, uocatus Cotinos, ad liniamenta modo conchilij colore inſignis. Sed hoc ego nõ Oleaſtrũ eſſe puto, ſed Ole

Plin. li. 17. ca. 12. Lib. 12. ca. 17. Li. 15. cap. 1

C aſtellum, & Oleam cilibracam, a Columella nominatam: cuius & ipſe Dioſcorides in Chamę
lea meminit. Photion, Oleaſtrum quandoq; dici Phauliam exiſtimat. Certe Phaulia Oliuę ge-
nus eſt Columellæ, Plinio, gręcis omnibus.

Plin. li. 15. ca. 2. 3. 4. 5. Oleæ medulla tam incerta, ut non in medio haberi, ſed p totum lignum ſparſa uideatur, radi
ce paruæ, uelut lacinia ex medio tendente, cæteris grandibus & cancrorũ ſimilitudine contor-
tis. Proprium ei malum Congros, etiamſi deriuatur in alias quoq; id nomen. Sunt q affectum
* tũ Premnõ, Crotonẽ alij cognominent. Supina foliorum huius contra q̃ cęterarum, candi-
cant magis q̃ prona, minuſq; ſunt leuia: q̃d & cum hedera cõmune eſt oleę. In Syria, & alíubi,
congeſtum quaſi uuæ modo fructum ferunt, ubertate ſoli. Oleam utiliter & probe defloruiſſe
dicimus, cum flores eius caduci, uelut perforati reperiuntur. Naſcitur modis omnibus extra,
q̃ ſurculo. Ex huius nucleis, quos Sanſas uocamus, ſylueſtrem oleam prouenire Theophra-
ſtus ſcriptum reliquit. Sanſam, ſunt qui & Naucum dici uelint. Vnde uerbum nauci facere.
Quandoquidem & fullones, ob utilitatem artis, Nacæ dicebantur, ut nunc meſitas et proxene
tas, ſanſarios & oſſarios uocamus. Quidam pro nugis, naucum. Alij omnia fere opera ex la-
na, græce νάκας dici uolunt. Ipſum quoq; nucis, ſed & omnium rerum putamẽ. Alij nucleum
malunt iuglandis. Alij mediũ illud uelut diſſepimentũ. Gloſſematoriũ ſcriptores fabæ grani,
q hæret ĩ ſabulo. Quidã ex gręco leuẽ hominẽ in eo uerbo ſignificare putauere. In mari rubro
uiuit Olea, quę uocatur arabica, baccis fere noſtratibus, fungos, cum largi ceciderunt, imbres
educans, qui tacti ſole in pumicem durant. Ex qua manat lachryma, inhibendo uulnerum ſan
guini expetita medicis. In ſinu heroo lapidis ſpecie, ut thynum & laurus, cubitorũ trium ma-
gnitudinę. Ignẽ olea, quamuis optime ſubditum excipiat, q ſpiſſa & pingui natura ſit, igniari
is tñ ineptiſſima eſt. Vna maxime omniũ Olea regerminat in opere. Vitam oleæ Theophraſt.
200. años longiſſimã eſſe tradidit. Si olea conſitũ in confinio quercetũ habuerit, nõ ſolũ nõ fe-
ret, ſed etiam fugiet, introrſumq; ſe in fundum abijciet. Vt cradę fico, ita thaleæ tribuuntur hu
ic arbori, utiq; apud nos. Gręci, ut inqt Pollux, Thalos non oleagineos ſolum, ſed uitigineos
quoq; ramos nominãt interdum. Pręcidunt, Varro inqt, eam de tenero ramo æquabiliter, ex
D utraq; parte circiter pedalem. Sunt qui ſclauolas nominent. Ereſionẽ porro Athenis, ſiue Ireſi
onem uocabant, plantam oleagineã, uelleribus & corollis inuolutã. Vnde & nomen cõtra pe
ſtilentiam foribus imponi ſolitum, ut eſt apud Ariſtophanẽ. Hanc & Corythalion dicebant.
Etiamſi pro laureo quidã ramo capiunt, in eundem luſtrationis uſum. Credo huius quoq; ri-
tus apud Romanos ueſtigium fuiſſe, cum ita legamus apud Feſtum. Planta oleaginea uirga, in
quit, foliata eſt ex olea deplãtata. Nam & februa quoq;, lanæ ſunt & arborum rami apud nos-
quibus redimiti ſacerdotes expiabant domos, Quod deinde nomen ad oĩa purgamina tranſla
tum eſt. Autor Ouidius. Morbus & ille proprius, pręter uermiculationem, Elos uocatus, hoc
eſt, clauus. Ab alijs Mices, atq; Lopas, hoc eſt, fungus & patella: ceu quædam folis inuſtio.
Quanq̃ Patella in ficu morbum ſignificat, qui nimios propter imbres radici contrahitur in o-
lea. Et Arachnion uocatur affectio, hoc eſt, aranea, fructus abſumens uermis: ſub corio pro-
uentũ adimit, in uicemq; adiuuat, ſi naſcatur ad nucleum. Nulla poſt ficum arbor uredini ma
gis obnoxia eſt. Carpę appellant in oleis uermiculi, flatib. auſtrinis creati, ut ἶπες in uitibus. Eſt
et impetigo, peculiaris ei morbus, ut ſcabies fico, & uitib. fluor. Oleã gręci, ἐλαίαν uocãt: noſtri
q̃nq; Termitẽ. Quãq̃ ita & ligni uermes dñr. Optĩa erat Olea ueterib. licinia, ſiue liciniana. Pau
ſia. 2. oleo. Eſcę, orchas. Varro, grãdis inqt, Olea uocat orchitis, a ſimilitudĩe, ut credo, teſtiũ:
antiqtus archemora. Minus ijs gratę ſunt regię, et radij uocatę. Sũt et alia earũ gña, quę ambiti
oſũ ſit pſeq, cũ et. 6. uolumine Colum. et Plin. 15. naturalis hiſtorię, nihil fere indictũ relinquãt.
Hãc arborẽ nõnulli exiſtimãt ultra. 60. a mari, aut nõ uiuere, aut nõ eſſe feracẽ. Sed in qbuſdã
locis recte puenit. Oleã Mineruę ſacrã, ut Ariſtoph. & Iulius Pollux inqt, gręci Moriã uoca-
bãt, in academia ſatã, ut in Olympia naſcẽtẽ Oleaſtrũ caliſtephanõ: qa olympię uictores ea co-
ronarent, ut ait Pauſanias. Nã Secos, fructiferã oleã in poetis ſignificat Photiõi. Dicit & Callie
lęa, quã nos ſatiuã, ut ab oleaſtro differat, quã uocãt Agrielęã. Celebrat & cognominata Stre-
pte, ab intorta ſpecie. Sed ea loci nomen ẽ, circa Epidaurũ, adiecta fabula, eueniſſe ita ei circũa
ctu manus, Hercule illac meante. Nã & clauã eius ex oleaſtro uolũt reuerſo ex Hypboreis fuiſ
ſe, ignoto prius gręcię: quę mox ſpõte refloruit apud Troezenios, aut certe ad Alpheũ amnẽ:
ſi Pauſaniæ credendũ eſt, hoĩ qdẽ ſatis docto, ſed ſuperſticioſo, diui Adriani & Antonini, utri
uſq; tẽpibus. In eadẽ gẽte Streptos, Rhachos uocãt, locũ oleaſtris frequentẽ, uerſus mare: q
eorum conſuetudine, quicquid ex olea relinquitur inutile, Rhaehos appellabatur. In Arcadia
ſpectari ſolitam, Pauſanias affirmat arborem, e cuius radice una, Ilex & Olea naſceretur in

quodam fano. Syracuſis, ut Diodorus auctor eſt, in frondibus olearum ſcriptis optimatum nominibus, diſceſſione facta, irrogabatur quinquennale ciuibus exilium: de quo argumento, genus id mulctæ, Petaliſmus appellabatur, ut Athenis Oſtraciſmus. A

EX M. VERG. COMM.

FVit uniuerſæ Greciæ quondam in maiore honore Oleaſter quam Olea. Hanc ipſam arborem Cotinon Dioſcorides uocari ait, communi & recepto ab omnibus græcis nomine. Oleaſtrum enim græci Cotini appellatione intelligunt, & ex ſimilitudine æthiopicam Oleam, quę proprię generis in ea regione arbor, nullum inuenit ob ſimilitudinem aptius cui compararetur in Gręcia nomen & genus. Maro noſter folijs amaris Oleaſtrum eſſe dixit. Nec falſo, ſi ſenſui & uiribus eius in medicina credendum ſit.

De Colymbadibus Oliuis. CAP. CXLI.

COlymbades tritæ, & ambuſtis illitæ, puſtulas gigni prohibent. Sordida ulcera purgant. Muriæ ſuccus collutas gingiuas contrahit. Et motus dentium firmat. Oliua flaua & recens, ſtomacho utilior eſt, uentri difficilis. Nigra autem & matura, corruptioni oportuna eſt, ſtomacho aduerſatur. Oculis non conuenit. Capitis dolorem mouet. Arefacta illitu depaſcentia ulcera ſiſtit. Et carbunculos emarginat. κολυμβάδες.

BARBARI COROLL.

OLiuæ, Colymbades ideo uocantur, quoniã oleo ſuo puræ, hoc eſt, ſine accerſita cõmendatione innatant, & quaſi urinabundæ fluitant. Halmades autem dicuntur, quæ muria ſeruantur, etiam ſi quidam Græci confudere nomina. Sunt & Netrindes appellatæ, quia natent, apud Iulium Pollucem. Idem auctor & Cotinadas nominat, quas & Phaulias, & Trambelos dici tradit. Medicinæ, quæ a Dioſcoride ſubruffis redduntur, tributæ candidis a Plinio uidentur. Caſtigandi ſunt in auctoribus loci, Columbares, pro eo, quod Colymbades, imperitia librariorum ſcribentes. Genus alterum oliuæ cibariæ, Greci Thlaſtas, & Pyrenas, & Pityrum, ſiue Pityridas, hoc eſt, nucleos, & freſas, & furfuraceas appellant. In hunc uſum ſtringuntur ante ꝙ prematuræ ſint. Epityra falſo dicta, cum ſit Epityrum, ut Varro inquit, ſiculum edulium: de quo dictum eſt alibi pleniſſime. Pli. li. 23. ca. 3. B

VERG.

FVit quondã multiplex Oliuarũ conditura, accerſitaq; aliorũ ſaporum cõmendatiõe placebat, quod alioqn ingratũ habuiſſet in cibis uſum. Inter eas Colymbades a Græcis dictę fuerunt, quæ cõmuniore & certiore uocabulo Halmades itidem dicebantur. Hæ nomen a ſale inuenerant, Halas enim Græci, ſalem dicunt. Illæ ab eo, quod in conditura ſua natarent ſic appellatæ fuerunt: κολυμβᾶν enim urinare eſt. Dico autẽ urinare, in natando ſub aqua eſſe. Si quis rem uelit exactius noſſe, facile illi erit ex Plinio lib. 15. capi. 3. Palladio lib. 13. cap. 20. Columella, præterea lib. 13. cap. 47. infinitas pene Oliuarum diſcere condituras.

De Oleo ſylueſtris Oliuæ. CAP. CXLII.

OLeum ſylueſtris oliuæ humidis gingiuarũ uitijs colluitur. Dentium mobilitates ſtabilit. Calfacti fotus, gingiuis fluctione laborantibus utilis eſt. Lanam enim ſpecillo circumligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ ſpectentur.

BARBARI COROLL.

DE oleo ſylueſtris oleæ dictum eſt ſuperius. Plin. ut ſupra de oleis.

EX M. VERG. COMM.

PAulus affirmat ſpiſſandi ſimul & adſtringendi uim habere, aridiuſq; & ſqualidius omni alio oleo eſſe. Locus eſt eo capite, in quo de eroſionibus gingiuarum, earumq; excreſcentijs & pladis agit. Sic enim ille uocat, quæ hic ὄυλα πλαδῶντα dicit. Quod uitium facile, & quale ſit intelligetur, ſi nouerimus quid in alijs πλαδαρόν græcis ſignificet, non humens ſimpliciter, ſed quod cum humore flacceſſit: quale erit, quod natura ſua durans rigenſq; admiſſo humore languit, & paulominus quam dilabitur, oportetq; ἐν τῷ πλαδάρῳ duo hæc intelligere, humorem, & ex humore infirmitatem, idq; eſt, quod hic ait, gingiuas πλαδώσας, & nos uertimus flaccidas, & cum infirmitate humentes.

Digitized by Google

C

λάκρυον τῆς αἰθιοπικῆς ἐλαίας

❡ De Lachryma Aethiopicæ Oleæ. CAP. CXLIII.

LAchryma, quam Aethiopica Olea ſtillat, Scamoniæ ſimilis eſt, fulua, ſtillis exilibus conſtans, mordax. Quæ autem ammoniaci, aut gummi ſimilitudinem refert, colore nigricans, nec guſtu mordens, ſuperuacua eſt. Noſtrates Oleæ, Oleaſtriq; ſimilem lachrymam ſudant, quæ cõmode ad oculorum habetudines illinitur. Cicatrices, albugineſq; illitu emendat. Vrinam & menſes ciet. Cauis dentium impreſſa, ad dolores efficax eſt. Inter uenena ſcribitur. Partus pellit. Lepras & impetigines ſanat. Appellatur autem Aethiopica & agreſtis Olea.

BARBARI COROLL.

OLeæ Aethiopicæ lachryma in precio eſt. Sit hæc Arabica, quæ & ipſa dotatur lachryma, nondum conſtat mihi. Quanq; puto eandem eſſe, quoniã in Arabici ſinus deſertis, tribus inſulis, ut inquit Strabo, naſcitur. Vtcumq;, in Arabia ſtillat eam olea, qua medicamentũ conficitur, Enhæmon appellatũ, ſingulari effectu contrahendis uulnerum cicatricibus. Sunt qui hoc eſſe putent gummi genus, illud quod recentiores Elemi, quaſi Enhæmi appellant, ad oſſa etiã fracta caluæ conglutinanda cantatiſſimum. Porro uerbum Enhæmon, non huic modo rationi conuenit, ſed emplaſtris omnibus, quæ cruentis protinus inijciuntur uulneribus, ad reprimendas inflãmationes, & inhibendum ſanguinem: quod genus & Alipenon, & Catagmaticon, & Collecticon uocatur. quoniã medicamẽtis minime pinguibus conſtat. Oleæ autẽ hæ in Arabia naſcuntur, in maritimis, & fluctibus, æſtuq; operiũtur rubro mari, ut in olea demonſtratum eſt. Nec baccæ nocetur, cum conſtet & in folijs ſalem relinqui. Oleaſtrum quoq; ipm, ueteres Oleam uocabant Aethiopicam, teſtis eſt Dioſcorides.

EX M. VERG. COMM.

EX Aethiopia uſq;, ut Comicus ait, Aethiopicæ oleæ lachryma quondam Græciæ importabatur. Neq; a nobis igitur deſyderabit quiſpiam, quæ in tam longinquo, & inacceſſo orbe naſcentia cognoſci ætate noſtra non poſſunt.

D

δρῦς

❡ De Quercu. CAP. CXLIIII.

OMnis Quercus adſtrictoriam uim habet, præſertim liber, qui cortici, & ligno intercedit. Quinetiã tunica putamini glãdis ſubiecta. Decoctũ ex ijs datur dyſentericis, cæliacis, ſanguinẽ excreantibus. Trita in peſſo, fœminis fluctione uuluæ laborantibus ſubijcitur.

BARBARI COROLL.

De glãdiferis arboribus & glandibus, & gallis. uide Plinium lib. 16. ca. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

PLinius glandiferas arbores, una uoce comprehendi poſſe negat latino ſermone, quemadmodum græco poteſt δρυὸς, & antiqua uoce Saronos, a qua Saroniacus ſinus, & Saron, in Arcadia nemus, trans Ladonem fluuium. Quibuſdam, ut Theodoro gazæ, Roboris appellatione cõtineri poſſe omnia ea genera uidentur. Sane Græci Dryos uocabulo, etiã omne lignum ſignificant. Vnde Gerandryon, pro ueteri & ambuſta quacũq; arbore accipitur, quaſi uetus ramale. Perſius. Ergo roboris quaterna genera, Quercus, Robur, Aeſculus, Cerrus: quæ Græcis illis reſpondent: Hemeridi, Aegylopi, Haliphloe, Platyphyllo: ut ſit quercus Hemeris, Platyphyllos Aeſculus, Aegylops Cerrus. Sed nunquid Haliphloeos robur ſignificet, non habeo compertũ. Theophraſtus certe Agriamdryn appellat, quã noſtri robur interpretãtur, ut in Galla diſſeruimus. Nec minor hic, q in pinu difficultas, quæ quibus græcis latina congruãt. Nos utroq; loco tantũ laborauimus, quãtũ uix ipſi qui ꝓdidere. Quidã quatuor ſupradictis duas addidere ſpẽs, Phagũ, & Ilicẽ. Sed toto gñe diſtãt, ut cognatæ potius, q congeneres hñdæ ſint. Hemeris, ſane Homero, non quercũ, ſed uitẽ ſignificat. ut Photion teſtatũ eſſe uoluit. Sibari, qui nũc Sibari thurij dicunt, quercus fuiſſe tradit, in oppidi cõſpectu, fronde ꝑpetua, Varrõis & Theophraſti teſtimonio, q nec germinare cũ alijs, ſed ab ortu caniculæ ſolita ſit. Rarũ eſt, qn ſata quercus deterior eueniat. Dulciſſima glãs Hemeridi poſt Phagũ. In orbem hæc comat, torqueturq; in alas, crebro ramorum ſinu caua, materies ualida. Macedones, quæ glandem dulcem perducat, ἐτυμόδρυν, hoc eſt, quaſi ueri quercum appellant. Naſci Quer-

Digitized by Google

eus in rubro mari glandiferas tradũt. Naſci & in noſtro, propiores terræ, ſuper lapides atq; teſtas, ſine radicibus, ſed patellarũ modo adhæreſcentes, folio carnoſo, craſſo, atq; oblongo, myricæ ſimili, accedẽtis ad purpurã coloris. Magnitudo arboris tota, paulo amplior ſeſquipede. Hac tingi mulieribus lanas. Ramis earũ adhærent conchæ quædam, & caulibus parte ima, ubi & beſtiolæ populantur. Naufragis & urinãtibus comperta hæc. In Luſitania profundo mari Quercus glandiferas innaſci, unde Thũni ueſcãtur, auctor eſt Polybius. Ob id Thũnos, qui dicat marinos eſſe porcos, minime diſceſſerit a uero: ut inquit Athenæus. Carinas nauibus quernas ſubijci præcipiũt, maxime triremibus. Abieti, aut pino larici uocatæ, ferruminari quercus nõ poteſt. Inſociabili natura, ꝙ hæc ſpiſſa corpore ſit, illæ textu raro. In ſeptẽtrione haud ꝓcul Caucis, circa duos ꝑcipue lacus, littora ipſa obtinẽt quercus, tãta magnitudine, ut ſuffoſſæ fluctibus, aut flatibus propulſæ, uaſtas cõplexu radicũ inſulas afferãt. Itaq; librامẽto eo ſtantes, nauigãt, Ramorum ingentiũ armamẽtis ſæpe territa Romanorũ claſſe, noctu & prælio contra arbores quoq; inito. De Herciniæ ſyluæ miraculis, nihil attinet dicere, niſi ꝙ magnitudine inſigni robora ibi creſcere concupiũt. E glandiferis ciuicas coronas necti mos erat: quæ omnibus anteferrentur. Ciuica iligna primo fuit. Poſtea placuit ex æſculo Ioui ſacra. Variatũq; & hoc cum quercu eſt, ac data quæ ubiq; fuerat. Non puto prætereundũ Alexandri Macedonis inuẽtũ, ſeruandæ niuis, in ſcrobes ubi ea ſit, coniectis e quercu ramis. Saronicus in Peloponeſo, Plinius inquit, ſinus eſt, olim querno nemore redimitus: unde ei nomẽ, ita Græcia antiqua appellante quercũ. Pauſanias ab Sarone, qui poſt Althipũ regnauit, ſinũ eum dici uoluit. A

EX M. VERG. COMM.

CОniunximus, unoq; & eodẽ clauſimus capite, quæ natura primũ in eodem genere, mox in hiſtoria hic ſcriptor, poſtremo meliores græcorũ codices coniuncta eſſe uoluerunt.

Emẽdauimus præterea, addidimuſq; pauciora quędam, quæ græca cum noſtris conferentibus nouiſſe facile erit, præſertim in communi & nota omnibus re. Nullibi enim non naſcitur Quercus aliqua, Fagus, Ilex, Caſtaneaq;, quam hic Sardianam glandem, a Sardibus appellat: quemadmodũ a Caſtano Magneſiæ oppido, uel ut Stephanus docuit, in Apulia non procul a Tarẽto, Caſtaneam Latini & Gręci appellauerunt, glandiũ generi ab hoc ſcriptore, & ab alijs adſignatã, & Iouis glandẽ dictam. Etſi poſteriores regijs nucibus eum honorẽ tribuerint. B

Eandem legimus in ueterum Græcorum lexicis Lopimam, & Euboicam dictam fuiſſe: hanc a regione, illam a cortice, quod λέπος Græci dicunt, & λεπᾶν decorticare.

Laudauit contra uenena quædam præcipue Nicander, Caſtaneam, Nucemq;, ut poſtea Maro fecit, appellauit. Verſiculus eius eſt. κασανοῦ καρύου παχυφλοίοιο κάλυμμα. Et populo poſt, λοπιμοῖο καρύου τὸ κασανὶς ἔτρεφεν αἶα. Quod non parũ miretur aliquis, cum manifeſte inter glandes, potius q̃ inter nuces, Caſtanea numeranda ſit. Magnis autoribus defendi utrunq; poteſt, nec nos aliud in ea re monemus, quam fuiſſe quondam in ea glandis & nucis nomen, latiuſq; glandis, quam nucis claruiſſe.

De Glande. CAP. CXLV.

GLandes eoſdem effectus exhibent. Vrinam ciunt. Capitis dolorem, & flatus in cibum ſumptæ pariunt. Reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis, cum lacte uaccino potum, prodeſt contra toxica. Intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt. Ad duricias, quas cacoethæ uocant, & malefica ulcera cum ſalſa axungia conueniunt. Illigneæ glandes uiribus quernas præſtant. βάλανοι

BARBARI COROLL.

GLans græce βάλανος, ut Varroni placet. Præfertur omnibus Hiberica, fago dulciſſima. poſt Hemeridi. Tum Platyphyllo, deinde Haliphloeo. πλατύφυλλος, hoc eſt, latifolia; poſt cerrum excelſiiſſima & rectiſſima. Sed poſt haliphloeon, uſu ædificiorũ deterrima, nec utilis carbone. Macedones latifoliam intelligunt amaræ glandis: quam Aeſculum quidã interpretantur. Aeſculũ porro ab eſu dictã miremur, cum diphtongum æ requirat. In qua uermiculi naſcentes, priuatim albæ nominãtur. Ab æſculo æſculetum, ut a quercu querquetũ. Vtrunq; locus Romæ fuit. Vnde Querquetulana quoq; porta, q̃ a uiminali, & cauilaria nõ diſcrepat. Etiã ſi ab auibus Querquedulis, quas M. Varro & Columella, Cercidas uocari græce dicũt,

Digitized by Google

C uideri poteſt appellata. Haliphloeos ſalſicortex a Theodoro dicta. Poteſt & recticortex, quia nõnulli apud Græcos, euthyphloeon eã uocent. Craſſiſſimus huic codex, & plerũqꝫ fungoſus & cauus. Peſſima carboni, & materiæ. Nec putreſcit alia etiã cum uiuit. Quin & fulmine icitur ſæpiſſime, tametſi altitudine nõ excellat. Ideo lignũ eius, ne ad ſacrificia quidẽ uri fas erat apud Aeoles. Sphagnon, ſiue Splachnon, ſiue Phaſcon appellant, itemqꝫ Bryon, pannũ quendam mucoſum, pendentẽ ex ea quaſi uillos, ut in Cerro, ſed nigriorẽ breuioremqꝫ. Vtũtur arbore Macedones, ad axes, & id genus utenſilia. Glans eius rara & inguſtabilis animalibus, præterqꝫ ſuillo generi, ut Plinius exiſtimat, ac ne ſui quidẽ, ſi pabulũ aliud habuerit. Quod quidẽ Theophraſtus Aſpridi, hoc eſt, Macedonicæ cerro tribuit. Eſt aũt Aſpris, rara & improba glande ſterilis, quæ caput tentet mandentiũ, ut iligna. Cerrus, αἰγίλωψ a Græcis uocaẽ, glande omniũ amariſſima. Rariſſime naſcitur in cultis. Pannũ quem dixi phaſcon, longitudine cubitali, branchiarũ ſimilitudine, mucoſum, uilloſumqꝫ ferens. Naſcitur e cortice, non e ſurculo, unde glãs, nec ex gẽma, ſed e ſupernis nodorũ ſi a latere. Lignum rectiſſimũ, excelſiſſimum, leuiſſimum, per longitudinemqꝫ robuſtiſſimũ. Aedificijs ineptũ aſpridis, ſi dedoletur. Ideoqꝫ rudi duntaxat utuntur. Damnatum & carbone, quoniã exiliat, ſcintillaſqꝫ edat. Aerariorum tantũ officinis compendiũ: quia flatu deſinente, protinus emoriens, ſæpenumero uratur.

¶ De Fago & Ilice. CAP. CXLVI.

φηγὸς καὶ πρῖνος

FAgus & Ilex, quercus generi aſſignantur, & conſimile munus obeunt. Ilignæ radicis cortex cum aqua coctus, dum eliqueſcat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia oĩm tuſa et trita, tumoribus ꝓſunt. Et imbecillas mẽbrorũ partes corroborãt.

BARBARI COROLL.

Plini. lib. 16. cap. 6. 11. 19. lib. 24. cap. 5. Theophraſt. lib. 3. cap. 9.

FAgus ea, ut quidam ſcripſerunt, quæ in tenuiſſimas ſecatur laminas, glandifera non eſt. Ideoqꝫ duo genera, ſiue nomina Fagi ſunt glandem ferentis. Materie ſcabra, quam Græci φηγὸν appellant, ut fructũ quoqꝫ Hippocrates. Et alterius quam Gręci Oxyam, Lydi, Myſon, Olympo eorum monte copioſam. Vnde Myſi populi, ut Strabo inquit, & Euſtathius. Noſtri Sciſſimam appellant, ſectilem in laminas, ſimilemqꝫ abieti. Syluestrem, nunqꝫ ut Macedones arbitrantur, florentem, erectam, leuem, enodem, ligno colorato, robuſto, neruoſo, folio craſſo, bifido, longiore ꝙ piri, extremitate aculeato, radicibus nec multis, nec altis. Fructus glandis effigie leuis. Includiẽ cauliculo echinato quidẽ, ſed blãdo, nec hiſpido, ut in caſtanea, cui tñ ſimilis

D eſt dulcedine ac ſucco. Naſcitur eadẽ candida, ſed in montibus. Vtilis ad carpenta, lectos, ſubſellia, menſas, nauigia. Campeſtris nigra, & ad hęc minus petita. Fructus utriqꝫ ſimilis. In aqua durat æuis, ut robur, atqꝫ ita firmior quoqꝫ redditur. Humidiſſima hæc, & fraxinus. Quãobrẽ e duabus his lectuli, qui fierent, incuruanẽ cedentes ponderi. Minoribus Sciſſima nauibus cõmendaẽ ad carinas. Itẽ ad teſtudinem plauſtrorũ quoqꝫ, uectabulorũqꝫ uilem fabricã, ſpecie uiſenda prouenire in agro latino ſolita, auctor eſt Theophraſtus, tanta longitudine, ut nauibus Ethruſcis, pro carina ſatiſfaceret. Sunt qui Oxyam interpretanẽ Ornũ. Ilex uero, Prinos græce dicta, poſt occaſum uergiliarũ fructificat, & anno proficit, ut putãt Arcades. Simul eñ antecedentẽ fructum, nouus occupat, proptereaqꝫ, a nõnullis inter biferas deſcripta. Radix Ilici multiplex, & ut ſylueſtri altiſſima, folio roboris minore, aculeato, leuiore cortice. Arbor de ampliſſimis, ut robur, materie ſpiſſa & robuſta, ſed quæ frangaẽ ac diſſiliat ſponte ſua. Ob id Pericles Beocios Ilicibus dixit eſſe ſimiles, ut eſt apud Ariſtotelẽ, qm̃ ipſi ſe conficerẽt inteſtinis diſcordijs. Glãs exigua, & ꝑter glandẽ puniceum granũ ſunt hæc. Hyphear, & uiſcũ in ramis, ut alie na ſuſtinet, a ſeptẽtrione uiſcũ, a meridie hyphear. Hanc & Aquifoliã, uel Aquifoliũ uocari puto, ſiue paulo ab ea differentẽ. Theodorus Aquifoliã appellat, quã Theophraſtus Ariã, ſiue Agriã, ſiue Narycan ſylueſtrẽ, & cui folia nunꝗ decidãt. Ita eñ Dores uocãt, inqt, quã Arcades Phellodryn, ſempiternæ frondis arborẽ, mediãqꝫ inter Robur & Ilicẽ. Sunt qui Phellodryn aliud negent eſſe ꝙ Ilicem fœminã: ut Ilex ubi deſit, utanẽ hac in carpentarijs præcipue fabricis, quod & Lacedæmone faciũt & Elide. Lignũ intus ꝙ Ilici candidius, ſed fuluius ꝙ robori. Materia quoqꝫ durior, ſed ꝙ Ilici ſolutior in opere: foliũ ſimile, ſed iligno maius, & querno minus. Speciosior medulla ꝙ Ilicis: fructus minimis glandibus. Aequalis Acylon uocatur, quẽadmodum & iligneus. Nam Balanos, ſiue glans robori propria tribuiẽ. Acylon certe Lydi genitale ipm uocant: quẽadmodũ & Balanos, pro glande Colis dicitur: Plinius contra ꝙ Theophraſtus, Phellodryn uidetur eãdem exiſtimaſſe cum ſubere, quod & Phellos dicatur, in fœminarũ

calciatus utilem hyberno tempore, ob id mulieres, facete a gręcis, arborum cortices uocari. Eſt autem Suber, arbor procera, ſine multis ramis, ligno robuſto, cortice pręcraſſo & aſpero in ſenectute, qui ut in Picea rũpatur, ſed maioribus fragmentis, folio Fraxini craſſiore longioreq́, ac perpetuo. Glans Aquifoliæ. Corticem detrahere oportet, ne deterior fiat arbor: qui triẽnio poſt ſubnaſcit̃. Simulachra e Subere dijs factitata. Sed ſucceſſit in eius locũ palma. Hæc Theophraſtus. At Plinius hæc, Suber inquit eſt arbor, glans peſſima, rara, cortex tantũ in fructu præcraſſus, ac renaſcẽs, atq́ etiam in denos pedes undiq́ explanatus. Vſus eius anchoralibus maxime nauiũ piſcantiumq́ tragulis, & cadorũ obturamentis. Familiaris hæc arbor Theophraſti temporibus Pyrenicæ. Nec in Italia tota naſcitur, aut in Gallia omnino. Sed & illinc naſcitur confuſio, ꝙ Smilacẽ uocari legimus, quę dicatur Ilex in Italia, & in prouincijs Aquifolia: cum Smilacem Seſtius eãdem eſſe cum Taxo prodiderit. Recentiores ſunt qui Smilacen cum Phellodrye faciunt eandem: haud ferendo errore: etiam ſi Smilax Ilici deſcribitur a Theophraſto ſimilis. Dictũ eſt de Aquifolia & in Cratęogono. Vt cumq́ ſit, Ilicis inquit Plinius, duo genera, ex ijs in Italia folio non multũ ab oleis diſtantes, a quibuſdam græcis Smilaces dicũtur, in prouincijs Aquifoliæ: maſculas Ilices negãt ferre. Ilici honos, ad axes in plauſtris ſimplicibus, hoc eſt, monoſtrophis. Item ad iuga lyrarum, pſalteriorumq́. Igniaria quoq́. Ciuicam ex Ilice primam fuiſſe diximus: cui ex æſculo ſucceſſerit, dicata Ioui. Lignum ex Aquifolia confractum ac diſciſſum, Tedæ modo uritur, & a græcis in hoc uſu Garbion uocari ſolet. Hoc & e quercu fit, & alio nomine Panos & Phanos appellatur, uulgo quoq́, quemadmodum e uitigineo libro, factæ lampades, Lophiæ dicuntur, & ex arundinibus Elanæ. A

❡ De Caſtaneis. CAP. CXLVII.

SArdianæ glandes, quas aliqui Caſtaneas, aut Lopima, aut Glandes Iouis appellant, adſtringunt, ſimileſq́ effectus præbent. Præfertur tunica, quæ carnem & corticem media intercurſat. Caro his qui ephemerum biberunt conueniens eſt.

σαρδιαναὶ βάλανοι λόπιμα ἢ κάςανα Διὸς βάλανος

BARBARI COROLL.

CAſtanea, uergiliarũ obitu fructificat. græce Διὸς βάλανος, hoc eſt, Iouis glans, uocat̃. Cum tamen Iuglandis appellatio, nucibus tantũ Regijs dicata ſit a noſtris. Nuces uocamus & Caſtaneas, quanq́ propiores glandium generi. Ideo apud Græcos appellantur balani ſardianæ: quoniam ſardibus prouenere primũ. Euboidas quoq́ a Græcis dici, quas nos Caſtaneas uocamus, lego. Sed & Caſtaneas primo dictas ſcribit Phocion, ꝙ ab oppido Magneſiæ, quod Caſtanon dicatur, aduectæ ſint. Vt forte Diodorus, nuces Caſtanaicas inde nominarit. Quid ſi a caſtitate, cum Plinius ieiunijs fere dicatas eas innuat? Ex ijs, Græci Pogonias appellãt, quæ barbulas quaſdam habent: niſi quis lanatas earum intelligat. Sunt enim aliquæ pilis hirſutæ. Tiberius Cæſar, balanum nomen impoſuit ſatiuis, cura multo excellentioribus. Plura earum genera. Tarentinæ faciles, nec operoſo cibo, figura planę. Balanitides rotundiores, purgabiles maxime, ac ſponte proſilientes. Salarianæ, puræ ac planæ. Nam Tarentinæ, minus ijs tractabiles ſunt, & Corellianæ laudatiores, & Meteranæ ex Corellianis factæ, rubenti cortice. Triangulæ, & populares nigræ: quæ uocantur coctiuę, minima laude, patriæ commẽdatiſſimæ Tarentum, & in Campania Neapolis. Cæteræ ſuum pabulo naſcuntur, ſcrupuloſæ corticis. Intra nucleos quoq́ ruminatiore. Armatum Caſtaneis echinato calice munimentum, quod inchoatum glandibus, trini quibuſdam partus ex uno calice. Cortex lentus. Proxima corpori membrana, & in ijs, & in nucibus, ſaporem, ni detrahatur, infeſtat. Torrere has in cibis gratius. Molitura etiam præſtant, ieiunio fœminarum, ut ait Plinius, quandam imaginem panis, & ubicunq́ fruges aliæ deficiunt, ut in Bergomatis, Agri montanis.

B Plin. lib. 17. cap. 20. & lib. 15. cap. 23.

❡ De Galla. CAP. CXLVIII.

GAlla fructus eſt Quercus. Aliqua Omphacitis appellatur, parua quidem, ſed toroſa, ſolida, nullo foramine peruia. Altera plana leuis, perforata. Eligi debet Omphacitis, quæ efficacior eſt. Vtriuſq́ uis uehementer adſtringere. Tritæ excreſcentia in carne, fluctiones gingiuarum & uuæ, atq́ oris ulcerationem cohibent. Nucleus, den-

κηκὶς ὀμφακῖτις

Digitized by Google

C tium cauernis inditus dolorem ſedat. Crematæ carbonibus, donec igne flagrent & uino aut aceto, aut acida muria extinctæ, ſanguinem ſupprimunt. Decoctum quibus inſidere expedit efficax eſt. Et contra uuluas procidentes, fluctioneſq;. Capillos denigrant aceto, aut aqua maceratæ, Dyſentericis cœliaciſq; cum uino aut aqua tritæ, conuenienter illinuntur, aut bibuntur. Obſonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum eſt, quod ipſis conferat. In ſumma, his utendum ad adſtringenda quæ opus ſunt.

BARBARI COROLL.

Plini. libro 16. capi. 7. Theophraſt. lib. 3. cap. 6. 8. 9.

GAllæ, a græcis κηκίδες dicuntur, ad coria utiles. Hemeridis, Cerri, Platyphyllicq;, hoc eſt, latifoliæ, nullius fere uſus. Quanquã ſimiles hemeridi, tantum leuiores. Genera faciunt, medicinæ utilia, ſolidam, perforatam, albam, nigram, maiorem, minorem. Galenus Onocicidas, hoc eſt, quaſi aſininas, a ruſticis uocari Gallas eas ſcribit: quæ fungoſæ, flauæ, atq; magnę ſint, minus efficaces. Vis omniũ ſimilis. Optima comagena. Naſcitur autẽ Galla, ſole de geminis exeunte, erumpens noctu ſuper uniuerſa. Creſcit uno die candidior, & ſi excepta eſt æſtu, areſcit protinus: neq; ad iuſtum modum grandeſcit, hoc eſt, ut nucleo magnitudinem fabæ impleat. Nigra, eademq; reſinacea, diutius uiret, interdum mali amplitudine. Deterrima ex robore. Signum eius, ꝙ cauernæ tranſlucent. Galla nigra, ſine oleo flagrat. Robur Gallam fert minorem: & alteram, ut dixi, reſinoſam atq; nigram. Quæ glandem ferunt, omnes & Gallã. Hemeris, id eſt, quercus, optimã, & corijs, ut dixi, perficiendis aptiſſimam. Fert & nigram, tingendis utiliorem. De Robore, quã Theophraſtus, agriamdryn appellat, diſcrepant ſententiæ, Alijs ſemine, Alijs etiã radice, quanq̃ ſero, Alijs trunco naſci contendentibus. Item alij florere eam putant, alij negant, ſed muſcum floris loco edi credunt. Fructificat poſt Autumnũ, circa occidentes uergilias. Ramos habet inconditos, craſſum corticem, atq; ſcabrum, in ſenecta maxime. Ac reliquæ quidem arbores, ut cœpere, continenter germinant, ſolæ Robur, Abies atq;
D Larix, germinatione terna parturiunt, corticemq; inter ſquamas ſpargunt, ac deinde rumpũt. Ob id Triſlepri, ſiue Triſlipi uocatæ, ut in Pinu diximus, hoc eſt, intermiſſariæ, aut triſquamię. Robori & Cachrys dicta, quam nonnulli Amentum appellant, innaſcitur, durans hyeme, de qua in Abiete monſtrauimus. Tardiſſime Robur cæditur, hyeme ineunte. Ante computreſcit. Tempeſtiue cæſum, durat eius ſpiſſatum, ut cornu. Non deſunt tamen, qui tempeſtiuũ putent uere, cum amentum, hoc eſt, cachryn ſuam gerit. Medullam huius inter ſpiſſa commemorant, Melandryon uocatam. Aeterna in aquis materia, ſed dulcibus. Mari putreſcit: contraq; magna pars arborum. Hoc tamen & mari utile. Sed nauibus & ædificijs quoq; cæteris, quæ terra obruantur. Carbones e robore annoſo & nouello damnant. Media ætas in precio eſt, quanq̃ utcunq; anteferantur, ex aria, arbuto, picea, præſertim metallis argenti.

EX M. VERG. COMM.

PRimus lib. 3. de plantis Theophraſtus multa eius genera tradidit, quem ſecutus Plinius eiſdem uerbis omnia latinis reddidit, Quæ omnia ad duo tantum genera a Dioſcoride contracta ſunt. Credimuſq; nos, quam hic κονδυλώδην uocat, & nos articulorum in digitis magnitudine uertimus, eam eſſe, quam ille dixit magnitudinem fabæ habere, quoniam ad iuſtam magnitudinem non creuiſſet.

Dicendum breuiter, hoc loco etiam, quam nos diminuta a columna uoce oris Columellam diximus, eam, quam græci σαφυλὴν etiam, latini uero uuam dixerunt, ea craſſior facta & inflammata remedijs huiuſcemodi indiget.

Quam deinde nos exhalmeni diximus, Plinius aliquando, ut credimus ſalſum acetum dixit. Sed maluimus nunc græca uoce uti: quoniam de ea Plinius cum de exhalme ex profeſſo egit, uſus eſt. Interim ſatis ſit ex nominis compoſitione, quoniam aceto & muria conſtaret, ſic græcis dictam intellexiſſe.

De Rhoe. CAP. CXLIX.

ῥοῦς ἐρυθρὸς

RHus, quę obſonijs aſpergitur, ab aliquibus Erythros appellata, ſemen eſt coriarij fruticis. Ita uocari ſolet, quoniam coriorum in

Digitized by Google

ſectores ea utantur ad inſpiſſandas pelles. Arbuſcula in petris naſcēs, binum cubitorum altitudine, folijs oblongis, rubicātibus, in ambitu ſerratis, acino uuarum gracilium, denſo, magnitudine Therebinthi, quadamtenus lato. Cuius corticoſa tunica percß utilis eſt. Folia uim habet adſtringendi, & Acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat. Dyſentericis infunditur, & in potus eorum inſeſſuſcß adijcitur. Inſtillatur auribus purulentis. Gangrænas & pterygia cohibent folia ex aceto, aut melle illita. Liquamētum fit ex aridis folijs, ad craſſitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem ut Lycium conueniens. Semē eoſdem effectus exhibet. Cœliacorum, dyſentericorumcß obſonijs inſpergitur. Fracta, deſquamata, liuidacß illitum ex aqua, ab inflammatiōe uindicant. Linguæ aſperitates cum melle abſtergit. Candida fœminarum profluuia ſiſtit. Hæmorrhoidas ſanat, cum quærno carbone intrito admotum. Latex in quo ſemen maduit decoctus, cogitur, coitcß, efficacior ipſo ſemine. Gummi deſert quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos. A

BARBARI COROLL.

RHus, ſiue ut Hippocrates, Roon, a Theodoro, fluida uocatur. Sterilis fœmina eſt. Mas fructificat. Virgas, ut inquit Theophraſtus atcß Plinius, fundit Rhus, breues & graciles, folio Vlmi, longiore paulo, ſubhirſutocß, diſpoſito per uerſus, ita, ut in nouellis ramorum, contrarijs int̃ ſe pediculis, germina reſpondeāt. Iis candidas pelles conficiunt. Flos in racemis albus, a quo ſemē collectum, lentis & rerrebinthi ſimilitudine, rubeſcēs, cum uua, q̊d uocatur Rhus: medicamenti neceſſarium, in eocß oſſeum. Radix ſimplex pro ſumma ceſpitum cohærens, ut facile poſſit uniuerſa flecti. Naſcitur ubicß, ſed argilloſis potiſſimum, uticß in Syria. quancß habeo unde mihi hoc Rhus ſyriacum, ſiue ut Columella & Palladius appellant Ros Syriacus, parum diſtare uideatur ab hoc noſtrate, qui frutex coriarius, & rhus erythros, a colore ſubrutilo uocatur, Dioſcoridi & Plinio: quem Columella rorem ſutorium ſemel dixerit. qm̃ Rhus ſcytodepſicos & briſodepſicos dicatur, cuius aridis folijs pelles, ut malicorio perficiantur, craſſitudine digitali, altitudine bicubitali. Quancß Plinius, niſi librariorum ea ſit incuria, cubitali prodidit. Duo faciunt omnino græci genera. Magiricon, quod additur in obſonia, ideſt, cum Syriaco, ut opinor. Alterum quod βυρσοδεψικόν, ideſt, excoriarium. quandoquidem utruncß in paſtillum, ex carnibus ceruinis compoſitum, & in pantolmium quocß dictum requirunt, diuerſis ponderibus, contra dyſentericos & cruenta reijciētes. Habetur & ſylueſtris herba, folijs myrti, colliculis breuibus: quæ tineas & uenena pellit, Rhus uocata, porro ſpecie, quam Theophraſtus ſupra reddidit. Contemplati ſumus Rhum ex Vmbria perlatum.

Theoph. li. 3. Col. li. 10. ca. 13. Pli. li. 13. ca. 6. li. 24. capite. 11.

B

EX M. VERG. COMM.

FVit quondam huic frutici in Græcia duplex honor, & quod coquinę, conficiendiſcß pellibus inſeruiret. Duplex etiam nominis indicatio. Latini, qui ſale potius in obſonijs quam ſemine eius uti uoluerunt, ab altera utilitate nomen illi tantum fecerunt, ſutorium Rhun dicentes.

Poſterior medicina, quæ barbaris uocibus plærumcß utitur, Sumach appellat, quę uox corijs cōmunis etiam in aliquibus locis eſt, non aliunde, ut credimus, quam quia folijs fruticis huius cōfecta fuerint, uocantcß eā paſſim coriario rum officinæ Sumach. Theophraſtus in fruticoſo genere, et a ſpina alba paliurocß & rubo ſtatim eam deſcripſit.

De Palma. CAP. CL

PALma in AEgypto gignitur. Ea medio autumni uigore decerpi ſolet, arabici Myrobalani ſimilis, Pomatis cognomie, colore uiridi, & odore mali cotonei: quod ſi ematureſcens ſole percoquatur, Phœnicobalanus fiet. Palma acerba eſt, & adſtringens. Contra alui fœminarumcß profluuia, in uino auſtero bibitur. Hæmorrhoidas ſiſtit. Vulnera

φοίνιξ πᾶθμα
φοινικοβάλανος.

Digitized by Google

C glutinat illitu. Phœnico balani plus ſiccis adſtringunt. Capitis dolorem afferunt. Copioſiores in cibo inebriant. Sicciores ſanguinem excreantibus, ſtomachicis, & dyſentericis utiles in cibo. Illinuntur cum cotoneo & cærato œnanthino ueſicæ uitijs. Cariotæ prę ſertim faucium aſperitati eſu medentur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.5. Lib.13.cap.4. Theoph.li.1. ca.2.li.3.ca.5. PAlmę teneritas, proceſſu ligneſcit. Vita in ſicco æque ut in humore. Sabuloſis ſalſiſq; gaudet, adeo ut in Syria Cöele, tribus dumtaxat locis, ubi arenę ſint, ꝓueniat. Alibi computreſcit, etiam ſi recentes earum palmulæ ſuaues guſtu ſint, nouellę fructu nullo intus ligno edunt poſtea cum ligno. Paucos fere Palma ramos habet, ſcabro cortice, pręcipue cum ſeneſcit. Medulla omnino nulla. Mari tantum flores, fęminis ſtatim fructus. E ſemine ſuo naſcitur, ut coniferę omnes, pręterq̃ Babylone, ubi & uirga ſeritur. Tanto ibi unius eius uſu, ut extare carmina ſcribant, quę utilitates ex ipſa numero dierum anni pares eſſe prędicant. Simulacra ex hac fieri ſolita ueteribus, ſed prius tamen e ſubere, ut diximus aliubi. Palma uictorię ſymbolũ eſt, quod ut Ariſtoteles & Plutarchus inquiunt, non cedit oneri quālibet ingenti. Nec intra flectĩr pandi turue, ſed cõtra põdus reſurgit. Ideoq; in coronarijs certaminibns fere aliud præmium q̃ Palma non dabatur, ut inquit Pauſanias. Etiã ſi Gręcia quatuor tantum locis, oleaſtro, pinu, lauro, & apio coronare uictores mallet. Palma fumo infeſtat cremata, de quo & Cheremonis poetę uerſum Theophraſtus prętexuit. Parit arborum ſola fructũ ceu in ſpica: q̊d ei ſiccitatis cauſa, & proprietate quadam naturæ contingit. Fit & in alto Palma, fruticum generis, fronde corroſa, breui caudice, uirgis rectis: parte ima non in orbem, ſed in latitudinem ſigillatim ambientibus, cõtinenti ſerie aliq̃n t̃n interrupta. Color toti plantę puniceus. Surculis eius natura foliorum acanthinorum, qualia ſoncus, & cętera id genus. Sed recti t̃n ſunt hi, nõ ut illis recurui. Palma porro ægyptia, quam Dioſcorides hic deſcribit, Myrobalanon appellatã fert, nullo intus ligno: quę & Adipſos, & Poma nominaĩ. Phœnicobalanus niger eſt, quia matureſcere permittitur Myrobalanus uiridis. Habetur & Myrobalanus unguentaria cognominata, ſed generis alterius, ſuo loco indicanda. Quid autem ſit Chryſobalanus apud Aſclepiadem, ad ardores ſtomachi ſingultuſq; adhibita, non comperi. Aegyptia uero, ut Solinus inquit, ſitim ſedat,

D utiq; ante maturitatẽ decerpta. Matura ſenſum, greſſum, linguam retardat & inebriat. Phœnix appellaĩ gręce Palma, unde fructus dependent Spathę. Palmulas e mari Plenes, e fęmina Balanos appellãt, ut Iulius Pollux tradit: qui ſumpſit ab Herodoto. Eſt & Phœnix herba, ut poſt conſtabit. Itẽq; muſicũ inſtrumentũ, ab inuentore ita dictũ: ſiue, ut alijs placet, quia primũ ex Deliaca palma cubiti eius facti fuerint. Ipſos palmarũ cũ fructu termites, Baia & Spadices gręci, p̃ſertim Dorici, appellãt: a q̊ & color eq̃no generi, ſpadix, aut ſpadiceus & phœniceus, hoc eſt, palmeus: unde uulgo q̊q; Baius, aliõq Phœniceus, ꝓprie is ẽ, q uermiculus et puniceus uocaĩ, ab Euſebio ſiue Hieronymo in chronicis: nomẽ h̃ns a Phœnice illo, q literas inuenerit. Reperio & Parium & Balium colores equis attributos. Sed pro uario apud Euripidem, eſt Balius. Scio & Achillis equum Baliam uocatum, & equos Balias, pro celeribus quoq; acceptos a Poetis. Nam murinus color, a mure dictus in equino genere, is eſt quẽ gręci pſaron, quaſi a ſturno appellãt. Cerebrũ palmę Galenus Encephalõ, Dioſcorides Encardiõ, hoc eſt, medullã uocant, quod & eſculentum eſt. Palmarum plantam Cephalonem uocari, Palladius autor eſt.

Lib.13.cap.4. PALMVLAE Caryotæ, celebrantur cibo. Sed & ſnccus earum uberrimus eſt, ex quibus præcipua Orienti uina, capiti iniqua, unde Pomo nomen. Ex his & acetum & mella fiunt, & farina Babylone. Nuclei pro carbone ſunt. Et pabulo quoq; iumentorum aqua macerati. Laudatiſſimæ in Iudæa: nec tota, ſed Iericunte maxime. Quanquam & Archelaidæ in precio & Phaſelidæ, & Lybiadæ, gentis eiuſdem conuallibus. Dos his præcipua, ſucco pingui lactentibus: quodamq; uini guſtu, in melle prædulcibus. Tria Caryotidum, ſiue Caryotarum genera. Nicolai, ſicciores, amplitudinis uaſte, ut quæ cubitorũ quaternum longitudinem cõpleant: ab Auguſto ita primo nominatæ, in honorem Nicolai peripatetici Philoſophi, crebro eas ad ſe miſſitantis, ut inquit Athenęus. Alterum genus minus ſpecioſæ, ſed ſapore Caryotarum proximo ſorores, unde nomen. Tertium genus nimio liquore madidum, rumpente ſe pomo in parente ipſa quoq; calcato ſimile, ob id Pateron appellatum. Ariſtoteles in libro de ſtirpibus, Eunuchos appellari ſcribit, quoddam genus Palmulę, quod alij Enorchos uocent, quaſi teſticulares ac ſpadonias.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

Ei δὲ ἀφεψηθῇ πεπαινόμενον. &c. nullo ſenſu, ſi ſic legatur apparebit. Neq; em̃ de coctura Palmę hoc loco agitur, ſed quod Plinius uertit, Quod relinquitur Phęnicobalanus uocatur: ideo q; nos diximus, eadẽ ſi uſq; ad maturitatem in arbore relicta fuerit, mutato colore & nomine Phęnicobalanus dicit. &c. quaſi non ἀφεψηθῇ, ſed ἀφειθῇ legendum ſit. ſenſus enim eſt, Aegyptiã palmulam ante totam maturitatem lectã, uiridi colore eſſe, & appellari πῶμα. Si uero in arbore relicta, penitus maturuerit, tunc mutato colore Phœnicobalanum, ideſt, puniceam palmulam dici, monet res ipſa: quia nullus erat ſenſus, ſi ἀφεψηθῇ, ideſt, decocta fuerit, legeretur.

De Thebaicis Palmis. CAP. CLI

φοίνιξ θηβαϊκή

THebaicarum decoctum potu, æſtuationem ſedat. Vires recreat cum hydromelite ueteri ſumptum. Cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniẽs. Decoctum potu & gargariſatione magnopere adſtringit, & cohibet. Nuclei Palmarum cæterorum more cremati in crudo fictili, et uino reſtincti, cinere loto, ſpodij uicem efficiunt. Miſceturq; in calliblephara. Quod ſi non iuſtam uſtionem accæperint, denuo cremandi. Vim adſtringendi habent, & ſpiracula cutis obſtruunt. Contra oculorum uuam, & puſtulas, palpebrarum defluuia, cum Nardo effectum prębent. Corporis excreſcentias reprimunt. Vlcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex Palmis humilibus ægyptiæ.

BARBARI COROLL.

PAlmulæ thebaides, in totum arentes ſunt, quemadmodum & arabicę, macro corpore, exiles & torridę, cruſta obductę uerius q̃ cute, iudaicis, ut inquit Strabo, ſuauiores, etiam ſi duriores, nec alio tractu Aegypto tota nobiles. In ipſa quidem Aethiopia friatur hęc, tanta eſt ſiccitas, & farinę modo ſpiſſatur in panem. Gignitur autem in frutice, ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, ſed maiore q̃ mali amplitudine, Cyces uocant. Triennio matureſcunt. Semperq; frutici pomum adeſt, ſubnaſcente alio. Hanc palmam Chamezelon uocatam a Dioſcoride, quam nos pumilam interpretati ſumus. Aliud ab ea genus eſt, quam Theophraſtus Chæriphem appellat, hoc eſt, abiectam & repentem humi palmam, folio latiore atq; molli, ad uitilia utiliſſimo, de qua in Taxo dictum eſt, copioſam in Creta, ſed magis in Sicilia. Thebaidis fructus extemplo in cados conditur: ni ita fiat exanimatur, marceſcitq; non retoſtus furnis. Ebenus Aethiopica palmarum generibus fere aſcribitur, ut diximus. Syluestris Palmę fructus exiſtimantur a recentioribus, quos officinæ Tamãrindos modo nominant: & q̃dam a ſaporis acrimonia, Oxyphœnicas, algentis naturę contra bilem flauam pollentis. Sunt qui folia ei ſalicis deſcribant ſimilia. Non inuenio e ueteribus, qui de hoc genere quicq; prodiderit. Pli. li. 13. ca. 4. B

De Palma Elate. CAP. CLII.

φοίνιξ ἐλάτη σπάθη

PAlma, quam aliqui Elaten, aut Spatham appellant, fructus Palmarum adhuc florentium, tegumẽtum eſt, calyxq;, quo in ſpiſſamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, adſtringens, grauis, præcluſa, intus pinguis. Vis ei adſtrictoria. Siſtit ulcera quæ depaſcunt. Laxatos artus committit. Trita miſcetur cataplaſmatis & malagmatis. Prodeſt præcordijs, imbecilli ſtomacho, & iocineri affecto, miſta cõferentibus cataplaſmatis. Eius decoctum ſubinde deterſum, capillos denigrat. Datur bibendum congrue renum ueſicæ, & uiſcerum uitijs. Vuluæ ac uentris fluctiones ſiſtit. Scabiem cum reſina & cæra ſanat, ſi uiginti diebus recens apponatur. Fructus quem ſuo amplexu fouet, Elate etiam uocari ſolet, & ab aliquibus Boraſſus. Adſtringit, & Spathæ effectus prę

Digitized by Google

C ſtat, non ſic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta eadem facit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28 PALMA Elate laudatur, Hammoniaca maxime. Tum Aegyptia, demũ Syriaca, dumtaxat in locis ſiccentibus, odorata, pingui lachryma: quæ in unguenta additur. Elatem, Galenus tenellum palmę germen intelligit. Dioſcorides ipſum fructus integumentum. Alibi genus eſt, ut in unguento Elatino diximus. Non ignorauit hoc Secundus noſter, cum inquit, palmam Elatem conferre medicinę, germina, folia, corticem. Cato Palmam hanc intelligere mihi uiſus eſt, cum dixit, odoratum uinum fieri e Palma: quam habent Vnguentarij. Abies ergo duplex eſt. Vnguentaria, & materiaria, uulgo nota: unde abiegnæ trabes dicuntur, & Abietarij negociatores, atq; fabri, pro eo quod eſt lignarij. Abies quia in cœlum abeat, a proceritate uidetur appellata.

EX M. VERG. COMM.

VIdetur Plinius lib. 23. cap. 6. Elatem, ſiue Spathem hanc, de qua Dioſcorides hoc loco ait, in cenſu, & hiſtoria Palmarum, proprium habere genus crediditſſe, quę medicinę conferret, germina, folia, & corticem: cum tamen cæteri omnes non palmam, ſed palmę partem indicent, & multifariam appellent. Verum de hoc alias.

¶ De Malo punico. CAP. CLIII

ſia MAlum punicum omne boni ſucci eſt, ſtomacho utile, nullum ſufficiens alimentum. Dulcia ſtomacho utiliora habentur. Sed aliquantulum in eo calorem gignunt. Inflationes pariunt. Vnde in febri abdicantur. Acida adſtringunt. Aeſtuanti ſtomacho auxiliantur. Et multo magis contrahunt, ac urinã cient. Ora, gingiuaſq; lædunt. Vinoſa uero mediam ſortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in

D ſole ſiccati, & obſonijs inſparſi, concoctiue, fluentem aluum ſtomachumq; ſiſtunt. Cœleſti aqua madeſcunt, bibunturq; cõmode ſanguinem excreantibus. Ad deſeſſus dyſentericorum, fœminarumq; fluctione uuluę laborantium utiles ſunt. Expreſſus nuclei ſuccus coquitur cum melle ad oris, uirilitatis, & ſedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore exuberant, aurium dolores, & narium uitia, præſertim acidi.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 19. lib. 15. cap. 17. PVnica, contorto & breui trunco, flore contra quam reliquis arborum puniceo. Excipiunt amygdalarum quoddam genus, quæ ſubrubicundum florem ſuſtineat. De acidæ planta uel ſemine, uinolenta dulciſq; in Aegypto exit in Cilicia, circa Solos, ad Pinarum amnem, ubi contra Darium pugnatum eſt, ut Theophraſtus inquit. Omnes ſine nucleo proueniunt. Sola hęc, & Vitis, & Ficus, & Malus, caudice fiſſo non emoritur. Aculeos gerit in ramis, ut Paliurus & Rubi. Punicum malum Chartagine laudatiſſimum, indeq; cognomen, Malum punicum. Et Romę locus erat in regione ſexta, ut inquit Suetonius, quæ alta quoq; ſemita dicebatur, ut eſt apud Martialem poetam, ubi nunc uidelicet Dioclitiani thermæ ſunt. Genera ſumma duo. Alteri nuclens adeſt lignoſus, Sclerococcon ob id uocatum. Alteri nõ adeſt, aut certe minimus, quod ex argumento Apyrenon dicitur, penultima producta, licet correpta Martiali. Archeſtratus certe anguillã, ut ſpinis & oſſibus carẽtẽ, ſolã piſcium Apyrenõ eſſe cecinit hoc uerſu.

ἔγχελυσ ἐκ φύσει ἐςὶν ἀπύρηνοσ μόνοσ ἰχθῦσ

paulg. lib. 7. cap. 17. Quę autem ſit Paulo æginetę radix Apyrani, ex qua recenti diſcuſſorum cataplaſma diapyranu, contra collectiones fingitur, ignoro. Natura ſunt candidiore Apyrena, & blandioribus acinis, qui minus amari ſint, diſtinctiq; membranis. Eſt & alia ſtructura eorum communis, tanq; in fauo nucleos habentium, quinq; ſpecies, dulcia, acria, mixta, acida, uinoſa. Samia & ægyptia. Diſtinguunt erythrocomis, & leucocomis. Ita nouẽ genera colligunt omniũ. Dulcia ſæpe intelliguntur, cũ apyrena dicimus. Vinolẽta nucleũ fere paruum habẽt. Vuam in ijs, ac ne muſtum quidem, ſed uinum protinus aperuit natura, Apyrenis & uinoſis, cortex aſperi-

Digitized by Google

or. Ex acerbo fit medicamētum Stomatice uocatum. Sicut ex Mori quoq; ſucco, Panchriſtos cognominata. Acinos, granatis totidem eſſe numero in ſingulis affirmant, etiam ſi magnitudo uariet, modo ex eadem arbore legantur. Satam primum in Cypro Malum punicam a Venere, teſtantur fabulę gręcorum. Böetij, malum punicam ibidem, ut eſt apud Callimachum, & Sidem. Hippocrates, alia gręcia Rhoan & Rhöean, pomum quoq; Rhoas & Rhoidia & Rhoedia uocare ſolent. Inuenio & Rhoiadrion uocari a Paulo in quodam cataplaſmate, cui nomen Aphroditario eſt. In quod & tus, & amylum, & ſquama æris, & ceruſſa quęritur. Nam Aloidarion ex aloe medicina eſt. Sidem porro & Boetia terra dicitur: a qua et arbori nomen datum. Quo argumento Athenienſes ab Epaminunda in Sidę regionis quæſtione uicti memorantur. Legitur & Theophraſto Side frutex quidam, ut Athenęus interpretatur, punicę malo ſimilis, Orchomeno lacu naſcens. Theodorus gaza nō punice, ſed papaueris ſimilitudine deſcripſit, quia Rhoeas, & punicam, & papaueris genus unum ſignificet. Quanq; diſcrimen illud, q; pro arbore primę declinationis nomen eſt, & rhoea, non rhoeas dicitur, pro papauere in tertiam refertur, Rhoeas, Rhoedis. Theophraſtus certe non Rhoeadi ſimilem, ſed Rhoeæ dixit. Vtcūq; ſit de Sida, Theodorus ex Theophraſto ita ſcribit. Sida papaueris, inqt, habet ſimilitudinē, capite ad portionē maiore, ut q̄d magnitudinem mali referat, nec nudum id eſt, ſed membranis candidis obducitur, ſuperq; eas folia roſæ cū ſuis continentur caliculis quaterna herbacea, dehiſcens uero grana rubra, exigua, orbiculata oſtendit: nec magnopere maiora q̄ miliū, ſapore tritici diluto, craſſeſcit æſtate paruo pediculo: flos callicibus roſarū ſimilis, quanq; duplo fere grandior: hunc & folium ſuper aquas manere, ſed ubi defloruit, inclinari magis in uadum: donec attingat terram, atq; ita fructum fundere: folia pecudibus, germina ſuillo generi, ſemen hominibus mandi. Cognominem huic haberi & in Nilo ſcribit idem Theophraſtus herbam, ſed radicibus carentem. In tumulo Menœcei, Creontis filij, ad Boetias Thebas punica naſci traditur Pauſaniæ, cuius poma intus ſanguineum colorem præferant.

EX M. VERG. COMM.

NOTIOR QVAM ut tractari longius a nobis debeat, Punicorum omnium hiſtoria & uſus eſt. Illud tantum animaduertendum, quod uno excepto, in cunctis legitur græcis, τὴν δὲ ὀξείας ὁ πυρὴν ξηρανθεὶς ἐν ἡλίῳ. &c. & a nobis contra communem ſignificationem conuerſum eſt: Acidorum uero acini in ſole ſiccati. πυρῆνας enim græci nucleos pomorum, quales in ceraſis, prunis, & uuis ſunt appellant, κόκκους uero acinos: nihilominus tamen πυρῆνας acinos, non nucleos uertimus. Primum, quod in probatiſſ. non πυρὴν erat, ſed ὀπός, quod liquorem ſignificat, quaſi ad cohibendam aluum, & in ſtomachum deſtillationes, non acinis, nec nucleis hic uti iuberet, ſed ex acinis expreſſo liquore, eoq; in ſole ſiccato. q ſenſus forte abſimilis uero non eſt. B

Certius quod ſequitur idem oſtendit, εὔχρηστον δὲ τὸ ἀπόθλιμμα τῶν πυρήνων, quod eſt utiliſſimum, & quod ex nucleis expreſſum fuerit, decoctum & melle mixtum.

Quod enim exprimitur, uuida acinorum caro eſt, non duri & arentes nuclei: idq; Plinius libro. 24. cap. 7. quoq; confirmat.

¶ De Cytino, ideſt, flore Punici. CAP. CLIIII.

HVIVS FLORES Cytini uocantur, qui adſtringunt, ſiccant, cohibent. Sanguinolenta glutinant. Quas Punicum præſtant utilitates. Humida gingiuarum uitia, mobileſq; dentes decocto colluuntur. Herniam pro lapſu inteſtini erumpentem cataplaſmate repellunt. Memorię tradunt, qui tres q̄ minimos Cytinos deuorauerit, nullā eo anno lippitudinem paſſurum. Eliquatur hypociſtidis exemplo. κύτινοι

BARBARI COROLL.

CYtinus aliter ab alijs exponitur. Dioſcorides & Galenus florem ſatiuę punicę ita uocant, Balauſtium ſylueſtris. Plinius pomum ipſum iṁaturum, & primum partum eius florere incipientis, Cytinum appellat. Flores ipſi Balauſtia, in ipſo erumpentes Cytino ueſtibus tingendis: quarum color nomen inde acceperit. Cytinum Dioſcorides cognominat ipſum quoque Apollinaris herbę florem. Cęterum non proprie, ſed per tranſlationem. At Cicum, M. Varroni dicit membranula prætenuis, in malo punico diſcrimen. Vnde Cicures animantes, quæ non ſunt feræ, atq; agreſtes. A quo Veturij quoq; nobiles cognominati Cicurij. Etenim Siſen Pli. li. 23. ca. 6.

Digitized by Google

C na Terabitē, ꝑ ſylueſtri arbuſto poſuit. Partim inqt Terabite, partim Lauro atq; Pinu abūdat.

De Malicorio. CAP. CLV.

Σιδὴ τῆς ῥόας
MAlicorium aſperum eſt, mali Punici putamen, quod aliqui Sidi
on appellant. Id ſpiſſandi uim habet, & quos Cytini, præbet u-
ſus. Decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit. Et eaſdem euocat.

BARBARI COROLL.

MAlicorium, græci Sidion appellant, ex acerbis prelatum, ad perficienda coria. Nam & arbor ipſa, ut prædixi, a Boetis Sidá uocabatur.

De Balauſtio. CAP. CLVI.

Βαλαύστιον
BAlauſtium ſylueſtris Punici flos eſt, Cytino ſimilis. Cuius com-
plura genera reperiuntur, candidum, fuluum, roſaceum. Liqua-
mentum ex eo fit, hypociſtidis modo. Cui adſtrictoria uis ineſt, eadem
faciens hypociſtis & cytinus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 19.
BAlauſtium, græce quid eſſet, dictum eſt in Cytino. Quidam caducum appellare modo uo
lunt, a græco detorquentes. Mihi appellatio antiqua perplacet, Nec tantum græca faſtidio, ut
latina deteriora probem. Auſonius Baulauſtum, ſiue Balauſum, non Balauſtium in carmi-
ne pronunciat. Item Columella.

EX M. VERG. COMM.

DE Balauſtiorū nominis cauſſa & origine, nihil pro cōperto nobis eſt. De uiribus hoc bre
uiſſime Aegineta tradit, efficaciſiſſima in adſtringēdo eſſe, ſiccā frigidāq; naturā habere.

De Myrto. CAP. CLVII.

μυρσίνη
MYrtus ſatiua, nigra, utilior eſt medicinę ꝙ cādida. Sed hac mul
D to magis mōtana. Semen tñ imbecillius parit. Vis & Myrti & ſe
minis adſtringit. Semen uiride aut aridum in cibo datur ſanguinē excreā
tibus, & ueſicę eroſiōib. Succus uirentibus baccis exꝑſſus, eoſdē effectus
exhibet. Stomacho utilis. Vrinā cit. Prodeſt cōtra phalāgij morſum, &
ſcorpionis ictus in mero. Seminis decoctū capillū tingit. Ius decocti in ui-
no ulcera ī extremitatib. ſanat. Oculorū inflamatiōes illitū cū polline po
lētę, lenit. Cōtra ægilopas illinit̃. Crapulā arcet ꝑſumptū uinū, q̊d ferueſa
cto ſemine exprimatur: alias enim acorem contraheret. Pręſtat uinū ſemi
nis effectus. Vtile procidentiæ uuluarum in deſeſſionibus, ſedis uitijs, &
fœminis fluctione uuluę laborantibus. Purgat furfures, ulcera capitis ma
nantia, atq; eruptiones papularum. Fluentes capillos continet. Additur
quoq; in medicamento q̊d liparas uocant, uti oleū q̊d ex folijs eius factū
eſt. Decoctū foliorū ad deſeſſiones balnearū cōuenit. Et cōtra laxatos ar-
tus, & male ſolideſcētes. Eo fracta ferruminatiōi repugnātia utiliſſime fo-
uentur. Vitiliginē emēdat. Purulētis auribus infundit̃. Et capillos deni-
grat. Succus eadē efficit. Trita folia, & ex aqua illita humidis ulcerib. &
mēbris omnib. fluctiōe laborātib. cœliaciſq; ꝓſūt. Et admiſto omphaci-
no oleo, aut exiguo roſaceo cū uino ad ulcera ſerpētia, ignē ſacrū, teſtiū in
flamatiōes, epinyctidas, & cōdylomata. Arētiū foliorū farina utilit̃ inſpar
git̃ paronychijs, pterygijs, & cōtra alarū feminūq; ꝓfuſiōes. Cardiacorū
ſudores cohibet. Folia cruda ſeu cremata cū cęrato, ābuſtis, paronichijs,

Digitized by Google

pterygijſq; medenẽ. Exprimiẽ folijs ſuccus adfuſo uetere uino aut aqua cœleſti, cuius recẽtis uſus ẽ. Nã exiccatus plane cariẽ ſẽtit, & uires amittit. A

BARB: Plin. 15. ca. 29. lib. 23. cap. 9.

MYrtus, græce μυρσίνη dicitur. Item Myrſinos, & Myrſine. Item Phibaleos, ab Antiphane. Sed & Myrton, ab Archilocho. Degenerat in fruticẽ, niſi crebro repurgeẽ. Vita ei ut quibuſdã animalibus ambigua, hoc eſt, terra & aqua. Præcipuus odor Myrtis Aegypti: ubi cætera omnia hebeſcunt. Semen apud Menandrum Synariſtuſin manditur. Myrtum & Myrta dicitur a Catone, maſculino & fœminino ſexu, græcorũ (ut arbitror) imitatione. Item Murta Varroni, unde Murtatũ, ſiue Murtatulũ, genus farciminis, ꝙ ea large farcireẽ inteſtinũ craſſius. Vſus baccæ antiqs ꝓ libo fuit, anteq̃ piper habereẽ. Gnoſum inde obſoniũ, cognomine Myrtatũ. Cõmẽdanẽ Myrtis & iura, ꝑſertim aprorũ. Peregrina Italiæ arbor, atq; etiã Europæ quondam. Pacifera Romę habita, uice cuius uerbena nũc, laurus & olea prætendi inter armatos hoſtes quietis indiciũ fuerit. Purificatõibus quoq;, ſuffimẽtisq; adhibita. Ob id & in coronis utebanẽ ea theſmothetæ Athenis. Præeſt Venus arbori, quippe q̃ littoribus maxime ꝓueniat: Venus aũt e mari diciẽ orta. Hinc & arbor ſacra coniugio. Græci arborẽ Mineruæ, ut Oleã dicant: cõmenti fabulã, ꝙ Myrſine Athenienſis puella fuerit, pulchritudine ac robore inſignis, amica Palladi, quã iuuenis, ab ea curſu & palæſtra ſuperatus, interemerit. Catonis faſtigia ſunt candidi, nigri, coniuguli. * Alia diſtinctio eſt, ſatiuæ, ac ſylueſtris: & in utraq; latifoliæ. De ſylueſtri agetur in Oxymyrſine. Satiuarũ gña topiarij faciunt. Tarentinã, folio minuto: noſtratẽ, patulo: forenſem, hoc eſt, exoticã, ꝑdenſo, uerſibus foliorũ ſenis. Hæc non eſt in uſu. Vtraq; alia ramoſa. Coniugulã, quæ & Coniugalis uocaẽ, noſtratẽ dici exiſtimãt. Ouantes myrtea corona uſos quãdoq; tradunt, ut triũphantes Lauro. Celebris eſt Hippolyti & Phædræ amoribus Troezenia, cuius folia, ut inqt Pauſanias, prope Veneris delubrũ ſatæ ꝑforata naſcebãtur, iniuriã uidelicet ferentia ſæuientis unguibus, & calamiſtris fœminæ. Myrtæ ſunt, ipſæ Myrti bacculæ. Controuerſum fuit apud Græcos, quod nam coronæ genus eſſet Anacreonti, Naucratites appellata. Et pluribus uiſum eſt, nõn aliud eſſe, q̃ ex Myrto, roſis comitantibus. Alij papyrũ coronariã: quam Aegyptij Biblon ſtephanotrida cognominãt, interpretantur. Alij e ſampſucho ſertum, ꝙ in Aegypto copioſiſſima ſit ſampſuchus.

Coronarum genera. B

Quia porro de coronis incidit ſermo, inutile nõ arbitror quædã huc tranſferre, q̃ alio a nobis opere dicenda ſeruabãtur. Ergo Leſbij, ut inqt Athenæus, Myrti ramulos Hypothymidas uocãt. Iis ſe coronãt implexis floribus. Alij pectorales coronas: quibus & ceruices quoq; redimibãt, Hypothymiadas, Hypothymidasq; dicebãt. Habeẽ & Hypoglotis, ex Hypogloſſo herba, quæ poſt diceẽ. Item Iſthmion, quã plæriq; Iſthimiacã appellant. Pyleones uero ſerta ſunt, quæ Iunoni circundabãtur, utiq; apud Spartanós. Sicyonij celebrãt Iachachas, ex Iacha flore quodã odoris cõmendatiſſimi. E Myrto conſtãt & Hællotides uocatæ ambitus ingentis, cubitorũ uicenũ: ab Europa dictæ, quã Ellotida Corinthij appellãt, ꝙ eius oſſa in Myrto condita ferãtur. Quidã Elotida & Mineruã dictã uolunt. E Palma Pſilimi ſunt, quas Lacedæmonij Thyreaticos uocãt, a loco ubi caſtra hoſtiũ cœpere. E ſerta Campanica Melilotini, quanq̃ ex omni gñe coronamẽta muliebria in eo uocabulo Græci fere intelligũt. E Loto Aegyptia fit Antinoios, utiq; non omni, ſed ex ea quæ colore roſæ naſciẽ. Ex ea uero quæ ceruleũ eum habet, Lotinos tantũ diciẽ. E roſa cyliſtos maxĩe, quas & Eccyliſtias cognominãt. E Struthio Struthiũ. E Potho, Pothos. Eſt aũt Pothos duplex. Alterũ genus Hyacinthi flore. Alterũ ſine colore candidũ, quo ſepulchra coronabãt, a quo & nomẽ quaſi deſyderatis eſſet dicatũ. Theodorus deſyderiũ cõuertit. Floret æſtate. Diuturnius eſt candidũ. Habeẽ & Aegydion coronę genus Eubulo, aut ex Anagalide, ut arbitror, quã nõnulli Aegylin uocabãt. Aut e Lygo. nã Lygos Aegylis a quibuſdã uocaẽ. E Lygo aũt coronas fieri ſolitas antiqs, in Vitice docuimus. Aut gramine, quippe q̃d ab aliquibus Aegrion uoceẽ. Nam Fauni arundine ferulaq; uinciebãtur. A tilia Phyllirinos. Synthematicos, Ariſtophanes cũ dixit, coronas uideẽ promptuarias & parabiles intellexiſſe, nõ multũ a triuialibus & promiſcuis diuerſas, quæ a Græcis Chydeæ, quaſi confuſanæ uocãtur. Choronos, Appion grãmaticus, apud Philetam, a choro dictos putauit. Vnde apud nos coronæ ſint uocatę. Sũt & Acinij, corollæ genus ex Acide, ita diciẽ flos & ſatũ quoddam, ut Athenæus & Plinius ſcribunt. Sunt & Elicti ex Helice, familiares Alexandriæ, nec non alijs quoque floribus plicatiles. Nam Tindiæi, Abydæi, ab oppidis Aegypti, ex ſpina ſunt Aegyptia, nemore ibi ſacro Apollini ſemper florentẽ, multis comitatæ fabulis, quas referre, ut non piget, ita certe parũ intereſt. De ijs & in Aegyptia ſpina diximus, ex Demetrij ſententia. Coronamẽti nomen uideẽ, & cuius mentionẽ fecit Cratinus, Coſmoſandallos uocatũ,

Digitized by Google

C cuius inuentores Lacedæmonios fuiſſe Clearchus auctor eſt. Ariadnes coronã e flore Theſeo dicto perhibent fuiſſe. Id ſatũ radice diſcribit amara, ut Theophraſto placet, de quo Timachidas poëta græcus cecinit. Inuenias & Apragmoſyn uocatũ, coronariũ quoddã ſatum, apud Ariſtophanem poëtã, ut grãmaticus Ariſtophanes interpretat, Athenis in academia naſci ſolitũ. Anethinis quoq; ſertis uſos ueteres, & Alcæus, & Sappho teſtes ſunt. Coronas in Græcia factitatas, a Stephano primo dicunt, ob id & nomen ſertis datũ, ut Stephani uocarentur. Auctorem & inuentorem coronæ Ianum biformem fuiſſe græci affirmant. Hybernas corollas noſtri Corneas uocabant, ꝙ e cornu fierent, in florũ defectu. Sicut ex omni florum genere, Pancarpias. Dictum eſt & in Vitice de coronis alijs. Itemq; in Elichryſo.

EX M. VERG. COMM.

MYrtus differt a Ruſco, quod mitior & quod Græci dicunt ἥμερον. Ruſcus uero cuſpidatis folijs, uulnerãs magis quã pungens, aſperior & indomita eſt. Qualis aũt ſit Ruſcus, cum de Oxymyrſine nobis agẽt certius patebit. Nigram Myrtũ ueteres dixerunt, quæ candidæ comparata nigreſceret, & candidam quæ nigræ comparata albeſceret. Præfertur in omnibus in medicina nigra, teſte Columella lib. 13. cap. 38.

De Myrtidano. CAP. CLVIII.

μυρτίδανον

MYrtidanum dicitur incrementum inæquabile, uerrucoſum & concolor. Quod perinde quaſi manus Myrti caudicem amplectitur. Magis q̃ Myrtus adſtringit. Tuſum addito auſtero uino reponitur, coactumq; in paſtillos ſiccatur in umbra, multo efficacius, & folio & ſemine, cærato, peſſis, inſeſſionibus, cataplaſmatis admiſtum, ubi adſtringendum aliquid eſt.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 9.

MYrtidanum, a Galeno Myrtada nominatur, uirgultum & ſoboles Myrti: qualis fortaſſe in Ficu quoq; fructicat, exiens ab radice. Mytridanum certe Plinius pro uino accipit, quod ex ſylueſtris Myrti baccis ſit conditum, libra in tribus muſti congijs deferuefacta, donec duo ſuperſint. Hippocrates Martidanum uidetur appellaſſe hunc fruticem. Myrtidanũ uero ipſum piper, ut poſt dicemus.

De Ceraſijs. CAP. CLIX.

κεράσια

CEraſia uentri utilia ſunt, ſi uiridia ſumãtur. Eadem ſiccata aluum ſiſtunt. Gummi quod Ceraſi reſudarũt, cum uino diluto tuſſi ueterem uſtæ medetur, Colorem commendat. Viſum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potum calculoſis auxilio eſt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 25. li. 23. ca. 7. lib. 16. ca. 18. Theophr. li. 3. ca. 13.

CEraſus, in quatuor & uiginti ſæpe cubita erigit, craſſa, dodrantibus quatuor ab radice. Foliũ Meſpili durũ, & latius corticis leuore, colore, craſſitudine. Similis Tiliæ, ob id apta ciſtis, ut Tilia. Hæc meatu flexo, nec girũ complente, abducit arbori ab infernis ſurſum uerſus in anguſtias colligendo ſeſe, qualis in fronde ipſa quoq; deſcriptio eſt. In eundem modũ, & deſquamatio euadit. alioquin præſcindit potius q̃ filo eodẽ auferri poſſit. Per craſſitudinẽ ſecto tenuitas folij detrahit, nec arbor emorit, ꝙ ſi totũ deglubas, qui reliquus ſit, tunc humor elabit. Tunica porro exteriore adempta, nigricat. Interior pituita quadã muccoſa, & uice illius ſecundo anno tenuior, altera ſubnaſcit. Nerui ligno contorti cõuolutiq;, in anfractus, ut cortex uirgis continuo q̃ naſcunt idem mos: rami dum adoleſcunt, alij ſubinde pereunt, ut qui ab imo ſunt, alij cõtinue creſcũt, ut ſupni. Prorſus arbor de rãoſis nõ eſt, minus etiã aliquãto q̃ Populus. Radix multijuga, & ſuma telluris cute nec craſſa. Contortio eadẽ radicis & corticis, radice tegẽtis, flore albo, piri uel meſpili, e racemis fauaceo. Fructus ruber dioſpyri figura, magnitudine fabæ. Qꝫ q̃ acinus dioſpyro p̃durus, ceraſo mollis, ut Theophraſtus inq̃t: apud quẽ dioſpyros, hoc ſignificat, q̃d lithoſp̃mon Dioſcoridi & Plinio, ut arbitror. Nec Theodorũ ſatis pbo: ꝗ dioſpyron, Iouis flãmam interp̃tatus eſt: cũ Iouis triticũ interp̃tari debuiſſet: quãdo & uulgaris quoq; ſermo granũ ſolis appellare conſueuit. Naſcitur Ceraſus ubi amnes & tigna, oinoq; ubi Tilia. Italiæ Ceraſum Lucullus intulit. Nunc trãs Oceanũ, & in Britaniam quoq; uecta. In Aegypto

nulla cura eualuit, ut prouenire poſſet. Genera nominātur Aproniana, quæ maxime rubeant. Actia nigerrima, rotunda Ceciliana. Iunianis gratus ſapor tantū, ſub arbore adeo teneris, ut geſtatu marceſcant. Principatus Duracinis, quæ Campania Pliniana appellat. In Belgica Luſitanis. In ripis etiā Rheni. Tertius ijs colos e nigro ac rubenti, uiridiq́ʒ, ſimilisq́ʒ matureſcentibus ſemper. Sunt & laurea Ceraſa in Lauro primū inſita, non ingratæ amaritudinis. Hinc Amaraſia dicūtur uulgo, quaſi amara Ceraſia. Et enim pomū ipſum non ceraſum, ſed Ceraſiū uocari, Seruius pręcipit: cuius & illa quoq́ʒ uerba ſunt. Ceraſiū inquit, & anteq́ʒ e Ceraſo urbe Lucillus adueheret, erat in Italia, ſed durum, & cornu appellabatur: quod poſtea mixto nomine Cornoceraſiū eſt uocatū. Sint aūt Cornoceraſia idem cū Duracinis genus, an uero Seruio credendū, qui Cornū in Italia Ceraſium fuiſſe prodat, cū alia res ſit Cornus, alia Ceraſus omnino, ſatis ambigimus. Ceraſiorū porro diſcrimen alterū, quod Romæ Viſulum appellant, frequentiſſimū in Germania, & Gallia. Sed in Scythia fere ſupra modum, ubi & Viſcina Barbari cognominăt, ut Pomponius Lætus, qui ea loca modo inuiſit, conſtanter affirmat. Sunt Macedonica, paruæ arboris, raroq́ʒ tria cubita excedentis, Chamæceraſi uocatæ. Pomū hoc, primā colono fere gratiam uertentis anni refert. Primo candidum, mox rubeſcit, deinde nigret ſeptentrione frigidisq́ʒ gaudens, ſiccatur ſole, condituŕq́ʒ ut Oliua cadis. Medium Ceraſis genus, inter acinos atq́ʒ baccas, ſine oſſe. Quemadmodū naſcantur, Græci & Latini monſtrauere. Fatigatur canicularum æſtu Ceraſus. Defendit hoc incommodū, ut inquit Palladius, herba Symphoniaca, trunco arboris eius circūdata: nec qualis herba ea ſit, oſtendit. Quemadmodū neq́ʒ Græci Polypremnon appellatam, cuius ſucco ægrotas arbores oblinere præcipiunt. Niſi quis Apuleio credat, Symphoniacā tradenti, eādem eſſe cum Hyoſcyamo. Plinius Symphoniā herbam deſcribit alternis uiridibus, roſeisq́ʒ per caulem folijs, in poſca ſanguinē reijcientibus mederi. Hanc aliqui Cremphenā ſcribunt, aliqui Symphonā, alij Comphenā, aut Somphenam. Quod ſi pro Hyoſcyamo ſumi poſſet: non folijs alternis uiridibus, roſeiſq́ʒ, ſed floribus legendum erit. Quandoquidē Dioſcorides ita dicat, παρὰ δὲ τὸν καῦλον ἐφεξῆς πεφύκασιν ἄνθη κωδώσι ῥοιᾶς. Accedit, q́ʒ ad eruptiones ſanguinis Hyoſcyamus quoq́ʒ laudatur. A

EX M. VERG. COMM. B

ALiter de Ceraſijs docet lib. 6. Paulus Aegineta. Saporē enim tribuit, quod hic ex ſiccitate, contrarioq́ʒ habitu eorū decernit. Siquidē monet, q̃ dulcia ſunt, citiſſime dilabi, auſtera ſtomacho utiliora eſſe, Acida uero, ob incidendi uim, habent pituitoſis, & excrementoſis ſtomachis prodeſſe. Seruabitur a nobis id poſthac multa fide, ut ubi εὐκοίλιον ſit, bonam aluum ſemper, ubi λύειν, ſolutam, ubi μαλάττειν, mollem, ubi ὑπάγειν, deiectam, aut ſoluere, mollireue aut deijcere dicamus.

❡ De Siliquis. CAP. CLX.

SIliquæ recentes ſtomacho aduerſantur. Aluum ſoluunt. Eædem ſiccatæ ſiſtunt, ſtomachoq́ʒ utiliores fiunt. Vrinam ciunt, ſed pręcipue quæ uinaceis condiuntur. κεράτια

BARBARI COROLL.

SIliquā arborem Ficū Aegyptiā uocari, & in Ionia Ceroniā, Theophraſtus auctor eſt, quæ & Ceratia dicat. Galenus arborem Ceratoniā, fructum Cratia nominari ſcribit, a corniculi ſimilitudine. Lucius Columella, Siliquā græcā, credo, ut a fœno græco diſtingueret, q̃d abſolute ſiliquā ruſtici cognominăt. Recentiores Græci Xylocerata. Sed alia eſt Ficus Aegyptia omnino, ut Plinius notauit, & nos paulopoſt monſtrabimus. Quādoquidē in Aegypto nulla naſcitur. Sed in Syria, Ioniaq́ʒ, & circa Gnidū, atq́ʒ Rhodū, folijs ſemper comātibus, flore candido, cū uehementia odoris: pomo ſiliquæ, & ob id nomen: radice ſublimi, ſed non multū, plantigera, imis partibus, ſuperficie flaueſcens inareſcensq́ʒ, ſuccū auferente ſobole. Pomo antecedentis anni detracto, poſt canis ortū, ſtatim concipit, uterūq́ʒ præfert, & mollem quandā uuæ modo informem indiſcretāq́ʒ primo edit: quæ poſtq́ʒ adoleuit, per arcturum & æquinoctiū florem emittit, Hyeme fœtus enutriente, qui uſq́ʒ ad canis ortū in parente durăt, ut prædiximus. Tum metūtur. Non puto quenq́ʒ neſcire, Siliquas prædulces eſſe, earumq́ʒ mandi corticem, digitorum hominis longitudine, interim falcata pollicari latitudine. Seritur & hæc apud nos ſemine, ſed parū feliciter, Quādoquidē nec fructū fert, & breui emorit̄. Galenus uſum eius cibo dānauit, ut mali ſucci, & lignoſi, nec facile conficiendi. Poſteritas cōmendat ad ſtomachum fulciendum, utiq́ʒ poſt cœnā, & ad uentris profluuia, ſi quis præſumpſerit. Subter hanc arborē flami-

Plin. 15. capit. 29. 23. li. 17. ca. 5. lib. 23. ca. 5.

Digitized by Google

Gellius lib. 9. cap. 15.

nis Dialis capillũ, & ungues pſectos terra operiri mos & religio erat, ut eſt apud Geliũ. Quanq̃ non Siliqua, ſed ſilica mendoſe in eo legit. Niſi quis non ſiliquã, aut ilicem, aut ſalicem putet legendum. Ego ut ingenuæ ueritatis homo, quid ſequendũ in eo potiſſimũ ſit, non diffitebor neſcire. In mediũ, ut plæraq; alia relinquo. Eſt & nomen herbæ Plinio Ceratia, uno folio, radice nodoſa & magna, cœliacis & dyſentericis in cibo danti. Idem auctor coniũgit huic Peraticã; ſeptem ei caules reddendo, qui uelut roſæ capita ſuſtineant. Quanq; in codicibus quibuſdam non Peratica, ſed Statica ſcriptum legas, quoniã ſiſtat aluum.

C

EX M. VERG. COMM.

EAdem Græcis & Latinis in hac arbore fructuq; eius ratio nominis eſt. Illi κεράτιον, qua uoce in frugibus & leguminibus aliquot longiores Siliquas dicunt, facto a cornu nomine appellauerunt. Latini cõmuni, & alijs Siliquis appellatione indicauerunt, & ut ab alijs diſtinguerentur, aliquid quod rem ad proprium genus contraheret, adiecerunt, nunc dulcem, nunc græcã Siliquã appellantes. Nota ſatis arbor, notus & fructus, felici deſcriptione a Plinio lib. 15. indicatus. Quorũ arborem, paulo a Ceratijs deflexa uoce, Paulus ægineta Ceratoniã uocat. Græci aliquot itidem facto ex lignoſa ſoliditate cornuq; longitudine, & flexura nomine, Xylocerata appellauerunt. Damnauit in cibo Siliquæ huius uſum Galenus.

Carere quoq; intellectu nobis uidetur quod dicit, μάλιϛα δὲ τὰ ἐκ τῶν ϛεμφύλλων συντιθέμενα. quæ ſic uerbum de uerbo uertat aliquis. Maximeq; ea quæ ex uinaceis componuntur. Nulla cum ſuperioribus ſerie & rei ſenſu. Quid enim Siliquis his cum uinaceis? Corruptus nobis omino locus uidetur. Suſpicamurq;, ex quo ϛεμφύλλων duplici λ legitur, contra q̃ id in uinaceis ſcribatur id nomen, potuiſſe aliquid de folijs arboris eo loco decerni. Quod uetuſtiſſimus, qui apud nos eſt, Longabardus, literis ſcriptus latinis Dioſcorides indicat, in quo legitur, maxime quæ ex folijs componũtur. Aut ſi uinaceorũ illic futurũ nomen eſt, de conditura aliqua Siliquarũ, qua uuarũ modo in uinaceis ſeruarentur. Sed obſtat huic ſententiæ præpoſitio ἐκ. Non enim ex uinaceis, ſed in uinaceis ſeruantur, quemadmodũ priori illi ϛεμφύλλων uox.

Potuit forte etiã Dioſcorides, corticem huius ϛέμφυλον dicere. quemadmodũ in uuis Græci appellant, docereq; urinam præcipue ciere, quæ ex Siliquarũ huiuſcemodi corticibus confecta eſſent, confectionis genus aliquod indicans ea ætate notum, ſed nobis incognitum.

D

De Malo. CAP. CLXI.

μηλία

FOlia, flores, & germina cum omnis Mali, tum maxime Cotoneæ adſtringunt. Pomis acerbis adſtringendi uis ineſt. Maturis uero longe ſecus. Ex ijs uerna bilem gignunt. Neruos lædunt. Inflationes pariunt.

BARBARI COROLL.

Plin. li. 15. ca. 14. li. 12. ca. 3. lib. 16. cap. 27.

MAlus corticis læuore nitet. Peculiares habet nodos, belluata facie, ut Theophraſtus ſcribit, ſed prægrandi uno, alijs circa eum puſillis compluribus. Fructificat primis frigoribus. Verena intelliguntur mala, quæ adulto uere matureſcunt. Inter Mala tuberes correpta priore ſyllaba dicũtur, baccis ſimiliores q̃ Malis. Poſt Armeniaca, & omnino inter primas florent arbores. Inſeri ſolent Cydonio, piro, pruno, & calabrici, & malis omnibus, ut inquit Palladius, quamq; Plinius ſylueſtrem ſpinam, calabricem uocari dixit. Genera duo Tuberum, candidum, & a colore, Sericum uocatũ. Papinius Tuberes, & Zizipha, hæc ex Africa, illa e Syria nouiſſimis Auguſti temporibus inuexit, in caſtris ſata, & aggeribus præcipue decora. Græci quemadmodũ ipſas Tuberes appellent, haud poſſum conijcere. Niſi quis Syrica, ſiue, ut in quibuſdã exemplaribus habetur, Serica eas uocare putet, parui ſucci poma, nec concoctioni, nec ſtomacho facilia, ut inquiunt Paulus, Oribaſius, Aetius. Præferuntur e Ziziphis Aedeſina uocata, ut quidam putauere, q̃ grandiſſima, calore, ac humore tẽperata, medicis monſtrantibus. Columella duplex Ziziphi genus habet, rutilũ, & candidũ. Inuenio apud Græcos, qui Dinzipha pro Ziziphis appellitent. Pene uero Tubera peregrina ſunt in uno. Italię agro Veronenſi naſcentia, quę peculiari noīe lanata Plinius appari dicit, obducta lanugine, ut Strutheis & Perſicis fere plurimis, nulla tamen alia cõmendatione inſignia, ab inuentoribus nuncupantur. Matiana ex uico Aquileienſi ſub ipſas Alpes, quibus ſimilitudine reſpondeant Gangeris Paphlagonæ urbe naſcentia, nunc Hiſpaniæ uernaculo uocabulo Matiana in commune ſunt mala oia. Sunt & a Manlio Manliana, Claudianis color rubens, Appianis odor & magnitu-

Digitized by Google

do cotoneorū, inſito cotoneo. Sceptiana rotūditate inſignia. Cato addijcit Quiriana, & Conditiua, quæ dolijs condantur. Et Scantiana, Scandianaq́. In nomine ſunt & Geſtiana, ſiue Sextiana, ſiue, ut Græci ſcribunt, Caſtiana: quoniam & Ceſtomela uocantur ab Aetio. Quanq́ ridicule a ceſto, id eſt, loro dicta quidam interpretes exiſtimant, cui ſimilia ſunt cortice. Hæc ipſa & Pezomela uulgo dicunt, & auſtera prædicant. Auſtera e dulci ſunt Aphratomela: odorata hæc, & pulpam habent aſperam, & ſqualentem, ut cidonia. Sunt & parua quædā, ſaporis gratiſſimi Petiſia. Habētur & Peluſiana, & Proſiua, & Veriana, ſiue Tiburneriana & Sirutia. Sunt & Phaulia, & quæ Delphica Græci uocant, & Platania, & Mordiana orbiculatis ſimilia, ex Apolloniate agro, qui Mordius cognominabať, & Camerina, ſiue ut Columella uoluit, Amerina, & Græcula. Itē Gemella, nunq́ in fœtu ſingula. Sicut Belgemela, ſiue Melgemela, q̃ folium unū aliquādo geminū erumpit latere medio. A colore Serica, ut neſciā Tuberum hæc generis, an diuerſi putē. A gentilitate Melappia, a celeritate miteſcendi Muſtea: de quibus in Melimelis loco ſuo dicetur. A māmarum effigie Orthomaſtica. A conditione caſtrati ſeminis, Spadonia. A corrugationis celeritate Pānucea. Ab importuno & ſtolido tumore, Pulmonea. Sunt quibus color ſanguineus, origine ex mori inſitu tracta. Sunt & parua grati ſaporis, atq́ etiā acutiora, odore ſylueſtria peculiari, acerbitatis, improbitatiſq́ cōuitio. de q̄bus proxime differemus. Itē Daca, ferme uilliſſima, Quanq́ aduētu prima: decerpiq́ properantia. Græci Corinthiaca, e Sidunte uico celebrāt. Nominātur & Laconica, & Herina, a uere dicta, ſicut a lanugine Chnodia, Lanatis ſupra dictis fortaſſe nō plane diſſimilia. Seruanť poma tabulatis, loco frigido, ſeptētrionalibus feneſtris, quæ ſereno die lucē accipiāt patētes. Auſtri ſpecularibus arcendi, Aquilonis afflatu marceſcunt in rugas. Colliguntť poſt æquinoctiū autumni, nec ante ſextamdecimā lunam, neq́ ante primā lunam. Cadiua ſeparanda. Minimū Melimela durant. Plurimū Camerina: quæ ut Scantiana quoq́ ſerotina ſunt, & gelu matureſcunt, ad hyemē uſq́ pendētia in parente. Vini Malo ꝓprietas æque ut Piro. Malū a Græcis Melon, arbor Melea dicitur. At Pomi nomen generalius eſt, ut complectať quicq̄d apud Græcos Opora continet, in quo ſignificatu eſt, cum dicitur a medicis, omne Pomū refrigerandi & humificandi uim habere, parū alere, mali ſucci eſſe, autumno plus officere. Inde Oporotheca, ubi cuſtodiunť. Pomū Varro dictū autumat, quia potu ſiccitatibus indigeat. Differt tamen Opora ab ijs, quæ Acrodrya Græci uocāt. Q; Opora eſt, quicquid nihil habet exterius lignoſum, Acrodrya uero contra, ut malū punicū, piſtacia, caſtaneæ, nuces, ſimiliaq́. Vtrūq́ genus Salgami nomine cōplectunť Latini: a quo Salgamanus. Dubitatū eſt, & in iure apud Ceſeliū, an nux pinea pomū eſſet, quia Nuces eſſent quicq̄d foris duro tegitur, Malū quicquid id quod eſus eſt foris habet, Pomo utrunq́ contineretur: quod fere probamus. Seruio Nuces ſunt omnia corio duriore tecta, molliore uero Poma. Feruntur & alia Mali genera, ſuis mentionibus prodenda. Galenus omnia inquit Mala breui fugiunt, atq́ aceſcunt, utpote frigida, & excrementitio ſucco redundantia: ideoq́ niſi melle condita ſeruando, ſeruari non poſſunt. Excipiuntur Cotonea inquit, & Struthea. Malorum enim appellatione ueniunt & Cotonea, & Granata, & Perſica, & Piri genus, unum Librale nuncupatū, ab amplitudine ac pondere.

De Cotoneo malo. CAP. CLXII.

COtonea ſtomacho utilia. Vrinam cient. Verum toſta accommodatiora habētur. Proſunt cœliacis, dyſentericis, purulenta extuſſientibus, cholericis, præſertim cruda. Maceratorum liquor, commode in ſtomachi, aut uentris fluctionibus potui datur. Succus crudorum aſſumptus orthopnoicis ſalutaris eſt. Decocto fouentur uuluæ, & ſedes ſi procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent. Mel autem ſibi conſtringentem illam uim, & inſpiſſantem adſciſcit. Quæ cum melle coquuntur, ſtomacho atq́ ori gratiora ſunt, ſed minus inſpiſſant. Cruda cataplaſmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut ſi ſtomachus æſtuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipſis tuſis, expreſſiſq́. Sed quo perduret, quindecim ſextarijs ſucci unus mellis adiungitur; κυδώνια

C alioquin in acorem degenerat. Prodeſt ad omnia quæ dicta ſunt. Fit & oleũ ex ijs, quod Melinum uocauimus, quo utimur quoties adſtringenti oleo eſt opus. Eligi oportet uera, rotunda, parua, & odorata. Quæ uero Struthia dicuntur, magna quidem ſunt, ſed minus utilia. Flos & uiridis & ſiccus cataplaſmatis imponitur, ijs conueniens quæ adſtrictionem deſyderant. Inflãmationibus oculorum, reiectionibuſq; ſanguinis, contra citam aluum, & menſium impetus, in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 11. 17. li. 23. cap. 6.

COtoneis, ut primus Cato nominauit, amplitudo Pinearum nucum. Interim maioribus incuruatos trahunt ramos, prohibentq; parentem creſcere. Cydonea Græci appellant, quoniam ex Creta primum illata fuerint. Genera eorum, Chryſomela, hoc eſt, aurea mala, inciſuris diſtincta, colore ad aurum inclinato. Noſtratia candidiora, odoris præſtantiſſimi. Neapolitana ex eodem genere minora, odore uibrantia, prouentu ſerotino, quę Struthea nuncupentur, ſicut quæ celeriter miteſcunt & præcocia ſunt Muſtea. Aetius Struthea inquit dicuntur, quæ magna ſunt, & ſuauiora, minuſq; acerba. Cotoneo Strutheis inſito, muluiana cognominantur: quæ ſola ex ijs, uel cruda ueſcendo ſunt. Habentur & ſylueſtria parua, e Strutheis odoratiſſima, in ſepibus nata: Omniaq; iam & uirorum ſalutatorijs cubilibus incluſa, ſimulachriſq; noctium conſcijs impoſita, ut Plinius queritur, inſigni taxatione ſęculi muliebriter mollis. Cotoneum, & Codymalon, ſiue Cydyomalon uocari quidam ſcripſerunt: uerum Polemon, floris genus eſſe id exiſtimat. Cotonei genus præter hæc inuenio, Phaulion uocatum. Quo nomine, Mali quoq; genus unum dici meminimus.

EX M. VERG. COMM.

QVod in grę cis dicitur, ἐμπυϊκοῖς, quæ uox purulentas excreationes ſignificat, in antiquioribus & melioribus græcis, non ἐμπυϊκοῖς, uerum αἱμοπτοϊκοῖς, id eſt, ſanguinem expu-
D entibus legitur, diuerſo mali genere, & quod in his qui ad tabem feruntur purulentas excreationes antecedit, ſi Hippocrati credimus. Ideoq; nos maluimus dicere, ſanguinem expuentibus, auctore, & confirmante id Plinio lib. 23. capi. 7. de Cotoneis malis, cuius uerba ſunt, Matura inquit, proſunt ſanguinem excreantibus, &c.

Non uideo, cur relicta hic uoce græca Barbarus uerterit, aletlima, quaſi ex hoc nomine priuatim aliquod genus indicaret. Nullibi enim inuentum id a nobis eſt, nec ipſe inueniſſe ſe teſtatur. Nos uera reddidimus. Nec aliud inter Cotonea uera, & Struthia diſcrimen hic eſſe oſtendit, quam ex forma, magnitudine, & odore.

De Malis dulcibus. CAP. CLXIII.

μελίμηλα

MElimela uentrẽ molliunt, & animalia expellũt. Stomacho negocium exhibent. Aeſtuoſa. Ea a multis, dulcia mala uocantur.

BARBARI COROLL.

MElimela dicũtur a ſapore melleo. Eadem & a celeritate miteſcendi, Muſtea, ut inquit Varro, uocabantur. Minimũ durant hæc, ut inter Mala diximus. Muſtea ſane ueteres appellabant id quod nos præcocia. Vnde Cotonea quoq; certo genere Muſtea dici ſolita reddidimus. Item Pira, quod recens eſt, Muſtum, & Muſteum dici ſolet. Athenis Melimella nominabãtur, malo in ſylueſtrem Pirum, Cydoniumue inſito, ut ſcribit Diophanes.

EX M. VERG. COMM.

θηρία ἐκτινάσσει, uidetur non carere mendo, tametſi & nos quoque reddiderimus, uentris animalia pellit. Dulcia enim hæc mala ſunt, melliſq; ſapore, a quo nomen inuenerunt, non uidentur poſſe uentris animalia facile pellere: niſi forte deiectam hoc cibo aluum, ea etiam ſequũtur, & quæ alioquin hæſiſſent, impetu excrementorũ, quaſi in torrente piſces, qui largiore per æſtatẽ imbre abundauerit rapiũtur, aut propria naturæ ſuæ poteſtate, qualia multa paſſim uident, id ea mala poſſint. Habet quidem parũ certam, non tamẽ abſurdã id rationem.

De Orbiculatis Malis. CAP. CLXIIII.

ἠπειρωτικά

EPirotica mala, quæ latine Orbiculata dicũtur, ſtomacho utilia. Siſtunt aluũ. Vrinas euocant. Malis tamen Cotoneis inualidiora.

Epirotica, ex

BARBARI COROLL.

EPirotica, ex Epiro inuecta primum. Argumento eſt cognomen. Orbiculata noſtri appellant, ex figura orbis in rotunditatem circumacti. A

EX M. VERG. COMM.

FAcile nobis indicatur, poſſe hæc mala eſſe quæ rura noſtra a colore roſea appellant, Mala rotunda & orbiculata, quæ toto anno ſeruari poſſunt.

De Syluestribus Malis. CAP. CLXV.

SYlueſtria mala ſimilia ſunt uernis, & adſtringunt. Sane in hunc uſum immatura opus ſunt. ἀγριόμηλα

BARBARI COROLL.

SYlueſtria, odore acutiora, ſed improba & acerba: ob id & conuitio dicata. Iis tanta uis, ut aciem gladiorum perſtringant. Aliud genus ſunt, quæ Poma ſylueſtria dicuntur, a rei ruſticæ ſcriptoribus, ut albæ ſpinæ, græcæ ſiliquæ, iuniperus, lotos, pampinus, cornus, arbutus, prunus, & paliurus, atq; ſachrades piri. Quid porro ſit in Columella (ſunt em̄ hæc Columellæ uerba) Pāpinus, & an corrupta ſit lectio, pro eo quod eſt Carpinus, aut Pinus, relinquo diſcutiendum peritis.

EX M. VERG. COMM.

SYlueſtria ſunt, quæ Theocritus in Bucolicis ſuis ὀρειμαχλίδας, ideſt, montana appellat. In quibus illud animaduertendum, nō de his tantum præcipere Dioſcoridē, ad adſtringendum īmaturis opus eſſe, quod ex Plinio Barbarus uertit, ſed in uniuerſum omnibus acerbis in adſtringendo uti oportere.

Verba eius hæc ſunt. δεῖ δὲ πρὸς τὰ στύψεως χρήζοντα ἀωροτέροις ἅπασι χρῆσθαι. Id eſt, Oportet autem ad ea quæ ad adſtringenda ſunt, intempeſtiuis, ideſt, immaturis omnibus uti. Omnibus id tribuitur, non priuatim ſylueſtribus.

De Persicis Malis. CAP. CLXVI.

PERSICA poma matura, tam ſtomacho, ꝙ uentri utilia ſunt. περσικά
Acerba aluum cohibent, ſed ſicca uehementius. Decoctum e ſiccis, alui ſtomachiq; fluctiones ſiſtit. B

BARBARI COROLL.

PErſica, ex Perſide aduecta, ut ipſo nomine apparet, Theophraſti temporibus in Aegypto tantum, & uicinis locis ferebat. In Rhodo ad florem uſq; perueniens: quod primum ab Aegypto uenienti hoſpitium fuit. Inde Rhodacina fortaſſe uernaculo græcorum ſermone dicta. Niſi quis inuerſum nomen putet, quaſi Doracina. ſic enim Perſica ipſa nominantur a græcis recentioribus, Paulo, & Aetio, quaſi Duracina: de quibus poſt agetur. Notant autores, nuſquā minus odoris pomo, plus ſucci, qui tñ ſitim ſtimulet. Falſum eſt, uenenata cū cruciatu in Perſis ea naſci, & pœnarum cauſa a Regibus tranſlata in Aegyptū, ubi cœlo ꝓprietatem mutauerint. Id em̄ de Perſea diligentiores tradunt. quam nos in ſuum locum differimus. Perſicorum palma Duracinis. Nationum habent nomen Gallica, & Aſiatica. Poſt Autumnum matureſcunt, ſicut æſtate Præcocia: quæ Plinius intra. 30. annos inuenta prodente ſe teſtatur, & primo denariis ſingula uenundata. Supernatia e Sabinis ſunt. Popularia ubiq;. Pomū innocuū uel ægris. Preciū ſingulis triceniquondā fuere nūmi, nullius maiore quod miremur: qa non aliud fugacius. longiſſima namq; decerpto bidui mora eſt, cogitq; ſe uenundari. Perſica in prouentum alium Autumno condiuntur, ut uuæ cadis. Molluſcam nucem ſunt qui Perſicum interpretati falſo fuerint, ut in Iuglande cōmonebimus. Perſica ſine ſuis oſſibus, & inſcripta quemadmodum naſcantur, docebit Palladius. Idem tria genera enumerat, Armenia, Duracina, Perſica. Sint hæc Armenia, quæ Prunorum generis eſſe quidam uolunt, an diuerſa, ſtudioſi ſalgamorum diiudicent: mihi eadem uideri placet.

Pli. lib. 15. ca. 9.
lib. 23. cap. 7.

EX M. VERG. COMM.

NOtum Perſicorum genus omne & forma, nondū tñ in antiqoribus ſatis patet, an huius pomi arbor ea ſit, quā paulo poſt hic, pluresq; alii Perſeā dicūt, in Aethiopia letalē, in Aegypto aūt ſalubrē, de qua in Hortulo notiſſimos uerſus cecinit Columella, an quæ malus Perſica ubiq; nunc naſcitur. Sed eandem eſſe Perſicā malū, & Perſeā, ex Nicandri cōmentatore probabimus. Eius uerba ſunt eo loci quo de Phalangiis ait. Sciendum eſt, Socratē in Cōmentario de

C reptilibus & ſerpentibus, teſtari Perſeam, quam Rhodacineam dicunt. Hac uoce autem græci Perſica nũc etiam appellant. Ex Aegypto in Aethiopiã tranſlata fuiſſe teſtat̃, et Rholus Democritus in cõmentario de his quæ ἀντιπαθῆ, & συμπαθῆ dicuntur, Perſas ait lætalem arborem habentes, in Aegyptum miſiſſe, credentes perituros ab ea multos. Sed utilem contrario euẽtu illis profuiſſe, protul iſſeꝗ ſuauiſſima poma, qualia nunc uidentur. Et hęc interpres eo loco.

Ex quibus manifeſte patet, quam alij περσίαν arborem dicunt poetice, a Nicandro, interp̃teꝗ eius περσεῖαν uocari. Quod a Barbaro relictum, addere placuit. In hanc enim partem inclinat animus. Etſi Plinius id negauerit, & aliorum multorum autoritas obſtet.

De Præcocibus. CAP. CLXVII.

ἀρμενιακὰ vulgo albarcoques.

ARmeniaca, quæ a latinis Præcocia dicuntur, minora ſunt ſupradictis, & ſtomacho utiliora.

BARBARI COROLL.

ARmeniaca, ſiue Armenia, Prunorum generis ſunt, peregrina & ipſa, ut ex nomine cognoſcitur. Sola e Prunis odore cõmendantur. Armeniaca uocari deſita, & Præcocia, ſiue præcoqua tantum dici, teſtis eſt Galenus. Palladio Præcoqua differunt ab Armenijs. Gręci non pręcocia, ſed Berioccia fere pronunciant.

De Medico Malo, ſeu Citreo. CAP. CLXVIII.

limones fu naranzia. μηδικὰ

MEdica mala, aut Cedromela, quę latini Citrea uocant, nemini nõ cognita. Arbor ipſa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs ſubnaſcentibus. Malum oblongum eſt, rugoſum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. Semen habet Pyri. Id in uino

D potum uenenis reſiſtit. Aluum mouet. Oris ſuauitatem commendat, decocto eius colluto, aut ſucco. Eſtur in malacia mulieribus. Veſtiarijs im- κίσσαν

poſitum, ab eroſionis uitio ueſtes uindicare exiſtimatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 3. Theoph. li. 4. Athenę. 3. dipnoſophiſtæ.

MAlus medica, flores duobus modis procreat. Alios qui uelut erectam in medio colũ habeant, fœcundiores exiſtimari. Alios qui careant ea, infœcundos. Sunt qui & Aſſyriã, & Perſicam malum uocent. Item Citrum, Citream. Gręci & Heſperida, & malum eius Heſpericum, autore Iuba, qui ab Hercule tranſlatum id in Græciam, & aureum malũ uocatum ſcripſit. ut Virgilius de ijs intellexiſſe uideatur, cum dixit, Aurea mala decẽ. Nuptiale pomũ intelligi hoc uolunt, qui æditum a tellure fabulantur, nunciato Iouis & Iunonis cõnubio. Foliũ ei Adrachnes, Vnedoniſꝗ, ſpinis intercurrẽtibus, ut in pyro & oxyacãtha, ſed lęuibus infeſtis mucrone, ualidis. Nõ mandebat̃ pomum Theophraſti ætate, ſed ne Plinij quoꝗ (ut arbitror) magnopere, tm̃ odore cõmendato. Plutarchi certe auorum memoria, guſtabat nemo, ut Athenęus inquit. Nunc a Palladij fere temporibus promiſcuum, experimus cœnis. qui & medullas eius acres, dulcibus mutare docuit. Quanq̃ Apuleius negauit eandem eſſe malũ aſſyriam, ſiue medicã, quæ Citrus: ꝙ Citrus exiguum eſſet genus arboris, Medica uero, ut Maro ſcribit, ingens. Pamphylus Citrum, Critum a Romanis eam dici, parum peritus homo ſcripſit. Vtcũꝗ arbor hæc ſcribitur, uere partibus cultiſſimis ſemine quarto die aut quinto rigatur. Maiuſcula transfert̃ etiam uere in ſolum molle, udumꝗ, nec admodum gracile. Arbor ipſa omnibus horis pomifera eſt, alijs ruentibus, alijs ſubnaſcentibus, alijs matureſcentibus. Serit̃ & fictilibus, dato radicibus ſpiramento, per cauernas ut Palmę: qualiter oĩa tranſitura longius haberi conueniunt. Semen eius ſolum id quod in colo quadam e medio prorumpit, fœcundum exiſtimatur a Theophraſto. Sed hęc olim fuere. Nunc traſlatitia & triuialis fere arbor, ut pluribus generibus Citreta Ligurię, Campanię, Benaco lacu, Italia fere tota germinent feliciter, quamcunꝗ libeat imaginem reddentia. Hęc ex inſitione Mali quoties proueniunt, Citromela proprie dicuntur ab aliquibus. Quanq̃ uero Medica malus dicatur, ipſum tamen pomum Galenus malum medicum uocari negat, ſed Citrinum dumtaxat. Theophraſtus etiam malum Medicum & Perſicũ eſt ubi appellet, cum huius fere unius mali ſemen imperſpicuum eſſe dixit, ſecundo uolumine de ſtirpibus, ut Athęneus interpretatur. Diphylus autor eſt, Citria, quandoque Pruna perſica uocari ſolita. Ariſtophanes grammaticus, a Lacędemonijs Oxymala perſica nuncupari pro-

didit, quibus & Deos coronent. Menſes illas ueteribus & Plinio decantatas, præſertimq́ue Cice- A
ronianam, non ex hac fuiſſe Citro, ſed ex alio citri genere conijcio, pluribus argumentis: ſed il
lo potiſſimum, quod arbores ex quibus fierent, Cupreſſo feminę ſyluestri ſimiles folio, odore, cau
dice, a Plinio produntur, Anchorano monte, citerioris Mauritanię, ſed iam tum exhauſto. Itē
Atlante, cuius imas radices denſis altiſq́ue repletas ſyluis, incognito genere arborum. Suetoni-
us Paulinus, a Plinio citatus, aſſerit ſpectabili proceritate, enodi nitore, frōdibus Cupreſſi, p̄-
terq́ue grauitatē odoris, has tenui lanugine obduci, quibus addita arte poſſint quales bombice
ueſtes confici. Idem autor paulo ſuperius, efficaciſſima inquit luxuriæ uis ſentitur, cum Ebori
Cedroq́ue ſyluę exquirantur. Prꝫterea quis poteſt negare, arborē ex qua tam celebres menſæ cō
ſtent, Togetem, & Thyian, & Thyon a Theophraſto & Strabone dictam eſſe? Idq́ue Plinius ex-
ploratiſſimum nobis fecit: de Thya uero Theophraſtus. Perpetuo, inquit, uiret, arbor proce- Theo. li. 4. & 5. cap. 5.
ra, inter ſylueſtres ſerotina, ut nulla fere tardius germinet, algentiſſimis locis, & cacuminibus
montium gaudens, circa Hammonis delubrū pręcipua naſcens, & in inferiore Cyrenaicę par-
te, atq́ue ubi ipſa tunc eſſet, ramis, caudice, frondibus, ſylueſtri Cupreſſo ſimilis, ex ea ueterum
templorum contignationes fuiſſe, im̄ortali poſt Cupreſſum in tecta materie. Nihil radice criſ-
pius. nec aliunde precioſora opera. Siccatam mari, duricie & maturitate incorrupta ſpiſſari tra
dunt, nec ullo modo uehementius. Homero quoq́ue notam fuiſſe, inter odores uri ſolitā a Cir-
ce, magno errore eorum, qui odoramenta in eo uocabulo accipiunt. Cum pręſertim eodē uer
ſu, Cedrum & Laricem nominet, ut manifeſtum ſit de arboribus tantum loquutum. Nam &
Calypſus, & Helenę thalamos, & Thya cōditos, idē poeta cecinit. Quid habet Citrus noſtras
cōmune cum Cupreſſo, frondis Cupreſſo, Iuniperi ſabinę, Cedri, Citro, Lauri, Adrachnes, *
Arbuti? Quid tam diuerſum, quam Galbulus, & Citreum? Omitto alias notas. Quibus perſpicuo
liquere poteſt uolentibus, decipi gram̄aticos, quicunq́ue menſas citreas ex hac citro, quæ nunc
habetur, factitatas arbitrantur. Dion certe hiſtoricus, Neronis uita, non citreas, ſed cedrinas
menſas appellauit, ſiue cedro potius quam citro ſimiles eſſe uiderentur arbores, ſiue quod in exempla
ri uitium eſt. Erit ergo Thya, ſiue quod idem eſt, Trogetes, et Citrus duorum omnino generū,
ut conſtat. Vnum Cedri eius, ex qua menſæ dolabantur. Alterum Citri eius, ex qua malum B
medicum. Plinius, alia inquit eſt arbor eodem nomine malum ferens execratum, aliquibus o-
dore & amaritudine, alijs expetitum, domos etiam decorans. Quod & ſenſiſſe Macrobius ui- Macrobius libro. 3. cap. 19.
detur. Hodieq́ue Mauritani malum medicam, & pomum eius Atrogi uocant, a Trogete uoca-
bulo parum deflexo. Alioquin Trogeten, non quia mandi poſſet, ſed catantiphraſin, quia man
di non poſſit, appellatam cenſuerim: quandoquidem, ut dixi, ueteribus eſculentū non erat.
In ſumma, non nego Malum quoq́ue Medicam in Mauritania fuiſſe, cum plena ſint Poetarum
omnia fere uolumina, ſed ex qua menſę illę celebres exiſterent, malum medicam fuiſſe, hoc ne-
go, & pernego. Nec diſſimulandum tamen eſt, Phaniam Ereſſū quinto uolumine de plātis ce-
drum appellaſſe, ac malum cedrium, pro eo quod nos citrū & citrium uocamus, & Dioſcori
dem ſecuti Cedromelon. Varro quoq́ue libycam Citrum nominat.

EX M. VERG. COMM.

DE Medicis, quæ Perſica etiam hic uocari ait, quoniam noſtro orbi, & Græcia diu peregri
nę fuerint, & ex Perſide in noſtrum orbem tranſierint, illud primum teſtabimur, in appellatio-
nibus eorum, non Cedromela forte, ſed Citromala, quaſi Citria mala legendam eſſe uocem.
Nihil enim Citro cum Cedro, & a Romanis Citria hæc uocari iampridem receptum eſt. Nih-
il tamen mutamus. in cunctis enim gręcis pariter legitur.

Quę autem in Barbari Corollario longius narrantur, omnia ex quarto Theophraſti uolu
mine, & Athenęi dipernoſophiſtę excerpta ſunt. Qui etiam quod uno aduerbio ab hoc ἐπαλ-
λήλως dictum eſt, pluribus conuertit. Nobis una ſuperfœtationis uoce indicare id placuit.

Sequitur deinde quod anceps in hoc ſcriptore ſit, quo loco ſtatim a deſcriptione ſeminis le
git, δύναμιν δὲ ἔχει ποθὲν ἐν οἴνῳ ἀντενεργεῖν θανασίμοις, tribuēdū ne id ſit ſemini, an pomo, utrūq́ue
ēm neutri generis. Sed quod ad pomū p̄tinet lōgius in ſermonis textura abeſt: quod uero ad ſemen,
p̄pius, et quaſi cōtiguū. Plinius et ſemini, et pomo id tribuit. uerba eius hęc ſūt. Citria cōtra ue
nena in uino bibunt, uel ipſa, uel ſemē. Cęteri, int̄ quos Theoph. pomo eā uim tm̄ adſignarūt.

De Pyro. CAP. CLXIX.

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia adſtringunt. Addun- Ἄπιον
tur conuenienter in repellentia cataplaſmata. Decoctum e ſiccis,

C & cruda ipſa aluum ſiſtunt. Ieiunos eſitata lędunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.15.ca.15.

PIrum, græci edomitam, ſiue urbanam Apion & Adipion appellant, de quorū prouentu, Peloponneſus quoq; ipſa quandoq; dicebatur Apia. Licet quidā ab Apia Phoronei filia, terram eam ita nominatam putent. Poetæ ſunt, qui Pirum Ochnen uocent, ſylueſtrem Achrada, ut mox dicemus. Apios & Rhaphani genus eſt. Turbinata Piris omnibus figura, multis generibus. Alia parua ocyſſimaq;, & odoratiſſima, nominant Superba: in his cruſtumina, quæ gratiſſima, & ex parte rubent. Et proxima his Talerna, ceu largo ſucco habundantia: hæc Lactea uocantur. In iiſq; alia colore nigro donant Syriæ. Poſt hęc Decumiana, & ex iis tracta origine Pſeudodecumiana. Dolobelliana longitudine pedali. Pomponiana, cognomine mamoſa. Liceriana ſeueriana, & quæ ex iis nata ſunt, Tyrañiana petioli longitudine diſtantia. Fauoniana rubra, paulo Supbis maiora. Lateriana, ſiue lateriſiana, ut Columella uocāt et Macrobius. Anitiana, & autumnalia accidulo ſapore grata, & quæ maxime Tiberio principi placuere Tiberiana. Colorantur hæc magis ſole, grandeſcuntq;: alioquin eadem eſſent quę Liceriana. Accedunt iis Neuiana, Turanianaq;. Atq; hęc auctorum ſuorum nomen habent, pręter Supba, & Phalerna. Patrias nobilitauere quę ſequūtur. Seriſſima omnium Amerina, Piacētina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Gręcula, & iis Tarentina. Signina, quæ alii a colore Teſtacea appellant: ſicut Onychina, ut quoddā pruni genus, Purpurea. Ab odore Myrapia, Nardina, Laurea. Ordearia, ſiue ordeacea, a comitatu frugis eius. A colo Anpullacea & Coroliana, & brutę gentilitatis Cucurbitiana. Acidula a ſucco, a melle Mulſa. Incertā omnium ratio. Barbaricis & Veneriis, quæ colorata nuncupant. Itē Regiis, quę minimo pediculo quaſi ſeſſilia ſunt. Iā patriciis uoconiiſq; uiridibus & oblongis. Dixit & Volema Virgilius a Catone ſūpta. Volemiū, uocat Macrobius, qui & ceritium, & ceruiſiū, & calculoſū, & lollianum, & Lauiniū, & Mileſiū & Myrteum, & Orbiculanū, & Precianū, & Rubile, Tulianū, Ticianūq;, itē Meſpilaceum, et Valerianū indicauit, Cloatiū ſecutus. Idē Cāto & Semētina, & Muſtea quoq; nominat. Ampullacea, gręca, Laurea, ad hyemē uſq; in parente pēdent. Serotina, et gelu matureſcentia. Nam quæ Ariſtoteles Apē, Bloadas nomināt, inſitii generis intelligunt. Vini ꝓprietas & Piro. Cōdunt hæc totidē qbus uua modis, non alit, q̄ in cados. Vino & aqua coquunt in eſcā ægris, dāturq; pulmētarii uice, quod nō alia prærerq̄ Cotonea. In conuiuiis græcorū Pira ſecūdis menſis inferebant aqua merſa, ut mitiſſima, queq; legi poſſent. Pira ſunt & quæ Libralia uocātur. Sed ſola tamen e Piris Mala dici conſueuerunt. Liquamen de Piris fieri ſolitum, ad ieiunia fœminarum. Inuenio quod Caſtimoniale dicebatur. Pirorum quæ maturiſſima ſint, carnibus integro ſale calcatis & reſolutis, atq; ita fictilibus picatis cuppis ue conditis.

Macrobius li. 3.cap.19.

D

VERG.

PIrorum infinita pene genera, quæ ab antiquioribus rei Ruſticæ ſcriptoribus tradita ſunt. Quod ſolū deſyderari in hoc capite poterat, longiſſime in Corollario ſuo Barbarus proſecutus eſt: nos ideo nihil ultra de his agemus.

¶ De Pyraſtro. CAP. CLXX.

ἀχράς

ſilveſtre pirum.

ACchras Pyraſtri genus eſt, quod tardiſſime matureſcit. Vim Pyro adſtringentiorem habet. Et ad eadem conuenit. Stringūt etiā eius folia. Ligni Pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi ſtrāgulāt. Aiūt fungos ſi ſylueſtria Pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

BARBARI COROLL.

AChudō Pirum ſyluaticam, hoc eſt, Achrada, & apud quoſdā, ut apud nos, et Piraſtrū, fertiliorem urbana prędicant, Hyeme fructificat fere, Autumno tñ genus eius unū, ut Theophraſtus inquit, materia ei apprime dura. Ideoque diſcos, tabellaſq; ſutorias, e Piro ſylueſtri faciunt. qm̄ ut in molli retundit, ita in duro ferrū acuitur. Aculeatos hęc habet ramos, ut Punica. Quid autem Achyrades Heliano ſint, quas in cibo primum Tirynthios habuiſſe memorat, non comperi. Niſi quis nō Achyradas, ſed Achradas, hoc eſt, Pira ſylueſtria in eo legat. Nam ut idem autor inqt, ante panis uſum, Argiuos eſitaſſe Pira meminit, ut Athenienſes ficos, Glādem Arcades, Indi Arundinem, Carmani palmulas, Milium Sarmatę, Terebinthum naſturtiumq; Perſę. Achyra certe paleam ſignificat: nec uideo, q̄ ſit ueriſimile paleis quemq; ueſci potuiſſe, quaſi ueterinum, etiam ſi Arcadas radicibus herbarum, & arborum foliis recentibus ante glandis fagineæ uſum a Pelago traditum: uictitaſſe creditur.

Victus antiqrū frugaliſs.

Digitized by Google

❡De Meſpilis. CAP. CLXXI.

MEſpilus, quæ a nonnullis Aronia uocatur, ſpinoſa arbor eſt, folio acutæ ſpinæ. Fert pomum ſuaue, exiguum, tribus intus oſſiculis. Qua ex cauſa id nonnulli Tricoccon appellauere. Tarde matureſcit. Eſu adſtringit. Stomacho gratum eſt. Aluumq; ſupprimit. μεσπιλον

BARBARI COROLL.

MEſpilorum tria genera, Setanium, Anthobon & Anteheboides, quam et Gallicã intelligunt. Setanio fructus grandior, candidior, ſolutior, Acini molliore ligno, reliquis minor, ſed pſtantior odore, & aſtringẽtior guſtu. Quo fit, ut diutius q̊q; durẽt. Lignũ his flamius, & ſpiſſius. Flores oĩbus Amygdalę, nõ tñ rubẽtes, ſed ꝓpemodũ herbacei. Arbor int̃ ampliſſimas, comoſa in girũ, folio ſciſſo, extremitateq; Apio ſimili, ſed maiorib. diuiſuris, ꝓmiſſo, rigẽti, neruoſo, tenuiore & longiore q̃ Apiũ, lõgo & gracili pediculo. Radice alta, numeroſaq;. Ideo lõgeua ẽ arbor, a terraq; inextricabilis. Lignũ denſũ, incorruptũ, ſolidũ. Semine et auulſiõe ferit̃. Foliũ anteq̃ decidat, uehement̃ adrubeſcit. Infeſtat̃ et hęc uermibus in ſenecta, q p̃grãdes ei diuerſi q̃ cęteris cõtingũt. Nõ fuit hęc arbor in Italia Catõis æuo. Hęc Theoph. & Plin. Verũ alia hęc Meſpili diſtinctio ẽ, q̃ a Dioſcoride repſẽtata ẽ. Et ſane dubitari ſolet, an Meſpilũ ueteres cũ Sorbi arbore cõfuderint. Quãdoq̃dẽ altiſſimis cõnumerat, ꝙ certe Sorbo q̃ Meſpilo nũc uocatę, magis cõueniũt. Niſi q̄s noſtratiũ Meſpilũ, nõ tã Meſpilũ, q̃ Chatemeſpilũ appellandã fortaſſe cẽſeat, quę naſcitur, ut inq̄t Dioſcorides, Italię uocata Epimelis, dẽ qua ſequenti capite diſſeritur. Certe Iulius Pollux, Meſpila inquit, & Sorba quoque appellantur. Theo. li. 3. ca. 12. Pli. li. 15. ca. 20. li. 23. c. 7.

QVam genere neutro Meſpilũ arborem fecit, Theophraſt. lib. 3. fœminino gñe deſcripſit. Longius idem de tota hac arbore pomoq; eius eodem loco egit, quæ omnia a Barbaro in Corollarium ſuum tranſlata a nobis relinquuntur. VERG.

Illud tñ notãdũ, ubi de ſemine huius pomi agit, nõ dicere Theophraſtũ claudere in ſe hoc pomũ acinos molliore ligno, ut Barbarus uertit, ſed πυρῆνας μαλακοτέρους, quod eſt, nucleos habere molliores. Toto enim genere differunt inter ſe acini, & nuclei. Et ſi in antiquioribus idem utriuſq; fuerit nomen. ut in Punica non multo ante dictum eſt.

Sciendũ & illud, quam primũ hic deſcribit Meſpili arborem peregrinam & incognitam Italię nobis uideri, & ſui generis arborẽ ſpinoſam, & ut hic ait, Trigraniam, quę noſtrates Meſpili non habent, quinq; intus nucleis farctę, & nullis ſpinis armatę. Noſtratem uero Epimelidem ideo, ut nos credimus, a grecis dici, quod feliciſſime in Malo inſeritur, & quaſi ἐπὶ τῆς μηλέας, ideſt, in malo adoptata creuerit, fœminino genere & diuturna forma, ἐπιμηλὶς dicta a grecis eſt. B

Quod aũt diximus, eſſe noſtratẽ Meſpilũ latiore umbilico, quodq; Barbarus, fundo in latitudinem reſimo, nõ facile intelliget aliq̄s: neſcio q̄d in pomis πυθμὴν .i. ſi uerbũ de uerbo uertas, fundus, ſignificet, qua uoce ueteres gręci, q̊d in ſumo pomo umbilici deſcendit iudicauerunt, p̃ſertim in malis, piris, ſorbis, meſpilis, aliiſq; pene infinitis, in q̄bus cauum, & ueluti lacuna deſcendens, lanugines in ea, floccoſq;, & floris poſtquã defloruit inutiles reliq̄as oſtẽdit.

Et quoniam deſcendit, & quaſi in doliolo fundum facit, ideſt, πυθμένα, & quod humani umbilici modo cauum eſt ὀμφαλὸν etiam græci uocauerunt, nos umbilicum igitur uertimus.

Quod aũt a Barbaro dictũ eſt Reſimo, in Dioſc. nõ legit̃, etſi ea eſt umbilici ĩ Meſpilo figura.

❡De Setaniis. CAP. CLXXII.

ALterũ Meſpili genus in Italia naſcit̃, q̊d aliq̄ Setaniũ, alii Epimelida uocãt. Arbor foliis Mali, ſed minoribus. Pomũ fert rotundũ, eſui aptum, ima parte latius. Quod adſtringit, ſeroq; matureſcit.

BARB.

MEſpilum Setaniũ a Theophraſto nominatam, Dioſcorides Epimelida uocari ſcribit. Hippoc. Amamelida. Galenus Meſpilum, cõmuni uocabulo Tricoccũ, quaſi Trioſſum, aut Trigranium ab aliquibus appellatum meminit: quoniam tria intus grana, ſiue ligna, fructus habeat loco ſeminis. Quid autem ſit Epimelis Galeno, diſſerendum putauimus in Arbuto.

❡De Loto arbore, ſeu Faba græca. CAP. CLXXIII.

LOtus arbor eſt uaſtæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, graui odore, ſtomacho facilem. Aluum ſiſtit baccis. λωτὸς

C Ramẽtorum ligni decoctum, ſiue potu, ſiue infuſione dyſentericis, ac fœminis fluctione uuluę laborantibus, auxilio eſt. Ruffat capillos. Citam aluum cohibet.

BARBARI COROLL.

Theo. lib. 4. cap. 10. Plin. lib. 16. cap. 31.

LOtus arbor (nam & herbæ ſunt hoc nomine complures) in latino Celtis uocatur, itemq; Faba græca. Seruius Fabam Syriacam. Nympha in arborem ſui nominis conuerſa, quam Priapus fugientem comprimere quæſiſſet. Anacacabeam uulgo apud græcos dici, autor eſt Aetius, ut fructum eius Anacacabon, licet quidam peruerſe, Alicacabon ſcripſere græci, Piri magnitudine, aut paulo infra. Inciſuræ folio crebriores, alioquin Ilicis uiderentur: ſpiſſa, nigra, enodi materie. Differentiæ generum plures, eæq; maxime fructibus conſtant. Amplitudo Fabæ pomo. Color Croci, ſed ante maturitatem ut in uuis alius atq; alius. Naſcitur in ramis denſum myrti modo inter ſeſe aduerſum, non ut in Italia Caraſij. Manditur inter Lotophagos innocua dulcedine, ſuauitateq;: nec uentris ſentire morbum ferunt qui ueſcantur. Iucundus meliuſq; ſine interiore nucleo, qui in alterutro genere oſſeus uidetur. Vinum exprimitur huic ſimilę mulſo: quod ultra denos dies negat durare Polybius. Sũt qui biduo triduoue aceſcere id ſcribant. Baccas eius contuſas cum nucleo & callo ſuo, dolijs ad cibos condunt. Vnde uulgo Romæ, puls Tyriaca uocat̃ arbor illa modo. Nam Padi accolę, baccã ſyriacã appellant. Tanta uero fructus & arboris copia narratur, ut exercitum Ophelli, Carthaginem petentis, in commeatuum defectu pauerit. Numeroſa in Pharide inſula Lotophagorum. Plurima et in Aphrica nos ſpectante. Familiaris & Italiæ: ſed natura cœli terræq; mutata, & ſuccos oblita priores. Præcipua eſt circa Syrtes, atq; Naſamones. Sunt qui breuem tradant arborem, ut Polybius, qui & uidiſſe ſe teſtatur ſpinis aſperam, folio uirenti, quale rhamno, tantum profundiore latioreq;, fructu myrti candidæ per initia, proceſſu puniceo, magnitudine oliuæ, ſed rotundo: eum cibo familiæ tundi cum nucleo, qui perexiguus ei eſt, ſeruari conditum. Eundem nucleum herilibus menſis eximi. Saporem fici & phœnicolobani eſſe pomo, ſed præſtare odore. Vinum & acetũ inde fieri. Lignum ceræ ad tibiarum cantus expetitur, e radice cultellis capulos & ſubſcudes, ac breues alios uſus excogitant. Heſperidum Lotos, ab ea quæ Lotophagis naſcitur diſtat: ut qua ligni uice utantur ad urendum. Non deſunt, qui fructum eius poſt putamen eſſe, nec carnoſum foris, ſed cuticulaceum prodiderint, nec tam cibo dulcem, q; guſtu alias iucundum: ut hinc fortaſſe Dioſcorides maiorem Pipere deſcripſerit. Ac fructus quidem lotophagis dulciſſimus, ſed materia Cyreñaicæ pręfertur. Radici nigritia maior q; ligno: ſed denſitas minor, q; in Loto poſt Buxum & Hebenum ſumma redditur. Vtilitas quoq; radici latior. Particulatim Lotus fructificat, non ab utroq; ſui germine: quod & in bulbi & tithymali quodam genere notatum eſt. Ludicræ Tibiæ fieri cœptæ ſunt e Loto, quas Alexandrini Photingas appellant. Sicut ex aſininis quoq; oſſibus, & argento ebur quoq; ceptum pertundi. Vnde Tibiæ elephantinæ dicantur, reiectis propter nimiam difficultatem harundinibus. Propterea Cenomani, Lotum arborem hodieq; appellant Calamum. Spectatur Patauij antiqua Lotos, in quadam Anoniani templi xyſto. Eſt quando Hippocrates Luton pro Loto nominat. Circa Memphim, nemus a Theophraſto deſcribitur, fuiſſe tam uaſtis arboribus, ut excederent trium hominum amplexum, utiles operibus, colore denſitateq; perſimiles Loto. nam Faba, ſiue arbor pontica, genus diuerſum eſt a Faba græca, ideſt, Loto, magnitudine Fici, fructu fabæ, ſucco ueſtibus expreſſo, quem Achy uocãt: niger autem craſſuſq; eſt. Aut per ſe lugentes, aut mixto lecta uictitant. Naſcitur in Scythia.

Homerus odyſſ. 1.
Strab. lib. 17.

D

EX M. VERG. COMM.

VAgum eſt per herbas & arbores aliquot Loti nomen, ut libro. 4. docebimus: ob eam cauſſam, nos capitis huius titulo arborem adiecimus. Monente id ſcriptore hoc, qui Loton arborem ait, plantam eſſe. &c.

Multiplex, longaq; eſt arboris huius in Theophraſto & Plinio hiſtoria. Nos eam relinquimus in ſcriptoribus illis, & Corollario Barbari uolentibus legendam.

ξανθίζει δὲ καὶ τρίχας, ruffat capillum, ut nos reddidimus, cum tamen uetus lectio aliud habeat, ſi ex eo caput lauetur, capillorum caſum prohibere: nec ego detuliſſem huic lectioni aliquid, niſi Plinius lib. uiceſimo quarto, cap. 2. idem his uerbis docuiſſet, Ramenta ligni decocta. &c. cohibent & capillum. Suſpicamur itaq; uitium eſſe in uerbo illo, ξανθίζειν. Communem tamen lectionem ſecuti, nihil mutauimus.

Digitized by Google

De Corno. CAP. CLXXIIII. A

Cornus dura arbor eſt, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primū uirent, dein per maturitatē rubeſcunt, aut cæræ colorē repreſentant. In cibo adſtringūt. Profluuio alui, atq; dyſenteriæ ſalutares, ſiue in edulio, ſiue in cibis exhibeantur. Muria ut oliuæ condiunt. Sanies quā uirentia folia torrendo reſudarūt, impetigini cōuenienter illinitur. κρανία vulgo mostaja

BARBARI COROLL.

Cornus Cranias a Theophraſto dicit. Sexus in ea duplex. Fœminā, Greci Thelycraniā uocant. Fructus ſylueſtris maturiores, ſuauioreſq; quā urbanæ: quod in hac & Sorbo peculiare fere eſt. Cornus altera præcox, ſolſticio fructificans: altera poſt autumnū, cui & fructus inguſtabilis, lignum infirmū, hianſq; ac fungoſum, quæ fœmina intelligitur. Contra maſculæ firmiſſimum. Fœmina uiticulas paruas a lateribus emittit, amerinæ modo Salicis, in totūq; fruticoſior eſt, mollis & medullacea, uenabulis damnata. Materies maſculæ robuſta, ſolida, excorſq; tota, hoc eſt, ſine medulla, & cornu inſtar, prædenſa & oſſea. Nodos Cornus oīs habet per interualla geminos, & inuicē reſpondētes, ut in Vitice. Foliū Amygdalę, ſed pinguius & craſſius, cortice neruoſo ac tenui, caudice nō admodū craſſo. Mas duodecim fere cubita excedit: quā altitudinē Sariſſæ Macedonū ampliſſimæ habent. In Ida mas ſterilis, fœmina fructifera. Fructū apud Macedones ambæ ferūt, ſed fœminæ (ut diximus) qui mandi nō poſſit. Radices ut Amerina, firmas & contumaces emori. Humidis locis auulſione, ſemineq; prouenit. Eſt & in India arbor, ferens fructus ſimiles Cornis, quæ merito Cornus Indica nominari poſſit. Plin. lib. 15. ca. 26. 28. 48. Theoph. lib. 3. cap. 12.

Diximus fortem & ſpecioſam arborem Cornum eſſe: ſic certius indicantes, quod in græcis ἀδρὸν eſt, quibus ea uox τὸ ἐυτραφὲς, id eſt, pingue & feliciter nutritum, ex eoq; cum decore ualidum & forte, qualis Corni materia, & ob id uenabulis aptā. VERG.

De Sorbis. CAP. CLXXV. B

Sorba colorem malorū referentia, priuſq; matureſcāt, diſſecta, & ſole ſiccata manduntur, ut aluū ſiſtant. Eadem eſt functio molitorū farinæ, ſi polentæ loco ſumatur. Quod & decoctū eorū in potu præſtat. ὄυα

BARBARI COROLL.

Sorbo ſyluaticæ, præſtātior quā urbanæ fructus, qd in hac & Corno præcipuū Theophraſtus notauit. Arborē Græci Oen, & Oeien, fructus Oa & Va uocāt. Fœmina fructificat ſola. Diſcrimen in fructu, quod aliæ figura orbis, aliæ oui ferunt. Itē in ſucco. Aliæ odoratiorē dulcioreq;, ut orbiculati fere oēs. Aliæ acidū peiuſq; olentē, ut ouales. Vtriq; folia pediculo ſingulari prolixo, neruaceo, condita in uerſus, alæ modo a lateribus emicantia, tanq; ex oībus unū fiant, lacinijs pennatim, ut in filice, ad neruū uſq; diductis, ampliuſculoq; diuiſis interuallo. Atq; hec non paulatim ut cæteris, ſed uniuerſa collabunt. Omnibus ramulis in extremo pediculi foliū prominet, cuius acceſſione impar numerus efficit. Figura his lauri, tenui folio, pręterq; quod ſerrata per ambitū, breuioraq; ſunt, neq; cacuminibus mucronatis, ſed in rotūditatē retuſis. Flos racematim coactus ex pluribus candidis ac minutis, petiolo unico dependet. Fructus cum large pueniūt, uuæ modo, farcti congeſtiq; uiſunt, ex uno petiolo faui ſpēm pbentes. Exeſt eos uermiculus etiānum crudos acerbiſſimoſq;. Ipſa quoq; arbor in ſenecta uermibus obnoxia, ruffis, hirſutis, ſui gnis. A trimatu fert. Autūno folijs ſubinde amiſſis Cachryn ſuā fundit, eduraturā hyeme: ut in Robore. Aculeos Sorbus non habet, ut meſpilus. Nouella, cortice lęui, pinguiuſculo. Flauet e candido, añoſa ſcabro, atroq;. Arbor ipſa de grandibus & ſubrectis, coma concinna: & niſi qd impediat, uerticē nucis Pineę repreſentās. Materies ſolida, colorata, firmā, cōpactilis: radicibus neq; multis, neq; in altū defixis, ualidis tamen & craſſis, auelliq; difficillimis. Naſcitur ſemine, radice, auulſione, ſolo aſioſo, humecto, interimq; montibus. Condunt ſapa Catonis pcepto. Noſtri differentias in Sorbo quatuor nouere: alijs rotunditatē mali reddūt: alijs turbinē piri, utriq; ſaporē uini gnoſiſſimū, cui circa pediculos folia: alijs ouata ſpecie, odore acri, nec pinde iucūda ſuauitate. Quartū genus Torminale appellāt, ualens cōtra tormina: hoc aſſiduū prouentu eſt, minimūq; pomo, arbore diſſimili, folijs fere platani. Theophraſt. lib. 3. cap. 12. Pli. li. 15. ca. 21.

Longa eſt arboris huius & pomi in Theophraſto hiſtoria. Nec breuiter Plinius de eadem egit. Res etiam ipſa de quotidiano ſpectaculo ſatis nota eſt. VERG.

Digitized by Google

C Quo ſit, ut magis Barbarũ demiremur, tã incerta de pomo, arboreq; hac in Corollario ſuo docentẽ. Optandũ profecto hoc loco erat, græca nouiſſe oẽs, ut collatis cũ Theophraſto ab eo dictis, imperfectã hoĩs interpretationẽ cognoſcerent: in qua neſcio, credendũ ne magis ſit, ꝙd obiter ea uerterit, an potius, ꝙ morte præuẽtus, ſartã tectãq; rem oſtendere nõ potuerit.

De Prunis. CAP. CLXXVI.

κοκκυμηλέα

pruna damascena adstringunt alvum.

PRunus arbor eſt nota, cuius pomum eſtur. Sed ſtomachum male habet. Aluum mollit. Syriaca Pruna, & præcipue quæ Damaſci gignuntur, exiccata ſtomacho utilia ſunt. Aluum adſtringunt. Folia Pruni in uino decocta, gargarizatu uuam, gingiuas, & tonſillas fluctione laboranteis reprimunt. Præſtant idem ſylueſtrium Prunorum baccæ, poſt maturitatem exiccatæ. Cum ſapa uero decocta ſtomacho utiliores redduntur. Aluumq; magis adſtringunt. Gummi Prunorum agglutinat. Potum in uino calculos comminuit. Ex aceto quoq; illitum, impetigines infantium ſanat.

BARBARI COROLL.

Plí. lí. 15. ca. 13. lib. 13. capi. 5. Theoph. li. 3. cap. 16.

PRunus, Coccomelea, & Cocomelos græce dicta. Pomũ ipm neutro gñe. Arborẽ maſculino media comœdia ꝓnunciat. Folio Arbuti deſcribit, ſi Theodorus audiat. Et inter paruas, ut peculiare in ea Theophraſtus reddiderit, fructũ in lanuginẽ ſolui, quæ dicat Pappus: ꝗd nulli alij arbori eueniat. Sed hoc Plinius, Theophraſtũ ſecutus, non pruno, ſed coggigryæ uocatæ tribuit. Decepit hominẽ uel corrupta lectio, uel nominũ affinitas: forte ꝗa cocconeliã, non cocconeleam ſcribendũ erat. nã & Vnedo, cui ſimilis eſt Coggigrya, neliæ nomẽ apud Theophraſtũ habet. Prunũ ſylueſtrẽ Virgilius Spinũ uocauit, eo uerſu. Spinos iã Pruna ferẽtes. Genera Pruni ꝓpe inexplicabilia. Verſicoloria, nigra, candida: quæ a cõitatu frugis eius hordeacia dicãtur. Aliã eodẽ colore, ſeriora, maioraq;, Aſinina cognoĩata ob uilitatẽ. Sũt & Onychina Columellæ, nigris laudatiora. Sũt Cerina, ſiue Cereola, atq; Purpurea, necnõ Armeniaca, de quibus dictũ. Habent & inſita Nucipruna, q̃ in facie parentis ſuccũ adoptionis ꝑferunt, Nuciprunaq; uocant. Hęc & Cerina & ſylueſtria ubiq; nata, ut uuæ autũno cadis uſq; ad alia naſcentia condunt. Reliquorũ uelocitas tranſuolat cito marceſcentiũ. Non pridẽ, inꝗt Plinius, in Betica malina appellari cœperũt malis inſita, & Amygdalis, intus in ligno nucleus amygdalæ, nec aliud pomũ ingenioſius germinatũ eſt. Damaſcena, e Damaſco Syriæ, iã pridẽ ante ętatẽ Plinij, in Italia naſcebãtur, grandiore ꝗꝙ ligno, & carne exiliore: nec unq; in rugas ſiccata, quãdo ſoles ſui deſunt. Populares ijs Myxæ, de ꝗbus in Aegypto & uina fiunt. Familiares & ipſæ Italię, uel Sorbis inſitæ. Amariora prunis Myxa, ui ſimilia Paulus exiſtimat. Nã myxa Græci uocãt, nos myxas. Quibus ſimilis eſt Perſicus ægyptia, niſi ꝙ poma ægyptiæ rubeſcũt. Pruna oĩa poſt Catonẽ in Italia cœpiſſe manifeſtũ eſt. In ſylueſtribus, ſatiuiſq; Prunis limus eſt arborũ quẽ Lichena Gręci uocãt. Eſt & ſua Prunus Aegypto, magnitudine inſigni, nõ diſſimilis Spinę Syriæ, pomo meſpili, ligno intus grãdi ac rotũdo, Florere incipit mẽſe fere Iulio: matureſcit bruma, nec folia dimittit. Corpus ipſum pomi natura, copiaq; pro meſſibus eſt incolis. Siccatũ purgatũq; fundũt, ſeruãtq; eius offas qui Thebis habitãt. Mirat Galenus Dioſcoridẽ, ꝙ Pruna Damaſcena ſicca aluũ ſiſtere ꝓdiderit, cũ perſpicuo ſoluãt. Quæq; minus inꝗt, ꝗ Hiberica uocata: q̃m primũ ex Hiſpania uenerũt, ut inꝗt Aetius, ſucci dulcioris. Cæterũ Damaſcena intelligũt, q̃ Theocritus Brabyla uocauit, quę & Madrya, & Badrya dicunt Athenæo. Prunus ſylueſtris, ut idem auctor eſt Galenus, in Aſia Prumnon dicitur, & nos ea uulgari uoce Prumnulã uocamus.

D

EX M. VERG. COMM.

CErtiora, & ex re magis de Prunorũ uiribus poſt Dioſcoridem alij tradiderũt: demiraturq; hunc Galenus lib. 2. de ſimplici medicina, dicẽtem ſiccatis Damaſcenis Prunis compeſci aluũ, cũ manifeſte & hæc deijciant, ſed minus ꝗ alia. Vnde nõ male ſuſpicabitur aliquis, quod in cunctis græcis legitur, τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων. &c. quod eſt, foliorum decoctũ potuiſſe quondam aliter legi. Nã præter aliorũ decreta, qui fructui hoc tribuerũt, res ipſa id exigere uidetur. Nihil tamẽ in cõmuni omniũ codicum lectiõe & fide mutatũ a nobis eſt, & quã forte hic locus exigebat caſtigationẽ, ad ea q̃ ſtatim ſequunt manifeſte trãſtulimus. Quod em̃ in hoc ſcriptore paſſim legit τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων ἐν οἴνῳ σκευαζόμενον, non σκευαζόμενον. i. ꝑparatũ, ꝗd nullã habet

Digitized by Google

hoc loco ſignificationem, ſed διακλυζόμενον, quod colluere ſignificat, legendum eſt: id omnium probatiſs. mihi codex habet. Et Paulus Aegineta. de his ipſis libro 6. agens, ait, τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτοῦ τὰς κατὰ γαργαρεῶνα φλεγμονὰς ἰᾶται διακλυζόμενον. quod eſt, Prunorum decocto gutturis inflammationes collui. ut ſit in Dioſcoride ſenſus, collui & gargarizari decocto illo faucium mala ab ea multa deinceps numerata. A

¶ De Arbuto. CAP. CLXXVII.

ARbutus, ſiue Vnedo, arbor eſt Cotoneæ malo non diſſimilis, tenui folio. Cuius fructus Pruni magnitudinẽ implet, nullo intus nucleo. Huic Apomacolæ cognomen eſt. Maturus aut flauet, aut rubeſcit, in eſu aceroſus. Stomacho aduerſatur. Capitiſq; dolorem mouet. κόμαρος

BARBARI COROLL.

ARbutus græce, Comaros dicta, cortice deciduo, tenui, ſimilitudine tamaricis, folio inter Ilicem atq; Laurũ. Arbor ampla non eſt. Flores Iulio menſe, ab uno pediculo cacuminibus racematim dependent, ſimiles baccis longioribus myrti, neq; folioſi, ſed concaui, ceu ouũ pertuſo uertice. Cum defloreſcunt, parte qua ſunt annexi perforãtur, relabendoq; in pediculũ, ſpeciem uerticilli fuſo iniecti præbent. Fructus anno perficiť, cibo idoneus, ut pariter floreat ſubnaſcens, & prior coquať. Carbones officinæ argentariæ cõmendant coctione prima, ut ariã. Pomum hoc, & Comaron, & Memecylon Græci fere uocant. Latini pomũ & arborem quoq; ipſam Vnedonem, & Arbutũ appellant. Sunt qui duo genera conſtituant, Theophraſtũ, ut arbitror, ſecuti. Comaron, id eſt, Arbutũ: & Mimecylon, id eſt, Vnedonem, a Theophraſto Nelian uocatũ, defluo & hoc cortice, folijs quoq;, ſed ima tantũ parte deciduis, uirente perpetuo coma. Mas ſit, an fœmina ſterilis, nõ conſtat. Arbor ipſa fruticoſa. Pomũ inhonorũ: ut cui nomen ex argumento ſit unũ dumtaxat edendi: uel fortaſſe, quia ſolũ hoc pomorũ ſimile fructui terræ gigniť, hoc eſt, fragis terreſtribus e quinq;folio frutice naſcẽtibus: quæ & Mora terreſtria dicunť a Seruio grãmatico. Nec ſatis ſcio, an recte. Ideoq; mõtana Fraga nominanť a poëtis, ut a terreſtribus diſtinguerent. Galenus & Paulus Arbutũ comaron, Synedonẽ uero, ſiue ut ipſe lego, Vnedonẽ a ruſticis Italiæ uocari ſcribũt, quã Epimelon, & Epimelida Græci nuncupant, ſylueſtris mali genus, copioſum in Calabria, fructu acerbo, & infeſto capiti & ſtomacho. B Sed ſiue aliud hoc ſit ab eo, quod Dioſcorides inter meſpila connumerat, & Epimelida meminit uocari, ſiue idem, certe Palladius Epimelides, ſiue Hypomelides inquit, ſunt poma Sorbo ſimilia, mediocri arbore naſcentia, flore candidulo, ſapore ex acri dulci. Pamphylus Apimelida Piri genus arbitrať, quod alij uocant Amamelida. Quidam Homomelida: frequentẽ in Ionia, & biferam, fructu Piri, ſed ſui generis. Omnino, ut Athenæus inquit, prædulci & ſine nucleis, ac prælato piris. Alij Omomalidas uocant, ut Aſclepiades, nõn pira, ſed mala ſylueſtria & montana: quę Theocritus Oromalidas appellauerit, cũ ficu matureſcentia Amamelides, inquit Galenus apud Hippocratẽ, meſpili genus eſt naſcentis in Italia. Ex quo facile colligiť, Amamelidas ei eſſe, quæ ſunt Epimelides Dioſcoridi. Mirũ, ꝙ eius uſu, mulieribus lac cieri tradidit Hippocrates. Autores ſunt, quinquagenũ cubitorũ altitudine, in Arabia eſſe Arbutos. Similis Comaro eſt & Adrachne, quã oẽs fere Græci, Portulacæ noĩe interpͬtanť falſo: cũ illa ſit herba, & Andrachne uoceť, unius literæ diuerſitate. Theodorus, apud nos arborẽ Portulacã uocauit, ut a Portulaca herba diſtingueret, eruditius, ꝙ̃ felicius. Ceterũ Adrachne eſt ſylueſtris arbor, neq; in planis naſcens, ſimilis Vnedoni, fructu & folio tantũ minore, & nunq̃ decidẽre, pͥterq̃ ab imo. Cortex exciduus, & ſcaber quidẽ, ſed qui circũgelatus uideri poſſit, tã triſtis aſpectu eſt. Qꝫ̃ in Theophraſto, nõ περιπηγνυμένον, hoc eſt, circumgelatũ, ſed περιρρηγνυμένον, hoc eſt, rumpentẽ ſe per ambitũ legať. quod & Theodorus quoq; ſequiť. Alibi quoq; Theophraſtus, φλοιοραγία, hoc eſt, corticis abſceſſus, Platano & Adrachnæ cõe inquit eſt. Sed lectionẽ Plinij ueriorem puto: quia corticẽ excidere huic arbori propriũ nõ eſt, ſed ad alia quoq; plura pertinet. Liberũ tamen ſit æſtimantibus hæc iudiciũ. Corticem quoq; candidũ, Theodorus ei reddidit, quia leucon, ut arbitror, legebat. Ego lepron, id eſt, ſquaroſum, ſcabrũq; lego, Pliniũ ſecutus. In Helicone arborẽ hanc Pauſanias enaſci tradit frequentẽ. Etiamſi Andrachnũ uocari credidit. Magnitudo arbori nõ præcipua. Illud cum Subere habet peculiare, detracto in orbẽ corticẽ, nõ emori: quod ueteres latini, cingere arborẽ uocabãt: actione inſtituta cõtra eos, qui ita deglabraſſent, & balteũ exemiſſent, Arborũ furtim cæſarũ, eadẽ cauſa, qua legis aquiliæ. Germinare cum Vrbana Theophraſtus eã ſcribit: Nec de urbana qualis eſſet inuenio, niſi quod mi-

Pli.li.15.ca.14.

Nota de Adrachne portulaca.

Digitized by Google

C nime uerũ puto, herbã intellexit Portulacã. Inter biſeras hæc arbor, priorẽ fructũ, incipiente pubeſcere uua, peragit. Poſteriorẽ, hyemis initio, ſiue ut Theophraſtus inquit, priorem cũ dulceſcit uua, poſteriorem cũ floret. Adrachnę uſus fœminis, ad opus telarũ. Similis huic Apharca. Plinius Aparachem uocat, e ſylueſtri gñe arborũ, æterna fronde, olympo monte frequens, nec niſi montibus naſcens. Habetur & urbana. Vtrũq; genus ſimul germinat, & ut Adrachne biſerum, ſeptis uallisq; utile, ſed urendo quoq; prędicãt. Differt Connaros a Comaro, ut in Paliuri mentiõe diximus. Teſtandũ eſt & illud, grãmaticos græcos eſſe, qui fructũ Arbuti, Acylon uocari credant falſo, cum Memecylon eum dici conſtet: Acylon uero Iligna glans ſit.

De Amygdalis. CAP. CLXXVIII.

ἀμυγδαλῆ

AMygdalæ amaræ radicum decoctũ, uitia cutis in facie corrigit. Illitæ nuces idem munus præſtant. Menſes admotæ ciunt. Capitis dolori auxiliãtur, illitæ fronti, aut temporibus cum aceto, uel roſaceo. Epinyctidas ſanant ex uino. Item putreſcentia ulcera, & quæ ſerpunt, & morſus canum cum melle. Earum autem eſu dolores finiuntur. Aluum emolliunt. Somnum faciunt. Vrinam cient. Contra ſanguinis reiectiones cum amylo aſſumuntur. Renum uitijs, et pulmonum inflammationibus ex aqua in potu, aut eclegmate cum reſina terebinthina dantur. Calculoſis, difficiliq; urinæ in paſſo auxiliantur. Et illinctu cum melle & lacte hepaticis, tuſſi, & inflationibus coli, nucis Auellanæ magnitudine. Quinis, ſeptenisue præſumptis, ebrietatem non ſentiũt potores. Vulpes, ſi cum quauis eſca eas uorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit et adſtringit. Reijcientibus ſanguinem, potum auxilio eſt. Impetigines quæ ſummum corpus occuparũt, illitum cum aceto tollit. Tuſſi uetuſtæ cum diluto uino potum medetur. Calculoſis cum paſſo bibere prodeſt. E nucibus græcis dulces cibo idoneæ, ſed multo minus ualent in remedijs q̃ amaræ. Attamen extenuant. Vrinam ciunt. Recentium eſu cum ſuo putamine humida ſtomachi uitia recreantur.

p ebrietate vitanda

D

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 16. ca. 25. li. 17. ca. 18.

AMygdalæ flos, anteq; folia (quod fere ſoli propriũ inter arbores tribuitur) manat e trunco. Lachryma ad nihil utilis. Proximũ corpori operimentũ, item ſummũ, ſimile Iuglandiũ, ſed tenuius, nucleo diſſimili, lato, calloſioreq;. Mori uulpes earum paſtu ferunt, utiq; ſi non contingat e uicino aquã lambere. Nihil æquæ degenerat, q̃ Amygdalus. Ideoq; aut plantã ſæpius transferri, aut adultã inſeri præcipiunt. In remedio eſt, & paxillum adigere, & lachrymã defluentem extergere, reliquo cultu omni perinde adhibito. Ex Amygdalo cinerem & lixiuiam probãt, ut acerrimã. Ad fornaces, arteſq; aliquas non incõmodo quoq; ligno. Amygdalã eandem eſſe cum græca & Thaſia, Cloatius putabat. Alijs græca uidetur eſſe Iuglans. Columella tria facit genera libro ſexto, Græcæ, Iuglandis, Amygdalæ. * Amygdalus dulcis, ſi a pecore ſit eroſa, dicitur amareſcere. Quemadmodũ Amygdala naſci ſcripta poſſint, rei ruſticæ libri docent, origine a Græcis orta: quod & ad alios quoq; fructus feliciter conuerſum eſt.

Pli. li. 13. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

SI huic, & Galeno, quorum decreta pro oraculo antiquis medicis fuerunt, credendum de uiribus Amygdalæ eſt, primam capitis huius partem, parum feliciter latinis Barbarus reddidit, dicens, amaræ Amygdalę radicum tritarum decoctum, cutem in facie corrigere. Neq; enim hic, ſi uerba eius omnia diligentius eſtimentur, illud decernit, ſed quod Galenus lib. 6. de ſimpli. Si accipiantur Amygdalę radices, coquanturq;, ephelides foris impoſitas auferre: iubetq; non decocto Amygdalæ radicum foueri ea labe hominis faciem, ſed decoctam radicis materiã uitio illi imponi. Quod primo lib. etiã Paulus Aegineta confirmat.

Alternat præterea, ſi melioribus græcis habenda eſt fides, Dioſcorides, acetum, & roſa-

Digitized by Google

ceum, quo loco iubet in dolore capitis utroq; uti, non ſimul, ſed alterutro. ἢ enim, quod uel, non κγὴ, quod &, ſignificat intercedit. A

Reliquit & Barbarus, quod alioquin Plinius monebat, & poſt Pliniũ Serapion cõtra ſanguinis reiectionẽ, ultra amylum cum mentha ſumendas Amygdalas eſſe. Siquidem Plinius libro 23. cap. 9. his uerbis rem indicat, Et ſanguinẽ ſiſtunt, cum amylo & mentha: fuiſſeq; hanc lectionẽ Serapionis ætate cõmentaria eius indicant. Et nos plures ex melioribus Græcis uidimus, in quibus μετὰ ἀμύλου κγὴ ἡδυόσμου manifeſte adhuc legitur.

De Piſtacijs. CAP. CLXXIX.

PIſtacia quæ in Syria gignuntur, Pineis nucibus ſimilia ſunt, & ſtomacho facilia. Trita cum uino contra ſerpentium ictus proſunt, ſiue edantur, ſiue bibantur.

πιστάκια — o ficine fiſtiçz bu go alfocigos

BARBARI COROLL.

PIſtacea in nucũ genere habentur. L. Vitellius, qui cenſor fuit, & hæc in Italiã primus intulit e Syria, cũ legatus in ea prouincia fuiſſet, nouiſſimis Tiberij Cæſaris tẽporibus. Mox & in Hiſpaniã, qui cũ eo militauerat Flaccus Pompeius eques Romanus. Venetijs hæc, Iudaico uico, ſatu ſeminis enata uidimus, folio maiore q̃ Lentiſci. Marem in hoc genere accipiũt, cui ſub corio uelut oſſei longi uidentᵉ latere teſticuli. Nicander Colophonius Pſittacia uocauit. Et alius Nicander Piliſtacia. Sunt qui Liſtacia, ut Poſſidonius. Inuenio & Aſtacia ſcriptũ in poetis. Athenæus auctor eſt, Terminthos, ſiue Terebinthos credi ſolita a nonnullis, quæ nunc Syri Piſtacea uulgo appellant, foliorũ ſimilitudine, ut arbitror fallente. Pli. li. 23. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

MAle in omnibus græcis, præterq̃ in probatiſs. mihi codice legebatur, πιστάκια τὰ μὲν γεννόμενα ἰν συρίᾳ. Hic enim dicendi modus alterum ſibi membrum & Piſtaciorum genus exigebat. Quando, ut græcorum grammatici docent, ſemper τῷ μὲν, reddendum, τὸ δὲ eſt, non aliter q̃ ſi in latinis dicas, hic quidem, ille autem, ſemperq; propoſita altera expectanda, & quærenda altera pars eſt, quæ aliud, aut diuerſum a priore illa aliquid oſtendat: quod nullibi in hoc capite inueniri poterat. Fuitq;, ut uidere licuit, uera & antiqua huius capitis lectio πιστάκια ἐν μὲν συρίᾳ γεννόμενα, facili in una tantũ ſyllaba ad uitiũ lapſu. Idq; etiẽ Plinius lib. 13. indicat. B

De Nuce iuglande. CAP. CLXXX.

NVces iuglandes ſunt difficiles concoctu, ſtomacho inutiles, bilioſæ, capitis dolorem inferentes, tuſſientibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ, Cum Ruta uero, & Ficis præſumptæ, uenenis reſiſtunt. Nec minus ſi a ueneni hauſtu comedantur. Largius eſitatæ tineas latas pellunt. Illinuntur mammarũ inflammationi, abſceſſibus, luxatiſq; cum mellis exiguo & ruta. Cum cepa autẽ, ſale & melle, canis, hominiſq; morſui proficiunt. Tormina, cum calyce ſuo peruſtæ, & umbilico admotæ, ſedant. Putamen combuſtum, tritumq; in oleo & uino, infantiũ capite peruncto, nutrit capillum. Alopecias replet. Siſtunt menſes nuclei uſti, ſi triti ex uino admoueantur. Iidem e ueteribus illiti carbunculis, gangrænis, & ægylopijs medentur. Alopecijs commanducati & impoſiti præſenti ſunt remedio. Nucibus tuſis oleum exprimitur. Recentes ſtomacho innocentiores ſunt, & ſuauiores. Itaq; allio miſtæ eximũt acrimoniam. Liuores in corpore illitu tollunt.

κάρυα βασιλικὰ

BARBARI COROLL.

CAryon baſilicon, id eſt, Regia nux uocata, fructificat autumno. Arbor Carea græce dicitur. Notum in ea eſt, calliculacea tegumenta totidem, quot flores fuere, contrahi pediculo, ſinguliſq; his ſingulas includi nuces, duplici munimento protectas, puluinato primũ calice, mox ligneo putamine, quot modis & fœtus in parente, hoc eſt, utriculo atq; uentre. Propterea Feſce

Pli. li. 15. ca. 22. 23. Macrobi. lib. 3. cap. 18.

C ninæ locutionis comites, & religioſas nuptijs, uerisimiliuſq; hoc, q̃ ꝙ cadendo tripudium faciant, elidendo uirginũ puellarum clamore. Germinat hæc non cacumine, ut maxima pars arborum, ſed lateribus impulſo priore pululo. Qua forma & caudex totus, & prægrandes rami creſcunt. Hoc & Auellanæ faciunt, & quibus germina in folium unũ procumbunt uidelicet: quia deſit initium unde germen erumpat. Medulla nucis quæ in ligno ipſo continetur, Iſca dicitur Aetio. Forte ut alia quoq; multa, deprauate a latinis id acceptum, quaſi eſca, quoniã pro igniario & cauterio quoq; ſit medicis. Mutari hanc in quercum ſenio, nõnulli produnt. Tranſtulere Iuglandem reges e Perſide, ob id regiæ nuces appellãtur. Caryon uero, a capitis grauedine, propter olacitatem uocatã, nemo dubitat. Et enim arborũ ipſarum, foliorũq; uires, in cerebrũ penetrant, hocq; in cibis nuclei earũ, minori momẽto faciunt. Tingunt cortice earũ lanę, & capillus ruffatur. Primũ prodeuntibus nucleis, id compertũ, infectis tractatu manibus, pingueſcunt uetuſtate. Sola differentia generũ in putamine duro, fragili, tenui, craſſo, multiloco ſimplici. Solũ hoc pomũ natura compactili cinxit operimẽto. Nãq; ſunt bifidæ putaminũ carinæ, nucleorũq; illis quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante mẽbrana. Hæc arbor an fuerit in Italia Catonis æuo, nõ conſtat: quoniã græcas nominat, quas quidã in genere Iuglandiũ ſeruãt. Sunt & Galbæ, ſiue Caluæ. Itẽ Præneſtinæ, ab eodẽ Catone dictæ: quas maxĩe laudat, & conditas fictilibus in terra ſeruari uirides meminit. Poſtea Thaſiæ, & Albenſes ꝓbari cęptæ. Et Tarentinarũ duo gña, fragili putamine, & duro, quæ ſunt ampliſſimæ & minime rotundæ: quas a frangẽdi mora Moracias, & Moracillas ſunt qui uocent. Præterea Molluſcæ, putamen rũpẽtes. Macrobius, qui Perſicũ uulgo dictũ Molluſcã nucẽ eſſe putat, aperte hallucinatus eſt, cũ is nõ de Perſico, ſed de nuce regia & Iuglãde q̃ ſit e Perſide cõuecta primũ ad nos, Molluſcã intelligat. Nã a quibuſdã Nucẽ perſicã uocari tradit, Sueuij hoĩs doctiſſimi teſtimonio fretus. Thaſiã quoq; nucẽ, atq; Græcã, Amygdalarũ eſſe gñis, Cloatius exiſtimat. Preneſtinã Macrobius eandẽ eſſe cũ Auellana, Varronis & Neuij auctoritate meminit. Iuglans a iuuãdo & glande, ſiue quaſi Iouis glans, literis interciſis appellatur: ſiue quaſi diu glans, id eſt, Dios balanos Theophraſtũ uocaſſe Cloatius auctor eſt. Sed certe Dioſbalanos Caſtaneã Dioſcoridi ſignifi

D cat. Proinde nõ parcius errauerit Nonius Marcellus, qui Iuglandẽ pro ſylueſtri nuce interpretatus eſt. Biferas Iuglãdes, Siluaciano patauini agri uiculo prouenire ſatis conſtat. Fomites ex hac nuce Mneſtor optimos fieri cum dixit, de Iuglande uidetur intellexiſſe.

EX M. VERG. COMM.

CVr Perſicas, & Regias Gręci, Romani uero Iuglandes in genere nucum eas dixerint, quas nunc priuatim Ethruria genteſq; aliæ multæ nuces nominant, ſatis Plinius lib. 15. cap. 22. declarauit, quare nos ea de re ſuperſedebimus.

Barbari tamen ſuperſtitioſam interpretationẽ non probamus, qui quod hic δυσάπεπτον dixit, nihil aliud ſignificãs, quã quod ægre in ſtomacho concoquitur, & quod Plinius difficiles concoctu ait, reſides in corpore, & difficile tranſire dixerit, longiore q̃ decuit uerborũ ductu, nec ſatis apto uerborũ intellectu. Quando aliud iudicio noſtro eſt, ægre concoqui aliquid, & aliter dicĩ reſidere aliquid in corpore, nec facile tranſire. Nec obſtat, q̊d & Varro uſus hac uoce eſt, ſed tamẽ quod aptius & certius in Dioſcoride ad medicinã dici debuerat, deſyderamus.

κάρυα ποντικά

De Nucibus Auellanis, CAP. CLXXXI.

NVces Auellanæ, quas & Leptocarya uocant, ſtomacho infeſtæ ſunt. Ipſæ tamen tritæ, & in aqua mulſa potæ, tuſſi ueteri medentur. Toſtæ, & cum exiguo piperis potæ diſtillationem concoquunt. Crematarum cinis cum axungia, aut adipe urſi perunctus, alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli, uſta earum putamina, & in cineris ſpeciem redacta cum oleo, cæſiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuſo ſincipite.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 15. ca. 22. Macrobi. lib. 3 cap. 15.

NVx Auellana, quã Græci Heracleoticã appellant, noſtri Præneſtinã, & Abellinã patriæ uocabulo. In Aſiã Græciãq; uenit e Ponto, propterea nunc Ponticæ, nunc Heracleoticæ dicũtur. Quo nomine Macrobius, Caſtaneas intelligi falſo putat, Oppiũ ſecutus. Ponticas, ſunt qui & Alareas nuces cognominent. Inuenio & Alariã uocari, arborem unde iacula & haſtæ factitari ſole-

Digitized by Google

ctitari ſoleant. Auellanæ ſunt ex arbore, quæ Corylus dicitur. Has mollis quidem tegit barba, ſed putamini nucleiſque ſolida. Rotunditas contra, q̃ Iuglandibus. Vmbilicus Auellanis, et in uentre medio. Torrentur eæ cibis. Corylus neglecta cõmeat in fruticem: quãq; ſi quis eam minus ſublucet, fructum meliorem & copioſiorem ferre traditur: ut quæ naturę ſuę proprietate fructicoſa ſit. Tonderi tamen, reſecariq; pręcipiunt: ita fructicoſam reddi. Alioquin ſi arboreſcere patiatur aliquis in corpulentiam & magnitudinem, alimentum omne ſumptitãt. Florere negant hanc aliq, ſed floris uice quoſdã in ea uillos erumpere. Huic ſimul fructus decidit, uuę mõ callus innaſcit, magnitudine uermis grandiuſculi pinguis, ſingulo pediculo cõpactilis: Iulũ uocant. Dehiſcit uere ac defluit, cum folia emergunt, ſimili omnino ſorte qua Cachrys in robore, abiete, cęteriſq; amentiferis. Syluestris prſus natura: qm̃ hyemis patiẽtiſſima, & montibus magna parte prouenit. Nec urbanæ fructus magnope q̃ indomitę pſtantior, folium urbanę maius. Seratumq; ambitu utiq; Alno ſimile, tm̃ latius. Coryli, alię nucẽ rotundã, alię oblongã ferũt. Candidiorẽ urbanę, meliorem in aquaticis. Tranſlatu miteſcunt ſylueſtres. Cortex ſumus, tenuis, pinguis, & maculis albis uarius, materies lenta, prægraciles eius uirgæ deſquamantur, craſſiores deraſæ interpolantur. Medulla tenuis ſufflaua, quæ dematur.

EX M. VERG. COMM.

Eπιβρεχομένη τοῦ βρέγματος, parum recte perfuſo capite tranſtulit Barbarus. Neq; enim βρέγμα caput græcis eſt, ſed anterior tantum capillata pars, ſi Galeno in anatomia credendum eſt.

¶ De Moro. CAP. CLXXXII.

Morus arbor nota eſt, cuius fructus aluum ſoluit. Stomacho inutilis eſt, & facile corruptionem ſentit. Hoc idem præſtat Mori ſuccus. Decoctus autem æreo uaſe, atq; inſolatus adſtringẽtior redditur. Facit ad fluctiones, nomas, & tonſillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed inoleſcit uis eius adiecto ſciſili alumine, galla, croco, & myrrha, item myricæ ſemine, iri, & thure. Immatura Mori poma ſiccantur, tuſaque acinorum rhois uice obſonijs miſcentur, ut cœliacos iuuẽt. Radicis cortex decoctus in aqua, et potus aluum reſoluit. Latas uentris tineas excutit. His quoq; auxiliatur qui aconitum hauſerunt. Folia ex aceto illita, ambuſtis igni medentur. Tinguntq; capillum, uitium & fici nigræ frondibus ſimul coctis in aqua cœleſti. Succus foliorum cyathi menſura potus, contra phalangiorum morſus auxilio eſt. Ferueſacti corticis, & foliorum iure dentes aptiſſime in dolore colluuntur. Radix circiter meſſem inciſa, facto in ambitu ſcrobe, ſuccum emittit, qui poſtridie concretus inueniri ſolet. Is in dolore dentium efficax eſt. Tubercula diſcutit. Et aluum purgat.

μορέα ἢ συκαμινέα.

BARBARI COROLL.

Moro ſuccus in carne uinoſus. Trini colores. Candidus, mox rubẽs, maturo niger. In nouiſſimis floret. Inter prima matureſcit & tranſuolat. Tingunt manus ſucco. Matura eluunt, acerba pilũ corijs folia eius in urina madefacta detrahũt. Minimũ in hac arbore ingenia profecerunt, nec nominibus, nec inſitionibus, nec alio modo q̃ pomi magnitudine. Mora differebant Hoſtienſia, & Thuſculana Romæ. Autores gręci, Morũ inſerunt caſtaneę, phago, terebintho, piris ſylueſtribus, malo, ulmo, populo, quæ ſit alba: unde cãdida naſcant Mora. Naſcunt & in rubis, multũ differente callo: quę Maratha nominant ab Hippocrate. Quanq; corrupta fortaſſe lectio eſt, nec μάραθα ἀπὸ βάτου, ſed μόρα τὰ ἀπὸ βάτου ſcribere oportuit. E pomo arboris Mori Panchreſtos ſtomatice, eadẽ Arteriace appellata, pluribus modis fit. Neq; eſt aliud oris, arteriæ, uuę, ſtomachi iucũdius remediũ. Hoc et uulnera ad cicatricẽ pducebãt. Succus ſiccato expſſus pomo, multũ ſapori q̃q; obſoniorũ cõfert, ab Hippoc. Rhoõ quoq; dictus. Mora germinatiõe priuſq; in folia exeãt, ſiniſtra manu decerpi iubẽt. Futura poma Ricinos, ſiue ut q dã legũt, cytinos gręci uocãt. Ii terrã ſi nõ attigere, ſanguinẽ ſiſtũt alligati, quacũq; parte fluat.

Pli. li. 15. ca. 24
The. li. 4. ca. 2

n

C Ad hoc ſeruant̃ repoſiti. Materia utilis operibus, quę flexu cõſtet. Ideo furculas ex ea circoſq; faciũt, ut ex caprifico q̃q;. Itẽ nauibus tornacula, ut ex fraxino, ulmo, platano. Quanq; e Platano celerit̃ putreſcũt. Itẽ auriculas liburnicis, & teſtudines atq; firmamẽta. Mora in Aegypto & Cypro ſui generis habent̃, ut mox dicemus. E ficu Aegyptia et Cypria, Sycaminõ gręci pomũ ipſum uocant. Sycamineã, & Sycean, & Sycen q̃q; ipſam arborẽ Hippoc. Nã Aegyptia & Cypria Sycomoros, & Sycomorea dici fere ſolent. Media Comœdia, Sycaminõ uocat et pomum & arborem, ſed pomũ neutro, arborẽ maſculino gñe, ut apud Iuliũ Pollucẽ notatũ legit̃. Hippocrates Morum arborem, eſt quando Sycen, & Moreon quoq; dicat: ubi uidelicet radicem Syces, primo de fœminarum incõmodis uolumine requirit, ut Galenus interpretat̃. Inuenio & Modon ſcriptum in Hippocrate, pro Moro, niſi fallor, culpa librariorum.

¶ De Sycomoro. CAP. CLXXXIII.

συκάμινον

ignota arbor apud indiam maxime reperitur. Interpretatur ficus fatua.

SYcomorum aliqui etiam Sycaminum, ideſt, Morum uocant, cuius fructus Sycomorum etiam propter inefficacem guſtum appellatur. Arbor eſt magna, fico ſimilis, frondoſa, multo lacte abundans, folijs Mori. Pomum ter aut quater in anno fert, non ramis ut ficus, ſed caudice ipſo, caprifico non diſſimile, dulcius groſſis, ſine granis interioribus. Quod nõ matureſcit, niſi ungue, aut ferro ſcalpatur. Naſcitur plurimum in Caria, Rhodo, lociſque non multi tritici feracibus, ubi prouentu fœcundo iuuamentum adfert, cum annonæ caritas premit. Pomum aluo utile eſt, ſed nullam præbet alimoniam. Stomacho aduerſatur. Succus tenera arbore antequam fructum ferat eximitur, lapidis ictu ſummo cortice deſquamato.

D Si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia, aut uellere lachryma excipitur, quæ ſiccata & in paſtillos coacta reponitur.

* Vis ſucci emollit. Vulnera conglutinat. Diſcutit collectiones coctioni repugnantes. Bibitur etiam, aut illinitur contra ſerpentium morſus, duratos lienes, ſtomachi dolores, & horrores. Celerrime pomum teredinem ſentit. Gignitur & in Cypro arbor genere diſtans, quod Vlmus eſſe uideatur, folijs Sycomori, fructu Pruni craſſitudine, multo dulciore, ſupradictis cætera ſimilis.

BARBARI COROLL.

Macrob. li. 3. ca. 20. [illegible] li. 13. capite. 17.

FIcus Aegyptia, ſiue Morus, quam, ut Celſus ait, & Moroſycon appellant. Fructum hãc nõ caudice, ſed ramis fere q̃dam falſo tradunt: cum ueriores ſint, qui utroq; naſci prodãt. Magnitudo, aſpectuſq; pomo fici, ſucco tñ & ſapore caprifici. Sed dulcedo copioſior ſine granis interioribus, ſcalpẽdo tm̃ ferreis unguibus, nec alit̃ matureſcit. Quod cũ factum eſt, quarto die decerpitur, alio ſubinde atq; alio ſubnaſcente terno, ita ut etiam ſepteno numeroſa partu p ſingulas æſtates, multo lacte abundante. Subnaſcit̃ etiã ſi non ſcalpat̃, quater æſtate, priorẽ impellendo fœtũ, q ſit imaturus. Arbor noſtrati Moro ſimilis folio, magnitudine, cõſpectu. Materies int̃ paucas utiliſſima. Cæſa ſtatim uiret. Siccatur merſa incilibus atq; ſtagnis. Cũ fluitare cœperit, tempeſtiua opibus intelligit̃, ablato ita pondere, ac ſoluta. Id probe inueteratę ſignũ habent: uidelicet alienus humor, alium eius omnẽ rigando ſuggit.

Humor humorem ſiccat

Huic ſimilis eſt, quę uocat̃ cypria Ficus, in Greta. Nam & ipſa trunco pomũ fert, & ramis, cũ in craſſitudinẽ adoleuere. Diſtat a ſuperiore: quod germina emittit, ſine ullis folijs, radiculę ſimilia, cui fructus quaſi cuſpidis acceſſu præpilatur. Caudex magnus, & Populo albę proximus. Foliũ ulmeũ quater germinat, quater ſuas ficos maturat. Sed groſſus in ea nunq; excoq̃tur, niſi emiſſo inciſura lacte. Suauitas pomo Fici, ſed interna. Similitudinem caprifici habent. Magnitudo Pruni, uel Sorbi.

De Ficu Cypria iam dictum eſt in Aegyptia.

EX M. VERG. COMM.

The. li. 4. ca. 2.

CRediderunt Theoph. & Plinius, in Aegypto tm̃ naſci Sycomorum hanc. Alter em̃ ubiq;

Digitized by Google

nõ eius meminit, q̃ ut dicat, τὴν ἐν αἰγύπτῳ συκάμινον, aut αἰγυπτίαν συκάμινον. Alter lib. 13. ca. 2. his A
uerbis de ea tradit. Et in Aegypto multa arborum gñа, quę nõ alibi. Ante oĩa Ficus ob id Ae-
gyptia cognominata. Arbor Moro ſimilis. Gręci ex utroq; Sycomorũ, quaſi ficũ ſimul & mo-
rum, uel Sycaminon, ideſt, Morum tantum dixerunt. Ab illa nomen ex pomo, ab hoc & ab
alijs ex arborum aſpectu nomen factum eſt. Celſus aliquando Sycaminon, aliquando Syco-
morum, interdum etiam Moroſycon appellat, niſi uicium etiam in eo ſit.

Illud etiã nõ immerito quęrit, cur nã arboris huius pomũ ob ignauũ & inertẽ saporẽ Syco
morũ uocat? Sic em̃ ait, καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῆς καρπὸς συκόμορον, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. ex qui
bus aperte indicatur, non quia ſimilis Moro arbor hęc ſit, ſed quod lãguido & inerti ſapore ſen
tiatur. Et ſi id hoc ſenſu ſimpliciter accipiatur, nõ ab re ſuſpicari aliquis poterit, non συκόμορον,
ſed una tm̃ mutata litera, συκόμιορον, quaſi fatuã et ſtolidi arboris ficũ appellandũ ſycomori fru-
ctum eſſe. Id enim prima producta μῶρον gręcis ſignificat. Nos tamen id nõ probamus, eredi-
muſq; quod hic ait, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως, ad proprium eius ſaporem referendum eſſe, qui in
eo ſit, ut ait Plinius prędulcis, & ſine interioribus frumentis, ſeu granis.

De Ficis. CAP. CLXXXIIII.

FIci maturæ, recentes, ſtomachum lædunt. Aluum ſoluunt. Sed σῦκα
facile contracta ab eis fluctio ſiſtitur. Sudorem euocant, papulaſ-
q;. Sitim ſedant. Calorem reſtinguunt. Siccis, natura excalfaciẽdi. Vires
alunt. Sed ſitim magis ſtimulant. Aluo utiles, Rheumatiſmis uentris &
ſtomachi contrariæ. Gutturi autem, arteriæ, renibus, ueſicæ, & ijs quos
longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus ap-
tiſſimæ. Feruefactæ cum hyſſopo, & potæ, pectus purgant. Tuſſi uete-
ri, diuturniſque pulmonum uitijs conueniunt. Aluum molliunt, tuſæ cũ B
nitro & croco, dein manducatæ. Decoctum arteriæ, & tonſillarum in-
flammationibus gargarizatu prodeſt. Cum hordeacea farina cataplaſma
ti miſcentur. Et in muliebres fotus, cum fœno græco & ptiſana. Ceterum
cum ruta coctæ, torminibus infunduntur. Coctæ, illitæq; duricias diſcu-
tiunt. Parotidas, ac panos emolliunt. Furunculos ad maturationem per-
ducunt, maxime nitro, iri, aut calce addita. Crudæ ſi cum antedictis tun-
dantur, eadem efficiũt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramen
to ſutorio, deploratis fere tibiarum fluctionibus, & cacoethicis ulceribus
medentur. Quin & cum uino decoctæ, addito abſinthio & hordeacea fa
rina, utiliſſime hydropicis illinuntur. Crematæ cum cærato ſanant perni
ones, prurigines. Sonituſq; ſi crudæ terantur, & ſynapi liquido exceptæ
auribus inſtillentur. Tam ſylueſtri, q̃ ſatiuæ Fici lacteus ſuccus, coaguli
modo lac contrahit, concretumq; diſſoluit ut acetum. Exulcerat corpo-
ra. Venarum ſpiracula laxat. Soluit aluum. Vuluam aperit cum detrita
nuce gręca potus. Menſtrua ciet cum luteo oui appoſitus, aut thyrrheni-
ca cæra. Podagricorum cataplaſmatis cum farina fœnogræci & aceto uti-
lis. Lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, pſoras, ulcera in capite
manantia, cum polenta expurgat. Inſtillatum plagæ percuſſis a ſcorpio-
ne, uenenatorum ictibus, & rabioſi canis morſibus auxiliatur. Prodeſt
dentium dolori lana exceptus, & in cauis eorum additus. Verrucarum
informicationes tollit cum adipe, circumlita in ambitu carne. Hoc idem

Digitized by Google

C præſtat ſuccus e teneris ramis ſylueſtris Fici, qui lacte prægnantes, ſilen-
te adhuc oculo tuſi exprimuntur, & ſiccatus in umbra reponitur. Et lac
& ſuccus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bu-
bulis carnibus ramuli ficulnei, facilem afferunt decoctionem. Lac effici-
unt quod magis ſoluat, ſi inter coquendum ficulneo ſurculo ſpathæ lo-
co moueatur.

BARBARI COROLL.

The. li. 4. ca. 5. Pli. li. 13. ca. 7. li. 12. ca. 5. li. 15. ca. 25. 18.

FIco circa Elephantiũ agrũ folia nõ defluunt. Græci pomum Syca, & Palathen qñq; uocãt.
Arborem uero Sycen, & Sycada. Quanq; Sycada nouellam ficum fere intelligunt. ut Iulius
Pollux inquit. Nam Iſchades, aridę fici ſunt, aut caricæ interdum. Inuenias apud græcos Iſcha
das, recentes et ueteres quoq; dici. Comœdia et Iſcada, captũ pro ficca, uidet appellaſſe. Quan
q; & Iſchada Sophocles, pro anchora eſt ubi acceperit. Fici pomum Hegeteriam, ab Atheni-
enſibus uocatum, quaſi ante alias fruges inuentum, autor eſt Athenęus, etiam quibuſdam fe-
ſtis præferre pompæ ſolitum in offis. Naxy, ficum ipſam Melichen appellant, a quo & Liberũ
patrem Melchion, ceu inuentore eius uocant. Vt Lacedæmonij Sycitẽ. Quidam gigantem no
mine Syceam, Ioue perſequente, in Ficum a tellure conuerſum fabulantur: unde in Cilicia ur
bi nomen ſit inditum Syceæ. Sunt qui Sycen, hoc eſt, ficum, Oxyli, ex Amadryade filiam, ut
alias quoq; arbores fuiſſe memorent. Pauſanias in Attica primum editas putari tradit, Cereris
munere, in memoriam hoſpitij Phytalo donatas: quod & in monumento eius teſtatum eſt uer
ſibus hexametris. Ficus omnis, breui fere, nec procero caudice. Quanq; ampliſſimę quædam
inueniuntur, uel piris æmula magnitudine. Cortex ei leuis, laciniosa folia, & cruciformia, hoc
eſt, ut Theophraſtus inquit, σκιλοπόδη, niſi quis κορωνοπόδη magis legendum putet. Nam Hip
pocrates, uere inquit, folia ſunt Fico, pedibus cornicis ſimilia. Ex interiore pomi huius ſemi-
ne, id eſt, minutis in eo granis, quæ græci κεγχραμίδας uocant, etiam caprificus naſci dicitur a
Theophraſto. Germinat ſub arcturum, poſt uer: q̊d tempus comune omnibus eſt, pręſertim
edomitis, ac pręcipuæ in Fico, uite punica. Ficus in Hircania dulciores multo, fertilioreſq;, ut
modios. 270. ſingulæ ferant. Externæ ſunt in Italia Chalcidicæ: quarũ genera plura. Item Ly-
D diæ, quæ ſunt purpureæ, & mãmillanæ, ſimilitudinem mãmarum habent. Caliſtrutiæ, parum
ſapore pręſtantiores, ſed gręcorũ iudicio pręlatæ cæteris. Has & Ficus & Paſſarias uocari, Ca-
pitolinus autor eſt in Clodio albino, Ficorum omnium frigidiſſimæ. Inuenio Pſyctalia uoca-
ri quoddam earum genus, ab algore. Niſi quis malit ab Atticæ regiõis inſula Pſyctalia. Sed an
Caliſtrutiæ ſint, quia frigidiſſimæ dicantur, mihi parum conſtat. Nõnulli ſunt, qui Pſyctalia in
telligant, quæ recentes non ſint quidem, non tamen ſiccatæ. Africanæ ab aliquibus præferun
tur, cunctis celebratę Carthaginis excidio. Et alię ab Africanis Libycę. Habentur & Sulcę, &
Topię quæ dicantur. Patrię nomen obtinent etiam Alexandrinę, poſt dicendę. Candicat Seri-
na, cognomine delicata. Nigra eſt & Rhodia, & Tiburtina, pręcoquę. Sunt & Liuianę, ſiue ut
alij uocant, Liuię pompeię, in uſus annuos arefactę ſolibus, aptiſſimę cum mariſcis. Et quas ha
rundinei folij macula uariare dicunt, Harundineas ob id uocatas, a quibuſdam Alfulas. Eſt &
Herculanea, & Albicerata, & Aratia alba, pediculo minimo latiſſima. Cloacius & Aſinaſtrã,
Atram, Paluſcam, Auguſtam, Biferam, Cucurbitanam, Leprolydiam, Marſicam, Numidicã,
Pullam, Pompeianam adijcit in nomine. Sunt apud græcos Atticę, delatoribus inde nuncu-
patis, pręſertim Aegilides. Sunt & Laconicę, item Phrygię. Item Phibaleæ Hippocrati. Andro
tion Leucerineon adiungit, quas noſtri Albiceratas uocant, albas Ficos ferentẽ. Addit et Opo
robaſilidas, & Celuron, & Phormynion, & Megaricam. Et alijs Toxalię ſunt, & ex inſula Pa-
ro Aemonię uocatę, nihil a Lydijs diſtantes, colore ſanguineo. Sunt & Amadei, et Coracei, &
Nicolei, & Baſilię, quas & Baſilidas uocant. Hybernas Ficos, Cydoneas gręci appellant. Pro-
babantur & e Zacyntho, quod & Plauti confirmat autoritas in Mercatore. Item Cimolię. Pri-
mo autem prouenit Porphiritis, longiſſimo pediculo. Comitatur eam e minimis & uiliſſimis
appellata Popularis. Contra nouiſſima ſub hyeme maturatur Chelidonia, hæc rubens eſt
e nigro. Quæ porro nigra Ficus eſt, Barbachytra dicitur a græcis. Iulius Pollux, Chelidonias
dicendo, Atticas inquit intelligimus, quas Lacedæmone Chelidonias appellabant. Sunt pręte-
rea eædẽ ſerotinę, & præcoces, biferę, alba & nigra cum meſſe matureſcentes, atq; uindemia.
Serotinę, a corio appellatę duro, hoc eſt, ut Macrobius, Duricorię, ex Chalcidicis trifero qua-
rundam prouentu. Tarenti tantum prædulces naſcuntur, quas uocant Onas. Sunt & Sagun-

Digitized by Google

tinę, Telianęq;. Quibuſdam prouincijs & Hibernæ, ſicuti Moeſiæ: non natura, ſed ingenio. In A
Ficorum genere, Caricas peculiari arbore fert Syria, & minores, eius generis quæ Coitana appellant. Habentur & Cauneæ ominales, Marco craſſo in Parthos mouenti. Cauneæ porro ſunt, tam ex Cariæ oppidulo, unde nomen Caricis apud nos, ut conijcio, aperte ut multa, q̃ ex Aeolica urbe Cauno cõmendabiles. Antiochenæ uero Caricæ, quas & Triphyllos uocãt, ut inquit Strabo, ab Antiochia Phrygię Meandro appoſita nomen habent. Omnia hęc L. Vitellus in Italiam Tiberij principatu tranſtulit. Ficus unum genus, pomum ſuper folij dorſum ferentis, circa Idam oſtenditur, & ob id Opiſthocarpion uocatum, Idæi cognomine. Ramoſa hęc, neq; celſa, cubitali craſſitudine, ligno ualido, cõtorto, lento, ſine lacte. Pars quæ a terra eſt, leuis, enodiſq;. Superior comoſa in orbem. Colos folio & cortici liuens, ac uiridis. Folium Tiliæ per omnia, ſed molle. Flos meſpilaceus, & cum Meſpilo erumpens. Ficus rubra, magnitudine Oliuę, rotundior, ſapore Meſpili. Radice craſſa, ut Ficus quoq; cætera. Item lenta materies, incorrupta, corde ſolido, neq; medullaceo ſiue molli. Alexandrinam hanc ibi uocant. Naſcitur & in mari ficus ſine folijs, parua, rubro cortice. Quædam Ficum & Groſſos ita ferunt in Cypro, Cilicia Hellade, ut ficum aduerſo folio, groſſos auerſo ſuſtineant: cum reliquę arbores ſub folio pomum, ut protegatur, habeant. Laconicum genus uocatur, præcoces eas habens: quas Athenis Prodromos, hoc eſt, præcoquas atq; præcurrentes uocant. Eiuſdem feracitatis eſt, & quę a Theophraſto Leucomphalios nominata eſt. Idem autor & Charition, & Aration ficum nominat. Ficus maturas græci. Colythra, ut Philemon ſcribit, uocant. Seleucus Protericen fici genus uocari tradit, primitiuas eas ferentis. Habentur & alia Ficorum nomina, Circoelaidæ, Picridię, Hiladiæ, Sarcelaphię, Lapyrię, Dracontiæ, Leucophiæ, Melanophię, Creneæ, Mylæcæ, Aſcaloniæ, Trallianæ, Rhodijs ſimillimæ, Bringidaridas. Quanq̃ barbaræ, tñ cum Atticis fere certantes. Proſenidas Pamphilus, Tithraſias Theopompus, generoſas Plato in legibus, & ficus & uites quaſdam cõmemorat, quaſi nobiles: etiamſi nobile a generoſo, ut inquit Ariſtoteles, diuerſum eſt. Fortaſſe illa genera intelligens, quæ dicuntur Aegilides, inter ficos, & racemos, Nicoſtraticos inter uuas: quæ duo Athenis maxime cõmendabantur. Vt racemus Hipponius, in Rhodo inſula, Thraceſinas, ad Lienam probari, apud Aetium inuenio. Morbus fico peculiaris, uermiculatio. Beſtiolas eas uocant ceraſtas, ſtridulum animal. Itẽ B
patella: ſed aliter q̃ in olea: quoties uidelicet radices imbrium ſuperuentu, quaſi deglabrantur. Item crados, ſcabies, & cocleæ. Crados intelligitur, cum marceſcunt rami, quos priuatim cradas in Ficu uocant. Attici ficum ipſam Cradem nominant. Nam & machina, quæ in comœdia Bellorophontas, & Perſeos, & deorum imagines in aere pręſentabat, crada appellabatur: quia ſpecies ea ficum imitaretur arborem. Inter morbos eſt & uredo, ideſt, κλαῦσθμόσ, & tabes quæ dicatur ἔκπληξίσ, quaſi quidam ſtupor, rigorq;. Frigore hic & gelu, alſioſis annis contrahitur. Cõmunis hæc & alijs, quemadmodum & radicatio ſyderatioq; ἀστροβολισμόσ uocata. folliculus Fici, ut frumenti, a Varrone gluma dicitur. Ficaria quoq; grana, Plinius frumenta nominat: quas nos a græcis Cenchramydas uocari diximus, ſuccus matureſcentibus lactis, percoctis melle. Tactus omnibus mollis. Maturis frumenta intus. Lacte ſatiuarum coagulat lac, ſylueſtrium nequaquam. Aut minus probe fructus, ut in uite alba. Eo melior futurus intelligitur, quo lętius germen anteceſſerit, contra quam cæteris arboribus. Ficus ſola, ex omnibus arboribus non floret. Lactis inquit Macrobius, proprie ficorum dicitur ficus. Tanq̃ non pomum ſecerni a pomis apud idoneos autores, Afranium Ciceronemq; reperias. Fico fumus acerrimus, caprificoq;, Item, cuicunq; lacteus cremor redundat, atq; ipſa hęc tamen fluuiata de tracto cortice, mox ſiccata, minime omniũ tedio illo infeſtant. Quin & flãmam quoq; molliſſimam reddunt. Lixiuium quoq; cinere uehementer aſperum. Quanq̃ ex Amygdalis aſperrimum ignem excipere, optimas ficum & oleã, contrarię cauſę faciunt. Ficum, lenta fungoſaq; materies, oleam pinguis & denſa. Seneſcunt ficus in arbore, anuſq; diſtillant gum̃i modo lachrymã, ob id Athenienſes, γραῖκσ uocant earum folliculos, ut noſtri glumas, quemadmodũ prediximus. Siccantur, ſeruantur in capſis. Ebuſo inſula pręſtantiſſimæ ampliſſimęq;, mox in Marrucinis, plurimę in Aſia, Ruſpinaq; Africæ urbe. Panis uicem & obſonij habent, ſiccatę, ac recentes quoq;. Athletæ hoc cibo uires aluere, priuſq; Pythagoras exercitator eos transferret ad carnes. Sale inueteratis, & caſei quoq; loco ueſci excogitatum eſt. Decoctũ, inquit Paulus, Ficorum plæriq; Siræum appellauere: quod & defruto quoq; nomen eſt, Hippocrates Sycion. Studioſos uocis, abſtinere Ficu gręci iubent, Aegeſianactis Alexandrini exemplo moti, q; is tragœdiarum actor optimus euaſerit, quia .15. annos a ficu temperaſſet. Produntur & de hac arbore prouerbia. Ficum poſt piſcem. Legumina poſt carnem. Gallinaceos amantibus, ficum

Digitized by Google

C nē ſerito. Aſſentari neſcio, ficũ ficũ, panē panē dico. Sacra ficus Athenis uocabat̃, uia quę du cit ad Eleuſinem. Erat & Sicelenſis Romę uia, quæ Nomentum ducebat, & Nomētana quoq; dicebatur, ex Viminali porta. Cęterum non a ficu, etiamſi Plautus locum innuit, ſed a figlinis appellata, quaſi figulenſis: ꝙ ibi foderetur figlinum, ut ad Auentinum quoq; montem. Ficum atram, infelicem pontifices putabant, felicem albam. Quę autem felicia ſint ligna, contraue, Macrobius libri tertij calce docuit, acrifolium inter ea numerans: quod quidem quale genus ſit, haud facile reddiderim. Nec enim puto aquifolium poſſe legi, ꝙ Aquifolium ſit Ilex, quā felicibus annumerant. Recentiores certe, Agrifolium pro Faba gręca, ſiue quod idem eſt, pro arbore Loto capiunt. Sed Lotus felix erat arbor, ut idem Macrobius teſtis eſt. Scio Peucedanum quoq; Agryophyllon dici a gręcis. Inter arbores infauſtas, & Alternus, & Sanguis, ſiue quod idem eſt, Sanguen, ab eodem autore collocantur.

Pli. li. 13. ca. 27. 25. li. 23. cap. 7.

Caprificus, Erinos a gręcis uocata, ꝙ in Erineo Theſſalię oppido primum apparuerit, ut Photioni placet. Longe ualidior eſt q̃ ficus. nullis fere uitijs obnoxia, ut etiam fico inſita groſſos ſuas tueri credat̃. Interdũ tñ inuadit eam ſcabies. Frequentiſſima in ficu, quoties poſt uergilas admiſſi ſunt imbres, utiq; parui (nam largis cauſa omnis eluitur) flexilis materia. Nunq; matureſcit in ea pomum. Additur Ficetis, ut culices alimento in ea fraudati, euolantes in ficos ferant̃: aperiantq; ora earũ: atq; ita ſole imiſſo & lacte abſumpto, maturitati præparent. Eos culices ficarios, Ariſtoteles Pſenas, ionica uoce appellat. Etiā ſi legat̃ corrupte pſeras. Dicunt̃ aũt Pſenes, quaſi galbę. nā & Pſenes poetę cũ dicunt, caluos & glabros intelligunt, ut eſt apud poetā Simonidem. Nos tñ Galbas, æſculi uermiculos uocamus, ut pręd ictũ eſt. Sũt in fico & Centrinæ dicti culices, fucis apum ignauia maliciaq; ſimiles. Interimendo em̃ utiles, & ueros culices utiq; ipſi cōmoriunt̃. Caprificatio a noſtris hoc uocatur, a græcis erinaſmos, & ſycaſmos. Interim non arbor ipſa ferit̃, ſed groſſi ex ea pertuſi, uelut ſerta ſuſpenduntur ad eundē uſum. Theophraſtus autor eſt, meliores quodā loco naſci ficus, ſine ulla Caprifici ope: quas Anerinaſta prædicari uendentium uoce ſcribat. Caprificus, tauros quamlibet indomitos collo eorũ

D circundata, cicures & immobiles præſtare dicitur. Habetur & Ficus indica, cuius germina per ambitum radicari tradunt, neq; caudicem contingere, arbor magnitudine inſigni, ut ſub qua tres turmas equitum condi affirment. Caudici craſſitudo ſexaginta paſſus. Ramorum umbræ bina operiunt. Folijs amazonicæ peltæ amplitudo, formaq;, ut Solinus inquit. In Hircania tam fœcunda eſt Ficus, ut medimnos. 60. ſingulæ ferant. Eſt autem μέδιμνος modij ſex italici, utiq; atticus. Nam ptolemaicus maior eſt, ut qui ſeſquinplus ſit attico, ſed exiguo pomo. Caprificus in Co inſula, non bifera modo, ſed trifera quoq; habet̃. In Gallia tranſalpina, Strabo ſimilem Fico naſci tradit arborem, fructu capitulum corinthiacæ columnæ referens: cuius lacte mortifero, ſagittas ſuas illinant, infami alias temperandi uenena, cœlo non pridem aboleri cœpta: eius rei nota Gallijs, ut hoc forte Virgilius intenderet, cum de Cimbro Tullio, qui frateem ueneno ſuſtulit, in ſenario locutus eſt, de quo inter odoramenta diximus.

¶ De Groſſis. CAP. CLXXXV.

ἀγρία συκῆ

GROSSI, quæ Erinei nonnullis uocantur, coctæ, illitæ & ſtrumas nodoſq; omneis emolliunt. Crudæ, formicantes uerrucas, & thymos nitro farinaq; additis tollunt. Folia eadem poſſunt. Illita cum ſale & aceto, ulcera in capite manantia, epinyctidas, & furfures ſanant. Iis ficoſæ extuberationes, & genarum ſcabriciæ perfricantur. Nigræ ficus folijs cauliculiſq;, candidę uitiligines perunguntur. Faciunt ad canũ morſus & ulcera, quæ Ceria, ideſt, fauos uocant. Groſſi cum ſylueſtris papaueris folijs, oſſa extrahunt. Furunculos cum cæra diſcutiunt. Contra muris aranei morſus, & ſcolopendræ uenena, cum eruo & uino illitæ auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam ſylueſtris q̃ ſatiuæ lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod ſubinde macerari opus eſt & inueteraſcere. Siquidem inter cauſtica intelligitur. Gangrænis prodeſt. namque expurgat & conſumit quę excreſcunt. Quo utendum ita eſt. Spongia aſſidue hoc.

Digitized by Google

lixiuio imbuta ſuperponitur. Interdum dyſentericis, & influctiones ue- A
tuſtas, & ſinus cuniculatim exedentes, magnosq́, inſtillari conueniet. Et enim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non ſecus atq́ emplaſtra quæ cruentis uulneribus inijciuntur, Enhæma uocant. Bibitur ad diſcutiendum ſanguinem concretū, & contra præcipitationes, rupta, conuulſa, cum cyatho aquæ recenter colatū, addito olei exiguo. Cœliacis, dyſentericis per ſe cyathus datus prodeſt. Neruorū uitijs, conuulſionibus cōmode illinitur ex oleo, ut pote quod ſudores moueat. Aduerſus gypſi potum, & phalangiorum morſus bibitur. Hæc eadem præſtant reliqua lixiuia, præſertim quernum. Omnia tamen adſtringunt.

BARBARI COROLL.

GRoſſulos, atq́ Groſſos, Græci Olynthos, & Erineos uocant, de quibus in fico & caprifico abundanter egimus. Sed Groſſi proprie Olynthi ſunt, hoc eſt, primitiuæ ficus. Apud Macrobium, Groſſos legas ficos eſſe, quæ nunq́ matureſcunt. Alij ſic diſtinguunt, ut ficus primo ſit Olynthos, deinde Pheiex, poſtea Sycon, poſtremo Iſchas. Frondes ficus, Græci priuatim uocāt Thuria. Nicander & papaueris folia ſic appellat. Eſt & edulij genus Thrion, ut alibi notauimus.

Cinerem lixiuium, Conian Græci appellant: de quo dictum in Ficu a nobis eſt, aſperitate inſignem, ex eo ligno eſſe, aſperiorem ex Amygdalo.

De Perſea. CAP. CLXXXVI.

PErſea arbor eſt, in Aegypto fructum ferens cibo idoneum, ſtomacho utilem, in quo Phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præſertim in Thebaide. Arida folia illitu ſanguinis eruptiones ſiſtunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perſide exitioſam eſſe, tranſla- B
tamq́ in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

BARBARI COROLL.

PErſeam arborem, Aethyopia & Aegyptus habent ſolæ. Perſicum Aegypti Plinius, appellare quodā loco maluit, hilarem intuitu, piro ſimilem per omnia. Semper autem folia habet, & poma, ſubnaſcentibus alijs. Maturitas per Eteſias. Alio tempore crudiuſcula decerpunt, ac reponunt. Magnitudo longioris piri. Amygdalæ putamine includitur, & corio, coloris herbidi nucem intus habet, ut prunū, ſed minorē multo molliorem q́. Suauitas carni prædulcis, & innocua etiā largiorem mandentibus. Concoctu & deiectu facilem. Radice prægrandi. Materies longitudine, craſſitudine, copia, inter cōmodiſſimas bonitate, firmitudine. Nigritia quoq́ nihil differens a Loto ea, quā Fabam græcā uocamus. Simulacra ex hac, & lectulos, & cubilia factitauere, non tam decoro ligno q́ fideli, ut quod magna ex parte ſit contortū. Proindeq́ nauale tantū eſſe cœpit. Hanc aliqui rubeſcentibus Myxis fecere ſimilem. Perſeam hanc, non Perſicum, ut diximus, e Perſide in Aegyptum tranſlatā a regibus tradunt, propter ſupplicia: quoniā uenenata ibi eſſet, quod eruditiores tamen conſtāter negant: ſed a Perſeo Memphi ſatā fatent, & ob id Alexādrū illa coronari uictores īſtituiſſe in honorē Ataui ſui. Fortaſſe Theophraſtus hanc intelligit, cum textilem Perſicā in Aegypto plurimā nemore Thebaico fuiſſe ſcribit. In quo & Aegyptia Spina, & olea, & quercus habeant, ut textilem a coronæ uſu dixerit. Quidam pro cuci capiūt Palmæ ſimili, cuius folijs ad nexus & textilia utant, & Perſicā textilem uocatā putant: quia Perſis in magno honore fuerit. Aliā a Perſea, de qua Dioſcorides præſenti mentione loquitur. De Perſea porro hac Columellæ uerſus illi fortaſſe fuerint.

Quin etiam eiuſdem gentis de nomine dicta,
Exiguo properant miteſcere Perſica malo.

Plutarchus auctor grauiſſimus, Perſeam arborem inter omnes Iſidi gratiſſimā, & in Aegypto maxime celebrari tradit: quia fructum ferat cordi ſimilem, folium uero linguæ.

Digitized by Google

C

De Iberide. CAP. CLXXXVII.

IBeris, ſiue Cardamantica, folia habet Naſturcij, uere uirentia, caulem cubitalem, aut minorẽ. In incultis naſcitur. Aeſtate lacteum florem promit, quo tempore efficacior eſt. Radices duas naſturcio ſimiles habet, calfacientes, & adurentes. Ipſæ enim iſchiadicis cum ſalſa axungia emplaſtro utiles, quaternis horis alligatæ, ut dein in balneas deſcendatur, & poſtea oleo cum lana locus perungatur.

Pli. lib. 25. ca. 8.12. & lib. 26. cap. 3.

BARBARI COROLL.

HIberida, ſiue Hiberiada, & Hiberiden herbam comperit Seruilius Democrates, aſſignato etiã inuentioni eius ſenario. Naſcitur maxime circa uetera monumenta, parietinaſq;, & inculta itinerũ. Semine tam paruo, ut aſpici uix poſſit. Radici odor naſturtij: de quo Cardamina, & Cardamantice, & Apollonio Cardamen, & Hiberitis appellata eſt. Vſus æſtate melior, & recenti tantũ. Tunditur difficulter. Galenus Hiberida eandem eſſe cum Lepidio uocata conijcit. Carmen quoq; Democratis ipſius prætexuit, ex eius libro qui Clinicus inſcribitur. Multa de hac Archigenes, in epiſtola ad Ariſtonem: eamq; Lepidion & Agriocardamon, id eſt, ſylueſtre Naſturtiũ uocauit. Vidimus hanc Venetijs, ſpecie qua deſcribitur a Dioſcoride ac Plinio. Illud adijcimus, folia ei puſilla eſſe, qualia Naſturtio. Semen quoq; in ſiliquis admodum puſillis, tam exiguum, ut cernere non liceat. Flos item puſillus, & lactei candoris. Differt Heſperis ab Hiberide. Nomen uero Heſperis inuenit, non ab Hiberia, ſed ab re: quoniam ut Theophraſtus inquit, nocte plus oleat q̃ interdiu, contra q̃ herbarum plurimæ.

D

De Halicacabo. CAP. CLXXXVIII.

HAlicacabum aliqui Dircæon, alij Strychnon, alij quod inſaniam faceret Manicon, alij Dorichnyon, quod cuſpides eo tingerentur, appellauere, Rhomani Apollinarem minorem, aut Vlticanam herbam. Alij Opſaginem, Daci Cocalidam, Aphri Cancabon. Frutex eſt multos habens ramos, fractu peruicaces, ſurculoſos. Folia plurima, pinguia, Cotoneę malo ſimilia. Florem rubrum. Acinum in folliculis paruis croceum, ciceris magnitudine. Semina quina, ſenaue Erui modo rotunda. Naſcitur in petris non procul a mari. Huius ſuccus cum uino potus drachmæ pondere ſomnum conciliat, ut papaueris opium. Semen urinam cit. Dantur hydropicis duodecim corymbi. Plures aũt poti mentis alienationem creant. Remedio eſt aqua mulſa copioſa potui data. Succus & cortex miſcentur paſtillis, qui doloris ſenſum auferũt. Decoctum in uino ſi in ore contineatur, dentium dolorem mitigat. Radicis ſuccum melle illitus, oculorum hebetudines diſcutit.

BARBARI COROLL.

DE Alicacabo una Strychni, hoc eſt, Solani ſpecie, quarto uolumine diſſeret: ibi quæ hic in Dioſcoride leguntur repetita ſunt ad uerbũ fere: q̃q; libro quarto pro ſecũda Solani ſpecie, primo pro tertia uidetur accepiſſe: nec Alicacabum ibi hanc appellat, ſed quod uerius eſt, Hypnoticon. Alicacabus enim uera eſt, quæ quarto uolumine deſcibitur.

Finis LIB. Primi.

Digitized by Google

A

PEDACII DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Secūdus, IO. RVELLIO interprete.

PRIORE, chariſſime Ari, libro, quem de Medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguētis, arboribus, & naſcentibus in eis ſuccis, lachrymis, ſeminibusq́ diſſeruimus. In hoc autē ſecundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frumentis, atq; oleribus explicabimus, ſubnexis herbaceis quæ acri prædita ſunt facultate: ut pote quæ cum ipſis cognatione iuncta ſint. Qualia Allium, Cepa, Synapi intelliguntur. Idq; ideo, ne cognatorum uires diſiunxiſſe uideamur.

¶ De aquatili Echino. CAP. I.

MArinus Echinus ſtomacho uentriq; utilis eſt. Vrinam cit. Huius teſta recens inaſſata, commode medicamentis ammiſcetur, quæ pſoras abſtergunt. Crematæ uero cinis, ſordida ulcera expurgat. Luxuriantem carnem reprimit. ἐχῖνος θαλάττιος B

HERMOLAI BARBARI Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ Corollariorū LIB. Secundus.

ERINACEVS marinus, quem Græci Echinon thalaſſion appellant, alius piſcis eſt ab eo, qui Echneis, hoc eſt, Remora, ſiue Remeligo dicitur, adhærens nauibus, & medio mari curſus earum impediens, palmari craſſitudine, pedali, ſemipedali ue amplitudine, magnæ Limaci ſimilis, Odynolyon appellatus a quibuſdam, quia partus grauidis adalligatus, reſoluat inueteratus ſale. Alij & muricis genus quoddā hoc noīe, potentiaq; accipiūt. At Echino, id eſt, Erinaceo, ſpinæ pro pedibus ſunt, quibus uoluūt in orbē, nec aliter ingrediūt. Itaq; detritis ſæpe aculeis inueniunt. Ex hoc gñe appellamus Echinometras, & Iulius Pollux, Metras: quibus ſpinæ longiſſimæ caliceſq; minimi. Neq; omnibus idem color uitreus. Circa Toronem candidi capiuntur, ſpina parua. Oua omniū amara, quina numero, nec niſi per hyemem, atq; plenilunijs. Ora in medio corpore in terrā uerſa. Tradunt ſæuitiā maris præſagire eos, quoties correptis operiuntur lapillis. Echinos aliqui & Patangas nominant. Sed Ariſtoteles tria eius genera dinumerat, Ouarios, qui & mandātur, Patangas, & Bryſſos. Haberi & fluuiatiles Echinos, Paulus Aegineta prodidit. Pli.li.32.ca.11.

MARCELLI VERGILII in Dioſcoridē ANNOTATIONES abbreuiatæ.

TRia hæc una Echini appellatione Græci indicauerunt. In mari, & in teſtaceo genere piſcē, cui natura eſt, ſpinis quaſi pedibus, & earū in orbē uolutatiōe ingredi. Mox in arida, & in quadrupedum genere, quod nouerunt rura omnia, animal aculeato omni corpore, præterq; ore, pedibus, & ex inferiore parte, infeſtis & ad uulnus ſemper paratis ſpinis, quibus ſalutem uitamq; ſuam, a canibus & uenatoribus tueri poſſe ſe credat: cui natura ſit, in periculo in globum circumagi, nec niſi ſpinas oſtendere & porrigere. Quam ob cauſam Acanthon etiam Græci id uocarunt. Poſtremo Caſtanearum, a conſimili

C ſpinarum figura & noxa, ſummum illud operimentum, quod pauloante deſcripſimus: de quo ſatis dicta hæc ſint. Quod enim ad terreſtrem pertinet, a marino ſtatim dicetur: cum plæraq; legentes in eo monuerimus, quorum id primum erit. Non probari ab Ariſtotele libro.4.de animaliũ hiſtoria, ad ciendam urinã marinos Echinos oẽs, ſed ex multis quæ ab eo illic numerãtur unum tantum genus, quod in exiguo corpore longiſſimas & duriſſimas ſpinas habet, nec niſi in altis gurgitibus inuenitur. Verba eius hæc ſunt. πρὸς δὲ τοῦ τοῖς ἀλλογένος μικρὸν ἀκάνθας ἔχον μεγάλας καὶ σκληρὰς γίνεται δὲ ἐν τῇ θαλάττῃ ἐν πολλαῖς ὀργυαῖς ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς στραγγουρίας τινές. Eſtq; eorũ ſenſus qui antea dictus a nobis eſt. Legentes monemus, etiã uideri nobis nõ eſſe integrũ, quod in omnibus græcis paſſim legitur, οὗ τὸ ὄστρακον ὠμὸν μίγνυται χρησίμως ὀπτηθὲν τοῖς περὶ τὰς ψώρας σμήγμασιν. Si enim quale id membrũ eſt uertatur, non alius fiet ſenſus ꝙ crudã marini Echini teſtã miſceri utiliter toſtã his, quæ ad exterendas ſcabies cõficiunt. At qui poſſunt, nulla intercedente copula, aut dictiõe alia, ſimul præcipi & doceri, cruda, & toſta: Neceſſe itaq; omnino eſt, aut copulã intermiſcere, quod nos fecimus: aut diſiunctionẽ, quod forte fuit, aut (quod nos magis credimus) ſuſpicari aliquot deeſſe illic uoces, quibus in cruda Echini teſta uis, uſus, aut remediũ aliquod doceretur: cui deinde de toſta & cremata ſubijceretur, quod ad læuigandas cutis aſperitates pertineret. Id enim cineres, præſertimq; marinarũ teſtarũ maxime poſſunt, ut in Purpuris mox patebit. A qua poteſtate longius crudæ abeſſe uidentur. Neq; in huiuſcemodi remediorũ rationem facile admittuntur.

❡ De terreſtri Herinaceo. CAP. II.

χερσαῖος ἐχῖνος

TErreſtris Herinacei corium combuſtum, alopecijs cum pice liquida aptiſſime illinitur. Aſſiccatum corpus, & cum aceto mulſo potum, renum uitijs auxilio eſt. Item aquæ quæ cutem ſubijt, conuulſionibus, elephantiæ, & male habitis, quos cachectos uocant. Viſcerum fluctiones exiccat. Eiuſdem iecur teſta inſolata arefactum, ad eoſdem uſus utiliſſime reconditur.

καχέκται

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.31.ca.9.

ERinaceus terreſtris, id eſt, Echinos cherſæos, & Acanthion epigios, uallatus eſt aculeis extra ꝙ ore, pedibuſq;, ac parte inferiore, quã rara tantũ, & innocua lanugo operit. Vbi uenantem ſenſere, conuoluũtur in pilã, ne quid apprehendi poſſit pter aculeos. In deſperatione urinã reddunt tabificã, ſpinis, & tergori propter quod petuntur. Ideoq; artis eſt, uenari eos exinanito prius lotio. Capti, aquæ calidæ aſperſu reſoluũtur, & ſuſpenſi poſteriorũ pedum altero, enecantur inedia. Hac cute ueſtes expoliuntur. Cibos ſibi præparat in tempus. Etenim uolutatus ſupra poma iacentia ſpinis affixa, unũ non amplius tenens portat in cauas arbores. Idem mutationes aquilonis in auſtrũ prænunciat, condens ſe cubili. Echinus, Græcis uas æreum ſignificat, in quod teſtimonia coniecta ſignabãtur. Sed & fœni partem, & ollæ genus. Item muliebris ornamenti non diſſimile omnino brachialibus, & armillis. Pollux auctor. Dicuntur & in caſtaneis Echini. Eos tamen latine qui Erinaceos uocarit, non inuenio.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit quondam antiquitas, homini ut plæraq; alia animalia inuidere etiã terreſtrem Erinaceum, Teſtatuſq; id Theophraſtus eſt in eo quod reliquit commentariolo de his animalibus quæ homini inuidere dicuntur, quæ ille multa numerauit, Stellionem, Ceruum, Equum, Phocam, Lyncem, & plæraq; alia. Quorum Stellio exutam uere tuniculam, anguium modo deuorat, ſtatim comitialibus utilem: cuius rei & Plinius teſtis eſt libro trigeſimo, capite tertio, In locis feneſtrarum, aut ſepulchrorum cameris frequens hoc animal inueniri oſtendens. Solereq;, qui eorum membranas has uenantur, incipiente uere, ex fiſſis harũdinibus textas, illis ueluti caſas opponere: quarum anguſtijs id animal gaudet: eoq; facilius circundatũ corporem exuit, quo inter harundines eas relicto non poſſint remeare. Nec ultra Plinius quicq̃ dixit, ꝙ nullum animal fraudulentius inuidere traditum eſſe, cogitandum legentibus quod nos dicimus relinquens. Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum uenena neceſſarium. Equus pulli ſui hippomanes præripit, ad amoris ueneficia quæſitum. Phoca coagulum euomit, ijſdem comitialibus optatum. Et Lynx urinã ſuam celat, multi in medicina uſus, & in delitijs uitæ ad anulos expetitã. Sed omnia falſo inuidere homini creduntur. Nullus enim brutis inuidiæ contra hominem ſenſus eſt: metuq; perturbata, aut aliter affecta id agunt anima-

Digitized by Google

lia hæc. Veriſimileq́ eſt Phocã, cũ capi & teneri ſe ſentiat, metu, doloreq́ id pati. Siq̃dẽ in eodẽ affectu, idẽ aliquando hoĩes animo ꝑturbati patiunť. Et Stellionẽ tuniculã ſuam, & equũ pulli hippomanes eodẽ, aut nõ diſſimili naturæ affectu deuorare, q̊ canes & ſues a partu ſtatim ſecũ das ſuas etiã deuorare dicuntur, Lynceſq́ & Ceruos ignotã nobis habere eius q̃d agunt aliquã cãm. Multa em̃ huiuſcemodi bruta agunt, quorũ reddi rõ a nobis nõ poteſt. Ex hoc animaliũ homini inuidentiũ gñe, terreſtris Erinaceus antiq̃s eſſe creditus eſt. Is em̃ teneri ſe ſentiens, metu, affectuue alio ꝑturbatus, in globũ ſe circũagit, circumactuſq́ noxiã ſpinis & cuti ſuæ urinã remittit: cuius cõtagio corruptæ, nec multo poſt deciduæ ſpinæ, deſinũt in artibus habere uſũ, & in medicina coriũ inutile fit. Eius cinere ad Alopecias nõ hic tm̃, ſed ueteres Grę corũ medici, & Plinius p̃cipue utunť, ob egregiã ſiccãdi, diſcutiendiq́ uim quã habet. Qua etiã poteſtate in ueterata eius caro hydropi, quẽ Grę ci, Anaſarca, uel Hypoſarca uocãt, mederi a Dioſ. dicta ẽ. A

De Hippocampo. CAP. III.

HIppocampus marinum animal eſt, exiguum, cuius cremati cinis cum liquida pice, aut axungia, ſeu amaracino unguento illitus, alopecias replet. ἱππόκαμπος

EX M. VERG. COMM.

CRedimus olerũ & plantarũ erucas, quas Græci Campas dicunt, marino piſci a ſimilitudine nomen dediſſe. In locuſtarũ enim genere Hippocãpus a ueteribus numeratur. Breuem, paruumq́ hunc piſcem ſcriptor hic ait eſſe, & nihilominus magnitudinis nota illi coniuncta eſt. Quod enim Græci hippo, multis in natura adijciunt, grande ſignificat, ut in Hippoſelino, & Hippomarathro, aut Hippolapatho indicabimus. Sed id ſic intelligendum eſt, ut comparatũ hoc animal, olerũ, aut arborũ erucis, grande ſit: marinis uero beluis & piſcibus, breue & paruum. Nec aliud hic intelligi uoluit dicens, paruum eſſe marinum animal.

De Purpura. CAP. IIII.

PVrpura uſta exiccat. Dentes abſtergit. Excreſcentias in carne cohibet. Vlcera purgat. Et ad cicatricem perducit. πορφύρα B

BARBARI COROLL.

PVrpuræ, a Græcis Porphyræ nuncupantur. Hinc ipſas quoq́ ueſtes Purpuras uocamus, auctor eſt Theopompus, tãti quondã precij fuiſſe, ut æquali argento penderentur. Nemo ignorat, Oſtreorũ quoddã genus eſſe purpurã: idq́ ſanies eius, quę teſtis detractis colligereť, Oſtrũ, ut Victruuius inquit, appellata eſt. Oſtrea porro inquit Galenus, penultima correpta, & producta differunt. Producta genus eſt Ariſtoteli, ad oĩa teſtacea, ut per diphthongum ει ſcribantur ὄστρεια uidelicet. Correpta uero ſpecies eſt eius una. Quibus reſpondere apud nos quidã uolunt, conchã, per. χ. & Concã per. c. Sed auctores ipſi ſunt, nec præter ipſos alius. Athenæus, ueteres per ει diphthongũ proferre ſolitos affirmat, nec aliter locutos Cratinũ, & Archilochũ, Platonẽ correpta. Sed placet Galeni ex Ariſtotelis auctoritate diſtinctio. Porphyrides ex auiũ ſunt gñe, a Porphyrionibus diuerſæ: ſicut ab utroq́, Lathiporphyrides, ſiue Adiporphyrides, & lamiporphyræ. Illud obiter notauerim, Porphyriones a nobis uiſos eſſe in agro Patauino, allatos ex Hiſpania, quos ibi Telamones uocãt: ſiue quia ſtatuæ uiriles, quibus mutili & coronæ ſuſtinenť, ita nominãtur: ſiue quaſi thalamorũ & pudicitiæ cuſtodes. Etenim ſcribit Athenæus, uolucrem hanc ſenſum adulterij habere, ac ſignificare id patrifamilias, in cuius domo alitur, nõ uoce quidem, aut omnino aliter q̃ ſuſpendio. Niſi quis Telamones, quaſi nutriculas eſſe dictos putet. Ita enim Græci Altrices uocãt. Porphyrioni ſimilis eſt Tetrax appellatus, ut Athenæo placet, Gallos gallinaceos uincens magnitudine. Vox grauis. Caro ſi mãdatur, ſtrutionis ſapore. Pendent ei ex auribus utrinq́ cartilagines, atq́ criſtæ, ut in Gallo Gallinaceo. Epicharmus, & Alexander certe myndius, qui aues ſcripſit, puſillã uolucrem hoc nomine intelligunt. Tetrax inquit auicula eſt, a uoce dicta, quã oua pariens emittit. Plumis color macularum ſorde uarius, perpetuiſq́ lineis. Magnitudine Spermologi eius, quã nos Spicilegam, ſiue Frugilegã uocare poſſumus. Q̃q̃ Frugilega nomen generis eſt, ita uictũ quærentis apud Ariſtotelem. Rura ipſum paſſerculũ uocant Spicilegã, detrita modo priore ſyllaba. Ab eodem auctore Scolopax, atagenis colore tradiť, Gallinaceo generi perſimilis, quã Theodorus Gallinaginem, uernaculã uocem ſecutus (ita enim uulgo nominatur) interpretatus eſt.

Pli. li. 9. ca. 36. 37. 38. 39. 40.

C ## ❡ De Buccinis. CAP. V.

vulgo dentale κήρυκες EAdem præſtant concremata Buccina, ſed uehementius urunt. Si quis ſalis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt. Ambuſtis utiliter illinuntur, quibus ſolui medicamẽtum non oportet. Nam poſteaq̃ uulnus cicatricẽ duxerit, ipſum in teſtæ modũ induratũ, ſponte ſua decidet. Fit etiã calx e Buccinis, ut in eius mentiõe demonſtrabimus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 36. BVccina, a Græcis Ceryces dicũtur. Muricũ nomen gñalius eſſe uideo, q̃ Buccini, ut pote quod & Purpurã quoq; cõprehendat. Illud notare libet, Cerycas a noſtris uerbũ ex uerbo Buccina cõuerſo s eſſe, q Ceryx idẽ ſit quod Præco: q̃q̃ & a cera, quã muco ſimilẽ attritu mutuo ſaliuant, cognominari poſſe uideantur: quod Græci κηριάζειν dicunt. Muricum generis ſunt, inquit Plinius, & quæ uocant Græci Colycia, Alij Corycia, turbinata æque, ſed minora multo, efficaciora etiã, & oris halitũ cuſtodientia. Athenæus hæc non muricũ, ſed chamarũ generibus contribuit: eaſq; in Macedonia κωρυκοὺς dici, Athenis χρεῖα. In cætera Græcia, Tracheas, hoc eſt, aſperas, uocari prodit: quod & Plinius fere aliubi ſecutus uidetur.

EX M. VERG. COMM.

NOn paruã naturalis hiſtoriæ partem, mare & maritima faciunt, nec parum in homine laudanda eorũ cognitio: tam late uis utriuſq; rei patet, totq; modis ad uoluptatem, neceſſitatemq; humanã inſtruunt uitã: & tanta eſt in mari naſcentiũ uarietas, quæ ſi quis numerare, & ex his quas habent notas ſecernere conet̃, quod pene impoſſibile ſit incœperit, & huic ſcriptori inutilem laborẽ inierit: qui ex tã multis piſciũ, & teſtarũ quæ toto mari naſcunt̃ generibus, pauciora quædã ad hominis morbos & medicinæ uſum elegit. Poterũt uolentes ex Ariſtotele, Plinio, & plæriſq; alijs reliqua longius & certius cognoſcere, & q̃d ad Purpurarũ Buccinorũq; ſapores, & in medicina uires aliquas priuatim ꝑtinet, nõ contemnendã ab Athenæo hiſtoriã, quo loco

D de Oſtreis agit, audire: Nos eã ganeæ multũ, medicinæ uero parũ neceſſariã relinquimus.

❡ De Ionijs. CAP. VI.

ἰόνια IOnia uocantur Purpuratum Buccinorumq; media, qua parte teſtæ uolumen clauiculatim intorquetur. Cremata ſimili modo, maiorem Purpuris Bucciniſq; facultatem urendi conſequuntur, ut pote cum ea parte eorum natura prematur. Buccinorum carnes ori gratæ ſunt, & ſtomacho utiles. Sed aluum non molliunt.

BARBARI COROLL.

IOnia, ſunt qui florẽ eſſe credãt eum, quẽ Purpuræ, ut Ariſtoteles ſcribit habent, & Buccina, & qui a Democrito Anthos porphyrios dicat̃. Alia nigrũ, alia q̃d rarius eſt rubentẽ, mediũ inter Papauerculũ & Ceruiculã, ut Athenæus teſtatur. Eſt aũt Papauerculũ in Buccino pars eius ima eſculentaq;: q̃q̃ oĩs callus pinnæ & conchilij interior Papauer quoq; dicit̃, ut idẽ auctor ſcriptũ reliquit. Eſt & in Polypo, qui & Polyps dicitur, & Anoſteos ſuũ papauer, ea pars uidelicet, quæ ſupra uentrẽ eius folliculi ſpecie conſpicit̃, liquore plenus, non atro ut in ſepia, ſed rubente. Ego in Dioſcoride nõ Ionia, ſed Cionia, hoc eſt, uerbũ e uerbo, Columellã lego: ita ſcriptũ in exẽplaribus aliquot inuenias. Eſt & uaſculi genus Cionion, ſiue Cion: quo noĩe in hodiernũ uſq; diẽ utunt̃ Caupone, hoc colũnas, a noſtris ex interꝑtatione Greca uocitatũ putes. Vnde apud iuris ꝑitos Colũnariũ: q̃q̃ non colũnariũ, ſed colũbariũ fortaſſe, ꝓnunciandũ ſit. Inſtrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquã hauriendam, per tympana. Etiam ſi a colluuie, Colluuiarium ſunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, Columbarium non a columbis, ſed a græco uerbo, quaſi colymbarium ueniſſe: quando Græci κολυμϐᾶν, & colymbiſtas uocant, quod nos urinare, & urinatores dicimus. Vrinatorium ergo uas, quo uidelicet aut Vinum promitur, aut aqua, Columbarium a ueteribus dictum exiſtimare poſſumus. Alioquin & columbæ ab hoc ipſo uerbi Græci ſignificatu appellantur. Quid ſi Columnarium apud Iuriſperitos pro menſa lapidea, quę Cartibum, & Cartibulum quoq; dicebatur accipias? De qua M. Varro. Altera inquit, uinaria menſa erat lapidea, quadrata, oblonga una Columella, uocabatur Cartibulum, in qua uaſa ponerentur ænea.

De Myacibus.

Digitized by Google

¶ De Myacibus. CAP. VII

A

MYaces laudatiſſimi in Ponto. Cremati eundem Buccinis effe-ctum præbent. Priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. Genarum craſſitudines abſumunt. Albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundũt. Carnes eorum ad canis morſus utiliſſime imponuntur. μύακες

BARBARI COROLL.

MYtuli, Græci Myas, & Myacas appellant, Hippocrates Scaphidas. In harenoſis ſponte natura proueniunt. Quidam prius his genus faciunt eorum, qui proprie Myes dicantur: quorum proprietas ſit, congregari muricum modo, & uiuere in algoſis. Ii mutuo attritu, lentorẽ cuiuſdam ceræ, Meliceram uocatum, ſaliuant. Gratiſſimi autumno ſunt, & ubi multa dulcis aqua miſcetur mari. Ob id in Aegypto cõmendatiſſimi. Procedente hyeme amaritudinem, coloremq; rubrũ contrahunt. Degenerant, ut Athenęus & Plinius teſtanẽ, in duas ſpecies. In Myias, ideſt, muſcas, & Mytulos. Mytuli ſalem, uiruſq; recipiunt. Muſcæ, ſiue ut in exemplaribus quibuſdã Plinianis legiẽ, Myiſcę, differunt rotunditate, minores aliquanto, atq; hirtæ, tenuioribus teſtis, carne duriores. Laudantur apud Græcos Epheſij. Eſt & piſcis Muſce, Ponto cõmendatus, ex Athenęo. Plautus in Rudẽte, nominat qdem Muſculos. Captamus inquit Echinos, Lapadas, Oſtreas, Balanos, Vrticam marinam, Muſculos. De Mytulis intelligat, an de piſce Mure, iudicent legentes. In Ariſtotele Myſtocetus piſcis, a Theodoro Muſculus conuertitur. Pli.li.32.cá.11.

EX M. VERG. COMM.

QVæ ſequuntur Tellinas, non Myacas, Mitulos a Romanis dici teſtatus Athenæus eſt. Nos tamen aliorum in ea re obſeruationem ſecuti, Myacas, nõ Tellinas Mitulos uocauimus. Similitudo, & ijdem fere eorum natales, nominum uagam & incertam hanc rationem faciunt. Quod in multis fieri quotidie uidemus, deficientibus in tanta rerum naturæ uarietate & copia, proprijs earum appellationibus. Eſt in Mitulis his, ubi nos legerimus mederi eorum cinerem palpebrarum aſperitati, non craſſitudini. Idq; Paulus Aegineta lib.6. etiam cõfirmat, niſi uitium in eo ſit. Nos tamen cõmunem lectionem ſecuti ſumus, confirmante eã Plinio, qui lib.32. cap.5. de mitulis hęc ait. Lauantur quoq; plumbi modo ad genarum craſſitudines, & oculorum albugines. Perſuaſit & illud etiam, nihil in his mutare: ꝙ facillimus lapſus eſt in græcis ab aſperitate, in craſſitudinem: ſiquidem una tantum mutata litera, τραχὺ, quod aſperum, παχὺ quod craſſum eſt fit: multiſq; locis occurrit in hoc ſcriptore huiuſcemodi uitium. Craſſitudo autem genarum, quam nos craſſas palpebras uertimus, Galenus in Iſagoge ſua fieri dixit, cum inuerſæ a natiuo habitu palpebræ, duriores, carnoſioreſq; fiunt. B

¶ De Tellinis. CAP. VIII.

REcentes Tellinę aluo utiles, ſed maxime ius earum. Salitæ uruntur, tritæq; in cinerem, & cum cedria inſtillatæ, auulſos pilos renaſci non patiuntur. τελλῖναι

BARBARI COROLL.

QVui Tellinas interpretãtur in Martiali poeta Mytulos, improprie locutos arbitror. Cũ aliud genus eſſe Mytulos, aliud Tellinas Dioſcoridis autoritate cõſtet, Athenęus certe Mytulos a romanis uocari, eas uideẽ exiſtimaſſe. Sunt q Tellinas, & Ctenia, ideſt, Pectũculos, idẽ eſſe iudicent, a celeritate creſcendi nominatas, ὅτι τάχιςα γίνονται τέλεαι, hoc eſt, ocyſſime pficiunẽ. Qđ Ariſtoteles, tã Pectũculis, ꝙ Purpuris tribuit cõe. Año em̃ magnitudinẽ totã implẽt. Plinius certe medicinas quę hic de Tellinis reddũẽ, ad uerbũ fere Pectũculis adſcripſit. Tellinas ad Canopũ in ægypto frequẽtes eſſe narrãt: quarũ tenuiores, exilioreſq;, Baſilicas, hoc ẽ, regias appellãt: his dulciores eſſe fluuiatiles e Nilo. Romę circũferunẽ puſillę quędã cõchulę, quas q uendũt, Tellinas prędicãt. Hę uulgaribus conchis minores, & leuiores ſunt, & cãdidę, nec ſtriatæ: quas Veneti piſcatores, a capparis ſimilitudine, Capparoculas appellant.

EX M. VERG. COMM.

NVllibi, q̃d hactenus legerim, Plinius Tellinas appellauit: et neſcio, an cõmune hoc multis in mari nomen ſit quę celerrime in integram ætatem abſoluuntur. Nouit noſtra ætas Tellinas

Digitized by Google

C in mari ubiq; naſcentes, quotidiani in cibis uſus. Nihil illis Paulus Aegineta tribuit quod non a Dioſcoride illis tributum fuerit, priuatim primo ſub Tellinarum titulo, mox iterum ubi de omni eſculento iure agit, quo loco Tellinarum aluum maxime deijcere ait.

De Chamis. CAP. IX.

χῆμαι CHamarum, Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. Id cum uino aſſumitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11. CHamæ, a Græcis χῆμαι, ſpecies ſunt Cōcharum. Aliud in mari uidetur piſcis eſſe genus Chamæ, quas Hiatulas quidam interpretantur, habentes uuluam. ſicut & qui Erythini, hoc eſt, Rubelliones dicuntur. Niſi quis ita diſtinguendum putet, quod & Ariſtotelis pręſeferunt codices, ut Chamę hiatulæ interpretētur: Chamas autem concharum ſpeciem agnoſcas. Chamarum duo redduntur genera. Tracheæ, hoc eſt, aſperæ, mali ſucci, quas & Oſtrea cognominant, & in Macedonia Corycos, & Athenis Crios, ut in Murice diximus. Alterum lęues, multo meliores, & craſſiores, ob id & Pelorides, & Pelorinæ a quibuſdam, & Baſilicę uocantur, & ab Helio ſpartiano Lioſtrea. Etiamſi lithoſtrea mendoſe legeretur. Eſſet hic de Conchis, ſiue quod idem eſt, Oſtreis, & Conchylijs tractandi locus, ſed copia deterreor. Sufficiat primatum gulæ huic generi datum eſſe, adagio inde nato. Conchylia uiduarum cupediæ. ut eſt apud Sophronem mimographum, & Phaleręum Demetrium. Nec illud pętermiſero, Conchę genus, ex qua margaritæ, unioneſq; uellantur, Berberion, & Berberi ab incolis uocatū eſſe, Piñę, aut Pectunculi effigie, niſi ꝙ nec auriculas habet ut Pectunculus, nec operculū exterius, ſculpturis ullis aſperū, ſed lęue. Coloris quoq; nomen Conchylium, & chliaro conchylium, & cōcha ægyptia Paralios cognomine, quam & Pninā uocat Democritus. Idem Chryſocōchyliū fieri docet, ſed fictitium, & metallicum, ſicut & Chryſocorallium, quod item & gemmæ eſt nomen.

EX M. VERG. COMM.

D LOnga eſt in Athenæi oſtreis Chamarum hiſtoria: q forte ſic dictas quondam fuiſſe ait, παρὰ τὸ κεχηνέναι, ideſt, ꝙ aperto ore, & hiantes, contra ꝙ̄ alia in hoc genere ſemper ſunt. Ex qua cauſſa latinorum aliqui Hiatulas eas appellauerunt, nominis rationem, & animalis naturam ſecuti. In genere minimorum oſtreorum Chamæ ſunt, tanta cū alijs affinitate, ut facile in antiquis ſcriptoribus cōfundat̄ earū hiſtoria. Nihil difficilius in tota huiuſcemodi rerū cōmētatione eſt, ꝙ̄ in appellationibus his concordem ueterū hiſtoriā oſtendere: ob id nos eam peritioribus relinquimus, contenti ab hoc ſcriptore didiciſſe, omnium huiuſcemodi conchularum in ſoluenda aluo eandē uim & naturam eſſe. Fuiſſeq; in deijcienda aluo antiquis morem conchulis his uti, indicauit M. Cato centeſimo & quinquageſimo octauo ſui de re ruſtica operis capite, inter cætera Mytulis tribus ad eam rem utens.

De Onyche. CAP. X.

ὄνυξ ONYX conchylij tegumentum eſt, ei ſimile quo purpura integitur. Quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, ſuauem ideo ſpirans odorem, quod Conchylia inibi nardi pabulo ueſcantur. Colligitur poſteaꝗ̄ ſtagnantes aquæ æſtiuis ſqualloribus inaruerunt. Laudatiſſimus qui a rubro mari defertur candicans, pinguis. Babylonicus nigreſcit, atq; minor conſpicitur. Ambo odoris gratia ſuffiuntur. Sed aliquatenus caſtoreū olent. Iidem ſuffitu excitant fœminas uuluæ ſtrangulatu oppreſſas, comitialeſq;. Poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit quæ Purpura & Buccinum.

Vnguis ado [illegible] vulgo.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11. ONyx græce dicitur, quod nos Vnguem odoratum uocamus, Oſtracium nōnulli appellant, ſiue Oſtracon. Galenus Poma, hoc eſt, cauū, ſiue quod idē eſt, Opculū, etiā in purpuris. Onycē uero Paulus teſtam uocari dicit conchylij duntaxat Indici, quod & Cōdyliō appellat. Condylos certe Oſtrei genus eſt, eidem Paulo, ut alios pretercam. Vngues uocant̄ & quos Solenas Gręci dicūt. Eos deniq; Donacas, & Aulos, Theodorus modo Vngues, mō Digitos ap

Digitized by Google

pellat, in utroq; Plinium ſecutus. Hinc & piſcatores Oſtrearum Soliniſtæ nominabantur, ut Atheneo placuit. Et ampulla unguenti Onyx quandoq; dicitur, Porphyrio grammatico. A

EX M. VERG. COMM.

PLinius Oſtracum cõmuni omniũ teſtaceorum appellatione uocari Onychen hunc dixit. Poſteriores Blattã bizantiam dixerũt. Hic Onychem generis nomine etiam appellat: quando ubiq; naſcentes teſtæ, in quibus leuor ſit & candor, eodem hoc nomine cenſentur, quod ab ungue humano factum ſit, & ad gemmas marmoriſq; certum genus tranſlatum etiam fuerit. Ex eodem enim humano ungue, quem græci ὄνυχα dicunt, Onyx: & Sardonyx gemma, & Onychite marmor ab antiquis dicta ſunt. Ex eodẽ plura alia etiam, quę in gręcis & latinis paſſim leguntur. Variauit natura omnes has in mari teſtas, uoluitq; eas coloribus, figuris, & quantitate differre: ut nominibus etiam diſtinguerentur. Onycheſq; priuatim dicti ſunt, in quorum teſtis nulli margines, nullæ rugæ, nullę concauitates, nullæ aſperitates eſſent, ſed toto corpore leuor & candor, quales in humano ungue ſunt. Ex hoc genere indicus Onyx eſt. Dico autem Indicum: quoniam ut ab alijs ſecernatur, gentis nota illa nomini adijcienda eſt. Sic enim Paulus Aegineta eum appellat. Sic etiam grecorum ueteres aliqui codices adhuc habent. Sentiri in eo Nardi odorem Dioſc. ait: quod in paluſtribus Indiæ Nardum ferẽtibus inueniatur, ueſcaturq; ea. Non ſatis certa re, quo modo in paluſtribus Nardus uiuat, cui in arida uita eſt: aut ſi iuxta paludes illas Nardus naſcitur, quo nam modo oſtreum, cui natura eſt ſcopulis in mari herere, extra aquam ueſci in arida poſſit. Barbarus ut alterum ſcopulum uitaret, in alterum incidit, adiecitq; quod alioquin in Dioſc. non legitur. Neq; ẽm ille ait, in paludibus Indię naſci Onychem, ubi regio eius nardifera eſt, ſed inueniri in Indiæ paludibus Nardum ferentibus: nec alia præter hæc in eo ſunt. Credimuſq; nos reſpondere quæ in hoc capite leguntur, his quæ in Malobathro a Dioſcoride & a nobis dicta fuerunt, plura. ſ. odoris ſimilitudine in cenſum & nomen Nardi ueniſſe, quæ multa tunc numerata ab hoc fuerunt: & inter ea quod Malobathrum antiquitas uocabat, folium tãtum quod in paludibus Indiæ fluitans inueniretur odore Nardi, lectumq; ad multos uſus ſeruaretur. Nec tñ inclinat animus nobis, quas hic modo Indiæ nardiferas paludes dicit, eaſdem illis eſſe in quibus Malobathrũ inueniri & colligi antea tradidit, ſed pro comperto rem habere uidemur. Siqdem utrobiq; ait ſiccari paludes illas æſtate. Cũq; in eis Malobathrum inueniatur, odore Nardi foliũ, & ob eum odorem in Nardi nomen a multis adſcitũ, nihil impedit, ne conſtituamus hoc loco, ex cõmuni omniũ opinione, qui Malobathrũ cũ Nardo miſcerent, Nardiferas hunc dixiſſe paludes, quę re uera non Nardum, ſed Malobathrum ferrent. Conſtitutoq; hoc, facile & ſequax eſt quod ſequitur, paſci Nardo in paludibus his indicos Onyches, parato & ubiq; expoſito ſibi cibo, & quem extra aquas contra naturę ſuę leges quęrere non cogerent. Nunq; enim legiſſe me memini, in oſtreorũ genere eſſe quę ambigua ſint, & quæ, qualia pleraq; alia quotidie uident, in aqua parit & arida agere poſſint. B

De Cochleis. CAP. XI.

TERRESTRES Cochleæ, ſtomacho utiles ſunt, & non facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Aſtypaleicæ, & quæ in Sicilia, Chio, & Liguriæ alpibus gignuntur, Pomatiæ, ideſt, operculares cognominatæ. Marina ſtomacho idonea, & facile aluo excernitur. Fluuiatilis uirus olet. Quæ uero uepribus, frutetiſq; glutinata cohæret, quam uocant nonnulli Ceſilon, uentrem & ſtomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omniũ teſtæ, excalfaciendi & urendi naturam ſortiuntur. Purgant lepras, uitiligines, denteſque. Emendant oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uiſus hebetudines, ſi uſtæ tritæque ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impoſitæ, aquę inter cutem tumores exugunt. Sed non ante ſoluantur, quam omnis hauriatur humor. Podagricas inflammationes leniunt. Impactos corpori aculeos illitæ euocant. Menſes tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cum uulnera alia,

κοχλίασ χερσαῖοι

officine blatte bizantie

C tum maxime quæ nerui acceperunt, conglutinant. Tritæ in aceto, ſan=
guinem naribus erumpentem infrænant. Viuæ corpus, & præſertim
Aphricanæ cum aceto deuoratum, ſtomachi dolores mitigat. Trita cũ
teſta, uino & myrrha, ſi exiguum inde bibatur, coli, ueſicæque crucia=
tus ſanat. Terreſtris, pilos incommodos replicat, ſi quis abraſo acu len
tore, pilum attingat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.56. Cochleam, & Limacem Græci Cochlian, & Cochlion appellant. Nam Cochlos, & Coch
&.32.li.32. ca. lax, marinos calculos ſignificat. Eſt & Cochlos apud Ariſtotelem, animal teſtaceum, & aliud
11. li.30. ca.12. ꝙ Limaces, a Theodoro dictũ Vmbilicus. Hoc & Cochlian eſt, ubi Ariſtoteles appellet, ſicut
Limacem quoqꝫ Cochlon. Nobilitas precipua Solitanis. A patria item Balearicis: quas in ſpe
luncis naſcẽtes, Cauaticas nominant. Aphricanis duplex genus. Nudarum, tectarumqꝫ: qui-
bus magna fœcunditas. Sicut Illyricis amplitudo. Nam Siculæ cõmendãtur ꝙdiu paruę ſunt:
quia magnitudo duras facit, aufertqꝫ ſuccum. Laudantur & Caprearum inſulis. Prętereа ſunt
quæ albæ, ſiue albulæ dicuntur, in Reatino agro. Itemqꝫ aceratæ latęqꝫ, multifariam naſcentes.
Itẽ minutę. Iã alię in uſu ſunt, aliæ cibis damnatę. Cochlearũ uiuaria nepotibus priſcis fuere, ſa
pa, & farre, alijſqꝫ rebus alẽdo eas, tanto ſucceſſu, ut ſingularũ calix quadrantes. 80. caperet. In
Aegypti Nilo grandiſſimæ feruntur, uocales ululãtium expreſſa ſimilitudine. Saliua Cochlea
rũ, quæ punctis, acu, uel ſtilo carnibus manat, a Gręcis, ut Galenus inquit, Myxa dicitur, hoc
eſt, mucoſus lentor, ſiue mucor, mucuſue. Limacem Teucer ad exemplum quęſtionis ludicrę,
ita finit, Animal ſine pedibus, ſine ſpinis, ſine oſſibus, cruſtatum, oculos nunc exerẽs, nunc re
trahens. Cicero, terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguinecaſſam. Inuenio Limacis
Libro.13. genus Cocaliam ab Ariſtotele uocari, & aliud Abrotonem. Quanqꝫ ſunt qui locuſtam putẽt,
Item qui apem, Alij qui piratam in eo uocabulo intelligãt. Strabo Cocleas prędicat Linuſias,
ab agro, cui nomẽ Lino eſt, iuxta Pityuntem, medio inter Parianã coloniam, & Priapũ ſpacio.

EX M. VERG. COMM.

D Domiportam Cicero, gręcorum more, qui φερέοικον inter cętera nomina eam uocãt, Coch
leam dixit. Nec male una hac ratione laudata eſt neceſſario homini exemplo, ut ſua omnia ſe-
cum ipſe etiam ferat, & Prienæi ſapientis modo eas domi ſuæ opes coaceruet, quas nec hoſtis
ferat, nec populetur bellũ. Idem Sanguinecaſſam appellauit: propterea, ꝙ illi ſaliua & muco-
ſus lentor pro ſanguine ſit, quo in oculorum medicina, ut hic docuit, ueteres utebantur. Qui-
bus, quod hactenus inuenerim, nullus fuit uſus exſudati igne ex Cochleis humoris, quo no-
ſtræ ætatis medicina, præſenti remedio utitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica ſunt,
& macie cõficiuntur. Silicei operimenti cinere, carnibus, & crudis totis Cochleis contra ali-
quot hominis mala antiquitas tantum uſa eſt.

¶ De Cancris. CAP. XII.

καρκῖνος CANCRORum fluuiatilium exuſtorum cinis, qui duo cochle
aria expleat, adiecto conſimili radicis gentianæ modo, triduo po
tus cum uino, magnopere prodeſt canis rabioſi morſibus. Rimas pe=
dum, ſediſque, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit.
Triti crudi, potiqꝫ ex aſinino lacte, auxiliantur contra ſerpentium pha=
langiorumqꝫ morſus, atqꝫ ſcorpionum ictus. Decocti autem, & cum iu
re eſitati, ijs proſunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hau
ſerunt. Necant ſcorpiones triti, & cum ocimo admoti. Poſſunt eadem
marini, uerum inefficacius omnia præſtant.

ARRBARI COOLBL.

Pli.li.9. ca.31. Cancer gręce Carcinos, mirabile contra morſum canis rabidi remedium: pręſertim ut Aeſ
chrion parabat, qui popularis, & pręceptor Galeno fuit, urens eos æſtate in patella uiuos ſub
Canis ortum, cum ſol in Leonem tranſiſſet, non niſi. 18. luna. Pelops medicus, idemqꝫ Gale-

ni doctor, qui rerum omnium cauſsas, & effectus ſcire profitebatur, hanc Cancrorum uim in Canis morſu, qualitati corporis, ac materię, non proprietati naturæ tribuebat. Nec fere quiſq; eſt, qui eum ſequatur. A

De terreſtri Scorpione. CAP. XIII.

TErreſtris Scorpio tritus & impoſitus, ſuæ plagæ remedium eſt. Quin inuenitur aſſatus ad eadem prodeſſe. σκόρπιοσ χερσαῖοσ

BARBARI COROLL.

SCorpionum duo ſumma genera fere traduntur, Terreſtres, & Marini. Sed Pauſanias uidiſſe prodit & uolucres, pinnatoſq;, ut locuſtæ ſunt, e Phrygia in Ioniam tranſlatos. Pli. li. 11. ca. 25.

De marino Scorpione. CAP. XIIII.

MARINI Scorpionis fel conuenit ad ſuffuſiones oculorum, albugines, & hebetudines. σκόρπιοσ θαλάττιοσ

BARBARI COROLL.

SCorpionum, alij Pelagi ſunt, atq; alto mari capiuntur: alij Paluſtres, ac cœnoſi potius. Pręferuntur ſapore pelagij, quos & ruffos colore prædicant, cum alteri ſint ſubatri. Ariſtoteles & Scorpidas nominat. Nec conſtat, pro diuerſo, an pro eodem genere accęperit. Scorpiæna certe, ut Athenæo placet, euidenter a Scorpione differt. Pli. li. 32. ca. 11.

De Dracone marino. CAP. XV.

DRaco marinus replicatus atque impoſitus, ictus ſpinæ ſuæ qua ferit, medela eſt. δράκων θαλάσσιοσ

BARBARI COROLL.

ADiectum eſt huic Draconum generi Marinum, ut a terreſtribus Aethiopię diſtinguerēt: qui, ut inquit Aetius, non ueneno, ſed dentibus, quos ſimiles aprugnis habent, opprimunt: colore enim uno, ſed alij ruffo, alij cinereo, alij nigro. Pręterea iubarum umbra tecta, prominentibus e mento barbulis, ore uaſto, lingua præpeti. Pli. li. 8. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

NOn ab re fuerit quęſijſſe, ut in Scorpione dictum eſt, an eundem illum Draconem qui uulnerauit, medicinam uulneri a ſe facto, facere dicat: an ex eodem genere quem potuerit aliquis habere. Nobis in priorem illam partem animus inclinat. B

De Scolopendra. CAP. XVI.

SCOLOPENDRA in oleo decocta, ſi illinat̄, auellit capillos. Sed contactu pruritus facit. σκολόπενδρα

BARBARI COROLL.

SColopendra Marina dicitur, quoniam et terreſtris ſit, ut poſt liquebit. Dioſcorides Ophioctenam quoq; nominat, aut Scolopendram, aut uermē ſcolopendræ ſimilem accipiens, libro huius opis extremo. Emorſis inq̄t a Scolopēdra, ſiue Ophioctena, locus ambitu colliueſcit. Pli. li. 32. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVales terræ Scolopendræ, ſiue Centipedes ſunt, tales & marinæ, longiores, tereti corpore, & infinitis pene pedibus ingredientes, notiſſimum omnibus inſectum, & ex quo ruſtici futuræ pluuiæ præſagia aliquando accipiant.

De Torpedine piſce. CAP. XVII.

MARINA Torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet. Eadem appoſita, conuerſam ſedē, prociduamq; coercet. νάρκη θαλάσσια

BARBARI COROLL.

TOrpedo, a Græcis dicta Narce, nomen utraq; lingua ex argumento inuenit, quod etiā e longinquo, aut ſi haſta, uirgaue attingatur, quamuis pręualidos lacertos torpeſcere, q̄libet ueloces ad curſum pedes, alligari faciat. Eſt & Turpæna piſcis maritimus, a quo Cerati quoddā genus, ad duricias emolliendas appellatnm eſt a medicis, ut eſt apud Paulum. Pli. li. 32. ca. 1. 3. li. 9. cap. 51.

Digitized by Google

C

EX M. VERG. COMM.

ABeuentu græci ſuam Narcem, Romani ſuam Torpedinem dixerunt. Vtriſq; em̄ in ſua appellatione eadē piſcis nota & uis indicatur: quæ tanta eſſe traditur, ut hamo capta, per ferrū, ſetam, harūdinemq; in piſcatorē torporis ſui naturā & uim Narce trāsferat, & limo obruta, adnatantes piſciculos eodē torpore im̄obiles corripiat. Ignaui ingenij piſcis, & qui, quā alij manifeſtam & generoſam uenationem faciunt, clandeſtinis dolis, & quaſi ueneno quodam hęc ſibi acquirat: quaſi Maronis illud ad uitam magis laudauerit, Dolus, an uirtus quis in hoſte requirat: Hanc Paulus Aegineta uiuentem, ad arcendos capitis dolores capiti imponi iuſſit: idq; eodem illo torpore facere, quo membra omnia hominis contactu eius torpere creduntur. Viuentem pręterea in oleo coqui, oleoq; illo utiliter inungi articulorum dolores: & præter hęc, quod hic de procidente & inuerſa ſede ait. In cuius mali ſignificatione, non placet quod Barbarus ait, procidentis interanei, aut euerſi morbum coercet. Latius enim interaneum patet, & hic ſedem tantum dicit: & inuerſam, non euerſam eam partem appellat.

❡ De Viperinis carnibus. CAP. XVIII.

ἐχίδνης σάρξ

VIperinæ carnes ſi coctæ edantur, claritatem oculis afferunt. Neruorum uitijs auxiliantur. Increſcentes ſtrumas reprimunt. Detracta autem cute, caput caudaq;, quoniam carne uacant, amputari debent. Quippe commenticium eſt, quod præcipitur, certam utrinq; menſuram pręcidi oportere. Reliquum uero corpus elotum, diſſectumq; diſcoquitur cum oleo, uino, ſalis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui Viperas eſitent pediculos procreari, quod plane a ueritate abhorret. Adijciunt aliqui, longam ſenectutem agere, qui eo cibo ueſcuntur. Sal ex eis ad eadem

D conficitur, ſed inefficacior eſt. Viua autem Vipera in fictile nouū demittitur: adijciuntur ſalis, caricarumq; tritarum ſingulatim quinq; ſextarij, mellis cyathi ſex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inaſſatur, donec ſal in carbones redigatur: qui poſtea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plærumq;, quo ſtomacho gratior fiat, immiſcetur Nardi ſpica, aut folium, aut Malabathri momentum.

BARBARI COROLL.

Pli.li.10.ca.62 VIpa Echis, & Echidne a Gręcis uocata. Sed prior mas, ſequēs fęmina eſt. Hęc colore ſuffla uo, multis maculata capillamētis cernit. magnitudine cubitali, aliqn̄ etiā palmorū ternū, utiq; ſi nō ſit Indica. qppe quā cubitorū. 9. & dodrātis a ſe uiſā Nearchus, & Strabo p̄dicāt. Cauda Viperę nō paulatī gracileſcente, ſed uniuerſim, & ꝓtinus Vipa, & ſine carne. Oculi ſubrubēt, caput latiuſculū, ceruix anguſtior. Aluus ꝓminula, meatus ad extrema caudę. Inceſſus qẽti ꝓximus, dētes canini quatuor. Cōtra mari, anguſtius caput, ceruix craſſior, corpus uniuerſū tenuius & ꝓcerius, meat ſupiore uētris pte feſtinātius. Dētes canini duo, totidēq; uulnera. Horis ſeptē, ſūmū die. 3. cōficiūt Vipę. Sūt q Dipſadas a Vipa nō diſtinguāt: niſi ꝙ Dipſades ſalſa loca incolūt: unde fiat, ut caro earū ſalſa q̊q; ſentiat, alienaq; ſit medicinę, uehemētiſſimā ſitim afferēs uētibus, et inde nomē: quales in Africa plurimę naſcant. Nullę in Italia, ꝓpter cœli, ſoliq; mollicię. Hoc ſe Gal. Romę ab ijs, q ſerpētes uenant, Marſiq; dicant, accepiſſe ſcribit: nec tn̄ omnino credere. Cubitales eſſe phibent craſſitudine, in gracilitatē ſe minuēte, nigris & ruffentibus infpūctę maculis, anguſtiore ꝙ Viparū capite. Dioſco. etiā Preſteras uocari eas uoluit. Solinus diſtinguit. Percuſſus inqt diſtendit, & corpulētia enormi diſſilit. De Vipa, ut cōſtat, Theriaci paſtilli fiūt, q queadmodū cōficiat, alio loco indicabimus. Viperā Italia mō aut nō habet, aut nō agnoſcit. Quāq; ſūt q Marſos Angues, ut inqt Euſtathius, & ut uulgus ipſū mō uocat Maraſos, ꝓ Vipis accipiāt: ita paſſim uocātib. Hiſpanis, ex qbus q ſūt minus atri, Aſpides ruribus dicunt. Aſpidū uero tria gña. Chelidoniæ, ab hirundinū colore, iuxta ripas amniū, ſed Nili p̄cipue uerſant, paulo cubitalibus maiores. Secūdū genus Cherſeæ, hoc eſt, tereſtre, ſub uiridi fere, aut cineris colore, cubitorū quinū. Maiores ijs ſunt Ptyades, qbus idem color, ſed & auro quoq; proximus. Intra horas oēs cōficiū: celerius Chelidoniæ, tardius Ptyades. Mas

Digitized by Google

binos ictus, fœmina quaternos relinquit. Ptyadem fuiſſe, quam Cleopatra ſibi admouit, Gale- A
nus auctor. Hæc ceruicē exporrigens, metitˀ ex interuallo quē feriat, Solinus Hypnalem dicit
appellari, necantē ſomno, qua uitā ſibi Cleopatra inuiderit. Aſpidas in Aegypto, Nicāder ait,
ſunt qui ferūt alias dodrantales, quæ citius interimāt, alias etiā paſſum iuſtū longas.

EX M. VERG. COMM.

Negabant quondā Marſi, gens quæ in Italia impune ſerpentes uenarent, & tractaret, Viperas in noſtro orbe naſci, ob cœli temperiem, & molliorem ſoli naturā. Id tamen non credere ſe Galenus ait. Omnes contra Aphricæ, peculiare hoc naturæ malū potius, q̃ animal eſſe teſtati ſunt. Iidem non ſatis certe genus & formā Viperæ deſcripſerunt: alijs Dipſadem: alijs Præſterem, alijs aliud genus & nomen Viperæ aſſignātibus: alijs hac forma, alijs illā deſcribentibus. Longum ſit, ſi Strabonis, Galeni, eiuſdem ſcriptoris huius, multorūꝗ aliorum dicta hoc loco congeſſerimus, & præter longitudinē ſuperuacuum etiā: cum ante nos plura ex his Barbarus in Corollario ſuo retulerit, quæ poterunt uolentes ab eo intelligere. Nos propoſitū noſtrum agentes, ex ueterum Græcorū decretis primū monebimus, calido ſiccoꝗ palam temperamento eſſe Viperinas carnes, totumꝗ corpus per cutem purgare: ideoꝗ ab elephantijs ſuis, ſolo hoc cibo, multos ad ſanitatē reſtitutos fuiſſe, teſtatus libro ſexto Paulus Aegineta eſt. Nec minus libro 4. quo loco de mali illius curatione agens, Viperinis carnibus uti iubet: & ſi ſit earū copia, nihil æque in cibo prodeſſe teſtatur. Iubet præterea, cōfecto uiperinis carnibus ſale illo, de quo pauloante dictum eſt, pariter uti, nec minus prodeſſe. Quem ille Theriacū ideo uocat, ꝙ ἐκ τοῦ θηρίου, id eſt, uenenato, & ſerpente hoc animali confectus fuerit. Idem contra ſtrumas eodem Dioſcoridi, aut non diſſimili remedio pugnat. Hic Viperæ carnibus ſtrumarum incrementa ſiſti ait: Ille non uiperam, ſed quem Græci ὄφιν uocant, iubet in fictile gypſo circūlitum conijci, & in fornace cremari: tum addito fœno græco, melle ſubigi: eaꝗ ratione uti. ὄφιν autem intelligere oportet, quē nos Anguem dicimus omnibus notū. Vtitur medicamēto etiā ex aſpidibus cōfecto. Ex quibus cogitatū a nobis aliquādo eſt, nō adeo differre Viperas ab Aſpidibus, & noſtrates Angues nō diſſimiles penitus uires habere poſſe: quodꝗ in Africanis laudatur, & alijs anteferˀ ſiccitate regionis, & cœli temperamēto fieri. Iubet deinde in præparādis ad cocturā Viperis, detrahi primū pellem, mox caput & caudā amputari: quia minus, aut nihil carnis hæ partes habent. In qua amputatione dānat, fabuloſumꝗ eſſe dicit, quod quidā præ- B
ceperunt, certa aliqua menſura auferendas Viperæ partes illas eſſe. Quod tamē antiqui oēs teſtati ſunt, eamꝗ digitorū quatuor fore decreuerūt. Plinius lib. 29. cap. 5. cuius hæc uerba ſunt: Quatuor digitorū menſura utrinꝗ præciſa. Paulus Aegineta primo quarti uoluminis capite in Viperæ coctura, προαποκοπεισῶν πρότερον τῶντε κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν οἷον ἀπὸ δακτύλων τεσσάρων. Quod eſt, amputatis antea capitibus & caudis quatuor fere digitorū menſura. Id ipſum & plæriꝗ alij teſtanˀ. Nec dānat, negatꝗ Dioſcori. earum partiū amputationē, ſed quā uulgus amputatiōis cām opinaˀ, quia, ſcilicet ueneni ſedes in his partibus ſit: fabuloſamꝗ huiuſcemodi hiſtoriā teſtatur, & ꝙ certa menſura amputādæ illę partes ſint. Cauſſa eñ amputationis eſt, nulla in his partibus caro, & ob id inutilitas, cōiecturaꝗ ſatis ad menſurā eſt: ideoꝗ & Paulus Aegineta quatuor fere digitorū dixit, qui per latitudinē, & ut in manu ſe contingūt intelligendi ſunt. Cōiūctū huic eſt, quod nos uitioſum oīno ſuſpicamur, & ex ſimilitudine uocis alterū ex altero participio factū eſſe, τὸ δὲ λοιπὸν πλύναντας καὶ τεμαχίσαντας, &c. Quod ſi uerbū de uerbo uertas ſignificat, poſtremo aūt lotā, & in fruſta diſſectam Viperā, &c. Lauare eñ πλύνειν eſt. Et ſi ſic legaˀ, dubitandū non eſt, quin lauari ante cocturā Viperā oporteat. At nō ſic in omnibus gręcis legiˀ. Vidimus eñ nec ſperniendæ fidei codices, in quibus non πλύναντας, id eſt, cum lauerimus, ſed πλατύναντας, id eſt, cū aperuerimus, & quaſi diffiſa inferiore parte diuaricauerimus, tunc in fruſta diſſectā coqui oportere: nullo alio ſenſu, q̃ ut ſignificetur, oportere Viperā euiſcerari, detractiſꝗ interaneis omnibus tūc coquendā eſſe. Perſuademurꝗ in eo facile, ꝙ hic ſenſus a rei neceſſitate non abhorret, ꝙꝗ integra adhuc lectio in aliquibus hæc eſt, & ꝙ Plinius eodem loco ait, exemptis interaneis diſcoqui in aqua, aut oleo, &c. & præter Pliniū Paulus Aegineta eodē loco. Cuius hæc uerba ſunt: ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν ἐντός, &c. Quod eſt, ablatis interaneis, quorū nulla fieri detractio, niſi aperta & dilatata inferiore parte poterat. Ideoꝗ nos, relicta lotura, exēptis interaneis coqui Viperā diximus. Addiderūt huic cocturæ aliqui, q̃ a Dioſcori. non dicunˀ, rutā, & porrū. Neꝗ ab re fuerit, ſuſpicari in tot rerū cenſu, potuiſſe librariorum incuria perire, aut ambo hæc, aut eorū alterū. Dubitandū illic etiā, quo loco Dioſcori. ait credi, pediculos gignere qui uiperinis carnibus, aut earū iure ueſcanˀ, fieri ne id, an contra non fieri pediculos Dioſcori. dixerit his qui ea ueſcuntur. Multa enim in utrāꝗ partem afferri poſ-

Digitized by Google

C ſunt. Galenus, Pauluſq; Aegineta, quod hactenus legerim, nihil de pediculis his docuerũt, ſed alter quod ad hanc rem faciat tantũ dixit, per cutem totũ uiperinarum carniũ cibo purgari corpus: potuitq; cõmuni purgationis appellatione illa, pediculos etiã intelligere, qui, ut in pediculoſis a longa ualitudine fit, pellente corruptos humores natura, toto corpore aliquando gignuntur. Alter certius, longiuſq; deſcripta eadem uiperinarũ carnium poteſtate, ampliore adhuc uoce uſus, ait gigni in cute uiperarũ carnibus ueſcentiũ cuncta illa, quæ corrupti intra hominem humores gignere ſolent: numerauitq; ſcabies, lepras, labeſq; alias, in quibus extima uitiatur cutis, nulla pediculorũ priuatim habita mentione. Quodq; in his fit propria earum carnium poteſtate, fieri & in aliis poterit, quæ quod craſſum terreſtreq; in humore noſtro eſt, in exteriorem partem pellunt: in quo genere potuit & pediculorũ labes illa etiam cenſeri. Plinius tantũ pediculorum eodem libro his uerbis meminit. Ius, præter ſupradicta pediculos e toto corpore expellit. Quo uerbo uſus, negare uidetur, quod Dioſcorides, & ſi falſum mox dicit id eſſe, confirmat: niſi in expulſionis uerbo, non fuga & euectio intelligenda ſit, ſed ut in auibus, quæ pullos ſuos poſt incubitum excludere dicuntur, generatio, & quaſi ex occulto & priuatione in lucem & uitam protractio, nec aliud expellere uerbum, q; ad generationem excludere Plinio illic ſignificet. Quæ omnia longius dicta a nobis ſunt: quoniam non deſunt in græcis, in quibus contrario ſenſu μὴ γεννᾶν, quod eſt, non gignere legat̃. Nos in ambiguo communem lectionẽ ſecuti ſumus, præſertim negãte id fieri Dioſcoride. Variant in extremo capite non multo poſt antiqui Grȩcorũ codices, ſuntq; in quibus πρὸς εὐστομίαν, quod nos, ut ſuauius ori ſapiat, uertimus: & in quibus πρὸς εὐστομαχίαν, id eſt, ad ſtomachi utilitatem legatur. Habetq; utraq; lectio quo niti poſſit. In priore illa, & ratio, & cõmunis lectio eſt: in poſteriore, ratio, & Plinij auctoritas, qui eodem libro & capite ait. Exuritur cum ſale in olla, quem lingendo claritatem oculorũ conſequũtur, & ſtomachi totiuſq; corporis feſtiuitates.

De ſenecta Anguium. CAP. XIX.

γῆρας ὄφεως

SEnectus Anguium in uino decocta, dolori aurium infuſu, & dentium, collutione auxilio eſt. Addunt eam in medicamenta oculo-
D rum, ſed præcipue uiperinam.

BARBARI COROLL.

Plin. 20. cap. 23. & 20.

SEnectus Anguina, græce Geras opheos, a Catone Pellis Anguina dicitur, Coriũ anguis a Palladio, Leberis ab Hippocrate. Inuitat me Serpentiũ natura, ut præter ſupradictas de generibus earũ reliquis, quatenus ad Dioſcoridis extremũ uolumen attinet, breuiſſime attingam. Hæmorrhus, & Hæmorrhois, a ſanguinis effectu nominãtur, qui toto corpore percuſſis effluit. Ille mas, hæc fœmina eſt. Vtriq; colos arenaceus. Magnitudo palmorũ trium. Craſſitudine paulatim, in tenuitatem deſcendẽte. Inceſſu tardo, & directo ſerpunt, ruffis, ut quidam ſcribũt, pedibus. Maculæ per totas, multæ, partim atræ, partim candidæ, ſquamis aſperæ. Ob id ingredientes, ſtrepitu ſeſe produnt. Fœmina in aluum iacet ſerpendo, meatumq; uerſus caudam inferiore ſitu continet. Mas autem uerſus aluũ habet, ceruicemq; ſerpendo porrigit. Fœmina pernicioſior, ut ex cuius ictu dentes gingiuæ, ungueſq; decidant. Colore ſabuli uiſunt & Hammoditæ, maxillis Viperæ latioribus, cui & ſimilis eſt, niſi q; uiperæ color ſuffuluus. Hos & Cenchrias nominat Aetius, cubitales eos deſcribens, nigris maculis, cauda ſuperiore parte ſciſſa, & prædura: unde nomen inquit, Cenchriæ, ut cerchriam potius, q; cenchriam putem legendum. Nam Cenchrites, ſiue Cenchrinus, ſiue Cancros, aliud ſerpentis genus eſt, quod & Acontion, & acontitem, & acontiam aſpidem, hoc eſt, Iaculum uocãt aliqui: ut idem uoluit Aetius, longitudine cubitorum binum in exilitatem faſtigiatũ, uiride præſertim ſub aluum, ut milio, cum recens eius ſeges eſt, uideatur perſimile robuſtum. Pręterea ſe iaculi ſpecie proripiens, infeſtumq; ſaltui. Eraſiſtratus epar, colon, ueſicam affici eorum ſcribit, quos Cenchrinus peremerit. Arenæ colore, & ceraſtæ magnitudo, cubiti unius, ſummũq; duorũ, ſquarroſa cauda, binis in capite corniculis, ſiue quadragenis, ut Solino placuit, ſquamis uero in uerſum quendam ſub aluo conditis: eo fieri, ut crepitum ſibilo non diſſimilem ſerpendo edant. Inceſſu obliquo. Nono die interficit. Dryini a quercubus dicũtur, q; in radicibus earũ, ut Galenus inquit, uiuant, in Helleſponto copioſi, odore tetro, qui & eos prodit, ſi quis aggrediatur eos perimere. Olfactu multantur, nec alterius rei odorem præterea ſentire perhibent. Qui uero ſupergredit̃ imprudens, crura tumeſcere, cutem pedibus abſcedere, manus quoq; ipſas curantium eodem modo periclitari. Amplitudo bicubitalis. Præpingue corpus, muni-

tum, loricatūꝗ; ſquamis duriſſimis, in quibus Aeripennes muſcæ latitant, quæ ipſum animal conficiunt. Amphiſbæna ſimilis eſt Scytalæ tereti, & æquali corpore, uti ne caput utra parte ſit cognoſci poſſit. Amphiſbæna etiā biceps eſt, ut inquit Galenus, & utraꝗ; parte ingreditur. Vnde nomen. Cæterū nec Amphiſbæna, ut Aetius exiſtimat, interficit, nec Scytale, præterꝗ̃ chalcidica, eandem afferens quam uipera perniciem. Scytale tanta uarietate fulget tergoris, ut notarum gratia moretur obuios. Prima ponit exuuias. Hydros, ſiue Natrix primū in terra uiuit, & Cherſydros appellatur. Deinde in aqua. Similis eſt aſpidi puſillæ, præterꝗ̃ ꝙ ceruicem latam non habet ut aſpides. Nominatur ab Aetio & Parous, in Syria proueniens, modo æris colore, modo nigricans. Item Spathiuros apud Chalcidem, ex craſſitudine in exilitatem procumbens, lato capite. Sed neutrum genus inferre mortem. Ab eodem auctore Pelias, & Elaps produntur, ſed quia noti ſunt, deſcriptione, inquit, non indigent. Elaps & a Solino dicitur. Fit & Chamedraconū mentio. Sed omniū ſine dubio peſtilentiſſimū eſt animal, quod a triplici frontis apice, quaſi alba mitrula, & plane regio inſigni Baſiliſcus appellatur, palmorū ternum longitudine, ſufflauus, exacuto capite, cuius uel ſibilum animantes nullæ perferunt, præter Muſtellam, a qua uincitur. Auditus, conſpectuſꝗ;, momento perimit. Quicquid morſu eius occiditur, ipſum etiam extinctum, iacentemꝗ;, nullum attingit animal. Vulnus ab eo factū, ut inquit Eraſiſtratus, aureo colore obducitur. Ex ijs quas dixi peſtibus, alias eſſe ſurdas, alias haberi cæcas, quæ propterea Typhlini, hoc eſt, Cæciliæ uocantur. Prouidentia naturæ factū eſſe dicerem, niſi facile reſponderi poſſet ab imperitis, melius conſulturam fuiſſe, omnino nō peperiſſe, ꝗ̃ ſi captas oculis, & auribus peperiſſet. Ita em̄ leges naturę dicimus eadem facilitate, qua contemnimus. Atꝗ; utinā accuſare mala ſatis eſſet. Odimus & bona. Vſu certe comperi, haud temere alios naturæ taxatores eſſe, ꝗ̃ quibus uitia ipſa placent, impunitatem conqueſtione redimentibus. Sed hæc alterius curæ ſunt. Illud obiter admonendi ſunt lectores, ea quæ de ſerpentibus a neotericis dicuntur, præſertimꝗ; Arabibus, & eorum Principe (ita enim modo ſcholæ uocant, & Galeno quoꝗ; præferunt, ſi Dijs placet) uſꝗ; adeo negligenter & ſordide mandata eſſe literis, ita mendacijs haberi plena, ut non dico infantiſſimi, ſed plane omni rerum uſu uacui fuiſſe uideantur.

A

Baſiliſcus.

Auicenna, Raſis, & Serapion taxantur.

EX M. VERG. COMM.

QVam hic contra dentiū dolores Anguium ſenectā in uino, Paulus Aegineta in aceto decoquit, & quā hic ἔχιν, id eſt, Viperā dicit, ille Dipſaden uocat, non negligendo teſtimonio uagū quondā in Græcis uiperarū nomen fuiſſe, unaꝗ; hac appellatione plures huiuſce modi ſpecies nunc etiā intelligi poſſe. Nihil ſenecta anguis, ſiue anguina uernatio hęc aliud eſt, ꝗ̃ quod hyemalem torporem exuentes, appetente uere Angues, ſpolium relinquūt, & quā lubrica ſerpens exuit in ſpinis ueſtem, ut Lucretius cecinit, Græci γῆρας, id eſt, ſenectutem eam dixerunt. Plinius quod uere id fiat, Vernationem appellauit.

B

De Lepore marino. CAP. XX.

LEpus marinus Lolligini paruæ ſimilis eſt, qui per ſeſe tritus, aut cum urtica illitus, capillos euellit.

λαγωὸς θαλάσσιος

lolligo … tamar p… cado.

BARBARI COROLL.

LEpus marinus, græce Lagoos thalaſſios, animal puſillum, odore tetro. Inter Lolligines fere uerſatur, quibus & ſimilis eſſe dicitur. Venenū id eſt, alijs cibo, alijs potu, alijs contuitu. Siquidem grauidæ, ſi fœminā ex eo genere aſpexerint, confeſtim nauſea, & redundatione ſtomachi uitiū fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio eſſe marem tradunt, induratū ſale, ut in brachialibus eū habeāt. Eadē peſtis, in alto, uel tactu ſolo nocet. Veſcit eo unū tantū anial, ut nō intereat, Mulus piſcis, & tenereſcit. Inde ingratior, uiliorꝗ; fit. Hoīes ꝗbus in paſtu fuerit, piſcē olent, moriūturꝗ; totidē diebus, quot Lepus uixerit. Oīno incerti tēporis ueneficiū id affirmāt. In India uiuentē capi negāt, inuicēꝗ; illi hominē pro ueneno eſſe, ac digito quoꝗ; in mari tactū emori. Eſſe aūt ampliorē multo, quemadmodū reliqua orbis eius animalia.

Pli. li. 9. ca. 48. li. 32. ca. 5. & 11.

EX M. VERG. COMM.

NOuerūt terreſtrem Leporem in continenti agentes oēs, Marinū piſcatores, & qui ad mare habitant, informē magis offam ꝗ̃ piſcem: cuius formā ex ueteribus plures deſcripſerunt, inter uenenata ab hoc ipſo ſcriptore in ſexto uolumine numeratū, de quo tunc copioſius & certius ex Nicandro & alijs agetur. Hunc non ſatis certo intellectu, cum urtica ſimpliciter depilare cæteri interpretes dixerūt, cōem græcorū lectionem ſecuti, cui deeſt quod in melioribus adhuc in

Digitized by Google

C uenit, quodq́ʒ a Paulo Aegineta in ſexto uolumine tradit. Quorũ fidem & auctoritatẽ nos ſecuti, quod Dioſcoridi deerat adiecimus, cũ marina urtica illitũ leporem marinũ depilare uertentes. Paulus eñ his uerbis rem explet λαγωὸς θαλάσσιος λεῖος καταχρισθεὶς καθ᾽ ἑαυτὴν καὶ μετ᾽ ἀκαλήφης θαλασσίας τρίχας ψιλοῖ. Quod eſt, Marinus lepus conciſus, inunctuſq́ʒ per ſe, & cũ marina urtica pilos aufert. Idipſum & meliores Græci habent. Eſſe aũt in mari urticas, & homini medicinã facere, teſtatus Plinius pluribus locis eſt, qui lib. 9. cap. 45. totã earum naturã & in medicina uires pluribus locis deſcripſit. Teſtati & alij ſunt, quos breuitatis cauſa relinquimus.

¶ De Lepore terreſtri. CAP. XXI.

λαγωὸς χερσαῖος

TErreſtris Leporis inaſſatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus, qui ualetudine contracti ſunt. Affrictu, aut cibo facilem infantibus dentitionem præſtat. Exuſtum caput, & cum adipe urſino, aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum, poſt triduum a concubitu potum, conceptum adimere, partuſq́ʒ ſpem intercipere proditur. Vuluæ & alui fluorem ſiſtit. Comitiales iuuat. Contra uenena ex aceto bibitur, præſertim aduerſus concretum lac, & uiperarum morſus. Sanguis eius ſi calidus illinatur, uitia cutis in facie, uitiliginem, lentigineſq́ʒ ſanat.

BARBARI COROLL.

LEpus terreſtris, græce Lagos, & Lagoos cherſæos, & a ſtupore atq́ʒ metu, Ptox, & ab dormiendi habitu Derceumenos, Nicãdro, Lagides quoq́ʒ Strabo eos uocauit: dictus, ut Varro putat, non quaſi lenipes, ſed ꝙ Eloes Boētij leporem uocarent ita. Genus Leporum triplex. Italicum, Gallicum, ſiue Alpinũ: qui toti ſunt candidi. niuem eſitant algoribus, qua liqueſcente, rutileſcunt, raroq́ʒ Romam perferuntur. Adapis nomine Hiſpanum, quos, ut Polybius eſt
D auctor, appellamus Cuniculos. Quorum fœtus, uentre exectos, aut ab uberibus ablatos, gratiſſimo cibo Lautices appellant. Strabo Leberidas a quibuſdam appellari tradit ipſos Cuniculos: qui ab effectu Lepores Gæorychiæ, hoc eſt, foſſores ab ipſo cognominãtur. Ariſtoteles & Iulius Pollux Leporem etiam Daſypoden uocari tradunt. Alij diſtinguũt Daſypoden a Lepore. Inuenio & Chelidoniam cognominatum genus quoddam leporis a Diphilo. Sunt qui Plinium accuſent, ꝙ Leporem alium a Daſypode uideatur habuiſſe. Nec intelligunt, genus quidem unum ambobus eſſe, ſed diſcriminis tamen aliquid inter eos notari poſſe. Nam illud, quod a Plinio dictum uidetur eſſe Lepori coagulum, inutile. Daſypodi præcipuum. Lectionem arbitror corruptam, ut in Annotationibus libri undecimi docuimus. Nec illud tamen inficias eundum eſt, confundi ſæpe nomina, ut & Leporem pro Daſypode, & contra pro Lepore Daſypodem Lepores appellaſſe uideam. Dioſcorides certe Leporem, nec aliter uocare ſolet, opere toto. Apud nos certe Lepores montani, differunt a campeſtribus, in Tridentinis & Vicentinis alpibus frequentes, nigritia, magnitudine, ferocia, denſiore pilo, a cæteris diſtincti. De Lepore prouerbium dictum eſt, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, Leporis carnes concupiſcis, uſurpatum a Terentio in Eunucho.

¶ De Paſtinaca. CAP. XXII.

τρυγών

MArinæ Paſtinacæ radius, qui eius cauda enatus aduerſis ſqnamis reflectitur, dentiũ dolorẽ mitigat. Nã eos frangit & euocat.

BARBARI COROLL.

Plin. 32. cap. 2. & lib. 9. ca. 20.

PAſtinaca piſcis, græce Trygon, Turturis appellatione dicitur. Hæc quæ momorderit, ſi figatur in arbore, querna maxime, liberari qui ſit percuſſus, arborem ſicceſcere, auctores ſunt. Vt meminit Aetius. Paſtinaca dicitur, & inſecti genus, quod ab Ariſtotele, Staphlinus appellatur, uerticilli magnitudine.

EX M. VERG. COMM.

RAdium, quẽ nos aculeum in maris Paſtinaca diximus, Plinius appellat, nulla rei, ſed ſola nominis diuerſitate. Hanc Græci Trygona, Turturi æquiuoca appellatione, uocãt. Nec nobis ex antiquo ſcriptore aliquo cauſa ſatis patet, quod ſæpe deſyderauimus: quemadmodũ deſy-

Digitized by Google

derare nunc etiã cogimur, quis nam in ſedando dentium dolore uſus aculei eius ſit: neq; enim hic docet, inſpergendus ne, an imponendus dentibus ſit: an percuſſiſſe, conuulſiſſeue eo dentes oporteat. Poterunt diligentiores nouiſſe id, & neſcientes docere. A

De Sepia. CAP. XXIII.

σηπία

SEpiæ coctæ comeſum atramentum ægre concoquitur. Aluum mollit. Collyrijs e teſta factis conuenienter genarum ſcabriciæ perfricantur. Vſtum in ſua teſta, donec id quod cruſtoſum eſt abſcedat, poſtea tritum, expurgat uitiligines, furfures, dentes, & uitia cutis in facie. Elotum in medicamenta oculorum addi ſolet. Contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inſpuitur. Pterygia oculorum abſumit, cum ſale tritum & iniectum.

BARBARI COROLL.

SEpias Græci σηπίας uocãt, & Lolligines Theutidas, de quibus Matro græcus poëta cecinit. Solos piſciũ cognoſcere, quid atrũ, quid album ſit. Differunt Lolligines a Sepijs, toto genere, q̃q; & amicitia & ſimilitudine conueniunt. Eſt & Teuthos, magnitudine inſignis, qua ſola fere differt a Teuthide, ut Theuthos Lolligo, Teuthis Lolliguncula dici iure poſſit. Atramentum Lolligini ſuppallidum, nigrum Sepiæ. Inuenio & libi genus Teuthida, hoc eſt, Lolligunculam a Græcis uocatum. Thebani ridentur a Comicis, qui Sepiam opittolicam, gallum gallinaceum orthalicon, ficus tyca, hirundines cotiladas nominent.

Plin. lib. 9. capit. 29. & 51.

EX M. VERG. COMM.

IN uocibus uitium, & male ſequax earum ductus eſt. Nam quod ad rem pertinet, facile eſt, quod hic docet intellexiſſe. Duo enim in Sepia. Primum ſunt, quod duriore teſta intra eam clauditur: & quæ foris claudit, id teſta. Rurſus in exteriore teſta duplex rei ſubſtantia. Quod intus pumicoſum, & tenerius q̃ pumex: & quod foris ſiliceum, durius, cruſtaceum, & in quo cum aſperitate aliqua læuor eſt. Ex his in duobus tantũ medicas uires aliquas eſſe Dioſcorid. docuit: in eo quod teſta clauditur, uentrem mollire: & in eo quod claudit, aſperitatem palpebrarum leuigare, uitiligineſq; & alias his ſimiles corporis labes exterere: non tamen ſimpliciter, ſed cinerem eius. Quam ob cauſam addidit, crematã in propria teſta Sepiæ teſtam, &c. obſcure quidem, ſed neceſſario rei intellectu, ex eo quod ſequitur, donec quod cruſtaceum in eis eſt abſceſſerit. Cruſtaceum enim hic dicit, extimũ illud operimentũ, quale nos paulo ante deſcripſimus. Eſtq; ſenſus, cremãdam Sepiæ teſtam, donec extima illa pars, quam hic cruſtaceam dicit, ui ignis coacta, a reliquo pumicoſo corpore ſeparata ceciderit: integræ enim cocturæ indicium id erit. Poſt quã hic iubet, friatam in puluerem corpori inſpergi. Noſq; rei neceſſitatem, & Paulum Aeginetã ſecuti, ut legitur uertimus: qui de eadem hac re libro primo agens, κεκαυμένον σηπίας ὄστρακον dixit, id eſt, crematam Sepiæ teſtam. Idem etiã nobis auctor fuit, ut in extremo capite ſali foſſili adijceremus: quod in aliquibus græcorum adhuc legitur, & ab eo in exterendis oculorum unguibus manifeſte præcipitur.

B

De Mulo piſce. CAP. XXIIII.

τρίγλα

MVlorum aſſiduo cibo, aciem oculorum hebetari conſtat. Is marini Draconis, Aranei, ac Scorpionis morſibus medetur, ſi crudus atq; diſſectus admoueatur.

BARBARI COROLL.

MVlum, Græci Tryglen, goneatida, hoc eſt, barbatum uocant: dictum ita, quoniam ter anno pariat. Præfertur ex Ionia. Eſt ab hoc diuerſus, qui Trigolas appellatur. Item qui Myllos, de quo inter ſalſamenta, in Omotaricho diſſerui. Mulum piſcem Proſerpinæ, item Dianæ ſacrum fecere Græci: ut Citharon Apollini, Mercurio Bocas, Libero patri Cittulum, Apuam Veneri, Neptuno Pompilum.

Plin. lib. 7. capit. 18. 51.

EX M. VERG. COMM.

NOuerũt gulæ proceres, Mullũ piſcem Græcorum uocabulo, nunc etiã Tryglen ab omnibus dictũ, lautioribuſq; cœnis eum ſeruari, quæ de eo iactatur ubiq; uox indicat, non comedi

C à piſcatore Tryglen. Fuit huic cibo omnibus ſæculis gratia, nec uile pretiũ: in quo ſingulis ſextertijs ſingulæ rependerent libræ, ſi Iuuenali credimus, dicenti, Mullũ ſex millibus emit, æquãtem ſane paribus ſextertia libris. Hunc uenenatorũ multorũ morſibus non recentẽ, ut Barbarus uertit, ſed crudũ imponi Dioſcori. iubet. ὠμὸ enim in eo eſt, quæ uox Græcis crudum tantum ſignificat. Neſcioq́ ego, cur recentẽ potius, q̃ crudũ uertere ille uoluerit, cõmunemq́ græcarũ uocũ æſtimationẽ mutare, non leui ſane in medicina periculo, ſi crudum, & recens promiſcua ſignificatione miſceant. Multa enim in tota natura ſunt, quæ cruda uetuſtatem habent, & quæ cocta recentia dici poſſunt. Libet hoc loco gratias Plinio habere, qui ea quæ anguſtius a Dioſcoride dicta fuerant, latius explicauit. Hic enim marini Draconis, & ſimpliciter Scorpij, Aranearumq́ morſibus imponi Mullum iubet, nullo inter terreſtrem, & marinũ ſcorpionem, & araneas, & Phalangia diſcrimine. Plinius uero libro 32. capite 4. de hoc ipſo piſce agens, his uerbis rem docuit. Item contra Scorpiones terreſtres, marinoſq́, & Phalãgia illitus, &c. Qua Phalangiorũ uoce in eo remedio uſus, aliud & uenenatius araneorum genus q̃ Dioſcori. intellexiſſe uidetur. Hic enim non Phalangium, ſed ἀράχνην ait: eam intelligens, quæ in trabibus, parietibusq́ ſuas telas ſuſpendit. Quod totum peritiorum cenſuræ relinquimus, cõtenti quã debemus & poſſumus fide ſcriptoris huius uoces uertiſſe.

ὄρχις ἱπποτάμου

De teſtibus Hippopotami. CAP. XXV.

HIPPOPOTAMI teſtes exiccati, ac triti, contra ſerpentium morſus bibuntur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 8. capit. 25. 26.

EQuum fluuiatilem Hippotamon Græci appellant. Sanguine utuntur pictores. Geminus, ut Crocodilo uictus, ſuper Saiticam præfecturã, in Aegypto plurimus, in India quoq́, ut Oneſicritus eſt auctor, amne Indo. Celebratur inuentione ſanguinis trahendi.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinũ Italiæ fluuiatilis hic equus ſemper animal fuit, Romanæ tamen urbis & Cæſarũ
D fortuna ſuæ genti ſæpe id palã oſtendit. Viditq́ Ro. Po. in Aegypti Nilo ad Saiticam pręfecturam genitũ ambiguum, & cui æque in arida ac in flumine uita ſit animal, binis & quales in bubus ſunt unguibus, dorſo, iuba, & hinnitu equi: a quibus & flumine cõpoſito nomine, fluuiatilis equus dictus eſt. Roſtro pręterea reſimo, cauda torta, dentibus aprorũ aduncis, ſed minus noxijs. Depaſci eum ſegetes, teſtis Nicander eſt. Qui in Theriacis ſuis de eo ſic cecinit.

Ἵππον τὸν νεῖλος ὑπὲρ σάϊν αἰθαλόεσσαν
Βόσκει, ἀρούρῃσι δὲ κακὴν ἐπιβάλλεται ἅρπην.
Ος δ' ἤτοι ἐκ ποταμοῖο λιπὼν ζάλον ἰλυόεντα,
Χιλοὶ ὅτε χλοάουσιν ἔον δ' ἀπεχεύατο ποίην,
Τόσσον ἐπιστείβων λείπει βυθονέσσατίονπερ.
Ἐκ νέμεται γεγύεσιν παλίσσυτον ὄγμον ἐλαυνῶν.

Quorũ uerſiculorũ ea ſentẽtia eſt. Aut equi quẽ Nilus ſupra nigricantẽ Saim paſcit, aruiſq́ eũ noxiã immittit falcẽ. Hic ex flumine egreſſus, relictis cœnoſis fluctibus, cũ frumẽta flauent, & uirentẽ amiſerunt frondẽ, quãtũ a flumine ingrediens per arua ꝓgreditur, tantũ dentibus depaſcitur, retrogrado inceſſu iter faciens. Quod Plinius feliciſſime deſcripſit his uerbis. Depaſcitur ſegetes deſtinatione, ut ferunt, antea determinatas in diem: & ex agro ferentibus ueſtigijs, ne quæ reuertenti inſidiæ comparentur. Plures, nec paruifaciendas in medicina uires ei Plinius q̃ hic tribuit, quas licebit uolentibus multis locis in eo ſcriptore inueniſſe, præſertimq́ libro 28. capite 8. Quorum hic unum tantum probauit, quod ille ſcilicet ait. Teſticuli drachma ex aqua, contra ſerpentes bibitur.

κάστορος ὄρχις

de castoreo

De Fibrinis teſtibus. CAP. XXVI.

FIber ancipitis uitæ animal, plærunq́ cum piſcibus & cancris ex aqua uictum capeſcit. Huius teſtes ſerpentium uenenis aduerſantur. Sternutamenta mouent. Et in uniuerſum uarios obtinent uſus. Siquidem menſes ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. Secundas quoq́ eijciunt. Contra inflationes, tormina, ſingultus, uenena,

ixiamqꝫ ex aceto bibuntur. Lethargicos, & utcunqꝫ ueterno obdormi-ſcentes excitant infuſi. Cum aceto autem & roſaceo, olfactu & odoris ſuffitu, idem faciunt. Poti & illiti proſunt tremulis, conuulſionibus, et omnibus neruorum uitijs. In ſumma, calfactoriam uim habent. Eligi debent Teſtes qui ex uno ortu connexi ſunt. Fieri enim non poteſt, ut gemini folliculi in una membrana coniuncti reperiantur. Liquore intus ueluti mellis cæroſi, odoris grauis, guſtu acri, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circumdato. Quem fraude aliqui corrumpunt, conijcientes in follem gummi, aut ammoniacum cum ſanguine & caſtorio ſubactum, & ita exiccantes. Vanum eſt quod traditur, Teſtes ab ipſis euelli, et a ſeſe abijci, quum uenatu urgentur. Siquidem tangi nequeunt, ita ut in ſue ſuſtricti. Operæ autem precium eſt, diuiſa pelle melleum liquorem cum eueſtiente tunica aſſumere, & ſiccatum potui dare. A

BARBARI COROLL.

Fiber, quem Greci Caſtora uocant, ab extrema ora, ut Varroni placet uocatus, quoniã dextra & ſiniſtra fluminis maxime uideri ſoleat. Et antiqui Fibrum, inquit dicebant, extremum. Vnde ſagis fibriæ, & fibræ in auribus & iecore. Differt a Lutra Fiber ſola cauda, cætero pilus utriqꝫ, pluma mollior. Dicta uero Lutra eſt, ꝙ ſe in aquis lutet. Ob id græci eam ἔνυδρον uidentur appellaſſe Theodoro: qui tamen lutrin, non lutram conuertit. Plinius Enhydrinda ſerpentis nomen eſſe maluit, ut aquatilis colubri. Varro quoqꝫ non lutram a luendo, ſed Lytram tradit: quoniam ſuccidat, diſoluatqꝫ in ripis arborum radices. Cęterum teſtes Lutrę comitialibus prodeſſe docẽt experimenta, ut appareat cum Fibro cõmunem Lutrę proprietatem eſſe. Plinius e genere inquit, Fibrorum Lutris, ſed nuſqꝫ mari accepimus mergi. Archigenes iuſtũ uolumen de Caſtorũ utilitatibus conſcripſit. Plurimus hic in Ponto, morſũqꝫ hominẽ, nõ prius dimittit, ꝙ oſſa fracta cõcrepẽt, ut Solinus inqt. Naſcunt̃ & in Hiſpanię fluminibus Caſtores, ut inqt Strabo, cæterũ nõ ineſt uis illa medica, ut in põticis. Caſtorẽ porro dictum, ꝙ ſeſe caſtrẽt, ea ſe corporis parte redimentes, ꝓpter quã expetunt̃: & ponticũ eſſe canem, Seruius honoratus ꝓdidit. Nam qui Canis marinus dicit̃, piſcis eſt, & longe a Cane Pontico diuerſus. Eſt aũt marinus canis, etiã carmine Homeri celebris: cuius fruſta Romę, thuriani pulmẽti nomine uẽdebãtur tribus obolis in libras, Rutilij Ruffi ętate: qui res geſtas populi Romani ſcripſit. Hoc et a Plinio, Tomos Thurianus, ut ego quidem primus cõperiſſe ſuſpicor, appellatus eſt. forte a Thurijs oppido Italię, q̊ primũ e Sicilia ſit cõuectus. Athenęus & Thurionẽ, ſiue Thurſionẽ dici obſoniũ hoc latina lingua ſolitũ affirmat. Suauiſſimũqꝫ id ac lautiſſimũ fuiſſe. Strabo Galeotẽ hũc, & Xiphiã uocari tradit, & quemadmodũ capiat̃ oſtẽdit. Dictũ & Scyllã, & Lamiã, & Carchariã quoqꝫ arbitror a nõnullis. Vnde cõiectari liceat, aut eũ eſſe Thurionẽ, quẽ nos uulgo Sturionẽ appellamus: aut quod uerius exiſtimandũ eſt, ab eo quaſi delicato & cupediario piſce nomẽ accepiſſe. Notãdũ, Ariſtoteli aliud quodãmodo, ſed affine tñ genus uideri Scyllã, & Canẽ marinũ. Nã Scillaros apud eum pro Squilla parua ſumitur. Nec illud omittẽdũ, Phocænã apud eũ dici, q latine Tirſio uertat̃ a Theodoro gaza, ſiue Turſio, aut Torſio, ut Plinius. Delphino ſimilis, paulo triſtior, & roſtris canicularum ſimilitudine maleficus. Hũc puto eſſe, quẽ ab Athenęo mõ Thurionem, mõ Thurſionẽ, mõ Thurianũ pulmentũ uocari diximus, a Strabone Galeotem & Xiphiam, ab alijs Canem marinum, aut ſi nõ ijdem omnino ſunt piſces, quod & ratio nõnulla ſuadet, certe ſimiles fateri eos neceſſe eſt. Sunt qui græce Hyſcam, ſiue Hyccam, hoc eſt, porculum pro ſturione capiant. Mentionem Hyccę penes eundem Athenęum legas & Callimachum, qui eum piſcem Sacrum uocauit. Aliud uidetur genus eſſe ab Hycca, id quod Hyn, ideſt, ſuem uocant, qui ſit, ut Athenęo placet, idem cũ apro, ſiue capro, ut Archeſtrato, diuerſum, qui ſuem marinam Pſamitin, alij Pſammatida cognominant. Nam oppidulum Siciliæ quod Hyccara uocatur, ab Hyccarũ multitudine cognominatũ putant. Cyrenæi certe hunc non Hyccam, ſed Erythrinum, hoc eſt, quaſi Rubellionem appellabant. Sunt tamen qui & piſces Iulidas uocatos, Hyccas nominent, & Philetæ uerſum
Οὐδ᾽ ὕκην ἰχθῦν ἔσχατον ἐξέφυγε.

Pli.li.8.ca.30.

Lib.30.ca.3.

B

Strabo lib.3.

Digitized by Google

C ſic interpretentur, quia difficile ſit eos capere. Propterea & uermes, quos Inteſtina terrę dicimus, & Gręci Geſentera, & Iulos a noſtris, uulgari uoce Porcelliones appellantur. Numenius & Hyænam piſcem cõnumerat, qui an idem ſit cum aliquo ex prædictis, in incerto eſt mihi. Eſt & terreſtre quadrupes Hyæna, ut cõnſtat. Inter piſces & Syagris, a ſue dicta poteſt uideri: quanq̃ inuenio quandoq; ſcriptum Synagris. Diphilus & Capriſcum dici quendam ſignificat, qui & Mys uocetur. Niſi quis non Myn, ideſt murem, ſed Hyn, ideſt, ſuem legendum potius exiſtimet. Sunt enim & mures in piſcibus, quemadmodum & inter oſtrea.

EX M. VERG. COMM.

COntra multa hominis mala, uſa quondam antiquita s eſt, & noſtra ætas adhuc utitur Caſtoreo, pręſertimq; contra uenena aliqua. Quæ ueriſim ile eſt a Dioſcoride illuc numerata fuiſſe: ſed ea librariorum incuria excępto uno perierunt, idq; Ixias eſt, quod Barbarus Viſcum, ex Plinio interpretatur ubiq;: nõ ſatis certam nunc rem notiſſima Viſci appellatiõe indicans, uocumq; ſimilitudine Ixiam, & Ixon ſimul miſcens: cum tamen alterum in ramis arborum inueniatur, aucupio inſeruiat, & in medicina non penitus inutile ſit: alterum ad Chamæleonis aculeatę herbę radices naſcatur, omni careat uſu, & inter uenena ab hoc ipſo, & a Paulo Aegineta numeret: quemadmodũ in Chamæleone herba, & in uenenis lũgius ab hoc ſcriptore, et a nobis dicet. Nec animus mõ nobis eſt, Pliniũ, & Pliniũ ſecutos inſcitię, aut incurię arguere. Fecit em̃ ante nos id Leonicenus, oĩ doctrinarũ gñe clarus homo. Sed q̃d ad nos ptinet, legẽtes monemus, qm̃ nihil Viſco & Ixię idẽ ſit, nõ declinatio, nõ genus, nõ natales, nõ u ſus, nõ rei ſubſtãtia, maluiſſe nos gręca uoce in altero q̃ latina uti, & Ixiã uenenũ dicere, Viſcũ u ero q̃d in ramis arborũ natũ, multos habet in re noſtra uſus: ne uiſci audita uoce, crederent le gẽtes, hominibus ut auibus mortem uiſcum eſſe, abſtinenteſq; eo, quas habet utilitates amitterent. Certius de tota hac re in utroq; Chamæleone, & uenenis patebit legentibus, & a nobis dicetur.

De uulgari Muſtella. CAP. XXVII.

γαλῆ κατοικίδιος

MVſtella, quæ in domibus noſtris oberrat, ambuſta exenteratur, & inueterata ſale in umbra ſiccatur. Ea binis drachmis cum ui-
D no pota, aduerſus omnia ſerpentium uenena præſentaneo eſt remedio. Toxico, ſimili ſumpta modo reſiſtit. Eius uentriculus coriandro farctus, inueteratuſq;, percuſſis a ſerpente, & comitialibus potu auxiliatur. Cremata in fictili, podragicis cõfert, cinere ex aceto illito. Sanguine perunctæ, ſtrumæ iuuantur. Comitialibus etiam prodeſt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.29.ca.4. MVſtella uulgaris quam Græci γαλῆν, Cato Ecidion appellant.

De Ranis. CAP. XXVIII.

βάτραχοι

COntra omnium ſerpentium uenena pro antidoto ſunt Ranæ, ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iuſque earum itidem ſorbeatur. Contra inueteratos tendonum rigores pollent. Illitus earum cinis, profluentis ſanguinis impetus ſiſtit. Explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. Viridium Ranarum cruor, auulſos genis pilos renaſci prohibet, in ueſtigia euulſorum inſtillatus. Decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.42. RAnam Gręci & fluuiatilẽ, & marinã p̃dicant, etiamnũ ꝓ piſce, Batrachõ, & poetica uoce
51.li.32. cap.5. Batrachon uocãt, ut Iones: q̃d & apud Ariſtophanẽ & Xenophanẽ poetas legit. Batrachiõ & Chymiſtæ ſuũ habent, excellentis in auri cõfectione miraculi, ex putrilagine diuini laticis naſcentem, ſpecie Ranunculi, uenenũ p̃ſentiſſimũ, q̃d uel ſolo halitu minus prudentes opprimat. Hoc ab effectu Chryſocolla q̃q; dicit. Eſt & morhi genus Batrachos, tumẽtibus ſub lingua uenenis, cui ſimile fortaſſe Plinius. 26. uoluminis initio monſtrauit, rubentis ſub lingua duriciæ. Inter Ranas eſt & quę Phrynos gręce dicit, hoc eſt Rubeta, qa in uepribus uiuat, quãq; prius in

Digitized by Google

aquis, poſtea fit terreſtris. Perniciosa hæc, ut Cherſidros. Grandiſſima cunctarũ. Magnitudo A
teſtudinis paruæ, geminis quandoq; ueluti corniculis, ut inquit Plinius, dorſum exaſperat: inflatq; ſe irata, tam proterue audax, ut inſiliat quoq; proximum: quanq; ſuſpirio ſe frequẽtius, ꝙ morſu uindicans. Buffo inde, ut arbitror, à Virgilio & uulgo dicta, ueneficiorum plena, præcipue oſſiculis duobus: quorum in ſiniſtro latere inuentum, Apocynon uocãt, quia Canum impetus cohibeat. Recentiores lapidem in capite huius Ranæ haberi tradunt, ad dolores iliũ geſtatu probant, ſed qui uiua ea ſit exemptus: quales uulgo magna etiam copia ferũtur anulis: quanq; hunc elici potius, ꝙ eximi uiuentibus conſtat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur, ita dum ipſi feriando relaxant ſe, capitis onus deponunt: id mox in ſubiectam ciſtam e medio foramine collabitur: alioquin ea eſt illi inuidiſſima natura, ut lapidem eum, niſi tolleret, reſorbeat. Huic aliquando & cauda ab initio eſt, quam poſt amittũt: ob id in ſtagnis, cũ adhuc puſillæ ſunt, Mutili ruribus uocantur. Alterum genus, & hoc exitiale, Calamites dicitur, quando arũdinetis frutetiſq; roris linctu uictitans, ſine uoce, omniũq; minima & uiridiſſima: quæ ſi forte a bubus hauriatur, diſtendit eas. Hanc et Dryopetem uocari credimus a Plinio, quia inter frutices & arbores uiſatur. Eſt & genus uocalis paruæ, ſcandentis arbores. Inuenio & paluſtrem mutã inter uenena, hoc eſt, Eliobatrachon, diuerſam a Phrynõ: quoniam & ſigna, & medicinę uariant, præſertim Aetio. Ariſtoteles Ranas cões, Telmatiæos, aut Lymnæos, hoc eſt, lutarias & lacuſtres nominat. Varro luridã Ranã dicendo, pro Calamite uidetur accępiſſe: quoniam Pſilothrũ ſit, ut Plinius, idẽq; Varro affirmant, illud efficaciſſimum: quãq; & epitheton Ranarũ omniũ putant id poetę. Miror quãobrem Dioſc. Phrynõ, hoc eſt, rubetã lion, quod eſt lęuis, cognominari dixerit. Niſi quis Rubetæ duo gñã conſtituat. Lęuis, & ſine cornibus, ex qua delibutoriũ uenenũ, ſicut ex paluſtri quoq; Muta cõdit: & Aſpera cornutaq;, quę proprie ſit Buffo: cuius dorſũ paulo ante ſcabrũ eſſe diximus ex Aetij ſententia. Habetur & Batrachos halica, hoc eſt, piſcatrix rana, ſed inter piſces Ariſtoteli, Ciceroni, Plinio.

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt Ranis omnibus unum genus, nec idem color, aut ſimilis uita & mores. Naſcunt aliæ per ſe, conſperſis tantum æſtiuo imbre, littorum & itinerum puluerulentis harenis: quarum breuis uita, & nullus uſus eſt. Habent alię legitimo naturæ ordine in aquis ſuos natales, nec mare tantum, ſed profluentes omnes & paluſtres aquas incolunt. Sunt & quæ in ſicco agunt: B
quales Rubetæ, & quæ in harundinetis inueniuntur, Calamitę ob id appellatæ, inutiles, & ob uenenum ſuum lętales. Sunt & in fluuiatilibus & paluſtribus, quæ uiridi, & quæ liuido colore ſunt: quæ itidem tutius, & quæ non ſine periculo comedi poſſunt. Ex toto hoc genere ſerpentibus aduerſari intelligendæ ſunt, in profluentibus, aut ſtantibus aquis agentes, & in cibis utiles. Et quas hic uirides, nouum in palpebris pilorum incrementum prohibere dixit, in aquatilium illarum genere eo colore cognoſcendæ erunt.

¶ De Fele. CAP. XXIX.

REcens Felis in cibo nutrit, & facilem præbet aluum. Sale uero conditus, non ſuppeditat alimentum. Arteriam expurgat. Et uocem expedit. Illita, ſaliti caro, aculeos extrahit. Muria eius incipientibus dyſenterijs prodeſt, ſi in deſidentium fotus adijciatur. Fluctiones ſiquidem ad ſumma cutis elicit. Iſchiadicis infuſa medetur. αἴλουρος νεαρός

BARBARI COROLL.

SIlurus, piſcis eſt fluuiatilis, qui & alibi quam in Nilo naſcitur. Aetius, Silluarion, ut puto, uocauit hunc, cuius felle ſuffuſos oculos inungi cum attico melle pręcipit bobus. Ariſtoteles uidetur Silurum intelligere Theodoro, cum Glanim piſcem nominat. Pli.li.9.c.15.51

EX M. VERG. COMM.

THyños pręcipuę magnitudinis in mari piſces, æquant in fluminibus aliquot naſcentes Siluri, priuatimq; in Aegypti Nilo. Vnde maxima eis ad ganeam laus in poëtis & gloria. Feroces ijdem uti in piſcium genere, & qui non aliter quam hoſtes in aqua latrocinentur, obuia quæcunq; appetentes, & quod in ferocioribus rarum eſt, multo prolis amore. Aedita a fœminis oua, mares in hoc genere ne pereant cuſtodiunt, tantopere ſibi ſeruandiſq; rerum generibus natura conſulit. Crediderunt iuniores aliqui, Siluros eſſe quos noſtra ætas Sturiones uocat, ſed falſo. Thynnis enim ſimiliores Siluri ſunt, & eorum magnitudinem æquantes.

C ## ❡ De Cerro piſce. CAP. XXX.

σμαρίς CErri ſaliti caput exuſtum, excreſcentes ulcerum oras, puluilloſq; reprimit. Nomas cohibet. Thymos, clauoſq; abſumit. Caro nõ ſecus atq; ſalſamentũ ꝓdeſt a ſcorpiõe ꝑcuſſis, aut a cane demorſis.

BARBARI COROLL.

DE Smaride, ſiue q̃d idẽ eſt, Maride, in ſequenti mentione dicit̃. Illud in tranſcurſu nõ ſilebit̃, Maruda genus etiã mẽſurę dici apud Ariſtote. quę ut inqt Iulius Pollux, heminas.6.capit.

VERG. MAEnis cõgeneres, de quibus mox dicet̃, Smarides ſunt, tã ſimilibus inter ſe notis, tamq; mixtis natalibus, ut mutatis iamp̃ridẽ appellationibus, non facile nũc ſit alterũ genus ab altero ſecernere. Id ego non auſim quod alias dixi, procul a mari natus homo. Poteram & ipſe hoc loco quæ Plinius, Athenæus, pluresq; alij de utroq; hoc genere longius tradiderunt, in unum collecta coaceruare, ſed nihilo magis res patuiſſet.

❡ De Mænis. CAP. XXXI.

μαινίς MAEnarum ex capitibus cinis ſi illinatur, calloſas ſedis rimas abolet. Eius etiam garrum corporis putredines collutione ſedat.

vulgo mu- renas ./

BARBARI COROLL.

Pli.li.32.ca.11. MAenas græci Mænidas appellant, laudatiſſimas e Lipara. uulgus Mænulas. Aleculam quaſi ex Plauto Theodorus interpretatur. Ego Aleculæ uocabulum generale credo, idem apud nos ſignificans quod apud græcos Anthracides, ut in Halme demonſtrabimus. In Pãnonia piſciculum quem Menapij & Belgę cæteri copioſiſſime uenantur & inueterant, Arengam nocantes, ipſi Alecem hodie quoq; nominant. Similes inter ſe uult Speuſippus eſſe Męnas bo-

D acas, et Smaridas. Candidiores nẽpe Mænas. Sunt qui Boacas, ſiue Boecas appellent, hoc eſt, Leucomænidas. Smarides uero, ſiue Marides, ſunt quas nõnulli uocant Cynoſeuma, ut inqt Athenæus. Ariſtophanes byzantius, ſolus non Bocas, ſed Boopas uocandos exiſtimabat: quia parui eſſent, & magnos oculos haberent. Miror unde Theodorus Cerros interpretetur, quas gręci Smaridas appellant. Sũt quidẽ Gerres, Plinio, Martiali q̃q; inter uiles, ut illo uerſu,

Fuiſſe Gerres, aut inutiles Mænas, Odor impudicus urcei fatebatur.

ſed diuerſos a Smaridibus, ut in Caſtigatione Pliniana diximus.32.libro.

VERG. NOn cinere Męnarum in medicina tantum Plinius utitur, ſed carnibus etiam: quibus impoſitis, docet uerendorum puſtulas ſanari.

❡ De Gobio. CAP. XXXII.

κώβιος GObius recens in ſuillum uentrem coniectus, ſi contuſa rima in duodecim aquæ ſextarijs, donec duo ſuperſint decoquatur, & ſub diuo refrigeratus potui detur, aluus ſine moleſtia deijcitur. Illitus cõtra ſerpentium canumq; morſus auxilio eſt.

BARB. Pli.li.9.ca.57. GObius, & Gobio uocat̃ & gręce Cobios. Plinius quoq; p.c. ſcribit, nõ per.g. ſecũdo &.30. uolumine. Præfert̃ nigro cãdidus. Deterrimus omniũ eſt, q uiridis appellat̃, etiãſi grandiſſimus, quem Diphilus Caulinem dici teſtis eſt. Gobios ſaxatiles, ſunt qui Cothonas dici putent. Siculi certe Gobium, non aliter q̃ Cothonem uocabãt. Sunt & fluuiatiles q̃dam Gobij.

VERG. IN mortario tuſum antea iubet ad deijciendã aluũ Paulus Aegineta decoqui in aqua Gobiũ. Piſcis e uiliſſimis eſt. Ob quam cauſſã in Satyra Iuuenalis ait. Nec mullũ cupias, cum ſit tibi Gobio tm̃ In loculis. Laudauit contra Martialis in xenijs dicẽs. In Venetis ſint laura licet cõuiuia terris, Principiũ cœnę Gobius eſſe ſolet. Plinius paulominus q̃ in eo genere Gobium numerauit, in quo terreni piſces cenſentur: quoniam paluſtris, & quaſi incola terrę ſit contra aliorum piſcium naturam. Declinauerunt ueteres latini in ſecunda & tertia declinatione eundem ſignificantes, ut ex pauloante citatis exemplis aperte patet.

❡ De Thunno. CAP. XXXIII.

ὠμοτάριχον COnditanei Thunni caro, quã Omotharicõ uocãt, ſumpta, ijs auxiliant̃, quos uipa noĩe Preſter, momorderit: ſed oportet uinũ q̃ plurimũ ſubinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. Cõtra

acrimonias eſitatorum maxime ualet. Canum moſibus utiliſſime illinit. A

BARBARI COROLL.

OMotarichos e Thynno, ſalſa caro dicitur, Thũnina uulgo. Paulus Tarichon, ſiue Tarichos, hoc eſt, ſalſamentum. Differt autem a Salſamẽto Salgama, ut ex Columella facile colligitur. Salſamenta Græci duorum generum fecere, Horæa, & Thũnia. In Horæo, quod a tempeſtiuitate uidetur appellatum, macra pinguibus, in altero macris pinguia pręferri: quæ Cybia dicuntur. Inter macra ſunt, ut inter pinguia Cordylæ. Horæa ex Pelamyde, id eſt, Lutaria minore fieri. Thunnia ex maioribus: quas aliqui Synodontidas appellant. Aliud genus uidentur, ꝗ Synodontes uocantur, & a noſtris Dentices. Similis eſt Pelamydibus & qui Triton, ſiue Chelidonias uocatur. nam Chelidon, aliud genus eſt, Polypo, ut inq̃t Diphilus, ſimile. Adijciamus obiter & prouerbium, quod fertur. Salſamentum putre cunilam bubulam deſiderat. Item & illud.. Salſamenta ſimul ignem uidere, cocta eſſe. Crates ſalſamentum celebrat Elephãthinon a ſe uocatum: cuius & Ariſtophanes meminerit, ſicut Omotarichon Alexis. Inueniõ & Hemitarichon: & quod ab hoc plane differt Hemineron. Vtrunq; Salſamẽti genus eſt. Sed Hemineron e Coracino: quem Alexandrini Hemineron appellãt. Dicitur & Peltes, & Saperda Coracinus, & a nõnullis Aeolias Meotide ſtagno cõmendatiſſimus: quanq; alius piſcis eſt Aeolias Epicharmo. Nam & Saperdam Photion ꝓ Apua inueterata & arundinibus infixa capit. Item pro Succidia, & Larido, quod Paphlagões, inquit, Ionden quoq; appellant. Laudantur in ſalſamẽtis Delcani, a Delcano amne dicti, quos aliqui Leptinios, & Lebianos cognominant. Item Mylli, quos & Platiſtacos, & Plaſtacos nominant, utiq; maiuſculos. ſed cum parui ſunt, Gnotidia, ſicut media ætate Myllos. Sunt tamen qui Platiſtacos, & Plataces eoſdem eſſe cum Coracinis putant. Inter Salſamenta precioſa, eſt & quod Spondylos uocatur. Athenæus certe id, quod in capite Mugilum Echinata ſpecie conſpicitur, Spondylum dici meminit. Item eſt ubi & ipſum Horæi ſalſamẽti Spondylum cõmendari ſcribat. Sexitana, ſiue Gaditana, ex Orcyno, quę Clides & Clidia, hoc eſt, ex eo Iuguli dicuntur. Quemadmodũ ex Antaceis uo- B
catis maxillæ, palataq;. Antaceis nomen uidetur amnis dediſſe, in Meotim lacum aſiatica parte influens. Magnitudine ſunt Delphinis pares, & ipſo Cimerij Boſphoro gelu fodiuntur plęrunq;, nullis oſſibus ſpiniſq;, ut Herodoto placet. In Boryſthene copioſi, carne pręduleí, ut ait Plinius. Ex Orcyno ſunt & Melandryæ. Sed et pubes eius tota ſalem accipit, admodumq; pinguis eſt. Pamphilus Melandryn, genus Thynni grandiſſimũ eſſe ſtatuit. Diphilus piſces quoſdã ſalſamentarios uocauit Coſtas. Aetate noſtra Gręci piſcem Hyſcã, de quo ſupra dixi, tribus nominibus inueterant. Rhachin partẽ eius Dorſuariam & Spinalem uocantes. Quàm noſtrũ uulgus, ſchinalem corrupte appellat. Pleuram, ideſt, coſtas & latera. Hypocœliõ, ideſt, aluum eius atq; pubem. Hunc piſcem, ut teſtati ſumus, Italia Sturionem modo uocat.

EX M. VERG. COMM.

QVem compoſito ex crudis Thyñorum carnibus et ſalſura nomine Omotarichõ hic nominat, cęteri oẽs ſimplici plærũq; Tarichon dicũt. Salſamentũ q̃d piſciũ carnibus & ſale conſtat, non ſimplex, aut unũ, ſed quot fere ſunt in Thynnis ætates, corporis partes, habitus, loca, & piſcationis tempora, tot etiam nominibus ab antiquioribus græcis diſcretum, nec Thynnorum tantum, ſed aliorum etiam piſcium quorundam carnibus confectũ. Eius rei longiorem hiſtoriam Athenæus libro primo Dipnoſophtſtæ ſui proſecutus eſt, quæ græcarum literarum peritis in eo legenda relinquimus. Eius autem linguæ ignaris in Barbaro, qui licet breuius q̃ oportebat ex ſcriptore illo plæraq; collegerit, plura tamen q̃ in latinis inueniri poſſint exſcripta ab eo in Corollario ſuo fuerunt.

¶ De Garro. CAP. XXXIIII.

GArrũ omne quod ex piſcibus, carnibuſq; ſale maceratis liquamen eſt, illitum, depaſcentia ulcera ſiſtit. Morſis a cane medetur. Dyſentericis, atq; iſchiadicis infunditur. Nõnullis ut exulcerata adurat. Alijs autem ad laceſſanda, quæ ulcera non ſenſerunt. γάρρον

BARBARI COROLL.

GArus, & Garũ dicitur, a Garo piſce, ex quo olim conficiebaẽ. Poſtea ex Scombro piſce. Pli.li.31.ca.7.
Laudatiſſimum in finibus Carthaginis ſpartariæ Cætarijs, quod Garũ ſociorũ appellabaẽ, ſingulis millibus numum ꝑmutantibus, congios pene binos. Nec liquor fere ullus, præter unguenta, maiore in precio erat. Scombri quidẽ Mauritania, Beticaq;, & Carteia ex Oceano in-

Digitized by Google

C rantes capiebantur, ad nihil aliud utiles. Græci optimum Gari genus putant, quod Hæmation, hoc eſt, Sanguiculum appellāt, ex inteſtinis Thynni, cum brāchijs, ſanie, ac cruore. Garū, & Clazomenem, & Pompeios, & Leptin nobilitauit. Vitium huius eſt Alex imperfecta, nec collata fex, neutro dumtaxat genere, ut Plinius atꝙ Flaccus, & primus omnium Plautus efferunt. Si quidem & græci liquamen uocant id, quod puriſſimum ex eo fluxit: id autem quod fecis inſtar in cophino (ita enim uocant) obmanſit, Alex. Vnde liquiminarij dicantur. Quō etiā pro liquore accipitur, promiſcui gregarijꝙ piſcitij: ut iam ad Oſtrea Echinos. Vrticas, Cāmaros, Mulorum iocinora pertineat. Cāmari ſunt, quos græci quoꝙ Camaros appellant: itemꝙ Aſtacos. Eſt ubi Alecem uero Galeculam fœminino genere ueteres appellant, minutum, uilemꝙ piſciculum, ut eſt apud Catonem, atꝙ Plautū. Columella riualem nominat Aleculam, inter piſciculos, & incrementi parui fluuiorum animalia. De hac uoce quid ſentiremus, in Mena & Halme diximus. Cœpit uero Garum & priuatim ex inutili piſciculo, minimoꝙ cōfici. Apuam noſtri, Aphyen græci uocant: ꝗa non alio principio fere, ꝙ ex pluuia naſcat̃, quaſi Dypſphyes: ob id Apulas Theodorus, nunc Apuas cōuertit. Eundē Aphritida ꝗꝙ nominãt, & Gonōthalaſſion: qm̃ ex ſpuma tm̃ marina coaleſcat̃. quanꝙ Aphyarū multa gn̄a notant̃. Sed Aphritis omniū p̄ſtantiſſima eſt. Quā & Aphrō, & Aphryan ꝗꝙ uocāt. Quæ uero int̃ has alba ē, Cibotis appellat̃. Meretriculas Athenis fuiſſe quaſdam legimus Aphyas cognominatas, ꝗa graciles & cādidę magnos haberēt oculos. Gręci Phalericas maxime ꝓbabāt Aphyas. Foroiulienſes, ex piſce quē Lupū uocāt, ipſi Garū faciūt. Creuerunt deinde ad infinitū gn̄a. Nā et ad colorē mulſi ueteris fiebat, tā dilutę ſuauitatis, ut bibi poſſet. Aliud uero, ad caſtimoniarū ſupſtitionē etiā ſacris Iudęis dicatū, ex piſcib. ſquama carētib. Garus latinū nō habet nomē, ut Auſonius poeta autor ē, ꝗ & liquorē Sociorū uocauit. Nec ſētio cū ꝗbuſdā, ꝗ Auſoniū poetā id uelit dicere ꝗd nō dicit, quaſi ſociorū Garū appellauerit antiꝗtas: ut Gręcū nomē Garū, latini nominis, hoc ē, ſociorū acceſſiōe molleſceret, ita ut quaſi gręcū uideri deſineret. Nō hoc Auſonius intelligit, ſed illud. Malle ſe inꝗt uocare Muriā, cū ſciētiſſimi ueterū, & uocabula gręca faſtidien-

D tes, latinū in Gari appellatiōe nō habeant. Sed ꝗcūꝙ inꝗt nomine liquor iſte ſociorū uocetur,

Iam patinas implebo meas, ut parcior ille Maiorum menſis Apuarum ſuccus inundet.

Mendoſus erat locus. Nam & pro in gari appellatione, legebat̃ ignari. Et pro apuarum, apalaria. Vtrūꝙ lectioni ueræ legitimeꝙ reſtitui. Differt porro Garum a Muria, & Alece: ꝙ Garū ex extis Scombri, & quondam Gari piſcis fiebat. Muria ex Thynno fere Antipoli thuriam: inde uero & Dalmatiā nobilitans. Quanꝙ Muria, ſiue Muries Catoni, Palladio, Columellæ nō liquamē ex piſcibus, ſed ſalſilaginē facticiam ad caſeos cōdiendos, uinaꝙ ſignificat. Erat & ſua ueſtalium Muries, ut inꝗt apud Feſtū Verrius, certis pręſcriptiſꝙ rebus condita: ut quę ritualis eſſet, & ad religionis quęſita cerimonias. De Alece ſupra dictum eſt. Habetur & Halme dicta, latine Salſugo, & Salſilago, apud Dioſcoridem & Plinium. Quanꝙ in medendi uſu Salſugo hęc, a Muria nihil diſtat. Habetur & Halos achne, hoc eſt, ramentum quoddā ſalis atꝙ ſpuma, cuius mentionē apud latinos in Plinio tm̃ cōperi. Habet̃ & Oxalme appellata, ꝙ ex aceto & ſale fiat. Nā Gari genus acidi Oxigarū appellatū, ipſo nomine ſignificat. Columella Oxigarū Moreti genus facit, & Oxiporū ꝗꝙ dici poſſe uult: rationē eius cōdendi totius oꝑis fine reddit. Videt̃ id nominis habere. quia cum uſus exigit, aceto Garoꝙ diluit̃. Sunt & ſua medicis Oxypora, ſicut & Hydrogara, & Oenogara, & Eleogara. Alioqui Eleogaron & ferculi genus erat delicati, quod Sibariticum, miſſum in cœnis appellabāt: qm̃ Sibaritę quo āno id ganeæ inueniſſent, perijſſent, autore Spartiano. Inuenio & Oxiliparō genus eſſe iuris, in quo Raiæ, ac cęteri eius naturę piſces mādi ſoleāt. Iſicia quid ſint, nemo ignorat, ſed e piſcibus inueniſſe primus traditur Heliogabalus, inter ganeones potius ꝙ Romanos principes dicendus.

quid garum fr muria.

helio gabalꝰ

EX M. VERG. COMM.

SAtis in Garo nobis fore credimus, ſi quę corrupta in hoc capite ſūt, in antiquā & uerā lectionē inſtaurata fuerint. Quod fiet, cum breuiter dixerimus, eſſe Dioſcoridi Garū, nō ut alijs, ꝗd feculentū carnoſūꝙ in eo ſubſedit, ſed ꝗd liꝗdū, & aquæ mō fluens ſupnatat: neꝙ in piſcibus tm̃, ſed in animalium carnibus Garū etiam dici, ꝗd ex earū ſalſura exſudatū, ſiue ut Columella ait, exſaniatum fluxerit. Et qm̃ liquidum ſit, ideo in medicinæ uſu, non illitum dicendum, ut cæteri interpretes uerterunt, impreſſi tantum codicis lectionem ſecuti, in quo κατανλατόμενον, quod illitum ſignificat legitur: ſed ut nos diximus, meliorum fidem ſecuti, ſi eo foueantur. καταντλούμενον enim, eſt quod uerbum certam in græcis habet ſignificationem, cum liquore aliquo quidpiam fouemus. Quod totum rei neceſſitas exigit. Fouemur enim liquidis, & inſpergimur, non illinimur. Poſt quam uſus in ſtrumis, & canum morſibus rationem aliam docere

Digitized by Google

aggreſſus; non ἐνίοτε aduerbio, quod interim, & aliquando ſignificat Dioſcorides ait, inteſtinorũ tormina & coxẽdices ſanari, ſed uerbo ἐνίεται uſus, inijci & infundi Garũ oportere dixit: leuis in una tãtũ litera lapſus, ſed qui uſum Gari in his malis, & oẽm huius ſcriptoris hac parte intellectũ confundat. Quod aniaduertere alij interpretes debuerãt, nec tam incerto ſenſu. A

De Iure piſcium. CAP. XXXV.

RECentium piſcium Ius, modo per ſe, modo ex uino potum, aluum ſubducit. Priuatim ad hunc uſum conficitur e gobijs, & ſcorpionibus, & iulide, e percis, & recentibus alijs ſaxatilibus, nec uirus recipientibus, ſimpliciter cum aqua, oleo, & anetho. ζωμὸς ἐκ τῶν πετρῶν ἰχθύων

BARBARI COROLL.

SAxatiles Græci uocant Petreos, quos ſaxoſum mare nutrit, ut Merulę, Turdi, Elephetides, Menaluriæ. Tria enim ſunt piſcitij marini genera, ſiue littoralis. Limoſa regio planum piſcem educat, ut Soleam, Rumbum, Paſſerem. Harenoſi gurgites pelagium, ut Auratam & Denticem. Saxoſum littus, Saxatilem. Inter quos principatus gulæ Scaro. Deinde Turdo, ac Merulæ. Poſt hos Iulides, Phycides, & Percides, hoc eſt, Percæ laudantur ab Aetio. Iulidas Theodorus in Ariſtotele conuertit Iuliam, Diphilus Phycidas, & Phycenas, quaſi genera duo, ſed uicina tamen inter Saxatiles enumerat. Porro contrarij Saxatilibus uidentur, quos Hippocrates Planetas, & Cymatophlegas, hoc eſt, Errones & fluctiuagos appellat. pisces saxatiles.

EX M. VERG. COMM.

SAxatiles, qui a Dioſco. numerãtur hoc capite, cuncti piſces ſunt: non ideo tamẽ, quod Barbarus fecit, mutandus capitis titulus erat. Neq; enim de carne eorũ agitur hoc loco, ſed de eſculento iure, quod coctis piſcibus his fit, quo deijci poſſe aluũ hic ſcriptor ait. Sunt autem Ariſtoteli, Plinio, multiſq; alijs Saxatiles piſces, quos ſaxoſum littus nutrit, in ægrotantium cibis a Paulo Aegineta ſæpe laudati. Eorum iure hic deijci aluum iubet, ſic tamen, ut ſimpliciter, id eſt, nullo addito condimento, aut ſapore alio, in aqua præter ab eo numerata, oleum & anethum coxiſſe eos oporteat. Nos ſalem ex ueterum codicum lectione, & Paulo Aegineta adiecimus. Quod & antiqua Dioſcorid. interpretatio habet. Cuius licuit mihi uidere antiquiſſimum, & Longobardis literis ſcriptum codicem, incorruptæ antiquitatis, multa adhuc ueſtigia ſeruantem, in quo etiam ſal oleo, anethoq; additur. B

De Cimicibus lectularijs. CAP. XXXVI.

CImices, qui in cubilibus enaſcuntur, cauis fabarum incluſi, ſi ante febriũ ſignificationes ſepteni deuorẽtur, quartanis auxilio ſunt. Et citra fabas illiti, percuſſis ab aſpide proſunt. Vuluarum exanimatiões olfactu reuocant. Poti cum uino, aut aceto, adhærentes ſanguiſugas abigunt. Triti, & urinariæ fiſtulæ impoſiti, ſtranguriam leuant. κόρεις

BARBARI COROLL.

CImices lectarios, græci Cores Clinicos appellant, ad differentiã ſylueſtriũ, in maluaq; naſcentiũ, ut arbitror. Aduerſant aſpidibus Cimices, adeo, ut gallinas quo die hoc animal ederit, interfici ab illis negent. Contra Cimicibus Scolopendra, ut quæ ſuffitu necet eos. Pli.l.29.ca.4.

EX M. VERG. COMM.

FOediſſimum ſane animal, dictu quoq; faſtidiendum Cimex: ob quem non male deſcenſurus ad inferos Bacchus, in lepidiſſimo græcorum Comico, iter illud oſtendi ſibi precabatur, & eas dari cauponas, in quibus pauciſſimi Cimices eſſent. Nihilominus concordia illa rerum, & repugnantia, quæ totam duce natura explet medicinam, quod homini prodeſſet, aliquid in eis eſſe uoluit, non omnibus. nam in lectis inueniuntur Cimices: inueniuntur, & in oleribus aliquot: præſertimq; in Malua, quos Plinius Agreſtes nominat. Sed his tantũ qui circa nos nati contra quartanas a Dioſcori. numero ſeptem cauis fabarum incluſi deuorari iubentur. Quod remedij genus falſum, nec referendũ Plinius dixit, damnauitq;, agreſtibus tantum Cimicibus id tribuens: & præter fabas, ouo, ceraue includi oſtendens. Quod miretur aliquis in eo, qui noua, ſuperſticioſaq; hæc in medicina remedia magnopere amaret. Nos in plæbe & agro uidimus aliquãdo id fieri, dariq; in cunctis febribus ſorbendos, tritos in

Digitized by Google

C püluerem Cimices. Contra aſpides prodeſſe eoſdem teſtis itidem Plinius. Sed quod nouiſſe in Dioſcoride oporteat, non κατακλασθέντας, id eſt, illitos, ut fere Græci omnes habent; ſed ut in melioribus adhuc legitur, καταποθέντας, quod eſt, deuoratos.

De Millepeda. CAP. XXXVII.

κουβαρίς

Millepedæ, quæ ſub aquario uaſe ſtabulantur, animalia ſunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu, contrahunt in orbem. Hæ ex uino potæ, difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. Millepedas illini anginis utiliſſimum. Tritæ, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium, addito roſaceo, conuenienter inſtillantur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 29. capi. 6. li. 30. ca. 5.

Onos, latine Millepeda, Centipeda, Multipedaq; dicit: Græci & Oniſcon, & Tilon quoq; uocant: Galenus & Cyamon, a fabæ ſimilitudine, fuſcum colore. Photion & Iulum dici credidit. Sed Iulus Vermis terreus eſt potius, quem Lumbricũ uocamus. Athenæum ſequor. Piloſa hæc, & arcuatim repens. Aliud genus Multipedæ habetur, quæ non arcuatur, Seps uocata, & Scolopendra minor: quæ pernicioſa quoq; eſt. De hac paulo poſt tractabitur. Illud meminiſſe oportet, Onon & Millepedam uocari & quoddam locuſtæ genus, ut dicetur. Oniſcos & piſcis eſt, quem nos Aſellũ dicimus, duos in capite lapillos, & cor in uentre habens ſolus omnium: hunc Græci etiam Banchon, & Chellaren, ſiue Gallarian appellant. Eſt & Mugilis genus unum cognomento Banchos, id uidelicet, quod ab Ariſtotele Chelones dicuntur, omnium minimi. Porro non deſunt, qui inter piſces Onon ab Oniſco dirimãt, Onon & Gadon uocantes, Oniſcon uero Gallarian, ſiue Galleridan, atq; Maxinon. Nam Onias Scari genus eſt. Sunt enim Scari alij Oniæ, alij Aeoli cognominati. Oniſcos porro Hippocrati uulnerarium inſtrumentum eſt, ad luxata corporum, Aetius Oniſcon marinum, ad uitia interaneorũ commendat. Piſcem intelligat, an uermem, non ſatis ſcio.

D

EX M. VERG. COMM.

Notæ omnibus Multipedæ hæ, nullibi non in humidis & aquoſis naſcentes: Græci a liuido colore ὄνους, quaſi Aſinos eas uocauerũt. Antiquiores Romani a numero pedum, noſtra ætas & gens a totius corporis ſpecie Porculos uocauit. Eas nos in aquoſis & humidis agere potius, q̃ ſub ſitulis diximus, Paulum Aginetã, & rem ipſam ſecuti. Frequentiores enim in humidis, q̃ ſub aquarijs uaſculis inueniuntur: & ille non ὑπὸ τὰς ὑδρίας, quod eſt, ſub hydrijs, ſed ὑπὸ τὰς ὑδρείας, quod eſt, ubi hauritur & tractatur aqua, inueniri & agere Multipedas has dixit. Meminit earum lib. 5. de animaliũ hiſtoria Ariſtoteles, quo loco de pediculis animalium agit, quos in piſcibus ſimiles Multipedis his eſſe dixit, præterq; in cauda, quã illi latiorem habent. Vocauitq; ὄνους πολύποδας, id eſt, Multipedes aſellos, quoniam ὄνου, id eſt, aſelli nomen hoc commune uagumq; per multa animalia in græcis ſit: nam & in quadrupedum genere, piſcium, & locuſtarum aſelli nomine aliquid indicatur: quam ob cauſam Multipedes ille adiecit, idq; animaduententes latini ueteres, a pedum numero Multipedas eas uocauerũt.

De Blatta piſtrinaria. CAP. XXXVIII.

σίλφη ἐν τοῖς ἀρτοκοποιοῖς

Blattæ eius quæ in piſtrinis inuenitur, interanea trita, aut cum oleo decocta, aurium dolores inſtillatu mitigant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 29. ca. 6.

Blattas, Græci dicunt Silphas: ridendo cuiuſdã errore, qui Silphiophoron Cyrenis agrũ, hoc eſt, ut Catullus inquit, Laſerpitiferũ, a Blattis cognominatũ, ratus Blattiferũ, conuertit in Strabone. In his pinguitudo quædã eſt, capite auulſo, quæ celerrime trãſit in uermiculũ. Plura earũ genera: Molliũ, & q̃d Mylloecon appellauere, quoniã circũ molas fere uiſat, fortaſſe quã Mylacrida noĩat Ariſtophanes. Tertiũ genus odoris tedio inuiſũ, & exacuta clune faſtidiẽdũ.

EX M. VERG. COMM.

Longe breuior, q̃ Plinius in Blattarũ remedijs Dioſcorides eſt. Ille longiore hiſtoria Blattarum genera omnia, & ſingulorũ priuatim remedium aliquod proſecutus eſt: hic in uno genere unum tantũ remedium docuit. Cauſam peritiores conijcient. Nobis ad ſuſpitionem inclinat animus: facitq; in aliorũ abundantia tanta capitis huius paupertas & breuitas, ut ſuſpicemur non eſſe integrum hoc caput; neq; ex antiquioribus, & melioribus Græcis, quæ id oſtendant,

Digitized by Google

coniecturæ deſunt. Sed male ſola ſuſpitione de re aliqua cenſetur, ob id conſulto eas relinquimus. Eſt autem in Plinio locus libro uigeſimonono capite quinto. A

De Pulmone marino. CAP. XXXIX.

PODAGRAS, pernionesq; emendat Pulmo marinus recens, tritus & illitus. πνεύμων θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

MArinus pulmo, Pneumon thalaſſios a Græcis uocat. Pulmo etiã Pleumon dicit attice.

EX M. VERG. COMM.

QVales in mari Pulmones ſunt, nouerũt qui ad mare habitant, fruticum natura magis q; piſciũ: & in eorũ cenſu & ordine, quæ a ueteribus Græcis ζωόφυτα, medio inter plantas & animalia habitu dicta ſunt. Nomen illis ſimilitudo fecit. Pluriũ dierum in pelago hyemẽ Pulmones marini portendunt: & in ſanandis hominũ aliquot morbis egregias habent uires.

De Suillo pulmone. CAP. XL.

SVillus, & Agninus, Vrſinusq; pulmo impoſitu, intertrigines ab aquis contractas, ab inflammatione tuetur. χοίριος καὶ ἄρνειος καὶ ἄρκειος πνεύμων

De Vulpino pulmone. CAP. XLI.

PVlmo Vulpis ſi arefactus bibatur, ſuſpirioſos adiuuat. Adeps quoq; liquefactus, infuſusq;, auris dolorem finit. ἀλώπεκος πνεύμων

PVlmones Equini, Suilli, & Vrſini, cęterorũq; animantiũ, ex Dioſcoridis inſtituto referẽdi erãt. In his quãdo nihil erat ſcitu admodũ dignũ, ad diuerticula multę lectionis uenimus, q̃ nec inutilia, nec iniucũda futura ſint lectoribus. Suem igit Græci Hyem uocãt, & Sin, & Hyn. Aliquãdo Thytem, q; a ſuillo pecore antiqui principiũ imolandi ſumpſerint lactentẽ porcellum, qui & Sub grumus eſt: Græci Orthragoriſcon uocãt, quia matutinis uenales eſſent. Sed cõmuniori uoce Galathenon, Agnũ Amnon, & Arna, & Arnon, & Rhena Hippocrates. Agnam Amnada, & Amnida, Hircũ tragon, & Aegyptia uoce Murem. Vrſum Arcton, Arcon ue. Arietẽ Veruecemue Crion & Ctilon, præcipue ſectariũ. Vulpem Lampurim & Alopeca. Eſt & uolucre animal, & piſcis hoc nomine. Græci certe Alopecis uocabulo, in medicina quãdoq; intelligũt carunculas muſculares eas, quę utrinq; lumbos aĩalis quaſi ueſtiũt: quas Hippocrates Pſyas, Ariſtoteles pro lũbis ipſis Pſoas, & Pſoeas, Hieronymus Pſyas pro renibus accepit. Alij Neurometras uocãt. Earũ porro caua, inanitateſq; partiũ, Cibos nominãt, & Lagonas, nos Ilia: unde Lagonoponos, qui ſit dolor Iliũ, alius q; qui laterũ dolor appellat, hoc eſt, Pleuritis. Vulgus eã partẽ græca uoce, ſed luxata inuerſaq; ſignificat, non lagonẽ dicendo, ſed Galonẽ. Dicta uero Ilia exiſtimo a tenuitate, q; ea pars imbecilla, ſubleſta, ĩanis, & flaccida ſit. Ob id & Ceneones itẽ Lagones uocatos, Athenęus auctor diligẽtiſſimus affirmat. Nam & Lagana, & Artolagana hinc nomẽ habuere, quaſi lagara. Porro Ina, & Ila gracilis eſt pellicula, ut Feſtus prodidit: unde Ilia crediderim fuiſſe noĩata. Quãdoquidẽ tenuiora quoq; inteſtina, q̃ in homine, atq; oue Lactes proprie uocant, ut Plinio placet; Ilas ueteres appellauere. Theodorus certe Gaza, Lactes interpretat, pro eo quod Græci Meſenterion appellãt: nec quẽ ſit auctorem in ea re ſecutus uideo. Ileos certe morbi genus eſt; ita Græce dictus: nec arbitror, aut Ilas, aut Ilia hinc eſſe deriuata. Ina quidem Græcis & neruum, & uim ſignificat. Dicitur Sus a Græcis etiã Choeros, hoc eſt, porcus. Nam Porceta eſt, quæ ſemel peperit, Scropha quæ ſæpius. Mulieres inquit Varro noſtræ, nutrices maxĩe, naturã qua fœminæ ſunt, appellant Porcũ, & Græci eadẽ ſignificatione, Choeron, ſiue ut Athenæus inqt, Delphaca: unde qui fratres ſunt Adelphi nominant, hoc eſt, uterini. Porro Delphax porcus eſt adultus, atq; maſculus, ut grãmaticus Ariſtophanes exiſtimat, Coheros uero dum adhuc tener eſt. Alij cõtra uolũt. Hippocrates uſum carnis e Choero dãnat, cum e Sue, hoc eſt, ὑὸς cõmendet. Certe Delphax, & pro fœmina Sue capit quãdoq; a poëtis, ſicut & Chioeros quoq; apud Iones. Opimas Sues Græci quidam ſunt qui Petalidas, & Larinas cognominẽt. Alterũ nomen a uitulis deriuatũ eſt, quos illi Petalos appellãt: ubi patula habere cornua cœpere. Alterũ a bubus, quos e paſtoris nomine Larinos uocabãt, ſiue a Iarina Epiri uiculo, ſiue a græco uerbo ſaginã ſignificãte. Dicitur Sus & Verres, & cũ exectus eſt, Maialis: ut in gallis gallinaceis Capi, & in equino genere Cantherij: quia ſeminis uſu careant. Nam Canthelios Græci pro ſegnibus accipiunt atq; tardis; ab

BARB. Ariſto. de partib. animaliũ lib. 3. cap. 6.

B

Digitized by Google

C aſinorũ ſimilitudine, quos Canthonas appellant, a clitellis, quas Cantheleos uocant.

EX M. VERG. COMM.

SPirandi officina Pulmo eſt, attrahens ac reddẽs animã, idcirco ſpongioſus ac fiſtulis inanibus cauus, quibus aperiens ſe excipiat, contrahens uero aerem reddat: eamq; ob cauſam operatione follibus in fabrica, figura autẽ bubulæ ungulæ ſimilis eſt. Precioſum uitę inſtrumentũ, & quod nõ ratione hac tantũ eam a morte diſtinguat, ſed ex beſtijs, quadrupedibuſq; aliquot homini medicinã faciat. Quã nos certius docere cupientes, quod in impreſſo codice legebatur ὑδάτων, quod aquarũ ſignificat, ὑποδημάτων, id eſt, calceorũ neceſſario mutauimus. Obſeruauimus etiã in Vulpino pulmone monere Paulum Aeginetã, non ſimpliciter ξηρανθέντα, quod eſt ſiccatum, ſed σκελετευθέντα, id eſt, ſale inueteratũ ſuſpirioſis prodeſſe. Quod adijcere his placuit, ut ſiccandi eius exti certiorem rationẽ legentes haberent.

ἧπαρ ὄνειον

De Aſinino iocinere. CAP. XLII.

ASini iecur inaſſatum, eſu comitialibus prodeſt. Verũtamen ieiunis edendum præcipitur.

Pli. li. 32. ca. 11.

HARBARI COROLL.

HAberi & piſcem ferunt, qui a iecore dicatur Hepar, & Hepatus, qui felle careat, in capite lapillos duos habẽs, oſtrei colore, ſed rumbi forma. Hinc Eubulus, Rebaris, inquit, carere bilime, nec mecum aliter q̃ cum Hepato piſce loquebaris. Hunc Phagro, & Rubellioni ſimilem Speuſippus facit. Archeſtrato, Lebias uocatur. Inter ſaxatiles a Diocle ponitur. Color ei niger ab Ariſtotele tribuitur, oculi maiores, q̃ pro corpore, cor triangulum atq; candidum. Et hæc dixiſſe in tranſcurſu nihil officit.

CEX M. VERG. COMM.

COntinuata hiſtoria in uetuſtioribus & melioribus græcis de aliquot animaliũ iecore agitur: neq; ab re. Male enim a toto partes, & a genere ſpecies alterius rei interceſſione ſeparantur. Eorũ nos fidem & rei rationẽ ſecuti, de omni in ſcriptore hoc iecore deinceps egimus: nihil

D Dioſcoridi nociturã ab impreſſo codice mutationem hanc noſtrã opinati: præſertim ut diximus, meliorũ uetuſtiorumq; fide & rei neceſſitate confirmatã, neq; ex his quę reliqua in animalibus mox dicẽda erunt quidpiã auferẽtes. Multũ, lõgeq; plus q̃ cordi, iecori detulerunt antiqui aruſpices: caput extorũ in eo conſtituentes, & eius notas omnes ad futuram fortunã diligentius obſeruantes. Plato etiã, excepta iracũdia, affectionũ aliarum omniũ noſtrarum ſedein eo conſtituta, multas et graues quæ in exto illo fiunt labes, ut nos credimus, contemplatus eſt: pro quarũ multiplici curatione, ut aliquã naturæ gratiam idem referret, medicinę ſe miſcuit, & ex diuerſis animalibus diuerſa curauit, & adhuc curat mala.

αἰδοῖον ἄῤῥενος ἐλάφου

De Genitali Cerui maris. CAP. XLIII.

GEnitale maſculi Cerui tritum, & in uino potum, a uipera demorſis auxiliatur.

GBARBARI COROLL.

GEnitale Cerui, Aedœon Elaphu, Græci appellant. Lydi genitale ipſum Acylon uocãt, ut in Fago diximus. Eſt & piſcis nomẽ Aedœon, q̊d & nos Genitale nũcupamus marinũ, a nonnullis Haleſurion græce dictũ: q̃q; Haleſurion ſunt qui pro Callionymo piſce capiant.

CEX M. VERG. COMM.

CErtius libro ſexto remedium hoc Paulus Aegineta docuit. ſiccari enim prius: tum teri, ſicq; cum uino bibi Genitale id Cerui iuſſit, addiditq; miſceri remedijs, quæ ad Viperarum morſus componuntur.

ὄνυχεσ ὄνων

De Vngula Aſini. CAP. XLIIII.

VNgularum aſini cinis, per dies multos binis coclearibus potus, proditur comitiales adiuuare. Eædem oleo ſubactę, ſtrumas diſcutiunt. Et illitæ pernionibus medentur.

VBARBARI COROLL.

VNgues Græci Onychas, & Oplas uocant.

Digitized by Google

A

EX M. VERG. COMM.

DEſyderabunt non ſine cauſæ, fruſtra tamen legentes, quo humore dilutus Aſininæ ungulæ cinis comitialibus bibendus ſit: nihil enim aliud in ſcriptore hoc legitur, & nos ex alijs ſcriptoribus nihil habemus, quod in ea re moneamus. Iudicio id medicorum ſeruabitur, qui malo illi noxios humores omnes uitabunt: quale in primis uinum eſt.

¶ De Lichenibus equorum. CAP. XLV.

LIchenes ſunt in equorum genibus, & ſuper ungulas indurati calli, qui triti & in aceto poti comitialibus mederi traduntur. λειχῆνες ἵππων

BARBARI COROLL.

IN equo Lichen, & Hippomanes haberi ſolent. Lichen os eſt, dentibus caninis ſimillimũ, in genibus & ſuper ungulas animalis eius agnaſcens. Hippomani uero tantæ in ueneficia uires ſunt, ut affuſum æris mixturæ, equæ Olympiæ, admotos mares equos, ad rabiem coitus inſtimulet. Eſt & herbæ genus Hippomanes Heſiodō, quod & Seruius teſtatur. Nomen hoc & Dioſcorides duabus herbis tribuit, ut poſt conſtabit. Sunt & Limi arborũ Lichenes appellati. Eſt & herba Lichen uocata. Græci & Impetiginem Lichenas uocant. Hippon Græci equum, Celtæ, qui Breño duce Græciam inuaſere, Marcam uocant, auctore Pauſania. De qua Plini. lib.20.cap.4.

EX M. VERG. COMM.

CVtis uitiũ & aſpredo græcis Lichen eſt, latini Impetiginem id malũ dixerũt. Eius natura eſt, quoniã ex ſalſa pituita, flauaq; bile fit, ut quales ex fictilibus cruſtoſæ ſquamę decidũt, cum ſalſugo in eis aliquãdiu fuerit, ſic ex hominis cute ſquamulæ etiam decidant. Hæc cum diutius in cute hæſerunt calloſam contrahũt duriciem, & ab harũ ſimilitudine in genibus & unguibus equorũ excreſcentes callos, Lichenas Græci dixerunt, quibus ad medicinã uſa eſt antiquitas. Meminit earũ Plin. li.28. capite decimo, meminit & Paulus Aegineta: qui præterq; comitialibus omniũ uenenatorum morſibus mederi etiã ait. Facile eſt in equis id uitium obſeruare. Plinius adnatũ in his equi partibus os eſſe dixit. Hic non magis os, q̃ quo uoluerit aliquis nomine appellare. Non eſſe autẽ os, indicat quod hic ait, ἐν τετυλωμένους, quod eſt, in callum duratos: fieriq; κατ' ἐπιγναφὴν, non κατ' ἐπιγραφὴν. Nihil enim hoc ſignificat: illud autem ἀπὸ τοῦ γνάμπτειν, quod eſt, flectere in flexu genu, & unguis fieri, & durari ait. Lichenes λειχῆνες

B

¶ De Vngula capræ. CAP. XLVI.

VNGVLARVM caprinarum cinere perunctæ ex aceto, alopeciæ ſanantur. αἰγῶν ὄνυχες

BARBARI COROLL.

CApra græce uocatur Aex: quarũ ſylueſtres, atq; feras in Samothrace naſci Varro ſcribit, Platycerotas uocatas. Quem locũ in auctore illo deprauatũ omnibus exẽplaribus corrigendũ monemus. Non em̃ Platycerotas, ſed latine Rotas legit, ubiq; ſæculis cõniuentibus. Capras a carpendo dictas, idẽ Varro ſcripſit. Has & Chimaras Græci uocant, & Chimaron, & Enorchã Theocritus, qui ſit caper: q̃q; idem Varro Caprũ dici proprie uult, qui ſit excaſtratus.

¶ De Caprino iocinere. CAP. XLVII.

CApræ inaſſati iocineris decidua ſanie, inungi luſcioſos prodeſt. Et dum coquit̃, apertos oculos uaporari. Carnes aſſas ueſci per q̃ utilę. Tradunt Hircini iocinoris cibo comitiales deprehendi. ἧπαρ αἰγὸς

¶ De Apri iocinere. CAP. XLVIII.

IEcur Apri recens ſi arefactum teratur, ex uino potum, contra ſerpentium, uolucrumq; morſus auxilio eſt. κάπρου ἧπαρ

BARBARI COROLL.

CAprinũ, & Aprugnũ latine dici poſſe uideo. Aprum Græci, Capron uocant & Syagron. Siculi Aſchedoron, ut eſt apud Aeſchylum. Poëtæ item Clunim, ut in Truculento Plauti cluinum pecus, legendũ cenſeam, chluninũ. Nam & Ariſtoteles ſuem ferum Chlunin uocat. Suillum præfertur omnibus Aetio, ſi quis, inquit, animal id arida fico pauerit. Quod genus Græci Sycoton appellant. Vnde ortũ puto, ut imperitũ uulgus omnia iocinora uocare Ficata cœ-

Digitized by Google

C perit. Sane, ut meminit Ariſtoteles, ſuem præcipue alunt, & opimant ficus, & cicer.

De Cane rabioſo. CAP. XLIX.

ἧπαρ κυνὸς λυσσῶντος

IEcur Canis qui rabie exagitatur, ab emorſis ſumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui Caninus dicitur. Hunc a cane qui momordit exemptũ, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt.

BARBARI COROLL.

CAnem græci Cyna uocant. Poëtæ Acamythion, rabioſum, Lyſſonta.

De Soleis ueteramentarijs. CAP. L.

καττυμάτων παλαιὰ δέρματα

VEteris Soleæ crematæ illitus cinis ambuſta igni, intertrigines, necnon calciamentorum attritus ſanat.

BARBARI COROLL.

COrium e calceo, græci Cattyma, & Caſſyma uocant. Noſtri Veteramentũ, & Veteramentarios artifices appellant, quos Græci Palæurgos. Sicut Veteramenta quoq; ipſa Palimpega, & Palindoria. Hinc & Veteratores fortaſſe dicti, a conſuendis fraudibus. Nam & apud Grecos Cattyma, ſutelam, dolumq; ſignificat. Nam Alutarij ſunt, qui ex aluta, hoc eſt, concinnato corio pellicium opus faciunt; unde Alutamentum, ut Veteramentum. Pelliones quoq; ab ijs differunt. Sed hæc inſtituti huius non ſunt. Corium certe pecudis, ſugillata ui prædicant. Vt propterea utiliſſimũ ſit ad eos, qui uirgis cæſi fuerint. Pellis certe Calcedonia, in Hippocrate habenam mollem, Cornelio ſignificat.

EX M. VERG. COMM.

SIccat cremati corij cinis, ideoq; exulcerationibus medetur. In quem uſum non ſatis integro ſenſu illini hic iubet. Deſyderatur enim, ex quo liquore, aut unguine illinendus ſit. Barbarus ex Lini oleo fieri id ait, cum tamen in ſcriptore hoc, quod hactenus legerim, nihil huiuſmodi

D inueniatur. Nos illud monemus, non eſſe herbarij, & eius qui medicam materiam tantum doceat, uſum eius docere. Priuatim enim a medicis inſtituendus, & tractandus hic eſt: ideoq; non eſſe certam eius rei diſciplinam, ſed oportere medicum his uti, & in uſu ea addere, quæ utiliora & aptiora fore ille coniecerit.

De Mergi iocinere. CAP. LI.

αἰθυίας ἧπαρ

SIccatum Mergi iecur, & ex Hydromelite binis coclearibus potum, ſecundas expellit.

BARBARI COROLL.

MErgum Aethyiam Græci uocant. Et poëtæ Dypten. Alioquin nihil aliud eſt Dyptes uerbum ex uerbo, q̃ Mergus. Poëtæ Græci etiam Poigas, & Bungas dicunt aues eas. Photion auctor.

De Gallina. CAP. LII.

ἀλεκτορίδες ἀνασχισθεῖσαι

DIſſectæ Gallinæ, & adhuc calentes appoſitæ, ſerpentium morſibus auxiliantur. Sed identidem alias ſufficere oportet.

De Gallinaceo cerebello. CAP. LIII.

ἀλεκτορίδος ἐγκέφαλος

GAllinarum cerebellum in uino bibendum datur contra ſerpentium morſus. Sanguinem a cerebri membrana profluentem ſiſtit. Subdita autem uentriculo Galli membrana, cornu non abſimilis, cuius pellis in decoctionibus detrahi ſolet, ſiccatur, tritaq; in uino conuenientiſſime ſtomachicis datur in potu. Ius e uetere Gallinaceo, aluum ſoluit. Abiectis itaq; interaneis, ſalem conijci oportet, & conſuto uentre, decoqui in uiginti ſextarijs aquæ, donec ad treis heminas redigantur. Totũ

id refrigeratum ſub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinũ, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores craſſosq;, atram bilem & ſtrigmenta elicit. Prodeſt longis febribus, ſuſpirijs, articularijs morbis, & inflationibus ſtomachi. Eorum uenter ſale conditus, & in umbra ſiccatus, cõtra eximias uacuationes medicamentorum trium drachmarum pondere, præſenti eſt auxilio. Quandoquidem protinus deiectiones cohibet. Teri autem debet in farinam, & aqua ſubactus dari. A

BARBARI COROLL.

GAllos gallinaceos Alectryonas, & Alectoras Greci uocãt, quia nos a lecto exuſcitẽt. Gallinas uero Alectoridas, & Ornithas. Ariſtophanes Alectoras qui mares ſint, Alectriænas quæ fœminæ. Alectro nas utrumq; continere, ludens in comœdia monſtrauit. Inuenias et pro maribus Alectoridas acceptos, ut inquit Athenæus. Alexarchus Caſſandri Macedonum Regis frater, is qui Vranopolim condidit, Gallum Gallinaceum Orthoboam uocabat, conficto nomine: in quo uel ambitioſiſſimus fuiſſe dicitur. Athenæus pullos Gallinaceos a Græcis Hippos, hoc eſt, quaſi equulos uocari ſcribit: credo, quia pulli proprie ſunt equorum. Dicitur & Pullaſtra. Sed & iubas & capillum Græci Alectoridas appellant. Perſæ etiã coruos hoc nomine ſignificant. Iure Gallinaceorum perunctos, Pantheræ Leoneſq; non attingunt, præcipue ſi & allium fuerit incoctum. Si Gallinarum membra auro liqueſcenti miſceantur, conſumunt illud in ſe: ita hoc uenenum auri eſt. Inteſtina Gallinarum, cum rebus alijs incocta, ueteres Gigleria uocabant. Gallinarum tria genera, Cortalles & Villaticæ, ſiue quod idem eſt, Cortalis: de quibus medicinæ hoc loco habentur. Item Ruſticulæ manſuetæ, ac feræ non diſſimiles, Villaticis aucupio quæſitæ. Varro Africanis ſimiles aſpectu, ac facie incontaminata ſcripſit. a quibus ꝑ productionem uocabuli Gallinaria inſula uocatur, in mari Tuſco Liguſticoue, contra Intemilium & Albingaunum. Gallinæ Africanæ ſunt grandes, uariæ, gilberiæ, Meleagrides appellatæ a Græcis, ut Varro putat. Columella Numidicas eaſdem quibuſdam eſſe cum Africanis tradidit. Africanas uero non Meleagrides, ſed ijs ſimiles, niſi ꝙ rutilam criſtam capite gerunt, quorum utrunq; ſit in Meleagride cęruleum. Clytus Ariſtotelis diſcipulus, Meleagridas Gallinę deſcribit noſtratis magnitudine, paruo capite, ad portionem corporis, & glabro, criſta carnea, ſed rotunda, & prædura, quæ paxilli modo promineat, colore ligni, ab ore ad malas caronculam pro mento eſſe, ſed rubriorem ꝙ̃ Gallinaceo generi. Etenim mentum uocari carnem, quam Gallinæ in roſtro habeant: hoc Meleagrides carere. Roſtrum acutius, & maius ꝙ̃ Gallinæ, ceruix breuior & craſſior, atq; nigra. Corpus uarium, maculis in nigro candidis, frequentibus, per interualla maioribus lenticula, ſoleæ figura, uel orbiculis ut alæ, ferrata ſpecie, digeſtis in quendam uerſum maculis lucentibus. Crura ſine calcaribus, cætero ſimilia Gallinacels. Mares a fœminis internoſci ægre poſſunt: tam eſt in ſpecie germanitas. Pullos ſuos uelut peroſæ negligunt. Nam Medicæ, a Media, quaſi Medicæ generi uillatico aſcriptæ ſunt: propter magnitudinem in Italiam tranſlatę: cuiuſmodi Patauinæ modo ſunt, Puluerarię cognominatæ, a uico, ubi grandiſſimæ, ac ſpectabiles maxime naſcuntur. Quas Turcarum Rex is, qui Conſtantinopolim ætate noſtra cœpit, ui muneris magni loco, a ſenatu miſſas habuit. Ad Pugillatum atq; prælia Græci e Boetia Tanagricas, itẽ Rhodias, ut Athenęus & Columella, Martialiſq; apud nos, nec minus Chalcidicas & Melicas probauere. Quidam Alexãdrinas ex Aegypto. Pauſanias Boeticarum duo genera deſcribit, alterum pręliare, alterum Coſſyphos, quaſi Merulas appellans. Magnas inquit, alit Lydia, ſed colore coracino, calcaria & apex Anemonæ floris macula modo rubent. In roſtro ſummo, & in cauda item ſumma candidæ. Ex omnibus generibus Cortales, fœminæ proprie appellantur Gallinę. Mares Galli ſeminares, qui Capi hoc nomine uocantur, cum ſunt caſtrati. Gallinas Græci quandoq; uocant in comœdia Mylacridas. Quanq̃ Ariſtophanes ita appellat beſtiolam inter molas naſcentem. Adrianas, ſiue Adriaticas Gallinas, Chryſippus exiguas intelligit, eaſq; ab Athenienſibus expetitas commemorat. Ariſtoteles quoq; paruo eas corpore, ſed feroces, & quæ pullos plærumq; ſuos opprimãt. Gallinas primi feruntur habuiſſe Perſę, ut Meleagridas Aetoli, & Pauos, ſiue quod idem eſt, Pauones Samios inſula: quos Græci quoque Taos, & Taonas bifariam, ut nos appellant. Et Antiphon orator, aues uarias. Attici Taos, circumflectẽtes & inſpirantes ultimæ pronunciant, ut Athenæo placet. B

Pli.li.37.ca.10
lib.11.capit.7.
lib.29.cap.4.

Digitized by Google

C

De Ouorum natura. CAP. LIIII.

ὠὸν τὸ ἁπαλὸν

OVum molliculum plus alit ſorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile eſt. Inaſſatum, ſedis inflammationibus prodeſt, cum croco & roſaceo. Et condylomatis cum meliloto. Cum uua autem fruticis eius quem Rhoa dicunt, & Galla in patinis frigitur, ut cibo aluos ſiſtat. Per ſe etiam offerri ſolet.

De Candido oui. CAP. LV.

λευκὸν τοῦ ὠοῦ

CAndidum Oui crudum, refrigerat. Spiramenta cutis obſtruit, inflammationes oculorum infuſum lenit. Ambuſta ſi ſtatim eo perungantur, puſtulas non ſentiunt. Faciem a ſolis aduſtione tuetur. Fronti impoſitum cum thure, fluctiones arcet, auertitq;. Inflammationes oculorum lana exceptum, addito roſaceo melle, & uino, mitigat. Vtiliter contra hæmorrhoidum morſus crudum ſorbetur. Summe tepidum prodeſt ueſicæ roſionibus, renũ exulcerationibus, fauciũ ſcabricię, reiectionibus ſanguinis, deſtillationibus, & thoracis reumatiſmis.

BARBARI COROLL.

OVum græci Oon uocant, cognomentis diſtinguitur: tenerum, ſiue liquidum, ſiue ut Cornelius, molle. Apalon Græci uocant: quod recentiores Elixum, & ſemicoctum interpretantur. Scleron, hoc eſt, durum, quod ita ſit coctum ut indureſcat. Sorbilia dicuntur, id eſt, Rophera, quæcunq; tantum incaluerunt. Quæ uero plus coquuntur, appellant Ephtha. Sunt & quæ Trometa, hoc eſt Tremula dicantur, optime alentia, etiam ſi facilius tranſeunt ſorbilia.

D

Sed hęc alij aliter cognominant. Et quantũ coniicio, tenera & tremula ſunt eadem, ſicut & Sclera, & Ephtha. Habentur & quę Teganiſta, a patellis, & ſartagine dicantur, ſucci deterrimi. Mala ſunt, & Optethenta, hoc eſt, toſta cinere. Ideoq; iis anteponuntur quæ Gręci Exapheta, ſiue Pnicta nominant, hoc eſt, quę in aquam calidam mittuntur, immerguntur q; cum garo, uino, & oleo coquenda lento igni, ac modice coagulanda, ut inquit Paulus. Nam & quoddam obſonandę carnis genus, Pnicton ipſi uocãt: quod equidem haud reor multum diſtare ab eo, q̃d Anabraſtòn appellant. Sunt & quę uulgo dici ſolent Ootaricha, ideſt, oua ſalſa, inueterataq;, abdicandi uſus. Nunc oua piſcium ſalita in offas, aut in paſtillos durata, incluſaq; membranulis, Oua Taricha dicuntur, inter lautiſſimos recepta cibos. Præferri uolunt omnibus ex gallina, ut Paulus inquit, ac fere Galenus. Item ex Phaſianis, Perdicibus. Peſſima dicunt anſerina: quanq; proprietate illa cõmẽdentur, quaſi promptum ingenium faciant, ſi quis crebro utatur cum butyro, & melle. Schiſta quoq; oua, Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tolluntur. Cauſa nominis, ut arbitror, quia diuidantur, & diſcedat uitellus a candido. Firmitas putaminis tanta eſt ouo, ut recta, nec ui, nec pondere ullo frangatur, nec niſi paululum inflexa rotunditate. Putamen in aceto maceratorũ mollit. Candidũ ex iis, ſiue ut Columella inq̃t, albus liquor, ſiue ut Palladius, albor oui, admixtũ calci uiuę, glutinat uitri fragmenta. Vis uero tanta eſt, ut lignũ perfuſum ouo nõ ardeat, ac ne ueſtis q̃dem cõtacta aduratur. Luteum & Vitellus oui dicitur, quem Græci mõ Lecython, modo Chryſon uocant. Hippocrates etiam Chloron. Oua quę non ſint recentia, ueteres appellabant regeta. Eſt et uaſculi genus Ouum, ab ouali ſpecie. Sicut & quod Ooſcyphion Gręci uocãt. Sed & ipſum cœlum a ueteribus Ouum dici ſolitum, & hominem quoq; ceu quandam cœli paruam imaginem comperias.

VERG.

MOnebimus legẽtes, mollis, ſorbilis, duriq; oui diſcrimina in nutriendo ſolam facere cocturã: quantũq; Ouo cocturę acceſſerit, tantũ in nutriendo uiriũ illi accreſcere. Et hoc eſt quod hic ait, magis q̃ ſorbile nutrire tenerum Ouum: quod nos, excelſo molle uertimus. Rurſuſq; magis q̃ tenerum, ſiue molle, quod igne duratum fuerit. Et ut tota res certius pateat, ſorbile hic Ouum uocat, quod in coctura concepto tantum calore, uix denſari incœperit, & liquidum adhuc caleat, potiuſq; coctum ſit. Tenerum deinde, ſiue molle, q̃d ulteriore coctura denſatum q̃dem, nõ tamen duratũ penitus fuerit. Durum poſtremo, ſiue igne duratũ, q̃d extrema coctura ad eã duriciẽ peruenerit, ut cõmanducari & teri dẽtibus opus ſit. In quo ordine primũ

Digitized by Google

illud & ſorbile, ab uſu & ſumendi ratione ſic appellatum, exiguas, aut mediocres in nutriendo A
uires habet. Secundum mox quod tenerum, ſiue molle, duri comparatione, a nobis dictũ eſt,
ampliore coctura denſatum, maiores in nutriẽdo uires acquirit. Durum poſtremo, quod nos
igne duratum etiam diximus, maximæ in nutriendo poteſtatis eſt. Et hic in ouorum uſu gra-
dus & quaſi cenſus nutriendi ab hoc ſcriptore traditur: cui addiderunt multa & certiora poſte
riores, medicis notiſſima, & a nobis ob eam cauſſam relinquenda.

De Cicadis. CAP. LVI.

Cicadæ quæ inaſſatæ manduntur, ueſicæ doloribus proſunt. τέττιγες

BARBARI COROLL.

Cicadę Tettiges a Gręcis dicunt: quo nomine coci quoq; & abſurdi, & imperiti dicebant. Pli.li.11.ca.26.
Sicut elegantes, & urbani Mæſones: a quo facetias & ſales, & quę ſcommata gręci uocant, Mę
ſonia cognominantur. De Męſone Athenęus, Chryſyppũ inqt, exiſtimaſſe falſo, a uerbo gręco deriuari nomen id, manducum & helluonem ſignificante. Cæterũ Megarenſis homo quidam Mæſon fuit, comœdiarum actor: qui & ſeruorum, & cocorum perſonas, & eam primus comperit quæ Mæſon appellatur: a quo dicta inquit ſalſa Mæſonica uocari conſueuerũt. Cicadę genus quoddam Acanthion, et Acantha uocant: quod mutum interpretantur nonnulli: quoniam in Acantho urbe Aetoliæ non canat: ut prouerbij quoq; loco ſit, ἀκάνθιος τέττιξ.

EX M. VERG. COMM.

IDEM ijſdem uerbis remedium & Paulus Aegineta docuit.

De Locuſtis. CAP. LVII.

LOCVSTAE odoris ſuffitu, urinæ difficultates adiuuant, prę- ἀκρίδες
ſertim quæ fœminas male habent. Earum carnes nullo ſunt uſui.
Eſt & quoddam genus Locuſtæ quæ Aſſiracos, aut Onos dicitur, ſine pennis, prælongis membris. Exiccata autem ſi ex uino bibatur, contra ſcorpionis morſus magnopere proderit. Hac abunde ueſcuntur A-
phri, qui Leptim incolunt. B

BARBARI COROLL.

Locuſtarũ, quas Gręci nominãt Acridas, una ſpecies Onos appellat̃, & Apteros a Paulo, Pli.li.11.ca.29.
q̃a pẽnis careat: quã & Bruchon uocari putant, rodentem ſata, & Attacõ in ſacris literis appel Ariſtot. de na
latã. Licet in Dioſcoride Aſitacõ, ſiue Aſſiracõ legamus corrupte, ut arbitror. Nicander Maſta tura animali-
cẽ appellat, pro Brucho. Ariſtoteles Attelabon. Clitarchus in Ambracia Locuſtas omnes Ma um.li.5.ca.17.
ſtacas dici uoluit: ut Molurin, quę frumẽta depopulat̃. Ionia Locuſtas a numero pẽnarũ Tetrapelyridas nominat. Oetę Cornopas, alij Parnopas, & Pornopas: unde cognomen Herculi, & Apollini quoq; in Aeolia, ꝙ Locuſtas abigat. Ridẽdus uero Strabõis interp̃s apud nos, q culicẽ, nõ locuſtã uertit in Parnote, q̃cq; & Millepedę genus unũ eſt: q̃d uocat̃ Onos. In ſacris certe literis ſunt, quibus Locuſtę mandi ſolitę, nõ animal inſectũ, ſed herbã hoc nomine ſignificent. In qua ſentẽtia magnus autor Chryſoſtomus, & prior eo Athanaſius fuiſſe credunt̃: quaſi pro animali acceptę, ueſcẽdo nõ eſſent. Cũ tñ in Africa, ut Dioſcorides cõmeminit, ad Leptin, cibo etiã frequẽti cõmendent̃: hodie q̃q; uulgo eas comedunt Aegyptij. Plinius & Indorũ gentẽ quãdã, & Aethiopũ q̃q; partem Locuſtis tm̃ uiuere, fumo & ſale duratis, in annua alimẽta, ꝓdidit poſt Diodorũ, Strabonẽq;: ut ob id Acridophagi nomen habeant. Locuſtã igit̃, ſiue Pedẽ Locuſtę, pro herba ſumptã interpretãtur, quã uulgo Repunculũ, ſiue Napũculũ uocamus, folio anguſto, deſinente in mucronem cauliculis, uertice torulos habentibus, ut in aſparago et ſalictario lupo cernit̃. Itemq; multi lateris. Ex quibus minores alij alterno ſemper inguine proſiliunt. Radicula uel diuitũ, lautorũq; menſis petita. Rapiſti q̃dem ſapore, non tamen ad ructus illiberali, ac fatuus omnino guſtus, ſed cum aceto, & ſale non iniocũdus. Semen ei tam exiguum, ut diſcerni fere aliter non poſſit, q̃ grana ſabuli. Alij Pedem Locuſtę pro Blito, aut ualde ſimili herba capiũt, in Arabicis ſcriptoribus. Sunt qui uocabulo Acridis, non herbã unam aliquã, ſed ſumma herbarum omnium, quibus uictitarit homo ſanctus in ſolitudine, accipiant. Quod ſi eſſet, perperam uertiſſet Hieronymus Locuſtas. Alioquin certum eſt, Locuſtas Iudęis inter animalia, quæ non ſunt interdicta cibo, numerari. Dioſcorides certe paniculas auenę dependentes, ut in Bromo diximus, Locuſtas, Plinius Lobas appellauit.

C EX M. VERG. COMM.

VT plura ſunt in natura gña, ſic etiã pene infinita ueterib. earũ nomina fuerũt. Nihilq́; mõ difficilius, ꝙ attelabos, parnopas, maſtacas, molurides, tetrapelyridas, cornopas, & alia in gręcis earũ nomina digito ſignari, & dicier, hæc ſunt: generatim excæpta Aſiraco, quã et Aſellũ dicũt. Ob eã, ut nos credimus, cauſsã, Dio. de Locuſtis egit. Nec priuatim ſtrãgurijs .i. ueſſicę ſtillicidio, ſed δυσουρίαις .i. urinę anguſtijs mederi ait. Quo magis Barbarum demiror: ꝗ ad delectationem certas græcorum & latinorum in morbis & remedijs uoces tantopere uariauerit.

De Oſſifrago. CAP. LVIII.

φίνις VEnter eius auis quam latini Oſſifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 30. ca. 7. OSſifragus, ſiue Phinis, & ut Ariſtot. appellat Phine, alienos fœtus cũ ſuis alit: q̊s Aqlę nutriẽdi tedio eiecerint. Quidã nõ generare Oſſifragũ ſcripſere, ut Ariſtot. Plinius ex Halięto naſci Oſſifragos, ex Oſſifragis Vultures minores, & ex minoribus maiores, ꝗ omnino nõ generẽt. Differt Oſſifragus, ab Oſſifraga, etiã ſi cõfundãt aliq: ꝓ Oſſifraga ſeptimũ eſt Aqlę genus, quę Barbata dicit̃, & Sanqualis. Oſſifragus uero qualẽ indicaui, laudatus ad coli uitia, qm̃ inteſtinũ unũ habeat, mirabili natura, oĩa deuorata cõficiendi. Neſcio quãobrẽ Ambroſius Fulicã accipiat, quã Græci Phinín uocarunt: cum ſit apud Maronem Fulica, ut ꝗbuſdã placet Herodius, ex Arato, quẽ Poeta noſter ea parte uidet̃ imitatus, ubi prognoſtica tẽpeſtatũ carmini ſuo inſeruit. Idẽ Ambroſius Herodiũ, alio loco Sturnũ interp̃tatus eſt: cũ Sturnos gręci Pſaras nominent. Hieronymus Herodiũ Græco nomine appellat. Seruius Herodios accępit, quas nos Diomedęas aues uocamus. Pauſanias Herodiorũ genus maximũ, & pulcherrimum, & augurijs quoq; proditũ uocari tradit Ocnon. Theodorus Fulicam, quæ ab Ariſtotele Cepphos, ſiue Cemphos dicitur, intelligit. Oſſifragus parum ualet oculis, nubecula etiamnum ſuffuſis.

EX M. VERG. COMM.

AVis poſtremi int̃ Aqlas generis Oſſifragus eſt. Nominis manifeſta oĩbus cã. Longiſſime
D in Aqlarũ cẽſu Ariſtoteles & Plin. de eo egerunt, & q̊d facile uolẽtibus inueniſſe ſit: nihil non ab illis dictũ, a Barbaro in Corollario ſuo repetitũ eſt. Nõ parua laboris, & p̃cij mercede quęrenda auis hęc erit, ſi q̊d de ea fert̃, ueſſicæ calculos per urinã pellit. Sed ꝙ uerũ id ſit, nõ eſt teſtatus Dioſc. ἱστορεῖται q̊d eſt, tradi, & ferri id dicẽs, ſapient̃ ꝗdẽ & caute, in aliorum fidem & famam rejciens, quæ teſtari ipſe non poſſet. Cuius morẽ & exemplũ nos etiã ſecuti, nihil ultra citraue menſurã & ſignificationem uocũ eius tradidimus: legenteſq; in eo ἱστορεῖται, quod eſt narrattur & fertur, ferri & nos uertimus: ne ſi pręcipi, ut Barbarus fecit, dixiſſemus, ueterum pręcepto confirmari & probari crederetur, quod hic non ſua, ſed aliorũ fide credi tantũ uoluerit.

De Galerita. CAP. LIX.

κορυδαλλός galerita vulgo cogujada

GAlerita auicula eſt parua, apicem in uertice pauonis modo geſtans, quæ aſſa & in cibo ſumpta, cœliacos adiuuat.

BARB.
Pli. li. 10. ca. 49

GAleritã, ſiue q̊d idẽ eſt gallica uoce, Alaudã, Gręci Corydon, & Corydalon, & Scordalõ appellant. Itẽ Corydalida. Oẽs a Galero, ſiue Galea. Nã & Epitymbiditõ Theocritus, ꝗa ceu tymbõ, hoc, eſt, ſepulchrũ patris in capite gerat. Cuzulã græcũ uulgus nominat. Nota eſt apud Ariſtophanem comicũ poetã fabula, primã uolucrũ fuiſſe Galeritã: priorẽ q̊q; terra defunctũ ei patrẽ, cũ humari non poſſet, nõdũ enata humo cõditum in uertice. Corydalis eſt & herba Capnos appellata: qm̃ & ipſa doloribus coli medeatur, ut auis ipſa. Galeritã nemo fere ignorat, auem puſillã, & plærumq; ob iter nobis obuiam, ingenio ad cantus docili, Paſſerculis, ut inquit Galenus, qui Pyrgitæ ac Troglytæ nominant̃, in oppidorũ muris, ac turribus frequentes adſimilem, extra ꝙ galero, quo illæ carent. Nam Corydylis, ſalſamentarius piſcis eſt, quem nos Cordyllam uocamus, Gręci etiam Cordylida, & Dorylum. At Cordila tumores in capite ſignificat: & Mitellam quoq; Cyprijs: eam quam Perſę Cidarín, Athenienſes Crobylon appellant. Porro ſimilis eſt Alaudæ, Zerraneola uocata: niſi ꝓ apice in terra nidificans: unde nomen. Differt ab Alauda & Parcus, etiam ſiqui negant. Eſt autem Parcus auicula Palumbo minor, aliquanto ſubtus candida, cætero Pauoni ſimilis, & criſta quoq;.

EX M. VERG. COMM.

VAriant in Alaudę remedijs latini ſcriptores, & græci, Paulus Aegineta ſimpliciter elixam.

Digitized by Google

(dico autem ſimpliciter, in aqua tantum) ſumi diu iubet: hic aſſam pręcipit. Plinius non aſſam tantum ſumi, ſed cinerem eius etiam in aqua bibi. Adijcitq;, quod ſuæ ætatis teſtimonio & experientia confirmat; idem homini præſtare cor eius femini adalligatum, & recens, tepenſq; adhuc deuoratum: pluraq; alia quæ lib. 30. cap. 3. uolentes nouiſſe in eo poterunt. A

¶ De Hirundinibus. CAP. LX.

DISSECTIS creſcente luna pullis Hirundinis, qui primo partu excluſi ſunt, in uentre eorum lapillos offendes: e quibus duos, unum uerſicolorem, alterum purum eximes. Ii priuſquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle, lacerto, aut collo adalligati, comitialibus proderunt. Et ſæpe prorſus eos recreabunt. Hirundines, uti Ficedulæ in cibo, aciei uiſus medicamentum præbent. Tam pullorū q; matrum cinis, cum melle oblitus, oculis claritatem adfert. Anginæ eo commode perunguntur. Vuæ & tonſillarum inflammationibus hoc cinere ſuccurritur. Et ipſæ & pulli exiccati, ſi drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur. χελιδὼν

BARBARI COROLL.

Hirundines, græce Chelidones, lapillum dicuntur pullo excluſo dare. Tria earum gňa. ut Banarum, ſyluestrium: quæ nidorum figura deprehenduntur. Ripariarum: quæ ita uocantur, quoniam in riparum cauis nidificant. Fit hoc capite Ficedularum quoq; mentio, Gręci eas mō Sicalidas, modo Ampelidas, modo Ampelionas uocant: autor Pollux, ut cęteros pręteream. Pli. li. 10. ca. 33.

EX M. VERG. COMM.

Chelidonios ab Hirundinibus, quas græci Chelidonas dicunt, Plinius lapillos eos appellat, qui in earum uentriculis inueniri feruntur, fabuloſoſq; existimat, & magicis artibus in medicinam illatos. Quod magis credendum in eo facit Paulus Aegineta, qui ſexto ſui operis libro de Simplicibus his agens, crematarū Hirundinū cinere tm̄ in medicina utitur, anginiſq;, & ad oculorum claritatem ex melle inungi pręcipit. Recępit tn̄ antiquitas omnis quę de eis in ſcriptore hoc leguntur: eamq; ob cauſam qualia in græcis, latiniſq; omnibus adhuc leguntur, talia a nobis etiam reddita fuerunt: cætera omnibus eadem ſunt. B

¶ De Ebore. CAP. LXI.

EBoris ſcobe illito paronychia ſanant. Vī adſtringēdi ebur obtinet. ἐλέφαντος

BARBARI COROLL. ὀδόντος ῥίνισμα

EBur a Græcis appellatur Elephas, eodem quo animal ipſum nomine. Quanq; animal Elephantus quoq; dicitur. Ebur uero alij cornu, alij dentem Elephanti nuncupant. Eſt & uaſis potorij genus Elephas. Pli. li. 8. cap. 3.

QVæ nos Eboris ramenta diximus, Plinius Scobem appellauit eadem ſignificatione: et ſi Ramentorū amplior q; Scobis ambitus ſit. Ramēta em̄ ueteres latini dixerūt oia quę radēdo, ſecādo, incidēdoue ex materia aliqua, quaſi inutiles reliqæ ſupſūt: Scobē uero priuati, quę lima, aut ſerra detrita cadūt. Eſtq; Ramētorū uox cūctis his cōis, et quaſi gňis appellatio: illa aūt unius, aut alterius rei tm̄ nota et ſignificatio Dioſc. ῥίνισμα dixit ſcobina, detritū ex Ebore puluerē indicās. Quā rōnē ſecutus Pli. li. 28. ait, Scobe paronychia tollunt. Nos cōiorē & ampliorē rōnē ſecuti, Ramēta diximus, q̊cūq; ferramēto detritū ex Ebore puluerē ſignificantes: fecimuſq; id autoribus alijs gręcorū medicis. Paulus Aegineta nō ex dentibus tm̄ Elephantis, quod ſolū Ebur eſt, ſed ex unguium, aliorumq; oſſium ramentis remedium hoc conficit. VERG.

¶ De Suillo talo. CAP. LXII.

SVis talus comburitur, dum e nigro albeſcat: qui tritus & potus, inflationibus coli, longiſq; torminibus medetur. ἀστράγαλος

BARBARI COROLL.

TAlus Aſtragalos Græce dicit in ſue: cuius uicē in homine, Malleolus appellatus implet.

EX M. VERG. COMM.

NOn omni malo coli mederi cinerem ſuilli Tali hic ſcriptor ait, ſed ex tribus eius generi-

C bus illi tãtum, quod ceſſante, nec tranſeunte craſſo, & qualis peditu efflari ſolet ſpiritu, in eo inteſtino fit. Habet enim plures id malum cauſſas. Fitq; aliquando, cum inter eius membranulas craſſus, pituitoſusq; humor ſubſederit. Nonnunq̃ ceſſante, nec tranſeunte illhac ſpiritu: quale paulo ante deſcripſimus. Sępe ex eiuſdem inteſtini inflammatiõe, aut ob acres erodenteſq; humores dolorem acrimonia eroſioneq; ſua excitantes. Ex his ſecundum illud genus ἐμπνευματώσεως, id eſt, inflationis uoce indicaſſe uidetur.

De Ceruino cornu. CAP. LXIII.

ἐλάφου κέρας

CEruini cornu cinis elotus, binis cochlearibus epotus, prodeſt dyſentericis, excreantibus ſanguinem, cœliacis, regio morbo, & ueſicæ doloribus cum tragacantha. Fœminis fluctione uuluæ laborãtibus, cũ liquore huic rei accõmodato. Cerui cornu cõtuſum, crudo fiſtili luto circũlito, & in furnũ indito uritur, donec albeſcat. Id cadmię mõ elotũ, ulceribus oculorum & defluctionibus ſalutare eſt. Infrictũ dentes expurgat. Crudi cornu ſuffiti nidore ſerpentes fugantur. Feruefactũ in aceto, ſi eo gingiuæ colluant̃, maxillarum a dentitione dolorem adimit.

BARBARI COROLL.

CEruum Græci Elaphon appellant, ut prædiximus, & Bredon poetæ. Alij caput ipſũ Cerui Bredon uocant. Inulum, ſiue Inuleum eius, Nebron, et Cemada. Quanq̃ Cemas nondũ p̱gredit̃ in paſcua. Damã uero Græci Proca dicunt. Ariſtoteles, et idonei fere oẽs, et Dionyſius a Ceruo non diſtinguit. Philetas, primogenios Ceruos Procas dici uoluit. Ab hoc animali Procõneſos appellata eſt. Nam Ophion, quod Sardinia quondam ferebat, & interiſſe credit̃, Ceruus non erat, ſed animal pilo. ac dente ſimili, Ceruo minus. Genus uero Ceruorum prægrande, Gręci Echæineas, ab oppido uocãt. Ariſtoteles Achænas cognominat. Inulũ, Varro & ex

D equo & aſina uocari ſcribit: quos & Bardones aliqui appellant, ſicut ex aſino, et equa Mulum: quanq̃ uetuſti codices, tum Varronis, tum Columellæ Innum habent, non Inulũ, q̃ ab equo patre nomen traxerit. Sed & Ariſtoteles quoq; Innũ græce dicit, q ex mulo & equa naſcit̃, ceu paruus mulus. Proinde Nonius marcellus, Hinnas inquit, & Hinnos, ſub quo nomine accipere debeamus Varro ſignat. Ait em̃, ex equis & mulis q naſcant̃, Hiños uocari. Vt errauerit, q diſtinctiõis ſtudio cõfinxit, Hinulos ceruini generis eſſe pullos, eq̱ni uero Inulos uocari. Quin ſi mutare oportet, uerius ſit Inulos p̱ ſimplex, n, & ſine flatu ceruinos pullos accipi: Hiños aũt & Hinnulos per duplex, n, & cũ aſpiratione, ex aſina conceptos equi coitu, ſed utiq; ſi ſint mares, ut Plinius adiecit: q̃q̃ Nonius marcellus alit̃, ut p̃monui. Porro Inis, etiã infantẽ & paruulũ Gręcis ſignificat. At Ginni per, g, ab Ariſtot. appellant̃ eq̱ pumili, nõ alia rõne q̃ matris & uteri uitio, Gygenios a Strabone dictos arbitror, in Liguriæ montanis, ubi & Mulorum genus uocat hoc nomine. Non placet quorundam diſtinctio inter Dorcem, & Dorcadem: quaſi Dorcas ceruinus pullus ſit, Dorx animal diuerſum, cum Dorcas Ariſtoteli non Ceruum, ſed Capream ſignificet. Certe Dioſcorides in coaguli mentione, Dorcadem a Dorco ſeparauit. An, ut eo diſtet Dorcus a Dorcade, quo Ceruus ab Inuleo, & in Strabone Zorces, pro eo quod ſunt Dorces. Niſi uitium ſit in exemplari legas. Ipſum cornu Ceras uocant: quod & poculi genus eſt. nam cornibus ueteres bibiſſe, Pindarus, Sophocles, Homeruſq; teſtantur: ſi modo ut fere perſuaſum eſt, Rhyton, in Poeta eminentiſſimo idem ſit quod Cornu.

EX M. VERG. COMM.

NOn placet quod in extremo capite dictum a nobis, & ab alijs eſt, collui ceruini Cornu decocto utiliter molarium dentitione factos dolores. Cur enim molarium magis quam primorum, & caninorum? Omnium enim eadem ex inflammatione doloris cauſa, et ratio eſt. Nec ſiccantibus, qualis hic cinis eſt, ſed natiuo unguine mollientibus remedijs, ad adiuuandas in pueris dentitiones, uti antiquiores pręceperunt: qualia ſunt gallinaceorum adeps, & leporis cerebrum: at in dentibus γομφίους molares tantum græci appellant. Fatemur id quidem: & ab his γομφίασις facta uox nihil niſi molarium dentitionem ſignificare poteſt, concedimus id etiam, ſed hac conditione, dum certius aliquid & ad hanc rem aptius inueniatur. Inclinat enim animus, nobis ſignificari ea uoce aliud in cunctis dentibus malum. Nec leuibus argumentis ob-

Digitized by Google

orta nobis hæc ſuſpitio eſt, non ob eas quas pauloante diximus cauſas, ſed quoniam Galenus uſum ceruini Cornu eſſe ait ad reſtringendã gingiuam, & confirmandos dentes. Quod & Paulus Aegineta etiã, cum de omni Cornu lib. 6. agit, his uerbis teſtatus eſt. τὸ δὲ τῆς ἐλάφου, κέρας μετ᾽ οἴνου λειόμενον, εἶτα περιπλασσόμενον ὀδόντας ἵστησι σειομένους. Quod eſt, Cerui autem cornu tritum, uinoq́ maceratũ, mox circumlitũ mobiles ſiſtit dentes. Et paulo ante, οὖλα πλαδαρά, id eſt, humentes & diffluentes gingiuas compeſcere idem Cornu dixerat. Plinius etiã lib. 28. ca. 10. dentes mobiles confirmare ceruini Cornu cinerem teſtatur: doloresq́ eorũ mitigare, ſiue infricentur, ſiue colluantur. Addiditq́ ſtatim, arbitrari quoſdam ad omnes eoſdem uſus efficaciorem crudi cornu farinã eſſe, & dentifricia utroq́ modo fieri. Quæ omnia eodum pertinent, ut dentibus, non dentitionibus mederi ceruinum Cornu uideatur. A

De Eruca. CAP. LXIIII.

ERucis, quæ in oleribus gignuntur, cum oleo peruncti, a uenenatis beſtijs feriri negantur. κάμπη

BARBARI COROLL.

ERucæ, pro animali acceptæ, a Græcis Campę nominantur. Hippocrates in herba tithymalo naſcentes, aculeatas eſſe prodit, utiles ad conceptus. Campa dicebatur & genus illud beſtiæ, quam Liber pater in Libya ſuſtuliſſe dicitur, ad Zambirram oppidum, tumulo in monumentum eius facti condito. Vt Diodorus meminit. Plin. lib. 19. capit. 6. lib. 11. capi. 23.

EX M. VERG. COMM.

HOrtorum, ſatorumq́ omniũ peſtis calamitasq́ Erucæ ſunt, dirũ animal, lento & humido tempore, auctoribus Theophraſto, & alijs naſcens: multiplex hoc malũ, & quod in uitibus & arboribus natũ, frondem oẽm & florem erodat, turpiq́ facie depaſtam arborẽ relinquat. Nihil in carmine ſuo, & ultimo duodecimi libri capite Columella pro horti, annona diligentius curauit. Si cætera defecerint naturæ & artis auxilia, ad ſuperſtitionẽ tranſlata re, in qua non ueritus eſt, auctore Democrito, docere quæ ſaluo pudore dici & audiri non poſſunt, ſed ut ille teſtatur, tam p̃ſenti contra hoc malũ remedio, & ope, ut non aliter q̃ cum decuſſa pluit arbore nimbus, B
Vel teretis mali, uel tectæ cortice glandis, Voluit ad terrã diſtorto corpore campe. Qualia aũt ea ſunt, poterunt uolentes ab eo audire. Nobis em̃ in ſcriptore hoc aliud conſiliũ eſt, nec in Erucis eius aliud q̊d moneamus habemus, q̃ ideo in oleribus naſcentes Erucas eum appellaſſe, ut a picearũ, aliarumq́ arborũ Erucis, quæ ueneni maleficium habent, ſepararet. Noſtra ætas & gens totum hoc genus quacunq́ forma ſit, & ubicunq́ naſcatur, una appellatione Brucos nominat: cum tamen Locuſtarum genus quoddam priuatim Brucum Græci appellent.

De Cantharidibus. CAP. LXV.

FRVMENTis congeſtæ Cantharides, ad recondendum idoneæ ſunt, quæ fictili uaſe, non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorſum conuerſo, ſuſpenduntur ſuper aceti feruentis q̃ acerrimi halitum, donec æſtu examinentur. Poſtea lino transfixæ reponuntur. Potentiſſimæ omnes uariæ, lutheis lineis, quas in pennis transuerſas habent, promiſſoq́ corpore, craſſæ, ac blattarum modo præpingues. Sed inertes ac imbecilles, quæ unius ſunt coloris. κανθαρίδες

BARBARI COROLL.

NOmine Cantharidũ e noſtris aliqui etiã Scarabeos, maxime pilularios accipiunt: qui & Canthari dicantur. Et ab Hippocrate Copriones. Plinius, eſt inquit & Cantharis dictus Scarabeus paruus, fruteta erodens. Porro Cantharus & nauigij, & pocilli nomen eſt, & ornamenti quoq́ muliebris, ut Athenæo placet. Ipſarum Cantharidum uenenũ, in qua parte ſit, non conuenit. Alij in pedibus, & capite exiſtimant eſſe. Alij negant. Inter omnes conſtat pennas earum auxiliari, in quacunq́ parte ſit uenenum. Ipſæ naſcuntur ex uermiculo in ſpongia maxime cynorhodi, quæ ſit in caule, ſed fœcundiſſime in fraxino. Cæteræq́ in alba roſa, minus efficaces. Improbantur duo earum genera. Minutæ, latæ, piloſæ. Item macræ, unicolores. Pli. li. 11. ca. 28.

EX M. VERG. COMM.

MVlta ſunt, quæ Scarabeis congeneres Cantharidas faciunt: ſed nihil æque cognationem eorum oſtendit, q̃ uaginis clauſæ utriusq́ animalis pennę. Ob quam ſimilitudinem, diminu-

Digitized by Google

C ta a Scarabeo, quem Cantharon Græci nominant appellatione, Cantharida illi ſimile, ſed minore corporis mole animal hoc dixerunt, pueris etiam notiſſimum: ſed quod præſenti, & inſanabili ueneno hominẽ perimat: quemadmodũ inter uenena hic ipſe in extremo opere docebit. Habent ueneni par maleficiũ Bupreſtides, & picearũ Erucæ. Hæ cæteris Erucis ſimiles, & congeneres, diſcrimen ab arbore in qua naſcunẽ nomine ipſo oſtendũt, Pytiocãpæ a Græcis dictæ: Illę boũ acerba peſtis, in eadẽ gente a maleſicio ſuo nome inuenerũt. Deſcripſit Bupreſtim Plinius lib. 30. cap. 3. his uerbis. Rarũ in Italia animal Bupreſtis eſt, longipedi Scarabeo ſimillimũ. Fallit inter herbas bouem maxime, unde & nomen inuenit: deuoratumq;, tacto felle ita inflammat, ut rumpat. Nouerunt nunc etiã rura hoc malum. Vidimusq; nos, peremptum aliquãdo eo ueneno bouem. Non ſatis tamen oſtendunt ruſtici eius animalis formam, diuerſisq; appellationibus, diuerſis locis, & diuerſa forma deſcribitur & appellatur. Copioſius inter uenena de his omnibus iterum agetur. Nunc ſatis ſit nominũ cauſam & rationem reddidiſſe.

¶ De Bupreſte. CAP. LXVI.

βουπρήστις SImili modo reconduntur Bupreſtes, genera quædam Cantharidũ, & pinorum erucæ, quæ ſupra cribrum ſuſpenſum feruenti cinere pauliſper intoſtæ, reponuntur. Vis omniũ communis erodere, ulcerare, calorem elicere. Qua de cauſa ammiſcentur medicamentis quæ lepras, ferosq; lichenas, & carcinomata ſanant. Menſes ciunt peſſis emollientibus additæ. Aliqui Cantharidas antidotis impoſitas, aquæ ſubter cutem auxiliari prodiderunt. Argumẽto, ꝙ urinã moueant. Alij pennas, pedesq; contra potarum ueneficia, remedio eſſe tradiderunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 30. ca. 4. PItyocampæ a noſtris Erucæ picearum, aut pinorum uocantur. Bupreſtis & animal, & herba eſt. Ex his Erucis uermiculi poſtea naſcuntur, qui acceptis alis euolant: quemadmodum & in ficu, & cynorhodo, ſiue canina ſentice.

D

¶ De Salamandra. CAP. LXVII.

σαλαμάνδρα SAlamandra lacertæ genus eſt, iners, uarium, quod fruſtra creditum eſt, ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. Additur ut Cantaris in medicamenta, quorũ uis eſt exeſſe, & lepras abolere. Similiq; modo reconditur. Liquefacta in oleo, pilos euellit. Exenterata, detractis pedibus & capite, in melle ſeruatur ad eundẽ uſum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 10. ca. 67. SAlamandra animal lacerti figura, ſtellatũ, nunꝗ niſi magnis imbribus proueniens, & ſecuta ſerenitate deficiens. Huic tantus rigor, ut ignẽ tactũ extinguat non alio modo, ꝗ glacies. Quod quidã tamen negant. Aetius per ignem inquit, cadentibus flãmis ambulat, eumq; non ſolum frigoris ui, ſed etiã pondere corrumpit, quaſi obruens. Theophraſtus & frigori & humori tribuit, qui ex ipſa lentus profluat. Si diutius tamen in igni manſitet, comburitur. Caſſiodorus, Salamandra ſubtile, & paruũ inquit eſt animal, lumbricis aſſocium, flauo colore ueſtitum. Saliua eius, quæ lactea ore uomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, uel pede imo reſperſa, toti decidũt pili, & colorem in uitiliginẽ mutat. Si arbori irrepſerit, omnia poma inficit ueneno. Ita populos ſæpe totos necando frigida ui, nihil aconito diſtans. Quinimo, ſi contacto ab ea ligno, uel pede cruſta panis incoquatur, idem ueneficium eſt, uel ſi in puteum cadat. Manditur tamẽ a ſuibus innocenter. Similis Aſcalabotæ Salamandra eſt Aetio. Lacerta uenenaria, hoc eſt, Pharmacitide uelocior. Aſcalabotem Græci, & Colloton, & Galeotẽ quandoq; appellant. Noſtri Stellionẽ. Horum tranſmarini pleni lentigine, ſtridoris acerbi, qui & ueſcuntur, in tantũ ſcorpionibus aduerſi, ut uiſis protinus torporẽ afferãt frigidi ſudoris. Tales in Italia non ſunt. Viuũt enim rore, ut chamæleontes, præterea & araneis. Qui aũt Stelliones appellantur, ut Marcellinus inquit, in nouis domibus cernunẽ, forte ij quos Romanũ uulgus Tarantulas uocat, albas, innocuas, & puſillis lacertis ſimiles. Sunt & Apulorum Tarantulæ in agris.

Digitized by Google

Phalangiorũ fortaſſe generis, ueneni præſentanei, cõmoto ſtatim eius mente, quẽ percuſſerint. Auxiliari cantu eis, & omnino muſica ratione, cõſuetudo regionis eſt. A Stellione fraudulentiſſimo animali, ſtellionatus crimen, & ſtellatura. Spartianus in Peſennij Nigri uita, quos inq̃t conſtiterit accepiſſe ſtellaturã. Et alibi. Tribunos, qui ſtellaturas inquit militibus tuliſſent, capitali pœna affectos. Inuidentiſſimũ hoc animal intelligit, quoniã ſenectutis ſuæ membranã deuoret, gnarum propter Comitiales morbos impeti eam. Hinc ſtellare uerbũ, pro inuidere. Cubilia ſtellionis, in locis oſtiorum, feneſtrarũq; ſunt, aut cameris, ſepulchriſue. A

EX M. VERG. COMM.

SVnt nobis & alijs de Salamandra eadem fere omnia. Quod inter nos non cõuenit, unum tm̃, & illic eſt ubi legitur, ψιλοῖ δὲ τρίχας τακεῖσα μετ' ἐλαίου. Quã lectionem illi ſecuti, liquefactam in oleo Salamandrã depilare dixerunt. Nec male: id enim participiũ illud plærunq; ſignificat. Nos autem non liquefactã, ſed crematæ cinerem facere id diximus: in antiquiſſimis, ijſdemq; probatiſſimæ fidei græcorũ codicibus, non τακεῖσα, ſed καεῖσα, quod eſt, cremata legentes. Confirmauitq; nobis eam lectionem Paulus Aegineta, qui crematæ Salamandræ cinere tm̃ ad hos uſus utitur. Verba eius hæc ſunt. σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν, &c. quod eſt, crematæ autem Salamandræ cinerem aliqui miſcent.

De Araneo. CAP. LXVIII.

ARaneus, quem Holcum, alij Lycium uocant, ſubactus cum ſplenio, & linteo illitus, prolatusq; utriſq; temporibus, aut fronti, tertianos circũitus perſanat. Tela eius impoſita ſanguinem ſiſtit. Vulnera quæ ſummã cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Eſt & alterum Aranei genus, qui candidam, tenuẽ, denſamq; telam ordi tur, quem in loculo ligatum, & lacerto appenſum, quartanis circũitibus mederi narrant. Decoctus ex roſaceo, & infuſus, aurium doloribus auxiliatur. ἀράχνη ὁλκόν ἢ λύκειον B

BARBARI COROLL.

ARaneũ Græci Arachnen uocãt, Araneorũ, Phalangiorũue multa gña. Innoxiũ lupi nomine poſt dicendũ. Noxiorũ duæ ſpecies ab Ariſtotele tradunt̃. Vni corpus exiguũ, uarium, acuminatum, aſſultim ingrediens: ob id Pulex uocatus. Alteri maius & nigricans, prioribus cruribus longiſſimis: tardũ hoc & imbelle, nec ſaliens, æque Phalangiũ. Præter hæc a Plinio uocat̃ genus Aranei lanuginoſum, grandiſſimo capite, quo diſſecto, inueniant̃ intus uermiculi duo, qui adalligati, ceruina pelle ante ſolis ortũ, dicunt̃ mulieribus p̃ſtare ne cõcipiãt. Vimq; illã durare anno, unde Atocion q̃q; dicit̃. Eſt & Rhagion uocatus, q᷑ acino uuæ nigro ſimilis eſt, ore mimo, ſub aluũ pedibus curtiſſimis, & tanq̃ inchoatis. Dolor a morſu eius, qualis a ſcorpiõe. Vrina textis Aranei p̃ſimilis. Quintũ genus Aſiorcion, uel Aſtertion, ex manu ſcriptis codicibus, aut Aſtorgion, q̃ſi diſcordialẽ & inamabilẽ ſignificent. Sed in picto Dioſco. ἀστήριον. i. aſteriũ, uirgulis albis, a proximo diſtinguit̃, cuius ictu genua labefactantur. Sextũ ceruleus, utroq; pernicioſior, lanugine nigra, caliginẽ morſu concitans, & uomitus araneoſos. Septimũ a crabrone penna tantũ differens, deterius etiamnum ceruleo: propterea macie quoq; conficit a ſe percuſſos. Octauũ Myrmecion, quia formicæ ſimilis, ſed multo maior, ruffo capite, aluo & reliqua parte corporis nigra, guttis reſperſus albis interſtinguentibus, acerbiore q̃ ueſparũ dolore torquens. Viuit maxime circa furnos, & molas. Fuliginoſum deſcribitur Aetio, ſtellatũ, præſertimq; dorſo. Nonũ Tetragnathus, ſed duobus faſtigijs. Alterius mediũ caput, linea candida & trãſuerſum. Itẽ altera diſtinguit, qui & peior, tumoreq; oris molitur. Alter cinereus, poſteriori parte candicãs inertior. Aetius Tetragnathon modice lato, & ſubalbo corpore deſcribit, pedibus aſperis, duabus inciſuris in capite, recta una, per obliquũ altera, ut quaternas buccas habere uideat̃: unde nomen. In Aethiopia tam frequẽtes, ut regionẽ in ea quandã prope Sillos, Acridophagosq; deſeri coẽgerint. Idem auctor & Cranocolaptẽ, & Scoletion, & Sclerocephalon enumerat. Vt primũ genus longis cruribus, ſubuiride, aculeo circa ceruicẽ infeſto pro dat: ita dictũ, quia caput maxime percutiat. Secundũ ſqualet maculis, præſertim capite, longis pedibus. Tertio caput duricia ſiliceum. Lineamẽta toto corpore ſimilia beſtiolis, quæ lucernas circũuolant. Hæc fortaſſe uel eadẽ ſunt, uel parũ diuerſa plinianis. Præcipue uero Cranocola- Pli.li.11.ca.24.

Digitized by Google

C ptes idem genus uidet̃ illud eſſe, q̃d nos Sextũ haberi diximus, ceruleũ, & caliginẽ morſu con-
citans, caputq; tentãs. Habet̃ & cinerei genus quoddã minime noxiũ, telas muſcis in parietibus
latiſſime pandentis: qui & Muſcarius uocat̃, inter lupos, ut arbitror locandus. Comperio &
Araneum candidũ, longiſſimis, tenuiſſimiſq; pedibus. Item aliud genus craſſiſſimũ, textũ con
dentis in contignationibus: quorũ uterq; in dictas, aut dicendas forte ſpecies recidit. Eſt & di-
ſcrimen Araneorũ, quos Ariſtoteles appellauit Lupos: quorũ minimi non texant, maiores in
terra cauernarũ uilia, & exigua ueſtibula præpandant. Mediũ genus lautiores, craſſioreſq; te-
las orditur uel operoſiſſime, ob id Eruditiſſimũ ab eodem Ariſtotele uocatũ, cuius duas quoq;
ſpecies reddit. Maiorem ſubtus pẽdere, degrauatũ mole corporis. Minorem, in ſublime e qui-
buſdam telæ ſuæ latebris obſeruantem excubare. Græci qui de uenenatis ictibus ſcripſere, Lu-
pum uenari muſcas demonſtrãt rotundũ, cælata, ſculptaq; ceruicula, tribus in ore, quod et la-
tiuſculum eſt, lineamentis. Aranei Lacertarum catulos irretiunt, utraq; labia mordicus appre
henſa, telas ſuas altius tollendo. Incrementa amniũ futura præſagiunt. Sereno non texunt, ſed
nubilo. Fœminã textrinæ, marem uenationi operã dare arbitrantur, idq; ſole oriente, occiden-
teq;, beſtiolis tum maxime infeſtis. Aranei clunibus in uenere conueniũt. Vermiculos ſimiles
ouis pariunt, in telas expanſos: quia ſaliendo excludũt: Phalangio excepto, qui ſpecu in ipſo
cubat, magno numero, triginta fere: ſed ubi emerſit, matrem conſumit ſępius, & patrem. Incu
bant triduo. Cæteris generibus oua pauciora. Conſumant̃ Aranei, quater ſeptenis diebus. Si-
mul porro editi ſunt, fila ſua mittũt, ſiue de ſuo q̃d foris habent, ceu uellere corticeo, ut Ariſto
teli uiſum eſt: ſiue ut Democrito, excrementi cuiuſdã modo, uelut corrupta intus alui natura,
ſtatuto tempore: ſiue ut aliĳ dixere, quia intus ſit quædã lanigera fœcunditas. Ouidius.

Cætera ſunt uentus, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet Aranea telas.

Non habet Creta inſula maleficũ animal, præter Phalangiũ, alioquin Italiæ ignotũ. Hoc ceru
percuſſi, cancros edendo ſibi medent̃. Nominat̃ & Mus araneus: de quo priuatim agendũ no-
bis eſt. Araneorũ telæ, priuatim Veſcæ, hoc eſt, ſiccæ, ac tenerę uocari ſolent. Ipſum anĩal Ara
D neus uocat̃, græce Arachnes. Tela uero Aranea, ut græce Arachne. Quãq; interim & pro anĩal
poëtæ capiũt Araneũ. Phalangia uero, & quod idem eſt Ariſtoteli, Phalangas, & Phalangios
arbitror eſſe dictos: & Phalanx internodiũ ſignificat, qualis pars ea digiti, q̃ rigida manet, nec
flectit̃, ut Ariſtoteli placet. Omnibus eñ Phalangĳs internodia terna in cruribus. Ob id & fu-
ſtes nodis rigentes, ut Plinius teſtat̃, Phalangas uocabãt. Vnde baiulos Victruuius, quia Pha
langis uti ſoleant, Phalangarios appellat. In Albania Phalangiũ haberi traditur Straboni, He-
lianoq;, a quo ſiqui feriuntur, aut ridendo, aut flendo moriant̃ deſyderio ſuorũ.

EX M. VERG. COMM.

LOnga eſt Plinio, Nicandro, Ariſtoteliq; animalis huius hiſtoria: fecitq; id multiplex eiu
genus, diuerſiq; in tam exiguo corpore ad uitam & mortem hominũ euentus, & quæ artificio
ſe modo exercent, modo inſidioſe ubiq; animalia hæc agunt. Prima & maxima omniũ, id eſt
noxios, & innoxios, diuiſio eſt: hos Græci ἀράχνας, nos Araneos, illos ambo Phalangia dixi-
mus. Rurſus Phalangiorũ plura ſunt genera, priuatim ab antiquioribus latinis & græcis ſui
nominibus appellata. Araneorũ itidem, ſed pauciora: quæ Dioſcorides hoc capite numerat
Qui primũ Arachnes nomine uſus indicauit, non de omni Araneo, ſed de innoxio tantũ age-
re, qui in parietibus & trabibus telas ſuas ad aliorum inſectorũ uenationem ſuſpendit. Notiſſi
mus omnibus hic eſt, in uetuſtis & rimoſis parietibus habitãs. Hunc Holcon, & Lycon, id eſt
lupum uocari hic ait: facta, ut nos credimus, a uenatione & inſidĳs eius appellatione: & quo-
niam muſcas rapiat, trahat, & enecet, ideo lupum, & Holcon a trahendo dictum fuiſſe. Lu-
pos Ariſtoteles totum hoc genus etiam appellauit.

❡ De Lacerta. CAP. LXIX.

σαύρας ἡ κεφαλὴ LAcertæ caput intritũ, & appoſitum, aculeos & omnia corpori inf
xa extrahit. Varos, formicantes uerrucas, & penſiles, quas acro
chordonas uocant, tollit. Iecur exeſis dentibus coniectum dolores finit
Si diuulſa admoueatur, ictis a ſcorpione leuamentum præſtat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 8. ca. 39. LAcertam Græci Saurã. Huius una ſpecies Chalcidice uocatur, atq; Seps ſeorſum redden-
da. Lacertum, & Lacertam idem genus eſſe conſpicor, ut eſt apud Græcos quoq;, Sauros, atq

Digitized by Google

Saura. Eſt & piſcis hoc nomine. Lacerta uidetur & uaſis genus eſſe apud Iuris peritos. Sicut & apud Gręcos Saura, cuius in palma meminit Hippocrates. Eſt & Herbæ nomen Saura, Plutoni ſacra, ut Nicander poëta docuit illo uerſu. σαύρηντι. ἠχθονιου πέλεται σέφοσ ἠγεσιλάου. A
Fortaſſeq; in eo uerbo aut Anagallidem intelligit: quippe quam Dioſcorides Sauritin a nonnullis dici prodat: & prophetę Nycteritin, quaſi nocturno & ſubterraneo dicatam numini: aut ipſum Sinapi, quod, ut Plinio placet, ab Athenięſibus Saurion uocatur: aut Naſturtiũ, quod ab Hippocrate Sauridion quoq; dicitur. Lacertarũ pedes Græci Blæſos uocant, hoc eſt, quorum pars extrorſum, pars introrſum ſpectet.

EX M. VERG. COMM.

VTroq; genere Lacertũ, & Lacertã idem hoc animal antiquiores Latini dixerũt, tam certũ, tanq; ubiq; naſcens, ut nihil dicendũ aliud de eo ſit. Nec fuiſſet nobis in cõmentatione eius aliquis labor, niſi quod fere in cunctis legit, pellere, ſiue malueris dicere, tollere impoſitũ Lacertæ caput ἰόνθουσ, id eſt, uaros: nõ ſic, ſed ἥλουσ, id eſt, clauos legi oporteret: quod nos antiquiſſimorũ codicum fide inſtaurauimus: perſuaſitq; id audere Paulus Aegineta, qui clauos hoc remedio curat: & pręter hęc res ipſa etiã, & cõgeneres morbi uerrucæ & formicæ, quibus rectius claui, ꝙ uari coniũgebant. Quinetiã uerbum ἄιρει, quo hic uſus eſt, & tollere ſignificat, clauis aptius ꝙ uaris competit, qui extenuantur leuiganturq; potius ꝙ tolluntur.

¶ De Sepe. CAP. LXX.

SEps, quam aliqui Lacertam calchidicam uocarunt, in uino pota, morſus ſuos ſanat. σήψ

BARBARI COROLL.

SEps, nunc Lacerti genus eſt, nunc ut diximus Millepedæ. Cum Lacertam ſignificari uolumus, Chalcidicæ cognomento utimur. Sed an idem ſit cum ea, quam Ariſtoteles Chalcida, & Zygnida nuncupat, Theodorus more ſuo Dignydam conuertit, lacerto paruo ſimilem, æſtimabunt legentes. Ipſe in diuerſam partem moueor Plinij uerbis, qui quodam loco ait, Peculiariter inquit, a Chalcide Ceraſte differt. Eſt & turberculi maioris ac peſtilentis nomen Seps apud Hippocratem, ab erodendo impoſitum. Aetius, Seps inquit, ſerpens eſt cubitorum binum, craſſitudine in exilitatem, ut alia quoq; genera ſerpentium, deſcendente: ingreſſu tardo, rectoq;: lato capite, ore acuto, maculis corpore toto candidis: triduo, uel quatriduo interficit. Pauſanias quoq;, AEpytum inquit, Arcadiæ quondam Regem in uenatione occupatum, & imprudentem Seps oppreſſit. Viperæ ſimilis eſt inquit, minimę, cineris colore, maculis ex interuallo uarius, lato capite, anguſta ceruice, aluo maiori, cauda breui, obliquo inceſſu, quaſi cancer: quod & Ceraſtæ inquit, ſerpenti proprium eſt. Chalcidicem Helianus, ſi quis inquit, habeat in tritico, fore ut incorruptum ſeruetur. De ſerpente intelligat, an de piſce Chalcidico, qui & Chalcis dicitur, non conſtat. De Sepe pro Multipeda, Plinius uigeſimo uolumine. Multipedem inquit, Sepa Græci uocant, oblongam, piloſis pedibus, pecori præcipue nocuam. Caſtigatus eſt in ea parte locus, propterea ꝙ non Sepa, ſed Ipa legebatur. Nam Ips genus uermis aliud, ut in pumice docebimus. B

EX M. VERG. COMM.

AB exedendo Seps lacerta hæc dicta eſt. σήπει enim, id eſt, exeſt quæ ueneno ſuo contigerit. Lacertæ ſimilem omnes deſcribunt: præſertimq; in Theriacis ſuis Nicander dicens, σῆπα γέμην πιδλανοῖσι δλομὴν σαύροισιν ἀλύξεισ, quod eſt, Vitabis & Sepa, corpore humilibus lacertis ſimilem. Dico autẽ humiles, quas ille πιδλανοῖσ, id eſt, per terrã ſerpentes dixit. Fuit hoc illi ab euentu nomen, quemadmodũ a corporis maculoſis lineis, quas in tergo habet colore æris: quod Gręci Chalcon dicunt. A Chalcis, ſiue Calcidica dicta eadem eſt. Nos enim eãdem credimus: fuiſſeq; antiquam & uerã eius appellationem Chalcida, quaſi æneã, ob eam quã diximus cauſam: & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouiſſent omnes, ad adiectiuũ gentis, & loci nomen tranſlatã eius appellationem fuiſſe, dictamq; Chalcidicam, quaſi in Chalcide Euboiæ plurima inueniretur. Quod falſum eſt: cum in Libya & Cypro naſci præcipue dicatur, & inter petras illic uiuere. Factũ ob id etiã eſt, ut in antiquis ſcriptoribus modo Chalcis, modo Chalcidica lacerta inueniatur: eorũq; auctoritate diuerſum, non idem creditũ hoc animal fuerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: habemuſq; opinionis huius auctorem antiquiſſimũ Nicandri interpretem. Nec eo ſecius liberum legentibus arbitrium relinquimus.

Digitized by Google

C ¶ De Scinco. CAP. LXXI.

σκίγκος SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus: quis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Eſt autem terreſtris Crocodilus ſui generis, qui ſalſus affertur in naſturcio. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, id ſibi uirium uendicaſſe, ut ſi drachmæ pondere bibantur, uenerem accendant. Verum decocto lentis cum melle, aut ſemine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. Additur in antidota.

B A R B A R I C O R O L L.

Pli.li.2.ca.s. SCincus a Crocodilo cute diſtinguitur, candidiore, tenuioreq́ꝫ, ſed præcipue ſeta ſquamarum, quæ a cauda ei ad caput uerſa eſt. Maximus Indicus. Poſt Arabicus. Afferuntur inueterati ſale. In Nilo natus, Ichneumone minor eſt, tanto inferior Crocodilo. In Libya duos cubitos excedere, Pauſanias exiſtimat. Venales Scincos ex Aegypto licet uidere, lacerti magni ſimilitudine. Sunt & Vincentino agro ſui quidam Scinci, minores multo ueris, etiamſi pro Aegyptijs officinæ ſubijciunt. In Bithynia Chalcedonis agro fere, Crocodilos minutos quodam fonte naſci, qui a Zaritia dicatur, Strabo meminit: fortaſſeq́ꝫ pro Scincis accipit, quoniã paruos eſſe tradat. Crocodili Champſæ apud Aegyptios uocantur. Iones uero Crocodilos primi uidentur appellaſſe, ut inquit Herodotus, ſumpto nomine ab illo Crocodilorum genere, qui apud ipſos in ſepibus, macerijſq́ꝫ naſcuntur.

¶ De Terrenis uermibus. CAP. LXXII.

γῆς ἔντερα TErreni uermes impoſiti, præciſos neruos glutinant. Tertianas diſcutiũt, decocti cum anſerino adipe. Infuſi, affectis auribus medentur. Cum oleo autem decocti, ſi in contrariam aurem inſtillentur, dentium doloribus præſtant auxilium. Poti ex paſſo, urinam ciunt.

B A R B A R I C O R O L L.

D VErmes terrenos, quidam Blininthas, alij Genſentera, hoc eſt, Lumbricos, & Inteſtina terræ uocant. Iulos aliqui, ut Dorion. Gaphagæ a Syracuſanis uocãtur, quaſi limo & terra uictitent. De ijs nonnihil & in Fibro diximus. Eſt Iulus & Polypus & Cantilenæ genus, qua lanifices ſiue purpurarij utuntur. Hoc nomine uocantur hymni quoq́ꝫ Cereris, ac Proſerpinæ. Sed & fruges ipſæ. Propterea, ꝙ ſingulares manipulos farris hordeacei, amalas Græci uocãt: ipſas uero metas, & faſciculos, qui ex multis manipulis præligati ſunt, Vlos, & Iulos nominant, ut Athenæus inquit, meliusq́ꝫ Photion Vlos interpretatus, panes holocleros, hoc eſt, quibus nihil detractum ſit. Nec ſatis ſcio, de autopyro pane, an de holopyro Photionis ennarratio intelligenda ſit: de quorum utroq́ꝫ in tritici mentione diſertabitur. Terreni uermes, cum e cauernis ſuis prodeunt, tempeſtates, imbreſq́ꝫ prænunciant.

¶ De Mure araneo. CAP. LXXIII.

μυογάλη MVS ARANEVS diſſectus & impoſitus, ſui morſus ueneficia luit.

B A R B A R I C O R L L O.

Pli.li.29.ca.4. MVrem araneum Mygalen, & Myogalen Greci appellant. Negant tranſiri orbitam ab eo, naturæ quodam torpore: & ſi tranſierit, moritur. Inde contra morſum eius, terram ex orbita ſumendam præcipiunt. In Italia uenenatus eorum ictus. Eoſdem ulterior Appennina regio non habet. Monendi ſumus in Theodori præfatione de animalium hiſtoria, non Mygalen pro muſtella, ſed Galen ſcribendum ab impreſſoribus fuiſſe. Mus araneus ideo Mygale dicitur a Græcis, ut placuit Aetio, quia muris magnitudine ſit, & muſtellina ſpecie. Os ei oblongum, cauda gracilis, dentes quadruplici uerſu tenues: quod & uulnus indicat. Ex eo purus ſtatim ſanguis effluit, mox ſanioſus, tum puſtulæ inſurgunt, Sunt quibus caro feculenta. Ipſum animal maxime teſticulos aggreditur. Puſtulæ, ſi prægnans percuſſerit, nec aliter rumpuntur, ut Dioſcorides & Aetius ſcripſere. Plinius, non puſtulas, ſed ipſum Murem araneum ſi prægnans feriſſet, diſſilire protinus exiſtimarunt.

Digitized by Google

EX. M VERG. COMM. A

DEſcripſerunt ex ueteribus plures araneũ Murem, preſertimq; Aetius: q ideo a græcis Mygalem, facto ex mure & muſtela nomine, appellari ait, qm̃ muris magnitudinẽ, & eadẽ illi caudę gracilitate, et rictus longitudine, reliquo autem corpore muſtelina ſpecie ſit. Amyntas tñ, antiquiſſimus græcorũ ſcriptor, ideo Mygalem uocari ait, ꝙ adulterino coitu ex mure & muſtela naſceretur. Quod nec uerum, nec uериſimile eſt. Qui enim ad generationem coibunt mus & muſtela: quibus non ſolum diſſimilis penitus natura, ſed quales multæ aliæ inter animalia uidentur natiuæ & exitiales inimicitiæ ſunt. Meminit aranei Muris Nicander in Theriacis ſuis, cęcumq; appellauit, homini exitialem, in orbitis rotarum pereuntem.

De Muribus. CAP. LXXIIII.

MVres, qui in domibus oberrant, conciſos, ſcorpionum plagis utiliſſime imponi in confeſſo eſt. Si inaſſatos infantes ederint, oris ſaliuam exiccari promittunt. μῦς

BARBARI COROLL.

MVris nomen ut Muſtellæ, animalibus multis cõmune. Alpini, quos aliqui Marmotas uulgo dictos intelligunt, magnis oculis prominẽtibus, media magnitudine, pabulum hyemi præparant, anteq; condantur. Alterni, ut aiunt, mas, & fœmina, complexo herbarum faſce, ſupinos cauda mordicus apprehenſa, inuicem detrahunt ad ſpecus, proindeq; tunc temporis detrito uideri dorſo. Pares ijs Aegyptij, ſimiliter reſidunt in clunem, & in binis pedibus gradiuntur, prioribus manuum uice utentes. Sunt & Pontici, unius coloris, & uarij. Ex hoc gñe creduntur eſſe pelles, quibus muniri ueſtes contra frigora cœpere, candidos eorũ Armillinos, ſordidum uulgus nominat. Nam uarij, parte tãtum prona, candicãt. Venetis in dorſo color, a quo Doſſuariæ Pelles uocantur: quandoq; ferrugineus, deterior priore. Inſtruxit & ex Muribus luxuriã ſuam uita, alios magnis frigoribus, alios medio anni tempore a ſeptentriõibus petẽdo. Armamus corpora, debellamus animos. Condunt mures hyeme dumtaxat albi, quorũ palatum in guſtu ſagaciſſimum eſſe referunt. Murem Græci Myn appellant, Cretenſes Smynthion, ſiue Smynthea, unde Appollini cognomen, ut Photioni uidetur poſt Strabonem. B

EX M. VERG. COMM.

PLura ſunt Murum ueteribus genera. Alpini, Pontici, Glyres. Et in his generibus diuerſo colore & forma, ſunt & in domibus noſtris latentes: quos adiecta hac nota ad medicinam Dioſcorides ab alijs ſecreuit.

De Vſu lactis. CAP. LXXV.

LAc generatim omne boni ſucci eſt. Corpus alit. Aluum emollit. Stomachum & inteſtina inflatione uexat. Vernum tamẽ dilutius æſtiuo habetur. E uiridi pabulo aluum magis læuigat. Probatur autem candidum, æquali craſſitudine, quod ungui inſtillatum cogitur. Aluum minus tentat caprinum. Quoniam adſtringentibus pabulis, robore, lentiſco, & oleaginis frondibus, magna ex parte ueſcuntur. Inde ſtomacho accommodatiſſimum reddi ſolet. Ouillum autem dulce, aſperum, & præpingue, non uſq; adeo utile ſtomacho. Bubulum tamen, aſininum, & equinum, uentri magis idonea. Sed ipſum turbant. Quibus in locis pecora ſcamoniam, ueratrum, lematipem, aut mercurialem paſcuntur, lac omne uentrem & ſtomachum ſubuertit. Quale in Iuſtinis montibus eſſe, a nobis proditum eſt. Siquidem capræ, quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac hauſtum nauſeam creat, & ſtomachum in uomitiones effundit. Adſtringentius omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exuctum. In ſumã, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præſertim faucium, pulmonis, γάλα

C interaneorum, ueſicæ, & renum. Foris uero contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis ſuccos. Recens cum melle crudo, addito ſale, datur exigua aqua dilutum. Minus inflat quodcunqꝫ ferueſactum. Decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulceroſas uētris fluctiones adiuuat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.28.ca.9. Lib.11.ca.41. Ariſtot. de naturis animalium. lib.7. cap.5.11.

LAc Græce Gala. Camelinum, ab hominis lacte, dulciſſimum: pręcipue ſi ad unam menſuram tres aquę addantur. Bos ante partum non lacteſcit, Aſina protinus. Pullo eius ubi pingue pabulum eſt, biduo a partu maternum lac preſſiſſe mortiferum. Genuſqꝫ morbi uocatur Coloſtratio, & infantes Coloſtrati, denſato lacte in caſei ſpeciem. Ex proximo ſemper a partu Coloſtræ fiunt, quæ niſi admiſceatur aqua, dureſcant in pumicem. Eſt autem Coloſtra, ſiue ut Plinius Coloſtrum, prima a partu ſpongioſa denſitas lactis. Theodorus pro coitu lactis quocunqꝫ, Coloſtrum plærumqꝫ accipit, Itemqꝫ pro eo quod ab Ariſtotele Trophalides appellantur. De Coloſtro & Martialis poeta meminit, & Lucilius, & Plautus in Penulo. Mea inquit Coluſtra, meum cor, meus molliculus caſeus. Inter opera uero ganeæ precioſiſſimum ex lacte Caput uocatum: quod Britanni atqꝫ Belgæ Cremorem lactis hodieqꝫ nominant. conficitur & quæ Spuma lactis dicitur. Inſubriæ ſupra memorati, Cremoris æmula, quam græci Aphrogala, ut inquit Aetius, appellant. Vtrinqꝫ dentatorum lac non coit. Tenuiſſimum camelis. Mox equabus. Craſſiſſimum aſinæ, ut coaguli uicem impleat. Omne Lac igne ſpiſſatur, frigore ſereſcit. Spiſſatum igni, Pyriathes, & Pyriephthon uocari a græcis, autor eſt Aetius. Meminit & Iulius Pollux. ſicut ſpiſſatum coagulo Pyctes, quod ruſtici noſtri Lac Iuncatum a Iunco & carice, aut quibus alijs ſeges tribus inuoluitur, appellant. Athenæus uero primum lac Pyriephthen, & Pyriephthon tradit uocari. Photion primum Lac a græcis etiam Pyos, & Pyon dici uoluit. Alioqui Pyos & ſanguis concretus eſt: quod & Pus dicitur. Pultem ex ouo & lacte Oogala medici cognominant. Lacticinia, qui uocāt ex Lacte quoquo modo cibum, etiam ſi quidā in ſacris literis id uſurpant, non probo. Lactarium opus dixerim potius, autore Spartiano. Cœnas inquit Heliogabalum exhibuiſſe alia die de oleribus, alia de pomis, alia de dulciarijs, alia de opere lactario.

D

❡ De Sero lactis. CAP. LXXVI.

ὀῤῥὸς γάλακτος

LAC QVODCVMQVE Serum cõtinet implicitū. Quod ubi diſceſſit a lacte, multo potentiſſimum ad purgationes redditur. Datur quibus ſine acrimonia uolumus deiectionem moliri: ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis.

BARBARI COROLL.

Strabo lib.3.

SErum iam multo potentiſſimum quidam ad tertias decoquunt, & ſub diuo refrigerant. Græci Orron uocant. Hoc quemadmodum a lacte ſeparetur, Dioſcorides mox indicat. In Erythia iuxta Gades, inſula unius ſtadij, patente freto, lac ſine Sero premi tradunt, ut Strabo retulit: tanta pinguitudine, ut in caſeo conficiendo, aqua diluatur.

❡ De Schiſto, ceu ſciſſili lacte. CAP. LXXVII.

σχιστόν

EX omni lacte fit quod Schiſtum appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoqꝫ ficulneo recenti mouetur, inſparſis poſtquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulſi cyathis, quot ſunt heminæ lactis. Ita enim ſereſcens, liquidum ab eo diuiditur, quod in caſeum concreuit. Sed cum feruet, ne ſuperfundatur, conueniet ſpongia ex frigida continuo fictilis labrum detergere, ſeſtariumqꝫ argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla ſingulis uſqꝫ ad quinas, ita ut intercedentibus ſpacijs, potantes ambulent. Lac autem recens efficax

hemina est libra . ℔.

ra nardi ex hoc
oro dicit q vide
ur na?? modus
qui nunc in comu
ni usu est biben
li medicatas aquas
in anotacionibg
mesue . cap . de a

eſt contra roſiones uſtioneſcꝫ, ab exitialibus medicamentis factas, uti a cantharidibus, aut ſalamandra, bupreſte, aut pinorum eruca, hyoſcyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero. Præſertim bubulum ad id eximie confert. Gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonſilliſcꝫ. Aſininum peculiariter collutos dentes, gingiuaſcꝫ ſtabilit. Fluctiones alui, ſi ulcera ſentiantur, teneſmoſcꝫ, ouillum, bubulum, aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, ſiſtit. Per ſe autem, & cum hordeacea ptiſana, aut halicaceo cremore infuſum, magnopere inteſtinorum roſiones mitigat. Exulceratæ uuluæ immittitur. A

BARBARI COROLL.

LAc Schiſtō uocatur, quaſi ſciſſile, ac dimidium, quoties uidelicet concretam eius partem, quæ Caſealis dici poteſt, ab ſeroſa, ut Galeno placet, ſeparamus. Improprie tamen Schiſton inquit lac nōnulli appellant, id in quo aut littorales calculi, aut ferrum ardens reſtinctum ſit.

¶ De Muliebri lacte. CAP. LXXVIII.

HVmanum lac dulciſſimum eſt. Et maxime alit. Mammis autem exuctum, prodeſt tabi, & ſtomachi roſionibus. Contra hauſtū leporem marinum præſidio eſt. Oculis cruore ex ictu ſuffuſis, cum thuris polline inſtillatur. Podagricis utile eſt, cum meconio, & cærato illitum. Lac omne reſpuendum ſplenicis, hepaticis, comitialibus, uertiginoſis, & neruorum uitio laborantibus, febriculoſis, & capite dolentibus. Niſi ſi quis interdum purgationis gratia, ut oſtendimus, Schiſtum præbeat. Primiperæ canis lacte perunctos narrant glabreſcere. Potum contra uenena antidoti uicem obtinet. Abortus mortuos expellit.

γυναικὸς γάλα

B

BARBARI COROLL.

LAc mulieris ante ſeptimum menſem inutile, inſalubreq́ꝫ. In omni uſu præfertur eius, quæ geminos enixa fuerit, tum eius quæ marem fere. Inefficax eius quæ ſequiorem ſexum edidit. Eius quæ marem peperit, lacte guſtato, Canes rabioſos fieri negant.

Pli.li.28.ca.9.

¶ De Caſeo. CAP. LXXIX.

CAſeus recens, ſine ſale, ſumptus alit. Stomacho utilis eſt, & facile in membra delegatur. Corpus auget. Aluū modice emollit. Alius tamen alio præſtantior, pro natura lactis a quo conficitur. Decoctus autem & expreſſus, deinde inaſſatus, aluum ſiſtit. Illitus, oculorum inflāmationibus & ſugillatis prodeſt. Qui uero recens ſalitus eſt, minus alimenti præbet. Corpus apte minuit. Stomacho aduerſatur. Negociū uētri, interaneiſcꝫ exhibet. Vetuſtiore ſiſtitur aluus. Sero quod a caſeo manauit, ꝗ optime canes aluntur.

τυρὸς νεαρὸς

BARBARI COROLL.

CAſeus non fit ex utrincꝫ dentatis, ut diximus. Bubulum, Caſeo fertilius ꝗ caprinum, ex eadē menſura, ut Ariſtoteles tradit, pene altero tanto. Quæ plures quaternis mamas habent, Caſeo inutilia, & meliora quæ binas. Caſeus infumatus laudabatur a ueteribus: nec hodie cōtemnitur. Omnis porro Caſeus, ſenectute fit ſalſus: ſed in muſteum redit ſaporem, aceto e thymo maceratus. Barbaros Caſeo non uſos tradunt, ſed in iocundū tamē acorem ſolitos lac cogere, quod & Oxygala uocatum ſit: cuius rationē aliam Columella poſtremo ſui operis libro tradidit. Caſei genus Saptum, quaſi putrē dicas. Faciunt utilem cœliacis. In Plinio legendū ſit epityron, an caprarum, in mentione Caſei lib. 11. controuerſum diu fuit. Ipſe nō epityrum, ſed

Digitized by Google

C caprarum lego. non quia Epityrum oliuæ fractæ genus ſit, ut quidam putant: quandoquidem oliuæ genus illud pityrum & pityrida, non epityrum appellari conſtat: ſed illa ratione potius, ꝙ niſi caprarum gregibus ſua laus eſt, in recenti maxime eam augente fumo gratiam, & reliqua legamus, uix ſtabit ſenſus, niſi plane quis extorqueat. Præterea, cum de bubulo, & ouillo Caſeo diſſeruiſſet autor, maxime ſequens erat, ut de caprino quoq; loqueretur. nẽ quia ſit omnium fere deterrimus, improbari omnino iudicaretur. Adde, ꝙ infumari, nõ alius magno fere Caſeus, q̃ caprinus aſſolet. Nec fere placet, niſi muſteus, atq; recens. Athenæus latina uoce uſus, fumoſos Caſeos appellat. Laus Caſeo Nemauſenſi, Leſuræ, Gabaliciq; pagis. Alpino duobus generibus. Docleati, ex Dalmatia. Vatuſico, ex Ceutronia. Cebano e Liguria & Appennino, maxime lactis ouium. Auximati, ex Vmbria. Item Iunenſi magnitudine conſpicuo, ſingulis quãdoq; milibus pondo. Item Veſtino, Cruſtuminoq;, ac Coditio campo. Nam Siculum Iulius Pollux meminit, & Ariſtoteles, qui & Phrygium quoq; nominat: ſed Siculum ex ouillo & caprino mixtum lacte, Phrygium ex equino aſininoq; fieri ſolitum commemorat. Siculum Athenæus præferri putat omnibus, utiq; poſt Achaicum, ex oppido Tromilia, unde Tromiliſtus dicatur, & a Simonide Stromilius, ex caprino lacte. Epityrum uero caſeus non eſt omnino, ſed ut Varro inquit, edulium, Siciliæ q̃ Italiæ frequentius: cuius uocis in Plauto mentionem haberi ſciunt omnes. Vnum inquit epityrum edam. Pollux uidetur hoc Xeriantyron uocaſſe, ſiculum edulium id eſſe affirmans. Athenæus Hypotyrida placentæ genus facit, fortaſſe idem cum Epityro. Nam Catatyron condimenti nomen eſt e caſeo, apud eundem autorem. Trans maria Bithynius fere in gloria erat, Salonites ab oppido appellatus. Gallici ſapor medicamenti uim obtinet. Nunc a Ciſalpina Gallia cõmendantur, Placentini maxime. Formaginem Theodorus pro Caſeo cur dixerit, aut quem autorem ſecutus ita uerterit, quod Ariſtoteles Trophalida ſcripſit, niſi ꝙ in Columela forte legit, cõcretum lac in fiſcellas, aut in

D calathos, uel formas transferri ſolitum, non uideo. Aliubi Theodorus idem, Trophalida coloſtrum interpretatur, ut prædiximus. Neutrum ſatis probo. Caſeum Græci Tyron uocãt. Eius diſcrimina pulcherrime Antiphanes poeta reddidit, Chloron, hoc eſt, recentẽ atq; mollẽ: qualis in fiſcella fertur. ob id Fiſcellis uocatis: quia inde caſeum abliguriunt: Xeron, hoc eſt, aridũ, atq; ut Iulius Pollux interpretatur, macilentum. Copton, hoc eſt, prædurum. Nam & Copta rhodia, & Copta ficus hinc nomen tulere. Xyſton, hoc eſt, tonſilem atq; raſilem. Nam & horti ſic dicuntur. Tmeton, hoc eſt, ſciſſilem. Pecton, hoc eſt, coagulatum, coloſtratumq;: nam eũ qui aceſcere incipiat & lacte ficulneo coierit, Opian uocant. In Creta Caſeos quibus lata forma eſt, ſed gracilis, Thelias, ideſt, quaſi fœminas appellant.

¶ De Hippace. CAP. LXXX.

ἱππάκη QVod Hippacen uocant, Caſeus eſt equinus. Ea uirus redolet. Magnopere alit. Bubuloq; proportione correſpondet. Nec deſunt qui Hippacen, equinum coagulum appellarint.

BARBARI COROLL.

HIppace differt ab Hippice: ꝙ Hippace caſeus atq; coagulum eſt, Hippice uero herba, Scythica equeſtris, a Theodoro dicta. Phrygiũ caſeum, Ariſtoteles ex equino & aſinino lacte confici ſolitum ſcribit, ut in caſeo notauimus. Hippocrates inuẽtum ſcribit Scytharum Hippace. Ex equino lacte, in ligna, inquit caua infundunt id. Deinde obturbant, in natantem ſpumam, Butyrum uocant: id quod ſidat, Hippacem: id quod in medio ſubſiſtit, Serum. Vires exiguo cibo ſuſtentat Hippace, quemadmodum & Hippice.

¶ De Butyro, & eius fuligine. CAP. LXXXI.

βούτυρον E Lacte pinguiſſimo probatum fit Butyrum, quale bubulũ eſt. Fit & ex caprino, agitato in uaſis lacte, donec pingue diſcedat. Butyrũ natura oleoſum eſt, & emolliens. Vnde largius epotum, uentrem reſoluit. Prodeſt, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. Cum melle, ſi infricetur, dentitiones adiuuat. Gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. Illitum foris, capaciora alimentorũ facit corpora. Et ab albidis puſtulis per ſumma ſcatentibus aſſerit. Contra inflãmationes, et duri-

cias uuluæ, quod nec uirus reſipit, nec uetuſtatem ſentit, Butyrum efficax A
eſt. Dyſentericis, & coli exulcerationibus infunditur. In medicamẽta ad=
di ſolet, quæ pus mouent. Vtile præſertim cum nerui, aut cerebri mem=
branæ, ueſica, aut ceruix uulnera accæperit. Id autẽ purgat. Replet. Car=
nem creat. Ab aſpide percuſſis utiliſſime imponitur. Recens obſonijs ad
ditum, olei uicem penſat. & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ
ex eo Fuliginis ratio hæc eſt. Butyrum in lucernam nouam ingeſtum ac=
cenditur, fictiliq́ operculato, quod ſuperne in ſiphunculũ deſinat, & ſub
pedibus cuniculos clybani modo habeat, crematur. & ſubinde aliud in
abſumpti locum ſufficitur, dum coaceruetur Fuliginis modus, quem fa=
cere inſtitueris. Penna poſt deraditur ad uſus. Eius effectus eſt in medi=
camentis oculorum, exiccare & adſtringere. Fluctiones cohibet. Et ulce=
ra celeriter ad cicatricem perducit.

BARBARI COROLL.

BVtyrum ſpuma Lactis eſt, cõcretiuſq́, quàm quod Serum uocatur. Hic & Butyrus dicitur, & Pli. li. 28. ca. 9.
Butyrum, & ab Hippoc. Picerion. Laudatiſſimus Barbaris cibus, & q diuites a plæbe diſtin-
guat. Butyrum a boue nominatur, qa e bubulo lacte fiat: ut miretur Dioſcoridem Galenus,
ꝙ ex caprino, & ouillo cõfici lacte dixerit. Ex caprino tamẽ fieri ſolere, teſtis eſt Plinius. Quod
quidem cũ fit, hyeme calefacto eo, æſtate uero dumtaxat expreſſo utuntur, crebro iactatu, in
longis uaſis, anguſto foramine, additur paulum aquæ, uti aceſcat. Quod eſt maxime coactũ,
in ſummo fluit. Id exemptum addito ſale, Oxygala, hoc eſt, acre Lac appellant. Reliqua deco-
quunt in ollis. Ibi quod ſupernatat, Butyrum eſt. Quod magis uirus reſpuit, hoc præſtantius.
Oxygala fit & alio modo, lacte acido in recens addito. Caſei genus a Galeno Oxygalactinon B
uocari Aſiæ, Pergameno præſertim agro dicitur.

EX. M. VERG. COMM.

EX lacte Butyrũ fit, ſpuma eius dũ coquiť cõcretior quàm Serũ: & qm̃ plurimũ e bubulo fit, a
boue nomẽ inuenit. Alioqn ex omni lacte fieri poſſe, & hic, & Plinius teſtati ſunt: q̃d antiqores
aliqui negauerunt, nomen magis, quàm rei naturam contemplati. Oleoſum natura Butyrum eſſe,
Dioſc. ait, & p̃ter hoc non μαλακτικῆς δυνάμεως, quod fere in omnibus græcis legitur, quod molli
endo aptum ſignificat, ſed ut in uetuſtioribus, & ut res ipſa exigit, γαλακτικῆς .i. lactuoſæ natu-
ræ. Barbarus ex priore illa lectione, molliens id uertit. Nos ex poſteriore, oleoſum natura Bu-
tyrum eſſe, & lactis naturam ſequi diximus: non tam ueterum codicum fide & autoritate per-
ſuaſi, quàm paſſiui eius uerbi ἔχεται ſignificatione admoniti, quæ apte id indicabat.

¶ De medicina Lanarum. CAP. LXXVII.

SVccidę Lanę molles, e collo, feminibuſq́ laudatiſſimę habenť. Sub ἔρια οἰσύπηρα τὰ ἁπαλὰ
ueniũt inť initia uulnerib. ꝑcuſſis, deſquãmatis, liuidis, oſſib. fractis,
aceto, oleo aut uino imbutę. Siquidem capaces ſunt liquidorum, quibus
obleſæ partes fouentur. Et ob pecudum ſordem, ſic enim Oeſypum uo=
cant, emolliunt. Capitis, ſtomachi, aliarumq́ partium doloribus, cũ ace=
to & roſaceo efficaciter imponuntur.

¶ De Lanis uſtis. CAP. LXXXIII.

CRematarũ Lanarũ cinis cruſtas obducit. Excreſcentias in carne κεκαυμένα ἔρια
cohibet. Et ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem, & car=
ptæ in fictili crudo cæterorum more uruntur. Nec ſecus purpurarum to
menta cremari ſolent. Aliqui cum ſordibus Lanas carpũt, & melle irri=
gant, eodemq́ modo urunt. Alij in fictili oris patuli, uerucula inter ſe di

Digitized by Google

C ſtantia componunt, & conceptas lanas oleo ita ſuffuſas, ut ne ſtillare quidem poſſint, aſſulis tædæ ſubiectis, & eiſdẽ laniſq; permutatim interſtratis, leuiter ſuccendunt, & uſtas tollũt. Quod ſi e tæda pix, pinguitudoue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. Cinerem in labellis aqua addita manibus confricant, & conſidere patiuntur. Idq; ſæpius, mutantes aquã donec linguam adſtringat, nec mordeat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 8. ca. 48. Lib. 29. cap. 2.

LAnam, Græci Erion uocant. Ad medicinam laudatiſſima eſt Gaiatica, Tarentina, Attica, Mileſia. Lanæ quibuſdam locis non tondentur, ſed euelluntur. Ob id cum dempta eſt, atq; cõglobata, quidam Vellera, alij Velumia appellant. Mirum quod tradunt, mederi Lanas pecori, cibos faſtidienti, ſi cauda ꝗ arctiſſime præligata, indidem uellantur: ſtatim enim ueſci pecus incipere, & quod extra nodum ſit, præmori. Lanam ſuccidam Græci Rhyparam, Ionia Sinypen, alij Oeſypiram, hoc eſt, ſordidam, & cum Oeſypo ſuo, de quo paulopoſt dicturi ſumus, nominant. Galenus autor. Succidam, a ſudore dictam Varro exiſtimat: quia oues cum inceperint ſudare, tondeantur. Nam Succidia, non a ſudore, ſed a ſue nominatur, cuius caro eſt. Lanarum ſunt & a coloribus, quos bibunt, diſcrimina. Cymatiles a fluctibus, Geranochroes a gruibus. Iam ab Amethyſto, ab ſerenitate, a Croco, a Roſa, a Myrto, a Glandibus, ab Amygdalis. A Cera, a Coruo Coraxicæ, a Purpura Coloſſinæ. Et hęc partim ex Plauto, partim ex Ouidio in Artibus, & Strabone. Adulteros, ut Aelianus tradit, in Gortyna Cretæ deprehenſos, Lana coronabant, molliciæ probro: atque ita per ciuitatem, ad Magiſtratus traducere moris erat.

Suppliciũ adulrerorum apud Cretẽſes olim.

EX M. VERG. COMM.

QVales fuerint ueteribus, & unde nomen inuenerint ſuccidæ Lanæ, ſatis docuit Varro rerum ruſticarũ ſecundi uoluminis ultimo capite, cuius uerba hæc ſunt. Tonſuræ tempus inter æquinoctiũ uernum & ſolſtitiũ, cum ſudare incœperint oues, a quo ſudore recens Lana tonſa, ſuccida eſt appellata. Hic pręter tonſuræ tempus, quod ſuccidarũ appellatione signatum ab eo eſt, ex qua etiã pecoris parte tondendæ eſſent, ad medicinã docuit: ex collo ſcilicet, & femoribus, unde molliores, & copioſiore ſudore ſordidiores tondẽt: quorũ alterũ mollit, alterũ adſpergines felicius cõbibit. Dicimus aũt adſpergines quæ Græci ἐμβρέγματα, & ἐμβροχὰς in ſua medicina paſſim dicunt, quæcũq; humida & liquida corpori inſpergunt: quæ quoniã cito dilabunt, linteolis, ſtuppis, alijſq; huiuſcemodi inſperſa imponunt: & in hunc uſum aptiſſimas eſſe pecoris lanas Dioſco. ait Nec aliud in Satyra Aquinas poeta indicauit dicens. Vinũ, ꝗd ſuccida nollet Lana pati. Eo em̃, alijſq; humoribus ad medicinã quotidie inſpergunt.

D

¶ De Oeſypo, pecudum ſorde. CAP. LXXXIIII.

οἴσυπος

OEſypum uocant græci, ſuccidarum lanarum pinguitudinem. Cuius parandi ratio hæc eſt. Succidæ molles radicula curatæ, calida aqua lauantur, & quibuſcunq; ſordibus expreſſis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq; impetu cocleari uti reſpumet agitatur, aut lignea rude ualidiuſcule cõturbatur, quo largius ſordida ſpuma colligi poſſit. Deinde marina reſpergitur. Et conſidente pingui quod ſupernatabat, collectoq; in fictili uaſe, dẽnuo aqua in labellũ fuſa agitatur. Spuma mari perfunditur, & demum eximit. Hoc tantiſper fieri ſolet, dũ conſumpta pinguitudine nihil prorſus ſpumæ extet. Collectum Oeſypum manibus emollitur, & ſi qua inſedit ſpurcitia, cõfeſtim demitur. Excluſaq; ſenſim omni aqua, recentique affuſa, manibus miſceatur, donec admotum linguæ Oeſypum, adſtringat leuiter, nec mordeat, atque pingue candidũq; ſpectet. Tũ in fictili uaſe condit. Verũ omnia feruido ſole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus

Digitized by Google

non ſecus atq; cæratum fœminæ, confricant. Ita enim candidius reddi= tur. Alij eloris lanis, & ſordibus quibuſcunq; exemptis, ac lento igni in æneo uaſe ex aqua decoctis, pingue quod ſupernatat collectum, aqua ut diximus lauant, colatumq; in fictilem ollam, quæ calidam aquam con= tineat, linteo operiunt, atq; ſoli mandant, donec candidum fiat, & ſatis craſſum. Alij bidui ſpacio aquam effundunt, nouamq; adijciunt. Melius eſt læue, radicula non curatum, quod ſuccidarum uirus oleat. Et ſi manu in concha fricetur cum aqua frigida albeſcat, nihil in ſe duri, aut concreti habens. Veluti quod cærato, aut adipe adulteratur. Oeſypum excalfa= cit, explet ulcera, & emollit, præſertim ſedis ac uuluæ, cũ meliloto & bu= tyro. In uellere appoſitum, menſes & partus euocat. Vlcera non aurium modo ſanat, ſed & genitalium cum anſerino adipe. Contra eroſos angu= los oculorum, ſcabioſoſq;, genas quæ occalluerunt, & ciliorum deflu= uia efficax eſt. In teſta noua torretur, donec redactum in cinerem pingui= tudinem amittat. Ex eo etiam fuligo colligit, uti demonſtrauimus. Quæ in oculorum medicamenta commode addi ſolet. A

BARBARI COROLL.

OEſypum, & Oeſypus, utroq; modo effertur, ab eo quod Oes, hoc eſt, ouis. Græci maſcu lino fere utuntur, Latini frequentius neutro. Laudatiſſimum a ſudore alarum & feminum, ſi- cut in Atticis ouibus genitum: quod & notauerit Ouidius, Pli. li. 29. ca. 2.

Oeſypa quid redolent, quis mittantur Athenis. B

Hippocrates, Caprinã e clunibus ſordem uocauit Oeſpen, ouillam Oeſypiden: quo quidẽ no mine, Lanam quoq; ſuccidam ſignificat quibuſdam. Quidã hoc a Galeno Hyſopũ dici putãt: errore uulgi, & quidem a Græcis orto, qui non Oeſypum quãdoq;, ſed Hyſopum ſcribant: ut ſiue prudentes, ſiue imprudentes, non Oeſypum ſimpliciter, Hyſophon Hygron, & Hyſopum pharmacum ſæpiſſime cognominent: quaſi ab Hyſopo herba diſtinguere uoluerint, ut Paulus in compoſitione, quam a Ruta πηγανήραν appellant, utilem pleureticis.

De Coagulo. CAP. LXXXV.

LEporis Coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morſi= bus, cœliacis, dyſentericis, & fœminis fluctione uuluæ laboran tibus, ac reiectionibus a pectore, auxiliatur. Sanguinem concretum di= ſcutit. Poſt menſtruas purgationes appoſitum uuluæ cum butyro, præ= ſtat mulieribus ut concipiant. Potũ uero partus enecat. Et poſt exeretio= nes, pariendi ſpem adimit. Equi Coagulum, quam Hippacen aliqui uo= cant, priuatim cœliacis, dyſentericiſq; conuenit. Hædi, agni, hinnuli, ca= præ, apri, cerui, uituli, bubaliq; Coagula ſimiles naturas ſortiuntur. Con tra aconiti potũ in uino, & concretũ lac in aceto, cõuenienter aſſumũtur. Hinnuli Coagulum triduo a purgationibus admotum, partus ſpem in= tercipit. Vituli marini Coagulum caſtorei uires repreſentat. Comitia= libus, ſtrangulatis uuluis potu conferre exiſtimatur. Sed ſyncæri hoc experimentũ eſt. Aqua inſpergitur, qua pauliſper cum alterius animan= tis, tũ præcipue agni Coagulũ, maduerit. Quod ſi uerũ eſt, ſtatim lique= πιτύα λαγωοῦ

Digitized by Google

C ſcit in aquam. Sin minus, conſimile permanet. Excipitur autem catulis qui nondum natare poſſunt. In ſumma, Coagulum omne diſſipata cogit, & coacta diſſoluit.

BARBARI COROLL.

COagulũ Pictya, & Pitya græce dicit̃, & Tamiſos poetis. Plinius ex hædo laudat. Ariſtoteles ex Inulo. Præcipuũ tamen Daſypodis: quod & profluuio alui medeat̃, unius utrinq; dentatorũ. A Pitya Pitynã uulgo dici, concretũ igni ſerum, & quod in caſeum coire non potuit exiſtimo. Eſt & apud Græcos id quod appellant auctores noui, Melcen, imbuto uaſe aceto, atq; ita excalfacto, mox lacte infuſo, ac nocte tota quieſcere citra ignem permiſſo. Qũq; & alij plærīq; modi ſunt. Sed hic & compendiarius, & facilis. Sunt quibus Melce uideat̃ eſſe, quod Oxygala uocauimus. Tametſi butyrũ quoq; ruſtici non aliter fere appellant, q̃ Melcen.

EX M. VERG. COMM.

NOta oĩbus res Coagulũ eſt. Et nihilominus qui in græcis literis ſe tantũ profeciſſe iactant, ut ſingulis diebus aliq̃d cõponere ſe poſſe dicant, & depromere, quiq; ſacrarũ literarũ antiq̃s interp̃tes nouis æditionibus caſtigare auſi ſunt, in Plutarchi cõmentariolo, cuius titulus eſt, quo modo quis ab inimicis utilitatẽ inueniat, pro coagulo lac uerterũt: non intelligẽtes, quantũ ab altero alterũ differat, & q̃d in ea re ſcriptori illi propoſitũ & conſiliũ fuerit. Licetq; auctore Ariſtotele lib. 3. de hiſtoria animaliũ, Coagulum lactis ſubſtantia ſit, non tamẽ illi idem eſt: & ut re ipſa differunt, lac, & Coagulũ, ſic etiã diuerſis a grecis & latinis appellationibus indicant̃. Multa de animaliũ Coagulis in utraq; gente uetuſtiſſimi ſcriptores docuerũt. Sed in græcis omniũ copioſiſſimã hiſtoriam eodem libro & loco Ariſtoteles, & inter latinos Plinius.

De Adipis ratione. CAP. LXXXVI.

στέαρ

D ADEPS ANSERINVS, aut gallinaceus, recens, & ſine ſale conditus, ad uuluæ uitia proficit. Sale inueteratus, & qui temporis ſpacio acrimoniam concæpit, uuluæ inimicus eſt. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demiſſus, quæ altero tantopere capacior ſit, quantus ſit modus Adipis quem curare inſtitueris, obſtructo diligenter uaſe, flagrantiſſimo ſoli exponitur. Eliqueſcens inde humor in fictile alterum excolatur, donec Adeps omnis abſumatur: mox loco uehementer frigido reconditur, & ad uſus digeritur. Alij fictile fulciunt ſuper aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ ſolis uicem penſet. Eſt & alia curandi ratio. Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti ſalis momento. Mox lineo colo transfuſus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ laſſitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps, & Vrſinus hoc curantur modo. Recens, præpinguis, renibus potiſſimum detractus, in largiore aqua cœleſti & q̃ frigidiſſima, exemptis tunicis, diligentiſſime manibus confricatur, & exprimendo ferme ſiccatur, ſubindeq; noua aqua abluitur. Cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur. Et ſubditis leuibus prunis, ſpatha mouetur. Eliquatusq;, colo tranſfunditur in aquam. Vbi uero refrixit, & guttatim aquam omnem excluſit, in prælotum fictile demittitur. Et infuſa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quo facilius fæculentum uirus peſſum eat. Poſtea in pilam ſpongia madefactam transfunditur. Vbi coire cœpit, reſidens in imo ſordes eximitur. Tertio citra aquam eliquatur, repurgatusq; ficti-

li bene operculato, perq́ frigidis locis reponitur. Hircinũ ſeuum, ouillũ, A
ceruinũq́ ita curato. Elotum ex his quodcunq́, tunicis ut in ſuilli mentione dictũ eſt exemptis, pilæ emolliendũ tradito, ac manibus fricato, affuſa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentũ uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, ſed nitida ſpectetur. Deinde in ollam conijcito, & adiecta aqua ut ſuperemineat, leui pruna liquefacito, atq́ in aquam colato. Cumq́ refrixerit, iterum in loto fictili eliquato. Et quæ ante diximus facito. Tertio ſine aqua liquefactum, in perfuſam liquore pilam colato. Refrigeratũq́, ut in ſuilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem ſeuum, renibus maxime detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendũ eſt. Mox in pila tundendũ diligenter, affuſa maris aqua. Cum uero diſſolutum fuerit, in fictilem ollam conijciendũ, & marina aqua, quæ non minus dodrante ſuperemineat, proluendũ. Decoquendum, donec omnis aboleatur odor, additis ad ſingulas ſeui atticas minas, quaternis tyrrhenicæ cæræ drachmis. Excolatumq́, detractis quæ peſſum ierant ſordibus, in nouo fictili reponendum, opertumq́ ſoli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur, & uirus euaneſcat. Priuatim taurorũ pinguia ſic curari debent. Renibus euulſum pingue, profluente amnis aqua abluito, detractisq́ tunicis fictili nouo poſtq́ exiguũ ſalem inſperſeris, liquefacito. Dein in nitentem aquam excolato: &
ubi concreſcere cœpit, manibus iterum confricando uehementer laua- B
to, aqua ſæpius infuſa, refuſaq́, donec q̃ optime elotum uideatur. Rurſus in olla cum pari modo uini odorati decoquito. Et cum iterũ efferbuerit, dempto ab igni uaſe, ibidem ſinito pernoctare. Poſtridie ſi grauiter adhuc oleat, noua olla repetitũ, uino odorato perfundatur. Eadem quæ prius fiant, dum omne uirus euaneſcat. Colliquatur, & ſine ſale, præſertim affectionum earum cauſſa, quibus ſal aduerſari ſolet. Sed ita paratum, non magnopere albeſcit. Eodem modo pardorum, ac leonum pinguia curari oportet. Taurorum autem & uitulorum pinguia, necnon ceruorum medullæ, odoramentis imbuuntur hac ratione. Pingue quod odoratum reddi debet, demptis quo diximus modo membranis, elotum, & uino q̃ odoratiſſimo nulla maris aqua diluto feruefactum, pernoctare ſinitur. Alterum id genus uinum eadem menſura infunditur, colliquatur, & exquiſite colatur. Nouemq́ eius heminis, iunci Arabici ſeptem drachmæ adijciuntur. Quod ſi ipſum odoris fragrantioris fieri uoles, quadraginta floris eiuſdem drachmæ, cum paribus palmæ, calami, & caſiæ modis adduntur. Et xylobalſami, aſpalathi ſingulæ drachmæ, cinnamomi, cardamomi, & nardi ſingulæ unciæ. Omnia exactius tunduntur, & affuſo uino odorato, in uaſe operto quod ſupra carbones firmiter collocatum ſit, ter efferueſcunt, & ſemoto ab igni uaſe inibi pernoctant. Poſtridie uinum effunditur. Aliudq́ generis eiuſdem adijcitur.

Digitized by Google

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA

C Ter ſimili modo conferueſcat. Matutinis uinum effundatur. Et abluto
uaſe, ſi quid imo ſubſidens hæſit, detergatur. Poſtremo eliquatum pin-
gue, & excolatum, ad uſus reconditur. Hoc autem modo odoramẽtis im-
buitur, quod antea curatum eſt. Verum ante dicta prius inſpiſſari ſolent,
quo facilius ſibi odoramentorum uires adſciſcant. Itaqꝫ aſſumens quod
uoles cum uino feruefacito, impoſitis una myrti ramulis, ſerpylo, cype-
ro, item aſpalatho plenius tuſo. Aliqui tamen pro uſu, uno dumtaxat ho-
rum contenti ſunt. Cum autem ter efferbuit, exemptum leniter & linteo
colatum, aromatis uti expoſitum eſt imbuitur. Adipibus ſpiſſamenta ſic
fiunt. Syncærus, & ſanguinis expers adeps, reliqua habens quæ ſæpe re-
tulimus, in ollam nouam demittitur, infuſo uino albo, uetere, odorato,
quod ſemipedis altitudinem ſuperet: lento igni ferueſcat, dum uerna-
culus odor aboleatur, planeqꝫ uinum redoleat. At ubi depoſito uaſe re-
frixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiuſdem ſextarij,
& ſeminis loti, eius inquam cuius e ligno ludicræ tibiæ factitantur, tuſi
minæ quatuor adijciuntur. Lento igni ſubinde miſcendo decoquuntur.
Cumqꝫ odoris uirus euanuerit, excolatusqꝫ adeps refrixerit, una contuſi
aſpalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor, & uetere uino ſub-
igitur. Nocte una hæc odorem rapiunt, combibuntue. Poſtridie in ficti-
D lem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta, additis ſextarijs tri-
bus uini, una ferueſcũt, quouſqꝫ & uim & odorem ſpiſſamentorũ adeps
ipſe cootraxerit: qui eliqueſcens colatur, & reponitur. Quod ſi maiorem
odoris fragrantiã efflagites, drachmas octo q̃ꝫ pinguiſſimæ myrrhæ uino
maceratæ, quod multos in annos aſſeruatũ eſt, miſceto. Gallinaceus, an-
ſerinusqꝫ ſic odoribus imbui ſolent. Cuiuſuis eorũ percurati ſextarij duo
fictili olla excipiuntur, eryſceptri, xylobalſami, palmæ elatę, & calami pla-
ne contuſi ſingulorum ſeſcuncia admiſcetur. Vini leſbij ueteris cyathus
unus adijcitur. Ea ter efferueſcunt prunis. Mox uaſe ſublato ab igne, die
noctuqꝫ refrigerantur. Poſtridie liquata per linteum mundum in uas ex-
colatur. Vbi uero adeps coierit, concha excipitur, fictiliqꝫ nouo denſius
operto, perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id inſtituere opor-
tet. Aeſtate ſiquidem pinguia non coguntur. Nec deſunt qui tyrrhenicæ
ceræ momentũ adijciãt, quo facilius in unum corpus omnia coaleſcant.
Eadem ratione ſuillus adeps, & urſinus, cæteriqꝫ id genus, odoramentis
imbuũtur. Verum Sanſuci odorem adeps ipſe repreſentabit hoc modo.
Curati q̃ꝫ optimi adipis, præſertim taurini mina una, tempeſtiuiqꝫ ſanſu-
ci exquiſite confracti ſeſquimina miſcentur, & inſparſo largiore uino di-
gerũtur in offas, quæ in uaſe cooperto nocte quieſcunt. Matutinis in ficti-
li olla leuiuſculo igni, affuſa aqua coquũtur. Dumqꝫ ſuũ adeps odorem
exuerit, defæcatus, ac bene opertus, nocte tota permanet. Poſtero die de-
terſa ſorde quæ peſſum ierat, ſanſuci, ut dictũ eſt, contuſi iterum ſeſquimi

Digitized by Google

na priori paſtillo adijcitur. Eodemq; modo in offas cogitur. Alijs quæ A
diximus peractis, decoquitur, & colatur. Quod ſi qua fundo hæſit ſpurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anſerinum, gallinaceum, aut uitulinum, a putredine tueri uelit, ita faciundum eſt. Quamuis Adipem diligenter elotam, & ſiccatam in umbra, ſuper cribrum per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq; conſutã umbroſo in loco ſuſpendat. Et poſt multos dies noua charta inuolutam, frigido loco recondat. Pinguia autẽ, indito melle, uindicantur a putredinis uitio. Vis omniũ eſt excalfacere, mollire, odorem ciere. Taurinus adeps, bubulus, & uitulinus aliquantum adſtringunt. Earundem uiriũ compos leoninus. Nam reſiſtere eum aiunt ijs qui inſidias moliuntur. Ceruino, elephantinoq; perunctos, ſerpentes fugiunt. Adſtringentior eſt caprinus. Qua ex cauſa decoctus cum polenta, rhoe & caſeo, dyſentericis datur, & cum ptiſanę ſucco infunditur. Ius decocti phthiſicis in ſorbitionibus prodeſt. Datur quoq; utiliter his qui cantharidum uenena hauſerũt. Hircinus, ut qui ualidiſſime diſcutiat, podagricis auxiliatur cum fimo capræ & croco impoſitus. Huic proportione reſpondet ouillus. Suillus uero contra uuluæ & ſedis uitia idoneus eſt. Ambuſtis igni medetur. E ſue uetuſtiſſimus quiſq; ſale conditus excalfacit, & emollit. Elotus uino pleuriticis prodeſt. Cinere, aut calce exceptus, inflammationibus, fiſtulis, ac tumoribus ſuccurrit. Aſininum tradunt, cicatrices cor- B
pori concolores reddere. Anſerinus, gallinaceusq; conueniunt muliebribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Vrſinum conſtat raptos uitio alopeciæ capillos reſtituere. Pernionibus ſubuenire. Vulpinus medetur auriũ doloribus. Fluuiatiliũ piſcium pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, ſi in ſole liqueſcant, & melli ammiſceantur. Viperæ adeps contra oculorum hebetudines, ſuffuſionesq; efficax eſt, addita cedria, melle attico, & pari oleo uetere. Pilos alis euulſos, perunctis radicibus obliterat.

BARBARI COROLL.

ADipem, atq; Seuum, item pingue, medici fere cõfundũt, cum ueteres, tum noui. Sed differunt: ꝙ ruminantia Seuum habent, Adipem cætera. Vel ut Ariſtoteles tradit, cornigera, non utrinq; dentata, & quorum in pedibus tali ſunt. Pingueſcunt Seuo biſulca, ſciſſisq; in digitos in pedibus adipe. Adeps atq; Seuum ſemper in fine carnis ſunt, pingue uero inter carnem, cutemq; ſucco liquidum. Adeps atq; Seuum concreta ſunt, ac gelaſcunt, fragiliaq; ſi refrixerint; pingue non gelatur. Atq; hoc Plinius intellexiſſe mihi uidetur cum dixit. Adeps concretus eſt, & cum refrixit fragilis: appellatione Adipis, etiam Seuũ complexus. Lupino Adipi apud ueteres palma fuit: adeo, ut nouæ nuptæ intrantes, ſolẽne haberent poſtes eo inungere: ne quid mali medicamẽti inferretur. Seuum Græci Stear uocant. Nam Staes maſſa eſt farinæ, quã & Conſperſionem, & Baltheum, atq; Tractã dicimus, Adipem uero & pingue Pimelẽ appellãt. Item Pion, atq; Lipos: a quo genus carnis Alipaſton uocatur, hoc eſt, ſine pingui, quã Strabo comicus, ſeruitijs apponit. Dicitur & Graſſos Adeps ipſe a Græcis, & Graſſon, ſed ouilis maxie cum ſordibus, & ſudore illuuies. Dicitur & Demos a poëtis ipſum pingue, ut nihil preterijſſe uidear. Archigenes ſudorem ſordesq; corporis, Graſſoniã uocauit. Pollux Graſon, & Cinauram. Quædam non pingueſcunt, ut lepus, atq; perdix. Sterilliora pinguia in utroq; ſexu, cele- Plin. 23. ca. 9.

C rius ſeneſcunt omnibus aĩalibus. Eſt quoddam & in oculis pingue. Adeps ſine ſenſu eſt oĩs, nec arterias habens, nec uenas. Pingue animaliũ, plæriſq; ſine ſenſu. Quã ob cauſam ſues ſpirãtes, a muribus eroſæ perhibentur. Adipes homini detrahunt̃, & uiuit, leuatus onere. Habent & arbores ſuos Adipes, quos Alburna Plinius appellat: quos amputare, & adimere, Exalburnare dicimus. A colore nomen ſumptũ: cum ligni pars eſt deterrima, & teredinem breui ſentiens. Vnde robur exalburnatum, quod a Theophraſto Melandryon eſt dictum: quia ſit ei color nigricans. A cuius ſimilitudine ſalſamẽti genus quoddam Melandryon fortaſſe uidetur appellatum. Quid autẽ ſit Aruina, Suetonius in eo libro, qui de uitijs corporalibus inſcribitur, explicuit, durum eſſe dicens pingue, quod eſt inter cutem atq; uiſcus. Non ſolum autẽ pinguitudo, ſed etiam pinguedo latine dicitur: quicquid Seruio grãmatico uiſum fuerit, qui alioqui mihi parum uidetur Plinium multis partibus legiſſe.

Pli.li.11.ca.37.

ADEPS SVILLVS, ET AGNINVS.

Pli.li.28.ca.9. Ariſto.de natura animaliũ lib.3.cap.17.

ADeps Suillus Vnguen, ut inquit Palladius, & Axungia latine dicit̃: & Græci quoq; uſurpant. Sed Oxyngon fere appellant, tracta origine ab axibus curruum perungendis. Qq̃uam eſt, ubi Plinius aceti fecem, Oxyngion interpretatus eſſe uideatur. Et nos fortaſſe quibuſdam locis, auctoritatem ſummi uiri noſtro iudicio prætulimus. Alioquin Paulus Aegineta Oxyngion pro Axungia clariſſime uidetur intellexiſſe, in emplaſtro cui Phœnicite nomen eſt. Laudatiſſima ex apris. Tanta porro uis, ut genibus etiam adalligata, redeat ad os ſapor, eamq; expuere uideantur. Neq; occulta ratio, quoniam hoc animal radicibus herharum ueſcatur, ideoq; innumeri e fimo quoq; uſus. Axungiæ nomen ad alia quoq; pinguia transferri: ſed raro comperi. Laridum uero ſalita eſt animalis eius caro, quaſi large aridum, ut Macrobio placet. Sunt qui Suillum pingue, Laridum uocatum putent.

ADEPS BVBVLVS.

Gellius lib.11. cap.1.

BOuem Græci Boa, & Bun uocant, itemq; Taurum, & quandoq; Italon, unde dicta ſit Italia. Nam ſteriles uaccas noſtri Tauras uocabant: ſicut prægnantes Hordas, atq; Sordas. Vnde Hordicalia Romæ feſta, quo die Hordæ boues imolabantur. Epheſij pincernas ipſos appellare Tauros ſolebant. Nam Portis, & Portax pro iuuenca dicit̃ a Græcis. Item Damale, ſiue Damalis, ut Dores ſolent λάμαλη, quam nos Iunicem uocamus. Damales uero ipſum iuuencũ ſignificat: quẽ in Alexandri Cæſaris uita Lampridius Damalionẽ uocauit. uterq; ſexus in Moſcho continetur. Photion Damalin uocari omne animal exiſtimat in iuuenta.

*D

ADIPES ODORATI, E VITVLO, TAVRO, CERVO, ITEM MEDVLLA CERVI.

Sapientiæ .4.

VItulũ Græci Moſchon, unde Moſcheuma in Agriculturæ uſu dictũ exiſtimant. Qui Vitulamen in literis ſacris interpretati ſunt: cũ latine dici poſſet, Viuiradix. Moſchos & pediculũ ſignificat, quo frondes & fructus ramis annexi pendẽt: qui & Peciolus, & a Palladio Tenax uocatur. Viuiradix & Auulſio parũ diſtant, ſicut Moſcheuma, & Paraſpades apud Græcos. Dicitur & Moſchos, ſiue quod idẽ eſt Oſchos Pampinus, & Capreolus, & Clauicula, quæ Græci Helicas, & Ligna, & Clemata, & Amphidas quoq; appellant, ut Galenus inquit.

ADIPES GALLINACEORVM ET ANSERVM.

Plin.10.ca.22.

ANſeres, & Ocæ ſiue Aucæ, a Græcis Chenes appellant̃. Vnde Chenoboſcion, locus ubi alunt̃. Nam chenizin uerbũ, ad muſicos pertinet, quaſi tibiarũ ſonum p̃ſentans. Herbã in Varrone pabulo Anſerũ ſeri ſolitam, non herin, ut habent exemplaria, ſed Serin ſcribendũ monemus, auctore Columella. Ferunt eam, cum eſt aqua tacta, etiam cum eſt arida, quaſi renouellari, uiridemq; fieri. Laudant̃ Anſeres ſiteuti, hoc eſt, altiles ueteribus, & ex ijs iocinora.

ADIPVM MEDICINAE.

CAprinum Adipem aſtrictiorem eſſe q̃ Suillum, Galenus falſo creditũ a Dioſcoride commonuit: niſi quis aſtrictiorem, pro eo quod eſt acriorem, accipiendũ putet: quandoquidem homo inquit, alias peritus, ſed barbarus, proprietatem græcæ linguæ minus tenuerit.

De Medullarum ratione. CAP. LXXVIII.

περί μυελῶν

LAudatiſſima eſt ceruina. Mox uitulina. Poſt hanc taurina. Dein caprina, & ouilla. Colliguntur æſtatis exitu, cum appetit autũnus. Quippe cum alijs anni temporibus concrementum ſanguinis, & ueluti caro friabilis, in oſſibus inueniat̃. Nec facile cognoſci poteſt, ni quis eam

Digitized by Google

oſſibus extrahat, & recondat. Omnes Medullæ molliunt, ſedant, rarefaciunt. Vlcera explent. Ceruina perunctos uenenata fugiũt. Curantur recentes aquæ reſparſu mollitæ, ſelectiſq; oſſibus elotæ, donec aqua ſyncera emanet, & deterſa ſorde pinna, ſi qua innatet, liquatæ per duplicatũ linteum in pilam exprimuntur. Et ubi coiere, omni fæce quæ ad ima ſidit deraſa, fictili nouo reponuntur. Quod ſi libet incuratas reponere, facito omnia quæ de anſerum & gallinarum adipe demonſtrauimus. A

BARBARI COROLL.

MEdullam, quam Greci Myelon uocant, uituli, Galenus poſt ceruinam prefert omnibus: eamq; priuatim a medicis appellari Moſchion ſcripſit. Medulla proprie, inquit, Galenus eſt, quæ oſſibus includitur. Improprie uero etiam e ſpina dorſi. Notiæos, hoc eſt, dorſago, ut ita dicam, nominata, quæ ſit reliqua medulla durior ac ſiccior. Nam ea quæ ſpondylis, hoc eſt, articulis uertebriſq; continetur, ſpondylionis habet nomen, ut inquit Pollux.

Pli. li. 25. ca. 9. Gale. lib. 3. de aliment. & ad Paternianũ. 52

EX M. VERG. COMM.

ADiecerunt poſteriores Medullarum diſciplinæ ex animalium partibus diſcrimina aliquã. Tradiderunt q;, pinguiores, & ad molliendum maiore ui & poteſtate Medullas eſſe, quæ ex animalium anteriorũ, poſteriorumq; crurũ oſſibns erutæ fuiſſent: ſqualidiores uero & duriores, quæ ex ſpina, & dorſo: p̄cipuamq; habere uim cõtra corporis duricies, quę gręci ſciromata uocant, de quibus alibi certius & ex pfeſſo dicet. Nunc q̊d nouiſſe legẽtes inutile penitus nõ erit, monebimus, q̊d Barbarus dupõdiariũ uas appellauit, maluiſſe nos in re non ſatis certa, gręcorum uoce uti. Credidit em̃ ille ut uidet Δίπλωμα a græcis ideo dictũ id uas fuiſſe, q duplicẽ caperet menſurã aliquã, & ex nominis ratione rem auguratus eſt: cum tñ nullam habeat Medullarum curatio menſuræ in uaſculo neceſſitatem. Et Paulus Aegineta libro primo, quo capite de ouis & eorum diuerſis cocturis agit, nihil aliud Δίπλωμα eſſe oſtendit, q̃ fictile, aut æneum uas, in quo ad ignem denſarentur oua, quæ ille πνικτὰ, quod eſt, præfocata appellat: facilis intellectu res, ignota tamen noſtra ætate uaſis forma, & nominis ratio. B

De Felle. CAP. LXXXVIII.

FEl omne curatur hoc modo. Recẽs præligato ore folliculi lino, demiſſum in feruentem aquam, ſpacio quo quis ſtadia tria percurſaret: mox exemptum ſiccatur umbroſo loco, aſperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamẽta adijci ſolet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur, circũuoluto ad os uaſis lini principio, & operto uaſe reconditur. Eſt enim uis omnium acris, & excalfaciens. Intenſis tamen, & remiſſis uiribus differunt. Siquidem præſtantius in effectu eſſe uidetur fel marini ſcorpionis, & piſcis qui Callionius appellatur, marinæ teſtudinis, hyenæq;. Item perdicis, aquilæ, gallinæ candidæ, & ſylueſtris capræ. Quod priuatim prodeſt contra ſuffuſiones incipientes, & oculorum caligines, albugineſq;, & genarũ ſcabricias. Ouillo, ſuillo, hircino, atq; urſino, taurinum multo efficacius. Felle omni perfacilem, p̄ſertim infantibus, deiectionem quis molietur, ſi intinctum eo tomentum ſedi ſubijciat. Priuatim taurino anginæ cum melle perungunt. Sedis ulcera ſanat, & ad cicatricem uſq; perducit. Idem auribus fractis, & purulẽtis, cum muliebri lacte, aut caprino inſtillatum, medetur. Et ſibilo earundem ex porri ſucco. Admiſceri inſueuit uulnerarijs emplaſtris, & circumlinitionibus quæ contra uenenata parantur. Phagedænicis ulceribus, co

χολὴ

C lis, & ſcroti doloribus ex melle prodeſt. Lepras, furfures cũ nitro, & ter-
ra cimolia ꝗ optime purgat. Ouillum et urſinum contra eadem pollent.
Verum inefficacius hæc præſtant. Vrſinum eclegmate comitiales adiu-
uat. Fel teſtudinum anginis, & in ore infantium nomis prodeſt. Naribus
inditum comitiales erigit. Syluestrium caprarum Felle peculiariter per-
uncti, luſcioſi ſanantur. Hircinum idem obit munus. Thymia abolet. Et
luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. Suillum autẽ
contra aurium ulcera, reliquacꝫ omnia, magno uſu aſſumitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.11.ca.37. FEl, ſiue Bilis, Chole a Græcis dicitur. Minorum animalium ſubtilius. Equinum tantum
damnatur; inter uenena. Ideo flamini ſacrorum, equum tangere non licebat Romæ: cũ tamen
publicis quocꝫ ſacris imolaretur equus. Taurino Felle aureus color ducitur, æramentis atque
pellibus, qualia Græci cholobaphina cognominant. Bilis duplex, Atra, & Flaua: Sed cũ ſim-
pliciter pronunciatur, Flaua inquit Galenus, intelligitur. Flauæ duo fere genera. Luteæ, quam
Græci Ochran uocant: & Ruffæ, ſiue fuluæ, quam Xanthen dicunt, uehementiorem & calidi-
orem priore. Sũt & alia cholorum diſcrimina. Virentis, quam Ioden: ceruleæ, quam Cyane-
am: & ſubnigræ, quam Phæon, Iſatidis modo fuſcam. Callionymum piſcem, cuius mentio-
nem habet hoc loco Dioſcorides. Sunt qui Callichthyn, & Anthiam quocꝫ appellent. Itẽ Hel-
lopa, hoc eſt, Accipẽſerem, & Caſtum, Sacrumcꝫ piſcem. Aliqui etiam Lycon. Sed differre tñ
eos inter ſe, cum ex Ariſtotele, tum ex aliȷs autoribus, aperte conſtat. Sacer certe piſcis eſt pro-
prie, quem Pompilon uocamus. Dixi Hellopa eundem qui Accipenſer dicatur. Cęterum Ar-
cheſtratus, eum qui uocetur inquit a Romanis Accipenſer, Galeon a Græcis appellari exiſti-
mauit, perſpicuo errore, ut aliubi monſtrabitur. Fit & de Perdice ſermo hac parte. In quo ſcien
D dum, Perdices, & Cacabidas, & Cacabos etiam uocari, a ſono quem edunt canentes. Theo-
phraſtus autor eſt, non omnes eum ſonum reddere, ſed Dittybizin aliquas. Perdicum porro
multa genera: ſed præſtantiſſimum, cui roſtrum purpureum. Nam Italicæ, inquit Athenæus,
præparuæ ſunt, nec roſtrum rubens habent. Idem autor Phaſianum, ſiue Phaſianicum, aliquã
do Tatyrin, aliquãdo Tetarton, & Tettaron uocarũ ſcribit. His adiecit Attagas, non attagenas
dicendo, etiamſi Varro, & Gellius ita nominent. Atagenus certe piſcis e numero eſt.

De Sanguine. CAP. LXXXIX.

SAnguis anſeris, agni, & hædi, utiliſſime in antidota miſcẽtur. Palum
bi autẽ, turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore ſuffuſis,
& recentibus eorum uulneribus, luſcioſiſcꝫ illinuntur. Peculiariter colũ-
bæ ſanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, ca-
prę, cerui & leporis ſanguis patinis inaſſatus, dyſenterias, & cœliacorum
profluuia ſiſtit. In uino potus cõtra toxica effciax eſt. Leporinus ſanguis,
ita ut tepet illitus, uitia cutis in facie, lentigineſcꝫ emaculat. Caninus com
mode ab his bibitur, quos efferata in rabiem beſtia momorderit. Contra
epotum toxicum auxilio eſt. Teſtudinis terreſtris ſanguinem epotũ tra-
dunt prodeſſe comitialibus. Marinæ autem teſtudinis cum uino & lepo
ris coagulo, cuminocꝫ, contra ſerpentium morſus, & hauſta rubetæ ue-
nena, conuenienter bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duricias diſcu
tit, emollitcꝫ. Sanguis equarum quæ admiſſuram expertæ ſunt, in medi-
camenta additur quę erodunt. Septica uocant. Sanguine chamęleonis ge
narum palpebras euelli creditum eſt. Hoc idem uiridium ranarum ſan-
guine præſtatur. Menſtruus ſanguis fœminarum, circumlitu conceptio-

Digitized by Google

nem inhibere exiſtimatur, aut ſi omnino mulier mẽſtrua ſupergrediatur. A
Leuat podagras muliebres, & ignem ſacrum, illitus.

BARBARI COROLL.

SAnguis Græce uocatur Hæma. Diſtat a Sanguiculo, ꝙ is proprie ſanguis ædi eſt in cibũ, igni coctus, Nigrum Ius, ut Iulius Pollux arbitratur, uocatus. Hoc a Græcis Hypotrimma, & Aemalea, & Aemation, & ſpecialius Hypoſphagma dici putant: ſed ex omni tamẽ quadrupede, adiecto melle, aut ſapa, ſale, aceto, lacte, caſeo, cumino, laſerpitio. Inuentum Lacedæmone putant. Vulgo id nos Ius Dulce nominamus. De alio Sanguiculi ſignificatu diximus in Garo. Non diſſimile uidetur, quod Græci Creocaccabon appellant, hoc eſt, carnem minutatim conciſam cum ſanguine, & adipe, iuſſulentoq́, ac dulciario liquore. Nam quod Myma uocãt, mihi quædã uidetur miſcella Creocaccabi, & Hypoſphagmatis fuiſſe: niſi ꝙ paulo plura ſunt, quæ in Myma requiruntur a quibuſdam, autore Athenæo. Iuris & illa ſunt genera, quorum in Pſeudulo feſtiuus poeta meminit, Cicilendrum, Hypolindrum, Cicimandrum, Paropſis, Captis, Męcis, ſiue Magis, ut conijcio. Equæ uirginis ſanguini uim ineſſe negant, quę maribus fœminiſq́, non uirginibus. Taurinum ubiq́ inter uenena collocant. Excepta Egyra, ubi deſcẽſura in ſpecum ſacerdos uaticnij cauſa, tauri ſanguinem præſumit. Caprinum bibentibus, pallor accidit. Hircorum ſanguine ferramẽta acuuntur, indurata ſubtilitate, & ſcabricia expolita, uehementius etiamnum, ꝙ̃ ſcobina fabri. Adamantis natura inuictiſſima, & duarum rerum ui olentiſſimarum, contemptrix ignis, & ferri, non alia rumpitur ui, ꝙ̃ hircino ſanguine macerata recenti, & calido. Etiam ſi hoc gemmarij noſtri falſum & ridiculum exiſtimant. Anatem, de qua mentio hic habetur, Græci Neſſas, & Necta uocant. Quanq̃ Necta magis eſt, ut ſepta anataria ſignificent, ꝙ̃ anates ipſas. Anatem ueteres, & anilem morbum uocabant, Similes Anatibus ſunt, ſed maiores, quas Glaucia Gręci uocant, ab oculorum colore. Sunt & Boſcades, et quas ab urinandi uoluptate Colymbos, & Colymbidas nominant. Inter omnes eas minimæ, atri ac ſordidi coloris, acuto roſtro. Soli earum ſpectantur oculi, cætero merguntur. Habentur & Chenalopeces appellatæ, ſed anſeri contribuuntur. Inuenitur & Boſcadis unum genus, maius Anate, ſed minus Chenalopece. Huc & Phaſcades pertinent, paulo grandiores quam Colymbi, cætero ſimiles Anatibus. Eſt & Vria dicta, non multo minor Anate, roſtro longiore, ac tenui, colore ſordido figlinæ. Anguſtum & Phalaris uocata, roſtrum obtinet, caput rotundius, uentrẽ ſubcinericeo colore, tergus nigricatus. Nominantur hic & Columbæ. Græci eas B modo Periſteras, & maſculino genere Periſteros, ut Attici, & neutro Periſteria, modo Pelias, et Peliadas uocant, ut Dorici. Quanq̃ Ariſtoteles diſtinctum genus facit, qui & alia dinumerat. Quo fit, ut in pocillo Neſtoris, plериq́ non Columbas, ſed Pleiadas cœleſte ſidus intelligendas arbitrentur in Homero. Columbæ porro Siculę præferuntur omnibus. Laudantur & Cyprię, luteo colore. In India Columbas eſſe græci affirmant. Cæterum Columbarum quas diximus Periſteras a Græcis eſſe dictas, duo genera conſtituunt, ut Galenus eſt autor, Catoceidion, hoc eſt, domeſticum, & Nomadicum, hoc eſt, paſcuum & ſylueſtre.

Pli. ii. 28. ca. 14 & alias ſæpe.

EX. M. VERG. COMM.

QVuod ad medicinã pertineat, de Sanguine ſatis nouiſſe illud ſit, nullũ frigere Sanguinẽ. Omnibus enim ingenitus & neceſſarius calor eſt. Differunt ſolum, ꝙ alter altero minus, magiſue calet. Fuitq́ hic quondã in Sanguinibus uirium & naturæ cenſus, ut ſuillus humidior, minuſq́ calidus cæteris ſit, temperamento ſuo hominum Sanguini maxime ſimilis. Columbarum uero, palumbis & turturis æquali inter ſe temperamento, oculorum medicinæ calidus inſeruiat: inſtillatuſq́ craſſiori cerebri tuniculæ, in his quorum calua perforata eſſet, inflammationes arceat. Noctuę cum uino, aut aqua, contra ſpiritus anguſtias utiliter bibatur. Veſpertilionum, ranarum, chamæleonis, ricinorumq́, qui in canibus hærentes inueniuntur, mammarum incrementa in uirginibus compeſcat, & quæ eo inunguntur alia depilet. Negauit tamen, facto periculo, Galenus uera hęc eſſe. Inuenimus etiam, caprinum ob ſiccitatem ſuam, contra cutem ſubeuntes aquas cum melle utiliter bibi, & renum calculos frangere. Agninum comitialibus prodeſſe. Hędinum nuper coagulatum, cum aceto bibi contra cruentas pectoris exſcreationes. Vrſorum, ſiluestrium caprarum, hircorum, & taurorum abſceſſus maturare. Et terreſtris crocodili oculorum claritatẽ facere. Quę omnia a Galeno, Plinio, Pauloq́ Aegineta, & ab alijs longius dicta ſunt. Poteruntque uolentes plura his etiam in antiquis medicinæ autoribus inuenire, conſulto a nobis relicta: ſatis fore credentibus, ſi communiora aliqua dicta fuerint.

C

De Fimo. CAP. XC.

ARmentarij bouis Fimum ſi recens admoueatur, uulnerum inflã mationes mitigat. Folijs autem inuoluitur, & calfactũ cinere feruenti ſupperponitur. Coxendicis cruciatus tali impoſitu compeſcit. Illitum ex aceto duricias, panos, & ſtrumas diſcutit. Priuatim ſuffitu Fimi, quod a maſculo boue redditum eſt, procidentes uuluæ reprimuntur. Ac cenſi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præſertim quę in mõtibus errant, potum in uino, regium morbum emendat. Menſes cit cum odoramentis hauſtum. Et partus euocat. Tritum in farinam, & impoſitũ lanis cum thure, fœminarum profluuia ſiſtit. Cæteroſq; ſanguinis impetus ex aceto cohibet. Medetur alopecijs exuſtum, & cum aceto mulſo illitum. Cum axungia uero impoſitum, his qui podagra tentantur auxilio eſt. Caprillum in aceto decoctum imponitur ſerpentium morſibus, ulceribus quæ ſerpunt, igni ſacro, et parotidibus. Vtilem iſchiadici uſtionem hunc in modum accipiunt. In interſtitio pollicis, qua parte brachio cõmittitur, caua ueluti lacuna ſubſidet, in qua lana oleo imbuta ſubſternitur: deinde ſigillatim feruentes, ſtercoris caprini pilulæ imponuntur, dũ uapor per brachium ad coxam ſentiatur peruenire, & coxendicis dolorẽ mitigare. Aduſtio id genus Arabica appellatur. Fimum pecudum ex aceto illitum, ſanat epinyctidas, clauos, penſiles uerrucas, thymos, & ambuſta, igni roſaceo cærato exceptum. Fimum ſuis ſylueſtris aridum, in aqua

D aut uino potum, reiectiones ſanguinis ſiſtit. Vetuſtum lateris dolorem mulcet. Ad rupta & conuulſa ex aceto bibitur. Luxatis cum cærato roſaceo medetur. Tam aſinorum ꝗ equorum Fimum, ſiue crudum, ſiue crematum, addito aceto, ſanguinis eruptiones cohibet. Armentarij qui herba paſcitur ſiccum Fimum liquatum in uino, mox potũ, contra ſcorpionum ictus magnopere auxiliatur. Columbinum uehementius excalfacit, & urit cum hordeacea farina mixtum. Strumas ex aceto diſcutit. Carbunculos emarginat, tritum cum lini ſemine & oleo. Ambuſtis igni medetur. Gallinaceum uero omnia eadem, ſed inefficacius præſtat. Priuatim tamen contra uenena fungorum, & coli cruciatus ex aceto, aut uino bibitur. Ciconiæ Fimum ſi ex aqua hauriatur, comitialibus prodeſſe credunt. Vulturini Fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs medetur. Cum thure & mulſo, calculos expellit. Subditæ infantibus muſcerdæ, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrantiſſimo canis ſydere fuerit exceptum, cum uino, aut aqua potum, ſiſtit aluum. Humanum ſtercus illitum, uulnera inflammationem minantia intumeſcere non patitur, Sed ea ſtatim glutinat. Sicco ex melle anginæ perungi commodiſſime traduntur. Terreſtris crocodili Fimum Crocodileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremque ſeruat. Optima eſt tenuiſſima

et friabilis, amyli modo minime ponderoſa, in humore ſtatim eliqueſcēs, quæ cum teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eam ſturnorum fimo, quos captos oryza paſcunt: ipſumq́ non diſſimile uendunt. Alij Amylum, aut Cimoliam miſcent, & adſcito colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut ſe contrahat in uermiculorum ſpeciem. Qui ſiccati pro Crocodilea uæneunt. Inter omnes conuenire inuenio humanum ſtercus, caninumq́ gutturi impoſitum, anginis auxiliari. A

de ſtercore hominis & canis & ſquinantia.

BARBARI COROLL.

Fimum Græci multis nominibus, Apopatema, & Apopaton, & Bolbitō, & Hippomacroboliton, & Scatos, & Apoſceuen, & Aphodon, & Eumarean ionice appellant, & Scor: quaq́ hominis hoc ꝓprie: ut aſini, Onida, & Onthon: equi, Copron: pecudis, Oeſpoten, uel Oipoten Ariſtophani, & Sinypen: Iones ſuis Hypeleuton: murum Myocopron, & Miſcelerdā, nos Muſcerdam: ut ſuillum Sucerdam. Liquidius quod eſt, noſtri Soria cognominant. Vnde Sorioli, quibus ſolutiuſcula eſt aluus. Et cōſorire uerbum, pro eo quod eſt inquinare fimo: quod Plautus concacare dixit. Et Sorica locus in publico, ut latrinæ in priuato. Fimos porro etiam luſorias tabellas, hoc eſt, alueolos dixit Horatius. Aſinini certe pulli Fimum, quod primū edidit, Polion uocari tradit Ariſtoteles. Plinius Polean priuatim & caprinum, Spyrathos, & Spyradas, & Spyrdana, quas Palladius Caprinas baccas uocauit. Pli.li.17.ca.9

CROCODILEA.

Crocodileam Ceruſæ modo elui præcipiunt. Eſt & Crocodilea, ſiue Crocodilina, & Crocodilitis uocata queſtio Sophiſtarum ludicra, ut Prion & Ceratina, ſed alienæ omnes ab hoc opere. Crocodileam Plinius etiam inteſtina ipſa terreſtris Crocodili appellat: ob id diligenter exquiſita, quoniam iocundiſſimo nidore fragrant. Viuit enim odoratiſſimis animal id floribus, ſimile Crocodilo ei cui uita in terra, aquaq́ communis, ſed multum infra magnitudinem eius, & in terra tantum.

¶ De Vrina. CAP. XCI.

Humanam Vrinam ſuam cuiq́ bibere, cōtra uiperæ morſus ac uenena, incipientemq́ aquam intercutē proderit. Marini ſcorpionis, uiperæ, draconiſq́ morſus ea conuenientiſſime fouentur. Canina, ad perfundendos canis morſus idonea eſt. Pruritus, & lepras nitro addito expurgat. Sed uetus ulcera capitis manantia, furfures, pſoras, & feruidas eruptiones, multo magis abſtergit. Nomas, & præcipue genitalium cohibet. Auribus infuſa manans pus ſupprimit. Decoctaq́ in calice mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis reſorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. Decocta in æreo uaſe cum melle, emendat cicatrices, argema, caligineſq́. Ex ea & cupro idoneum auri ferrumen conficiunt. Lutum quod in Vrina ſubſidit, illitu ignem ſacrū mitigat. Feruefactum cum cyprino, inditumq́, uuluæ dolores mulcet. Strangulatus leuat. Genas deterget. Oculorum cicatrices expurgat. Taurina, ſi cum myrrha inſtilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eiſdem prædita eſt. Priuatim comminuit ueſicæ calculos, & potu expellit. Ad aquam quæ cutem ſubijt, cum nardi ſpica cotidie binis cyathis cum aqua bibitur, urinamq́ per aluum extrahit. Aurium doloribus inſtillata medetur. Aſinina, traditur renum uicijs mederi. Lyncis urinam, quam Lyncurium appellāt, ſimulac excernitur, glaciari, coireue in calculi duriciam, uulgo creditum B

Digitized by Google

C eſt. Quare quod de ea proditum eſt, uanum eſſe conuincitur. Eſt enim quod a nonnullis uocatur ſuccinum pterygophorō. Id potum ex aqua, ſtomacho, aluoq; fluctione laboranti conuenit. Aſininæ urinæ potu renum uitia ſanari traduntur.

BARBARI COROLL.

VRina, ſiue Lotion, Græce Vron uocatur. Vrina ſtruthionis atramenti lituras abluit. Fullones pedum uitijs carere affirmant Vrinæ beneficio. Magi præcipiunt, ne quis contra ſolem, lunam ue nudetur Vrinæ cauſſa: neue umbram alicuius reſpergat. Heſiodus contra obſtantia reddendam, ne Deorum aliquem nudatio ea offendat. Non deſunt qui Amuletum eſſe dicāt, ſuam cuiq; matutinis omnibus inſtillatam in pedem.

LYNCVRIVM.

Pli. li. 8. ca. 38. DE Lyncurio non conſtat autoribus, an ſit, aut unde ſit. Qui electrum id eſſe negant, gemmam tamen fatentur, ex urina Lyncis omnino, ſed quam animal id ſtatim redditam, aggeſta pedibus terra obruat inuidia, ceu gnarum peti eam ab homine: celerius ita concreſcere in gemmas ſimiles carbunculis, igneo colore fulgentes, atq; frigidas, quæ & ſcalpant. Quanq; diſtinguunt e maribus, præcipueq; feris & fuluas & igneas, e fœminis, præſertim cicuribus, candidas atq; languidas exiſtere, nec frondes & acus modo rapere, ſed æris quoq; ferriq; bracteolas, ut Diocles & Theophraſtus referunt. Alij dixere Langurium, & eſſe in Italia circa Padum Langurias, quæ ab aliquibus Langæ nominentur. Falſa hæc omnia Plinius exiſtimat, nec uiſam æuo ſuo gemmam appellatione tali ſcribit. De Lyncurio lapide non hoc, ſed alio inter fungos, mirum quidem, ſed uerum dicturi ſumus. Succinum Dioſcorides hoc loco Pterygophoron cognominat, ꝙ ſtramenta, floccos atq; fimbrias in ſe trahat: aliubi Chryſophoron, ut Plinius Chryſelectron. Lynces clariſſime omnium quadrupedum cernunt.

EX M. VERG. COMM.

D HAbet Vrina in animalibus, quæ per renes, & quos urinæ meatus dicunt, ex ſanguine in ueſſicam non aliter q̃ per colum fluit, quod cōmune omnibus ſit, calorem. ſ. & acrimoniam. Priuatim omnium aliorum animalium, excæptis eunuchis, humana infirmior eſt. In nutriendo non paruas habet Vrina uires: ideoq; in fame pota Vrina ſeruati aliqui ſunt. Sanat præter ea quæ a Dioſc. dicta ſunt, pedum attritus, ſed nondum inflammatos, ex calceis factos. Caprarum & Chamelorum urina aluum dejcit: ideoq; contra cutem ſubeuntes aquas, utiliter bibitur. Ex homine omnium efficaciſſima impubis pueri eſt. Auguria ualitudinis ex ea a medicis præcipue accipiuntur. Suntq; tam multi eius colores, tā diuerſi habitus & odores, ut nihil æque in medicina difficilius & utilius nouiſſe ſit. Niſi forte aliquis Romani Cæſaris exemplo, ad rigandas, ſtercorandaſq; ſimul arbores ex ea uectigal in gente ſua excogitauerit. Ea pruritus foueri utiliſſimum Dioſcorid. ait: κνησμοὺς græci id malum uocant, in ſenibus non adeo curabile. In reliquis ætatibus haud difficilis curationis, ſi deprehenſa mali cauſa fuerit: quæ plærumq; eſt corruptus, & (ut aptius loquamur) putris, pituitoſus, aut biliofus humor. Contra quem Vrinæ acrimonia, & calore inter cætera pugnandum eſt. Exigebat poſt omnia hic locus, ut de Lyncurio, ſiue gemā, ſiue ſuccinum id ſit, aliquid diceremus. Sed tanta eſt ueterum in hiſtoria eius uarietas, ut nihil cenſere de eo audeamus. Sunt enim qui negent Lyncurion eſſe. Sunt qui eſſe quidem dicant, ſed unde, aut quid ſit, affirmare non audent. Plinius diuerſis locis multa, ſed quæ omnia de gemma intelligantur. Quæ poſſunt uolentes facillime ab eo audire.

De Melle. CAP. XCII.

μέλι ὑμήττιον σίμβλιον

PRincipem locum obtinet Mel, quod Atticæ regionis eſt, præcipue ex Hymeto, mox Cycladibus inſulis, & e Sicilia, cognomine Simblion. Maxime probatur dulcius, & acre, odoratum, ſufflauum, nec humectū, graue, & minime fluxū, q̊d ob ſequacē lenticiā nō facile abrumpit, tractūq; reſilit in digitos. Mel abſtergendi uim habet. Ora uenarū aperit. Humores euocat. Qua ratione in ſordida ulcera, ſinuſq; cōmodiſſime infunditur. Decoctū, atq; impoſitū, abſcedentem carnem glutinat.

Medetur impetigini coctum cum liquido alumine, & illitum. Item aurium ſonitui & dolori, cum foſſili ſale tepido inſtillatum. Lendes, & fœda capitis animalia illitum necat. Nudam glandem recutitis operit, præſertim quæ circumciſione aperta non eſt, ſi melle coles a balineo triginta diebus emolliatur. Oculorum caliginem diſcutit. Faucibus, tonſillis, anginæ illitum gargariſatumue medetur. Vrinam ciet. Auxiliatur tuſſi, & a ſerpente percuſſis. Contra hauſtum meconium, cum roſaceo calidum aſſumitur. Aduerſus uenena fungorũ, & rabioſi canis morſus linctum, aut potum proficit. Crudum tamen aluum inflat. Tuſſim laceſſit. Et ea de re deſpumati uſus aptior eſt. Primatum tenet in Mellis genere uernum, deinde æſtiuum. Hybernum uero, utpote quod craſſius conſtet, deterrimum reputatur. Siccas eruptiones excitat. Quod in Sardonia gignitur Mel, amarum eſt. Quoniam apes inibi abſinthio ueſcantur, quo uitia cutis in facie & maculæ aptiſſime perunguntur. Heracliæ in Ponto quibuſdam anni temporibus, propria quorũdam florum dote Mel conflatur, quod qui edere, mente abalienantur, ac ſudore diffluunt. Remedio ſunt eſitata ruta, & ſalſamenta, aut epotum mulſum, reſumpta quoties uomitione reijciuntur. Acre autem eſt. Et olfactu ſternutamenta mouet. Quod cum coſto illitum, fœminarum cutem emendat, & cum ſale ſugillationes rapit. Eſt & aliud concreti Mellis genus, quod Saccharon nominatur. In India uero & felici Arabia in arundinibus inuenitur. Salis modo coactũ eſt, dentibus ut ſal fragile. Aluo idoneum, & ſtomacho utile. Si aqua dilutũ bibatur, uexatæ ueſicæ, renibusq; auxiliatur. Illitum ea diſcutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

A

B — quid Sacchar antiquorum

BARBARI COROLL.

MEl a Græcis Meli. Natum in Carina Cretæ monte Mel, muſcæ non attingunt, propterea medicamentis eligitur. Varro Siculum præfert omnibus: ꝗ ibi Thymum bonum frequensq; ſit, quo ad mellificium nihil eſt præſtantius. Strabo e Cycladibus, & inter Cycladas Calyminum anteponit omnibus. Natura Mellis ea eſt, ut uitia coërceat, ne ſerpere ultra patiatur. Quam ob cauſam, uel exanimum corpus hominis, per annos plurimos innoxium conſeruat. Eſt & ſuus in Melle, ac mulſo floſculus, ſi recta eſt apud Columellam, in oliuæ conditura lectio. Sunt enim qui uaſculum Mellis, non floſculum ibi legant. Sed certe in omni re puriſſima & tenuiſſima quæq; pars, floris appellatione demonſtratur. Eſt & in pomo floſculus, qui & Vmbilicus dicitur. Nam & in fico pomo fundus, græce Omphalos dicitur, hoc eſt, extremitas altera, ꝗ quæ petiolo annectitur. De cœleſti Melle dictum eſt ſuperius in Elæomelite. Hircanum Mel, ex ipſis quoq; fluit arboribus, ſine cura mortalium, examinibus inibi ſe cogentibus atq; mellificantibus, ut inquit Strabo. E petris quoq;, ut Diodorus. Sed minores apibus ſunt, Arthredones appellatæ. Meminit beſtiolæ huius & Ariſtoteles, inter crabrones uiuentis. Etiamſi corrupte legitur in ipſo, Tenthredon, pro Anthredo. nam crabrones Anthrenæ a Græcis dicuntur. Hoc ipſum fere in Media, & Armenia quibuſdam locis uiſitur. Diodorus, & Quintus Curtius, arbores in Hircania, quarũ folia multo Melle tingantur, faciem quercus habere tradunt: ac niſi ſolis ortum incolæ præuorterint, fore, ut uel modico tempore is ſuccus extinguatur. Mellis inuentionẽ, Plinius & Diodorus Ariſteo Athenienſi, uel Arcadię regi, ut Trogus, ſicut medicinã ex eo, Gelius Oceani filio Soli aſſignat. Trogus colligẽdi Mellis uſum monſtraſſe Gargorin ſcribit, uetuſtiſſimũ Regem in Hiſpania Curetum, qui ſaltus Tharteſiorum incoluere: in quibus Titanes bellum cum Dijs geſſiſſe perhibentur.

Pli.li.11.ca.14. Ariſtot. lib.5. cap.22. de animalibus.

lib. p. cap. 37.

MEL SARDOVM.

C

CVm Mel in Sardinia progenitū uirus habeat, mirum eſt, cur nullum tamen animal homini peſtiferū, in inſula ea naſci perhibeatur, extra ꝙ Solpugam, ut Solinus meminit: de qua in caſtigatione Pliniana dictum eſt abunde. Non ſolū uero Mel Sardoum, ſed & Cholchicum infame traditur amaritudine. Sunt & alia Mellis faſtigia, quæ mox ſubiunget diſſertatio.

MEL PONTICVM.

MEl Heracleoticū, ſiue Ponticū, ex herba fieri candida cōmemorāt, quæ Aegolethros uocet: quia uexatio iumentorū ſit, præcipue caprarū. Non ſentitur aūt omnibus annis hoc malū, nec niſi cum flos ille marceſcit aquoſo uere. Signa uenenati ſunt, nunq; denſari, color magis rutilus, & q̊d ponderoſius eſt, ꝙ probū: qui guſtauere abijciūt ſe humi, refrigerationē quærētes. Exitiū hoc per excremēta, ad canes quoq; peruenit, ſimiliterq; torquet eos. Mulſum tamen ex hoc Melle inueteratū, deſinit eſſe pniciosum. Aliud genus Mellis in eodē Ponti ſitu, Manicon, ſiue Menomenon appellant, ab inſania, quā facit, exiſtimatū, rhododendri flore contrahi, quo ſcatent ſyluæ. Optima tamen ex hoc uno cera fit. In Perſide aūt, & in Mauritania Cæſarienſi, Getuliaq; Maſſylis contermina, uenenati Faui gignunt: quidāq; non toti, ſed parte, quo nihil fallacius, nec niſi liuore deprehendunt. In Themiſcyra Pōti regiōe, mons eſt Scydiſſes, cuius incolunt Byzeres & Heptacomitæ dicti iuga. hi tris cohortes Pompeij, ea cōmeantes interfecerunt, diſpoſitis qua trāſeundū erat Mellis inſani uaſis, quod ibi ex arborū quarundā, ut inquit Strabo ramis, fundit. Corruentē enim potu eo militē aggreſſi, facile confecerunt.

SACCHARVM.

Pli.li.12.ca.8. SAccharum laudatius ferebat India: nunc popularis ortus eius eſt in Aegypto, Cypro, Rhodo, Creta. Italia quoq; naſcitur. Nullū epulum magnificū iam, ne quotidianus quidem uictus placet, ſine Saccharo. Digerit in paſtillos, effingit in placentas, a maza & pane, ut puto Mazapanes uocatas. Qꝫꝙ & Marcipanes ab auctore dictos coniectari licet: quandoquidē & Marciarum unguentū, & Marci paſtillos in medicina legimus, ut eſt apud Aetiū, & priorem eo Paulū. Omnino cōponitur in oēm figurā Saccharum, non aliter ꝙ farina, trahiturq; etiā in picturas,

D opere hiſtoriali: uenatus, claſſes, oppida, & quaſcunq; rerū afferri libeat imagines præſentās: a coronatis miniſtris, cū tibicine introferri ſolitū conuiuijs, & ad principia eorū, & in ſecundam

Prouerbium. quoq; mēſam. Vnde natū fit prouerbiū: nullum ferculū corrumpi Saccharo. Ampliſſimū nucis auellanæ magnitudine, Plinij tēporibus, & medicinæ dūtaxat uſu, nunc tam promiſcuū, ut deſinat prodeſſe, multis obſit. Pueris certe lūbricos & tineas contrahit. Varronis uerſus ſunt.

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo,
Illius & lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant ſucco contendere mella.

Strabo quoq; nō ex ipſis tantū arundinibus, ſed & radicibus quoq; Mel exprimi cōmemorat in India. Nunc ex Alexandria Aegypti, & Cypro cōmendatiſſimū. Melius quo uetuſtius, ꝙq; calidius, ita & capiti fere nocens. Dilutū aqua, refrigerandi uim concipit: præſertim ter coctū. Primo excoquunt arundinē, deinde flaua pars ſecernit: hanc Saccharū exiſtere. Hoc iterum coqui poteſt, atq; ita fit candidius & concretius. Quod ſi tertio coquat, maxima in eo fit & candoris & denſitatis acceſſio. Quartum & quintū quoq; ſolet excoqui, & donec ſpecie aluminis ſciſſilis fere transluceat: q̊d genus alij Candidū, alij Cantiū cognominā̄t. Saccharū Græci Sacchar uocant. Rarū, nec plane cognitū Galeni quoq; ſeculo: tantū abeſt, ut inſtrumētum nitidioris uitæ fuerit. Qꝫꝙ non magnopere pridem inuētum puto, ut nucleos pineos, amygdalas, auellanas, piſtacea, citreum, cinamomū, coriandrum, aniſum, feniculū ductili tunicarum facilitate contegat, circundatum modo corticis craſſitudine, modo cutis tenuitate ueſtiens. Dulciaria quidē ex nucleis pineis, & amygdalis condebat antiquitas: ſed cum melle, ut eſt apud Paulum. Venale porro Saccharū, in dupondiairos fere panes, metæ effigie diuiditur. Preciū optimi, in libras aurei nummi fere ſexcunx. Cyprium non coibat ante: nunc denſatur, tanto inuentoris quæſtu, ut inde locupletiſſimus euaſerit: neq; ratio tamen cōmunicata eſt, ſed archanam habent, ut ad heredes latifundi cuiuſdam, aut monopolij uice tranſeat. Illud monendi ſumus, in Pampinij ſylua quadam illo uerſu,

Et quas præcoquit Aebuſita Cannas,

Hypaſitam, non Aebuſitam legendum: ita enim populi uocantur Indiæ a fluuio Hypaſi, ut eſt apud Strabonem, Pliniumq;. Nec audiendi ſunt, qui nullo auctore, nullo teſte, in Syria locum eum tradant, inter Libanum & Antilibanum, conualle media. Nam ibi arundo quidem prouenit, ſed odorata, non ſaccharea; ut alibi quoq; diximus.

Digitized by Google

¶ De Cæra. CAP. XCIII.

A

κηρὸς

CAera optima eſt ſubfulua, odorata, ſubpinguis, pura, odoriſq; quadamtenus mellei, natione Pontica, aut Cretica. Secundū locum obtinet candida, & ſuapte natura pinguis. Candida fit hoc modo: Ex ea radunt album, ſyncerūq;, atq; transfundunt in uas, quod ſatis habeat marinæ ex alto petitæ, inſparſoq; nitri momento decoquūt. Cumq; iterum, tertioue inferbuit, ſeparatum uas refrigerant, ac cæræ paſtillum eximunt, deterſa ſorde, ſiqua forte adhæſit. Tum denuo indita noua maris aqua feruet, uti retulimus: & uaſe dempto ex igne, baſin ollulæ nouæ aqua frigida madefactam, in cæram ſummam ſuſpenſa manu intingunt, quo celerius concreſcat, & ꝙ minima portio extrahatur. Suſcepto primo cæræ orbiculo, iterum uas imum aqua refrigeratum, tantiſper immitti debet, dum tota excipiatur. Orbiculi lino conſuti, ita ut intercedat ſpacium, ſuſpenduntur. Et interdiu, continuo ſub ſole, noctu ſub luna aſpergunt, uſq;dum perfecte albeſcant. Verū ſi eximius ille candor deſyderetur, eadem factitari, & identidem recoqui operæpreciū eſt. Nec deſunt qui pro marina, in muria ꝙ acerrima, ſemel aut iterū excoquant. Deiñ laguncula tenui, rotunda, anſam habente, extrahunt. Poſtea orbiculos, ſubſtrato ceſpite hærboſo inſolant, donec candorem ſummū contraxerit. Præcipiunt hoc obeundū munus uere, cum ſol remiſſa uehemētia humorem pariat, ut nō facile liquet. Cæra omnis mollit, calfacit, modice explet corpora. Datur in ſorbitione dyſentericis. Ac milij magnitudine decem grana Cæræ hauſta, lac in lactantibus non patiuntur coagulari. B

BARBARI COROLL.

CEra græce uocatur Ceros. Fit expreſſis fauis, ſed ante purificatis aqua, & triduo in tenebris ſiccatis, quarto die liquatis igni nouo fictili, aqua fauos tegente, tum ſporta colatis. Ruſus in eadem olla coquitur Cera, cum eadem aqua, excipiturq; alia frigida, uaſis melle circumlitis. Optima quæ Punica uocatur. Plurimum habet ex Propoli Cretica: ideoq; locum ſecundum in nationibus obtinuit. Tertium Corſica: quoniam ex buxo conſtet, & medicaminis uim referat. Fieri candidam Ceram, nihil aliud eſſe uideo, ꝙ Punicam fieri. Hæc medicinis utiliſſima, uarios in colores pigmentis Cera trahitur: ob id & Tracta dicitur, ut puto etiam a Græcis. Nigreſcit, addito chartarum cinere. Anchuſa mixta rubet, ad reddendas ſimilitudines, & innumeros uitæ uſus, ut taceātur interim pugillariū, parietūq;, & armorū tutelæ. Superat niuem candore Cera, quā Pharmacopolæ noſtri præparant, nuperrime uri cœpta publicis, priuatiſq; ſacris ſolēnibus & prophanis uſibus. Officina tantū una concinnabatur hæc patris memoria. Nunc urbe tota uenditur, nec alia crematur Cera dumtaxat apud nos, ꝙ candida. Primus omniū Cornelius, e Senatu domū rediens, funali Candido uſus dicitur, tanta uerecūdia, ut non prius accendi pateretur, ꝙ tota curia & foro deceſſiſſet: quia cæteri, aut laterna, aut triuiali Cera deducerentur. Exemplum eius deinde ſequuti oēs, maieſtatiq; hoc illius ordinis ampliſſimi; non luxuriæ datū. Itaq; Senatu miſſo, poſt occaſum ſolis, tam longus eſt ordo luminū, ut plane diem reddant. In Cera qui naſcitur uermiculus, ab Ariſtotele uocatur Acar. Pli. li. 21. ca. 14.

EX M. VERG. COMM.

QVod habet in medicina utiliſſimū Cera, excipiendis, retinendiſq; alijs medicamētis materia eſt, qua omniū generum Cerata quotidie fiunt. Maturandi, abſtergendiq; uires aliquas nihilominus habere illam, aliqui ex ueteribus tradiderunt: hic calefacere tantū, mollire, explereq; eam dixit: & omnia mediocriter, quoniā parum efficax uis eius ad omnia ſit: præterq; (modo id Cera poſſit) ad prohibendā in nutricibus lactis in caſeum denſationē. Quod uitiū ex Dioſcoride uerbis deſcriptū a nobis eſt, Barbarus id Coloſtrari dixit.

propolis. bulgo be[illegible] dela colmena

De Propoli. CAP. XCIIII.

C

πρόπολις

PRopolis eligi debet flaua, odorata, ſtyracem referens, in uehementi ariditate mollis, & maſtiches more ductilis. Magnopere calfacit & euocat. Aculeos, et oĩa infixa corpori extrahit. In uetere tuſſi ſuffita pficit. Impetigines admota tollit. Et in aluearíũ foribus, cęroſę naturę ĩuenit̃.

BARBARI COROLL.

E Propoli Apes faciunt ad foramẽ introitus protectum, æſtate maxime, ut inqt Varro. Alia hæc ab Rhitace uocata, qua fauos extremos ſimul conglutinant. Interdũ extra fores alui ei obturant omnia, qua uenit inter fauos ſpiritus. Interpretatur hanc Gaza noſter & Cæreum quandoq;. De hac & in Liliȷ mentione diſſeremus.

VERG. QVæ in aluearibus apiũ uideri etiamnũ poſſunt fundamẽta operis, ut diuerſos habent in apibus uſus, nec eandẽ ex qua confecta ſunt materiã, ſic diuerſis appellationibus a græcis pariter & latinis diſcreta ſunt. Inter ea poſt Metyn, & Piſſoceron, tertia Propolis eſt, inter coria & ceras media craſſioris materiæ: ueluti gũmi, additis aliquãdo etiam floribus: nondũ tamen cera, ſed fauorũ ſtabilimentũ: qua oẽs frigoris, aut iniuriæ aditus apes obſtruũt, magni ad medicamẽta uſus. Quorũ genera hic breuiter complexus, nihil quod de Propoli ab aliȷs dictũ fuit, non duobus uerbis, & maior ũ totidem generibus proſecutus eſt. Eam Plinius ab apibus præcipue fieri dixit, ex gutta quam populi arbores in foliȷs ferunt.

De Tritico. CAP. XCV.

πυρός

OPtima e Tritici generibus ad ſecundę ualitudinis uſus habẽtur, quæ recentia, & iam perfecte adulta, colorẽ mali referũt. Dein ſequũtur trimeſtria, quæ nõnullis Sitania nominant̃. Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignũt.

D

Canũ morſibus proſunt mãſa & impoſita. Confectus eorũ ſimilagine panis, plus alit q̃ cibarius. E trimeſtriũ farina panis leuiorem cibũ præbet, & qui facile in mẽbra demandet̃. Farina eorũ cum hyoſcyami ſucco illinit̃, aduerſus neruorũ fluctiones, quas Græci rheumatiſmos uocant. Itẽ contra interaneorũ inflationes. Lentigines ex aceto mulſo tollit. Furfures aũt in acri aceto decocti, turgentes mãmas ſedant. Viperarũ ictibus auxiliant̃. Et torminoſis proſunt. Farinaceum fermentũ calfaciendi extrahendiq; uim habet. Priuatim callos pedũ, clauosq; extenuat. Cætera tubercula, furunculosq; ex ſale concoquit, & aperit. Sitaniorũ farina, contra uenenatos ictus cum aceto, aut uino cõmodiſſime illinitur. Eadem ſi decocta in glutini modũ delingat̃, cruentis excreationibus proderit. Contra tuſſim, & exaſperatas fauces, cum menta & butyro decocta efficax eſt. Tritici pollen ſi ex aqua mulſa, aut hydræleo decoquatur, oẽm diſcutit inflãmationem. Panis & crudus & coctus inflãmationes omneis illitu mulcet: cum emolliat & quadamtenus refrigeret. Sed hærbis ſuccisue huic rei accõmodatis ammiſceatur. Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus illitu, uetuſtas impetigines ſanat. Glutinum ex ſimilagine & polline, quo chartæ glutinantur, ſanguinem excreantibus prodeſt, ſi liquidius ac tepidum cochlearis menſura detur ſorbendum.

BARB. Plini. lib. 18. cap. 7. 10. 11.

TRiticum & Satiuũ & Syluestre, cultu annorũ trium miteſcit, in Leontino Siciliæ agro plurimũ. Degenerare Triticũ in ordeum, ex eodẽq; naſci pede, utrũq; fabuloſum exiſtimat̃ a Theophraſto. Frumentũ omne radicibus multis ac prætenuibus exit, folio uno, germinibus

oino multis,ſed quæ in ramos brachiari non poſſint:cuius contrariũ in omni legumine cõſpi- A
citur,excepta Faba.Frumentũ Sitos græce dictũ,quicqd ex ſe ariſtas mittit: in herba quã Græ
ci Loion uocãt per hyemem eſt. Remollito aũt cœlo,cauliculus de medio aſſurgit:cuius tertio
aut quarto genu ſpica geritur,non prius euidens,ꝙ folliculo incluſa:qui Gluma dicitur. Con
ſumato eo,flos erumpit:quarto aut quinto poſt die,ac totidem fere diebus,plurimũqꝫ ſeptem
durat.Varro quindecim diebus frumentũ in uaginis eſſe dicit, quindecim florere, quindecim
areſcere. Poſt florem craſſeſcit, inquit Theophraſtus:maturaturqꝫ intra quadrageſimũ diem; Theoph.li.3.
cũ tardiſſime octauo a ſatu menſe,plurima parte metitur.Aegyptus,ut ſcribunt,ſeptimo.Fo- capi.25.26.27.
liũ harundineum,anguſtius tamẽ Tritico ꝙ ordeo,caulis quoqꝫ leuior,& lentior, nec perinde 28.de planta-
fragilis.Triticũ multis integitur tunicis,ordeum nullis. Culmus Tritico altior ꝙ ordeo,ſpica rum cauſſis.
quoqꝫ remotior a folio.palea ſuauior,mollior,ſuccoſior. Inconditæ Tritico ſpicæ, explana- Itẽ li.4.ca.17.
tæqꝫ: ordeo diſpoſitæ in uerſus. Vtriqꝫ culmus ſpicã ſuſtinet,quæ & Spicus,& Spicum a Ci-
cerone dicitur in Arato.Spica granum & ariſtam,quæ uti acus eminet e folliculo ſiue gluma.
Sunt autẽ Ariſtæ partes in ſpica primæ,quæ a Græcis Antherices dicuntur,& Atheres.Eſt au
tem Ather proprie in ordeo,ut Galenus interpretaẽ,cuſpis ipſa ſpicæ.Nam & mẽti pars extre-
ma,hoc nomen inquit,habet,cum ariſtam non habet.Mutica ſpica dicitur,quaſi mutila. Va-
ginã uocant,ſub qua latet herba.Stipulæ ſunt folia culmũ ambientia. Eſt autẽ Culmus,idem
quod & Calamus, cum ſpicæ penitus oriũtur in ſummo ſpicæ iam maturæ. Quod minus eſt
ꝙ granum, uocatur Frit. Quod uero ad culmi cacumina in firma ſpica geritur, minus item
ꝙ granum, Vruncus appellatur. In tritico marceſcente gurguliones, hoc eſt, Bias (ſed lego
Cias,ut in pumice notaui) a Græcis uocatos,innaſci ferunt,ut in faba Midæ.Gigni & cantha
ridem in Tritico (Scarabeus is paruus eſt) ut Phalangion in Eruo conſtat.Tritici multa diſ-
crimina. Sitanias uocaẽ.Genus id eſt ſiliginis trimeſtre,ut Columella uoluit. Frumentago di-
cta Theodoro,differens craſſitudine ſurculorũ,quemadmodũ inter ordea Crithanias,Ordea-
go nominata.In nomine ſunt Aſſyriũ,Aegyptium, Ponticũ,Thracium, Siculũ,Africum, q̊d
facile abſoluatur folliculo. Nam Thraciũ multas habet tunicas. Habetur & Cachrydias,ſiue
Canchrys,culmo craſſo,quod etiã Africo tribuitur.Ponticum leuiſſimũ. Siculum pondero-
ſum.Ponderoſius Boẽtium.Deprenderũt hoc Athletæ.Ponticũ & Aegyptium ſine lolio na-
ſcũtur.Item Siculũ,præcipue Agrigentinũ.Qzꝙ cum ſiculo,melãpyron naſci perhibent. Sed B
innocuũ,neqꝫ lolij modo graue,caputue tentans.Nominaẽ & Alexandrinũ,oblongo ſemine,
quod fortaſſe idem ſit cum Aegyptio,& Calymno.Ex Calydnis inſulis,a Ptolomæo Philadel
pho in Aegyptũ conuecto.Dracontias,& Selenuſium,& Stlengias,craſſo cuncta calamo.Iam
aliud trimeſtre,aliud bimeſtre.Sitaniũ,uideo idem eſſe cum trimeſtri. Satinũ dorice uocatũ,&
attice Titinũ,quaſi purum,ut Photioni placet,de quo & paulo ſupra dixi.Galenus Sitanium,
inquit,eſt Triticũ inſtantis anni,id quod uere ſeritur.In Truculento Plauti Etanio,pro Setanio
legitur mendoſe,caſtigauimus.Non poſſunt inquit,militares pueri ſetanio exducier.Euboicũ
certe intra diem quadrageſimũ a ſatu metitur,firmitate ac pondere præcipuũ,non ut trimeſtri
leuitas,ob id cibario pani utile:nam & furfuris parũ habet,inuentu rarũ. Bimeſtria, in Achaiã
e Sicilia primũ uenere,parum fœcunda,ſed cibo facilia & iucũda. Olynthi & in Euboea apud
Cerinthum genus effoditur terræ,qua Triticum oblinẽtes diu id ſeruãt.Trimeſtria ubiqꝫ ſunt,
uerũ inutilia,& infirma,ſingulari calamo. In Aſia quodã loco trans Bactra frumẽtum nucleis
oliuæ par naſci referunt.In Piſſotis, tam firmũ,ut multos Macedonum largiore uſos,eo ſaties
peremerit.Omni frumẽto nocent imbres in flore.Itẽ iam plane craſſato,Triticum plus ꝙ orde
um uligine cõmeat in lolium.Camatias in Theſſalia Tritici genus eſt, quod admiſſo pecore de
generat Babylone:propterea nihil patitur,etiã bis deroſum.Præter lupinũ, nihil æque in ſpica
durat ꝙ Triticum.Durat bonitas cibo in petra Cappadociæ,in ſeptuageſimũ uſqꝫ annũ.Vn-
de Cappadocio pani ſumma gratia,qui & Apalos,à teneritudine uocaẽ,& Syrorũ lingua La-
gman.Addebaẽ in maſſam lac & oleum,& ſalis quantum ſatis eſſet.Laudabatur & Parthicus:
quẽ alij aquaticum uocabãt,quoniã aqua traheret a tenui & ſpongioſa inanitate.Triticum ex
Aſſo Troadis,in panẽ ſibi Reges Perſarum quærebant.Varro conditũ diligenter Triticũ, quo
uentus non perueniat,manſurũ ad annos promittit. Vis Tritico tanta,ut cados plenos ſiccet.
Panificij multa & nomina & genera. Ex his nauticum intelligo, qui uetus atqꝫ ſiccus a Dioſco
ride in medicinis dicatur,fortaſſeqꝫ biſcoctus:quẽ Græci Diephthon appellant. Syncomiſtos
uero,is eſt quẽ alio nomine Autopyron uocari Galenus auctor eſt:quoniã ex omnibus farinæ
ſuæ partibus detractione nulla conſtet.Inter Pityriã,& Semidalitin,hoc eſt,furfuraceum, ſimi
lagineumqꝫ medius.Et enim Autopyros,ſiue quod idem eſt,Autopyrites,& Xeropyrites,&

Digitized by Google

C Pyrnos Athenæo, ſiue Pyrinos Hippocrati, a Tritico, non ab igne flectitur, propterea ꝙ non ex Tritici parte ſit, ſed ex ipſo plane toto. Dicitur autē Anerectos ab Hippocrate. Item Syncomiſtos, quaſi confuſaneus, quoniã caſtratus nõ ſit, ſed omnia ſimul tulerit, furfures, utriculos, & ſimilã. Idem fere qui Sordidus. Cuiuſmodi Neronē uſum legimus. Q̃ꝗ Paulus Sordidum, a Syncomiſto ſeparat. Vtriculos in auctoribus intelligo, id q̊d furfure melius eſt, & ſimila deterius: hodieq; Fertini ſuos farinę uentres uocant. In Ciſalpina Gallia Redundãgo appellat̃, Medianũ in Venetia prouincia. Autopyri panes dicunt̃, & qui furfure tãtũ leuiter ſuccreto fiunt, qualis fere Cibarius, & Secundanus eſt, & qui Rubidus fortaſſe a Plauto poëta dicit̃. Hoc autem fieri ſolet, ut Galenus ait, quotiens Triticũ generoſum non eſt. Generoſum inquit uocat̃, quod ſimilaginis plus habet ꝙ furfuris. Nam ſimilago & ſimila prorſus idem ſunt, Semidalis gręce dicta. Nimis fortaſſe multa de hoc pane, ſed conſulto: quia parum conſtabat inter eruditos qualis eſſet, præſertim cum in Plinio illa uerba legerentur. Ad omnia inquit, hæc fermentatus qui uocatur Autopyrus utilior: nullo nõ accipiente fermentatũ panem eundē eſſe cum Autopyro. Nõ hoc ſignificari uoluit Plinius: nec tantũ hallucinatus fuiſſet homo, ſeculorũ omnium poſt Varronē fere doctiſſimus, ſed quod fermentatus panis, non quicũq;, ſed qui ſit Autopyrus, ad omnia ea quę dixiſſet utilior eſſe uideatur: quod & duobus locis ſeorſum Galenus præcipit: in altero panē Autopyrum, ut ſecundo ad Glauconē uolumine, in altero fermentatũ ad omnia illa præferens, de ſimplicibus facultatibus lib. 9. Sunt qui fermentatũ panem Apopyrian uocitant, ut Cratinus, non a Tritico, ſed a pruna: quoniã torretur, ut ipſum nomē indicat. Farinã Græci Aleuron, & Alphiton, & Haliſparton, & Aliaton, & Aliton uocant. Q̃ꝗ Alphita polentã fere ſignificãt, & Aliata farinam coctam, & Haliſparton agrum conſitũ poëtis. Fermentũ Zymen. Cyribia, quæ nos excreta Tritici, aut ordei, ut Columella, ſiue ut Palladius Creturã uocamus, auctore Iulio Polluce. Photion & Galenus etiam ipſos Furfures, quos Græci Appherema, & Pityra, nos etiã Canicas, & Apludas uocamus. Vnde Canicaceus panis, id eſt, furfureus Pacuuio. At Ceribia in Cratino, idem Photion pro fabalibus interpretat̃. Pepalem uero Pollux ipſum farinæ pollinē. Dioſcorides & Plinius Pepalem Alphiton, pro polenta capiunt fere. Triticũ Syracuſani Spyron, non ut cæteri Græci pyron uocabãt. Panem Arton, quē Phryges Beccum, ut teſtis eſt Herodotus, a perfectione, quia rotunda eius forma ſit,

D ut Athenæo placuit. Tritici ſumma tria genera obſeruant, qui minus operoſe perſequũtur iſta. Primũ Robus, pondere & nitore præſtat. Alterũ Siligo: cuius candor & ſpecies in pane præcipua, ſed pondere deficitur. Tertiũ Trimeſtre, de quo ſupra diximus, Sitaniũ uocari: cuius uſus agricolis gratiſſimus, inopiæ ſubſidio: hoc &, Candidum eſſe dicitur. Nunc locus eſt, ut Panis genera dicantur ꝙ breuiſſime. Zymites, hoc eſt, fermētatus, qui & Naſtos dicitur. Q̃ꝗ Naſtos, quibuſdam placentæ genus eſt. Contrarius huic Azimos, qui & Daratos. Nam acidus & ſquaroſus, græce Oxylepes uocatur ab Aetio, febrientibus eum dante, quibus uenter fluat. Hunc Aegyptij Tyllaſtin dicunt. Alij ex ordeo confectũ accipiunt, qui Cyllaſtis uocetur, Herodotus ex ſiligine, Semidalites e ſimila. Dictam uero Similã a Cerere putauerim: quam Syracuſij Simalida nominãt, & Sitona. Aleurites a farina. Gyrites a polline. Condrites ab halica, ſiue Zea. De Syncomiſto, & Autopyrite, & Apopyria diximus. Item de Cappadocio, & Apalo, Parthico, & aquatico, & rubido. Ipnites, & Caminites, a coquendi ratione. Item Aeſcharites a craticula, ſub finem cœnæ cõuiuis apponi ſolitus, & intingi paſſo, uſq; ad ebrietatem legitimã. Hic & inuoluebatur, atq; ita ut calebat intortus. Athenis maxime placebat. Cõiectari liceat id genus panificij, quod a tenuitate, & candore Nebulas fere uocamus, Aeſchariten ueteribus fuiſſe. Nam & apud nos uulgari uoce ita dicitur, una tantũ detrita priore litera. Hinc & Eſcharulas mulieres a panificio dictas crediderim: cuius uerbi mentionē in Plauto, ut cæteros taceam, inuenias. Tabyrites puſillus erat. Achænes prægrãdis, quo in Theſmophorijs utebantur Atticæ mulieres. Qualis aũt ſit Apurites, Polluci non conſtat. Prefertur omnibus ſanitatis uſu a Galeno Cribanites, ſiue quod idem eſt, Clibanites, hoc eſt, ut Varro Textuaceus, a clibano, quē Attici Cribanon appellãt, noſtri Textũ, ꝙ in textu calido coqueretur, uſas comitialibus matronas ſcribunt. Cribana uero placentæ genus ſunt, ſpecie mãmoſa. Encryphias, qui & Agoreus, hoc eſt, Forēſis, & Venalitius, & Atticus uocari ſolet. Dipyros, qui & Pyrites Polluci, delicatus fuiſſe dicit̃, ſiue idem qui Dipyrites ab Hippocrate cognominat̃, ſiue alius. Quia porro Dipyrites, ad aquã intercutem cibo utilis exiſtimat̃, coniectari liceat, pro bis cocto pane capiendũ eſſe eum. Laſgana, ſiue Lagana, minimo pondere, ꝙꝙ leuior & tenerior, etiãnum a carbone dictus Epanthracis, Saturnalibus præberi ſolitus, nihil, ut quidã putant, ab Encryphia differēs. Vterq; ſubcinericius eſt. Iam Homoros, & Stætites, & Encris, & Aliphatites, &

Genera panis multa.

Hemiartion,

Digitized by Google

A

Hemiſartion, & Placites, & qui Tyrontes a caſeo nomen habent. Encridi ſimilis eſt Phyſicillus, quo Spartani utebantur in ſacris epulis, Rapi effigie. Magnos & ſordidos panes Cilicios uocabant, & a colore ſubnigro Phæos, ſicut Agelæos, qui a noſtris cibarij & gregarij dicuntur. Ornides ab Oryza, ſiue ab ſemine quodam Aethiopico, tam ſimili ſeſamo, ut difficile poſſit internoſci. De ficu ægyptia, Sycaminites fit. Collabus, ſiue quod idem eſt Collix, & per diminutionem Colliphion, ut Xyliphion e caſeo recenti conſtat: de quo Iuuenalis, & in Perſa Plautus. Hic & Crimmatias, & Chondribos quoq; dicitur. Sunt & Maconides uocati. Sunt Chryſocollæ, ſed ex lino, ac melle. Aegyptij ſunt, & ad ſiſtendam aluum utiles, ut inquit Strabo, Caces appellati. Sunt Colloræ, ſiue Colliriæ: quos Plautus non Colloras modo, ſed Colluria uocauit, & Collyria ut exiſtimo in Perſa, & Collyridas ſacræ literæ. Is olei miſtione conſperſus intelligitur a Hieronymo. Sunt Obelię Baccho ſacri: ita dicti, uel ꝙ obolo Alexandrię uenirent, uel ꝙ in ueru torrerentur. Sunt Eunitæ. Aut etiam Enitæ, cognomento Lecythitæ. Sunt Pani: unde apud nos uocabulum. Etenim Meſſapios redundātiam & ſaturitatem, Paniā appellaſſe, teſtis eſt Athenæus. Varro tamen Panis uocabulum a pano duci putat, ꝙ figuras in eo faciebant, ut in lana mulieres. Habetur & Cneſtos a nidore. Itē Banchylos, & Thronos. Spodites idem uidetur eſſe cū Banchylo. Patrias nobilitauere Cyprius, & Cappadox, de quo ſupra dictum eſt. Artopticius uero panis a Clibanite ac Turnaceo differre eo dicitur: ꝙ hic e duriore fermento ſplēdidus conficitur: illi fermentum ſemper perq; tenerrimum deſiderant. A boleti forma Boletinus, papauere accępto & fumoſi caſei colore. Strepticius, ſiue Streptos, ex lacte, oleo, pipere conficitur: aut olei loco, adipe. Artolagana puſillū uini, lac, piper, oleum, ſiue adipem olei uice continent. Capyridia ſunt, quæ alio nomine Tracta dicimus, ut Athenæo placet. Cuius uocis & apud Catonem mētio eſt, ubi de placenta, & ſpira, & ſcriblita loquitur: quo uerbo ipſe non Panificium, ſed portiones tota materia detractas, & in ſolum, hoc eſt, ſtratum in tabella, ſiue alueolo diffuſas cōgeſtaſq; ſignificat. Proinde in hoc uſu Gręci ſic loquunt̃, ἕλκειν λάγανα, pro eo quod eſt, tracta facere. Hinc et Cera candida, Tractum dici a Gręcis quoq;, autor eſt Photion: a quo & uerbum τρακταΐζειν, pro eo quod, perficere, ac ſubigere, ut alba fiat Cera. Paulus quoq; Ceram tractam, ad pſoras cōmendat. Sunt & Cubi, hoc eſt, quadranguli, aut etiam quadrati, ex oleo, anetho, caſeo. Quanq; Athenæus eos qui Romæ quadrati uocarentur, inciſuris præcinctos, & Bomilios a Græcis appellari prodit. Thargelos, qui & Thacyſius: ita dici panem uolunt, q primus e nouella meſſe fingit̃. Eſt & Samites, & Pytamus: quem nonnulli eundem cum Seſamite putauerūt. Thiagonos Dijs coquitur in Aetolia. Sunt & Dramices, & Araxis. Quanq; Dramin in Macedonia uocari, qui panis in Theſſalia dicatur, nōnulli ſcribunt. Ericitem uocant, qui ex confracto, nec excreto fit tritico. Blema porro calidus, & egregie ſubactus, ac Depſitus panis eſt apud Seleucū: quem noſtri forte Deſpitium uocēt, ut eſt apud Catonē. Quanq; in Catone ſunt qui Speuticium, a feſtinatiōe legendum putant: nec ut arbitror male. Brattimes, & Pityrites idem eſt, qui Furfuraceus, a quibuſdā Euconos, & Teuconos appellatus. Nam Spolea, eum panem Græci uocant, quo neceſſarij dūtaxat cognatiq; ueſcuntur. Eſt & Phacinos de lente, popularis Alexandriæ, ut ſcribit Athenæus. Opis piſtorij genus eſt, & quod Buccellatū ab Paulo, & Aetio uocatur. Iuſtiniani codex, & Marcellinus int̃ militaris annonæ gn̄a cōnumerant, quæ bis coquat̃, a buccea dictū. Eſt aūt Buccea, ut ex Suetonio colligit̃, idem fere q̊d bolus. Sunt qui Buccellatum, fermento putent carere. Plautus Rubidum panē cū nominat, uidet̃ Nauticū accipe: qa ſit bis coctus. De Placentis alius mihi locus eſt: & ſane prolixa mētio ea foret. In Amylo dicent̃, ubi & panis quædā gn̄a, ſed admodū pauca neceſſario libabimus. Alioquin & Placenta panis eſt, ut Athenæus inquit. Illud obiter anōtaſſe nō fuerit inutile, genus id quod Itricon, & Itrion Græci appellant, a noſtris Libū uocari, et neutro et maſculino genere, ut Athenæus teſtatum reliquit. Ego nō Libū ſimplicit̃, ſed Libū ſuminale interp̄tor, ut in Amylo docebimus. Cato Libū ex caſeo & ouo condidit: ut aūt legumen, ita & triticū ſi coquatur: appellationē habet nouā. E piſo & faba Etnos, ex lente & aphaca Lenticulam, ex tritico Pyanum, & ut recentiores malunt, Holopyron uocamus. Aliqui fruges omnium generum in paſſo coctas Pyanon appellant. Vt mirer Iulium Pollucem, qui Pyanon quaſi Cyamon, pro faba cæperit. Chidron uero coctum triticum, ut Atheneus inquit, ſeu frictum far, ut Hieronymus: quaſi molam ſalſam. Eſt autem Mola ſalſa toſtū far, ſale conſperſum: quo uictimæ perfundebantur, Vlochyton græce dicta. Iulius Pollux Chidron ſorbitionem ex tritico uirenti factam intelligit: quia uirens triticum Chicria ab Ariſtophane dicatur. Nam Pelanos apud. Ariſtophanem, a quibuſdam accipitur pro ſpecie leguminis. Pauſanias placentæ genus accipit in Pelano. Euripides pro quacumq; re concreta, gelataue.

Strabo lib. 17.

B

t

C
De Hordeo. CAP. XCVI.

κριθὴ HOrdeũ optimũ eſt candidũ, purumq́ꝫ. Id minus q̃ triticum alit. Ptiſana tamen ob cremorem in decoctiõe redditũ, plus alimenti præbet, q̃ polẽta ex hordeo facta. Cõtra acrimonias atq́ꝫ fauciũ ſcabricias, exulceratiõesq́ꝫ pollet. Quibus etiã triticea ptiſana p̃ſidio eſt. Sed plus alit, magiſq́ꝫ urinã mouet. Lac abũde ſuppeditat, ſi cũ fœniculi ſemine decocta ſorbeat̃. Hordeũ abſtergit. Vrinã ciet. Inflationẽ parit. Stomacho aduerſat̃. Tumores cõcoq̃t. Farina hordeacea decoquit̃ in mulſa aqua cũ fico, ut inflãmatiões collectionesq́ꝫ diſcutiat. Duricias cũ reſina et fimo columbarũ cõcoq̃t. Cũ meliloto aũt et papaueris calyce dolores finit q̃ latus excruciant. Aduerſus inteſtinorũ inflatiões, cũ lini ſemine, fœnogræco, & ruta, illini iuuat. Strumas cũ pice liq̃da, cæra, oleo, & impubis pueri urina, ad cõcoctionẽ perducit. Et cũ myrto, uino, malicorio, ſylueſtribus pyris, & rubo, alui ꝓfluuia ſiſtit. Podagricis inflãmatiõibus, cũ cotoneis, aut aceto ꝓdeſt. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceũ cataplaſma, & calida impoſita, lepris medetur. Liquata eadẽ cũ aqua, atq́ꝫ cũ pice decocta, pus excitat. Cum aceto liquata itidem contra articulorum fluctiões prodeſt. Farina ex his aluum cohibet, inflãmationesq́ꝫ mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli. eodem ut ſupra. ORdeum, Chymiſtę Lutum Vulcani appellant, in græcis codicibus. De Ordei radice, ortu, herba, flore, ſpica in tritici mentione diximus. In Aegypto metitur ſexto menſe: aliubi multo tardius. In Chalcia, Rhodiorum inſula, celerrime q̃dam loco. Itẽ Meſſanę in Sicilia, ubi Mylas uocant. In India ſylueſtre naſcitur, iocundum in panis eſu. Hoc eq̃s appoſitũ Alexãdri, necabat eos primo: deinde in palea exhibitũ, paulatim deſijt eſſe noxium. Fundit̃ hoc in brachia, quemadmodũ & Crithanias, hoc eſt, ut ſupius dixi, Ordeago. Ad Cedropolin, in Thracia q̃d naſcitur, iumenta non attingunt: cuius rei cauſa, ut Theophraſto placet, malus odor, etiã ſi nõ ſentit̃ homini. Gña Ordei cõplura. Alijs granũ rotundius, & breuius. Alijs maius, oblõgius, et rarius. Aliud cãdicat. Aliud uergit in purpurã, copioſius farina, ualidiuſq́ꝫ q̃ cãdidũ. Iã aliud binos ſpicarũ uerſus, aliud ternos quaternosq́ꝫ habet, itẽ q̃nos: nullũ tñ plures ſenis, cui ſpica folio perq̃ ꝓxima eſt, amplitudinis & craſſitudinis maioris. Hoc Achilleis, & Achilleias ab Hippocrate cognominatur: ob id ꝓpenſius obnoxiũ erugini. Eryſibẽ gręci uitiũ hoc appellãt, plenilunijs fere accidens: q̃d & Rubigo frequẽtius dicit̃, ordeo q̃ tritico infeſtior. Eteocrithon genus Ordei eſt tutũ a Rubigine: q̃m incuruũ naſcat̃. Sunt & Leptides, a tenuitate dicta recẽtioribus Græcorum. Nam Amphicauſtis, in tragœdia Ordeũ montanũ ſignificat, q̃d & Euſtrõ uocat̃. Differt Polẽta a Farina ordeacea, q̃ torret̃ polẽta, nõ farina. Polẽtã Gręci Alphita, nõ ut in Palladio corrupte legas, alphica. Itẽ Gerania, inſtrumẽti nomine, quo ꝑcutiunt̃ ligneo: & Enaulemata, p̃ſertim cũ uino et oleo. Ordeũ Crithẽ et Cri, et Proconiõ poetę: q̃q̃ et triticũ toſtũ Proconiõ quoq́ꝫ dicitur, & genus item ſuffitus, Photioni. Galenus in Hippoc. Proconiũ, polentã ex ordeo recenti, aut etiã ex ordeo nondũ toſto, ſignificari tradit. Ordeacei uero panis genus unũ Mazã nominant, int̃ ordeaceos panes deterrimum. Aetius polentã ordeaceã, quæ ſit humido conſperſa, Mazã appellari teſtis eſt: quę uidelicet mandat̃ cruda cũ defruto, uel melle, uel alio quo huiuſmodi. Mazarũ uero plura genera, ſiue nomina. Phyſten Attici uocant, quæ non multum ſubacta ſit. Eſt & Anthema, & Ephicois, & Concon, & Tripte, & Cardamale dicta, & Berex, ſiue Barax. Alij Caryx, etiã Carycce, a nigricia nomen habens, non a nucibus. Diſtinguit̃ Berex a Caryca Iulio polluci, et Tolypa, et Thridacina, ſiue Thridaciſca, et Anemolos. Itẽ a uino Oenutta, ſicut a melle Melitutta. Nam Achilleos uocata, ex ordeo cui Achilleis nomen eſt, conſtare creditur. In nomine ſunt et Cypria, et Magidis. Heſiodus Amolgeę dictæ meminit, quæ nihil aliud ſit q̃ recens. Iis uero quæ in ſacrificijs Trophonij deguſtandæ præbebantur, Melitutte, Areſtę, & Hygicę nomen erat. In ſumma, laudatur Lydia, Carycce, Eretria. Prę-

Strabo lib. 10.

D

ſertur omnibus Conchos. Maza in latino non habet nomen, niſi quis interpretet̃ panis offam, ut ipſi quandoq; fecimus. Et ante nos Theodorus gaza, Offam, inquit Feſtus, abſciſum globi forma nominabãt, ut manu glomeratã pultẽ. Frumenti genus eſt quod ueteres Ador, & Edor, & ſemẽ Adoreũ, & Far uernaculũ, aut etiã Vermiculũ uideo appellaſſe: ab edẽdo: uel q̃m adurebatur, ut toſtũ fieret, ex quo mola ſalſa in ſacrificijs, & Adorea pro laude. Nam Ordeum etiam Siſar quandoq; dici ſolet. Leguminibus fere aſcribitur, quia ex eo priſana fiat, ut Columella inquit. Inuenio tamẽ & Sacrum ordeum a Gręcis uocari Didalida: quaſi eo pro farre ac mola ſalſa uſos exiſtimare liceat, ſi Photioni credamus: qui & Cãchryn dici frictum Ordeum notauit. Galenus plurali tantum numero Canchryas pronunciat. Singulari uero non Ordeum frictum, ſed radicem Libanotidos, hoc eſt, roris marini, ab Hippocrate ſignificari cõmonet. Confractum porro indiligenter Ordeum, Ericidas idem Hippocrates appellat. Seminis porro Adorei quatuor ſunt publica diſcrimina. Far Cluſinum candidius, ac nitidum. Far quod uocãt Vermiculum, rutilo colore. Far Candidum, maioris utrũq; ponderis q̃ Cluſinũ. Quarto genere ſemen trimeſtre Halicaſtrum uocatum, pondere, bonitateq; præcipuum. Ordei uero illæ differentiæ. Cantherinum quidam & Exhaſtichũ appellãt, animalibus quæ ruri ſunt paſcendis utilius, & homini q̃q; melius, q̃ malum triticũ, fragili culmo, & nulla ueſtitum palea, celeriterq; decidens, ac tritu facile. Aliud genus eſt, quod Diſtichõ, ſiue Galaticum uocamus, ponderis & candoris eximij: quod Oryzã eſſe quidam interpretantur ætate noſtra. Græci, quemadmodũ Far ipſum uocent, niſi Ordei appellatione contineri dicant, haud ſcio reddere. A

De Zytho. CAP. XCVII.

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomen eſt. Is urinam cit. Renes & neruos tentat. Membranis, præſertim cerebrũ ueſtientibus officit. Inflationẽ parit. Vitioſum ſuccum creat. Elephantiaſin. Qui eo potus genere perluitur, agilis, & ad opus obeundum expeditus euadit.

De Courmite. CAP. XCVIII. B

FIt & ex hordeo potus quem Courmi nominant. Eoq; ſepe potu, pro uino utuntur. Verum dolorem capitis mouet. Malum ſuccum gignit. Neruis nocet. Conſimilia etiam potus genera ex tritico fieri ſolent in Britania, & quæ occidentem ſpectat Iberia.

BARBARI COROLL.

ZYthus, & Zythum dicitur, & Græce uulgo Phocadion. In Aegypto fit: ideoq; a poetis quandoq; Peluſiacus potus uocatur. Madeſcunt aqua fruges, donec reſoluantur in liquorem uino ſimilem. Inebriat hoc, & acre guſtu eſt: quoniam ex putrilagine aceſcente conſtat. In Mediæ montanis, ſeptentrionali ſitu, gentes uini loco ſuccum e radicibus quibuſdam ebibunt. Curmi porro fortaſſe hoc ſit, quod Ceruiſiam in Gallia uocant, & Curmi, Curmithos inſectitur. Poſſidonius homo ſtoicus, non Curmi, ſed Corma appellat. Inuenio & Celiã, & Ceriã, unde Sicera, & Sicerites uinũ forte nominet̃. Quanq; Hieronymus in ea uoce, quã uult Hebraicã intelligi, accipiendũ eſſe dicit omne potionis genus, q̃d inebriare poſſit bibẽtes. Id aũt pluribus omnino modis ac nominibus, ratione tñ una fere ubiq;. Hiſpani iam et uetuſtatem ferre genera ea docuerunt. Spuma uero dum reſoluitur frumentũ concreta, utuntur fermẽti uice: quã ob cauſam leuior illis q̃ cæteris panis eſt. Ariſtoteles Pinũ uocari tradit, q̃d ex ordeo fit uinum. Hoc qui fiunt temulenti, nõ in omnẽ partem caſſabundos corruere, ut cæteri, ſed retrorſum dũtaxat, ac ſupinos. Paulus uinum quod ex ſordibus uellerum elutis conficitur, Pinon uocari putat. Sophocles, Aeſchylus uinum ex ordeo Bryton uocant, non Zython, aut Pinum. Eſt & apud Theophraſtum Bryton. Hellanicus & ex oryza Bryton fieri cõmemorat. Fit & e milio, ut Athenæus teſtis eſt. Nam Cyceon homericus aliud genus erat: id ex mixto farina caſeo conſtabat, in ſorbitionis uſum. Sunt qui Pinon pro uino capiant, quo lanæ cum ſordibus ſuis lauantur, atq; ita ſiccatum reponitur. Illud notatione dignum exiſtimamus, Dioſcoridem ebur ſcribere maceratum Zytho, facile tractari. Plinius non ebur, ſed ipſum animal tractabile hoc modo reddi prædicat. Cæterum inquit, Elephanti mitificantur ordei ſucco. Pli.li.22.ca.25.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquum eſt, ex frugibus fieri pocula, quorum ad ebrietatem non minor q̃ uini etiam uis

Digitized by Google

C eſt. Nec noſtra ætas eadem ſibi parare his locis deſueuit, quibus negata uina, ex quo non ſa-tis homini aqua eſt, quod eorum uicem expleret, quærere ſibi homines coegerunt. Inter ea Zythus quondam fuit, qui ex hordeacea fruge madida fieret. Meminerunt Zythi Plinius in naturali, Diodorus Siculus in Gẽtium hiſtoria. Meminit & in carmine ſuo Columella, Aegypti inuentum & uſum Zythi oſtendens, cum cecinit. Iam Siſer Aſſyrioq; uenit, quę ſemine radix Sectaq; præbetur madido ſatiata lupino, Vt Peluſiaci proritet pocula Zythi. Veteres gręcorum medici, acrimoniam habere Zythum dixerũt: quoniam ex corruptione factus eſſet. Frigidum pręterea: quoniam acorem haberet: ideoq; mali ſucci eſſe. Quos autem in medicina uſus haberet Zythus, & hic, & alij manifeſte dixerunt.

De Zea, ſeu Semine. CAP. XCIX.

[illegible]lgo ſpelta [illegible] es cana

ZEa duorum generum eſt. Vna ſimplex. Altera in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit. Ob id Dicoccos appellatur. Plus q̃ hordeũ alit. Ori grata. Digerit̃ in panificia, minus q̃ triticũ alẽs.

BARBARI COROLL.

Pli.li.22.ca.25. lib.18.cap.8.

ZEam noſtri Semen dicunt. Hæc ſi ſeratur pinſita, hoc eſt, tuſa, tranſit in Triticũ, ut Tipha: idq; uon protinus, ſed anno demum tertio: nunq; contra. Nihil hac robuſtius, terramq; magis exinaniens, radice alta, multiplici, culmo numeroſo, fructu facillimo, cunctis animalibus iucundo, ſimillima tritico aſpectu quemadmodum & Tipha. Solũ non q̃dcũq;, ut Tipha, ſed lętũ, pingueq; deſiderat. Zea & in Bromõ dictã cõmeat. Dionyſius halycarnaſſeus latine dici Fabilã exiſtimat. In Catõe porro Fabulus albus, fabã cãdidã ut arbitror ſignificat: quã bubus cũ languent, dari p̃cipit. Vt in Columella deprauate legi putẽ, Balbulos albos in cura Boũ, ꝓ Fabulis albis. Dioſcorid. certe Papauer albũ, a Romanis Fabiolũ uocari tradit. De hoc lectorẽ ad fabę mentionẽ differo. Zea, Zeteiõ, & Zontiõ, & Zoſtiõ apud Ariſtoph. in comœdia, quę Babylõ inſcribit̃, locus uocat̃, quo ſeruitia punienda mittebant̃. Meminit & Pollux. Ad q̃d alluſit poeta noſter comicus in Aſinaria (ni fallor) cũ dixit, Qui polentã pranſitãt, & ubi uiuos homines mortui incurſant boues. Gregorius Tifernas in Strabone Zeas interp̃tat̃, ruſtica potius q̃ latina uoce Speltas: credo q̃a Rhemius Palæmõ prior uſurpauerit in carmine de põderibus, ac menſuris, quod tñ Priſciano grãmatico inſcriptũ circũfert̃, Octo inq̃t ſpeltas pẽdere ſcrupulũ.

EX. M. VERG. COMM.

D NIhil difficiliorem medicæ materiæ cognitionem ſemper fecit, & adhuc facit, q̃ ꝙ non eadem ubiq; omnia ſunt: neq; ubi eadem ſunt, ijſdem nominibus appellant̃: & ꝙ quo cõmunius aliquid humano generi natura fecit, eo facilius neglectum ignoratur. Idq; in frugibus animaduertiſſe licet: in quibus nulla alicui certa huius, aut illius ex antiquis ſcriptoribus indicatio nũc eſſe poteſt, cum tamen nihil in illis frequentius inueniatur. Fecerunt id mutatæ per tempora earum appellationes: ſed multo magis, quod paulo ante diximus, neglecta cõmunia, et quotidiana naturæ bona: & ut in Zea, de qua nunc agimus, accidit. Eam Plinius, Theophraſtuſq; tritico ſimilem & hordeo dixerunt, ab Homero nullo non fere carmine laudatam. Poſteriores notam nunc frugem, quã Speltam rura noſtra appellant, eſſe eam exiſtimarũt. Nec huius ſcriptoris deſcriptio & hiſtoria, ab ea ſeminis forma penitus diſtat. Plinius in Italia, præſertimq; in Cãpania feliciter prouenire lib. 18. ca. 8. teſtatus eſt: priuatimq; ſemen appellari p̃clarã, ut ille ait, rẽ. Quam in medicina ueteres græcorum medici, tritico ſimiles habere uires dixerunt, medioq; inter calorem & frigus temperamento eſſe. Ex hac fieri Alicam, non ſecus q̃ ex hordeo, idem Plinius teſtatus eſt. De qua non multo poſt dicemus. Eſſe autem tritico ſimilem Zeam, Theophraſtus præcipue. 8. de plantarum hiſtoria uolumine oſtendit.

De craſſiore Farina. CAP. C.

κρίμνον

CRimnon craſſior eſt ex Zea, triticoque farina, ex qua pultem faciunt. Abunde alit. Facile conficitur. Aluum uehementius adſtringit, ſi Zea ex qua fit, prius torreatur.

BARBARI COROLL.

CRimnõ fortaſſe hoc eſt, quod Cremor latine dicitur, ut ſuccus a cremore differat ſola craſſitudine. Interim confunditur. Cornelius Celſus cremorẽ ptiſanę pro ſucco fere accipit. Crimnon & Hordei genus eſt Photioni, et Cyceonis homerici liquamentum, Hippocrates Crim-

Digitized by Google

nodeas urinas pro craſſis, & ad ſimilitudinem farinæ tritici corpulentis accępit, ut Galeno placet, in Aphoriſmis; ſicut alias eruo, alias frondib. alias furfuribus haberi ſimiles docemur. Nā Crymodes aliud eſt. Ita uocatur febris quę pulmone, ſacris ignibus correpto prouenit: ſicut Lepyria, quæ ſtomacho, & Typhodes, quę iocinere. Pultem Gręci Polton, et Poltarion appellāt. Plinius, Calidam inquit potionem in pultario popoſcit Offilius. Vt Pultarium aut pro uaſe, aut ꝑ ſorbitionis genere accęperit. Puls certe, ut Aetio placet, omnis ſorbitio uocatur, quæ aut de leguminibus, aut cerealibus granis coquendo in ſuccum reſolutis conficitur. A

EX M. VERG. COMM.

ARtis, non naturæ opus Crimnon quondam fuit, idem Romanę Pulti, qua quondam Gręcia pariter & Italia pro pane uſa eſt: manifeſteq; id Plinius lib. 8. cap. 8. teſtatur, Pulte, non pane longo tempore uixiſſe Romanos dicens. Tranſlata deinde ad medicinam res eſt, relictaq; uetere appellatione, poſteriores græcorū medici, non crimnon, ſed πολτόν, aut πολτάριον .i. Pultē, aut Pulticulam appellauerunt. Sic Paulus Aegineta, ſic ante eum Galenus aliquando dixerūt. Fieri autem ſolitam præcipue ex hordeo, nomē teſtatur. ἀπὸ τῆς κριθῆς enim, id eſt, ab hordeo, κρῖμνον dicta eſt. Vtilior deinde deprehenſa fuit quæ ex Zea, & Tritico fieret. Qualis deinde ea eſſet, ſatis hic oſtendit dicens. Craſſiorem ꝙ farina ſit cōfectione, trituraq; Crimnon eſſe. Poſt hunc Paulus Aegineta lib. 6. de eadem agens, Crimnon, ideſt, Pultem appellari ait, quod ex Tritico & Zea craſſius eſſet. Cæteri gręcorum medici eam his uerbis diffinierunt. κρῖμνον καὶ πολτὸς τὸ παχυμερὲς οὕτως ὀνομάζεται τοῦ, τε πυρίνου καὶ τοῦ τὸ ζείων ἀλεύρου. Quod eſt, Crimnon, ſiue Puls dicitur, quod in Tritici & Zeæ farina craſſum & craſſiorum partium eſt. Poteritq; quāta & qualis hæc craſſitudo farinæ in Crimno ſit, cupiens nouiſſe, ſi quas Hippocrates, & poſteriores græcorū medici κριμνώδεις urinas appellant, aliquando uiderit, in quibus corpulentioris farinæ ſimiles nubeculæ apparent: quaſq; Plinius lib. 23. furfures, & nubeculas appellauit.

❡De Siligine. CAP. CI.

EIDEM generi Siligo adſcribitur, ſed minus aliquanto nutrit. ὄλυρα centeno
In panes ut Zea cogitur. Fit quoq; e Siligine craſſior farina, quam B
græci Crimnon uocitant.

BARBARI COROLL.

OLyra, Siligo a noſtris uocatur, autore Plinio. Catoni quoq; genus eſt tritici. Siligo locis apertis, celſiſq; ferenda, & ubi ſol ꝙ diutiſſime ſit. Vitium eſt Siligo tritici. nam omne triticum ſolo ulginoſo, poſt tertiam ſationem, conuertitur in Siliginem. Eſt & Olyra Galliarum propria quæ cognominatur Arinca, uel Italiæ copioſa. Theophraſtus Olyram folliculo deſcribit multiplici, ut Tipham, ſed Bromo & Zea molliorem, infirmioremq;. Sit autem ſiligo, quam nūc ruſtici Secale uocant, ambiguum eſt ꝗbuſdam, nō mihi. Plinio certe farraginis & pabuli genus eſt Secale nominatum, occari tantum deſiderās. Hoc inquit Taurini ſub Alpibus Aſiā uocant, deterrimū, & ad arcendā famem utile, fœcunda, ſed gracili ſtipula, nigritia triſte, ſed pondere præcipuum. Admiſcetur huic far, ut mitiget amaritudinem eius: & tamen ſic quoq; ingratiſſimū uentri eſt. Naſcit̄ qualicūq; ſolo, cum centeſimo grano, ipſumq; pro lętamine eſt. Farrago autem ex recrementis farris prædenſa ſeritur, admixta aliquando & uitia. Eadē aliqñ in Africa fit ex Hordeo, unde hordeacea Farrago dicitur. Hāc eſſe puto, quam Gręci uocāt Cratin, ut eſt apud Ariſtotelem, ſiue quod idem eſt, Graſtin. Interpretantur enim Graſtin, uirēs hordeum. Alij Craſtin dicunt, & fenum ſemiaridum intelligunt, utiq; Pollux, quod & Poam, & Chilon uocant, atq; Chonton. Fit igitur optima Farrago, cum cantherini hordei. 10. modijs iugerum obſeritur. A farragine Farraginariam deducimus, pro loco ubi Farrago ſeritur. A Siligine differt radicula: quam paſtores Conſiliginem uocant, in Marſis montibus frequentem, omni pecori maxime ſalutarem. Corrigēdus in Columella eſt locus, ubi de Conſiliginis uſu loquitur, circumſcribendum eſſe ita, manante ſanguine, tanꝗ olitę reductum appareat. Legendū eſt, Tanꝗ, o, literæ ductum appareat. Hoc in tranſitu monuiſſe quid officiet?

Plinius lib. 18.

de conſiligine

EX M. VERG. COMM.

COngener, & ut Theophraſtus ait ὁμοιόπυρος, quod eſt, tritico ſimilis Olyra eſt. Semen eius antiquiores græci figura inter triticeū & hordeaceū tradiderūt. Longa eſt Olyræ in Plinio hiſtoria: nec in Theophraſto breuis. Collectaq; ex his ſcriptoribus ſimul oīa, eā indicare frugē uidētur, quā noſtra tempora Secalem uocāt: non tñ id pro cōperto habemus. Quod certū ſit, inter tritici gña, aut tritico ſimilia ab omnibus numeratur, Græcię magis & Aegypto ꝙ Italię pecu-

C liaris: & ob id in gentibus illis feliciore prouentu, magiſq; nota. Siliginis nomen huic aliqui etiam cõmunicauerunt. Sed ſi Columellæ grauiſſimo rei ruſticæ ſcriptori credendum eſt, Siligo ſecundæ conditionis triticum eſt. Verba eius ſunt. Tritici genera plura cognouimus: uerũ ex his maxime ſerendum eſt quod Robus dicitur: quoniam pondere & nitore præſtat. Secunda conditio eſt habenda ſiliginis, cuius ſpecies in pane præcipua pondere deficitur. Habent nihilominus qui Olyram ſiliginem non dixerunt, latinos alios autores, quibus tueri rem ſuam poſſunt. Sed nos, qui ex profeſſo hæc docuerunt, libentius ſequimur. Vagæ rerum in gẽtibus appellationes, nec ubiq; eędem res, diuerſitati, & incertitudini huic cauſam dederunt.

¶ De Athera, ideſt, tenui pulticula. CAP. CII.

ἀθήρα ATHERA EX Zea fit tenuiſſime molita. Eſt autem ſorbitio, quaſi liquida pulticula infantibus conueniens, & cataplaſmatis efficax.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 18. EX Olyra Atheram conſtare Plinius, Dioſcorides e Zea ſcribit. Aetius etiam ex amylo. Familiaris Aegypto Athera ex Siligine, hoc eſt, Olyra, quæ ut dixi Arinca dicitur. Iulius Pollux, Atharen uocat pultem e miliacea farina. In Plauto, Atharathrion compoſitum uidetur ex Athara & Thrio, quod placentæ, aut libi genus eſt, dictum a folijs fici, quibus circumdatur: aut ſeorſum utrumq; legant, qui eius poetæ ſtudioſi ſunt. Poteſt & Athara, & Oathrion legi, ut eſt apud Alexin comœdiarum ſcriptorem. A quo locus is in Plauto feſtiuiſſimus, ex perſona coci ſumitur: qui & Candauli mentionem habet. Erat autem Candaulos, ſiue Candylos, miſcella ex carne cocta, pane, caſeo phrygio, ut Athenæus inquit. Vt Photion, ex lacte, ac melle: qui & Amætacem tradit heroicum edulium fuiſſe. Dicitur & pinnula ea quam ſub uentre habent thynnides, Athera, ut inquit Ariſtoteles, ſed ut ſit Tribrachys.

BARBARI COROLL.

D NOn uidetur Athera hęc a Pulte, niſi liquidiore habitu differre. Nec Paulus Aeginera aliter eam ſexto uolumine deſcripſit: pulticulam ſorbilem ex tritico, zeaue emollitis confectam eſſe Atherã dicens. Obſeruauimus tamẽ ex olyra, amylo, & milio factam pultem, Atharam pariter dici. Plinius Aegyptiorum uocem Atharam eſſe dixit. 22. uoluminis ultimo capite: a gręcis tamen recepta, non ad pultem tantũ, ſed ad tubercula quę in homine aliquando extolluntur ea uox eſt, quibus qm̃ ſubeſt ueluti tenuis et dilutior pulticula, ab Athara hac Atheromata inr̃ abſceſſus ab antiquis græcorum medicis dicta fuerunt: de quibus certius cum primum dabitur occaſio dicemus.

¶ De Trago. CAP. CIII.

τράγος TRAGOS quandam Halicę figuram gerit. Multo minus quã Zea nutrit, ꝙ multum aceris habeat. Quare ægrius conficitur. Aluumq; magis emollit.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 18. TRagos cognomine Sitodes, hoc eſt, Cerealis, ut ab herba Trago diſtinguat̃, frumenti genus eſt. In Hippocrate quid ſit Strygis, quod ipſe leuius eſſe tritico, & uentrem magis ſoluere teſtatur, non comperi, niſi quis pro Trago Strygite capiat.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet in græcis unam ſignificationem tantum Tragus, ſed animal, herbam, frugem, & qui ſub alis ſentitur uiroſum odorem ſignificat. Ideo in frugis ſignificatione, Tragon σιτώδη, id eſt, Tragum frumentaceum ueteres aliqui frumenti genus hoc appellauerunt, peregrinum Italiæ. Cuius breuiſſime Plinius meminerit, nec ultra ꝙ̃ ut diceret, ex omni eodem genere grani prætulit Oreuntium, & Tragum. &c. locus eſt libro decimo octauo, capite ſeptimo. Quinetiam capite eiuſdem libro decimo. Inter peregrina Italiæ tritici genera Tragus hic numeratur his uerbis. Adijciunt̃ his genera bromos, ſiligo exceptitia, & Tragos externa, omnia ab oriente inuecta. Eſt & illud ex eodem Plinio intelligendum, non frugem tantum ipſam, & tritici genus Tragum dici, ſed quæ ex ſemine eius ptiſanæ ſimilis ad medicinam conficeretur farina. Verba eius eodem capite ſunt. Ptiſanæ conficiendæ uulgata ratio eſt: ſimili modo ex tritici ſemine Tragum fit in Campania tantum, & Aegypto. Hic Tragum figura ſimilem Chondro ait, non

Digitized by Google

ſatis certo intellectu, ſimilem ne frugi dicat, quam græcorum aliqui Chondron, id eſt, Far nominant, an Alicæ, quæ paſſim Chondros etiam uocatur. Vtrunꝗ enim Chondros in græcis ſignificat: ſi qua hic uſus eſt uoce χῦμα, & eius tota ſignificatio expendatur, ad frugem potius, q̃ ad alicam referenda ſimilitudo uidebitur. Frugis enim figura aptius q̃ alicæ dicitur. Si ea quę mox hic de Chondro ait, ad alicam magis q̃ ad frugem. Chondron ſiquidem alicam, non frugem uocat. Nobis inclinat animus ad frugem magis, q̃ ad alicam referri oportere. Legentibus tamen & hoc liberum relinquatur. A

❡ De Bromo. CAP. CIIII.

BRomus genicula quædam habet. Folio & ſtipula triticum imitatur. Et in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locuſtas gerit, in quibus ſemen continetur, utile ad cataplaſmata uti hordeum. Pulte huius aluus ſiſtitur. Prodeſt tuſſientibus in ſorbitione ſuccus.

BARBARI COROLL.

BRomos correpta prima, ſemen eſt ſpicam ferentis herbæ, de qua & libro quarto ſepoſita mẽtio eſt: hic enim de grano ipſo potius, quia ſit inter fruges, diſſeritur. Semen hoc natura maxime operuit, ut Theophraſtus inquit. Radice copioſa innititur, multiplici culmo ſparſa, ſylueſtri fere habitu, quaſi ægylops, inter uitia ſegetis, auenæ modo naſcitur, dependentibus, ut Dioſcor. inquit, locuſtis, ut Plinius, lolijs. Poëtæ Bormon, & Bormacem quoꝗ dicũt interim.

EX M. VERG. COMM.

QVis non credat, Hauenã. cũctis notiſſimã frugem, hoc capite a Dioſcoride deſcribi: tam apposite in eo pictura naturæ rñdet. Quis etiã in hoc ſcriptore adeo incautus fuerit, ut quæ inter Bromon, & Aegylopem, alterã in frugũ, alterã in herbarũ genere diſcrimina ſunt, non facile ſola eius lectione ſtatim intellexerit: Toto eñ genere, & partiũ notarũꝗ hiſtoria differunt. Hæc inter congeneres fruges a Dioſcoride numerať, & deſcribiť, magno argumẽto Bromon Hauenã frugem eſſe: illa inter herbas. Hæc culmũ habere diciť: illa βοτάνιον, id eſt, Herbula appellať. Hęc in ſummo dependentes paruulas ueluti locuſtas, duplici crure diuaricatas habet, in q̃bus ſemen eſt: illa in cacumine καρπούς, id eſt, q̃d ſemen cõtinet, duos, treſue colore rubẽtes habet, ex q̃bus ariſtę capilli figura prodeunt. Hæc in medicina ad cataplaſmata & tuſſim utilis: illa ad oculorũ ægylopas, & diſcutiendas duricies uim habet. Et ne longiores ſimus, quis non credat aliã ab Aegylope Bromon. i. Hauenã eſſe: ſi Paulũ Aeginetã. 6. uolumine legerit ſeorſum de utraꝗ agentem: & utriꝗ quæ ſua ſunt aſſignantem. Hanc ſimiles hordeo uires habere, quibus leniter & ſine eroſione ſiccet, habere itidem aliquid quod adſtringat, eamꝗ ob cauſam alui fluores compeſcere: illam diſcutiendi tantũ habere uim, qua duricies, inflammationesꝗ & oculorum ægylopas ſanet. Erit quarto uolumine in Aegylope iterum de his dicendum: quæ nunc cauſa eſt, ne in re nota ultra q̃ deceat immoremur. Quodꝗ nunc dictum eſt eo pertinet, ne quis ex eo quod Barbarus in Dioſcoride ait, Bromon Hauenæ genus eſſe, & in Corollario de grano tantum Hauenæ dici hoc loco, de herba autem in quarto, eandem Bromon & Aegylopem huic ſcriptori eſſe opinetur, & hic de ſemine, in quarto de planta ſub diuerſis nominibus actum a Dioſcoride fuiſſe. B

❡ De Oryza. CAP. CV.

ORyza frugum generis eſt, in paluſtribus riguisꝗ naſcens. Mediocrem cibum præſtat. Sed aluum ſupprimit.

BARBARI COROLL.

ORyzam, Theophraſtus Oryzon uocauit. Quidam Ordeum galaticum, quia graue ſit atꝗ candidum, appellant. Peregrinum initio ſemen, ex Indiaꝗ illatum, ſimile Zeæ aſpectu lolij, magna parte in aquis cubitorum quaternum altitudine: cæterum effundit non ſpicam, ſed milij modo ac panici iubam. In Bactrianis quoꝗ, ac Babylonia, & Suſide, atꝗ Syria inferiore gignitur. In Italia uero multis locis. Indi hanc Farris, ſeu Zeæ modo piſtam reddunt concoctu facilem. In eadem gente Boſmorus, frumẽti religioſi genus traditur, tritico minus. Inter amnes prouenit, excuſſum areis torretur protinus. Iuramentoꝗ adiguntur meſſores, non abſportaturos id ſe prius inde, q̃ coxerint: ne ſemen in alias terras cõmunicari poſſit, Strabo auctor. In Diodoro Boſporon, non Boſmoron corruptis exemplaribus inuenias.

C EX M. VERG. COMM.

NOta omnibus etiam Oriza, parati & quotidiani in ſanitate uſus, præſertim quibus locis abundat. Deſcripſiſſe eam inutile, & inanis iactantiæ fuerit. Quod ueteres Græcorum medici ei tribuerunt, eſt: ægre concoqui Orizam: exigui nutrimenti eſſe: & quod hic ait, aluum ſubprimere.

De Halica. CAP. CVI.

HAlica fit ex Zea, quam Dicoccon appellauimus. Plus alit quam Oryza. Aluum magis cohibet. Stomacho longe utilior. Decocta in aceto, illitaque, lepras tollit. Vnguium ſcabricias extricat. Incipientibus ægylopijs medetur. Decoctum dyſentericis, quos excruciat dolor, infuſum idoneum eſt.

BARBARI COROLL.

ALicam Theodorus hanc interpretatur, quam Græci Chondron uocant: quod & Plinius quandoque facit. Paulus Alicam differre a Chondro putat. Alix inquit, ſimilis Chondro eſt natura: niſi quod uentrem magis ſubprimit. Plinius, Alica inquit, res Romana eſt: neque Pompeij magni ætate in uſu fuiſſe traditur, priſanæque antefertur ſine dubio. Ptiſana Græcum uerbum eſt, & Piſana quoque dicitur, & olim græce Beſana. Chondros porro, ut Paulus ait, ſimilis eſt tritico, plus tamē lentoris habet ſi cōmanducetur. Hippocrates Chondron dicit eſſe utiliſſimi cibi ſorbitionem. Aetius Chondrum Alicæ cum dicit, Ptiſanā ex Alica ſignificat, hoc eſt, Alicam farris, modo freſam, in ſorbitionis uſum, ut ptiſana. E Zea piſta quemadmodum Chondros fiat, ut ex Olyra quoque generoſa Tragos, rei ruſticæ ſcriptores Græci produnt. Inuenio & Hadron dici, quæ ſit Chondros. Alix, & Alicion uocatur. Quinetiam Alix Callimacho pro Chlamyde accipitur. Theſſalico uocabulo Chondros, & cartilaginē ſignificat, & nucleum in ture, præſertim ceu quendā callum: quē & Pyrena Hippocrates appellat. Oīno Chondros ea frumenti ſpēs a Græcis intelligitur, quæ a noſtris Far, ſiue Farrum uulgo nuncupatur. Archigenes Far Chondro potius ſimile, quam idem uidetur exiſtimaſſe. Far inquit Romæ, ut Chondros, Græcis conficitur ſanitatis uſu. Frumentū aqua maceratū nudatur cortice: mox ſiccatum in ſole tunditur, ſed leuiter, ita ut ſingula grana in partes quaternas, quinasue diſſiliant. Idem Archigenes (ut meminit Aetius) pulte ad dyſentericos, ex Farre quemadmodū conficiatur docet. Ad eumque uſum Far, inquit, cluſinum deſydero. Ita enim legendum credo, non iliuſinum, ut omnes Græci habent codices. De cluſino Farre dictum eſt ſupra ex Columellæ ſententia.

D

EX M. VERG. COMM.

ROmana res, inquit Plinius, Alica eſt. Nobis eam cognouiſſe Hippocrates etiam uidetur, multo ante eum medicinā profeſſus. Plures fuerunt latinis & græcis Alicæ confectiones: quas fere omnes idem ſcriptor lib. 18. cap. 11. proſecutus eſt. Quam tamen ille confectionem cui Gypſum adijceretur Africæ aſſignat, Græci ut ſuam uendicant: & hoc modo conficiunt. Tunditur Zea: tuſaque in calidam conijcitur aquam: ſtatimque exprimitur. Mox tuſum in tenuiſſimum pollinem album, illi gypſum exigua quantitate additur: adſperſoque itidem ſale ſub ardētiſſimo canis æſtu, ne aceſcat, inſolatur: & cum inſolata fuerit, cribratur, & ſeruatur. Hæc nos ex græcis collegimus: quibus non diſſimilia Plinius antedicto uolumine narrat: quæ relinquimus omnibus parata, & in eo ſcriptore expoſita.

De Milio. CAP. CVII.

MIlium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. Siſtit pulte ſua aluum. Vrinam cit. Torretur Milium, feruensque in ſacco ponitur, ut torminibus, reliquisque doloribus auxilio ſit.

BARBARI COROLL.

MIlium intra quadrageſimū diem metitur. Caulis ei harundineus. Flos lanugineus, ut frumento, largior aquatio detrahit folia. Plus centū manet annos, ſi condatꝛ quo uenti non perueniant. Nihil leuius, mollius, aut caloris capacius Milio eſt. Farinā miliceam, ſeu fractū Milium, ſunt qui Scrutū uocari putent in Horatio. Sunt quibus uaſis potius appellatio ea uideatur, ex Scroto, id eſt, corio conſuti: quod genus Græci Thylacos, id eſt, folles, & quaſi paſceolos dicunt. In quibus tamen, ut eſt apud Ariſtophanē, panis quoque ſeruabatꝛ: cuiuſmodi & Panariū, & Pa

Digitized by Google

nariolũ a nobis cõmode uocari poteſt, quacũq; conſtet materia: quæ uox in Varrone, & Papinio poëta, & Martiali, Suetonio, Tranquillo legit. Nos de Scruto quid ſentiamus in Cicere dicemus. Nam Miliariũ uas a pondere, non a Milio nomen habet. Eſt aũt, in quo excalfiunt aquæ, ut Athenæo placet: q̊d e Græcis aliqui appellant Ipnolebeta, id eſt, caldariũ. Porro Miliũ a miliaria ſumma deriuatũ, non a græco, Feſtus exiſtimat: apud quos Cenchros, & Straboni Cenchrys dicit. Hippocrates Paſpalem uocauit. Varro Miliũ a græco deducit. Nam id Melinem inquit uocant. Dioſcorides & Theophraſtus Melinẽ, pro Panico intelligũt. A Milio, aues quædã Miliariæ dicunt, ut eidem Varroni placet: quas ego non auſim eas credere, quas a Milio Græci Cenchridas appellant: q; illæ uideantur in latino Tinnunculi uocatæ. A

EX M. VERG. COMM.

MIlio poſteriores naturam & uires aſſignarunt, refrigerandi in tertio, ſiccandi uero in ſecundo ordine. Habere præterea uires extenuandi aliquas Milium crediderunt, nihilq; ad concipiendum & retinendum calorem aptius eo eſſe.

De Panico. CAP. CVIII.

PAnicum frumentaceis ſeminibus annumeratur, milio ſimile. Eodemq; modo in panes ſubigitur. Eoſdem habet uſus. Minus tamen & nutrit & ſtringit. ἔλυμος

BARBARI COROLL.

PAnicum Helymos, etiam Melinos a Theophraſto dicitur. Nelinos porro cantionis græce nomen eſt. Item Elynos, ſiue Linos, lugubris eiulatus, quẽ nos Leſſum dicimus. Tibiæ genus quoddam apud Sophoclem uocatur Helymos, ut in Harundine docuimus. Quadrageſimo die abſolui conſtat, ut æſtiua omnia. Calamus harundinis, ut milio. Flos lanuginis. Durantiſſimum inter fruges Panicum. Ideoq; Diocles medicus, Mel frugum merito appellauerit. Seras uermiculos, e quibus Sericum uellus metitur, Panico ali quadriennio apud Seras populos, tradit Pauſanias: quinto anno Harundine recenti, quam prædulci paſtu auidius carpentes diſſiliant. Alioquin non ultra eum finem uicturi. Ex utero Bombycem eam pecti, multo fertiliorem q̃ uiuentium, detractam pedibus, quos araneorum modo ſub arbore texentium octonos habeant. Eſſe autẽ corpus ijs amplitudine ſcarabei maximi. Seras ipſos in Aethiopia ſinum rubri maris intimũ colere, uel ut alijs inquit, placuit, in Scythia Indis contermina, qua inſulæ iacent Seria, & Abaſa, & Sacæa, nihil contendo, uerum, falſumue dicat. Scio & ab alijs de hoc iactata. Illud teſtari bene eſt, Seras uermiculos, iam pridẽ in Italia tam multos ali, Vicentino maxime agro, ut non alia re prouentus quibuſdam maiores conſtent. Sed hos non Panico, non Harundine, ſed Mori folio ueſci: ob id, multis locis plantaria ſunt eius arboris frequentia. Circa Mediolanũ quoq; Abiterno agro ſeritur, alias non magnopere in illis uiſa regionibus, nunc crebra in latifundijs Ludouici Sfortiæ, clari ætate noſtra Principis, prædijs eius ad Ticinum amnem, uilla magnificentiſſime ſubſtructa. B

EX M. VERG. COMM.

FOeminino genere Melinen, & maſculino Melinon, Theophraſtus Panicum notiſſimam omnibus frugem uocat. Romani a paniculis in quibus ſemen eſt, Panicum appellauerũt.

De Seſama. CAP. CIX.

SEſama ſtomacho inutilis cibus. Halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commiſſuris dentium inhæſit. Neruorum craſſiciem illitu diſcutit. Medetur auribus fractis, ambuſtis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraſtæ morſibus. Capitis dolores, qui æſtuatione concitantur, ex roſaceo lenit. Eadem efficit herba decocta in uino. Præſertim inflammationibus oculorum, doloribusq; prodeſt. Ex ea fit oleum quo Aegyptij utuntur. σήσαμον

BARBARI COROLL.

SEſamum, & Seſama uocatur, & Plauto poëtæ Seſuma, caule ferulaceo, flore foliaceo, ut Irion. Quadrageſimo perficitur die. Genus ex eo candidum præfertur dulcedine: quod & in cæteris leguminibus contingit. Grana eius in ſiliquis diſtincta, ut Lupini, ſed peculiari quodã-

Digitized by Google

C modo ſepta. Viride nullum attingit animal. Nihil ita emacrat ſolum: ut pote cui craſſior & multiplicior harundo ſit q; Milio, & radix quoq; numeroſior. Seſartia, & Seſania quandoq; legas corrupte in Columella, pro eo quod eſt Seſama.

EX M. VERG. COMM.

DEſijt iampridē ſeri in Italia Seſamū, neq; inter fruges noſtras numeratur, pauloq; minus q; peregrinum, & alienum modo nobis eſt: quondā tam cōmune, tamq; omnibus agris ſatum, ut æqua eſſet huius & aliarū frugum cura. Indicantq; id quæ tam multa de ſemente eius a Columella, Plinioq;, & ab alijs docentur. Nouerunt tunc omnes Seſamū, nunc cum fruge multis locis nomen etiā ignoratur. Et niſi ex Græcia repetatur, & Aegypto, quibus regionibus adhuc ſeritur & abundat, nulla fere erit quæ ab hoc & alijs Græcorum medicis Seſamini olei ad medicinam utilitas oſtenditur. Frugis oēm figuram Plinius lib. 18. capi. 7. aptiſſime & felici pictura deſcripſit. Ideo nos nihil de ea repetemus: dictis ab eo tantū adijcientes, candido colore ſemen eius eſſe, dulce ſimul & odoratū: quod minores aues, quales fringuillæ, paſſeres, & cardueles ſunt, auidius appetunt. Græcia omnis eo ad dulciaria utitur in panificio tritum, reliquo pani compinſentes: mox in ſumma panis cute integrum addito liquore aliquo inſpergentes, ut retineatur, & in coctura pani concorporetur. Aegyptus oleum ex eo exprimit, quo in cibo, & omni alio domeſtico uſu utatur, tanta copia, ut ampliſſima latifundia nulla alia fruge uireant. Noſtra ætas, ut paulo ante diximus, uix nomen eius audit, & ſi aliquando utatur.

¶ De Lolio. CAP. CX.

αἶρα θύαρος

vallico.

LOlium quod inter ſegetes naſcitur, molitum, illitu nomas, uetera ulcera, gangrænasq; emarginat. Sanat cum raphanis, ſale & aceto feros lichenas. Et ex aceto & ſulphure uiuo, lepras. Strumas quoq; diſcutit, cum fimo columbino & lini ſemine decoctum in uino. Abſceſſus etiam rumpit, qui ægrius ad coctionem perducūtur. Decoctum ex aqua D mulſa, utiliſſime iſchiadicis illinitur. Si cum polenta, thure, myrrha, aut croco ſuffiatur, concæptionem adiuuat.

BARBARI COROLL.

LOliū e Tritico & Ordeo, corruptis uligine ſeminibus, e lino quoq; naſci non deſunt qui affirment. Negant uernā eſſe frugē, ſed hyeme ſtatim ineunte proſilire terra, folio anguſto, hirſuto, pingui, non tunicis, ut Auena multis, ſed nudū: nec ꝑtunditur. Quidā non ex tritico, aut ordeo, ſed inter ea, ut in Sicilia Melampyron ꝓuenire putant. Inter Lolia floſculi uiſunt, e carne tantū, non e cortice atq; uena, ut cæteri. Loliū Græci Aerā uocant, etiamſi Calimachus pro pila quoq; & globo Aeram accipit. Plinius certe aliud uidet genus exiſtimare Loliū, aliud Aeram. Vnde farina Aerina dicit, Aeræ inquit granū minimū eſt, in cortice aculeato. Cum eſt in pane, tam Aera q; Loliū inebriat, celerrimeq; uertigenes facit. Aiunt in Aſia & Græcia, balneatores ad pellendā turbā, ſolitos Aerā inijcere carbonibus. Triticū hæc circūligando ſe ſtrangulat. Plautus quoq; Loliū oculis officere teſtat in Milite: q́q; non Lolio, ſed Oleo corrupte legebatur hoc modo. Mirus oleo uictitaret, & tam uili tritico. Quid iam? quia luſcioſus es.
Sed ſcribendum ita fuit,
Miruſt Lolio uictitare te, tam uili tritico.
Et reliqua. Ouidius,
Et careant Lolijs oculos uitiantibus agri.

EX M. VERG. COMM.

INter uitia frugum & noxas Lolium eſt, omnibus notiſſimum, macro ſolo plærunq; proueniens, & cum degenerauerunt uitio aliquo frugum ſemina, inter eas naſcens: neq; enim ſolum in triticea, ſed in omni fere alia ſegete & per ſe etiam prouenit: frugum acerba peſtis, ideoq; a Poëta infelix appellatum.

¶ De Amylo. CAP. CXI.

ἄμυλλον

AMylum ex eo appellatum eſt, ꝙ ſine mola fiat. Optimum ex trimeſtri, natione Creticum, aut Aegyptium. Ratio faciundi Amyli hæc eſt. Purgatum trimeſtre triticum madeſcit quinquies in die, & ſi

Digitized by Google

fieri poteſt nocte. Cum emollitum fuerit, effunditur ſenſim ſine agitatione aqua, quo minus cremoris dulcedo una excludatur. Vbi molliſſimum eſſe uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet. Rurſus infuſa, teri. Tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximendi. Reliquumq; quallo, ſportisq; ſiccatum tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſſimo in ſole. Namq; ſi pauliſper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq; efficax eſt. Sanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit. Lacti atq; obſonijs ammiſcetur. Fit etiam Amylum ex zea, quæ maceratur, ac eluitur uno aut altero die, & farinæ modo manibus ſubigitur: preſſaq; feruentiſſimo in ſole, ut ante retulimus, exiccatur. Nullius in medicina uſus. Ad alia tamen conueniens. A

BARBARI COROLL.

AMylũ ex omni Tritico, ac Siligine, ut Cato uoluit, ſed e Sitanio, i. trimeſtri: q̃d item Siliginis genus eſt laudatiſſimũ. Inuẽtio eius Chio inſulæ debet̃, unde cõmendatiſſimũ Plinij tẽporibus. Probat̃ leuitate ac læuore: utiq; recens ſit. Quia uero etiã Placentæ genus eſt Amylon, de Placentis agere tempus eſt: q̃d & in Tritico pollicitus ſum. Ergo patriæ nomẽ habent Paria, & Samis, & Rhodia: quã & Coptam, & Coptoplacunta noĩant, inſignẽ duricia, ut Martiali placet. Accipiebat hęc & papauer, & mel, cui ſimile uidet̃. In Feſto Coctum dici legimus, & alibi Coccentũ. Alexãdrinis Pancapra celebrabat̃, in modũ rotæ Papyro inuoluta diuturnitatis gratia. Similis hæc ijs erat, quæ Itria dicunt̃, & a feſto Sumenalia, ut cõijcio, ꝙ ſumen ἦτρον dicat̃. Conſtabat aũt Itrion, ſeſamo, ac melle. Qꝫq; a ſeſamo & Seſamutes, & Seſamides pilari ſpecie appellant̃. In noĩe ſunt & Amæ Ionũ, q̃s alij Ametas, & Ametiſcos uocãt. Sunt & Splenia colore candida. Habent̃ & Amphiphontes, ſacrũ Dianæ ſertũ, faculis urentibus circũdatis, ut Baſyniæ, iridi, ex triticea farina cũ melle. Celebrant̃ & Thrymãtides, & Samiæ, & Philoxeniæ. Sũt & Coccora, quorũ meminit Demoſthenes in oratiõe ꝓ Cteſiphonte. Sũt & Tageniæ, q̃s & Enchridas uocat Pollux. Apud Catonẽ eſt, q̃d uocat̃ Enchyton: cuius & Menãder meminit. Aliud hoc, an idẽ ſit genus cũ eo q̃d Epichytes dicit̃, æſtimandũ relinquo. Photion nihil diſtinguit: Pollux uidet̃ ſeiungere. Epichytos certe, atq; Anites quoq; noĩatur, ut Pãphilus exiſtimat. Catonianę ſunt & Spira, funi nautico in orbẽ cõuoluto ſimilis. Et Globi, ſiue Globuli: fortaſſe ij, q̃s Syracuſani Epicyclios uocabãt: Nam paſtillũ in ſacris libi genus rotundũ erat. Itẽ Erneum, & Sphærite, & Scriblitæ. Itẽ Sauillum: quẽ Athenęus Subityllum noĩat. Et ex halica quoq; fieri monſtrauit, Aelius ſtilo Subuculũ uocari ſcribit. Libi genus ex halica, oleo, atq; melle, ut Feſtus inq̃t. Chryſippus multa ijs gña adiungit. Tarentinũ, Craſſianũ, Siculũ, Cruſtulũ, Iulianũ, Apicianũ, Canopicũ ꝑlucidũ, Cappadociũ, Hedybion, Maryptũ, Pliciũ, Guttatũ, Montianũ, Cœrianũ, Tuttatũ, Tabonianũ. Tria hæc poſtrema Cruſtulacei ſunt gñis. Iis adijcit Muſtacea, e mulſo, quorũ hodieq; in Iunenſi agro uſus. Muſtacea, Seſamata, Puriũ, Goſgloaniũ, Paulianũ: & hęc q̃q; Cruſtula. Iã Lucẽtulę, Argyrotryphemata, libi Circi, ſiue Circuli, adẽpta farina, & aqua, & caſeo: q̃a circuitũ æquabilit̃ fundebãt hos q̃dã, qui magis incẽdere faciebãt: & Lixulas, & Semilixulas uocãt, ut Varro inq̃t Sabino uocabulo. Exaphę, Cruſtoplacũtes, Oryzitę, Pathoes, Oſtracites, & q̃ Catillus ornatus a Romanis dicit̃, lactucas, & piper, & axungiã accipiens. Fit ex ſiligine. Poſt has ſunt Creion: quã apud Argiuos ſponſæ ad ſponſum ferũt. In carbone coquit̃. Glycinas ex paſſo & melle, Cretenſibus familiaris, eadẽq; fere cũ Muſtaceo, q̃d ex mulſo fieri docuimus. Empẽptas uero triticeus panis eſt cauus, ut in quẽ Placentæ caſeariæ, ut in thecã recondi ſoleant. Encris in oleo primũ coquit̃, mox accipit mel. Habet & Panis hoc nomen, ut diximus in Tritico. Cyribanæ Lacedęmonis ſunt ꝓprię, in cõuiuijs fœminarũ circũferri ſolitæ, cũ uirgo laudanda eſſet a choro muliebri. Crimnites, a Crimno fit, de quo ſupra diximus. Stætites ex pingui, melle, caſeo, ac ſeſamo conficit̃. Erat & panis nomẽ Stætites. Chariſios Ariſtophani Placenta eſt, panis Eubulo. Præmiũ hoc in puigilijs dabat̃. Apud nos hinc fortaſſe Chaliſiones, quaſi Chariſiones appellati ex amygdalis, & ſaccaro, nec alia fere materia ꝙ Mazapanes, ſed oblongi, faſtigatiq; in medio quaſi dehiſcente cruſta tumẽt. Ex eadẽ miſcella ſunt & Fungi, ſolicitudine matronali cum feriantur, prælatis ſemper quos ſanctimoniales ipſæ

Pli. li. 18. ca. 7.

De Placentis.

B

Digitized by Google

C finxerint. Epidætron ſub finem cœnæ menſis apponebatur: unde nomen. Nanos panis uidetur placẽtaceus, magis q̃ placenta, conſtat caſeo & oleo. Pſothia, ſiue ut alij Pſathyria, ſunt qui micas panis, quas & Attaragos uocant, ita nominatas putent. Attaragus porro & pro rimula in pane ignis ui facta capitur, & oĩno pro uiliſſima & minima quaq; re: ut Ecta apud nos: unde uerbum Ectafacio, de quo Feſtus. Polluci Attaragos eſt ſuperior in pane cruſta, ſicut in ima Epſethia. Sunt qui genus placentæ fecerint. Taganitæ a patellis ac ſartagine dicuntur. Elaphos, a menſis nomine quo fingebaẽ. Sicula eſt Amorbites. Aliud ab hac genus eſt Amoras appellata. Oedepæſa Cöi celebrant. Syracuſani Myllos, ex ſeſama, & melle, muliebris pubis ſpecie: q̃s fœminæ Dearum focis & altaribus circũferant. Naſtos e nucibus & inteſtinis, & fartilibus, adiecto melle fit atq; lacte. Vnde dicitur Naſtos, quaſi fartum. Ab Erinaceo nomen Echinus habet. Ab Hemina Cotyliſcus. A tritico Pyramuntes, & ab ijs diuerſæ Pyramides, fortaſſe haud ijs diſſimiles, quas Cato Graneas triticeas appellat. Pyramides porro in peruigilijs dabantur: quaſi præmia ijs, qui nocte tota inſomnes excubaſſent. Quidam tamen & Pyramuntas hoc genus uocabant. A caſeo, & uſu cribri Tyrocoſcina dicunẽ. Ab ijs differunt Hypotyrides appellatæ: quas e caſeo, lacte, ac melle condũt. Nam Pityrides, ſiue ut alij quidã legunt, Epityrides, & Epityra, oliuæ genus eſt: ut aliubi docuimus. In Creta fit a uentre, Gaſtris uocata, e nuce, thaſia, & auellana, & amygdala, & papauere. Item pomis, & ſeſamo, & pipere quadrangula figura. Ab ijs eſt Poltos dicta: quam nos Pultem uocamus. In Catone quidem punicæ fit Pultis mentio inter Placentas: forte non diſſimilis a libo eo, quod punicum uocabant, ꝙ ex Africa ueniſſet, & Probum cognominabatur. A melle Melicerides. A ſuibus Chœrinæ. Latina ſunt, & ſacris dicata libi genera quæ Fertum, & Strues appellãtur: unde Struſetani, qui ea ferre conſueuiſſent. Strues uero dicebatur, ꝙ erat digitorum coniunctorum ſimilitudine: qui ſuperiecta panicula, in tranſuerſum continebantur. Item Libum farreum a farre. Libum uero, ꝙ prius libaretur q̃ eſſet coctum, ut Varroni placet, dictum eſt.

De Fœni græci Farina. CAP. CXII.

τῆλις

D GRæci Telin, alij Carpon, alij Buceras, alij Aegoceras, Latini Fœnum græcum appellant, Aegyptij Itaſin. Vis farinæ eſt mollire, diſſipare. In aqua mulſa decocta aduerſus tam internas, q̃ externas inflammationes efficaciter illinitur. Lienem cum aceto & nitro trita extenuat. Succus decocti eius, fœminarum malis ſubuenit, & ſiue tumor, ſiue præcluſio ſit uuluæ, fouentur, & inſident. Decocti cremor, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. Locos laxat & emollit, ſi cum anſerino adipe peſſi uice ſubijciatur. Viride cum aceto utiliſſimũ imbecillis partibus, & ulcera ſentientibus. Decoctum eius prodeſt aduerſus teneſmos, fœtidamq; dyſentericorũ proluuiem. Oleum quod ex eo exprimitur, ex myrto, capillos & genitaliũ cicatrices abſtergit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 19. Columel. libro 2. ca. 11.

FEnum græcũ a Theophraſto Buceras uocaẽ. Ab aliquibus Ceraitis, Epiceras Hippocrati, quoniã ſemen habeat ſimile corniculis: unde Siliquã nõnulli appellant. Plinius Siliciam, Varro Siliculam. Inuenio & Carpum in noſtris, & Græcis auctoribus uocatum: q̃q̃ & pro balſami ſemine Carpum fere accipiunt. Item Carphos pro Fæno græco, quaſi flocculum, ſiue arentem ſurculũ. Dioſcorides Boton quoq; dicit uocatã. Quidam Lobon, hoc eſt, ſiliquam legendum, non loton credunt. Ego & lotum dici poſſe uideo, ut in Anoni diximus.

EX M. VERG. COMM.

FAenogræci a principio ſtatim numerantur a Dioſcoride aliæ appellationes aliquot. Earum plures a ſiliquarũ figura, quas corniculis ſimiles habet, factæ ſunt. Neq; hæ quidem nouitiæ, poſteriorumue temporum, ſed uetuſtiſſimæ ſunt, & a Theophraſti temporibus. Siquidem auctor ille libro quarto de plantarum hiſtoria, a bubuli cornu figura Bucceron appellauit. Eademq; ratione alij non a bubulo, ſed caprino cornu ſimilitudine accæpta, Aegoceron Fænogræcum dixerunt: Alij a cornu ſimpliciter Ceratida, κέρας enim græcis cornu eſt.

Digitized by Google

A

¶ De Lino. CAP. CXIII.

λίνον

LINVM aliqui Linocalamin uocant, alij Annon, alij Linon agri on, Romani Linum, Pœni Zeraphöes. Vulgo notum eſt. Cuius ſemen eaſdem quas fœnum græcum uires habet. Diſcutit, & emollit omnem intus foriſq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaque aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitia cutis in facie, uaroſq; crudum tollit. Illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas, duriciaſque diſcutit. Vlcera quæ ſerpunt, fauoſque, cum uino decoctum expurgat. Vngues ſcabros eximit, cum pari modo naſturcij & mellis. Vitia pectoris extrahit, ſi ex melle in eclegmatis uicem ſubſtituatur. Tuſſim lenit. Venerem ſtimulat, ſi farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adſumatur. Huius decoctum interaneorum, uuluæq; eroſionibus immittitur. Alui excrementa euocat. Ad uuluæ inflammationes in deſeſſionibus perquam utile.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 19. in præfatione.

Linum, a Græco ſumitur. Semen eius Linoſpermon appellatur. Oleo ſeminibus expreſſo, fraces, & retrimenta quoq; ipſa reponuntur, ſaginando iumentorum generi, præcipue bubus obeſitate ſola inſignibus futuris. Quales ad nos Mediolano coronati ueniũt, Principibus q̃tannis officij gratia donantibus, Viſceratione hinc ſolenni orta, Magiſtratibus diuiſa carne globulis, quos quia fere pares ſunt, Sociolos conſuetudo appellat. Quidam nõ Sociolos, ſed Succidulos, a ſuilla uiſceratiõe uocari malũt, quę ſingulis annis ante Curiã uenationis die agiẽ. Inter Lini genera eſt Cholcicum: quod tamẽ Sardonicũ uocant Græci. Eſt & Aegyptium: a quo Xylinæ ueſtes, quas & Goſſampinas dixere. Hoc iuriſperiti Lanam ligneam appellant. Eſt autem Goſſampinus, ſiue Goſſipiõ, ſiue Xylon, fruticulus e ſuperiore parte Aegypti, etiam in Italiam delatus, fructum ferens barbatæ nuci ſimilem, plenum lanugine: nec alterum Lini genus eſt, quod huic candore, aut mollicia præferri putent, quanq; firmitatis in eo parũ. Huius putant eſſe generis quod uulgo a pocilli credo forma Cothonem uocamus, ſiue a mali ſimilitudine cotonei, quod in eo gignitur. Id maturitate hiaſcẽs, lanuginis pilas oſtendit. Folia huic uitiũ minora. Aliqui Gitonẽ, a Git, cui ſimilem fere gerit in capite folliculum, appellant, Draconis acetarij e Lini ſemine, ut poſt dicemus, naſcentis, folia ipſa teſtantur originem.

B

ξύλον seu goſſipion. vulgo algodon.

¶ De Cicere. CAP. CXIIII.

ἐρέβινθος ἥμερος

CIcer ſatiuum aluo idoneum eſt. Vrinam ciet. Inflationem parit. Colorem commendat. Menſes ac partus expellit. Lac auget. Cum eruo decoctum, illinitur ad inflammationes teſtium, uerrucoſas informicationes, ad ſcabiem, ulcera capitis manantia, impetigineſq;. Contra carcinomata, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, cum melle & hordeo prodeſt. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrumq; ciet urinas, dato cum rore marino, hydropicis, aut regio morbo laborãtibus eorũ decocto. Lędunt ea exulceratam ueſicam & renes. In uerrucarum formicantium penſiliumq; genere, prima luna ſingulis granis ſingulas tangunt, eaq; grana lintheolo deligata abijci poſt ſe præcipiunt. Ita decidere eas arbitrantur. Syluestre Cicer, folijs Satiuo ſimile eſt, odore acri. Sed ſemine diſcrepat. Idem quod ſatiuum præſtat.

BARBARI COROLL.

Cicer Erebinthos a Græcis uocatur. Legumina gallicani, ut Varro ait, nominant Legaria.

Digitized by Google

C Dicuntur ita, quoniam uellantur e terra, non ſubſecentur ut fruges. Eadem Gelius etiam Legumenta nominat. Inter hæc Cicer altiſſima radice adhæret. Floret diutiſſime ut Eruum: quadrageſimo die uellitur: caulis admodum lignoſus. Ciceris aliud Arietinum, Crios a Græcis uocatur. Aliud Columbinum, idemq; Venereum, Erui ſimilitudine, Orobiæos ob id dictũ, a Columella Punicum. Siliquæ Ciceri rotundæ. Vni leguminum florenti, pluuiæ officiunt. Erucis naſcentibus, eluta ſalſilagine, nigrum & ruffum candido ualidius, herbas omnes enecans, ſed tribulum celerrime. Sideratio Radicis & Erucæ, quas aliqui Vricas, & Græce Campas uocãt, Ciceri propriæ dicuntur. E Cicere corrupto nullum fit animal, contra q̃ in cætero frugum genere. Quanq̃ hoc & ſeminibus olerum, & quibuſdam alijs commune. Nigreſcit hoc cũ corrumpitur. Durat Erui modo annos. Ciceris generibus ſylueſtre adijcitur, a Dioſcoride, Galeno, atq; Paulo, cuius uis alia duo excedat. Orobiæos, ſiue Orobias, calidior eſt Arietino, ſubamaruſq; ut Eruum: unde nomen. In Columbino, & Orobiæon, & Sylueſtre contineri puto. Naſci & in India ſuum Cicer aiunt, diuerſum omnino genere. Cæterum tam ſimile, ut menſis appoſitum, dignoſci fere non poſſit. Cicerculam uero Theodorus putat eſſe, quam Lathyron Græci uocant, folio non rotundo, ut plurima leguminum, ſed oblongo: caulis humi ſerpens, ut piſo: quaterni & inequales grano ſunt anguli, ut Plinius inquit. Idem Theodorus, Ochron uocatum, interpretatus eſt modo Eruilium, modo Eruiale, modo Cicerum. Folio ut Cicercula oblõgo, uermiculus, ut item Cicerculæ, obnoxio, ſecutis poſt imbres caloribus. COLVMELLA quidem Cicerculam ſimilem piſo tradidit. Ciceram uero non tam leguminibus, q̃ pabuli generibus annumerat. Nec Cicerum, ſed ut dixi Ciceram uocando: quæ Bubus Erui loco detur, freſa in Betica, nec hominibus inutilis: ſapore nihil differens a Cicercula, colore tãtum diſcernitur, quo ſordet obſoletior uidelicet, et nigro propior. Sunt qui Ochros etiam Phaſilos appellari ſcribant. Habentur & Dolichi uocati: quos Theodorus a Plinio ſumptum interpretatur Siliquas, qui & Lobi, ſiue Lobia nominentur: q; ſoli fere leguminum, ut inqt Aetius, cum thecis ſuis mandantur in patinis. Scandunt hi pedamento cui accubant, prælongo affixo: ita enim reddi putant frugi: contrahens eruginem, ni fiat ita. Semen eius æuum non patit, breuiq; marceſcit ut aphaca. Nec deſunt qui Lobos, ſiue Dolichos a ueteribus, pro Phaſiolis dictos exiſtiment: et a recentioribus Piſos. Cæterum Theophraſtus, & ante Theophraſtũ Hippocrates, Piſum a Dolicho manifeſte ſeparauerunt. De Phaſiolis nuſq; meminit. Niſi quis

D Phaſiolos ab eo ſignificatos Dolichorum appellatiõe cenſeat, ut Aetio placere uideo. Sed nõ ſemper Paulus Piſos, & Ochros, & Phaſiolos, a Lobis, ſiue quod idem eſt, Dolichis manifeſte ſeiunxit. Illud quidam putant Lobos eſſe, nõ candidos iſtos et triuiales Phaſiolos, ſed rubentes ex milace herba. Alioquin idem Paulus in quadã compoſitione, Phaſiolos requirit albos: quaſi ſint etiam nõ albi, utiq; ad renes. Piſus, Piſum, & Piſa uni tantum Palladio genere fœminino dicitur: cuius Africanum genus unum haberi meminit. Idem ualuulas thecaſq; Ciceris, Cotulas appellat. Quod admonitionis gratia, non imitationis retulimus. Inter legumina & Acani feruntur, a duricie uocati, quod eos κλάζειν, id eſt, frangere non ſit, lenti ſimiles, ut grammatici quidam interpretantur. Ego haud ſcio, idem, an diuerſum id genus ſit ab Aracis: quos Aetius Cathyris, hoc eſt, Cicerculæ, ut Theodorus uult, ſimiles eſſe dixit, & uſu, & uiribus: duriores tantum, & pfici difficiliores. Aracos inquit Theophraſtus, inter aphacas, ſiue lentem naſcitur, res dura & ſcabra, & proinde uilis. Hippocrates Aracida nominat, ab aliqbus dicta Lecithos. Eſt & Aracidna, & alia q̊q; Aracos in Tubere dicenda. Quidam Lecithõ ꝓ genere accipiũt, ad Piſum, & Aracum. Nec ſcio, an ijs aſſentiã, qui Lecithõ ab oui luteo, cui ſimilis colore ſit Aracus, deductũ putent: cum ſcriptura fortaſſe diuerſa ſit. Galenus certe Lecithõ ꝓ lente, cui detracta ſint putamina, uidet interp̃tari apud Hippocratẽ: quaſi λεκιθώδεσ ἢ λέκυθοσ, hoc eſt, id q̊d intra coriũ eſt. Proinde contrariũ ei genus eſculẽti fortaſſe fuerit: q̊d Horatius illo uerſu inſinuat,

Vilia uendentem tunicata Scruta popello.

Vt Plautus quoq; Scrutea, & Collubia in hũc forte ſenſum appellauerit in Perſa. Ceterũ Horatianũ forte nõ ſcruta, ſed ſcuta legas, pro uaſculo ruſtico. Vnde Scutriſcum Catoni ſepenumero, Matellum, Trullum, Scutriſcum unum: Matellã, Trullã, Naſiternã unam. Qanq; pro uaſe ſunt q cœperint Scruta in Horatio. Ceterum Collubia, & Collubię ſunt, quę Tragemata etiã, & Bellaria dicunt, Ciceris frixi, uuarumq; paſſarum uilia munuſcula, ut Hieronymus interp̃tatur. Vnde Colybiſtas, pro numularijs mutatitium fœnus exercentibus, uocari cœptos aſſerit: q̊d genus a Polluce nominat Colybos. De Colybo & ante diximus. Propterea locũ in Plauti Perſa eum, non ſtrutea, & colluthea, ut omnes habent codices, ſed Scrutea, & Collubia legẽdũ putamus. Fortaſſe Scrutea ſunt, quæ græci Catachyſmata, hoc eſt, miſſilia uocabant, ſpargiſo

Theoph. lib. 8 capite. 6.
Pli. li. 18. ca. 12.
Col. li. 2. ca. 11

Digitized by Google

lita: ſiuę a uilitate, ut diximus, ſiue q̃m e pelliciis folliculis, quos & Paſceolos uocamus, effundi conſueuiſſent. Quid ſi Coluthra legamus: cũ maturas ficus ita græci uocent, ut inquit Philemoni. Nam ſtrutea pro cidoniis quoq; ſumi poſſunt. Apud Ariſtophanem & comicos Lecithopolæ mulieres dicuntur, quæ uilia quædam uenditant, quaſi Nugiuendulæ. Sidonius Apollinaris in epiſtolis, nunc inquit quædam friuola, nunc ludo apta uirgineo, Scruta donitabat. hoc eſt, ſcutila quędam & quiſquilias, & nihili munuſcula. Meleager Græcus autor, uolumen ſingulare ſcripſit, Lecithi & Phaces comparationem continens. Porro legumen omne, ut inquit Atheneus, tribus modis manditur. Aut enim ex eo fit quod Etnos dicitur, ut ex faba & piſo, quam nos Cõchin uocemus, ſi placet. Quanq; quid ſit Conchis proprie, dictum eſt alibi. Aut Lecithos, ut ex araco. Aut Phace. Aut ex aphaca & lente: quod nos Lenticulã. Theophraſtus Loti ægyptię radicem decoctam Lecithodem fieri cibo gratam ſcribit, hoc eſt, araci, uel leguminis alterius in modum. Quanq; Theodorus albumen oui, quemadmodũ in ea uoce luteũ intellexerit, uehementer miror: cum Lecithos, uitellũ oui potius, ꝙ candidũ ſignificare uideatur. Hoc primi uidimus, ſeu recte, ſeu perperam. Certe ſi errauimus, utilis & eruditus error futurus eſt. Nec illud tacuerim, Lecython pro gutto oleario, & ampulla falſo a qbuſdam cœpiſſe, Lenticulam uocari. Neſcio ꝙ perite: cum Lenticula uaſculum non ſit magis, ꝙ id q̊d græci Diſcũ uocant. Defendit eos fortaſſe Apuleii de ſtrigilecula, quæ lenticulari forma uiſebat, autoritas. Satis eſt locum notaſſe. In ſuma, Lecithos, pro legumine, aliquando pro putamine per iota ſcribitur, pro uitello per, y, ꝑ ampulla per, u, potius ꝙ per, y. Hęc fortaſſe curioſius ꝙ debui ꝓſęcutus ſum, ſed imorandum fuit, quia & Græcis & Latinis multa hinc caligo ꝑdiu fuit. A

De Faba. CAP. CXV.

FAba inflationem excitat. Aegre concoquitur. Tumultuoſa ſomnia facit. Tuſſi confert. Carnem gignit, media calidi frigidiq; natura. Decocta in poſca, & cum ſuo cortice eſitata, dyſenterias et cœliacorum profluuia ſiſtit. Contra uomitiones conuenienter manditur. Inflatio leuior contrahitur, ſi aqua prior inter coquendũ abiiciatur. Viridis plus negocii ſtomacho exhibet, maioremq; flatum parit. Lomentum eius & per ſe, & cum polenta illitum, inflammatiões quas uulnus excitauit, mitigat. Cicatrices concolores facit. Turgentes præduraſq; mammas, etiamſi inflammatione tententur, adiuuat. Lac reſtinguit. Furunculos, ſugillata, parotidaſq;, cum fœnigræci farina & melle diſcutit. Cum roſa autem, thure & oui candido, procidẽtes oculos, tumores, uuaſq;, reprimit. Subactum uino, ſuffuſos ictu oculos recreat. Manducata ſine cortice Faba, ad auertendas fluctiones, fronti illinitur. Decocta in uino, teſtium collectiões ſanat. Quo tardius pubes erumpat, pueris imo uẽtri illinitur. Vitiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui poſt euulſionem renaſcuntur, graciliſcunt, et minus alimenti capeſcunt. Cum polenta ſciſſo alumine, et uetere oleo impoſiti cortices, ſtrumas diſcutiunt. Decocto earum lanæ inficiuntur. Faba dempto cortice, in illas parteis diuiſa, in quas ſuapte natura ſcinditur, imponi ſolet ſanguinis defluctionibus ab hirudine concitatis. Namq; eas ſupprimit, ſi ſemiſecta apprimatur.

κύαμος

B

BARBARI COROLL.

FAba Græce Cyamos, Hellenicos uocatur, ad differẽtiam Aegyptiæ. Aul. Gelius & Feſtus Fabam etiam Fabulum appellant. Plautus in Sticho. Conuiuium, inquit, hoc ſatis eſt pro opibus noſtris, ſatis commodule, nucibus, fabulis, ficulis. De quo & in Zea diximus, Græci Cyamon uocant, & primam in mama concretionem lactis. Eadem parte ſcapus & radix funditur, idq; in omni leguminum genere. Non diuerſa, ut in frumento ſingularis ei radix, ſed capillata fibris, ut cætero legumini. Foliis exit multis, ut piſum atq; cicer: non ſingulis, ut triticum. Die- Pli.li.15.ca.12.

Digitized by Google

C bus quadraginta floret, non uniuerſim, ut frumentum, ſed particulatim, ut reliqua legumina. Poſt florem totidem diebus perficitur, quantũ legumina nulla. Differũt folio rotundo, ut maxima pars leguminum geniculato & inani caule, lignoſiſſimoq; poſt cicer. Sola fere leguminũ ſcapo recto aſſurgit. Circa Philippos Ateramon uocant, in pingui ſolo herbam, qua necantur Fabæ, Teramon de qua in Macro. Nonnunq; porro fieri, ut Teramos in Ateramõ tranſeat, cũ uapore atq; halitu terræ madidam, indigena quidam uentus efflauerit. ut Theophraſtum Plinius intelligit. Aliter Theodorus, qui duo illa, Teramon, & Ateramon, ſiue Ateramnon, pro coctibili & incoctibili, non pro herbis ita nuncupatis accipit. Theophraſtus certe alio loco facile ſignificat, ueriorem Theodori q; Plinij ſenſum fuiſſe. Ateramna uulgo Legumina Græci uocant, inobſequioſa & contumacia. Quod genus ſeminis etiam Ceraſbolon uocatur a Platõe, ſuperſtitioſa origine, quaſi ſterilia & irrita proueniant, quæ per boum cornua ſerendo cecidiſſent in terram. In Macedonia & Theſſalia moris eſt, arua fabis florentibus inuertere: quia legumen id ſolo proficit, quaſi pro ſtercore. Naſcitur in marceſcẽte Faba uermis, quem dixi, Mydas. Siliquæ, Fabarum folliculi ſunt. Fabalia uero, purgamẽta earum dicuntur, autore Plinio. At nigrum id, quod in ſumã ea uiſitur, Hilum uocatur: cui reſpondet in prouerbio apud Græcos Gry: etiamſi aliud ſignificat, hoc eſt, unguiũ ſordeculas. Legumina Græci Oſpria, & Theophraſtus Chedropa nominant. Ariſtophanes Beleccos, ut quidam interpretãtur. Fabæ genus quod Marſicum uocãt, uere ſeritur. Faba cum ſuis corticibus elixa, Conchis appellabatur, ad diſcrimen freſæ: nam Conchos aliud eſitij genus eſt, ut in Hordeo monuimus. A Fabis, Fabaginem Cato dixit, & Plinius Fabalia. Interdictum eſſe Pythagoricum, cibo Fabam. Inualuit opinio contra uerum. Sicubi porro deteſtatos uſum eius ueteres inuenias, non Cyamon, id eſt, Fabam in eo uerbo, ſed Venerem intelligi demonſtrat oportere Gelius. Tota Inſubria & Liguria, recentes Fabæ uendẽtium uoce nuncupantur Baianæ. In Etruria & Latio, Scaphi. Vtrumque originem habet eruditam. Nam & Baianas Apitius ipſe appellat, & Scapos fabarum Plinius decimo octauo libro. Inuentus eſt inquit Scapus, cẽtum Fabis onuſtus. ut inde uulgo Scaphi, pro Scapis, tenuis in flatilem diuerticulo uocentur.

De Faba ægyptia. CAP. CXVI.

ἀιγύπτιος κύαμος

D AEgyptia Faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto plærumq; prouenit. In Aſiæ etiam, Siciliæq; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiamſi ad arborum frondes comparentur, caulem cubitalem, digiti craſſitudine, florem roſeum, dupla papaueris amplitudine. Et ubi flore exuitur, fert folliculos loculis ſimiles, in quibus Faba ſupra operculum bullæ modo prominet. Cibotion ideo nominant, id eſt, arculam, quoniam ſeratur ipſa, humenti glebæ mandata, & ita in aquam demiſſa. Radice firmatur harundine craſſiore, quæ cruda coctaue eſtur. Ei Colocaſiæ nomẽ eſt. Faba uirens manditur, & exiccata nigreſcit. Grẽcã magnitudine ſuperat. Adſtringendi facultatem obtinet, & ſtomacho utilem. Dyſentericis, cœliaciſq; prodeſt, inſparſo polentæ uice lomẽto. Datur quoq; in pulte. Cortices in uino mulſo decocti, ſi terniq; inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride ſpectat, guſtu amarũ, ſi tritum et cum roſaceo coctum inſtillet.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 2. de cauſis plantarũ cap. 13.

FAba Aegyptia, & Colocaſia idem ſunt, ut fructus tamen ipſe Ciborium dicatur, radix uero Colocaſia, & Mazizanion ab Aetio. Pocilli genus ab hac ſimilitudine, Ciboriũ uocari ſcribit Athenæus. Paludibus ſtagniſque naſcitur. Caulis ei longiſſimus redditur, decem pedum a Strabone: uel ut Theophraſtus & Plinius, cubitorum quaternum, digitali craſſitudine, mollis & ſine geniculis, rimæ intus per totum, ut Lilio. Propter quod & Lilium Aegyptium ab Herodoto uocatur: quemadmodum & Lotus ipſa. Calyx in cacumine rotũdus, ueſparum fauo ſimilis. Triginta plurimum loculis: qui ſingulas ſinguli contineant, non quidem omnino tectas, ſed paulo extantes. Ipſi quoq; calyces aqs extant, latiſſimis circa folijs, quæ ſingulas Fabas obi

Digitized by Google

A

ę uideantur. Magnitudo ijs, ad ſimllitudinem eorũ, quæ ut Plinius inquit, Perſonata in noſtris fluminibus uocantur. Atterenti Fabas, amaritudo uel odore prodit. Radice craſſiſſima, pleniore q; Harundinis, rimoſa ut Scapus: q & Araneoſus ſentiri dicitur, ubi coctus eſt, in mãdendo, ait Plinius, filis ad morſum ut in lana ſequacib. autore poeta Martiali. Thyrſus uero inter folia emicat ſpectabilis, a Theophraſto, Pilos ut arbitrantur uocatus. Quãq; Theodorus Pilulas interp̃tatus id uidet. Alij calicẽ rotũdũ in eo uocabulo ſignificari uoluerũt. Indigenę implexis Colocaſiæ folijs, in uariã ſpeciem uaſorum potitare gratiſſimũ habẽt. Naſcitur ſponte, ac ſatu, quo mõ & in Italia quoq;. Non excoquit Syriæ, Ciliciæq;, & in Trorone Chalcidis lacu ad maturitatẽ omnino peruenit, ſed magnitudine deficitur. In India quoq; fluuio Hydaſpe cernit, Alexandro id falſo in coniecturam trahente, nauigari poſſe in Aegyptũ inde. Fructus q̃dem, ut dictum eſt, amarus, ſed ipſa radix perq; lauta cibis. Seritur in limo paleato, ut deſcẽdat, cõprehendatq;: ob id Spirobolos quoq; dicitur. Vbi ſemel coaluit, durat ad infinitum. Refugiũt eã Crocodili ſpinis horrentem, caule ac radice: oculis timentes, quos hebetiores habẽt. Nominatur & Taba quædam Indica, ex arboribus, in ſiliquis digitorum decem longitudine dependens, melle plenis, ſed quo guſtato difficile ſit euadere, ut inquit Ariſtobulus.

EX M. VERG. COMM.

QVod ex Aegyptia faba uſum in Aegypto noſtra ætate habet, radix ſola eſt: quam coctã, ſed in taleolas prius ſectam incolæ quotidie comedunt, odore cotonei mali, plebi, nobilitatiq; cõmunem cibum. Nec minus tota Aegypto Colocaſia nunc, ſeruato antiquo nomine, q̃ nobis Rapa nota ſunt. Falſum eſt quod antiquiores omnes de ea tradiderunt, non niſi in aquis naſci: quoniam in arida, ſed non procul a mari, & humido harenoſoq; ſolo, etiam ſata, & per ſe prouenit. Licetq; nunc totos Colocaſijs conſitos agros, ut ferunt, ſupra Tripolim urbem ad mare, non iniocundo ſpectaculo uidere. Latiſſimis ſiquidem & numeroſiſſimis folijs uirent, quibus ſolis æſtum in calidiſſima regione etiam arcent.

De Lente. CAP. CXVII.

B φακός

LENS SVO cibo aciem oculorum obtundit. Aegre concoquitur. Stomachum male habet: eumque, & inteſtina inflat. Sed aluum cum cortice cocta ſiſtit. Præſtat in cibo, quæ facillime coquitur, nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adſtringendi. Qua ex cauſa aluum cohibet, ſi detracto antea cortice diſcoquatur accurate, primaq; aqua inter coquendũ effundat. Quippe primũ id decoctum uentrem reſoluit. Somnia tumultuoſa excitat. Capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. Melius ſuo fungetur munere contra alui fluctiones, addito cũ aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis roſis, aut meſpilis, ſorbiſue, pyris thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ poſt decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois, quæ obſonijs inſparguntur. Verum acetum cum eo diligenter percoqui debet: alias aluum conturbat. Contra ſubuerſionem ſtomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari, proderit. Decocta cum polenta, & illita, podagras lenit. Sinus cum melle glutinat. Cruſtas rumpit. Vlcera purgat. Decocta in aceto, duricias & ſtrumas diſcutit. Cum cotoneo, aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, ſediſq;, addito roſaceo. Sed in amplo ſinu, aut inflammationibus ſedis, quæ maius remedium exigunt, cum putammine punici, ac ſiccis roſis, adiecto melle decoquitur. Nomis quæ in gangrænam euaſerunt, adiuncta maris aqua, puſtulis, & his quæ ſerpunt, igni ſacro, pernionibuſq;, ut antea dictum eſt. Contra turgentes

Digitized by Google

C mammas, et uſq; eo duras ut quandam cartilaginis ſpeciem referant, coċta in aqua maris & illita auxiliatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18.ca.12. LEns feraciſſima leguminum, ſiliquis in latitudinem molliter fuſis. Melior quæ coctibilior, & quæ maxime aquã abſorbet. Enecat Lentẽ herba Securidaca, ut Plinius Aparina, ſiue Lappa, ut Theophraſtus. Naſcitur & ſua Indiæ Lens fenogræco ſimilis, quam circa occaſum uergiliarum demetunt. Differt hæc a noſtrate omnino. Sed illatam cibo diſcerni poſſe negant ab ignaris. Aegyptia Lens a Marone Ouidioq; laudatur. Peluſiaca ob id uocata. Græci Lentẽ Phacon, Lenticulã Phacen uocant: quo nomine & Vlixis ſoror fuiſſe tradit; ab alijs Calliſto appellata. A quibuſdã non Phace, ſed Phaceus: ut Orpheus, & Peleus uocata eſt Lẽticula: ſed ῆ peregrinitatis in comœdia coarguũtur. Laudes Lenticulę apud autores Gręcos legas, præſertimq; Pythagoriſtas: utiq; ſi rationẽ Zenonis ſequare, pręcipiẽtis, ut in eã Coriãdrũ .12. parte indat. ἐσ δὲ φακὴν ἔμβαλλε δωδεκάτον κορίαννον.

Congruũt & cũ ea Bulbi. Ob id & Bolbophace dicta eſt a poeta quodam. Vnde ſcitũ illud ortum uidetur, contra perditos gulones, Lentem laudat, ut apud Phalereum Demetrium eſt. Notũ & prouerbiũ apud Varronẽ in ſatyra Menippæa, τὸ ἐν τῇ φακῇ μύρον, hoc eſt, unguentũ in Lẽticula: ut obiter emaculemus inolitum, atq; adeo receptum in Aulo Gelio multis ſeculis errorẽ, ubi τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, pro eo quod eſt, ἐν φακῇ μύρον legitur. Et ne librarij mendum fuiſſe uideretur, Theodorus Gaza locũ interpretatus eſt, fabulam in Lenticula. hoc nos Athenęi uiri doctiſſimi teſtimonio corrigendũ monemus. Hoc adagiũ, contra cacozelos, et apirocalos inuẽtũ eſt: quos, ut eſt apud Senecam, & eundem Gelium, Infrunitos appellamus, qui nullo diſcrimine rerum quas agunt, aut dicunt, habito, pari nixu, cuncta moliuntur: & eadem ornamenta, figuras, emblemata, conuenire omnibus locis et temporibus exiſtimant. Cuiuſmodi et illud eſt, τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι, hoc eſt, Piper in oleribus.

Gel.li.13.ca.28

¶ De Phaſiolis. CAP. CXVIII.

PHaſioli inflant. Spiritus cient. Aegre coquuntur. Virides cibo aluum emolliunt, ad uomitiones idonei.

BARBARI COROLL.

DE Phaſiolo in Cicere diſſerui. Habetur & genus herbæ Phaſiolus, ut poſt conſtabit. Græci pro legumine Phaſiulon, & Phaſiolon, & Phaſilon quandoq; appellant. Noſtri Phaſeolum, & Phaſelum. Columella.

EX M. VERG. COMM.

DOlichum, neſcio an Theophraſtus aliquando idem legumen hoc appellet. Piſo enim magis ꝙ Phaſeolo congruunt quæ de Dolicho ab eo dicuntur. Verba eius lib. 8. de plantarum hiſtoria hæc ſunt. ὁ δὲ δόλιχος ἐὰν παρακαταπήξῃ τις ξύλα μακρὰ ἀναβαίνει καὶ γίνεται κάρπιμος, εἰ δὲ μὴ φαῦλος καὶ ἐρυσιβώδης. Quod eſt. Dolichus uero, ſi prope longius lignum defixerit aliquis, aſcendit, fœcunduſq; fit: ſin minus, deterior, & rubigine uitiatur. Paulus tamen Aegineta primo uolumine quo capite de leguminibus agit, de Phaſeolo his uerbis uſus eſt. οἱ δὲ φασίολοι καὶ δόλιχοι καλούμενοι. quod eſt, Phaſeli uero, qui & Dolichi nominantur. Magna utriuſq; autoritas. Neq; ego auſim pro re, quæ ad utramq; partem trahi poteſt, inter eos cenſere. Dolichon enim longũ græcis dicitur, quod Phaſelorum ſiliquis msgis competit: & Piſum per ſe ſtare nequit ideoq; adiunctis ſibi lignis, ut Theophraſtus ait, nititur.

nota q phasioli dioscoridis est idem q phaseoli galeni et distinctus a phasiolo galeni. nam phaseolus galeni est idem q smilax hortensis dioscoridis de quo infra cap. 163. [illegible] phasioli galeni smilax hortensis est idem q [illegible] vulgo nominantur judiuelas

¶ De Eruo. CAP. CXIX.

ERuum paruus frutex, omnibus cognitus, anguſto folio, tenuis, ſemina in ualuulis habens, e quibus farina fit nomine Eruina, ad multos medendi uſus conueniens. Eruum capiti oneroſum eſt. Aluum eſu turbat. Sanguinem per urinam extrahit. Elixo boues ſaginantur. Parandæ farinæ ratio hæc eſt. Vberiora grana, candidaq; deliguntur, permiſcendoq; aqua reſperguntur, donec ſufficienter cõbibant. Poſtea torrentur, uſq; dũ hians cortex diſrumpatur. Molitaq; farinario cribro incernuntur. Poſtremo farina reconditur. Hæc aluo utilis eſt. Vrinam ciet.

Digitized by Google

Meliorem colorē efficit. Sanguinē per ueſicam, aut aluū cum torminibus elicit, ſi largius in cibo aut potu aſſumat. Vlcera cū melle purgat. Lentigines, & uitia cutis in facie, & maculas, totumq; corpus emendat. Nomas, gangrænas, duriciasq; ſerpere non patit. Mammarū duricias emollit. Atra ulcera, quæ theriomata uocāt, fauosq; emarginat. Carbunculos rumpit. Cum uino illitū, morſibus uiperarū, canum, hominūq; medetur. Vrinæ difficultates, teneſmosq; ex aceto mitigat. Tabidis, qui alimentū non ſentiunt, toſtū, & in nucis magnitudinē melle collectū, conuenit. Eius decoctum perniones, & pruritus in toto corpore ſanat, fouendo. A

BARBARI COROLL.

ERuū, Herbumue, aliud candidū, aliud ruffum. In ſiliquis grana ſine ſepto habet, quæ ſe inuicē quaſi tangāt, ut in Piſo. Siliquæ forma teres, & ad rōnē grani Cylindracea, ut itē Piſo. Patientiſſimū uetuſtatis eſt atq; cicer. Genus eſt & Eruilia leguminis, quā nōnulli falſo Durellā uulgo dictā interpretant: propterea, q hodie quoq; in Vmbria uocant Eruiliā agricolæ, q̄d in Gallia & Venetia prouincia Dorā, Durellāq;: folio craſſo & oblongo leontopodij, ſed maiore: capitulis ſemē includētibus minutū, ſimile naſturtio, tantū exilius flore cādido. Scopas ex ea ruri faciūt. At Eruilia, ſylueſtris herba ē, amaritudinis eximię, colore & folio cicerculę, q̄q minore. Pli. li. 18. ca. 15.

De Lupinis. CAP. CXX.

SAtiuus Lupinus notus eſt. Cuius farina cū melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. Ipſi quoq; macerati, & cū ſua amaritudine eſitati eadē efficiunt. Decoctū eorum idē munus pręſtat, cū ruta & pipere potū. Quare lienoſis prodeſt. Eodē ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientē ſcabiem, eruptiones puſtularū, ulcera in capite manātia, uitiligines, maculasq; fouere utiliſſimū. Menſes & partus extrahit, cū myrrha & melle ſubditū in uellere. Eorū farina cutē liuoresq; corrigit. Inflāmationes cum polēta & aqua mitigat. Tubercula, & coxendicū cruciatus, ex aceto lenit. Strumas in aceto cocta illitaq; diſſipat. Carbunculos rumpit. Decocti cœleſti aqua, donec in liquamēti craſſiciem redigantur, faciem abſtergunt. Medentur pecorū ſcabiei, cum radice nigri chamæleontis, ita, ut tepente decocto abluantur. Cit urinā radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulceſcere cœperint, cum aceto poti, faſtidium detrahunt, & cibi auiditatē faciunt. Gignunt & ſylueſtres Lupini ſatiuis ſimiles, ſed omnino minores, qui eadem quæ ſatiui poſſunt.

θέρμος ἥμερος — B — θέρμος ἄγριος

BARBARI COROLL.

LVpino cura officit, q̄uis alte conditū in terra, diducit eam radice, & in ſumma nititur. atq; ita germinat ceu per uim. Grana eius in ſiliquis diſcreta ſeptis. Viride nullum mandit animal. Diuturnius id tradunt Eruo, ac Cicere. Sabulum, & arenas, & omnino uitia terræ ſequit, horretq; culta ex omnibus quæ eduntur. Sicco nulli minus ponderis, plus utilitatis. Miteſcunt cinere, aut aqua calida. Circumagi Lupinum cum ſole, tradunt plærīq;.

LVPINVS SYLVESTRIS.

LVpini ſylueſtres per omnia minores inueniuntur ſatiuis, præterq; amaritudine.

De Rapo. CAP. CXXI.

DEcocta Rapi radix alit. Inflationem parit. Molleſq;, ſpōngioſasq; carnes creat. Venerem ſtimulat. Decocto podagræ, per- γογγύλη

C nionesq; fouentur. Contritoq; Rapo, atq; impoſito iuuantur. Si excauatæ radici roſaceum cæratum adigatur, & feruenti cinere eliqueſcat, exulceratis pernionibus proficiet. Aſparagi eius decocti eſu, urinam ciunt. Semen antidotis & theriacis, præſertim quæ ſenſum doloris auferunt, Anodyna uocant, idoneum eſt. Potum contra uenena ſalutare eſt. Venerem concitat. Muria conditum, minus alimenti ſufficit. Sed multo magis appetentiam recreat. Syluestre Rapum in aruis naſcitur, fruticoſum, in cubiti altitudinem aſſurgens, ramoſum, læue. In cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora, & fructum in ſiliquis caliculatis. Cumq; pulpæ aperiuntur, alia intus ſiliqua ſpectatur, quæ quandam capitis ſpeciem præbet. In qua ſemina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta, quibus ad detergendam cutem in facie, totoq; corpore utimur, præſertim quæ ex lupini, aut erui, tritici, aut lolij farina fieri ſolent.

Silvestre Rapaz [illegible] vulgo Ripon ces ut vult Joanes Ruellius lib. 2 cap. 44

BARBARI COROLL.

Theophr. lib. 7. cap. 4. Pli. li. 15. ca. 13.

RApa, quaſi Ruapa, ut inquit Varro, tellure accumulata conditur ab olitoribus, ut inſequentem annum regerminet. Semen includitur ſiliqua. Vtrunq; ſexum in hoc quoq; genere intelligunt, ex eodem ſemine prouenientem, ut ſcribit Theophraſtus. Q; quã uidetur Athenæo, marem a Theophraſto nihil aliud intelligi, q̃ Napum Buniada. Effœminari collocatæ rarius dicunt, maſculeſcere denſius compoſitę. Laudatur ſemen eius tenue. Seritur ſemine, poſt transfertur. Dulceſcit algoribus: per quos & in radicem, non in folia incrementum capeſcit. In Italia Nurſinæ præferuntur a Columella. Pollux, & Athenæus e Mantinea maxime commendant.

D Gongylen, & Gongylida Græci uocant, quemadmodum & noſtri Rapum, atq; Rapam. Nam Rapina ut Napina, & Cepina dicitur: & Rapitium, ut Auitium, Piſcitium. Cato coles Rapitios uocauit alio loco. Rapa biennio ſata conuertuntur in Napos, alio Napus Raporum naturã accipit. Gongyliorum uocabulo Hippocrates globos puſillos quaſi pilulas, & catapotia ſignificat Galeno: ipſos autem paſtillos, ſiue orbiculos, quibus in medicina utimur, Dactylios appellat: quod & officinæ modo ſeruant. Rapas Lacedæmonios Gaſteras uocare Apollas tradidit. Sed Nicãder colophonius Gaſteras a Boëtis Braſſicas intelligi: Rapas uero Zaceltidas appellari uoluit. Amerias, & Timachides non Rapas, ſed cucurbitas ita dici arbitrantur. Sunt e Græcis qui Rhaphyn eſſe dicant Napum Buniada: licet Glaucus non Rhaphyn, ſed Rapyn uocet: unde apud nos Rapo nomen uideri poteſt manaſſe.

RAPVM SYLVESTRE.

Pli. li. 15. ca. 19.

SYlueſtris Rapa longior, in ſpeciem q; Raphani, caule breui, ſemine intus candido, duplo maiore q̃ papaueris. Has in Dalmatia frequentes ſponte naſci, Poſſidonius eſt auctor.

EX M. VERG. COMM.

COmmunem latinis græcam Gongylem, non Rapum, ſed uocem fecit in carmine ſuo Columella, cum peractis Vulcanalibus cecinit: Nube noua feri cœli impendentibus undis Gongylin, illuſtri mittit quam Nurſia campo. Nec peregrinitatem uocis ueritus latinus homo eſt: tam grata omnibus erant omnia, quæ ab ea gente in doctrinis audirentur. Cumq; in ſecunda græcorum declinatione, & in quinta nomen id in græcis inueniatur, ex quinta elegit ſecundã, ſcilicet hoc quod Dioſcorides ait, ſunt qui Gongylida, nulla ſignificatiõis diuerſitate. Niſi quis forte diminutiua forma Gongylida, a Gongyle factum id nomen dixerit. Quacunq; autẽ forma dixerit aliquis eadem ſignificatione, ſemper indicabit quod rotundum ſit: qua figura ubiq; plærunq; naſcuntur Rapa. Græcis enim γόγγυλον ϛρόγγυλον, id eſt, rotundum ſignificat. Quod deinde hic ait, minus nutrire in cibo Rapa quæ in muria ſeruãtur, ex antiqua ſalgamorum conſuetudine rationem habet: quorũ cum eſſet quotidianus uſus, docere Dioſcorides uoluit, mutata aliquantiſper natura, minorem ex conditura uim in nutriendo Rapa habere. Quomodo autẽ condirentur, & condita ſeruarentur, Columella. 13. uolumine capite quinquageſimo tertio ſatis docuit. Poterũt uolentes ex eo ſcriptore omnia facile nouiſſe. Quos obiter monemus,

Digitized by Google

quærendum medicæ materiæ ſtudioſis eſſe, quas nam hic dicat in ſylueſtris Rapi ſiliquis capitum ſpeciem & figuram. Quale enim id ſit, non ſatis conſtat. A

De Buniade Napo. CAP. CXXII.

COcta Buniadis Napi radix inflat. Modicum alit. Semen eius potum uenenorum uires hebetat. Antidotis ammiſcetur. Conditur ſale radix. βουνιάς

BARBARI COROLL.

NAporum in medicina quoq; Græci faſtigia duo ſeruant. Anguloſis foliorum caulibus florentis, quod Bunion uocant, dicendum inferius. Alterum genus Buniada appellant, de qua hic agitur. Amiterninam Buniada maxime ſunt qui probent. Græci Thebaicam. Officinæ modo ignorant Buniada, & ſylueſtris Rapi ſemine Buniadis uice utuntur. Qz q̃ facile cognoſci poterat. Eſt enim ſylueſtri Rapo ſemen & nigrius & maius, q̃ Buniadis.

EX M. VERG. COMM.

RApis congeneres Napi ſunt, quibus locis naſcuntur, omnibus cogniti, & a cunctis rei ruſticæ ſcriptoribus longiſſime deſcripti. Eorum plura a Theophraſto, Plinio, alijsq; genera numerantur. Columella in his etiam græca uoce in eodem carmine uſus ait, Quæq; Amiterninis defertur Bunias aruis. Eodemq; loco de conditura eorum a Rapis ſtatim certam rationem monſtrauit.

De Radice. CAP. CXXIII.

RAphanus latine Radix dicit̃. Excalfacit. Flatus gignit. Ori ſuauis eſt, ſed ſtomacho aduerſatur. Ructus ciet. Vrinam pellit. Aluo aptior. Summo tamen cibo ſumi debet, quo magis eius diſtributionem adiuuet. Cum autem preſumitur, cibum ſubleuat. Quare uomituris commodiſſime datur ante cibum. Senſuum aciem excitat. Decocta contra ueterem tuſſim, & pituitæ craſſiciem in pectore, efficax eſt. Cortex ex aceto mulſo, celerius uomitiones mouet. Hydropicis commodiſſime illinitur. Lienoſis utilis. Sugillata cum melle tollit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias ad pilum reducit. Lentigines cum loliacea farina emendat. His qui fungis ſtrangulantur, tam cibo q̃ potu ſalutaris eſt. Semen uomitiones facit. Vrinã mouet. Menſes cit. Lienem extenuat. Cum aceto potum gangrænas ualidiſſime emarginat. Coctum cum aceto mulſo, anginis perq; utiliter gargarizatur. Contra ceraſtis morſus, potum ex uino auxilio eſt. Sylueſtris Raphanus, quam Romani Armoraciam uocant, alij montanum Raphanum, alij Apium, alij Iſcada, alij Chamæbalanum, Romani etiam Radicem ſylueſtrem, ramulos tenues iunceos duos ſiue tres ſpargit, rubentes, folijs rutæ ſylueſtris, oblongioribus, & anguſtioribus, ſemine paruo, radice albuci, rotundiore, turbinatiore, pyri figura, candido cortice. Ea lacteo ſucco madet. Pars radicis ſuperior uomitiõe. bilem pituitamq; extrahit, inferior per aluum. Tota ſusq; deq; purgationes mouet. Quod ſi tibi in animo eſt ſuccum extrahere, radix tuſa in fictili mergitur, & qui ſupernatat ſuccus pinna eximitur. Is ſeſquiobolo potus, utraq; parte purgat. ῥαφανίς B

BARBARI COROLL.

RAdix, quam ut Varro inquit Raphanon, & Raphanida, & Crambidion Græci nominãt, caudice uno aſſurgit fere arboreo, ut in Ruta quoq; cernitur: proinde hoc genus olerum Den-

Digitized by Google

C drolachana cognominant, hoc eſt, ut Theodoro placet Oleriarbores. Die tertio a ſatu proſilit, radice terra adoperta, Rapi modo. Sequenti anno germinat, tellure abiecta. Semen in ſiliquis. Genera, Bœotium rotundum & dulce. Liothaſion, quod alij Thracium uocant, patientiſſimum hyemis. Cleonæon, in longitudinem porrigitur. Corinthium, ampliſſimum detecta ſtirpe naſcitur. Quo folium leuius, eo ſuauior atq; mitior eſt Raphanus. Dulceſcit ut Rapum frigoribus. Traditur genus unum erucæ folio. Pulices appellantur beſtiolæ Raphanis in naſcentes. Raphanorum radices ligneſcere Theophraſtus eſt auctor. Hæ, ut inquit Palladius, fœminini generis exiſtimantur, quæ minus acres ſunt, & habent folia latiora, leuiora, & iocunde uirentia. Raphanum, ut braſſicam, uitibus inimicũ eſſe conſtat, ut ſi circum ſe ſeratur, diffugiant. Genus ei unum eſt, quod ab Herodoto uocatur Syrmæa. In Aegypto cum cepis & allio pyramidibus condendis præberi ſolitum, Iulius Pollux auctor. Confirmant id & Diodorus, & Plinius, qui ſcribunt ad id opus in Raphanum cepas & allium talenta mille octingenta erogata. Vt mirer Laurentium Vallam, apium, uertiſſe pro Raphano. Sunt e Græcis qui Syrneam apud Iones genus oleris apio ſimilis accipiant. Itemq; pro edulio ex adipe, atq; melle. Sed Syrmeam legi malo, ꝙ Syrneam. Vtq; hinc fortaſſe ferculum nuptiale uulgus Syrmiam corrupte pro Syrmæa dixerit, ex amygdalis, & pulpa gallinacea, & ſaccharo. Nam Hippocrates Surmeam, ſiue Syrmæam, pro ſucci quodam genere. ſeu paſſum, ſeu defrutum id ſit, intelligi uolebat, cum præciperet, quid in uino odorato, Syrmæaue ſumendum eſſet. In compoſitionibus quibuſdam Pauli & Aetij Bacanum inuenio commemorari. Nec quid ea res ſit comperio, præterq; in quodam gloſſemate, ubi ſemen, ſiue nucleum, ſiue mucronem Raphani Bacanum eſſe legebatur. Bacanum Aetius iocinori prodeſſe in cibo, utiq; parti eius uiſceris incuruæ prædicat.

AGRIORAPHANOS.

AGrioraphanos, ab Raphano agria differt auctoribus: ut aliud ſit ſylueſtris Raphanus, aliud Raphanus ſylueſtris: quemadmodum leuca canthe, ab acantha leuce diſtat, id eſt, alba ſpina, a ſpina alba. In quo tamen honeſtius puto nominibus Græcis uti, ꝙ Latinis. De Agrioraphano, & hic, & libro quarto paucis immutatis agituri. Apion, & Iſchada nominando. Nec Theodorum probo, caricam, atq; pirum interpretantem. Falſum eſt & quod ſcribit, inter ſpinas eſſe, quam pirum uocant. Non enim hoc in Theophraſto, quem uertit, legitur. Fefellit hominem, ꝙ auctor ille de Orchi herba ſcribit, ſimilem ei caulem eſſe apio, ſed ſpinoſum. Proinde Plinius, caule inquit ſpinoſo eſt Orchis. Paulus Chamæraphanon quoq; dici hanc exiſtimat, quæ Apios, ſiue Agrioraphanos uocetur. Radicem habet cepæ, ſed ampliorem, uel ut Theophraſtus inquit, aſphodeli, uerum ſquammoſam. Naſcitur in montoſis & aſperis, aliquando & herboſis. Effoditur uere.

D

¶ De Sylueſtri Raphano. CAP. CXXIIII.

ῥαφανὶς ἀγρία

SYlueſtris Raphani, quam Romani Armoraciam uocant, folia ſatiuo ſimilia, & quadamtenus Lampſanam imitantur. Radix gracilis, tenera, ſubacris. Tam folium ꝙ radix in olera recipitur. Excalfacit. Vrinam concitat, æſtuoſus.

BARBARI COROLL.

RAphanos agria, id eſt, Radicula ſylueſtris, & quę Cheria, & in Ponto Arinon, & ab aliquibus Leuce, a noſtris Armoracia uulgo dicitur, fronde copioſiore ꝙ corpore. Laudatiſſima naſcitur Arcadiæ. Seritur in Italia, & Armoraciam uocant ſatiuam, ut inquit Plinius.

¶ De Siſaro. CAP. CXXV.

σίσαρον

SIſarum uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata eſt, & ſtomacho utilis. Vrinam ciet. Et appetentiam inuitat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 5.

SIſer Græci Siſaron appellant. Duorum generum eſt, Satiuum, & Erraticum. Ineſt longitudine Siſeri neruus ut paſtinacæ: qui decoctis extrahitur, magna tamen parte amaritudinis relicta: quæ mulſo in cibis temperata, etiam uertitur in gratiam. Nobilitauit hoc princeps Tiberius, flagitando a Germania omnibus annis ex Gelduba caſtello, quod impoſitum Rheno eſt, ubi generoſitas præcipua: ex quo apparet frigidis locis conuenire. Non prætereundum, quod tradunt, ideo utilem ſtomacho uideri cibum, quoniam nemo tres Siſeres edendo con-

tinuaret. Siſaram Varro, Plinius Siſarum appellat herbam, cuius flore ueſcantur apes: ut in Eryce diſputatum eſt. A

EX M. VERG. COMM.

INter olera quorum radix tantum in uſu eſt Siſer antiquis fuit, nec quæſitam in eo niſi radicis craſſitudinem Plinius, & Columella indicauerunt. Siquidem alter. 12. rei ruſticæ ſuæ libro de ſatione eius agens, iubet paſtinato, ſtercoratoq; loco, & q̃rariſſime ponẽda eſſe paſtinacam, Siſer, & inulam, ut maiora capiant incrementa: Alter naturalis hiſtoriæ libro. 19. e Germania maxime laudauit: quoniam egregiæ generoſitatis, & ampliſſimæ magnitudinis, in frigidiſſima regione naſceretur. Seri hoc non ſemine, ſed bulbis ueteres dixerunt: qui ut in lilio, inula, & aro fit, a reliqua radice auulſi, ad nouam ſobolem in hortis diſponuntur. Fecerunt in hoc genere ueteres etiam ſatiuum, & erraticum: quemadmodum & in paſtinaca, cui congener eſſe creditur, ſi cuncta a ueteribus de eo tradita diligentius obſeruentur. Poterant dici & alia, ſed quæ ab alijs tradita ſunt, ſine deſyderio a nobis relinquuntur.

¶ De Lapatho, & Rumice. CAP. CXXVI.

EX generibus Lapathi, Oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, prædura habens extrema, non niſi in paluſtribus naſcens. Aliud eſt ſatiuum, illi diſſimile. Tertium ſylueſtre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerum. Quartum genus eſt, quod alij Oxalida, alij Anaxyrida, aut Lapathon uocant, ſylueſtri ac exiguo Rumici ſimile, caule non magno, ſemine ſubacuto, rubente, acri, in caule, & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. Crudi illitu, meliceride temporis tractu diſcutiuntur. Sylueſtris & Oxilapathi, & eius quam Oxalida nominant, ſemen ex aqua, aut uino utiliter bibitur, contra dyſenterias, & cœliacorum affectus, ſtomachi faſtidia, ſcorpionum ictus. Quod ſi quis in potu præſumat, nihil moleſti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & ſcabroſos ungues perſanant. Sed antea locus aceto & nitro in ſole perfricandus eſt. Pruritus corporis, decoctum earum ſedat, ſi foueatur, aut in ſolijs balnearum confricetur. Coctæ in uino & inſtillatę, aurium dentiumq; dolorem mulcẽt. Strumas, parotidasq; diſcutiunt. Lienem cum aceto extenuant. Aliqui amoliendis ſtrumis radicum geſtamine utuntur, eas collo appendentes. Tritæ & inditæ, fœminarum profluuia ſiſtunt. Cum uino autem potæ, regio morbo medentur. Calculos ueſicæ comminuunt. Menſes cient. Scorpionum ictibus auxiliantur.

λάπαθον
ὀξυλάπαθον
ὀξαλίδα
ἀναξυρίδα
B

BARBARI COROLL.

LApathum, noſtri Rumicem fere appellant. Radice altiſſima, & inter olera maxime ſingulari: nec enim lateribus craſſiores alias emittit, ſed prætenues. Multicaule hoc olus, ac ramoſum; & cum perfecte adoleuit, figura betæ proximum, corpus carnoſum & madidum: eoq; uel exemptum terræ diu recens. Viuaciſſimum præ cæteris oleribus eſt Lapathum, præſertim ſatiuum. Differt hoc a ſylueſtri, ꝙ ſeſquipedalis ſatiuo radix, breuior ſylueſtri: guſtus tamen gratior ſylueſtri, ſed acrior, ut omnia ſylueſtria ſatiuis collata. Sylueſtre Lapathum, Aetius Centrodes, a pungendo cognominauit, radicem ei ſublongam tradens, Raphano paruæ ſimilem. Quãq̃ porro Lapathum a noſtris Rumex dicitur, proprie tamen Rumex eſt, quem Oxalida, & Oxylapathum Græci nominant, ſatiuo ſimilem, folijs aquoſis, colore betæ candido, radice minima, Cantherinum Lapathum ab aliquibus uocatum. Quidam Oxylapathon ſatiuo ſimilius eſſe, q̃ Oxalida, ſiue Rumicem exiſtimant. Lapathos Democritus pro uenaticis ſcrobibus accæpiſſe dicitur. Theocritus Alapathon uocauit, ab effectu, quoniam exinaniat. Et enim Attici Alapatha, quæ nos inanitiones dicimus, appellant. Pli. li. 20. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

C QVæ a pincipio capitis huius frequens uox auditur, ὀξὺ ὑπόξυ, & quæ ab his compoſita ſunt, ὀξυλάπαθον, & ὄξαλισ, in quibus anceps ad acetum, & quæ acuminata ſunt ſignificatio eſt, cauſam antiquis interpretibus, & latinis medicis dedit, ut omne Rumicis genus uno acetoſæ nomine indicarent: ꝙ ſcilicet ὀξὺ Græci acetum dicunt. Cum tamen quartum Rumicis tantũ genus acido ſapore ſit. ideoq; ὄξαλισ dicta fuerit: qua uoce uinum quod acorem contraxit, & aceſcentem fecem, Græci etiam appellant. Cætera uero omnia ab acuta foliorum magis minusue cuſpide ὀξυλάπαθον, & ὑποξυλάπαθον dicta fuerint. Quod forte miretur aliquis, ſi neſciat late in græcis patere ſignificationem τοῦ ὀξέωσ, id eſt, eius quod illi acutum dicunt: nec tantum indicari ea uoce quæ in cuſpidem, aut mucronem deſinunt, ſed quę celeri motu etiã tranſeunt, & ſubito efficacíq; ſenſu ſentiuntur: quoniã quemadmodũ illa cuſpide mucroneq; ſuo ꝙ primũ penetrant, eodem modo & hæc feſtinata & efficaci actione poteſtatem ſuã exercent. Sic Homerus gladium acutum ſæpenumero dixit. Pindarus uero acutam niuem, non eodem quo gladius modo acutam, ſed gelu, ſenſuq; ſuo in humanum corpus penetralem. Qua uoce Lucretius, & Maro feliciſſime in frigore uſi fuerunt. Eadem ratione Hippocrates etiam καιρὸν ὀξὺν, id eſt, occaſionem non acutam, ſed citiſſime tranſeuntem, & præcipitem dixit. Ob hanc ipſam cauſam acetũ etiam ὄξοσ a Gręcis dictum eſt, ꝙ acore ſuo altius, efficaciſſimeq; in hominis ſenſum penetret, nec ſine doloris aliquo ſenſu ſentiatur. Fuit itaq; in Rumicum nominibus antiquis græcis hæc ratio, ut una eademq; uoce in alijs acidus ſignificaretur ſapor, in alijs acuminata foliorum cuſpis. Ideoq; nos in quibus acidus ſapor ſit, ea deſcriptione uſi ſumus, quæ id indicaret. In quibus autem acuminata eſſent folia, aliquid itidem adiecimus, quo ea ſignificaretur ſpecies. Quodq; hic in quarto genere ait, non oxalida ab acido ſapore tantũ, ſed anaxyrida etiam dici, a foliorum figura accæptum eſt.

De Hippolapatho. CAP. CXXVII.

ἱππολάπαθον

HYppolapathon olus eſt magnum, in paludibus naſcẽs. Eaſdẽm habet uires quas ſupradicta Rumicis genera.

BARBARI COROLL.

D HIppolapathum maius ſatiuo, candidiusq;, ac ſpiſſius. Adiecere nonnulli Bulapathon, radicis tantũ altitudine differens. Sunt qui & Hydrolapathum tradunt, in aqua natum.

De Lampſana. CXXVIII.

λαμψάνη

LAmpſana, quod Romani Napium uocant, ſylueſtre olus eſt. Plus alit ꝙ Rumex, & ſtomacho utilius. Cuius folia cauleſq; coquuntur in cibo.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 9.

LApſanam Græci uocant Lampſanem, Cyma eſt, ſiue Braſſica ſylueſtris, pedali altitudine, foliorũ trium: quæ hirſuta ei ſunt, Napo ſimillima, niſi candidior eſſet flore. Hinc a latinis uocari Napium exiſtimo: in quo tamen Dioſcoridem auctorem ſolum habeo. Lapſanam diui Iulij carminibus, præcipue iocis militaribus celebratam, ait Plinius. Alternis quippe uerſibus exprobrauere, Lapſana ſe uixiſſe apud Dyrrhachium, præmiorum parſimoniam cauillantes. Aliam puto herbam fuiſſe, qua cum lacte uictitauit exercitus. Cara nomine, ut alibi notabimus. Nam radice utebantur eius, non folio. ut ait Hirtius.

EX M. VERG. COMM.

HAec eſt Lapſana illa, qua Plinius ait ad Dyrrachium, uixiſſe Cæſarianos milites, eamque in triumpho Imperatori ſuo iocularibus carminibus exprobraſſe: Vulgare olus, & in Braſſicarum genere. Eam præcæpit Columella prope aluearia ſerendam eſſe: quoniam copioſam ex ea ceram apes colligant: Vulgaremq; dixit, quoniam ubiq; fere naſcitur, folijs non diſſimilibus Braſſicæ, & ut nos uidimus, utrinq; trinis.

De Bunio, Napi genere. CAP. CXXIX.

βούνιον ἀκτίνην ἀνεμόσφορος παράδακρυ

BVnion aliqui Actinam uocant, alij Anemoſphoron, magi Paradachry, Aegyptij Erxonem, Romani Scopã regiã, Aphri Zigar, aut Tẽpſo. Caulẽ emittit quadrangulũ, & in eo folioſos ramulos, tenues,

prętenuibus foliolis et floſculis ſcatentes, longitudine digitali, folia ꝓpter radicē, Apio ſimilia, ſed multo tenuiora, & quæ modo quodam folia tribuli imitentur. Flores anethi, ſemen odoratū, minus Hyoſcyamo. Excalfacit Bunion. Vrinā ciet. Secūdas detrahit. Lieni, renibus, & ueſicę utile. Eo humēti aridoue utunt̄, exēpto radice & caulib. ſucco, ex aqua mulſa. A

BARBARI COROLL.

BVnion, hoc eſt quod noſtri Napum uocant, ut in Buniade meminimus. Quanq; Dioſcorides Scopam regiam uocari Romæ ſcribat. Cæterum alia quoq; Scopa regia eſt, ut in Siderite conſtabit. De qua porro Scopa regia loquatur Plinius uigeſimo primo libro, non leuior inquit odor ei, quam Scopam regiam uocant, quanq; folia eius oleant, non flores, exiſtimandū relinquo. Paulus Aegineta Buniō, a nonnullis Arction appellari ſcribit. Galenus Arcticonē. De Bunio, eadem a Dioſcoride libro quarto, quæ hic legebantur detraximus, qa inutiliter repetita eſſe uidebantur.

De Blito. CAP. CXXX.

BLiton Aegyptij Echlotoripā appellāt, alij Riplā. Romani Blitū, Daci Bles. Olus eſt aluo utile, nullius in medicina momenti. βλῖτον

BARBARI COROLL.

BLitum, ſiue Blitus (Græci etiam Bleton) erumpit ocyſſime, ſemen ut Betæ, corticeum, copioſum, racemoſumq;, ut Atriplici. Radice non una, craſſa, in rectum tendente, ut Beta, & Lapathon, & maxima pars olerum, ſed continuo, multiplici, ac prolixa. Inſipidum, & ſine acrimonia. Vnde conuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Blitum duplex oſtenditur, rubens, & candidum. Apud Ariſtophanem quoq; Blitomamæ, pro ſtolidis accipiuntur: quos Plautus noſter Bliteos appellat in Truculento. Pli.li.20.ca.22 Theoph.lib.7 cap.

Blitea inquit, & lutea eſt meretrix.

Etiamſi corrupte legitur Blittera. Hippocrates Bubleton quoq; nominat herbæ genus: modo mendum in uerbo non ſit. Scio enim & Bolbiton pro fimo bubulo, & Bolbiton pro quodam polyporum genere minuto capi ab Hippocrate, ut Galenus teſtatum reliquit. Sed & Onobleton herba, linguæ ſimilis, Hippocrati, contra fœminarum profluuia in uellere apponitur. B

EX M. VERG. COMM.

MAledicebatur quondā hominum ignauię ex hoc olere, & in accuſanda ridendaue alicuius ſocordia & inutilitate, deſpectiorem Blito uulgus appellabat: tam nullum in morbis, aut ſanitate uſum habet. Edendo herbam eſſe Blitum, Paulus Aegineta in ſexto ait, humereq; in ſecundo ordine et frigere. Palladius in Martio menſe, his uerbis de natura ſationeq; eius tradidit. Hoc menſe Blitus ſeritur, ſolo qualicumq;, ſed culto. Olus hoc neq; runcādum, neq; ſarculandum eſt. Cum ſemel natum fuerit, ipſum ſe per multa ſecula ſeminis ſui deiectione reparabit, ut etiam ſi uelis uix poſſit aboleri. Paulus itidem Aegineta, pręter paulo ante dicta, in primo inter olera Blitum numerauit, coniunxitq; Atriplici: nec quicq; de utraq; aliud dixit, q; humidū eſſe, uentrem deijcere, & parce nutrire.

De Malua. CAP. CXXXI.

MALVAM hortenſiam Pythagoras Antema uocauit, Zoroaſtres Diadema, Aegyptij Cochortem, Magi Lienem capræ, aut muris Vrinam. Satiua eſui longe aptior ſylueſtri. Stomacho aduerſatur. Aluum iuuat, ſed multo magis caules. Interaneis & ueſicæ utilis. Cruda folia cum ſalis exiguo manducata, ægylopas ex melle ſanant. Verum cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra ſalem utēdum eſt. Contra aculeatos apium ueſparumque ictus, illita efficax eſt. Eadem cum oleo trita peruncti, non feriuntur. Vlcera manantia in capite, furfureſq; cum urina ſanat. Sacris ignibus, & ambuſtis decocta folia, tri- μαλάχη ἄνθεμα

Digitized by Google

C taque, utiliſſime ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas inſeſſione mollit. Prodeſt eroſionibus ueſicæ, & inteſtinorum, uuluæ, ſediſcꝫ, clyſtere infuſum. Ius decoctæ cum radice ſua, contra omnia uenena auxiliatur, ſi continuo a bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morſus remedio eſt. Lac euocat. Semen in uino potum, addito Loti ſylueſtris ſemine, ueſicæ cruciatus lenit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.21 Theo.li.9.c.19

MAlua culturæ opera, intra ſextum, ſeptimumcꝫ menſem grandeſcit in arborem, haſtarũ, baculorumcꝫ uſu in Arabia, Mauritania quocꝫ Lixi oppido æſtuario, ad Heſperidũ hortos, & iuxta delubrum Herculis. Duo genera earum ſumma: quę amplitudine folij diſcernuntur. Maiorem Græci Malachen uocant in ſatiuis. Alteram ab emolliendo uentre dictam putant Malachen e ſylueſtribus, cui grande folium, & radices candidæ, Athæa nominatur. Eſt & quæ unicaulis naſcitur, Monocaulos ex facto cognominata. Omne ſolum in quo ſeruntur Maluæ, pinguius faciunt. De Althæa, quæ item Dendromalache, ſiue Anadendromalache dicitur, & Ibiſcus, uolumine tertio diſſeritur. Eſt & Alcea huius fere generis ſeorſum indicanda.

De Atriplice. CAP. CXXXII.

ἀτραφάξισ χρυσολάχανον

ATraphaxin aliqui Chryſolachanon uocant, Romani Atriplicẽ, Aegyptij Ochi. Cognitum olus eſt. Duo eius genera. Sylueſtre. & Satiuum. Coctũ eſtur ut olus. Aluũ mollit. Panos diſcutit, ſiue crudũ, ſiue coctum illinatur. Semẽ cũ aqua mulſa potum, regium morbũ ſanat,

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.20

D

ATriplex, octauo die a ſatu, Octobri menſe prouenit. Radix ei una deſcendit in altitudinẽ, unde fibræ aliæ promantur, ut in Beta. Foliatum habet ſemen, & obductum cortice, numeroſum, racematimcꝫ, ſingulis ramis inſidens. Atriplex & ſylueſtre eſt, & ſatiuum: accuſatum a Pythagora, tancꝫ faceret hydropicos, morboſcꝫ regios, & pallorem. Coquitur difficillime, ac ne in hortis quidem iuxta eum naſci quicꝫ, niſi languidum, culpauit. Addidere alij plurimas ægritudines ex eo gigni, nec niſi aqua ſæpius mutata coquẽdum. In Italia difficulter id naſcebatur. Sylueſtri capillos tingebant. Atreplexũ ueteres, nõ Atriplicẽ uocaſſe perhibent: ab grȩco nomine potius, cꝫ ab atrore, ut arbitror. Hippoc. etiã Adraphaxin appellat: poſt Atraphaxin dixere Atticis, d, literam in, t, mutare amantibus: ut facit Ariſtot. qui entelechiam, pro endelechia uſurpauit, ut Lucianus autor eſt. Quibus porro Atriplex idẽ uidet̃ eſſe cum eo genere qđ Spinacia uulgo dicimus, & Græci recentiores Spanachia, fallunt̃ apertiſſime. Si quẽ porro uocabulum id parum delectat, Atriplex Hiſpanienſis nominetur. Et Hercule fieri poteſt, ut inde profectum ſit ad nos olus, ieiunijs aptiſſimum, nec ueteribus (ut conijcio ac demiror) compertum.

EX. M. VERG. COMM.

IOcatus ex hoc olere quondam in fabula quæ Equites inſcribitur, græcorum omnium comicorum lepidiſſimus Ariſtophanes, eſt, falſi Atriplicis olere, ab oratoribus Athenienſes impleri in concione dicens: compoſitocꝫ ex olere, & mendacio nomine, quæſitam in populo uulgari ratione gratiam, & credulæ plæbis irritam bonorum ſpem ſimul deridens: non aliam ob cauſam, cꝫ quia uulgare hoc olus eſt, nullamcꝫ habet maiorem utilitatem: qualia hominum mendacia ſunt, ubicꝫ omnibus in promptu paratacꝫ, & inutiliter plærumcꝫ euadentia: quod olus hoc etiam habet in tertio refrigerandi ordine, per aluum celerrime deſcendens. Quæ tota ſpei fortuna eſt: ſiquidem in ancipiti poſita, quantumuis leui pulſu & ſtrepitu tota perit & euolat. Sationem Atraphaxis docuit Columella libro. 12. his uerbis. Cherephilum, itemcꝫ olus Atriplicis, quod græci uocant ἀτράφαξιν, circa calendas octobres obrui oportet, non frigidiſſimo loco. Nam ſi regio ſæuas habet hyemes, poſt idus februarias ſemine diſſerenda ſunt, ſuacꝫ ſede partienda. Papauer, & Anethum eandem habent conditionem ſationis quam Cherephilum, & Atraphaxis. Cur autem Chryſolachanon etiam, id eſt, aureum olus quondam diceretur, facilem habet conjecturam: quoniam luteo flore ſit, ideocꝫ ab auro nomen inuenerit.

Digitized by Google

¶ De Braſſica. CAP. CXXXIII.

A κράμβη

CRamben Romani Braſſicam uocant. Ea aluo eſt idonea, ſi modo leuiter feruefacta edatur. Nam percocta aluum ſiſtit. Sed multo magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. Stomachum autem male habet. Acrior eſt æſtiua. In Aegypto propter amaritudinem non eſtur. Cæcutientibus, et tremulis eſſe, prodeſt. Summo cibo ſumpta, crapulam diſcutit, & uini noxam reſtinguit. Melior ſtomacho Cyma, ſed acrior, & ad ciendum urinam ualidior. Ea condita, ſtomacho inimica eſt. Aluum conturbat. Crudus ſuccus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit. Cum uino quoq; epotus, uiperarum morſibus auxiliatur. Cum fœno græci farina, podagris & articulorum uitijs illinitur. Prodeſt & ſordidis ulceribus, & uetuſtis, illitus. Caput purgat naribus infuſus. Menſes extrahit cum loliacea farina inditus. Folia per ſeſe, aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus, tumoribuſq;. Epinyctidas, ignem ſacrum, lepraſq; ſanant. Carbunculos ex ſale rumpunt. Fluentes capillos retinẽt. Cocta, addito melle, aduerſus depaſcentia ulcera, gangrænaſq; ualent. Lienoſiſq;, ex aceto cruda proſunt. Manſa deuorato ſucco, retuſam uocẽ inſtaurant. Decoctum eius potu, aluum & menſes ciet. Flos poſt conceptionem in peſſo ſubditus, partus ſpem adimit. Semen eius, præſertim (B) quæ in Aegypto naſcitur, potum, tineas repellit. In antidota cœliacorum additur. Faciei cutem, lentigineſq; expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci uetuſto excepti, diuturnos laterum dolores mitigant.

BARBARI COROLL.

BRaſſicam, antiqua Græcia, non Cramben, ſed Raphanon appellabat: quod & Ariſtoteles, ut Iulius Pollux inquit, et Theophraſtus fere ſequitur. Crambe quaſi Coramble dicta exiſtimatur: ꝙ pupulas oculorum, quas Græci Coras uocant, hebetet, autore Columella. Sed & ipſi quoq; Attici Corambem dicunt eam. Dederit hoc locum prouerbio fortaſſe, repetitã Braſſicam, nedum nocere, etiam occidere. Græci toſtam carnem Crambaleam uocant, Athenæus autor. Braſſica, ut Varro inquit, dicta quaſi paſſica, ꝙ ex ſcapo minutatim præſiccatur, & paſſa fiat. Die a ſatu decimo ſe oſtẽdit Braſſica. Digeritur a Theophraſto in genera maxime tria. Syluestris, cui folium æquabile, paruum, rotundũ, multiplex: ramoſæ, ſucco aſpo, medicato, ad detractiones per aluum ꝑcipuo. Secundum Criſpæ: quę & amplitudine folij, & bonitate ſucci pręfert omnibus. Tertium Leuis appellatę. Nonnulli addidere Quartũ, cui ſemen deterrimũ, aut omnino nullum. Cato quoq; tria facit diſcrimina. Vnam extẽtis & grandibns folijs, caule magno: propterea Cauloden uocatam, aliquando Septembrinã, ab alijs Eleada. Alterã criſpo folio, Selinada nominatam, a ſimilitudine foliorũ Apij: quã & Apiam cognominant, alij Cliuaculã. Tertiam proprie appellatam Crambem, minutis caulibus, folijs tenuioribus, & ſimplicibus, denſiſſimiſq;, ſed amariorem, leuiorẽ, tenerã, quæ ob id & Lenis dicatur. Sed de ſylueſtri Braſſica ſuo loco agemus. Athenæus tria inquit Braſſicę ſunt faſtigia. Primũ Halmyris: quã & pręfert omnibus, pręſertim in Eretria, & Cumis, & Epheſi, & Rhodo, & Gnido genitã. Secũdũ Liophyllos, a foliorũ lęuore dictum, ubiq; naſcẽs. Tertium Selenuſia, folio criſpo, et Apij ſimilitudine, a qua & nomẽ habet. Hęc naturæ, illa ganeæ diſtinctio. Tritiana magnitudine ac ſapore ꝑcipua, cui pedale aliquãdo caput. Dein Cumana ſeſſilis folio, capite patula: mox Aricina, altitudine nõ excelſior, folio numeroſior ꝙ tenuior, cuius ſub omnibus pene folijs fruticat cauliculus peculiaris. Ideoq; utiliſſimũ genus exiſtimat. Pompeianę, in oppido Cãpanię. Pompeijs ꝓcerus caulis, ab radice gracili, intra folia craſſeſcens, Rariora hęc, anguſtioraq;, ſed teneri

Theo. li. 7. c. 4
Pli. li. 20. ca. 9.
Cato de re ruſtica. ca. 156. 157

C tas in dote, frigora non tolerat. Sabellicę uſq; in admirationem criſpa ſunt folia: quorũ craſſitudo ipſum caulem extenuat, ſed dulciſſima perhibentur ex omnibus. Non pridem ante Columellam ſubiere Lacutures, a loco dicti, quo lacus Turni, ſiue ut Plinius ſcribit, lacus Turonis fuerit, conualle Aricina, capite prægrandes, folio innumero. Alij in orbem porrecti. Alij in latitudinem toroſi. Nec plus ullis capitis poſt Tritianos, et Cyma nullis ſerior. Hoc genus quidã interp̃tant̃ q̃d mõ Capitios coles, & in Hiſpania Murtianos uocãt. Brutiani, frigoribus alunt̃, grandes folijs, caule tenues, ſapore acuti. Addunt̃ ijs Silirenſes, Tiburtini, Stabiani, Parthenopęi, q̃ ſunt hirſuti. Veſuuini, q̃ ſunt amari, nõ ſine ſuauitate. Marrucini, rubent paucis folijs. Signini breuiores, craſſiores, ſapidiores Cappadocę folijs, caule pene nullo, frequẽtibus tunicis, & contra frigus muniti, priuſq; in florem exeant, ut uix prima folia diſcernantur hyeme. Cuicũq; generi pruinæ plurimũ ſuauitas conferunt. Suauiſſima ex omnibus eſt Cyma. Eſt aũt Cyma q̃dã ipſorũ caulium, delicatior teneriorq; cauliculus, quem a prima ſectione, proximo uere præſtant. Græci Cyema, quaſi partũ eius uocant. Nos & Cymas, & Cymata uocamus: nec in Braſſica mõ, ſed in Raphano, & alijs cõpluribus: q̃q̃ abſolute Cyma, nõ niſi de Braſſicę fructu capit̃. Palladius Quymã uocat, et ſemel opere in toto Plinius. Poſt Cymã æſtiui, autumnaleſq; cauliculi, mox hyberni, tũ deinde iterum Cymæ, nullo æque genere multifero, donec ſua fertilitate cõſumatur. Omnibus oleribus anteponit Cato Braſſicã: ꝓpterea, ut inquit Varro, nomine oleris Braſſica intelligitur. Vites ad Braſſicã aſſitæ diffugiunt, introrſumq; in fundum ſe declinant: quo argumento uſus Androcydes, cõtra ebrietatem ualere Braſſicam dixit. Tãta eſt inter plantas quoq; diſcordia. Hinc Neſtor in eo libro, qui Alexicepos inſcribitur, olus hoc ex lachrymis Lycurgi, a Libero patre uitibus adalligati, natum prodidit. Braſſicæ decoctę aqua, nihil æque fetet humi effuſa, cruſtæ ſi occupent intus uaſa calidaria, in tantum, ut non ſit eas auellere: ſi Braſſica in ijs decocta fuerit, abſcedũt. Coles capitatos, uulgaris ſermo, Scapitos appellat, antiqui Lacuturres, et Tritianos, ut conijcio. Ex ſemine uetuſto Braſſicę naſci aiunt Rapam, & contra ex Raporum Braſſicam. Nobilitauit Braſſicam Ionia, per eam iurando, quaſi p aliquem Deorum: ut Zeno Citeius ſtoicę familię caput, per Capparin, Socratis credo æmulatione deierantis per canem. Ob id & mantin, ceu uatem quandam ab Hipponacte Braſſicam

D uocari, teſtis eſt Athenæus: qui & puerperis in Attica regione amuleti cuiuſdam loco Braſſicã apponi ſolitam commemorat. Nomen oleris commune quidem eſt quibuſcumq;, Lachanum apud Græcos, priuatim tamen Braſſicæ tribuitur. Ab olla dictum Olus, teſtis eſt Varro: ut eo uideatur poeta Veronenſis alludere cum cecinit, non olera Olla capit. In quo ſciamus obiter, non pro uaſe in eo uerſu capi Ollam, ſed nomen eſſe uiri proprium, quod ignorãtes fere grammatici, delyrant: Quemadmodum & in eiuſdem poetæ uerbo, Mentula.

EX M. VERG. COMM.

AVtor omnibus, ut credimus, poſt ſe Theophraſtus fuit, ut Braſſicæ, quæ edendo eſt, pręcipuam diuiſionem triplicem facerent: nec aliter, ſi conferantur ueterum latinorum cum eo in hac parte cõmentaria, rem diligenter intuentibus uidebitur. Nihil enim octauo de plantis libro, de olere hoc ab eo dictum, non iiſdem uerbis, Romana breuitate a Marco Catone ruſticarum rerum capite centeſimo & quinquageſimo ſeptimo redditum eſt: & poſt Catonẽ a Plinio naturalis hiſtoriæ.19.cap.7. Quæ ideo non repetuntur a nobis: quoniam quæ tria a Dioſcoride numerantur hoc loco Braſſicæ genera, ſatiuæ, agreſtis, & marinæ, aliam diuiſionis rationẽ habent. Siquidem illæ ex ruris, hortorumq; diſciplina, & ad uſum ſanitatis in paſcenda familia ab autoribus illis traditæ fuerunt: hæ diuerſis locis naſcentes, ad medicinam docentur. Oportet itaq; in priore illa Braſſica, & quam ſatiuam hic dixit, tria illa Theophraſti, Catonis, & Plinij genera collegiſſe. Omnium enim pares uires ſunt. Tum agreſtem, & marinam illis adijcere ſponte ſua, alijſq; locis, & ad medicinam tantum naſcentes, & quæ non aliunde q̃ ex ſimilitudine aliqua in familiam & nomen Braſſicarum uenerunt: quales plantæ aliæ multę, deficientibus proprijs appellationibus, quibus indicarentur, gentiũ adoptione, nomen, & dignitatem inuenerunt. Vidimus nos marinam Braſſicam, nihil præter florem ſimile ſatiuæ habentẽ, eadem figura qua a Dioſc. deſcribitur, tenuiſſimis, & in longitudinem porrectis folijs, qualia in Salice ſunt, pediculis pendentibus, & in longis ramulis per interualla binis deinceps diſpoſitis. Hanc in antiquiſſimis gręcorum codicibus a Romanis legimus marinum Codiculum uocari. Agreſtem Plinius Erraticam etiam nominat, cõmuni ſylueſtribus cunctis appellatione. Quæ enim græci ἄγρια dicũt, erratica plærũq; latini appellauerũt. Non relinquendum illud etiã, q̊d ad grę corũ in hoc olere appellationes pertinet: quam poſteriores in ea gente Cramben dixerunt, antiqores Raphanum dixiſſe. Teſtatur id Theophraſtus libro de plantis octauo, qui non alio q̃

Raphani nomine ꝓ Crābe utit̃. Verba eius ſunt. τὴν δὲ ῥαφάνου τριχῆ διαιρουμένης. &c. Nec multo poſt, ἰδίως δὲ ἡ ῥάφανος ἔχει. Itemqꝫ lib. 2. de cauſis plātarū. καθάπερ ἡ ἄμπελος τῇ τῆς δάφνης καὶ τῇ τῆς ῥαφάνου. Quę oīa nō de Raphano, quę Radicula nūc eſt, ſed de Crābe, quā Braſſicā noſtri nominā̃t, ab eo dicta fuerunt. Idem, & longe certius Ariſtoteles lib. 5. de animaliū hiſtoria, ꝗ loco de erucis in Braſſicis naſcētibus his agit uerbis. αἱ δὲ γίνονται ἐκ τοῦ φύλλων τοῦ χλωρῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου ἣν καλοῦσι τινὲς κράμβην. Qđ eſt. Naſcunt̃ et alię ex uiridibus folijs, p̄ſertimqꝫ in Raphano, quā Crambē aliq. i. Braſſicā nominā̃t. Actum de tota hac re lōgius a nobis eſt, ut intelligerent legentes, quanto periculo huiuſcemodi docent̃, niſi res prius ꝙ uoces cognouerit aliqs: & ſcirent, qui medicinam profitentur, poſſe aliqn̄ fieri, ut Raphanū ꝓ Braſſica in antiquiſſimis græcorum ſcriptoribus inueniant, qualis Hippocrates eſt: oporteréqꝫ in ea uoce, non Radiculam quæ nunc græcis & latinis Raphanus dicitur, ſed Braſſicæ olus intelligi. A

De Syluestri Braſſica. CAP. CXXXIIII.

SYlueſtris Braſſica, quam Romani Ruſticā appellant, maritimis prę ruptiſqꝫ locis, magna ex parte gignitur. Satiuæ ſimilis, ſed candidior, hiſpidiórqꝫ, amara. Cuius Cyma ĩ lixiuio cocta ori nō inſuauis. Folia illitu uulnera conglutinant. Et inflammationest, umoreſqꝫ diſcutiunt. κράμβη ἀγρία

BARBARI COROLL.

BRaſſicam ſylueſtrem, Græci medicantes Ceram quoqꝫ nominant: nos Erraticam. Quanqꝫ ſciendum, Ceram genus Raphani a Plinio accęptū, non Braſſicæ. Hanc alij Petræam uocāt, inimiciſſimam uitibus. Sunt qui Colem ſyluaticum appellent. Sylueſtris laudes imēnſo plus prędicat Cato ꝙ ſatiuæ. Folia ſylueſtri leuia, rotunda, parua, & ut Plinius inquit, bina, ſed denſiſſima, & plurima, plantis oleris ſimilior. Inter ſylueſtres Braſſicas & Lapſana eſt, ut diximus: itē Sandix, & Iaſione, & Enthuſicon, ſiue ut alij codices, Anthriſcon. De Petræa Theophraſtus, ſi modo hæc eſt quam ſupra diximus, circa Pſophidem naſci ſcribit optimā, numeroſamqꝫ. Alibi non Petræam, ſed Petræum uocauit. Alioquin & Capparis Petræa quandoqꝫ dicitur. Nā Petrophyes Aizoum eſt, ut Empetron Saxifraga. Theo. lib. 7. capite. 4. 5. B

De Braſſica marina. CAP. CXXXV.

MArina Braſſica a ſatiua prorſus abhorret, ꝙ folia ferat rotundæ Ariſtolochiæ, prælonga, tenuia. Singula a ramulis rubentibus exeunt, ſingulari ut Hędera ſtilo. Habet lacteum ſuccum, ſed paucum, ſalſo guſtu, & aliquantum amaro, pingui compage. Hærba in totum ſtomacho inimica, acris. Vehementiſſime aluum ciet, in cibo cocta. Coquitur, propter acrimoniam, cum pingui carne. κράμβη θαλάσσια

BARBARI COROLL.

BRaſſicæ marinæ cauliculos quidam Halmyrida uocari putant, quoniam niſi in maritimis non proueniat. Nauigatione quoqꝫ longinqua, uiridibus aſſeruatis ad transferendum. Plinius hanc marinum Olus, eſt ubi appellarit, recentiores græci Thalaſſocramben.

De Beta. CAP. CXXXVI.

BEta duorum generum eſt. E quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrem ſiſtat. Quod magis radice eius pręſtatur. Candida aluo utilis eſt. Vtraqꝫ tamen propter nitroſum humorem quem habet in ſe, noxij ſucci eſt. Vnde ſuccus earum, cum melle naribus inditus, caput purgat. Aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorū, furfures, lenteſqꝫ deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis folijs uitiligines nitro antea perfrictas, alopeciarū inanitates, atqꝫ depaſcentia ulcera, illini prodeſt. Eruptionibus papularū, igni ſacro, ambuſtiſqꝫ, cocta medet̃. πεύτλον

BARBARI COROLL.

BEta culturæ quadam ratione incrementum capeſcit arboris. Seritur circa menſem maium, Pli. li. 19. ca. 8.

Digitized by Google

C ſicut omnia, quæ gręci uocant Epiſpora: quod genus etiam ſementis primæ nomen habet: etiam ſi alio quoq; ſata menſe proueniant. Ideoq; Beta æſtate, ſexto die naſcitur, hyeme decimo. Peculiare in Beta eſt, ut non continuo ſingula ſemina producat, ſed anno interim ſequenti, ſępe tertio. Radix Betæ unica, longa, recta, carnoſa, guſtu iucunda, & nonnullis grata cibo uel cruda. E lateribus aliæ item craſſæ, modo ſingulæ, modo binæ, ternæq; funduntur. E quibus fibræ cohęrentes alligant. Cortex neq; craſſus, neq; Raphani modo extricabilis, ſed Oluſatro ad quendam modum ſimilis. Semen integitur cortice. Folio Beta uiret, pede candicat, figurã, b, literę cum deprimitur, ab olitoribus refert, unde nomen. Beta hortenſiorũ leuiſſima eſt. Græci pręferunt ex Aſcra ubiq; candidam, parciſſimi ſeminis, appellantes Siculam. Noſtri Betę gña faciunt, uernũ, & autumnale: q̃q; & iunio & ianuario feratur. Medici Betam ĩnocentiorẽ, quã olus eſſe indicauere, ut inquit Diphilus. Quamobrẽ appoſitas, non nemini deguſtare etiã religio erat, utq; ualidis potius in cibo eſſent. Gemina huic natura, & oleris, & capite ipſo exilietis bulbi. Neq; alij hortenſium latitudo tanta, ut in lactucis, cum cœperit colorẽ trahere, impoſito leui pondere, in binos pedes aliquando ſe pandendo. In Circeienſi agro ampliſſimę ꝓueniunt. Vini ſapor in dolio corrumpitur Braſſica, ſed odore Betę folijs demerſis reſtituit̃. De alia porro Beta ꝓprie ſylueſtri dicemus in Limonio. Gręci Betã modo Seutlos, ſeu modo Teutlos uocant. Hippocrates Tetytlon (ut arbitror) niſi corruptus locus eſt in eo libro, q de mulierũ natura inſcribitur. Aliud uidetur genus eſſe Teutlis, ut Athenæus inquit, ex Diphili comici ſententia. Nam duo fuere Diphili: medicus, qui & Siphnius cognominatur: & comicus. Hic imperitum quendam in comœdia deſcribit, taxans ꝙ Teutlon Teutlida nominaret. Eudemus quatuor Betæ facit genera. uulſile. ſurculoſum. populare. candidum. Betam gręci, ouillum Corium uocant: unde Bætylus is lapis appellatus eſt, quem pro Ioue Saturnus uoraſſe fingitur. Monſtratur & ſaxum hoc nomine, ad Iuliopolin in Syria, proxime Libanum montem. Eſt & auicula, quæ uocatur Betylus, olim dicta Detylus.

EX. M. VERG. COMM.

QVotquot hactenus de Beta notiſſimo omnibus olere, aut in hiſtoria, aut medicina aliq̃d tradiderunt, omnes duo genera eius fecerunt, colore alterum ab altero diſtinguentes.
D Theophraſtus lib. s. ἐυχυλότερον δὲ καὶ τῶν τεύτλων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, καὶ ὀλιγοσπερμότερον ὃ καλοῦσι τινὲς σικελικόν. Quod eſt. Meliore autem ſucci copia in Betis candida q̃ nigra eſt: pauciore etiam ſemine, quam Sicelicam aliqui uocant. Plinius. 19. uolumine a Theophraſto accepta eadem, his reddidit uerbis. Eius quoq; a colore duo genera græci fecere, nigram, & candidam, quam præferunt, parciſſimi ſeminis: appellantq; Siculam. Paulus Aegineta etiam in ſexto, candidam nigræ antepoſuit. Athenæus præterea in tertio Dipnoſophiſtæ, candidam nigræ prætulit: ꝙ ſimul aluum mollit, & ſtomacho accomodata eſt: quod non facit nigra, quæ adſtringendi uim habet. Et ne longiores ſimus, nullus non de Beta agens, diſcrimen eius oleris hoc tradidit: & nihilominus præter Theophraſtum, nullas diſcriminis eius alias notas aliquis oſtendit, quibus cognita in frequentiore uſu eſſet: & is non quod ad colorem pertineret, ſed quod ad uires, bonitatemque ſucci, & exiguam ſeminis copiam. Solus Columella, quod hactenus legerim, in carmine ſuo facilem coloris huius in Betą cognitionem indicauit, dicens. Sic & humo pingui, ferratæ cuſpidis ictu. Deprimitur folio uiridis pede candida Beta. pedem candidum, radicem appellans, quæ facilis cognitu, nota omnibus cum feretur & uelletur erit. Quæ enim nigra radice erit, agreſtis Beta habebitur: ideoq; in uetuſtioribus & melioribus aliquot græcis, a principio huius capitis legitur, non ut Barbarus uertit τεύτλον μέγα, quod grande ſignificat, ſed una tantum mutatą litera, μέλαν καὶ ἄγριον, quod nigrum indicat & ſylueſtre. Hæc enim candidæ comparata, agreſtis a græcis habebitur: non quam Plinius uiceſimo libro cap. s. Limonion, aut Neuroides a quibuſdam uocari ait. De qua hic ipſe ſcriptor libro quarto folia Betæ ſimilia habere tantum dicet.

De Portulaca ſylueſtri. CAP. CXXXVII.

ἀνδράχνη ἀγρία

SYlueſtris Portulaca, quam aliqui Aizoon ſylueſtre uocant, alij Telephion, Romani Illecebram, aliqui Portulacam, Aphrimœmöen, Daci Lax, Aegyptij Mochmutim. Folijs puſillis, ad ſatiuam accedentibus, hirſutis, latioribus. Naſcitur in petroſis. Nonnunquã in hortis. Folia Oleę habet, minora multo, plura & tenera, rubentes cauliculos, ex u-

Digitized by Google

na radice multos, in terra ſeſſiles, qui manducati bonum ſuccum pariunt, uiſcoſi, & aliquantum ſalſi. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Diſcutit ſtrumas, cum axungia illita. A

BARBARI COROLL.

ANdrachne ſylueſtris, de qua hic agit, genus eſt Aizoi, ut quarto uolumine conſtabit, ubi Dioſcorides hanc herbam fere iiſdem uerbis demonſtrat. Naſcitur breuiore cacumine, quam minus Aizoum: quod in muris, parietinisque prouenit: cui & ſimilis oſtenditur. Colligi hanc & cibi cauſſa conſtat. Habentur & alia duo genera ſylueſtris Andrachnes, hoc eſt, Portulacæ nomine, ut in Telephio, & Pepli diximus. Telephion in Theocrito, ſunt qui folium papaueris accipiant, ad explorandũ amorem crepitu adhiberi ſolitũ, qui luſus fere puellaris erat, ut inquit Pollux, etiamnũ ex Lilio. Non deſunt qui ſui generis herbã intelligant, ſucco ſeminis ſanguineo, foliis Loti ſatiuę, ſiliqua Pampini modo intorta. Alii miſcellam quandã eſſe putant Telephion, quæ corporis partibus impoſita, ſi cutis rubeſcat, indiciũ amoris eſſe, ob id Philtron quoque dici: ſin accendatur, & exulceretur, odii. Ego Telephion Theocriti eãdem eſſe cum ea de qua hic agitur exiſtimo, quippe cui excalfactoria & ulceratoria uis inſit. Pli.li.25.ca.13.

¶ De Portulaca. CAP. CXXXVIII.

POrtulacæ uis adſtringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque, cum polenta imponitur. Ardoribus ſtomachi, ſacro igni, ueſicæ doloribus auxilio eſt. Commanducata, dentium ſtupores ſedat. Stomachi & inteſtinorũ æſtuationem, fluctionesque mulcet. Renes & ueſicam adiuuat, etiamſi eroſionem ſentiant. Veneris impetus exoluit. Succus epotus ſimili effectu prodeſt, in febribus ualens. Contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dyſenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia ſanguinis, percocta efficax eſt. Item cõtra ſepis morſus. Ocularibus medicamentis utiliſſime commiſcetur. Interaneis fluctione laborantibus, atque uuluarum eroſionibus infunditur. Contra dolores, quos æſtus excitauit, caput ex roſaceo & oleo fouetur. Eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. Vulneribus quæ ad ſyderationem ſpectant, ex polenta illinitur. ἀνδράχνη B

BARBARI COROLL.

POrtulaca exit poſt Cucurbitam, Ianuario menſe, ut Theophraſtus inquit, ſeritur. Hippocrates Portulacam fluuiatilem dicendo, uidetur recentem, & non inueteratam intelligere. Fluuiatilis inquit Portulaca refrigerat, inueterata excalfacit, atque purgat. Theoph.li.7.

¶ De Aſparagis. CAP. CXXXIX.

ASPARAGVS, quem aliqui Petreon, alii Myacantham, alii Myon uocant, uulgo notus eſt. Huius cauliculi in cibo, uentrem emolliunt. Vrinam cient. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. Cum uino autem phalangiorum morſibus auxiliatur. Si decocti ſuccus ſuper dente contineatur, eius dolori medetur. Semen ad eadem ualet. Canes, ut aiunt, ſi decoctum bibant, emoriũtur, Aſparagum etiam naſci prodiderunt, arietis cornibus contuſis, atque defoſſis. Quod, quantum equidem ſentio, plane a ueritate abhorret. Is tamen Aſparagus multis ramis fruticat, foliis feniculi, numeroſis, radice rotunda, grandi, tuber habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores ſedant. ἀσπάραγος

Digitized by Google

C Aſſus autem, coctuſue, urinæ ſtillicidium, difficultatemq;, ac dyſenterias, mitigat. Radix cum uino, aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Cum ficis, aut ciceribus ſumpta, regium morbum ſanat. Coxendicis cruciatus, ſtranguriamq; leuat. Alligata radix, aut hauſtum eius decoctũ, concæptum adimit, & ſterilitatem adfert.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.8. ASparagus, uel ab aſperitate, ut inquit Varro, uel quoniam ita Græci nominẽt, Aſpharagos a Theophraſto dicitur. Ipſum quoq; guttur a quibuſdam Aſpharagus uocatur. Ab Appione tamen grãmatico, non Aſpharagus, ſed Spharagus. Corrudã noſtri appellant hanc herbam. Spinoſi ſunt Aſparagi ex toto fere, ut ſcorpius, unde Scorpiones quoq; a Columella fortaſſe nominãtur: quamq; Aſparagus cognomẽto Scorpius, ſiue Scorpio aliud genus eſt, ut in Scorpio de herba diſputabitur. Poſt æquinoctium autumni flos exit e quodam folliculo ſecundum aculeos. Aſparagã uero Theophraſtus pro planta ipſa uidetur accæpiſſe, aut etiã pro loco, ubi ſatus eſt Aſparagus: eodem etymo fere quo apud nos Cepina, Rapinaq;. Theodorus Corrudagine quaſi aliud ꝙ Corruda genus interpretatur. Cato certe ad eundem modum Corrudam, quo Cepinam & Rapinã accipit. In arundinero inquit Corrudã ſerito, unde fiant Aſparagi. Exit uere caulis cibo idoneus: tum ſcabreſcit, & proceſſu in florem abit: qui nõ ex ipſo tantum, ſed ex prioribus erumpit. Non enim caulem habet annuũ. Hæc ueteres, qui Altiles Aſparagos non uidentur nouiſſe. Corrudam Attici, non Horminon (aliud enim eſt) ſed Orminion, & Ormenon potius, aliqui Libycum Aſparagũ dixere, utiq; ſylueſtrem qui poſt inuẽtos Altiles, proprie Corruda eſt. Corrudæ iterũ ſpecies duæ, candoris ſolo diſcrimine. Candidiori efficacior uis tribuitur. Iulius Pollux ſylueſtrem Aſparagida ſcribit uocari: ſatiuũ, Ormenon. Serunt ſpongiis hortenſes Aſparagi. Ita eñ Radiculæ Altiliũ uocantur. Vellũtur prætereꝗ primo anno radicitus, alioquin decerptis ſtirpes præfractæ angunt, & quaſi excæcãt oculos ſpongiarũ, nec patiuntur Aſparagũ mitti: ſpongiæ poſt quadrageſimũ diem inter ſe implicantur, &

D quaſi unitatem faciunt: poſt annos aliquot transferunt fertilitate in decenniũ durante. Serũtur & ſeminibus paxillo dimiſſis. Viret thyrſo, ſiue ſtilo primũ emicante: qui caulem educens, tempore ipſo quo faſtigatus eſt, in thoros ſtruitur. Nullum iis gratius ſolum ꝙ Rauenæ fuit, quæ gloria in hodiernũ quoq; manſit ei terræ. Nomen porro Aſparagi generale eſt: ut Betæ, Blito, Lactucæ, Atriplici, Maluæ, Rapo, Sinapi, Radiculæ, Pyrethro, Braſſicæ, Naſturtio, Bryoniæ, Lauragini, ut in omnibus iis alia res Aſparagus, alia frutex ſit. Errant qui Corrudã pro eo capiunt, quẽ medicorum officinæ Lupulum cognominãt: foliis apertiſſime reclamantibus, quæ in Corruda capillamẽti modo tenuata, in Lupulo Bryoniæ ſimilia, paulo aſperiuſcula. Caulis ei ſpinis horret, cacuminibus tamẽ, & Corrudæ modo in torulos turbinatis. Flores habet foliaceos & candidos, qui fere allium, uinũq; ſubolent. Hanc Græci uulgo Bryton uocant, a Bryoniæ ut puto ſimilitudine. Bruſcandulam, quaſi bryon ſcanſile, rura dicunt. Aut hæc oĩno, aut non abſimilis huic herba eſt, qua occidentis populi Ceruiſiam ſuã maceratis humore floribus cõmendant, ſapore quodã uini, Habiolam, ſiue Habillam Gallice uocantes, Humulũ, & Tholophin Germani. Ego Lupum ſalictariũ a Plinio dictam cenſeo. ſubit enim, ſcanditq; ſalices, & arbuſta omnia, circũuoluendo ſe complectitur. In Flaminia quoq; Lupus reptitius uulgari nomine uocatur hodie. Herbarũ inquit ſponte naſcentiũ, quibus utimur in cibis, in Italia pauciſſimas nouimus, Fraga, Tanum, Ruſcum, Batin marinam. Batin hortenſianã, quam aliqui Aſparagum uocant Gallicũ: præter has Paſtinacã pratenſem, Lupum ſalictariũ: eaq; uerius oblectamenta ꝙ cibos. Habetur & aliud quoddã genus, ut idem Plinius teſtatur, incultius Aſparago, mitius Corruda, paſſim etiã in montibus naſcens, refertis ſuperioris Germaniæ campis. Nam quod in Neſide Campaniæ inſula ſponte inquit oritur, optimũ exiſtimatur.

a plinio. lib. 21. cap. 15.

EX M. VERG. COMM.

VIx credat aliquis, ꝙ multa in notiſſimo olere toto hoc capite mutata, corrupta, & addita fuerint, quæ nouiſſe legentes inutile penitus non fuerit. Eſtq; illud ante omnia ſciendum, de agreſti Aſparago omnia hæc a Dioſcoride dici. Ideoq; a principio ſtatim Petræus, id eſt, in petroſis naſcens dictus eſt: ut ea additione ab Altili, quem in hortis conſitum, ſolæ nouerunt diuitum menſæ, diſcerneretur. Nec tantũ Petræus illic legitur, ſed in aliquot græcis ἄγριος, id eſt, agreſtis etiã inuenitur. Indicantq; id manifeſte quæ ſequũtur appellationes, Myacantha, & Orminion, quæ omnes in agreſti Aſparago a Plinio numerãtur. Habetq; Myacantha cauſſam &

originem nominis ex Ruſci appellationibus: ut in eo indicabimus. Orminion autem a nobis dictum eſt, quod myon in impreſſis codicibus legebatur, nulla ſignificatione: inſtauratusq; locus Plinij, & aliorum auctoritate merito a nobis eſt. A

De Plantagine. CAP. CXL.

ARnogloſſon, alij Arnion uocant, alij Probation, alij Cynogloſſon, alij Heptapleuron, alij Polyneuron, Magi Eurechnemona, Aegyptij Aſonth, Romani Plantaginem, Hiſpani Theſaricam, Pœni Atijrcon. Duo eius genera. Minor, folia habet anguſtiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora, caule anguloſo, in terra ſeſſili, floribus pallidis, ſemine ſummis caulibus emicante. Altera maior & uirentior, latis conſtans folijs, olerum generis. Cuius caulis cubiti altitudinem petit, anguloſus, ſubruber, a medio ad uerticem tenui ſemine circumdatus. Radicibus nititur teneris, hirſutis, candidis, digitum craſſitudine æquantibus. Naſcitur in lacunoſis, ſepibus, & locis humidis. Multo utilior magna eſt. Vim habent folia exiccatoriam, conſtringentem. Quare omnibus malignis ulceribus, & fluctioni opportunis, atq; elephanticis, ſordidisq; illita proſunt. Profluuia ſanguinis, ulcera quæ ſerpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasq; cohibent. Vetera ulcera, & inæqualia cicatrice obducunt. Chironia ſanant. Sinus conglutinant. Morſibus canis, ambuſtis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, ſtrumis, ægylopijs illita cum ſale proſunt. Coctum cum aceto & ſale olus, dyſentericis, cœliacisq; ſumptum ſubuenit. Datur & in locum Betæ, cum lenticula coctum. In leucophlecmatia, inter aridas epulas hærba decocta datur. Comitialibus, & ſuſpirioſis data proficit. Foliorum ſuccus, colluta ſubinde oris ulcera, purgat. Cum cimolia, aut ceruſa, igni ſacro medetur. Fiſtulis infuſus prodeſt. Lippitudinibus & aurium doloribus idem ſuccus inſtillatur. Additur quoq; in oculorum collyria. Gingiuis cruore ſuffuſis, & ſanguinis reiectionibus, potu confert. Clyſtere dyſentericis infunditur. Contra tabem datur in potu. Aduerſus ſtrangulationes uuluæ, in uellere ſubijcitur, etiam ſi uulua fluctione laboret. Semen ex uino potum, alui fluctiones & ſanguinis excreationes ſiſtit. Decocta radix, & manducatu, & collutione dentium dolores ſedat. Eadem cum folijs, ulceribus renum, & ueſicæ in paſſo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari, & quatuor quaternis. Sunt qui radicis geſtamine, diſcutiendis ſtrumis utantur. Syri ius Plantaginis & calaminthæ, cum melle produnt ijs mederi, quos uires defecerunt, datum die ſecunda, & quarta, & paraſceue, id eſt, ueneris die. Hoc autem ueluti arcanum accipito, quod ueraci experientia compertum eſt.

ἀρνόγλωσσον
ἄρνειον
κυνόγλωσσον
πολύνευρον
ἑπτάπλευρον

B

BARBARI COROLL.

PLantago herba, Stelephuros, & Ortyx a Theophraſto dicitur, a Plinio Selapyros, & Ortygia. Coturnix a Theodoro uertitur, a Dacis Simpeax. Alij Thyetericem, alij Theucaricon Pli. li. 25. ca. 8.

Digitized by Google

C appellant, a noſtris quandoq; Septineruia. Quamq̃ Heptaneuron alia uidetur herba q̃ Plantago, id quod ex emplaſtro quodam aduerſus collectiones, cui nomen eſt Botanicon, aperte liquet: quippe in quod tres quærãtur herbæ: Plantago ternis uncijs, heptaneuron ſenis, leoneuron quoq; ternis. Nec quæ ſit Leoneuron intelligo. Floſculus ei lanugineus, ut frumento: particulatim erumpens, ut aphaca, & intubum. Inter ſpicatas eſt Plantago, ſed minor, nigrioribus folijs, & linguæ pecorũ ſimillimis, unde nomen apud Græcos Arnogloſſo: maior folijs laterũ modo includitur: quæ quia ſeptem ſunt, Heptapleuron nonnulli uocauere. Caulis angulatus, & ſimilis Napi. Arnogloſſon, & Arnogloſſa dicitur, a Græcis Plantago.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Dioſcoride numerantur tam multæ Plantaginis appellationes, una tantũ uoce a Plinio colliguntur. Siquidem 25. uolumine capite. 8. linguæ pecorum ſimilia Plantaginis folia eſſe dicens, Romana breuitate complexus omnia eſt: quæ in legentium gratiã explicanda modo a nobis ſunt. Arnogloſſos itaq; a Græcis Plantago dicta eſt, ꝙ agninę linguæ folia eius ſpeciem habent. ἀρνῖον enim agnum, γλῶσσαν uero linguam ea gens appellat. Eandem habet rationem & cauſſam ἄρνιον, quaſi adiectiua forma agninã herbam dicas. προβάτιον itidem ab oue, quaſi ouillam. πρόβατον enim græcis ouis eſt. κυνόγλωσσος, id eſt, canina lingua, non quia quæ uere Cynogloſſa dicitur Plantago ſit, ſed non diſſimili foliorum figura. Videturq; appellatione hac minor potius, q̃ maior Plantago ſignificari, quæ caninæ linguæ ſimilior q̃ maior eſt. Dico autem Caninã linguam herbam ſic appellatam, de qua in quarto agendum erit. Heptapleuros eadem, & Polyneuros ex eadem cauſſa, iiſdem notis dicta eſt. πλευρὰς enim Græci coſtas dicunt. Et quoniã ſeptem craſſioribus fibris, quaſi coſtis in dorſo per longitudinem folia eius diſtincta ſint, ideo nomen id inuenit. Nec minus a multitudine earundem fibrarũ, quas neruos etiã uocant, Polyneuron. Factumq; poſtremũ hoc nomen ex eo eſt, quoniã non ſemper ſeptem, ſed aliquando quinq; tantũ his fibris diſtincta eſt. Eamq; ob cauſſam, quoniã non ſemper reſponderet numerus, aliqui incertã relinquentes rem, Polyneuron, quaſi multineruẽ dixerunt. Tam enim quinq; q̃ ſeptem multa ſunt. Variant autẽ Plantaginis fibræ pro latitudine folij: quod enim latiſſimũ fuerit ſeptem, quod anguſtius, quinq; plærunq; habet.

D ❡ De Lauere, ſeu Sio. CAP. CXLI.

σίον ἀναγαλλὶς χῖνος ἀρωματική

SIon, quod in aquis eſt, aliqui aquatilem Anagallida, alij Darenion, alij Lauer, alij Schinon Aromaticum uocant. In aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, Holuſatro ſimilibus, ſed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq;, eſu calculos rumpunt, atq; excernunt. Vrinas cient. Menſes & partus extrahũt. Dyſentericis in cibo auxiliantur. De Sio Crateias tradit, hærbam eſſe fruticis ſpecie, pauca folia ferentem, rotunda, maiora q̃ Mentæ, nigra, & ad Erucam accedentia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 8. SIum latius Apio eſt, nigrius, pinguius, copioſum ſemine. Sion ἐν ὕδασι a Græcis uocatur, hoc eſt, Sium in aquis, ſiue aquaticũ. Hoc multi uulgo Creſionẽ dici rentur falſo, promiſcuũ & acetariũ olus, & refrigerantis naturæ: At Sium calfacientis eſt, & odoratũ. Sunt qui Lauer Plinio uocatũ, in riuis proueniens, utile torminibus coctum & conditũ, & ad calculos ueſicæ crudum pro Sio capiant. Nam & Dioſcorides hoc loco Sium ait a Romanis Lauer dici, etiãſi Lauerde ſcriptũ eſt. Sunt qui herbã, quæ ab eodem Plinio Silaus dicatᷣ, in glareoſis & riuulis naſcentẽ, Apij ſimilitudine, ueſicis perinde laudatã, pro Sio & Creſionibus intelligant. Ego in caſtigatione Pliniana uerbũ illud Silaus, adulterinũ arbitratus ſum, nec Silaus, ſed Lauer ſcribendum. Hoc aũt Lauer, ipſe pro Creſionibus accipio, nõ pro Sio, ꝗd odoratũ eſt, ut cõmonui.

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt ut uidetur dubitandum, quo loco naſcatur Sium: quale autem ſit, Anagallis indicabit: ob cuius ſimilitudinem aquatica Anagallis a quibuſdam dictum eſt: indicabit ob eandem cauſam & odoratus Iuncus. De quorũ altero actum in primo uolumine eſt, de altera non multo poſt in hoc ipſo agetur. Idem hoc Sion a Romanis Lauer dici, hic ipſe ſcriptor teſtatur. Meminit autẽ Laueris Plinius, ut credimus, lib. 26. non tamen idem Laueri in eo Sion eſt: quoniam de Sio. 22. uolumine eiuſdem numeri capite longius egerat: dixeratq; latius Apio eſſe, in aquis naſci, pluraq; alia, quæ poterunt in eo uolentes certius expendere. Nos illud tantum mo

Digitized by Google

nemus, Lauer dici Sion ob natalium ſimilitudinem, quoniã ambobus uita in aquis ſit. Quid autem Lauer Plinio dicatur, non difficile erit rem diligenter in eo contemplantibus intellexiſſe. Deſcribit enim, in aquis naſcentem uulgarem herbam, qua rura fere omnia cum aceto in cibis utantur. Sunt qui credãt hanc eſſe, quam uulgus Creſiones appellat. Quod nos ut non negamus, ſic etiã non confirmamus. Quod autem teſtamur eſt, non eſſe Sion quod Lauer. Id enim auctore Dioſcoride odoratum eſt, Lauer nullo odore commendatur. Qualecunq; autem Sion ſit, non adeo diſſimile Apio deſcribitur. Nec eſt ꝙ miretur aliquis, noſtra ætate tantã rerum incertitudinem: cum nec quondam florente Græcorum fortuna, Sium, ut pauloante monſtrauimus, a profeſſoribus cognoſceretur. Oſtendunt noſtræ ætatis herbarij, diſſimilem huic penitus quam illi Sion uocant, Feniculi folijs, altiore craſſioreq; caule, grandi in ſummo umbella: niſi confertior ſit feniculo, non diſſimili colore, in cunctis albicante. A

De Siſymbrio. CAP. CXLII.

SISYMBRION, alij Serpillum uocant, alij Veneris Coronam, Romani Veneream, aut Euſteralem. In ſolo inculto naſcitur, Mentæ hortenſis ſimilitudine, odoratius, latiore folio. Inſeritur coronis. Calfaciendi uim habet. Contra ſtillicidia urinæ, calculoſq; ſemen ex uino bibitur. Tormina & ſingultus ſedat. Folia in capitis dolore, fronti, aut temporibus illinuntur. Item contra ueſparum, apiumque ictus. Vomitiones potu cohibet.

BARBARI COROLL.

Siſymbrium, ſiue ut recentiores Græci, Cimbium, degenerat in Nepitam aſpectu, ſed odore in Mentam, ut Theophraſtus exiſtimat. Lætiſſimum naſcitur circa piſcinas, & ſtagna, & in puteorum parietibus. Folium in ſicco naſcenti anguſtius, ꝙ quod in riguis prouenit: de quo mox agetur. Siſymbrio montes plæriq; ſcatent, ſicut Thracia: ubi & Serpyllum, aut aquæ deferunt ex ijs auulſos ramos, ſeruntq;. Item Sycione ex ſuis montibus, & Athenis Hymetto. Siſymbrium folio tantum coronat. Theophr. lib. [illegible] cap. [illegible] B

EX M. VERG. COMM.

Siſymbrium ut odore in Mentam, figura in Nepetam degeneret, præcipuam a culturæ negligentia cauſſam habet. Niſi enim aſſidua cultura coërceatur, & tranſlatione nouos ueluti natales quot annis accipiat, in uarias plantas ꝙ primum diuerſa ſui parte degenerat. Teſtantur id rei ruſticæ, & plantarum hiſtoriam tradentes ſcriptores omnes, Theophraſtusq; præſertim: qui nullibi de naturæ mutationibus his egit, ut non Siſymbrij in Mentam, degenerantis exemplo uſus ſit: cauſſamq; mutationis eius in quinto de plantarum cauſſis longius proſecutus eſt: docens fieri, ut cum Siſymbrium non excoluerit olitor, nec propriam illi & neceſſariam culturam reddiderit, altius radices agat, actisq; in altũ omne ilhuc nutrimentũ conuertat, eoq; deſtitutas ſuperiores partes infirmiores fieri, & odoris acrimoniã amittere: eaq; amiſſa, reliqui corporis odorem infirmũ, languidumq;, & Mentæ ſimilem fieri. Eamq; ob cauſſam, ne id patiatur, transferri ſæpius Siſymbriũ in diſciplina ruris & hortorũ præcipitur. Serpilli figurã & ſpeciem aliquam Siſymbriũ habet: ideo a quibuſdam, ut hic ait, Serpillum etiam uocatũ eſt. Quemadmodũ in ſimilibus fieri ſolet. Plinius Serpillũ ait ſyluestrem Siſymbriũ a quibuſdam dici. Facit id negligentia, & rerũ ignorantia: cogitq;, cõmutatis ob ſimilitudinẽ inuicem noĩbus, diuerſa rerũ genera, graui periculo miſcere. Veneris coronã, & herbam Veneream, ob odoris ſuauitatem, ueriſimile eſt dictum quondã fuiſſe Siſymbrium. Amorũ enim Dea, amoribus aptas tantũ ſibi exigit herbas, quibus coronata in cõmeſſationibus ſuis iuuentus, ſuauiore odoris oblectamento, uoluptates ſuas cõmendet & augeat. Et hæc de primi, aridisq; & incultis locis naſcentis Siſymbrij appellationibus dicta ſatis ſint. Quæ deinde in altero & Sij modo in aquoſis naſcente a Dioſcoride numeratæ fuerunt, ab eodem etiã declarãtur. Ideo enim Cardamine facto a Naſturcio nomine, dictũ quondam Siſymbriũ hoc fuit, quod ſimile Naſturcio in guſtu & ſapore ſit. Tantaq; eſt Siſymbrij huius quod Cardaminẽ dicunt, ad Sium ſimilitudo, ut Paulus Aegineta in ſexto retulerit, dicere quoſdam, Cardaminẽ hanc Sium eſſe. Naſci hoc ijſdem locis quibus & Sium, a Dioſcoride tantũ dicit, in aquoſis, ſcilicet. Idq; genus Plinius etiã deſcri-

Digitized by Google

C pſiſſe his uerbis uidetur. Lætiſſimum naſcitur in puteorum parietibus, & circa piſcinas, & ſtagna. Cum tamẽ hic aliter tradiderit, non circa, ſed in aquis eodem quo Sium modo naſci. Non poſſunt abundantibus rebus, deficientibusq; nominibus priuatim, ſeorſumq; omnia citari. Generatim neceſſe eſt uocari, deſcribiq; multa, unamq; hanc ob cauſam medica ubiq; materia tam parum certa eſt, tamq; in antiquis etiam ſcriptoribus multiplex, & uaria. Nos quod poſſumus præſtamus, immenſi operis huius aliquam poſt nos alijs partem relinquentes.

¶ De altero Siſymbrio. CAP. CXLIII.

καρδαμίνη

ALterum Siſymbrij genus, quod aliqui Cardaminam, alij Sion appellant. Ea herba riguis gaudet, & eiſdẽ in locis quibus Sion prouenit. Quæ ideo nõnullis Cardamina nominatur, ꝙ guſtu Cardamũ, id eſt, Naſturciũ repreſentet. Folia primũ rotunda prodeunt, adulta Erucæ modo findunt̃. Id excalfacit. Vrinas mouet. Crudũ eſtur. Purgat lentigines, cutiſq; uitia in facie, noctibus impoſitũ, matutiniſq; detractũ.

BARBARI COROLL.

SI Symbrium ſylueſtre a quibuſdam Thymbræum appellatum, pedali, nõ amplius altitudine conſpicitur. Huic cognomentum eſt Cardamine, ut Galeno placet, atq; Dioſcoridi.

¶ De Crithmo. CAP. CXLIIII.

κρίθμον
κρίταμον

CRITHmum, ſeu potius ut aliqui Critamon, fruticoſa hærbula eſt, cubiti altitudinem petens. Naſcitur in maritimis, & petroſis, folijs pinguibus, numeroſis, albicantibus, ueluti Portulacæ, craſſioribus, & longioribus, ſalſo guſtu. Flores candidi ſunt, & ſemen ceu Roriſmarini, odoratum, molle, rotundum, quod ſiccatum rumpitur. D Habet intus ſemen ruffum, radices digiti craſſitudine, tres, aut quatuor, grati odoris & iucundi. Radix, ſemen, & folia incocta uino, potu urinæ difficultati, & regio morbo auxiliantur. Menſes cient. Eſtur crudum coctumue in olere. Seruatur etiam in muria.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.27.

CRethmon, Batis latine dicitur: q̃q; Batis duplex, marina, & hortenſiana: quã aliqui Aſparagum uocãt gallicum. Liguria Baticulam hodie quoq; appellat. Caulis ei palmũ altus Plinio, cubitalis Dioſcoridi. Semen feruens, nucleo interiore, qui ut in Roſmarino Cachrys uocetur. De marina potius q̃ de hortenſiana, ſiue quod idem eſt, ſatiua loquitur Plinius, quotiens Crethmon nominat. Proinde alio loco de Bati medicinis, alio de Crethmo diſſerit. Satiuam Batin, & olus Chordum a Columella dictam inuenio. Hanc quia ſerotinum ſit olus, quo modo & Fœnum Chordum, pro eo quod ſecũdariũ eſt, & auguſto menſe uellitur, autumaleq; uocatur. Sed & pecus Chordum, & Chordũ ſuem dicimus, ut Græci Opſigonon. Nam Metachœron uitiatus in utero partus ſuillus uocatur Ariſtoteli. Hãc ruſtica Hecale apud Callimachũ notat̃ appoſuiſſe. Hippocrates Aethiopicã Batin cõmendat. Eſt & Batis, ſiue Batos, inter piſces, quẽ admodũ & Boris. Quanq̃ ſunt qui Botin, pro herba potius q̃ pro piſce capiant, ut Athenæus inquit. Batin, atq; Baton noſtri Raiam appellant. Nam quod Græci Rhinam, ipſi Squatinã uocamus, cuius aridã cutem Hippocrates Ichthyen noĩat. Quamq̃ & inſtrumentũ medicinale, quo partus ex utero præcidit̃, Ichthya dici ſolet. Raiam certe Theodorus pro Batracho, ſiue Rana quãdoq; uertit: niſi alterutra lingua librarius errauerit. Batis porro piſcis in tria genera dirimitur, Baton, Hobaton, & Aſterianbatin: & ex Squatina & Raia, natus Rhinobatos.

EX M. VERG. COMM.

QVam Græci Crithmon, a figura ſeminis, ut credimus dixerunt, Plinius, & alij ubiq; Batim, Columella nunc Batim, nunc olus Chordum, ꝙ ſero & appropinquante uindemia condiatur, appellat: ad mare primũ, & in littorum petris, quoniã priora ſatiuis ſunt ſylueſtria, & per ſe naſcentia, inuentũ: mox in hortis ubiq;, ad quotidianos uſus conſitã herbam: quam ditiorũ, & plæbis menſæ pariter nouerunt. Eam hic paulominus q̃ cubitali altitudine in

caulem creſcere ait: cæteri palmum erigi a terra tantum dixerunt. Quod in Italia, præſertimq; in Hortenſi uerius uidetur. Non ideo tamen arguendus Dioſcorides. Nulla enim in his certa naturæ lex & menſura eſt. Refertq; magnopere in huiuſcemodi rerum hiſtoria, quibus locis aliquid cōmētetur aliquis: credimuſq; nos quod hic ait, cubitali fere altitudine eſſe Batim, ſic accipiendum eſſe, ut maxima omnibus locis hęc eius menſura ſit, nec altiorem cubito Batim alicubi inueniri. Eſtq; legitimus hic, et ob naturæ uarietatem neceſſarius metiendi omnia modus: ut præfinito altero extremo, nec ultra, nec citra id aliquid fieri intelligatur. A

¶ De Coronopo. CAP. CXLV.

COronopus, aliquibus Ammonos, alijs Aſtrion, Pœnis Atirſitte, Romanis Cicatrix, alijs Stilago, alijs Sanguinaria dicitur. Oblonga hærbula eſt per terram repens, fiſſis folijs. Coquitur in olere. Radicem habet tenuem, adſtringentem, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in ſemitis, iuxta domicilia, & locis incultis. κορωνόπους.

BARBARI COROLL.

COronopus, hoc eſt, Pes cornicis, inter aculeatas a Theophraſto ponitur, ſpōteq; naſcentes. Interim & ſeritur, medicinæ ad uſum, Silago, aut Stilago dicitur a noſtris, a Gręcis etiam Coronopodion. ut Galeno. Sunt Arabes qui hanc Coruinum uocent. Nec prohibeo, dū res conſtet, quibus cuiq; libet uocibus utat̃: illud monendi ſunt, herbam, quæ mō Pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur, non tam Coronopoda uideri, ꝙ Ranunculi genus, ꝗd Polyanthemon cognominatur: quandoquidem aculeata & oblonga eſſe Coronopus herba traditur, & aluinis prodeſſe: Coruinus aūt pes, auis eius, & Ranunculi ſimilitudine conſpicitur, plurimis foliorum diuiſuris, cuius uel tactu ſolo puſtulæ, ambuſti modo corporibus attollunt̃, flore aureo, copioſoq;: quibus notis, Ranunculum Polyanthemon uocatum conijciunt. Pli.li.22.ca.19

EX M. VERG. COMM.

SCripſit de Coronopode hac iampridē multa Leonicenus, uir noſtra ætate dignus, cui multum deferant bonarum literarum cupidi, in cōmentariolo eo quod de Plinij erratis aliquot edidit. Conatuſque inter cætera eſt, quam hic romana appellatione Coronopodis Caſiatricem eſſe dicit, oſtendere ab Apuleio Galli crus dictam fuiſſe: & ex Galli crure ab imperitis græcorū librarijs Caciatricem in hoc ſcriptore factam eſſe. Quod ſi confirmare ego auſim, uaticinari magis ꝙ cenſere me credam. Nulla enim eius uocis ueſtigia in hac ſuperſunt. Nec coniectura aliqua in ea ſe offert, qua quod ignoratur & latet in lucem trahi poſſit. Illud potius admittendū, quoniam gręci a Cornicis pede eam uocauerunt, ueriſimile eſſe, latinos a Galli crure congruentibus alijs notis, ob ſimilitudinem, nomen illi feciſſe: quemadmodū ab aliquibus etiā, non cornicis, ſed Coruinus pes hęc ipſa nominatur. Idem præterea eandem a Plinio ait lib. 24. Gramen aculeatū appellari. De quo dubitandum nulli eſſet, ſi hic aut aculeatā dixiſſet Coronopodem, aut ꝗd aculeos indicaret aliqd illi adieciſſet. Quam ob cauſſam, nō ſine ratiōe ſubſiſtet in Plinio aliqs, audiens int̃ aculeatas lib. 21. & ſecūdo Coronopoda ab eo numerari. Nec nos Plinium arguimus, ſed uarietatē hiſtorię demiramur: dubitamuſq;, poſſe eam notā Dioſc. deeſſe. Theophraſtus lib. 5. de ea tradidit humi caulefcere, quod hic ait per terram ſterni: numeratq; inter aculeatas, & ſponte naſcentes. Vulgaris & ubiq; fere naſcens herba hæc eſt. B

¶ De Cicerbita, ſeu Soncho. CAP. CXLVI.

SOnchon aſperum, aliqui Cichorium uocant, Romani Cicerbitam aſperam. Aphri Gathonem. Huius duo genera. Sylueſtrior magis ſpinis horret. Alter teneritate quadam molleſcit, cibis expetitus, anguloſo caule, interdum rubicāte, folijs in ambitu per interualla diſſectis. Vtriuſq; uis refrigerat. Modice adſtringit. Vnde æſtuanti ſtomacho, et inflāmationibus illiti proſunt. Succus eorū ſtomachi roſiones ſorbitione mitigat. Lac elicit. In uellere appoſitus, ſedis ac uuluæ collectionibus opitulatur. Tam hærba ꝙ radix illita, uibratis a ſcorpione ictibus ſubuenit. Alter Sonchus tenerior, arboris inſtar, latis conſtans folijs. Eum qui ra- σόγχος

C mos habet, folia diſtinguunt. Sed ad eadem pollet.

BARBARI COROLL.

SOnchos, in candidum, nigrumq; diuiditur. Lactucæ ſimiles ambo: niſi ſpinoſi eſſent, caule cubitali, intus cauo. ſed qui fractus copioſo lacte manet. Sunt qui nigro ueſci prohibeāt: quaſi faciente morbos. Sonchum Hecale cum Bati ſupradicta Theſeo, apud eundem poetam intulit, non tacendo Euclidis paraſiti dicto non inſulſo, qui Sonchum in cœna copioſam apponenti, ſenarium ex Euripide poeta protulit, ubi Capaneus inquit.

μισῶ τραπέζας ὅστις ἐξορκεῖ τἄγαν.

Aculeatur poſtq; tenera eſſe deſijt, et adulta facta Sonchos, ut Galenus inq̄t. Aetius hanc quandoq; Dipſacon uocauit. Dioſcorides Cicerbitam a Romanis dici prodidit: quod quidem uocabulū in Ethruria hodieq; durat. Nunc Romanum uulgus Criſpinos, Venetia Lactucinos. Folia ex aceto, ſaleq; manduntur. Eſculenta eſt & radix.

EX M. VERG. COMM.

EStur toto fere anno Sonchos: ſed nihil autumno, quo tempore poſt primas pluuias nouo ortu tenerior frondet. In acetarijs noſtris frequētius eſt. Eam, ut hic etiam teſtatur, rura noſtra, & omnis Ethruria Cicerbitam uocat. Non ideo tamen credimus fuiſſe hoc eius antiquum nomen. Potuit enim ex non multo tempore Dioſco. accreuiſſe, eo quo a principio diximus modo. Eſt ubi Criſpinus, & ubi Lactucella Sonchos uocetur. Quotq; toto orbe gentes ſunt, tot fere huiuſcemodi herbarum appellatione audiuntur. Nihilq; in medicæ materię diſciplina periculoſius eſt, q̄ neglectis rebus, nominum tantum ſollicitum eſſe. Nota omnibus Sonchus eſt. Certas enim habet notas: & ſi in ſcriptoris huius hiſtoria omiſſum uideatur quod pręcipuum in ea eſt, cuiuſq; meminit Plinius, & unde Lactucella a quibuſdam dicta fuit. Id autem eſt lactis liquor, quo fractus caulis eius manat. Potuit a Dioſcoride propterea, ꝙ nota uulgo Sonchus ſit, ea nota relinqui. Potuit perijſſe, ut perierat etiam in caulis deſcriptione ὑπόκενος, quod eſt,
D inanis & uacuus: quæ uox in cōmuni græcorum lectione nulla eſt, & ex alijs, in quibus erat, reſtituta a nobis fuit: præſertim monente id Plinio, qui ait, caule cubitali, anguloſo, intus cauo, & qui fractus copioſo lacte manet: quæ omnia manifeſte Sonchus habet. Inter aculeatas herbas, ſed non ſimpliciter a Theophraſto lib. 6. Sonchus numeratur. Aculeatur enim poſtq; induruit, & areſcere cœperit. Fecerunt cęteri omnes Sonchi duo genera: appellaruntq; alij candidam, & nigram: alij aſperiorem, & mitiorem: alij edendo, alij non edendo eſſe dixerunt, eadem rei diuiſione et ſignificatione. Vbiq; eñ duo illa naſcunt̄ gn̄a. Solus Dioſc. tertiū genus Sonchi arboreſcētis fecit, q̄ caret Italia. Nec nos hactenus qualis ea ſit, & ubi naſcat̄, a q̄q; audiuimus.

De Intubo, & Seri. CAP. CXLVII.

σέρις κιχώριον πικρίς

SAtiuam Serin alij Picrida appellant, Aegyptij Agon, Romani Intubum. Duum generum eſt. Altera ſylueſtris, quæ Picris, et Cichoriō uocat̄. Altera latioribus folijs conſtat. Stomacho q̄ hortēſia utilior. Quę iterū in duas ſpecies digerit̄. Vna folio latiore ꝓdit, Lactucarū ſimillima. Altera anguſtiore ē folio, & guſtu amara. Vtraq; refrigerat et adſtringit. Stomacho utiliſſima. Aluū ſiſtit cocta, ſi cū aceto adſumat̄. Sylueſtres ſtomacho meliores. Quādoquidē æſtuantē ipſū, et quē imbecillitas uexat, leniūt. Cardiacis per ſe, aut cum polenta utiliter illinunt̄. Podagris, et oculorum inflamationibus auxilio ſunt. Hærba cum radice illita, percuſſis a ſcorpione ſubuenit. Igni ſacro cum polenta medetur. Succus cum cerusſa & aceto ualet ad illitus eorum quæ refrigerationem deſyderant.

BARBARI COROLL.

SErin ſatiuam Dioſcorides non deſcribit, ſed ſylueſtrem dumtaxat. Summa ergo Intuborū genera, Seris, & Cichorium. Seris Lactucæ ſimillima, Troximon a recentoribus græcis uocatur. Iterum duplex hæc. Satiua, quæ proprie dicitur Seris, minor Cichorio & uenoſior. Et Sylueſtris, melior priore: nigra hæc & æſtiua, deterior hyberna, & candidior. Cichorium, ſiue ut Theophraſtus inquit, Cichore, nunq; eſt ſatiuum. A latinis Ambugia, & Intubus erraticus, in Aegypto Cichorium nomen habet, Duplicis & hoc naturę. Folio anguſto, Chreſton, & Pan-

Theophr. lib. 7. cap. 11. & 7.

Digitized by Google

cration, propter ſalubritatem uocatũ, folio latiore, quod Edypnoida cognominant, & Leonis A
dens uulgari uoce dicta creditur. Similitudo Intubis tanta cum Lactucis, ut neq; ex eodem ge-
nere dici poſſint, neque item ex alio. Hyemis quidem impatientiores ſunt ꝙ Lactucæ, uiruſ-
q; præferentes, ſed caule nõ minus grati. De Cichorio Theophraſti uerba ſubijciemus in Chon
drilla: quando & illa ſpecies exiſtimatur Intubi a nonnullis.

EX M. VERG. COMM.

PRima oleris huius, & ampliſſima diuiſio eſt, in ſatiuũ, & erraticũ. Dico aũt Erraticum, qđ
ſponte ſua natum, omni humano cultu caruit: qualia in plantis, & diſciplina ruris multa fecit
natura, feniculũ, ſerpillũ, pluraq; alia: a ueteribus latinis ſic appellata, ꝙ ſub nulla olitoris, aut
agricolæ lege, libera uagantur & errant. Ideoq; incaſtigata, ſatiuis minus ſpecioſa ſunt. Quod
manifeſte in Intybo deprehenditur: cuius a principio unum idemq; genus, hac una ratione, in
duas ſtatim diſtrahitur ſpecies: quarũ diuerſæ penitus notæ ſunt. Amareſcit eñ Erraticũ, & an
guſtiore folio eſt. Satiuũ ori, & in cibo gratius, latioribuſq; folijs. Quod aũt unũ idemq; in am
bobus ſeruatur, flos eſt, & q flores ferunt ramuli: quos natura nobis indulſit, ut eſſet unde ſati-
uum Intybũ facere uolẽtes, Erraticum cognoſceremus. Poſt primã deinde & ampliſſimã diui-
ſionem illam, alia rurſus, accedente maiore, diligentioreq; cultura, & hominis labore, diuiſio
facta eſt: diſcretumq; ſatiuũ Intybũ in Lactucę dulcedine, foliorũq; quãtitate & figura ſimile: &
qđ minus eo ſit, & amarulenti ſaporis. Et hic cenſus Intyborũ noſtra ætate etiã eſt, uocatq; Flo
rentinus ager Erraticũ & Amarũ primũ Intybũ illud, qđ græci ab amaritudine Picrida nomi-
nãt: gentes aũt aliquę priuatim Cichoriũ: a multis quę habet in radice capillamẽtis, Radiculã.
Idemq; huic nomini genus eſt, quod tranſlatum, terraq; ſępius obrutũ, candorẽ teneritudinẽq;
acquirit, & maiorem amaritudinis partem amittit. Duoq; hæc genera ſunt a Dioſc. primũ nu
merata. Satiuum deinde illud uno Intybi nomine nunc cenſetur: etſi corrupta ab Intybo uoce,
Ethruria Endiuiam paſſim appellat. In hoc & maius, et minus eſt, dulcediniſq;, et amaritudinis
diſcrimen aliquod: quod ut uidetur ex una diligentia & culturę ratione euenit. Prius illud notiſ B
ſimo uerſu in Georgicis ſuis indicauit Maro, cum dixit. Et amaris Intyba fibris. Intelligens eñ
Intybũ gñis nomẽ, ut gręcis Seris eſt, latinis eſſe amaritudinem, ut ad certã contraheret ſpeciẽ,
addidit. Secundum illud Galenus dicens, κιχώριον τὸ ῥωμαῖσι λεγόμενον ἰντυβολάχανον, quod eſt. Ci-
chorium, quod Romani olus Intybi appellant. Indicauit & Flaccus cum cecinit. me Cichorea,
leueſq; Maluæ. & cætera. Eſt enim Cichorion peregrina græcis etiam uox, quæ omnia hæc In-
tyborum genera ſimul indicet. Etſi ab aliquibus ad primum illud & amarum Intybum cõtra-
cta fuerit. Nihil, ut uidetur, in antiquis ſcriptoribus circa congeneris plantæ huius appellatio-
nes certum eſt. Theophraſtus lib. 8. de plantarum hiſtoria, Cichoriũ appellat ſylueſtre illud ge-
nus, quod eodem autore ab amaritudine nomẽ inuenit. Agit eñ de herbarum caulibus, aitq;,
ὁ δὲ τοῦ κιχώριου μέγας καὶ ἀποφύσεις ἔχων πολλάς, ἔτι δὲ γλίσχρος καὶ δυσδιαίρετος διὸ καὶ δεσμῷ χρῶν-
ται. Quod eſt, Cichorei autem caulis magnus eſt, multas habet ueluti brachia agnationes: len
tus itidem eſt, & in frangendo contumax. Quã ob cauſſam, pro uinculis eo utuntur. Qua de-
ſcriptione, uidetur amarũ & agreſte illud ſignificare. Idem paulo poſt Picridem hoc ipſum ap-
pellat. Sæpe etiam in deſcribenda in aliquibus latiore foliorum figura, κιχωριώδη ea appellat,
ideſt, Cichorio ſimilia, ſatiuum indicans: hoc enim latiore & lactucino folio eſt. Paulus Aegi-
neta Romana appellatione uſus in primo, ἴντυβα totum hoc genus uocauit. In ſexto deinde ſa
tiuum, agreſteq;, & amarum uno eodemq; nomine Serim: in ſecundo poſtremo Serim ſatiuũ,
Intybum agreſte. Plinius libro. 19. capite ſeptimo, a Lactuca digreſſus, ſatiuum eſſe Intybum
his uerbis declarat. Neq; ex eodem genere poſſunt dici, neq; ex alio Intybi. Pauloq; poſt. Eſt &
erraticum Intybum, quod in Aegypto Cichorium uocant. Mox iterum lib. 20. cap. 8. de erra-
tico & ſatiuo hæc ait. Intybi quoq; non extra remedia ſunt. Erraticum apud nos quidam Am-
bubeiam appellauere: in Aegypto Cichorium uocãt quod ſylueſtre ſit: ſatiuum autem Serim.
Columella lib. 2. cap. 18. cum docet, quomodo prata colantur, Primũ ne ſtirpes, aut ſpinas. &c.
atq; alias ante hyemem, alias per autumnum exſtirpemus, ut rubos, uirgulta, iuncos: alias uel
lamus, ut Intyba, ac ſolſtitiales ſpinas. Qua deſcriptione, Intyba indicauit, quæ ſylueſtria ſunt.
Satiua enim in pratis non inueniuntur. Idem poſtea li. 9. capite. 13. cum de educandis anſeribus
agit, Serim ſatiuam appellat his uerbis. Paluſtris quoq;, ſed herbidus deſtinetur ager: atq; alia
pabula conſerantur: ut uitia, trifolium, fœnũ græcum, ſed præcipue genus Intybi, quod græci
appellant Serim. Poſtremo Palladius in octobri menſe ſatiuum Intybũ uocat. uerba eius ſunt.
Menſe octobri ſerenda ſunt Intyba, quæ hyemi ſeruiant. &c. Ex his quæ tam multa & longiſ-
ſime repetita a nobis ſunt, colligere facile eſt, nullam in his, nec græcis, nec latinis certam, per-

Digitized by Google

C peruaamq; appellationem eſſe: ſed in græcis Cichorium nunc agreſte, nunc ſatiuum Intybum indicare: Picridem ſemper agreſte, quemadmodum Serim plærumq; ſatiuum. In latinis Intybum modo ſatiuuum, modo agreſte, Ambubeiam autem agreſte ſemper. Nec fore antiquos autores legentibus aliquid utilius, q̃ præcedente rei coniectura, contra q̃ in cæteris fit, non ex uocibus res, ſed ex rebus uoces intellexiſſe. Solus Celſus libro. 2. cap. 29. de utroq; gñe agens, ad certas uoces in medicina rem contraxiſſe uidet̃: ſatiuumq; Intybũ, ſylueſtre Ambubeiã appellaſſe. Verba eius ſunt. Lẽticula, cui uel Beta, uel Intubus, uel Ambubeia. &c. alterutrũ ſumi iubẽs, aut ſatiuũ q̊d Intybũ, aut agreſte q̊d Ambubeiam uocat. Cenſeremq; ego: qm̃ graui periculo in medicina hæc uariant̃, ſatiuũ in græcis Serim, in latinis Intybũ: Agreſte in græcis Picrida, aut Cichorium, in latinis Ambubeiam ſemper appellari; ut certa nominũ ratio, certam legentibus rem indicaret: niſi in medicæ materiæ nomenclatura audacior uideri aliq̃bus timerẽ.

❡ De Condrilla. CAP. CXLVIII.

κονδρίλλα

Condrilla, quam aliqui Cichorion, alij Serin appellant, caulem, flores, & folia habet Cichorio ſimilia. Qua ex cauſa nonnulli ſylueſtris Intubi ſpeciem eſſe pronunciarunt. Verum tenuior tota eſt, in cuius ramulis gummi maſtices ſimillimum, tuberculo fabæ inueniri ſolet. Quod cum myrrha tritum, & linteo appoſitum inſtar oliuæ, fœminarũ mẽſes trahit. Tuſa cũ radicibus tota, adiecto melle, diuiditur in paſtillos, qui nitro ammiſti uitiligines emaculant. Gummi, inordinatos pilos replicat. Quod item tenera radix efficit, ſi intincta ſucco acus, pilis admoueatur. Contra uiperas in uino pota proficit. Succus decoctę in uino, aut per ſeſe potus, aluum ſiſtit. Aliud habetur Condrillæ genus, folium ferens
D oblongum, circumroſum, humi ſparſum, caulem ſucco madentẽ lacteo. Radice tenui, rotunda, leui, uegeta, flaueſcẽte, ſuccoſa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. Succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Naſcitur in lætis, & cultis.

BARBARI COROLL.

The. li. 7. ca. 7.
Pli. li. 21. c. 15. 17

Chondrilla, ſiue Chondrillon olus eſt folio Intubi, & propter amaritudinem inguſtabili. Succus radici lacteus, copioſus, acer. Caulis fere pedalis, ſucco manans amaro. Radix Fabę ſimilis, aliquando numeroſa. Gum̃i eius proximum terræ funditur. Herbam mures agreſtes a ſerpentibus læſi, mandunt. In Theophraſto Andryala, in Plinio Chondryala, pro Chondrylla deprauate legitur. Hanc Galenus ſpeciem Seridis unam eſſe meminit. Germinat poſt Virgilias. Omnia Intubacea, ut Theophraſtus inquit, ineunte uere, caulem, floremq; ſimul edunt. Cichorium foliatu, & caulibus, & ab radice, unaq; cum emerſu ramuſculorum floſculus emicat. In caule per partem, ut Heliotroprium uſq; in autumnum. Caule magno, ſurculiſq; brachiato pluribus, itemq; ad uinctum quoq; lentis, ut radices: quarum prolixitate contumaciter emoritur. Fert & ſiliquam, ſiue folliculũ, et in ea ſemen per extrema caulium. Intubam auem plęriq; falſo intelligunt amari iecoris, non herbam, in Virgilij uerſu primo Georgicorum,

Et amaris Intuba fibris.

Quo doctiſſimus Poeta, ad genus illud Intubi uidetur alludere, quod Picris appellatur. Aetius Picrida pro Cichorio ſylueſtri, quod & Serin dici uult, accępit. Iulius Pollux autor eſt, appellatione Cichorij ueteribus ſylueſtria olera ueniſſe dumtaxat: quæ & gracilia, & tenuia cognominabantur. In Ouidio ad cutem probari Seram legimus illo uerſu.

Et ſimul inſtantis corpora finge Seræ.

Quod autem id genus ſit fruticis, non auſim decernere: niſi q̃s ab eo Serã, pro Seride uocatam credat. Nã & Chondrilla, quæ itẽ Seris eſt, ad illũ uſum, ut Dioſc. hac parte docet, adhibebat̃.

EX. M. VERG. COMM.

INtybis congenerem eſſe Condrillam, argumẽto eſt ueterum omnium de ea hiſtoria, q ab Intybis ſtatim de Condrilla agentes, eam illis coniunxerunt: deincepſq; deſcripſerunt quã natura coniunxerat, & ſimul docendam eſſe ob ſimilitudinem monuerat. Plura cęteri omnes q̃ hic de

Digitized by Google

ea docuerunt: caule pedali, & amariſſimo totam ſapore eſſe: radicem habere numeroſam: gummi illud proximum terræ in ea inueniri, & candidum conſpici florem: multaꝗ alia: quæ quoniam in Corollario ſuo a Barbaro collecta fuerunt, a nobis relinquuntur. Adijciemus hoc ſolum, tantam eſſe illi cum Ambubeia, quam diximus agreſte Intybum, ſimilitudinem, ut ſæpe legentes in campis fallat. Naſcitur, ut hic etiam ait, pingui & lutoſo ſolo: quem habitũ una uoce γεώδεσιν χωρίοις feliciſſime Dioſcorides indicauit. γεώδη enim χωρία in re ruſtica ueteres dixerunt eas agrorum partes, quæ nullos habent terræ mixtos lapides, ſed ſolam terræ profunditatem: ob quam cauſſam, non dilabentibus per lapidum interualla aquis, lutuoſus ager & pinguis fit. Idꝗ una τοῦ γεώδους uoce Dioſcorides monſtrauit. Sit autem hoc, an ſecus quod Barbarus uertit, naſci in terroſis, aliorum iudicium ſit. Nos rem primum, mox uocis rationem ſecuti, & pinguibus lutuoſiſꝗ locis naſci eam diximus. A

ℭ De Cucurbita. CAP. CXLIX.

CVcurbita eſui apta. Cruda illitu tumores & abſceſſus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam ſyriaſin uocant, in ſincipite illinuntur. Oculorum inflammationes, podagraſque refrigerant. Succus e ramentis tuſis per ſe, aut cum roſaceo infuſus, aurium doloribus auxiliatur. Aduſtiones cutis illitu adiuuat. Totius ferueſactæ & expreſſæ ſuccus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter reſoluit. Vinum in cucurbitam recentem excauatam infuſum, ſi miſtum ſub diuo teneatur, potu aluum leuigabit. κολόκυνθα

BARBARI COROLL.

CVcurbitam ſatiuam Colocynthen gręci uocant. Syluestrem, Colocynthida. Erumpit ſatiua, poſt quintum, ſextum, ſeptimumue diem. Cucurbitæ multa genera. Satiuum, & Colocynthis, ut prædiximus. Tertium Somphos cognominata: quia ſit inanis, digitali craſſitudine, non niſi in ſaxoſis naſcens. Cucurbitam marinam nonnulli putant. Satiuæ faſtigia duo. Prima, Camerarium in tecta ſcandens, leni umbra teſtudines & pergulas operiens. Plebeium humi reptat flagellis. In priore, mire tenui pediculo libratur põdus imobile: auræ. Creſcit qua cogitur forma in uaginas uitiles coniecta, poſtꝗ defloruit: plęrumꝗ & draconis intorti figura: libertate uero penſili conceſſa, iam uiſa eſt nouem pedum longitudinis. Cortex uiridi tener deraditur cibis, quemadmodũ & primus quoꝗ caulis. Ipſæ quo longiores tenuioreſꝗ ſunt, eo gratiores, & ob id ſalubriores, quæ pendendo creuere, minimumꝗ ſeminis tales habent. Chryſippus unus omnium damnabat eas in cibis, cum tamen adagiũ illud celebre iam eſſet. κολοκυνθίδος ὑγιέστερος, hoc eſt, ſaniorem eſſe q̃ Cucurbita. Siccantur fumo Cucurbitę hortenſiorum ſeminibus condendis, ruſticæ ſupellectili, Alexandrinæ maxime. Iam & in balnearum uſum uenere, urceorum uice, multo etiam prius cadorum ad uina condenda.

The. li. 7. ca. 4.
Pli. li. 19. ca. 5.
B

EX M. VERG. COMM.

QVotidianus, ſed uulgaris uſꝗdum ligneſcat, cibus Cucurbita eſt, quibus naſcitur locis omnibus pariter nota: nihil ideo longius de ea repetendum. Quod in medicina nouiſſe inutile non ſit, ex gręcorum placitis, quod infantium Syriaſis ſit, breuiter dicemus. Cuius mali appellatione Romani caruerunt. Et ſi Plinius ardores capitis id lib. 20. capite. 3. appellauerit. De Syriaſi autem hac græcorum medici, pręſertimꝗ Paulus Aegineta his uerbis docuerũt. Inflammatio partium circa cerebrum, membranaſꝗ eius, in infãtibus Syriaſis eſt. Concauum fit in ea ſinciput. Concaui itidem cum pallore oculi. Accedit etiam totius corporis ſiccitas. Succurrit huic malo, impoſitus ſincipiti cum roſacęo uitellus oui: ſic tamen, ut continua mutatione renouetur. Oportet eodem loco etiam imponere herbæ quam Heliotropiũ gręci, latini Solarem dicunt, folia, cucurbitæ ramenta, cucumeris, quem Peponem uocant, adiacentem carni cutem, aut hortenſis ſolani cum roſaceo ſuccum. Græci dulcem, & quæ edendo eſt Cucurbitam fœminino genere in ſecunda declinatione κολοκύνθαν dixerunt: medicam uero & amarã, de qua ſuo loco longius agetur in quinto, & ab hac diminuta appellatione κολοκυνθίδα. Eſt & illud animaduertendum, in dulci Cucurbita ex duplici genere duplex etiam nomen eſſe. Rotundæ, & in globum tumenti, ꝙ Cucumeri ſimilis ſit σικύα. Tereti & in longitudinem extenſæ, κολοκύνθα. Latini utramꝗ eodem Cucurbitæ nomine appellauerunt.

Digitized by Google

G

De Cucumere ſatiuo. CAP. CL.

σίκυς

SATIVVS. Cucumis aluo & ſtomacho perquã utilis habetur. Refrigerat, qui corruptionem non ſentit. Veſicæ prodeſt. Olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semen modice urinam mouet. Cum lacte, aut paſſo, ueſicæ exulcerationibus ſubuenit. Illita cum uino folia, morſus canum ſanant, & epinyctidas cum melle.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 5. libro. 20. ca. 1. Theophraſt. lib. 7. cap. 4.

CVcumis a curuitate, ut placet Varroni. Græce Sicys, & attico more Sicyos uocat̃, & Sicydiõ a Phrynicho poeta, & cucumeraria Sycelata. Cucumerem Heraclides Tarentinus Hedygęon uocauit. Quinto, ſexto, ſeptimoue die emicat, ſed omnino celerius q̃ Cucurbita. Radice breui, ut Pepo. Dulciores fiunt, maceratis aqua, lacteue ſeminibus. Tres ſatiui differẽtię Theophraſto ſunt, Laconici, Scytalij, Boetij. Laconici rigantur: nõ gaudent aqua reliqui. Adiecit ijs Euthydemus quos Dracontias uocauit. Tanta porro naturę cognatio eſt inter Cucumeres, Pepones, Melopepones, Cucurbitas, ut ſępenumero & ꝓprietates & nomina latini, gręciq; cõfundant. Ipſum quoq; inſtrumentũ Cucurbitulã gręci a Cucumere cognominãt, Sicyã uocando. Quanq; non deſunt q Sicyam hoc intelligant, q̃d uulgo Anguriũ, et Palęſtinus Melo dicit̃. Atheneus certe Sicyã ueteres ꝓ Cucurbita uocare ſolitos affirmat. Atq; ita & Nicandrũ poetã uti Georgicorũ uolumine. 2. Apud Gręcos certe Cucumeris appellatiõe, Pepones q̃q; ueniũt. Demetrius Ixion, Sicyos dici uoluit, ἀπὸ τοῦ σεύεσθαι καὶ κιεῖν. qa uenerẽ cieant: q̃d tñ cõtra multi ſentiunt. De Cucumere ꝓuerbiũ Gręci celebrãt illo uerſu. σίκυαν τρώγουσα γυνὴ τὴν χλαῖναν ὑφαινε. ut mulier uidelicet texẽdo Cucumerẽ manducet. Fortaſſe, qm̃ textrices, ut Ariſtoteli placet, impudicę ſunt magna ex parte. Cęterũ cartilaginei oĩa ea gñis ſunt, creſcũt quacũq; libeat effigię. Virides Italię Cucumeres & q̃ minimi ſunt, inquit Plinius, prouincijs q̃ maximi. Citrinos, nigroſq; ꝓbant. Copioſiſſimi Aphricę, ac grandiſſimi Moeſię. Aquas ita diligunt, ut ad eas modice diſtantes, etiã diſſecti arrepant. Oleum odere mire, ita ut in hamos curuent̃, ne attingant.

D

Inuenti et ſine ſeminibus ſunt, macerato uidelicet ſemine farina cuiuſdã herbę, quam Culicem appellant. Citrinos Cucumeres intelligũt, qui uulgo Citreoli a colore Citri nominant̃, maiores multo uulgaribus, nec ſtriati, q iam & in Italia paſſim naſcunt̃. Particulatim floret Cucumis, ſibi ipſe ſuperfloreſcens, et ſicciores locos patit̃. Candida lanugine obductus, magiſq; dũ creſcit. Seruatur in muria uſq; ad alios fere prouentus, & uiridis quoq; in ſabulo locis opacis, fœno ſicco operiente. Cucumeres in fiſtula, ut eſt apud Hippocratem, dimiſſo flore, mira longitudine, quaſi anguina ſpecie proueniũt. Quãq; anguinus Cucumis, idem uidetur eſſe qui Syluestris, multo infra magnitudinẽ Satiui, Erraticus, & Angueus Columellæ appellatus, a Satiuo penitus differens, uix, ut ſolo aſpectu gentilis ei appareat. Serotinũ æſtate germen, & flos, gaudetq; frigidis. Cucumim naſci præcipuum in Arabia, mox Cyrenis tradunt. Alij in Arcadia, ſimilem Heliotropio, cuius inter folia & ramos proueniret ſemen, magnitudine nucis iuglandis. Eſſe autem ad ſpeciem Scorpionis, cauda reflexa, candida: propter quod aliqui Cucumim Scorpioniũ uocarunt. Decoctionẽ Syluſtris ſparſã mures non attingũt, cicimes ea necant̃. Cucumis ſylueſtris Elaterium quoq; dicitur, quemadmodum ex ipſo ſuccus. Vinum & inde fit Phthorium uocatum, ut poſt liquebit. Herbam Culicem, cuius hoc capite meminimus, a Theophraſto Conopa uocari cenſeam, nec ne, quoniam & Cynopa ſcriptum eſt maiori parte, nõ dixerim. Theodorus Canis oculum, & Canuram conuertit, quaſi Cynopa, non Canopa probauerit. Olus eſt hoc Theophraſtus inquit, primiſq; poſt æquinoctium imbribus germinat, & inter ſpicatas herbas ponitur, a Plinio quoque duobus locis dictum, ut in caſtigatione Pliniana demonſtrauimus.

De Pepone. CAP. CLI.

πέπων

PEponis caro in cibis, urinam cit. Inflammationes oculorum illita ſedat. Ramenta eius contra aduſtionem infantium, quam Syriaſin uocant, ſincipiti imponuntur. Fronti admota, oculorum fluctiones auertunt. Succus cum ſemine, adiecta farina, ſiccatus in ſole cogitur in ſmegmata, quæ faciem repurgãt, & nitorẽ afferunt. Radix ſicca, & ex

Digitized by Google

hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionẽ mouet. Si quiſq; mode A
rate ſecundã cœnã uomere cupiat, geminis obolis ſit contẽtus. Sanat quo
q; illita cũ melle, ulcera concreta in modũ faui, quæ Cæria uocant.

BARBARI COROLL.

PEpo, a Græcis Pepon, a Theophraſto Sicyos, & Perſicyos quandoq; dictus, a Polluce
Spermatias. Cucumerum generi contribuitur. Siquidem cum magnitudine exceſſere, uocan-
tur Pepones. Particulatim floret, ut Faba. Sunt qui & Melopepones dicũtur, in Campania pri
mum reperti, effigie mali cotonei, a quo & nomen fortuito natum ibi, mox ſemine ex illo ge-
nus factum. Non pendent hi, ſed rotundantur humi; figura & odore præſtantiſſimi, ubi matu-
ruere. Qq; non pendentes ſtatim a pediculo recedunt. Luſitani Regis Liburnicæ inter alia me
ridianæ illius nauigationis miracula, Melones in Aethiopia nobiliſſimos haberi prædicãt, quo
rum odorem Elephantes, ſagaciſſimi olfactus animal, de longinquo ſentiant, aduolanteſq;, cu
cumeraria tota depopulentur ac proterant. Illud propter iactatam a medicis controuerſiã præ
terire nolo, Auctores eſſe Græcos aliquos, qui præcipiant, poſt Pepones, Melopeponeſq; ui-
num bibendum ijs, qui pituitoſi fuerint, bilioſis uero acida edenda.

De Lactucis. CAP. CLII.

LActucæ ſatiuæ, quibus natura refrigeratrix ineſt, ſtomacho gra- θρίδαξ
tæ habentur. Somnũ conciliant. Aluum emolliunt. Lac euocant.
Verum decoctæ magis alunt. Stomachicis illotas eſſe prodeſt. Epotum
ſemen, aſſiduas libidinum imaginationes in ſomno, compeſcit. Et Ve-
neri refragatur. Frequentiores tamen in cibo, claritati oculorũ officiunt.
Muria condiuntur. Cum in caulem exierunt, uim quandam nanciſcun- B
tur, ſucco, aut lacti ſylueſtris Lactucæ ſimilem.

BARBARI COROLL.

LActuca, Lactucula, & Lactecula, ſicut apud Grecos Thridax, & Thridacina dicitur, & uul
go Myrulon, caulem primo blandum, proceſſu ſpinulis inhorrentem habet: die quarto aut
quinto emergit. Suauior reciſo caule regerminat. Semen lanugine occulitur. Ex ijs candida
tenerior & dulcior. Lactucæ Græci tria monſtrauere genera. Vnum lati caulis, adeo, ut olito-
ria ex ijs hoſtiola factitari prodiderint Theophraſtus & Plinius. Foliumq; ijs paulo maius her- Theophra. libro 7. cap. 5.
baceo, & anguſtiſſimum, ut alibi conſumpto incremento. Alterum rotundi caulis. Tertium a Pli. li. 20. ca. 7.
gente cognomento Laconicum, ſeſſile, folio Scolymi, rectum, amplumq;, nec brachiatum a
caulibus. Alij diſtinguunt in nigras, rubentes, candidas, ratione ſatus colores uariante. Pri-
mas Ianuario, ſecundas Aprili, tertias Martio ſerentes. Quidam faſtigia quinq; faciunt. Pur-
pureas & criſpas, utranq; Cecilianam uocantes. Tertium Cappadoces. Quartum Græcas:
Longiora his folia, cauleſq; lati, præterea longi & anguſti, Intubis ſimiles. Quintum genus
Picris, amaritudine inſignis. Vnde nomẽ. Alij Criſpã, Fuſcam, Cappadocem, Tarteſiacam, &
Cypriã, ut Columella. Cappadoci pexum, denſum, pallidũq; folium. Tarteſiacæ, ſiue Beticæ,
candidũ, criſpiſſimũ. Cypriæ, ſiue Paphiæ rubicundũ ex candido, tenerrimũ ac leue. Alij diſtin
xere Atram, quæ Meconis, & Meconitis dicãt, a lacte papaueris ſimili, maxime ſoporifero, q̃d
apud antiquos Italiæ ſolũ genus earũ fuit: & ob id Lactucis nomen inditũ. Purpuream, ſiue fu
ſcam, maxime radicis, quã uocant Cecilianã, a Cecilio Metello dictam. Rotundã minimæ, ſed
latis folijs, Artylida nominatã, ſiue ut Græca fides habet, quæ & a mulieribus ita uocari ſcri-
bit, Aſtylida. Et Eunuchion a Pythagora, hoc eſt, Spadoniã, quia hæc maxime refragetur Ve
neri. Candorẽ lacteum contingere putant arte, atq; cura, ſed ijs dumtaxat quibus ſemen album
eſt. Candida Lactuca maxime hyemem tolerat. Irrepſit & ſatiuis alia, ut Plinius inquit, admo-
dum probata, quæ Cecilia uocatur, a ſupradicta Ceciliana, quæ purpurea eſt differens, folio
Cappadociæ, niſi criſpũ, latiuſq; eſſet. De Caprina, & alijs agreſtibus, in Lactuca dicemus ſyl-
ueſtri, & uno eodemq; pede quemadmodũ Lactuca, Ocimũ, Apium, Eruca, & omnino gene-
ra olerum diuerſa proueniant, Græcus auctor Didymus, memoriæ ſcriptũ reliquit, Cyprij La-
ctucam Brenthiſitin uocabant. Sunt & Brenthiæ quædam radiculæ, quibus mulieres genas ru
bificent, quas nonnulli Fucum, aut Anchuſam interpretantur.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

C NObis in tam noto, tamq́ utili olere ſuſpecta capitis huius tanta breuitas eſt. Inclinatq́ animus, deſyderari poſſe in eo multa ex his quæ Plinius, Galenus, Paulus Aegineta, pluresq́ alij docuerunt, præſertimq́ Serapion: qui in collectis a ſcriptore hoc, abſceſſibus, & ſacris ignibus mederi hoc olus ait: quæ hominis mala in hoc ſcriptore modo nulla ſunt. Accedunt ſuſpitioni huic noſtræ etiam argumenta alia. Primum, ꝙ in ſeminis medicina nihil hoc loco legitur, prodeſſe ſcorpionum ictibus, & Cenchri morſibus. Quorum alterum Plinius, alterum hic ipſe in extremo opere, capite de Cenchri morſu indicauerunt. Veriſimileq́ eſt, ut in cæteris ab eo factum fuit, ad eius periculi remedium ex hoc olere ſemen etiam accipiendum fuiſſe. Mox quod plurali numero, non procul a fine legitur, continuũ Lactucarum cibum claritati oculorũ officere, deeſſe aliquid oſtendit. quoniã ſingulari numero ſemper antea de ſatiua Lactuca egerat: quod inconcinnũ ſimul, & hoc ſcriptore indignũ eſt: credimusq́ nos, nihil dicendum huiuſcemodi ab eo fuiſſe, niſi prius aliorum ſcriptorũ exemplo, de tam multis ſatiuæ Lactucæ generibus egiſſet. Quo fit, ut ſuſpicemur deeſſe huic capiti aliquid, præſertimq́ Lactucarũ cenſum, & nomenclaturã aliquam: quam negligentes in exſcribendo antiqui librarij, mutilum nobis hoc caput reliquerunt. Eamq́ ob cauſſam nos locum uitij nota ſignauimus. Poterit tamen qui plura Lactucæ genera, nomina, & bonitates noſcere uoluerit, ex Columella, Plinio, alijsq́ multis ea audire, & conditurae earum antiquam rationem intelligere.

¶ De Lactuca ſylueſtri. CAP. CLIII.

ἀγρία θρίδαξ

SYlueſtris Lactuca, quam Magi ſanguinem Titani, Zoroaſtres Pherombion, Romani Lactucam ſylueſtrem appellant, Satiuæ ſimilis eſt, ſed longior caulis, & candidiora folia, graciliora, & aſperiora. Amaro guſtu eſt, & uiribus aliquantum papaueri ſimilis. Vnde lacteum eius ſuccum aliqui meconio permiſcuerunt. Aquam per aluum elicit, potus
D in aceto mulſo ſuccus ad duos obolos. Argema, caliginemq́ repurgat. Contra aduſtiones efficaciter illinitur, cum lacte mulierum. In ſumma, ſomnum allicit. Doloris leuamentum præſtat. Menſes trahit. Contra ſcorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen non aliter ꝙ ſatiuæ, libidinum imaginationes in ſomno amolitur, ac Venerem arcet. Succus ad eadem ualet, ſed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in alijs liquaminibus moris eſt, inſolatum.

BARBARI COROLL.

LActuca ſylueſtris, radice breuior, & multicaulior ꝙ ſatiua eſt, ſponte naſcens in aruis, folio puſillo, & ubi conſummatum eſt, aculeato: caule candidiore, a lacte copioſiſſimo acri medicatoq́, quod carpitur per meſſes, ſcapo inciſo, præclarum ad multa. Sylueſtris Lactucæ plura genera. Eſopon, de qua hic agitur. Secundũ Caprinæ, qua piſces necantur, Marinam Cornelius appellat, de qua inter Titymallos ſermo eſt. Tertiũ in ſyluis proueniens, Iſatis uocatur. Quod & duplex eſt, Satiuum, & Syluaticũ, ut ſuo conſtabit loco. Quartum Hieracium, rotundo folio: quemadmodum poſt liquebit. Communes notæ Sylueſtrium, candor caulis, interdum cubitali longitudine. Thyrſo & folijs ſcabricia. Succus omnibus candidus.

¶ De Gingidio. CAP. CLIIII.

γιγγίδιον
λεπίδιον
Lepidium · minime agnoscitur

GIngidiũ aliqui Lepidion, Romani Biſacutũ, Aegyptij Doryſatrũ, Syri Adoriũ, Aphri Tiricta appellãt. In Syria & Cilicia pleruq́ naſcit̃. Hærbula ſylueſtri Paſtinacæ ſimilis, tenuior, & amarior, radice parua, candicãte, ſubamara. Olus hoc crudũ, coctũ, cõditũue eſtur magna ſtomachi utilitate. Vrinã cit. Decoctũ ex uino potũ, ueſicę prodeſt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 15. GIngidium Syria in hortis operoſiſſima. Vnde natum eſt adagium. Multa Syrorum olera.

Digitized by Google

Simillimam Staphylino, & Scandici herbam ſerit, non differenda recentium medicorum imperitia, Gingidium pro Fumaria, ſiue Capno accipientium. A

EX M. VERG. COMM.

PEregrinũ Græciæ & Italiæ, ſi Plinio, & Dioſcoridi credimus, Gingidiũ quondã fuit. Ille in Syria, hic in Cilicia & Syria naſci & ſeri dixerũt. Quo minus mirer aliquis, ignorari noſtra ætate, quodnã olus Gingidiũ ſit. Cognouit tamen id utraq; gens: deſcripſitq; Plinius. 20. uolumine, capite quinto omnẽ eius figuram & uſum. Paulus Aegineta libro. 1. capite de oleribus poſt Ocimum, Sinapin, Naſturcium, Vrticam, multaq; alia quæ acrimoniã habent.

De Scandice. CAP. CLV.

SCandix, quam Romani hærbam Seanariam, aut Aculam nominant, ſylueſtre olus eſt, amarum, ſubacre. Quod crudum, coctumue manditur. Stomacho & uentri utile. Decoctum in potu, ueſicæ renibus & iocineri confert. σκάνδιξ

BARBARI COROLL.

SCandix olus eſt ſylueſtre, ut in Braſſica notauimus, Plauto quoq; dictum. Hanc Ariſtophanes Euripidi poëtæ obijcit iculariter, matrẽ eius ne olus quidem legitimũ uenditaſſe, ſed Scandicem. Vnde uerbum διασκανδικίζειν, pro eo, quod eſt, διευριπιδίζειν confictum, hoc eſt, ad imitationem Euripidis aliquid aut dicere, aut facere. Eademq; erat, ut Theophraſtus ait, Enthuſſicon, ſiue ut Athenæus & Plinius, Anthriſcon, ſi tenuiora folia, odoratioraq; haberet. Et Iaſione olus eſt ſylueſtre, repens in terra, cũ lacte multo, florem fert candidũ. Conciliũ uocant, ſingulari folio, ſed ut deſcriptio tamẽ, & quaſi rudimẽtũ multorũ in ipſo appareat. Theophraſtus auctor. Plinius, Foliũ inquit unũ habet Iaſione, ſed ita implicatũ, ut plura uideanť. Huius flos, ut Theophraſti uerbis utar, conceptaculo auerſa parte nõ indiget, ſed poſtrema eius exeunt in angulos, qualis fere oleagineus aſpiciť. Stimulat hæc herba coitũ, lactis ubertatẽ præſtat, phthiſicis ꝓdeſt: infantiũ illita capiti, nutrit capillũ. In Plinio tamẽ pro Iaſione, Laſſina deprauatũ erat, duobus locis. Differt Scandix a Sandice: ꝙ Scandix herba eſt, Sandix metallica. Scandix aliť non deſcribiť, q̃ ꝙ olus eſt ſylueſtre, guſtu acri, ſubamaroq;, folijs Anthriſci, ſed maioribus, & minus odoratis. In exẽplari græco Dioſcoridis, adpictã uidi Scandicem, feniculi folio fere cum corniculis, in ſumo floribus luteis, ſiue albis. Hac ipſa ſpecie in ſyluis quoq; uiſiť, frutice odorato, flore candido. Paulus, Aetius, & ſi recte memini, Galenus, ſimilẽ Gingidio fecere Scandicẽ. Pli. li. 21. ca. 15. B

EX M. VERG. COMM.

HAec eſt Scandix illa quæ toties Athenis in theatro plauſum & riſum excitauit: cum in Comœdia lepidiſſimi poëtæ, Dicæopolis ex agro in urbem profectus, rudis homo, ab Euripide eam humiliter poëtæ ſupplicans peteret, σκάνδυκά μοι δὸς μητρόθεν δεδεγμένος. Nouerant enim omnes uulgare & uile olus: meminerantq; poëtæ, illius matrem quotidie in urbem uenientem, uendito eo olere, filium in ſumma paupertate theatro & ſpectaculis educaſſe. Nec antiquę hominis paupertati illudentes, ſed ad uirtutem in anguſta re ſtudium & occaſionem admirantes, totis ſubſellijs audito uerſiculo illo exultabant. Nota tunc omnibus Scandix erat, uulgare & ſponte ſua naſcens, locis plærunq; incultis olus, plæbis cibus, & quotidianum pulmentum & acetariũ, quo ad ſanitatẽ magis q̃ quæſitis toto mari & orbe obſonijs proficerent. Vires eñ illi ſunt ſiccandi in extremo ordine, calefaciendi uero in ſecũdo, aut incipiente tertio. Sed quod utiliſſimum in ea eſt, urinam ciere, & renes egregie laxare, teſtati ueteres Græci ſunt: utiturq; ad eas difficultates ſæpiſſime Paulus Aegineta: iubetq; in primo, ſi non iuſte quotidie purgetur aliquis, Scandice, Apio, Aſparago, ſimilibusq; alijs ſollicitandam eſſe urinam. Plinius etiam 22. capite eiuſdem numeri, multis Scandicem proſequitur laudibus: peculiaremq; illi laudem tribuit, ꝙ uenere fatigato corpori ſuccurrit, marceſcentesq; ſenio iam coitus excitat. Quo magis mirũ, in tanta morũ ruina & labe, in nullo honore eſſe herbã, neq; ab Herbarijs noſtris cognoſci. Græci nunc etiã Scandicem appellãt, nihilq; in eorũ gente notius, ſed non congruentẽ antiquorũ notis oſtendũt. Quã eñ illi Scandicẽ modo appellãt, latiore, & quaſi Betę folio eſt. Antiquiores aũt, ut in re nota ſit, nullas eius certas notas tradiderũt. Verũtamen, ut ex multis conijcere licet, tenui, & q̃ſi capillato folio eſt. Plinius li. 21. cap. 15. inter ſponte naſcentes numerauit: coniũxitq; illi, ut uериſimile eſt, cõgeneres plures alias, quę oẽs tenui folio & capillaceo ſunt: ꝑſertimq; Caucalim, & Tragopogona: q̃ a capillamẽtis, q̃ pro folijs habet, Coma dicta a Græcis eſt. Ob quã cauſam non ab re penitus fuerit, ſimilem in foliorũ figura illis credere.

Digitized by Google

C

καυκαλὶς

De Gallinaceo pede, ſeu Caucalide. CAP. CLVI.

CAucalis, quam alij Caucum, alij ſylueſtre Daucum, alij Myitin, Democritus Brion, Romani Pedem gallinaceum, aut Pedem pulli, Aegyptij Seſelin uocant, cauliculo eſt dodrantali, aut maiore, hirſuto, folijs Apio ſimilibus, feniculi modo per extrema multifidis, hiſpidiſq́, candida in cacumine umbella, ſuauiter olente. Crudum, coctumue olus eſtur. Vrinam mouet.

BARBARI COROLL.

CAucalis, olus eſt flore candido. Sylueſtris Daucus, ut Galenus inquit, a pluribus uocata, propter ſimilitudinem & guſtus & uirium.

EX M. VERG. COMM.

GEnus herbarũ lib. 8. de Plantarũ hiſtoria facit Theophraſtus, quod ἀρουραῖον uocat, id eſt, in aruis ſponte ſua naſcẽs: ſtatimq́ in eo Caucalidem hanc numerat, nullis alijs adiectis notis. Nec parũ, ſi quis rem iuſte æſtimet, fuerit, tam certe, a tam graui auctore, Caucalidis natale ſolum, & ubi quærenda ſit, audiſſe. Id enim additũ his quæ hic ſcriptor, Galenus, & alij tradiderunt, facillimã eius inuentionẽ nobis efficiet. Nota em̃ omnibus Apij folia, quibus ſimilia Caucalis ſua habet. Altitudinẽ deinde, hirſutam lanuginẽ, in ſummo inciſa folia, & candidi floris umbellã oculus deprehendet: inuenietq́ Dauco tam ſimilem herbam, ut aut ſylueſtris Daucus ſit, aut rudimentũ naturæ Daucum facere condiſcentis. Qualis aũt Daucus uterq́ ſit, in eo certius cognoſcetur. Nullibi non Caucalis naſcit̃: præſertimq́ in noualibus, anteq̃ noua aratione renouent̃. Galenus Dauco Caucalidem ſapore & uiribus ſimilem ait. Hic tamen, ex ſimilitudine figuræ, ab aliquibus agreſtem Daucum potius appellari ait. Habet em̃ & hæc, & Daucus folia inciſuris diuiſa. Habent ambo etiã candidi floris umbellã. Dico autẽ umbellam græcorũ exemplo, qui σκιάδιον ab umbra appellant, in aliquibus plantis floris ueluti pedamentũ, in plures

D

diuiſum longiores pediculos, qui ſinguli florem ſuſtinent, & in orbem circumactum. Qua floris figura feniculum, aniſum, ſambucus, pluraq́ alia ſunt. Quod quoniã umbellæ, qua ſolem a uultu mulieres arcent, forma eſt, ob latitudinem circinationẽq́ ſuam, ideo Græci primũ eam floris formã σκιάδιον, mox Græcos imitati latini, Vmbellã dixerũt. Quę uox huic ſcriptori multa eſt. Caucalidis huius Nicander etiã in theriacis ſuis meminit. Retulitq́ Chriſippus antiquiſſimus ſcriptor, in ſecũdo de oleribus, habere Caucalidem in guſtu ſalſuginem aliquã: quod nec ſenſus, nec ex ueteribus alij indicant. Longe plura q̃ hic in medicina Plinius Caucalidi tribuit: quæ poterunt uolentes in eo legere. 22. uolumine, eiuſdem numeri capite.

εὔζωμον

De Eruca. CAP. CLVII.

EVzomon, Romani Erucam uocant, Aegyptij Ethericem, Pœni Aſuric. Cruda Eruca uenerem largiore cibo concitat. Semen eodem effectu prodeſt. Vrinam cit. Aluo perq́ cõmodata. Semine ad condimenta utuntur, quod uti in longum tempus aſſeruetur, adiecto lacte, aut aceto, digerunt in paſtillos. Gignitur etiamnum ſylueſtris Eruca, maxime in Iberia, quæ occidentem ſpectat. Cuius ſemine pro Sinapi incolæ utuntur. Vrinam uehementius pellit, multo ſatiua acrior.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 8. & 10. li. 20. ca. 13.

ERuca, Euzomos græce dicta, quoniam cõmendet iura. Concitat hæc morantem, ut poëta inquit, Venerem, frigorum contemptrix. Idcirco iungitur Lactucę in cibis, ut contrarię duarum naturæ temperamentum afferant. Nemo ignorat florem Erucæ candidum, multas in folio diuiſuras eſſe.

ὤκιμον

De Ocimo. CAP. CLVIII.

OCimum uulgo cognitum. Id copioſiore cibo oculorum aciem hebetat. Aluum mollit. Spiritum mouet. Vrinam pellit. Lac euo-

cat. Aegre tamen conficitur. Illitum cum polline polentæ, aceto & roſaceo, pulmonum inflammationibus auxilio eſt. Draconis marini, & ſcorpionis ictibus per ſe prodeſt, & cum uino Chio oculorũ doloribus. Succus, uiſus caliginem abſtergit. Deſtillationes exiccat. Semen potũ conuenit inſanientibus, difficili urinæ, inflatiſq́. Naribus hauſtum, ſubinde mouet ſternutamenta. Quod idem hærba efficit. Sed oculos premi neceſſum eſt, cum ſternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandum cenſeant. Quandoquidem manducatum, & in ſole poſitum, uermiculos gignat. Aphri autem adijciunt, ſi feriantur a ſcorpione, qui Ocimum ederit, nullo conflictari dolore. A

huius contra dicit plinius lib. cap. 12.

BARBARI COROLL.

OCimum prorumpit e terra celerrime, floret particulatim, contra'q; olus: cæterum, primo parte inferiore, demum ſuperiore: quo fit ut diutius quoq; floreat. Quemadmodum Faba, & Heliotropium. Radix una deſcendit in altitudinem craſſa, & admodum lignoſa. Cæteræ a lateribus exiles ac prolixæ. Semini cortex obducitur. Vni Ocimo aqua datur meridie: cum cætera matutinis rigentur. Feruenti quoq; aqua ſparſum, maturius prouenire dicitur. Sub canem exalbeſcit. Differre uidetur Ocymum ab Ocimo, q Ocymum pabuli & farraginis quoddam genus eſt uocatum: ab ocys uerbo, quod ualet cito, ut Varroni placet: ſiue ab eo quod citat aluum bubus, & ideo ijs datur, ut purgentur. Pabularium, & Catoni erat Ocymum, ſed ſiſtebat eo bubus aluum. Id erat e ſegete uiridi deſecta anteq; gelaret. Quãq; manibus carpendum, non falcula ſecandum, ut renaſcatur ocymum, Cato præcipit. Sura Manilius, aliter interpretatur, & tradit Fabæ modios decem, uitiæ duos, tantundem & Eruiliæ in iugerum: melius & auena Græca, cui non cadit ſemen, addita miſceri, & autumno Boum cauſſa ſeri ſolitos, hoc apud antiquos Ocymum uocatum. De Ocimo ſunt, qui ſcribant capras id aſpernari, & inſaniam facere. Tritum ſi operiatur lapide, Scorpionem gigni. Manipulo eius cum cancris decem marinis, uel fluuiatilibus trito, conuenire ad eum Scorpiones a proximo omnes. In cibo pediculos facere. Capras id eſitare, alij uolunt. Habetur & ſyluestre Ocimum, quod aliud eſt q Acinos. Quanq; Acinos, quemadmodum & Ocimoides a Romanis Ocimaſtrum uocari Dioſcorides exiſtimat. Illud monendi ſumus, de ſylueſtri Ocimo nihil ſcripſiſſe Dioſcoridem, de Ocimoide nihil Plinium. Martialis de Ocimo ſcripſiſſe rem miram dicitur: q modo purpureos, modo albos, modo roſeos flores pariat. & ſi ex eo ſemine frequenter ſatum ſit, nunc in Serpyllum, nunc in Siſymbrium abire ſolitum. Recentiores Græci, qui de Ruſtica re ſcripſerunt, Baſilicon, & Miſodulon appellant Ocimum: tantamq; cum eo fœmine diſcordiam ineſſe prædicant, ut ſi pultario ſubiectum ſit, nec mulier id ſciat, futurum, ut nunq; cibo manus admoliatur, priusq; ſubductum fuerit: ut fortaſſe huc alluſerit Perſius poëta illo uerſu. Pli.li.20.ca.12. de ocimo plini lib. 18. cap. 16. B

Dum ne deterius ſapiat Panutia baucis,
Cum bene diſcincto cantauerit Ocima uernæ.

Pro, excantauerit, hoc eſt, cantando excluſerit. Nam & Varro, Plautusq;, ut ait Nonius, Excantare uſurpant pro excludere. Meretriculam quandam Corinthi Ocimum uocatam legimus in comœdijs: ſicut aliam Abrotonum: quo & Themiſtodis mater fuit nomine. Quinq; ſunt qui Euterpem uocatam ſcribant, & aliam Thryallidem, & aliam Siſymbrium: & aliam Meconidem, & aliam Herpyllidem, & aliam Myrrinem.

EX M. VERG. COMM.

EST Ocimo quemadmodũ & plæriſq; alijs, in ruris & hortorũ diſciplina, eadem quæ uirtutis humanæ fortuna & ratio. Maleficio enim & iniurijs melioreſcit. Vtq; illa infortunio aliquo obruta, aut a Principibus neglecta, maleue habita, nihil ex ſuo cenſu amittit, ſed quod in ferro, metalliſq; alijs fit, longo attritu ſubinde magis nitet, & ſpecioſior plerunq; emergit: Sic etiã non diſſimili ratione Aſparagus lætior in cenſus prouenit. Gaudet calcari, & atteri pede Crocus, pereundoq; lætior prouenit. Criſpum nunq; in hortis fiet Apium, niſi cum eſt natũ incrementũ eius, ſuperuoluto cylindro coërceat olitor. Rutã dum conſeritur, maledictis proſequuntur qui adſunt: nec aliter maiore bonitate naſci id olus antiquitas credidit. Ex hoc genere Oci-

C mum eſt: gaudetq; & ipſum cum obrutũ terra ſemen eſt, paucula, uel cylindro diligenter inculcari. Nam ſi terrã ſuſpenſam reliquerit olitor, facillime totũ corrumpitur & perit. Quode uix credat aliquis, feruenti aqua conſperſum, celerius etiam prouenit.

ὀροβάγχη

orobanche est erui angina quae eruum circumligando se enecat.

De Orobanche. CAP. CLIX.

ORobanchen, alij Cynomorion appellant, a ſimilitudine canini genitalis, Cyprij Tyrſinen, communiter Lycon. Cauliculus eſt ſeſquipedalis, & interdum maior, ſubruber, hirſutus, tener, folio pingui, flore luteo, aut candicante, radice digiti craſſitudine, & cum ariditate flacceſcit caulis, fiſtuloſa. Hanc inter legumina naſci conſtat, & ea ſtrangulare. Vnde Orobanche ſibi cognomentum uſurpauit. Eſtur ut olus cruda, & in patinis Aſparagi modo decocta. Legumentis addita, coctionem accelerare creditur.

BARBARI COROLL.

ORobanche Cynomorion quoq; appellatur, a ſimilitudine Canini genitalis. Enecat & Cicer, circumuoluendo ſe ut Eruo. Vnde nomen Orobanche. Dicitur a recenti Græcia & Oſprioleon, & Leonteos botane, hoc eſt, Herba leonina.

EX M. VERG. COMM.

EX maleficio nomen Orobanchę fecit antiquitas. Et quoniã fruges, legumina, Eruũq; præſertim circũligando ſe enecet, Erui angina dicta eſt. Id enim Orobanche græcis ſignificat. Qui quoniã ea in uitæ humanæ uſum aliquando ueniret, leguminũq; cocturam ſæpenumero adiuuat, in damnãda eius fama, hanc ſaltem illi gratiã habuerunt: ut in cõmuni frugũ, leguminũq; omniũ iactura ſolum Eruũ ſtrangulare crederet. Quod ut Theophraſtus ait, cirris quibuſdam circũligando ſe facit. Numerat ille primũ libro octauo de hiſtoria, mox quinto de cauſis plantarũ multas huiuſcemodi nocentes alijs plantas: quæ aut adnaſcentes, aut ſcandentes, aut cir-
D cumligantes ſe, alijs peſtem afferunt: cõmunemq; omnibus plantis alias, alias priuatim aliquibus noxã afferentes. Qualis angina Erui hæc eſt: quæ cæteris quidẽ omnibus nocet, priuatim tamen & maxime Eruo notiſſimę frugi. Nocendi aũt cauſſa, infirmitas Erui eſt. Nocent & aliæ alijs, quas idem Theophraſtus eodem loco numerauit, & nos ſuis locis dicemus. Hanc ipſam Erui anginã Plinius etiam lib. 22. capite ultimo, ait a ſimilitudine canini genitalis Cynomorion ab aliquibus nominari: non mala, neq; inconcinna ſimilitudine, ſi plantã contempletur aliquis: quæ a radice ſurgens nudo, glabro, ſingulariq; caule, in ſummo folia aliquot conferta, & inter ea emergentes habet flores ſimul & quaſi in glomerem collecta omnia: qua forma caninum genitale in ſummo eſt craſſius, & quaſi galeritum. Vidimus nos Erui anginã, nec quicq; inter ſegetes & legumina per æſtatem frequentius inuenitur.

De Barbula hirci. CAP. CLX.

τραγόπωγον

BArbula hirci, quæ ab alijs Come uocatur, breui eſt caule, folijs Croci, radice longa, dulci, ſupina, magno ſuper caulem calyce, e cuius ſummo ſemen nigrum dependet. Vnde nomen inditum eſt. Hærba eſui apta eſt.

BARBARI COROLL.

TRagopogon, hoc eſt, hirci Barba, quæ & Scandix a Plinio uocatur, niſi quod ſuſpicor deprauata lectio eſt. Deſcribitur a Theophraſto in hunc modum. Radix longa, dulcis, folium Croci longius, caule paruo, ſuper quem calix latus, & Barbula, quæ ſummo uertice in cana & prolixa funditur. Naſcitur in aſperis, ſine uſu. Acetarium quidam olus hanc eſſe falſo uolunt, quã uulgo Barbam petræ, & in Gallia Ciſpadana Barbulam hircinã uocent. Habetur & quæ Gerontopogon, id eſt, ſenis, ſiue præſbyteri Barba dicitur, Tragopogoni fere tota ſimilis: niſi q lacte manat, & radice amara eſt, non dulci. A Nicandro Geraoſpogon fortaſſe nuncupata. Sed & radice dulci carpitur Romæ. Tragopogona uocari & in Trago piſce, inuenio partẽ ſub gula eius nigrantẽ, ut Athenæus auctor eſt. Tragos porro piſcis, Exocœto, qui & Adonis uocatur, ſimilis deſcribit: præter nigrũ id quod ſub gula eum habere diximus.

Theophraſt. lib. 7. cap. 7.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

VNa eademq́ʒ cauſa eſt, cur Hirci barbam, & Comam Romani, Græciq́ʒ Tragopogona quondam appellauerint. Cuius ſi fuerit aliquis oculatus teſtis, nihil a ueteribus dicet aptiore imagine deſcriptũ fuiſſe. Non tñ pręterq́ʒ in integra ætate has notas in ea deprehendet. Quo tẽpore eñ floret, pauloq́ʒ ante deſcriptũ calicẽ, & ex calice prodeuntẽ comoſam lanuginẽ, & capillamenta ex ſe fundit: a qbus Coma, & Hirci barba dicta eſt. Eã lib. s. de hiſtoria plantarum Theophra. aptiore pictura, et his uerbis effigiauit. Quidã uel alia innumerabilia nominãt. Inter quę & illa eſt quã Hirci barbam uocant. Cuius radix longa & dulcis: folia Croco ſimilia, longiora tantum: caulis breuis, in ſumo cuius ingens calix eſt & barba, de ſumo uertice cana pendens, prolixa. Naſcitur ſponte ſua in aruis. Sed creſcit etiam altilis in hortis, aut paſtinato altiusq́ʒ ſubacto ſolo. Suſpenſa enim terra, craſſiores & altius radices agit. Non fuit hęc quondã in honore hortorũ. Nos etiam meminimus in maiore precio q̃ʒ nunc ſit aliquando fuiſſe: tam nec in guſtu & ganea nobis ipſis conſtamus. Ethruria, genſq́ʒ omnis noſtra, q̄ in aſperis & petroſis naſcitur, Saxifragam, alieno illi aſſignato nomine, ubiq́ʒ uocat: nihilq́ʒ hyeme notius, & ad acetaria paratius, præſertim radice, quę una in hac planta ob dulcedinem ſuam non ingratũ habet uſum. Quod animaduertat aliquis in ea eſt, dicere Plinium in aſperis naſci ſine uſu. Sed congruentibus alijs notis, non multifacienda eſt ſaporũ per tempora gratiæ uarietas, & inconſtantia.

❡ De Ornithogalo. CAP. CLXI.

ORnithogalum cauliculus eſt tener, candicans, tenuis, ſeſquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus agnatis, a quibus flores prodeunt, foris hærbacei, & cum hiantes ſe pandunt lactei uiſuntur. Inter quos diſſectum ut milio capitulum emicat. Coquitur cum pane ut Melanthium. Radix bulboſa, cruda & cocta manditur. ὀρνιθόγαλον

BARBARI COROLL.

ORnithogale, ſiue Ornithogalon, caulem habet ſemipedalem Plinio, Dioſcoridi duũ palmorum. Coquitur in pulte. B

❡ De Tuberibus. CAP. CLXII.

TVbera rotundæ radices ſunt, ſine caule, ſine folijs, flaueſcentes. Vere fodiuntur. Cruda & cocta eduntur. ὕδνον

BARBARI COROLL.

TVber Græce Hydnon a Galeno dicitur. Quidã a tumore legunt Oednon. A Theophraſto deſcribitur, carens medulla, neruis, uena, cortice. Hoc & Aſchion ab eodem autore nominatur. Sunt & alia ſine folio, aut herba, aut caule ſupra terram pluſcula, cibo idonea, in Aegypto maxime, ut Aracidna, & quod Araco ſimile uocatur a Theophraſto. Plinius Aracos appellat fructum. Duo hęc pariunt ſub terra, non minorem ſuperno: cuius pars carnoſa radicem mittit altam atq́ʒ craſſam, ſimplicem, cæteras uero quibus inſidet fructus, graciles atq́ʒ multas, & ſummo ceſpite cohærentes agit: nec folium, nec herba ulla, aut quicq̃ʒ aliud ſupra terram cernitur. Loca modice arenoſa diligunt. Quia porro geminum et utraq́ʒ parte fructũ ferunt, Amphicarpa cognominantur. Pli. li. 19. ca. 23. *

EX M. VERG. COMM.

NIhil quod medicinã augeat, aut inſtruat Tuberibus Dioſc. tribuit. Terreſtri tñ ſubſtãtia cõcerni, & conſtare ueteres aliqui dixerunt, & extenuandi aliquam habere poteſtatem. Credidit antiquitas, cognationem illis aliquam cum cœlo eſſe, nec niſi tonante Ioue naſci. Quod in Satyra Aquinas poeta monuit dicens. Et facient optata tonitrua cœnas Maiores. &c.

❡ De Smilace. CAP. CLXIII.

HOrtenſia Smilax frutex, cuius ſemen a nonnullis Lobia uocatur. Folia habet Hederę, molliora tamen, tenues caules, & capriolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adoleſcunt, ut topiarum quoddam tabernaculum effingere uideantur. Fructum fœnigræci profert longiorem, & corpulentum, in quo ſemina renum ſimi- σμῖλαξ

C lia, ſed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fuluefcunt. Fructus cum ſemine in oleribus Aſparagi modo manditur. Vrinam ciet, & tumultuoſa ſomnia facit.

BARBARI COROLL.

SMilax cepea, id eſt, hortenſiana, non eadem uidetur eſſe cum ea, quæ læuis a Dioſcoride. 4. libro cognominata eſt. Recentiores cum Aetio Phaſeolum a Dioſcoride hoc loco intelligi ſcripſerunt, utiq; non candidum, ſed rubentem, qui & Lobos & Dolichos dicatur, & latine Siliqua. Etem̃ duo eſſe Phaſeolorũ genera, Paulus Aegineta in compoſitione quadam ad Renum uitia, quę διατεττίγων uocatur, indicat, Phaſeolos in eam quærendo candidos: quaſi ſint etiam non candidi. Quanq; eſt ubi Plinius Siliquam ſylueſtrem dicendo, ſatiuam quoq; fieri poſſe aliquam intelligat, de quo in Smilace tractet latius. Porro Theodorus cognomento Priſcianus, quanq; recentiuſculus, Phaſeolo inquit uirtutem eam tribuunt, ut & uentrem ſoluat, & urinã moueat. Dioſcorides Phaſeolos aluum, Lobia, ſiue Smilacem urinas ciere uoluit.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit Barbarus, nominis ſimilitudine perſuaſus, quoniam Phaſeli alterum genus Lobon græci uocent, & hic Lobia, Smilacem hanc a quibuſdam uocari, ait legumen illud hoc loco indicari: quoniam & id capreolos, ſeu clauiculas aliquas, quibus nitatur & implicet ſe, habet: & in utroq; Phaſeolo, renibus ſimilia ſemina ſunt, & in rubente hoc amplius idem color. Nobis tamẽ parum ueriſimile uidetur, ad eam altitudinem & frondium copiam eſſe legumen aliquod augeri, ut ſcenas & tabernacula ueſtiens inumbret. Id enim σκηνοποιεῖσθαι græcis, et huic ſcriptori ſignificat. Sunt autem græcis σκηναί, id eſt, Scenæ quæcunq; in caſtris, alijſue locis ex frondibus, culmis, pellibus, tabuliſq; temporaria domicilia fiunt: quales ad umbram in hortis aliquando etiam eriguntur. Antiquiores latini Attegias uno nomine cuncta hæc dixerunt. Sic Iuuenalis, Dirue maiorum attegias. &c. Quinetiam antiqui hebrearum literarum interpretes, eius gentis tabernacula Attegias interpretati ſunt. Barbarus opus topiarium hoc dixit, non ſa

D tis, ut nobis uidetur, ad exprimendum uocis illius & uerbi captum.

¶ De Medica. CAP. CLXIIII.

μηδική

mielgas . [illegible] aliquos alfalfa

MEDICA cum recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratenſi ſimilis eſt. Procedens uero folia contrahit, caules edens trifolij, in quibus ſemen lentis magnitudine dependet. Quod in corniculа incuruatur. Id ſiccatum iucundi ſaporis gratia, conditaneo ſali amiſcetur. Viride ſemen quibus refrigeratione opus eſt, illitu ſuffragat̃. Hærba tota pro graminę utuntur, qui pecora alunt.

BARBARI COROLL.

MEdica nominationẽ unde inuenerit, teſtatur ipſo nomine: q̃q; imperitia uulgi Melica uocari cęperit. Theophraſtus perire ſtercoratam putauit, aut minctu pecoris incumbentis reſperſam. Per bella Perſarum, quæ Darius intulit Græciæ, aduecta ſcribitur. Differt ab ea quæ Medion uocatur, ut ſuo loco indicabimus. Medica ſeritur iactato ſemine, ita ut pabulum, & frumentũ, tanta dote, ut uno ſatu plus tricenis annis durare credat̃. Similis eſt Trifolio, caule folijſq; ſemper uirens, ut Dionyſius eſt autor. Item geniculata. Quicquid in caule aſſurgit, in folia cõtrahitur. Sexies refloreſcit: cum minimum, quater, modo non ſecetur. Areſcit ſurculoſa. Poſtremo in puluerem inutilem extenuatur. Pabularium omnium cõmendatiſſima. Hac quondam plena erat Venetia, ſed pridem perijt. Nunc in eandem prouinciam reuerti eam, quaſi poſtliminio curauimus, ab annis multis fere non uiſam in Italia, ſed ne intellectam quidem magnopere qualis eſſet, allatam ex Africa in Campaniã. Semen eius, ſub dente Phaſeoli recentis ſaporem pręſentat. Propter altitudinem radicum eius reliquę herbę intereunt, ſine ipſius damno.

¶ De Aphaca. CAP. CLXV.

ἀφάκη

APhaca in aruis naſcitur, altior lenticula, tenuioribus folijs. Siliquas maiores fert, in quibus terna quaternaue ſemina, lente minora, continentur. Quę adſtringendi uim habent. Quare torrefacta,

Digitized by Google

ſtomachi aluiq; fluctiones ſiſtunt, ſi freſa lentis more decoquantur. A

BARBARI COROLL.

Aphaca differt ab Aphia, quæ olus item eſt, ut Aphaca, florem edens cum germine. Differt & ab Apharca, quæ arbor eſt Vnedoni ſimilis, ut diximus. Aphacam Theophraſtus modo leguminum generi, modo inter olera connumerat. Et ut uerum fatear, idem, an diuerſum genus ſit, fere ambigo. Olus inquit eſt Aphaca, imbribus ab Aequinoctio primis germinans, per partes florendo, amaritudine inguſtabili, aculeata herba, uerum ex mitioribus properat flos eius. Sed breui marceſcit, & in lanuginem pappum uocatam ſoluitur: deinde alius ſubnaſcitur, atq; iterum alius hyeme tota, & uere uſq; in æſtatē: qui & luteus fit. Forma ſiliquis Aphacę latiuſcula ut Lenti: celeriter perit, ut Dolichos. Necatur a Securidaca. Semen præter alias differentias madidius eſt, ꝙ Lentis. Inuenio e recentioribus, qui uitiam eſſe Aphacem exiſtiment.

Theophra. libro 7. cap. 7.

EX. M. VERG. COMM.

De Aphace Plinius lib. 27. cap. 5. nihil non ab hoc ſcriptore dictum, iiſdem, totidemq; reddidit uerbis. Aphace tenuia admodū folia habet: puſillo altior Lenticula eſt. Siliquas maiores fert, in quibus terna, aut quaterna ſemina ſunt, nigriora, & minora Lēticula. Naſcitur in aruis. Natura ei ad ſpiſſandum efficacior ꝙ Lenti. Reliquo uſu eoſdem effectus habet. Stomachi, aluiq; fluctiones ſiſtit ſemen decoctum. Et hæc Plinius. Barbarus poſt eū in Corollario ſuo, quęcunq; in Theophraſto lib. 8. de plantarum hiſtoria de Aphace leguntur, totidem uerbis pariter reddidit. Sic nihil fere quod adiiciamus relictum nobis eſt, niſi quę diuerſis locis ab eodē Theophraſto dicta ſunt, breuiter collegerimus: haud ſane, quia collectis his digito legentibus Aphacē oſtēdere cogitemus, ſed ꝙ coaceruatis in unum tot notis, facilior poterit alicui rei nobis incognitæ coniectura eſſe: & quod ſe nobis non obtulit, alij ſe offerre. Diximus non multo ante, cum de agreſti Lactuca ageremus, quale herbarū genus eſſet quod Theophraſtus ἀρουραῖον nominauit. Ex eodem genere, eodem autore Aphace eſt: idq; hic ipſe etiam teſtatur in aruis naſci dicens. Nullam itaq; in ruris, hortorumue cura culturam Aphace habet: quærendaq; in aruis eſt quo tempore inculta ceſſant. Retulit idem, non admitti in cibos Aphacem, ob amaritudinē ſuam, ſimilia agreſti Cichorio folia habere. Primam appetente uere florere, citiſſimeq; ſeneſcere, florem in lanuginoſos pappos reſolui, pluraq; alia in ea fieri: quæ omnia a Barbaro collecta, relinquenda a nobis ſunt. Ex quibus non facile ratiocinetur aliquis, uitiam notiſſimam omnibus frugem eſſe: & ſi congener, aut ſimilis illi ſit, ſylueſtrem omnino exiſtimandam eſſe. B

De Porro capitato. CAP. CLXVI.

Capitatum Porrum inflationem facit. Noxium ſuccum creat. Tumultuoſum ſomnum parit. Vrinam ciet. Aluo accommodatur. Extenuat. Oculorum aciem hebetat. Menſes pellit. Sed lædit exulceratam ueſicam, reneſq;. Cum ptiſana uero coctum, eſu pectoris uitia extrahit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in deſeſſionibus, ad præcluſiones uuluæ & duricias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctū, aut frigida maceratum, dulceſcit, et multo minus inflat. Semen acrius eſt, & quandam adſtrictoriam uim habet. Quare ſuccus cum aceto, addito thure, aut manna, ſanguinis profluuia ſiſtit, maxime ſi naribus erumpat. Venerem ſtimulat. Contra omnia thoracis uitia, tabemq;, pro delinctu efficax eſt. Arteriam eſu purgat. Sed ſi aſſidue eſtur, uiſus obſcuritatem inducit. Stomacho aduerſatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra beſtiarum morſus auxilio eſt. Cum aceto & thuris polline, lacte, aut roſaceo, utiliter aurium doloribus & ſonitui inſtillatur. Varos tollunt folia, illita cum uua rhois, qua ad obſonia utuntur. Epinyctidi medentur. Cruſtas ex ſale illita rumpūt. Veteres ſanguinis reiectiones cohibent, ſi binis drachmis & æquali baccharum myrti pondere bibantur.

πράσον κεφαλωτόν

Digitized by Google

C Pli.li.19.ca.6.

BARBARI COROLL.

POrrum, ſiue Porrus, die a ſatu decimonono interim uigeſimo prorumpit. Biennium perfert: ab eo tempore ſementeſcit, emoriturq́. Vermiculi Porros, Braſſicam, Lactucaſq́ infeſtantes, & alia quædam olerum, Praſſocurides uocãtur: quaſi Porricidæ, aut etiam, ut Palladio uidetur, Herbicidæ: non ut Theodorus, Blattæ aluealiorum, apud Ariſtotelem, q̃ κυράμβων, pro κραμβῶν legerat, etiamſi tineas alueorum in Columella dici legimus, ex ſtercore papilionum naſcẽtes, et Lucifugas Blattas in Marone. Naſcitur et in mari Porrũ, extra Herculis columnas, ut Theophraſtus inqt, ſed inter Algarũ gña. Capitatum Porrum, Græci Cephaloton appellant, & Gethyllida. Sunt q Gethyllida, ꝓ Gethyo accęperint, q̊d & Epithyllida uocauerunt. Didymus uir doctiſſimus is, qui tria milia et quingenta ſcripſit uolumina, Gethyũ ſimile facit Ampelopraſo, mox dicendo. Gethyllides, ut Athenęus inqt. Latonę ſacras eſſe Græci uolunt: qm̃ olus id in Malacia pregnans Latona concupiſſet. Delphis legem eſſe, ut qui maximam attuliſſet Gethyllida, ſportulam e ſacerdotis menſa caperet. Has magnitudine Rapi creſcere nonnunq̃ tradunt. Gethyon inuenio, & Getion ſine, y, & aſpiratione ſcribi.

EX M. VERG. COMM.

ILliberalis cibus Porrum eſt: non tamen a natura tantope damnatũ, ut non medicinam multiplici remedio etiam inſtruat: pręſertimq́ q̃ ueteres, qm̃ in caput creuiſſet, Capitatum dixerunt. Cui maiores q̃ ſectiuo ad omnia effectus antiquitas tribuit. Quapropter & hic de Porro acturus, id genus elegit q̊d ad medicinã primũ haberet bonitatis honorem: eaq́ eſt cauſa, cur capitati tantum meminerit Dioſcorides, ne quis forte adiectum Porro capitati diſcrimen miretur. Vtrunq́ enim Porri genus, ſectiuum. ſ. & capitatum, eadem omnia poteſt, ſed capitati efficacior uis. Et quoniam ubiq́ inuenitur utrumq́, ideo alterius tantum & efficacioris uſum Dioſcorides probauit. Nihil in diſciplina ruris ſectiuo & capitato Porro frequẽtius in antiquis eſt. Laudauit Martialis in Xenijs ſuis utrumq́, in altero fila, in altero niueum ſtipitem deſcribens. Neq́ ab re: quando diſcrepent inter ſe, ſatio, cultura, & forma.

De Ampelopraſo. CAP. CLXVII.

ἀμπελόπρασον
alkuz ſilbestre

AMpelopraſum ſtomacho magis aduerſatur. Et plus Porro excalfacit. Vrinam & menſes uehementius ciet. Id contra ſerpentium morſus eſſe conuenit.

BARBARI COROLL.

AMpelopraſon dictum eſt, quoniam in uinetis folio Porri naſcitur, ructu graue.

EX M. VERG. COMM.

NOn fuit Plinio, nec poſt eum tot alijs cura latinum nomen Ampelopraſo dare: gręcorũq́ appellatione uſi omnes, cogitandũ legentibus reliquerunt, inter uites naſci hoc Porrũ. Id enim græcorum uox illa indicat. Nos præter id ſylueſtre Porrũ etiã Ampelopraſon diximus: nec ſine autore. Siquidẽ Paulus Aegineta lib. 6. ſic illud nominauit. ἀμπελοπράσον ὅτι ἐν πράσον ὂν ἄγριον. Rurſuſq́ lib. 1. capite de his quæ eſculentas habent radices, τὰ δὲ ἀμπελόπρασα τῶν πράσων ὡς ἄγρια ξηρότερα. Quod eſt, Sunt autem Porris ſicciora Ampelopraſa ueluti ſylueſtria. Credimus pręterea, nec negligendis coniecturis, perijſſe in hoc capite aliqua. Sı́qdẽ q omniũ mihi eſt uetuſtiſſimus & ꝓbatiſſimus Dioſc. codex, plura alia habet ad hiſtoriã, diuerſaſq́ appellatiões Ampelopraſi pertinentia. Quæ licet ex Galeno accępta uideant̃, conſiliũ tñ, inſtitutũq́ Dioſ. in deſcriptionibus his habent. Numeratq́, eſſe illi caput Allio ſimile, folium Titimallo, florem purpureum, caulẽ Lychnidi herbæ æqualẽ, et ſemẽ Naſturcio ſimile. Plinius etiã p̃ter ea quę nũc in Dioſco. legunt̃, ructu grauẽ ait eſſe: eruptionem ſanguinis per genitale cõpeſcere, & ob eandẽ cauſſam a partu mulieribus dari: dari & contra canum morſus, nonnullaq́ alia. Quę ignoraſſe, pręſertim tam multa, aut oblitum fuiſſe diligentem in ſcribendo hominem, parum uериſimile eſt. Quin etiam Paulus Aegineta exulcerare, & incidere addidit.

De Cepa. CAP. CXLIX.

κρόμμυον

CRommion aliqui Polijdos uocant, Magi Calabotim, Romani Cepam. Cepa longa acrior eſt q̃ rotunda, item flaua q̃ candida, & ſicca q̃ uiridis, & cruda q̃ cocta, aut condita. Omnes tamen mordent. Flatus gignunt. Appetentiam inuitant. Sitim mouent. Et extenuãt

Digitized by Google

Faſtidium pariunt, & expurgant. Aluo utiles ſunt. Eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquoſq; excretionum exitus laxant, ſubditæ pro balanis. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus ſuffuſionibus auxiliatur. Anginæ eodem perunguntur. Suppreſſos menſes pellit. Caput purgat naribus infuſus. Canis morſibus cũ aceto, ruta, & melle illinitur. Cũ aceto autem perũctas in ſole uitiligines ſanat. Et cum pari ſpodio, ſcabras lippitudines ſedat. Varos cum ſale reprimit. Cõtra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis eſt. Citæ aluo prodeſt. In auribus ſonitũ ac grauitatem emendat. Ad purulentas aureis, & eliciendã earundẽ aquã ualet. Alopeciæ earum ſucco perfricantur, qui celerius q̃ Alcyoniũ, pilos euocat. Largiore cibo Cepa capitis dolores ciet. Coctaq; uehementius urinam pellit. Eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduerſis, ea etiam cocta, plus æquo ueſcantur. Cum paſſis uuis, & fico illita, tubercula concoquit, & celerrime rumpit. A

BARBARI COROLL.

CEpæ, aut etiam Cepulæ caua ſunt folia: quod peculiare cum Gethyo habet, nec niſi oleribus hæc proprietas. Plura earum genera. Sardiæ, Gnidiæ, Samothraciæ, Seraniæ omnium minimę, ſed prędulces. Pręterea Fiſſiles, & Aſcaloniæ. Fiſſiles appellant, quia hyeme cum ſua coma inertes relinquunt, & folia uere detrahunt: ijs deniq; diuiſuris, alia parte inferiore ſubnaſcuntur. Hoc exemplo reliquis etiam generibus uelluntur, ut in caput creſcant potius q̃ in ſemen, Aſcaloniarum propria natura. Etenim uelut ſteriles ſunt ab radice, nec parte illa craſſeſcunt. Maturæ celeriter putreſcũt. Seri ſemine præcipiunt: quia depoſitę caulem, ſemenq; tantũ reddant, deinde inaniant, & euaneſcant. Samo, & Sardibus candidiſſimæ proueniunt. Iulius Pollux e Samothracia cõmendat. De Creticis dubitat, an eædem ſint quę Aſcalonię: quia ſatis capitari ſoleant, ſed diſtant ſapore tantum dulci. Reliqua Cęparum genera, depoſitu proficiũt. Aſcalonium genus optimum Columella prędicat. In nomine eſt & Pompeia Cepa, & Marſica ſimplex, quam uocant Vnionem Ruſtici: ea eſt autem quæ nõ fructificauit, nec habuit ſoboles adhęrentes. Cepa in rectitudinem diſſecta, nõ germinat. Radix non ut Allio nucleis includitur, ſed tunicis, ut Bulbus et Scylla. Cepæ ſylueſtres non ſunt ullæ: ut q apud Ariſtophanẽ poetam Thymum pro Cepa ſylueſtri capiunt, erraſſe coarguamus obiter. Mentem lædi Cepa quidam ſcripſere. Hippocrates conſpectu potius, q̃ eſu cõmendaſſe dicitur. Pli.li.19.ca. B

EX M. VERG. COMM.

FVit q̃ndã Aegyptijs Porrũ & Cepe nefas trucidare, & frãgere morſu, damnateq; ab ea gente: alioquin in ſanitatis uſu, & medicina utiles Cepę fuerunt. Qď contra q̃ in reliqs naturę partibus fit, quę utrãq; Lunę fortunã plerũq; ſequuntur: & dũ toto orbe ea fulget, ſubinde augentur: pereũte autem illi luce, & ipſæ paulatim minuunt: una hęc in eius ſideris morte & tenebris, ſpecioſiore habitu lætiorq; fiat & germinet. Acceſſit ad eã ſupſtitionẽ etiã, q inutiles feriatis, in lætitiaq; agentibus, pariter & ieiunio caſtitatẽ cuſtodientibus eſſent: his, q ſitim et cibi appetentiam excitarent: illis, q lachrymoſo odore quẽ habent, optatam per ferias lętitiam turbarẽt: & quas in diuina re Dei munere lachrymas, triſtitiãq; animi mortales fugerent, inuiti lachrymoſo olere admittere cogerent. Erant & alię ſuperſtitiõis Aegyptiæ in hac ipſa re cauſæ, nõ minus ridiculę: quas Plutarchus cõmentariolo illo quod de Iſide & Oſiride ſcripſit, longius & diligentius indicauit, a nobis aliud modo agentibus, relinquendæ. Quę Ceparum ex nationibus diſcrimina antiquis fuerint, Theophraſtus lib. s. de plantarum hiſtoria, & ab eo accępta omnia uiceſimo uolumine Plinius, longius docuerunt.

De Allio. CAP. CLXIX.

ALlium græci Scorodon, alij Geboſcon, alij Elaphoſcorodon uocant. Quoddã ſatiuũ atq; hortenſium habetur. Quod in Aegy- [illegible]

C pto, ſingulari ut Porrũ capite cõſtat, dulce, ĩ purpureũ uergẽs, paruũ. Reliqua uero magna & cãdida, ex plurib. coaugmẽtãt̃ nucleis, q̊s Aglithas grȩci nominãt. Aliud eſt ſylueſtre, q̊d Opioſcorodõ. i. Anguinũ uocant. Vis Allij acris ẽ. Excalfacit. Mordet. Excernit. Aluũ turbat. Inflatiões facit. Stomachũ exiccat. Sitim gignit. Flatũ permouet. Aciẽ oculorũ eſu hebetat. Eoſdẽ effectus p̃bet Anguinũ, q̊d et Elaphoſcorodõ dicit̃. Latas uẽtris tineas in cibo ſumptum abigit. Vrinas detrahit. Contra uiperarum ictus, et priuatim hȩmorrhoidum prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi cũ uino iugiter adſumatur, aut tritum in eodem ebibat̃. Cõtra rabioſorũ morſus, et illitu, et cibo ualet. Magnȩ et Allio utilitates cõtra aquarũ mutationes. Vocem clarificat. Veterem tuſſim crudũ, coctumue lenit. Potum aũt cũ origani decocto, pediculos et lendes enecat. Cremati cinis illitus, ſugillatiõibus cum melle, et alopecijs cum nardino unguine medet̃. Eruptiones papularum cũ oleo et ſale ſanat. Vitiligines, lichenas, lẽtigines, ulcera capitis manantia, lepras, et furfures eximit. Cum thure et teda decoctum, dentium dolorem leuat, ſi in ore contineatur. Contra uenenatos muris aranei morſus, cum ficulneis frondibus, & cumino illinitur. Ferueſactæ comæ ius, fœminarum deſeſſionibus additum, menſes & ſecundos partus extrahit. Allium eiuſdem gratia ſuffitur. Factum ex eo & nigra o-

D liua intritũ, eſu cit urinã. Laxat uenarũ ſpiracula. Hydropicis utile.

BARBARI COROLL.

The. li. 7. ca. 4 ALlium, ſiue caput Allij, habet plures uelut coherentes nucleos, ſiue ſpicas, quas Grȩci Gelges, & Aglithas. Dorice ipſum quoq; Alliũ Aglidion appellant q̃nq;. Diſcrimen, ꝙ aliud prȩquox eſt, ſexageſimo die maioreſcens. Aliud ſerotinũ. Eſt et in magnitudine diuerſitas. Vlpicũ nominatur prȩgrande. Grȩci Cyprium, & Antiſcorodon præcipue celebratum Africæ, ob id & Aphroſcorodon, ſiue a ſpuma dicitur, a noſtris Allium Putricum uocari conſueuit, ſed crudum, inter pulmentaria ruris, quȩ Myttotos appellant, Allio trito in oleo & aceto: ut mirari ſit, quantũ ita increſcat ſpuma. Myttotos ab odoris faſtidio eſt dictus. In hũc & caſeũ q̊q; addebãt. Allij genus placentȩ faciũt ex oleribus, ut Photiõ. Nos in Dioſcoride q̊d hac parte Myrton legitur, Myttotõ legendũ monemus. Eſt & in nucleis diuortium: quo em̃ plures fuere, hoc aſperius ſentit̃. Genus eſſe Theophraſt. ait, ſine nucleis. Radix primo extumeſcit in nucleos: deinde curuatur: ubi accreuit, diducit̃ iterũ in nucleos, & ex uno plura fiũt, p̃ſertim Vlpicũ, ut Cepȩ: niſi matura ꝓtinus uellant̃. Scordiõ a Scorodo, ideſt, Allio, itẽ ab Ophioſcordo, ideſt, Allio ſylueſtri differt. Quanq; impitia medicorũ fit, ut Alliũ ſylueſtre pro Scordio in paſtillos theriacos addi ſoleat: cũ tñ Scordiũ folio Trixaginis, nõ Allij deſcriptũ legant: ſi mõ autores bonos audire ſuſtinent. Sunt in Allio q̄dem capita, ſed nõ ſolo: nam & in Cepa, & in Porro capitis et capituli nomen legas apud Columellã. Alliorum Manipulum Græci τρεῖπηλιν appellant, adhiberi ſolitũ quibuſdam ſacris, ut Photion inquit: in quibus mos erat, Allium manſitare, ne unguenta redolerent. Comas eius cum capite ſolo Molyzam Hippocrates appellat. Caput ipſum etiam Dætis uocatur. Quanq; Dætis Lampadem quoq; puſillam ſignificat. Galenus autor.

EX M. VERC. COMM.

FVit q̊ndam, & adhuc eſt Alliũ, ſicubi lõgius ab urbibus ĩnocẽtius uiuitur, honeſtũ ſimul & gratũ ruſticæ plȩbi obſoniũ. Niſi em̃ id ſit, nõ cõtudiſſet meſſoribus ſuis Allia Serpillũq; Maroniana illa Teſtilis, quos ueriſimile iuſtũq; erat, lautiore epulo ꝑ meſſem ſole & ope defatigatos, a muliere excipi: nec q̄ in comœdia inexpectatã fortunȩ ſeruus mutationẽ Theatro ſignificabat, ridicule dixiſſet, tã beate tunc agere omnes, ut q̄ antea calculis ab egeſto ſtatim fimo ſedẽ exterere cõſueuiſſẽt, tũc relatis ad eã partẽ integris Allijs idẽ facerẽt: quaſi nihil ex antiqua paupertate numerare ſibi liceret, quo neglecto melioris fortunæ menſuram augere poſſet. Eãq; ob cauſam, in ruris honore, & hortorum diſciplina non contemnendum locum inuenit Allium.

Docuerũt ueteres longius, quot Alliorũ genera, & quo cultu in hortis colenda eſſent, nõ negligenda ab his, q̊s aut nunq; ſatis cognita naturæ maieſtas delectat, aut ad iuſtas, piasq; & certas opes a fœnore & mercatura innocẽs augẽdæ rei ſtudiũ cõuertit. Poterũt nouiſſe ea oĩa cupientes Pliniũ, Columellã, Palladiũ, mille alios de tota hac re longius agẽtes cũ uoluerint audire. A

¶ De Scordopraſo. CAP. CLXX.

SCordopraſum magnitudine Porrum æquat, qualitatum Porri & Allij particeps. Vnde promiſcuas ſibi uires ex utroq; uendicauit, effectus Allij & Porri præbens, inefficacius tamen. Coctum Porri modo dulceſcit, & in olerum uicem tranſit. σκορδόπρασον

EX M. VERG. COMM.

QVale hoc ſimul Allium & Porrum ueteribus fuerit, incertũ nobis eſt. Plinius, quod hactenus legerim, nullibi eius meminit: nec rei ruſticæ ſcriptores alij: ſolus Paulus Aegineta, breuiſſimeq; in ſexto inter Allia id numerauit. Verba eius ſunt. Porri & Allij mixtas habet qualitates & uires Scordopraſum. Monſtrum aliquod naturæ credimus id fuiſſe, coactis humano opere coaleſcere ſimul, non diſſimilibus penitus oleribus duobus; qualia in re ruſtica aliquando excogitata in maiore ocio ab aliquibus fuerunt.

¶ De Sinapi. CAP. CLXXI.

SInapi hortenſium, aliqui Napi, Romani Sinapi uocant. Eligi debet maturum, ualde ruffum, non magnopere ſiccum, ſed quod fractum interne uireſcat, & quodam ſucco madeat, cæſium colore. Siquidem recens id genus, adultumq; habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahendum efficax eſt. Ad eliciendam capitis pituitam manditur. Contra præduros tonſillarum tumores, ac ueterem calloſamq; arteriæ ſcabriciem, ſuccus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. Sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. Comitialibus quoq; auxiliatur. Fœminas uuluæ ſtrangulatu oppreſſas excitat. Lethargicis, deraſo capite, illinitur cum ficis ammiſtum, donec rubeſcat locus. Ad coxendicũ cruciatus, lienes, & omne genus dolores confert, cum permutandæ ualetudinis cauſſa, ex alto uitia extrahenda ſunt. Alopecijs illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, adipe, aut cærato rapit. Feræ impetigines, & lepræ, eo cum aceto perunguntur. Contra febrium circumitus aridum bibitur, aut potui polentæ modo inſpargitur. Extrahentibus emplaſtris, ſcabiemq; extenuantibus utiliter ammiſceri ſolet. Grauitati aurium & ſonitui, cum fico impoſitum prodeſt. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum ſcabricias magna utilitate illinitur. Expreſſus recenti ſemine ſuccus in ſole ſiccatur.

σίναπι

B

BARBARI COROLL.

SInapis, & Sinapi, & Sinape media producta legitur. Græcia & Napy uocat, quaſi Naphy, ut Athenæus interpretatur, quoniam aeri, & proinde incommoda natura eſſe uideatur, addit & puſillo corpore. Sinapi uero dici putat, quia olfactum luminibus officiat, ut Allium. Athenienſes etiam Thapſi, & Saurion appellant. Quinto die poſt ſatum comparet. eoq; ſemel ſato, uix eſt liberare locum: quia ſemen cadens protinus uiret. Tria eius genera. Gracile. Secundum Rapi folijs, Tertium Erucæ. Optimum Aegyptium, præſertim ad Sinapiſmum: in quo uſu & Syriaticum dabatur. Succus tribus modis exprimitur. In fictili, caleſcitq; in eo modice ad ſolem. Exit & cauliculo inciſo lacteus, ad dentium dolores cum induruit. Fit & oleum ex ſemine, ut docuimus. Pro pulmentario quoq; in patellis decoquitur, citra intellectum acrimoniæ. Coquuntur & folia, ſicut & reliquorum olerum. Pythagoras principatum ei dedit inter ea. Pli. li. 20. ca. 22.

C quorum uis in ſublime fertur: quia non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Sinapiſmus a Dropace diſtinguitur, ꝙ Dropax cum pice fit: eoq; Pittotois, & Pittoſis quoq; dicitur, hoc eſt, Oppicatio. Sinapiſmus e Sinapi conficitur, multoq; uehementior eſt Dropace. Propterea Sinapiſmum Dropax uel præcedit, ut præparet, uel conſequitur, ut reliquias abſoluat. Maxime laudatur Dropax, Gallus cognomine.

EX M. VERG. COMM.

FVit Samio ſapienti quondã Sinapis in maximo hortenſium omniũ, quibus tantũ cum toto diſcipulorũ grege magiſter ueſcebatur, honore & precio. Neq; ex tam multis, quas habet in ſanitate & ualitudine uires & uſus Sinapis, aliquid magis priusq; admirabatur & amabat Pythagoras, ꝙ in altũ ſublimeq; ferri uim eius, & quaſi in cœlũ niteretur, cũ per nares in cerebrũ penetraſſet, purgatioria & ad uſum mentis uegetiora illic omnia ab ea fieri. Laudata ab his magnopere etiã, qui medicinã homini in tam multis quotidie morbis facien tes, nihil ad calefaciendum, ſiccandũq; aptius & præſentius datũ ſibi a natura inuenerũt. Recepta eadem in uitæ & ſanitatis uſu iampridem eſt: nec hyeme ad intinctus quicq; frequentius ubiq; cibis intermiſcetur, gratiſſimo obſoniorũ condimẽto, niſi acrimonia feruoreq; ſuo non ſternutamẽta tantũ, ſed lachrymas etiã cieret. Quod ſolũ in carmine ſuo Columella illi obiecit, dicens. Seq; laceſſenti fletum factura Sinapis: quaſi omniũ animantiũ ſenſu, modoq;, & ipſa nocẽtibus ſibi renoceret.

De Naſturcio. CAP. CLXXII.

κάρδαμον CArdamon, alijs Cynocardamon, alijs Iberis, alijs Cardaminaca, Aegyptijs Semeth, Romanis Naſturcium dicitur. Optimum conſtat eſſe Babylonicum. Omnium ſemen eſt acre. Excalfacit, Stomacho aduerſatur. Aluum turbat. Tineas excutit. Lienem imminuit. Partus exanimat. Vrinam cit. Venerem ſtimulat. Sinapis & Erucæ
D ſimile intelligitur. Lepras & impetigines abſtergit. Illitum cum melle, lienem extenuat. Fauos expurgat. Pulmonũ uitia extrahit, ſorbitionibus incoctum. Serpentium uenenis potum reſiſtit, atq; eas ſuffitu fugat. Capillorum defluuia cohibet. Carbunculos ad ſuppurationem perducit & rumpit. Coxendicibus cum polenta commode ex aceto illinitur. Tumores collectionesq; diſcutit. Emittit furunculos, illitum cum muria. Hærbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 13. lib. 19. ca. 8. NAſturtiũ die quinto enaſcitur: duorum generũ, mite, ac ſylueſtre. Prioris quoq; ratio duplex, albi, & nigri. Nomen ei a nariũ tormento, uigoremq;, uel prouerbio ſignificat, iubente Naſturtiũ mandendũ inertibus, quaſi torporem excitet, animũq; obacuat, contra uenerem inhibeat: ꝗꝗ Dioſcorides accendi eam putet. Miræ amplitudinis in Arabia dicit̃ gigni. Naſturtiũ herbis reliquis ſuccũ adimit iuxta ſatis, quod & apud Ariſtophanẽ poẽtam legit̃. Hanc Græci non modo Cardamũ, ſed etiã Cardamida uocant, ut Galenus inquit, & Hippocrates Sauridion, a Sinapis, quod & Saurion dicit̃, ſimilitudine. Mileſium Naſturtiũ ueteribus laudatiſſimum fuiſſe, Iulius Pollux auctor eſt. Perſas id cũ ſale menſis apponere ſolitos, celebre eſt, cum principio frugalitatẽ amplecterent̃, mox aucto imperio, in omne genus luxus prolapſi.

EX M. VERG. COMM.

EIus plures quondã, ut uidet̃, appellationes fuerunt: ſed oẽs ex eodẽ principio, & ab eadem Cardami appellatione, excæpta Hiberide, q̃ agreſte Naſturciũ eſt, ut in. 1. uolumine diximus, in Dioſcoridis cõmentatiões has irrepſerũt. Cynocardamon eñ, et Cardamãtice ſolo noĩe ſtatim Cardamon indicãt. Hiberis uero, ut hic paulo ante dixit, & ut nos auctore Paulo Aegineta tũc cõfirmauimus, agreſte Naſturciũ eſt. Has ipſas uoces oẽs Apuleius etiã in Cardamo numerauit: inuicẽ ſibi ideo rñdentes, quoniã inter ſatiuũ & agreſte Naſturciũ maxĩa ſimilitudo partiũ & uiriũ oĩm ſit. Ob eamq; cãm uagis appellationibus inter ſe utunt̃. Notũ nunc olus ubiq; Naſturciũ eſt. Contra uenenata p̃cipue uſus eo Nicãder: uſus & hic ipſe cõtra Cenchridis uenenũ, quẽadmodũ tunc copioſius docebimus: uſus & Paulus Aegineta, Græcorũq; medici oẽs totiens, & in tã multis, ut non contemnendã medicinæ partẽ ſolum Naſturciũ expleat.

Digitized by Google

De Thlaſpe. CAP. CLXXIII.

A

θλάσπι

thlaspi ... quos bursa p... toris. Pedam... te monardo antonio mu...

THlaſpi, aliqui Thlaſpidion, alij Sinapi perſicum, alij Myiten, alij ſylueſtre Sinapi, alij Daſmophon, alij Myopteron, alij Bitron, Aegyptij Sintempſum, Romani Scandulatium, alij Capſellam, aut Pedem gallinaceum uocant. Hærbula anguſtis folijs, digitali longitudine, in terram uerſis, ſubpinguibus, in cacumine diuiſis, ſeſquipedali cauliculo, tenui, non ſine adnaſcentibus ramis, fructu circa ipſum totum, ab extremo in latius ſe pandente, ſemine Naſturcij incluſo, lenticulæ effigie, niſi quod infringitur. Vnde nomen accæpit. Flos albicat. Naſcitur in ſemitis, & ſepibus, foſſiſq;. Semen aſperi guſtus, excalfaciens. Bilem & pituitam utrinq; extrahit, potum acetabuli menſura. Prodeſt iſchiadicis infuſum. Sanguinem potu educit. Internas ſubpurationes rumpit. Menſes ciet. Sed partus enecat. Alterum Thlaſpi tradit Crateias, quod aliqui Perſiconapi uocant, latis folijs, radicibus magnis, utile iſchiadicorum infuſioni.

BARBARI COROLL.

THlaſpe, loculos fert peltarum ſimilitudine, in quibus ſit ſemen. folia latitudine digitali, & longitudine. Galenus Thlaſpen, Dioſcorides Thlaſpi neutro genere pronunciat. Thlaſpion, & Thlaſpoſin Hippocrates, Peltam amazonicam Iulius Pollux, hederæ frondibus aſſimilat. Pli. li. 27. ca. 13

EX M. VERG. COMM.

GAlenus genere fœminino θλάσπιν nominauit: & quod hic ait, potum ſanguinem trahere, ille contra coxendicis dolorem clyſtere infuſum αἱματώδη κινοῦν, quod eſt, cruenta euacuare dixit. Adiecit præterea Dioſcorides perſicum & erraticum Sinape a quibuſdam Thlaſpi hoc dici, ex ſimilitudine ut credimus uirium. Plinius non hoc, ſed alterū illud genus quod auctore herbario Crateia hic ipſe in extremo capite teſtatus eſt, perſicum Sinape uocari: nec aliunde ut uidetur in primum illud genus, q; ex ſecundo hoc appellatio illa irrepſit. Cæteræ Thlaſpis appellationes illæ cauſſam & originem ſuam nobis non oſtendūt: eamq; ob cauſſam ſine honore commentationis huius noſtræ a nobis relinquuntur.

B

De Arabide. CAP. CLXXIIII.

ἀράβις

DRabis hærba ad cubiti altitudinem aſſurgit, tenues ſpargens ramos, & ex utroq; latere folia, ceu Lepidij, ſed molliora, & candidiora. In cacumine uero Sambuci umbellā gerit, candidos flores habentem. Hærba hæc cum ptiſana coquitur, in Cappadocia maxime. Semen aridum pro pipere obſonijs ammiſcetur.

BARBARI COROLL.

LEgebatur Draba, non Araba. Sed huius ſecundi calce, ubi caput hoc repetiť, Arabis, ſiue Araba, non Draba ſcriptū eſt. Galenus, Pauluſq; nullā mentionē huius herbæ faciunt.

De Irione. CAP. CLXXV.

ἐρύσιμον
χαμαίπλιον

ERyſimon, aliqui Chamæplion, Latini Irionem uocant, Magi Herculis Alphita, Aegyptij Erethmon. Iuxta urbes, domicilia, hortoſq; naſcitur, folijs Erucæ ſylueſtris, cauliculis in lori modum lentis, floribus luteis, ſiliquis in cacumine gracilibus, ut fœnograeco corniculatis, ſemine Naſturcij, exiguo, urentis guſtus. Contra thoracis fluctiones efficax eſt, & ſi purulenta extuſſiuntur. Regio morbo, & lumborum uitijs prodeſt. Contra uenena in delinctu cum melle datur. Illi-

Digitized by Google

C nitur ex aqua, aut melle utiliter cæcis, carcinomatibus, parotidibus, duricijs mammarum, & teſtium inflammationibus. In totum extenuat, & calfacit. Mitius multo ad clyſteres fiet, ſi aqua madeſcat, atq; torreatur: uel linteo illigatum, oblito adipe peraſſetur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 18. ca. 10. ERyſimon Galli Velarū, Irionem Romani appellant. Inter fruges annumerat, caule ferulaceo, ut Seſama, flore item ut Seſama foliaceo, amarū, fruticoſum, folijs Erucæ anguſtioribus paulo, & ſanguineis, omninoq;, ut Theophraſtus inquit, Seſamæ proximū: niſi eſſet pinguiuſculū. Eryſimon noſtri herbarij ſignificant, quæ uulgo, nobilis Eruca dicitur, quam & Erucæ ueræ præferunt: ut mirū ſit, quamobrem inter fruges a Plinio conſtitura uideatur.

EX M. VERG. COMM.

SI eſſet frugibus, leguminibus, & oleribus idem qui homini ſenſus: liceretq; illis, ut in republica ſæpe aliqui fecerunt, mutata fortuna tranſſugæ, modo harum, modo illarū partium eſſe: dicerem ego, græcis Eryſimon, latinis uero Irionem Bacchi illius modo, qui ab Ariſtophane in ranis ſuis, nunc Deus, nunc homo: iterumq; dominus, mox ſeruus, uariante fortuna deſcribitur: in alijs ſcriptoribus inter fruges, in alijs inter olera numerari uoluiſſe: tam incerta in antiquis ſcriptoribus hiſtoria eius eſt, tamq; aperte a Theophraſto & Plinio frugum, ab hoc ipſo, & Paulo Aegineta olerum generi adſcribitur. Nec perſuadebitur unq̃, non eſſe frugem Eryſimon, ſeu Irionem aliquis, Theophraſtum de eo ſic docentem audiens, quo loco lib. 9. de plantarum hiſtoria, de frugum culmis in uniuerſum ſic agit. τῶν δὲ θερινῶν κέγχρου μὲν καὶ μελίνου καλαμώδης, σησάμου δὲ καὶ ἐρυσίμου ναρθηκώδης. Quod eſt. Aeſtiuarum autem, Milij ſcilicet & Panici harundinaceus caulis, ſiue culmus eſt, Seſami uero & Eryſimi ferulaceus. Ruſuſq; eodem libro. σήσαμον δὲ οὐδεὶς ἐσθίει χλωρόν, οὐδὲ μὴ ἐρύσιμον, &c. Ex quibus ratiocinari licet, in cenſu frugum numeratum Eryſimon frugem eſſe, & ex culmo inter olera cenſeri non poſſe. Plinius itidem, Theophraſtum ſecutus, frugibus Irionem ubiq; adnumerat, libro. 18. Primum capite. 7. Aeſtiua quæ æſtate ante Vergiliarum exortum ſeruntur, ut milium, panicum, Seſama, Irio.
D Mox iterum eodem capite. Seſamo & Irioni ſanguinea folia. Nec multo poſt eodem libro, ſed capite. 10. Seſama ab Indis uenit: ex ea & oleum faciunt. Color eius candidus. Huic ſimile eſt in Aſia, Græciaq; Eryſimum: idemq; erat, niſi pinguius eſſet, quod apud nos Irionem uocant, medicaminibus adnumerandum potius q̃ frugibus. Idem etiam libro. 22. capite ultimo ait. Irionem inter fruges Seſamæ ſimilem eſſe diximus, & a Græcis Eryſimon uocari. Contra hæc olus aperte Dioſcorides, non frugem deſcribit, a Naſturtio ſtatim & Thlaſpi, folio erucæ, coliculo, non culmo, cornutis in ſummo ſiliquis, non ſpicis aut paniculis, & ſi fœnogræco ſimilibus: quodq; frugi nunq̃ conueniat, inter rudera, & circa hortos naſci. Et præter Dioſcoridem Paulus Aegineta libro primo capite de Veneris utilitate & uſu: quo loco docens, quibus cibis ad uenerem uti oporteat, inter cętera monet comedenda, ἐκ τῶν λαχάνων τὸ ὄρμινον τὸ ἐρύσιμον καὶ τὸ εὔζωμον, &c. manifeſte inter olera Eryſimum numerans, ut uidetur. Eſſeq; latinis Irionem, quod Græcis & huic ſcriptori Eryſimon eſt. Satis tam multis locis teſtatur Plinius, præcipueq; libro. 22. capite quo paulo ante diximus, quo loco integrum, & iiſdem uerbis totū hoc caput latinis reddidit, quod cognouiſſe omnibus paratum, & in promptu eſt. In tot itaq;, tamq; diuerſis antiquorum ſcriptorum auctoritatibus, temere & impudenter fecerit, qui in hoc, aut illo genere Irionem numerabit: præſertim docentibus Theophraſto & Plinio, ſeri in agris, & inter fruges Irionem: Dioſcoride autem & Paulo Aegineta, per ſe naſci locis incultis: & ſi ſeratur, in hortis inter olera quod olus ſit ſerendum eſſe. Nobis, ut credamus frugem a multis exiſtimatum Eryſimon fuiſſe, in cauſſa ſiliquæ ſunt, quas fœnogræco ſimiles Eryſimon habere hic ait: quæq; inter fruges pabulo deſtinatas numeratur: a multis uero olus, folio agreſti Erucę, & ſemen Naſturtio ſimile. Antiquiores omnes non ſecus q̃ de quotidiana & uulgari re de eo agunt. Alicubi nunc genus etiam parum cognitum eſt, ignotæ & appellationes illæ aliæ, ideoq; a nobis relictæ.

De Pipere. CAP. CLXXVI.

πίπερι PIper in India naſci, breui arbore traditur. Quæ inter initia, prælongum fructum, ueluti ſiliquam promit. Quod longum Piper eſt. Habet intus aliquid tenui Milio ſimile, quod tandem in perfectum Pi-

Digitized by Google

per euadit. Id autem ſuis temporibus adultum, racemos emittit grana fe- A
rentes, quæ noſcimus. Ea acerba, candidum Piper faciunt, aptum ocu-
laribus remedijs, antidotis, & medicaminibus quæ contra uenenata pa-
rantur, Theriaca uocant. Longum uero uehementius mordet. Et quo-
niam priuſquam ematureſcat decerptum eſt, ſubamarum relinquitur. Anti-
dotis, & theriacis medicaminibus expetitū. Nigrum uero, utpote quod
tempeſtiua maturitate collectum ſit, odoratū eſſe conſtat, candido ſua-
uius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candi-
dum adhuc in acerbum uergēs, prædictis infirmius eſt. Eligi oportet gra
uiſſimum, plenum, nigrum, ſine multis rugis, recens, minime furfuro-
ſum. Inueniuntur etiamnum in genere nigri ſemina macie confecta, caſ-
ſa, & inania, quod uocant Braſma, Indorum lingua, ſic ſignificante abor-
tum. Vis omnium excalfacit. Vrinam ciet. Concoquit. Extrahit. Diſcu
tit. Abſtergit caliginem quæ oculis obuerſatur. Piper febrium rigori-
bus, ſiue potu, ſiue illitu, ſubuenit. Serpentium morſibus auxiliatur.
Partus extrahit. Conceptum adimere creditur, ſtatim ab initu ſuppoſi-
tum. Tuſſi, omnibuſque pectoris uitijs, ſiue eclegmate, ſiue potu, ſuccur-
rit. Anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. Potum cum recenti
bus lauri folijs, tormina diſcutit. Cum uua paſſa manducatum, pituitam
a capite elicit. Valitudinem tuetur. Dolores finit. Appetentiam mouet. B
Concoctionem adiuuat, in embammata additum. Strumas cum pice
diſcutit. Vitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut aiunt, motum, tor
retur. Non eſt huius arboris radix Gingiber, ut aliqui exiſtimauere, ſi-
cuti paulo poſt oſtendemus. Namque Piperis radix Coſto ſimilis eſt, gu-
ſtum calfaciens, eique Hygræ cognomentum eſt. Hæc lienem reprimit,
cum aceto illita aut pota. Caput etiam purgat, manducata cum uua ta-
minia, quam Staphidem agriam uocant.

BARBARI COROLL.

Piperis genera duo Theophraſtus conſtituit. Rotundi ut Eruū, putamine carneque ſubrutila ceu lauri baccæ. Oblongi, nigri ſemina continētis papaueracea, quod multo ualidius priore iudicatur. Paſſim in India ſunt, ut Plinius exiſtimat. Quæ Piper gignunt arbores, Iuniperis noſtris ſimiles, quamquam in fronte Caucaſi, ſolibus oppoſita, naſci tantū eas aliqui putauere. Semina a Iunipero diſtant paruulis folliculis, quales in Phaſeolis uidemus. Piper quod intēperie cœli carbunculatur, lingua Indorum Bregma dicitur, ſignificans abortū. Hoc & pallidum eſt & aſperrimū. Tria cæteri fecere genera. Nigrū, quod & Cōmune dicitur a medicis, Dioſcoride, Paulo, Aetio. Lenius longo & nigro eſt, Candidum. Piper longū facillime adulteratur Alexandrino Sinapi. Emitur hoc in libras .25. album .17. nigrū .14. utique Plinij tēporibus. Nicāder Colophonius, uetuſtatis ſtudioſus, non peperi, ſed Peperion appellat. Hippocrates uero medicū Pharmacū. Aliud genus eſt apud eūdem Hippocratem Indicum Pharmacū, quo fœminæ, quibus anima fœtet, ora ſibi colluūt. Medicamentū id eſt, cuius compoſitionē reddit ipſe. Cæterū eſt ubi Piper ſemen Indicum dicatur ab Hippocrate: in quo rotundū, quod ineſt, Myrtidanū uocari prodit. Eſt etiā ubi rotundū Piper Strongylen Myrtidani ſcriptum reperias in eōdem auctore. Syluestre porro gentibus ſuis eſt Piper. Piperis arborem iam etiam habuit Italia, maiorem Myrto, nec abſimilem. Amaritudo eadem recenti, & cum lacteſcit, quę Piperi. Deſyderatur toſta illa maturitas. Ideoque & rugarū deeſt, & coloris ſimilitudo. Huiuſmodi eſt & quod Luſitani regis diligentiſſimi Liburnicæ, magna parte meridiani ſitus ambitu Mauritanię circūuecta, retulere hoc

Pli. li. 12. ca. 7.
Theophra. libro. 9. cap. 22.

*

C anno. Sed abeſt illa, ut dixi, retorrida rugoſaq; maturitas. Nam ſolibus toſtum Piper, e candido & leui mutatur in nigrũ rugoſumq;. Adulteratur Iuniperi baccis, mire uim trahentibus, in pondere uero multis modis. In Aegypto granũ Piperi ſimile paulo tantũ maius naſcit̃, Corſion uocatũ, ut Straboni placet. Eſt etiãnum in India Piperis granis ſimile, quod uocatur Garyophillon, grandius, fragiliusq;. Tradũt in luco Indico id gigni. Aduehebat̃ odoris gratia. Nunc & cibi, ut Piper, Septentrionis maxime populis. Paulus Aegineta Caryophyllon, non Garyophillon uocandũ exiſtimauit, quaſi nucifoliũ: etiamſi hanc inquit non habet naturã, quæ nomine prętenditur. Sed flores arboris cuiuſdam Indicæ feſtucacei ſunt, & nigri, longitudine pollicari, acres, odorati, ſubamari. Lignũ eius Xylocaryophyllon appellant. Ab huius odore uiolarum genus altilium Caryophyllon, uulgo dicitur, ubiq; modo naſcens.

Strabo. lib. 17

EX M. VERG. COMM.

FRuticem, non arborem Piper ferre affirmãt, albæ uiti, quæ in ſepibus plærunq; inuenitur, ſimilem, propinquas ſcandentẽ arbores: quæ racemoſum fructum ferat, magnitudine ea qua uidetur, ſed uiridem, nec aliter ꝗ in Liguſtro coaceruatum, anteꝗ maturitate nigreſcat: lectumq; æſtate, ante integram maturitatem ſub ſole in palmeis tegetibus expandi, caloreq; ſolis & æſtu corrugari, & nigrum fieri. Nec longum, aut album Piper aliquod uidiſſe illic ſe dicunt: eſſe quidem arbores alias, quæ ſapore Piperis aliquid ferant, & inter eas, cui conferre in noſtro orbe aliquam poſſe ſe negant, quæ oblongum ueluti uillum inter folia ferat, ponticæ nucis floribus ſimilem, quod illic longum Piper incolæ appellent. Folium Piperis ipſi uidimus ab eis allatum, colore pallido magis ꝗ herbaceo, longitudine quantum diuaricati pollex & index humani digiti aperiuntur: latitudine qua parte maxime patet, quatuor digitorũ: Plantaginis figura, præterq; in ſummo, cui habet numero pares & figura ſimiles a tergo fibras ſeptem per longitudinem extenſas, mediam claudentibus utrinq; trinis: non tamen ut in Plantagine, utrinq; binæ a media naſcunt̃, ſed inæqualibus interuallis utrinq; prodeunt. In ſummo faſtigiatũ, & acuminatius ꝗ Plantaginis extremũ folium eſt. Definitq; in mucronẽ eodem, quo in malo medica mo-
D do uidetur: non omni, ſed in qua folium acuminatum eſt: idq; in Piperis frutice breui pediculo pendet, & qua parte a pediculo incipit folium, paulo minus ꝗ rotundum eſt. Quæ omnia dicta longius a nobis ſunt, nõ ut antiquorum hiſtorias damnemus, ſed ut meminerint toto hoc opere legẽtes, ꝗ difficilis omnibus medicæ materiæ fuerit, & futura ſemper cõmentatio ſit, præſertimq; ubi parum integra ueterum cõmentaria totam rem miſcent.

¶ De Gingiberi. CAP. CLXXVII.

ζιγγίβερις

GIngiberis ſui gñis planta eſt, in Troglodytica Arabia magna ex parte naſcẽs. Qua uirẽte, ad multa, perinde ad q̃ nos Ruta, utuntur. Et primis potibus, & eduliis ammiſcent. Huius radices Cyperi modo paruæ ſunt, candicantes, & odoratæ, atq; Piper ſapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, ꝙ celeriter cariem ſentiant. Fictilibus in Italiam aſportantur. Gingiberis cibo conueniens eſt. Et cum condimẽto aſſumitur. Excalfactoriam uim, & excoquentem habet. Aluum leniter emollit. Stomacho utile eſt. Efficax aduerſus ea quæ oculis caliginem offundunt. In Antidota addi ſolet. In totum Piperi uiribus non diſſimile.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 7.

ZInziber, in Arabia & Troglodytica in uillis naſci dicitur. Parua herba. Precium radicis in libras ſex. Quidam hanc & Sinſiberim, & Gingiberim appellant. Facile pertũditur Zinziber, ob incoctã quandam & excrementitiã corporis uliginem, ut Galenus inquit.

EX M. VERG. COMM.

QVi de Pipere, ex India ad nos reuerſi, quæ ſuperiore capite dicta a nobis ſunt, retulerũt, iidem Zingiber gramini ſimile in India naſci dixerunt: geniculatũ, nouasq; ſubinde radices agens, longius ſub terra augeri, inueniriq; ubiq; non aliter, ꝗ & noſtrum gramen: bisq; aut ter folia per annũ proferre, quæ harundinacea ſint, ſed nõ tantæ longitudinis, latitudinisq;: nihil eo frequentius tota illa regione & copioſius naſci, ingensq; ſaporis diſcrimen ex tempore

quo lectũ fuerit ſentiri. Quodq; Gal. & poſt eũ Paul. Aegineta dixerũt, ideo teredinib. tentari, ſentireq; cariem, & pforari, q̄ craſſioris cuiuſdã & ineuictæ humiditatis particeps ſit, fieri id illi dicunt, cum importune per uer ante maturitatem lectum fuerit: eſſeq; opportunũ legendi tempus, cum folia illa aruerint: idq; in effodiendo Zingibere ab Indis obſeruari. A

De Hydropipere. CAP. CLXXVIII.

ὑδροπίπερι

HYdropiper apud aquas naſcitur, quæ ſtagnant, aut pigro lapſu repunt. Caulem ædit anguloſum, prædurum, multis alis concauum, folia menthæ, maiora, molliora, cãdidioraq;, guſtu Piperis acri, citra tñ illam odoris gratiã. Fructum acrem in ſurculis paruis, prope folia racematim cohærentem. Folia cum ſemine illita, tumores, ueteresq; duricias diſcutiunt. Sugillata delent. Quæ poſtq; inaruerunt, tuſa pro Pipere in obſonijs ammiſcentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

BARBARI COROLL.

HYdropiper, quale ſit in Plinio, nondum comperi. Nam Piperitis, quæ & Siliquaſtrum dicitur, nonnihil ab Hydropipere uidetur differre, non ſolum medicinæ uſu, uerumetiam deſcriptiõe. Monſtratur enim caule rubro, et longo, denſis geniculis, folijs Lauri, ſemine albo, tenui, guſtu Piperis, uulgo dicta Coſtum. Diſtat porro Siliquaſtrum a Salicaſtro, ut in mentione ſua docebimus, ſicut & a Seliquaſtro. Etem̃ Seliquaſtrũ herba non eſt, ſed antiq gñis ſedile, ut Põpeius inqt. Georgius Tiphernas, Siliquã Cerauniam, in Strabone Siliquaſtrum interpretatus eſt peſſime. Non deſunt qui Perſicariam mõ nominatam Hydropiper eſſe ſuſpicentur. quanq; foliũ Perſici huic reddatur, unde nomẽ, Hydropipi uero Menthæ atq; Lauri. Eſt & in folio Perſicariæ litura, maculę modo inſcripta: quę ſi fuiiſet in Hydropeperi, fortaſſe nõ omiſiſſent autores. Eſt ergo Perſicaria folio Perſici, flore cãdido, ſpicaceo, guſtu acri, ſemine minuto, caule nodoſo, rubenti, longo: quę ſunt oĩa & Hydropeperi tributa. Liberũ ſit æſtimantibus iudicium. B

EX. M. VERG. COMM.

NVlla Plinio, latiniſq; alijs ſcriptoribus ſub Hydropiperis titulo & uoce planta hęc eſt. Nec qualem hic deſcribit prope aquas naſcentem, inuenire adhuc licuit. Vidimus tamen in antiqſſimo latino Dioſcoride, & qui longobardis literis ſcriptus, ſexcentorum annorum uetuſtatem refert, Hydropiperis appoſitam imaginem, diligẽti ut erant ea tempora pictura, effigiatam. In qua deſcriptioni huius ſcriptoris omnia conueniunt, caulis, geniculi, alarum concauitates, folia, foliorumq; color. Vnum in fructu diſcrimen tantum eſt. Quod enim hic ait, in ramulis ſecundum folia naſci, & acinoſum eſſe: in ea pictura in ſummis ramulis eſt uaſculi potius q̄ folliculi, aut ſiliquæ figura: indicatq; in eo claudi ſemen, quod hic cum fructu miſcet, fructum, uaſculum, & in eo ſemen ſimul appellans. Quod deficientibus coniecturis alijs, non penitus ab re audiſſe fuerit. Quemadmodum nec inutile etiam, ex aliquarum plantarum natura cognoſcere, quæ aliquando nobis in hoc opere Alarum concauitates in plantis ſunt. Græci tranſlata ab humano corpore appellatiõe μασχάλας dicunt caua, quę aliquando bina, aliquando ſingularia, & ex interuallo ſemper in plantis uidentur, humanis alis ſimilia, in quibus ueluti lacuna eſt. Sunt autem homini alæ qua parte brachium humero coniungit̃ ex interiore parte, in quubus non aliter q̄ in pectore pubes aliqua naſcitur, uiroſi plærumq; odoris. Earũ ſimilitudine, concauos geniculos, quales in harundinibus, & plęriſq; alijs ſunt, μασχάλας gręci, Romani Alas dixerũt. Ab Adnatis eo differẽtes, q̄ ex alis noua ſemper germinatio prodit: Adnata uero nullam habent certam partem unde emergant.

De Ptarmica. CAP. CLXXIX.

πταρμική

PTarmica frutex eſt, ſurculos habens paruos, multos, & rotũdos, Abrotono non diſſimiles, & circa eos folia oleæ, longa, & in cacumine capitulum uti Anthemidis, paruum, rotũdum. Quod ſuo acri odore ſternutamentum excitat. Vnde nomen accœpit. Folia cum floribus illita, ſugillationes rapiunt. Flores ſternutamẽta efficaciſſime mouent. Naſcitur in montibus & petroſis.

A

C

BARBARI COROLL.

PTarmice, ſubſalſo herba guſtu, Diptarmice a quibuſdam uocari ſolita, quoniam ſternutamentum iterari faciat.

EX M. VERG. COMM.

EX re nomen habet Ptarmice: Ptarmon enim græci ſternutamentum uocant. In quo egregiam neceſſe eſt habere uim: ex quo tam præſenti ſalutis augurio & honore, dignata eam Græcia eſt. In nullo, quod hactenus ſciam, herbarum cenſu ſub hoc nomine latinis Ptarmice eſt: & ſi Barbarus in Corollario ſuo refietur, a quibuſdam hanc ipſam Diptarmicem dici. Meminerunt eius tamen inter gręcos Galenus, & Paulus Aegineta, eadem omnia quæ Dioſcorid. poſſe eam teſtari, adijcientes tn̄, uiridem ſugillata, liuoreſq; alios diſijcere.

De Radicula, ſeu lanaria hærba. CAP. CLXXX.

ϛρούθιον
ϛρουθικάμηλος
Strution · herba ſaponaria ·

STRVTHIVM ab aliquibus Cerdon, ab alijs Catharſis, ab alijs Struthocamelus, a quibuſdam Chamærrhyton, a magis Calyrhyton, a Latinis Lanaria hærba, aut Radicula appellatur. Nota eſt hærba, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. Huius radix eſt acris. Vrinam ciet. Prodeſt tuſſi, quam iecur excitauit, & orthopnϾæ, ex melle ſumpta cochlearis menſura. Aluum ſoluit. Eadem cum Panace & Capparis radice, calculos frangit, & cum urina exturbat. Duriciem lienis abſumit. Menſes impoſita trahit. Partus enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit. Tubercula diſcutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miſcetur & malagmatis, & colyrijs, claritatis cauſsa. Sternutamenta mouet. Per os purgat, trita cum melle & naribus infuſa.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.11

STruthion, a noſtris Radicula uocatur, ſpinoſa herba, non tamē acanacea. Flos ſine odore, ſpectabilis æſtatibus, caule lanuginoſo, Semen nullum, Radix magna, quæ conciditur purgandis lanis. Mirum quantum conferens candore, molliciaq;. Naſcitur Satiua ubiq;, ſed ſponte in Aſia, Syriaq;, ſaxoſis & aſperis locis præcipua. Trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule ferulaceo, tenui, & cibis indigenarum expetita, & tingenti quicquid ſit, cum quo decoquatur. Folium Oleæ, a medicis aureum Poculum uocatur. Hippocrates cōmendat naſcentem in Andro inſula littoribus. Ab hac ſimilitudine potoriū quoddam uaſculum fortaſſe Struthion appellatum ſit. Smyrnæa mulier Galena, florē hunc non Struthiō, ſed Strythion uocauit. Porro Strutheum latine, ut eſt apud Feſtum, a ſalacitate paſſeris membrū uirile ſignificat, pręcipue in mimis: ut qui paſſerem, in Martialis & Catulli uerſibus, aliter accipiunt, nihil mihi dixiſſe uideantur. Ne quis in ea re Politianum, quia ſine autore loquitur, ſomniaſſe cauilletur.

EX M. VERG. COMM.

PLinius. 19. uolumine cap. 3. ad candorem & mollicie lanarnm Struthij ſucco uſos fuiſſe antiquos ait. Idē mox tn̄. 24. cap. 11. quod nos pauloante diximus, his uerbis teſtatur. Tingentibus & radicula ramos præparat, quam Struthion uocari diximus a græcis. &c. Diuiditq; in eodem uſu, quod in græcis alioquin unum eſt: & ramulis Struthij tribuit, q̊d radicibus illi tribuerūt, quę ſucco ſaporeq; aſpæ, ad imbibēdos colores unguine ſordidas p̄parāt lanas. Poſſūt q̄dem q̊d Plinius ait, purgatas æſypo lanas cādidiores reddere: ſed illud obit eſt. Qđ aūt ab infectoribus primū, & ut gręci dicunt προύργου a Struthio quærebat, purgato ſordiū & æſypi unguine erat. Neſcimuſq; nos, quoſnam Plinius ramulos in Struthio appellauerit. Radicibus em̄ in tingēdo, ut diximus, utebant: oñditq; latinū nomen, radicū tm̄ fuiſſe uſum. Neq; em̄ aliā ob cauſsā radicula, q̄ ex potiore uſu dicta a Romanis eſt. Quinetiā, nihil fere excępta radice Struthion eſt, quam per longitudinem, & in latera ſub terra, non in altum extendit, proferentibus ſe ex interuallo graminis modo & quaſi ex geniculis, quinq; in unum collectis plęrunq; folijs, ex quibus coliculi cum floribus prodeunt. Vulgaris, & ubiq; locis incultis naſcens herba, folio ut diximus in ceſpitem conferto, & per interualla ex eadem radice erumpente. Lauri figura, uerum maiore. Latini ab uſu Lanariam radicem, & herbam, & ab eius præcipua & utiliore parte Radiculam dixerunt. Vnde autem græci Struthion nominauerint, nō ſatis nunc patet.

Digitized by Google

niſi forte a foliorum poſitura, quæ auium alas quadamtenus imitantur, nomen illi fecerunt. στρουθὸν enim, & στρουθίον ea gens paſſerem, & minores alias appellat aues. Quod ſi in cibos radix hæc tranſiret, crederemus ob caliditatem, quam in quarto ordine habet, Venerem ſtimulare, & ob id Struthion dictam. Græci enim στρουθὸν paſſerẽ dicunt: & ab eius auis ſalacitate στρουθοὺς, quaſi paſſeres ad Venerem procliuiores homines, & ex ea ratione id facientem herbam Struthion etiam dicere potuiſſent. Sed nihil horum pro comperto eſt. A

❡ De Cyclamino. CAP. CLXXXI.

κυκλάμινος

CYclaminus a quibuſdam Cyſanthemon, ab aliꝭs Cyſſophyllon, ab aliꝭs Chelonion, aliꝭs Ictyopheron, ab aliꝭs Silene, a Zoroaſtre Triphalites, ab Oſthane Aſpho, a Magis Miaſpho, Aegyptiꝭs Theſce, a Romanis Rapum terræ, aut terræ Vmbilicus uocatur. Folia habet hæderæ, purpurea, uaria, in quibus ſuſcꝗ deꝗ albicant maculæ, caule nudo, quaternos digitos æquãte, floribus in eo purpureis, roſarum effigie, radice nigra & aliquantum lata, ut Rapum uideri poſſit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam, aquamꝗ detrahit. Menſes potu appoſituue ciet. Tradunt, ſi prægnans radicem tranſgrediatur, abortum fieri. Partum appenſa accelerat. Contra uenena, præſertim leporis marini, ex uino bibitur. Illita, contra ſerpentium ictus remedio eſt. Radix immiſta uino, inebriat. Regium morbum diſcutit, tribus drachmis pota, cum paſſo aut diluto mulſo. Sed oportet eum qui ebibit, multis ueſtibus contectum, loco calido, & perfrictiõibus tuto recumbere, quo facilius exudet. B Eiecti autem ſudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandũ caput, naribus infunditur. Ad deꝭcienda quoꝗ alui excrementa, in uellere ſedi ſubꝭcit. Illito umbilico & imo uentre coxarũ tenus, aluũ emollit. Sed abortũ efficit. Suffuſionibus, & retuſæ oculorũ aciei, oblitus cũ melle ſuccus, prodeſt. Medicamentis abortum inferentibus, amiſcetur. Succus cum aceto illitus, prociduam ſedem reſtituit. Exprimitur tuſa radice ſuccus, & ad mellis craſſitudinem decoquitur. Radix cutem purgat. Eruptiones papularũ reprimit. Vulneribus ex aceto, aut melle medetur. Lienem abſumit. Vitia cutis in facie, & alopecias emendat. Eius decocto, luxata, podagras, & capitis ulcuſcula, pernioneſꝗ foueri congruum eſt. Ipſaꝗ in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum thyrrhenicę cerę momento, ut ſtigmenti craſſitudinẽ unguentũ contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix Scyllæ modo conciſa reponitur. Narrant ad amatoria aſſumi contuſam, & in paſtillos diuiſam. Naſcitur in umbroſis, maxime ſub arboribus.

BARBARI COROLL.

CYclaminos a noſtris Rapum, & Tuber terræ dicitur, ut inquit Plinius, non malum terrę, ut Theodorus putauit. Nam Malum terræ, ut Dioſcoridi uidetur, Ariſtolochia eſt. Erraticum uero malum a Plinio uocatum, & ad calculos radice commendatum, quale genus ſit, nondũ comperi: præterꝗ̃ ſi quis pro Anthemide accipiat, quando utilem ueſicæ uitiꝭs eam nouimus. Et Chamæmilon, hoc eſt, malum terreſtre, dicitur a Græcis Cyclaminos. Folia habet minora ꝗ̃ Hedera, nigriora, & tenuiora, ſine angulis. Flos ei, ut Plinius ſcribit, coloſſinus, & in coro

Pli. li. 21. ca. 9.
lib. 25. cap. 9.
lib. 26. cap. 12.

Digitized by Google

C nas admitti ſolitus. Eſt autem genus in eo nomine coloris, ut Straboni placet a Coloſſis urbe
Troadis, ubi præcipua lanitij commendatio fuiſſet: quemadmodum Laodiceæ, Coracinum
pecus, a colore item uelleris appellatum. Sed cum duo florum genera Cyclamino reddantur,
purpureum, & candidum, uter eorum Coloſſinus dici poſſit, extimandum relinquimus. De
Coracino Laodicenſium uellere, etiam Victruuius. Pernicialia Cyclamino cum olere ſunt o-
dia. Siquidem aduerſam ei Braſſicam inareſcere affirmant. Sphæritis herba quæ ſit Aetio, nō
conſtat. Quid ſi Cyclaminon interpretere? cum ꝙ alopecias emendat, cum ꝙ Cyclaminos Or
bicularia latine dicitur, hoc eſt, Sphæritis.

EX M. VERG. COMM.

ESt præter numeratas a Dioſcoride Cyclamini appellationes, ubi noſtra ætate porcorum,
ubi terræ Panis Cyclaminus appelletur. Nulluſq; non audito alterutro nomine, ubiq; fere inter
ſepes & uepres naſcentem plantam intelligit, quam ſubulci pecori ſuo gratam cognouerunt, et
ab eo nomen illi fecerunt, porcinum Panem appellantes. Cæteri antiquum Cyclamini nomen
ignorantes, a panis figura ſub terra latentem eius radicem, terræ Panem uocauerunt. Nihil in
agro agentibus nunc etiam notius, nigro colore: radix In orbem circumacta, non tamen in glo
bum ſurgens, ſed ueluti preſſa pondere, in latitudinem ſe explicans, eadem forma qua nunc in
quotidiano uſu panes uidentur. Qui primi nomen illi fecerunt, circumactam in orbem eius cir
cinationem contemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλου, quaſi ab orbe Cyclaminon, ideſt, orbicularem dixerūt.
Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Secuta ætas, non radicem, ſed folia eius
contemplata, ꝙ hederacea eſſent, Ciſſanthemon, et Ciſſophyllon eandem nominauerunt. κισσὸν
enim græci Hederam dicunt: & ſi in prima hac Cyclamino longe maiora ꝙ̃ Hederæ folia ſint,
ſolamq; Hederæ figuram in folio referat. Non defuerunt quondam etiam, qui a teſtudinis for-
ma, Cheloniam eandem dicerent: quemadmodum non deſunt itidem, qui ideo teſtudinis no-
men retuliſſe dicant, quoniam ea id animal ueſcatur: quemadmodum contra piſces oderunt,
qui non ſecus ꝙ̃ ueneno aliquo in aquam coniecta Cyclamino enecantur: ideoq; piſcium Ve
natio dicta fuerit. Plinius tertiam Cyclaminum id facere dixit, cuius hic non meminit. Romani
D ſcriptoris huius hiſtoriam ſecuti, Rapum terræ, uel Vmbilicum, uel Tuber dixerunt: quoniam
hic dixerat radicem eſſe nigram, Rapo ſimilem. Vmbilicum autem, quoniam ut in aliquibus
circinata forma umbilicus eſt, ſic & Cyclaminus ſub terra uideatur. Dico autem umbilicum,
non qualis in homine ceteriſq; animalibus media pars eſt, ſed quales in Epigrammate ſuo Mar
tialis dixit. Iam peruenimus uſq; ad umbilicos, extremam uoluminis clauſuram, quæ aut no-
dus, aut fibula opus claudebat. Vidimus nos aliquando Cyclamini radicem, globo & latitu-
dine ampliſſimi panis: ex qua folia erumpebant: & inter folia flos breui pediculo, potius ꝙ̃ co-
liculo ſurgens, in quo color erat qualem hic deſcribit. Plinius Coloſſinum uocat. Nec ambi-
gendum de eo colore erit, qui Cyclaminum florentem uiderit. Eundem lib. 25. idem purpureū
dicit. Nec uidetur tantus ſcriptor in his ſibi conſtare. Habet ut uidetur Cyclamiuus numero-
ſas, & egregias in medendo uires. quas paulo minus ꝙ̃ omnes nouit & indicauit ante Dioſco-
ridem Theophraſtus lib. 9. de plantarum hiſtoria, oſtendens & ipſe, adalligatum Cyclaminum
partus adiuuare: prodeſſe ad amores: ſubdi mulieribus: purgare caput: ulceribus ex melle me-
deri: & ne longiores ſimus, nihil non idem in utroq; eſt. Addidit Theophraſtus, tantum crema
ri radicem Cyclamini, tum uino reſtingui, cineremq; eodem quo fex modo in paſtillos con-
formatum ſeruari.

De Altera Cyclamino. CAP. CLXXXII.

ESt & altera Cyclaminus, quam Ciſſanthemon, aut Ciſſophyllon uocāt, minoribus ꝙ̃ Hedera folijs, geniculatis caulibus, craſſiſq;, circa uicinas arbores capriolorum modo ſe uoluētibus, flore candido, odorato, acinis Hederę mollibus, lenti guſtus, aliquantulū acris, radice ſuperuacua. Naſcitur in aſperis. Huius acini drachmę unius pōdere poti cum uini albi cyathis duobus triginta diebus, lienem per urinam & aluum abſumunt. Ad Ortopnœam bibitur. Reliquias a partu purgat.

BARBARI COROLL.

CYclaminos altera eſt, cui nomen ab Hederę floribus impoſitum Ciſſanthemos, de qua hic agitur. Plinius & tertiam Cyclaminon demonſtratam ſibi prodidit, cognomine Chamæciſ-

Digitized by Google

ſon, uno omnino folio. Radice ramoſa, qua piſces necantur. Ideoq; hanc proprie Ichthyoterã uocari autumo, quanq; nomen hoc a Dioſcoride Cyclamino primæ datur. A

EX. M. VERG. COMM.

ALteram Cyclaminum hanc a ſuprriore illa diuerſam faciunt, minus in latitudinẽ exæqua ra, & globoſior radix: longiores coliculi, quibus in alias arbores uitium modo aſcendit: folia longe q; illius minora, quantitate, inciſuris, totoq; habitu hederacea. Ob quã cauſã Plinius ait, hanc tantũ Ciſſanthemon dictã fuiſſe. Flores candidi, odoratiq;: qui in illa purpurei ſunt, & ſi- ne odore. Acinoſus fructus, & qualis in Hedera corymbaceus: & q̊d ad medicinã pertineat, ra dix inutilis, quæ ſola in altera illa expetitur & uſum habet. Hæc aſpis locis naſcens, illa int̃ ue- pres & in ſepibus. Hanc ipſi non uidimus, nec poſſumus oculati teſtes eius legentibus eſſe.

De Dracunculo. CAP. CLXXXIII.

DRACVNTIVM magnum aliqui Aron, alij Iſaron, alij Iaron, alij Geracicon, alij Biaron, alij Armiagrion, alij Cyperida uocant. In umbroſis ſepibus gignitur. Caulem habet rectũ, læuem, duum cubitorum, baculi craſſitudine, uerſicoloribus draconum maculis, purpureis tamen euincentibus. Folia Rumicis, inflexa. Fructũ ſummo caule facit racemoſum, coloris primum cineracei, mox per maturitatem in crocum & purpuram uergentis, radicem prægrandem, rotundam, candidam, cortice tenui ueſtitam. Colligitur, & dum matureſcit ſuccus exprimitur, ſicaturq; in umbra. Radix quoq; meſſibus effoditur. Elotaq; particulatim conciditur, & funiculo transfixa ſiccatur in umbra. Cum diluta potione crudam, coctamue, cum melle delingi prodeſt, contra orthopnœas, rupta, conuulſa, tuſſim, & deſtillationes. Pota cum uino uenerem ſtimulat. Vlcera quæ cacöethe uocantur, atque phagedænica expurgat, præſertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fiſtulas, & partus euocandos componuntur. Ad uitiligines cum melle efficaciter illinitur. Polipos, & carcinomata abſumit. Succus ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, caliginem, albugineſque effectum præbet. Herbæ, radiciſq; odor, teneros conceptos abortu uitiat. Item ſi triginta grana eius in poſca bibantur. Sunt qui eius ſuccum cum oleo, aurium doloribus infudere. Quinetiam folia, utpote quæ adſtringant, uulneribus recentibus impoſuere, & cocta in uino pernionibus. Qui folia manibus affricuerit, aut radicem exemerit, poſſe a uipera feriri, inficiantur.

Δρακόντιον

B

BARBARI COROLL.

DRacunculus a caule uario draconis more dicitur: ſiue a cauda, quæ illi ſubrutila eſt, & draconis intorti modo conuoluta. Diſſonãt aliquãtum in hoc genere ſcriptores. Alijs Dracunculum ab Aro ſeparantibus. Alijs idem exiſtimantibus. Glaucias Dracunculum ſylueſtrem Arum uocabat. Phænias Aron, & Aroniam. Aliqui radicem Aron appellauere, caulem Dracuntion. Theophraſtus Aron putauit genus eſſe, ſub quo ſpecies quaſi multæ continerentur. Dioſcorides quatuor uidetur feciſſe genera, Dracunculum maiorem, Dracunculum minorem, Aron, & Ariſaron, quanq; in deſcribendo Aro, diſcrepat a Plinio. De Dracunculo quoq; parum conuenit inter eos, ut ſequenti capite liquebit. Dracunculus hordeo matureſcente fodit̃, luna creſcente, Serpentariam ſunt qui uocent. Inuenio apud Hippocratem & Ophin herbam, ſemine muliebribus medicinis utilẽ probari. Nec an eadem ſit cum Dracuntio ſatis conſtat, etiamſi a ſerpente nomen habeat. Idem Hippocrates candidam radicem cum nominat, Dracuntij radicem, ut Galenus uult, intelligit.

The. li. 9. ca. 22

Digitized by Google

C EX M. VERG. COMM.

ERit legentibus & nobis non leue laboris compendium, ſi antequã de maiore Dracunculo agatur, tota minoris medicina & hiſtoria pariter reddita fuerit. Sunt enim utriq; paulo minus q̃ cuncta communia, tamq; in minore incerta, mixtaq; cum maiore multa, ut continuato ſermõne de utroq; utilius dixiſſe fuerit. Aequo animo ob eam cauſam tãtiſper dum hoc agimus, differri ſibi nostram Dracunculi commentationem legentes patientur.

De Dracunculo paruo. CAP. CLXXXIIII.

Serpentaria minor

DRacunculus paruus folio conſtat hederaceo, magno, candidis notis inſigni, caule recto, bicubitali, uerſicolore, maculis reſperſo purpureis, ita ut anguem plane referat, baculi craſſitudine. Fructus ſummo caule racematim cohæret, colore primum felleo, & cum ematuruit, croceo, guſtu feruens, mordaxque, radice rotunda, bulboſa, raphano non abſimili, tenui obducta cortice. Naſcitur in ſepibus umbroſis. Seminis ſuccus cum oleo inſtillatus, aurium dolorem mitigat. Naribus etiam ex lana impoſitus, polipum abſumit. Carcinomata illitu ſiſtit. Triginta eius grana, ſi in poſca bibantur, abortus inferunt. Odorem aiunt poſteaquam flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. Orthopnœis, ruptis, uulſis, tuſſi, deſtillationibus auxiliatur. Humores pectoris excreatu faciles reddit, ſiue cocta, toſtaque cum melle, aut per ſeſe edatur, ſiue farina eius ex melle delingatur. Vrinam pellit. Venerem excitat, cũ
D uino pota. Phagædenas ulcerum, & quæ cacoëthe uocantur, trita cũ melle & Brionia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit. Collyria ex ipſa ad fiſtulas, & eijciendos partus fieri ſolent. Qui radice ſuas manus perfricuerunt, a uiperis feriri negantur. Illita ex aceto uitiligines emaculat. Folia recentibus uulneribus, concerptorum lintheolorum uice, conuenienter imponuntur. Decoctam in uino pernionibus appoſuiſſe prodeſt. Caſeus folijs inuolutus, a putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines conuenit. Radix cruda coctaue, ad ſanorum uſus, pro olere recipitur. In Gymnetidibus inſulis, quæ Calarides uocãtur, coctã radicẽ cũ melle multo, in conuiuijs placentarũ loco offerunt. Radix meſſibus effoditur, lotaq; fruſtatim concidit, & lino traiecta ſiccat in umbra, & ita reconditur.

BARB. Pli, li. 24, ca, 16

DRacunculi duo ſunt Dioſcoridi, maior, & minor, ut prędiximus. Plinio tres. Vnus folijs Betę, nõ ſine thyrſo, flore purpureo, ſimilis Aro. Alter radice lõga, ueluti ſignata, articulo ſacq;, tribus omnino cauliculis. Tertius folio maiore q̃ cornus, radice arundinea, totidem (ut aiunt) geniculata nodis, quot habet annos, totidem etiam folijs. Aetius Dracunculi ſemen occultari terra, & piperi ſimile deſcribit. Olitores & Draconem uocatam ferunt, huic toto genere diſſimile, quam mirabili quodam modo naſci prædicant ex lini ſemine incluſo, raphanis, aut ſcillæ bulbis, atq; in terra obruto. Puſilla herba, nigro ac minuto ſemine, folio tenui & oblongo, acri, & utranq; originẽ prodente, linguam & folio & radice amburens, & aceti & ſalis guſtu. Pyretrum ſunt qui a ueteribus appellatam falſo putent hãc, inter olera acetaria gratiſſimã. Ita em̃ uocare inſtitui, quicquid crudũ manditur ex aceto, ſale, oleo. Quanq; hortos ſuos priſci Acetaria uocabant: non ab aceto, ut quidam rati ſunt, ſed ab accipiendo, quaſi acceptaria: qppe quos, ut inquit Cicero; quaſi alterã ſuccidiã ueteres habuerint. Ab eodẽ uerbo et Acetabulũ deducit, etiãſi Gręci Oxybaphõ ab intinctu aceti nominãt, ita em̃ aceto uas dicatũ uocabãt.

Digitized by Google

ut Athenæus teſtatur. Quæ & menſuræ genus ſignificat, quod & Cochleare dicimus. A

EX M. VERG. COMM.

MIſcuerũt adeo ueteres cũ Aro Dracunculũ, totqꝫ nũc ijſdem, nũc diuerſis notis deſcripta Dracunculi gña ab illis fuerũt, ut nihil in re alioqn ſatis nota, difficilius aut ipſi fecerint, aut per ſe legẽtibus oſtendat. Quodqꝫ anxios diu nos habuit, & adhuc habet, nec aliter in partes trahit uarias, perqꝫ oĩa uerſat, ꝙ qui in amoribus Medeæ ab Apollonio primũ deſcriptus eſt, ſolis ex aqua fulgor, ſummi feriens laquearia tecti, nunqꝫ ſtabilis, ſed continua uerſatione in oẽs diſcurrens partes, Dioſcorides eſt: & quæ in cunctis græcis duo maioris, minoriſqꝫ Dracũculi capita in eo legunt̃, nullibi ꝗd egregiã diuerſitatẽ faciat, uariata eorũ hiſtoria, aut medicina, & ſi alterũ Rumicis, alterũ Hederę folia habere hic dixerit. Multiplex em̃ huic ſcriptori ſimilitudo eſt coloris, figuræ, quãtitatis, uirium, aliorũqꝫ huiuſcemodi. Fitqꝫ ob eam cauſſam ſæpenumero, ut ꝗd totũ diuerſum eſt, in partibus ſimile dictũ, totam ſimilitudinẽ referre male credat̃: & ꝗd undiqꝫ ſimile eſt in partibus, differre dictum totum diſſimile falſo habeatur. Quod in utroqꝫ ſcriptoris huius Dracunculo fieri facile potuit. In quorũ altero folia Rumici in quantitate & figura, in altero Hederæ in colore cõparari potuerũt. Nihil em̃ nobis, excuſſo diligẽter utroqꝫ capite, inuẽtum eſt adeo diſſimile, diuerſumue, ut alterã oportuerit, p̃ſertim tam longã rei & medicinæ ijſdem uerbis hiſtoriã conficere. Auxitqꝫ ſuſpitionẽ noſtrã, ꝙ nec Galenus, nec poſt Galenũ Paulus Aegineta diligentiſſimus in græcis medicinæ auctor, & qui ſcriptoris huius dicta ubiqꝫ bona fide retulit, alterũ hunc, & minorẽ Dracunculũ nouerũt: nec poſt grẹcos latini ſcriptores Apuleius, Ioannes Serapion, & ꝗd multi apud nos eſt, uetuſtiſſimi latini codices, in qbus unius tantũ Dracunculi caput, alterius ueſtigiũ nullum oſtendit̃. Ex eo factũ eſt, ut crediderim, & adhuc credã, unum tantũ a Dioſcoride Dracũculũ hoc loco deſcribi. Neqꝫ em̃ ueriſimile, ſi alter ille in natura Dracunculus eſſet, & ab hoc ſcriptore deſcriptus fuiſſet, relinquendũ ab illis penitus fuiſſe. Et nihilominus in cunctis & antiqſſimis grẹcorũ codicibus, utrũqꝫ hoc caput adhuc legit̃. At non eſt eadẽ utriuſqꝫ hiſtoria & medicina. Concedimus id quidẽ: monemus tñ uocũ magis ꝙ rerũ diuerſitatẽ eſſe: nec ad conſtituendũ rei genus ſatis id eſſe. At minori Dracunculo aliquid tribuit̃, quod in maiori non legit̃: quale eſt, incorruptũ ſeruari, folijs eius inuolutũ caſeum. Neqꝫ id etiã diuerſitatis neceſſitatẽ facit. Potuit em̃ in noua alterius eius capitis deſcriptione illud addi. Siquidem non Dracunculo Plinius, ſed Aro eam uim tribuit: poſſuntqꝫ eandem habere rationem quæcunqꝫ alia minori addita magis ꝙ alia inueniuntur. B

❡ De Aro. CAP. CLXXXV.

ARon apud Syros Lupha uocitatum, aliqui Alymon, alij Thymon, alij Dracontiam, Cyprij Collocaſſion dicunt. Folia emittit Dracunculi, ſed longiora, & paucioribus diſtincta maculis, caulem ſubpurpureum, dodrantralem, piſtilli ſpecie, a quo croceum ſemen exit. Radice Dracunculi alba, quæ decocta eſtur, utpote cum minus acris ſit. Folia ad eſum condiũtur, & arida per ſe, decocta mandũtur. Radix, ſemen, & folia Dracunculi uires habent. Priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & Dracunculi more reponitur. In totum ob mitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

ἄρον λοῦφα

aron. pen dracontij b go aron vel ba aaron

BARBARI COROLL.

ARorum Theophraſtus inquit radices, inhibita germinatione fiunt altiles, folijs uidelicet terra obrutis. Prægrandia hæc ſunt, Item caua, cucumeracea. Radix nuda cortice, quæ mandi poſſit. Nam & folia in aceto inquit decocta eduntur, nec inſuauis cibus eſt, caulem ei nullum reddendo. Differt a Dracunculo, ſi Plinium ſequamur: qui radicem habet nigram, in latitudine rotundã, multo maiorem, & qua manus impleatur, Dracunculus ſubrutilam, & intortam. Semẽ ei ferues̃ ac mordax, Aro lenius. Quod & Galenus cõfirmat. In cibis Aros fœmina præfertur: quoniã mas ſit dulcior, & in coquẽdo lentior. Folijs Ari, caſeum ne cõputreſcat, ſeruari affirmant: quod qdem a Dioſcoride, maiori, aut minori Dracunculo tribuitur.

Theophra. libro. 7. cap. 11. Pli. li. 24. ca. 16.

COnfundit Plinius cum Dracunculo Aron lib. 19. capi. 4. Numeratqꝫ Aron inter Aegypti hortẽſia, his uerbis. Eſt inter gña Bulborũ, ꝗd in Aegypto Aron uocant, Scyllæ proximũ amplitudine, folijs Lapathi, quæ Rumex eſt; caule recto, duum cubitorũ, baculi craſſitudine;

VERG.

C radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. &c. Folia enim Lapathi, caulis rectus, duũ cubitorum altitudo, & baculi craſſitudo ex maioris Dracunculi hiſtoria cuncta ſunt: nec Aro congruunt, cuius caulis ſemipedalis piſtilli figura eſt. Quam formã in noſtri orbis Aro quotidie licet uidere. Confundendiq; ſimul diuerſa genera, nulla maior, ut credimus cauſſa fuit, q̃ ſimilitudo primũ: mox antiquorũ hiſtoria, in qua totũ hoc genus Aron aliquando, nonnunq; priuatim illud Dracunculus, hoc Aron dictum eſt. Diſcreuit tamen alterum ab altero natura: & illud procerius, hoc breuius fecit. In illo figura eſt, qualẽ ſuperiore capite tradidimus: in hoc ubiq; cognoſci poteſt. Reliquit in hoc etiã Dioſcorides inuolucrũ illud, & cucullum, quo inuolutum ſemen claudit, pallido magis q̃ herbaceo colore, non ut in Dracunculo purpureũ. Numerabatur quondã, ſerebaturq; inter olera Aron: quod uix credibile ſit, tantã habet radix, quæ in ciborũ uſu erat acrimoniã. Cogitandũq; alterum eſt, aut aliunde inuectũ mitius fuiſſe, aut culturæ genere aliquo & humano artificio melioreſcere nunc etiam poſſe.

De Ariſaro. CAP. CLXXXVI.

ἀρίσαρον

Ariſarum. congener eſſe ſcribitur aro et dracontio ſet ignota.

ARiſarum exigua herbula eſt, cuius radix oleæ magnitudinem implet, longe maioris q̃ Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas ſiſtit. Fiunt collyria ex ea ad fiſtulas. Illitu radicis, genitale animalis cuiuſcũq; in perniciem agitur.

BARBARI COROLL.

ARiſaros, ſiue Ariſaron, in Aegypto naſcitur. Similis Aro herbæ, minor tamen multo, minoribusq; folijs, & utiq; radice: quæ tamen Oliuæ magnitudinem prægrandis impleat. Alba, geminum, altera unicum emittente caulem. Corrupere nomen huius herbæ medici, ut ab ipſis iam non Ariſaros, ſed detritis duabus literis, Aſarus dicat: quod quidem & in Aſari mentione teſtati ſumus. Eſt & Aris herba Hippocrati, nec qualis ſit, & an pro Ariſaro capienda ſit, nõ conſtat. Aris & inſtrumenti quoddam genus eſt.

EX M. VERG. COMM.

D COngeneres, ut uidetur, plantæ tres hæ ſunt, Dracũculus, Aron, & Ariſaron Bulboſas eñi radices oẽs habent: & in reliquis non adeo diſſimiles, in medicina conueniũt. Plinius lib. 24. capite. 16. Erin, ſed ut credimus, corrupta ex Ariſaro uoce appellat. Additq; in hiſtoria eius, naſci in Aegypto. Et quod hic ait, emplaſtri modo impoſitã radicem, omniũ quadrupedũ genitalibus in perniciem ea agere, ab eo aliter, & his uerbis dicit. Sed unũ miraculum ingens, contacto genitali cuiuſcunq; fœminini generis, animal in perniciem agi. Hic autẽ non magis fœminini, q̃ maſculini ſexus id malum fore oſtendit. Signauimus hoc, ut ſuſpicari & quærere legentes poſſint, huic ne capiti aliquid deſit, an aliter Plinius rem intellexerit. Dubitauit in Plinianis caſtigationibus Barbarus, diminutiua ne forma nõ Ariſaros, ſed Aris, quaſi paruũ Aron uocanda planta hæc ſit: quoniã Arin Hippocrates, herbã ſibi tamen ignotã appellauerit: & ꝙ Ariſaron oĩa minora q̃ Aron haberet. Sed uocandã Ariſaron eſſe Paulus Aegineta lib. 6. teſtatur, dicens multo breuius Aro Ariſaron eſſe, uocatq; Ariſaron manifeſte, non Arin.

De Haſtula regia. CAP. CLXXXVII.

ἀσφόδελος

Aſphodelg.

HAſtulam regiam Græci Aſphodelon, alij Narthecion, Romani Albucum uocant, uulgo notum. Folijs eſt maioris Porri, caule læui, ferente in cacumine florem, quẽ Anthericon appellãt. Radices ſubiacent oblongæ, rotundæ, glandibus ſimiles, guſtu acres. Quæ excalfaciunt. Vrinas, & menſes epotæ cient. Lateris doloribus, ruptis, conuulſis, & tuſſibus, drachmæ pondere potæ ex uino medentur. Ea uero uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine cõmanducata. A ſerpente demorſis datur aptiſſime. Verum trium drachmarum pondere, folijs, floribus, & radice ex uino morſus illinire oportet. Item ulcera ſordida, & depaſcentia. Mammarum quoq; & teſtium inflammationes, tubercula, furunculosq;, decoctis in fæce uini bulbis. Recentibus oculorum inflam-

natíonibus ex polenta auxiliatur. Radicis ſuccus adiecto uetere uino dul ci, myrrha, & croco decoquitur, fitq; perq; utile oculis medicamentum. Ad purulentas aureis per ſe, aut cum melle, uino, & myrrha tritus, prodeſt. In contrariam aurem infuſus, dentium dolorem mitigat. Cinis e radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitu exulceratis pernionibus, & ambuſtis igni, conducit. Surditati, inſtillatus in aurem, auxiliatur. Candidam uitiliginem lintheo antea perfrictam in ſole, illita radix emendat. Semen, floresq; in uino poti, ſcolopendræ, & ſcorpionum uenenis, mirum in modum reſiſtunt. Aluum purgant. Floret meſſibus Albucum. Quare æquinoctio uerno, antequam ſemen adoleuerit, demetendum. Radicem aiunt potam, ueneris cupiditatem inhibere. Quod hærbarius Cratæias aſſeuerat. Addiditq;, ſanare podagræ dolores, ſi drachmæ pondere bibatur. A

BARBARI COROLL.

Aſphodelus, de clariſſimis herbarum Haſtula regia uocatur, radice cibis apta, folio Porri ſylueſtris, anguſto, prælongo, ſublento, caule præcellenti, qui cubitalis eſt, & ſæpe duum cubitorũ, Antheriſcos, ſiue Anthericos a Græcis, Albucus a noſtris proprie uocatus. Differt Antheriſcus ab Anthriſco, ut ex mentione Scandicis facile colligitur. Aſphodelus, & aqua, & ſicco uiuit. Lignoſum ei ſemen, copioſum, triquetrũ, colore atro. Naſcitur in orbiculo ſubiecto flori, decidens æſtate folliculo dehiſcente. Particulatim floret Aſphodelos, incipiens ab imo. Vermes in eo uolucres, ſpecie floſculorũ eroſo, floris incipientis operimento euolant. Propriũ huic cauli, q; tametſi leuis & anguſtus, in ramulos tamen fundit ſuperne. Torretur hic in cinere ad eſum. Itẽ bulbus cum ſemine, oleo, & ſale addito, cum ficis quoq; tundit, præcipua uolu ptate, ut uidetur Heſiodo, in ſyluis eum naſci predicante. Mentionem Aſphodeli & Homerus fecit. Heroion, ſiue ut alij codices, Erineon appellatũ ab aliq̃bus uideo. Cochleæ terreſtres mire in Campania caulem eius perſequuntur, & ſugendo arefaciunt. Bulbos eius Napis modicis ſimiles octuaginta ſæpe ſimul aceruatos autumno colligunt, cum plurimũ ualent. His mures necant, & cauerna præcluſa immoriũtur. Amuletũ eſſe putant, in domibus ante portas ſatum. Hellanicus prodit, quoſdam eſſe Nomadas in Libya, qui nihil aliud poſſideant, q; ſitulam, gladium, & calicem, & ex Aſphodelo caſulam, umbræ tantũ gratia: quam & circumferant. Eius tamen genera duo faciunt, Albucum intelligentes candidum: cui ſcapus cubito amplior, purus, leuisq;. Aſphodelum uero, ſiue Haſtulam regiam, cui acinoſus ſit caulis. Dionyſius diſcreuit ſexu, marem, & fœminam, pronunciando in ea. Pli. li. 21. ca. 17. vulgo gam[…] B

EX M. VERG. COMM.

Vix credat noſtra ætate aliquis, in cibos & ſanitatis uſum ueniſſe quondã Aſphodelũ: tam alienus homini nunc cibus eſt, tamq; inter medicamenta magis q; olera merito cenſet: niſi Heſiodũ audierit canentem, neſcire homines iniuſte rem ſuam augentes, ὅσον ἐν μαλάχῃ, καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ, grauẽ poëtam, ſapientemq;, & cuius carmina in priuata uita pro oraculo a profeſſoribus ſapientiæ recepta ſemper fuerint. Et poſt Heſiodum Pliniũ, mandi Aſphodelum, ſemine toſto & bulbo dicentem: & ad temperandã eius acrimoniã ficis miſceri iubentem: Tanta rudi, nouoq; adhuc ſæculo, aut indiſcreta ciborum frugalitas erat.

¶ De Bulbo uomitorio. CAP. CLXXXVIII.

BVLBVS QVEM uomitorium uocant, folia habet lentiora multo & longiora Bulbo cibario, radicem ſimilem, cortice magno. Ea manſa, aut decoctum eius potum, ueſicæ malis medetur. Vomitiones mouet. βολβὸς

BARBARI COROLL.

Bulbus Vomitorius, a Græcis Emeticos uocatur, folijs nigris.

Digitized by Google

C ## ❡ De Bulbo cibario. CAP. CLXXXIX.

βουλβὸς ἐδώδιμος CIBARIVS BVLbus uulgo cognitus, a nobis eſtur. Stomacho & aluo utilis ruffus, & ex Aphrica delatus. Amarus uero, & ſcylinus, ſtomacho aptior eſt, & concoctionem adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent. Excalfaciũt. Venerem ſtimulant. Linguam, tonſillasq́ exaſperant. Multum alimenti præbent. Carnes creant. Inflationem pariunt. Luxatis, fractis, articulorũ doloribus efficaciter illinuntur. Spicula extrahunt. Gangrænas, & podagras ex melle, aut per ſeſe, hydropicorum tumores, & canum morſus cum melle & piperis polline illiti cohibent. Stomachi dolores mitigant. Furfures & ulcera quæ in capite manant, cum toſto nitro abſtergunt. Sugillata, uarosq́ per ſe, aut ex oui luteo, & lentigines cum melle & aceto, emendant. Fractis auriculis, unguibusq́, ex polenta medentur. Iidem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus. Item cum cinere e mænarum capitibus, impoſiti. Cremati uero, & cum alcyonio miſti, uitia cutis in facie, atrasq́ cicatrices, in ſole illiti emaculant. Faciunt ad rupta, ſi cum aceto cocti edantur. Sed copioſiore eorum cibo abſtinendum. Quoniam neruos tentant. Cocti cum polenta, & ex ſuillo adipe impoſiti, tumores ac tubercula celociſſime ad ſuppurationem perducunt, & rumpunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.5. BVlbi foliũ anguſtum, ut omnibus fere bulboſis. Radice ſeritur hortenſis. Nam ſemine par-

D tim primo, partim ſequenti anno prouenit: quod & in Auena, Loto, Betaq́ conſpicit̃. In Taurica Cherſoneſo tam dulces ſunt, ut crudi mandat̃. Laudant̃ ex Alcathoe, Pelaſga, ut Ouidius ait, urbe candidus, hoc eſt, ut puto Megaricus, auctore Pauſania, ſed ad uenerẽ. Idem auctor.

Daunis, an Libycis Bulbus tibi miſſus ab oris,
An ueniat Megaris, noxius omnis erit.

Eſt & Bulbi genus circa ripas amniũ, cuius inter eſculentã partem, & ſummũ corticem lanea contineatur natura: ob id Eriophoros appellatũ, ex qua ueſtes quoq́ fiant. In Indis Bulbi non lanigeri, ſed criniti naſcuntur. Bulbis amaritudo in uertice. Habetur & Bulbina, rubicundo radicis bulbo. Item candido, & ſquamis carente, folijs Paracæ, ut inquit Plinius. Codices antiqui non Paracæ, ſed paruis habent. Ego porraceis legendũ exiſtimo: quandoquidem ita modo cernitur Bulbina, quam Maurice Buberigi cognominant herbarij, folijs croci, flore uiolæ, purpureo, ſiue ferrugineo in ſpicis, nigro ſemine. Sylueſtrium Bulborum florem, coronis inſeruere ueteres, Anemonem uocãtes poſt Narciſſum, ut Theophraſtus inquit, exeuntem uere. Condion Bulbi eum florẽ Græci appellant: haud ſcio an hic ſit, qui per initia menſis Aprilis Narciſſo ſimilis erũpit, maioribus diuiſuris, ceu ſtella quaternis folijs cãdidus, cum caocis interioribus, & odoratus, fronde porracea, radice bulboſa, ceu Allium, ſine odore glutinoſa. Bulbum ruffum Græci Bolbon, & Hippocrates Bolbion pyrron uocant. Inuenio apud Hippocratem genus ſylueſtris oleris Omoconitidem, ſiue Oloconitidem uocari, dulcem, Bulbo ſimili radice, uerum parua, & Oliuæ magnitudine, ad ſecundas trahendas utili.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinos Græciæ diu & Italiæ fuiſſe Bulbos, aut peregrinis quaſi ad omnes uſus melioribus uſas fuiſſe has gentes, & plura eorũ fuiſſe genera Græcorũ antiqui, & probatioris fidei ſcriptores omnes teſtantur, Theophraſtus primum .2. de plantis uolumine, cuius ea de Bulbis hiſtoria eſt. Bulborũ autem plura eſſe genera, manifeſtum. Magnitudine ſiquidem, colore, figura, & ſapore differũt. Alicubi enim adeo dulces naſcuntur, ut per ſe ſine condimento alio edantur: quales in Taurica Cherſoneſo ſunt. Poſt Theophraſtum deinde Athenæus ſecundo ſui dipnoſophiſtæ libro inter cætera, quæ de Bulborum huiuſcemodi natura multa dixerat, Regios uocari aliquos ait: quos cũctis alijs prætulit. Poſt Regios a colore Ruffos laudauit. Subijciens

Digitized by Google

ſtatim Candidos, Lybicoſq́; in genere Scyllarũ magis, q̃ Bulborum eſſe. Aegyptios omnium A
deterrimos: quemadmodũ contra, auctore Nicandro, cunctiſq́; alijs, Megarenſes omniũ opti-
mos. Quod genus conſeri præcipue Cato iuſſit, & Columella in carmine ſuo his uerbis inſti-
tuit. Iam Megaris ueniāt genitalia ſemina Bulbi: Et quæ Scylla uenit getulis obruta glebis. Pri-
mum illud Ruffum & optimũ, mox Candidum, Libycumq́; : & Scyllæ magis q̃ Bulbo ſimile
genus deſcribens. Addidit eodem libro Theophraſtus, quod & Athenæus pariter retulit, ma-
ximā & huic generi propriā Bulborum differentiā eſſe, quā ad maris littora aliquibus locis na-
ſcentes Bulbi oſtendũt. Inueniũtur enim littorales, in quibus intra primas tunicas lanæ ſint, in-
ter id quod manditur, & extimam tunicam mediæ, tam uera & præſenti natura lanæ, ut ueſtes
ex ea texant: uocariq́; ob id Lanoſum Bulbũ: non quemadmodũ in India naſcentē Capillatum
noiant. Hoc genus, q́ ad mare, & littora naſcit, & cum eo reliquos Bulbos oēs, quoniā conge
neres inter ſe ſunt, iuniores aliqui marinā Cepulam dixerũt. Cum tñ Lanoſum illud genus ad
mare naſcens, priuatim cognoīe illo diſcerni debuerit. Serebat in hortis diligenter antiq̃tas hoc
olus, eratq́; illis in quotidiano uſu, irritamentũ Veneris potius, q̃ uitæ neceſſarius cibus. Nihil
eñ ab antiquis aliud in eo laudat: neq́; ex alia naturæ ui Columella, quod paulo ante diximus,
genitalia ſemina Bulbi, appellauit. Et Martialis in Xenijs ſuis. Cum ſit anus coniux, & ſint tibi
mortua mēbra, Nil aliud Bulbis q̃ ſatur eſſe potes. Idem tot alijs locis ſalaces eos uocans, nec
aliā uim, nec aliũ uſum cognouiſſe in Bulbis uidet. Indicant idē in antiquis Græcorũ Comœ-
dijs ſales & dicteria in Theatris iactata: quale illud eſt, βολβῶν χύτραν καταφαγών, q̃d eſt, Bulborũ
pleno fictili ſatur: contra ſalaciores dictũ. Et contra Veneris impotentes οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν
μὴ ἄλευρ' ἔχῃς, id eſt, nihil ꝓderit Bulbus, niſi farinā habueris. Seſami enim farina, caſeo, melle,
& aceto ad cibum condiebantur Bulbi. Perſe enim amari, nec in cibis grati ſunt. Numerauitq́;
Tarentinus Heraclides Bulbum hunc inter ea quæ ſeminis abundantiā faciunt: hic inflare di-
xit, quæ ad Venerem non minor q̃ illa occaſio eſt. Priuatim, ut à principio diximus, totũ hoc
genus Bulbos antiquitas uocauit. Alioquin commune omnibus his Bulborum nomen eſt,
quorum radices ſub terra ſic creſcunt, ut ad nouam quotannis ſobolem decerpi aliqua pars
poſſit: ut in lilio, croco, & plæriſq́; alijs fit. Non ſic tamen certa eſt nominis huius ratio, ut
ad alia genera aliquando etiam non trahatur: a quibus licet non auellatur noua illa ſoboles B
ſub terra, tamen augentur. Sed illa eſt totius bulbacei generis propria nota.

¶ De Scilla. CAP. CXC.

SCilla uim acrem atq́; feruentem habet. Aſſatam multo utiliorem eſ- σκίλλα
ſe conſtat. Polline, aut luto oblita, in clybanum conijcitur, aut car-
bonibus obruitur, donec obducēs farina ſufficienter intoſta fuerit. Qua
exempta, ſi non emolleſcat, altera farina, aut luto circumlinitur, & ea-
dem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non aſſatur, interaneis maxime no-
xia eſt. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demit-
tatur. Sumi etiam ſolet medium, direptis uiuotenus tunicis: quod fruſta
tim confectum coquitur, mutata ſæpius aqua, donec ipſa nec amaritu-
dinem, aut acrimoniam habeat: traiectaq́; lino fruſta ſiccantur in um-
bra, ita ut ne ulla quidem parte ſe contingant. His Scillæ ſegminibus ad
oleum, uinum, aut acetum ſcillinum utimur. Ad rimas pedum, interna
pars crudæ Scillæ in oleo feruefacta, aut cum reſina liquefacta, imponi-
tur. Decocta in aceto, demorſis a uipera, cataplaſma eſt. Ad ſingulas aſſæ
parteis, adiectis octonis toſti ſalis, cochlear unum, aut alterũ damus ieiu-
nis, ad emolliendam aluum. In potu autem & odoratis medicaminibus,
quibus urinā ciere uolumus, hydropiciſq́;, & ſtomachicis, quibus inna-
tat cibus, Regio morbo, torminibus, in tuſſi uetere, ſuſpirioſis & cruenta
extuſſientibus, tres obolos in delinctu ex melle ſumpſiſſe ſatis eſt. Coqui

Digitized by Google

C tur cum melle, & eſtur eorũdem gratia, maxime ut cõcoctionẽ adiuuet. Strigmenta per aluũ extrahit. Cocta, & ſimili ſumpta modo, eoſdem præbet effectus. Sed cauendus Scillæ uſus, his qui inteſtinum ſentiunt ulcus. Ad penſiles uerrucas, & perniones, toſta efficaciter illinitur. Tritum ſemen, & in carica, aut melle deuoratum, aluum emollit. Scilla in limine ianuæ ſuſpenſa, mali medicamenti noxam arcet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 5. lib. 20. ca. 9. Theophra. libro. 7. cap. 11.

SCilla, ſiue ut Varro appellat, Squilla, Hippocrates uero etiam Scella, & terra & mari alitur. Radix ſit Bulbus, an Cyma, ſiue fructus, a Theophraſto dubitatur. quoniam ſunt qui radicem in ea geminã demonſtrent. Vtcunqꝫ, tenera eſu eſt, non omnis, ſed eius quæ ab uſu Epimenidia Scilla dicitur, anguſtiore folio, ac leuiore ꝗ reliqua eius genera, quibus omnino lata ea ſunt. Germinant celerius quædam intra Scillam conſita. Nam & fructus condendos, præſertim granata ſeruat, exempto pediculo prius. Folio caulis, ut in Croco & Narciſſo proſilit. Florere ter dicitur, ſingulis floribus ſingulas ſementes, quæ ternæ, denunciat. Cum ſenuerit, folia demũ emicant. Scillarũ in medicina ſpecies duæ, Alba quæ maſculus, Nigra, quæ fœmina. Genus unum Scillæ, aut Bulbum eius omnẽ Hippocrates Schœnon uocat, ut Galenus inquit: ꝗꝗ ſunt qui Schinon ſcribant, non Schœnon in Ariſtophane poëta.

De Pancratio. CAP. CXCI.

παγκράτιον

e pancratio pli lib. 27. cap. 12

PAncratium, quod aliqui Scillam appellant, radice eſt magni bulbi, ruffo colore, aut ſubpurpureo, guſtu amaro ac feruente. Folijs lilij, ſed longioribus. Scillæ uires & præparatiõem habet. Eodemqꝫ pondere in morbis efficaciter aſſumitur. Cui tamen mitior ꝗ Scillæ facultas ineſt. Radicis ſuccus, cum Erui farina digeritur in paſtillos, qui hydropicis, ſplenicisqꝫ cum hydromelite, commodiſſime dantur.

D

BARBARI COROLL.

PAncration, quam & Scillam puſillam uocamus, folijs Lilij albi craſſioribus aſpicitur.

EX M. VERG. COMM.

EAndem penitus, non ſimilem Scyllę Pancration hoc noſtra ætate Herbarij oſtendunt, confunduntqꝫ ſimul, alioquin diuerſa genera: tanta nataliũ ſimilitudo & mixtura eſt. Nos utramqꝫ ſimul uiſam, præterqꝫ colore, & id quidẽ non ſatis manifeſte, diuerſam ſecernere nequimus.

De Cappari. CAP. CXCII.

καππάριο

CApparin aliqui Cynoſbaton, alij Capriam, alij Corui malũ, alij Ophioſcorodon, alij Phylloſtaphylon, quidam Thalliam, aut Petræam, alij Olophyton, alij Ionitem, nonnulli Oligochloron, aut Acontion, aut Hippomanes, alij Trichomanes, Magi Potera, alij Pentheron, aut Cor lupi, alij Aloſchorodon, Romani Inturim, Aphri Hærbieathon. Capparis aculeatus frutex eſt, qui in terra ſtratus, magis in orbem euagatꝰ. Spinas ut rubus habet, in hami modũ aduncas. Folia mali Cotonei rotunda, fructũ oleæ ſimilẽ: qui cũ dehiſcens panditꝰ, florem candidũ promit: quo excuſſo, nõnihil glandis oblongę figura inuenitꝰ: quod apertum, grana acinis punicorũ ſimilia oſtendit. Radices lignoſas ſpargit, grãdes, numeroſasqꝫ. Tenui ſolo, aſperisqꝫ locis, in inſulis iuxta domicilia naſcitur. Caulis, & fructus cibi gratia condiuntꝰ. Aluũ turbat. Stomacho aduerſatur. Sitim gignit. Cocta tamen, ſtomacho ꝗ cruda utilior eſt. Fructus drachmis duabus in uino potus, qudraginta diebus, lienẽ abſumit.

Digitized by Google

A

Et urinam, cruentumq; excrementum emittit. Bibitur utiliſſime in coxarum doloribus, & neruorum reſolutione, item ruptis & conuulſis. Menſes ciet. Caput purgat. Dentium dolorem ſedat, ſemen ex aceto decoctũ, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadẽ proficit. Vlcera omnia uetera, & ſordida, & quæ occalluerunt, expurgat. Lienoſis cum farina hordei illinitur. Dente demorſa dolori eius auxiliatur. Cum aceto trita, uitiligines albas abſterget. Radix, foliaq; intrita ſtrumas, ac duricias diſcutiũt. Auriũ uermiculos infuſus ſuccus enecat. Aphrica, & Marmarica Capparis, uehementer inflant. Apula uomitus facit. Libyca, & quæ Rubro mari defertur, mirum in modum acris eſt. Siquidem in ore puſtulas excitat, gingiuaſq; oſſetenus exeſt: quare in cibis non ab re damnatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 23.

CApparin, ſiue ut Palladius Cappar, alij diligentia marceſcere affirmant, alij negant. Frutex eſt firmioris ligni, ſeminiſq; & cibi uulgaris, caule q̃q; una plerunq; decerpto, aculeatos roſæ modo ramos habet, folio quoq; horridulo ac ſpinoſo, radice una, caule humili. Germen & flos æſtate roſeus, odoratuſq;, folium ad uergilias uſq; uiget, ſabuloſis macriſq; gaudet. Quatuor ei genera. Arabicum, quod & peſtilens eſt, ut Plinius, & Galenus ait. Africum, Marmaricum, Apulũ, omnia quondam infeſta, nunc mitia undecunq; illata. Quidam eum Phylboſtaphylon, Opheoſtaphylen uocant. Innocentius Italicum cibũ. Capparis niſi area defoſſa, hoc eſt, circulari ſcrobe coerceatur, & ripis, undiq; circumſtructis lapide, late ſerpit, euagaturq; per agros, & cogit ſolum ſterileſcere.

EX M. VERG. COMM.

B

VVlgaris, quotidianiq; uſus cum ſuo fructu herba Capparis eſt: & quo cõmunior cunctis ubiq; gentibus, & ubiq; naſcens, eo plures appellationes inuenit, ſingulis eam ſuo nomine indicantibus. Quo fit, ut exceptis paucis, nullum habeant reliquæ intellectum. Cynosbatus tamẽ, ideſt, caninus rubus, ob hamatos quos habet rubo illi ſimiles aculeos, dicta Capparis eſt. Quemadmodum Phylloſtaphylon, ꝙ inter folia fructum quaſi uuam fert: & ſi hic paulopoſt Oliuæ comparauerit. Sic Petræa a natalibus ſuis, quos inter lapides & rudera inuenit. Cur autem Sinapi perſicum a Romanis hic Capparim uocari dixerit, incertum nobis eſt: quemadmodum contra notum omnibus, Capparim a cunctis rei ruſticæ ſcriptoribus appellari. Vſum eius ante alios cibos in ſanitate cõmendauit Paulus Aegineta: iuſſitq; ſumi ex aceto mulſo, aut ex aceto & oleo. Monuit præterea, excitare Capparim cibi appetentiam: iecur, lienemq; laxare: & pituitam per aluum deijcere: idq; eſt quod hic ait, aluum turbare.

¶ De Lepidio. CAP. CXCIII.

LEpidium aliqui Gingidium uocant. Herbula uulgo nota. Muria cum lacte ſeruatur. Vis foliorum acris, et exulcerans. Quapropter iſchiadicis illita, præſentiſſimum eſt auxilium, ſi cum helenij radice quarta parte horę illinatur. Lienoſis ſimili modo prodeſt. Lepras eximit. Radix appenſa collo, dolore dentium liberare exiſtimatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 8.
lib. 20. cap. 17.

LEpidium, Aegineta Paulus Hiberida, ſiue Hiberiada iam uocari cœptum ſcribit, a Galeni (ut arbitror) temporibus. Lepidium ab eo, ꝙ lepidas & maculas in facie deijciat ac repurget: quas Columella Fucas uocauit, appellatum Græci putant. Idem autor Columella, duo genera Lepidij eſſe intelligit, ſylueſtris, & ſatiui: ut ſylueſtre quidam accipiant pro Hiberide, ſatiuũ pro Lepidio. Peregrinum inquit Plinius fuit & Lepidium, ſeritur a fauonio. Dein cum fruticauerit, iuxta terram præciditur. Tunc runcatur ſtercoraturq;. Per biennium hæc, poſtea iiſdẽ fruticibus utuntur, ſi non ſæuitia hyemis impediat: quando impatientiſſimũ eſt algoris. Exit & in cubitalem altitudinem folijs: non ut Hiberis naſturtij, ſed laurinis, utiq; per initia, uerũ mollibus. Poſt Gladioli retuſi fere ſpeciem accipiunt, uſuſq; eius propter acrimoniam non ſine la-

Digitized by Google

C ćte. Herbarij modo hanc, non Lepidium, ſed Raphanum appellant, in Pannonia frequentem: ubi ſerunt eam non aliter ꝙ radicis ſcobe. Paulus Lepidium inquit, quod apud nos habetur, folio Lauri, ſed maiore multo naſcitur: quod ei tamen æſtate nullum eſt.

¶ De Ranunculo. CAP. CXCIIII.

βατράχιον

bulgo centella

RAnunculum, aliqui ſyluestre Apium uocant. Complura eius genera. Vis tam omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum Coriandri folijs cõſtat, latioribus, ſubalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo, caule gracili, cubitum alto, radice alba, exigua, amaraꝗ, multis capillamentis hellebori modo fibrata. Naſcitur in limitibus humidis. Alterum lanuginoſius, longiori caule, pluribus foliorum inciſuris, plærumꝗ in Sardinia proueniens, ꝙ acerrimum: quod ſyluestre Apium appellãt. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic ſimile, flore lacteo. Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & cruſtas nõ ſine dolore gignunt. Quare ungues ſcabros extricant. Scabiem eximũt. Stigmata delẽt. Formicantibus uerrucis, & penſilibus, alopecijſꝗ pauliſper illinuntur. Tepente decocto perniones fouentur. Sicca radix, tritaꝗ, ſternutamenta ciet, naribus admota. Dentium dolorem appenſa leuat, ipſos tamen frangit.

bulgo agua cendra

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

& libro 25 D cap 13

BAtrachion, ſiue Ranunculus, ſiue Strumea: quoniam medetur ſtrumis. nam Strumus Solani genus eſt. Dicitur & Apiaſtrum Ranunculus, hoc eſt, Apium ſyluestre, uenenatũ in Sardinia, manifeſto Nigidij doctiſſimi uiri errato: qui Apiaſtrum pro Melliſſophyllo appellat: quã ꝙ hunc & Varro ſequitur et Dioſcorides. Opacis gaudet. Primum genus, cui et color liuidus, ad latitudinem Maluę accedentibus folijs. Secundo generi, caules ut Plinius inquit alti, ut Dioſcorides, minores ꝙ priori: niſi librariorum culpa fuerit, μικροκαυλώτερον pro μακροκαυλώτερον ſcribentium. Genus ab his diuerſum in totum uidetur, Batrachion, cognomine Polyanthemos, cauſtica ui exulcerans cicatrices, & ad colorem eas reducens, & uitiligines concorporans. neꝗ aliter indicatur a Plinio quale ſit: niſi quis & hoc in unam quatuor ſpecierum contribuat, ac reponat: illam uidelicet, quam plurimis foliorum diuiſuris & Plinius & Dioſcorides deliniant, uulgo dictam Pes Coruinus, alteram omnino ꝙ Coronopus, de qua ſuperius habita mentio eſt. De uenenato Saluſtius, In Sardinia inquit quædã herba naſcitur, quæ Sardoa dicitur, Apiaſtri ſimilis. Hæc ora hominum & rictus dolore contrahit, & quaſi ridentes interimit. In ea inſula, ut Pauſaniæ ac Solino placet, locis riguis prouenit iuſto largior: nec tamen aquas inficit. Strabo ex hac ipſa herba Hiſpanos toxici genus conficere ait: quod urgente ui maiore hauſtũ, citra dolorem humanis rebus exigat. A qua σαρδώνιος uulgo γέλως, quod & Dioſcorides in uenenis meminit. Homerus Sardanion riſum uocauit illo uerſu.

μείδησε δὲ θυμῷ σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Vide Eraſmi Chiliadas.

Erasmo chiliadis 3 centuria 5 paremia prima

Meminit & Plato in Repub. Timæus aliã originem prouerbio huic reddidit, aliam Clitarchus, aliam Sophocles & Simonides poetæ: nos id in annotationes Plinianas diſtulimus.

¶ De Fremio. CAP. CXCV.

ἀνεμώνη

papabez Rubeus

FREMIVM, græci Anemonem, alij Agriam, aut Nigram uocant, alij Anemonem phœnicam, alij Euemion, nonnulli Meconion, alij Tragoceros, alij terræ Parinem, aut Barbylam. Oſtanes Berilion, item Ornios Cheranion, Pythagoras Attractilida, Magi Cnicum agriam, Romani Orci tunicam. Duo Fremij genera. Vnum ſyluestre. Alterũ in cultis naſcens. Cuius multæ ſpecies. Vna phœ-

Digitized by Google

niceum florem profert. Altera candicātem, aut lacteum, aut purpureum. A
Harum folia Coriano ſimilia, tenuioribus prope terram diuiſuris: caules
lanuginoſos, tenues, in quibus flores ut Papaueris, & in medio capitula
nigra, aut cærulea. Radix oleæ magnitudine, aut amplius paulo grande-
ſcit, fermeq; geniculis quibuſdam cingitur. Syluestri amplitudo maior,
latioraq; folia, & duriora. Oblongius caput, flore puniceo, multis radi-
cum capillamentis. Acrior eſt quæ nigra habet folia. Vis omnium acris.
Ea de cauſa ſuccus naribus infuſus, purgat caput. Commanducata radix,
pituitam trahit. Decocta in paſſo, & illita, medetur oculorum inflamma-
tionibus. Cicatrices eorumdem, & hebetudines emendat. Sordida ulce-
ra abſtergit. Folia & caules, ſi cum ptiſana decocti edantur, copiam lactis
præbent. Menſtrua ciunt, uellere appoſiti. Illiti quoq; lepras eximunt.
Sunt qui errore ducti, Argemonen nominari Eupatorium putent. Quo-
niam a ſylueſtri Fremio, Argemonen, & Papauer, quod Rhœam appel-
lant, de quo inter Papaueris genera referemus, propter colorum cogna-
tionem in floribus, diſtinguere non poſſunt. Verum Papaueris & Arge-
monæ color, minus puniceus ſpectatur, & utraq; tardius floret. Quineti-
am Argemonę croceum ſuccum, guſtu admodum acrem reddit, Rhœas
uero candidiorem & acrem. Inſuper Fremio & Rhœadi capitula ſylue- B
ſtris Papaueris ſimilia inſunt, ſed in Fremio ſupne craſſiuſculū, in Rhœa
de anguſtius. Fremij genera nec ſuccum remittunt, nec caput habent, ſed
quaſi Aſparagi cacumen. In aruis illa ſæpius enaſcuntur.

BARBARI COROLL.

ANemonem quidam Fremium uocari putant, ſed ſcribendum eſt Phenion, autore Plinio. Pli.li.21.ca... &.23.
Edit florem ſuum haud multo poſt germen. Erumpit autumno poſt Aphacen a primis imbri-
bus. Inter aculeatas, ſed mitioris generis Anemonem collocant. Quatuor ſunt nominis huius
faſtigia. Duo coronis dicata, hoc eſt, ſylueſtris bulbi florem uocatum Anemonem: et aliam A-
nemonem, quæ Timonia, ſiue Limonia potius cognominatur, poſt Heliochryſon florentem,
& cum Viola nigra uere. Duo medicinis, ſylueſtrem, & ſatiuam, de quibus pręſens mentio co-
pioſiſſima omnium eſt, phœniceum florem habens, inter ſatiuas. Satiuis omnibus folia Apio
ſimilia, nec fere ſemipedalem excedunt altitudinem, cacumine Aſparagi. Flos nunq̃ ſe aperit,
niſi uento ſpirante, ob id Anemone dicta. De Othonna ſyria herba, quam quidam Anemonē
exiſtimauere, dicemus in loco. Nicander Anemonem, Anemonida ſolet appellare. eamq; ex
Adonidis cruore natam prodit. Soſibius Anemonas a Spartanis Phænidas uocari tradidit.
Horus Anemonæ flores inquit in Aegypto pingi, quoties morbos hominum intelligi uolūt.

EX M. VERG. COMM.

VAgum, cōmuneq; plantis aliquot, & ſi congeneres omnino non ſint, earumq; floribus fu-
iſſe quondam Anemones, nomen, teſtes, & indicio ſunt Theophraſtus, Plinius, hic ipſe, & Bu-
colicorum inſignis poeta Theocritus: modo eius legitimum poema ſit, quod paſſim legitur
Adonidis Epitaphium carmen. Nominiſq; inconſtantiam, & cōmunionem hanc, papauera-
cei præcipue, in cunctis his, floris figura feciſſe nobis uidetur. Neq; enim ſatis conſtat, tam mul-
tine diuerſis temporibus prodeuntes flores, Anemonæ omnes dicti quondam fuerint: q; non
niſi ſpirante uento dehiſcerent, & in folia ſe explicarent: quod manifeſte patitur, quæ priuatim
primoq; Anemone dicta ab antiquioribus græcis eſt: quam uim naturamq; eius ex re factum il-
li nomen indicat, & Plinius lib. 21. cap. 23. his uerbis teſtatur. Flos nunq̃ ſe aperit, niſi uento ſpi-
rante: unde & nomen accepit. Potuit quidem in proferendis floribus eadem omnium infirmi-
tas eſſe: uerumtamen quod obſeruaſſe uolentibus difficile non erit, cur Anemone omnes dice-
rentur, cōmunis omnibus tota floris figura maxime fecit: pauciora tria. ſ. & ad ſumam, qnq; in

C floribus folia, grandia, eadem, infirma, & quauis iniuria decidua: quodq; non minus obſeruādum fuerit in cunctarum medijs floribus, inter folia ſurgens apex, cacumen, capitulumue, aut papaueraceum uaſculum: quæ notæ papaueracei floris omnes ſunt. De coloribus nō agimus: quoniā nullibi magis luſiſſe uidetur natura, & in Anemonis his tam uarij & inconſtantes ſunt, ut nihil quod certum & exactum ſit doceri poſſit. Tameq; late quondam patuit Anemonarum nomē, ut quod poſteriores rubrum Papauer dicunt, in triticea & hordeacea ſegete, Maio menſe puniceo colore florens, de quo nunc agitur, Anemonem ueteres etiam dixerint: & ſi contra credi poſſe multa indicio ſint.

De Argemone. CAP. CXVI.

ἀργεμώνη οἰνώνη ἀνθεμίς ὁμόνοια ἄνθος πίδινον

ARGEMONE a Græcis Oenone uocatur, ab alijs Anthemis, alijs Homonœa, aliquibus Flos campeſtris, Romanis Concordialis, aut Pergalia. Alijs Lyburnia, Gallis Corona. Syluestri Papaueri ſimilis eſt. Folia habet Fremij, diuiſa, florem puniceū, caput in cauliculo Papaueris rhœadis, oblongius, & ſummis partibus latum, radicem rotundā. Succum Croci colore acrem dimittit. Argema & nubeculas expurgat. Folia illitu inflammationes compeſcunt. Ea, ut hærbarius Crateias autor eſt, contuſa cum axungia, ſtrumas diſcutit. Cribrata eius farina cum nitro & ſulphure ignem non experto, cōtra uitiligines efficax eſt. Eaſq; ſicco linteo antea confrictas in balneis ſanat. Facit & ad ſcabiem.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 25. ca. 9

ARgemonen, & Argemida puto dictam a Dioſcoride, ubi de Anemone loquitur. Folia habet Anemones æqualia, et Apij modo ſecta. Naſcitur in aruis apud nos, ut Plinio placet. Genera eius tria faciens, ut id demum probetur, quod radice Tus redoleat. Diuerſum uidetur genus eſſe quod apud Plinium Argemon nocatur. Argemones radicem Eupatorium a recentioribus appellari quandoq; uideo, autoritate (ut arbitror) Dioſcoridis in Anemone hoc inuenta, ut aliud tamen intelligatur genus eſſe quod Eupatorium proprie uocari ſolet.

D

EX M. VERG. COMM.

FVit, & adhuc eſt magnæ litis cum Eupatorio Argemone, duo ſimul diuerſa genera miſcentibus cunctis. Nec ſatis adhuc conſtat, nominis ne, an rei controuerſia hæc ſit. Si quam noſtræ ætatis in Ethruria medici Argemonem circunferunt contempletur aliquis, nihil cum uera Eupatorio, deſcriptaq; hoc loco Argemone cōmune uidebitur habere, ſi quam iuniores ſcriptores tradiderunt, & nos in antiquiſſimis eorum cōmentarijs pictam uidimus Eupatorium, mutato nomine Argemonem appellaſſe, merito credentur. Eupatorij em̄ a Dioſcoride traditas in quarto uolumine notas omnes, in hiſtoria & pictura illi aſſignant. Nec eſt q̄ demiretur aliquis, nos picturarum fide ad hanc rem utentes. Calami enim, & penicilli eadem pene ratio & uſus eſt: nec alter altero minus, incertiusue noſtri animi ſenſus alijs oſtendit. Veriſimileq; eſt, relictas ab illis medicæ materiæ picturas, ex his quæ tunc in communi æſtimatione erant, relictas fuiſſe. Quod totum non ſine cauſa a nobis dicitur. Vidimus enim, & nunc in manibus habemus ſexcentorum annorum latinum Dioſcoridem, regium, ut tunc tempora erant, opus, in quo diligentiſſima pictura omnes Eupatorij notæ Argemonæ huic adiectæ fuerunt: quæ ex hiſtoria huius ſcriptoris tribuendæ Argemonæ non erant, quam agreſti Papaueri ſimilem dicit, folio Anemones inciſuris diuiſo, flore in caule puniceo, & in flore erratici Papaueris capitulo: quorum nihil in Eupatorio uidetur. Miſcuit hęc, & ignorari fecit ſimilitudo: quodq; hic ſuperiore capite in Anemone ait, neſciētes, ſylueſtrem Anemonem ab Argemone hac, ob ſimilitudinem diſcernere imperiti herbarij, ſylueſtrem Anemonem, et Argemonem hanc unam eandemq; crediderunt, & eſſe tradiderunt: & ne ocioſum in incognita re uacaret Argemones nomē, ad Eupatorium tranſtulerunt: Argemonemq; ſui generis alioquin herbam Eupatorium, falſo appellauerunt. De Eupatorio copioſius ſuo loco agetur. In Argemone hac autem ſatis illud nouiſſe ſit, ſui generis eſſe herbam, ſylueſtri Anemonæ adeo ſimilem, ut diſcerni nequeat: appellatamq; a ueteribus Argemonem, q̄ oculorum & lucis uitio, quod græci argema uocant, illita

medeatur. Plinius plures, maioreſq́; q́; hic & alias illi uires aſſignat. Videturq́; in ampliore, & honeſtiore medicinæ & remediorum cenſu eam conſtituiſſe: quo fit ut ſuſpicemur, potuiſſe eũ ſcriptorem Argemones nomine etiam pro Eupatorio uti. Non tamen hoc conſtituimus. In Eupatorio enim certius tota hæc agetur res. A

¶ De altera Argemone. CAP. CXCVII.

σαρκοκόλλα
ἀρτεμώνη

ALtera eſt Argemone, quam Artemonen aliqui, alij Arſelã, aut Sarcocollam uocant, Romani Argemoniam. Ea folijs ſylueſtri Papaueri ſimilis eſt. Recens trita, intercisiones impoſitu ſanat. Oculorũ inflammationes mitigat. Pota cum aqua, dyſentericis auxiliatur. Vulnera conglutinat. Conuulſis, & uellicatibus, impoſita medetur. Inflammationibus utilis. Contra ſerpentium morſus cum uino bibitur.

BARBARI COROLL.

SErpentibus & uenenis Argemonen aduerſari nouimus, & ob id fortaſſe nomen habet, cũ ſit Arges Hippocrati nomen anguis, ut Galeno placet.

EX M. VERG. COMM.

TRia Argemones genera Plinius ſua ætate cognoſci, & numerari a Romanis tradidit: probari tamen unum tantum, & id, cuius radix Tus olet. Antiquiores græci, Galenus. ſ. & Paulus Aegineta, unam tm̃ Argemonem nouerunt. Hic primam & alterã deſcripſit, & medicinæ utilem tradidit. Dicimus aũt in hoc duo eius gña legi, ut in impreſſis, & q̃ circumferunt grecis codicibus inueniunt. Nã in uetuſtiſſimis nullũ eſt alterius Argemones hoc caput: nec quẽ nos habemus uetuſtiſſimũ latinũ Dioſcoridem, alteram hanc Argemonem oſtẽdit. Obſeruauimuſq́; nos in multis, pares uetuſtate græcũ & latinũ Dioſcoridẽ, quẽ tam ſæpe citamus, fide pares etiã eſſe, nihilq́; aut in altero inueniri, aut deeſſe, q̃d non in altero pariter inueniat & deſit. Quã legitimũ itaq́; ſcriptoris huius caput hoc ſit, uiderint pitiores. Nobis inclinat animus, ut credamus adulterinũ, ſuppoſititiumq́; eſſe. Vtimurq́; ad hãc ſuſpitionẽ, nõ tam quas pauloãte diximus rõnibus, q́; q; pleraq́; ſunt in eo alienę huic ſriptori elocutionis indicia. Dubitamus preterea, deeſſe huic Capiti aliquid, quo loco. ſ. ſanare præciſiones Argemone hæc legitur. Deſyderatur enim cuius partis præciſiones. Nobis inclinat animus, neruorum intelligi oportere: quoniam hic, & alij græcorũ medici Διακοπὰς, quæ uox huic ſcriptori eo loco eſt, in neruis priuatim plærumq́; appellãt. Plinius præſectiones eas dixit undecimo uolumine, capite. 37. Eius uerba ſunt, Mirumq́;, uulneratis neruis ſummus dolor, præſectis nullus. B

¶ De Anagallide. CAP. CXCVIII.

ἀναγαλλὶσ
ἀερῖτισ αἰγῖτισ
σαυρῖτισ

ANagallis purpnrea, quibuſdam Aëritis, aut Aegitis uocatur, alijs Sauritis, a Magis Oculi ſanguis, aut Chelidonion, Romanis Macia, Ethruſcis Maſytipos, Gallis Sapana, Dacis Cerceraphron. Anagallis communis, a quibuſdam Corchoron, alijs Halicacabõ, alijs Zeliaurus, Magis Nycteritis, Aegyptijs Mecij, Romanis Aneciaton, Aphris Aſirriſœ. Duo eius genera, quæ tantum flore diſtant. Nam quę cæruleo flore eſt, fœmina dicitur: Mas, quæ phœnico. Frutices ſunt parui, in terra iacentes. Folijs in quadrãgulo caule puſillis, ſubrotundis, ad Helxinæ folia accedentibus. Semine rotũdo. Vtraq́; mitigandi uim habet. Inflammationem arcet. Adactos corpori aculeos extrahit. Nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. Et naribus infuſus, dolorem dentium lenit, ſi in aduerſam narem inijciatur. Argema cum melle attico emendat. Retuſæ oculorum aciei auxiliatur. Contra uiperarũ morſus, iocineris et renum uitia, ex uino bibere prodeſt. Tradunt eam quæ cæruleum ædit florem, prociduam ſedem reprimere. Quæ uero

Digitized by Google

C phœniceum, illitu euocare.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.7. FRutice tenero Anagallides, non altiores Palmo naſcuntur in hortis & aquoſis. Prior florem cerulea. Mirum φ fęminam pecora uitant: aut ſi decepta ſimilitudine (flore enim tãtum diſtãt) deguſtauere, ſtatim eam quoq; (aſyla, ſiue, ut alij codices ſcripſere, caſyla uocatur, a noſtris fetus oculus) in remedio quærunt. Præcipitur effoſſuris, ante ſolis ortum, priuſq; quicq; aliud loquantur ter ſalutare eam, tum ſublatam exprimere, ita præcipuas eſſe uires. Anagallin Dioſcorides Sauritin quoq; dici perhibet. Sunt exemplaria in quibus Gauritis, non Sauritis legatur. Hippocrates Anagalgalin dicendo, utilem mordendis & aſſiccandis ulceribus Anagallidem uidetur intellexiſſe. Aetius Nycterida herbam ad oculorum albugines comprobat, pro Anagallide ut puto accipiendam reliquit, quandoquidem et Nycteritis a Dioſcoride uocatur. Errant qui Paſſerinam uulgo dictam, florem candidum ferentẽ, Anagallida exiſtimant. Quemadmodum & qui Myoſotin, ideſt, muris Auriculam pro Anagallide compictam præferunt. Anagallidem phœniciam, a colore Paulus Aegineta Coralliũ quoq; dici meminit. De quo & compoſitioni datum nomen, quod Diacorallin. Quanq; & paſtillus eſt hoc cognomine, ſed in eum lapis Coralius, non hæc herba ſumitur.

nicterida. anagallis.

EX M. VERG. COMM.

NOn demirabitur aliquis, in humili & neglecta nunc ab omnibus herba, tam multas appellationes. Plærumq; enim fit, ut ubi maior fortunæ & uirtutis gloria ſplendet, illic etiam numeroſus nominum ambitus audiatur. Plinius ex tam multis quæ nunc in ſcriptore hoc numerantur, unum tantum retulit, Anagallida dicens aliquos Corchoron uocare: quæ uox antiquiſſimis græcis ad maledictum tranſlata eſt, contra eos, qui in humili & indigna fortuna, maiores ea honores ſibi quærerent. Frequenſq; in græcis dicteriũ eſt, κόρχορος ἐν λαχάνοις, quod eſt, Corchorus inter olera. Quoniam hęc neceſſarium, gratum, & utilem uſum habent: ille uero miſcet ſe quidem in horto oleribus, ſed ob humilitatem ſuã ſine gratia, aut maioris utilitatis ſpe. Theo-

D phraſtus tamen libro. 8. de plantarum hiſtoria, in prouerbium & maledictum tranſiſſe ob amaritudinem teſtatus eſt. Verba eius ſunt. καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενος ἐστὶ διὰ πικρότητα κόρχορος. τὸ φύλλον ἔχων ὠκιμῶδες. &c. Quod eſt. Et præter hæc plura alia, inter quæ & Corchorus eſt, ob amaritudinem in prouerbium tranſlatus, folio Ocimi figura. Quod ſi hac ratione intelligendum id erit prouerbium, contra eos dicetur, qui paratam homini uoluptatem, & ſuauiorem rei alicuius uſum, triſti & amaro aliquo turbabunt. Fuerunt deinde, qui colorem floris Anagallidi adijcientes, Puniceam, & qui Aeritim, ideſt, aëriam a ceruleo colore nominarent, genera eius potius diſtinguentes φ nouis appellationibus indicantes. Quemadmodum & Augitim a fulgore coloris & luce aeris, quam græci αὐγὴν uocant, alij pariter indicauerunt. A lacertis deinde notiſſimo inſecto, quas græci σαύρας dicunt, Sauritis appellata Anagallis fuiſſe credi poteſt: quoniam ſucco eius uiperarum morſibus antiquitas mederetur, quæ lacertis quadamtenus ſimiles ſunt: uel quod frequens hoc inſectum in aruis inter Anagallides inueniatur. Acceditq; ſententię huic teſtis Nicander in Theriacis ſuis, σαύρην herbam appellans, contra uenenata utilem. Quam ob cauſam, mutata tãtum nominis forma, hic Sauritim ab aliquibus appellari dixit. Non tamen ex Nicandro colligi, & pro comperto haberi poteſt, σαύρην ne ille Anagallidem, an aliam in olerum genere herbam ſic uocet. Noſq; ad hãc rem coniectura magis φ ratione, aut aliorum autoritate uſi ſumus. Fecit præterea ſimilitudo, ut Hirundinaria, & Alicacabus, alterius generis herbæ, ſola appellatione in Anagallidum cenſum & nomenclaturam uenerint. Et hæc pro tam multis Anagallidum nominibus dicta ſatis ſint. Cætera enim incognita nobis, alijs docenda relinquuntur. Reſtituimus huic capiti etiam quod in eo perierat, mederi ſcilicet Anagallides præterquam iocinoroſis, cutem ſubeuntibus aquis. Id enim in exſcribendo relictum a librarijs fuerat, nec niſi in antiquiſſimis græcis & latinis ſeruabatur.

¶ De Hedera. CAP. CXCIX.

κισσός HEdera aliquibus Citharon, alijs Ciſſaron, alijs Chryſocarpos, alijs Poetica, alijs Corymbethra, alijs Cyſſion, alijs Dionyſia, alijs Ithytherion, alijs Perſis, alijs Cemos, alijs Aſplenos, Romanis Syl-

Digitized by Google

ua mater, alijs Hedera, Gallis Suibites. Hedera differentias multas in A
ſpecie ſortitur, generaliſſimas autem treis. Nam quædam candida eſt.
Altera nigra. Tertia Helix. Candida fructum fert candidum. Nigra
nigrum, aut Croci æmulum, quam uulgus Dionyſiam uocat. Helix
fructum non gignit, ſed tenues habet palmites, & folia parua, angu-
loſa, & rubra. Hedera omnis acris eſt, & adſtringens. Neruos ten-
tat. Flos trium digitorum carptu, facit ad dyſentericos, in uino bis die
potus. Ambuſtis cum cærato illinitur. Recentia folia ex aceto cocta,
aut cruda cum pane detrita, lienes ſanant. Foliorum & corymborum
ſuccus, cum irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. Et
contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & roſaceo perfun-
di utile eſt. Purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo medetur. Ni-
græ Hederæ ſuccus, aut epoti corymbi corpus infirmant. Mentemq;
turbant largius ſumpti. Acini quinque triti, calfactique in punico cor-
tice cum roſaceo, ſi inſtillentur a contraria aure, dolorem dentium mi-
tigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta illi-
nuntur omnium ulcerum generi, etiamſi cacoëthe ſint. Vitia cutis in
facie, & ambuſta ſanant, uti antea diximus decocta. Mouent menſes
triti, & ſubditi corymbi. Iidem poti poſt purgationes fœminarum, dra-
chmæ pondere, concipiendi ſpem adimunt. Pediculus foliorum melle
irrigatus, ac uuluæ inditus, menſtrua & partus extrahit. Inſtillatus ſuc- B
cus, putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & ſanitati reſtitu-
it. Lachryma Hederæ Pſilothrum eſt. Illitu pediculos enecat. Succus in
aceto potus, contra phalangia prodeſt.

BARBARI COROLL.

Hederã frutices q̃dem uendicãt, ſed arborũ magnitudinẽ creſcendo æquat. folia primo anguloſa, proceſſu rotundant̃. Multa ei gña. Humi repit Chamæciſſos: de qua in loco. Celſarum tria capita. Candidũ. Nigrum. Et Helix, id eſt, Clauicula, ſiue Pampinus uocata. Candidũ aliud fructu ſolo, aliud fructu & folio. Id q̃d fructu ſolo candet, aut craſſiuſculũ, denſum, globatumq; habet eum, & Corymbias uocat̃. Athenis uero Acharnicon irriguũ, aut minorem acinum, ſparſioremq; Racemũ, & Silenition appellant. Simili modo in nigra, cui & ſuæ quædam differentiæ ſunt, ſed minus perſpicuæ. Alicui eñ ſemen nigrũ. Alij crocaceum, cuius coronis poëtæ utant̃. folijs minus nigris: quã & Nyſiam, & Bacchicã, & Dionyſiam uocabãt, maximis inter nigras corymbis. Alij duo genera fecerunt a colore acinorũ, Erythranon, & Chryſocarpon. Helix ab Hedera diſtat apertiſſimo diſcrimine. Primũ folia huic angulata, concinna, exigua: Hederæ ſimplicia, rotundioraq;. Diſtat & longitudine internodiorũ, pręcipue tamẽ ſterilitate: quoniã fructum non gignit. Quidã hoc ætatis uitiũ intelligunt, primoq; eſſe Helicem, & Hederã ſenectute fieri: q̃d quidẽ falſum eſſe Theophraſtus & Plinius contẽdunt: cũ quia foliũ & germen Helicis ab Hederæ q̃libet annoſæ folio plurimũ differat: tum quia plures eius differentiæ noſcant̃. Herbaceã, ſeu uirens, quæ numeroſiſſima eſt. Altera folio alto. Tertia uerſicolore, quæ Thracia uocat̃. Herbaceæ duplex genus. In uno tenuiora folia, digeſtaq; per ordinẽ, longiora denſioraq;: in altero diuerſa oĩa in minus. In uerſicolori quoq; alia folio crebriore, tenuiore, ordinato: in altera incondito, nũc maiore, nũc minore, maculoſoq;. In candido gñe, alia plus, alia minus ſunt candida. Creſcit in longitudinẽ potiſſimũ Herbacea. Nunc reuertor ad Hederã. Hedera ubi ſemẽteſcere occępit, germẽ ſublime, rectũq; agit. Radice numeroſa, contorta, denſa, craſſa, lignoſa: nec admodũ profunda, p̃ſertim nigra. Et candidarũ quæcũq; aſperrima imitiſſimaq; eſt. Hæc & arbores amplexu & ſuctu ſtrãgulat, tanta craſſitudine, ut ipſa per

Theophra. libro. 6. cap. 2.
Plĩ. li. 16. ca. 34.
lib. 24. cap. 10.

C ſe arbor fiat. Signa eius, folia maxĩa & latiſſima, mãmas, hoc eſt, germina ſubrigẽtis, quæ ſunt cæteris inflexæ. Racemi ſtantes atq; recti. Radicoſa & robuſta. Huic maxime uni brachia. Poſt ipſam Nigræ: ſed propriũ Albæ, ꝙ inter media folia emittit brachia, qbus arbores cõplectit̃, & parietibus obrepit. Pluribus hæc locis ſucciſa durat, atq; uiuit. & totidẽ initia radicis habet, q̊t brachia, ob id flexipedę cognomẽto apud poẽtas. In nigra & alba alĳs dulcedo Acini: alĳs tanta amaritudo, ut aues nõ attingãt. Eſt & rigens Hedera, q̃ ſine adminiculo ſtat ſola oĩm generũ, ob id uocata Ciſſos a Theophraſto & Plinio, quaſi Columellã in eo uocabulo ſignificent. Sed ſumma diuiſio ĳſdẽ auctoribus, in marẽ, & fœminã, ꝙ altera foliũ durius, pinguius, maius habeat, & florem ad purpurã accedentẽ: altera non habeat. Vtriq; tñ flos ſylueſtri roſæ ſimilis, ſed minor & inidoneus. Quæ deſcriptio uidet̃ recẽtioribus quibuſdã non Hederæ, ſed Ciſto cõueniens, cui & ſexus & flos punici tribuit̃. Sed Theophraſtũ ſequutus eſt Plinius li. ſtirpiũ ſexto, hæc ipſa non de Ciſto, ſed de Hedera prodentẽ. Hedera Theophraſti ætate in Aſia naſci nõ poterat: nec in India, niſi mõte Mero, unde ortus eſt Bacchus. Fruſtra & Harpalũ laboraſſe oĩmodo tradũt, ut ſereret eam in Medis. Inimica arbor ſatis oĩbus, ſepulchraq; ac muros rũpens. Serpentiũ frigori gratiſſima. Vſos in funes, et armamẽta nauiũ Hedera ueteres, auctor eſt Athenæus, quã e Rhodano petebãt, ut Canabim. Catonis experimentũ, uolenti ſcire, aqua in uinũ addita ſit, nec ne: ut uaſculũ e materia huius faciat, uinũ quod erit dilutũ, transfluet, aqua manebit. nec eñ continet uinũ inquit uas Hederaceum. Quod poculi genus græci Ciſſybion, ab Hedera uidelicet appellant, q̃q; pro quocũq; ligneo id accipitur. In quo ſignificatu & Cymbiũ, & Cypellũ quandoq; ſit. Alĳ uetuſtos calices Ciſſybia intelligunt, propterea ꝙ in Didymei Iouis dedicatione folĳs hederaceis libare moris fuiſſet. Cymbia uero, quæ anſis careant, oblonga & anguſta, nauigĳ ſpẽm præbentia. De Hedera Cilicia, quæ tamẽ Hedera non eſt, in Smilace trachea quarto uolumine monſtrabit̃. Ciſſon, hoc eſt, Hederã puſionẽ Liberi patris fuiſſe Græcia confinxit, in noĩs ſui fruticẽ conuerſum, dũ miniſter cũ eo deo ſaliens, terræ alliſus perĳt. Athenienſes Citton ipſum Bacchũ uocant, & apud ſe Acharnis uico natã Hederã primo uolunt, ut inqt Pauſanias. Sylueſtrẽ Hederã cerui phalangio ꝑcuſſi mandũt, & liberant̃. Aelianus auctor.

EX M. VERG. COMM.

D NVmerantur a Plinio uiginti Hederarũ genera, folĳs, corymbis, uiticulis, altitudine, humilitateq;, & uſu diuerſa, oĩa a Theophraſto diuerſis locis accepta. Copioſiorq; ille generũ numerus, quẽ in ore oĩm fuiſſe quondã ueriſimile eſt, occaſionẽ ut nos credimus ſcriptorẽ hunc exſcribentibus attulit, ut a principio ſtatim Hederarũ hiſtoriæ tã multis, tamq; diuerſis appellationibus, non una noĩaretur planta, ſed unius plura numerarentur genera.

De Chelidonia. CAP. CC.

χελιδόνιον
παιονία
κραταιά

CHelidoniam magnam, nonnulli Pæoniam uocãt, alĳ Cratæam, alĳ Aubion, alĳ Glauciã, quidam Philomedion, alĳ Othonon, Romani Fabium, Galli Thonan, Aegyptĳ Nothoth, Daci Cruſtana. Chelidonia maior, caule eſt cubitali, aut altiore, ſurculoſo. Folĳs Ranunculi, multis, mollioribus tamẽ, & colore cæſĳs, flore uiolæ albæ, ſecundũ ſingula folia prodeunte. In ea ſuccus croci, mordax, acris, & aliquãtulum ſubamarus, grauiter olens. Radix ſuperne ſingularis in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculati Papaueris, tenuis, longa, in qua ſemen Papauere maius recluditur. Succus in æreo uaſe, cũ melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folĳs, caule, radice, ſuccus exprimitur ineunte æſtate, & ſiccatus in umbra digeritur in paſtillos Radix cum aniſo, & uino albo pota, medetur regio morbo, & ulceribus quæ ſerpũt. Impoſita cum uino, aut manducata, dentium dolorem ſedat. Hoc nomen ſibi uidetur uendicaſſe, ꝙ aduentu hirundinum exoriatur, & diſceſſu emarceſcat. Sunt qui narrant hirundines matres excæcatis pullis adferentes hærbam uiſum reſtituere.

EX M. VERG. COMM. A

CHelidonium, ſiue Chelidonia, ſiue Chelidonea, hoc eſt, Harundinaria maior, fruticoſo caule, folio Paſtinacæ erraticæ ampliore. ipſa altitudine duum cubitorum. flore luteo. Collyria quoq;, quibus ex hac utuntur, Chelidonia appellantur.

Theophra. libro. 7. cap. 14.
Pli. li. 25. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Hirundo, quã Græci Chelidona uocãt, notiſſima auis, notiſſimæ omnibus etiam nũc herbæ nomen. Vtq; id pro cõperto eſt, ſic contra non ſatis certũ, quid ſibi & aui tam cõmune ſit: quidue inuicem agentes, patientesue cõmunicato nomine inter homines cenſeantur.

De Chelidonia minore. CAP. CCI.

χελιδόνιον τὸ μικρὸν
τύρινον ἄγριον

Vulgo scrofularia minore abundat in [illegible] effigiata a leonartho Ghio-grafic

CHelidonia minor, quam Tyrinon ſylueſtre aliqui nuncuparũt, hærbula eſt ſtolonibus conſtans, ſine caule, folijs Hederæ, multo rotundioribus, & minoribus, teneris, & ſubpinguibus. Radices habet complures puſillas, in granorũ tritici modum aceruatim congeſtas. Quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas naſcitur. Vis ei acris & Fremij modo ſummã cutem exulcerat. Pſoras, & ſcabros ungues eximit. Succus radicibus expreſſus, ad purgandum caput, naribus infunditur. Decoctũ eius cum melle gargarizatum ualide caput inanit: & omnia pectoris uitia extrahit.

BARBARI COROLL.

CHelidonia minor, folia Hederæ habet, minus candida.

EX M. VERG. COMM. B

EMendauimus ex antiquiſſimorũ græcorum latinorumq; codicum fide, in minore Hirundinaria quod male in impreſſis uulgatioribusq; πύρινον legebatur: diximusq; agreſte triticum, id eſt, πυρὸν uocari minorem hanc Hirundinariam. Nec tantũ antiquitatis fide & teſtimonio id fecimus, q̃ ex hiſtoria ſcriptoris huius, qui habere eam ait inter cętera, radices tritici modo coaceruatas. Satisq; pro ea dicta hæc ſint.

De Othonna. CAP. CCII.

ὀθόννα

OThonnã aliqui maioris Chelidoniæ ſuccum eſſe aiunt. Alij ſuccum floribus corniculati Papaueris expreſſum. Alij permiſtos cæruleæ Anagallidis, Hyoſcyami, & Papaueris ſuccos eſſe contendũt. Alij Troglodyticæ hærbæ ſuccũ, quæ Othonna uocatur: naſciq; eam in eo Arabiæ tractu, qui ad Aegyptũ ſpectat. Othonna ſimilis Erucæ, perforatis crebro folijs, & ueluti a tinea deroſis, ſquallore obſitis, paucis. Flore Croci, latifolio. Quare quidã Fremij ſpeciem eſſe putauerũt. Extractus ſuccus oculorũ medicamẽtis adijcitur, ubi expurgare eſt opus. Mordet enim, & abſtergit omnẽ caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendã ex hærba emanare, qui elotus, ſemotis calculis, in paſtillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmãt, lapidem eſſe Aegyptium, in Thebaide naſcentem, exigua magnitudine, candido colore, guſtu cum feruore quodam & adſtrictione mordaci.

BARBARI COROLL.

OThonna herba naſcitur in Syria, Plinio ſecundo. Paulus Othonnam uocando in compoſitionibus plæriſq;, maius Chelidonium interpretatus eſt. Sed aliud tamen genus eſt Othonna, quod hic deſcribitur. Pli. li. 27. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVis audeat ætate hac noſtra, cui præteritorũ ſeculorum negligentia & temporũ iniurijs notiſſima quæq; adeo perierũt, ut quæ in hortis etiã quotidie per ſe, aut humano o-

Digitized by Google

C pere naſcunt, ex antiquis appellationibus ſignari & oſtendi digito nequeant, qualis, & quæ q̃n dam Othonna fuerit dicere. Scriptori huic, & poſt eũ cunctis alijs non ſatis cognita, & ex aliorum fama hiſtoriaq́ꝫ tantũ tradita: q̃dq́ꝫ magis miremur, oẽs in diuerſis penitus gn̄ibus numerata, alijs ſuccũ, & hunc multarũ ſimul & per ſe herbarũ, alijs herbã cuius longior ſit hiſtoria, alijs lapidẽ in Thebaide Aegypti naſcentẽ eam indicantibus. Quo fit, ut p̃ter ea quæ a poſteribus tradita de ea fuerũt, nihil nos dicere, & in tanta tot ſcriptorũ unius rei uarietate cenſere ualeamus. Plinius lib. 27. cap. 12. herbam tantũ credidit. Verba eius ſunt. Othonne in Syria naſcitur, ſimilis Erucæ, perforatis crebro folijs, flore croci: quare quidã Anemonẽ uocauerũt. Succus eius oculorũ medicamentis cõuenit. Mordet em̃ leniter, & calefacit, adſtringitq́ꝫ ſiccando. Purgat cicatrices, & nubeculas, & quicq̃d obſtat. Quidam tradũt lauari, atq́ꝫ ita ſiccatã digeri in paſtillos. Quæ oĩa paulo minus, q̃ꝫ ijſdem uerbis ex hoc ſcriptore accepta ſunt. Videturq́ꝫ Plinius, relictis de Othonna opinionibus alijs oĩbus, in herbarũ genere eã pro cõperto conſtituiſſe. Paulus Aegineta de ſimplicibus ſexto uolumine agens, non herbã hoc noĩe, ſed herbæ ſuccũ in Arabia ad Aegyptũ naſcentis appellauit. Idem eodẽ loco retulit, & eodẽ quo hic ſcriptor modo dicere aliq̃s lapidem Aegyptiũ eſſe Othonnã. Hic ipſe p̃terea in confectionibus medicamentorũ quorundam, Othonnã interpretatus eſt, maioris Hirundinariæ ſuccũ. Nos illud iampridẽ cogitauimus, & in eam partẽ inclinat animus, ut credamus ſui gn̄is herbam oĩno eſſe Othonnã: quæ uero alia de ea tradunt, a uiriũ & poteſtatis ſimilitudine ab aliq̃bus credita, dictaq́ꝫ fuiſſe: & ex eorũ rõne, quæ græci ἀντιβαλλόμενα .i. ut noſtræ ætatis medici uocãt, quid pro quo, ad Othonnã tranſlata fuiſſe. Quod aũt dicimus, huiuſcemodi eſt. Poteſt Othonna oculis mederi: aitq́ꝫ hic χυλίζεσθαι εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ ὅπου δεῖ ἀποκαθαίρειν, q̃d eſt, exprimi ad oculorũ medicinã ex ea ſuccum, ubi purgandũ exterendũue aliquid ſit. Quod totũ pariter poteſt Hirundinariæ ſuccus, de qua hic ait, ἁρμόζειν πρὸς ὀξυδορκίαν: quod eſt, conferre oculorũ claritati. Cauſſaq́ꝫ hæc, ut nos credimus fuit, ut Othonna Hirũdinariæ ſuccus eſſe crederet: non quia idem illi eſſet, ſed q̃ꝫ idem poſſet, nec aliunde q̃ꝫ ex eadẽ hac p̃ratẽ Glauciũ eſſe Othonnã, pariter tradidiſſe aliq̃s. Siquidẽ & Glaucij (ut hic in eo dicet) χρήσιμον εἶναι πρὸς τὰ ὀφθαλμικά, q̃d eſt, uſum Glaucij ad oculorũ medicinã eſſe: quibus cornutũ Papauer etiam, Anagallis, Apollinariſq́ꝫ herba pariter

D utiles (ut ex earũ hiſtoria medicinaq́ꝫ legentibus patebit. nos enim breuitatis cauſſa ſuis locis dicenda iterum, nunc relinquimus) ſucco ſuo in Othonnæ appellationem uenerũt. Ex his facilis coniectura eſt eius, quod paulo ante diximus, quia pro Othonna, quã non facile omnibus locis inueniſſe erat, in Arabia & Trogloditis naſcentem, a medicis alia illa imperari ſolerẽt, ideo credidiſſe multos ſui generis herbam aliarũ multarum ſuccum fuiſſe: qui legitime deficiente ea, in oculorũ uitijs, ob æquales uires, in uſu eſſet. Nec alia ratione Aegyptius lapis Othonna etiã creditus eſt: quoniã ex eo, ſcilicet collyria ad eadem oculorũ uitia conficerentur. Eum lapidem Barbarus æris colore, quaſi χαλκόχρουν, ſecutus quorundam codicum fidem dixit. Nos uetuſtiorum, meliorumq́ꝫ lectionem λευκόχρουν, id eſt, candido colore.

De Auricula muris. CAP. CCIII.

μυὸς ὦτα

herba in parietibus abundans dicitur paba rina quia ... ea delectantur.

MYoſota, alij Myoton, alij Anthilion, alij Alſinen, nonnulli Myorthochon, alij Myrtoſplenon, Latini muris Auriculam uocant, Aphri Labatholabat. Nomen ideo accæpit, q̃ꝫ muſculorum aures folijs imitetur. Lucos, & ſabuloſa loca amat, ideo Alſine dicta eſt. Ea Helxinæ ſimilis, ſed humilior, ac folijs minor. Vim refrigeratoriam habet. Oculorum inflammationibus conuenienter ex polenta illinitur. Succus eius aurium doloribus inſtillatur. In totum eadem poteſt quæ Helxine.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

MYoſotis Alſine cognominata, quaſi nemoralis. Naſcitur & in hortis, & maxime in parietibus. Incipit a media hyeme. Areſcit æſtate media, cum prorepit auribus muſculorum expreſſis. De hac ſub uocabulo Alſine repetuntur omnia hæc libro quarto. propterea nihil ibi diximus. Dicuntur Myoſotides, & Myoſotæ a Galeno.

EX M. VERG. COMM.

SAtis cur Myoſota, & Alſine herba hæc quondam dicta fuerit, hic ſcriptor oſtendit: & qui

Digitized by Google

græcas nouerunt literas, auditis tantũ uocibus illis, idem intelligent. Plinius etiam libro.27.capite quarto eam deſcribens ait. Cum prorepit, muſculorũ aures folijs imitatur. Cuius animalis uox alijs appellationibus coniuncta, eandem cauſſam habet. Siquidem Myoton, muris aurem pariter ſignificat: & Myotoſplenon, ex muris aure & aſpleno herba compoſita uox eſt: quæ ab altera muris auricula ad priorem hanc trãſlata fuit. Siquidem hic in ea quæ paulo poſt ſequitur Scolopendrio, quę eadem Aſpleno eſt, ſimilem eſſe dicet. Eſt illud in appellationibus his etiam animaduertendum, de eadem herba doceri hoc loco ſub titulo Myoſota, iterumq; in quarto ſub titulo Alſines: eſſeq; eandem utrobiq; hiſtoriam eius & medicinam: ideoq; cum ſemel hic de ea actum fuerit, non eſſe de ea iterum agendum. Cum eo peruenerimus, iterum legentes idem monebimus. Illud etiam ſignificaſſe uolumus: quæ plærunq; inuenitur, & quam nos aliquando uidimus Muris auriculam, altera, & quæ ſtatim ſequitur eſt. A

¶ De altera Auricula muris. CAP. CCIIII.

MVris Auricula quã Myoſotida uocant, hærba eſt caulibus pluribus ab una radice, aliquatenus rubẽtibus, concauis ab imo. Folijs anguſtis, oblongis, dorſo acuto, nigricantibus, per interualla aſſidue geminatis, atq; in mucronem deſinentibus, & tenuibus cauliculis, ex alarum ſinu prodeuntibus, flore cæruleo. Radix digitali craſſitudine, multis capillamentis fibrata. In ſumma, Scolopendrio ſimilis, ſed breuior, minor. Radix illita ægilopia ſanat. Sunt qui Helxinen, muris Auriculam uocitent.

BARBARI COROLL.

MYoſotis hæc quę poſterior deſcribitur, iuſtius Myoſotis tantũ dici ſolet q̃ proxima, quæ Alſine potius, q̃ Myoſotis appellata ſit ueteribus.

EX M. VERG. COMM.

VNum tantũ nos uidimus Muris auriculæ genus, alterum ſcilicet hoc, & ſecundo loco a Dioſcoride traditum: reſpondentq; ſenſui omnes eius notæ: prioris nullum inuenimus oculatum teſtem. Antiquiſſimi etiam latini Dioſcoridis codices, poſteriorem hanc ſolam oſtendunt. Quinetiam Plinij ætate, ſi quis uerba eius ſagacius odoretur, non ſatis certa res erat. Ait enim poſt deſcriptam Alſinen, Sed aliam docebimus quæ iuſtius Myoſotis uocetur. Paulus Aegineta poſtremo unum tantũ genus eius in ſexto pariter agnoſcit. In omnibus tñ grę cis duo capita hæc leguñt, quo uertimus modo ubiq; ſcripta: eãq; ob cauſſam qualia erant latinis reddita. B

¶ De Glaſto ſatiuo. CAP. CCV.

ISatis ſatiua, aliquibus Augion, Magis Aruſion, Romanis Gluta, aut Glaſtum dicitur. Glaſtum quo infectores lanarum utũtur, foliũ habet Plantagini ſimile, uerum pinguius, nigriusq;. Cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia, tumores omneis diſcutiunt, Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluuia ſiſtunt. Ignem ſacrum, phagedænas, putreſcentia ulcera, & quæ ſerpunt, ſanant. ἰσάτις ἄυγιον

BARBARI COROLL.

ISatim Lactucis ſylueſtribus annumerant. Duo ei genera Plinio redduntur, itemq; Dioſcoridi. Naſcens in ſyluis. Alterũ infectoribus dicatum: quod & ſatiuum Dioſcoridi, Galenoq; uidetur. Plinius ſyluaticum uocari tradit, ſimile Lapatho ſylueſtri folijs, niſi plura eſſent & nigriora, quam uulgus modo Gualdum, ueteres Glaſdum, ſiue Glaſtum lingua gallica dicebant. Eo Britanni mares & fœminæ oblinebant ſe. Mares, ut ceruleo colore metum hoſtibus afferrent. Fœminæ, ut in quibuſdam ſacris incederent nudæ, colorem Aethiopum imitantes: Iſatim Dioſcorides Egnen quoq; uocari prodit. Credo hanc ab Hippocrate Icnen, ſiue Ignen dici. Dioſcorides Iſatin latine dici Rutam, Apuleius Alutam ſcripſere. Falſum utrunq; ſuſpicor; & Lutam, ſiue Luteam uocari credo. De Lutea herba Plinius & Victruuius inter colores tantum loquuntur. Plinius, Chryſocolla inquit illa quoq; herba tingitur, quam Luteam appellant. Idem paulo poſt: Luteam Chryſocollam ab herba Lutea dictam putant, quam ipſam cæ- Pli.li.28.ca.

Digitized by Google

C ruleo ſublitã pro Chryſocolla inducũt. Victruuius, qui non poſſunt inquit Chryſocolla propter raritatem uti herba, quæ Luteum appellatur, cæruleum inficiunt: & utunt̃ uiridiſſimo colore, hæc autem inquit, Infectiua appellatur.

EX M. VERG. COMM.

NIhil nunc Iſatide notius. Maximũq; ſibi uectigal ex ea fecerunt, qui Tiphernates agros ad Tyberim, omnemq; regionis eius tractũ, neglecta omni alia annona, hac tantũ herba conſerũt. Tantus nũc tinctis colore eius lanis honor eſt. Guadũ noſtra ætas appellat. Apuleius in commentariolo illo, quod de aliquot herbis reliquit, Alutam ab Italis uocari ait. Quæ uox ꝗ integra in eo ſcriptore ſit, non ſatis cognitũ nobis eſt: quoniã nihil herbæ huic cũ corio. Quæcunq; autẽ ea futura ſit, eam credimus eſſe quã hic pariter uitioſa uoce Rutam a Romanis uocari ait, cõmune nihil, aut ſimile illi habentẽ. Non tamen ab re eſt, ex Ruta, & Aluta uitioſis uocibus, neq; Iſatidi conuenientibus tertiã aliquam ſuſpicari, Lutheam, ſcilicet quã Romani aliquot ſcriptores inter colores retulerũt, Victruuiusq; præſertim, ad extremũ ſeptimũ uolumen dicens, Qui non poſſint propter caritatẽ, Chryſocolla uti herba, quã Lutheam appellant, cæruleũ inficere. Barbari quondã tingendis corporibus ſuis tam uiri ꝗ fœminæ ea utentes, Glaſtum uocabant. Eratq; in tingendo præcipuus eius uſus. Antiquiores græci, latiniq;, inter ſylueſtres Lactucas eam numerauerũt. Plinius longiſſime de ea egit. 20. uolumine capite ſeptimo.

De ſylueſtri Glaſto. CAP. CCVI.

ἀγρία ἰσάτις

SYlueſtre Glaſtum ſatiuo ſimile eſt. Folia fert maiora, lactucaceis proxima, caules prætenues, multifidos, rubicantes. In quorum cacumine folliculi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus ſemen. Flore tenui, luteo. Eadem quæ & ſupradicta præſtat. Potu & illitu lienoſis auxiliatur. Sed ſciendum eſt, ne tradita errorem

D pariant, ſatiuum Glaſtum, luteum florem, tenuiores, multifidosq; ramulos proferre: in cacumine autem folliculos linguæ ſpeciem repreſentantes, in quibus ſemen continetur, Melanthio ſimile, caulemque ſupra binum cubitorum altitudinem attolli. Sylueſtre uero nigriora ferre folia, caulem minorem, ſed craſſiorem. Florem purpureum, aut cæruleum, fructum cruciformem, aſperum, in quo ſemen, folijs exilibus quinquepertito diuiſum.

BARBARI COROLL.

DE hac Iſati dictum eſt in ſatiua proxima: qui & Radiculã, quæ ſit Struthion, Iſatin uocari putent, ducunt̃ mendoſo loco: quẽ nos in Plinio correximus. 19. naturalis hiſtoriæ libro.

EX M. VERG. COMM.

ABundabãt in ſylueſtri Iſatide multa, quæ ab eo quo nos deſijmus loco in alijs legunt̃: eaq; ob cãm curtũ, minusq; omni ea parte nos fecimus hoc caput. Nec ſine rõne, ut credimus: quãdo in antiquiſſimis gręcis, ꝙs licuit uidere, nulla ea eſt. Neq; is quẽ nos habemus, longiſſimę antiquitatis latinus Dioſcorides id habet. Quodq; pluris facere nos decet, ꝙ abſurdũ uidet̃, poſt utriuſq; Iſatidis decreta, hunc ipſum ſcriptorẽ, quæ a ſe facta fuerant dãnare, legẽtesq; his uerbis monere, Cæterũ ſcire oportet, falſas eſſe deſcriptiones has. &c. Cum liceret quæ male incæpta a ſe fuiſſent, anteq; ederent̃, in melius, & quod uerũ eſſet mutare. Accreuit ea pars ſcriptori huic ab aliquo, qui aut certius de Iſatide omnia nouiſſet, aut nouiſſe ſe crederet. Multa huic ſcriptori hac rõne adſcripta a medicis, a librarijs deinde illi cõmixta, & inſerta mala inſitione, in unũ corpus coaluerunt. Quæ niſi diligentius & cautius excutiantur, & purgent̃, multis locis, uſum eius & gratiã dehoneſtabunt. Eſt illud etiam hoc loco repetendũ, quod non multo antea in Arabide dictum a nobis eſt, abundare, ſcilicet hoc loco, quod Iſatidem ſtatim ſequitur, Arabidis caput. De ea enim quæcũq; ea ſit, ꝙd oportebat, dictũ hoc ipſo uolumine fuit.

De Telephio. CAP. CCVII.

τηλέφιον
ἀείζωον ἄγριον
ἀνδράχνη ἀγρία

TElephium aliqui ſylueſtre Semperuiuum, alij Portulacam ſylueſtrem appellãt, Romani Illecebram, Aegyptij Anoth, Aphri

Digitized by Google

Tirtopurin. Hærba Portulacæ ſimilis & caule & folijs, habens geminas alas, ſingulis foliorum geniculis inhærentes: a quibus rami ſeni ſepteniue fruticant, a radice referti cæruleis folijs, craſſis, lentis, carnoſis. Flore luteo, aut candido. Naſcitur in cultis, & maxime inter uites. Tempore uerno folia ſenis horis illita, albam uitiliginem ſanant. Sed poſtea hordeacea farina illini debet. Perunctam etiam in ſole uitiliginem tollunt. Sed ubi inaruerunt, abſterguntur. A

BARBARI COROLL.

TElephion uagum et cõmune pluſculis herbis nomen. Dioſcorides ſenos ſeptenoſq; ab radice ramos ei tribuit, Plinius etiam octonos. Differre hanc merito exiſtimant ab alia quam diximus hoc libro Telephion, & Andrachnen agriam uocari: quandoquidem tam Dioſcorides q̃ Plinius medicinas earum, atq; notas ſeorſum utriuſq; reddunt, ceu duorum generum. Telephion hic deſcriptam, ſunt qui eam putent eſſe, quam Romanæ officinæ Pulmonariam uocãt. Vegetius in Mulomedicina Pulmonariam, ſiue Pulmonatiam appellat: quam & Conſiliginẽ dici tradit, bubulcis & mulomedicis, hoc eſt, ueterinarijs præclare cognitam. The.li.9.ca.19 Pli.li.27.ca.13.

EX M. VERG. COMM.

TElephion. 27. uolumine capite ultimo breuius certiuſq; ſcriptore hoc Plinius deſcripſit. Nihil tamen non acceptũ ab eo eſt. Quo fit, ut ſuſpicemur uitiũ aliquod in hiſtoria Dioſc. eſſe. Sunt em̃ pleraq; parum certa, nec ſequaci uerborũ ſerie tractata. Nos tñ nihil mutauimus: monemuſq; tm̃, p̃ter ſex horas, q̃ tẽporis ſpacio hic iubet leucem Telephij folijs illini, addere Pliniũ ternis menſibus id faciendum eſſe: quod in ſcriptore hoc deſyderari poſſe uidetur. Manifeſtam tamen cauſam id non habet, longiuſq; id tempus merito alicui pro rei neceſſitate uideatur.

¶ Finis LIB. Secundi.

PEDACII B

DIOSORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Tertius.

IO. RVELLIO interprete.

SVPERIORIBVS chariſſime Ari cõmentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, & prodeuntibus ex eis fructibus & lachrymis. Item de animalibus, frumentis, oleribus, & hærbis acrimonia preditis. In hoc autem Tertio de radicibus, ſuccis, ſeminibus, hærbis quæ & uernacula conſuetudine uſurpantur, quæq; pluribus ſcatent remedijs, diſſeremus. ἀγαρικόν

¶ De Agarico. CAP. I.

AGaricum radix fertur Laſerpitio ſimilis, ſed facie ſumma ſolutior & fungoſa tota. Duo eius genera. Fœmina rectis uenarum diſcurſibus conſtat. Mas rotundus eſt, & undiq; compactior. Vtrique guſtus in initio dulcis, mox in amaritudinẽ tranſit Sarmaticæ in Aqui

Digitized by Google

C folia prouenit. Sunt qui radicem eſſe Plantæ affirment. Alij ut fungos
naſci in arborum caudicibus, quadam putredine. Gignitur in Galatia
Aſiæ contermina, & Cilicia in cedris. Sed friabile & infirmum. Ad-
ſtringendi, calfaciendiq; naturam habet. Contra tormina, & cruditates,
rupta, præcipitationeſq; efficax. Datur duobus obolis in uino mulſo,
febrim non ſentientibus. Febriculoſis uero in aqua mulſa. Arquatis
quoque, ſuſpirioſis, iocineris, renumq; uitio laborantibus, dyſentericis.
Item ſi urina ægre reddatur, ſi uuluæ ſtrangulatus urgeat, ſi pallor mem-
bra decoloret, drachma una dari ſolet. Si tabes infeſtat, ex paſſo. Si lien
negocium exhibet, ex aceto mulſo. Si diſſolutio ſtomachi eſt, ita ut cibi
tenax non ſit, manditur, & ſine ulla humoris ſorbitione deuoratur. Simi
li modo acide ructantibus propinatur. Sanguinis reiectiones ſiſtit, tri-
bus obolis ex aqua ſumptum. Facit ad coxendicum & articulorum do-
lores, & comitiales morbos, ſi cum aceto mulſo, pari pondere aſſumatur.
Menſes ciet. Fœminis, quas inflatio uuluæ uexat, utiliter æquali modo
datur. Rigores ſoluit, datum ante febrium ſignificationes. Aluum pur-
gat drachma una, aut altera, ſi cum aqua mulſa bibatur. Venenorum an-
tidotum eſt, drachmæ inſtar, cum diluta potione ſumptum. Si ſerpentes
D ictũ uibrarũt, morſumq; ſubfrixerũt, tribus obolis ex uino potum, mire
auxiliatur. In ſuma, internis omnibus uitijs conuenit, ꝓ uiribus et ætate
datũ nunc ex aqua, nunc ex uino, ijs ex aceto mulſo, alijs ex aqua mulſa.

HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ Corollariorum LIB. Tertius.

Pli. lib. 25. ca. 9 AGARICVM in arboribus naſcitur, fungi ſimilitudine circa Boſphorũ, colore candido. Maſculus amarior. Galliarum quoq; glandiferæ maximæ arbores Agaricum ferunt. Eſt autem (ut dixi) fungus odoratus, in ſumis arboribus naſcens, noctibus relucens, & candidus. Ideoq; in tenebris decerpitur. Dioſcorides Agaricum ueneni uim habere, ſed id quod nigrum eſt affirmat: & regione Sarmatarum, quę ἀγρία, hoc eſt, ſylueſtris dicitur naſci. Quidam codices non Agriam, ſed Agariam habent. Vtrumq; tueri poſſumus. Primum ex Plinio, Regio inquit Sarmatiæ ſylueſtris Hyleum mare, quo alluitur, cognominauit. Alterũ ex Ptolomæo, qui Agarum & urbem, & amnem in Sarmatia uocari tradit. Appianus Alexandrinus, Agaros ſcythicam gentem contra ſerpentium morſus adhiberi ſolitam refert, propter quod Mithridates eos apud ſe habuerit.

De Rahpontico. CAP. II.

ῥᾶ ῥῆον RHa aliqui Rheum, aliqui Rhiã, Latini Rhaponticum uocant. Prouenit in ijs quæ ſupra Boſphorũ ſunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, Centaurio magno ſimilis, ſed minor & ruffior, fungoſa, aliquantum leuis, ſine odore. Optimum habetur quod teredines non ſenſit, ſi guſtatu cum remiſſa adſtrictione lenteſcat, manducatumq; colorem reddat pallidũ, aut ad crocũ inclinantẽ. Id epotũ facit ad inflatiões, ſtomachi imbecillitatẽ, & omne genus dolorũ, ad conulſa, lienoſos, hepaticos, tormina, ad renũ, ueſicæ, & pectoris uitia, aduerſus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, ſanguinis

excreationes, ſuſpiria, ſingultus, dyſenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus, & uenenatorũ morſus. Datur in ſingulis ualetudinibus eodem quo Agaricũ pondere, & cũ eiſdem liquoribus: ſi febri careant, in mulſo: ſin aliter, ex aqua mulſa: ſi tabẽ experiunt̃, ex paſſo: ſi lienis exercet, in aceto mulſo. Si diſſolutio eſt ſtomachi, id eſt; cum cibi tenax non eſt, manditur, & ſine ſorbitione ulla deuoratur. Liuentia, lichenaſq; tollit, cum aceto illitum. Inflãmationes omneis ueteres ex aqua oblitũ diſſipat. Summa eius uis adſtringens, cum aliquanto calore. A

BARBARI COROLL.

RHaponticum, radicem Ponticã a Cornelio uocari cenſeo, a Galeno & Paulo Rheon, a Plinio Rhacoma, niſi deprauatus (quod fere ſuſpicor) locus ſit, uulgo Rheu. Aetius Rhaon. Plinius Coſto nigro ſimilẽ demonſtrat, in cætera cum Dioſcoride conueniens. Habetur & Rha Barbarum, multo præſtantius, efficaciuſq; Pontico, ſed ante Paulum Aeginetam fere medicis incognitum. Eius mentionem autor is, in compoſitione quadam ad podagras habuit.

EX M. VERG. COMM.

QVi ſupra Pontum & Cymerium Boſphorum ad Panticapeum regiõis eius metropolim uicinus Tanai, in Meotidem paludem influit, maioris illius fluuij luce & nomine, non ſatis in Geographia clarus quondam Rha dictus fluuius, Ponticæ radici huic nomen dedit, & in ripis ſuis naſcentem, ueluti adoptione quadam in ſui nominis honorem admiſit. Nec alia nominis eius, ꝙ a natali ſolo cauſa & ratio eſt, ab Ammiano Marcellino hiſtoriæ ſuæ. 22. uolumine his uerbis tradita. Tanais, qui inter Caucaſeas oriens rupes, per ſinuoſos labitur circumflexus, Aſiamq; ab Europa diſterminans, in ſtagnis Meoticis deliteſcit. Huic Rha uicinus eſt amnis. In cuius ſupercilijs uegetabilis quædã eiuſdem nominis gignitur radix, ad multiplices medelarum uſus proficiens. Quod nouiſſe non parum hijs fuerit, qui ſollicitis animis diu fuerunt, & adhuc ſunt, Ponticæ ne huic radici eadem, an alia ſit quam noſtra ætas in quotidiano medicinæ uſu Barbaram appellat, facti enim dimidium, ut poeta cecinit, qui modo cæpit habet. Auditis ſiquidem Ponticæ huius radicis natalibus, non difficile erit, diligenti per mercatores qui ad nos Barbaram illam afferunt, a uenditoribus facta percontatione, nouiſſe, an quæ nunc Barbara dicitur, Ponticæ eadem ſit: et an his quibus locis naſci eam Marcellinus ait, an alibi naſcatur. Nobis pro comperto hactenus nihil eſt, & ſi diligentiores in quærenda tota hac re fuerimus. Si enim quæ nunc ad nos Barbara affertur, aliud ꝙ Rha fluminis ſupra Pontũ & Cymerium Boſphorum ripas natale ſolum habebit, radices duas eodem nomine, ſed diuerſo patriæ & gentis cognomine tunc eſſe conſtituendum erit. Sin contra, ex quibus Am̃ianus Marcellinus locis tradidit ad nos afferri, unum tantum radicis huius faciendum erit genus, & in eo ex diuerſis notis, nõ eadem bonitas. In quam partem inclinat animus nobis. Quo autem maxime inter ſe differunt, odor eſt: qui in Barbara uehementiſſimus, in Pontica nullus, ſi huic ſcriptori credendum eſt, ſentitur. Nos certe ſcimus, ſine odore uiſam aliquando radicem quæ Barbara uideretur, & crederetur, non tamen eſſet, ideoq; a medicis in uſu damnatam. Quocunq; autem modo id fiat, non uidetur hic ſcriptor, ſiue alia penitus, ſiue bonitate a Pontica diuerſa ſit, Barbaram cognouiſſe. Nunq; enim ἄνοσμον, id eſt, ſine odore eam dixiſſet. Ceteræ in hoc & in alijs ſcriptoribus Ponticæ radicis appellationes, ex eodem principio, primaq; illa Rha fluminis appellatione fluxerunt, ideoq; a nobis & alijs relinquendæ. Relinquenda & quam Plinius dixit Rhecomam, ſine ratione aliqua, nunc in eo ſcriptore & incognitam penitus.

plinij. lib. 27. cap. 12.

B

De Gentiana. CAP. III.

GEntianam aliqui Centauriam radicem, alij Aloen Gallicam, alij Narcem, alij Chironion, Dardani Aloitin, Romani Gentianã, uel Cicendiam, alij Ciminalẽ uocãt. Huius inuentio prima aſſignat̃ Gentidi Illyriorum regi, a quo cognomẽtum habuit. Folijs proxime radicem, Iuglãdi, Plantaginiue ſimilibus, ſubrubris, a medio caule, p̃ſertim iuxta cacumẽ paulũ diſſectis, caule cauo, & inani, digiti craſſitudine, geni

γεντιανὴ
κενταύριος ῥίζα

C culato, & ex interuallis maioribus foliato, binũ ſæpe cubitorũ. Semine in calycibus lato, leui, paleaceo, ſatis ad Sphōdilij ſemē accedente. Radice longæ Ariſtolochiæ, craſſa, amara. Naſcitur in ſublimibus montium iugis, umbroſis locis, aquoſiſq;. Vis radicis excalfactoria, & adſtringens. Contra morſus ſerpentium, duabus drachmis cum pipere, ruta, & uino pota, auxiliatur. Extracti ſucci drachma, laterum doloribus, & ex ſublimi deuolutis, ruptis, & conuulſis prodeſt. Hepaticis & ſtomachicis, pota cum aqua ſubuenit. Radix collyrij modo ſubdita, partus eijcit. Impoſita ut lycium, uulneraria eſt, & ulcerum cuniculatim depaſcentiũ medela. Succus præcipue eodem effectu prodeſt. Oculis inflamatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus imiſcetur. Radix uitiliginem abſterget. Succi extrahēdi ratio hæc eſt. Contuſa radix quinq; diebus aqua maceratur. Poſtea in eadem tantiſper decoquitur, dum extent radices. Et ubi refrixit aqua, lintheo excolatur. Mox diſcoquitur, dum mellis craſſitudo fiat. Fictiliſq; reconditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 7. Gentianam ubiq; naſci, ſed copioſiſſimam ſub Alpinis montibus in Illyrio, præſtantiſſimam affirmant, folio fraxini, magnitudine lactucæ, caule tenero, trium aliquando cubitorum, radice lenta, ſubnigra, ſine odore, aquoſa.

EX M. VERG. COMM.

D Nota omnibus nunc etiam Gentiana eſt. Eam Centaurio ſimilem Centauriam radicem aliqui nominauerunt, & ex eo Narcem: quoniam Narce Centaurium etiam dicatur. Fuerunt qui Aloem Gallicam, nulla foliorum, ſed radicis ſimilitudine aliqua, quam utrũq; genus recta ſub terram agit. Chironia a centauro Chirone dicta itidem eſt, quoniam et Centaurium ab eodem Chironia pariter nominetur. Credimus præterea, quoniam Aloe diceretur Gentiana, a Dardanis Aloitim pariter nominatam fuiſſe. Suſpicamur tandem in extremo capite uitium eſſe, illic ſcilicet ubi de radicis coctura agitur, quam coqui hic iubet uſq; dum radix illa ſuperſtet & emergat. Qui ſenſus rei non ſatis reſpondet. Neq; enim ponderoſæ radices, quanta uoluerit aliquis coctura coctæ per ſe emergent. Potuit quidem ſic intellexiſſe, tamdiu coquendam Gentianæ radicem, donec decreſcente paulatim aqua deſinat radix ſub ea eſſe, eaq; ratione ſuperſtet. Verum hic nunq; cocturæ alicuius ſpacium ſic docuit. Præterea antiquiſſimi latini omnes pro eo habent, donec uirtutem ex ſe dimiſerit: manifeſto argumento, aliam fuiſſe quondam eius loci lectionem. Poteſt tamen ut diximus, defendi res: ideoq; nos cōmunem aliorum omnium lectionem ſecuti ſumus, & nihilominus quod obſeruatum etiam a nobis fuerat, alijs ſignificauimus. Non ſunt etiam de Gentianæ natalibus Barbaro, & nobis eadem omnia. Ille in altiſſimis montium crepidinibus naſci eam, nos in altiſſimis montium uerticibus diximus. Dioſcorides ἐν ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις ait: quæ uoces nihil aliud q̃ altiſſimos uertices ſignificāt. Siquidē montes omnes a græcis trifariam diuiduntur: εἰς τέρμαν, quod imas partes & radices ſignificat, εἰς ἀκρώρειαν, ideſt, montium cacumina, & εἰς ὑπώρειαν, qua uoce deſcendentia iam montium latera indicantur. Aitq; hic ἀκρωρείαις, & addidit ὑψηλοτάταις, ideſt, uerticibus altiſſimis. Cur autē ille crepidines uerterit, quæ fundamenta maioris alicuius molis ſunt, non ſatis uideo.

De Ariſtolochia rotunda. CAP. IIII.

ἀριστολοχία στρογγύλη

Ariſtolochia rotunda nomen ex eo ſibi adoptauit, q᷑ exiſtimetur optime puerperis opitulari. Tria eius gña traduntur. Vna quæ fœmina uocatur, folijs hederaceis, præſtāti odore, cum acrimonia, mollibus, ſubrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongiſq; palmitibus, flore cādido tanq; pileolo, rubro, grauiter olente.

BARBARI COROLL.

A Pli.li.26. ca. – lib.25. cap.8.

ARiſtolochiæ color ater, folium Alſinæ, ut Theophraſtus inquit, rotundius. Naſcitur in montibus præcipua. Genus quadruplex in ea latini ſeruant. Vnũ Rotundæ, quam & Pheuxidteron uocabant aliqui, folijs inter maluam & hederam nigrioribus, pinguioribuſꝗ: qua cõtuſa cum calce, in mari ſparſa, piſces aduolant cupiditate mira, ut ait Plinius, uidiſſe id teſtatus; continuoꝗ exanimati fluitant: ob id piſcatores, inq̃t, Campanię uocabant hanc Venenum terræ. Nunc & Cyclamini radice id contigit in eadem terra: ut putant. Alterum maſculę, atꝗ Longæ. Tertiũ radice longiſſima, quaſi uitium nouellarum, efficaciſſima: quæ & Cretica nominatur, flore purpureo, colore buxeo, bacculas ferens ut Capparis: quę tamẽ tria in omnibus quoꝗ inueniuntur generibus. Eſt & quarta Piſtolochiæ nomine, tenuior ꝙ tertia, denſis radicis capillamãtis, iunci plenioris craſſitudine. Hanc quidam Polyrrhizon cognominant, & Satyrion eſſe dicunt, ut in eius mentione docui. Odor omniũ medicatus, ſed Clematiti, hoc eſt, tertiæ iocundior. Nardinis quoꝗ unguentis conueniens. Effodere eas meſſibus tempeſtiuũ eſt: Maxime tamen laudat̃ Pontica, & in quocunꝗ genere ponderoſiſſima, quæꝗ medicis aptiſſima. Naſcuntur fere pinguibus locis & plano, ut quidam ſcripſere.

De Ariſtolochia longa. CAP. V.

αριϛολοχία μάκρα δακτυλίτισ μηλόκαρποσ

ARiſtolochia longa, maſcula appellatur, nonnullis Dactylitis, alijs Melocarpos, alijs Teuxinon, Latine Ariſtolochia, longiore ꝙ rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus, flore purpureo, grauiter olente, qui marceſcens in Pyri ſimilitudinem cõformatur. Tuberibus radicum rotundis, ut Rapum. Longæ uero radix digiti craſſitudinem, & palmi longitudinem implet. Nõnunꝙ paulo grandius adoleſcit. Ambæ colore intus buxeo, guſtu amaro, & graui. Eſt etiamnum tertia longa, quæ Clematitis uocatur, ramulos habens tenues, refertos folijs ſubrotundis, minori Semperuiuo ſimilibus, flores Rutæ, pleniores, radices longiores, tenues, craſſo cortice odoratoꝗ ueſtitas, unguentorum ſpiſſamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis reſiſtit. Longa uero aduerſus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur & illinitur. Pota cum pipere, & myrrha, menſes, partus, et omnia uuluarum onera eijcit. Eadem efficit ſubdita in peſſo. Rotunda ad eadem pollet. Inſuper ſingultibus, ſuſpirijs, rigoribus, lieni, conuulſis, laterum doloribus, pota cum aqua ſingulariter auxiliatur. Aculeos & ſpicula extrahit. Oſſium ſquammas illitu adimit. Vlcera putrida exeſt, & ſordida expurgat. Caua cum iri & melle explet. Gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur. Viribus tamen inferior eſt. Appellatur a quibuſdam Arariſa, & Melecaprum, Epheſtios, Leſtitis, Pyxionix, Dardanion, Iontitis, Gallis Theximõ, Aegyptijs Sophõeph, Siculis, Chamæmelon, Italis Malũ terræ, Dacis Abſinthiũ ruſticum. Naſcitur in montibus & calidis locis, aut campeſtribus et petroſis. Ad grauem febrim efficax eſt. Si nidore ſubditis carbonibus febricitans ſuffiatur, febris leuatur. Vulnera impoſitu ſanat. Carcinomatis narium, cum cypiro & dracunculi ſemine, & melle prodeſt. Rigoribus medetur, cocta in oleo, aut adipe ſuillo, illitaꝗ.

B

BARBARI COROLL.

DE hac qualis eſſet proxime indicatum nobis eſt. De Tertia, in primo Ariſtolochiæ genere

Digitized by Google

C

De dulci Radice. CAP. VI.

γλυκύῤῥιζα

GLycyrrhiſam aliqui Ponticam, alij Glyceraton, quidam Symphyton, alij Leonticam, alij Glycyphyton, aliqui Scythion, alij Adipſon, alij Sylithrã, alij Lybieſtaſon, alij Omœnomœon, alij Penthaomœon, Latini dulcem Radicem appellauere. Plurima gignitur in Cappadocia, & Ponto. Fruticoſa eſt, ramis binum cubitorum altitudine aſſurgentibus, folijs Lentiſci, denſis, pinguibus, tactuq́ gummoſis, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, aſperiore, qui ſiliquas lentium modo habet, ruffas & paruas, radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, ſubacerbis & dulcibus, quæ denſantur in ſuccum Lytij exemplo. Is in arteriæ ſcabricia efficax habetur. Verum oportet ut linguæ ſubditus eliqueſcat. Aeſtuanti ſtomacho, thoraci, ac iocineri conuenit. Sanat ueſicæ ſcabiem & renum dolores cum paſſo potus. Idem eliquatus ſitim ſedat. Vulneribus illitus accõmodatur. Cõmanducatus, ſtomacho prodeſt. Recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. Eiuſdem farina pterygijs commodiſſime inſpargitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 9.

GLycyrhiza, ſiue ut Palladius, Glycyridia. Sunt qui hanc & Eryngem eãdem eſſe falſo putent, quoniam ſpinoſa, & foliata uideretur. Fruticoſa eſt, præſtantiſſima in Cilicia, deinde Ponto. Adipſon uocatur: quia ſitim, famemq́ ſedet. Carpitur Vergiliarum occaſu: quæ longa eſt ceu uitis, colore buxeo. Melior nigra, quæq́ lenta, q̃ quæ fragilis.

EX M. VERG. COMM.

D

SOlo nomine in fingendis componẽdiſq́ uocibus ſuis Romanis feliciores Grȩci, amabilem omnibus Glycyrhizam fecerũt. Nec aliter q̃ in comœdia Glycerium, & in Venuſinis carminibus Glyceram grato dulcedinis ſenſu in amorum leporibus poetæ illi illuſtrarunt: ſic Ponticã, ſiue ut Theophraſtus appellauit Scythicam radicem hanc, grata naturæ eiuſdem dulcedinis nota, ſola appellatione gens illa cõmendauit. Nec tantum ut amarent eam omnes effecit, ſed in Scythia & Ponto ſub ſeptemtrionibus naſcentem, propriam ſibi, noui, & a ſe facti nominis alicuius adoptione feciſſe conarentur: laborarentq́ libenter pro ea omnes, quæ in ſanitate & ualitudine tam ſuaues poſſet homini rependere gratias. Quod nos modo agimus, præſenti quotidie ab ea fructu & ſpe in tuſſi, & exaſperatis faucibus: quo malo, frigiditate, tenuitateq́ noſtri aeris ſæpenumero tentamur. Eam Theophraſtus nono de plantarum hiſtoria, uolumine nondum facto illi a græcis, aut ſaltem non recepto ab omnibus, Glycyrhize nomine Scythicam radicem uocauit. Eſtq́ hoc quod Dioſcorides ait, Scythicam ab aliquibus dici: & ſi paſſim in grȩcis non Scythicam, ſed ſcythion corrupte legatur. Verba eius ſunt. γλυκεῖα δὲ καὶ ἡ σκυθική. ἔνιοι δὲ εὐθυγλυκεῖαν αὐτὴν καλοῦσιν. γίνεται δὲ περὶ τὴν μαιῶτιν. Quod eſt. Dulcis & Scythica radix, quã aliqui Euthyglyciam uocant. Naſcitur circa Mȩotim paludem. Idem eodem loco cauſſam reddidit, cur Adipſos etiam diceretur, non tam quia ſitim ſimpliciter arceat, q̃ quia Scythæ ea, & Hippace, de qua diximus ſuperiore uolumine, decem, & aliquando duodecim diebus ſine alio cibo purarent. Verba eius ſunt. δύναται δὲ καὶ τὴν δίψαν παύειν ἐάν τις ἐν τῷ στόματι ἔχῃ. διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ τοὺς σκύθας ἡμέρας καὶ δέκα καὶ δώδεκα. Quorum ſit ſenſus qui pauloante dictus a nobis eſt. Eadem ratio fuit, cur Pontica itidem diceretur: cur aũt Symphytõ, uirium ſimilitudo fecit. Eſt enim, ut in quarto nolumine certius patebit, Symphyti radix dulci & ſaliuam prouocante ſapore. Pectoris & illud uitia emendat: faucium aſperitati confert: poſtremoq́ ſitim cõmanducatum arcet: quæ omnia dulcis Radicis propria ſunt. Credimuſq́ nos, ἐκ τῶν ἀντιβαλλομένων, ideſt, ex æqualibus, & eorum comparatione ad dulcem Radicem alterius plantæ tranſlatum nomen fuiſſe. Dico autem æqualia, quȩ noſtrȩ ætatis medici, quid pro quo, appellant. Numerantur & aliæ ab hoc ſcriptore appellationes. Glyceraton, & Glycyphyton: a dulcedine factæ omnes, ſola nominum conformatione diuerſæ: quarum altera dulcem plantam, altera quod dulcedine ſua amabile ſit, ſignificat. Celſus quod hic ipſe teſtatur libro quinto

Digitized by Google

A

capite 20. dulcem radicem ſimpliciter uocauit: quẽ nos imitari, dulcẽ Radicem, & ſi græca uoce Plinius uſus fuerit, Glycyrhizam diximus. In cæteris appellationibus non eſt quod legentes moneamus. barbaræ eñ ſunt, aut adeo corruptæ, ut a barbaris nõ differant.

¶ De Centaurio magno. CAP. VII.

κενταύριον μέγα

CEntaurium magnum aliqui Narcen uocant, alij Limneſion, alij Maronem, alij Plectroniam, alij Chironiam, alij Limneſtin. Magi Herculis ſanguinem, Romani Fel terræ. Folia habet iuglandis, oblonga, uiridi Braſſicarum colore, ſerrata in ambitu, caulem ceu rumicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu Papauerum, in rotunditate oblonga, flos cæruleus, ſemen Cnico ſimile, floccis quibuſdam inuolutum. Radix craſſa, grauis, ſolida, tripedalis, ſucco prægnans, cum adſtrictione aliqua, & dulcedine acris, & rubeſcens. Amat ſolum pingue & apricum, ac ſyluas & colles. Copioſiſſima eſt in Lycia & Peloponneſo, in Arcadia, Helide & Meſſenia, pluribusq; locis circa Pholoen, Lyciam & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulſis, pleuriticis, halitus difficultati, ueteri tuſſi. Sanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur: ſi febris ſit, in aqua, cæteris in uino. Item ad tormina & uuluæ dolores. Ramenta eius in collyrij formam uuluæ ſubdita, menſes atq; partus extrahunt. Succus eadem præſtat. Vulneribus prodeſt. Nam recens tuſa, aut arida ante madefacta, ea glutinat & coniungit. Carnes coaleſcunt, ſi tuſa ſimul decoquatur. In Lycia ſuccum exprimũt, quo pro Lycio utuntur. Panacia appellata eſt, quoniam omnia mitiget uitia, quæ inflammationem minantur, plurimisq; ſcateat remedijs. Pulſationes uulnerum, urinæ ſtillicidia, calculoſorum cruciatus, clyſtere immiſſa ſedat. Legitur matutinis, ſole ad ortum ſpectante, hora diei pura, cum omnia complentur.

nota q centaurium magnum non dicitur proprie fel terre: centaurium minus q valde amarum ...

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 6.

CEntaurion maius, caules habet geniculatos, folia lata & oblonga, & ab radice denſa, radix tenera, fragilisq;. Durat annis nec ultra duodecim. Cõmendatiſſima in ijs quarũ Dioſcorides meminit regionibus, præterq; in Alpibus. Dicitur & Centaurea, & Chironion, quia curatus ea Chiron ſit, cum Herculis pertractanti arma ſagitta excidiſſet in pedem. Noſtri herbarij aliud Centauriũ maioris cognomine demonſtrant, flore luteo, folijs per interualla binis, auerſa parte candicantibus, interna uirentibus, Salice maioribus, & connexis fere.

EX M. VERG. COMM.

QVæ Centauriũ a biformi quam fabulati poëtæ ſunt natura eius dicta fuerit, Chironia a nomine, Pelethronia a Theſſaliæ monte, in quo Lapithæ quondam equitãdi perita gens, fręna & giros, ut poëta cecinit, alios docuerũt: inter quos & Chiron cenſebatur. Eandem hic Maroniam uocari ait, non amplius ex Theſſalia, ſed ex Thracia, in qua Maronius mons & Maronia ciuitas Homero notiſſima erat: quo loco copioſum forte, aut probatũ naſcitur Centauriũ. Limneſion itidẽ a natalibus ſuis Centauriũ aliqui uocauerũt, q; ſecundũ paludes, quas Græci limnas dicunt, & aquarũ ſcatebras naſcit: quod & Plinius teſtatur, Libadion eadẽ aquarum ſignificatione uocari dicens. Quæ deinde Romanæ uoces Centaurio in Dioſcoride accreuerunt, Vnefera, & Phieri, nullam nobis ſignificationem habent. Et quod Fel terræ in maiore hoc Centaurio legitur, ex minore adiectum contrario ſenſu eſt. Siquidem ab hoc ipſo maioris, radix dulci ſapore deſcribitur, minoris amaro. Præter quę id ſenſus & experientia etiam oſtendit. Alterius enim dulcior, alterius amarior in guſtu ſapor ſentitur, Quo fit, ut Fel,

C quod amaro ſapore eſt, minori, nõ maiori cõueniat. Aperte id Plinius etiã lib. 25. ca. 6. teſtatur, de minore agens his uerbis. Hoc Centaurion noſtri Fel terræ uocãt, propter amaritudinẽ ſummã. Ex eo facile fuit, ex maiore in minus appellationẽ eam transferre. Et hæc pro Centaurij appellationibus dicta hactenus ſint: in quo ueluti inutilia, nec huic ſcriptori legitima reliquimus, quæ in extremo capite in impreſſis, alijsq́ quibuſdã græcis codicibus legũtur ab eo loco, ſcilicet qui in græcis eſt, ἐκλήθη δὲ πανάκεια. &c. In nouiſſimis aũt latinis, cognominata eſt & Panacia. &c. Fecimusq́ id uetuſtiſſimorũ græcorum & latinorũ fidem ſecuti, in quibus tota ea pars nulla eſt. Et ſi in Plinianis caſtigationibus hac ſola auctoritate nixus, q̊d in Plinio legebat, medetur & ouiũ morbis decoctæ ſuccus, non ouiũ, ſed omniũ ſcribi oportere Barbarus decreuerit: propterea, ꝙ Panaciã dici etiã Centauriũ in Dioſcoridis hac parte legiſſet, quæ uox omniũ morborũ remedia pollicetur. Verũ id nos non ꝓbamus, & nihilominus unicuiq́ ſuũ ſeruatur iudiciũ. Perſuaſitq́ id p̃cipue, q̊d ultimũ in ea parte ad ſuperſtitionẽ ſolam ꝑtinet, legendũ eſſe, Centauriũ appetente ortu ſolis, caſto tẽpore, quo oĩa pleniora & ꝑfectiora ſunt, quę ætate huius ſcriptoris inſueta, et naturã docente homine indigna erant. Scimus ꝗdem Theophraſtũ lib. 9. de plantarũ hiſtoria, multas huiuſcemodi obſeruatiões ꝑcurrere: & in fodienda Centaurij radice neſcio ꝗd de Triorche accipitre dicere, quẽ tunc cauere oporteat. Sed nihil q̊d ad ſolem & tẽporis obſeruationẽ pertineat, in eo legitur: & nihilominus cuncta ab eo ex uulgi opinione referuntur: & quatenus tutũ ſapienti erat, contra plebis ſuperſtitiones conari, ab eo damnãtur. Cautius enim eo loco Theophraſtus, ne uideretur religioni obſtrepere, ait. τόδ' ἐπευχόμενον τέμνειν οὐδὲν ἄτοπον. quod eſt, præcedente autẽ precatione aliqua, radices fodere nihil abſurdum. &c. Verum nos latinorum omniũ, & meliorum græcorũ, in quibus nihil huiuſcemodi legitur, fidem ſecuti, omnẽ eam partem expunximus: & nihilominus poterunt uolentes ab alijs eam ſi placuerit repetere. Diximus deinde, naſci Centaurium, & amare ſtirpibus & arboribus conferta loca, δρυμοὺς ſic appellantes, non ſepes, ſed arboribus fruticibusq́ denſos montes. Licet enĩ a quercu, quæ δρῦς græce dicitur, δρυμὸς fieri uideatur, nihilominus in cõmuni ſignificationis æſtimatione, ſyluoſus ſtirpe omnis locus ea uoce indicatur.

D

κενταύριον μικρόν

De Centaurio minore. CAP. VIII.

Centaurium minus aliqui Limneſion, alij Elleboriten, alij Ammaranton, Magi Herculis ſanguinem, Latini Febrifugam, alij Auram, multi Radicem, Daci Tulbellam appellant. Limneſion aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca. Hærba Origani, aut Hyperici ſimilis, caule anguloſo, palmum excedente, flore Lychnidis, e puniceo in purpuram uergente, folijs Rutæ prælongis & paruis, fructu tritico ſimili, radice puſilla, læui, & ſuperuacua, quæ guſtãti amaritudinem adfert. Hærba recens tuſa, ſuo illitu uulnera conglutinat. Vetera ulcera purgat, & cicatrice obducit. Bilem, craſſosq́ humores per aluum exigit, ſi decocta deuoretur. Ius decocti iſchiadicis conuenientiſſime infunditur. Trahit enĩ ſanguinem, & dolorem leuat. Succus oculorum medicamentis perq́ utilis. Siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. In uellere appoſitus, menſes & partus extrahit. Epotus peculiariter neruorum uitijs ſuccurrit. Legitur ſemine prægnans, & diebus quinq́ madefacta, decoquitur donec ſuperemineat aquæ. Mox ubi refrixit, lintheolo exprimitur. Et eiecta hærba, iterum decoquitur, uſquedum mellis craſſitudinem habeat. Nonnulli eam recentem, grauidamq́ contundunt, atq́ ſuccum fictili non picato exprimunt, & in ſole lignea rude aſſidue mouentes, inſpiſſant. Quod ſi quid concretum faucibus uaſis adhæreſcat, detrahunt, reliquoq́ humori permiſcent. Noctu diligenter operiunt. Namq́ ros nocturnus, liquores coaleſcere non ſinit. Quæ autem ſiccis ra

Ros nocturnus li quores coaleſce re non ſinit.

Digitized by Google

dicibus, aut hærbis liquamenta exprimuntur, decocta ut in Gentianæ mentione retulimus, præparantur. Sed quæ ex corticibus humidis, aut contuſis hærbis factitātur, in ſole, uti ante dictum eſt, coguntur. Sic e Tapſia, ſic e Mādragora, reliquisq; ſimilibus ſuccus, ſic ex acerbis uuis Melligo elicitur. Lycium tamen, & Abſinthium, Hypociſtis & conſimilia, decocta eo quo diximus modo coguntur. A

BARBARI COROLL.

Centaurion minus, a foliorum tenuitate Lepton cognominatū, ſicut Libadion, quoniam ſecundum fontes naſcitur. Ipſa herba legitur autumno. Succus e fronde, aut caulibus conciſis madefactisq;.18. diebus capitur. Hoc Centaurium noſtri Fel terræ uocant, propter amaritudinem ſummā, Galli Exacon, quoniam omnia mala medicamenta potum exigat per aluū. Eſt & Centauris appellata, cognomine Triorches. Hāc qui eruūt, iubentur accipitrem cauere, dictum a numero teſtium Triorchem: quoniā ut Theophraſtus inquit, raro non uulnerantur ab alite, qui colligūt. Tradunt & per ſe infeſtam eſſe carpentibus, raro unq; non ferientibus ſe, dum ſecāt. Hæc ſuccum ſanguineū mittit. Imperiti miſcent has notas, & uni generi aſſignāt. Nam quod Ceutaurion Panaces uocāt, alterius eſt naturæ, ut in Panace mōſtrabimus. Huius radix minoris, penitus inutilis medicinæ eſt, ut Galenus quoq; ſcribit.

Theophra. lib.9.cap.9.

EX M. VERG. COMM.

Cvr Elleboritem ab aliquibus uocari Cētauriū minus in hoc ſcriptore legatur, difficilem habet coniecturā. Nihil enim inter eas tam ſimile eſt, ut miſceri & cōmunicari diuerſarum plantarū nomina potuerint. Incertum itidem, quæ Amaranthi nominis in eo cauſſa ſit, & ob quas uires Romani Febrifugiam dixerint, & Multiradicem herbam. Cum Amaranthus ſpica potius ꝗ flos ſit purpurei coloris, quia nunq; marceſcit, ſic appellatus. Niſi forte ex colore floris tantū captata ſimilitudine ſic uocari ab aliquibus cœperit: unaq; tantū radice nitatur Centaurium, & nullis febribus mederi hic dixerit. Quales itaq; in ſcriptore hoc a nobis inuentæ ſunt, tales etiam poſt nos alijs relinquuntur. B

De Chamæleone albo. CAP. IX.

χαμαιλέων λευκός

Chamæleo albus quibuſdam Chryſiſceptron, alijs Ixia, Romanis Carduus marinus, Aegyptijs Ephear dicit̄, alijs Ephthoſechin. Ixiam ideo aliqui uocauere, ꝙ quibuſdam in locis uiſcum circa radicem inueniatur: quo pro maſtiche utuntur mulieres. Folia habet Sylibo, aut Carduo ſimilia, aſperiota, acutiora, nigroq; Chamæleone ualidiora. Caulem non promit. Verū ex medio ſpinas Echini marini, aut Cinaræ modo erigit. Flores purpureos ueluti papporum lanugines emittit. Semen Cnici ſimile. Radicem in lætis collibus craſſam, in montoſis uero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Quæ pota acetabuli menſura, latas interaneorū tineas pellit. Bibitur autem in uino auſtero cum Origani feruefacti ſucco. Hydropicis commodiſſime drachma in uino datur. Etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinę decoctum propinatur. Hauſta in uino, ſerpentiū uenenis reſiſtit. Occidit canes & ſues. Mures item necat ſubacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

BARBARI COROLL.

Chamæleontē album, a Theophraſto Ixinē uocari Theodorus exiſtimauit, quia Carduū pineam interp̄tari uoluit: quæ nihil aliud eſt, ut Dioſcoridi placet, ꝗ albus Chamæleon. Plini-

Pli.li.22.ca.18. &.21.ca.16.

Digitized by Google

C us in Theophraſto non Ixinem, ſed Helxinem uidetur legiſſe. Fere ſuſpicor utrūq; falli, Theodorū, & Plinium: Theodorū, quia Chamæleontē album Ixiam quoq; dici nouerat. Sed aliud eſt Ixine, aliud Ixia Theophraſto noni uoluminis intio, ubi non omnibus locis. ſed in Creta lachrymā ab Ixia, hoc eſt (ut arbitror) Chamæleonte albo fundi ſcribit. Pliniū quoq; decipi exiſtimo, affinitate uocis, Helxinē, pro Ixine capientē, librarijs alterū pro altero ſcribentibus: qui modo parū diligentes, modo nimis ſcioli, peruertunt oīa. Tres igiť herbæ ſunt, Helxine, Ixine, Ixia. Ixia Chamæleon albus eſt Hippocrati, & Galeno. De Helxine ſuo loco ageť, ubi de Ixina quoq; diſſerendū nobis erit. Chamæleontē album Ixion quoq; dici uideo, quia uiſcū gignit album, nō ubiq;, ſed ſub alis foliorū, maxime circa Canis ortū, cum Tura naſci dicūtur. Succus radicis decoctæ mures cōtrahit & necat, niſi protinus aquā ſorbeant. Volētibus ſcire, uicturus ſit æger, nec ne: pręcipiūt radicis diluto pfundi triduo qui langueat: moriturū negantes, qui tertias uices pferat. Theophraſtus auctor. Naſciť æque oībus locis, capite magno, & Acano herbæ ſimili: unde quidā inquit, eam uocauere Acanon, q̊d quidē & Ixine appellata cōtinet.

EX M. VERG. COMM.

IN Lacertarū genere Aegyptus, Africa, & India Chamæleones paſſim, & quotidie uidet, mater herbarū Italia, regionesq; aliæ oībus fere locis: tā undiq; ſpinis & aculeis fertiles agros, annonamq; ſuā natura omnibus miſcet & turbat. Deſcripſit animal Plinius longiſſime octaui uoluminis capite. 23. facileq; eſt legentibus nouiſſe, unde facto a leone ferociore, grandiq; beſtia nomine, paulominus q̄ integram Lacertā, & minori Crocodilo ſimile animal, humilem, & ueluti per terrā ſerpentem Leonē Græci uocauerint. Deſcripſit idem herbā eiuſdem operis uolumine. 22. capite. 18. poſſuntq; legentes in eo itidē cognoſcere, unde ab animaliū genere in herbarū cenſum humi repens leo ille tranſierit. Quod non totius, aut partium, diuerſorū in natura generū figura & ſpēs fecit, ſed idem mutationis euētus. Vt eñ animal mutabili coloris natura eſt, mutatq; eum ſubinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditq; ſemper quęcunq; proxime attingit, pręter rubrum & candidū (& ſi diſcrepent in hoc antiqui ſcriptores, excipiantq; aliqui candidū tantū) eodē modo & herba cū terra colores mutat: hic nigra, illic uiridis: alibi cyanea, alibi crocea, atq; alijs coloribus. Nec alia noīs huius in herba, q̄ a coloris mutatione, quā
D ſimilē cōmunemq; cū eo animali habet ratio, in græca appellatione eſt. Alioquin in cenſu Carduorū uterq; Chamæleon eſt, candidus, ſcilicet & niger. Dico aūt Carduos nunc, ſpinoſum omne illud genus, q̊d ſiue altius a terra erigať, ſiue humilius ſerpat: ſiue his, aut illis, hac ue parte, aut illa aculeatū ſit, ſpinoſum florē aliquē profert, in quo lanis & pappis ſemina inuoluunť. Neq; erit difficile, diligenter pinguia, inculta loca, præſertimq; rudera menſibus Maio & Iunio obſeruātibus, utrūq; hoc genus, & eorū diſcrimina obſeruaſſe: præcipueq; ex floribus, qui ex latiore ueluti pyxide in altero purpurei prodeunt, in altero quo mox colore deſcribentur. Fuerunt qui hunc Pineuam Carduum huic ſcriptori additum legerent.

De Chamæleone nigro. CAP. X.

χαμαιλέων μέλας

CHamæleo niger, quem Pancarpon aliqui, alij Vlophonon, alij Ixiam, alij Cynomazon, alij Ocimoides, alij Cnidion coccon, alij Cynoxyllon, Latini Carduum nigrum, aut Vernilaginem, Aegyptij Sobel uocant, folijs Scolymo ſimilis eſſet, niſi minora, tenuioraq;, ac rubro diſtincta uiderentur. Caulem emittit dodrantalem, craſſitudine digitali, ſubrubrum & in umbella flores ſpinoſos, tenues, hyacynthi æmulos, uerſicolores, radice craſſa, nigra, denſa, interdum exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, & commanducata mordet. Prouenit in campeſtribus ſiccis, & cliuoſis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti ſutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, ſcabiem abigit. Eadem cum ſibi ſulphur & bitumen aſciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines abſterget. Decoctum collutione dentium dolorem mitigat. Cum pari pipere & cæra oblita radix, dolenti denti auxiliatur. Radice conciſa & in aceto decocta dentes fouentur. Eos quoq; frangit, ſi ſcriptorio ſtylo feruens ad

Digitized by Google

A

moueatur. Vitia cutis in facie, uitiligineſq; cum ſulphure emendat. Erodentibus medicamentis ammiſcetur. Phagedænas, tetraq; ulcera illitu ſanat. Quare Chamæleo uocetur, a uarietate foliorum euenit. Mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cærulea, nonnuſquam rubra inueniuntur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.22.ca.18.

CHamæleon niger, ſpinoſi generis, uerū folijs aculeatis non conſtat. Gelidis & inertibus locis prouenit. Ex nigris, aliqui marē dixere, cui flos eſſet purpureus: fœminā, cui uiolaceus. Vno naſcūtur caule, cubitali. Vlophyton uocatur, quoniā anginæ modo iuuēcas necet, & ab odoris grauitate Cynozolon. Ferunt & nigri uiſcū: ſed q̊d pro Maſtiche non ſit, ut ex albo.

EX M. VERG. COMM.

COmmunis utriq; Chamæleoni Ixiæ uox & appellatio eſt, falſo tamē, & ſine cauſſa: quoniam albo tantū adnaſcitur uiſcum, unde ea facta eſt, illiusq; propria, cæteras nigro relinquit. Quarum Plinius duas numerauit: Vlophonon, q̄ ricinos canum necat: iuuencas quoq;, Anginæ modo perimit. οὔλιον enim, & φόνος græcis exitium ſignificat. Cynozolon item, propter grauitatem odoris: quoniam ὄζειν olere iiſdem græcis eſt. Nos illud addidimus, ideo Cynomazon dici, q̄ in pulte necādis canibus detur, quam Græci μάζαν dicunt. In cæteris non eſt quod legētes moneamus, præterquā, non uideri integrum, quod redditum eſt, Librario ſtilo eadem denti, in quo dolor eſt. &c. Neq; enim rationem nobis aliquam, cur ſic fieri debeat, id oſtendit. Cogitq; id ſuſpicari antiquiſſimus latinus Dioſcorides, in quo nihil eſt, quod ad Librarium ſtilum pertineat: ſed in carbonibus combuſtam radicem Chamæleonis, dentibusq; admotam, eos frangere indicat. Communem tamen omnium Græcorum, & aliorum interpretum lectionem, ſecuti & nos ſumus.

De Crocodilio. CAP. XI.

B

κροκοδίλιον

CRocodilion Chamæleontis nigri figuram habet. Naſcitur in ſyluoſis, radice longa, læui, aliquantum lata, odore ut Naſturcij acuto. Feruefacta in aqua, & pota radix, ſanguinem copioſum per nareis pellit. Datur lienoſis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotundum ineſt, duplex uti ſcutum. Quod ſuapte ui urinam ciet.

BARBARI COROLL.

CRocodilion radice longa, æqualiter craſſa, odoris aſperi. Aetius hanc fortaſſe intelligit, cum radicem Crocodiliadis eius quæ maxima eſt, commendat in eo capitum dolore, qui Cephalæa dicitur.

EX M. VERG. COMM.

DIffert ab utroq; Chamæleone Crocodilion: q̄ eorum alter albus ſcilicet, ſine caule in medio inter folia ſpinam marino Echino ſimilem profert: Niger non unam, uerum duas, treſue aliquando coliculis potius q̄ caulibus impoſitas oſtendit. Crocodilion autē ſingularem mittit caulem, & in caule ſpinoſum Echinū. Eſt & alia differentia: q̄ illi pinguibus, campeſtribus & maritimis locis naſcuntur: hic inter ſtirpes, & confertis arboribus locis. Differunt & radice: quæ in illis eſt, qualis ab hoc deſcribitur: in Crocodilio longa cum latitudine aliqua, alijſq; notis illis, quæ deſcriptæ paulo ante ſunt. Naſci Crocodilion Barbarus a Plinio acceptum in ſabuletis dixit: quæ uox τόποις δρυμώδεσι, quibus hic naſci eam ait, nullatenus ut credimus reſpondet: modo ſabuleta illi ſignificent, quod in ruris diſciplina cunctis alijs ſignificant. In medicina hoc amplius Græcorum ueteres medici tradiderunt, prodeſſe Crocodilij radicem pectoris exſcreationibus.

De Labro Veneris, ſeu Dipſaco. CAP. XII.

δίψακον

vulgo dicitur cardon

DIpſacum aliqui Crocodilion uocant, alij Chamæleonem, alij Onocandion, alij Veneris Lauacrū, Romani Labrum ueneris, alij Carduū ueneris, Aegyptij Seſeneor, alij Chir, alij Meleta, Daci Sciaram, Aculeatarū generis eſt. Caulē habet altū, ſpinis horridū, folia Lactu

C cæ, aculeata, prælonga, bullas intus & extra ſpinoſas in dorſi medio, binis folijs geniculatim caulem amplectentibus, concauo alarum ſinu, in quo imber aut ros aſſeruetur: unde Dipſaci quaſi ſitientis nomen traxit. In cacumine caulis, ſingula ſurculis capitula inſunt, oblonga, echinata ſpinis, quę areſacta candida ſpectãtur, diſſectaq́ medullatenus, uermiculos oſtendunt. Sanat rimas ſedis fiſtulasq́; ſi tuſa & decocta in uino radix, uſq́ dum ſit craſſitudo cæræ, immitatur. Medicamentum ærea pixide recondẽdum. Aiunt formicationibus, uerrucisq́ penſilibus remedio eſſe. Vermiculi capitulorũ in folliculo alligati, collo aut brachio appenſi, produntur quartanis febribus remedio eſſe.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 13. DIpſacos, folio cauo, in quo ſalſus ros. Naſcitur in aquoſis & flumine. Huius herbæ carduus is eſt, quo rudes panni, uelut echino quodã, ut inquit Plinius, ueſtes expoliuntur, & colluuntur. Floccis ſiue fimbrijs, quas Græci Crocydas appellant, detractis, complanatisue. Hic frutex Labrum Veneris, aut Venereum latine dicitur.

EX M. VERG. COMM.

TOta Romana & antiqua uox eſt, Labrum Veneris, nõ ab oris humani parte ſic dictã, ſed ab his Labris quæ Maro dixit, plena muſto in uindemia ſpumare. Indicatq́ id, ꝙ Græci Romanam uocẽ imitati, ἀφροδίτης λουτρόν eam dixerũt: quod erat in latinis Labrum, græcæ λουτρόν, ex uſu balneorũ transferentes. Sunt eñ græcis λουτρὰ quæ lauandis corporibus parantur: quemadmodũ in balneis labra etiam Romanis. Nota res eſt, latet tñ cauſſa: nec nos hactenus inuenimus, cur Labrũ Veneris ſpina hæc ab illis quondã dicta fuerit. Videmus quidẽ quotannis, cauos in ea ſinus illos, in quibus etiã ardentiſſimo ſolis æſtu ex roribus, aut pluuijs aquis ad multos dies ſeruãtur humores. Sed quomodo his Venus lauaret, aut ſe aliquãdo lauiſſet ignoramus. D Græci a ſiti δίψακον eam dixerũt: uel ut hic ait, quoniã humorem illũ contra eam paratũ ſemper habet: uel quæ nobis ex natura magis cauſſa uidetur, ꝙ ſecus fontes, aquarũ ſcatebras, aquoſos limites & foſſas naſcit̃, nec alijs locis raro inuenit̃. Egregia eſt plantæ ſpẽs, quæ ſupra hominis altitudinẽ aliquãdo creſcit: quodq́; in ea contemplari aliquis gaudeat, bullantes toto eius corpore ſpinæ ſunt, & ueluti peluem conſtituẽtia bina illa folia, intra quæ humor ſemper inuenit̃. Cum creuit, in ſummo ſingulorũ caulium ſingulos Echinos in oblongo rotũdos profert, flore qui purpuream lanuginem refert. Oẽm eius ſpẽm diu nos obſeruauimus: in Echinis aũt naſcentes uermiculos inuenire non licuit, & nihilominus græci latiniq́, quod merito credendũ ſit, oẽs teſtant̃. In medicina uſum radix tantũ habet. Nosq́ quibus ea medet̃ rimis, fiſtulis, formicis & uerrucis iampridem diximus, qualia mala illa omnia in homine ſunt.

❡ De Spina alba. CAP. XIII.

ἄκανθα λευκή SPina alba, quam Agriocinnaram, alij Donacitin, alij Eryſiſceptrum uocant, Romani Spinam albam, aut Regiam, alij Cardum Ramptarium. Naſcitur in montibus & ſyluoſis. Folia albi Chamæleonis, anguſtiora, & candidiora, aliquantum hiſpida, & aculeata, caulem ſupra bina cubita altum, digiti magni aut pollicis craſſitudine, albicantem, intus cauum. In cacumine capitulum ineſt ſpinoſum, echini marini æmulum, ſed minus, & oblongum. Flores purpurei, in quibus ſemẽ ceu Cnicum, ſed rotundius. Huius radix pota, cœliacis, ſtomachicis, & ijs qui cruenta extuſſiunt, efficax eſt. Vrinam cit. Tumoribus illinitur. Decocto eius dentes in dolore collui prodeſt. Epotum ſemen conuulſis infantibus, & a ſerpente demorſis auxiliatur. Geſtatum pro amuleto, ſerpentes abigere traditur.

nota q[uo]d idez est apud serapionez bedegar q[uo]d apud dioscoridez spina alba

BARBARI COROLL.

A The.li.

ACantha leuce, hoc eſt, ſpina candida, ut ſuperius quoq; diximus, aliud genus eſt, ꝙ Leucacantha, ſiue Leucacanthos, etiamſi & hanc nonnulli Galeno teſte Leucacanthon uocare conſueuerunt. Habetur, ſed inter arbores uel promiſcua, quæ Spinus albus uulgo dicitur, cortice ligni candido, molli folio, aculeata tota, Pruni magnitudine. Quo nomine ueteribus cognita hæc ſit, haud poſſum reddere.

EX M. VERG. COMM.

SPina hæc alba alia eſt ab ea, quæ primo uolumine ab hoc ipſo ſcriptore, & a nobis longius deſcripta fuit. Illa inter ſpinoſas arbores genus ſuum habet: hæc inter aculeatos frutices, & cũ reliquis carduis, quorum multiplex genus eſt, numerat. Illa λευκάκανθα, compoſito & cõiuncto nomine, hæc diſcretis uocibus ἄκανθα λευκὴ appellat. Illa undiq; ſuis ſpinis, & quales in arboribus uidentur infeſta riget: hæc pręter ſpinas in folijs aculeatum etiam echinum in ſummo caule habet. Illa in ſepibus, hæc montanis & ſiluoſis naſcitur locis. Illa tandem ſolidam habet materiam, hæc concauum & inanem caulem. Sunt præter hæc in utriuſq; hiſtoria & medicina diſcrimina alia etiam. Quę poterunt uolentes ex hoc ſcriptore, & ex re ipſa facillime cognoſcere; Nullibi eñ non nota omnibus hæc ſpina eſt, cuius flore ad lactis coagulum multis locis in Ethruria paſtores & uillicæ in caſei confectione utũtur. Eam hic ait ſylueſtrem Cinaram uocari, propterea ꝙ ſatiuæ Cinaræ comparata, minora aliqua, aſperiora uero omnia habet. Eſt eñ Cinera altilis Cardui omne id genus, q̊d ſiue in globũ ſquamatis corticib. intus nitẽtibus tumet: ſiue calathi figura longioribus & in exteriorem partem deſcendentibus, ijſdem ſquamatis corticibus aperitur: quæ ueluti naturæ monſtra in ganeam gulæ proceres uerterunt.

De Spina arabica. CAP. XIIII.

ARABICAE ſpinæ, quæ Acanthis aliquibus dicitur, naturã, albæ Spinæ ſimilem eſſe conſtat. Ipſa ſiquidem ſtringit. Ad ſanguinis reiectiones, menſium abundantiam, cæteraſq; fluctiones radix etiamnum ualet. Prouenit in aſperis. ἄκανθα ἀραβική

BARBARI COROLL.

ACanthen, hoc eſt, Spinam arabicam nonnulli hanc eſſe putant, quam Plinius Lamam uocauit, etiam in India naſcentem, a qua gummi adulterio Myrrhæ prouenit. ut in Myrrha & Maſtiche notauimus. Eandem hanc cum ægyptia ſpina Acaciam fundente nonnulli faciunt: quoniam Galenus & Paulus hanc & ægyptiam & arabicam appellant.

EX. M. VERG. COMM.

INter congeneres herbarum ſpinas, non inter aculearas arbores Arabica, ſiue Aegyptia ſpina hęc numeranda eſt. Eam ueteres gręci utriuſq; gentis nomine indicauerunt. Ideoq; nos inuentã in antiquiſſimis græcis, aliã illã uocẽ Aegyptiã. ſ. addidimus. Maximas etiam in adſtringendo ſiccandoq; uires illi tribuerũt. Peregrina quondam Italiæ ea fuit, nunc quod ſciamus, nulla eſt.

De Carduo. CAP. XV.

CARDVVS græce Scolymos, alias Pheruſa, alias Pyracantha nominatur, in Aegypto Cnus. Folia Chamæleonis habet, aut albæ ſpinæ, nigriora, & craſſiora. Caulem longum ædit, folioſum, capite ſpinoſo. Radice nigra & craſſa, quæ illita graueolentiam alarum, totiuſq; corporis emendat. Item ſi decocta in uino bibatur. Copioſam autem urinam fœtidamq; expellit. Hærba cum recens tenereſcit, in olei a Aſparagi modo tranſit. σκόλυμος

BARBARI COROLL.

SColymos a Theodoro, Carduus, diu floret, ac ſero. Diſtat a cęteris ſpinoſis, ꝙ radix eius uefcendo eſt, decocta & cruda, maxime dum floreſcit: quodq; lacteum ſuccum durata emittit. circa ſolſtitium flos incipit. Seneſcens in pappos amittitur, quod quidem eſt huic generi commune. Mirum ꝙ ſine interuallo tota æſtate, aliud floret, aliud cõcipit, aliud paritur. Semen uliginoſum & armatum aculeo. Folium areſcens deſinit pungere. Capur ei Theophraſtus contra ꝙ Dioſcorides, ſpinoſum negauit, ſed oblongum haberi dixit: q̊d in hoc uno tãtum ſpectetur Pli.li.21. ca.16 lib.22. cap.22.

D

Digitized by Google

C inter ea, quæ lanugines folio ſpinoſas obtinent. Naſcit̃ ſimilis Scolymo Carduus circa Tegeã,
radice dulci: quam, cum Pandius ſtatuarũ magiſter eſitauiſſet, alienatus mente fert̃. Hactenus
Theophraſti de Scolymo ſentẽtia. Nunc quæ cęteri ſcripſere uideamus. Scolymon oriens & Li
moniã uocauit. Frutex eſt nunq̃ cubitali altior, utiq; in mõtibus, & q̃diu ſylueſtris, & nõdũ al
tilis. Alioqn in Mauritania caulis ei duodecim cubitos altus. Palmos quaternos craſſus eſſe
dicit̃, thyrſiſq; foliorũ ac radice dulci: laudata quondã in pauperis cœna. Florente Scolymo, ci
cadas acerrimi cantus eſſe, mulieres libidinis auidiſſimas, uiros cõtra in coitũ pigerrimos, ſcri-
pſerunt Heſiodus, & Alcæus poetę. Diſtet ab hac, quę a Plinio itẽ Lemonia uocat̃, cõtra ſerpen
tes, herba lacteo ſucco manans, cõcreſcente gũmi mõ in humidis locis, affirmare nõ auſim. Eſt
& Lemonion pro ſylueſtri Beta ueteribus acceptum, graui lapſu Theodori, Limoniã, quę Sco
lymus eſt, pro ſylueſtri Beta in Theophraſto capiẽtis; & aculeato folio eam prodẽtis. Habet̃ &
Anemone genus unũ, cognomine Limonia, ut dictum eſt ſuo loco. Sunt qui & Cynogloſſon
herbam Limonion appellitent. Sane Scolymos Carduus intelligitur ſylueſter. Sylueſtrium aũt
Carduorum genera duo. Alterũ fruticoſius, a terra ſtatim. Alterũ unicaule, & craſſius. Vtriq;
folia pauca, ſpinoſa, muricatis cacuminibus, lanuginoſo caule. Sed alter florẽ purpureũ mittit,
inter medios aculeos celeriter caneſcentem, & abeuntem cum aura, qui proprie Scolymos di-
catur. Radicis horum ex aqua decoctæ natura, ſitim potoribus uini facere. Hinc illud Columel
læ de Cynara.

Quæ dulcis Iacho
Potanti ueniat, nec Phœbo grata canenti.

Quid autem ſit in Columellę uerſu, mirtiolum in Cynara crinem ſpectari aliqñ, nihil habeo q̃d
afferre poſſim: niſi quis non mirtiolum, ſed mirteolum, uel muriceũ certe legat. Sunt enim mu
ricata Scolymo cacumina, ut inquit Plinius. Murtioli mentionem in Columella & alio loco ui
deas, ubi hæc uerba ſunt ultimo uolumine. Habeto inquit, uiridis feniculi ſemina, & lentiſci de
ſtricta & purgata murtiola. Fateor neſcire quid ſit murtiolum. Scio Murcum montem Romæ
dictum, qui ſit & Auentinus, autore Feſto: ut obiter corrigamus locum in Plinio iuniore, Auẽ
tinum & Martium montẽ, ab Anco Martio Vrbi adiectos prodente: non enim martium, ſed
D murtiũ legere oportet. Scio & intimũ circũ Romæ a murcis cognomẽ habuiſſe, quaſi ab urce-
is, q̃ ibi fingerentur, ut Porcilio placet: ſiue a propinquo Veneris murteæ ſacello, quã poſtea
Murteam, & Murtiam uocare cœperint in Auentino colle, ut Varroni. Hinc & Myrtum arbo
rem uulgo, & Murtum, & Murtellam uocamus hodieq;. Plinius certe duobus locis Scoly-
mum, & medicinas eius ceu duarum rerum deſcripſit. Cynaram porro Carduũ intelligũt ſati-
uam: ita enim Lucius Columella uocat. Palladius Carduum a cinere, ut quidam autumant,
quo lætatur, uocatam. Sunt qui puellæ nomen in eam herbam uerſæ intelligant, Paulus, &
Aetius Scolymon a Cynara diſcriminãt: priorem ſtomacho prodeſſe, Cynaram officere mon
ſtrantes. Proxima certe genera uidentur eſſe. Fuit hęc ueteribus maximi res quęſtus, ex Cartha
gine magna & Corduba p̃cipue, ſeſtertia ſena millia, carduetis etiamnũ paruis inferẽtibus æra
rio. Tantus eſt earum rerũ prouentus, quę Veneri obſonantur et ganeæ: ut nihil iuuerit porten
ta quædam naturæ uideri Carduos, & quæ refugiant quadrupedes, quo minus in luxum eos
humana gula uerteret. Adhibentur Cynaræ conuiuijs, Aſparagi modo coctæ iuribus: nec ſine
ijs magnifica, aut adijcialis ulla eſt cœna, utiq; ſi neq; locus, neq; tempus obſtet. Ligures Arcoc
cum uocant, quaſi alcoccalon: ut prima eius uerbi ſyllaba pro articulo ſit, quem Mauritani o-
mnibus fere uocibus pręponunt, ut in Hyoſcyamo ex Plinij quoq; uſu oſtendimus. Coccalus
uero græce idem eſt quod Strobilus, hoc eſt, nux pinea, cui ſimilis eſt Scolymus. Dioſcori-
des, Romani Scolymum uocãt inquit, Strobilum. Nondum irrepſit hoc ferculum Venetijs,
una tantum eius planra Mauriano uico cernitur in hortis barbaricis.

EX M. VERG. COMM.

VAgum per aculeatas omnes plantas Pyxacanthæ nomen eſt: quã primo uolumine Lyciũ
uocari etiã diximus: ſuiſq; ſpinis tm̃, non ubiq; ſpinoſis omnibus adeſt. Impudent̃ quidẽ, ſed
multo impudentius a ſuo gñe in aliud ab his tranſlata, qui naturã ignorantes, temere oĩa mi-
ſcent. Strobilum a Romanis Carduum uocari Dioſco. ait, gręca quidem uoce, ſed tunc forte
quotidiana, & in uſu populi: quæ a Pineæ nucis figura cui ſimile in ſummo Carduus capitu-
lum habet, facta eſt. Gręci em̃ ϛρόβιλον arborem Pinũ, & nucem eius pariter uocant. Quæ quo-
niam coni figura in Pinaſtris, & oblonga eſt, quam formam Cardui capitulum habet, cõmu-
nicata appellatione Strobilos, Carduus hic a Romanis aliquando dici potuit. Siquidem Plini
us. 16. uolumine cap. 11. de Pinaſtris agens ait. Eaſdem arbores alio nomine per orã Italię quas

Strobilos uocãt, ut pleriq; arbitrãtur. Ex quo patet, ſcribẽte etiã Plinio hiſtoriã ſuã, fuiſſe eã uocẽ in Pinaſtris Italię popularẽ. Similẽ Chamęleoni Carduũ, Nicander, Theophraſtus, oẽſq; alij fecerũt. Sed Theophraſt. hoc amplius: nõ ſolũ habere Carduum radices, quę crudę parit & coctæ in hominis cibos ueniant, q̃d priuatim ſolus hic in ſpinoſo gñe habet, uerũ ꝙ eaſdẽ cũ floret optimas habet: quodq; uix credibile uideat, cũ duratę ꝑ ætatẽ fuerint, & quaſi in lignum tranſierint, candidum liquorẽ ex ſe mittere. Eſtq; hic Scolymus, ſiue Carduus is, quo per ſolſtitium florẽte, Heſiodus ait, in arboribus maxime canere cicadas, acerrimeq; ad uenerem ſtimulari fœminas, uiros aũt ignauiſſimos tunc ad eam fieri. Deſcripſit, & remedia eius tradidit pluribus locis Plinius: a quo poterunt uolentes multa audire ad omnes Carduos pertinentia, priuatimq; ad Scolymum hunc, qui priuatim Carduus ab omnibus dicitur, & eſt. A

De Poterio. CAP. XVI.

POterium aliqui Phrynion, Iones Neurada, aliqui Acidoton uocant. Large fruticat, cortice obductum tenui, ſpinis horridum, lanugine ſpiſſa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris. Seminis nulli uſus, ſed guſtu acuto & odorato. Naſcitur in aquoſis & collibus. Radices demittit binum, ternumue cubitorum neruoſas, & firmas. Quæ proxime terram reciſæ, dant ſuccum gummi ſimilem. Tuſæ, pręciſis neruis, & uulneribus glutinandis illinitnr. Decoctum quoq; eius neruorum affectibus prodeſt. ποτήριον

BARBARI COROLL.

POteriõ circũfodit autumno, præciditurq; ad ſuccum. Radices habet multas, bene olentes, ſed duas, aut tres, cubitorum binũ. Galenns hanc Neuradis appellatione intelligit. In Plinio nõ Poteriõ, ſed Pontirrim, nec Phrynion, ut in Dioſcoride, ſed Parœniõ. 27. lib. legi uideo, corrupte utrũq;. At. 25. non parœnion, ſed Phrynon, nec Pontirrim, ſed Polyrrizon mendoſe item ſcribitur. Phrynion porro a Rubetis ranis dicta eſt, quibus aduerſat. eas Gręci Phrynos uocãt. B

Pli.li.25.ca.10
lib.27. cap.12.
eod. cap.12.

EX M. VERG. COMM.

QVæ Poterio in Dioſcoride adiectæ ſunt Neurados, & Phrynij appellationes, in alijs græcorum & latinorum ſcriptoribus, Galeno. ſ. Paulo, Plinioq; pręcipuę & poſt ſe illam trahentes ſunt. Siquidem priores duo illi Neurada tantum uocant, Plinius Phrynion, omnes tamen Poterion ab alijs appellari addunt. A neruorum medicina & ope alterum: a rubetis ranis, quibus ea medetur, alterum nomen illi factum eſt.

De Acanthio. CAP. XVII.

ACanthium albæ Spinæ ſimile, folijs aculeatis per extremitates, et lanugine araneoſa obductis, quæ collecta & in unũ aceruata Bõbicis effigiẽ ꝓbẽt. Folia, uel radices ad remedia opiſtothoni bibunt. ἀκάνθιον

BARBARI COROLL.

ACanthion ſpinulam ſignificat. Eſt enim ſpinæ albæ proxima, ſed minoribus multo folijs.

EX M. VERG. COMM.

PErijſſe capiti huic aliquid, ſermonis parum ſequax ductus oſtendit. Quid aũt deſyderare, & amiſſum inſtaurare nos oporteat, Plinius. 24. uolumine, cap. 12. manifeſte indicat: ꝗ de aculeatis plantis quibuſdã agens, Acanthiũ hoc his uerbis deſcripſit. Huic ſimilis eſt ſpina illa quã græci Acanthion uocant, minoribus multo folijs, aculeatis per extremitates, & araneoſa lanugine obductis: qua collecta, etiã ueſtes quędã Bõbicis ſimiles in oriẽte fiũt. Ipſa folia uel radices ad remedia opiſtothõi bibunt. Et hactenus Plin. Quę ſiqs ab eo dicta cũ ſcriptore hoc cõtulerit, oĩa eadẽ utriq; eſſe inueniet. Pręterea, quę Plinius ait, lanugine obductis, in nullis gręcis hactenus inuenta, uerũ ad explendã Acanthij & ſcriptoris huius hiſtoriã tã neceſſaria eſſe, ut ſine eis nõ poſſit integer ſenſus Dioſc. eſſe: cõtraq; ſuo loco inſtauratis nihil aptius audiat. Erit ergo hic ſermonis ductus. Spinę albę ſimilia habet folia Acanthium, in ſummis extremitatibus aculeata, araneoſa lanugine obducta: qua collecta, ſimulq; compoſita, bombicinis ſimiles ueſtes fiũt.

Digitized by Google

C

ἄκανθα
ἑρπάκανθα

❡ De Acantha. CAP. XVIII.

ACANTHAM, aut Hærpacantham, quidam Melamphyllon, Romani Pęderotam, aliqui Topiariam, alij Mamolariam, quidam Cræpulam uocant. Naſcitur in hortis, petroſis, & riguis. Folia habet multo lactucaceis latiora, & longiora, Erucæ diuiſura, nigricantia, pinguia, læuia. Caulem binum cubitorum, digitali craſſitudine, læuem prope uerticem, ex interuallis circumdatum, foliolis paniculas oblongas referentibus, Hyacinthi ſimilibus. E quibus flos prodit albus, ſemen oblongum, luteum, caput thyrſi ſpecie. Radicibus nititur longis, mucoſis, rubris, & glutinoſis. Quæ uſtis igni, & luxatis artubus illitæ ſubueniunt. Potę urinam ciunt, ſed aluum cohibent. Ruptis, conuulſis, tabem ſentientibus, mire proſunt.

achanta vel achanta 9 vulgo dicitur brancha ursina maior ut vult nanardg. lib. 8. ūaq epistola 9 epis. a 3.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. cap. 20. & 22.

ACantha, ſiue Acanthos, topiaria & urbana eſt herba, elato longoq; folio, crepidines marginum aſſurgentiumq; puluinorum toros in hortis, hiſtoriali facilitate ueſtiens. Duo genera eius ſunt. Syluestre, aculeatum, criſpum, quod & breuius eſt, Agriacanthos appellatū. Alterum lene ac ſatiuum, quod proprie Pæderota uocant, alij Melamphyllon, de qua hic agitur. Vnguenti quoq; genus eſt, quod Pæderota nominabant, quo & Demetrius Phalereus ſibi os linebat. Alexis poeta fœminas, quibus nimis candida cutis eſſet, Pæderote uti ſolitas in comœdia ſignificat: quod & Aegyptium unguentum dicitur: ut in Stacte diximus. Pauſanias auctor eſt, genus herbæ Sicyonis in uno tantum ueneris ſepto naſci Pęderota nomine, folio minore q̃ fagi, maiore q̃ ilicis, & omnino quernis ſimili, altera parte candido, altera ſubatro, ut albę Populi: hanc ibi tm̃ ſpectari, præterea nuſq; gentium. Sit autem Acanthus hæc uulgaris ſpina, cuius & in Aſpalatho meminimus, nec ne, dubito. Plinius certe duobus locis, altero Acanthon, altero Spinam uulgarem appellando, eaſdem utriq; medicinas tribuit. Spina eſt, & Appendix

D

uocata: quoniam baccæ in ea puniceo colore nominentur Appendices, ſiue ut ueteres dicebāt, Ampendices. Ii & Lumam pratenſis ſpinæ genus appellabant, & ab eo Lumecta, & Lumarias falces; autor Varro: dictam ita, ꝙ a terra ſoluunt, ideſt, luunt eas agricolæ. Acanthos, Seruius inquit grammaticus, in Aegypto & Cyrenaica inſula naſci fertur. Sed homo literator, herbarumq; parum gnarus, cum Spina ægyptia confundit, quæ ab Acantho prorſus alia eſt, ut facile dignoſci poteſt.

EX. M. VERG. COMM.

HAec eſt Acantha, ſiue Acanthus ille (utroq; enim genere a græcorum medicis, ſcriptoribuſq; & poetis alijs omnibus dicitur) quæ antiquis in tanto laudum & honoris ambitu fuit. Quæ Maroni paſtoralis poculi anſas amplectabatur: quę in hortis crepidines marginum, aſſurgentiumq; puluinorum thoros, longioribus & latioribus folijs ueſtiebat: et in architectura Corynthiæ columnæ, capitulum grato foliorum amplexu nunc etiam ornat. Quæ inter aculeatas non cenſeretur, niſi in oblongis foliolis nucamenti modo caulem eius per interualla ueſtientibus, & ex quibus flos prodit breues aculeos natura illi ſeruaſſet. Quod cęteri interpretes cōmuni & uulgari græcorum codicum lectione decepti, ad Hyacinthinum colorem retulerunt: cum ad ſpinas referendum eſſet: ὑακινθώδεσιν legentes, quod eſt Hyacinthinis, cum ἀκανθώδεσιν, id eſt, ſpinoſis & aculeatis legendum eſſet, nulla Acanthi cum Hyacintho foliorum coloris in flore, nucamenti, aut Spinæ cōmunione, ſimilitudine ue. Deſcripſit Acanthum Plinius. 22. uolumine, & eiuſdē numeri capite, Melamphyllōq;, & Pæderota uocari & ipſe ait: ſed nullā earū uocū cauſam docuit: p̃ſertimq; cur Pęderota eā aliq dicerēt: quę tota gręca uox eſt, nec aliud q̃ puerorū amorē, aut q̃d a pueris amet̃ ſignificat. Quo magis demiret̃ aliqs, q̃d in Dioſ. legit̃, a Romanis Pęderota Acanthū dici: cū uocis eius, quēadmodū & aliarū illarū gręci tm̃ autores fuerint.

ἀγρία ἄκανθα

❡ De Syluestri ſpina. CAP. XIX.

EST & ſylueſtris Spina Carduo ſimilis, aculeata, breuior q̃ quę in hortis ſatiſq; p̃ueniat, Cuius radix ad eadē ad quę ſupior pollet.

Digitized by Google

BARBARI COROLL. A

DE Agriacantha, hoc eſt, ſylueſtri ſpina, proxime dictum eſt, ubi alterum ſpinę genus ſylueſtre nominauimus.

De Anonide. CAP. XX.

ANonis, quam aliqui Onotida appellant, ramos habet fruticoſos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ, puſillis ad Rutæ, aut pratenſis Loti folia accedentibus, ſubhirſutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Muria conditur anteq̃ ſpinoſa fiat. Cibis gratiſſima. Rami acutioribus ſpinis, & ueluti durioribus aculeis horrent. Radicem mittit candidam. Quæ excalfacit, & extenuat. Huius cortex ex uino potus, urinam ciet. Calculos comminuit. Margines ulcerum erodit. Radix cum decoquitur in poſca, dolorem dentiũ collutione mitigat. Decoctum eius potu hæmorrhoidas ſanare creditur. ἀνωνὶς

BARBARI COROLL.

ANonis, & Ononis quandoq; dicitur, ut Galeno Theophraſtoq;, ſpinoſa poſt uer, folio rutæ, aculeata, ramis ut Tribulus. Naſcitur ſolo culto, præcipueq; in ſegetibus, aratro inimica, uiuaxq; unice. Propagat ſe in annos, ideoq; runcanda & extirpanda tota eſt, cum terra madebit imbribus. Germinare incipit æſtate, a frugibus perficitur autumno. Durat anno folium toto caule per interualla collocatum, ut corona. Flos mutilus in ſiliqua, nec conſeptus. Eſt & alia Ononis, cognomine Flomitis, quæ a Dioſcoride Onoſma dicitur. quanq̃ ſunt qui Onomida, non Ononida uocitent, hoc uolumine a nobis reddendam. Ononim porro dictam Photiõ uult, q asinos ſe ad illam terentes & ſcabentes iuuet. Plinius Anonin ſimilem Fœno Gręco, Dioſcorides Loto fenarię, aut Rutæ faciunt, ut æſtimare liceat, Lotum fenariam, cum Fœno Græco eandem uideri, aut perſimilem. Pli.li.29.ca.4. The.libro.6. B

EX M. VERG. COMM.

INter aculeatas plantas omnib. facile cognoſcenda quotãnis renaſcit̃ Ononis, unice uiuax, & in annos ipſa ſeipſam propagans: niſi cũ terra imbribus maduerit totã runcauerit & extirpauerit diligẽs agricola. Frondet ea uiuitq; in aruis, ſed lætior in proſciſſo iteratoq; agro ſurgit, labore hominũ ut cęterę fruges & ipſa pficiens: nihilq; aliquibus locis hac peſte frequentius: quę nõn ſolũ pedibus ingredientiũ aculeis ſuis nocet, ſed aratorẽ etiã remorat̃, aratro inimica, & illiſe implicans. Deſcripſerunt Ononin antiquiores oẽs qui de medica materia, aut de plantis aliquando egerunt, ſed unus omniũ feliciſſime Theophraſtus. 6. de plantarũ hiſtoria uolumine.

De Leucacantha. CAP. XXI.

LEVCACANTHAM quidam Polygonaton, alij Phyllon, alij Iſchiada uocant, Romani Spinam albam. Radice Cyperi ualida & amara. Quæ manducata, dolorem dentium ſedat. Veteri laterum dolori, atq; iſchiadicis prodeſt, decocto cyathis tribus ex uino poto. Eadem ruptis & conuulſis medetur. Radicis epotus ſuccus eoſdem præbet effectus. λευκάκανθα

BARBARI COROLL.

LEucacantha, ſiue Leucacanthos, ab Acantha Leuce differt, ut ſæpenumero cõmonui: priorem gręce Plinius fere appellat: poſteriorem latine Spinã candidã, id eſt, Acanthã leuce.

EX M. VERG. COMM.

VNo, eodemq; breuiſſimo capite Plinius. 22. uolumine omnem Leucacanthæ huius hiſtoriam & medicinam complexus eſt: dicendum ideo nihil nobis aliud supereſt, q̃ ex ſimilitudine aliarum plantarum Polygonaton Phyllon, & Iſchiada dictam ab aliquibus fuiſſe: quemadmodum ex earum plantarum hiſtoria cognouiſſe licebit: in quarum ſingulis aliquid eſt q̃h Leuca-

Digitized by Google

C canthæ huic æquale, aut commune ſit. Sine caule, ſine flore, ſine Echino ſpina hęc eſt, folijs le gis, aculeatis, Lactucæ ſimilibus.

De Tragacantha. CAP. XXII.

τραγάκανθα TRagacanthæ radix lata & lignoſa, ſummo ceſpite nititur, ſurculos humiles, robuſtos, latiſſime fundens, in quibus minuta folia, nonnunquam tenuia exoriuntur. Quæ ſub ſe ſpinas albas, rectas, & firmas occulunt. Eſt etiamnũ Tragacantha lachryma, quæ, uulnerata radice manans, concreuit. Præſtat pellucens, gracilis, ſyncera, & ſubdulcis. Cutis ſpiracula ut gummi obſtruit. Huius increbuit uſus ad oculorum medicamenta, ad tuſſim, exaſperatas fauces, retuſas uoces, cæteraſque deſtillationes, cum melle in delinctu. Subdita quoq; linguæ, liqueſcit. In paſſo madefacta drachmæ pondere bibitur, contra renum dolorem, & ueſicæ roſiones, mixto cornu cerui uſto & eloto, aut ſciſſi aluminis momento.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.21. TRagacantha, ſiue Tragacanthos, radicem ſpinæ albæ continet: in Creta naſci tantum credita. Sed & in Achaia, & apud Medos quoq; prouenit, in Arcadia largiſſime: nec Cretica deterior, aſpectu tamen prælata: lachrymam non inciſura, ſed ſponte manando ſpiſſeſcere Theophraſtus exiſtimat. Precium Creticæ in libras .13. apud quam uidelicet & dignatio remanſit.

EX M. VERG. COMM.

IN quotidiano medicinæ uſu Tragacantha eſt: utq; omnes lachrymã paſſim nouerũt, ſic peregrinam Italiæ ſtirpem. Si Theophraſto credimus, pauci nouiſſe nunc poſſunt in Creta, Arcadia, Peloponneſi Achaia, & Aſiæ Media naſcentem. Quo magis græcos demiretur aliqs, qui D natam apud ſe plantam, & plantæ lachrymam corrumpi in hoc ſcriptore permiſerint, perireq; legitimam & neceſſariã eius in ſole denſationem. Quo em̃ loco hic ait, Vocatur Tragacantha etiam ſectæ radici inherens lachryma. &c. deſunt neceſſariç uoces aliquot, quibus doceatur, ſectam radicem ſpinæ huius lachrymam mittere quæ in ſole denſetur.

De Eryngio. CAP. XXIII.

ἠρύγγιον ERyngion aliqui Eryngen, alij Caryon, alij Gorginion, alij Hermion, alij Origanum, Chlounion, alij Myracanthon, alij Moly, Aegyptij Crobyſon, Magi Siſerton, Romani Capitulum Martis, Daci Sicupnoex, Hiſpani Centumcapita, Aphri Cherdam, alij Oriam Chloem, alij Chida appellant. Aculeatarum generis eſt. Cuius folia in principio ſale condita, in cibos recipiuntur. Lata autem ſunt & extremo ambitu aſpera, guſtu aromatica: quæ cum adoleſcunt, per multas cauliũ ꝓminentias ſpinoſe inhorreſcũt. In quorũ ſũmitatib. globoſa capitula, durarũ acutiſſimarũq; ſpinarũ ambitu ſtellatim circũuallant: quorũ colos alias uiridis, alias albus, interdũ cęruleus inuenit. Radix oblõga, lata, foris nigra, interne cãdida, pollicis craſſitudine, odorata. Naſcit in aſperis, & cãpeſtribus. Vim habet calfactoriam. Pota menſes & urinas pellit. Tormina, inflationeſq; diſcutit. Cõtra iocinerũ uitia, ſerpẽtiũ morſus, & hauſta uenena, cũ uino prodeſt. Bibit aduerſus plurima, cum ſeminis Paſtinacæ drachma una. Appenſa illitaue tubercula diſcutere proditur. Pota cum hydromelite radix, opiſthotonicis, & comitialibus medetur.

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

A

Pli.li.21.ca.16.

ERyngion, clara in primis aculeatarum herba eſt. Genera eius duo, albicans, & nigricans. Priorem Græci Hecaton cephalon, noſtri Centumcapita uocant; omnes caule & radice in cibos græcorum receptæ, utroqꝫ modo, ſiue coquere libeat, ſiue cruda ueſci. Radicem eius, alter utrius ſexus ſimilitudinem referre prædicant. Raram inuentu. Et ſi uiris contigerit mas, etiam amabiles fieri. Ob hoc Phaonem Lesbium dilectum a Sappho. Ipſa dura, fruticoſa, caule geniculato, cubitali maiore aliquando, & ſatiua quidem eſt: ſed & ſponte naſcitur in aſperis, & ſaxoſis, & in littoribus maris, durior nigriorqꝫ, folio Apij. Sub ſolſtitio colligi eam iuſſere quidam. Sunt qui & Acanon Eryngion aſcribāt, ſicut & Glycyrrhizam falſo Aſclepiades, ut meminit Aetius, Eryngion cui Orion, hoc eſt, montani cognomen eſt, folijs deſcribit paruis & anguſtioribus, flore aureo, & oculi figura. Ex Eryngij radice Gallia Ciſalpina confectionem cum ſaccaro, aut melle condit, Eryngiatum uocatam.

VERG.

vide

SI Eryngij caulem, ex grege ouis, capellaue aliqua morſu defectum ore ſubſtulerit, totus ſtatim ſubſiſtit grex, relictoqꝫ paſcēdi ſtudio, nouo ueluti ſpectaculo attonitus, nō prius admirari rem deſinit, ꝗ accedens paſtor caulem illum abſtulerit: abiectoqꝫ longius, inutile gregis ſibi ocium, ea ratione caſtigauerit. Auctores eius rei, Ariſtoteles primū, qui in nouo grege, & ſi gregis dux id fecerit, euenire dixit. Poſt eum Plutarchus, pluresqꝫ alij. Quo magis miretur aliquis in huiuſcemodi re Plinij ſilentium, qui ſimilia his plæraqꝫ alia de candida Erynge tradiderit. Hic enim, ut herbarium decebat, neceſſarias medicinæ Eryngij uires tantum tradere debuit. Cuius numerantur plures ab hoc ſcriptore, modo eius ſint, appellationes: ſed tam incertæ, & ex alijs plantis tam obſcure repetitæ, ut nulla hactenus earum coniectura uti potuerimus. Id tantum monemus: quæ a prima ſtatim ſequitur, ſolo genere in declinatione a priore differre: neutro enim, & fœminino declinatur. Neutro hic, & Græci alij uſi ſunt: Plinius fœminino. uiceſimo ſecundo uolumine capite ſeptimo his uerbis de ea agens. Et clara in primis aculeatarum Erynge eſt, ſiue Eryngion. &c. Idem etiam, quam hic Hiſpanis Centumcapita tribuit, Romanam ſuæ ætatis appellationem fuiſſe teſtatur, ſed candidam tantū ea uoce uocari ſolitā. Græci etiam eadem ratione ἑκατονκέφαλον a numero capitum dicunt. Quæ deinde Myracantha inter alias numeratur, a ui & radicis odore facta eſt. Nihil enim aliud ꝗ odoratam ſpinam ea ſignificat uox. Cæteræ quales illic leguntur, tales alijs relinquuntur. Notum nunc etiam Eryngium eſt, pluribusqꝫ locis in Italia antiquum ſeruat nomen & uſum: melleqꝫ ſeruatur radix eius, nec habet ingratum in cibis ſaporem.

B

De Aloe. CAP. XXIIII.

ἀλόη

ALOE ALIQVIBVS Amphibion, alijs Herminion, alijs Eryngion, alijs Tragoceros; Romanis Aloa, Barbaris Aloe dicitur. Cuius folium Scyllæ ſimilitudinem habet, craſſum, pingue, latum, rotundum, retrorſus pandum. Folia utrincqꝫ gerit, ex obliquis ſpinoſa, rariuſcule ſtriata, breuia. Caulis emittitur non diſſimilis Antherico. Flos albus. Fructus Haſtulæ regiæ cognatus. Graui tota eſt odore, & guſtu amariſſima. Radice una, ceu palo in terram depacta. Plurima, præpinguisqꝫ in India gignitur, ex qua cōactus ſuccus adfertur. Naſcitur etiam in Aſia, & Arabia, in inſulis quibuſdam & maritimis, ut in Andro, minime ſucco extrahendo idonea, ſed ad glutinanda uulnera ſane ꝗ utilis, ſi detrita illinatur. Duo ſucci genera. Quoddam harenoſum, quod ſidens craſſamentum puriſſimæ eſſe uidetur. Alterum ad iocineris imaginem uergit. Eligi debet ſyncæra, quæ nihil doli ſenſit, nitida, calculorum expers, ruffi coloris, friabilis ac iocineris modo coacta, facile liqueſcens, eximiæ amaritudinis. Improbatur nigra, & fractu contumax. Gummi eam adulterant, quod deprehenditur guſtu, amaritudine, & ualido odore. Eoqꝫ argumēto, ꝙ digitis friata non ad minima uſqꝫ fru-

Digitized by Google

C ſta reſoluitur. Nec deſunt qui Acaciam immiſceant. Natura eius eſt ſpiſſare, exiccare, ſomnum allicere, & corpora denſare, aluum reſoluere. Stomachum repurgat binum cochlearium menſura, in aqua frigida, aut lacte pota. Sanguinis reiectiones ſiſtit. Regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum reſina, aut cum aqua, uel melle cocto ſumpta, aluum ſoluit. Purgationis perfectæ cauſſa tribus drachmis ſumitur. Alijs purgatorijs medicaminibus ammiſta, præſtat ut minus ſtomachum infeſtent. Sicca glutinandis uulneribus inſpargitur. Vlcera ad cicatricem perducit, cohibetq;. Eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur. Diſrupta infantibus iungit. Condylomata, rimasq; ſedis ex paſſo ſanat. Hæmorrhoidum abundantiam, & ſanguinis eruptiones ſiſtit. Pterigia ad cicatricem ducit. Liuores & inſignita, ex melle tollit. Priuatim ſcabras, lippitudines, prurigineſq; angulorum permulcet. Dolorem capitis ſedat, temporibus & fronti illita, ex aceto & roſaceo. Capillum fluentem continet, cum uino. Tonſillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit. Oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti teſta, pennaq; ſubinde uerſatur, ut poſſit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod ſit harenoſiſſimum, tanq; inutile ſubſidat, & leue ac
D pinguiſſimum aſſumatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4. ALoe laudatiſſima ex India, poſt ex Syria Coele, ut Galeno placet, & Arabia. Improbatur e Syria, quaſi multo dilutior & languida. Serit eam Aſia, in turbinibus cadorũ, ut Sedum maius. Caulis eius tener rubet medius. Inuenitur & per ſe lachryma adhærens: ob id pauimentandum, ubi ſata ſit, præcipiunt: ne lachryma quæ manat, abſorbeatur. In Iudæa ſuper Hieroſolyma, foſſilem gigni, & mettallicam, fuere qui traderent, omniũ deterrimã, humidiſſimã, nigerrimam. Negat id huius operis præfatione Dioſcorides. Familiarẽ conſtrini: Aloen, nemo ignorat, Virentem ſemper, propter Semperuiuũ marinum, appellatã uulgo. Aloidarium uero, medicina dicitur ex Aloe, ad uentrem ſoluendũ, in Oribaſio, Philagrio, Aetio.

EX M. VERG. COMM.

A Spinis, quas cõmunes Aloe cum Eryngio habet, Eryngium & ipſa ab aliquibus dicta eſt, ſed mala ſimilitudine: quando in cæteris nihil diſſimilius q̃ Eryngium & Aloe uidetur. Fuerũt etiam qui Amphibion hanc dicerent: quod niſi eadem illa ratione dicatur, qua in genere animantium Amphibia a græcis aliqua dicantur, incertam nobis cauſſam habet. Sunt autẽ græcis Amphibia, quæ communem & ambiguam in utroq; elemento, terra, ſcilicet & aquis uitam degunt: qualem hic Caſtora ſecundo uolumine deſcripſit, & quales multæ aues ubiq; ſunt. Potueruntq; aliqui ſic Aloem uocaſſe, q procul a mari, & maritimis locis, ut hic ait, pariter naſcitur: & ſi ut Amphibios diceretur, non ſatis diſcrimen id fore uideri poſſit. Neq; enim diuerſa elemento ſunt maritima, & quæ procul a mari diſtant. Orminion ab aliquibus dicta Aloe pariter fuit, q utraq; altiore caule eſt: & quemadmodum Aloe in folijs aculeatas eminentias magis q̃ ſpinas habet, ſic & Orminium, ut in hiſtoria eius certius patebit. Tragocerota poſtremo eandem Aloem certiore ſimilitudine aliqui appellarunt: ab hircorum cornibus facta appellatione, quibus folia eius quantitate, longitudine, figuraq; appoſite reſpondent. Eſt & inter appellationes has illud animaduertendum ex antiquiſſimorum grecorum fide, non dixiſſe nos in foliorum Aloes hiſtoria, habere eam utrinq; folia ex obliquo ſpinoſa, ſed utrinq; ſpinulas. In melioribus enim legitur ἀκάνθια, id eſt, ſpinulas, non ἀκανθώδη, quod commune nobis cum Barbaro eſt, & ſi naturæ reiq; id non magnopere interſit.

De Abſinthio. CAP. XXV.

ABSINTHIVM aliqui Bathypicron, Aegyptij Somi, Romani Abſinthium. Hærba uulgo cognita. Præſtantius in Ponto & Cappadocia. In monte Tauro naſcitur. Vim habet calfaciendi & adſtringendi. Bilem expurgat, quæ & ſtomacho & uentri inhæſit. Vrinam cit. Crapulam præſumptum arcet. Ad inflationes uentris, & ſtomachi dolores prodeſt, cum ſeſeli & nardo gallico potum. Faſtidia diſcutit. Arquatos ſanat madefacti dilutum, aut decocti ius, cotidie tribus cyathis hauſtum. Menſes cit potum, aut cum melle appoſitum. Contra fungorum ſtrangulationes conuenienter ex aceto bibitur. Aduerſatur Ixiæ uenenis cum uino. Item cicutæ, & muris aranei morſibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle & nitro perunguntur, & epinyctides ex aqua. Ad ſugillata, & oculorum caligines ex melle illinitur. Item auribus, ſi manat ſanies. Dentium, auriumque dolores decoctum, uaporis ſuffitu compeſcit. Decoctum in paſſo, dolentibus oculis oblinitur. Item præcordijs & iocineri, tritum cum cærato cyprino. Stomacho quoque longa ualetudine laboranti cum roſaceo. Cum ficis autem, aceto & Erui farina, aquæ inter cutem lineoſiſque ſubuenit. Vinum ex eo fit, quod Abſinthiten uocant, præſertim in Propontide & Thracia, quo ad antedicta utuntur, cum febri carent. Alioquin in æſtate propinant, & accæptam huic uino incolumitatem referunt. Inſparſum arcis Abſinthium, ueſtes ab erodentium iniuria uindicat. Culices eo, & oleo perunctis abigit, & a corpore arcet. Atramentum librarium diluto eius temperatum, literas a murium eroſione tuetur. Exiſtimatur liquamentum eoſdem præſtare effectus. Attamen potionibus improbatur: quoniam ſtomachum male habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta Amurca liquamentum adulterant.

A

ἀψίνθιον

B

BARBARI COROLL.

ABſinthiũ frigidis prouenit. Latinarũ ferijs certabant in Capitolio quadrigæ, uictorque Abſinthiũ bibebat: ſanitatẽ interpretantibus in eo præmio maioribus. Poëtæ Græci ſunt, qui Apinthium quandoque dixerint. Hippocrates, Abſinthium Cyprium cõmendat.

Pli. li. 27. ca. 7.
Theoph. li. 9.

De Marino Abſinthio. CAP. XXVI.

RBſinthium Marinum, quod aliqui Seriphum, Latini Centonicum uocant, copioſiſsimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphyſiri Aegypti gignitur. Quo Aſiatici pro Oliuę ramo utuntur. Hærba eſt tenuis, Abrotoni parui ſimilitudine, referta minutulis ſeminibus, ſubamara, ſtomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adſtringit. Id per ſeſe, aut cum Oryza coctum, interaneorum animalia, tereteſque tineas, adiecto melle enecat. Aluum læuigat. Cum edulio autem, uel lenticula decoctum, eadem præſtare poteſt. Pecora maxime pingueſcunt hoc pabulo. Tertium genus Abſinthio aſſignatur, quo Galatia Alpibus finitima ſcatet. Id patrio nomi-

ἀψίνθιον θαλάσσιον

C ne Santonicum uocant, regionis in qua naſcitur cognomento, Abſinthio non diſſimile, uerum ſubamarum eſt, non adeo ſeminis fœcundũ. Eadem quæ Seriphium poteſt.

BARBARI COROLL.

ABſinthium Seriphion, ſiue Seriphon, anguſtius priore, minusq; amarũ. Abſinthij genera plura. Vulgare, ſiue Ponticũ, de quo diximus. Seriphiũ, id eſt, marinũ, de quo hic agitur. Ponticum a Ponto ueniens, ubi pecora pingueſcunt illo, & propterea ſine felle reperiuntur, neq; aliud præſtantius, multumq; Italico amarius, ſed medulla dulci. Tertium Santonicum a Galliæ ciuitate appellatum. A Columella uero Santonica herba dicitur.

De Santonico, proxime dictum eſt. Illud notatu dignum arbitror, Santonicum Abſinthio ſimilius deſcribi, quam Seriphium, aut quod idem eſt, marinum: quoniã marinum Abrotoni potius, q̃ Abſinthij figura demonſtratur ab Dioſcoride ac Plinio, ut prædixi. Recentiores contrarium decernunt. Et ſane uidentur haud falſa dicere: Marinum, ſiue Seriphium docentes Abſinthio q̃ Abrotono ſimilius, Santonicum Abrotono, q̃ Abſintio. Marinum certe, id quod paſſim in littoribus, & ſecus mare naſcitur, ſapore ſalſo, & folio albicãte, notum omnibus, nihil fere commune cum Abrotono. Galenus quoq; Seriphium inquit, & conſpectu & guſtu Abſinthio ſimile eſt, præterq; ꝙ minus linguã adſtringit, q̃ Abſinthium, ſed plus excalfacit, & cum quodam ſalis guſtu, amarum ſentitur.

EX M. VERG. COMM.

TRia diuerſis locis a Plinio etiã Abſinthij genera numerantur, Ponticum, Santonicum, & quod Seriphion, ſiue Marinũ a cunctis uocatur, religioni in Aegypto conſecratũ, cõmune & ubiq; proueniens. Ponticum eſt, a regione, in qua optimũ naſcitur, bonitatis magis q̃ naturæ merito inuenta appellatione. Hoc in Dioſcoride legitur Ruſticum a Romanis uocari: ſed nullã habet ea appellatio rationẽ. De Santonico hic certiſſime egit, quondãq; in honore & nota Abſinthij gentis nomen id fuit. ut cum cecinit ille, Santonica medicata dedit mihi pocula uirga.
D Qua parte autẽ Santones in Gallia ultra Alpes quondã fuerint, & adhuc ſint, omnibus patet. De Seriphio, quod & Marinũ dictum quondã eſt, duobus locis Plinius egit lib. 27. cap. 8. his uerbis. Eſt & Abſinthiũ marinum, ꝗd quidam Seriphiũ uocant, probatiſſimũ in Taphoſiri Aegypti. Huius ramũ Iſiaci præferre ſolẽne habent, anguſtius priore, minusq; amarum, ſtomachoq; inimicũ. Iterumq; lib. 32. capite. 5. quo loco de eo ſic ait. Naſcitur & in mari Abſinthium, quod aliqui Seriphium uocant, circa Taphoſirim Aegypti maxime, exilius terreſtri. Quæ ideo repetita a nobis hoc loco ſunt, ut quæ a principio capitis huius incerta, aliundeq; repetita, & mixta ſimul difficilem habent intellectum, legentibus certiora fierent: intelligerentq; omnes, ex Pontico Abſinthio ad Seriphium, ſiue marinũ hæc tranſlata eſſe, quæ in alijs leguntur. Largiſſime in Cappadocia, & monte Tauro prouenit. Quæ Pontica ſunt, & ſuperiore capite, uulgari Abſinthio in cenſu bonitatis ab hoc ipſo dicta. Cum probatiſſimum in Ponto & Cappadocia naſci ait. Miſcere enim diuerſa hoc eſt, intellectumq; rerum adeo confundere, ut nullus poſſit huius ſcriptoris uſus eſſe. Qui enim poteſt Seriphia herba, & ad mare naſcens in Cappadocia, & Tauro monte inueniri? Ideoq; nos omnem eam partem, ueluti inutilem, omnemq; illic ſenſum turbantem expunximus.

ℂ De Abrotono. CAP. XXVII.

ἀβρότονον

ABrotonum alij Abutonon, alij Abſinthium, alij Heraclion, alij Cholopœon, alij Abſinthiomenon, alij Theliphthoricon, alij Procampylon, Magi Neura phœnicos, alij Cynanchiten, Romani Abſinthium ponticum, nonnulli Thelythamnum, alij Glycyn ancona uocant. Duorum eſt generum. Fœmina quadam arboris ſpecie fruticans candicat, circum ramulos folijs Seriphi modo minutim inciſis. Floribus referta eſt, comantibus in ſummo fulgore auri corymbis. Quod per æſtatem prodijt, ſuauiter olet, cum grauitate quadam & amaro guſtu. Id genus Siculum eſſe conſtat. Alterum mas uocatur, ſarmentoſum, tenui ſemine uti Abſinthium. Plurimũ in Cappadocia gignitur & Galatia Aſiæ

tica, atq; in Syriæ Hierapoli. Crudum ſemen, tritum & ferueſactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulſis, ruptis, coxendicibus, urinæ anguſtijs, menſibus ſuppreſſis, aut remorantibus. In uino potum exitialium uenenorũ antidotum eſt. Rigoribus ex oleo illinitur. Serpentes & ſubſtratu & nidore fugat. Contra ictus eorũ cum uino potum prodeſt. Priuatim efficax contra ſcorpionum & Phalangiorum uenena. Oculorum inflammationibus commode illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. Tritum cum farina hordeacea, decoctumq;, tubercula diſcutit. Irini compoſitionibus ammiſcetur. A

BARBARI COROLL.

ABrotonũ campeſtre, ac montanũ. Hoc fœminã intelligunt, illud marem. Amaritudo Abſinthij in utroq;. Vacuum ſponte prouenit, cacumine ſuo ſe propagans. Seritur quoq;, ſed melius ſemine, q̃ ſurculo, aut radice. Numeroſum eius ſemen. Radix una, quæ alte deſcendit, cęteris in ſummo terræ leuiter hærentibus. Floret cum Fraxino. Siculũ laudatiſſimũ, dein Galaticũ. Pamphilus, Abrotonũ a Romanis Santonicũ appellari credidit, a Galeno reprehenſus. Græcũ uulgus, a contrario Melitinẽ uocat Abrotonũ, ſicut ſemen acrius, & ab interitu tinearum Helminthobotanom, Dioſcorides a quibuſdã Thelyphthoron, & Thelythãnon, & Glycyna Aconna dicit appellari. Saneq; uidetur ij ad hiſtoriã, & uetus prouerbiũ reſpicere. Ea eſt huiuſmodi. Lydi gens in libidinẽ effuſiſſima, fœminas ingenuas conſtuprare in hortis, ad hoc flagitiũ quęſitis, amœnitatibus excultis, aliquãdiu impune ſolita eſt. Demũ Omphale mulier, dominatione haud magno negocio, effœminatis & luxu diffluentibus excuſſa, imperitare cœpit ipſa: ubi eos cruciatibus uarijs affectos, ulta eſt, in uxores eorũ deſæuijt: incluſas enim eas, eiſdem ſeptis proſtituit ſeruitijs. Inde uiridario nomen, Glycys ancon, quod & Thelypthori, & Thelythamni uocabulo ſignificatur, ceu Abrotono conſitus fortaſſe locus eſſet is. Pli.li.27.ca.7. B

De Hyſſopo. CAP. XXVIII.

HYſſopum aliqui Later uocãt, alij Caſſialam, Aegyptij Peſalem. Hærba nulli non cognita. Duum generum eſt, montanum, & hortenſe. Optimum eſt Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. Decoctũ cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumq;, peripneumonicis, diuturnæ tuſſi, ſuſpirioſis, deſtillationibus & orthopnoicis auxiliatur. Tineas enecat. Idem facit, ſi cum melle delingatur. Craſſum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulſo epotum. Ad ſubducendam aluũ cum ficis uiridibus detritis manditur. Vehementius addita Iri, Cardamomo, aut Irione, deijcit. Colorem in corpore fouet. Lieni, & aquæ inter cutem, cum fico, nitroq;, inflammationibus quoq; ex uino illinitur. Cum feruente aqua impoſitũ, ſugillata diſcutit. Cum decocto ficorum optime anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto, dentium dolorem in colluţione ſedat. Inflationes auricularũ uaporis ſuffitu diſcutit. ὕσσωπον

BARBARI COROLL.

HYſſopum, ſiue Hyſſopus. Præfertur Hippocrati Cilicium, ſed e Tauro monte; Dein Pamphilum, & Smyrnæum. Pli.li.25.ca.11. lib.26.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

NOn negligendi uſus in medicina Hyſſopus eſt: quã inter cætera hic ait aluũ multo efficacius purgare, additis Iride, aut Irione: aut ut cæteri interpretes uerterunt, Cardamomo: ut autem nos ueterũ codicum fide admoniti, Naſturcio. Multa enim, quoniã facilis lubricusq; eſt lapſus a Cardamomo ad Cardamum, quod Naſturcium eſt, duarum huiuſcemodi uocum inter ſe in ſcriptoris huius, nouis & antiquis codicibus commutatio & alternatio eſt. Nobis præ-

Digitized by Google

C ter meliorũ codicum fidem, aptius ad deijciendã aluum Naſturcium q̃ Cardamomũ etiam uiſum eſt. Siqdem in Cardamomi decretis nihil q̊d ad hunc uſum ptineat, in Naſturcio aũt legitur, & inter cæteras eius uires numeratur aluũ turbare, q̊d a deiectione eius non longe abeſt.

De Stichade. CAP. XXIX.

στιχάς

STichas, quã aliqui Syncliopa, alij Alcibiadem, alij Pancration, nonnulli Styphoniã, Aegyptij Suphlo, Magi Pythonis oculũ, Romani Sciolebinam uocitant, iuxta Galliam in inſulis eiuſdem nominis, e regione Maſſiliæ gignitur, unde cognomentũ accæpit, Herba tenui ſemine, coma Thymi, longiore folio, ſubamara guſtu, & aliquãtum acris. Cuius decoctũ Hyſſopi modo ad pectoris uitia efficax eſt. Antidotis miſcetur. Viſcera omnia, & uniuerſum animantis habitum extenuat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 17. ca. 12. STœchas, odorata herba Hyſſopi, aut Thymi coma. Confudere quidam recentiorum Stœchaden cum Stachye, Item cum Santonico Abſinthium.

BARBARI COROLL.

MAſſiliam incolentibus cunctis notiſſima Stœchas, eiuſq; gentis mulieribus poſt puerperiũ in quotidiano uſu eſt. Siquidem incenſæ, Stœchadis ſuffitu a partu ſtatim adhuc confirmãt præteriti puerperij laxamenta, omnemq; corporis infirmitatem. Quæ eius uires in græcis aliquot non legũtur. Verũtamen reſtituendæ huic capiti fuerũt, propterea q̃ in antiquioribus & melioribus adhuc legũtur. ἐμφράττει λεπτύνει, ῥύπτει καὶ ῥωννύει. Quinetiam Paulus Aegineta in. 6. has illi uires præcipue tribuit, στιχὰς ἐμφράττει, ῥύπτει, ῥώννυσι: τά τε σπλάγχνα καὶ ὅλην τοῦ ζώου τὴν ἕξιν. Quod eſt. Occludit Stœchas, abſtergit, confirmat interanea, & totum animalis habitum. Quorum aliqua in impreſſo non leguntur: ideoq; cum plærisq; alijs a Barbaro relictæ, quoniã quo Dioſcorides codice ille utebatur, nihil huiuſcemodi habebat: ſed ex meliorum codicum fide, & Paulo Aegineta reſtituenda erant. Quod nos fecimus.

D

De Origano. CAP. XXX.

ὀρίγανος ἡρακλεωτική κονίλη

ORiganum Heracleoticum, quod & Cornelion uocant, folium habet Hyſſopo non diſſimile, umbellamq; non in rotæ ſpeciem orbiculatam, ſed ueluti multifidam, ſemine in ſummis uirgis haudquaquam denſo. Excalfacit. Vnde decoctum cum uino potum demorſis a ſerpente conuenit. Si cicutam, aut meconion hauſerunt, ex paſſo: ſi gipſum, aut ephemeron, ex aceto mulſo propinatur. Ruptis, conuulſis, hydropicis cum fico eſui datur. Aridum acetabuli menſura potum in aqua mulſa, atros humores per aluũ extrahit. Menſes ciet, & tuſſi cum melle linctum medetur. Ad pruriginem, pſoras, regiumq; morbum decocti ius, in balneis prodeſt. Succus uirentis tonſillas, uuam, & oris ulcera ſanat. Et per nares ex oleo irino infuſum trahit. Aurium dolores cum lacte mulcet. Conficitur ex eo & cepis & rhois frutice quo ad obſonia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uaſe per tricenos dies inſolatis, dum caniculæ ſydus flagrat. Hærbæ autẽ ſubſtratu ſerpentes fugantur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 10. lib. 20. ca. 14. ORiganum, nigrum, & candidum. Priori nullum ſemen, candido perq; minutum. Id autẽ cui odor eſt, Creticum uocatur. Negant in Arcadia erumpere, quo flatus a mari non accedit. A ſatu non ante trigeſimũ diem emicat. Folia ei cadunt a cacuminibus. Aemulus Thymbræ, hoc eſt, Cunilæ uocatæ ſapor. Nuncq; utrumq; additur, quippe ſimilis effectus. Origanũ ei tamen dumtaxat Aegyptiũ præfertur. De Cunilæ tribus generibus, in Thymbra diſputabitur:

Digitized by Google

ſicut de Cunilaginis quatuor in Conyza. Origanum tam pertinaci cũ Braſſica diſſentit odio, ut areſaciat, ſugatq́ aduerſum. Origani multa ſunt nomina. Heracleoticum, quod a noſtris Cunilaca, ſiue quod magis probo, Cunila Gallinacea uocatur, ab Heraclea Ponti dictum, uel Plauto teſte in Trinumo. A

In Ponto inquit, ubi Abſynthum fit, & Cunila Gallinacea.

Sub qua tam Creticũ, q̃ Aegyptium intelligunt, de qua pręſens mentio. Deinde eſt Origanũ Onitis, de quo proxime diſſerendum eſt. Tertium Heracleoticũ ſylueſtre. Quartũ Tragoriganũ. Eius duę ſpecies a Dioſcoride redduntur, quæ a Plinio tributę ſunt Heraclio. Non eſt autem omnino idem, Heracleoticũ, & Heraclium. Prius inter Cunilas accipitur a noſtris, poſterius pro Tragorigano ſumptum uidetur a Dioſcoride. Origanum, & Origanus dicitur, producta quæ ante ultimam eſt ſyllaba. De ſylueſtri & Tragorigano ſtatim prodetur.

EX M. VERG. COMM.

PRima Origanus illa ab Heraclia Ponti ciuitate, bonitatis notam & laudem nominis eã inuenit: dictaq́ Heracleotica eſt, ut gentis cognomine illo, a ſylueſtri, & ab Onitide diſtingueretur, & prima probaretur. Quæ itidem cauſa fuit, ut Heraclios eadem diceretur: quod Plinius 20. uolumine, cap. 17. indicat: & ſi hic uideatur tertium illud & agreſte genus potius Heraclium uocare. Deerat in aliquibus græcis Heraclij illa uox: noſq́ eam ex meliorum codicum fide huic ſcriptori reſtituimus. Fecimuſq́ id autore Nicandro in Theriacis ſuis: qui non tantum πανάκτειον κονίλην eam uocari tradidit, uerũ ἡράκλειον ὀρίγανον. Verſiculi eius ſunt. πανάκτειόντε κονίλην, ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφενέπουσι. Adiecitq́ antiquiſſimus eius interpres ex autoritate Dioſcoridis, Cunilam ab aliquibus Heraclium uocari & Origanum, ab aliquibus aũt ſylueſtrem Origanum: & Panacem, ſiue Panactiam, q̧ omnibus morbis medeatur: nihilq́ Onitidis eius, quę ſecundum genus huic ſcriptori facit, aut Nicander, aut interpres eius meminerunt. Vocauitq́ Dioſc. Panacem agreſtem illam tantum, quæ ſibi tertium genus facit, cum tñ Nicander priorẽ illam ea laude ornauerit. Quæ omnia, quod paulo ante dictum a nobis eſt, indicant, non poſſe in tam diuerſa de Origano tradentibus antiquis ſcriptoribus, certum aliquid cõſtitui. Nihil etiam in Plinio, multis locis, minus certum Origanos et Cunilas plures q̃ hic, Theophraſtuſq́, et aliter tradente, græciſq́ aliquando nominibus, aliquando latinis, nulla certa ratione utente, p̃ſertimq́ in Cunila. Quę gręci uoci κονίλη, pene eadem multis locis legentes, merito ſuſpendit. Ob eam cauſam nos nihil cenſere auſi, nihil maluimus q̃ quod neſciremus dicere. Eam hic ſcriptor ait μέλανα κατὰ κοιλίαν ἄγειν. quæ ſi uerbũ de uerbo uertas, nihil ſignificabunt aliud, q̃ per aluum nigra ducere Origanum. Plinius de Origani uiribus & medicina libro. 20. cap. 17. agẽs, extenuare eam ait craſſiores pituitas & nigras: eumq́ imitatus Barbarus, extenuare per aluũ, & ipſe pituitas nigras dixit. Nos alios omnes ſecuti, nigra illa ad atram bilem tantum contraximus, nullibi pituitam nigro colore tradi ſimpliciter inuenientes: in quo poſterioribus medicis ſubſcribentes, qui omnes melancholicos humores purgare Origanum dixerunt, certius rem docere arbitrati ſumus. B

¶ De Onitide. CAP. XXXI.

QVuæ Onitis appellat̃, candidiore eſt folio, non diſſimilis Hyſſopo. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei Origani Heraclei, ſed multo inefficacior. ὀνῖτις

BARBARI COROLL.

ORiganum Onitis, ſiue Praſion. Quidam & Ornithis, quaſi Gallinaceũ dixere, ſed genus illud Heracleoticum uocari cerno: quemadmodum proxime indicatum eſt.

¶ De Sylueſtri Origano. CAP. XXXII.

SYlueſtre Origanum aliqui Panaces Heraclion, alij Cunilam uocant, ex quibus eſt Nicander Colophonius. Folijs eſt Origani, ramis tenuibus palmum altis, in quibus umbellæ Anethi inſunt. Flores cãdidi. Radix tenuis, ſuperuacua. Peculiariter percuſſis a ſerpente, folia & flores ex uino poti, auxiliantur. ἀγριορίγανον

BARBARI COROLL.

IN primo genere quod Heracleoticum uocatur, Galenus Origanũ ſylueſtrem, Panaces He-

C raclion, & Cunilam quoq; dici ſolitum affirmat.

τραγορίγανον

De Tragorigano. CAP. XXXIII.

TRagoriganum tenuis frutex eſt, ſylueſtri Serpyllo, aut Origano ſimilis, folio & ramulis. Quibuſdam in locis uirentius inuenitur, & latioribus folijs, ſatis glutinoſum. Alterum exilibus ſurculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui Praſſium uocauere. Optimum eſt Cilicium, & Cretenſe, & Smyrneum, & in Chio, Cöoq; proueniens. Omnia excalfaciunt. Vrinam cient. Aluo accommodãtur. Decocto poto bilem deijciunt. Lienoſis ex aceto bibere prodeſt. Contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. Menſes trahunt. Peripneumonicis, tuſſientibus, ex melle in eclegmate dantur. Grata ac mitis eorum potio eſt, Quare cibum faſtidientibus, & ſtomacho acide ructanti, imbecilloque traditur. Item ſi a maritima iactatione nauſea, & æſtus præcordiorum excitetur. Tumores uero cum polenta diſcutiunt.

BARBARI COROLL.

DE Tragorigano dictum eſt in Origano Heracleotico.

EX M. VERG. COMM.

POſſumus autore Paulo Aegineta, de tam multis Origanis dicere, quod de tam multis antiquorum Dijs ſapientiores quondam dicebant: nominibus tantum diſtingui Deos, unam tñ omnium potentiam eſſe. Simul eñ de omnibus lib. 6. is egit, complexuſq; cunctas, incidere, extenuare, ſiccareq;, & caleſacere in tertio ordine Origanos omnes dixit: quod parum ab eo abeſt, ſi qs dicat nominibus diſtingui Origanos, omniũ tñ ſimiles & eaſdẽ uires eſſe. Quo ſenſu

D intelligẽda ſunt quę ab hoc ipſo ſcriptore hoc capite dicũtur, θερμαντικαὶ δὲ πᾶσαι καὶ οὐρητικαὶ καὶ εὐκοίλιοι. &c. Quod eſt, ut nos reddidimus, Omnes caleſaciendi uim habent. &c. Plinius tamen Tragorigano priuatim uires quaſpiam alias tribuit, quas poterunt uolentes in eo uidere quo diximus uolumine & capite.

γλίχων

De Pulegio. CAP. XXXIIII.

GLichona Gręci, aut Blechron, alij Arſencanthõ, Latini Pulegium uocant, Galli Aluolũ, Aphri Apoleium, Quidam Galiſopſim. Hærba uulgaris noticię. Extenuat, calfacit, decoquit. Menſtrua, ſecundas, ac partus eijcit. Pulmonis uitia ex melle & aloe potum extrahit. Conuulſis auxiliatur. Nauſeas, ſtomachiq; interciſones, ex poſca pmulcet. Atram bilem per aluum exigit. Bibitur in uino utiliſſime contra ſerpentium morſus. Defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. Gingiuas areſacti cinere corroborat. Illitum cum polenta, inflammationes omneis ſedat. Podagris per ſe ſubuenit, impoſitum uſq; dum rubeſcat locus. Cum cærato uaros extinguit. Lienoſis cum ſale utiliter illinitur. Decoctum eius ablutas prurigines mitigat. Conuerſas uuluas corrigit. Contra inflationes duriciaſq; uuluę, in deſeſſiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui Blechona: quoniam dum floret guſtatum a pecoribus, balatum concitat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 24 PVlegium, ipſo brumali die germinat in carnarijs, refloretq;, Ramulis etiam a parente abiunctis ut Scylla. Naſcitur hoc etiam non ſatum. Semel uero ſatum, diutina ærare durat. Magna cum Nepeta & Mẽtha Pulegio ſocietas. Fœmina in eo efficacior, florem habet purpure-

Digitized by Google

um, Mas candidum. Vtriuſq; recens incenſus pulices necat: unde nomen Pulegio. Habetur & Pulegium ſylueſtre, Origano ſimile, folijs minoribus quam ſatiuum, & a quibuſdam uocatur Dictamnus: occaſiõe hinc orta, Dictamnũ Creticam Pulegium ſylueſtre nominãtium. Pulegium græci Glecona, & attice Blechon, ſed & Blechron quoq; uocant, ut inqt Dioſcorides. Ego Blechron Hippocrati, pro legumine quodam accipi uideo apud Galenũ. Pulegium (ut dixi) brumalis herba dici poteſt, quemadmodum & ſolſtitiales aliquæ dicuntur. Plinius, Condurdõ inquit, ſolſtitialis herba, flore rubro, ſuſpẽſa in collo cõprimit ſtrumas. Plautus quoq; in Pſeudulo. A

Quaſi ſolſtitialis, inquit, herba pauliſper fui,
Repente exortus ſum, repentino occidi.

EX M. VERG. COMM.

QVas Plinius uigeſimo uolumine, cap. 14. de hoc ipſo Pulegio agens, intercisiones uocat, non ſatis certa nobis indicatione, priuatim ne labem aliquam eius partis ſic appellet, an late patentes in hoc ſcriptore & alijs δηγμοὺς, ideſt, morſus & eroſiones. Intulit contra concioni caſtigationis graui amaritudine gręcus ſapiens idem Pulegium, quo tempore diſſidentibus & laſciuientibus ciuibus ſuis, in pulpitum progreſſus, nihil locutus aliud, uerum ſola prolata pulte, cum eam Pulegij ramulo identidem miſcuiſſet, e concione abijt: humili quidem, & facilę contemnendo pręcepto, niſi intellexerit aliquis, nullas comitari frugalitatem ciuium inflammationes, quod cum polenta Pulegium ſtomacho præſtat: nec laſciue petulãterq; aliquid acturos homines, qui paucis contenti, ex horto & agro, non ex macello & foro uitam ſibi quęſierint: et quas Pulegiũ cũ poſca ſtomachi eroſiones ſanat, frugi id uitę genus, nihil male cogitãtes ciues, cõcordiã et cõmunẽ dignitatẽ amare cõegerit. Erat, ut ex his cõijcere licet, quotidianus in ſanitatis uſu Pulegij cibus. Seruabãtq; id ſale aliorũ Salgamorũ mõ, ut autor ultimo ſui opis uolumine Columella eſt. Neq; imerito tã multos habet in medicina uſus, quibus & in ſanitate utile etiã eſt.

De Dictamo. CAP. XXXV.

DIctamum, aliquibus ſylueſtre Pulegium uocatur, alijs Embactron, alijs Belouacos, alijs Artemedeion, alijs Cretica, quibuſdam Ephemeron, nonnullis Eldia, aliquibus Belotocos, aut Dorcidion, aut Helbunion, Romanis Vſtilago ruſtica. Cretenſis hærba eſt, acris, læuis, Pulegio ſimilis, ſed maioribus folijs, quæ tomento quodam, ſpiſſaq; lanugine pubeſcunt. Florem nullum, aut ſemen profert. Præſtat omnia quæ ſatiuum Pulegium, ſed efficacius multo. Non potum modo, ſed appoſitum quoq;, aut ſuffitum, defunctos partus eijcit. Prodũt in Creta capras ſagittis percuſſas, huius hærbæ paſtu, eas excutere. Purgandi uim habet ſuccus illitus, aut cum polenta tritus. Hærba impactos pedibus, reliquoue corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur. Siquidem ipſum imminuit. Metunt ſemen æſtate & autumno. Radix eius guſtu calfacit. Partus accelerat. Succus cũ uino potus, contra ſerpentium morſus præſidio eſt. Tanta hærbæ facultas eſt, ut olfacta abigat beſtias quæ uenenato ictu ſæuiunt, appenſaque exanimet. Vulneribus ferro illatis, & uenenatis morſibus, infuſus ſuccus præſentaneo eſt remedio, ſi etiam ab inſtillatione ſtatim in potu aſſumatur. Δικταμον B

BARBARI COROLL.

DIctamnũ, nõ Dictamũ ex Theophraſto, & Virgilij quodã uerſu lego. Ramis hoc prætenue, Pulegio etiã guſtu ſimile. Caulis nullus, radix gracilis & ſuperuacua, & in Creta quoq; nõ ſpacioſe naſcit: nec niſi in aſperis, quę uera Dictamnus ſit, minimo põdere, accendẽs os: quo argumento a falſa protinus diſcernitur. Qui legere eam, manipulos in ferula, uel harundine condentes prælígant, ne potentia euaneſcat. Mire a capris expetitur. Dictamnum legitimam in Felicis horto Patauij uidiſſe crederem, folijs interpũctis, quemadmodum & pingitur, niſi quod non The. li. 9. ca. 16 plinig. lib. 25. 8.

C alibi ꝗ in Cretá prouenire ſcribunt. proinde Pſeudodictamnum potius eam fuiſſe, ꝗ Dictamnum arbitror.

❡ De Pſeudodictamo. CAP. XXXVI.

ψευδοδίκταμνος QVOD Pſeudodictamum uocant, multis in terris naſcitur, ante dicto ſimile, ſed minus ꝗ illud acre. Eoſdem effectus prębet, ſed inefficacius multo.

BARBARI COROLL.

PSeudodictamnum, folio ſimili, ramulis minoribus, a quibuſdam Chondris uocatum. In pinguibus agris naſcitur.

❡ De Cretenſi Dictamo. CAP. XXXVII.

DEfertur a Creta alterum Dictami genus, folijs Siſymbrij, ramis maioribus. In quibus flores ſyluestris Origani, nigri, molles. Odor foliorum inter Siſymbrium & Saluiam iucundiſſimus. Efficax ad eadẽ, ſed uehemẽtius nares ferit. Miſcetur emplaſtris, & medicaminibus quę aduerſus ſerpentiũ iniurias confingunt, Theriaca uocãt.

BARBARI COROLL.

DIctamnum hoc neq; facie, neq; effectu ſimile uero eſt.

EX M. VERG. COMM.

QVæ deſyderari poſſe in hoc ſcriptore uidentur, quæq; nobis prima fuit cauſa, cur omnẽ Theophraſti de Dictamnis hiſtoriam commentationibus his noſtris adijceremus,
D quibus quod ad eius appellationes pertinet, addendum adhuc eſt. Artemidion. ſ. dici Dictamnum a uenatrice dea Diana, quam Græci Artemida uocant: qm̃ uulneratæ ab ea in uenatione capræ & ceruæ, eius herbæ paſtu ſanarentur. Quod erat numini inprimis gratum, ſine maleficio & naturæ iactura, ſtudium & uoluptatem ſuam amanti. Eademq; de cauſa Dorcidion, quaſi cerualem (dorcada enim gręci Inulum, & in ceruorum genere minores) uocãt: quod animal Plinius ait Dictamnum hanc oſtendiſſe: uulneratis eo paſtu, ſtatim decidentibus telis. Fœminino genere hic Dictamnum ueluti herbã, Theophraſtus, pluresq; alij neutro tradiderunt. Quę generis mutatio multa in plantis eſt: non tam quia ſexu aliquę a ueteribus diſcretæ fuerunt, ꝗ quia alterutro genere eas antiquiſſimis appellare placuit: interpoſitaq;, n, litera Dictamnus, non Dictamus dicenda eſt. Indicant id græcorum codices omnes Theophraſti, huius, aliorũq; omnium qui forte Dictamni meminerunt. Indicat & poeta noſter in. 12. Aeneidos ſuæ canens. Tum Venus indigno nati concuſſa dolore, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida, Puberibus caulem, folijs, & flore comantem Purpureo: non illa Seris incognita capris, Gramina cũ tergo uolucres hęſere ſagittæ. Niſi enim producta ſit eius uocis penultima ſyllaba, ſtare uerſus non poſſit. Quod bene, & ex antiqua Dictamni appellatione feliciter dictum, eandem in homine totius naturæ alioqn peritiſſimo diligentiam deſyderari ſæpenumero nos cöegit: & in Dictamni pictura, quam ille æternam in ſuo carmine faciebat, tria eius nõ miſcuiſſe gña. Quod em̃ in eo eſt, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida Puberibus folijs, ex uera ueri Dictamni hiſtoria eſt. Siquidẽ in Creta priuatim naſcitur: & ut hic ait, γναφαλοειδῆ τὰ φύλλα ἔχει. καὶ ἐριώδη τινὰ ἐπίφυσιν. Quæ enim hic ait, tomentoſa folia, & lanoſam adnationem, ille ab hominis lanoſa pubertate, feliciſſime indicauit. Quod uero ſtatim ait, caulem & flore comantem purpureo, non ex ueri Dictamni, ſed ex eius hiſtoria eſt, quod Theophraſtus tradidit, ſolo nomine Dictamnũ eſſe Siſymbrij folio maioribus ramulis, nec eiuſdem uſus, aut poteſtatis. Quodq; hic præterea ait, agreſtis Origani flore eſſe medio inter Siſymbrium & Eleliſphacõ odore. Dictamnũ em̃ cretenſem herbam omnes ſine caule, ſine flore, & ob id ſine ſemine, excepto Theophraſto, deſcripſerunt: q quo diximus loco, ſemen Dictamno tribuere uidetur: & ſi ſemen, prius etiam florẽ. quando hic naturę ordo eſt, ut in cunctis ſemen ex flore aliquo fiat. Verba eius ſunt. χρῶνται δὲ τοῖς φύλλοις, οὐ τοῖς κλωσὶν, οὐδὲ τῷ καρπῷ. quod eſt. Vtuntur autem folijs, non ramulis, nec ſemine. Negat Theophraſtus ſeminis uſum: qui negandus non fuerat, ſi natura illud negaſſet. Cęteri oẽs caulem & florem, & ſemẽ in Dictamno negauerunt. Potuitq; Maro hunc ſequi, & ſi contra aliorum hiſtoriam dixiſſe uideatur. Non tñ ideo ignorantię omnino damnandus poeta tantus erit, qui aliorum exemplo, in fabuloſa re uoluptati magis ꝗ utilitati legẽtium cõſuleret.

Digitized by Google

Nec nos aliam ob cauſam locum indicauimus, ꝙ ut legẽtes moneremus, aliam ex profeſſo aliquid ſcribentibus, ꝙ poëtis in tradendo rationem eſſe. His enim ſuæ artis priuilegio agentibus ſibi conceſſo, licuit, ſemperꝗ licebt, non quæ optima & ex re, ſed quę ſpecioſiſſima ſint dicere. Eſt & illud in Dictamno animaduertendum, quod hic ait, facere Dictamnum quæcunꝗ & ſatiuum Pulegium, non ad omnium malorum remedia referendum eſſe, ſed ad menſes, ſecundas & partus: quæ omnia hic Pulegium ducere dixerat. Indicatꝗ id quod ſequitur ſtatim. Non em̃ potum tantum, ſed ſubditum & ſuffitum enectos in utero fœtus pellit. Quod itidem ab hoc dicitur, Habet & ſuccus purgandi uim, a Theophraſto ſic tantum traditur, Habet Dictamni ſuccus aliquid Pulegij ſucco æquale: nihil aliud intelligens, ꝙ q̊d hic in Pulegio dixit. ἄγει δὲ χολ κατὰ κοιλίαν μέλανα, quod uerſum a nobis eſt, per aluum nigram trahere bilem. Et hæc ſatis pro Dictamnis omnibus dicta hactenus a nobis ſint. A

De Saluia. CAP. XXXVIII.

ELeliſphacon, alij Elaphoboſcon, aliqui Phacon, alij Cioſmin, alij Phagnon, Aegyptij Becion, Romani Saluiam uocant. Frutex eſt ramoſus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas. Folia mali cotonei effigie, ſed longiora, aſperiora, craſſiora, & quæ ſenſim attritarum quaſi ueſtium ſcabriciem referant, hirſuta, ſubalbida, perꝗ iucundo odore, ſed graui. Semen ſummis in caulibus ſylueſtri Orminio ſimile gerit. In aſperis naſcitur. Menſes cit, & urinas decoctum foliorum, ramorumꝗ potum. Partus extrahit. Paſtinacæ marinę ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulnerũ ſanguinem cohibet. Tetra ulcera purgat. Teſtium pruritus ſedant rami, foliaꝗ, ſi decocto eorum foueantur.

ἐλελίσφακον ἐλαφόβοσκον σφάγνον

BARBARI COROLL.

B

The. li. 6. ca. 2. Pli. li. 22. ca. 25

ELeliſphacos, ut Theophraſtus inquit, differt a Sphacelo: ꝙ altera mitior eſt, altera ſylueſtrior. Sphacelo folium breuius, & leuius: Eleliſphaco ſqualidius & ſcabrius. Sed aliter fere Plinius. Sylueſtris inquit lens eſt Eleliſphacos, a Græcis dicta, ſatiua lente leuior, & folio minore, atꝗ ſicciore & odoratiore. Eſt & alterum genus eius ſylueſtris, odore graui, hæc mitior: noſtri q nunc inquit ſunt herbarij, Saluiã appellant, Menthæ ſimilem, canam, odoratam. Eleliſphacon ſunt qui Hieram botanen, hoc eſt, ſacram herbam cognominent, ut Agrippa, ſalutarẽ ad multa, præſertim ad fœcunditatem: ut inde Saluia fortaſſe a noſtris dicta eſſe uideri poſſit. In Aegypti Copto, multis peſtilentia ſublatis, coactæ ſunt mulieres huius herbæ ſucco ad cõceptũ uti.

EX M. VERG. COMM.

MAgnæ litis noſtra ætate Eleſiſphacos, quam quondam Plinius Saluiam dici teſtatur, cũ ſimili & quaſi congenere fruticoſa herba eſt, cui a claritate oculorum, quibus proſit, nomen in gente noſtra factum fuit. Cenſentibus alijs, quam hic Saluiam uocari a Romanis inquit, alterã illam mutato in uicem nomine eſſe. Alijs cõtra nitentibus. In quorum numero non pudet nos etiam numerari. Neꝗ em̃ turpe nobis fore aliquando credimus, autoribus Dioſc. Plinio, Apuleio, Serapione, totꝗ alijs, credidiſſe id, & conſtituiſſe. Siquidem non ueriſimile ſolum, ſed paulominus ꝙ neceſſarium eſt, teſtantibus idem tam multis, antiquã plantę eius eam appellationẽ per manus traditam, continua eiuſdem rei ſignificatione ad nos perueniſſe. Quid enim, ut ceteros omittamus, aliquando Plinius apertius docuit dicens: Noſtri qui nunc ſunt herbarij, Eleliſphacon græce, latine Saluiam uocant. &c. Aut quis Apuleio non credat, Saluiam totidẽ quot Dioſco. nominibus indicanti, & in medicina iubenti, ad pruritus uerendorũ decocto eius inferiores partes fouere: Quod ultimum hic ſcriptor etiam iubet, dicens finire genitalium prurigines foliorum, ramorumꝗ Saluiæ cum uino decoctum, ſi eo abluantur. Accedunt his deinde caulis, foliorũꝗ tam p̃ſentes notæ, ut ſuſpicari nemo aliud facile poſſit. Fruticis nõ adeo ꝓcera altitudo, fruticoſus, ramoſusꝗ habitus: quadrangulæ uirgæ, in his & in folijs albicans color: foliorum tam multis additis exceptionibus ſimilitudo: & quod pręcipue contempletur, & ad hanc rem amet aliquis, attritæ ueſtis modo aſpera: quarum alteri illi aliquę congruunt, huic uero omnes. Egit Theophraſtus libro. 6. de plantarum hiſtoria de Eleliſphaco hac: ſimulꝗ de congenere illi alia, quam Sphacelon nominauit.

C

De Mentha. CAP. XXXIX.

ἡδύοσμον μίνθη

HEdyoſmon ſatiuũ alij Mintham, alij Calaminthan, Latini Mentham uocant, alij Nepetam, Aegyptij Tis, alij Perxo, alij Macetho. Cognita hærba eſt. Calfaciendi, adſtringendi, atq; exiccãdi uim habet. Siſtit ſanguinem, poto ex aceto ſucco. Tineas in uentre teretes enecat. Venerem ſtimulat. Singultus, uomitiones, choleraſq; ſedant, terni ramuli cum acidi granati ſucco poti. Suppurationes diſcutit, ſi cum polenta illinatur. Impoſita fronti, capitis dolores mulcet. Mammas ſi tendantur, aut lacte turgeant, compeſcit. Cum ſale, canum morſibus illinitur. Aurium doloribus cum aqua mulſa ſubuenit. Vuluæ ante coitũ admota, conceptioni reſiſtit. Linguæ ſcabriciem confricta læuigat. Coire lac, denſariq; in caſeũ non patiť, ſi folia potionibus lactis ĩmergant. In ſuma, ſtomacho utilis eſt. Et in condimẽtis peculiarem gratiã habet.

BARBARI COROLL.

The. li. 7. ca. 7
Pli. li. 19. ca. 8.
lib. 20. cap. 14.
& de planta.
cauſ. li. 2. & 5.

MEntha æſtate uiret, hyeme flaueſcit, humido minus gaudet, ſemel ſata pluribus annis reſtibili fertilitate durat. Menthæ nomen ſuauitas odoris apud Græcos mutauit (hoc enim ſignificat Hedyoſmos) cum alioquin Mintha uocaretur: unde ueteres noſtri Mẽtham appellauere. aut ſortaſſe quoniam odore mẽtem excitat. Theodorus Hedyoſmon in Theophraſto Menthaſtrum interpretatur, ut a Mintha in eodẽ autore ſepararet. De Menthaſtro ſtatim prodetur. Galenus porro Mintham quę ſit odorata, Hedyoſmon, ideſt, Mentham uocari tradidit, Mintham uero quæ ſine odore ſit, Syluestrem eſſe Mintham, & ꝓprie Calaminthã appellari uoluit. Strabo in Achaia montem eſſe iuxta Pylum ſcribit Mintham nomine, a Plutonis pellice in hãc herbam conuerſa, Proſerpinæ inuidia, quæ uocatur inquit a quibuſdam Hedyoſmos. Ouidius.

Femineos hortos in olentes uertere Menthas
Perſephonæ licuit.

D

Quærit Ariſtoteles in problematis, quamobrem dicatur, Mentham in bello nec edendam, nec ſerendam? Soluit. Qm̃ inquit refrigeret, abſumendo genituram: ſed cum alij oẽs excalfactoriam uim Menthæ aſcribant, fieri poteſt, ut per ſe calfaciat, per accidens refrigeret: quod & in alijs pleriſq; conſpicitur.

EX. M. VERG. COMM.

SOlo nomine in græcis Mentha cõmendatur: nec quiſq; eſt qui eo audito, ſuauitatem odoris in notiſſima omnibus herba non amet. Id enim Hedyoſmus gręcis eſt. Quod ambitioſe neſcio, an molliter ab eis factum fuit: qui antiqua Minthes appellatione, quæ hominis in eam conuerſæ honorem haberet, parum contenti, nouo, & quod uitæ tantum delitias indicaret, uliginoſis locis feliciter prouenientem herbam nomine ornauerunt. Quo ſecuta ætas, uoluptatis ſuæ magis q̃ alieni nominis ambitioſa, libentius & frequentius q̃ antiquiore illo uſa eſt. Theophraſtus enim nõ alio q̃ Minthes nomine, pluribus locis Mentham indicauit: & ante eum tota Græcia, præſertimq; Arcadia: in qua non procul a Pylo nobilis Minthes cognomine mons fuit: quã Plutonis pellicem poetarum fabulæ, & a Proſerpina, ut ſolent pellices ſemper odiſſe uxores, in hortenſem Mentham transformatam fuiſſe narrant, æterno in æterna planta hominis monumento. Quam uocem Romani magis amantes, ꝙ in ea male habitæ ob amorem puellæ memoria ſeruaretur, una tantum & altera mutatis literis græcorum, Minthen, Mentham ſuam fecerunt. Quotidiani in ſanitate uſus, & præſentis in medicina contra tot mala remedij. Quam cum Calaminthe, quæ Nepeta eſt, miſcere non decet. Sui enim generis Calaminthe herba eſt, a Menthaſtro ſtatim a nobis dicenda: quæ ab imperitis alijs Menthæ appellationibus importune adiecta eſt.

De Menthaſtro. CAP. XL.

ἄγριον ἡδύοσμον

SYLVESTREM Mentham Latini Menthaſtrũ uocant, hirſutiore folio, et ꝓrſus maiore q̃ Siſymbrij, grauiore odore. Quare

Digitized by Google

minus ad ſanorum uſus expetitur. A

BARBARI COROLL.

MEnthaſtrũ, hoc ẽ, ſyluestris Hedyoſmos, aliter a Plinio deſcribitur, foliorũ ſpecie a ſatiua differens, quaſi figura Ocimi, colore Pulegij: propter quod quidam ſyluestre Pulegiũ uocant. Dioſcorides hoc non Menthaſtrũ, ſed Calaminthæ genus unũ (ut arbitror) exiſtimat. Pli. li. 20. ca. 4.

EX M. VERG. COMM.

SYlueſtris Mentha Menthaſtrũ eſt, in hortẽſi & ruſtica re cũctis notiſſimũ, ſatis a Dioſcoridẽ deſcriptũ, & quale paſſim ab oĩbus & quotidie uidetur. Inter cætera maius & procerius Siſymbrio ab hoc ſcriptore dictũ fuit: ꝙ multa inter Siſymbrium & Mentham ſimilitudo eſt: mutaturq; & degenerat in Menthã neglectum Siſymbriũ, quemadmodũ ſecundo & quinto uolumine de cauſis plantarũ teſtatus Theophraſtus eſt. Quæ fuit huic ſcriptori cauſa, ut procerius eo Menthaſtrũ eſſe diceret: ne multæ ſimilitudinis inter ſe plantæ uidentes fallerẽt, haberentq; herbarij certã ex proceritate notã, qua Menthaſtrum a Siſymbrio diſcernerent.

De Calamintha. CAP. XLI.

EX Calaminthæ generibus, quædam montibus familiaris, folia Ocimi habens, incana, ſurculos aridos, & caules anguloſos, purpureum florem. Altera Pulegio ſimilis eſt, ſed maior. Quam ſylueſtre Pulegium ideo appellarunt, ꝙ odore ipſum æmuletur. Nepetam Latini uocitant. Tertia Menthaſtro cognata eſt, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus ꝙ̃ ſuperioris, ſed uiribus inefficacior. Omnium folia guſtu feruentia & acria. Radix ſuperuacua. Naſcitur in campeſtribus, aſperis, & aquoſis. Potu, aut illitu demorſis a ſerpente opitulatur. Decoctum potu menſes & urinas expellit. Ruptis, conuulſis, orthopnoeæ, torminibus, choleræ, rigoribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat. Præſumpta in uino uenenis reſiſtit. Tineas, cæteraq; interaneorũ animalia, cum ſale & melle pota, enecat. Nec ſecus cocta crudaue ſi teratur. Elephanticos eſitata adiuuat, ſi poſtea ſerum lactis ebibatur. Folia detrita ſi in uellere ſubijciantur, menſes extrahunt, & partus enecant. Accenſa, aut ſubſtrata ſerpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Calamintha iſchiadicis imponitur, ut concretum humorem euocet, ſummam cutem exurens. Vermes necat ſuccus auribus inſtillatus. καλαμίνθη B

BARBARI COROLL.

CAlaminthã; noſtri fere Nepitã appellant, etiãſi Dioſcorides ſpẽm eius unã priuatim Nepitam uocari tradat. Prorſus tãta inter Menthã, Mẽthaſtrũ, & Nepitã ſocietas eſt, ut mirũ non ſit miſceri qñq; ab auctoribu earũ & ſpẽs & noĩa. Alioqn & q̃d modo Pulegiũ officinis & ruribus uocat, haud plane ſcias Calaminthæ genus ſit, an uerũ Pulegiũ. Nepita etiã non ſata naſcit. Calamithã græce Cæetã quoq; dictã fuiſſe, teſtis eſt Strabo; q nõnullos ſcribit exiſtimare, Lacedæmonẽ ab Homero nõ cetoeſſam a magnitudine, ſed cætoeſſam a Calaminthæ copia uocari.

EX M. VERG. COMM.

COngenerem aliqui, ſimilem tantũ aliqui Menthæ Calaminthem, quã nos Nepetam diximus, in græcis fecerunt. Subſcribitq; illorum ſententiæ, nomen quod coniunctam ſibi habet Mentham. Habent contra poſteriores illi figuram, qua Menthæ ſimilem faciunt: naturã uero & uires, qui ſui generis herbam eſſe dicũt. Triplicem hanc Dioſcorides ait: diuerſisq; notis inuicem ſeparat, ſed nõ facile cognoſcendis: tanta trium generũ ſimilitudo eſt. Plinius unum tantũ conſtituit genus lib. 20. cap. 14. Nepetãq; id uocat. Nicander in theriacis ſuis duo tantũ, & aliter Calaminthes gñã cognouiſſe uidetur, aquaticũ, paluſtreq; alterũ: montanũ uero alterum: haud ſane, quia montanã Calaminthẽ ille dicat, ſed cum aquaticã & riguis gaudentẽ dixit, pro

C prium ſignaſſe genus uidetur: cui diuerſum montanum, & in ſiccis naſcens ſit. Verſiculi eius ſunt. τῆμος δὲ ποταμοῖο πολλυῤῥαγέος καταδίνας ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτώεσαν. πολλὴ γὰρ λιβάσι παρὰ ἕζεται ἀμφί τε χείλη ἕρπεται. ἀγραύλοισιν ἀγαλλομένη ποταμοῖσιν. Quorum ſenſus eſt. Sumito tunc circa reſonantis fluminis uortices comoſam frondentem Calaminthem. Copioſa enim prope aquarū ſcatebras, & circa labra earum naſcitur, fluminibus gaudens. Ex quibus pro comperto habendum eſt, Nicandro duo hæc tantū genera eſſe, locis in quibus naſcuntur diſtincta. Hic tamen ex foliorū, ramulorum, florum, & odoris diuerſis notis ſua genera ſeparat. Non facile, ut diximus, inuenienda & cognoſcenda: tanta eſt nataliū mixtura, & naturę cognatio. Apuleius, quicūq; ille fuit, in cōmentario, q̄d de aliquot herbis reliquit, Nepetā hanc ait montanā Mentham a græcis dici, a Magis ſanguinem Hammonis, ab Italis Nepetam montanam.

De Thymo. CAP. XLII.

θύμος THymon quidam Cephaloton, alij Epithymum, alij Thyrſion, Latini Thymum, Aegyptij Stephanen, Daci Moſulam. Thymum ab omnibus cognoſcitur, ſurculoſus frutex, exilibus folijs & anguſtis circumdatus, capitulis in cacumine flore purpureo refertis, Gracili ſolo & petroſo prouenit. Vim habet hanc, ut cum ſale & aceto potum, pituitam per aluum detrahat. Decocti ius prodeſt orthopnoicis, & anhelatoribus. Tineas uentris exigit. Menſes, partus, & ſecundas pellit. Vrinas ciet. Cum melle in eclegmate faciles facit excreationes. Recentes tumores diſcutit cum aceto illitum. Concretū ſanguinem diſſoluit. Verrucas Thymi colorem reddentes, penſileſq; tollit. Iſchiadicis cum uino & polenta impoſitum ſubuenit. Hebetibus oculis in cibo prodeſt. Perq; utile pro

D condimento, dumtaxat ad uſus eorum, qui recte ualent.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capit. 10. & 21.

THymū, ſiue Thyma pluratiuo numero, ſiue Thymus, in mari quoq; naſci traditur, extra Herculis columnas, quod eiectum in pumicē dureſcat. In Heroo ſinu, color etiamnū floris in eo eſt, ceu nondū abſoluti pars. Quæ aquis extat, duricia lapidis aſpicitur, ſimilis tamē uirenti. Sero floret Thymū, per ſolſtitia fere cum & apes decerpunt, & auguriū mellis eſt. Seritur flore, in quo ſemen intelligitur: etiamſi oculis deprehendi non poteſt. Coaleſcere quidam Thymū negant, niſi afflatu maris ſeratur. Ideoq; tranſlatū ex Attica non duraſſe in Arcadia. Nunc prouincia inquit Narbonenſi Plinius, lapidei campi Thymo ſcatent. Flos Thymi perit imbribus. Duo autem ſunt genera eius. Candidum radice lignoſa, in collibus naſcens, quod & præfertur. Alterum nigricans, floriſq; nigri. Colligunt in flore Thymum, & in umbra ſiccant. Epithymum quidem pluribus uidetur flos eius Thymi eſſe, q & durius ſit, & ſimilitudinem Cunilæ noſtratis habeat. Sed de Epithymo poſterius. Thymum e Thyna laudatur ab Hippocrate. Eſt autem, ut inquit Galenus, Thyna in terra Thracię locus.

EX M. VERG. COMM.

PRima Thymo laus in antiqua plantarū hiſtoria græcis a Theophraſto eſt: qui a principio ſtatim ſexti de plantarum hiſtoria uoluminis longiore deſcriptione totā eius naturā fortunāq; complexus eſt. Poſt Theophraſtum latinis a Plinio, & ante Plinium plæriſq; alijs, qui Romanorum, Italiæq; hortos & mellationem inſtruxerunt. Omniū uero maximā & æternam æterno carmine Maro illi fecit, cum in Georgicis ſuis cecinit. Redolentq; Thymo fragrantia mella, Romana breuitate, & poëtica dignitate, omnē plantæ huius honorem & uſum in ruris & apiū diſciplina complexus. Quæ licet pręcipui ſaporis, & egregij odoris homini mel dederit, in quo extremā ſuauitatis lineam natura clauſit; nec ſecus q̃ in humana fortuna totum in regibus, auctore Pindaro, faſtigiū deſinit, ſic mellis extrema in ſaporibus dulcedo ſentiatur: non tamē tanta illi gloria hactenus fuit, aut poſthac erit, ſuauitate mellis ſuauiorē homini feciſſe cœnam, q̃ multiplici remedio ſanitatem eius, & uitā inſtruxiſſe, cuius nullū obrepit homini quacunq; ætate faſtidium, κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, ut lyricorum maximus Thebanus poëta cecinit. Quæ ad Thymi hiſtoriā, factiq; ex eo mellis bonitatem pertinent, Theophraſtus quo diximus loco, Plinius ab illo accepta omnia. 21. uolumine capite decimo, Columella quo loco de apium pabu-

Digitized by Google

lo & cibariꝭ agit, in mellificio tandem, ne longiores ſimus, iampridem plærique alij proſecuti ſunt: poſſuntque uolentes ex tam multis auctoribus ea repetere. Nobis ſatis eſt, locos, & auctores legentibus ſignare. In quibus monemus, quæcunque a Theophraſto dicta fuerint, a Plinio totidem uerbis reddita ciuibus ſuis fuiſſe, nec deſyderanda Plinium legentibus quæ Theophraſtus tradiderit: qui Thymum in duo genera diuidens, candidum, & nigrum, monuit nos quod in Dioſcoride legitur, ab aliquibus candidum Thymum dici, non appellationem, ſed alterum genus eius eſſe, a Theophraſto ad hunc ſcriptorem importune tranſlatum, qui nulla huiuſcemodi diuiſione uſus eſt. Coloris autem diſcrimen id Theophraſtus in folijs tradidit, in altero genere albicantibus, in altero nigreſcentibus. Florem enim hic πορφυρίζοντα, id eſt, purpuraſcentem tradit, inter purpuram, & candorem medium: qualis etiam paſſim uidetur. Sunt Thymi appellationes aliæ. Epithymis, & Thymon, ſolo declinationis genere diuerſæ: antiquæ & ipſæ. Siquidem Theophraſtus genere neutro Thymon dixit: ſic fœminino genere Epithymida alij herbam, ſcilicet intelligentes. Potuerunt Aegyptij accæpta a græcis uoce, quoniam forte eo coronarentur, Stephanem, id eſt, coronam appellaſſe. Quemadmodum & græci Thyrſion, quoniam Bacchicas haſtas, quas in orgijs eius dei Thyrſos uocabant, pro Hederis, ramulis Thymi forte inuoluerent. Suſpitiones tamen, ſeu malis dicere, coniecturę hæ ſunt. Quod poſtremo eſt κεφαλωτόν, quod capitatum ſignificat, certam ex figura floris capitulorumque eorũ in quibus hic florem Thymi purpuraſcere dixit, rationẽ habere poteſt. A

De Satureia. CAP. XLIII.

SAtureia nota eſt. Gignitur in aſperis locis, & tenui ſolo, Thymo ſimilis, minor tamen & tenerior. Defert ſpicam florum plenam, diuque permanentem. Eadem poteſt quæ Thymum, ſi modo conſimili ſumptitetur. Aptus ſanis uſus. Eſt etiamnum quædam ſatiua, ſylueſtri prorſus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam commodius in cibos recepta eſt. θύμϐρα

BARBARI COROLL. B

THymbra poſt trigeſimũ diem naſcitur in maris afflatu ſata, nec ut quidam putant aliter. Pli.li.19.ca.8. Hæc apud nos & Cunila uocatur, & (ut arbitror) tranſmarina Cunila eſt. Apud Columellã Thymbra eſt condimentarij generis. Satureia quoque a nõnullis Thymbra dicitur. Columella Thymbrã a Satureia diuiſit, & Cunilã noſtratem eſſe docuit: quã ruſtici Satureiam nominãt, colore floris purpureo, ut Thymbrã herbaceo. Quintus Serenius ſpẽm Thymbræ Satureiam intelligit, ut Satureia ſit non Thymbra ſimpliciter, ſed Thymbra cephalote, quã Plinius Cunilam capitatã ſemel tantũ, quod meminerim, opere toto nuncupat, intra hæc quæ in Cunilagine dicentur. Cæterũ Cunilæ præter ſatiuam plura ſunt in medicina genera, fortaſſeque hanc Hippocrates intelligi uoluerit, ubi Origanum Cephaloides appellat. Bubulam appellant, ſemine Pulegij. Origanum ab Ariſtotele putatam, cuius paſtu Teſtudines cum Serpentibus pugnaturæ, uires ſuas recreant: quamque in hunc uſum nonnulli Panaceam uocant. Quidam falſo Liguſticum interpretati eam ſunt. Corrupta eſt in L. Columella dictio, ubi cuniculabula, & interim culabula, pro eo, quod eſt Cunila bubula, inter pecoris medicinas legitur. Plinius Origanum multis locis, non aliter quam Cunilam bubulam conuertit. Eſt & Cunila gallinacea, de qua in Origano Heracleotico dictum eſt. Non omittendum, aduerſa dicere hoc loco Dioſcoridem, & Plinium. Omnia inquit ſylueſtria fere ſunt, & folijs minora, & caulibus ſucco acriora: ſicut Cunila, Origanum, Ruta. Dioſcorides contra hic prodidit de Thymbra. Sunt e græcis utique recentioribus, qui non Thymbram, ſed Thymbra neutro genere, plurali numero pronuncient. Et nos quandoque ſeruamus in Satureia. Ouidius.

Sunt qui præcipiant herbas Satureia nocentes,
Sumere.

In Thymbra Paulus Epithymbrum uocari tradit id, quod in Thymo Epithymũ. Ridentur merito grammatici fere omnes, in herbarum exponendis, iudicandiſque nominibus, in quo & Seruius honoratus ſępiſſime decipitur, & in hac ipſa Thymbra Placidus Lactãtius is, qui Papinij Thebaida interpretatus eſt, Thymbram, a qua Thymbræus Apollo cognominatus ſit, latine dici Polium affirmans.

EX M. VERG. COMM.

HAbemus antiquiſſimũ & probatiſſimæ fidei ſcriptoris huius codicẽ, in quo plures Thym

C brææ a principio appellationes aliæ leguntur, Clinopodion, Probation, Ageratum, Origanus agreſtis: & poſt barbaras, nulliusq; intellectus plæraſq; alias, a Romanis Cunilam ruſticã appellari Thymbrã. Id ueterum latinorũ decretis additũ facile confirmauit, quod conſtitutũ iam pridem a nobis fuerat, in Cunilarũ genere Thymbrã eſſe. Siquidem Columella decimo ſui operis uolumine de apium paſtionibus agens, inquit. Eademq; regio ſit fruticis exigui, fœcunda, & maxime Thymi, aut Origani, aut Thymbræ, uel noſtratis Cunilæ, quã Satureiam ruſtici uocant. Plinius itidem .19. uolumine capite .7. inter Cunilas Thymbrã his uerbis numerauit. Thymbrã uero quæ ſit Cunila, hoc apud nos habet uocabulũ, & aliud Satureia dicta in condimẽtario genere. Eſtq; quod Columella ait, ſic intelligendũ, ut ultima illa diſiunctio, uel noſtratis Cunilæ. &c. non herbas, fruticesq; duos, ſed unius duas appellatiões alternet: indicetq; auctor ille, non Thymbrã, & præter eam noſtatẽ Cunilam, ſed hac, aut illa appellatione unã tantum ſignificari: & quã antiquus Dioſcorides hic noſter a Romanis Cunilã ruſticam uocari dicit, Columella noſtratẽ peregrinitatis ratione in alio genere dixerit. Tranſmarina enim Cunila etiã quondã numerabatur. Sicq; bifariam a duobus ſcriptoribus idem dictũ: a Columella noſtras; ut eo pronomine a tranſmarina diſtingueret: a Dioſcoride ruſtica, ut a ſatiua ſepararet, inutili & minoris efficaciæ. Fuiſſe aũt ſatiuam Satureiã, & condimentariã idem, in carmine ſuo teſtat Columella, cum cecinit ſerendũ in hortis Naſturciũ, Et Satureia Thymi, referens Thymbræq; ſaporẽ. Quæ quoniã multo minore acrimonia ꝙ ruſtica illa eſſet, ideoq; medicinæ inutilis, mutato nomine a græcorũ Thymbra, & latinorũ Cunila, Satureia dicta eſt. Eadẽ quidem, ſed diuerſis locis naſcens, & ex eo diuerſæ bonitatis, nõ iiſdem ubiq; appellationibus indicata. Quod Plinius aperte oſtendit, dicens. Thymbrã uero quæ ſit Cunila, hoc apud nos habet uocabulũ, & aliud, Satureia dicta in condimẽtario gñe. Nihil certius ex his eſt, ꝙ unam & eãdem Thymbrã Cunilam dici, habereq; in Romana gente id uocabulũ: mox aliud Satureiã. ſ. in condimẽtario gñe: quod nihil aliud eſt, ꝙ ſatiuã Satureiã dici. Cunila itaq; Thymbra ſit Columellæ noſtras, ut a peregrina & tranſmarina diſcernat: Dioſcoridæ uero ruſtica, ut a ſatiua ſeparetur: Plinio Cunila, incultis & aſperis locis: Satureia, in hortis naſcens & ſatiua. Hoc nos de

D Thymbra, Cunila, & Satureia ſentimus, q̊d auctoritatibus, ueterũq; indiciis aliis multis confirmari poterat. Sed breuitati conſulẽtes, cætera oĩa relinquimus, p̃ſertim uno Satureiæ nomine totũ hoc genus, ubicũq; naſcatur, indicãtibus ætate noſtra herbariis oĩbus: q̃bus nullũ Cunilæ alicuius nomẽ eſt: utinãq; agreſtem Origanũ, Thymbrã, & Thymũ non ſimul miſcerẽt. Nouerũt nunc rura oĩa, aſperis & incultis locis, montibusq; plærunq; naſcentem Satureiã, iiſdem oĩbus notis, ab imperitis etiã cognoſcendã. Omnem hanc cognoſcendarũ ex antiquis appellationibus plantarũ difficultatẽ, non tam ſimilitudo, eædẽq; multarũ uires & notæ, ꝙ in ſecernendis diuerſa appellatione ſimilibus herbariorũ negligenita fecerunt: eoq; res perducta eſt, ut tres toto genere diuerſas plantas, una appellatione monſtrari aliquãdo audierimus.

De Serpillo. CAP. XLIIII.

ἕρπιλλος

SErpillum aliqui Zygin ſyluestrem, alii Polion uocant, Aegyptii Meruopyum, Latini Serpillum. Duorum generum eſt. Hortenſium odore Sampſuchũ imitatur, atq; in coronas addi ſolet. Cui a ſerpendo nomen inditum eſt, quoniam ſi qua eius particula terram attingat, inibi radices demittet. Folia & ramulos Origani habet, ſed candidiores. In maceriis multo procerius aſſurgit. Syluestre Zygis appellatum non ſerpit, ſed in altitudinem increſcit, ramulos ædens tenues, ſurculoſos, foliis refertos longioribus ꝙ Rutæ, & durioribus, anguſtis. Flores iucunde olent, guſtãti acres. Radicis nullus uſus. Naſcitur in petris ſatiuo efficacius, atq; magis excalfaciens, & ad medendi uſum aptius. Menſes trahit. Vrinam potu ciet. Torminibus, ruptis, uulſis & iocineris inflammationibus auxiliatur. Et aduerſus ſerpentes potu illitu ue. Capitis dolores mulcet coctum adiecto roſaceo, & madefactum in aceto. Maxime uero Phreniticis & Lethargicis conuenit. Cruentos uo-

ſm aliquos ſerpillum domeſticum eſt ſandalos ȝ erba. / ſilueſtre inueni in montibus.

Digitized by Google

mitus ſedat, ſuccus drachmis quatuor ex aceto potus. A

BARBARI COROLL.

Serpillo radix multifida, ſublimis, retorrida. Creſcit in altitudinem quamcũq; adminiculo, aut ſepibus appoſitum. Aqua ei modica ſatiſfacit. Fimo, præcipue iumẽtorum gaudet. Sed & demiſſum in puteos, & circa piſcinas, & ſtagna lætiſſimũ prouenit, obnoxium ſqualori. Translatum uehementer iuuatur, autumno fere ſeritur. In montibus plæriſq; copioſiſſimũ, ut Thraciæ. Seritur autem Sicyone. Athenis quoq;, ex Hymeto deferentibus auulſos ex ijs ramos aquis. In montibus natum, Satureiæ odorem habet, uehementiſſimum illum quidem, ſed gratum atq; mollem. Satiuum non ſerpit Plinio, ſed ad palmi altitudinem increſcit. Voluntariũ, id eſt, ſylueſtre, ſerpit in petris maxime: hoc & pinguius, & candidioribus folijs atq; ramis: Dioſcoridi contra ſerpit ſatiuum, non ſylueſtre. Pli. li. 19. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

Serpillum nouerunt, quæ urbes & agros incolunt gentes omnes. Pauci tamen ſylueſtre a ſatiuo diſcernere didicerunt: tam paratũ ubiq; ſatiuũ eſt, humana opera a ſylueſtri & horridiore illius aſpectu, ad mitiorem & ſpecioſiorem habitũ tranſlatum. Quo uno habitu, & ramulorũ infirmitate, a ſylueſtri differt. Fit enim in ſatiuo Serpillo, quod in urbanis & elegantioris uitæ hominibus, ut per ſe rigentibus ramis ſtare nequeat, ſed hortorum delitijs, & nimia humoris copia uireat quidem ſpecioſius, infirmius tamen per terram ſerpat. Qua fortuna in urbibus omnia fere ſunt, quæ comparata agro ſanitatis, uirium, patientiæ, aliorumq; uitæ laborum, & munerũ minus habere ubicunq; deprehenduntur. Neq; Herpillum a Græcis, & ex eo Serpillum a latinis dictum eſt, ꝙ per terram ſimpliciter ſerpit, quæ ſatiui noſtra ætate fortuna eſt, ſed ꝙ, ut Theophraſtus ait lib. 6. de plantarum hiſtoria, proprium quoddam eſt ramulorũ Serpilli incremẽtum. Priuatim enim poſſunt in quantã uoluerit aliquis longitudinem trahi, adiecto illis pedamento aliquo: aut ſi prope ſepes plantetur: aut ex altiore loco aliquo deorſum dimittatur. Sic enim in longũ protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, ꝙ in longũ Serpillum latini & græci olus hoc nominauerũt. Sylueſtris contra illius quod Zygida hic ait uocari, nulla eſt nominis eius inuenta nobis ratio. Niſi forte a trutina, quã græci Zygon uocant, rectitudineq; eius ad rectitudinem ramulorũ in ſylueſtri Serpillo tranſlata ea uox ſit. Aut quia ramulis his natiuo lentore ad uinciendum, & uitiliũ uſum aptis, in re ruſtica forte uteretur antiquitas, Zygis hoc Serpillum dictum fuerit: & ꝙ eo iugarentur uites, quod ζυγῶν græci aliquando dicunt, in eadem ſignificatione, in qua ligare & uincire paſſim latini utuntur. Sylueſtris Serpilli huius, quod tacuit hic ſcriptor, duo genera numerauit Theophraſtus. Alterum Thymbræam, quod Thymbræ parem acrimoniam habet. Alterum quod odoratius & mollius ſit. Hic autem nullã forte in medicina eorũ diuerſitatem ſentiens, unius generis ſylueſtre Serpillum dixit, & ex præcipuo diſcrimine a ſatiuo diſcerni monuit. Multa alia Theophraſtus etiã de Serpillo dixit, qualia ſunt. Longiſſime & ſpecioſiſſime frondere Satiuũ, ſi in puteum deſcendere dimittatur, podio eius impoſitũ, nec aliud quodpiam genus eius eſt: plantariq; Serpillum autumno plærunq;, plantari etiã uere: amare domos & hortos: gaudereq; aquis & ſtercoratione: præſertimq; ex iumẽtorum fimo: & melioreſcere ſæpius tranſlatum. B

De Sampſuco. CAP. XLV.

Sampſuchum aliqui nominãt Amaracum, alij Triphyllon, alij Agathides, alij Cnecion, alij Acapnon, Pythagoras Thramben, Aegyptij Sopho, Armenij Myurõ, Magi Ichrei aſinũ, aut Hecigonon Iſidis, Romani Maioranam. In Cypro & Cyziceno laudatiſſimum. Secundum ſibi locum uendicauit Aegyptium. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Hærba eſt ramoſa, per terram repens, folijs eius Calaminthæ, quæ tenui folio conſtat, Letophyllos appellatur, hirſutis & rotundis. Suauiſſimum odorem ſpirat, ideo coronis inſeritur. Vis eius excalfaciens. Succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, ſugillata tollunt. Menſes ſubdita in peſſo tra- σάμψυχον ἀμάρακον

Digitized by Google

C hunt. Contra ſcorpionis ictum ex aceto & ſale illinuntur. Luxatis tumoribusq;, cærato excepta imponuntur. Aduerſus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodeſt. Acopis malagmatisq; calfaciendi gratia commiſcetur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capit. 11. 21. SAmpſuchus in Syria & Aegypto dicitur, Amarantus uero & Amaracus a Siculis. Item a Theophraſto. Semen ei copioſum, odor molliter iucundus. Radix arida, tellure ſumma hærens, multifida. Floret æſtate, non omnis, ſed quam Phrygium cognominant. Semine & auulſione prouenit. Transferri & plantæ ſolent.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine, cum de Sampſuchino & Amaracino unguentis ageretur, de Sampſucho & Amaraco ex Plinij historia, quæ ſatis ad eam rem tunc fore credidimus: distulimusq; in hunc locum, quæ alia tunc ex aliquot græcis ſcriptoribus omittenda alioquin non erant, niſi ea nunc repetenda fuiſſent. In quibus præfari illud inutile non fuerit: Magni in plantarū historia referre, quos ſcriptores, & quibus temporibus ſcribentes aliquis ſequatur: & quæ diuerſis locis iiſdem, aut alijs nominibus appellentur, obſeruaſſe. Niſi em̄ id fiat, geminari aliquando & augeri in numerū continget, quæ unum ſunt: & quod idem natura, aut paulo diuerſum ubiq; fecit, aliud uideri: eaq; ratione confundi intellectū, & miſceri rerum historiā. Quod in Sampſucho hac fit: in qua ſi Galenum, hunc ipſum ſcriptorē in unguētis, & Paulum Aeginetam aliquis ſequatur, aliud ab Amaraco uidebitur. Siquidem omnes ſeorſum de utraq; egerunt, aliasq; in medicina uires alterutri aſſignarunt: Amaracum calefacere in tertio, in ſecundo uero ordine ſiccare dicentes. Sampſuchum extenuādi, diſcutiendiq; uires habere: & in tertio ordine calefacere & ſiccare, & in unguentis a Dioſcoride diuerſa, multa in utroq; numerari, quæ tractata ſuis locis iampridem a nobis fuerunt. Si Theophraſtum, Plinium, poëtasq; latinos, Lucretiū, Maronemq;, & Columellā, eandem Sampſucho Amaracū omnes intelligent.
D Nihilq; certius Plinij decretis in hac re eſt. Primū lib. 21. capite. 11. quo loco auctore Diocle ait, quod Aegyptus & Syria Sampſuchum uocat, Siculos Amaracum appellare. Mox eodem uolumine iterū, ſed capite. 22. Sampſuchum, ſiue Amaracum in Cypro laudatiſſimū & odoratiſſimum. Nec multo poſt. Fit ex eo oleū, quod Sampſuchinū, aut Amaracinum uocatur. Maro, quod pueri omnes nouerūt, ſuper alta Cythera per Venerem auiam Aſcanium tranſtulit, ubi mollis Amaracus illum. &c. Lucretius itidem. Aut Amaracini blandum Stacteq; liquorem. Columella etiam in carmine ſuo Romanorum hortos excolens ait. Grataq; iam ueniant hilari Sampſucha Canopo, peregrina uoce Romanā Amaracum axpellans. Et ne longiores ſimus, hic ipſe etiā hoc capite, in Sicilia Amaracū uocari Sampſuchum dicit: nec eſſe inter Sampſuchum & Amaracū, niſi appellationis diſcrimen. Graues contra, græcorū medici illi, quos paulo ante nominauimus auctores, ad hanc rem ſunt: nec noſtrū eſt, ut in Buccolicis legitur, tantas componere lites. Non tacebimus tamen, uideri nobis aliam historiæ, q̃ medicinæ rationē in multis eſſe: fieriq; poſſe, ut, quod idem & congener ſit, non tam quia diuerſis locis aliter atq; aliter nominetur, q̃ ꝙ diuerſis locis natū, diuerſas uires habet, diuerſum in medicina & historia cenſeat̃: duplexq; Sampſuchū, ſcilicet & Amaracū fecerint græcorū medici, quod unū idemq; genere eſt: quoniā non idem uiribus & natura diuerſis locis proueniens eſſet, diuerſisq; gentiū appellationibus, ad conſtituendas diuerſas eorū uires, uſi fuerint: non duas in natura plantas, ſed in una diuerſas nominibus illis uires intelligētes: duplexq; Sampſuchinū & Amaracinum unguentū hac ratione a Dioſcoride in primo traditum fuiſſe: nunc autē in plantæ ſeorſum, ab unguētis historia & medicina, ſolum Sampſuchū tradidiſſe, & de Amaraco id ſolum teſtatum fuiſſe, a Cyzicenis & Siculis Amaracum Sampſuchū dici: quod & in Amaracino unguento etiā dixerat, in Cyzico probatiſſimū fieri: quoniā in ea gente, quod alibi Sampſuchū uocabatur, Amaracus nominat̃. Quod & Plinius fecit lib. 13. capite. 1. ſeorſum de Amaracino et Sampſuchino & ipſe agens. Eſſeq; idem Dioſcorid. Sampſuchum & Amaracū illud, in hoc capite preſertim indicat, q̃d hic ait, probatiſſimū in Cyzico & Cypro. De Sampſucho agebat, & nihilominus in Cyzico, in qua Amaracinū probatiſſimū unguentū fiebat, naſci teſtat̃. Manifeſto argumēto, eandē Sampſucho Amaracū, & Amaraco Sampſuchū eſſe: quodq; Plinius tot locis ait, nihil aliud indicat, q̃ in Aegypto & Syria Sampſuchū, in Aſia deinde, tota Græcia, Sicilia, & ut in uicino ſit in Italia Amaracum uocari. Nec ſi quis ueterū græcorum, latinorūq; historiā

Digitized by Google

& medicinam diligenter eruſcabit, aliter iudicio noſtro, de his colligere, ratiocinariq; poterit, A præſertim nullam ex profeſſo Amaracum docente Dioſcoride, quod relinquendum in quotidiani uſus planta, tamq; ob odoris ſuauitatem amabili, diligentiſſimo homini non fuerat. Cui a principio adiectæ in Sampſucho tam multæ appellationes, nullam habent nobis rationem, aut cauſam: nec nos ab eo commentarijs ſuis additas credimus, ſed per tempora illi accreuiſſe: quodq; hic propoſuerit, Sampſuchum tantum fuiſſe, tum in bonitatis cenſu Cyzicenū & Cyprium cæteris omnibus antepoſuiſſe, mox ab eo Aegyptium laudaſſe, & a Cyzicenis & Siculis Amaracum uocari. Hæc enim in uetuſtiſſimo quem habemus latino Dioſcoride tm̄ legunt. Quo fit, ut miremur in hoc etiam Barbarum, qui a Cyzicenis & Siculis non Amaracum, ſed Amaranthum uocari Sampſuchum dixerit: præſertim docente id tam multis locis Plinio.

De Sertula campana. CAP. XLVI.

SERTVLA CAMPANA laudatiſſima in Attica, & Cyzico, & Carthagine nata. Cuius color uicinus eſt Croco, boni odoris. Naſcitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum langueſcente, odore infirmo. Vim habet adſtrictioriam. Inflammationem omnem emollit, præſertim quę in oculis, uulua, ſede, aut teſtibus erūpat, ſi ex paſſo cocta illinatur. Interdum autem addito oui luteo aſſato, aut fœnigręci farina, lini ſemine, aut polline, aut capitulis Papaueris, intybo ue. Recentes meliceridas per ſe cum aqua, & ulcera manātia in capite, illita cum creta chia, uino, aut galla ſanat. Stomachi dolores, & cruda & cocta cum aliquo ex antedictis leuat. Doloribus auriū mitigādis cruda B ex paſſo inſtillatur. In aceto, aut roſaceo madefacta, capitis dolorē lenit. μελίλωτος.

BARBARI COROLL.

MElilotos, alij Sertulam campanam, Cato Sertam campanicam, quia folium eius coronamentis ſit dicatum, in Campania Italiæ cōmendatiſſima, ut noſtri uolunt, odoratiorq; & candida: deinde Attica in Sunio, mox Chalcidica, ubicunq; uero aſperis & ſylueſtribus nata, recens, nec candicans, & Croco q̄ ſimillima. Melilotos arida, diutius odorē continet: qui et Croco uicinus eſt, quemadmodum & flos. Ipſa cana, placet maxime, folijs breuiſſimis atq; pinguiſſimis. Inter aromata, quibus defrutum condiri ſoleat. L. Columella Cripam pampinacam nominat. Deprauatum eſſe locum arbitror, & Sertam campanicam, non cripam pampanicam legendum. Nec ignoro & Crepin, & Crepulam haberi herbas, ſed quibus ad unguentum & aromata nihil ſit opus. Pli. li. 21. ca. 11. & 21.

EX M. VERG. COMM.

CAmpanā Sertulā Plinius & Celſus Romani ſermonis candidi autores, Melilotum appellant. Cato nulla diminutione uſus, Sertam Campanicā dixit, ab uſu & natali ſolo tota appellatione hac illi facta. Noſq; his autoribus græco nomini, latinā uocē in titulo capitis addidimus. Nec ratiocinantes facile, quo referenda uox illa κροκίζων eſſet, quæ Croci aliquid habentem ſignificat, ad colorem contraximus, qui tn̄ nullibi q̄ in flore uideri poteſt. Vireſcūt em̄ folia. Fecimuſq; id autore Plinio, qui de ea lib. 21. ca. 9. agēs ait. Odor eius Croco uicinus eſt, & flos. Neq; em̄ ad odorē referri & cōtrahi uox illa in hoc ſcriptore poterat. Sequebatur em̄ ſtatim εὐώδης quod odoratum ſignificat. Niſi forte κροκίζων καὶ εὐώδης eodem pertinēt: dixeritq; hic bis quod ad odorem pertinebat: quod tamen parū uериſimile eſt. Quod erat etiam ἐν καρχηδόνι, quæ uox Carthaginem ſignificat, ad Calcedonem detorſimus: qm̄ in græcis aliquot & latinis omnibus ſic legitur. Niſi forte neutrum eorum legendum eo loco ſit, ſed in Chalcide. Siquidem Plinius ibidem ait. Eſt enim in Campania Italiæ laudatiſſima: græcis in Sunio: mox Chalcidica, & Cretica. Et hæc pro Sertula Campana notiſſima nunc etiam omnibus planta, ſatis hactenus dicta ſint.

De Maro. CAP. XLVII.

MARVM aliqui Origanida, aut Hyſobrion uocant. Herba cognita uulgo, ſurculoſa, flore Origani, folijs multo candi- μάρον ὑσόβριον

C dioribus, flore odoratiore. Vim habet Siſymbrio conſimilem. Subſtringit enim, & modice calfacit. Qua de cauſa illitu, ſerpentia ulcera ſiſtit. Et in calidas illitiones additur. Iuxta Magneſiam & Traleis copioſiſſima gignitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 24 DE Maro Plinius inter odoramenta ſic loquitur. In Aegypto inquit naſcitur Marum, peius q̃ Lydium, maioribus folijs, ac uarijs: illa breuia, minuta, odorata. Lydium Marum Plinio fortaſſe fuerit, quod Dioſcoridi Magneſium: cum ſit Magneſia Lydiæ ciuitas penes Sipylum, cui uicina Caria eſt, in qua Tralles, ubi Marum quoqꝫ naſcitur. Eſt & Magneſia penes Mæandrum, et Tralles in Caria: nō tamen ut Lydium propterea decernam idem eſſe quod Carium, gentis ſuæ, ut Plinius ait, appellatum nomine, culiniſqꝫ principale, ut in Cario demonſtrabitur. Habent & Arabes ſuum Marum, ſiue Maru, ſed penitus diuerſum, & magnis ambagibus impeditum: inter quas illam ſit ſatis indicaſſe, ꝙ ſpecies eius ſunt Melliſſophyllon, Marrubiū, & Bugloſſa: quo nihil dici poterat ineptius.

EX M. VERG. COMM.

SEmel tantum Mari (modo illud huic idem ſit) Plinius meminit. 12. uolumine cap. 24. tantaqꝫ breuitate, ut quale id ſibi fuerit, non facile intelligatur. Nihil enim ultra tradidit, q̃ naſci in Aegypto Maron peius q̃ Lydium, maioribus folijs, ac uarijs: illa breuia, minuta, ac odorata. Nihil enim de Maro in cenſu medicæ materiæ Paulus Aegineta docuit. Et qui nobis ſunt græcus & latinus uetuſtiſſimi Dioſc. codices, nullum hoc loco, neqꝫ alibi Maron oſtendunt. Ex eo nihil in peregrina planta, & ad Meandrum in Lydia naſcente, præter pauciora illa ex Plinio acc æpta, dici a nobis potuerunt. Non tacebimus tamen, uideri nobis in eius hiſtoria non ſatis inter ſe conuenire, ſcriptorem hunc noſtrum, & Plinium. Hic herbam omnibus notam, ſurcu-

D loſam, flore Origani: ideoqꝫ Origanida, quaſi minorem Origanum dictam, cādidioribus Origano folijs, & multo odoratiore flore deſcribit: inter noſtrates præterea, & ſi ad Magneſiam & Trallis naſci dicat, noſtriqꝫ orbis odoratas alias numerat herbas Melilotum, Acinon, & Baccharem. Ex quo credendum, ſimilem, & natura congenerem illis eſſe. Plinius cōtra, ſuum Maron inter peregrinos odoratos frutices numerat Liguſtrum, & Aſpalathum: & ab hiſtoria Aſpalathi ſtatim in Aegypto naſci Maron dicit: non abſurda penitus ſuſpitione, ſi qs dubitet, nō eſſe Plinij & Dioſco. idem Maron. Nobis ob eas quas diximus cauſas, inclinat animus, diuerſa eſſe. Acceditqꝫ opinioni noſtræ, ꝙ Plinius in Aegypto naſci Maron tradit: licetqꝫ peius Lydio, in quo poterit Magneſium hoc, & Trallianum forte intelligi: qm̄ ad Meandrū in Lydia utraqꝫ ciuitas illa fuit: hic tn̄ Aegypti non meminit, qudd relinquendum in cenſu bonitatis non erat, ſed ſimpliciter ad Magneſiam & Trallis naſci dixit. Plinius præterea folia Lydij Mari, hic flores odoratos eſſe dixit. Sed quod ratiocinari in tota hac re & animaduertere aliquem oporteat, hiſtoria utriuſqꝫ ſcriptoris eſt: quorum alter inter herbas Maron numerat, & Origano comparat: alter fruticibus coniungit, nec aliter q̃ de frutice omnia tradit.

De Ocimaſtro. CAP. XLVIII.

ἄκινος ἄκονος ACINOS, aut Aconos a Græcis dicitur, ab alijs ſylueſtre Baſilicum. Latinis Ocimaſtrum, tenui ſiccoqꝫ ramulo herba, Ocymo ſimilis, odorata, ſed hirſutior. Qua coronæ factitantur. A nonnullis olitoribus colitur. Menſes & aluum pota ſiſtit. Illita panos, ignemqꝫ ſacrum ſanat.

ſilveſtre ocimus

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 15. DIffert Acinos ab Acono: ꝙ Acinos Ocimaſtrū eſt, ſiue Ocimi ſylueſtris genus: Aconos ſpinoſa, breuis & lata herba, Eryngio a quibuſdam contributa, ſpinis latioribus. Acinos familiaris Aegypto herba, coronarum & ciborum gratia obſeritur: ſponte uero naſcitur æquinoctio. Hanc et Acinoen, & Acinean Plinius appellat, & Epipetron, nunq̃ florentem. Aequinoctio inquit naſcuntur Aphace, Achine, quam Epipetron uocant. Vt neſciam tamen, legendū ita ſit, an illo modo potius, Aequinoctio naſcuntur Aphace, Acinos, & quam Apipetron uocant, quæ nunq̃ floret. Vt duo gn̄a faciamus, Acinon, et Epipetron. Alioquin Theophraſtus, unde Plin. ea mutatus eſt, Epimetrō qdē (ita em̄ ipſe nominat) nunq̃ florere ſcribit. De Acino

Digitized by Google

mentionem nullam habet. Hippocrates Epipetron ad tumores & inflamationes cõmendat, illi A
tu folijs eius decoctis & impoſitis. Hanc ipſam proprietatem. Acino Dioſcorides adſcripſit: ut coniectari liceat, Plinij uerba quæ prætexui, legenda eſſe in hunc modum, Aequinoctio naſcuntur Aphace & Acinos, quam Epipetron uocant. Mirum grauiſſimos autores Plinium, & Dioſcoridem in huius herbæ medicinis cõtraria præcipere, alterum cieri ea poſſe menſes & urinas, altero contineri. Nec illud mihi abierit indictum, primo & uigeſimo libro, priore mentione (bis enim loquitur ibi Plinius de Acino) in uetuſtis aliquot codicibus, non Acinon, ſiue Acinöen, ſed Chenopus legi, quo nomine anſerino pedi ſimilis herba ſignificatur. Sed corruptum locum ſuſpicor, etiam ſi Chenopus quoq; celebratur herba.

EX M. VERG. COMM.

QVuod hactenus legerim, nulla Theophraſto in plantis ſuis Acinos eſt. Plinius pluribus locis Acini meminit: ſed ut modo Acinon, modo mutatis aliqbus literis Acinoen, librarij magis ſcripſerint q̃ ipſe: nihilq; certius his quæ ab hoc ſcriptore accepta lib. 21. cap. 27. his uerbis tradidit. Acinon & coronarum cauſa, & ciborum Aegyptij ſerunt. Eademq; erat quæ Ocimum, niſi hirſutior ramis & folijs eſſet, & admodum odorata. Quod ſolũ non eſt illi cum hoc ſcriptore idem, menſes & urinæ ſunt: quos hic ſiſtere, Plinius ciere Acinum teſtatur. Dioſcoridi tamen ſubſcribit Paulus Aegineta in .6. mediocres adſtringendi uires habere Acinon, dicens, ideoq; potã menſes & aluum ſiſtere. Nunq̃ florere Acinon, idem Plinius eodem uolumine, ſed cap. 15. ait. Qua floris priuatione & nota, non male forſitan ſuſpicetur aliqs, quã Theophraſtus. 8. de plantarum hiſtoria uolumine Epimetron uocat, hiſq; uerbis tradit, ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, κατάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον, quod eſt, Quædam etiam omnino non florent, ut Epimetron, Acino huic eandem eſſe, & quam Plinius eodem loco Epipetron dicit: ut in alterutro unius literæ tantum uitium ſit. Plinij uerba ſunt. Et æquinoctio naſcens Aphace, Acinos, quam Epipetron uocant, quæ nunq̃ floret. Seri in hortis Acinon a quibuſdam hic ait, Aegyptios intelligens: qui ad coronas & cibos ea paſſim uterẽtur. Ocimo notiſſimo cunctis oleri ſimilis Acinos eſt: ob eamq; ſimilitudinem a poſterioribus addita huic ſcriptori uox illa eſt. A quibuſdam ſylueſtre Baſilicum dici Acinon: quoniam quod græcis & latinis Ocimum fuit, nobis ex B
multo tempore Baſilicũ in quotidiano ſermonis uſu eſt. Non multi tamen facienda uox ea eſt.

De Bacchare. CAP. XLIX.

BACCHARIS hærba fruticoſa, quæ in coronas addit̃. Cuius folia aſpera ſunt, media Violæ & Verbaſci magnitudine. βακχάρις
Caulis anguloſus, cubiti altitudinem petens, adnatis appendicibus aliquantulum aſperis, flore purpureo ſubalbicante, odorato. Radicibus Veratro nigro ſimilibus, quibus odor ineſt Cinnamomo proximus. Aſperum, ſquallidumq; ſolum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulſis, præcipitatis, ſpirandi difficultati ſalutaris. Item diuturnæ tuſſi, & urinæ difficili. Menſes pellit. Contra ſerpentium morſus utiliſſime datur in uino. Recens radix appoſita, partum extrahit. Puerperis eius decoctum in deſeſſionibus prodeſt. In diapaſmata utiliter inſeritur, iucũdi odoris gratia. Folia, utpote quæ adſtringant, capitis doloribus illitu proſunt. Oculorum inflammationibus, mammis tumentibus a partu, ægilopijs incipiẽtibus, ignibuſq; ſacris auxiliant̃. Odor ſomnũ gignit.

BARBARI COROLL.

BAccharis, quæ & Baccar dicitur, qua faſcinum depellitur, radicis dumtaxat floriſq; odorati eſt: a quibuſdam uocata Nardum Ruſticum falſo, cum Nardus Ruſtica ſit Aſarũ. Oleum, & unguenta ex ea radice fieri ſolita, Hippocrates, & Cephiſiodorus, & Ariſtophanes poetæ teſtes ſunt. Vnde quidam errore ducti, Barbaricam eam uocabant. Addit Cephiſiodorus, & pedes eo lini conſueuiſſe, ut Aegyptio manus, Siſymbino brachium, malas & papillas Palmeo, Amaracino comam & cilia, Serpillino ceruicem & genua: quod & in comœdia cecinit Antiphanes. Baccharis inquit Galenus, Hippocrati unguentũ quoddam Lydium ſignificat. Similli

C mnum Bacchari Combretum, ſed ꝓcerius, & foliorũ exilitate uſq; in fila extenuatum. Baccharem Plinius Aſarũ, Dioſcorides a noſtris appellari uolũt Perpenſam, Aretij, & in Illyrico naſcẽtem, cõmendatiſſimam ad calculos: ſi modo eadem eſt cum Perpreſſa: utroq; em̃ mõ legitur, & alterutram lectionẽ deprauatã eſſe duco. Sunt exemplaria, in quibus nec Perpenſa, nec Perpreſſa, ſed ſperſa, ſiue ſparſa ſcriptum ſit. Nõ defuere, qui Baccharem genus eſſe floris exiſtimarẽt: quem mõ Caryophyllon uocamus, ſed ſylueſtris: nunc altiles ij ſpectantur, ab odore ita cognominati, tãta uarietate, amplitudine, pulchritudine, ut Roſę pares, non inferiores uideri poſſint, cũ eaq; de principatu certent: quando nec colore ſuperantur purpureo, uermiculato, candido: nec odore, niſi ꝙ a longinquo plus olet recens Roſa. Iam nihil Roſa fugacius. lõgiſſima namq; decerptis mora dies. Caryophyllo in triduũ, & amplius uita, uigorq; durat. Aliq̃bus tanta magnitudo, Patauinarum pręcipue matronarum cura, ut orbem utraq; manu complecti fere nequeas. Folia quaterna, quinaq; nonnullis Roſę mõ numeroſa, mirabili quorundã alabaſtro culturę ratione: q̃ dehiſcens, ipſo ſtaminum loco alabaſtrum oſtendit alium, pandentem ſe paulo poſt in florem, caliculo priore conſeneſcente. Scio putare aliquos Caryophyllon ueteribus fuiſſe Caltham. Sed cum Virgilius nobis eam luteolo cecinerit colore tinctam, nec Plinius a Virgilio diſſentiat, nondum uideo qui poſſit ita ſtatui. A Caltha porro Calthulæ ueſtis genus dicitur, ut a Croci ſimilitudine Crocotula. Quæ ſit autem Barbarica, cuius mentionem ſupra modo fecimus, non conſtat. Nam Sylua barbarica, ideſt, Conſeminea omnino aliud eſt: quippe quæ ager ſit glandibus, & quæ ſunt ijs ſimilia, manu conſitus. Nam & uineæ Conſeminales dicuntur, in quibus diuerſa uitium genera conſeuerint, autor Columella. Nam ſylua Ciminia, cuius omnes fere mẽtionẽ habẽt, Strabo, Plinius, poeta Virgilius, & Sillius, in Ethruria monſtratur inter coloniam Tuſellanam, & Viterbium, & ubi nunc uici lacus dicitur. In ea ſylua lo-
D ca ſunt, in quibus depacta in terram non extrahũtur. Fuiſſe quidem inter Romanum Sabinũq; agrum quæ Sylua diceretur, ſcio autore Stephano. De Sylua quoq; populi Romani propria, ſeu hæc, ſeu alia Cicero in actionibus ſuis contra Rullum Tr. Pl. meminit.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine cum de Aſaro ageremus, multa quę ad Baccharem pertinerẽt. Illudq; præcipue tunc legentes monuimus, non illic, ſed hoc loco priuatim de ea nobis agendum fore: quod reddere modo nos decet: & ſi non adeo multum ſit quod in notiſſima omnibus planta repeti ex antiquis poſſit, aut debeat. Satis eam deſcripſit Plinius libro. 21. capite. 6. ſatis & rura omnia uolentibus eam oſtendunt. Noſq; utriuſq; Plinij ſcilicet, & ruris auxilio, q̃d erat in ſcriptore hoc, amare Baccharem aſpera loca, & ἴνικμα, ideſt, uliginoſa & humentia, in cõtrarium habitum detorſimus: diximuſq;, rati antiquam fuiſſe lectionem, ἄνικμα, nec humida: propter ea, ꝙ Plinius ait, Gracili, nec humido ſolo prouenit: & in quibus ea naſcitur locis, aq̃s & humore omni plerumq; carent.

¶ De Ruta. CAP. L.

πήγανον RVta duplex, Montana, quam aliqui Rhyten montanã uocãt: & hortenſis, quã Aegyptij Epnubũ, Syri Armala, alij Beſaſa. Aphri Churma. Mõtana ſylueſtriſq; acrior eſt, & in cibis damnata. Satiua uero quæ ſub arbore Ficus enaſcitur, magis in cibos admittit. Vtraq; urit, calfacit, exulcerat. Vrinã ciet. Mẽſtrua pellit. Aluũ ſiſtit potu, ciboue. Lętaliũ medicamentorũ antidotũ eſt, ſi ſemen ex uino acetabuli menſura ebibatur. Folia per ſe pręſumpta, aut cũ nuce iuglãde, aridiſq; ficis, inefficaces uenenorũ uires reddũt. Cõtra ſerpẽtes ſimili mõ ſumere cõuenit. Geniturã cibo, potuue extinguit. Cũ Anetho ſicco decocta, tormina ſedat. Facit ad pectoris laterũq; dolores, difficultatẽ ſpirãdi, tuſſes, pulmonis inflãmationẽ, coxendicũ articulorũq; cruciatus, & rigores febriũ circuitu repetentes, pota ut antedictũ eſt. Item ad inflationes coli, uuluæ, rectiq; inteſtini, decocta & impoſita. Fœminas uuluæ ſtrangulatu liberat, ſi a genitali ſedetenus cum melle ſubijciatur.

vide de venenis

Digitized by Google

Feruefacta ex oleo & pota, uẽtris tineas excutit. Articularijs doloribus A
ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. Eiſdem in potu auxilia-
tur, decocta in uino ad dimidias parteis, & oblita. Cruda, conditaq́ ci-
bo, uiſus aciem excitat. Dolores oculorum cum polenta lenit. Dolori-
bus capitis cum roſaceo, & aceto illita auxiliatur. Profluentem naribus
ſanguinem ſiſtit, trita et indita. Teſtium inflammationibus cum laureis
folijs impoſita, & eruptionibus papularum cum myrto & cærato pro-
deſt. Cum pipere autem & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. Cũ
eiſdem illita formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem repre-
ſentant. Contra impetigines cum alumine & melle utiliſſime imponi-
tur. Succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter in
funditur. Hebetudinem oculi qui ſenſere, Ruta cum Fœniculi ſucco
ac melle peruncti iuuautur. Ignem ſacrũ, ulcera quæ ſerpunt, aut in ca-
pite manant, cum aceto roſaceo & ceruſa perſanat. Manſa Alliorũ, Ce
parumq́ acrimoniã domat. Montana ſi copioſius eſtur, interficit. Dum
florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, et rubore quodam
inficit, cum pruritu ac uehementi inflãmatione. Oportet itaq́ eam un-
ctis antea manibus & facie colligere. Tradunt ſuccum gallinaceis pul- B
lis inſparſum feles arcere. Adijciũt eam quæ in Macedonia circa Olci-
mũ amnem prodeat, comedentes interimere. Montoſus aũt is locus, ui
peris ſcatet. Semen eius potũ cõtra inteſtina uitia efficax eſt. In antido-
ta cõmode additur. Contra incontinentiam urinæ, toſtũ ſemen ſepte-
nis diebus potui datur. Radix huius montanum Moly uocatur. Sylue
ſtris Ruta ſatiuæ ſimilis eſt. Prodeſt comitialibus, & coxendicum do-
loribus. Menſtrua mouet. Partus enecat. Acrior eſt uiribus q́ horten-
ſis & ualidior. Syluestris, utpote noxia, cibis abdicatur.

BARBARI COROLL.

RVtam, ut alia quoq́ olera, quæ diu uiuunt, unitas caudicis, & pgrandes rami, quos Acre- Pli.li.20.ca.13.
monas, & Cremonas quandoq́ Græci uocant, arborem uideri faciunt. Latiora ſatiuæ folia,
Rami fruticoſiores. Cicuta Rutæ aduerſa, probabili argumento: quoniam colligentes Rutam,
manus Cicutæ ſucco muniũt ſculptores, pictoreſq́. Ruta in cibo utuntur, ppter uiſum. Muſtel
la cum ſerpente dimicatura, in murium uenatu, Rutam prius edit. Pythagoras marem minori-
bus & latioribus folijs, & coloris herbacei, diſcreuit a fœmina & odore. Humorẽ, fimũ, hyemẽ
Ruta odit: apricis gaudet & ſiccaneis, terra q́ maxime lateritia, & cinere: qui & miſcetur ſemen
ti, ut careat erucis. Muſtũ Rutarum populo Romano dari ſolitum, non ignotum eſt.

De Syluestri Ruta. CAP. LI.

RVtam ſylueſtrem aliqui appellant Hypericõ, alij Androſæmõ, πήγανον ἄγριον
alij Coron, alij Chamæpityn, Romani Hederalem, aut Cento-
nalẽ, Aphri Churma ſemmaced. Odor ſeminis reſinoſus eſt. Ideo Cha
mæpitys aliquibus nominatur. Frutex eſt ſurculoſus, rubeſcens. Folia
Rutæ figura, flores lutei, qui digitis triti ſanguineo ſucco manant. Vn-
de Androſæmon uocitarũt. Ramuli ſubhirſuti. Siliquæ teretes hordei
effigie, in quibus ſemen nigrũ reſinã olens. Gignitur in cultis & aſpe-

Digitized by Google

C ris. Vrinam ciet. Menſes appoſitu trahit. Pota cum uino, quartana liberat. Folia cum ſemine ambuſtis illitu medentur. Et diebus quadraginta epota iſchiadicos ſanant. Vocant etiamnum hoc modo ſylueſtrem Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Aſiæ finitima Moly dicitur. Frutex eſt, qui ab una radice multos emittit cauliculos. Folijs multo q̃ alterius Rutæ longioribus, tenerioribusq́, odore graui, flore candido, capitulis in cacumine paulo maioribus q̃ ſatiuæ Rutæ, quæ tribus maxime partibus conſtant. In quibus triangulum ſemen, ſubruffum, guſtu amarum recluditur. Cuius eſt uſus. Semen autumno matureſcit. Quod cum melle, uino, croco & fœniculi ſucco, ac gallinaceo felle, teritur contra retuſam oculorum aciem. Sunt qui eam Armalam uocēt, Syri Beſaſſan. Qui Cappadociam incolunt, Moly, quoniam quandā cum Moly ſeruet ſimilitudinem. Radice nigra, flore candido. In collibus & læto ſolo prouenit.

BARBARI COROLL.

RVtæ ſylueſtris proprium genus eſt. Montana hæc, & uulgaris. Sed & Hipericon nōnulli ad Rutam ſylueſtrem referunt: de quo inferius.

Ruta Galatica hæc eſt, quam Plinius intelligit præcipuam in antidotis.

De Moly. CAP. LII.

μῶλυ D MOly aliqui ſylueſtre Leucoion appellant. Folia habet graminis, latiora, humi ſparſa, florem albæ uiolæ ſimilem, ſed minorem, lactei coloris. Caulem candidum, quaternum cubitorum. In cuius cacumine ineſt aliquid quod Allij ſpeciem referat. Radix parua, bulboſa, quæ mirum in modū ualet ad aperiendas uuluas, ſi trita cum irino unguento in peſſo ſubijciatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.4. MOly Homericum, Phineo & Cyllene Arcadiæ uernaculum, radice nigra, Cepæ magnitudine, rotunda, folio Scyllæ. Negat Theophraſtus uerum eſſe quod Homerus cecinit, difficulter effodi: affirmat Plinius. Hanc uates ille a Dijs uocari putat Moly, Mercurium inuentorem fuiſſe, Vlixiq́ contra Circes ueneficia monſtratam. Ouidius. 14. Metamorph.

Pacifer huic florem dederat Cyllenius album,
Moly uocant Superi, nigra radice retentum.

Aliqui florem eius nō candidū, ut Homerus, ſed luteū pinxere. Plinius in Campania effoſſam, ægre inter difficultates ſaxeas & allatam ſibi meminit, radicis triginta pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ, ſed abruptę. Tale uerū eſt Moly. Dicitur & Moly Ruta Galatię, de qua diximus: q̊d ſolum ætate noſtra medici nouere, Harmelā uocantes: quemadmodū & Dioſcorides & Galenus a Syris dici eam teſtantur. Differt ab hac Molon, quam & Syron dici tradit Plinius, etiamſi Oeſtron, non Syron in exemplaribus quibuſdā legit̃, ſcapo ſtriato, folijs paruis, mollibus, radice quatuor digitorū, in qua extrema Allij caput eſt: anhelantibus, & ſtomacho ꝓdeſſe credita.

EX M. VERG. COMM.

QVOD in græcis & latinis poetis paſſim auditur, & celebratur Moly, Homericum, illud eſt, q̃ cōtra Circes ueneficia Vlyxē Mercurius armauit: & in quo deſcribēdo poeta ille pluries decima Odiſſeę Rhapſodia cecinit uerſus. ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης, ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν. ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν. ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. Quodq́ Naſo in Transformationibus ſuis dixit. Pacifer huic florem dederat Cyllenius album, Moly uocant Superi, nigra radice retentū. Et q̊d in Priapeis carminibus audit̃. Hinc legit̃ radix de qua flos lacteus exit, Quam cur Moly uocant: mentula Moly fuit. Omnia nullam habent, niſi ex Homerico illo

Digitized by Google

figmēto cauſam & rationē. Quam tamē graues græcorū & latinorū ſcriptores, honorem hunc principi omnium poëtarum, ut nos credimus, habentes, tanti fecerint, ut Theophraſtus libro nono de plantarum hiſtoria Moly deſcribens, Homero, præterquam in radice, ſubſcripſerit: teſtatus in Phæneo & Cyllene Arcadiæ naſci, quale Homerus cecinit, radice rotunda, cepoſaque, folio Scyllæ: uſumq; eius contra ueneficia & excantationes eſſe: non tamen difficulter, ut Homerus dixerat, ex terra effodi. Et poſt Theophraſtum Plinius libro uigeſimoquinto capite quarto, omnia a Theophraſto dicta Romanos docens, hæc amplius tradiderit, nigro colore radicem eius eſſe: nec candido flore, ſed luteo ab aliquibus græcis deſcribi: naſciq; in Italia, & ab herbarum peritis medicis ſua ætate allatum ſibi ex Campania, inter difficultates ſaxeas natum, radicis triginta pedum: quæ nec tota effoſſa eſſet, ſed abrupta. Ex his tam multis, tantæq; auctoritatis ad hanc rem teſtibus, ratiocinari, colligereq; neceſſe eſt, proprium habere genus inter herbas Moly: nomineq; hoc non ſyluestrem Rutam, ſed ſui generis herbam communiter indicari: in Galatia tamen & Aſia priuatim ſyluestrem Rutam eo appellari. Quod manifeſte in ſexto Paulus Aegineta indicat, de eo his uerbis agens. Moly, quod agreſtem Rutam aliqui. &c. Et præter Paulum in græcis & latinis omnes fere alij in agreſti Ruta hoc nomine utentes, non aliam ob cauſam, q̃ ꝙ in Cappadociæ & Aſiæ Galatia ſyluestris Ruta, ut hic paulo ante teſtatus eſt, eo indicabatur. Neq; ætate hac noſtra Moly aliud, q̃ ſyluestrem Rutam ſignificat: eam ſcilicet quā Plinius in Galatia naſcentem, in antidotis præcipue laudauit, Galatiam appellans. Dioſcorides tamen aliud a Ruta Moly eſſe intelligens, cum de agreſti Ruta teſtatus eſſet Moly a quibuſdam uocari: de eo quod priuatim Moly ab Homero & Theophraſto dicit̃, egit, ex proprijs notis eum legentibus oſtendens. Vidimus nos undiq; ſcriptoris huius hiſtoriæ, præterq; in flore, reſpondentem plantam: quem luteo, non candido, & ut hic ait lacteo colore oſtendebat: ex quo non penitus uanum opinati ſumus quod a Plinio dicitur, tradidiſſe quoſdam luteo flore Moly eſſe. Verumtamen contra Homerum & Theophraſtum temere quiſpiam aliquid dixerit: neq; ego id auſim: cum ſimilitudo naturæ in huiuſcemodi late pateat, & ea multiplici uarietate ſolita ſit ſuos diuerſis locis flores effingere. Non relinquendum illud etiam, ꝙ parum uerisſimile eſt, proferre Moly hoc caulem altitudine cubitorum quatuor: ſuſpicamurq; nos in cubitorum numero uitium eſſe: neq; enim herbæ, fruticiſue, quale Moly nunc oſtenditur, ſed arboris legitima altitudo ea eſt.

De Panace. CAP. LIII.

PAnax nonnullis Heracleum dicitur. Ex quo Opopanax colligi ſolet. Plurima ex parte in Beötia, & in Phocide Arcadiæ naſcitur. Ibiq; compendij cauſſa ſtudioſe colitur. Folijs eſt aſperis, in terra iacentibus, hærbacei coloris, ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartito diuiſis. Caule, ut Ferulæ altiſſimo, qui lanugine quadam incaneſcit. Folijs etiam minutioribus obſitus. Muſcarijs ceu Anethi in cacumine. Flore luteo, & ſemine odorato, feruenteq;. Radices habet multas ab origine una candidas, graue olentes, craſſi corticis & amari. Naſcitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur ſuccus inciſa radice, recenti caulium pullulatu. Ea candidum ſuccum emittit, qui ſiccatus, in ſumma cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem ſuccum excipiunt, folijs excauato ſolo ſtratis, quæ ſiccata tolluntur. Simili modo caule meſſibus inciſo, profluentem ſuccum eximunt. Meliores ex radicibus albæ, rigidæ, & ſiccæ, inguſtabiles, aromaticæ, feruentes guſtu. Fructus ex media Ferula cibo idoneus eſt. Sed ex agnatis ſtolonibus, ab uſu cibario abhorret. Maxime in hoc ſucci genere probatur, q̃ amariſſimus, interne albus, aut ſubfuluus, foris ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, ſtatim in aqua eliqueſcens, gra=

Digitized by Google

C ui odore. Niger improbatur ac mollis. Adulteratur Ammoniaco, aut Cæra. Sed ſynceri experimentum eſt, ſi digitis in aqua friatus reſoluatur, & lacteſcat. Excalfacit, mollit, extenuat. Febriū rigoribus, uulſis, ruptis, laterum dolori, torminibus, ſtillicidio urinæ conuenit. Contra ueſicæ ſcabiem ex aqua mulſa, aut uino bibitur. Menſes trahit. Fœtum enecat. Inflationes quæ uuluam male habent, duriciasq; ex melle impoſitus diſcutit. Iſchiadicis illinitur. Acopis, & capitis medicaminibus ammiſcetur. Carbunculos rumpit. Podagricis cum uua paſſa illitus, ſubuenit. Dolore dentium liberat, cauis inditus. Oculorum aciem excitat. Ex eo & Pice optimum fit emplaſtrum contra beſtiarum morſus, quæ in rabiem efferantur. Ramenta radicis uuluæ admota, partus extrahunt. Aduetera ulcera efficax eſt. Nudata oſſa, corpore operit, ſi trita cum melle illinatur. Semen cum Abſinthio ſumptum, menſes pellit. Cum Ariſtolochia prodeſt aduerſus animalia, quæ uenenum eiaculantur. Contra uuluæ ſtrangulatus in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 25. capit. 4. & 12.

PAnaces generibus continetur pluribus. Syriū naſcitur unguētis: quod & in Pſophide Arcadiæ, circaq; Erymanthi fontes gignitur. Ferula ſui generis quinq; cubitorum, folijs quaternis, mox ſenis, humi ſtratis, ampla magnitudine, rotundis in cacumen, oleagineis. Radix autumno, caulis meſſibus inciditur. Precium ſucco, in libras bini aſſes, erant candido. Laudatur enim in primis candor eius coacti: ſequens pallido ſtatera. Niger colos, & mollicia improbāt: id quod ex Macedonia affertur, Bucolicon uocant: quoniā armentarij ſuccum excipiant erumD pentē ſponte. Hoc celerrime euaneſcit. Secundū genus Aſclepion. Tertium Heraclion. Quartum Chironion. Quintū Centaurion, & Pharnaceon. Theophraſtus primū genus Heraclion uocauit, folio magno & lato, undiq; ſeſquipedem. Radice digitum craſſa, bifida, trifidaq;, ſub ſalſa, odore turis. Idem auctor & Panaceam noīat, circa Clitorium naſcentem in Arcadia. Nec conſtat, an hæc idem ſit habenda, quod Panaces Arcadicū, de quo per huius capitis initia diſſerui. Panaces ipſo nomine morborum omnium remedia promittit: ob id & medicamento ad uina quæ corrumpi nolunt, Panaceæ nomen dedere ſcriptores Græci. Radice huius euulſa, religio erat, impleri ſcrobem eius uario frugum placentarumq; genere: in mercedem uidelicet & piamentum terræ. Panaces, & Panax, Galeno teſte dici ſolita.

EX M. VERG. COMM.

LIbēter in Herculeo Panace hoc, & alijs quæ ſtatim ſequūtur, Aſclepio ſcilicet, & Chironio, ut in bonorū uirorū arbitrijs quotidie fit, tertium aliquē dari mihi uelim, qui diuerſa, contrariaq; de omni Panace ſentientibus duobus maximis auctoribus, ſcriptore hoc, & Theophraſto, alteri accedens, non leuē dirimeret litem, & certiore aliqua nota, ex tam multis unū ſaltem Panaces nobis oſtenderet. Turpiter em̄, nec ſine graui iactura ignoratur, quod ſolo audito nomine, malorū omnium medicinā, & remedia homini pollicetur. Liceret ad hāc rem Plinio uti: ſed alienæ potius hiſtoriæ interpres, q̄ ſuæ aſſertor ille eſt: miſcens q; duorū ſæpenumero ſimul ſcriptorum dicta, difficiliora omnia, & minus certa legentibus facit: nunc peregrinā Italiæ plantam, & unguentis utilem in Syria naſcentem, nunc in hortis noſtris conſitam, & in uitæ quotidiano uſu receptā: nunc ex tam multis eius generibus unum tantū docens, modo multa & plura q̄ hic & Theophraſtus numerās. Quo fit, ut in tanti nominis apud ueteres planta, noſtra uero ætate non ſatis nota, difficiliora omnia futura ſint.

¶ De Panace Aſclepij. CAP. LIIII.

πάναξ

PAnax Aſclepij caulem a ſolo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus q̄ fœniculi folijs, hirſutioribus, odoratis, aureo flore, acri, odorato, ex muſcarijs dependente. Radix parua eſt & tenuis.

Digitized by Google

Auxiliarem uim habent flores & ſemina, contra ulcera, phagedænas & tubercula, ſi trita cum melle imponãtur. Aduerſus ſerpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui Panaces ſylueſtre Origanum uocant, alij Cunilam: de qua in Origani mentione diximus. A

BARBARI COROLL.

PAnaces Aſclepion, dictum aiunt, quoniã is filiam Panaciã uocauerit. Huius radicẽ Theophraſtus multi & falſi corticis haberi dixit: quod quidẽ priori gñi a Dioſcoride tribuitur. Eſt & Heraclion appellatũ, Herculi aſcriptũ inuentori, quod ab alijs Origanũ Heracleoticum ſylueſtre accipitur. Quidã Heraclion intelligunt genus id, q̃d mentione proxima deſcripſimus.

BARBARI COROLL.

QVæ hic Aſclepiũ Panaces, folia Feniculo ſimilia habere dixit Theophraſtus li. 9. de plantarũ hiſtoria, Thapſię nulla diuerſitate cõparauit. Siqdem Thapſia Feniculi folio eſt: ut hic in eius hiſtoria non multo poſt dicet. Idẽ radicem Panacis huius craſſam, & candidã eſſe dixit. Verba eius ſunt. τὸ δ' ἀσκλήπιον τὴν ῥίζαν μῆκος μὲν ἐστὶν ὡς σπιθάμην, λευκὴν δὲ καὶ παχεῖαν σφόδρα. Eiuſq; nos accedẽte teſtimonio ꝓbauimus, q̃d in uetuſtiſſimo & oĩm ꝓbatiſſimo mihi codice legebaẽ, ῥίζα δὲ μικρὰ λευκὴ, q̃d eſt, breuis & candida. Multus, & paulominus ꝙ ubiq; in impreſſo codice hic error eſt: ut λεπτὸν, & λευκὸν, quorũ alterũ tenue, alterũ candidũ ſignificat, inuicem cõmutent. Quãq; alij tenuẽ uerterũt, nos Theophraſti et melioris codicis fide adiuti, candidã diximus. Non poſſe aũt tenuẽ legi, idẽ Theophraſtus indicat, dicens, σφόδρα παχεῖαν. i. ualde craſſam eſſe. Supereſt, ut de longitudine eius etiã aliqd dicamus. Theophraſtus σπιθαμιαίαν. i. dodrantalẽ dicit: hic μικράν. i. paruã, & ſi in melioribus græcis μακράν. i. longã legatur.

De Panace Chironio. CAP. LV.

PANACES Chironium, in Pelio monte maxime prouenit. Folium eius Amaraco ſimile. Flos aureus. Radix parua, quæ non alte demittitur, guſtu acris. Pota radix ſerpentium ueneno reſiſtit. Illita B coma eadem præſtat.

BARBARI COROLL.

PAnaces Chironion, & hoc ab inuẽtore. Foliũ Rumicis Theophraſtus & Plinius ei reddũt, maius tamẽ & hirſutius, radice parua. Naſcitur locis pinguibus: cuius flos efficaciſſimus, eoq; amplius ꝙ ſupradicta prodeſt. Eſt & genus aliud Panacis ab eodem Chirone inuentũ, & Centaurion cognominatũ. Sed & Pharnaceon in controueſia inuentionis a Rege Pharnace deductum. Seritur hoc longioribus ꝙ cætera folijs, & ſerratis. Radix odorata, in umbra ſiccatur, & * gratiã uino adijcit. Huius duo genera fecere, alterũ leuioris folij, alterũ tenuioris.

EX M. VERG. COMM.

DIſcrepant toto genere in hiſtoria foliorũ Chironij Panacis Theophraſtus, & hic ſcriptor. Ille eñ Lapatho, quæ latinis Rumex eſt, eã comparauit. ἔχει δὲ τὸ μὲν χειρώνειον φύλλον μὲν ὅμοιον λαπάθῳ, μεῖζον δὲ καὶ δασύτερον. Quibus uerbis, niſi uitioſa ſint, certius aliquid audiri non poteſt. Hic, φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκῳ ὅμοια, quæ id indicant, quod nos paulo ante diximus, folio Amaraci eſt: quod in tam grauibus, antiquisq; ſcriptoribus merito aliquis demireẽ: multoq; magis, ꝙ uterq; habet antiquos alios ſcriptores idem in cõmentarijs ſuis teſtatos. Hic ſcriptor Nicandrũ in Theriacis ſuis, qui de Chironio Panace hoc agens, ait. πρώτην μὲν χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι, κενταύρου κρονίδαο φερώνυμον ἥν ποτε χείρων, πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσατο δειρῇ, τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη ἄνθεα. &c. Quorũ is eſt ſenſus, qui non multo ante in Herculeo Panace dictus a nobis fuit, idq; amplius. Quod Amaraco ſimilis fuſa circũuoluitur coma. ἀμαρακόεσσαν enim ille Amaraco ſimilem dixit. Ille Plinium, qui lib. 25. capite. 4. de Chironio Panace ait, folium eius Lapatho ſimile, maius tamen, & hirſutius. Quæ licet ijſdem uerbis ex Theophraſto reddita ab eo fuerint, nec maior ob id fides huic hiſtoriæ accedat, antiquam ſaltem Theophraſti eam fuiſſe lectionem teſtantur. Graues utrinq; ſcriptores ſtant, nec leui auctoritate utrinq; pugnatur: & in re non ſatis noſtra ætate certa, difficillimum eſt cenſere aliquid: inueniſſeq;, quomodo Rumicis & Amaraci folijs, quorũ grandius alterum, alterum breuius eſt, comparari eodem tẽpore folium aliquod poſſit. Niſi forte dixerit aliquis, in altero figurã, in altero quantitatem in comparatione æſtimari. Verũ in tanto diſcrimine parum ueriſimile id

Digitized by Google

C eſt. Solent enim cognomines plantæ, quales hæ ſunt, maiore ſui parte inuicē ſibi ſimiles eſſe. Idq; in Origanis, Veſſicarijs, utroq; Elleboro, alijsq; huiuſcemodi manifeſte deprehenditur. Neq; ego is ſum, qui facile perſuadear. Si Herculeum Panaces, q̊d hic ait folia habere πρὸς τὰ τῆς συκῆς, quod eſt, ad ficulnei folij figurā, multoq; magis magnitudinē: & Theophraſtus φύλλον ἔχει μέγα καὶ πλατὺ καὶ τρισπίθαμον πανταχῆ, quod eſt, habere Herculeum Panaces folium grande, latum, & in omnes partes trinis dodrātibus, Chironium hoc ob ſimilitudinem Panaces, itidem appellatum folio Amaraci eſſe. Inclinat ob eam cauſſam animus in Theophraſtum, qui Rumicis folio Chironij huius Panacis folia comparauerit, quæ grandia Panacum omniū folijs magis congruent. Quodq; a Nicandro & ſcriptore hoc de Amaraco dicitur, odoris, coloris, aut figuræ tantū rationem habere. Legentibus tamen & herbarum peritioribus liberum & arbitrarium hoc, quemadmodum & multa alia, relinquitur.

¶ De Liguſtico. CAP. LVI.

λιγυστικόν

LIguſticum, quod alij Panaciam, alij Panaces uocāt, plurimum in Liguria naſcitur, in monte Apennino, Alpibus contermino. Vnde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant. Quoniam & radice & caule Heracleotico Panaci ſimile ſit, & uiribus eiſdem præditum. Gignitur in altiſſimis aſperisq; montibus, ac umbroſis, maxime iuxta riuos. Cauliculum fert Anethi, geniculatum, tenuem, & in circumitu folia Sertulæ campanæ molliora, odorata, prope uerticem graciliora, & longe magis diuiſa. In cacumine muſcarium, in quo ſemen dependet nigrum, durum, & oblongum, fœniculo proximum, guſtanti acre & Aroma olens. Radix candida, Heracleotici Panacis ſimilis, odorata. Radicis

D ſeminisq; uis excalfactoria, concoquens. Prodeſt ad inteſtinos dolores, tumores, concoctiones. Item ad inflationes, præſertim quibus ſtomachus turgeat. Et contra ſerpentiū ictus. Vrinas, & menſes potu trahit. Eoſdem præſtat effectus appoſita radix. Semen cum radice oxyporis, & medicamentis decoquentibus ammiſcetur. Stomacho perq; utile. Quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obſonia. Adulteratur ſemine quodā ſimili. Quod facile guſtu diſcernitur. Amarum enim eſt. Alij ſemen Fœniculi, aut Seſelis ammiſcentes, Liguſticum dolo uitiant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 8. LIguſticum ſylueſtre eſt in Liguriæ ſuæ montibus: ſed ſeritur ubiq;, quod & ſuauius eſt, q̄q; ſine uiribus. Crateias apud Græcos, Cunilam Bubulam eo nomine intelligit falſo. Cæteri fere Cunizaminem, Cunilaginemq;. Liguſticum Galenus unius inuerſione literæ, Libyſticon appellat.

EX M. VERG. COMM.

PRo Pipere Liguſtici ſemine utebatur ubiq; antiqua & ruſtica plebs, ſerebatq; in hortis ſuis: licet non adeo efficax, ut in montanis Liguriæ per ſe naſcens: nō tam quia Piperis eam nondum copiā miſerat India, quā noſtra ætas, peragrato omni Indico mari, habet: quando, quia peregrinis mercibus libenter abſtinentes, non minus ſibi, q̄ alijs in obſoniorum condituris liberalem fuiſſe naturā indicare uoluerunt. Ideoq; quibus regio hæc noſtra abundat, libenter utebantur. Sentiebant etiam, quas habet nimias Piper in calefaciendo & ſiccando uires, parcentesq; illi, ex montibus, hortisq; ſuis ad cœnam ſaporem, uiresq; eius alias quærebant. Præſtabant id multa quondam in herbarum & ſeminum genere, ſed Liguſticum præſertim: quo Columella ultimo ultimi libri capite ad Oxypora uti docuit. Frequens peculiarisq; Apennini montis ad Alpes planta hæc eſt: a gente inuento nomine, quod etiam a græcis omnibus receptum fuerit, idq; ex Galeno ſcriptore hoc, cunctisq; alijs patet, in Liguria naſci teſtantibus: & ſi ut paulo ante diximus, in hortis ſeri poſtea cœperit: ne ex India, longinquiſq; locis repe-

Digitized by Google

tendum eſſet, quod ſapore Piperis obſonia & pulmentaria eorũ temporum cõmendaret. Credimusq́ nos, eſſe hoc quod Columella lib. 12. Panacis nomine autumno, & uere ſeri iubet, leni & ſubacta terra, raris interuallis, quo maius incrementũ capiat. Idem quo diximus paulo ante loco Oxyporis miſceri Liguſticũ iubet: & qualia antiquis Oxypora eſſent, & quo modo conficerent, longiſſime etiã docuit: ſic dicta, q aceto condita ad intinctus ſeruarentur. A

De Paſtinaca. CAP. LVII.

PAſtinacam ſylueſtrem, aliqui Ceraſconiam uocant, Latini ruſticam Paſtinacam, aliqui Carotam, Aegyptij Babubyron, Aphri Sicham. Folia Gingidij habet, latiora, ſubamara, caulem rectum, ſcabrum. Vmbellam ſimilem Anethi, in qua flores inſunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. Radix digiti craſſitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impoſitum menſtrua mouet. Iis conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut ſi aqua cutem ſubijt. Serpentium morſibus ictibusq́ prodeſt. Præſumentes eam, nulla affici iniuria a ſerpentibus traduntur. Concæptus adiuuat. Radix urinam pellit. Venerem ſtimulat. Partus appoſita eijcit. Folia trita, & cum melle impoſita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior. σταφυλῖνος ἄγριος

BARBARI COROLL.

PAſtinaca ſylueſtris, ſiue quod idem eſt Erratica & pratenſis, ad differentiam ſatiuæ dicitur. Pli. li. 19. ca. 5.
Præfertur ſatiuæ ſylueſtris in medicina, magisq́ in petroſis nata. Paſtinacæ omni radicibus calens natura, ſapor uehemens, ob id Venerem ciere creditur, & propterea Philtron uocari. B
Cartilaginei omnis generis. Satiua in cibum utilis eſſe incipit annicula. Bima utilior, gratior autumno, patinisq́ maxime, & ſic quoq́ uirus intractabile illi eſt, ut inquit Plinius. De Hibiſco & Dauco, quæ ſimillima exiſtimantur Paſtinacæ, dicemus ſuis locis. Diximus & de Siſere, cui cum Paſtinaca uicinitas eadem eſt. Paſtinacam Diocles medicus non Staphylinum, ut cæteri, ſed Aſtaphylinum uocauit, duodecim cubitorum in Mauritania magnitudo caulis, craſſitudo palmorum quaternum.

EX M. VERG. COMM.

DVplex genus Paſtinacę, ſatiuũ, ſcilicet & agreſte. Rurſusq́ agreſtis multiplex. Potius diuiſio q̃ genus ſuſpitionẽ quorundã merito auxit, ſit ne agreſti Paſtinacæ idẽ Daucus, an alterius generis herba: præſertim duobus capitibus, diuerſisq́ locis de utroq́ tradente ſcriptore hoc. Verum ex his, quæ in græcis & latinis obſeruata diu a nobis fuerunt, ſciendum illud eſt, Staphylinum a græcis ſimpliciter Paſtinacam dici olus, & oleris notiſſimam, & quotidiani uſus radicem: nullaq́ adiecta nota alia, ſatiuam ſemper intelligi. Sic Columella in carmine ſuo cecinit. Lætetur, mollemq́ ſinum Staphylinus inumbret. Serenda enim in hortis tunc numerabat. Idem libro decimo capite quarto. Tunc agreſtis Paſtinaca, & eiuſdem nominis Edomita, quam Græci Staphylinum uocant: Edomitam ſatiuam intelligens. Sic rei ruſticæ & hortenſium ſcriptores alij. Plinius, quoniã utriuſq́ quotidianus eſſet uſus, ſatiuæ, agreſtis ue addito diſcrimine, alteru trã plærunq́ indicat. Habet ſatiua hæc, ut fere in plantarum genere omnia, diuerſam ſibi ſylueſtrem naſcentem ubiq́: multi uſus & ipſam, & in medicina præſertim. Nam ſatiua illa præcipuum habet in ſanitate inter olera uſum. Sylueſtris uenit & ipſa quidem in quotidianos cibos, ſed ob multas, quas habet medicas uires, a medicis celebratur, & expetitur magis. Hanc Græci nunq̃, niſi addito ſylueſtris diſcrimine, appellant, σταφυλῖνον ἄγριον uocantes, id eſt, Paſtinacam ſylueſtrem. Intelliguntq́ eam, quæ locis incultis naſcens, Satiuæ pariter frondeat & floreat, ſed minore radice, & magis fibrata ſit. Sylueſtrem hanc ijdem Græci, ut certiore uocis diſcrimine a ſatiua illa ſepararetur, Daucum dixerunt. Teſtis pluribus locis Galenus: qui de utroq́ Staphylino agens, ait. ὁ μὲν ἥμερος ἀσθενέστερος ὁ δὲ ἄγριος ὃν καὶ δαῦκον καλοῦσι. Quod eſt, Satiua quidem Paſtinaca ignauior: agreſtis uero, quã Daucũ uo-

C cant.&c. Agreſtem Staphylinũ, Daucum tanti nominis auctor uocari tradidit. Teſtis Paulus
Aegineta lib.6. de ſimplicibus agens. δαῦκος ὁ καὶ σαφυλῖνος, quod eſt, Daucus, qui & Staphy-
linus. Sed manifeſtius primo uolumine capite de his quæ edendo radices habent: in quo cum
plures alias numeraſſet radices, σαφυλίνου καὶ δαύκου ait: quod eſt: Staphylini autẽ & Dauci ſa-
tiuam, & ſyluestrem Paſtinacã intelligens. Plinius præterea multis locis, & ipſe congenerũ dua
rum radicũ diſcrimina aperte indicauit. Nec dubitandũ cuipiam eſt, quin Staphylinus græcis,
& Paſtinaca latinis ſimpliciter dicta, in hortis conſitã non ſignificet, longiorem, craſſiorem, nec
fibris capillamẽtisue tot quot ſylueſtris in terra hærentem: Daucus uero illis, nobis agreſtis Pa
ſtinaca, ſylueſtrem illam ſignificet in aruis, pratis, & incultis locis per ſe naſcẽtem. Cuius radix
per hyemem ſatis grata in cibis etiã ſit. Eſtur enim cruda in acetarijs, ſed cocta ſuauius reſpon-
det & ſapit. Rura noſtra ſatiuã illam Paſtinacam, Sylueſtrem non multo diuerſa uoce, muta-
tiſq; tantũ aliquot literis appellant: ut ex hoc etiã congeneres herbas eſſe conijcere liceat. Su-
pereſt modo, ut dicamus, ſi ſatiua tantũ, & agreſtis Paſtinaca ſit: illaq; ſimpliciter Paſtinaca,
hæc Daucus quondã, aut ſylueſtris Paſtinaca dicta fuerit: cur duobus capitibus, diuerſis locis,
primũq; ſub titulo agreſtis Paſtinacæ, mox ſub Dauci uoce de eadẽ planta hic ſcripſor egerit.
Quod ex Theophraſto, Plinioq; nouiſſe difficile non fuerit. Neq; eñ hic, quia diuerſi oĩno ge-
neris ſunt, ſylueſtris Staphylinus, & Daucus duobus locis, & duplici hiſtoria de eis egit: ſed ꝙ
uariãte in diuerſis gentibus earum herbarũ natales & uires natura, teſtari in medicina ſeorſum
id oportebat. Plura eñ Daucorum gña numerauit antiquitas, non gñe, ſed natali ſolo diuerſa.
Indicatq; id Plinius lib.19. cap.4. qui cum agreſtem, ſatiuãq; Paſtinacã numeraſſet, moxq; ter-
tiam, quã ille Hibiſcum noĩat, ſtatim ſubiecit. Eſt & quartũ genus in eadem ſimilitudine Paſti-
nacæ, quã noſtri Gallicã uocant, Græci uero Daucon. Ex quibus conijcere facile eſt, quondã
in græcis non omnẽ ſylueſtrem Paſtinacã Daucon, ut poſtea factũ eſt, ſed propriũ, priuatimq;
aliquod eius genus uocatũ fuiſſe: quale Theophraſtus lib.9. de plantarũ hiſtoria his uerbis in-
dicauit. δαῦκον δὲ περὶ τὴν σπαρτικὴν τῆς ἀχαΐας διαφέρει θερματικὸν φύσει, ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν. quod
eſt, Egregia bonitate autẽ Daucus in Achaiæ Spartenſi agro, calefacit natura, & nigrã habet ra
dicem. Qui color in ſatiua & agreſti Paſtinaca neſcio an in Italia uiſus aliquãdo fuerit. Ex eo nõ
D fuerit in hoc ſcriptore abſurdũ, bis de eadem plãta diuerſiſq; nominibus actũ fuiſſe. Primũ, ut
quas habet in medicina uires agreſtis oĩs Paſtinaca, ubiq; naſcens indicaret: mox Dauci appel
latione Cretica, ut ille in Dauco ait, & certis locis naſcens doceretur: cuius propriæ uires pro-
priã ſibi etiam hiſtoriã exigerent. Potuit & illud in cauſſa eſſe, ꝙ quo tẽpore hic medicinã ſuam
cõmentabatur, Dauci appellatio non oĩbus ſylueſtribus Paſtinacis reſpondebat, ſed Creticæ
tantũ. Quos eñ nos teſtes citauimus Galenũ, & Paulum Aeginetã, cum oſtenderemus paulo
ante eundẽ illis eſſe Daucũ, & ſylueſtrem Staphylinũ, huic ſcriptori poſteriores fuerũt: & quod
certæ rei ante eos æſtimationẽ habuerat, mutata ut in cæteris humanis rebus ſit uocũ fortuna,
aliud ſignificare potuit. Quotidie eñ fieri uidemus, ꝗd Flaccus ait, perire multas, renaſci mul-
tas ſubinde uoces, ſi uelit uſus, Quẽ penes arbitriũ ius eſt & norma loquendi. Nobis, ut tã mul
ta colligamus, pro cõperto eſt, agreſtem Staphylinũ, & Daucum gręcis eandẽ radicem ex mul
to tẽpore eſſe, & a latinis Erraticam Paſtinacã uocari: & in hoc ſcriptore non damnandã eiuſ-
dem plantę duplicem hiſtoriã. Factum eñ id eſt, uel ob diuerſas uires & notas, quas Cretenſis
& in Achaia naſcens Daucus haberet, ob quas hic a cõmuni Staphylino hac uoce ſeparauit:
uel in quã partem nos propenſiores trahimur, quoniã Dauci uox, antiquiore illa ætate, priua-
tim inter ſylueſtres Staphylinos, aliquẽ indicans, a poſterioribus ob ſimilitudinẽ ad totum eo
rum genus tranſlata fuerit: pertinetq; eo quod Plinius ait. Eſt & quartũ genus in eadẽ ſimilitudi
ne Paſtinacæ naſcens, quã noſtri Gallicã uocant: Græci uero Daucon. Ex his eñ ratiocinari li-
cet, Daucum ſimilẽ Paſtinacæ erraticæ eſſe, non eundẽ: & a Romanis nomine gentis diſtingui,
quemadmodũ in græcis a Staphylino agreſti alio noĩe diſtinguebatur. Hunc, ſiue ſylueſtrem
Staphylinũ, ſiue Daucon appellet aliquis, hic κέρας, id eſt, cornu uocari ait. Quod & græcorũ
Lexica teſtantur, in quibus legitur σαφυλῖνος ἄγριος ὃν ἔνιοι κέρας καλοῦσι. Credimuſq; nos, quod
paulo ante dictũ eſt, a cornu forma & longitudine ſic dictum a Græcis fuiſſe. Potuit tamen &
alia rõne ſic uocari, a fibrata & capillata radice, quã habet. κέρας eñ, ut teſtatur Plutarchus in li
bello, cui titulus eſt, Vtrobi, in terreſtribus. ſ. an aquatilibus maior prudẽtia ſit, antiquis gręcis
τρίχα. i. capillũ ſignificabat. Cuius ſignificationis indiciũ eſt κείρειν uerbũ, quod tondere eſt: &
κουρὰ nomẽ. i. tonſura: & qui apud Archilochũ κειροπλάστης legebatᷓ ὁ περὶ κόμην καλλωπιστής. i. qui
in ornãda coma occupatᷓ. Quæ ſnĩa melior & probanda magis uideᷓ, ob id quod ſtatim ſequi-
tur. Sunt qui & comã Staphylinũ agreſtem, ob eandem ſcilicet cauſſam uocent.

Digitized by Google

A

De Seſeli. CAP. LVIII.

σέσελι

SEſeli Maſſilienſe, quod nonnulli Sphagnon uocant, folia Fœniculi habet, craſſiora, caulem uegetiorem. Vmbellā Anethi, in qua ſemen oblongum, anguloſum, deguſtanti acre. Radix longa eſt, iucundi odoris. Semen & radix excalfaciendi uim habent. Potu ſtranguriæ & orthopnœæ medentur. Suffocationibus mulierum, comitialibuſque proſunt. Menſes & partus trahunt. Ad omnia interna mala pollent. Tuſſim ueterem ſanant. Semen cum uino potum concoquit, & tormina diſcutit. Epialis febribus utile. Contra perfrictiones in itineribus, cū pipere & uino bibitur. Capris, cæteriſq; pecudibus datur in potu; quo facilius ſuos fœtus enitantur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 5.

SEſeli Maſſilienſe optimum. Lato enim grano & fuluo eſt: quo & Vultures ueſcant, & Ceruæ pariturae. Seſeli & Sili dicitur, & Seli apud Hippocratem, unde orta confuſio Siler pro Seſeli uocantiū. Arboreſcit porro Siler, ut baculos ruſtici ex eo q̊q; faciant, in aquaticis naſcens. Molle Siler a Poeta dictum neutro genere, quod perq; rarum ſit in arboribus latina lingua. Refugiunt hoc ſerpentes. At Seſeli frutex non eſt aquaticus: quod quidem aliqui diſtinguere putantes, non Siler, ſed montanum Siler appellauerunt id, quod Maſſilienſe eſt Seſeli.

EX M. VERG. COMM.

A Seminis figura latum Cyminum in græcis, Maſſilienſe Seſeli aliqui ut uidetur appellauerunt. Ea uox in antiquis eorum codicibus adhuc ſeruatur: nec nos eā negleximus, dicente Plinio optimum Maſſilienſe: lato enim grano, & fuluo eſt.

B

De Aethiopico Seſeli. CAP. LIX.

αἰθιοπικὸν σέσελι

AEthiopicum Seſeli, quod Aegyptij Cyonum phricen uocant, folia habet Hederæ, minora, & ad Periclymeni modū oblonga. Frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extenſis, ramis ſeſquipedalibus, capitulo Anethi. Semine in Tritici morem denſo, nigro, amaro, Maſſilienſi odoratiore & acriore, multum ſuaui.

BARBARI COROLL.

SEſeli Aethyopico dignitas ſecunda. Hoc & nigrius eſt, & naſcitur hodieq; apud nos: ſed fruſtra, medicis officiniſq; incognitum.

De Peloponnenſi Seſeli. CAP. LX.

PEloponnenſe folia habet Cicutæ, latiora, & craſſiora. Caulem ſupra Maſſilienſis magnitudinem, ferulaceum, & latum in cacumine capitulum, in quo ſemen latius, odoratum, & carnoſum pendet. Eiſdem uiribus præditum eſt. Naſcitur in aſperis, riguis & collibus. Inuenitur etiamnum in Ida monte.

De Cretico Seſeli. CAP. LXI.

τορδύλιον

TOrdylium, quod aliqui Creticum Seſeli uocant, iuxta Ciliciam in Ameno monte naſcitur, hærbula ſurculoſa, ſemine duplici, rotundo, ſcutulorum effigie, odorato, ſubacri. Contra urinæ difficultatem bibitur. Potu cit menſes. Succo ſeminis cauliſq; uirentis, ternis obolis ex paſſo decem diebus hauſto, renes ſanantur. Efficax eſt ra-

C dix ad ciendas pectoris excreationes in delinctu cum melle.

BARBARI COROLL.

TOrdylon, & Gordylon, & Tordilon & Tordyle dicitur, & Seſeli cognomẽto. Creticum inter omnia genera odoratiſſimum. Tordylen porro, alij ſemen Seſelis dixerunt, alij herbã per ſe, quam & Syreon uocauerunt. de qua nihil aliud proditum inueniſſe Plinius fatetur, ꝙ ꝓ in montibus naſcitur. Paulus non Tordilon, ſed Gordylon appellauit.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet certum in antiqua medicina Tordylon hoc nomen, nec certam penitus hiſtoriam: aliter alijs id appellantibus, & de eo tradentibus. Plinius non ſatis cognouiſſe rem uidetur, diuerſas ante ſe ſcriptorum ſententias tantum referens. Paulus Aegineta in ſexto, Gordylon, non Tordylõ uocat: facile tamen & lubrico in una tantum litera ad uitium lapſu, quo loco eaſdem huic ſcriptori uires illi adſcribit. Alij fœminino genere Tordylem uocauerunt. Alij Seſelis ſemen hoc nomine cenſeri uoluerunt. Alij ſui generis herbam Græciæ & Italię peregrinã, ideoq; parum notam. Nec nos quod pro ea dicamus aliud habemus, ꝙ Seſelis genus eſſe credere nos: ex quo hic ſtatim ab omni Seſeli eã deſcripſit: propriumq; & priuatim ab illis aliud a gente in qua naſceretur nomen ſibi inueniſſe. Fecit rei incertitudo hęc etiam, ut in fine capitis ab aliquo qui deprehendiſſe Tordylon ſe crederet, accreuerint aliqua quæ in impreſſo & plæriſq; alijs leguntur, ab alijs interpretibus continuata ſermonis ſerie reddita. Nos ea reliquimus indigno huic ſcriptori uerborum ductu tractata, & in uetuſtiſſimis græcis latiniſq; nuſq̃ inuenta.

De Siſone. CAP. LXII.

σίσων SIſon exiguum ſemen eſt in Syria natum, Apio ſimile, nigrum, feruens, oblongum. Contra lienis uitia bibitur. Vrinæ difficultatem potu emendat. Remoratos menſes citat. Quo in condimentis cum Cucurbita & aceto indigenæ utuntur. In cacumine granula multa gerit.

BARBARI COROLL.

D SIſon, ſiue Sinon, & Senon Hippocrati, & quandoq; Silion uocatur, quaternis conſtare ramis ſcriptum reperio.

EX M. VERG. COMM.

COgnouit Hippocrates Sinnon. ſic enim eum appellat. Cognouit & Paulus Aegineta, qui calidũ, & ſubamarum eſſe teſtatus eſt: ideoq; concoctiones adiuuare, menſes pellere, & interanea, quæ græci σπλάγχνα dicunt, laxare. Latini ſcriptores, quod hactenus legerim, aut meminerim, nihil de eo egerunt. Hic etiã exiguum ſemen in Syria naſci dicens, importune relicta herba hiſtoriam eius incępit. Fuiſſe rem & uſum eius ſatis Hippocrates, Paulus, græciq; omnes & latini huius ſcriptoris codices teſtantur.

De Aniſo. CAP. LXIII.

ἄνισον ANiſum ſemen paruum eſt in Syria natum. Apio ſimile eſt, magnum, feruens, oblongum. Contra lienem et urinam quæ ægre redditur, bibere prodeſt. Retardatos menſes pellit. Id incolæ ad condimenta uſurpare ſolent, & cum Cucurbita in aceto decocta aſſumunt. Aniſum in ſumma excalfacit, exiccat. Oris halitum iucundiorem facit. Doloris leuamentum præſtat. Vrinam ciet. Aquam quæ ſubijt cutem diſſipat. Potũ ſitim cohibet. Animaliũ uenenis aduerſat̃. Valet ad inflationes, aluumq;. Alba fœminarũ profluuia ſiſtit. Lac ad mãmas elicit. Venerẽ ſtimulat. Dolores capitis leuat, ſuffitũ narib. Cũ roſaceo tritũ, inſtillatũq; fractis aurib. medet̃. Melius ſemꝑ recẽs, plenũ, non furfuroſũ, odore ꝓſtans. Inter prima laudatũ eſt Creticũ. Proximũ Aegyptiũ.

BARBARI COROLL

Pli.li.20. ca.17 ANiſum culinis gignitur, crudum, decoctum, uirens, aridum, panis etiam cruſtis inferio-
lib.19. cap.8. ribus ſubditum. Succis quoq; laudatur additum cum amaris nucibus cõmendãdo uino. Ani

cetum & hoc uocatur Anethi modo, quoniã appetentiam præſtet ciborum. Aegyptium Ligu- A
ſtici uicem præbet in condimentis. Efficacius ſemper recens & nigerrimum. Stomacho tamen
inutile eſt, præterq́ inflato.

De Caro. CAP. LXIIII.

CArum ſemen eſt uulgaris notitiæ. Excalfacit. Vrinam conci- κάρον
tat. Stomacho utile. Os commendat. Concoctionem adiuuat.
Miſtum antidotis & oxyporis Aniſi uicem præbet. Radix cocta Paſti
nacæ modo manditur.

BARBARI COROLL.

CAros arbitror hoc eſſe, quod Plinius Carium, ſiue Careum gẽtis ſuę nomine appellatum
dixit: ab aliquibus Careoſemen, & Caroum: culinis principale, in quacũq; terra ſerendum rati-
onequa olus atrum. Laudatiſſimum in Caria, proximũ Phrygia. Caros Græci, ut Pathos neu
tro genere pronunciãt & inflectunt. Dicitur & Caro, ultima producta. Caron Athenæus Paſti-
nacam maiorem eſſe putat, & multo præſtantiorem ſapore, q̃ Paſtinacam uulgarem. Eſt & ra-
dix Cara, de qua in rebus geſtis a Cæſare mentionem facit Hirtius. Hac lacti admixta, multum
leuaſſe dicitur inopiam, ſimilitudine repreſentata panis. Meminit & Plutarchus, ſed nomẽ her
bæ non reddidit.

EX. M. VERG. COMM.

MEdicinam pluribus ſubinde remedijs inſtruens hic ſcriptor, Cari ſemen pręcipue cõmen
dauit. Athenæus contra, ganeam ciboſq; Dipnoſophiſtas illos ſuos nono ſui operis cõmenta-
rio docens, radicem celebrauit, Maiorem Paſtinacam appellans, uulgari hac & quotidiana me
liorem. Idem Paulus Aegineta libro primo capite de radicibus quæ edendo ſunt, tres has uelu
ti congeneres his uerbis coniunxit. σαφυλίνου δὲ καὶ δαύκου καὶ κάρου, αἱ μὲν ῥίζαι ὀλιγοτροφώτεραι τῶ
γογγυλίδων εἰσί, θερμαὶ δὲ καὶ ἀρωματίζουσαι σαφῶς καὶ οὐρητικαί. &c. Quod eſt, Paſtinacæ uero, agre-
ſtis Paſtinacę itidem, & Cari radices minus q̃ Rapa nutriunt: calent tamen, odorateq; ſunt, &
manifeſte urinam cient. Ex quibus ratiocinari & colligere licet, aut Paſtinacis congener, aut il- B.
lis non diſſimile Caron hoc eſſe.

De Anetho. CAP. LXV.

ANethum quod eſtur, aliqui Polygida uocant, alij Anicetum, ἄνηθον
Magi Cynocephali genituram, aut capillos, alij Mercurij ſemẽ,
Latini Anethum, Aphri Sicciriam, Aegyptij Adracum. Daci Pulpum.
Aridi Anethi comæ ſeminiſq; decoctum, potu lac euocat. Inflationes
& tormina ſedat. Aluum uomitioneſq; ſiſtit. Vrinas ciet. Singultus le-
nit. Oculorum aciem hebetat. Genituram reſtinguit aſſidue potum.
Fœminis uuluæ malo opportunis ad deſeſſiones utile. Condylomata
illitus eius cinis tollit.

BARBARI COROLL.

ANethum, culinis Aniſi modo gratum. Coronabantur hoc & in conuiuio recenti, atq; ro Pli.li.19. ca.8.
ſcido, ad conciliandum, ut uidetur Galeno, ſomnum. lib.20. cap.13

De Cumino ſatiuo. CAP. LXVI.

CVminum ſatiuum ori gratum eſt. Sed multo magis Aethiopi- κύμινον
cum, quod Hippocrates Regium appellauit. Secũdum locum
tenet Aegyptium. Reliqua ſequuntur. Prouenit in Galatia, in Aſia, Ci-
licia, & Therentia, & plæriſq; alijs tractibus. Excalfacit, adſtringit, exic
cat. Ad tormina inflationeſq; conuenit, coctum & cum oleo inditum,
aut cum hordeacea farina illitum. Orthopnoicis datur in poſca. De-
morſis a ſerpente in uino. Teſtium collectionibus auxiliatur, impoſi-

Digitized by Google

C tum cum uua paſſa, aut lolij farina, cæratoue. Menſium abundantiam inhibet. Contritum autem in aceto, & naribus obiectum, ſanguinis pfluuia ſiſtit. Colorem bibentium, aut perunctorum mutat in pallorem.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. cap. 14. & 15. CVmino ſemen anguſtum, nudum, canaliculatumq́; facile inareſcens frumenti modo, ubi plane accreuit, defluū atq́; lubricum. Peculiares Cumino morbi, ſcabies, & ſalſilago. Naſcit in ſumma tellure, uix hærens, & in ſublime tendens: in putribus & calidis medio ſerendū uere. In Carpentania maxime laudat: alioquin Aethiopico, Africoq́; palma. Quidam huic Aegyptium prætulere. Hippocrates in ſegetibus inquit triticeis, præſertimq́; in Aegypto naſcitur ſemē Aethiopico ſimile Cumino, uehemētis acrimoniæ, ad conceptus fœminarum utile, ſi uuluis apponatur. Hoc ego Cuminum Aegyptiū interpretor. Baſilicum & Aethiopicum apud Hippocratem, pleriq́; interpretantur Ammi.

EX M. VERG. COMM.

MEliorеſcere feliciuſq́; prouenire Cyminum, lib. 8. de plantarū hiſtoria teſtatus Theophraſtus eſt, ſi in ſerendo maledicant, imprecenturq́; illi mala qui id ſerunt: nec minus gaudere maledictis his & imprecationibus, q̃ laudibus & blanditijs in ſpem honoris erigantur homines.

De Syluestri Cumino. CAP. LXVII.

ἄγριον κύμινον SYlueſtre Cuminum, ſiue ſyluaticum, plurimum efficaciuſque in Lycia & Galatiæ Aſia, atq́; Carthagine Hiſpaniæ gignitur. Frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti ſerratis, & Gingidij diuiſura. In cacumine capitula quina, aut ſena habet, mollia, rotunda, in quibus eſt ſemen aceroſum, guſtu ſatiuo acriore. Naſcitur in collibus. Bibitur ſemen ex aqua aduerſus tor-
D mina, inflationeſq́;. Item cōtra uenenatas beſtias ex uino. Singultus ex aceto ſedat. Somacho utile, quem humor uexat. Sugillata tollit, ſi manducatum cum melle et uua paſſa illinatur. Teſtium inflammationibus, adiectis eiſdem medetur. Eſt & aliud ſylueſtris Cumini genus, ſatiuo non diſſimile, quod a ſingulis floribus penſilia promit cornicula, in quibus ſemen eſt Melāthio ſimile. Quod potum omniū ſerpentium morſibus præſidio eſt. Calculoſis, & ijs qui urinæ ſtillicidio uexantur, aut concretum ſanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur. Sed Apij ſemen feruefactum poſtea bibendum eſt.

BARBARI COROLL.

CVminum ſylueſtre eſt, quod & Ruſticum & Thebaicum appellāt. Aetius Cuminum inquit ſylueſtre, hoc eſt quod modo Aethiopicum uocari cœpit.

De Ammio. CAP. LXVIII.

ἄμμι AMMI, LATINI Ammium Alexandrinum, nonnulli Aethiopicum, quidam regium Cuminum appellant. Plærique diuerſarum naturarum eſſe Athiopicum Cuminum, & Ammium exiſtimant. Vulgo notum eſt, ſemen exile, multo minus Cumino, Origanū reſipiens. Eligendum eſt purū, minime furfuroſum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccās. Facit ad tormina, urinæ difficultatē, ſerpentium ictus cū uino potū. Menſtrua ciet. Miſcetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ Ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus reſiſtat. Sugillata cum melle tollit. Colorem potu, aut illitu

Digitized by Google

mutat in pallorem. Suffitum cum uua paſſa, aut reſina, uuluas purgat. A

BARBARI COROLL.

EST Cumino ſimillimum quod Græci uocant Ammi, tantum candidius & exilius Cumino. Similis autem & huic uſus. nam & panibus alexandrinis ſubigitur, & alimentis interponitur. Herbam quoqꝫ ipſam græci uocant Ammi.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinum ſemper Græciæ & Italiæ fuit, ſiue ſui generis herba & ſemen, ſiue Cymino cōgener Ammi ſit, meliuſqꝫ & efficacius in Aegypto naſcat̃. Eamqꝫ ob cauſam uſa eo antiqua medicina eſt, aliunde inuecto. Fuit in Aegypto quondam domeſticus Am̃eos huius, & quotidianus uſus: panibus em̃ cōpinſebant, & alimẽtis miſcebant. Calefacere, ſiccareqꝫ in tertio ordine ueteres gręci id dixerũt, maioreqꝫ in extenuando ui q̃ Cyminũ eſſe. Quę aũt a principio ſtatim leguntur, uocare quoſdã hoc Aethiopicũ, & regium Cyminum, ex aliorũ opinione, nõ huius ſcriptoris decreto intelligenda ſunt. Neqꝫ em̃ ipſe id probat, ſed a quibuſdã ſic uocari tm̃ teſtat̃. Siqdẽ Aethiopici, et regij uoces, bonitatis a gẽte in Cymino notę ſunt, nõ generũ diuerſitates.

De Coriano. CAP. LXIX.

COrium, aut Corianum Aegyptij Ochion uocant. Vulgaris eſt notitiæ. Vim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane, aut polenta, ignibus ſacris, & ulceribus quæ ſerpunt medetur. Epinyctidas cum melle, uel uua paſſa, teſtium inflam̃ationes, carbunculoſqꝫ ſanat. Cum faba freſa, ſtrumas & tubercula diſcutit. Tineas interaneorũ expellit, ſemen cum paſſo potũ. Geniturã adauget. Largius tñ ſumptum, mentem non ſine periculo mouet. Quare continuo & copioſiore uſu abſtinendum. Succus cum ceruſa, ſpumaue argenti, necnon aceto & roſaceo illitus, ardentes ſummæ cutis inflam̃ationes emendat. κόριον B

BARBARI COROLL.

COriandrum, Corion, & a Theophraſto Corianiſon uidetur appellatum, ſiue ut magis ꝓbo Coriannon. Ita uocari ſolitum a ueteribus, teſtis eſt Galenus & Dioſcorides. Seritur maio, & contumax prouentu ſcribitur. Radice breuiuſcula, nec admodum fibrata: caulibus ramiſqꝫ multis, nudo ſemine, ac firmo & diutino. Sub canis ortum ſaleſcit. Inter ſylueſtria Coriandrũ non eſt. Huic ſubtrito cum aceto, uis tanta, ut carnem incorruptam ſeruet æſtate. Xenocrates tradit menſtrua cõtineri uno die, ſi unum granum biberint fœminæ: biduo, ſi duo: & totidem diebus, quot grana ſumpſerint. Pli. li. 20. ca. 20

EX M. VERG. COMM.

CRediderũt Coriandro aliqui in Græcis nomẽ feciſſe Cimices, q̃s folia eius & caules olent. Et q̃m inſectũ id gręci Corin uocẽt, ideo olentẽ eos plantã Corion nominauerint. Sunt contra, qui qꝫ Corian nõ gręci frequentius q̃ Coriõ Coriandrũ uocent, nõ a Cimicibus, ſed quaſi Coriamblon. i. hebetantẽ oculorũ pupulas dictum fuiſſe uelint. κόρην em̃ oculi pupulã, & ἀμβλύνειν hebetare ijdem græci dicunt. Q͞d q̃ uerũ ſit, peritiores intelligent. Ab hoc em̃ nihil q̃d ad oculos pertineat priuatim in Coriandro decernitur. Omnium eius appellationũ prior illa in hoc, & alijs medicinæ ſcriptoribus frequentior eſt. Alterã illã in cõmuniore ſermonis uſu fuiſſe, indicat in eq̃tibus ſuis Ariſtophanes. Quocũqꝫ aũt nomine uocetur, nota omnibus planta eſt, ſemenqꝫ p̃cipue: ideoqꝫ nõ ultra a nobis tractãda. Numerat̃ ab hoc ipſo ſcriptore. 6. uolumine inter uenena: odoreqꝫ p̃ſertim deprehendi, q̃ ſimilis uiuenti Coriandro toto corpore ſentiat̃. Meminit & Nicãder in Alexipharmacis ſuis, q̃ loco interpres eius ſylueſtri Coriãdro ueneni maleficiũ ineſſe ait: q̃d ab eo deſcribit̃ latioribus longioribuſqꝫ folijs, multis adnatis, & nũeroſa radice, copioſoqꝫ flore. Quod neſcio an uerum ſit: teſtante Plinio. 20. uolumine eiuſdem numeri capite, non inueniri inter ſylueſtria Coriandrum. De eo iterum in. 6. agendum nobis erit.

De Hieracia. CAP. LXX.

HIeracia magna, alijs Sonchites, Romanis Lampuca, Pœnis Sithileas, caulem emittit aſperum, ſubrubrum, ſpinoſum, cauum, ἱεράκιον τὸ μέγα

nisi herba ... cta vulgo ... on sit hiera magna. eius ... cuptio in to dioscoride ... Repetitur

Digitized by Google

C folia, ex interuallis rariuſcule diuiſa, ſimilia Soncho per ambitum, luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modice ſubſtringendi. Vnde illita, ſtomacho æſtuanti, inflammationibuſq; prodeſt. Succus eroſionem ſorbitione mitigat. Hærba cum radice illita, uibratis a ſcorpione ictibus auxiliatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34.ca.11 DE Hieracio inter Lactucas ſylueſtres meminimus: quoniam Romani Lactucam folio rotundo & breui Hieracion intelligebant. Dicta eſt ex eo, q accipitres ſcalpendo eam, & oculis ſucco tinctis obſcuritatem cum ſenſere, diſcutiunt.

De Hieracia parua. CAP. LXXI.

ἱεράκιον τὸ μικρόν

HIeracia parua, quam aliqui Sonchiten, alij Entimō agrion, Romani Intybum ſylueſtre uocant, folia ex interuallis habet diuiſa in ambitu. Cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim ſuam ad eadem quæ ſuperior impendit.

BARBARI COROLL

HIeracium, & hoc ſuperius etiam Hieracia dicitur Aetio atq; Horo, cuius ſucco palpebræ reglutinant. Idem autor eodem loco, Anacollia inquit appellantur, q̊rum lachryma incōmodātes pilos corrigit. Quid aūt ſint Anacollia nō cōpi: nec ſimplex, an cōpoſita ſit facultas ſcio.

EX M. VERG. COMM.

ACcipitres, quos greci Hieracas dicunt, Hieracio quondam nomen fecerunt: ſcalpentes eā, ſi Plinio credimus, ſuccoq; oculos tingentes, ut eorum obſcuritatem cum ſibi obrepſiſſe eam ſenſerunt, diſcutiant. Apuleius, quod fabuloſum uideatur, his addidit, Aquilam in altum alis ſe tollentem, ut rerum naturam certius contempletur, Lactucæ ſiluaticę (Hieracium hanc intelligens) folia euellere: ſuccoq; ſibi oculos tingentem, optatam eorum claritatem acquirere. Sed quodcunq; id ſit, ab his auibus græci Hieracium dixerunt. Sæpe enim a brutis, naturæ neceſ-
D ſitate impulſis, ignotum aliquid nobis ſit. In quo eorum ſenſus ignari homines, quod uero ſimilius, non quod uerum ſit comminiſcuntur: quemadmodum longius in utroq; Echino dictum ſecundo uolumine a nobis eſt. In Lactucarum ſponte naſcētium cenſu ab omnibus propter ſimilitudinem Hieracion hoc nūmeratur. Plinius, 20. libro, capite, 7. ultimam hanc in eo genere deſcribit, folijs rotundis, & breuibus. Apuleius in agreſti Lactuca Hieraciſon uocari dicens, meminit eius. Hic Lactucam erraticam dici a quibuſdam tradit: quæ uox & appellatio quoniam in ſcriptore hoc perierat, ex melioribus græcis a nobis inſtaurata eſt. Non meminit eius in medicæ materiæ cenſu Paulus Aegineta: credimus, q nullas hanc forte intelligeret, diuerſas ab agreſti Lactuca ures habere. Multa ſiquidem in Lactucarum cenſum & nomen uenerunt: Tithymallus, quæ ab aliquibus Caprina, ab aliquibus Marina Lactuca dicta eſt. Vtraq; Iſatis, quam Glaſtum, ſiue Luteam uocari diximus. Hieracia poſtremo hæc. Omnium eadem ratio & cauſa fuit, q latiore. ſ. & ampliore folio, quali Lactuca eſt, omnes ſunt, & omnes lactis liquorem aliquem ſectæ reddunt. Et nihilominus, quoniam priuatim aliquid ſingulæ habent quod Lactucæ & alijs non congruat, alijs appellationibus dictæ, & in alijs generibus conſtitutæ fuerunt. Sonchitem maius Hieracium uocari a quibuſdam hic ait, manifeſta ratione, quoniam & hæc & illa concauo, & lacteum ſuccum remittente caule eſt. Foliorum enim quantitate lōgo interuallo diſtat Sonchus ab agreſti Lactuca, & ex eo ab Hieracio hoc: eamq; ob cauſſam inuenientes in melioribus græcis, quo loco hic ait habere folia Hieracium per interualla inciſuris diuiſa, Soncho ἐμφερῆ, ideſt, æqualia, non Soncho, quæ noſtris Cicirbita eſt, ſed τεύτλῳ, id eſt, Betæ naturam et rem ſecuti, Betæ folio, non Sonchi Hieracij folia comparauimus. Lactucę em̄ Beta uerius q̄ Sonchus in foliorum quantitate comparatur. Quemadmodum & minus Hieracium illud quod ſequitur, agreſti Intybo in foliorum quantitate exæquatum pariter eſt. Omnia enim eo pertinent, ut Lactucæ ſimile Hieracion ſit. Eius unum tantum caput, Maioris ſcilicet in melioribus græcis legitur. Nec Plinius niſi unius meminit. Quo ſit, ut ſuſpicemur alterum hoc, & minus Hieracium priori illi accreuiſſe ab aliquo, qui inuentum forte breuius, & ut cœli terræque uis poteſt huiuſcemodi uariare, alterum crediderit a ſuperiore illo eſſe. Indicatque id, quod neque in hiſtoria, neque in medicina poſterius hoc a ſuperiore illo differ-

Digitized by Google

ſum aliquid habet. In cenſu & genere ſylueſtrium, & ſponte naſcentium Lactucarum, ſine unum, ſiue duo ſint, Hieracia hæc numeranda ſunt. Oſtenduntque id Paulus Aegineta, qui nihil de his in medica materia egit. Indicant & latini omnes, in quibus Hieracij nulla hiſtoria eſt. Et quem nos habemus antiquiſſimum Dioſcoridis latinum codicem, nihil quod ad Hieracia hæc pertineat, oſtendit: cui in huiuſcemodi antiquitatis ueſtigijs, & ueræ lectionis coniectura, ob uetuſtatem ſuam, nos multum deferimus. A

❡ De Apio. CAP. LXXII.

SAtiuum Apium ad eadem quæ Corianum conuenit. Inflammationibus oculorum cum pane, aut polenta illinitur. Aeſtuantem ſtomachum mulcet. Mammarũ duriciam reprimit. Vrinam ciet, ſiue crudum, ſiue coctum edatur. Decoctum eius radiciſq; potu, uenenorum noxæ reſiſtit, quum uomitiones excitet. Aluum cohibet. Semen uehementius urinam pellit. Contra ſerpentium uenena, aut epotam argenti ſpumam auxiliatur. Inflationes diſcutit. Ammiſcetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præſtant, Theriacis quoq;, ac tuſſis remedijs.

BARBARI COROLL.

APium & Apius Greci Selenon uocant. Durat biennio. Prouenit criſpius, pedibus, aut cylindro, pilaue pulſatum, quinquageſimo a ſatu die, quadrageſimo cum ocyſſime. Apium aliud folio ſpiſſo, hirſuto, criſpo. Aliud raro, expanſo, caule item maiore. Item aliud caule albo, aliud purpureo, aliud uerſicolore. Sylueſtriora hæc, ut Theophraſtus inquit. Propriũ Apio, q; colorem mutat. Rami eius per iura quoq; uulgo innatant: & in condimentis peculiarem uoluptatem prębent. Piſces quoq; ſi ægrotant in piſcinis, Apio uiridi recreantur. Honos ei in Achaia, coronare uictores ſacri certaminis Nemeæ. Apud eruditos, non aliud erutum terra in maiore ſententiarum auctoritate eſt. Diſtinguitur ſexu. Fœmina ut ſit criſpioribus folijs, atq; duris, craſſo caule, ſapore acri & feruido. Mas folijs nigrioribus, breuioris radicis, uermiculoſq; gignens. Neutrum ad cibos admittebant, Nephaſtum exiſtimantes, quoniam defunctorum ſit epulis feralibus dicatum: & ut Plutarchus inquit, coronentur Apio ſepulchra: unde uetus illud, indigere Apio, de ijs qui profligata ualitudine utuntur. Vermiculos & fœminæ caulibus innaſci: propterea eos qui ederint, ſterileſcere utroq; ſexu. In puerperis uero ab eo cibo comitiales fieri, qui ubera infantes hauſerint. Innocentiorem tamen eſſe marem, eaq; cauſa eſt, ne inter Nephaſtos frutices damnetur. Pli.li.20.ca.11. lib.19.ca.7.c. B

EX M. VERG. COMM.

QVæcunq; a Plinio de Apijs lib.19.capite.7.eorumq; folijs, caulibus, coloribuſq; dicuntur, multo ante a Theophraſto de plantarum hiſtoria octauo uolumine dicta fuerant: Differre ſcilicet Apiorum inter ſe genera, folijs & caulibus: Eſſeq; hoc denſo, criſpoq; & hirſuto folio, illud raro & lato: hoc maiore caule, illud minore. Et in hoc genere rurſus aliud candido, aliud purpureo, aliud uerſicolore: totumq; hoc genus ſylueſtri ſimillimũ eſſe. Rurſuſq; eodem libro. Quod grande, paluſtre, montanumq; appellatur, inter ſe & a ſatiuo differre: quoniã paluſtre prope aquarũ riuos, & in paluſtribus naſcatur, raro folio, nec hirſuto: ſimile tamen Apio eſſe odore, ſucco, & figura. Quod grande, folio paluſtri ſimili, hirſutũ, & altiore, caule, radiceq; Rhaphani craſſitudine, colore nigro, ſemine itidẽ nigro, maiore q̃ Erui: duoq; hæc cõtra urinæ anguſtias, calculoſq; credi uim habere in albo dulci uino pota. Naſci hoc ubiq;, concreſcereq; in eo lachrymam Myrrhæ odore, quam ueram eſſe Myrrham aliqui crediderunt: Montanum maiores adhuc, & certiores habere differentias. Cicutæ enim folio eſt, radice tenui, caule Anethi, uerum minore. Vſum huius eſſe ad muliebria, id eſt, menſes in uino auſtero. Et hæc Theophraſtus quo diximus loco. Quæ omnia a Plinio qua cætera breuitate conſueuit, antedicto uolumine numerata, & deſcripta fuerunt. Columella libro.12. in hortorũ proſa foliorum diſcrimina hæc, quæ a Theophraſto natiua numerantur, cultura & artificio humano facere his uerbis docuit. Apium quoq; poſſis plantis ſerere, nec minus ſemine. Aqua pręcipue lætatur, & ideo ſecundũ fontes cõmodiſſime ponitur. Quod ſi quis id uelit lati folij facere, quantum poſſint tres digiti ſeminis comprehendere, raro linteolo illiget, & ita in areolas diſpoſitum religet. Vel ſi criſpæ frondis id fieri malueris, ſemen eius inditum pilæ, & ſaligneo palo pinſitum, expoliatumq; ſimiliter in linteolis ligatum obruas.

C Poteſt etiã citra hanc operã fieri criſpum qualitercunq; ſatũ, ſi cum eſt natum incrementũ eius, ſuperuoluto Cylindro coërceas. Quæ omnia de ſatiuo intelligenda in eo ſcriptore ſunt: ideo longius a nobis repetita, ut ſciant, meminerintq; legentes: ſi natiua foliorum Apij Theophraſto diſcrimina illa ſint, licere, ſperandumq; homini labore, diligentiaq; ſua non imitari, quod multæ aliæ poſſunt artes, ſed in ruris diſciplina naturã etiam æquare.

De Eleoſelino. CAP. LXXIII.

ἐλειοσέλινον

ELeoſelinum, quod a quibuſdam Pedinon, ab alijs Hydroſelinon agrion, Romanis Apium ruſticum appellatur. In humidis naſcitur. Satiuo grandius, & ad eadem efficax.

BARBARI COROLL.

ELeoſelinon, Paludapium, ficto ut ſolet nomine Theodorus appellauit, quia in paludibus naſcatur, ſecundumq; aquæductus, folio raro, nec hirſuto, ſimile Apio ſapore, figura, odore. Homerus Apium Eleothrepton uocauit, hoc eſt, paluſtre.

EX M. VERG. COMM.

SAtis ex Theophraſto ſuperiore capite dictũ eſt, quale hoc Apium ſit, & quæ a ſatiuo & ab alijs diſcrimina habet: caules ſcilicet & profluentes aquas prope quas naſcitur, rarius foliũ, ſed non hirſutum: ſatiuo Apio odore, ſucco, & figura ſimile. De eo Palladius in Aprili ſic ait. Eleoſelinon molli folio, & caule tenero, quod naſcitur in lacunis.

De Oreoſelino. CAP. LXXIIII.

ὀρεοσέλινον

OReoſelinon, quod aliqui Petroſelinon ſylueſtre appellant, Aegyptij Anonim, caule eſt palmum alto, ab radice tenui exeunte. Ramis & capitulis Cicutæ, multo tamen tenuioribus, ſemine Cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. Naſcitur in petroſis & montibus. Vrinam ciet ſemine ac radice, in uino potis. Menſes trahit. Antidotis, necnon me-
D dicamentis urinam cientibus, & excalfactorijs inſeritur. Nec hallucinari nos oportet, exiſtimantes Oreoſelinum eſſe quod in ſaxis prouenit. Aliud enim eſt Petroſelinum.

BARBARI COROLL.

OReoſelinon, a quibuſdam Orthoſelinon: quia frutice recto naſcitur. Caule Anethi exiliore tantum, folio ut Theophraſtus inquit cicutæ, niſi quis deprauatum in eo locum putet. καὶ τὰ φύλλα ἔχει κωνείῳ ἐμφερῆ, pro eo quod eſt, κεφάλια ἔχει μηκωνίῳ ἐμφερῆ. hoc eſt, capitula Papaueris ſimilia, ut Dioſcoridis uerba ſunt.

EX M. VERG. COMM.

DIximus in ſatiuo Apio, quæ Theophraſtus in montano diſcrimina ab omnibus alijs numeraſſet: ea ſuperuacaneum & inutile repetere nunc fuerit.

De Petroſelino. CAP. LXXV.

σέλινον καὶ τὸ πετροσέλινον

PEtroſelinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis. Semine Ammij, odoratiore, ſapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menſtrua. Contra ſtomachi & coli inflationes, & tormina prodeſt. Laterum, renum, & ueſicæ doloribus in potu ſubuenit. Ammiſcetur antidotis urinam cientibus.

BARBARI COROLL.

PEtroſelinon, hoc eſt, Apium in ſaxis natum. Addidere quidam Buſelinon, differens breuitate caulis a ſatiuo, & radicis colore ruffo. Galenus Petroſelinon in Ciliciæ Amano monte natum Smyrnion potius, q̃ Petroſelinon uideri ſibi tradidit.

EX M. VERG. COMM.

INdicat uox ipſa, in petris & ſaxis natũ Apium, Petroſelinon a Græcis quondã dictum fuiſſe. Hic tantũ in Macedonia natale ſolũ illi aſſignat. Palladius in latinis nihil aliud de eo, q̃ locis aſperis maxime prouenire ait. Nec nos credimus, alia q̃ nataliũ ratione a ſatiuo differre. Mede-

Digitized by Google

ri inter cętera ſaxatile Apium craſſioris inteſtini, quod colon dicunt, inflationibus, hic ſcriptor ait, non totã, neq; ex quacunq; cauſſa factã colicam affectionẽ intelligens, ſed quæ priuatim ex craſſo & quaſi peditu efflatur, non tranſeunte illhac ſpiritu ſæpe fit. A

ℭ De Oluſatro. CAP. LXXVI.

HIppoſelinum aliqui Grielon, alij Agrioſelinum, Latini Oluſatrum appellant, aliqui Smyrnion, quãuis aliud ſit, quod proprie Smyrnion dicitur, ut paulo poſt referemus. Eſt autem maius, & ſatiuo Apio candidius. Caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas. Folijs latioribus, in puniceum uergentibus, coma Roriſmarini. Dependentibus in cacumine corymbis, anteq; defloreſcat. Ea ſemine turget nigro, oblongo, acri, ſolido, aromatico. Radix demittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbroſis & paluſtribus enaſcitur. Olerum generis ut Apium. Radix cruda, coctaue eſtur. Folia cum caulibus decocta manduntur, & per ſe, aut cum piſcibus præparantur, crudaq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto ſemine ex mulſo uino menſes ciecat. Rigentes calfacit potu, aut illitu. Vrinæ ſtillicidio auxiliatur. Radix eoſdem præſtat effectus.

BARBARI COROLL.

HIppoſelinon Theodorus ab equis dictum, Equapiũ uocare maluit, cum latine Oluſatrũ, & Olus pullũ dicat. Viret ei foliũ cacumine perpetuũ, paluſtri ſimile, ſed piloſum, caule grãdi. Radice craſſa, mõ Rhaphani, ſed nigra, fructu Erui maiore, atro. Naſcit̃ ubiq; e lachryma ſua: quã nihil differre a Myrrha dicũt. Auctorq; eſt Theophraſt. Myrrha ſata natũ. Serit̃ & radice.

ℭ De Smyrnio. CAP. LXXVII. B

SMyrnion, quod in Cilicia Petroſelinum uocant, paſſim in Amano monte gignitur. Caulem habet Apij, & ſtolones multos, folia latiora, pinguia, ad terram infracta, robuſta, odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda, colore in luteum langueſcente. Capitibus caulium orbiculatis, ut anethi. Semine Braſſicæ, rotundo, nigro, acri, myrrhæ ſapore: ita ut alterum alterius loco cedat. Radix quoq; odorata, guſtu acri. Fauces mordet, ſuccoſa, mollis. Cortex eius foris niger, intus uiridis, aut ſubalbidus. Naſcitur in ſaxoſis & collibus, atq; ſquallidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, hærbæ & ſeminis, excalfacere. Folijs muria maceratis, ad obſonia utuntur. Aluum ſiſtunt. Radicem contra ſerpentium ictus bibere conuenit. Tuſſes & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Recentes tumores, collectiones, duriciasq; diſcutit. Illita uulnera ad cicatricem perducit. Partus abortu uitiat, ſi feruefacta ſubijciatur. Semen, lienis renum, & ueſicæ uitijs prodeſt. Menſes & ſecundas pellit. Commode datur iſchiadicis in uino. Inflationes ſtomachi lenit. Sudores ciet & ructus. Semen peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circũitus.

BARBARI COROLL.

SMyrniũ, caulẽ habet, q æſtate incipiente areſcit. Cortex radicis intus, & paller cortice arido. Ad obſonia utunt̃, cũ Mulſo, & Oleo, & Garo, maxĩe in elixis carnibus. Radix ſapore Pipi ſimillima. Odor herbę Myrrhę, unde nomẽ. Hoc & Petroſelinõ ſylueſtre uocari ſcribit Galenus.

Digitized by Google

C EX M. VERG. COMM.

SEntiebat iam tum cum hæc ſcriberet Dioſcorides a grauiſſimis plantarum & hortenſium ſcriptoribus confundi cum Oluſatro Smyrnium: miſceriq; ſimul cōmunicata inuicē appellatione, ſimiles quidem, & congeneres, non tamē eaſdem plantas: ideoq; in Oluſatro, cuius ſuperiore capite tractata hiſtoria & medicina eſt, aperte omnes monuerat, aliud eſſe Oluſatrum ab eo quod proprie uereq; Smyrniū diceretur. Et in Smyrnio eas numerauit nataliū, uirium, ſeminis, foliorum, aliarumq; partiū notas, ut his qui Oluſatrū nouerunt, nihil facilius poſthac ſit, q̄ alterum ab altero ſecernere, præſertimq; ex Myrrhæ guſtu, ideoq; pari & promiſcuo alterutrius uſu. Quod in noſtri orbis Oluſatro ſentiri, deprehendiq; nequit. Miſcuiſſe autē ueteres inuicem ſimiles & cōgeneres plantas, in latinis Columella teſtis eſt lib. 12. capite. 3. ſcribens. Atrum olus, quod quidam græcorum uocant Hippoſelinon, nōnulli Smyrnion. Teſtis Theophraſtus. 9. de plantarum hiſtoria uolumine, Hippoſelinū nominans quod hic Smyrnion, & quæ Smyrnij in hoc ſcriptore ſunt Hippoſelino tribuens. Locus eſt, ubi de excipiendis plantarum liquoribus ille agit, inter quas Hippoſelinon numerat. Suntq; eius hæc uerba. ἐνίων δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις ὥσπερ τοῦ ἱπποσελίνου, quod eſt, Aliquorū etiam in radicibus quemadmodū Hippoſelini: Pauloq; poſt. τὸ μὲν οὖν τοῦ ἱπποσελίνου παρόμοιον τῇ σμύρνῃ, καί τινες ἀκούσαντες ὡς ἐντεῦθεν ἡ σμύρνη, ἡγοῦνται βλαστάνειν ἐν αὐτοῖς ἱπποσέλινον. Quorum ſenſus eſt, Hippoſelini autē lachryma Myrrhæ ſimilis eſt. Audienteſq; aliqui hinc eſſe Myrrham, naſci apud eos Hippoſelinon exiſtimāt. Ex quibus facile ratiocinari eſt, a Theophraſto Hippoſelinon dici, quod ab alijs Smyrnion uocatur: peregrinamq; Græciæ fuiſſe plantam, & lachrymam odore & ſapore Myrrhæ habere, quod hic ſemini tribuit. A Myrrha enim, quā Græci Smyrnem uocant, Smyrnio nomen Græcia fecit. Teſtis Nicander etiam in Theriacis ſuis: qui Smyrnion uocat. ναὶ δ' ἄγε καὶ σμυρνεῖον ἀειφυὲς. &c. adiectiua forma σμυρνεῖον Hippoſelinon uocans, hoc ſcilicet, ut ab illo ſepararet: addiditq; interpres eius, magno Apio, id eſt, Hippoſelino ſimile eſſe Smyrnium: uocariq; Smyrnium, quoniā Myrrham odore refert: uocari & Coptium, auctore Anacreonte in cōmentario de radicum ſectione. Similitudo hæc miſcet, & in ueterū hiſtoria confundi cogit, quæ alioquin diuerſa ſunt: ut hic, & alij græcorū medici docent. Poterūtq; qui certius nouiſſe id cupient, col-

D latis inuicē duobus capitibus, duarum plantarū multa inueniſſe diſcrimina: nec natali ſolo tantum differre, quod ad faciendā naturæ diuerſitatē magnas habet uires, ſed ex uniuerſæ plantæ notis & partibus congeneres quidem, diuerſas tamen penitus cognoſcere.

De Elaphoboſco. CAP. LXXVIII.

ἐλαφοβόσκον

GRæci Elaphoboſcon, aliqui Elalphicon, alij Nephrion, alij Ophigenion, nonnulli Ophioctonon, aliqui Herpyxen, alij Limen uocant, Romani Cerui ocellum, Aegyptij Chemin, Aphri Aſchancam. Fœniculaceus caulis eſt, aut Rorimarino ſimilis, geniculatus, folijs duum digitorum latitudine, ut Terebinthi prælongis, aliquantum aſperis, circumfractis. Adnata multa caulis habet, ferentia umbellas Anethi ſimiles, & ſemina eiuſdem, florem ſubluteum. Radice ternum digitorum longitudinis, & craſſitudinis unius. Candida, dulcis, eſui apta. Caulis tener pro olere manditur. Contra ſerpentium ictus, datur ſemen in uino. Fama autem eſt, hoc pabulo ceruas ſerpentium morſibus reſiſtere.

BARBARI COROLL.

lib. 22. cap.

ELaphouoſcon, ferulaceum eſt, geniculatum, digiti craſſitudine. Semen in corymbis dependentibus ſimilis effigie, ſed non amaris. Folia oleris atri.

EX M. VERG. COMM.

QVę Elaphoboſci, id eſt, Ceruiocelli (modo id Romani ſic appellauerint) a principio tam multæ numerātur appellationes, unā eandemq; cauſſam & originem habent, & eam quā hic ipſe non procul a fine capitis, & Plinius. 22. uolumine eiuſdem numeri capite indicauerunt: quoniā ſcilicet fama ſit, hoc pabulo ceruos reſiſtere ſerpentibus. Eo ſiquidē pertinet, quæ prima illic auditur Elaphicon, id eſt, ceruina herba. Mox Nebrium, ex eodem euen-

Digitized by Google

tu: νεβρούς enim ceruorum inulos Græci uocant. Ophigenium itidem, & Ophioctonon: qua- A
rum altera ab enectis ſerpentibus manifeſtam habet ſignificatiõem: altera, φ ſerpentes aliquo
huiuſcemodi malo uexet. Corrupta enim eſt: nec licuit eam inſtaurare, quemadmodũ & eam
quæ ſequitur Herpyxem. Suſpicari tamen in ea licet, ἐκ τῶν ἑρπετῶν, quæ græcis reptilia & ſer-
pentes ſunt, in ea aliquid fuiſſe.

ℭ De Fœniculo. CAP. LXXIX.

FOeniculum, ſi herba edatur, aut ſemen cum ptiſana bibatur, mammas lacte replet. Comæ decoctum, in renum doloribus ſubditum proficit, quippe quod urinam excitet. Contra ſerpentium ictus in uino conuenienter bibitur. Menſes ciet. In febribus nauſeam & ſtomachi feruorem, ex aqua frigida potum ſedat. Contritæ radices, & cum melle illitæ, morſibus canum medentur. Succus caule & folijs exprimitur, & in ſole ſiccatus in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur etiam ſemine uiridi, ramuliſq;, & radicibus prima germinatione inciſis. In Iberia ſuccum reddit gummi ſimilem. Caulem medium dum hærba floret ruſtici demetunt, igniq; admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Quod efficacius ſucco eſt ad medicamenta oculorum. μάραθρον

BARBARI COROLL.

FEniculum in Hiberis Hiſpaniæ laudatiſſimũ, condimentis prope omnibus inſeritur. Quin & cruſtis in panificio aptiſſime ſubijcitur. Pli. li. 20. ca. 23.

EX M. VERG. COMM.

FEniculũ, ſi Nicandro in Theriacis ſuis, q̃ mox ſubijciemus, ſcribenti credimus, nobilitauere ſerpẽtes, guſtatu eius ſenectã exuendo, oculorũq; aciem ſucco eius reficiendo. Verſiculi poëtæ eius ſunt. τῆμος ὅτ' αὖ ἀλίων φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας. μῶλις ἐπιστείχων ὅτε φωλεὸν ἦαρι φεύγων. ὄμμασιν ἀμβλώσσει, μαράθρου δὲ ἐνήχυτος ὄρπηξ, βοσκηθεὶς ὠκύντε καὶ αὐγήεντα τίθησιν. Quorũ ſenſus ille eſt. Quo tẽpore relicta areſcentium ſquamarũ ſenecture, torpidus & ſegnis ingrediens, uernaq; tempeſtate cauũ ſuum fugiens, hebetibus oculis cecutit: uerũ depaſtus Feniculi comoſus ramus, celerem, & claræ lucis eum effecit. Nobilitauere & homines, toto anno quondã uiridi, ſicco, ſeruatoq; ſale, totaq; menſa, non ut noſtra ætate fit in ſecunda, et ad augendã ſitim tantũ, nec ſemine ſolũ, ſed coma & caulibus utentes. Neq; immerito tã multæ in ſanitatis & medicinæ uſu dotes illi ſunt: quas hic ſcriptor proſecutus, labori huic parcere alios uoluit. B

ℭ De Erratico Fœniculo. CAP. LXXX.

GRæci Hippomarathrũ, aliqui Marathin, alij Marathrũ agrion, Aegyptij Sampſoth, Magi Thymarnolion, Latini Fœniculũ erraticũ, aliqui Mion, Galli Siſtrameor. Syluestre eſt Fœniculũ, magnũ. Fert aũt ſemen Canchry ſimile. Cuius radix iucũde olet, potaq; ſtranguriæ medet̃. Menſes ĩpoſita ciet. Ventrẽ ſiſtit, radice, aut ſemine poto. Contra ſerpentiũ morſus auxiliat̃. Calculos cõminuit. Regiũ morbum expurgat. Lactis abundantiã facit. Decoctum foliorũ hauſtum, fœminas a partu purgat. Traditur aliud Hippomarathri genus, longo, exili & anguſto folio, ſemine Coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturã habet, & uiribus Fœniculo reſpondet. Ad omnia infirmius. ἱππομάραθρον

BARBARI COROLL.

HIppomarathrũ, a magnitudine uidet̃ appellatum: q̃d aliqui Myſineũ uocant, folijs maioribus, guſtu acriore, procerius, craſſitudine brachiali, radice candida. Naſcit̃ in calidis, ſed ſaxoſis, tãtæ amplitudinis in Mauritania, ut caulis. 12. cubitis aſſurgat, craſſitudine palmorũ q̃tuor.

C Hippomarathrũ aliud hoc eſt, quod tradidit Diocles: foliũ habet anguloſum, atq; longũ.

EX M. VERG. COMM.

GRande eſt erraticum Feniculum. In cuius appellationibus quæ fœminino genere Marathris dicta eſt, ſolã habet ex ſexu a ſuperiore illo diſcriminis cauſſam: qualia in hoc opere multa alia audiuntur, quemadmodum agreſte Marathrum eandem Hippomarathro ſignificationem. Ferre erraticum Feniculum hoc ſemen Cachryi ſimile Dioſcorides ait, Cachry id intelligens, quod ab eo in Libanotide mox deſcribetur, & quod in umbella eius fruticis concipitur et maturatur: cui erraticum Feniculum hoc ſimilem ſuam habet.

De Dauco. CAP. LXXXI.

Δαῦκος. Δίρκαιον

DAucum aliqui Dircæum uocant. Creticum, folijs Fœniculo ſimile, minoribus & tenuioribus, caule dodrantali, umbella coriandri, flore albo, ſemine acri, candido, hirſuto, ſuauiſſimi odoris in mandendo. Radix digitali craſſitudine, & palmi longitudine adoleſcit. In ſaxoſis naſcitur, & locis ſole illuſtratis. Aliud eius genus ſyluestri Apio ſimile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis guſtus. Probatiſſimum Creticum. Tertium aſſignatur genus folijs Coriandri, floribus albis, capite & ſemine anethi, muſcario Paſtinacæ, ſemine oblongo ceu Cumini, acri. Omnium ſemen excalfacit potum. Vrinam, menſes & partus extrahit. Torminibus liberat. Veterem tuſſim mitigat. Phalangiorum morſibus potum in uino auxiliatur. Tumores illitu diſcutit. Seminis dumtaxat in alijs generibus inualuit uſus. In Cretico etiam radicis. Quæ maxime contra uenenatorum iniuriam in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

D Pli. li. 19. ca. 5. lib. 25. ca. 9.

DAucus, quæ a noſtris Gallica Paſtinaca dicitur, ſpecie Lauri, colore Croci, radice nigra Theophraſto. Dauci quatuor nõnulli fecere genera. Dioſcorides & Plinius tria perſequuntur. Probatiſſima in Creta. Mox in Achaia, Patrenſi & Spartano agro, & ubiq; in ſiccis. Priori generi folia etiam hirſuta, caulis rectus, radice ſuauiſſimi guſtus & odoris. Reliqua genera paſſim naſcuntur, terrenis collibus, limitibusq;, nec niſi pingui ſolo, folijs Coriandri, caule cubitali, capitulis orbiculatis, ſæpe plurimis q̃ ternis. Radice lignoſa, & cum inaruerit ſuperuacua. Semen Cumino ſimile: prioris Milio. Album, acre, odoratũ omnibus, & ferues. Secundũ priore uehemẽtius eſt, eoq; parce ſumi debet. Tertium genus ſimile Staphylino, ſemine oblongo, radice dulci. Omnia hæc, & hyeme & æſtate, quadrupedi ſunt intacta, niſi poſt abortus. Quidã, ut Paulus, & Galenus prior eo meminit, Daucũ nihil aliud eſſe uoluerunt, q̃ Staphylinũ ſyluestrem: q̃q̃ uidetur a Dauco aliud genus eſſe Daucos herba cognominata, apud Galenum duas Daucos ſeorſum indicantem. Niſi quis librarios accuſet, q͠ quæ Galeni non ſunt, adiecerint. Hippocrates Daucum Aethiopicam laudat.

EX M. VERG. COMM.

MAſculino genere, & neutro Daucum dici in antiquis obſeruauimus. Nos hunc ſcriptorem ſecuti, maſculino eum ſemper indicauimus. Quodq; inter appellationes eius male, Dircæon legebatur, ex Nicandro in Theriacis Daucion emendauimus. Sic enim ille appellauit. δαύκειον ῥίζας τεβρυωνίδος, quod eſt, Daucium, & Bryoniæ uitis radices. Fuerunt etiam in antiquis, qui Daucum ſcriberent, duoq; eius tantũ genera facerent, Creticum, & Aſiaticum: hic tamen tria, Plutarchus uero plura Daucorum fecit genera. Illud etiam a principio ſtatim quod hic ait, habere Creticum Daucum Feniculo ſimilia folia μικρότερα δὲ καὶ λεπτότερα. Quorum niſi uitium ſit, ſenſus eſt, minora tamẽ & tenuiora: Plinius & Plinium ſecutus Barbarus, candidiora dixerunt, quaſi λευκότερα, non λεπτότερα legendum ſit.

De Delphinio. CAP. LXXXII.

Δελφίνιον

DElphinium Græcis Diachyſis, alijs Diachytos, alijs Paralyſis, alijs Camarus, alijs Hyacinthus, alijs Delphinias, alijs Neria-

dion, aut Soſandrō, aut Cronion, Romanis Bucinus minor uocitatur. A
Surculos emittit a radice una ſeſquipedales, aut maiores, a quibus folia exeunt parua, tenuia, diuiſa, prælonga, quæ Delphinorum effigiem repreſentant. Vnde tractum nomen eſt. Flos uiolæ albæ non diſſimilis, purpureus, & ſemen in ſiliquis, milio proximum. Quo non aliud utilius bibi poteſt ab ſcorpione percuſſis. Aiunt enim, obiecta hærba, ſcorpiones reſolui, atq; ignauos torpeſcere. Semota uero ea, ſeſe recolligere. Prouenit in aſperis & apricis.

De altero Delphinio. CAP. LXXXIII.

ALterum eſt Delphinium, quod Romani Bucinum uocant, ſuperiori ſimile, ſed folijs & ramis longe gracilius. Viribus eiſdē pollet, ſed non ita efficacibus.

EX M. VERG. COMM.

QVam noſtra ætas Senam officinis omnibus & uulgo notā uocat, antiquitas, ut opinati aliqui ſunt, Delphinion appellauit. Poſterioris & quo nunc medicina utitur nominis incerta ratio nobis & cauſa: antiqoris notiſſimi nautis in mari piſces autores ſunt: repando dorſo, repandas Delphinij huius ſiliquas, non folia a ſe uocari & indicari gaudentes: ut non tantū maris honor Delphinus eſſet, ſed haberet nutrix & parens omniū terra quod ex eo piſce in ſuis opibus etiam numeraret. Vtq; in mari beneficus homini ſemper Delphinus fuit, multisq; ſalutem humanitatis noſtræ ſenſu quodam attulit, ſic etiam in plantis aliqua eſſet quæ Delphinorum figura, repandoq; ſiliquarum ſuarum inflexu ſalutem homini faceret. Eiuſq; beneficij merito Soſandros etiā diceretur. Id enim ea uox ſignificat. Dictumq; Delpinium hoc Soſandros eſt, ꝙ τὴν ἀνδρείαν σώζει, id eſt, uirium & roboris firmitatem ſeruat. Fuerunt qui mutata tantum declinatiōis forma, Delphiniada. ſ. herbam uocarent, & qui a floris figura Hyacinthum. ὑακινθώδης enim a græcis, id eſt, Hyacinthinus flos eius deſcribitur. Legitur poſtremo inter appellationes has a Romanis Delphinium hoc Bucinum minorem dici, quod nullibi hactenus comper- B
tum nobis eſt. Facilis tamen nominis coniectura. ut enim græci a Delphinis & ex mari nomen illi fecerunt, ſic poſteriores etiam latini potuerunt ex eodem elemento, ſed ab alijs piſcibus eam indicaſſe. Sunt enim Bucini in purpurarū gn̄e, ſed non repando dorſo ut Delphini. Quod mirēt qs in Delphinio hoc illud eſt, nihil agere de eo Pliniū: nec Delphinij aut Soſandri, quod hactenus legerim in tota eius hiſtoria, ſub his nominibus unq; meminiſſe. Nihil etiam Paulū Aeginetam: qui cum medicam omnem materiā lib. 6. per capita numeraret, quotidiani in medicina uſus herbam, remediumq; relinqure non debuerat. Dubitamus ob eā cauſam, latere in antiqua etiam medicina Delphinium hoc ſub appellatione aliqua alia.

De Pyrethro. CAP. LXXXIIII.

PYrethrum aliqui Dorycnion, alij Pyrinon, alij Pyroton, aut Pyrothron, alij Arnon pyriten, Magi Pyriten, Romani Saliuarem πύρεθρον
uocant. Folia caulemq; emittit ut Daucum ſylueſtre, & Fœniculum, umbellāq; Anethi circinatæ rotunditatis. Radix longa eſt, pollicis craſſitudine, guſtu feruidiſſimo. Pituitam elicit. Ideo in dolore dentium decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Manſa pituitam extrahit. Sudores ciet, perunсto ex oleo corpore. Diuturnis rigoribus efficax. Cōtra perfrictiones membrorum, reſolutioneſq; eximie conducit.

BARBARI COROLL.

PYrethro depictum coloribus umbraculum, purpureo, cādido, luteo, porraceo, ut ſcripſere quidam. Sunt qui hanc interpretētur quam uulgo ruſtici & olitores, Draconem Acetarium uocant, ut alîubi notauimus, omnino diſſimilem eius quam Dioſcorides hoc capite demonſtrat. Sed æſtimanda res tota diligentius. Pli. li. 28. ca. 9

H

Digitized by Google

C

EX M. VERG COMM.

NOn dedit ut forte opinabitur aliquis in græcis Pyrethro nomen ignis, ſed qui in ea ſimilis igni feruidus ſapor eſt. Qui tantus adeoq; uehemens in ea ſentitur, ut plures in gentibus ab eadem ui appellationes inuenerit. Quæ enim in hoc ſcriptore numerantur ἀπό τοῦ πυρός incipientes uoces, eandem omnes habent cauſam: & quæ Romanorum appellatio fertur Saliuaris herba, a feruidi ſaporis eius euentu cauſam & originem duxit. Commãducatum enim copioſam oris ſaliuam proritat: qua poteſtate plærunq; ſunt feruida omnia: ideoq; ueteres grecorum medici, ad purgandas capitis pituitas eo utebantur. Præcepitq; id inter cæteros Paulus Aegineta lib. 1. capite quo de purgantibus caput apophlegmatiſmis agit: qui græcis ſunt medicamenta omnia quibus per os capitis pituita purgat. Hanc ipſam nõ Pyrethron, ſed Pyretida Nicander in Theriacis ſuis uocauit. Verſiculus eius eſt, δήποτε δ' ἠελωθροῖο π[illegible]ιτίδος ἴκχλοα πόλλα. Cur autem Dorycnion uocari etiam feratur, incertum nobis eſt. Inter uenena enim Dorcynion numeratur, ut ſexto uolumine priuatim dicetur.

De Roſmarino. CAP. LXXXV.

λιβανωτὶς

DVo Roſmarini genera. Alterum fructiferum, aliquibus Zea, aut Campſanema appellatum. Cuius ſemen Canchrys uocatur. Folia Fœniculi habet, craſſiora & latiora, in Rotæ ſpeciem humi ſparſa, iucunde olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorẽ, multis cõcauum alis. In cacumine umbellam, in qua ſemen copioſum, candidũ, ſphondylo ſimile, rotundum, anguloſum, reſinaceum. Quod in mandendo linguam exurit. Radix Tus redolet, candida, prægrandis. Eſt & alterum omnino conſimile, ſemen ferens latum, nigrum uti ſphondylion odoratum, minime exurens, radice foris nigra, intus alba. Ve-

D

rum id quod ſterile dicitur, illorum plane ſimilitudinem refert. Sed neq; caulem, neq; florem, neq; ſemen promit. Naſcitur in ſaxoſis & aſperis. Trita omnium hærba cõmuniter hæmorrhoidum profluuia ſiſtit. Sedis inflammatiões, & condylomata mitigat. Concoquit ſtrumas & abſceſſus, qui ad maturationem ægre perducuntur. Siccę radices cũ melle ulcera purgant. Torminibus medentur cum uino potæ. Et contra ſerpentium morſus conueniunt. Menſes & urinas cient. Veteres tumores illitu diſcutiunt. Tam radicis q̃ hærbæ ſuccus, adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum ſemen ad eadem pollet. Si comitiale malum ſentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio eſt. Regio morbo laborantibus, cum uino & pipere datur. Sudores mouet cum oleo perunctum. Ruptis & conuulſis prodeſt. Podagris cum lolilacea farina, & aceto tritũ illinitur. Purgat uitiligines, addito aceto q̃ acerrimo. Semine in potionibus utendũ, eius quidem q̃d Canchryn non ferat. Quippe illud ſua acrimonia arteriam exaſperat. Roſmarinum cũ Erica naſci, folijs Lactucæ ſylueſtris, aſperioribus, candidioribuſq;, radice breui, Theophra. autor eſt. Potũq; idipſum alterutra parte purgare.

De Canchry. CAP. LXXXVI.

κάγχρυ

CAnchrys uim habet excalfaciendi & uehementer exiccandi. Quare abſtergentibus medicamentis inſeritur. Contra oculorum fluctiones capiti illinitur, ita ut tertio die ſoluatur.

Digitized by Google

BARBARI COROLL. A

Libanotidis uocabulo, multa genera feruntur. Vnum inter Cunilagines a nobis dicendū. Alterum, de quo hic, in ſpecies ternas diuiſum. Tertium coronariæ: quam Roſmarinum proprie uocari Dioſcorides exiſtimat. Libanotis porro, de quo præſens caput loquitur, radicem habet Oluſatri: locis putridis, macris, ſaxoſis, & roſcidis prouenit: ſeritur ſemine, quod quidem fertili Roſmarino, ſcabrum & oblongum a Theophraſto redditur, folio paluſtris Apij, minore multo, ſterili, folium Lactucæ ſylueſtris & amaræ, candidius & aſperius, radice breui. Veſtibus interpoſita Libanotis, abigit tineas. Carpitur per meſſem fertilis. Caulis quoq;, non mō ſemen, reſinaceus. Folijs & radici odor Turis, unde nomen. Libanotiden cum Erice lætiſſimā naſci Theophraſtus inquit. Theodorus locum, non ubi Erice, ſed ubi dictum eſt, conuertit, ꝑ eo quod eſt ὅπυ ἐρείκη, legens ὅπου εἴρηται, librariorum græcorum ſane culpa. Pli. li. 19. ca. 12

EX M. VERG. COMM.

Plures quondam non Dioſcoridi tantum, ſed cæteris græcorum herbarijs & medicis omnibus Libanotides fuerunt: ut eodem Turis cognomine omnes, ſic non eodem eius odore inſignes. Vna enim, & quæ Canchry fert, primo & per ſe, ꝙ radix eius Tus olet, ab eo indicari merita eſt. Cæteræ aut congeneres, aut aliqua parte illi ſimiles, in cenſum et nomen eius uenerunt. Satiſq; certa earum diuiſione hic uſus, poſteriores græcorum medicos & herbarios alios ſubſcribentes ſibi habuit. Siquidem omnes, excepta Coronaria, quæ ſtatim ab ijs deſcribetur, tria eius genera fecerunt. Fœcundam, fructumq; ferentem. Et hanc duplicem. Tum ſterilem numerantes: peregrinas, ut nos credimus, Italiæ plantas, & quarum omnis miſceatur hiſtoria, ſi Theophraſtus audiatur, pręſertimq; in foliorum figura. Quæ paluſtri Apio in primo genere, in ſterili uero amaræ Lactucæ ſimilia ille facit. Cum hic Fœniculo comparet, & craſſiora tantum, latioraq; eſſe dicat: quæ una foliorum forma, uulgarem noſtratem & coronariam Roſmarinum cognomen ille fecit. Alioquin nulla erat ex ſimilitudine cauſa, cur quondam Libanotis, & nūc tota græcia Dendrolibanon coronaria Roſmarinus diceretur: nihil enim ſimile, cōmuneue illi aliud habet. Quodq; facile ex hiſtoria earum intelligat aliquis tota, & undiq; diuerſa. Siquidem coronaria Roſmarinus frutex magis, ꝙ herba, ramos habet: illæ caulem, & quæ fructum inter eas ferunt, umbellam etiam. Hæc a terra erigitur, illæ per terram folia ſpargunt: & ne longiores ſimus, plures habent illæ notas quibus a Coronaria ſeparantur: quinetiam in folijs prius illud genus ſuas habet itidem differentias. Quo autem maxime differūt Canchry, eſt: quod in fęcundo utroq; illo genere in ſum̄o caule ſimile arborum Canchryi ſurgit, in quo concipitur & maturatur ſemen. Quid autem Canchrys ſit, & quomodo in arboribus naſcitur, dictū iampridem a nobis eſt. Quæ una nota a coronaria Libanotide, reliquum omne hoc genus præcipue ſeparat. Nec Nicander aliter eam ſignat in Theriacis ſuis, ἄσυ γε καχρυόεσαν ἑλὼν περιθαλπία ῥίζην, quod eſt. Sumito & calidam radicem καχρυόεσαν .i. cachry hoc ferentē Libanotidis (fęcundum illud genus ſignificans) Rurſus ἄμμιγα καχρυφόρῳ λιβανώτιδι, quod eſt. Simul cum Libanotide cachry ferente. Vna aūt hac nota Libanotis præcipue diſcernebatur, ꝙ in medicina cachryos huius .i. ſeminis tm̄ uſus eſſet. Eaq; ob cauſam ſeorſum a reliqua plāta Paulus Aegineta de eo egit, fructū, ſeu ſemē Libanotidis uocans: uireſq; illi exterendi, diſcutiēdi, & calefaciēdi tribuens. Vſus illo etiā eſt ex oleo cōtra febriū ꝑfrictiōes, & cū tremore algores. Duplexq; illud Libanotidis genus fęcundū ex cachry hoc dictū eſt. Tertiū em̄ quia eo caret, ideo ἄκαρπον ſterile & ſine fructu a græcis nominatur: prioribus præterea in hoc ſimile. B

¶ De Roſmarino coronario. CAP. LXXXVII.

Roſmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, et circa eos folia minuta, denſa, longa, exilia, ſubter incana, ſuperne uirentia, graui odore. Excalfactoria ui pręditum eſt. Regium ſanat morbum, ſi decoctum in aqua ante exercitationes bibatur, & ubi laborans exercitationi ſe crediderit, in balnea deſcendat, & merum potet. Acopis, gleucinoq; unguento ammiſceri ſolet.

BARBARI COROLL.

Libanotis Coronaria, differt quidem folio a prioribus, ſed comprehenſa forte a Plinio eſt inter fertiles. Niſi quis hanc pro Cunilagine accipiat. Ea quæ Libanotis uocatur, & in coronas admittitur, Paulus, & Galenus, Dioſcoridem ſecuti, quatuor Libanotidis genera connume-

Digitized by Google

G rat. Vnam ſterilem. Fœcundas duas, Quartam generis coronamentarij: quam a Romanis priuatim Roſmarinum dici uolunt, etiam ſi priora quoq; genera Plinius ita uocari prodat.

EX. M. VERG. COMM.

Coronaria quondã uulgaris hæc noſtras Libanotis fuit: nec certiorẽ habuit hic ſcriptor notã qua legentibus eam indicaret. Quotidianus enim hic uſus eius erat: nectebanturq; in coronis ramuli eius non aliter q̃ Serpillum, & quæ alia Theophraſtus φριγανικὰ uocat, toto corpore odorata. Nunc alius eius uſus eſt. Deſcripſit eam ſatis Dioſc. nihilq; in tota foliorum figura deſyderari poteſt. Vnaq; hæc foliorũ ſimilitudo, quę omnibus int̃ ſe par æqualiſq; eſt, et qualẽ paulo ante in coronaria hic deſcripſit, in Libanotidum nomen et cenſum eam aſciuit. Quę licet in priore illo gñe fœniculacea ſint, ut hic ait, eamq; ob cauſam τριχουδῆ .i. comoſa & capillata: nihilominus qm̃ in comoſo illo habitu latiora & craſſiora Fœniculo ſunt, ad formã foliorũ Libanotidis huius .i. coronariæ noſtratiſq; Roſmarini accedunt. Fitq; hæc illis eatenus tantum ſimilis. Quatenus enim Tus Libanotides aliæ olent, nihil huic ſimile habent.

¶ De Sphondylio. CAP. LXXXVIII.

σφονδύλιον

SPhondylium aliqui Arangen uocant, alij Phalangion, alij Aſtereion, nonnulli Neſyrin aut Sphondylin, quidam Chorodanon, aut Oenanthen, Romani herbam Rutinalem. Aegyptij Apſaphëar, Magi Oſirin. Folia Platani & Panacis habet. Caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius aſſurgentes, in quorum cacumine ſemen duplex Seſeli ſimile, ſed latius, candidius & magis paleaceum, grauis odoris.
D Flores eius albi, aut pallẽtes. Radice Rhaphani candida. Naſcitur in paluſtribus & aquoſis. Potum ſemen pituitam per aluum extrahit. Medetur iocineris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum ſtrangulationi. Veternoſos ſuffitu reuocat. Cum oleo cõmode infunditur capitibus phreniticorũ, & lethargicorum, item capitis doloribus. Cum Ruta illitum, ſerpentia ulcera cohibet. Datur radix cõtra regium morbum, & iocineris uitia. Circumraſa eadem, callos fiſtularum derodit. Recentis floris ſuccus exulceratis auribus, purulẽtiſq; accõmodatur. Qui cæterorum ſuccorum more exprimi, dein recondi ſolet.

BARBARI COROLL.

SPhondilij ſuccus qui exprimitur, mire appetitur a muſcis, & quæ ſunt ijs ſimilia. Sphondylion ferula eſt, differens a Panace folijs, quia ſunt minora & Platani diuiſura. Non niſi in opacis gignitur, in paluſtribus Patauini agri ſæpe uiſum. Huic ſemen eodem nomine medicinæ tantum utile.

¶ De Ferula. CAP. LXXXIX.

νάρθηξ

EViridi Ferula medulla pota, utilis eſt ad cruentas excreationes, cœliacoſq;. Contra uiperarum morſus in uino datur. Erumpentem naribus ſanguinem indita ſiſtit. Semen potum torminoſis auxiliatur. Sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules ſi edantur, capitis dolores faciunt. Muria condiuntur. Ferula itaq; caulem profert ternum ſæpe cubitorum, folia Fœniculi, longe aſperiora, & latiora. Qua ab imo caule uulnerata, Sagapenum efficitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 22 ADſcribitur arborum generi Ferula: quoniam teneritudo eius proceſſu tranſit in lignum.
lib. 20. cap. 23. Propterea Clearchus inter quæſtiones luſorias, quas noſtri Scirpos, Græci Gryphos, & Aeni-
lib. 24. cap. 1. gmata uocant, Ferulam dicit eſſe, lignum non lignum: ſicut Pumicem, lapidem non lapidem: & Noctuã, uolucrem non uolucrẽ. Calidis Ferula naſcitur locis, atq; trans maria, geniculatis p

Digitized by Google

uices nodata ſcapis. Duo ei genera. Narthecem Græci uocant, aſſurgentem alte. Nartheciam A
uero ſemper humilem: quæ ab aliquibus Ferulago dicitur. Quanq̃ et Thapſia Ferulago appel
lari ſolet. Eſt & inſtrumentum medicinale Ferula, ſiue Narthex. A genibus folia exeunt gran-
dia, mollia, multifida, maxima, ut quæq; terræ ſunt proxima: caulẽ amplectantia ut Harundi-
nes: ſed magis ſcinditur in coliculos, quibus flores lutei & ſemen Anethi paulo maius inſidet,
ſed quæ ab uno caule diuiditur in cacumine, fęmina putatur. Germinat uere primum folio, tũ
caule: qui annuus ei eſt. Radice ſingulari, profunda. Ferulę lignum omne corticis loco habent,
hoc eſt, forinſecus: ligni autem uice fungoſam intus medullam, ut Sambuci. Nonnullæ inani-
tatem, ut Harundines. Nulli fruticum leuitas maior. Ob id ſenectuti Baculus. Semen Ferulæ
Thapſiam uocauere aliqui falſo. Hoc in Italia cibus eſt. Conditur quippe, duratq; anni ſpacio
in urceis. Caules quoq; decocti eduntur. Commendanturq; muſto & melle. Corymbiam no-
minant: ſicut racemos eius quos item condiunt Corymbos: quibus & in coronas utebantur.
ignem Ferulis optime ſeruari certum eſt, eaſq; in Aegypto præcellere. Natura Ferularum Mu-
renis infeſtiſſima. Moriunt̃ ea tactæ. Aſinis gratiſſimæ ſunt in pabulo. Cęteris iumentis pręſen-
taneo ueneno: qua de cauſa id animal Libero patri aſſignatur: cui & Ferula. Ferulã nõ minus a
feruendo dictam uideri facit Hippocrates: qui eam Pleſtinga uocauit. Inter fortunatas inſulas,
Norion uocatur. In qua Ferulæ tanta creſcunt amplitudine, ut arbores fiant. Earum nigræ ſuc
co amariſſimo damnantur: candidæ probantur, adeo, ut poculentus quoq; fit.

EX M. VERG. COMM.

Condiebatur quondã, ſeruabaturq; ſale ad cibos Ferulæ coliculus toto ãno: ſi huic ſcripto
ri primũ, mox Columellę credimus .13. operis ſui uolumine, cap. 7. iubenti cum plęriſq; alĳs o-
leribus & hunc condi. Nec fuit hic uſus parum in ea laudandus: & ſi copioſior eius cibus capi- B
tis dolores faciat. Primas enim menſas in acetarĳs, ſecundas uero cũ obſonĳs cocta multa fru-
galitate inſtruebat. Eadem ſenectuti, & a longa ualitudine ſe recolligentibus auxilio fuit, et ad-
huc eſt: quoniam nulli frutici leuitas maior, et cum leuitate ligni firmior duricies, & rigor. Quã
etiam ob cauſſam Libero patri, Sileno, alĳſq; numinis eius comitibus dedicata & conceſſa eſt,
ut infirmos in ebrietate pedes leui hoc pedamento regerent.

De Peucedano. CAP. XC.

PEucedanum aliqui Agrion uocant, alĳ Agriophyllon, Magi bo πευκέδανος
num dęmonem, Romani Satariam. Caulem emittit tenuem, gra erbatum
cilentum, Fœniculo ſimilem. Comam habet ſtatim ab terra folioſam,
ſpiſſamq;. Flore luteo, radice nigra, craſſa, firma, graui odore, ſuccoſa. Gi
gnitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluenſ
q; e plaga ſuccus, umbræ mandatur. In ſole ſiquidem confeſtim eua-
neſcit. Colligit̃ capite prius & naribus roſaceo perfuſis, ne capitis do-
lor premat, & uertigo ſentiatnr. Aſſata radix utilior fit. Tam lac, q̃ ſuc
cus radice & caulibus extrahi ſolet, ſicuti e Mandragora. Verum inef
ficacior lacte ſuccus habetur, & uelocius expirat. Interdum etiam con-
creta inuenitur lachryma Turis ſimilitudine, caulibus, radicibuſq; ad-
hęrens. Pręfertur ſuccus e Sardonia, & Samothrace, colore ruffo, odo-
re graui, feruens guſtu. Ex oleo & roſaceo illitũ ꝓdeſt lethargicis, phre
niticis, uertiginoſis, comitialibus, & longis capitis doloribus, reſolutis,
iſchiadicis, conuulſis. Omnibus in uniuerſum uitĳs neruorum, ex oleo
& aceto illitum prodeſt. Eius olfactu reſpirant uuluæ ſtrangulatus, &
ueternoſi reuocantur. Incenſum ſerpentes abigit. Auriũ doloribus cõ-
uenienter ex roſaceo inſtillatur. Cauernis dentiũ inditum, mitigat dolo
rem. Contra tuſſim efficaciſſime ex ouo aſſumit̃. Suſpirĳs, torminibus,
& inflamatiõibus ſubuenit. Ventrẽ leniter emollit. Lienẽ abſumit. Dif

Digitized by Google

C ficiles partus mire adiuuat. Facit ad ueſicæ cruciatus, & renum diſtentiones potum. Vuluam aperit. Radix ad eadem utilis eſt. Sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Farina eius ſordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit. Squamas oſſium extrahit. In cærata & calfacientia malagmata additur. Eligi debet recens, eſu difficile, firmũ, odoris plenum. Succus ad potiones amaris nucibus, aut Ruta, aut pane calido, aut Anetho reſoluitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.9 lib.26.cap.5. PEucedanum, ſiue Peucedanus nomen a Pinu inuenit, ut Myrtidanum a Myrto, quanq̃ & amaritudinem uocabulum id ſignificat apud poetas, celebrata inter primas herba. Laudatiſſimum in Arcadia Plinius exiſtimat. Foditur exitu autumni. Placent tenerrimæ, & altiſſimę radices. Hæ conciduntur in digitos quaternos oſſeis cultellis, funduntq; ſuccum. Probatur hic & craſſitudine mellea, & odore ſuauiter graui. Peucedanum officinæ oſtendũt quale Dioſcorides in cætera tantum, radice non ſuccoſa, ſed lignoſa, nec graui odore, ſed iucundo. Quod nos admonitionis cauſa dictum uolumus.

EX M. VERG COMM.

FEcit Pinus, quæ græcis Peuce dicitur Peucedano nomen: non congener congeneri, aut ſimilis ſimili planta, ſed ſpecioſa & procera arbor, parem folio tantum ſibi humiliorem fruticem, ut inter homines quotidie fit, ſola eius partis ſimilitudine in genus & nomen ſuum ſibi adoptauit: quod poſteriores intelligentes latini, Pinaſtellum eam uocauerũt. Cuius uocis autor Apuleius eſt. Sic enim emendanda eſt quæ corrupte in impreſſo codice Pinaſgelum legitur. Idem quod in Dioſc. ſimpliciter agrion nominatur, ab eo Siſon agrion dicitur, quaſi ex ſimilitudine Peucedanus hæc Siſon etiam diceretur, de quo non multo ante actum eſt, ſed ſylueſtre. Nobis uero ab re non fore, ſiquis ſuſpicetur, deeſſe uoci illi agrion, quę ſylueſtre ſignificat Marathrũ:
D ut quoniam ſimiles illi caules, & capillata folia habet, ſylueſtre Marathrum diceretur. Quemadmodum quod ſequitur Agriophyllon, agreſte Fęniculũ potuiſſe quondam legi. Suſpitiões tñ hæ ſunt: nec nos aliquid mutare auſi ſumus, præterq; ex Apuleio agrion .i. agreſtẽ Siſonẽ uocari Peucedanum inter alia dicentes. Quę nõ tñ a Peuce arbore dici in græcis potuit, q̃ ab amaritudine, quæ in eadem gente eadẽ illa uoce indicatur. In Arcadia naſci Peucedanũ Theophraſtus ait .9. de plantarum hiſtoria uolumine. Verba eius ſunt γίνεται δὲ ἐν ἀρκαδίᾳ. Quem autorem ſecutus Plinius lib.25.cap.9. laudatiſſimam in Arcadia naſci tradidit: tam aperte, tam q; uetuſto autore, ut non dubitandum fuerit, in Arcadia ne, an in Sardinia legendus locus ſit. Theophraſtum enim ſecutus Plinius eſt. Neq; obſtat q; hic dixerit, expreſſum in Sardinia et Samothrace liquorem, probatiſſimum eſſe. Hic enim ſuccum in his gentibus expreſſum laudauit, illi plantam in Arcadia naſci laudatiſſimam dixerunt. Eius in antiqua medicina multus fuit uſus. Tradiditq; hic inter cætera, mederi Peucedani liquorem conuulſis: Græci σπασμοὺς καὶ σπάσματα uocant, Romani græcæ uocis imitatione, conuulſa appellauerunt.

De Gith, ſeu Melanthio. CAP. XCII.

μελάνθιον GIth ex Græcis aliqui Melanthium, alĳ Mecona agrion melana, Romani Papauer nigrum appellant. Exiguus frutex eſt, ſæpe binos palmos excedens. Folĳs ut Senetionis minutis, ſed multo tenuioribus. Capitulo in cacumine tenui, ceu Papaueris oblongo, intercurſantibus intus membranis. Quibus ſemen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inſpargitur. Capitis doloribus illitum fronti, ſubuenit. Diſcutit recentes oculorum ſuffuſiones, tritum ex Irino, & infuſum naribus. Tollit lepras, lentigines, duricias, tumoreſque uetuſtos cum aceto illitum. Circumſcarificatos clauos excutit cũ uetere uino impoſitum. Dentium doloribus decoctum cum aceto & teda

Digitized by Google

prodeſt. Teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. Deſtillatione laborãtes adiuuat, tritũ in linteo & olfactũ. Vrinã & menſtrua ciet, multis diebus ſumptũ. Et lac extrahit. Difficultatẽ ſpirandi cũ uino potũ leuat. Phalangiorũ morſibus ex aqua drachmæ pondere hauſtũ auxiliatẽ. Incenſo ſerpentes fugantẽ. Tradunt largius epotum enecare. A

BARBARI COROLL.

MElanthion, q̃d & Melanſpermon, & Melanthe interim ab Hippocrate uocatẽ: & a Theophraſto, ut Theodorus exiſtimat, Anthemon, ſiue Anthemion, Nigellam interpretatus. Quũ q̃ Anthemon oĩno alia ſpecies eſt, q̃ Melanthion, ſiue Git, ſiue ut Palladius, Giddi. Nam & Melanthemon Chamęmilon eſt, Melanion uero nigra Viola. Optimum Git, q̃ excitatiſſimi odoris, & q̃ nigerrimũ. Culices ſuffitu necat, & muſcas. Succum eius largius ſumẽti, uenenũ eſſe, mirari licet: cũ ſemen ipſum, inferiorẽ cruſtam panis, cereali ſapore condiat gratiſſime. Aliud oĩno genus uidetur eſſe Git, q̃d in ſegetibus paſſim naſci cernitẽ: & Pſeudomelanthion uocari poteſt, & Gitago, folijs fere Porri oblongis, flore purpureo, ſemine ac toto frutice maius q̃ Melanthium, nec odoratũ. At uerum Git, de quo præſens Dioſcoridi mẽtio eſt, folium habet Fœniculi, Senetionis ue, florem ceruleum. Odor ſemini iocundus, nec ubiq; prouenit. Hippocrates Cyprium cõmendat. Alia eſt herba Melandryum, in ſegete pratisq; naſcens, albo flore, odorata, cuius cauliculum iocineri tritum, ex uino uetere probant. Pli.li.20.ca.17. &.22.ca.21.

EX M. VERG. COMM.

VIdent Maio & Iunio menſibus in pratis, ſepibus, limitibusq; oĩbus naſcentẽ rura oĩa Nigellã: nihilq; eo frutice frequẽtius, ſimul & uilius. Quondã grato ſapore panẽ Nigellæ ſemen cõmendabat. Inſpergebatur eñ ante cocturã illi tritum, quemadmodũ & Papaueris: non aliter q̃ & nos modo dulciarijs potius q̃ pani Aniſum miſcemus. Quod in Nigella merito mireturaliquis, ſagacis naturæ artificiũ eſt, in conformãdis eius uaſculis: quibus concipitẽ, maturatur, & ſeruatẽ ſemen, colore nigrũ, Panici ſeminis magnitudine. Sunt ea uaſcula longe papaueraceis minora, nec in menſura ſua, ut illa longa. Nullã præterea habent qualẽ Papauera in ſummo ſtellã, ſed latiorem umbilicũ: neq; intus eodẽ modo diſcurrentes membranas ſeminũ locos diſſepientes. In Papauere eñ ſulcorũ modo intercedente, quaſi aggere quodam canales ſunt: in Nigella per mediũ tranſeuntes, quaſi parietes, quibus loculamenta illa ſeminũ diuiduntur. Eſt illud diſcrimen etiã, quod ſingula in ſingulis Papauerũ caulibus uaſcula ſunt, in Nigella numeroſiora: ut quod numero ſeminũ in ſingulis uaſculis deeſt, uaſculorũ numero expleatẽ. Solaq; hæc uaſculi forma fecit, ut ſylueſtre & nigrũ Papauer a quibuſdam Nigella diceretur. Græci a colore ſeminis Melanthion, & eorum exemplo latini Nigellam nominauerunt. B

De Laſerpicio, & Laſere. CAP. XCIII.

LAſerpicium in Syria, Armenia, Media, & Libya naſcitur, caule ferulaceo, quem Maſpetum uocant. Folijs Apio ſimilibus, lato ſemine. Radix excalfacit. In cibis ægre concoquitur. Veſicæ noxia. Sugillatis illita cum oleo, & ſtrumis, ac tuberculis cum cærato, medetur. Iſchiadicis conuenit cum Irino, aut Cyprino cærato. Excreſcentibus circa ſedem tollendis, illinitur cum putamine mali punici & aceto decocta. Venenis pota reſiſtit. Os commendat, cibis aut ſali permiſta. Laſer e radice, atq; caule ſcarificatis colligitur. Præfertur autem ruffum tranſlucens, Myrrhæ æmulum, non porraceum, odore ualens, ſuaui guſtu. Quod dilutũ facile albeſcit. Syrenaicũ ſi quis deguſtarit, humorem toto corpore ciet, blandiſſimo odore, adeo, ut ne os quidem guſtanti, niſi paululũ ſpiret. Medicum & Syriacũ minus uiribus ualent, & grauiorem reddunt odorem. Laſer omne antequã ſicceſcat adulteratur ſagapeno, aut fabæ lomento. Quod maleficiũ deprehenditur guſtu, odore, uiſu,

Digitized by Google

C & madefactione. Caulem aliqui Silphion, radicem Magudarin, & folia Maſpeton uocauere. Efficaciſſimum Laſer, mox folia, poſtremo caulis. Acrem uim habet. Inflationes facit. Perunctas cum aceto, pipere, & uino, alopecias ſanat. Oculorum aciem exacuit. Incipientes ſuffuſiones, illitum cum melle diſſipat. Cauernis dentium in dolore inditur, aut cum Ture in linteo circumligatur, aut cum Hyſſopo, Ficis coctis in poſca, os colluitur. Iis prodeſt, quos beſtia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immiſſum. Valet aduerſus uenena telorum, & animalia omnia quæ uirus eiaculantur, potum, aut illitum. Scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. Gangrænis præcoërcitis immittitur. Et cum ruta, nitro, & melle, uel per ſe carbunculis. Clauos, calloſq; prius circumraſos uellit. Cærato, aut aridorum ficuum carne præmollitum, recentes Lychenas ex aceto ſanat. Et excreſcentia in carne, polypoſq;, ſi aliquot diebus cum atramento ſutorio, aut erugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium ſcabricijs opitulatur. Grauem, ſubitoq; irrauceſcentem uocem, dilutum aqua ſorbitione confeſtim expedit. Vuam illitum cum melle reprimit. Anginis ex aqua mulſa utiliſſime gargarizatur. Veſcentes eo, lætiore colore mangonizat. Tuſſi commode in ſorbili ouo datur, & pleuriticis in ſorbitionibus. In

D fellis ſuffuſione, & aqua inter cutem cum aridis Ficis. Rigores diſcutit cum uino, pipere, & Ture potum. Neruorum contractionibus, opiſthotonicisq; datur oboli pondere deuorandum. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. Ad lac intus coagulatum bibitur. Comitialibus ex aceto mulſo proficit. Menſes ciet cum pipere & myrrha potum. Cœliacos adiuuat in acino uuæ ſumptum. Cum lixiuio autem potui datum, repente conuulſis ruptiſq; prodeſt. Ad potiones reſoluitur, nucibus amaris, aut ruta & calido pane. Foliorum ſucco ad eadem proficitur, ſed multo inefficacius. Cum aceto mulſo manditur, ad expediendam arteriam, maxime cum uox retunditur. Eo cum lactucis utuntur, exitq; in uicem Erucæ. Fertur & altera Magudaris in Libya naſci. Radix Laſerpicio ſimilis, ſed minus craſſa, acris & fungoſa. Ex qua non profluit ſuccus. Eiuſdem cum Laſere facultatis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 3. lib. 22. cap. 23.

Silphio, id eſt, Laſerpicio, radix craſſa, multaq;. Caulis annuus, altitudine & craſſitudine q̄ſi Ferulæ. Foliū ſimile Apio: q̊d ineunte uere proſilit, deciduūq; eſt, eximiū purgando & ſaginando pecori. Carne mirabilem in modū iocunda. Folio amiſſo, caulis emicat: qui omnibus modis paratus igni manditur, hominēq; diebus quadraginta purgat omni uitio. Semen ei latum, foliaceum. Succus duplex e ſcapo, Caulias uocatus. E radice Rizias, uilior ac putreſcens. Radici cortex niger, qui & detrahitur ad mercis adulteria. Præparatur uero ſuccus admixto furfure, aut farina. Subinde concutiendo uas, quatenus ad maturitatem perducant, id eſt, quatenus ſudare deſinat, & colorem ſuū capiat. Ita inueteratum a ſitu uendicant & carie, Laſer uocātes. Perlucidior hic & purior a radice, dulcior a caule: ob id farina inditur, ut coëat. Natum ferunt Silphiū hymbre craſſo & piceo, repente madefacta tellure circa Heſperidum hortos, Syrtinq; maiorem, ſeptem annis ante oppidum Cyrenarū conditum. Vim autē illam, quatuor ſtadio-

rum ſpacio in Aphrica ualuiſſe, rem ueram & contumacē, atq; ſi coleretur, in deſerta fugientē. A
Quidā radicem Laſerpicio maiorē fuiſſe cubitali perhibent, e cuius medio caput ſublime conſpiciēdumq; tuberet, unde primū ſuccus ceu lacteus erumpat. Supernaſci caulem Magydarin uocatum. Quēq; & ſemen eius quoq; Magydaris ab aliquibus dicitur, ut Galenus ſcribit, folio aurei coloris: quo ſeminis uice, auſtrinis flatibus decuſſo, a canis ortu Laſerpiciū naſcatur: eodemq; anno & ſcapum, & radicem aboleri, ſolū circumfodi ſubactum, glutumq; fieri. Radices eius recens præſectas ex aceto mandi. Pecora non purgari eo, ſed ſi ægrotant, aut ſanari protinus, quod fere conſequitur, aut emori. Prior opinio uidetur perſico Silphio congruere, multo infra Cyrenaicum naſcenti. E Syria quoq; importari maxime ſolebat, Parthico, ſiue Perſico deterius, Medico præſtantius. Aetius Laſer a Cyrenaico lacte ſeparauit, ſiue quia Laſer ſuccus ipſe Silphij, non lac eſſet: ſiue quia Laſeris appellatione Perſicum, aut Medicum, ut cognobiliora, non Cyrenaicum ueniret: quippe quod ad pondus argenti denarij pendebatur, multisq; iam annis, ut Plinius ait, non inuenitur. Cum comedit ouis caulem, protinus dormit, capra ſternutat. Tauros inflammat naribus illitis. Serpentes auidiſſimas uini admixtum rumpit. Præcipitauit ſe quidam ex alto, cum in dentium dolore cauis addidiſſet incluſum cæra. Laſer Græci Opon uocant. Et quanq; Opos manantem hærbæ cuiusq; ſuccum, ex uulnere ſignificet, Cyrenaicum tamē abſolute pronunciatus indicat, ut Varroni placet: qui coagulari lac eo tradit. Poſt Cyrenaicum auctoritas deinde Medico, & Syriaco, ut Galenus inquit. Hippocrates, Phyllon Libycon, & Aethiopicim uocando ipſum Silphij ſemen ſignificat Galeno: ut q̊d prę ſua latitudine foliaceum ſit. Interim Phyllon uocat hoc, nec adijcit Libycum. Radicem huius proprie Silphion appellat. Caulon uero, & eccaulema, ſcapum, id eſt, colem, ut Herodotus. Solini quoq; uerba de Silphio ſubijciam. Apud Cyrenenſes inquit Syrpe gignitur, odoratis radicibus, uirgulto herbido magis quā arbuſto: cuius e culmo exudat æſtatis tempore pingue roſcidum, idq; paſcentium hircorum inhæret barbulis: ubi cum arefactum inoleuit, guttis ſteriacis legitur ad uſum menſarum, uel medelæ potius. Dictum eſt primum inquit Syrpicum, quia manat in modum lactis. Deinde uſu deriuante, Laſer nominatum. Paulo poſt Asbitæ inquit, uiuunt Laſere, hoc aluntur, hoc illis dulce eſt. Ex his uerbis Solinus ſatis indicat, ſe de Silphio loqui uoluiſſe quidem, ſed parum nouiſſe quid diceret, ita ſalebroſus & deſuetus in eo genere ſermo eius eſt. Plautus in Rudente. B

Speras inquit tibi multum hoc anno futurum Syrpe & Laſerpicium?

Sed cur Varro Draconon appellari dicit ipſum lac Cyrenaicum? An non Draconon, ſed Diatonon legi poteſt? quia odorem intentum & uehementem habeat: & an Draconon a colore rubro. Talis enim præfertur. nam & herba Rubia, quandoq; apud Græcos Cinnabaris, & Dracanon uocata eſt. auctore Dioſcoride. herba Rubia et a cinnabaris

Magydaris ſiue, Magudaris, a Laſerpicio differt teneritudine. In Syria & Parnaſſo monte plurima. Theophraſtus & Plinius in Libya eam naſci pernegāt. Sunt qui & hanc Laſerpicium appellent. Periti uero facile diſcernunt uel aſpectu.

EX M. VERG. COMM.

Longiſſime omniū Theophraſtus de Silphio in ſexto de plantarū hiſtoria egit. Licetq; Plinius, & præter Pliniū plures alij plantam, partesq; eius omnes longiore hiſtoria illuſtrauerint. nihilominus quoniā cuncta alij ab eo accæperunt, ſinguliq; aliquid, quod dixiſſe oportebat, reliquerunt, operæprecium erit, ex eo ſcriptore ijſdem uerbis omnia ſemel reddidiſſe. Quę huiuſcemodi ſunt. Habet Silphium numeroſas radices, & craſſas: caulem qualis in Ferula eſt, & craſſitudine illi æqualem. Folium, quod Maſpeton uocant, Apio ſimile. Semen latum, foliaceumq;. Caulem non ultra annū prorogat, quemadmodū & Ferula. Vereq; primū folia & Maſpetum hoc profert: quo oues mirifice purgantur, & pingueſcunt, egregia odoris ſuauitate carnes cōmendans. Poſt hæc caulē profert cibis quocunq; modo aptum. Toſtus ſiquidem, & elixus eſtur. Feruntq;, quadraginta diebus corpora purgare. Deſtillat duplicem liquorem Silphium: a caule alterum, ab radice alterum. Vocantq; hunc a caulibus Cauliam, illum a radicibus Rhiziam. Habet radix nigrum corticem: auferuntq; in uſu eum. Sunt & radicum, ſectionisq; menſuræ quædam, quibus quantum oportet, cedunt, reliquum ad ſectiones ſeruantes. Neq; enim in ſecando errare, neq; ultra q̄ conſtitutum ſit ſecare oportet. Corrumpitur enim, putreſcitq;, ſi aliter fiat. Curant autē in Pyræeo, Athenas ferentes Silphium hoc modo. Cum in uaſa coniecerint, farinam illi miſcent, multoq; tempore cōmouent: eaq; tractatione colorem contrahit, rationeq; hac curatum incorruptum permanet. Quæ igitur in ſecando, curandoq; Silphio ſeuanda ſunt, ſic ſe habent. Libyæ latos occupat campos; ſiquidem ſpacio ultra ſta-

Digitized by Google

C diorum quatuor milia naſcitur: copioſumq; prouenire ab Heſperidum hortis ad Syrtim. Proprium illi eſt, cultos odiſſe locos: & ſi colatur, in deſerta fugere, uelut id quod ferum ſit, & cultura non indigeat. Narrant Cyrenæi, ſeptem ante conditas Cyrenas annis apparuiſſe. Ex quo autem ædificata urbs eſt, trecenti interceſſerunt anni, magiſtratum gerente Athenis Simonide. Et hæc quidem ſic ferunt aliqui. Alij radicem Silphij ferunt cubitalem, pauloue ampliorem naſci: tumereq; in medio ueluti caput, q̊d ſurſum in ſublime fertur, pauloq; minus q̃ ſupra terram emergit. Ex qua erumpit quod Lac uocatur. Tum caulis. Et poſt hunc quod Magydaris, & folium dicitur, quod ſemen eſt. Cumq; ualidus ſpirauerit Auſter poſt caniculares dies, uento id ſpargi: ex eoq; naſci Silphium. Eodemq; anno radicem fieri, & caulem. Verum non eſt hoc Silphij proprium. Habent enim & alia. Niſi hoc forte dicunt a ſparſo ſemine ſtatim naſci. Quod uero priuatim, & ab alijs diuerſum Silphium habet, illud narrant. Oportere annuum fodi. Si enim relinquatur, ſemen totum, caulemq; proferre, deteriusq; ea ratione fieri & hoc, & radicem eius. Narrant præterea, fieri meliores circumfoſſas radices: quoniam renouetur terra. Sed hoc contrarium illi eſt, quod dicitur odiſſe culturam Silphium. Narrant & comedi radices recentes in acetum conciſas, & folium colore auri eſſe. Contrarium his etiam, purgari oues folium comedentes. Ferunt enim, hyeme & uere in montem exire oues, ueſciq; eo, & alio quod Abrotono ſimile ſit: & quod utrunq; calefaciendo eſt, non purgare, uerum ſiccare, & concoctionem adiuuare: ideoq; fieri, ſi morboſa, maleq; affecta ouis aliqua accedat, conualeſcere ſtatim, aut mori: uerumtamen ſæpius conualeſcere. Hæc autem utro modo ſe habeat, conſyderandum eſt. Quæ uero Magydaris dicitur, aliud a Silphio eſt, rarius, & minore acrimonia, ſuccoq; carens: diſcernitur a peritis ſolo aſpectu. Naſcitur in Syria & Cyrene. Narrant & in Parnaſo naſci copioſam: & hanc Silphium eſſe. Si uero culta fugit loca, uelut Silphium, conſyderandum erit. Similiterq; an ſimile, æqualeue aliquid in folio & caule habet. In uniuerſumq;, ſi lachrymam deſtillat. Et hæc Theophraſtus longius forte q̃ legentium aliquis æquo animo ferre potuerit ab eo & a nobis dicta: ſed non inutilia, ut quæ a Dioſcoride dicuntur, certius intelligi poſſint. Siquidem & ille de foliaceo ſemine, de Maſpeto, Magydari, alijsq; omnibus pariter egit: & ut tunc ferebat fama, totam Laſerpicij hiſtoriam

D tradidit, quod Cyrenaico agro probatiſſimum naſcebatur. Tantumq; illi ex eo laudis & honoris accreuerat, ut Catullus una hac nota Cyrenem illuſtrauerit, Laſerpiciferas in epigrammate ſuo Cyrenas uocans. Nouerant enim tunc omnes, quod ubiq; nunc ignoratur. Eratq; in quotidiano ciborum uſu Laſerpicium, quos grato ſapore & odore commendabat. Miſcebatur id, ut indicat Columella, oxyporis: & ut plures alij teſtantur, Laſerpiciatum acetum in multo uſu erat. Longior erit commentatio hæc noſtra, ſi quot uſus Laſer habuerit (ſic enim Plinius etiam uocat) numerare uoluerimus. Illud dixiſſe ſatis ſit, quod Martialis de ſimila ait. Nec Laſeris dotes poteris numerare, nec uſus. Cum medico totiens, cum ſit & coquo totiens aptum. Vtebatur eo paſſim antiquitas, ob egregiam calefaciendi uim quam habet. Nunc autem tantum abeſt, ut noſtrorum temporum Laſerpicio uti, ganea, aut medicina poſſit: ut rem ipſam utraq; ignoret, nec coniectura ſaltem oſtendere poſſit. Nouerunt quidem noſtræ ætatis medici Opon Cyrenaicum, ſed nomen tantum, & in eo nomine, quod longiſſime ab antiquo Opo Cyrenaico differat. Idem em̃ Opos Cyrenaicus, & Laſerpiciũ hoc quondam fuit: nunc autem in fetida Aſa ea uoce utuntur: quæ tetri & ingrati odoris ſenſu, tantum a Laſerpicio differt, quantum uerſimile eſt quondam diſcrepaſſe eorum uſus. In medicina ſane infinitus pene fuit eius uſus: indicantq; græcorum medici omnes, qui adhuc ſuperſunt. Indicat Plinius uigeſimoſecundo uolumine capite uigeſimotertio, longiſſimeq; omnium hic ſcriptor. Ex cuius remedijs nos tantũ ſignabimus, quæ nobis non ſunt cum Barbaro eadem, duoq; præſertim. Quorum id primũ eſt, quod ille ait, mederi Laſerpicium neruorum contractionibus: contractiones neruorum uertens, quod Dioſcorides tetanicos dixit, longe ab illis diuerſos. Qui quales ſint in Sampſucino unguento dictum longius a nobis eſt. Alterum uero, quo loco uertit, dari Laſerpicium his qui lactis coagulum biberint. Quod γάλατι θρομβωμένον hic ſcriptor uocat, in uenenorum cenſu ab eo libro ſexto numeratum.

De Sagapenio. CAP. XCIIII.

σαγάπηνον

SAgapenium ferulaceæ hærbæ ſuccus eſt, quæ in Media naſcitur. Optimum eſt tranſlucens, fuluo forinſecus colore, & intus albo, neſcio quid inter Laſer & Galbanum redolens, guſtu acri. Prodeſt la-

Digitized by Google

A

terum & pectoris doloribus, tuſſibus uetuſtis, conuulſis & ruptis. Craſſam pulmonis pituitam expurgat. Datur comitialibus, opiſthotonicis, lienoſis. Item contra neruorum reſolutionem, perfrictiones, & febrium circumitus in potu. In unguenta probe admittitur. Menſes pellit. Sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. Prodeſt ex uino hauſtum ſerpentium ictibus. Olfactum ex aceto uuluarum ſtrangulatus excitat. Oculorum cicatrices, offuſam caliginem, hebetudines, ſuffuſionesq; detergit Reſoluitur ſucci modo, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

B A R B A R I C O R O L L.

SAgapenum medicinæ tantū ſeritur in hortis. Dicitur & Sacopenium. Qꝫq; Sacopenium, quod apud nos gnignitur, in totū tranſmarino alienatur. Illud enim Hammoniaci lachrymæ ſimile Sagapenon uocant, fruticis ſui nomine, ut Galenus inquit, per abuſionem. Pli.li.19. ca.8. lib.20. cap.18.

E X M. V E R G. C O M M.

TEſtati ſunt ueteres Græci, Ferulam Sagapenum ferentem, nullos habere in medicina uſus: quodq; in ea expetitur, liquorem ſolum eſſe: nec ultra id hiſtoriæ eius aliquid addiderūt. Hic etiam Græciæ peregrinam fecit, in Media naſci dicens: & exquo ferulaceam herbam dixit, genus, formam, partesq; eius ignoraſſe uidetur. Plinius in Italia naſci Sagapenum teſtatur, dicens. 20. uolumine capite. 18. Sagapenum quod apud nos gignitur, in totum tranſmarino alienatur. Neq; ipſe etiam ferentis id fruticis, aut herbæ naturam tradidit. Ob eam cauſam, nec nos longius de eo agemus. Et ſi Plinius, ut paulo ante diximus, Sagapenum Italiæ plantam dixerit, & præter ea quæ paulo ante ex eo citauimus libro. 19. capite ſeptimo, in hortis, ſed medicinæ tantum ſeri dicat. In qua ſepararunt alij interpretes, perfrictiones a circularibus febribus: cum tamen ab hoc ſcriptore dicatur, dari Sagapenum contra perfrictiones quas circularium febrium acceſſiones faciunt.

B

¶ De Euphorbio. CAP. XCV.

EVphorbia Libyca arbor eſt, Ferulæ ſpeciem habens, quæ in monte Atlante iuxta Mauritaniam inuenitur. Ea acerrimo ſucco turget. Cuius eximiū feruorem expaueſcentes incolæ, ouillos uentres elutos, arbori circūligant, & eminus caulem contis incidunt. Confeſtimq; e plaga perinde atq; uaſe quodam, in uentriculos copioſus lactis humor effluit, præter id quod ſparſi in humū, uulnus eiaculatur. Duo ſucci genera. Vnum Orobi magnitudine, Sarcocolæ modo emicat. Alterū in uentriculis concreſcit, atq; uitreum ſpectatur. Eligendū eſt tranſlucens, & acre. Euphorbiū adulteratur Sarcocollæ, & glutini miſtione. Sed difficile quidem experimentū. Quippe cum leui guſtu, os accenſum diu detineat, adeo ut quicquid ori obijciatur plane Euphorbium reſipiat. Eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu ſuffuſiones diſcutit. Potus tota die exurit. Quare melli, collyrijsq; pro acrimoniæ ratione ammiſceri debet. Coxarum doloribus prodeſt in odorifera potione hauſtus. Squammas oſſium eadem die eximit. Verum eo utentes neceſſe eſt linamentis, aut cæratis communire corpus, quo oſſa conueſtiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percuſſos a ſerpente nihil moleſti paſſuros, ſi inciſa oſſetenus capitis cute, intritus ſuccus infundatur, uulnusq; poſtea conſuatur. εὐφόρβιον

C

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.11. lib.25.cap.13.

EVphorbium, & Euphorbiam, Iuba Ptolomei pater, in Atlante gigni herbã ſcribit, dicato priuatim uolumine, folijs acanthinis, appellatam nomine inuentoris eius medici ſui, & fratris Muſæ. Suſcipitur lac non omni uentriculo, ſed hædino. Qui colligunt clarius uident. Siccatur Conto, ut effigiem Turis habeat. Adulteratur hædino lacte. Sed diſcernitur igni. Quod enim ſyncerũ non eſt, faſtidiendum odorem habet. Multũ infra hunc ſuccum eſt, qui in Gallia fit ex herba Chamælea, granum Cocci, ut Plinius inquit, ferente. Fractus, Hammoniaco ſimilis eſt. Accendit os ſemel guſtatũ, & magis ex interuallo, donec fauces quoq; afficcet. Galenus & Paulus Phorbion, ſiue Phormion herbam quandã nominant, longe ab Euphorbio diuerſam: cuius folio & ſemine, ad albugines utantur cum melle: ſpicula quoq; corporibus extrahi perſuaſum eſt. Græci codices Eupholbion, pro Euphorbio fere ſcribunt.

De Galbano. CAP. XCVI.

χαλβάνη

GAlbanũ ſuccus eſt naſcentis in Syria Ferulæ, quod nõnulli Metopiũ uocant. Maxime laudatur cartilaginoſum, merũ, Thuris effigiem præbens, minime lignoſum, retinens, nonnihil adiecti ſeminis aut Ferulæ, graui odore, neq; humidũ, neq; aridũ. Adulteratur faba freſa, & Hammoniaco. Galbanũ excalfacit, urit, extrahit, diſcutit. Mẽſes ac partus trahit, appoſitũ, uel ſuffitu. Lentigines aceto & nitro perunctas tollit. Deuoratur ad tuſſim ueterem, difficultatẽ ſpirandi, ſuſpiria, rupta, conuulſa. Aduerſat̃ toxicis potũ cum aceto & myrrha. Simili modo ſumptum, mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus, & furunculis. Comitiales, & uuluæ ſtrangulatus, & uertiginoſos olfactu ſuſcitat. Si uratur, fugat nidore ſerpentes, & perunctos feriri non patitur. Serpentes

D

cum oleo & ſphondylo circumpoſitũ necat. Dentiũ dolorem oblitũ, aut cauernis inditum, mitigat. Vrinæ difficili prodeſſe exiſtimatur. Reſoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulſaue. Alias meconio, ære uſto, aut felle liquido. Si purgare Galbanum uoles, in feruentem aquam demittito. Namq; cum liquefactum fuerit, eius ſordes fluitabũt. Quas hoc modo facile ſeparabis. Mundo linteo alligatum in fictili, aut ærea pixide ita pendeat, ut imum uaſis ne tangat. Opertoq; uaſe in feruidam aquam demittito. Sic enim ſyncærum, ueluti per colum eliqueſcet, & lignoſum in linteo remanebit,

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.25. lib.24.cap.5.

GAlbanum, Chalbanen Græci uocant, & ferulam, & lachrymam. Item Stagonitin, & Metopion. Laudatur ſimile Hammoniaco. Adulteratur Sagopeno. Permutatur in libras quinq;. Medicinæ hoc tantum Galbanon a colore dictum candido exiſtimant: a quo & ueſtis nomen Galbanum Iuuenali. Vulgo quoq; nautica operimenta ſic uocamus. Nam Galbeum, ut Tranquillus ait, remedia ſunt lanis inuoluta.

EX M. VERG. COMM.

SAtis fore legentibus credimus, quod in Galbano natura oſtendit: ꝙ in Syria naſcens, odoramentorum omniũ fœcunda genitrice, ut auctor Theophraſtus eſt, ingrato odore tetrum, regionis eius hanc felicitatem turbauit. Niſi forte quæ in agendo ſagax natura eſt, Galbanum Balſamo, Caſiæ, Cinamomo, odoratiſq; Calamo & Iunco ideo miſcuit, ijſdemq; locis naſci uoluit: ut quãtum ingrati odoris ex terra Galbanũ in ſe traxiſſet, tantũ purioris odoris illis relinqueretur: damnareturq; una Galbani ferula, ut felicius cætera agerent. Quod illi, & hortos conſerentibus conſilium aliquando eſt, male & grauiter odoratis plantis, eodem loco conſitis, aliarum odores augere. Nihil tamen ſic etiam a natura damnatum, inutile homini penitus genitum eſt, Habet enim, ut cætera relinquamus, ſuas uires & laudes Galbanum. Solum aucto-

Digitized by Google

re Theophraſto, grauiter odoratum in Syria naſcens. Poteſtq́ preter alia quæ illi in morbis ab hoc ſcriptore, & ab alijs tribuuntur, ingrato agitare graues nidore chelidros: ut Maro cecinit. Et Nicander. ναίμην καὶ βαρύοδμος ἐπὶ φλογὶ μυνηχθεῖσα χαλβάνη, κάπνηλον ἄγει καὶ φύξιμον ὀδμήν. Potuit quondam etiam, ne bellorum & fortunæ gloria, & honoribus careret, oppida expugnare: illitisq́ liquore ſuo facibus, Hiſpaniæ oppidum fruſtra diu oppugnatum, ſuccendere: eaq́ uictoria Romanis ciuibus gentile nomen ex ſe dare: quod non multo poſt a Domitij Neronis turpi & funeſto principatu, inter Cæſares coleretur: eſſentq́ a Galbano, quo uſi in incendio oppidi in Hiſpania fuerant, Galbæ Romana gens, per Cæſarem ſuũ toto orbe clari. Ex eo non paruum Galbano honoris acceſſit incremẽtum. Noſq́ hactenus a fortunæ gloria laudatum, ad naturam transferimus. Primumq́ illud legentes monemus, non Turi tantum, ſed Hamoniaco liquori ſimile Galbanũ cæteros dicere, Pliniumq́ preſertim. Quo fit, ut deeſſe huic ſcriptori id ſuſpicemur. Quod præterea in impreſſo Dioſco. legebatur, toxicis mederi σὺν ὄξει, quod eſt, cum aceto, ex ueterum meliorumq́ codicum fide, cum uino uertimus. Perſuaſitq́ id Plinius lib. 24. cap. 5. aduerſari uenenis, maximeq́ toxicis, cum Myrrha & uino dicens. Fecit eiuſdẽ ſcriptoris autoritas etiam, accedente ueterum codicum eadem fide, ut quod erat δοκεῖ δὲ καὶ δυσουροῦσι ποιεῖν, ſignificareq́ uidebatur, facere ad urinæ anguſtias, ad contrarium ſenſum deflecteretur: indicaretq́ urinæ nocere, & eius anguſtias facere. Plinius enim eodem loco ait, Nocere urinæ exiſtimatur.

De Ammoniaco. CAP. XCVII.

ἀμμωνιακόν

AMmoniacum hærba eſt, ex qua Am̃oniacum fit ſuffimen q̊d Tymiama uocant, aliqui Agazyllon, alij Criotheum, alij Heliuſtrum, Romani Guttam appellant. Ferulæ ſuccus eſt, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. Cuius fruticem cum radice Agaſyllim uocant. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expers, Turis ſimilitudine, minutis glebis, denſum, ſyncerum, nulla ſorde ſpurcatum, caſtoreum odore imitans, guſtu amarum. Hoc genus Trauſma, id eſt, friaturam appellant. Quod uero terram & calculos collegit, Phyrama, quod ſignificat miſturam. Gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, ſuccum ſtillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. Tubercula duriciaſq́ diſcutit. Potum aluum ſoluit. Partus extrahit. Lienem conſumit, drachmæ pondere hauſtum. Articulorum coxendicumq́ doloribus liberat. Auxilio eſt anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. Itẽ quibus humor in pectore coit, ſi cum melle delingatur, aut cum ptiſanæ ſucco ſorbeatur. Cruentam urinam pellit. Albugines oculorum abſtergit. Genarum ſcabriciam abſumit. Tritum autem cum aceto & impoſitum, iocineris lieniſq́ duricias ſedat. Diſcutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum melle, aut cum pice illitum. Laſſitudines & coxendicum dolores eo perũgi utile eſt, cũ nitro et cyprino oleo uice acopi.

BARBARI COROLL.

HAmmoniacum dicitur, quoniam ſtillat in harenis, iuxta Iouis Hammonis oraculum reſinæ modo, aut gummi ipſum Thrauſma, ſiue Thraſtum. Turis habet maſculi ſimilitudinem. Phyrama uero pingue, reſinoſumq́. Adulteratur harenis uelut naſcendo apprehenſis. igitur q̃ minimis glebis probatur, & q̃ puriſſimis. Precium optimi in libras aſſes quadraginta. Metopion arbor ipſa dicitur, ut Galbani a Solino Merops.

Pli. li. 12. ca. 23. lib. 24. cap. 6.

EX M. VERG. COMM.

HAbet ſalem, habet liquorem medicina Ham̃oniacum. Vtrũq́ ab harenis, ſed diuerſa ratione dictum. Illũ, q́ ſub harenis concreſcat, et inueniatur. Hunc, q́ in harenoſa Libya ad Hammonis Iouis templum ex Ferula in harenas deſtillet, & ut in Ture fit, concretis grumis inter eas

C inueniatur. Græci ab harenis, quas ἄμμους dicunt, utrumq; indicauerunt, ſed illum ſalem, hũc liquorem Hamoniacum, quaſi harenoſum uocantes: graui periculo miſcendi ſimul diuerſa, niſi eorum exemplo diſcrimen aliquod ex rei ſubſtantia addatur. Quod nos timentes, ut illũ ſalẽ ſuo loco uocabimus, ſic hunc autore Dioſc. guttam uocauimus: quaſi & hic quemadmodum Tus Stagonias aliquando dictus fuerit: quæ uox in græcis ſtillicidium & guttam ſignificat. Plinius Hamoniaci lachrymã eiuſdem rei ſignificatione appellat. Græci Hamoniacon ſimpliciter, ut tunc erat eius uocis æſtimatio, uocant. Fugienteſq; nos æquiuocę appellationis periculum, guttã Hamoniacam diximus, lachrymam liquorẽq; ſignificantes Ferulæ, quæ priuatim in Libya ad Hamonis Iouis tẽplũ tũc naſci ferebat. Quę ſiue ab harenis, ſiue ab Hãmonis Iouis templo uocari dicat, eandẽ rationẽ habet: q̃m & Deus q inter eas harenas colebat, mortalibuſq; reſpõdebat, ab ijſdẽ harenis nomẽ a græcis inuenerat. Ideoq; Criotheos a forma eius, q arietino capite pingebat, eadẽ hęc Ferula, liquorq; eius pariter dictus eſt. Satiſq; hic natale ſolũ illi aſſignauit, dicens primum naſci in Lybia ad Cyrenem: mox in Libya ad Hamonem, Iouem illum intelligns qui in templo inter Libyæ harenas coleretur. Cęteræ eius appellationes barbaræ ſunt, ideoq; nunc omnibus incognitæ.

De Sarcocolla. CAP. XCVIII.

σαρκοκόλλα SArcocolla lachryma eſt arboris in Perſide naſcentis, pollini Turis ſimilis, ruffa, guſtu amara. Vulnera glutinat. Oculorum fluctiones inhibet. Emplaſtris inſeritur. Adulteratur ammiſto gummi.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.14 SArcocolla uetuſtate nigreſcit maxime. Melior, quo candidior. E ſpina reddi putant, cum quadam acrimonia dulcem.

EX M. VERG. COMM.

D INter gummi genera numeratur a Plinio Sarcocolla: eodemq; nomine arbor, & ex ea deſtillans gummi appellatur: quod ex ui, poteſtateq; ſua nomen inuenit. Carnes enim, quas græci σάρκα dicunt, in uulneribus glutinat: quod eiuſdem gentis uerbum κολλᾶν ſignificat. Pictoribus idem Plinius utiliſſimum etiam dixit.

De Glaucio. CAP. XCIX.

γλαύκιον GLaucium ſuccus eſt hærbæ quæ in Hierapoli Syriæ naſcitur, folijs fere corniculati Papaueris, pinguioribus tamen, in terram ſparſis, odoris tetri, guſtus amari. Tota croceo ſucco madet. Folia in olla fictili ſemifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, uſq; dum flacceſcant. Deinde contuſis ſuccum exprimunt. Cuius eſt uſus ad oculorũ medicamenta. Vtpote cum inter initia refrigeret.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.19 GLaucion & in Parthia naſcitur, folijs denſis, minoribus q̃ Papaueris ſordidioribuſq;, guſtu amaro, cum quadam aſtrictione. Granum habet crocei coloris. Hinc temperatur collyriũ: quod medici Diaglaucion uocant, in quod recentiores Papauere cornuto utuntur, aut etiam Ghelidonio maiore: ut nihil profecerit Dioſcoridis atteſtatio in mentione Papaueris illius, cũ alioquin magno periculo hac parte hallucinentur, q Chelidonij & Papaueris eius natura erodendo fit, Glaucij multo mitior, & refrigerando fere. Propterea collyrium ex illo iumentorum oculis adhiberi ſolet, ex Glaucio humanis.

lib.27.cap.10.

EX M. VERG. COMM.

SVnt Plinio, & Dioſcoridi in Glaucij medicina & hiſtoria eadem fere omnia. Hic ad Hierapolim Syriæ, ille in Syria & Parthia naſci tradit. Ambo humilem herbam, ſed ille ſimpliciter folijs Papaueris, hic cornuti Papauerls priuatim deſcribit. Hic pinguioribus q̃ Papaueris, Plinius ſordidioribus dixit: magno diſcrimine inter ſordidum, & pingue. Diuerſitatis ea potuit eſſe cauſſa, ut quod nunc legitur λιπαρώτερα, certa pinguedinis ſignificatione, tunc ῥυπαρώτερα.i. ſordidiora legeretur, facillimo & lubrico, ut in Galbeano paulo ante diximus, in unius literæ figura, & ſenſu ad contrariã & alterutram ſignificationem lapſu. Locus in Plinio eſt.27.uolumine cap.10. Nobis aptius uiſum eſt, Dioſcoridem, q̃ Plinium ſequi.

De Glutino. CAP. C. A

GLutinum quod Xylocollan, alij Taurocollan uocant, præſtantiſſimum Rhodiacum, quod ex bubulis corijs conficitur. Id candidum eſt & tranſlucens. Nigrum uero minus probatur. Reſolutũ in aceto, impetigines, lepraſq; cutis delet. Ambuſtis igni ex aqua calida impoſitum, puſtulas erumpere nõ patitur. Vulneribus prodeſt melle, aut aceto madefactum. κόλλα

BARBARI COROLL.

GLutinum, ſiue Gluten, Græce Colla. Præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum, & genitalibus. Sed adulteratur nihil æque, quibuſuis pellibus inueteratis, calciamentiſq; etiam decoctis. Rhodiacum uero fideliſſimum, eoq; & pictores, & medici utuntur. Lignoſum improbatur. Contexi par eſt et reliqua Glutinũ genera. Auro Glutinum eſt Santerna, ferro Argilla, ęris maſſis Cadmia, laminis Alumen, Stagnum æramentis, ſtagno Argentum, marmori, & plũbo Reſina, Plumbum nigrum albo, album ipſum ſibi oleo. Eſt & Glutinũ auri cum inducit ligno, Leucoporon, ſiue Leucophæon uocatum, ex pluribus compoſitũ, Sinopidis ponticę ſelibra, Silis lucidi, pix, & melini gręcienſis duobus mixtis, tritiſq; una per duodecim dies. Eſt & Lithocolla Glutinum ex lapidibus, ſicut Ichthyocolla ex piſcibus. Habetur et Gluten librarium ex ſimila & polline. Nam Gluten Atticũ pro gumi ex amygdala quãdoq; accipitur a Chymicis. Pli.li.11.ca.39

De Glutino piſcium. CAP. CI.

GLuten piſcium, uenter eſt piſcis cetacei. Præſtat candicans, natione Ponticum, ſubaſperum, carens ſquamis, & quod celerrime liqueſcit. Vtile emplaſtris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt. ἰχθυόκολλα

BARBARI COROLL.

IChthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium. Idemq; nomen Glutino eius: q̃d alij ex corio, alij ex uentre putant fieri. Ichthyocolla inuentum Dædali. Laudatur carens uenis, ſquamiſq;. Madeſcere debet conciſa in aqua, uel aceto nocte & die: mox tundi marinis lapidibus, ut facilius liqueſcat. Pli.li.32.cap.7 B

EX M. VERG. COMM.

NOtum cunctis piſcium Gluten eſt. Indiget enim eo uita quotidie & utitur: nec poſſunt ſine ope eius feliciter in artibus tractari multa. Ob eam cauſſam nihil ultra de eo agetur.

De Viſco. CAP. CII.

VIſcũ optimum eſt recens, intus porraceum, extra fuluum, q̃d aſperi nihil, aut furfuroſi concæperit. Fit acinis in robore naſcentibus, buxeo fruticis folio. Contuſum acinum lauant, & poſtea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipſum efficiant. Gignitur quoq; in malo, pyro, & plæriſq; alijs arboribus. Quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, diſcutit, extrahit. Parotidas, tubercula, cæteraſq; collectiones, ad maturationem perducit. Cũ reſina autem & cæra pari, epinyctidas in ſplenio ſanat. Vetera ulcera, ſuppurationeſq;, quas cacoëthe uocant, ex Ture mollit. Lienem cum calce, Gagate, aut Aſio lapide, impoſitum abſumit. Cum ſandaraca, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. Miſtum cum calce & uini fæce, ſuam uim intendit. ἰξός

BARBARI COROLL.

VIſcum Græce Ixos; & Ixias frutex ipſe, ut Athenæus ait. Porro Viſcum illud, quod inter Pli.li.16.ca.44

Digitized by Google

C uenena ponitur a Dioſcoride, Galeno, Plinio, Ixiam Græci uocant, & Vlochon, ſiue Vlophonon: quibus nominibus Chamæleontem quoq; dici conſtat: radicemq; affirmant eſſe hoc genus Viſci, quod interficit: unde orta dubitatio eſt, Viſcum hoc pro Chamæleontis, an pro ſui generis, aut pro fruticis ipſius radice capiamus, ex quo Viſcum conficit: Paulus, & Aetius in uenenis Ixiã a Chamæleonte ſeparant, alias & notas & medicinas reddendo. In Quercu, Ilice, Pruno ſylueſtri, Terebintho, nec alijs arboribus adnaſcit. Dioſcorides addit Malo, & Piro. Copioſiſſimũ in Quercu. Pleriq; putant, quod Dryos, Hyphear uocãt, Ion poeta ſudorẽ quercus: namq; quod in Abiete & Larice fit, Stelim Euböea dicit. Hyphear Arcadia nõ Viſcũ. Viſci porro gña bina, uel terna faciunt, & in omni arbore, excepta Ilice, & Quercu. Differentiã cõſtituit odor uiruſq;, & folium, non iocundi odoris. Viſcũ coloris, ut poeta inqt aures, amarũ & lentũ, e Robore præcipuũ. Hyphear uero, ad ſaginanda pecora utilius, qa & alimenti plus & pinguetudinis in Larice et Abiete ſit. Vitia purgat primũ: dein pinguefacit, quę ſuffecere purgationi ut Silphium. Quibus ſit aliqua tabes intus, negant durare. Edendi ratio ætatis quadragenis diebus. Adijciunt aliqui diſcrimen in hijs, qbus folia decidant & Viſco decidere. Cõtra inhærere nato in æterno fronde. Omnino aũt ſatũ nullo mõ prouenit; unde Maroni dictum,

Quod non ſua ſeminat arbor.

nec niſi per aluum fimo redditum, maxime palumbis & turdis. Siue ut quidam ex Theophraſto, picis, κίτταν pro κίχλαν legentes: cum alioquin Plautus, autore Seruio grammatico, de turdelis intellexerit: cum inquit, ipſa ſibi auis mortem creat. Eſt autem Turdela, Turdi genus alterum, quod in Venetia prouincia, Drexanos uulgo nominant. In Liguria priſcũ nomẽ retinent maiores. Turdo ſunt penna ſubtus uaria. Græci Coſſyphos modo appellant, ut qbuſdã uidet. Drexanos porro, quaſi Dryxanos, hoc eſt, quercus arrodẽtes uocatos exiſtimãt. Coſſyphos certe Ariſtoteles merulas intelligit, item Cottyphos. Palũbos Gręci Phattas, ſiue Phaſias
D uocant. Sed genus eorum unum, cuius fimo Viſcum naſcatur. Athenæus Oenadem appellari tradit: quam Theodorus noſter, in Ariſtotele Vinaginem interpretatus eſt. Altitudo eius nõ excedit cubitalem, ſemper fruticoſi ac uirentis. Mas fertilis, fęmina ſterilis. Aliquando nõ fert. Viſcum fit ex acinis imaturis, hoc eſt, uiridibus, nondum candidis, quod eis p maturitatẽ contingit. Hi p meſſes collecti, ſiccati, atq; tuſi, deinde putrefacti aqua, duodenis fere diebus, mox in profluente rurſus malleo tunduntur, amiſſis corticibus, interiore carne lenteſcentes. Quidã decoquunt in aqua tuſum, donec innatet. Nonnulli cõmanducantes acinos, expuunt cortices. Optimum eſt quod ſine cortice eſt, quodq; leuiſſimũ. Quidam efficacius futurum promittũt, detractum prima luna e robore ſine ferro. Viſco nihil eſt glutinoſius, pennis maxime uolucrũ ligandis, Iuglãdium oleo ſubactum, cum libeat inſidias molliri. Druydes in Gallia nihil habẽt Viſco & arbore in qua gignatur, ſi modo ſit Robur, ſacratius, nec ulla ſacra ſine ea fronde faciunt. Quicquid ijs adnaſcitur, e cœlo miſſum putant. Inuentu rarum, magna religione petitur, & ante omnia ſexta luna. Poſt ſacrificium & epulas, ſub arbore ſacerdos ueſte candida, falce aurea id demetit, candido excipiente ſago: tauroſq; duos coloris candi, tum primũ cornibus uinctos imolant, precantes ut ſuum donum deus proſperum faciat. Fœcunditatem eo poto dari, cuicunq; animalium ſterili arbitrantur, contraq; uenena omnia eſſe remedio. Fit & ex alijs quoq; rebus Viſcum in Syria. Ex acinis, quos ab Auguſti honore, ut conijcio, Sebaſtos appellauerunt. Hęc Myxa ueteribus fuiſſe interpretor: quę per diminutionem quoq; Myxaria dicuntur. Arbuſti eius ligno, cortex albus, ramis uirens, folio rotundo, amplo, fructus in racemo dulcis, candido lentore plenus, cum interiore nucleo quaſi oliuæ ſiccatur. Hic in medicina uentrẽ ſoluit, deſtillationeſq; comprimit, & roſiones Veſicæ, & inteſtinorum animalia. Damaſcenum inde Viſcum paratur, commendatiſſimum aucupijs, præterq; aquatilium uolucrum. Fingitur & ex radice quadam Viſcum Lãtanæ dicti fruticis, æque ueteribus incogniti, folio hirſuto, molli: flore candido, odorato: quem ſuſtinet umbella. Viminibus lentis adnexũ acinis ut uua, primo rubentibus, poſt nigrantibus.

EX. M. VERG. COMM.

QVale ſolet ſiluis brumali frigore Viſcum, Fronde uirere noua, q̊d nõ ſua ſeminat arbos, tale & ſuum Dioſcoridi deſcribitur, nulla appellationũ eius addita diuerſitate. Quales in ſecundo de cauſis plantarum numerauit Theophraſtus, Hyphear, Stelida, & Ixon, ſiue Ixiam, eandem rem aliter alijs in Græcia uocantibus. Et ſi non deeſſent tunc etiam, qui in diuerſis arboribus naſcens Viſcum diuerſa appellatioe oſtenderent, naſciq; Hyphear & Stelida in abiete & picea dicerent: Viſcum uero in quercu, terebintho, alijſq; multis. Fuerunt etiam, qui in diuerſa parte eiuſdem arboris naſcens, diuerſo nomine indicarent: hincq; Hyphear, illinc

Digitized by Google

A

Viſcum, & Stelida natum appellarent. Quæ nos, nouiſſe ea uolentibus legenda in Theophraſto relinquimus, & præter Theophraſtum in Plinio.16.uolumine, capite.45.quo loco reddita iiſdem uerbis ex eo ſcriptore a Plinio omnia fuerunt.

De Aparine. CAP. CIII.

ἀπαρίνη

APARINEN aliqui Ampelocarpon, alij Omphalocarpon, nonnulli Philanthropon uocant, ramoſam hærbam & quadrangulam, ex interuallis orbiculato foliorum ambitu, ut in Rubia. Flos albus, ſemen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura, aſperitate ueſtium tenaci. Ea paſtores coli uice utuntur, ad eximendos e lacte pilos. Seminis caulium ac foliorum ſuccus, potu cõtra uiperarum, phalangiorumq; morſus auxiliatur. Infuſa auriũ dolori medetur. Hærba cum axungia trita ſtrumas diſcutit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.5.

Lappa herba

Philanthropos

APARINE, quam noſtri & Lappam uocant, Hippocrates Philiſtion, & Phileterion quoq;, ut Galenus putat. Non euidens, ſed occultus in ea flos matureſcit, & intra ſe germinat ſemen: uelut animalia quę in ſe pariunt, ut uiperę. Naſcitur in frumentario agro, inter Lentem præcipue, item pratis, hortiſq;. Ramoſa hæc & hirſuta, quinis ſeniſq; in orbem circa ramos, folijs per interualla, Semen ſubdulce, Omphacocarpon a Plinio, Galeno, & Paulo Aegineta dicitur. Niſi quis Omphalocarpon ex Dioſcoride legi malit, ab umbilici ſimilitudine, quam ſemen pręfert. Philanthropos uero dicta eſt hæc a nonnulis herba, quia uelut amici ſolent, cõmeantium lacinijs obhæreat. Aliud floris genus eſt, quod in Parthis naſci ſcribit Apollodorus, Philadelphũ appellatum, ex argumento, ꝙ rami eius ex interuallo ſponte cõeant, ceu amantes: poſt digrediantur, concipiant, atq; pariant. Huius tenuiſſimis uirgis reticulatim compoſitis, atq; ita conſitis, hortorum ſepta impenetrabili compage fieri.

EX M. VERG COMM.

B

COGNITU & inuentu facilem, inter legumina & in frumentaria ſegete Aparinem ſua deſcriptione Theophraſtus & Dioſc. fecerunt: ipſa etiam tenaci nexu prætereuntiũ ueſtibus hęrens, & quale hic deſcripſit ſemen oſtendens in medio umbilicatum, ad cognoſcendã ſe, ſuiq; cõtemplationem nolentes etiam couuertit. Perſequuntur eam quotañis Maio & Iunio menſibus manu, meſſoriaq; falce agricolæ, peſtem ſatis ſuis eam ſentientes, nihilq; apricis & pinguibus agris frequentius naſcitur. Copioſior tñ inter legumina ꝙ̃ inter frumenta inuenitur. Nouerunt calamitatem ſuam ruſtici. Nomen tñ, & maleficij eius cauſſam ignorant. Et ut in ſimilibus fit, quorum ignoratur nomen, Lappam uocant. Qua uoce non in Aparine tm̃, ſed in cunctis quorum matura ſemina ueſtibus prætereuntium inhęrent, ignari utuntur. Quæ ſane multa ſunt: & inter alia Eupatorium etiam, de quo ſuo loco dicemus. Ex quo factum eſt, ut non ætate noſtra tm̃, ſed antiqs etiã temporibus parum certa in huiuſcemodi fuerit nominum ratio. Arcionq; Lappam tm̃ aliq dixerint, alij Aparinem hanc, alij plures alias quarum ſemen aut qa aſperũ, amatũ ue, aut cuſpidatũ eſt ueſtibus hæret: quaſi ad faciendũ genus & nomẽ una hæc nota ſatis eſſet.

De Alyſſo. CAP. CIIII.

ἄλυσσον

ALYSSON, aliq Aſpidion, alij Aplophyllõ, alij Accyſitõ, alij Adeſeton nuncupãt. Fruticoſa hærbula eſt, unicaulis, rotũdis folijs fructu duplicium ſcutorũ effigie, in quo eſt ſemẽ quadãtenus latũ. In montibus & aſpis locis emicat. Eius decoctũ ſingultus ſine febri potu diſcutit. Idẽ efficit, ſi qs eã aut teneat, aut odoret. Cũ melle trita, uitia cutis in facie, et lẽtigines emẽdat. Cõtuſa ĩ edulio, rabiei canis mederi putat. Domib. appẽſa, ſalutaris eſſe credit. Et hominibus, atq; animalib. faſcini, amuletum. Pupureo linteo circumligata pecorum morbos abigit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.11

ALYSSON, diſtat a Rubia, folijs tantum ramiſq; minoribus, ita dictum, ꝙ rabiem canum de-

C ſendat. Saniem conſpecto eo ſiccari tradunt. Autor eſt Aetius, quoſdam exiſtimare hanc her-
bam nihil differre ab Sideriti Heraclea: quæ tertia eſt inter Siderites, a Dioſcoride monſtratas.
Sed & Photion grammaticus, folio eam ſubpurpureo deſcribit: quod & Siderites habet ter-
tia: ut Dioſcorides eſt autor. Ego Alyſſon ab hac Sideriti plurimũ differre nihil dubito. Aliſon
& poculi genus eſt, uerũ ſcriptura ſeparat, q̃ & per ſimplex, ſ, & per, ι. ſcribitur: at ꝓ herba ca-
ptum per, y, & per duplex, ſſ, Sunt qui Crucialẽ herbam uulgo dictã, pro Alyſſo demonſtrent.
Sed intereſt, q̃ Alyſſon quinis per interualla folijs oſtẽdimus, Crucialẽ quaternis, unde nomẽ,
& minus hirſutis. Exilius & huic ſemẽ q̃ Alyſſo eſt, minus etiamnũ, anguloſo caule. Flos Alyſ
ſo candidus, Cruciali uero luteus. Cæterum impudentius falluntur, qui Alyſſon ꝓ ea capiũt,
quę Liliago, ſiue Liliarca, et Martegonia ruſtice uocaẽ, folio quadãtenus et flore Lilij purpureo.

EX M. VERG. COMM.

FEcit ſibi ex re nomen Alyſſon, & ex pluribus quas habet in medendo uires, eam unde uo-
caretur elegit, quæ grauiori hominis malo ſuccurreret. Et q̃m rabidi canis morſus ſentire non
patitur, ideo Alyſſon paſſim dicta eſt. Celebrauit eã ſympoſij ſui tertio uolumine Plutarchus:
numerauitq; inter eas quæ ſolo contactu, halituue, aut aſpectu prodeſſe homini poſſunt: non
tamẽ contra rabidi canis maleficiũ, ſed contra ſingultum. Verba eius ſunt. τὴν δὲ ἄλυσσον καλου-
μένην βοτανὴν, καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. λέγεται δὲ
καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴ καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένη ταῖς μάνδραις. Quæ uerbũ de uerbo ſic uertat aliqs.
Quin etiam herbam quam Alyſſon uocant, alij in manus accipientes, alij conſpicientes ſolum
a ſingultu liberantur. Fertur eadem ouillo & caprino pecori ſalutaris eſſe, prope caulas et ſepta
eorum conſita. Quod ab hocipſo primum & ultimum inter uires & remedia eius numeratur.
Quemadmodum quod ad rabidi canis morſus pertinet, a Paulo Aegineta in quinto traditur,
quo loco Cataplaſma contra rabiem canis quoddam inſtituit, iubetq; decocto eius uti, his uer
bis. μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσι τινές. Quorum
ſenſus eſt. Cum decocto Saluiæ, aut Hieracliæ Sideritidis, quã aliqui Alyſſon uocant. Ex quo
dubitari cõtigit, ſit ne hæc ſui generis herba, an Sideritidi re ipſa eadẽ, nomine uero tm̃ diuerſa.
D Hic propriũ genus habere Alyſſon, ſeparata ab illa eius hiſtoria et medicina oſtẽdit. Plinius hoc
ipſum lib. 24. cap. 11. confirmat, Rubiæ ſimilem his uerbis deſcribens. Diſtat Erithrodanus ab
eo quę Alyſſon uocaẽ, folijs tm̃ & ramis minoribus. Verũtñ huic nõ cõuenit, q folio rotũdo,
cõtra q̃ in Rubia eſt, Alyſſon deſcribit: & præter folia ſingularẽ caulẽ Alyſſo tribuit. Fruticoſa
aũt Rubia eſt. Alyſſo ſemẽ eſt in latitudinẽ ſe explicãs, Rubia rotundũ habet. Et ne lõgiores ſim
us, nihil q̃d certã ſimilitudinẽ faciat nobis in Rubia inuenitur. Credimus ob eã cauſam, poſteri
oribus his ſcriptoribus nõ ſatis certas fuiſſe Alyſſi huius hiſtoriã & notas: ex quo alij Sideritim
eã crediderũt: & alij Rubię, p̃terq; iu folijs & ramis ſimilẽ fecerunnt. Nos Dioſco. deſcriptione,
& Plutarchi teſtimonio contenti, ſui generis herbam antiquis fuiſſe dicemus.

❡ De Aſclepiade. CAP. CV.

ἀσκληπιὰς

ASclepiadem aliqui Ciſſion, alij Ciſſophyllon nominant. Ra-
mos emittit longos, folia Hederæ, radices numeroſas, tenues,
odoratas. Floris uirus graue. Semen Securidacæ. Naſcitur in montibus.
Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra ſerpentium
ictus. Folia aduerſus uuluæ mammarumque ulcera, quæ cacoëthe uo
cant, illinuntur.

EX M. VERG. COMM.

HAbẽt Ciſſios, & Ciſſophyllos, aliæ Aſclepiadis appellationes, manifeſtam ex foliorũ for
ma, quemadmodum & nos diximus, cauſſam. Omnes enim qualis et ea eſt Hederę folio deſcri
bunt. Cur aũt Aſclepias primum dicta ſit, conieciſſe etiam difficile non fuerit. Vt enim ab in-
uentoribus ſuis plures aliæ nomen inuenerunt, ſic & ab Aſclepio faciendę homini medicinę an
tiquo autore Aſclepias nominata hęc eſt. Non parũ hoc uno argumento laudanda, et in hono
re habẽda, cui p̃ter ea quæ a Dioſco. dicta hoc capite ſunt, plures in hiſtoria notas, & in medici
na uires græcorũ herbarij alij tribuerunt, Nepetæ ſimilem caule, & toto frutice eſſe dicẽtes: &
Hederæ quidẽ folia habere, uerũ lõgiora & lanuginoſa. Habere itidẽ, ut hic ait, florẽ graueolen
tem, ſed Roſæ figura, naſciq; nõ ſimpliciter in mõtibus, uerũ in aquoſis mõtib. In medicina aũt

Digitized by Google

tradiderunt poſſe radicem eius tantũ deraſam, ut nihil aſperitatis habeat, in fiſtulas demiſſam A callos earum abſumere & implere: Nec folia tantũ, uerumetiam flores maleficis mãmarum, & muliebrium locorum uitijs prodeſſe. Quinetiã eandem radicem ſiccatam, moxq́ in puluerem tuſam, & cum axungia coactam, malagmatis modo impoſitam, inflammationes diſcutere, & neruos mollire. Flores præterea, foliaq́ ſiccata, mox trita, in ſumma cute uulneribus utiliter inſpergi. Sordida purgare ulcera, & ad cicatricem perducere, genitaliumq́ uitijs egregie mederi. Quæ omnia ex antiquis græcis collecta, a nobis hiſtoriæ & medicinæ huius ſcriptoris libenter addita ſunt, ne quid relinqueretur, quod legentibus prodeſſe aliqua ratione poſſet: Quam deinde nos Securidacam diximus, cuius ſemini ſimile Aſclepiadis ſemen hic ait, ea eſt quam Theophraſtus, pluresq́ alij Pelecinum, a ſecuris forma dixerunt.

De Atractylide. CAP. CVI.

ἀτρακτυλὶς

ATractylis, quam aliqui Amyron uocant, alij Cnicon ſylueſtrem, alij Aſpidion, Magi Aphedron, Aegyptij Chenon, Romani Præſepium, aliqui Fuſum agreſtem, alij Colum ruſticam, ſpina eſt Cnico ſimilis, folia multo longiora ferens, in ſummis uirgis, magna parte nuda, aſperaq́. Qua fœminæ pro fuſis utuntur. Capitula in cacumine ſpinis horrent. Flos luteus. Quibuſdam in locis purpureus inuenitur. Radix tenuis, ſuperuacua. Coma, ſemen, & folia cum pipere & uino teruntur utiliſſime contra ſcorpionum ictus. Percuſſos tradunt, quamdiu ea teneatur hærba, nullum experiri dolorem, ipſumq́ depoſita ſtatim recrudeſcere.

cardg benedic

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 15.

B

ATractylis aculeata eſt, ſed & acanacea, hoc eſt, & conceptu & floris ſede, aut etiam ſemine, fructuq́ ſpinoſo: laborantibus Græcis uno uerbo, tres affectus & qualitates includere: idem erat, quod Acorna, ſiue Acarna, niſi candidior eſſet, & niſi decerpta, cuteq́ adhibita ſanguineum ſuccum funderet. Qua de cauſſa Theophraſto Phonos, & Androſemon quoq́ uocatur ab Aetio, odore grauis, peſtemq́ denuncians. Sero matureſcente ſemine, nec ante autumnum. Quanquam hoc de omnibus ſpinoſis dici poteſt. Acornæ ſpina, pro folio, ut Theophraſtus inquit. Cneco Vrbano ſimilis, colore tantum ruffo, pingui ſucco. Atractylis Cnecum eſt ſylueſtre. De ſatiuo dicetur in mentione ſua. Sylueſtre iterum ſecatur, una mitior & ſatiuo ſimilior: caule rectiore, ac rigido exilis. Itaq́ & pro colu antiquæ mulieres utebantur: ex eoq́ hanc proprie Atractylida nominabant, ſemine candido, grandi, amaro. Altera hirſutior, toroſiore caule, quaſi Sonchi, & qui pene humi ſerpat, ſemine minuto, amaro, frequenti, piloſo.

EX M. VERG. COMM.

COgimur ex Theophraſto, pluribus locis de plantarum hiſtoria, certius eam nouiſſe: qui primum inter genera agreſtis Cnici Atractylidem numerat. Dico autem Cnicum, quem nunc medicina Carthamum, & rura noſtra Crocum ſaracenum uocant. Suntq́ poſt multa de Atractylide libro ſexto uerba eius hæc. ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται καὶ λευκοτέρα τούτων. ἴδιον δὲ ἔχει τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ φονώδη· ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸ καρπὸν πρὸς τὸ μετόπορον. Quod eſt. Vocatur & quædã Atractylis, candidior his: cuius foliũ priuatim id habet, ut auulſum, carniq́ confricatũ, ſanguineum reddat ſuccũ. Eamq́ ob cauſſam phonon. i. cędem aliqui ſpinã hanc uocant. Habet pręterea grauẽ & ſanguinis in cæde odorẽ. Sero, nec niſi per autumnum fructũ abſoluit. Idem libro. 9. de plantarũ hiſtoria a principio ſtatim, de liquore ſuccoq́ plantarum & eius diuerſitate agens, ſanguineũ ſuccum Atractylidi tribuit. Quæ cauſſa fuit, ut a quibuſdã Androſemos uocaretur: quoniã & illa ſanguineo ſucco eſt, ut certius in eã docebitur. Quemadmodũ & Cnicos agreſtis: quod a Theophraſto dictum libro ſexto paulo ante teſtati ſumus. Cur aũt præſepium (modo integra ea uox ſit) Romani eã uocarent, incertũ nobis eſt. Cur aũt Colum ruſticã, & agreſtem Fuſum, ex herbæ figura factũ eſt: quæ glabro, nudoq́ penitus caule ſurgens, & cum aruit in flexili duricie rigente, aliquando cubitali altitudine,

Digitized by Google

C plærunq; autē minor, nec niſi in ſummo folioſa & aculeata, in maiore illa altitudine colum, in minore fuſos ruſticis fœminis ad lanificium dedit. Vidimus nos, licetq; omnibus per æſtatem uidere, locis incultis & nemoribus naſcentem ſpinis ſuis, in ſummo ſic diſpoſitis, ut impoſitos lanarum peniculos, ſine uinculo, nexuue alio quopiam ſuſtinere facillime poſſint. Numerauit eam Paulus Aegineta libro primo inter olera, carduisq; his uerbis coniunxit, τὰ δὲ ἀκανθώδη πάντα οἷον σκόλυμος καὶ ἀτρακτυλὶς καὶ τὰ τοιαῦτα. Quod eſt. Aculeata uero omnia, quales Carduus, & Atractylis eſt. Credimusq; nos, Atractylidis nomine hoc ſatiuum Cnicum intellexiſſe: in cuius genere Theophraſtus eam numerauit: & natura præſenti ſimilitudine conſtituiſſe uidetur. Ob quam, ut paulo ante diximus, agreſtem Cnicum hanc aliqui uocauerunt: & inter eos Theophraſtus quo diximus loco.

¶ De Polycnemo. CAP. CVII.

πολύκνημον

POlycnemon quidam Clinopedion, alij Polygonaton, alij Iouis colum, alij Echeonymon uocant. Frutex eſt ſurculoſus, folijs Origani, caule Pulegij, geniculis multis intercepto, ſine umbella, tenui tñ in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus adglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur. Sed quinto die ſolui debet. Ad urinæ ſtillicidia, ruptaq;, cum uino bibitur. Edocuit experientia contritos in uino albo ramulos, ijs qui affectibus laborant, quæ Violentiæ uocantur, magno eſſe præſidio.

BARBARI COROLL.

POlycnemon, & Cunilæ bubulæ ſimilis appingitur, odoratis corymbis, acri & dulci odore.

¶ De Clinopodio. CAP. CVIII.

κλινοπόδιον

D CLinopodion aliqui Cleonicon, alij Ocimoides, alij Zopyron uocant, fruticem folijs Serpyllo ſimilem, ſurculoſum, duum palmorum altitudine. Naſcitur in petroſis. Flores Marrubij, ex interuallis ſpeciem lectipedum præbent. Bibitur hærba & ſucci eius decoctum, ad conuulſa, rupta, ſtrangurias, ſerpentium ictus. Menſes & partus pellit. Et penſiles uerrucas, quas Acrochordonas uocant, ejcit aliquot diebus potum. Aluum ſiſtit, decoctum ad tertias, potumq; ſi febrim ſentiunt ex aqua. Alioquin ex uino.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 15.

CLinopodion, non deſunt, quibus herba Orbiculata uulgo dicta, Serpyllo ſimilis etiam ſi non ſerpit, aut eadem, aut propinqua eſſe uideatur: quoniam orbiculato florum ambitu a Plinio tradatur. Dubitationem facit Dioſcoridis adiectio, dicentis, ex interuallo Marrubij ſimilitudine flores in ea cerni: quod quidem in ea, quæ Orbiculata dicitur, non eſt: ſed continua florum ſeries ſubalbentium, acinis in ſummo ternis, quaternisue, radice fibris multiplici.

EX M. VERG. COMM.

EX triclinijs ſuis quondam in agrum exeuntes græcorum herbarij, pedumq; lectorum ſuorum imaginem animo ſeruantes, facile inter alias quærētium oculos fallentem, Clinopodion herbam inueniebant. Quodq; illis quotidianum, fabrica ſpectaculum fecerat: diligentius & ſpecioſius elaboratum, natura locis incultis oſtendebat. Nunc mutata artium & fabricæ ratione, ſi quis nouiſſe id cupiat, herbam inueniſſe prius oportebit: tum ex floribus eius in antiquorum lectis, pedum quibus fulcirentur formam didiciſſe. Verumtamen, ut illud ratione carebat (natura enim artibus exempla in cunctis ex ſe propoſuit, neq; ab artibus ad naturā motus eſt) ſic noſtra ætate difficillimum, in tam multa florum naturæ uarietate, tam multisq; eorum formis, hoc uno argumento herbam deprehendere. Et ſi Plinius. 24. uolumine capite. 15. non parum ad hanc rem contulerit, orbiculato florum ambitu eam deſcribens. Cuius formæ

Digitized by Google

adiectione ſatis deſcripſiſſe rem uidetur. Omnes em̃ nouimus, quid orbiculato, quid florum, & quid ambitu ſignificetur: plures ſcilicet ſimul ſurgere flores, circulum per ambitum facere, & ex eo orbiculum deſcribi: in quo relictis inter eos flores medijs ſpacijs, inane aliquid & uacuum relinquatur: quam Pedum in antiquis lectis fuiſſe formã, facile conijcere eſt. Siquidem his exemplis pictores, ſtatuarij, architectiq; ſua opera adhuc exornant. Nihilq; non una hac ratione inuentum ab illis, & tractatum ſemper eſt. A

De Leontopedalo. CAP. CIX.

LEontopedalon aliquibus Leontopodion, alijs Leuceoron, alijs Leontion, alijs Doris, aut Dorideris, alijs Lychnis agria, alijs Pardale, alijs Horybethron, alijs Rhapeion, Romanis Patabelclon, aut Semen leoninũ dicitur. Caulem emittit dodrãtalem, aut altiorem, plurimis alis concauũ, & in cacumine ſemina duo aut tria, in ſiliquis ciceris modo. Flores Fremio ſimiles, punicei coloris. Folia Braſſicæ, ſed Papaueris diuiſura. Radicibus nigris Rapæ ſimilibus, toroſis. Naſcitur in aruis & ſegetibus. Radix auxiliatur ſerpentium ictibus ex uino pota. Nec alia res celerius dolorem finit. Miſcetur iſchiadicorum clyſteribus. λεοντοπέταλον

BARBARI COROLL.

LEontopetalon radice grandi. Vocatur & Dorypetron a Plinio.

EX M. VERG. COMM.

DEſcripſit Leontopetalon libro. 27. capite. 11. Plinius iiſdem uerbis, Rapeion alijs uocari dicens, folio Braſſicę, caule ſemipedali, alis multis, ſemine in cacumine in ſiliquis Ciceris modo. Radice Rapo ſimili, grandi & nigra. Naſci eam in aruis, & omnium generum ſerpentibus in uino potam radicem aduerſari, nec quicq; celerius proficere. Quæ omnia ab hoc ipſo ſcriptore multo antea dicta fuerant. Nomen a ferociſſimo & generoſiſſimo omniũ animali in antiquis Græcis inuenit. Quid autẽ illi cum leone conueniat, non ſatis certum nobis eſt. Si nominis origo expendatur, nihil Leontopetalon erit q̃ leonis folium. Sed quã leonis partem, uerbi cauſſa pedem, aurem, linguam, aliamue huiuſcemodi folium referat, non ſatis pro comperto nobis eſt: præſertim uariantibus alijs appellationibus Leontio, ſcilicet Leontopodio, & Leonino ſemine. Quæ omnes a Leone cauſſam nominis, ſed non eodem modo habent. Siquidem Leontion leunculus eſt, Leontopodion leonis pedem ſignificat: & leoninum ſemen cauſſam nominis in ſemine, nõ in folio eſſe oſtendit. Cur aũt agreſtis lychnis diceretur floris figura in cauſſa, eſt: quæ Anemonem & ſylueſtre papauer dici etiã Leontopetalon fecit. Omnes enim hĩ flores magnitudine, colore, totaq; figura ſimiles, aut non diſſimiles ſaltem inter ſe ſunt. Pli. li. 26. ca. 8. B

De Teucrio. CAP. CX.

TEucrion, ſiue ut alijs placet, Teucris, hærba eſt uirgæ referens effigiem, Triſaginis ſimilitudine, tenui folio, non multũ a Cicere alieno. Hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Sciſſademq; ubertim prouenit. Recens cum poſca, aut aridæ feruefactæ ius, potu lienem potenter abſumit. Lienoſis cum aceto & ficis illinitur. Item ſerpentium morſibus ex aceto ſolo, ſiue ficis. τεύκριον

BARBARI COROLL.

TEucrion hoc (ut puto) & ramis Hyſopi deſcribitur a Plinio: ſurculoſa, folio fabæ. Colligi florentem adhuc iubent, adeo florere non dubitant, maximeq; ex Cilicijs & Piſidijs montibus commendant. Dicitur eadem Teucria. Quidam & aliam Teucrion uocarunt, de qua in Hemionitide ſcribendum nobis eſt. Pli. li. 25. ca. 5. lib. 26. cap. 6.

EX M. VERG. COMM.

MIſcent, cõfundũtq; aliqui Teucriũ hanc cũ Aſpleno, & Hemionitide. Non ob aliã, ut credimus cãm, q̃ qa eadẽ poteſtate ſunt, Oẽs em̃ lieni medent̃: ſed nullas habẽt cões alias notas, ut ex earũ hiſtoria cognoſcere oĩbus facile eſt. Diuerſa ſunt noĩa, diſcrepant partes, ſeorſumq; ueteres Gręci de ſingulis tradiderũt. Plinius, q̃d paulo ante diximus, uirgas Teucrij Iuncos uo

Digitized by Google

C cauit, lentorẽ & tenacẽ flexurã uirgarum in Teucrio contẽplatus: & ex pluribus Iuncorũ notis eã elegit, q̃ multis alĳs in plantarũ hiſtoria cõgrueret: nec priuatim ꝓprieq́; iunceũ genus faceret. Quod em̃ Iuncũ indicat, nomẽq́; & genus illi facit. Nudus glaberq́; ſurculus eſt. Cętera em̃ cõmunia illi cũ plæriſq́; alĳs ſunt, ſed hoc primũ illi mox per eũ alĳs natura dedit. Dico aũt foliorũ totis caulibus, & uirgis eius priuationẽ, quæ in Teucrio ſunt in uirgis eius pendẽtia, natiuo lentore uitiliũ modo flexilibus. Ob quã naturam & formã, non defuerũt qui Teucriũ hanc agreſti Sedo & Portulacæ ſimilẽ dicerent, & eorũ nominibus etiã indicarẽt. Volumus & illud legentibus ſignificare, ꝙ ab hoc remedium lienoſis inſtituitur, cum ficis ex aceto illini Teucrion. &c. credere nos non ſimpliciter ficos, ſed caricas intelligendas eſſe.

De Triſagine. CAP. CXI.

CHamædrys Græcis, alĳs Chamædrops, Latinis Triſago dicitur. Sunt qui eam Teucrion appellauere, propter eam quã cum Teucrio ſeruat ſimilitudinem. Naſcitur in petroſis & aſperis. Frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuiſura quercus. Flore pene purpureo. Carpitur ſemine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tuſſibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis auxiliatur. Cit menſes. Partus extrahit. Lienem ex aceto pota cõſumit. Aduerſus ſerpentiũ uenena ex uino, potu, illituq́; efficaciſſima. Trita digeritur in paſtillos ad ſupradicta. Purgat uetera ulcera cum melle. Cum oleo illita, caliginem oculorũ diſcutit. Natura eius eſt calfacere.

BARBARI COROLL.

lib.24.cap.15. CHamædrys, quæ & Serrata dicitur, ꝙ ab ea ſerram inuentam putent, folia habet magnitudine Menthæ. Fit & uinum ex ea medicis.

EX M. VERG. COMM.

D COactæ bræuitatis Quercus quædã Trixago eſt: & inde illi in græcis nomẽ. Neq́; em̃ Chamædrys aliud, q̃ꝫ humilẽ & terreſtrem Quercũ ſignificat. Ab eadem breuitate aliud Chamæropis nomẽ illi ab aliq̃bus factũ eſt. Sic em̃ ex ueterũ gręcorũ & latinorũ fide legendũ eſſe exiſtimamus. Etſi hic Chamędropa uocari tradat. Plinĳ em̃ codices oẽs ante Barbari caſtigationẽ Chamæropem, non Chamędropẽ uocari Trixaginẽ dicebãt. Eam uocẽ ſcriptoris huius lectiõe ille emẽdauit. Is etiã quẽ nos habemus longobardis literis ſcriptũ latinũ ueterẽ Dioſcoridẽ, Chamæropa, non Chamædropa Trixaginẽ dici teſtat̃. Nec nos rationẽ, aut cãm habemus, cur hoc magis, q̃ꝫ illud dici oporteat. Et ſi excogitãda aliqua ſit, nulla uero ſimilior erit, q̃ꝫ quoniã humi ſerpat ſic dicta quondã fuerit. Et ſi id recipiat̃, tunc Chamęrops dicenda potius erit. Nos in ambiguo plures ueluti teſtes ſecuti, Chamæropẽ potius diximus. Cur aũt Teucrion hæc etiã diceret̃, cãm hic ipſe oñdit: ideoq́; a nobis relinquẽda eſt: qui multo labore quæſitã Romanæ appellationis originẽ nondũ inuenimus. Nihil em̃ Plinius aliud inquit, q̃ꝫ Trixaginẽ latine dici Chamædryn herbã. Deſcripſit tñ eam, & q̃ hic folia parua dixit, ille Menthæ magnitudine: & quæ hic figura & inciſuris quernis ſimilibus, ille colore & diuiſura Quercus. Adiecit p̃terea Serratã ab alĳs hãc herbã dici: & ab ea. i. ab inciſuris illis, q̃s per ambitũ habet, eodẽ quo nũc modo in ſerra uident̃ dentes, inuentã fuiſſe Serrã. Theophraſtus cum lib. 9. de plantarũ hiſtoria eius meminiſſet, de notis partibuſq́; eius breuiter egit. Sed quas habet in medicina uires multas, numerauit alias ab hoc ſcriptore: ideoq́; repetẽdas hoc loco a nobis: quę huiuſcemodi ſunt. Trixaginis aũt folia ruptis, uulneribuſq́; ꝓſunt: in quẽ uſum ex olęo trita imponunt̃. Proſũt & depaſcentibus ulceribus. Purgat ſemẽ bilem, cõfert idẽ oculis, oportetq́; tritum foliũ ex oleo illis admouere. Habet Trixago quernis ſimilia folia, totũq́; eius incrementũ dodrantale eſt: q̊d a nobis in Dioſcor. expanſæ manus menſura ſignificatũ eſt. Adiecit p̃terea Theophraſtus odoratã, ſuauẽq́; Trixaginẽ hanc eſſe, facilẽ inuẽtu, & ubiq́; ex his notis cognoſcendã herbam.

De Leucade. CAP. CXII.

LEucas montana, latioribus q̃ꝫ urbana folĳs, ſemine acriore, amariore, ori ingrato. Efficacior tamen q̃ꝫ ſatiua habetur. Vtraq́; ex ui

Digitized by Google

ho contra animaliũ uenena, præcipue marinorũ, opitulatur. A

BARBARI COROLL.

LEucas, eadem fortaſſe fuerit cum Leuce, ut Plinij uerba uſurpem. Verum Leucadis inquit ſpeciem, auctores non tradunt. De Leuce uero Mercuriali herbæ ſimilem dicunt, nomenq; ex cauſſa accæpiſſe, per medium folium candida tranſcurrente linea, quare Meſoleucon quidam uocant. Leuce dicitur & ipſa radix, Armoracia: Itemq; Androſaces. Eſt & arboris nomen Leucæ, hoc eſt, albæ Populi. Pli.li.19. ca.5. lib.27. cap.11

EX M. VERG. COMM.

SVſpecta omnia. Siquidem Plinius nihil certũ de Leucade hac tradidit: nec dubitaſſe tantũ, ſed ſub hac appellatione ignoraſſe eã uidetur. Hic ipſe etiã parum certe hiſtoriã ex his, quæ modo leguntur eius tradit. Fuiſſeq; quondam certiorẽ eius deſcriptionem, indicio eſt latinus Dioſcorides, & eius præcipue qui apud nos uetuſtiſſimus codex eſt. In quo a neceſſaria diuiſione caput hoc, & his uerbis incipit. Leucæ duo ſunt genera. Vna eſt montana, & altera hortiua. Mox ſequitur quod nunc in Dioſcoride legitur, Montana latiore, q̃ ſatiua folio eſt. Videturq; hic ordo neceſſitatem habere, ut facta prius diuiſione, Alterius generis hiſtoria, & uires tractentur. Sunt præterea in medio capite, quæ manifeſte in impreſſo Dioſcoride, & alijs græcis deſint: quæ poterunt uolentes facile inuenire. Nobis paulo minus q̃ pro comperto eſt, nullibi incolume eſſe hoc caput: & quod reſtitui in integrum non poteſt, quaſi deſperatum ulcus relinquitur.

¶ De Lychnide. CAP. CXIII.

LYchnis coronaria, quam aliqui Athanaton uocant, alij Acylonion, alij Ballarion, alij Geranopodion, quidam Corymbion, aliqui Taurion, alij Sceptrum, aut Maloion, Aegyptij Semeon, Magi Sanguinem Apocathemenes, Romani Genicularem, aut Balariam, Flore eſt albæ Violæ ſimili, quo corollæ factitantur. Contra ſcorpionum ictus ſemen in uino potum auxiliatur. λυχνίς B

BARBARI COROLL.

LYchnis æſtate floret. Lucernulam Theodorus conuertit. Plinius quodam loco Flammeam cognominat, alibi Roſam Græcam. Non niſi in humidis locis prouenit, nunquã excedens quinq; folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Et hæc ab altera Gręcula uocata differt, de qua diximus inter Roſas. Differt & a Lychnitide: de qua in Phlomidibus. Amerias Rhizotomus Lychnin e Veneris labro natam putauit, cum a Vulcano compreſſa lauit ſe: præſtantiſſimãq; haberi in inſulis Cypro, Lemno, Strongyle, Herice, Cytheris. Lychnin hanc & Taurion dici ſcribunt. Alia tamen eſt quæ Taura uulgo nominatur, ſiue Tora, flore ceruleo, folio rotundo. radice Polypodij hirſuta, & uermis nigri effigie. Venenoſa herba: cui per antipathiam naturæ alia occurrit herba Antitaura, & Antitora cognomine, folio rotundo.

EX M. VERG. COMM.

QVo argumento nautis in mari ſæpe uiſum piſcem Lucernã ueteres Romani appellauerunt, ignea per os exerta lingua, trãquillis noctibus relucentẽ: eodem in humidis naſcentẽ magnitudine Violæ, ſed figura Roſæ, florem Lychnida, ut fertur, ueteres Græci dixerũt. Noctibus enim hic etiã fulgere creditur, & ut nomẽ ex re illi factũ indicat, ignis fulgore quodã uidentiũ oculos in ſe cõuertere. Non aliter q̃ & Felium oculi flãmarum modo in tenebris fulgent, & putres in humidis caudices eodẽ tempore igniũ ſpeciem quandã uidentibus afferunt. Quorũ & ſi diuerſa materia ſit, cõmunis tamẽ omnibus cauſſa humoris copia eſt. Niſi forte in Felibus, quod ab Aegyptijs obſeruatũ fuerat, non in humore, ſed in lunæ luminibus lucis eius cauſſa ſit: ad quorũ quotidiana incremẽta augeantur, dilatenturq; in eius animalis oculo pupulæ: & cum toto orbe mortalibus fulget id ſidus, tunc etiã copioſo lucis fulgore intra domeſticos parietes animalis eius nobis oculus ſplendeat. Quemadmodũ ſecundo uolumine in Muſtela longius teſtati ſumus. Verumtamẽ alterius quæſtionis eſt, & huius, & eorum quæ paulo ante dicta a nobis ſunt cauſſas & rõnes inueniſſe. Nunc quod herbarium & ſcriptoris huius

Digitized by Google

C interpretem deceat, floris omnē naturam dixiſſe ſatis ſit. Naſcitur locis humentibus hic flos, a Theophraſto ad extremū ſexti de plantarū hiſtoria uoluminis primus inter æſtiuos flores numeratus. Habet enim hæc naturæ pars ſua diſcrimina. Nec difficile eſt in ea, eiuſq; ſcriptoribus uernos, æſtiuos, autumnales & hyemales obſeruaſſe flores: & in æſtiuis Lychnidem hanc, quā Plinius flāmeam aliquando ex eo quod diximus argumēto, aliquādo a gente græcam Roſam nominauit, colore purpureo, quinq; folijs tantū: & ſi in ſatiua obſeruauerint quidam ſenis florere aliquādo folijs, agreſtem quinis ſemper. Magnitudo illi eſt Violæ, quā hic nō multo poſt matronalē uocat: eam ſcilicet quæ prima uer nunciat, omneſq; alios præuenit flores, & quod propriū eius eſt, multa uno pediculo pendet. Figura Roſæ eſt, folijs Roſarū modo diſpoſitis & pendentibus. Nullū habet odorē: quod demiretꝰ aliquis: ex quo coronarius flos eſt, & coronarij nominis honore ab agreſti diſtinguitꝰ: deficienteq; eo, uериſimile eſt ſolam floris ſpēm in coronis amatā fuiſſe. Ob quā cauſſam in magno nominū & appellationū ambitu in gentibus fuit: alijs Athanatū. i. immortalē appellantibus, ꝙ longiſſime a prima æſtate ad extremū autumnū floret: alijs Bellaryon, quæ uox licet incertā modo habeat in græcis ſignificationē, antiquam tamen fuiſſe in lexico ſuo Iſichius indicat: Ballarin trifoliam herbam eſſe dicens, nec ultra quicq; de ea teſtatus eſt. Plinius lib. 21. capite. 26. radicem Lychnidis non coronariæ & ſatiuæ, ſed agreſtis Aſianos Bolitē appellaſſe tradidit. Potuerūtq; hęc ſimul miſceri, & in duabus uocibus quæ principij ſimilitudinē aliquā haberēt, in diuerſam penitus librariorū incuria finē euaſiſſe. Verū ut ſæpe alias teſtati ſumus, nō multifaciēda hęc ſunt: eāq; ob cām cętera a nobis relinquuntꝰ.

De ſylueſtri Lychnide. CAP. CXIIII.

λυχνὶς ἀγρία LYchnis ſylueſtris, Tragonoton, alias Atocion, alias Hieracopodion, aut Lampas uocatur. Aegyptij Semura, Magis Apocathemenes Taurus, Romanis Agreſte Intubum. Omnia urbanæ ſimilis. Bilem per aluum detrahit, ſemine duabus drachmis poto. Ictis a Scorpione ſubuenit. Aiunt huius hærbæ appoſitu, ſcorpiones torpe-

D ſcere & inertes prorſus reddi

BARBARI COROLL.

LYchnidis ſylueſtris radicē Aſiani Boblitem uocāt. Hanc a noſtris Accipitrinū pedem appellari ſcribit Dioſcorides, ꝗꝗ Accipitrinus pes apud noſtrū uulgus eſt, quæ Corneola quoq; dicitur, folio Salicis fere puſillo, flore ſubluteo, cum ſiliquis Ciceri ſimilibus, & in ijs ſemen inficere capillos dicitur, colore rubro. Qualis autē ſit Pes milui, ſiue Pes miluinus, dicta Columellæ inter herbas, quæ in uſum colligi & reponi oportet, ipſe non explicauit.

EX M. VERG. COMM.

COmmunes ſatiuæ, Coronariæq; Lychnidis agreſti & ruſticæ appellationes ſimilitudo fecit. Et quā hic agreſtem Hieracopodion, id eſt, accipitrinū pedem uocari ait, illic ſatiuā Gruinū noīari dixerat, nulla, aut exigua diuerſitate. Credimuſq; nos, foliorū herbæ, non floris notam hanc eſſe. Quemadmodū certa floris eſt, quā hic Lampada dixit, manifeſta ſignificatione a luce, fulgoreq; illo, de quo in Satiua dictū longius eſt. Foliorū itidem, nō floris notā habent agreſte Intybū, & Seris. Cæteræ a peritioribus docendæ relinquūtur. Agreſtis Lychnidis tantū in medicina uſus eſt. Nec refert, ꝙ hic ſatiuę ſemen ſcorpionibus aduerſari dixerit. Id enim primū & efficaciſſime agreſtis poteſt. Nec Plinius aliter decreuiſſe creditur, & ante eum Nicander in Theriacis ſuis. ὅσά τε λυχνὶς ἤνεθεν.. &c. Quo loco interpres eius de agreſti hac intelligi tantum iubet, unamq; hanc ὀφιοδήκτοις καὶ σκορπιοδήκτοις mederi.

De Lilio. CAP. CXV.

κρίνον GRæci Crinon Baſilicon uocant, alij Crinanthemon, alij Callirion, Magi Martis ſanguinem. Oſthanes auram Crocodili, Aegyptij Simphæphon, quidam Tialon, Latini Lilium, aliqui Roſam Iconis, Syri Saſa, Aphri Abiblabon. Lilia coronamentis ſe dedūt, Lyria a quibuſdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Suſinum appellant. Neruos, & priuatim uuluæ

Digitized by Google

A duricias emolliens. Folia hærbæ illita, contra ſerpentium ictus auxiliantur. Feruefacta, ambuſtis proficiunt. Aceto condita, uulneribus opitulantur. Succus adiecto melle, aut aceto, in æreo uaſe coquitur, conuenienti medicamento uetuſtati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inaſſata radix, & ex roſaceo trita igni, ambuſta ſanat. Vuluam emollit. Menſes ciet. Vlcera cicatrice obducit. Cum melle detrita, neruis præciſis, luxatiſq; medetur. Vitiligines, furfures, & lepras emendat. Vlceraq; in capite manantia expurgat. Abſtergit faciem, & erugat. Teritur in aceto, cũ Hyoſcyami folijs, et farina tritici, mulcendis teſtium inflammationibus. Semen potum, morſibus ſerpentium aduerſatur. Ignibus ſacris ſemen, & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra eſſe Lilia. In Syria autem & Piſidia Pamphiliæ, efficaciſſima unguentis naſcuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. The. li.

LIlium Græci Crinon, ſed fruticem eius Crinoniam, quaſi Liliarium, ut uiolarium, & roſarium appellant. nam Lilieta, roſeta, uioletaq; aliud ſunt, ut conſtat. Lilium e Iunonis lacte natum, Græci perhibent, reſperſa terra, dum Hercule dormienti uberibus admoto, mox poſt ſuctum digreſſo, late fluxit. Ob id Lilium a noſtris Iunonia roſa dictum uideri poteſt. Philinus a quibuſdam Ion uocari quod ſit Lilium exiſtimat. Ambroſiam Corinthi Nicander, & Aphrodites Charma, hoc eſt, quaſi Veneris uolupiam cognominari a quibuſdam cecinit. In Co inſula, ex Alexandri ſtatua enatam in capite Ambroſiã, Caryſtius, quæ nihil aliud ſit q̃ Liliũ, memoriæ proditum reliquit. Naſcitur e lachryma ſua Liliũ, inareſcente cum defluxit, uelut Oluſatrum. Lilij quadruplex genus in Theophraſto. Primi, flos Vere cũ Viola ſępe alba, pauloue poſtea erumpit. Hoc ab eo proprie Crinon, hoc eſt, Lilium uocatur. Alterũ genus Liriũ appel B lat, uere quidem omnino florens, uerũ ſerius cum Narciſſo. Forteq; hoc ſit quod a Plinio Liliũ trans maria nuncupatum eſt. Tertium æſtate floret, & Cerinthum priuatim uocari puto, q̃q; et alias res Cerinthus ſignificat: ut inferius liquebit. Quartũ genus, q̃d itẽ Liriũ Gręci nominãt, Autumno floret: emicatq; primis hymbribus. Eſt & rubens Lilium, differẽs (ut arbitror) a purpureo, uiſum a nobis Patauij in Felicis horto. Probatiſſimum in Antiochia, & Laodicea Syriæ: mox Phaſelide: quartum locum obtinente: q̃d in Italia naſcitur. Hoc genus ꝓprie Crinon a Græcis uocari, & florem eius Cynorhodon, autor eſt Plinius. Hoc & Hippocrates accęperit, cum rubentia Cynorhoda fęminarum purgationibus cõmendat in uino. Lilia purpurea & arte fiunt, maceratis in fęce uini ſcapis antequam ſerantur menſe Martio, & in ſcrobe circumfuſis eadem fęce: in quem uſum ſcapos areſcentes colligunt Iulio menſe, Lilia in fumo ſuſpendẽtes. Caule gemino Purpurea uiſuntur aliquando, carnioſiore tantum radice, maioriſq; bulbi, calix herbaceus. Poſt arcturum & æquinoctium autumni florent Purpurea: quorum genus unum uocant Narciſſum: cui uidelicet in radice ſunt folia. Calices, ut diximus herbacei, cętera eadem quæ candidis. Albo nihil eſt fœcundius, una radice quinquagenos ſæpe nutriente bulbos. Lilium Roſæ nobilitate proximum. Ideoq; Iunonis roſa dicitur. Nulli florũ proceritas maior, interim cubitorum trium: languido ſemper collo, & oneri ſuo impar: candor eximius, folijs eius foris ſtriatis, & ab anguſtijs in latitudinem paulatim ſe laxantibus, calathi effigie, reſupinis per ambitum labris, tenuiq; filo & ſemine ſtantibus in medio croceis. Ita odor, colorq; duplexq;: alius calicis, alius ſtaminis. Differentia anguſta. Raro duplex caulis in Lilio. Singulis caulibus Lilia modo ſingula, modo plura ſuſtinentur: quod & rarius eſt. Pandit ſe, uel detractum parenti, etiamſi triſtius & exilius. Lilio ſimile in Aegypti paluſtribus gignitur, ſed folijs copioſis, colore admodũ uirẽtibus diſpoſitis, et quaſi uno uerſu cõditis, ad mulierũ profluuia, & fracturas medicis quęſitũ. Cęrinthus, de qua ſcribere diſtulimus, & Rhitacẽ, ſiue ut Ariſtoteles, Crithacẽ ſignificat: quę & Sãdaraca appellať, & a Dioſcoride Cerãthemos, libro q̃nto, ex arborũ ſucco, gumi mõ genita & uerno rore. Vnde Vernigini quoq; uulgo nomen. De hac & in Propole nõ nihil diximus, africi flatu minor, auſtri, nigrior, aquilonibus melior, et rubẽs. Plurimũ in Græcis nucibus, apũ cibo aptiſſima dũ operãtur: q ſępe inuenitur in fauorum inanitatibus ſepoſitus, amari ſaporis, & humore plenus. Menecrates, ſed nemo præter eum, ut inq̃t Plinius, autor

C eſt, Erithacem, aut Cerinthum florem eſſe futuræ mellationis indicium. Eſt & Cerinthe quę uocatur herba propter apes ſerenda, folio candido, incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis ſuccum habente: cuius gramen Virgilius eſſe dixit ignobile. Quę nominum uicinitas, fortaſſe Mecratem fefellit. Nam & Ariſtoteles Cerinthi florem ad hunc uſum citat in libro de animalibus: quanq; in eo non Cerinthus, ſed mendoſe ſcribitur, calynthrus.

EX M. VERG COMM.

EXigebat floris maieſtas, ut lõgius de eo ageremus: ſed tã certa in Plinio, Theophraſtoq;, et in his ꝗ eos ſcriptores cõmentationibus ſuis miſcuerunt, hiſtoria eſt, ut nihil dicendũ nobis relictũ fuerit. Nõ tacebimus tñ q̃d hic ait Liriũ a qbuſdã Lilium dici a Theophraſto uolumine. 6. de plantarum hiſtoria, non magis Lilio q̃ Narciſſo tribui. Verba eius ſunt, ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, οἱ μὲν γὰρ τοῦ το οἱ δὲ κεῖνο καλοῦσιν. Quod eſt. Narciſſus uero, aut Lirium. Hi enim ſic, illi eo nomine uocant. Verum certius ſuo loco Narciſſi tractabitur hiſtoria.

De Ballote, ſeu Marrubio nigro. CAP. CXVI.

βαλλωτὴ

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium, aut magnum uocant, aliqui Nophthan, alıj Notianoſcemin, alıj Noſpraſſon, alıj Nothera, alıj Nochelin, aut Noſtelim, alıj Nophrim, alıj Gnoturim, Romani Vlcerariam, aut Marrubium nigrum, alıj Canthurinum, Aegyptıj Aſphon, Magi Iſionis ſanguinem. Caules edit quadrangulos, nigros, ſubhirſutos, complures ex una radice. Folıjs maioribus q̃ Marrubıj, hiſpidis, intercedente ſpacio, ſubrotundis, graue olentibus, Apiaſtro proximis. Vnde aliqui Apiaſtrum eam uocauerunt. Caulibus albis, orbiculato florum ambitu, qui Rotę ſpeciem præbeat. Vis eius efficax aduerſus canis morſus, folıjs ex ſale illitis. Feruenti cinere flacceſcunt folia, ut cõdylomata reprimãt. Purgãt & ſordida ulcera cũ melle.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 8.
lib. 24. cap. 15.

BAllote, fruticoſa eſt herba. Nec uideo qui poſſim tueri Pliniũ, qui ait, Græci Porrum nigrũ uocant. Et infra. Ballote inquit folıjs eſt Porri maioribus, nigrioribuſq;. At Græci non Porrum nigrum, ſed Marrubium nigrum Ballotem, ſine ulla controuerſia cognominant. Nec folia ei ſunt porracea, ſed Marrubıj & Citraginis. Deceptum affinitate nominum conſtat Praſon, melan, pro praſion legentem. Eſt autem Praſon Porrum, Praſion Marrubium. Idem error a Plinio committitur in herba Stachye.

EX M. VERG. COMM.

DEprehenderunt iampridem & alıj turpem Plinıj in Ballote lapſum lib. 27. cap. 8. Porrum nigrum eam appellantis. Diuq; iactatus contra eum ſcriptorem hic error eſt: ꝙ nulla ratione excuſari in homine poteſt, tam apertam culpam, & ex culpa facilem criminationem habet. Id nos relinquimus, quod ſemel in iudicium delatum fuerit, ad nouam reuocare cenſuram aſperius exiſtimantes. Nec aliud bonarum artium, præſertimq; græcarum literarum cupidos monemus, q̃ nullam fore unq; ſatis in earum profeſſione illis diligentiam, ex quo in unius tantũ literæ mutatione, adiectione, detractioneue tantum uerſatur periculum: ut pro Marrubio, Porrum aliquis alios doceat. Nota omnibus modo etiam Ballote eſt, a foliorum ſimilitudine Marrubium, a coloris diuerſitate Nigrum dicta. Siquidem candidus Marrubio, Ballote uero niger caulis eſt, reliqua omnia ſimilia & æqualia habentibus: ut ex utriuſq; hiſtoria cognouiſſe facile eſt. Hanc Marrubium, alterum Marrubium, id eſt, ſecundum aliqui manifeſta indicatione dixerunt: quoniam illud prius, hoc poſterius ſit: non naturæ ordine, ſed hominum honore & appellatione. Habet & ulceraria appellatio alia certam ex uſu & uiribus cauſſam: quemadmodum & Marrubium Cantherinum a Romanis dici potuit, ꝙ eo paſcerentur cantherıj.

De Apiaſtro. CAP. CXVII.

μελισσόφυλλον

MEliſſophyllon Græci, alıj Melithæum, alıj Melithænam, alıj Meliphyllon, alıj Erythran, Latini Apiaſtrũ, aut Citraginem, Galli Meriſimorion uocant. Id ſibi nomen uſurpauit, quoniã apes ipſa

Digitized by Google

hærba delectantur. Cauliculi & folia Ballotæ, de qua paulo ante dixi- A
mus, ſimilia eſſent, niſi minora, tenuioraq́ꝫ, nec ita hirſuta ſpectarentur. Citreum malum olent. Folia cum uino pota, aut illita, proſunt contra ictus phalangiorum, ſcorpionumq́ꝫ. Item aduerſus canis morſum. Decocto eorundem gratia, foueri prodeſt. Deſeſſionibus fœminarum ad ciundos menſes conuenit. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dyſentericis infunditur. Fungorum ſtrangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliant̃. Torminibus, & orthopnoicis delinctu. Illita cum ſale ſtrumas diſcutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita ſedant.

BARBARI COROLL.

Meliſſophyllon, ſiue Melinon, Apiaſtrum ab Igino uocari cępit, eruditiſſimo alioquin uiro, ſed quē omnes hac in parte damnent. Et quod magis mirere, ſequantur tamē. Nam & Dioſcorides, & Varro ita eam uocant. In coronamenta folio & hæc uenit. Adeo autem nullo magis flore apes gaudent, ut ſi perungantur aluearia eo, non fugiant, & in copia eius examina facillime contineantur. Citraginem a noſtris uocari & hanc Dioſcorides affirmat, ab odoris ſimilitudine. Palladius uero q̃ recte, neſcio, Meliſſophyllon aliud a Citragine, ſiue quod idem eſt, Citreagine uidetur intellexiſſe, in mentione apum. Pli. li. 11, ca. 20 lib. 20, cap. 11.

EX M. VERG. COMM.

Omnes Apiaſtri in græcis appellationes, exceptis barbaris, latiniſq́ꝫ, a melle & ab apibus ſunt. Satiſq́ꝫ indicādis his, ne tot alios numeremus, Nicāder in gręcis, Maro in latinis eſt. Quorum alter fame preſſis, aut morbo laborantibus apibus apponi iuſſit trita Meliſſophylla. &c. Alter in theriacis ſuis longius deſcripta re cecinit. τὴν ἤτοι μελίφυλλον. ἐπικλείουσι βοτῆρες οἱ δὲ μελιτταίναν, τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι. ὀδμῆ θελγόμεναι μέλιτος ῥοιζηδὸν ἵενται. Quin etiā Plinius. 21. uolu- B
mine & capite uiceſimo Melitænā uocari Apiaſtrū dixit. Omnibus, ut teſtati paulo ante ſumus, mellis, aut apium ratio & ſignificatio coniuncta eſt.

De Marrubio. CAP. CXVIII.

PRASSIONE Græcis aliqui uocant, alij Eupatorium, alij Phyllophares, alij Tripedilon, alij Camelopodion, Aegyptij Aſteropen, Magi Tauri ſanguinem, aliqui Aphedron, Latini Marrubium, aliqui Labeoniam, Aphri Atierberziam. Frutex eſt ab radice ramoſus, candicans, ſubhirſutus, quadrangularibus ramis. Folium pollicem æquat, ſubrotundum, hiſpidum, rugoſum, guſtu amaro. Semen in caulibus, & ex interuallis flores uerticillato ambitu aſperi. Naſcitur propter ædificia, & ruderata loca. Huius folia ſicca, cum ſemine decocta in aqua, aut uiridium ſuccus, datur cum melle ſuſpirioſis, tuſſientibus, & ad tabitudinem redactis. Craſſam e pectore pituitam. cum ſicca Iri eijcit. Mulieribus a partu non purgatis datur, ut menſtrua & ſecundas extrahat. Item in difficili partu, & his qui uenena hauſerunt, aut a ſerpentibus demorſi ſunt. Veſicam, reneſq́ꝫ lædit. Folia cum melle illinuntur ſordidis ulceribus purgandis. Pterygia, nomaſq́ꝫ ſiſtunt. Laterum dolores mitigant. Succus folijs contuſis expreſſus, & ſole coactus, ad eadem pollet. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. Naribus regium morbum expurgat. Aurium doloribus conuenienter inſtillatur, per ſe, aut cum roſaceo. πράσιον

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

C Pli.li.20.ca.11 MArrubium duplex, folio herbaceo, & inciſuris altioribus ſerrato, unguentarijs, ut Theophraſtus ait, quæſito ad quædam. Hoc & candidum appellauerim. Alterum folio rotundiore, uehementer ſqualido, ut Saluia, & obſcurius ſerrato: quod quidẽ ego, aut Balloten ipſam, de qua diximus, aut ei ualde ſimilem interpretor. nam & medicinæ congruunt in Plinio.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Theophraſtus libro ſexto de plantarum hiſtoria Marrubij duo genera. Alterum quod magis herbaceum, magiſque inciſuris diuiſum folium haberet: quo qui pharmaca & morborum remedia tractant, in aliquibus uterentur. Alterũ quod rotundiore & ſqualidiore folio eſſet: quale in altero Saluiæ genere, quod Sphacelum nominant, uidet̃ & in eo tenuioribus inciſuris. Videturqꝫ diuiſo hæc in hoc tantum Marrubij genere facta ab eo fuiſſe. Quam uero Plinius, autore Caſtore, in nigrum & candidum tradidit Ballotem, paulo ante deſcriptam, & hoc manifeſte complectitur. Niſi forte quod hic colore tantum diſcreuit, Theophraſtus inciſuris foliorum indicauit, & præter inciſuras herbaceo colore & ſqualore: ut ex his niger color, & candidus intelligeretur. Siquidem nigredo in plantarum folijs, plenior & obſcurior uiredo intelligenda eſt: & in ſqualore cinereus et albicans color in plantis plærumqꝫ uidet̃. In quam partem inclinat animus nobis: nec aliud, ſed aliter a Theophraſto & Plinio dictũ fuiſſe de utroqꝫ Marrubio exiſtimamus. Fuit hoc olus in multo nominum honore apud ueteres, quemadmodum multus in medicina etiam uſus, pręſertimqꝫ in laxandis liene & iecore, curandiſqꝫ tot alijs morbis & uitijs, quæ hoc capite a Dioſcoride numerantur.

De Stachye. CAP. I. CXIX.

τάχυσ STachys frutex eſt, Marrubio ſimilis, ſed longior. Folia ferens numeroſa, hirſuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures

D uirgas ab radice exeuntes, Marrubio candidiores. Naſcitur in montibus & aſperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. Foliorum decoctum potu pellit menſtrua & ſecundas.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.15 STachys, folijs colore in luteum inclinante, nec Porri, ut Plinio placet, ſed ut Dioſcoridi, q̃d & nos uidimus, Marrubij ſimilibus: quod & in Ballote idem autor peccauit. Vidimus eam Romæ, ubi & Nauiculam, & alij Coronatam herbam uocant.

EX M. VERG. COMM.

SI nominis in Stachy hac ratio expendat̃, ſpicatus credetur frutex: quales plęriqꝫ alij, & herbę quotidie uident̃. In frugibus em̃ primo Stachyn gręci adhuc Spicã uocãt. Sed nullũ Spicę ueſtigium in eo deprehendit̃. Hic nihil q̃d eo pertineat dixit. Nec Plinius lib. 24. cap. 15. de eo agens Spicæ aliq̃d ſimile in eo oſtendit. Gręcorũ medici nihil addiderunt, p̃terqꝫ amaro ſapore eſſe Stachyn, tertiũ in calefaciendo ordinem habere: nec ſolũ menſes et ſecundas pellere, ſed abortiuum etiã eſſe. Quod uero omnibus cõmune ſit, Marrubio ſimilẽ oẽs fecerunt. Qua una ſimilitudinis ratiõe, nullam in eo Spicam conijcere licet. Habet q̃dem græcorum Stachys pręter primam illam Spicæ ſignificationẽ plæraſqꝫ alias. Nam & in medicina nexus, uinculiqꝫ modus & ratio quædam Stachys dictus eſt. Et in nauium fabrica, alijſqꝫ aliquot artibus nomen hoc inuenitur: ſed ubiqꝫ a Spicis tranſlatum. Fecit rem minus certam Plinius etiam, qui contra hunc ſcriptorem colore in luteum inclinato folia deſcribit, quæ hic candida tradit.

De Phyllitide. CAP. CXX.

φυλλίτισ PHyllitis, quam aliqui Phyllin, alij Acaulon, alij ſylueſtre Lapathum uocitant, folia promit Rumici ſimilia, longiora, & uiridiora, ſena, aut ſeptena, quæ parte anteriore læuia cernunt̃, a tergo autem penſiles quaſi uermiculos oſtendunt. In umbroſis, & opacis hortorũ ambulationibus emicat, guſtu acerbo. Neqꝫ caulẽ, neqꝫ ſemẽ p̃fert. Folia in uino pota ſerpẽtiũ morſibus aduerſant̃. Quadrupedibus p os infuſa auxilio ſũt. Et ſi dyſẽteria, aut reſoluta aluus exercet, potui dant̃.

[handwritten margin note] ...ta q̃ ... manto niz musa philli is est lingua ceruina seu scolopendria vulgaris officinarum ... asserit contra leonicenum qui tenet q̃ lingua ceruina seu scolopendria vul...

BARBARI COROLL. A

ALiud uidetur genus Phyllitis eſſe, ꝗ̃ Phyllanthion. Eſt aũt Phyllanthion cognomento Dyticon apud Democritum, ad purpuram tingendam ſatis celebre, nec præterea quale id ſit monſtratur. In Theophraſto ac Plinio legitur & Phyllanthes herba, inter ſpinoſas, ſed mitior aculeis, & ab radice tantum foliata. Pli. li. 21. ca. 16.

EX. M. VERG. COMM.

FOlioſus ceſpes potius ꝗ̃ planta Phyllitis eſt, ubiq; ad parietũ radices naſcens. Ob quam cauſam ex antiquis græcis & poſterioribus latinis aliqui, non Phyllitida tantum a folijs, ſed Pyrgitim a turribus etiam, ꝙ ad radices earum naſcitur eam dixerunt. Viret diu herba, contra gelicidia hyemis contumax, nullo unq̃ prolato caule: ex quo Acaulos etiam dicta fuit. Id enim ea uox græcis ſignificat. Feliciq; ſimilitudinis comparatione uſi ſunt, qui Rumici eam, ut eſt, ſimilem uidentes, ſylueſtrem Rumicem appellauerunt. Rigent recta in altum ſurgentia eius folia. Ex quo hic interiorem eius partem appellauit, eam ſcilicet, qua ſe inuicem folia ſpectant multo ſæuore nitentia, extrinſeca autem qua parietes & terram. Negauit hic ultra caulem, flores & ſemen ferre Phyllitim: nec nos aliter obſeruauimus. Dubitandum tamen, & quærendum de ſemine eſt, cum copioſa, & quibus locis antea non fuerat naſcatur. Paulus Aegineta nihil de ea aliud tradit, ꝗ̃ acerbo ſapore eſſe, ideoq; potam fluores alui compeſcere.

❡ De Phalangio. CAP. CXXI.

PHalangium a quibuſdam Phalangition uocatur, ab alijs Leucacantha. Ramuli ſunt ei duo, pluresue, in diuerſa tendẽtes. Flos candidus, Lilio ſimilis, multas inciſuras habens. Semine nigro, lato ad Lenticulę dimidiatæ figuram, multo tenuiore. Radice parua, tenui, herbacei coloris, dum a terra eruitur. Prouenit in collibus. Huius folio, ſemine, flore cum uino poto, auxiliatur contra ſcorpionum, phalangiorumq; ictus. Tormina quoq; diſcutit. φαλάγγιον φαλαγγίτιον B

BARBARI COROLL.

PHalangion, & Leucanthemon, & Leucacantham uocant. Flos Lilio rubro ſimilis.

EX M. VERG. COMM.

OMittimus quæ Paulus Aegineta libro. 6. de ea dixerit, φαλαγγίτης ὠνόμασαι μὲν ἀπὸ τοῦ τοῖς φαλαγγιοδήκτοις βουθεῖν. Plinius enim ſatis unus eſt idem teſtatus lib. 27. Huius folio, uel flore, uel ſemine contra ſcorpionum, phalangiorumq; & ſerpentium ictus auxiliantur. &c. Tantaq; illi, & tam pręſens contra Phalangiorum morſus uis eſt, ut uno hoc ſalutis humanæ auxilio clara inter alias plantas ſemper fuerit. Nec tantum illi ad gloriam nominis profuit Lilio ſimilis & candidiſſimus flos, ob quem Leucacantha dicta etiam eſt. Candorem enim floris utraq; ea uox indicat, quãtum a ueneno inſecti illius per eam ſeruata homini ſalus. Habet Phalangites notas ubiq;, & adhuc omnes illas quę a Dioſco. & ab alijs in hiſtoria eius illi tribuuntur. Nec difficile eſt locis incultis eam inuenire. Noſq; ex obſeruatione eius, non ſine ratione perſuademur q̃d nunc in Dioſc. legitur, flores multas habere inciſuras, non de floribus, uerum de folijs rectius intelligi poſſe. Plures enim quales in quercu folium eius inciſuras habet, idq; mediocris Betæ quantitate eſt: nihil tamen in communi græcorum omnium lectione mutatum a nobis eſt. Eodem modo quod παχύ, id eſt, craſſum in cunctis legitur, πλατύ latum legi debere. Plinius enim lato ſemine eam deſcribit: & hic dimidiæ Lentis quantitate dicit eſſe: pauloq; poſt Lente gracilius, quod craſſitudini non reſpondet.

❡ De Trifolio. CAP. CXXI.

GRæci Triphyllon, alij Oxyphyllon, alij Menyanthes, alij Aſphaltion, alij Cnicion uocant, Romani Trifoliũ, aut acutum, aut odoratum. Frutex ſupra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habẽs tenues, iunceas & nigras, e quibus ramulares enaſcuntur appẽdiculæ, quæ in terna ſingulis germinationibus exeunt folia, Loto arbori ſimilia. Iis recenter enatis Rutæ odor ineſt. Vbi autem adoleuerunt, bitu- τρίφυλλον

Digitized by Google

C men olent. Florem ædit purpureum, ſemen quadamtenus latum, ſubhirſutum, ex altera extremitate exertum, ueluti corniculum gerens. Radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutem principia ſentiũt, fœminis quoq; uuluæ uitio oportunis, auxiliantur. Menſes cit, ternæ drachmæ e ſemine dari debent, e folijs uero quaternæ. Contra ſerpentium ictus trita folia, & ex aceto mulſo pota, præſidio ſunt. Tradunt aliqui totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctum fotu dolores eorum finire, quos ſerpentes percuſſerint. Qua autem aqua huiuſcemodi ſanatus quis fuerit, ſi ea quiſpiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut a ſerpente demorſus. Quidam terna folia, aut ſemina in tertianis, cum uino potui dedere, & in quartanis quaterna, ut quæ febrium circũitus diſcuterent. Radix antidotis inſeritur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.6. lib.21.cap.9. TRifolium tribus generibus, Minyanthes, ſiue Aſphaltiõ, ſiue Aſphaltitis, ut Archigenes, maiore folio: quo utuntur coronarij. Alterum acuto, Oxytriphyllon cognomine. Tertium ex omnibus minutiſſimum. Herba optima in prato Trifolij eſt. Præſagia tempeſtatum habet. inhorreſcit enim, & ſubrigitur contra eas. Sophocles pöeta uenenatũ id exiſtimat. Serpentes in Trifolio nunq̃ ſpectantur. Columella Trifolium Simoniamum, & acutum quoq; dici hoc tradit, fragoſis locis inueniri, longis, hirſutiſq; folijs uirere, caulemq; robuſtiorem facere, q̃ Trifolium pratenſe.

EX M. VERG. COMM.

D QVæ in ſcriptore hoc a principio capitis huius ſtatim numerantur Trifolij tres appellationes, Oxytriphyllon, Memanthes, & Aſphaltion, non ſatis certam in antiquis ſcriptoribus rationem habent: nec conſtituiſſe ex illis facile eſt, ſint ne diuerſorum Trifolij generum diuerſæ notę, an eiuſdem plantæ diuerſarum gentiũ diuerſæ tñ appellationes. Nicander in Theriacis ſuis unum eſſe Trifolium quod pluribus nominibus cenſeatur, his indicat uerbis. καὶ μὴν χαὶ τριόφυλλον ὀπάζεο. &c. τὴν ἤτοι μηνιανθὲς ὁ δὲ τριπέτηλον ἐνίσποι, χαίτην μὲν λωτῷ ῥυτῇ γε μὲν ἴκελον ὀδμήν. Quod eſt. Sumito & Trifolium, quod Menianthes aliquis, aliquis uero Tripetalon uocat. Pro quibus interpres eius a Dionyſio herbario Trifolium Menianthes uocari ait: habereq; Loto ſimile folium, odorem uero Rutæ cum nondum creuit: poſtquã uero exoleuit, defluentibus iam folijs, odore bituminis ſentiri. Quæ omnia huic ſcriptori eadem ſunt. Qui, modo integra in eo pars illa ſit, non aliter de Trifolio ſentire uidetur, q̃ unũ, idemq; omne eſſe, diuerſiſq; his nominibus ob diuerſas cenſeri cauſas. Nec aliud Paulus Aegineta etiam libro ſexto de Trifolio tradidit, τρίφυλλον dicens ὃ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δὲ ὀξυτρίφυλλον, οἱ δὲ μηνιανθὲς. Quod eſt. Trifolium, quod alij Aſphaltion, alij Oxytriphyllon, alij Menianthes uocant. Plinius contra uiceſimoprimo uolumine, capite nono diuerſa genera his uocibus indicari tradidit. Folio coronat & Trifolium. Tria eius genera, Menianthes uocant græci. Alij Aſphaltion maiore folio, quo utuntur coronarij. Alterum acuto, Oxytriphyllon. Tertium ex omnibus minutiſſimum. Manifeſteq; Menianthes, & Aſphaltion illi idem eſt: Oxytriphyllon autem diuerſum. Columella grauis & ipſe autor, lib.7.ca.15. de Trifolio hęc ait. Vel ſimonianũ Trifoliũ, q̃d inuenitur fragoſis locis efficaciſſimũ tradit, odoris grauis, neq; abſimilis bitumini, et iccirco gręci Aſphaltion appellant. Noſtri aũt propter figurã uocant acutum Trifoliũ: nam longis, & hirſutis folijs uiret, caulemq; robuſtiorẽ facit q̃ pratenſe. Quæ Plinio contraria ſunt. Ille em̃ Menianthes, & Aſphaltion idem facit: hic Aſphaltion & Oxytriphyllon. Theophraſtus ſemp̃ fere Menianthes Trifoliũ omne uocat. Ex his non facile cenſere in Trifolio eſt, quę nã eius gña, & generũ appellationes q̃ndam fuerint. Nobis ex his quę diu obſeruauimus, in eam partem inclinat animus, ut duo ſint Trifolij genera. Cõmune et pratẽſe hoc, omnibus notũ. Et acutioris folij alterũ, q̃d gręci Oxytriphyllon dixerunt: & hoc Menianthes & Aſphaltiõ uocari. Factãq; illi primã apellationẽ, q̃ flore ſuo ſe indicet: id em̃ ea uox ſignificat. Secũdã uero, cũ iam ab integra ætate dilabi cœpit, & bituminis odorẽ cõtraxerit, inueniſſe. Suum tñ unicuiq; iudiciũ & arbitrium erit.

Digitized by Google

❡ De Polio. CAP. CXXII. A

πόλιον

POlium montanum, aliqui Theuthrion, alij Feuxaſpidion, alij Achamenin, alij Ebenitin, alij Meloſmon, nõnulli Belion, quidam Leontocharon uocant. Duo genera eius. Montanum, cui Teuthrio nomen eſt, & cuius eſt uſus. Tenuis frutex eſt, candidus, neqꝫ palmo altior, ſemine refertus. Capitulo in cacumine quandam corymborum ſpeciem præ ſe ferente paruo, canis hominis ſimili, grauiter olente, non ſine quadam ſuauitate. Alterum fruticoſius, non uſqueadeo ualens odore, & uiribus infirmius. Potum ferueſacti ius auxiliatur ſerpentiũ ictibus. Hydropicis, morbo regio, & lienoſis ex aceto. Stomachum male habet. Caput doloribus afficit. Aluum & menſes ciet. Subſtratum, ſuffitumue ſerpentes abigit. Illitum uulnera conglutinat.

BARBARI COROLL.

POlium carnoſo, ut alia multa, folio, ueſtibus interpoſitum, arcet animaliũ nocentia. Culices ab eo, caprifici modo generari, Theophraſtus ſcribit. Herba inclyta Heſiodi, & Muſæi, laudibus ad oĩa utilem prædicantiũ, & ad famã quoqꝫ dignitatis perungi, tractari, coliqꝫ iubentiũ. Folia eius mane candida, meridie purpurea, ſole occidente cerulea ſpectari: quod quidẽ a Dioſcoride Tripolij floribus aſcribitur. Theophraſtus certe modo Poliũ, modo Tripoliũ eandem uocauit herbam. Ideoqꝫ a Tripolio differre quidam negarunt. Folia Polij, canis hominis ſimilia, a radice protinus nunqꝫ palmo altiora Plinius exiſtimat. Quidam folia Thymi reddunt, niſi qꝫ molliora ſunt, & lanatiore canicie. Nulla magis herba conuenit medicamẽto, quod Alexipharmacon uocant: in quod minore, ut Galenus inquit, utimur.

Pli. li. 21. ca. 7. 26. cap. 7. Theoph. li. 1. de hiſt. plant.

EX M. VERG. COMM. B

NOn poteſt, Polium cum Tripolio diuerſi generis plantas, tam multis locis miſcens, defendi Plinius: nec eius ſcriptores auctoritate excuſari, qui cõmentationibus ſuis, diſſimulato hominis errore, eadẽ illa ut erant, adiecerũt. Contra Pliniũ enim ſcriptor hic, Theophraſtusqꝫ, & quod pluris merito faciendũ eſt, res ipſa ſtant. Polium ſiquidẽ uidere paſſim licet, nullas Tripolij notas habens. Obſeruauit multo ante hæc tẽpora in Plinio, q̃d dicimus, & cõmentario quodam ſuo declarauit Leoniceus, uir noſtra ætate huiuſcemodi doctrinarũ peritiſſimus. Eaqꝫ ob cauſſam, nõ erimus nos in his ultra longiores. Satisqꝫ græcarũ literarũ imperitis nouiſſe fuerit, caniciem Polio nomẽ feciſſe, quæ in ſumo plantæ cacumine pendens, canos hoĩs capillos præſenti quadã imagine oſtendit: conſueuiſſeqꝫ Græcos ſcriptores, cũ maioris amaritudinis indicatione aliqua uti uellent, a Polio hoc rationem & exemplum ſumere: ſemperqꝫ βαρύοσμον, quod eſt graue olens, appellare. Theophraſtus primo de plantarum hiſtoria uolumine, quod ad ſeruãdam rem domeſticam pertineat, Polio tribuit, ut ueſtibus interpoſitum ab inſectis, quæ eas erodendo dehoneſtant, incolumes ſeruet. Verba eius ſunt. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς σῆπας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν. Meminit eius & Nicander in Theriacis ſuis. ἠπιόλιον βαρυόδμον ὄδμ ἔχγισον ὀ ὠδῖν. Laudauitqꝫ præcipue contra uenenata.

❡ De Scordio. CAP. CXXIII.

σκόρδιον

SCORDIVM aliqui Scorbion, alij Pleuritin, alij Dyſoſmon, alij ſylueſtrem Calaminthen, quidam Chamædryn, alij Mithridanion, Magi Podotis ſanguinem, Aegyptij Apho, Romani Triſaginem paluſtrem appellant. In montibus & paluſtribus naſcitur, folijs Triſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquantum Allia redolentibus, guſtu amaris & adſtringentibus. Quadrangulis caulibus, ſubrubro flore. Hærba uim excalfactoriam habet. Vrinam cit. Cocta recens aridaue cum uino, aduerſus uenenatos ſerpentium morſus bibitur. Ad ſtomachi quoqꝫ roſiones, dyſenteriam, & urinæ difficultatem, bi-

C nis drachmis cum hydromelite. Craſſamen purulentum pectore expel‑lit. Facit aridæ farina ad ueterem tuſſim, rupta, conuulſa, ſi cum naſturcio, melle, & reſina miſceatur in eclegmate. Inflammata modice præcordia cærato excepta, recreat. Cum aceto acri, aut aqua, podagris conuenienter illinitur. Menſes impoſita mouet. Vulnera conglutinat. Vetera ulcera purgat, & ex melle ad cicatricem perducit. Sicca excreſcentias in carne cohibet. Succus ad eadem uitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq́;

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.6. 26.cap.8. SCordion, item Scordotis Mithridati aſcripta eſt: cuius depictã manu Crateias medicus uidit, magnitudine cubitali, ramoſam, folijs lanuginoſis. Reperitur in Ponto, campis humidis, pinguibus. Eſt & alterius generis latioribus folijs, Mẽthaſtro ſimilis. Alia eſt a Mithridate ſimiliter inuenta, quam Mithridation uocant. Huic folia inquit Plinius, duo a radice Acantho ſimilia, caulis inter utraq́; ſuſtinens roſeum florem. Hanc ipſam puto eſt, quã idem Plinius Chamæropa uocauit libro ſexto & uigeſimo, ijs uerbis. Eoſdem inquit effectus habet, lateris doloribus Chamærops, myrteis circa caulem geminis folijs, capitibus græculæ Roſæ.

VERG. HAbet certas, & cum ſcriptore hoc cunctis alijs eaſdem, quibus inueniri & inuenta cognoſci poſſit paluſtris Trixago notas: odorẽ, qui illiberalis, nec Allio abſimilis illi eſt: & poſt odorem ſerratam foliorum formam: quibus primo & per ſe dictam totam Trixaginem refert. Habet & quę numeratæ a Dioſcoride non ſunt, in ſummis caulibus roſeos flores, & in quibus uarient antiquis ſcriptores proprios & natales eius locos: cenſente hoc in mõtanis, Plinio autem in campeſtribus naſci herbam. Cuius ob diuerſas, multasq́; has notas plura fuerunt quondam nomina. Scordion, quæ uox ab Allijs facta illi eſt: cuius odore ſentitur. Scorodon enim Græci Allium uocant. Quo etiam Scordotis pertinet a Plinio dicta, & ab hoc Dyſoſmon ma‑
D li & ingrati odoris ſenſum indicans. Quemadmodum agreſtis Nepeta, a Plinio autem Menthaſtrum dicta, generis nota magis q́ appellatio alia eſt. Siquidem Plinius. 25. uolumine capite. 6. ait. Eſt & alterius generis latioribus folijs Menthaſtro ſimilis. Ex quo factũ eſt, ut quæ diuerſi generis nota quondam fuit, inter appellationes ab imperitis numerata fuerit. Vt autem Trixago appellaretur, ſimilitudo fecit, & Mithridanes Ponti rex, medicinæ tantopere fauens: ut inuentionẽ eius Crateias herbarius illi adſcripſerit. Habet poſt omnes paluſtris Trixago Romana uox, certam ex ſuperioribus cauſſam. Trixagini ẽm ſimilis eodem nomine dicta eſt. Paluſtris uero, quoniã ut Plinius, & hic dixerunt, humentibus locis naſcitur. Cõueniuntq́; in hoc omnes, diſcrepant autẽ in reliquis. Hic enim ὀρεινοῖσ, id eſt, montanis, Plinius campis humidis, pinguibusq́; naſci dixerunt: nõ leui diſcrimine, inter campeſtre, & montanũ terreni genus. Nobis in Plinij ſententiã magis inclinat animus. Vidimus ẽm in incilis margine campeſtri agro natam rubẽte roſaceo flore, certiſſimo Alliorũ odoris ſenſu. Multi in medicina uſus paluſtris Trixago hæc quondã fuit. Nosq́; inter cætera diximus, purgare quæ in pectore hæſerunt, craſſa purulenta. Non purulentas exſcreationes illas intelligentes, quas Græci empyemata nõiant, ſed pituitã, craſſosq́; humores qui frigore, gelicidioq́; aliquo in pectore puris modo albeſcentes concreuerint. Id enim ſignificare nobis uidetur πάχος πυώδεσ.

De Tuſſilagine. CAP. CXXIIII.

BEchion Græci, quidam Richion, alij Petrinam uocant, alij Peganon, alij Pithion, alij Pagonaton, alij Chamæleucen, alij Procheton, alij Arcophyton, alij Chamægiron, Aegyptij Saarthan, Latini Tuſſilaginem, quidam Pharphariam, aut Puſtulaginem, Beſſi Aſa. Folia ei ſunt maiuſcula q́ Hederę, ſex, aut ſeptem a radice, ſubalbida a terra, ſuperne uirentia, in plures angulos exeuntia. Caulis palmum altus, flos luteus. In uere flore & caule confeſtim exuitur. Inde nonnulli his uacare exiſtimauerunt. Radix tenuis eſt & ſuperuacua. Naſcitur in a‑

Digitized by Google

mœnis & riguis. Folia ex melle trita igni ſacro, & omnibus inflamma- A
tionibus illitu medetur. Aridæ fumus per infundibulum hianti ore raptus, hos ſanat qui ſicca tuſſi, atq; orthopnœa infeſtantur. Pectoris uomicas rumpit. Eundem effectũ præbet ſuffita radix. Decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

BARBARI COROLL.

BEchion, ſiue Bechicon, duo habet genera. Syluestris ubi naſcitur, ſubeſſe aquas credunt: Pli. li. 26. ca. 6.
Et hoc habent ſignum aquilegi. Deſcribitq; hanc Plinius aliter, q̃ Dioſcorides, folia eius tradendo ſuperne pallida, ſubalbida a terra, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine. Altera a quibuſdam Saluia dicitur, ſimilis Verbaſco. Hanc a Dioſcoride Verbaſcum ſylueſtre dici puto, ita ſcribente. Habetur inquit & Verbaſcum ſylueſtre altum, uirgis arboreis, folio Saluiæ, orbibus uirgas cingentibus, ut Marrubium, floris lutei, fulgore auri. Quidam priorem Arcion, & alio nomine Chamæleucen putant. Eſt autem Chamæleuce, quam noſtri Farfugium uocant, folio Populi, ſed ampliore, naſcens iuxta fluuios: unde Populago dicta ſit a noſtris. Hanc & Farfariam uocari Dioſcorides teſtis eſt, a fluuio fortaſſe Farfaro, quem Virgilius Fabarim appellat. In Sabinis Plautus,

Diſſipabo inquit te ut folia Farfari.

Itemq; in Penulo.

Proſternebam inquit eos, ut folia Farfari.

EX M. VERG. COMM.

HAec eſt Tuſſilago illa, quam hic in totius operis proœ̈mio dixerat, falſo crediđiſſe quoſdam, nec caulem, nec florem, nec ſemen ferre: & quam ignorantiæ eorum cauſſam tunc reliquerat, legendam uolentibus hoc loco tradidit: ferre quidem illa aliarum plantarum modo teſtatus: ſed tam breuis uitæ cuncta eſſe, ut obſeruari facile non potuerint: quodq; obſeruatum non fuerat, negatum naturæ imprudenter fuiſſe. Quæ ſi ad Hypanim fluuium, qui ab Europæ parte in Pontum influit, in animalium cenſu beſtiolas genuit, quæ unum diem uiuunt: B
in plantis multo facilius eandem potuit oſtendere fortunam: herbaſq; aliquas eſſe, quæ prolato caule ſtatim decauleſcerent, & pandente ſe flore defloreſcerent. Qualis Tuſſilago hæc eſt, a Græcis Bechion ideo dicta, q tuſſi & tuſſientibus medetur: non omnibus, ſed his qui tantũ tuſſiant, nihil autem pituitoſi excrementi ſimul extuſſiant. Quod genus hic, ſiccam tuſſim dixit: Plinius ueterẽ nominauit. Ex quo factum eſt, ut Plinij uerba exſcribens in Dioſcoride Barbarus, quod ξηρὰν βῆχα, id eſt, ſiccam, ſiue aridam tuſſim hic dixit, ueterem ille dixerit. Sit autẽ ſicca & uetus tuſſis eadem, an inter ſe diſcrepent, medici cenſebunt.

De Artemiſia. CAP. CXXV.

ARTEMISIA RAMOSA, Grcęis quibuſdã Monoclo- ἀρτεμισία
nos, alijs Toxiteſia, alijs Epheſia, alijs Anactorios, alijs Sozuſa, alijs Lycophryx, Magis hominis Sanguis, alijs Cryſanthemon, Romanis Hærba regia, aut Artemiſia, alijs Rapium, aut Tertana, Gallis Pona, Dacis Zuoſte dicitur. Magna ex parte in maritimis naſcitur. Abſinthij modo fruticoſa, maioribus & pinguioribus folijs, ramiſq;. Tenuior autem flore eſt paruo, tenui, candido, graue olente. Aeſtate floret. Sunt qui in mediterrancis Vnicaulis nomine appellent, tenuem hærbulam, ſimplici caule & minuto, floribus ſcatente, flauo colore. Hæc iucundiorem q̃ præcedens efflat odorem. Vtraq; excalfacit, extenuat. Feruefactæ conuenienter in muliebres deſeſſus adijciuntur, ad detrahendos menſes, partus, ſecundaſq;. Item ad præcluſiones uuluæ, & eiuſdem inflammationes. Calculos comminuunt. Remoratam urinam cient. Menſes pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ in-

Digitized by Google

C ditus ex Myrrha eadem quæ inceſſio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.7. & decimo. ARtemiſiam, & Lachanon Baſilicon, hoc eſt, olus Regium nõnulli uocant. Dictam putant ab Artemiſia uxore Mauſoli: quæ ſibi hanc herbam adoptauerit, cum antea Parthenis uocaretur. Sunt qui ab Artemide cognominatã putent: quoniam priuatim medicatur fœminarum malis: quibus Artemis, hoc eſt, Diana pręſit. Secundo generi teneritudinẽ tribuunt, non niſi in maritimis naſcenti. Tertio minima folia florenti, cum uua matureſcit: quod quidam Botryn, alij Ambroſiam uocari tradunt: qualis in Cappadocia proueniat.

EX M. VERG. COMM.

IN multo nominum ambitu & honore quondam Artemiſia fuit. Parthenis, id eſt, uirginalis primo dicta, ꝗ uirgo Dea ſcilicet nomen illi dederit. Mox βασιλικόν λαχάνον, id eſt, regium olus. Tum ex eadem cauſſa, Anactorium. Anactas enim Græci uocant. Epheſia a regione dicta eadem eſt. Quemadmodum a præſenti remedio & ope, Sozuſa, id eſt, ſalutaris. Romani Regiam herbam Gręcorum exemplo: & ſi recipiendum id ſit a ſimilitudine, Serpyllum maius dixerunt. Et hæc antiquioribus Artemiſiæ nomẽclatura fuit. Ex poſterioribus alij in Cannabis genere Artemiſiam numerauerunt: congenerem illi facientes, & eodem illi nomine eam indicantes. Alij Matricariam, notum omnibus olus eſſe Artemiſiam teſtati ſunt. Quod non aliunde, ut credimus, ꝗ ex duplici eius genere factum eſt. Quæ enim ab hoc ſcriptore Monoclonos, a Plinio aũt ſimplicis caulis nominatur, nõ diſſimili penitus figura, præſertimq; ob ſingularem, quẽ profert caulẽ, a Cannabe deſcribitur. Quæ cõtra Abſinthij modo fruticoſa ab hoc, & ab alijs traditur, facile ob quas habet uires ad noſtri orbis, & noſtræ ætatis Matricariã transferri potuit. Quod & ſi græcorũ de Artemiſia hiſtoriæ oĩno non reſpondeat, nec certo aliquo auctore cõfirmari poſſit, non rejciendum tamẽ penitus eſt. Egregia eñ in mulieribus. Dico aũt nũc muliebria, quę Gręci γυναικεῖα uocãt. Longius in Acoro a nobis tractata Artemiſię uis eſt. Credendũq;, non aliunde ꝗ a matricibus poſteriori Matricariæ nomẽ feciſſe poſteriores.

De Artemiſia tenuiore. CAP. CXXVI.

D ἀρτεμισία ALTERA TENVioribus folijs, in ſepibus & cultis, iuxta aquarum ductus naſcitur. Cuius flores & folia contrita, Sampſuci odorem reddunt. Si quis ſtomacho laboret, hærbam cum amygdalino oleo bene contundat, in malagmatis lentorem, & ſtomacho imponat, ſanitati reſtituetur. Qui neruorum dolore cruciantur, ſi ſuccum ex roſaceo illinant, ſanantur.

BARBARI COROLL.

IN quibuſdam exemplaribus Artemiſiam hanc multis nominibus inuenias. Toxiteſiam, Epheſiam. Parthenicon. Hypolyſſon, Anactorion, Sozuſan, Lian, Leucophryca. Prophetæ Sanguinem hominis, Romani Valentiam, nonnulli Perſepollentem, alij Herbam regiam, Galli Ponem, Daci Zonuſten.

EX M. VERG. COMM.

DEſyderatur, ſed ſine iactura aliqua, in uetuſtiſſimis græcorũ, latinorũq; codicibus hoc caput. Accreuiſſeq; huic ſcriptori inutiliter multa indicãt. Phraſis primũ, ſermoniſq; forma: quæ in græcis a ſcriptoris huius indole longe abſunt. Mox nulla eorũ quę in eo iubent, neceſſitate.

De Ambroſia. CAP. CXXVII.

ἀμβροσία AMbroſia, quam Romani Caprum ſyluaticum uocant, quidam Botryn, alij Apium ruſticum, Aegyptij Merſeon. Tenuis frutex eſt, ramoſus, trium fere palmorum, folijs Rutæ, circa imum caulem exiguis. Cauliculi ſeminibus, perinde quaſi racemulis grauidi, nunq; florem pariunt. Odore uinoſo, ſuaui. Radice tenui, ſeſquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius, reprimere ac reppellere, et illitu adſtringere humores, qui in aliquam partem incumbunt.

ambrosia vera ignoratur licet cunctis [illegible]

Digitized by Google

A

BARBARI COROLL.

Ambroſia, uagi herba nominis, & circa alias quoq; fluctuans. Athenienſes in dedicatione Iouis Creſti, Ambroſiam in cado ferendam iubebant. Non herbam intelligentes eo nomine, ſed ut Athenæus inquit, fruges omnijugas, et oleum, & latices. Pli.li.27.ca.4. &.25.ca.13.

EX M. VERG. COMM.

Non inter herbas aliquas fluctuans & uagum nomen tantũ quondam Ambroſiæ fuit, ſed quodcunq; odoris, aut cibi ſuauitate placeret in poëtis ſcriptoribusq; alijs, eodem hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quaſi immortalitatem utentibus faceret, ſic appellata illis fuit. Frequens & notum ubiq; nomen, ignota tamen res, & inter herbas non facilis inuentu: alijs aliter eam oſtendentibus, & cum Artemiſia miſcentibus fere cunctis. Audent tamẽ noſtræ ætatis herbarij eam oſtendere, trium dodrantum altitudine, & altiorem aliquando herbam, ut hic ait, racemoſam, ſemine per totum caulem racemoſo, ſed longe maioribus q̃ Rutæ folijs: & quod hic ait, nunq̃ florentibus racemis, lanuginoſis, papposiſq;, nullo nec uini, nec alterius rei odore. Quo fit, ut in peregrina Italiæ, ut nos credimus, herba nihil pro comperto conſtituere audeamus. Plinius.27. uolumine capite.4. integrum ſcriptoris huius caput commentationibus ſuis inſeruit: cum tamen non multo antea libro.25. capite ſeptimo de Artemiſia agens, dixiſſet. Sunt qui in mediterraneis eodem Artemiſiæ nomine uocant ſimplici caule, minimis folijs, odore non iniocundo, quam quidam Botryn, alij Ambroſiam uocant. Ex quo manifeſte deprehenditur, quod paulo ante diximus, uagum per multa Ambroſiæ nomen eſſe plantas, cibos, & pocula: eo uſq;, ut Athenienſes hoc nomine omnigenas fruges, oleum, uinum, laticesq; alios, quos Dijs in ara offerrent, Ambroſiam nominarent. Nobis inclinat animus, ut peregrinã noſtro orbi, peculiarẽq; Cappadociæ herbam exiſtimemus: nam quæ a noſtris herbarijs hoc nomine oſtenditur, uulgaris, & ubiq; naſcens, inuentu facillima eſt, præſertimq; ex capitulorum racemis, quos habet pappis plenos, nunq̃ a nobis florere uiſos.

De Botrye. CAP. CXXVIII.

Botrys fruticoſa hærba eſt, lutea tota, & in multas alas ſparſa. Semen circa ramulos prouenit. Folia Cicorio ſimilia. Tota ſuauem odorem ſpirat. Quare ueſtimentis interponitur. Inuenitur in torrentium ripis. Pota Orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces Ambroſiam uocant, alij Artemiſiam. βότρυσ

BARBARI COROLL.

Botryn Cappadoces & Ambroſiam uocant. Alij Artemiſiam.

EX M. VERG. COMM.

Totidem, ijſdemq; uerbis genti ſuæ quondã Plinius cognoſcendã Botryn tradidit, quot, quibuſq; antea græcis Dioſco. eam deſcripſerat. Verba eius ſunt. Botrys fruticoſa herba eſt, luteis ramulis. Semen circa totã naſcitur. Folia Cicorio ſimilia. Inuenitur in torrentiũ ripis. Medetur Orthopnoicis. Hoc Cappadoces Ambroſiã uocant: alij Artemiſiam. Quæ collata Dioſcori. eandem in utroq; medicinã & hiſtoriam faciunt. Poſteriores etiã Græcorũ medici, qualis Paulus Aegineta eſt, nihil ab hoc ſcriptore traditis addiderunt. Eius uerba ſunt lib. 6. βότρυσ οἱ δὲ ἀμβροσίαν οἱ δὲ ἀρτεμισίαν φυτόν ἐστιν εὐώδεσ ἱκανῶσ. σὺν οἴνῳ γοῦν πινόμενον ὀρθοπνοικοὺσ ὠφελεῖ. Quod eſt. Botrys, quam aliqui Ambroſiam, aliqui Artemiſiã dicunt, planta eſt ualde odorata. Hæc cum uino pota, orthopnoicis medetur. Sunt de Botry hac totidem, & eadẽ a cunctis dicta: nec nos habemus, quod eorum decretis & hiſtoriæ addamus.

De Geranio. CAP. CXXIX.

Geranion aliqui Peloniten, alij Trica, alij Geranogeronta, Romani Vchinaſtrũ, Aphri Leſcen appellant. Folijs Fremij, diuiſuris longioribus, radice rotunda, dulci. Quæ drachmæ pondere in uino pota, uuluæ inflationes diſcutit. γεράνιον

BARBARI COROLL.

Geranion, & Myrtidõ uocatur Genus primũ. Geranion uera creditur a quibuſdam, ſed & ſecundum utiq;, ſi deſcriptionem græcorum ſequare, non latinorũ: ut mox docemus.

C

¶ De altero Geranio. CAP. CXXX.

Geranium alterum, aliqui Myrrhin, alij Oxyphyllon, alij Cardamomum, alij Origanum uocant, Magi Hierobryncas, Latini Gruinam, aut Pulmoniam, aut Cicotriam. Caulibus minutis & piloſis, ſeſquipedalibus, folijs maluæ. In ſummis alijs ſurſum ſpectantia gruum capitula inſunt, cum ſuis roſtris, aut canini dentes. Nullius in medicina uſus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 11. Geranion ſecundum medicis inutile, aliter a Græcis, aliter a latinis deſcribitur. Dioſcorides & omnino Greci, folijs paulo candidioribus quam Maluæ, ramoſum ex interuallis. Hanc ego aut eandem, aut omnino ſimilem eſſe uideo cum ea, quam Galliæ tranſalpinæ uulneribus & fiſtulis in potum commendant, & herbam Robertianam cognominant, coliculis rubentibus, flore paruo, ſubpurpureoque, ac cæteris notis omnibus: quæ hoc loco a Dioſcoride Geranio redduntur, etiamſi ab eo medicinæ aliena exiſtimetur. Quid em̃ prohibet, ignoratas eius uires fuiſſe olim? Noſtri, ut inquit Plinius, Geranion oſtendunt Cicutæ folijs minutioribus, & caule breuius, rotundo, ſaporis & odoris iocundi. Verum hæc proprie Geranion nõ eſt, ſed Myrrhis: de qua poſt agemus: confuſione orta, quod Geranion a quibuſdam Myrrhis etiam dicatur: unde natum & illud ſit, ut Geranion in latino Cicutaria nomen habeat: cum alioqui Cicutaria proprie Myrrhis eſſe uideatur.

geranion herba Roperti cu[m] figura vide in herbario othoni thomo 2 folio 41

EX M. VERG. COMM.

Geranion hæc eſt, in qua Gruini capitis imaginem in ſummo eius plantæ capitulo contemplati Græci, nulla ſimilitudine aptius rem indicare potuerunt. Vidimus nos alterã Geranion, paucis ſtatim a radice prodeuntibus Maluæ folijs, ut hic deſcribit. Tum nudo ſurgente caule, dimidij cubiti altitudine: craſſoque in caulis illius cacumine, folioſo inuolucro tumentẽ, ex quo

D

per longitudinẽ ex altero latere dimidiati digiti longitudine acutus procedebat apex. Erantque in folliculo illo cum uiridi colores alij plures, pręſertimque cinereus: tam præſenti totius colli, capitisque, & roſtri Gruini imagine, ut aptiore pictura oſtẽdi a peritiſſimo pictore animalis eius tota ea pars non potuiſſet. Alteram, quæ Cicutæ folijs eſt, ipſi non uidimus. Obſeruauimus tamen in antiquis ſcriptoribus, Plinioque præſertim, utriuſque huius herbæ miſceri hiſtoriã. Nec ſatis cognoſci in eo poſſe, Gruino ne collo et capite utraque ſit, an altera tantũ. Id certe ex Dioſcoride collegiſſe facile eſt, Cicutæ folijs alterã earum eſſe: ideoque Cicutariam dici, & Myrrhida: quoniã & Myrrhis Cicutæ folio ſit: quemadmodũ hic quarto uolumine docebit. Cur aũt priorem Romani Echinaſtrum dixerint, non ſatis pro comperto nobis eſt. Quemadmodũ in altera per ſe patent Cicutaria & Gruina ex foliorum & Gruini capituli forma factæ appellationes. Longiſſime de utraque Plinius uolumine. 26. capite. 12. agit. Poteruntque in eo uolentes uidere, quam nos paulo ante diximus, utriuſque Geranij hiſtoria uarietatem.

¶ De Gnaphalio. CAP. CXXXI.

γναφάλιον GNAPHALION, alij Hires, alij Ampetocon, alij Anaxiton, alij Anaphalin, Aegyptij Semeon, Galli Gelaſonen, Latini Centunculum uocant, quidam Tucularem, alij Albinum. Cuius folijs mollibus minutisque pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino auſtero ad dyſenteriam.

centunculum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 10. Gnaphalion, alij Chamæzelon uocant. Gnaphalion porro dicitur, quaſi herba fullonia, ſiue Tomenticia. Quemadmodũ & piſcis quidam Gnapheus, hoc eſt, fullo dictus eſt, quoniã oẽs maculas decoctũ eius eluat. Hanc puto eſſe, quæ ab Alcęo poëta Gnaphos appellatur: aut eam quę Hippophanes nomẽ habet. Nam & illa fullonibus eſt propria. Eſt apud Ariſtotelẽ & auis dicta Gnaphalus, quã miror a Theodoro prætermiſſam, im̃o uero cum altera, quæ uocatur Helea cõfuſam ab ipſo. Tomentũ a noſtris dici quidã putant Gnaphalion. Lomentũ certe in Plinij codicibus impreſſis legitur, Tomentũ in ſcriptis manu: qui tamen non Lomentũ dici,

Digitized by Google

ſed pro lomento eſſe ſcribit: quod & Dioſcorides quoq; affirmat. Etenim Creta, qua fullones in albandis & poliendis ueſtibus utuntur, Lomentum a noſtris, Gnaphalion & Gnaphalis grę ce dicitur: ut in Ceruleo notauimus ex Plinij ſentẽtia. Sed & fabacea farina Lomentum eſt: q̊d Aetius Fabam nominat quandoq;. Ego Tomentum potius q̃ lomentum dixerim hoc loco, ut tamen ſciamus, Gnaphalion utrumq; uideri ſignificare, tam Lomentum, q̃ Tomẽtum. Adducor eo, q̧ Dioſcorides Centunculum uocari hanc Romæ, prodat. Eſt autem Centonibus cum Tomento maxima cognatio. Nam & folia Dictamni, q̧ mollia eſſe uideantur, tomentitia, & lanea dicuntur a Dioſcoride, hoc eſt, Gnaphalide. Sed & pars Cucurbitæ interior, quæ ſemen complectitur, ab Aetio Gnaphalides eſſe dicitur, ob candorem cum mollicia. A

EX M. VERG. COMM.

VEriſimile eſt, ruſticã plebem diu hac uſam fuiſſe: quemadmodũ & adhuc in Alpibus, ubi frondium copia eſt, fieri paſſim uidemus. Græci enim γνάφαλον inter cætera Tomentum uocãt. Eſt autem latinis Tomentum omne id, quo culcitræ ad molliorem & calidiorem quietem infarciunt: ſiue id lana ſit, ſiue pluma, ſiue q̊d uoluerit aliq̃s excipiẽdis molliť & fouẽdis calore corporibus noſtris aptum. Sic Suetonius, ſic in re latina plures alij indicauerunt. Græci etiã, ut hic ipſe in Dictamno dixit, γναφαλώδη quaſi Tomentitia huiuſcemodi omnia appellant. Quam ob cauſſam nos Tomentum herbam diximus: & præter Tomentum, autore hoc ipſo, Centunculum. Etſi diuerſum quadamtenus uſum Centones, & Tomenta habent. Vulgaris herba hæc eſt, candicans ſemper, preſertimq; in maturitate. Folia eius non adeo magna ſunt. Flores minimi, & ipſi albeſcentes. Cum creuit, ſternitur per terrã. Naſcitur pingui ſolo, pręſertimq; in marginibus itinerum, in hortis, & inter uites. Nullus noſtra ætate uſus eius eſt: nec quicq̃ in herbarum cenſu uilius modo, & neglectius uiret, & cum aruit minus cgnoſcitur.

¶ De Typha. CAP. CXXXII. B

TYpha folium ædit Cyperidi ſimile, caulem album, lęuem, æquabilem, florem in cacumine ambientem, denſum, qui in pappos oluitur, quod lanuginẽ aliqui nominant. Huius hærbę flos, ſuillo adipe eloto exceptus, ambuſtis medetur. Gignitur in paluſtribus & aquis ſtagnantibus. τύφη

BARBARI COROLL.

DIfferre Typham a Tipha, quæ frumenti genus eſt, & per literam iota ſcribitur, exiſtimo: ſine geniculis, ſcirpi modo naſcens, radicibus multis, ut triticum ordeumq;, folliculo multiplici, culmo ſimplici, leuiſſima frumentorum, ſolo etiam gracili facile prouenięns, tritico perſimilis ut Zea. Piſtam ferunt, qui mutari uolunt in triticum, idq; anno demum tertio procedit. Theophraſtus ſine folio gigni Tiphen uocatam prodidit, Orchomenium circa lacum, parte radici proxima, eſu præcipue pueris tenera. Idem, an diuerſum genus faciat cum prædictis, æſtimandum relinquo. Pli.li.18. ca.8.

EX M. VERG COMM.

PAluſtrem eſſe plantam Typham, ſatis unus teſtari poſſe uidebatur Plutarchus cap. 2. de naturalibus cauſis, inter plęraſq; alias paluſtres his uerbis eam numerans. ἀλλὰ ἔλαθε τὸν λαῖτον ὅ τι καὶ τὰ λιμναῖα φυτὰ τύφη καὶ φλέως καὶ θρύον ἀναυξῆ καὶ ἀβλαστῆ μένει. Quærebat enim, cur cœleſtibus aquis magis quàm profluentibus proficerent ad generationem & incrementum ſemina? Diſputanſq; contra laitum quendam, qui diceret, cadentibus pluuijs aperiri terram: pulſuq; illo apertam citius ad radices per ſe aquam tranſmittere. Cõtraria ratione a paluſtribus his plantis ratiocinabatur, ad quarum radices non tranſit aperta terra hymber. Numerabatq; eas quas pauloante diximus. Eſſe autem paluſtrem, & præter id caulem habere enodem Theophraſtus indicat: qui primo uolumine de plantarum hiſtoria, de fruticoſo & ſarmentoſo genere docens, & quales in caulibus ramuliſq; ſuis differentias hoc genus habet, totam his uerbis rem docuit. περὶ δὲ τὰ φρυγανικὰ καὶ θαμνώδη καὶ ὅλως τὰ κλήματα καὶ ἄλλας τις ἂν λάβοι διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ κάλαμος γονατώδης, ὁ δὲ βάτος καὶ ὁ παλίουρος ἀκανθώδης. ἡ δὲ τύφη καὶ ἔνια τῶν ἑλείων ἢ λιμναίων ὁμοίως ἀδιάφρακτα, καὶ ὁμαλῆ καθάπερ σχοῖνος. Quorum ſenſus hic ſit. In ſurculoſis autem & fruticoſis, in uniuerſumq; Viticulis alias conſtituere differentias aliquis poterit. Harundo enim geniculata, rubus, & paliurus aculeati. Typha autem, & aquaticorum paluſtriumq; aliqua nullo intercedente nodo qui partes diſſepiat, per totum æqualia ſunt: qualis Iuncus eſt. Folia poſtremo an-

C gulofo, odorato Iunco ſimilia hic fecit, qualia ea etiā ſunt. Intelligitq; in Iūcorū gn̄e Cyperū, de
quo primo uolumine lōgius actum eſt. Quem gn̄e fœminino Cyperida hoc loco uocauit, qm̄
eo nomine radix eius appellatur: ut in cōmentationibus noſtris tūc longius dictū fuit. Non ali
am ob cauſſam, niſi quia radicis eius tm̄ uſus eſt. Et quemadmodum latini Iunci radicem plan-
tam uocant, ſic grȩci Cyperida ex radice genere fœminino Iuncum ipſum aliqñ nominauerūt.

De Circæa. CAP. CXXXIII.

κιρκαία

CIrcæa, quam & Dircæam aliqui uocant, folijs eſt hortenſis Solani. Agnatis crebris, flore nigro, puſillo, copioſo. Semine Milij naſcente in quibuſdam corniculis. Dodrantali radice, triplici ferme, aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Naſcitur in apricis, ſaxis & uento perflatis. Radicis tuſȩ triens, in ſextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem maceratur, potuq; triduo uuluas expurgat. Semē ſorbitionibus datum, lacte mammas nutricum explet.

BARBARI COROLL.

CIrceam a Circe dictam, nonnulli uerifimile putant. Quȩſitum eſt autem a nobis, quid eſſet apud Columellam Cirrea. Nunquid pro Circea deprauatus eſſet locus? Reſpōdi, non Cirreā, ſed Cymam legendum.

EX. M. VERG. COMM.

SVnt in græcis qui neutro genere Circȩon hanc uocent, notam, ut ex commentarijs eorum
D ratiocinari licet, tunc omnibus herbam. Nunc quod uiderim, aut audierim, nulli niſi in ueterū Plinijq; præſertim commentarijs auditam: qui uolumine. 27. capite. 8. non ijſdem omnibus cū ſcriptore hoc in hiſtoria notis, neq; in medicina obſeruationibus eam deſcripſit.

De Oenanthe. CAP. CXXXIIII.

οἰνάνθη

oenanthe. filipendula. aut illi similis

OEnanthe, quam aliq Ceraſcomiō, alij Leucanthon uocitant. Folia habet Paſtinacæ, florem candidum, caulem craſſum, palmi altitudine. Semen Atriplicis. Radicem magnam, in multa rotunda capitula extuberantem. Naſcitur in petris. Caulis eius & folia, cū melle & uino pota, ſecundas ejciunt. Radix e uino urinæ ſtillicidio conuenit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28
lib. 21. cap. 24.

OEnanthe a Theodoro Vitiflora dicitur, poſt Narciſſum uere floret. Plurimum durat, ſi diuulſa crebro prohibeatur ſementeſcere. Flos ei candidus in racemis, ut Labruſca: odore germinantis uuæ, unde nomen. Naſcitur locis tepidis, obſeritur ſemine. Habetur & altera Oenāthe, inter uites dicenda.

EX M. VERG. COMM.

ALia hæc Oenanthe eſt ab ea de qua quinto uolumine agetur. Illa in uitium genere Labruſcæ flos eſt: hæc in herbarum cenſu a Theophraſto inter coronarias plantas & flores, qui ſecundi per uer florent numeratur. Illa primo & per ſe Oenanthe eſt, uinum & florem ipſo nomine indicans. Hæc, ut fit, deficientibus proprijs, indicationem & nomen floris & odoris ſui ſimilitudine ab illa facile impetrauit. Nec ideo Oenanthe dicta eſt, quia Labruſcæ flos ſit, ſed q candidus illi flos, racemi ut in Labruſca ſpecie ſit: & præter racemoſum florem illum, odor qualis in pubeſcente uite floreq; eius ſentitur. Amat hæc tepidiora loca. Quondamq; ad coronas in hortis etiam ſerebarur: in quibus non tantum odore, ſed longiore florum ſuorum uita placebat. Hanc Dioſcorides ait Ceraſcomen uocari: qua uoce Staphylinum, ideſt, Paſtinacam a qbuſdam nominari dixerat: cui quoniam hæc folio ſimilis eſt, ideo & nomine illius etiam indicabatur. Quid autem Ceraſcome ſignificet, in Staphylino & Paſtinaca quærendum eſt. Eandem Leucanthum uocari hic ait, manifeſta a florum candore ſignificatione. Neque enim alia eius uocis uis eſt. Quæ deinde hic dixit, habere Oenanthem hanc in radicibus numeroſa & rotunda capita, tubera ſunt, & ueluti tumores qbus ea inȩqualiter tumet. Plinius ad radicū copiā id retulit: radice magna, numeroſa dicēs: cū tn̄ grādi radice hic Oenanthē dicat, et in radice illa multis rotundis capitibus, quȩ ad radicū copioſiorem numerū, referri poſſe non uidentur.

Digitized by Google

A

De Conyza magna. CAP. CXXXV.

κόνυζα μέγα

CONyza magna ab aliquibus Cynozematitis, alijs Danais, alijs Tanachion, aliquibus Phycos, alijs Ichis, alijs Dinoſmos, Magis Brephoctonos, quibuſdam Anubias, nonnullis Hedemias, Aegyptijs Creti, Romanis Militaris, aut Deliarium, aut Febrifuga, alijs Fraginoſa nuncupatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 10 lib. 26. cap. 15.

COnyza, quę a noſtris Cunilago dicit̃, et Plinio Cunila quandoq; libro decimo, & a Theodoro Pulicaris, quia pulices necat. Folio coronat, & maior & minor appellata. Maior dicitur eſſe maſcula, folio aſpero, pinguiore ꝙ minoris, et imbricato, toroſiore caule, magiſq; ramoſo, radice lignoſa: quæ a quibuſdam ut herba quoq; ipſa, Libanotis dicitur, autore Plinio. Manipulo eius abiecto, omnes etiam a tota domo blattæ conueniunt ad eã. Vtrũq; genus ſerotinũ, ut quod poſt arcturũ germen, floremq; mittat. In ſuma Cunilaginis appellatione, quatuor herbæ ueniunt: maſcula, et fœmina. Et quę tertio loco ponit̃ fœdiſſimi inter omnes odoris. Quartã reddit Plinius: quã appellat ſatiuã Serpyllo ſimilẽ, e Cunilagine mõtana factã. Eſt & qnta eius ſpecies Hippoc. ut dicet̃ paulopoſt. Cunilago dicit̃ et ipſum Liguſticũ ab aliqbus, ſed falſo. At Cunilę tria ſunt gña ſiue nomina. Capitatã et noſtratẽ, quę Satureia fit, uocamus Gallinaceam quę Origanũ, Heracleoticũ: Bubulã, quę quẽadmodũ a Gręcis dicat̃, aliud nõ cõpi, ꝙ ꝗ eã Plinius ꝓ Origano accipe multis locis uidet̃, ĩ qua ſignificatiõe uocabulo eo et nos uſi ſumus.

De Conyza parua. CAP. CXXXVI.

κόνυζα μικρά

COnyzę duo genera. Quæ parua uocatur, odore præſtantior eſt. Maior uero frutice altior, & folijs latioribus, graui odore. Vtriuſque folia Oliuę ſimilia, hirſuta, pinguia. In maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. In minore pedem æquat. Flos ſqualidus, lutei, aut fului coloris. Quin in pappum abit. Radices ſuperuacuę. Suffitu, ſubſtratuq; frutex animalia fugat. Culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur ſerpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. Flos cum uino ad menſes partuſq; eijciendos bibitur. Item contra urinæ ſtillicidia, arquatum morbum, & tormina. Comitiales potus ex aceto adiuuat. Decoctum in deſeſſionibus medetur uuluæ malis. Impoſitus ſuccus abortum facit. Ex oleo efficaciter rigoribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita ſanat.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 10 lib. 26. cap. 15.

COnyza minor eadem fœmina, Hippocrati Cunilago ſemper mollis uocatur. Folia huius trita, mellis odorem habent, digitis tactu cohærentibus. Hanc Dioſcorides Libanotidem appellat, cum Plinius maſculam ita nominet. Piloſiora minori folia & rami: qui & aculeati ſunt. Flos ſqualidior, odore acriore, qui tamen grauior ſit maſculæ.

De Altera Conyza. CAP. CXXXVII.

ESt & tertium Conyzæ genus, quod aliqui Paruam, alij Panion, alij Libanotidem. Magi Cronon uocant. Caule craſſiore, ac molliore. Folijs ꝙ Paruæ maiuſculis, minime pinguis, & maiore minor, multo grauioris odoris & iniucundioris, ſed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

BARBARI COROLL.

HIppocrates Cunilaginem, ſiue Conyzam, pręter ſupradictas, aliam deſcribit. Apio criſpo ſimilem: in maritimis, ſabuloſiſq; naſcentem, odoris teterrimi, & maxime faſtidiendi: quam cũ

Digitized by Google

C cum melle atq; uino fœminarum locis, quæ fœtum non recipiant, admoueri præcipit, libro de muliebribus cauſis ſecundo.

EX M. VERG. COMM.

CONfundit, miſcetq; Plinius pluribus locis cum Origano Conyzam. Nec facile eſt eodem nomine duas diuerſaſq; plãtas ab eo ſępius appellatas, in hiſtorię medicinęue gratiam & uſum ſecernere. Longior fuerim, ſi omnia quæ tam multis locis de Conyza, Cunilagine, & Cunila ab eo dicta ſunt, coaceruare hoc loco cogitem. Superuacaneum id etiam fuerit, q̄m ſignanda non multo poſt & repetenda a nobis omnia, aut plura ſaltē ex illis erunt. Aliud itaq; prius agemus, & ut nouerint omnes, non eſſe Conyzam Origano eandem, neq; ediuerſo utriuſq; proprias numerabimus notas: ut propoſitis his, quæ a Plinio miſcentur certius pateant. Incipiemus autem ab Origano, quam hic ait folium Hyſſopo ſimile habere, umbellā non comoſam, uerum diuiſam, & in ſummis uirgis ſemen. Et quod ad alia Origani genera pertineat Onetida candidioribus folijs, ſed magis Hyſſopo ſimilibus eſſe: ſemine uero corymborum mō: & quā agreſtem Origanum dicunt, folia priori Origano ſimilia habere: uirgas dodrantales, in quibus Anethi modo umbellæ ſint, & candidi flores. Et hæ omnium Origanorum in hoc ſcriptore notæ ſunt. Conyzæ uero, quas pauloante diximus ſolium oleaginum, non Hyſſopi, hirſutum, pingueq;: caules bicubitales: flores lutei, fragiles, ſubamari, & qui in pappos euolent. Quorū nihil habet Origanus aliqua. Plinius autem lib. 19. cap. 7. autore herbario Crateia, Liguſticum primo ſeu Panaces Cunilam bubulam uocari tradit: cęteros hanc Conyzam græce appellare, & ab eodem Cunilaginem dici. Idem non multo poſt uolumine. 20. cap. 15. Cunilæ præter ſatiuam plura ſunt in medicina genera. Que Bubula appellatur, ſemen Pulegij habet: utile ad uulnera cōmanducatum, impoſitumq;, ut quinto poſt die ſoluatur. Contra ſerpentes quoq; in uino bibitur, ac tritum plagis imponitur. Vulnera ab his facta confricātur. Item teſtudiues cum ſerpentibus pugnaturæ, hac ſe muniunt. Hic ipſe Plinius ſequenti capite etiam ait. Eſt alia Cu-

D nila appellata a noſtris, a græcis Origanum Heracleoticum. Totoq; hoc capite nihil, niſi multiplex Cunila ab eo tractatur: manifeſteq; Conyza hæc Cunilę nomine cenſetur, cū ait. Pulices etiam contritæ cum aqua ſparſæ necant. Quod priuatim Conyza habet. Poterant & alia repeti, ſed ad eam quam cogitauimus rem ſatis hæc ſunt. Nec nobis aliud modo propoſitum eſt, q̄ monere ex his quę pauloante dicta ſunt, toto genere differre inter ſe Origanum omnem, & Conyzam omnem, Pliniumq; Cunilæ nomine in utraq; paſſim uti. Omittimus quod primum ille ait, Liguſticum, ſeu Panaces Cunilam a quibuſdam dici. Falſum enim non multo poſt eſſe id ipſe teſtatur. Quod autem lib. 20. cap. 15. ab eo dicitur, Cunilæ præter ſatiuam plura ſunt genera. &c. ad Origanum manifeſte pertinet: præſertimq;, quod de teſtudinibus cum ſerpentibus pugnaturis eo loco tradit: ſi Plutarcho credimus in naturalibus cauſis dicenti. ἡ δὲ χελώνη φαγοῦσα τὴν σάρκα τοῦ ἔχεως ὀρίγανον ἐπεσθίει, quod & ſi idem penitus non ſit, eandem tamen rationē habet. Quæ deinde ſtatim ab hoc loeo deſcripta ab eodem ſunt. Eſt & alia Cunila a noſtris appellata, a græcis Origanum Heracleoticum, ad Origanū ſimiliter pertinent. Cumq; plura Cunilæ genera feciſſet, uni ex his omnia Conyzæ huius tribuit. Tamq; uagus in hoc Cunilæ nomine, incertuſq; eſt, ut nihil nos ex decretis eius certum afferre audeamus. Quod autem conijcimus, huiuſcemodi eſt. Origanum græci uocant notam omnibus herbā: & ut fit in gentibus, quibus ſemper & ubique non fuerunt eadem rerum nomina, eandem Conilam uocauerunt. Teſtiſq; hic ipſe in Origanis, ſed multo certius in Theriacis ſuis Nicander dicens. κόρχορον ἢ μυόεντα πανάγκτειον τε κονίλην, ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφιέπουσι. Quorum ſenſus eſt. Et corchorū clauſo folio, & omnia ſanantem Conilam, quam Herculeam Origanum appellant. Nihil antiquorum duorum ſcriptorum, ut uidetur, certiore fide cōfirmari poterat. Pro compertoq; eſt, Conilam antiquis græcis Origanum fuiſſe. Potuitq; Plinius eorum autoritate Origanum Conilam uocare. Neſcimus tamen, an Cunilam, quæ ſi latinis eſt quæ græcis Conyza, miſceri totiens ab eo non debuerat. Suſpicamurq; nos, quod eſt minimum inter duas has uoces diſcrimen (una ſiquidem litera uariant) cauſſam Plinio dediſſe, ut diuerſas plantas eiuſdem Cunilæ nomine totiens miſceret: cum tamē Origani gręca uox, Conila per, o, latina uero Conyzæ, modo hæc illi reſpondeat, per, u, ſcribenda ſit. In græca illa uoce certa omnia ſunt: in latina facile eſt ratiocinari, Cunilam, ſiue malis Cunilaginem appellare Conyzam hanc, aut illi ſimilem fuiſſe. Eſt enim non Plinio tantum, uerum Columellæ, alijſq; ſcriptoribus frequens hęc uox. Pliniuſq; priuatim græcorum Conizam Cunilā manifeſte appellauit libro decimo, capite. vo. cum ait. Non poteſt petris auelli polypus. Idem Cunila admota, ab odore protinus reſilit. Acceptum id ab Ariſtotele eſt libro quinto de hiſtoria animalium his uerbis idem docente.

Digitized by Google

καὶ ὅτι πολύποδες ὄν τῳ μὲν προσέρχονται ὥστε μὴ ἀποσπασθῆναι, ἀλλ' ὑπομένειν ἀποτεμνόμενοι. ἐὰν δέ τις κόνυζαν προσενέγκῃ ὥς φασιν εὐθὺς ὀσφραινόμενοι ἀφιᾶσιν. Quod ab hoc ſcriptore relictum, alterius autoritate & teſtimonio addere placuit. Et ut meminiſſent legentes, non poſſe Conyzam teterrimi & grauiſſimi odoris herbam, cum Origanis miſceri: neq; ſi diuerſarum gentium uoces fortuito concurſu eundem ſonum reddant, ideo eandem in illis rerum eſſe ſignificationem. Fiunt enim in græcis & latinis multa huiuſcemodi: ſuum tamen in ſua gente intellectum omnes habent. Dicimus id, quoniã ſi latinis Cunila eſt quæ græcis Conyza, non debuerat uicinitate nominis ad Origanum, quæ Conila græcis eſt, transferri, & cum illa miſceri. Nec dicimus, ꝓ cõperto habere, latinam Cunilam græcam Conyzam eſſe. Verũ illud teſtamur, exquo tam multis ea uox in uſu eſt, in eam partem propenſiores eſſe, & per, u, in principio ſcribendam: quemadmodum cum Origanũ oſtendere uolemus, per, o, illam Cunilã, hanc Conilã dicentes. Pulicariam ſimpliciter in Ariſtotele quo diximus loco Conyzam uertit Theodorus gaza: facto ex euentu illi hoc nomine, quia. ſ. pulices enecet: alioquin in nomine nulla eſt pulicum ratio. Nobis Conyzam hanc magis placuit uocare: ut quarto uolumine deſcriptam, & Pſyllion appellatam herbam, certius ex græco nomine Pulicariam appellemus. ψύλλα enim græcis pulex eſt: & ψύλλιον herba a pulicibus uocat: ꝗ inſectis his ſimilis ſemina habet parua, nigra, & tota pulicũ figura. Erit ob eam cauſam duplex in hoc opere nobis Pulicaria, altera præcedente Conyzę nomine ſignata, altera ſimpliciter a pulicibus nominata. Quemadmodum tunc etiam iterum a nobis dicetur. Habet Conyza hæc pulicaris, quo in græcis modo leguntur, numeroſas appellationes, fereq; omnes incertas: ideoq; non tractandas a nobis, præterq̃ Dinoſmon: quæ uox a grauitate odoris illi facta eſt: & Piſſam, quæ pix græcis eſt, a glutinoſo lentore dictam: q̊d Plinius ſignificauit dicẽs. Trita mellis odorem habet digitis tactu eius coherẽtibus. Tria eius gña Dioſc. numerat, maiorem, minoremq;, & tertiam inter utranq; mediam: craſſiore molliore q; caule: folijs maioribus minore, minoribus uero maiore. Theophraſtus alijs nominibus duo genera tantum Conyzæ facit. 6. de plantarum hiſtoria uolumine, his uerbis. Conyzæ duo genera, mas altera, fœmina altera. Differentias inter ſe habent, quemadmodum & alia quæ ſic diuiduntur. Fœmina tenuiore folio, & conſtrictiore eſt, in uniuerſumq; minor. Mas maior eſt, craſſiore caule, ramoſior, & folium maius, pinguiuſq; habet, & præter hoc florem magis ſplendentẽ. Semen fert utraq;. In uniuerſumq; ſero germinat & floret. Nec niſi circa, aut poſt arcturum. Grauis maſculæ odor, fœminæ acrior. Quam ob cauſam contra uenenata utilis. Et hæc a Theophraſto dicta ſic ſe habent. Quæ cõmentationibus his noſtris placuit addere, ut duorũ ſcriptorum concors eademq; hiſtoria Conyzæ cognoſceretur: & ſi non iiſdem uerbis, neq; eodem modo ab utroq; omnia dicta fuerint. In Dioſcoride autem quod ad floris colorem pertinet, qui duplex in cõmuni græcorum lectione legitur, μήλινον ἢ ὑπόκιῤῥον luteus & ſubruffus, mutatum a nobis eſt: ſecundamq; illam uocem ὑπόπικρον, quod eſt, ſubamarum fecimus, luteum & ſubruffum diuerſos colores male coniungi & miſceri ſentientes: mox monentibus uetuſtiſſimis græcis & latinis codicibus, in quibus amarum adhuc manifeſte legitur.

De Lilio ſylueſtri. CAP. CXXXVIII.

GRæci Hemerocallen, alij Hemerocatalacton, alij Crinon agrion, alij Crinanthemon, alij Porphyranthes, alij Bulbum hæmaticon, alij Anticantharõ, Romani Bulbum, aut Lilium ſylueſtre, aut marinum, Aphri Abiblabon uocant. Foliũ & caulem habet Lilij, porraceo colore. Flores in caule per ſingulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, Lilij diuiſura, quoties dehiſcere cœperunt. Colore perq̃ pallido. Radix magna eſt atq; bulboſa. Quæ pota, aut cum melle & lana in peſſo appoſita, aquam educit et ſanguinem. Folia trita, mammarum inflammationes a partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambuſtis utiliſſime illinuntur.

BARBARI COROLL.

HEmerocalles, Elium a Theodoro dicitur, ꝗ in Dioſcoridis exemplaribus deprauatis Elium marinum dici, a noſtris eum florem legiſſet. Ego Lilium marinum, non Elium in Dioſcori

Pli.li.21.ca.21.

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA

Digitized by Google

C de legendum arbitror: nam & græce Crinon a quibuſdam, & a noſtris Lilium idem autor uocari tradit. Coronamẽtis folio tantum dicata hæc eſt. Pallidum hoc e uiridi, & molle habet, radicem odoratam. Seritur ſemine. Antiquus grammaticus Theodorus, cognomine Panages, Hemerocalles Athenis dici prodidit, non florem, ſed uellus, aut lenniſcum puniceum, & uerſi colorem, quo in ſacris utebantur. Dioſcorides & hanc & Lilium a ueteribus Crinanthemon uocari tradit. Hippocrates quoq; Crinanthemon duplex haberi ſignificat: cum alterum inqt eſſe in ædibus noſtris proueniens.

EX M. VERG. COMM.

SErebatur quondam in hortis ad coronas Hemerocallis, æmulus cum tota planta Lilio flos, & quaſi rudimentum naturæ Lilia facere condiſcentis: nunc totis agris, & inter ſegetes preſertim pallore ſuo ſe indicat: longe Lilio minor, figura pene illi idem. Differt tãtum, q in Lilio floris folia cum tota ſe in calathum aperuerunt, reſima a ſuperiore parte ſe inuertunt: in hoc dum deflorescat, recta diu rigent. Vnaq; hac nota maxime legentes fallere non poteſt. Color enim non tam diuerſus: licet in Lilio candoris ſuperbia, in Hemerocallide palloris triſtitia ſit: ut non ſimilis, et paulo minus q̃ idem facile uideatur. Eamq; ob cauſam, a Lilio, Lilioq; ſimilibus alijs floribus plæraſq; appellationes inuenit. Agreſte Lilium. Crinanthemon, quæ Lilio uox etiam adiecta eſt. Porphyrantes, & Bulbus uomitorius: quæ Narciſſi nomina ſequenti uolumine erunt. Lilium marinum, & Anticantharon: quę uox aduerſari ſcarabeis hunc florem ſignificat, quemadmodum & Roſæ: quibus obrutum id animal perire naturales aliqui dixerunt. Breuiſſime Plinius libro uiceſimoprimo, capite eiuſdem numeri de Hemerocalli hac egit: quodque hic dixerat, folia caulemque Porri modo uiridia habere, ille pallidum e uiridi dixit, medium Porri inter uiredinem palloremq; colorem ea ratione indicans. Nobis ex uerbis ſcriptoris huius rem demonſtrare placuit.

De Viola alba. CAP. CXXXIX.

λευκοῖον

LEucoion ex Græcis aliqui Baſilion uocant, Latini Violam albam, aliqui Auguſtiam, nonnulli Violam autumnalẽ, aut Paſſarinam. Vulgaris eſt notitiæ, ſed in floribus differentia quædam. Nam- D q; aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Luteę uero præcipui in medicina uſus. Huius aridi flores feruefacti in deſeſſionibus, ualent contra uuluæ inflammationes. Et menſtrua expellunt. Sanant oris ulcera cum melle. Cum cerato rimas ſedis. Semen duum drachmarũ pondere ex uino potum, aut cum melle inditũ, menſes, ſecundas, & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21. ca.11 LEucoion, & ſi candidam Violam ipſo nomine ſignificat, tamen & pro lutea, & cerulea, &
lib.6.cap.19. purpurea ſæpe capitur. Hinc apud Columellam candida Leucoia, quaſi & nigra quędam ſint.
The.li.6. ca.7 Hippocrates certe, nigra inquit, Leucoia quærantur. Paulus, Ioton inquit oleum, hoc eſt, Violaceum, modo ex purpureis, modo ex candidis, modo ex croceis confici ſolere Violis. Sciendum & illud eſt, Dioſcoridem hoc loco ſcribere Violam, quæ gręce Leucoion dicatur, a Romanis Liguſtriam quandoq; nominari: etiamſi codices ſunt, in quibus non Liguſtria, ſed Auguſtia legatur: ut fortaſſe Colnmella in horto ſuo intelligat de Viola cum cecinit,

Nigro cõmiſta Liguſtro.

Nam Liguſtrum candidum, pro Cypri flore capitur. Cæterũ de purpurea, ſiue nigra, ſeorſum poſt dicetur. Cerulea quæ ſit, non conſtat, niſi quis Cyanũ hãc intelligat. Eſt aũt Cyanus flos, roſam excipiens: cuius color honorem, nomenq; dederit ceruleo. Cyanũ Amarãthus excipit. Triuialis, ut qdã exiſtimauere, flos eſt Cyanus, in frumẽtario naſcẽs agro, & hortis q̊q;, ruſticorũ & puellarũ corollis, calice Roſarum, ſed ſquarroſo, atq; triſti, ſine odore. uerũ ſuma colori gratia, q & Baptiſecula ruribus dicatur: qm̃ ſecantibus & metentibus officiat, retuſa in occurſu eius fallce. nam & Seculã ueteres dixere falcẽ. Florũ porro prima ſe oſtendit alba Viola, nec dũ exacta hyeme. Sub idẽ fere tempus, exit & Viola cognomẽto flamea, quæ Phlogion uocatur: Syluestris tantum ab aliquibus Phlox: ut errare putem, qui Phlogiõ eandẽ eſſe cũ lutea Viola

ſcripſere, quod quidem ex ſequentibus apertiſſime liquebit. Theodorus flammam uocauit, colore commendabili, odore nullo, ſemine proueniens coronis. Non eſt hæc autem Iouis flos, aut quod idem eſt, Iouis flamma, hoc eſt, Dioſanthos. Idq; neu dubitem, facit, ꝙ Iouis flos, licet ſine odore ſit, & coronarius, & obſeruatur ſemine, tamen æſtate floret, non per hyemem, ut Flammea. Plinius quoq;, Iouis inquit flos, colore tantum commendatur, odor abeſt, ſicut & illi, qui a Græcis inquit Phlox uocatur. Diximus & Lychnin uocari quandoq; Flammeam, ſed inter Roſas potius q̃ Violas. Aliud eſt apud Græcos Phlogis. Nam & ueſtis genus ſignificat, quod nos flammeam, et flammearios opifices in Plauto uocamus, & carnem toſtam, ut eſt apud Stratidem. Violarum ergo Alba & Flammea plurimum durant. Sed ſatiuis maxima auctoritas Luteolis: qui colos in nuptialibus Flammeis quæſitus, ritu antiquiſſimo & fœminis totus conceſſus traditur: ideoq; fortaſſe nõ numeratur inter principales, hoc eſt, communes maribus & fœminis: quoniam coloribus ſocietas principatum dabat. Genera Lutearum Tuſculana, & quæ appellatur Marina, folio aliquanto latiore, ſed minus odorato: in totum uero ſine odore, ac minuto folio. Calathiana, munus autumni. Cæterę ueris. Proxima ei Caltha eſt, concolori amplitudine, uincit numero foliorum Marinã, quinq; folia non excedentem. Eadem odore ſuperatur. Eſt enim grauis Caltha, non leuior ei, quam Scopam regiam appellant. Quanq; folia eius oleant, non flores, ut inquit Plinius. Quod autem genus ei ſit inter Violas Scopa regia, parum liquet. Dioſcorides Scopam regiam Naporum generi connumerat. Plinius alio loco Sideritin, quæ latiſſimo folio ſit, Scopam regiam a noſtris dici uult. Violæ odor e longinquo ſuauior, propinquus heberatur. Vita longiſſima Candidæ, triennium. Ab eo tempore degenerat & minuitur: floresq; aſſidue candidiores affert. Minor uis eſt recentibus. Ideoq; aridis utuntur poſt annum. Honor Violis apud antiquos poſt Roſam & Lilium. Violam iccirco dictam Ion Græci putant, ꝙ cum Io in uaccam a Ioue conuerſa eſſet, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Noſtri quoq; Violam, quaſi uitulam, imitatione græca uideri poſſunt, appellaſſe. A

EX M. VERG. COMM.

DEtulit candori multum in hoc flore antiquitas, nec leuem ſplendoris ſui gratiam illi habuit, una ab eo facta appellatione tres alios colores indicans: qui in toto hoc Violarum genere a ſcriptore hoc numerantur, & uno excæpto a cunctis paſſim quotannis uidentur. B Leucoiorum enim nomine in græcis omnes indicantur Violæ hæ, quæ primæ flores ſuos proferunt, ubi mitior & tepidior aër fuerit ab hyeme ſtatim: ubi aſperior & frigidior, poſtea: ubiq; autem per uer primæ noui anni aduentum nunciantes, pluresq; non uno ramulo tantum, ſed uno pediculo florentes: quæ cauſſa fuit, ut a quibuſdam Polypheræ inter alias appellationes dicerentur. Id enim ea uox ſignificat. Florent hæ paſſim triplici colore, candido, luteo, & purpureo. Qui quartus deinde ab hoc numeratur, ceruleus in Violarum genere hoc, quod ſciam, in Italia nullibi uidetur. Ex eo oborta nobis ſuſpitio eſt, poſſe in græcis abundare eam uocem, & ſi in cunctis pariter legatur: is etiam quem nos habemus egregiæ antiquitatis, & fidei latinum Dioſcoridem, longobardis literis ſcriptum, tres tantum colores illos notos omnibus numerat: quartus hic ceruleus nullus in eo eſt. Nec nos tantum illi deferimus, ut unum uelimus pro cunctis alijs nobis eſſe, ſed accedente rei naturæq; & ſuſpitioni huic noſtræ hoc ueluti teſte, qualiſcunq; ille eſt, non fore credidimus inutile hoc etiam legentes monere. Præſertim nullibi, ut paulo ante diximus, oſtendente in hoc flore eum colorem natura. Alioquin oportebit, quæ primo uolumine in Iaſme dicta a nobis fuerunt, meminiſſe: & quæ longius illic de Violis docentur, in hunc locum referre: opinariq; in ceruleo colore hoc, aut alijs locis naſci hunc florem. Late enim patet naturæ uis, & admirabilis eius maieſtas: qua poteſt multa ubiq; uariare, & quæ nobis, & noſtro orbi negauit, alijs dediſſe: aut Violarum appellatione alia etiam cenſeri florum genera. Quales Ieſiminos omnes tunc eſſe diximus, modo magnitudine & forma pares & ſimiles illis ſint: & intellexiſſe in Dioſcoride neceſſe erit, florem quempiam alium cerulei coloris: qualis uerbi cauſſa Cyanus eſt, ſic a Græcis a colore dictus, uulgaris flos, omnibus notus inter ſegetes, Maio & Iunio menſe naſcens. Quem rura noſtra florem Alyſum uocant, triplici & ipſum colore, candido, purpureo, plærunq; autem ceruleo. Nobis tamen in priorem illam ſententiam inclinat animus. Credimusq; quartum illum colorem huic ſcriptori temere accreuiſſe. Vtimurq; ea ratione præcipue, ꝙ non ueriſimile eſt, miſcuiſſe diuerſa ſimul genera Dioſcoridem: & cum de Leucoijs certo ſcilicet genere priuatim ageret, de cunctis Violis, quæ Græci ἴα, non λευκόϊα uocãt,

Digitized by Google

C agere cogitaſſe. Obſeruauimus enim τῶν ἴων, id eſt, Violarum latius patere appellationem, pluresq; complecti flores: Nigram, ſeu malis ferrugineam Violam, Ieſiminos omnes, Calathianam, & quam Græci Phloga, Plinius Flammeam uocat, pluresq; alios qui figura, quantitate, foliorum poſitura, aliaq; huiuſcemodi ratione aliqua proprie dictis Violis ſimiles æquales ue ſint. λευκοίων autem triplex tantum hoc genus, quod ſolo colore differt, quodq; nos paulo ante ex Theophraſto deſcripſimus. Solæ enim hæ Violæ Leucoia dicũtur. Accedit & illud, q; ſi Cyanus in hoc genere intelligẽdus erit, ex qua uoce nos credimus irrepſiſſe eum colorem in has Violas, uidebitur temere miſcuiſſe Dioſcorides, quæ non eodem tempore florent. Illæ enim ab hyeme ſtatim aliquibus locis, ubiq; autem & ſemper uere florent, Cyanus autem prima æſtate tantum. Illę ſponte ſua in parietibus, & murorum pinnis aliquando, illi inter ſegetes paſſim naſcuntur. Poſſunt quidem ambo in hortis conſeri, ſed nos ſimplices naturæ natales & notas, non coacta artis opera tractamus hoc loco.

De Cratæogono. CAP. CXL.

κραταιόγονον

CRatæogonum, ſiue ut alijs placet, Cratæonon, folijs tritico ſimile eſt, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq; geniculorũ. Semine Milij. Naſcitur in opacis & frutetoſis, ſummopere acre. Traditum eſt a quibuſdam, quod ſi bibat ieiuno ore, ter in die poſt menſes purgatos, tribus obolis in cyathis aquæ duobus mulier, ante concæptũ quadraginta diebus, & uir modo conſimili, totidem diebus ante cõitum hauriat, uirilis ſexus partum futurum.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.10. ESt & alia Cratægon, ſiue Cratægonos, ſiue Crateogonos, quæ Theligonos uocatur. Differentia intelligitur lenitate guſtus. Hippocrates Polycriton appellat: quam Cratægonon cæteri. Plinius Cratægonon, ſpicæ tritici ſimilem demonſtrat. Dioſcorides Melampyro. Theophraſtus lino triticeo, id eſt, λίνῳ πυρινῷ. fortaſſe hoc intelligens, quod Plinius culmum, ſiue ſpicam tritici. Theodorus neſcio q̃ diligenter lini modo ruffum uertit: quia πυῤῥόν, non πυρινόν

D in Theophraſto legerit. In Theophraſto arboris etiam genus eſt Cratægos, ſiue Cratægona: quam Italia uocat Aquifolium: neq; magna ualde, neq; craſſa, ligno robuſto, uerſicolore, flauo, cortice læui, ut Meſpilo, folijs item Meſpili, hoc eſt, promiſſis, uerum latitudine ac longitudine maioribus, nec ad eundem modum ſerratis, fructu plurimum rotundo: qui matureſcens ſiccatur, nigreſcitq; guſtu & ſucco Meſpili: fereq; Meſpilus ſylueſtris fuerit, ut Theophraſti uerbis utar. Aquifoliam porro, ſiue Aquifolium, ipſe nihil aliud ueteribus fuiſſe uideo, q̃ Ilicem. Ilex porro duo habet genera, minus, & prolixius.

EX M. VERG. COMM.

TOta ſtat gentium uulgiq; fama & fide Cratæogoni in ſcriptore hoc & Plinio medicina: neq; in hiſtoria, quod ſciam, ex antiquo illo tempore a quoquã additum illi aliquid eſt. Nos etiã quod præter dicta a duobus his Cratæogono adijciamus, non habemus. Monuiſſe tamẽ obiter legentes inutile non erit, ideo Cratæogonon a græcis dictam fuiſſe, q ui, poteſtateq; ſua κρατεῖ τοῦ γόνου, euincit ſcilicet, ſuperatq;, & geniture dominatur. Poteſtq; humani ſeminis naturam ad mares concæptus cogere.

De Phyllo. CAP. CXLI.

φύλλον

PHyllon aliqui Elæophyllon uocant. Naſcitur in ſaxis, ſed quod Thelygnon uocant, eſt ueluti muſcus, folio Oliuæ, magis hærbacei coloris. Caule tenui ac breui. Radice minuta. Flore candido. Semine Papaueris ſimili, maiore. Sed Arrhenogogon cætera huic ſimile, ſolo fructu diſtat. Habet enim uuas deflorentibus oleis non diſſimiles. Arrhenogonon potu, maſculi ſexus facere partus, ut Thelygonon fœminei proditur. Horum Crateuas author eſt. Sed huiuſmodi hiſtoria tenus, mihi produxiſſe uidetur.

Digitized by Google

BARBARI COROLL. A

PHyllon radice parua. Differt ab hac Phyllitis: de qua diximus. Differt & Phyllandrion, Pli.li.22.ca.16.
ſiue ut alij ſcribunt, Phellandrion: de quo nihil aliud proditum inuenio, quàm quòd in paluſtribus naſcitur, folio Apij: quodque ſemen eius propter calculos, & incōmoda ueſicæ bibitur. Ab hoc ſunt 27.cap.12. Theoph.li.9.
qui Phellandrion, eandem eſſe cum Helioſelino, id eſt, Apio paluſtri cenſeant. Herbam quoque illam, quæ a Plinio Silaus appellari traditur in glareoſis, ac perennibus riuis, Apij folio nata, quam ad ueſicæ incommoda coquendam præcipit. Sunt qui pro Phellandrio Heleoſelinoque accipi putēt. De hoc in Sio plura diximus & Lauere. Non Silaum ſcribi poſſe, cum inibi, tum in Apologia quoque noſtra oſtendimus.

EX M. VERG. COMM.

DEſcripſit Folium hanc. 9. de plantarū hiſtoria uolumine Theophraſtus his uerbis. ἔνια δὲ εἶναι εἰς τὸ ἀῤῥενογονεῖν ἢ θηλυγονεῖν. διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον τὸ μὲν ἀῤῥενόγονον τὸ δὲ θηλυγόνον, ὅμοια δὲ ἄμφω καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου καθάπερ ἐλαίας βρύον ὠχρότερος δὲ τοῦ ἀῤῥενογόνου, οἷόνπερ ἐλαία ὅταν ἄρτι φύῃ καὶ ἐκ τοῦ βρύου. δίχρουν δὲ ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπων. Quorū ſenſus ſit. Quædam præterea eſſe maribus, aut alterius ſexus concipiendis fœtibus apta, eamque ob cauſſam Folium aliam mares, aliam fœmineos conceptus facientem dixerunt: ſibi inuicem ſimiles, & Ocimi figuram habentes ambas. Eſt tamen alterius quæ fœminarum conceptus facit, ſemen muſcoſo flori Oleæ ſimile, pallidiusque quàm alterius, figura nuper ex muſcoſo flore incipientis Oliuæ, cohærens ſibi, geminumque Teſticulorum hominis modo. Et hæc quidem Theophraſtus eadem huic ſcriptori, ſi diligentius omnia expendantur.

De Teſticulo Canis. CAP. CXLII.

TESTICVLVS Canis, quem Græci Orchin, aut Cynoſor- ὄρχις
chin uocant, folijs circa caulem mollis, Oleæ ſimilibus, in terra κυνὸς ὄρχις
ſtratis longioribus, anguſtis, læuibus. Caule dodrantali, floribus purpureis, radice bulboſa, oblonga, Oliuæ modo anguſta, duplici ordine: ſuperiore, quæ plenior eſt: inferiore, quæ mollior ac rugoſior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. Ex quibus ſi maiorem edant uiri, mares generari dicūtur. Si minorem, fœminæ, alterum ſexum. Addunt, in Theſſalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad ſtimulandos coitus. Aridam uero, ad inhibendos. Et alterum alterius potu reſolui. Naſcitur in petroſis & ſabuletis. B

BARBARI COROLL.

ORchis, qui priuatim Cynoſorchis, id eſt, Teſticulus canis dicitur, inueniri ſolet fere in uineis, folijs ternis, paruis, ſemipedalibus, radice ad formā teſtium hominis, alternis annis intumeſcente ac reſidente. Atque hic mas eſt & fœmina eiuſdē nominis: quę diſtinguitur internodijs, & ramoſiore frutice, radice faſcini. Naſcitur fere iuxta mare Cynoſorchis, & Satyrion uocatur, minus proprie. Aliud enim genus eſt, quod proprie Satyrion appellant, ut paulo poſt monſtrabitur. Eſt & Orchis cognomine Serapias, de qua modo prodendum. Pli.li.26.ca.10.

EX M. VERG. COMM.

ALiter potius quàm aliud de utraque Orchis, id eſt, Teſticuli huius radice docuit Theophraſtus nono de plantarum hiſtoria uolumine. Quo loco cum de nouis, & uix credendis plantarum quarundam uiribus ageret, numeraſſetque fabuloſa etiam aliqua de ſterilitate, fœcunditateque ad conceptus & partus agere incipiens, ſubiecit. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὄρχεως καλουμένου. δυοῖν γὰρ ὄντοιν, τοῦ μὲν μεγάλου, τοῦ δὲ μικροῦ, τὸ μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖ πρὸς τὰς ὁμιλίας, σὺν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς ὀρεινοῦ· τὸν δὲ ἐλάττω σίνεσθαι καὶ κωλύει. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σκυλλῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, τὸν δὲ καυλὸν, ὁμοιότατον ἀπίῳ. Quorum ſumma & ſenſus eſt. Quemadmodum in ea quæ Orchis, id eſt, Teſticulus uocatur. Qui cum duo ſint, maior aliter, minor uero alter, Maior ad Venerem efficaciorem hominem facit, in lacte capræ, in montibus paſtæ ſumptum. Minor autem nocet illi & impedit. Habet planta Scyllaceum folium, minus tamen, & minore læuore nitens. Caulem poſtremo agreſti Raphano, quam Græci Apion dicunt, ſimillimū. Et hæc Theophraſtus de Teſticulo herba: quam hic petroſis & ſabuloſis locis naſci tradidit, contra quàm græcorum & latinorum aliqui teſtati fuerunt, ad mare naſci affirmantes.

Digitized by Google

C

¶ De altero Teſticulo. CAP. CXLIII.

TEſticulus, qui alio nomine Serapias, Andrea authore, uocatur, quoniam radix inter pauca utilis ſit. Folijs eſt Porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum ſinu inflexis. Caule palmeo, floribus pene purpureis. Radice Teſticulis ſimili. Quæ illita tumores diſcutit. Vlcera purgat, & ſerpere eadem non patitur. Abolet fiſtulas. Et illitu inflammationes lenit. Aridæ radices nomas inhibent. Sanātq; oris putredines, & ulcera cacoëthe. Aluum ſiſtunt e uino potæ. De hac, eadem quæ de Teſticulo canis produntur.

BARBARI COROLL.

ORchis Serapias, quā Triorchin cognominat Aetius, folium habet Scillæ, ut Theophraſtus & Plinius teſtātur: nō Silphij, ſiue Laſeris, ut Theodorus cōuertit, Silphiodes, pro Scillodes in eo legens. Etem̄ Silphio foliū eſt Apij, non Scillaceū, aut Porraceū, ut Serapiadi. Spinoſus huic herbæ caulis, & Apio. i. Raphano ſylueſtri, nō ut Theodorus inquit, Piro ſimilis.

EX M. VERG. COMM.

PRiori Teſticulo cōgener poſterior hic eſt, radicum numero diuerſus, & alter ab illo dictus. Duabus em̄, & quales deſcriptæ ſunt, ille nitit̃. Hic a Dioſco. minimis Teſticulis, nullo eorū decreto numero ſimiles radices habere traditur. Ab alijs tn̄ Triorchis noĩatur: manifeſto ex ea appellatione argumēto, non duabus, ſed tribus teſticulatis radicibus niti in terra. Sic em̄ poſteriores medici appellauerūt, præſertimq; Paulus Aegineta ultimo ſuæ medicinæ libro, capite de ſordidis ulceribus, σαραπιάδος τῆς καὶ τριόρχεως, id eſt, Sarapiadis herbæ, quæ & Triorchis dicit̃. Mox lib. ϛ. de ſimplicibus ὄρχις ἢ σαραπίας οἱ δὲ τριόρχιν. Quod eſt. Orchis, aut Sarapias, quā quidam Triorchin uocant. Sic etiā Aetius, ſic poſteriores alij. Ex quibus uidere licet, non uiri-
D bus in medicina tantū, ſed hiſtoria etiam a priore illo hunc differre. Cur aūt Sarapiada hic uocari dixerit, quoniā multos habet radix eius uſus, non ſatis certum nobis eſt.

¶ De Satyrio. CAP. CXLIIII.

σατύριον

SAtyrium aliqui Trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram infracta, Rumici, aut Lilio ſimilia, minora tamen, ac rubra. Caulem cubitalem, nudum. Florem Lilij effigie, candidum. Radicem bulboſam, mali magnitudine, fuluam, intus ut ouū candidam, guſtanti dulcem, & ori non ingratam. Quam in uino nigro auſtero bibere conuenit, contra opiſthotonum. Vtendū ea dum concumbendi inceſſit cupiditas. Siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

BARBARI COROLL.

SAtyrij primū genus, caule leui, radice gemina, hoc eſt, duplici ordine, a Plinio deſcribit̃,

¶ De Satyrio Erythronio. CAP. CXLV.

σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον

SAtyriū Erythronion, aliqui Erythrāicon, alij Melion aqueum, alij Entaticon, alij Priapicon, aut Satyriſcon, aliqui Satyri Teſticulū appellant, Latini Molorticulum Veneris. Semine lini, maiore, duro, læui, ſplendente. Quod fertur, non ſecus atq; Scincus libidinē excitare. Cortice radicis gracili, ruffo. Intus aūt album includitur, ſapore dulci, non ingrato ori. In montoſis & apricis enaſcitur. Venerem, ut produnt, ſi oīno manu teneatur radix, ſtimulat, Eoq; magis ſi bibatur in uino.

BARBARI COROLL.

SAtyrion hoc notum paſtoribus, quoniam arietibus & hircis ſegnioribus in potu datur, &

Digitized by Google

in Sarmatia equis ob aſſiduū laborem pigrioribus in coitu: quod uitium Proſedamū uocant. A
In totū quidem Greci concitationē hanc uolentes ſignificari, Satyrion, & Satyriſmon, & Satyriaſin appellant, ideo & Ariſtocholiæ genus unum, quod Polyrizon cognominãt. Satyrion ex facto uocari cenſeo. Herbam quoq; illã Satyrion Indam appellauerim, Theophraſto allatã ex India: cuius contactu libidinē durare ſeptuageſimo coitu meminerit, nec ſpeciem eius, aut nomen aliud reddiderit. Habēt hodieq; Syri herbam ſimili effectu, Bucheidenq; nominãt, & Indicam Satyrion: fortaſſe cum ea, cuius mentionē Theophraſtum feciſſe diximus, eandem radice candida & dura, cõmendatiore quo craſſior & rugoſior, & albior, podagris utili. Eſt & alia Satyriſmi ſignificatio Hippocrati, pro tuberculis prælongis, qualia Satyrorū pingūtur, ſub ipſas aures, quę a quibuſdam & Theres, & Pheres appellantur, ut inquit Galenus.

EX M. VERG. COMM.

Omnes Satyrij huius appellationes, aut ex colore radicis, aut ex uiribus, impetuq; eius ad Venerem factæ ſunt. Neq; enim Erythron, & Erythrococcum aliud ſignificant, q̃ rubens ſimpliciter, & ueluti cocco infectum. Quæ deinde uox Entaticos ſequitur, non aliunde q̃ ἀπὸ τοῦ ἐντείνεσθαι eſt. Græcis enim intendi, & arrigere ea uox ſignificat. Quemadmodum Priapiſcus, Satyriſcus, & Satyrij Teſticulus. Omnes enim a ſalacitate Veneris ad hanc herbam tranſlatę ſunt. Priapum quotidie in hortis ſuis uidebat antiquitas ad Venerem ſemper paratum, & qualem in Priapēis carminibus audire adhuc licet.

¶ De Hormino. CAP. CXLVI.

HORMINVM ſatiuum a Latinis Geminalis, a Dacis Hormia dicitur. Folijs eſt Marrubio ſimilis, caule ſemicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, quæ ad radicem ſpectant, in quibus diuerſum ſemen recluditur. Siquidem in ſyluestri rotundum, fuſcumq; inuenitur. In altero nigrum, & oblongum: cuius eſt uſus. Ad Venerem ſtimulandam, cum uino bibi uolunt. ὅρμινον
Purgat cum melle argema, albugineſq;. Illitum ex aqua tumores diſcutit. Eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. Idem effectus eſt illitæ hærbæ. Syluestre magis uiribus pollet. Quare unguentis præſertim gleucino permiſcentur. B

BARBARI COROLL.

Horminon amarum, nigrumq;, nec Cumino penitus abſimile, dodrantali Plinio altitudine: medicamentis annumerandum potius, q̃ inter fruges. Dictum ita, quia Venerem extimulet. Seritur cum Seſama & Irione, omninoq; cum æſtiuis, hoc eſt, cum ijs quæ æſtate ante Vergiliarum exortum ſeruntur. Eſt & Horminiū, ſiue Hormienon, & Hormenion, ſed illud Corruda intelligitur. Plinius huic folium Porri tradidit. Cęteri Marrubio ſimile fecerunt: qui error fatalis fere Plinio eſt, ut in Ballote & Stachye. Pli.li.18.ca.17. lib.22.ca.ulti.

EX M. VERG. COMM.

Frugum generi adnumerauit aliquot locis de plantarū hiſtoria Horminon hoc Theophraſtus. Idem Theophraſtum ſecutus decimooctauo uolumine Plinius tradidit capitibus. 10. & 7. Quinetiam poſt hæc. 22. uolumine, capite ultimo duorum generum, & ipſe Horminum fecit: alterum nigro, ut hic ſemine: alterum candido, contra q̃ Dioſcorides, qui φαιὸν dixit: qua uoce Græci indicant, quæ nigreſcunt magis, q̃ quæ nigra ſunt. Alij inter medicamenta, & frutices potius, q̃ inter fruges numerare Horminum maluerunt. In quam partem & nos propenſiores ſumus. Neq; enim antiquis in uſu ciborum fuit, & ætate hac noſtra uix ab agricolis cognoſcitur. Deſcripſerunt ſatis id antedicti ſcriptores, Ciminoq; ſimile, præſertim ſemine fecerunt. Ob quam cauſſam nihil ultra de eo nos agemus.

¶ De Securidaca. CAP. CXLVII.

HEdyſaron unguentarij Pelecinum, id eſt, Securidacam uocant. ἡδύσαρον
Fruticoſa eſt, folijs Ciceris. Semen ruffum in ſiliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem ſecurim æmulatur. Vnde no-

Digitized by Google

C men accæpit. Amarum guſtu. Stomacho utile in potu. Additur in antidotis. Cum melle ante coitus ſubditum, concipiendi ſpem adimit. Naſcitur in ſegetibus & hordeis.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. Pli. li. 27. ca. 12.

HEdyſaron, quoniã Pelecinon a Græcis dicatur, a noſtris Securidaca nomen habuit, fruticoſa cauliculis, ſemen ſiliquis ternis, quaternisq;, quale Git nouimus amarum. Naſcitur in ſegetibus. Hac Lentem necari, Plinius, & e Græcis aliqui recentioribus exiſtimant. Theophraſtus Aphacen. Lentem uero ab Aparina, quæ Lappa ſit, ſtrangulari complexu ſcribit. Ita ſæpe fallit uocabuli ſimilitudo. nam Græci Lentem Phacon uocant, non Aphacen. Sciebant & hoc diſcrimẽ illi q̧s dubitat: ſed liberariorũ culpã, ut ſæpenũero cõtingit, hallucinãdo ſuã fecere: q̊d quidẽ & nobis accidiſſe aliquibus locis hoc opere nõ dubitamus. hoc em̃ eſt hominẽ eſſe.

EX M. VERG. COMM.

NAſci Securidacã in hordeacea & triticea ſegete hic ait. Secutuſq; eum Plinius, in ſegetibus inueniri lib. 27. cap. 12. tantũ teſtatus eſt. Theophraſtus tamẽ octauo de plantarũ hiſtoria uolumine, Lentibus noxiã & peſtilentem dicens, non aliter q̃ tritico lolium, & auenã uériſimile fecit, illic potius inueniendam ubi magis graſſetur. Hæc enim malorũ, noxarumq; omniũ natura plærunq; eſt, ut ubi maleficiũ ſuum exercere poſſint, illic libentius agant, & frequentiora inueniant. Pelecinus ab antiquioribus dicta in græcis diu planta hæc fuit: nec nos, preterq̃ in nouiſſimis ſcriptoris huius codicibus alio noĩe deſcriptã in Dioſcor. hactenus inuenimus. Is etiã quẽ nos egregiæ antiquitatis habemus latinum Dioſcoridem, Pelecinũ, non Hedyſarum legentibus proponit. Quo fit, ut ſuſpicemur poſteriorem hanc eſſe plantæ huius appellationẽ, & a ſuauitate odoris, uſuq; unguentariorũ factam huic ſcriptori a poſterioribus græcorũ medicis accreuiſſe. Dico autẽ poſteriores, qui Theophraſtum, & ſcriptoris huius tempora ſecuti ſunt. Paulus Aegineta utroq; nomine eam in. 6. his uerbis indicauit. Hedyſaron, quæ & Pelecinus. Eius ſemen ante coitum ex melle appoſitum hic ait ἀτόκιον eſſe, id eſt, ſterilitatem facere. Barbarus autẽ aliter penitus uertit, dicens cũ melle appoſitũ ante conſuetudinẽ prohibere partus.
D Nos unam eandemq; uocis ſignificationem ſemper ſecuti ſumus: ille quod aliȷs locis abortiuũ dixerat, hoc loco contrario penitus ſenſu partus prohibere dixit.

De Onoſmate. CAP. CXLVIII.

ὄνοσμα

ONoſma aliqui Oſmaden, aliȷ Ononin, aliȷ Phlonytin appellant. Oblonga folia habet, ad ſimilitudinem Anchuſæ, longitudine quattuor digitorum, & duũ latitudine, mollia, in terra iacentia. Sine caule, ſine ſemine, ſine flore. Radice nititur longa, tenui, infirma, rubeſcente. Gignitur in aſperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnãs ſi eam ſupergrediatur, abortum facere dicitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

ONoſma, & Oenoma, & Onoma, & Onomis, & Ononis, & Phlöitis, & Phlomitis potius, & Hyperbaton nocatur. Folia eius non ad quatuor, ſed ad tres digitos longa Plinius ſcribit, ſtrata in terram, tria, inciſaq;. Quid ſit Hippocrati Oxoſma, quo Lichenes tollũtur, haud comperi: niſi quis acetariam compoſitionem in eo uocabulo contineri cenſeat. Acetum ſane contra Lichenas pollere nemo dubitat.

EX M. VERG. COMM.

BReuis, & p̃ter a Dioſcoride dicta nulla eſt Onoſmatis huius in aliȷs ſcriptoribus hiſtoria. Plinius. 27. uolumine cap. 12. eadẽ huic ſcriptori oĩa reddidit. Quã ſolũ foliorũ longitudinẽ hic quatuor digitorũ, ille triũ fecit. Paulus Aegineta etiã nihil addidit aliud, q̃ acrem amarãq; eſſe: eamq; ob cãm folia eius in uino pota enecare ſimul, & pellere ex utero humanos fœtus.

De Nymphæa. CAP. CXLIX.

νυμφαία

NYmphæa naſcitur in paludibus, & ſtagnantibus aquis, foliȷs ciborio minoribus, & longioribus. Aliȷs in ſumma aqua, aliȷs demerſis, pluribus ex radice prodeũtibus. Flore Lilio ſimili, albo, & in me

nimphea · ne nu far · hec est idem q vulgo ungula cabalina ut vult omnes a venare · set salva eius Reverentia fallitur qz nimphea distincta est ab ungu cabalina

Digitized by Google

A dio crocos habente. Cum defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat. Nigro ſemine, denſo & lato, lenti guſtus. Caulis eſt læuis, niger, minime craſſus, ciborio cognatus. Radix nigra, ſcabra, clauæ ſimilis. Quæ autumno ſecatur. Sicca cum uino pota cœliacis, dyſentericiſq; auxiliatur. Lienem abſumit. Radix ſtomachi ac ueſicæ doloribus illinitur. Vitiligines ex aqua emendat. Impoſita cum pice, alopecijs medetur. Eadem contra ueneris inſomnia bibitur. Siquidem ea prorſus adimit. Pota aſſidue aliquot diebus, genitale infirmat. Idem ſemen potum efficit. Nymphææ nomen ſibi uendicaſſe uidetur, quoniam aquoſa amet. Plurima inuenitur in Helide, in Anygro amne, & in Beötiæ Haliarto.

BARBARI COROLL.

NYmphææ radix dulcis: quam & in ſole ſiccant. Nata fertur a nympha erga Herculem zelotypa, proptereaq; mortua: quare Heracleon uocant aliqui. Alij Rhopalon, a radice clauæ ſimili, laudatiſſima in Orchomeno & Marathone. Sed & in Creta quoq;, ut Theophraſtus putat. Böetij Manodion, ſiue Madon, ut idem Theophraſtus indicat, appellant, edentes ſemen. Theo. lib. 9.

EX M. VERG. COMM.

NOn comparauit Theophraſtus nono de plantarũ hiſtoria uolumine Nymphæam deſcribens, folia eius Aegyptiæ Fabæ folijs, uerum ſimpliciter grande folium ſub aqua habere dixit. Addidit prȩterea, ſiſtendo ſanguini utilia eſſe folia eius, ideoq; trita uulneribus imponi. Quod B q; hic non teſtatur ueſci radice eius gentes in Orchomeno Böetię, Marathone, & Creta, quibus locis copioſam naſci Nymphæam tradidit. Numeraturq; ab eo inter radices dulces, qualis Scythica eſt, pluresq; aliæ. Satis hic nominis cauſſam declaraſſe uidetur: & ſi ex ueteribus fabulati aliqui fuerint, a Nympha priuatim nomen herbæ factum fuiſſe, quæ claua ab Hercule interfecta ſit, uel ipſa zelotypia eius intabuerit, in paluſtrem hanc plantam mutata. Vulgaris & nota omnibus herba, qua nihil in paluſtribus ſpecioſius naſcatur & uiuat. Facileq; eſt ex folio eius, quale Aegyptiæ Fabæ folium ſit ratiocinari. Hoc enim illi comparat Dioſcorides. Nec præterq; figura ſimile illi facit. Grandius enim illud eſt, & quale ſecundo uolumine in Aegyptia Faba ex ueterum monumentis & hiſtorijs deſcriptum a nobis eſt.

De altera Nymphæa. CAP. CL.

EST & altera Nymphæa, cuius flos Blephara dicitur, folijs antedictæ. Radice alba, ſcabra, flore luteo, nitente, Roſæ ſimili. Huius ſemen & radix, contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Naſcitur in Theſſalia amne Peneo.

BARBARI COROLL.

NYmphæa alia caput habet Roſæ magnitudine.

EX. M. VERG. COMM.

QVam habet nominis cauſam Nymphæa, eandem & Nymphon. Folia hęc ſuperiori ſimilia habet. Quod diſcrepat, radicis color, & floris, & prȩter colorem floris figura eſt: quæ in illa Lilij, in hac Roſæ deſcribitur. Non facile inuicem diſcernuntur, niſi quis a primo ex aqua earum emerſu, dum defloreſcant, utranq; obſeruauerit.

De Androſace. CAP. CLI.

ANdroſaces, ſunt qui Picrada appellent, alij Leucen, alij Thalaſſiam. Hærba eſt amara, tenues ſpargens iuncos, ſine folijs. Folliculos in capitulis habens, in quibus ſemen cõtinetur. Gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copioſam hydropicis urinam ciet. Idem effectus eſt ſemini poto, & hærbæ decocto. Po-

C

dagris utiliter illinitur.

EX M. VERG COMM.

SApor Picrida, color Leucem, ortus Thalaſſiam Androſaces uocari fecit. Prima enim uox illa amaritudinem, altera candorem, tertia mare & marittimum ſignificat: quæ tota fere eius hiſtoria eſt. Amareſcit enim, albeſcit, & maritimis locis in Syria naſcitur: unde repetenda alia eſſent. Sed nimis a noſtro orbe diſtat regio illa: ob eam cauſam Dioſcoridis & Plinij in Androſace hiſtoria contenti, Aſplenon noſtro orbi cognitam, neque inuentu difficilem tractabimus.

De Aſplenio. CAP. CLII.

ἄσπληνον

iſta ſcolopendria eſt bulgo doradilla

ASPLENIVM aliqui Scolopendrion uocant, alij Splenion, alij Hemionium, alij Pteryx, alij Lonchitim, alij Aturion, alij Phrygiam, aut Phrygitim, aliqui Philtrodoten, Magi muſtellæ ſanguinem. Folijs eſt multis, Scolopendræ animali ſimilibus, ab radice una prodeuntibus. Naſcitur in parietibus, ſaxiſq; ſiliceis, & opacis. Nec caulem, nec florem, nec ſemen habet. Folia Filiculæ modo diuiduntur. Subter flaueſcentia hirſutaq;, ſuperne uiridia. Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota, lienem abſumāt. Quibus etiam contritis, lienem ex uino illini oportet. Stranguriæ, & regio morbo prodeſt. Singultum ſedat. Calculos in ueſica comminuit. Conceptum adimere creditur, per ſeſe, aut cum muli liene appenſa. Tradūt noctu, ſilente luna, huius rei gratia effodiendam.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.5.

ASplenon, folijs trientalibus, radice limoſa, cauernoſa ſicut Filicis, candida, hirſuta. Gaudet humidis. Laudatiſſima in Creta, ubi & repertam Victruuius affirmat, circa Potereum amnem: qui duas urbes Gnoſon & Cortynam interlabitur, parte quæ ad Cortynam ſpectat, peco-

D

ribus ſine liene inuentis: quia herbam eam roderent, ex altera parte quę ad Gnoſum eſt, lienem habentibus: quia ibi herba illa non appareret. Theophraſtus Hemionion hanc appellat. Theodorus Mulam uertit, folio Scolopendrij, radice multiplici, mōtuoſas petroſaſq; planicies amātem, delectari cibo eius Mulas, & ob id datum ei nomen. Fœminas ſterileſcere quæ hanc herbā in cibo ſumpſerint, admixta Mulæ ungula, & corio, aut ſemine: prout aliq non derma, ſed ſperme in Theophraſto legunt. Quod autem Scolopendrij folio deſcribit eam, uidetur aliud genus q̄ Scolopendrion, ſiue quod idem eſt Aſplenon haberi uoluiſſe Theophraſtus: niſi qs ab eo Scolopendrium, & Scolopendra ſumptum intelligat.

EX M. VERG. COMM.

HEmionion Athenis Theophraſtus, q͞ muli libenter ea ueſcuntur, uocari Aſplenon tradidit. Cretes Aſplenon, q͞ primi in ea inſula Gortynæi obſeruauerint, ad Potherieū fluuiū paſcētia hanc herbā pecora ſua, lienes im̄inuere. Vulgus ubiq; Splenion, q͞ lōgitudine latitudineq; ſua faſciolę, & ut ſic loquamur, emplaſtelli formā habet. Poſteriores uſq; ad ætatē hanc noſtrā, Scolopendriā, a Scolopēdrarū ſimilitudine & figura, quā habet, folioſum magis ceſpitē q̄ plantam uocauerunt. Indicata alijs etiam appellationibus eſt, ſed non adeo certa rei indicatione.

De Hemionitide. CAP. CLIII.

ἡμιονῖτις

hemionotis eſt que dicitur in oficinis ſcolopendria & uis ſ maritonius mussa

HEmionitis, quam aliqui Splenion uocant, folium emittit Dracunculi, lunatum. Radicibus cohæret multis, tenuibus. Nunq; flores, neq; ſemen, neq; caulem gignit. In petroſis naſcens, auſtero ſapore. Ea ex aceto pota lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.5.
lib.26.cap.7.

ſcolopendria [illegible] eſt phillitis dioscoridis

HEmionitis, uidetur eſſe quā Plinius Hermion, & Teucrion, ab inuentore Teucro uocatā perhibet, uigeſimo quinto hiſtoriæ naturalis uolumine, natam in aſperis, auſtero guſtu, nec florē ferētē, neq; ſemē, lienibus medentē; quę oīa et Hemionitidi a Dioſcoride tributa ſnt. Nam q͞

Digitized by Google

Plinius iuncos tenues ſpargentē deſcribit, Dioſc. radice multiplici, & exili demonſtrauit: ꝙ ille folijs paruis, hic folijs Dracuntij, lunæ modo incuruis deliniat, ideſt, μηνοειδῆ, proindeꝗ non folijs paruis, ſed folijs curuis, in Plinio ſcribendum cenſeo locum eum. Inuentam ſic affirmāt, cum extra ſuper eam proiecta eſſent, adhæſiſſetꝗ lieni, eumꝗ exinaniſſet, propterea & Splenion uocatam. Sues quoꝗ qui radicem eius ederint, ſine illo uiſcere compertos. A

EX M. VERG. COMM.

NOn temere penitus ſuſpicati ſunt ex antiquis & poſterioribus medicis aliqui, eandem Aſpleno Hemionitin hanc eſſe: nec duplicem, ſed unam utriuſꝗ hiſtoriam & medicinam in ſcriptore hoc legi. Vtraꝗ enim a mulis facto nomine indicatur. Vtraꝗ nec caulē, nec florem, nec ſemen fert. Vtraꝗ in petris naſcitur. Vtraꝗ lienes minuit: & quod in folijs alterius differre uideatur, idē facile eſſe poteſt. Longitudine enim & figura non adeo differt a Scolopendria Dracunculus, ut non potuerit alterutro aliquid comparari: diuꝗ nos in ſuſpitione hac ancipites, autoribus antiquiſſimis, & optimis græcorum medicis, pręſertimꝗ Paulo Aegineta, ſeorſum de utraꝗ agentibus, ſeorſum tandem de utraꝗ egimus: illam Aſplenon, hanc priuatim Hemionitim uocari tradentes: congenerem illi quidem, foliorum tamen aliqua diuerſitate diſſimilē. Nec uiribus ęqualem. Siquidem extenuat Aſplenos, non tamen calet. Hemionitis adſtringendi uires cum amaritudine habet: ut teſtati de utraꝗ meliores græcorum medici fuerūt. Magna inter eas foliorum ſimilitudo: quæ non ſatis fuiſſet, ſimpliciter lunata dixiſſe a ſcriptore hoc μηνοειδῆ appellata. Habet enim id ſidus plura luminum incrementa: eademꝗ luna, non eadem luce ſemper fulget, ſed eſt cum toto orbe fulgens, totam illuſtrat noctem. Eſt cum utrinꝗ gibboſa, quam ueteres græci ἀμφίκυρτον, ut illam πανσέληνον uocant, maiorem noctis partē copioſa impleat luce. Eſt cum dimidiato globo ſplendens, διχόμηνις a græcis dicitur. Eſt tandem cum a ſole digrediens uſꝗ ad quartam diem, non multa luce adhuc fulget: eoꝗ tempore græci plerumꝗ μήνην uocant. Et in hoc lunæ interuallo Hemionitidis folia ſideri illi comparauit hic ſcriptor. Alioquin ſi lunatum ſimpliciter eius folium dixerit aliquis, incertam ex incerta eius ſideris quantitate & ſpecię figuram ſignificabit. Veritiꝗ nos, ne quod in lunæ amoribus fabulati aliqui ſunt, nobis accideret, pluribus græcam uocem μηνοειδὲς uertimus: diximuſꝗ lunę nōdum tumentis in globum, ex Hemionitidis folio lunæ lumina deſcribentes. B

De Anthyllide. CAP. CLIIII.

ἀνθυλλίς

ANthyllis, quam quidam Anthemida uocant, alij Eranthemin, alij Leucanthemon, alij Soranthin, alij Campeſtrem florem, Romani Solaſtrum, duplex eſt. Quædam enim Lenti ſimillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine, radice parua, tenui. Naſcitnr in ſalſis terris, & a ſole illuſtratis, non inſulſo guſtu. Altera eſt folijs ramuliſque Triſagini ſimilis, hirſutioribus tamen, breuioribus & aſperioribus. Flore purpureo, odoris admodum grauis. Radice Cichorij. Pota drachmis quatuor, urinæ difficultati, renibuſꝗ plurimum prodeſt. Tritæ, uuluæ pituitas emolliunt, cum roſaceo & lacte impoſitæ. Vulneribus medentur: quæ autem Triſaginis ſimilitudinem refert, pota cum aceto mulſo comitiales ſanat.

BARBARI COROLL.

ANthyllis, & Anthyllion, & Anthycellion uocatur. Genus eius primum in ſabuloſis. Alterum naſcitur in ſaxoſis. Eſt & in Aegypto fructus non quidem Anthyllion, ſed Anthaliō uocatus, a Theophraſto Malum Anthali, magnitudine & rotunditate Meſpili, ſine nucleo, ſine cortice, folijs Cyperi: haud procul a Nilo, etiamſi Plinius ſcribat longius a flumine. Decoquūt ibi hæc in Bryto hordeaceo, uehementer iocunda & dulcia, & quę bellariorum uicem in ſecundis menſis impleant.

Pli. li. 21. ca. 29
lib. 26. cap. 5.

De Anthemide. CAP. CLV.

ἀνθεμίς

ANthemida aliqui Leucanthemon, alij Heranthemon, quoniam uere floreat, alij Chamæmelon, quoniam mali odorem ha-

C beat, nonnulli Melanthemon, alij Chtyſocomam, alij Calliam, Romani Mallium, Aphri Aſtertiphen appellant. Genera eius tria, tantum flore diſtantia. Rami palmum nõ excedunt, fruticoſi, alis multis, concaui. Tenuibus ramulis, rotundis capitulis, floribus in medio aureis, forinſecus orbiculato ambitu, candidis, melinis aut purpureis, magnitudine foliorum Rutæ. Naſcitur in aſperis, & iuxta ſemitas. Colligitur uere. Vim habent radices, flores, & hærba excalfaciendi, extenuandiq;. Potu & inſeſſione pellunt menſtrua, partus, urinam, calculoſq;. Aduerſus inflationes, & ilei tormenta bibuntur. Bilem ſuffuſam expurgant. Iocinerum uitia ſanant. Decocto earum ueſicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficaciſſima eſt, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuſcula eſt. Hanc proprie Heranthemon uocant. Ea cui Leucanthemo nomen eſt, item quæ Cryſanthemon dicitur, uehementius urinam ciunt. Aegylopijs illitæ medentur. Cõmanducatæ, ulcerum eruptiones in ore ſanant. Nõnulli in clyſteribus ex oleo utunt. Teruntur in farinam ad abigendos febrium circumitus. Flores & folia recondi debẽt, & priuatim tuſa, in paſtillos digeri. Radix quoq; ſiccari, dũq; ingruit neceſſitas, binæ partes hærbę dari, modo floris aut radicis pars una, modo contra, floris partes duæ & hærbæ una, permutatim duplicato pondere alternis diebus. Bibere autem oportet in uino mulſo diluto.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.22.ca.21
The.li.7.ca.13

ANthemis, quę & Leucanthemis uocatur, ꝓ ea quę Chamęmilon uulgo dicitur, magnis eſt ab Aſclepiade celebrata laudibus. Theophraſtus Anthemon, & Anthemion appellat, quã Dioſcorides Anthemida, & Hippocrates (ut arbitror) Euanthemon. Duo genera conſtituẽs. Vnũ eius, quæ ab radice dũtaxat foliata ſit. Alterum quę caule tm̃. Deflorere incipit utrũq; cacuminibus, cũ cęterę ab imo incipiant. Flore candido, in orbem medijs herbaceo. Semini colos q̃ flori. Decidere hoc ſicut & ſpinoſis, cõceptaculo inani relicto. Theodorus Anthemõ ꝓ Melãthio uidetur intellexiſſe, ut qui Nigellam interpretatus ſit. Reponuntur Anthemidis flores in coronamenta, ſed collecti uere. Eſt & ſaltationis apud Athenæum cuiuſdam popularis nomen Anthema, cum illo ioculari numero. Vbi roſa, ubi Viola, ubi florens Apium?
Vbi hæc roſa? ubi hæc Viola? ubi hoc florens Apium?

EX M. VERG. COMM.

IN Anthemide hac nulla eſt ex tam multis appellationibus, quæ non certam & rei coniunctã ſignificationẽ habeat. Omittimus quas hic ipſe declarauit Eranthemon, ꝙ uere floreat: & Chamæmalum, ꝙ pomi odorem habet dici. Cęterę etiam ex floris colore, odoreue cõſenſu aliquarum gentium factæ ſunt: quæ ut interiorem, exterioremue floris colorem magis amauerant, ſic Leucanthemon a colore albo, aut Chryſanthemon, Chryſocomenue a flauo auri colore eam indicauerunt. Vtroq; enim modo in ſcriptore hoc legitur. Quemadmodum ab odore Mali quẽ habet, Malanthemon. Mali enim florem ea uox ſignificat. Libet his addere a Theophraſto libro de plantarum hiſtoria octauo, ſæpius genere neutro Anthemon dictam fuiſſe. Et qui paſſim in gręcis modo legũtur, dodrantales ramuli, in uetuſtiſſimis utriuſq; gentis codicibus, duorum dodrantum altitudine herbam deſcribunt. Nec multo poſt, ubi paſſim legitur, κλωνάρια μικρὰ λεπτὰ φυλλάρια, legi oportere, non ramulos, ſed foliola. Prius enim de ramis actum fuerat, tunc autem de folijs herbæ agendum erat. Indicant id uetuſtiſſimi græcorum codices, & antiqua Dioſcoridis interpretatio: quorum ope nos quæ miſcuerant alij interpretes, redire in ſua loca cöegimus: diximuſq;, foliolis paruis, tenuibus, numeroſiſq;. &c. Cætera in Chamæmalo ſatis nota per ſe ſunt, ideoq; a nobis longius non tractanda.

Digitized by Google

De Parthenio. CAP. CLVI.

A

παρθένιον

PArthenium aliqui Amaracon uocant, alij Anthemida, alij Leucanthemon, alij Camęmelon, alij Chryſocalin, alij Melabathron, nonnulli campeſtrem florem. Romani Solis ſeculum, aliqui Millefolium, Ethruſci Cautam, Aphri Thamath. Folijs eſt Coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, ſapore amaro. Siccatum cum aceto mulſo, aut ſale potum, non ſecus atq; Epithymum, & bilem & pituitam detrahit. Suſpirioſis prodeſt, & melancholicis. Hærba ſine flore a calculoſis, et anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad inſedendum in duricia uluarum & inflammationibus. Illinitur ſacro igni & collectionibus cum flore.

BARBARI COROLL.

PArthenij flos odorem habet Mali. Naſcitur in ſepibus: Matricariā dici eā multi putāt. Sunt qui Cotulam appellēt. Nam & ipſe Dioſcorides teſtatur ab Ethruſcis uocari Cautā, unde Cautula deducitur, ac deinde Cotula. Sed & Leucanthen, & Tamnacū Plinius hanc appellat. Niſi librariorum menda ſit, Tamnacū ꝓ Amaraco ſcribentium. Nam & Amaracus a Dioſc. uocat: nec aliter a Galeno, atq; Paulo. Celſus apud nos Palleciū, & Muralium appellat, ut Plinius intelligit. Ego Celſum de alia Parthenio Muraliū dixiſſe autumo: quę non in ſepibus, ſed in muris, parietibuſq; naſcitur: ob id & Parietaria uulgo nominata, ut in Helxine docuimus. Eſt & Parthenis pro Artemiſia: quanq; ſunt qui Artemin legant, nō Parthenin, caſtigando protinus errore medicorum: q Parthenion, de qua modo loquimur, Artemiſiam eſſe uoluerunt. Apud Hippocratem quæ ſit herba Parthenion cognomento Microphyllon, hoc eſt, Paruifolia, dubitatur a Galeno: qui Dioſcoridem pro Helxine, aut etiam Mercuriali capiēdum exiſtimaſſe ſcribit. Sed quid ſi eam pro Artemiſiæ ſecundo genere Hippocrates intelligit, cuius minuta folia traduntur: aut etiam pro Matricaria, de qua hic agitur, quæ folijs Coriandri deſcribitur?

Pli. li. 22. ca. 17
lib. 21. cap. 30.

B

EX M. VERG. COMM.

ALia hæc Parthenion eſt ab ea quam Celſus lib. 3. Perdiciō uocari etiam tradit, reprimereq; ſimul, & refrigerare. Illa Elxine muralis, & Perdicion dicta: hæc pluribus ab Anthemide inuentis appellationibus, ſimilis congenerq; illi credenda eſt. Illa a Nicandro in Theriacis uenenatis mederi prodita: hæc ſanandis ſuſpirijs, atræ bili, calculoſiſq;, inflamatis, duratiſq; muliebribus locis apta. Hæc Chamęmalo ſimilis, flore per ambitum candido, in medio luteo, illa Mercurialis herbæ folijs deſcripta: & ne longiores ſimus, notis omnibus inter ſe diuerſæ, ſolo eodē nomine legentes fallunt. Fallit autem non nomine, ſed re Parthenion, tam ſimilis Chamęmalo, ut pro ea ſępius ab impitis carpatur. Habet enim illi ſimilem paulominus q̃ in cunctis florem. Differt magnitudine, quę in Parthenio amplior undiq; eſt. Differt et figura, ꝗ coloribus in utriuſq; flore paribus Chamæmali flos in medio tumet, & in altum erigitur: folia uero ad terrā inflexa deſcendunt: in Parthenio folia medio exęquata per ambitum ſtant. Nobis ex his quæ diu obſeruauimus, inclinat animus, Chamæmalo cōgenerem eſſe: & ut in plęriſq; alijs fit, nota aliqua priuatim ab alijs diſpeſci, quæ in Parthenio hac uiroſus odor eſt. Quemadmodum in Bōmis oculo, quæ uox dicenda erit, ſola magnitudo, qua a Parthenio hac illa diſtinguitur.

De Buphthalmo. CAP. CLVII.

βούφθαλμος

BVphthalmon quidam Cachlam uocant, alij Balſamenam, Magi Hæmoran, alij Mercurij genituram, alij Aphthitis ſemen, aut Mneſitheum, Romani Cappacoraniā, Aphri Narat. Tenues emittit cauliculos, molleſq;, folia Fœniculi, luteum florem Anthemide maiorem, oculi ſimilitudine. Vnde nomen traxit. Circa oppida naſcitur, et in campeſtribus. Flores cum cærato triti, tumores duriciaſq; diſcutiūt. Aiunt epotam poſt exitum a balneis, regio morbo correptis, colorem

C tractu temporis reddere.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.8. BVphthalmos, ſiue Buphthalmon, ſiue ut Hippocrates Buanthemon, fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti. Flores huius maiores multo, acrioreſq́ ſentiuntur, q̃ Anthemidis. Differt a Butomo frutice paluſtri, Orchomenio lacu plurimo, caule inoffenſiſſimo, peculiari quodã lęuore, folio harũdinis angulari, fructu nigro, Mali amplitudine, ſexu duplici. Mas fœcundus, fœmina uitilium ad nexus utili. Pars ab radice tenera manditur, puerorum cibo grata. Buphthalmon uero eandem eſſe cum Chryſanthemo uocata, puto, de qua ſequenti libro Dioſcorid. hæc ipſa repetit. Facitq́ quod Alcman poeta, Calchan, ſiue Cachlan, hoc eſt, Buphthalmon, ita nominat, ut aureum torquem ex huius conſtare floribus oſtendat, χρύσειον ὅρμόν ἰχῶν ῥάδιναν πιτάλοισι κάχλαν. Nicolaus Dameſcenus, lacum ſub Alpes eſſe ſcribit. Multorum ſtadiorum circũitu, ubi toto fere año flores ſuauiſſimi odoris & coloris preſtantiſſimi per ambitum uiſantur, ſimiles Buphthalmo. Nõ uidetur hæc Buphthalmos eſſe, quam ruſtici Bouis oculũ, & Cottulam cognomento, fœtidam ab odore appellant, pratenſam herbam, q eius candidi flores ſunt, Buphthalmi uero lutei, ut Dioſcorides & alij teſtantur: etiamſi cætera ſatis cum ea congruãt. Eſt & alia Buphthalmos, de qua in Cucumere ſylueſtri diximus. Buphthalmon Dioſcorides & Hæluron dici meminit. Ego & Hælurion uocari quandam ſtirpem lego apud Photionem: diuerſa, nec ne ſit, haud conſtat. Porro Hæluros animal eſt, quod nos Felem appellamus, uulgo, ut qdã interpretantur, Cattus: quod & Aegiluros quoq́ dicitur a poetis. Inuenio & Chalcan uocari purpurã, & herbę genus, quo purpura tingit, apud Photionẽ gramaticum.

EX. M. VERG. COMM.

QVæ Solis oculũ Parthenion uocari cauſa fecerat, per ambitũ floris radiata folia, & in medio diſcus colore luteo, eadẽ ſimilẽ illi Buphthalmon nominari fecit. Figura floris eẽ in utraq́ paulo minus q̃ eadẽ: ſola magnitudo diſcrimen facit. Eamq́ ob cauſam, nomen hæc ſibi a maiore maioris quadrupedis oculo inuenit, Bouiſq́ oculus dici uoluit: & ſi a magnitudine oculi ſimpliciter potius dictã forte aliquis non male credat, præſertim dicente hoc ipſo ſimpliciter eſſe ὀφθαλμοειδῆ, quod tantum figura & ſpecie oculi ſignificat. Plinius tamen. 25. uolumine, capite. 8. his uerbis eam deſcripſit. Eſt & Buphthalmos ſimilis boum oculis. Quem nos ſecuti, Bouis oculum interpretati ſimus.

D

¶ De Pæonia. CAP. CLVIII.

γλυκυσίδη παιονία

PAeonia mas, ſiue Glycyſide, Græcis aliquibus Pentoboron dicitur, alijs Orobelion, quibuſdam Orobax, alijs Hæmagogon, alijs Pęſęden, alijs Monogeniõ, alijs Meniõ, alijs Pęoniõ, alijs Panthiceratos, alijs Idei Dactyli, alijs Aglaóphotis, alijs Theodoniõ, alijs Seleni on, Magis Selenogonõ, alijs Phthiſis, Romanis Caſta. Caulis altitudine ſeſquipedis adoleſcit, comitãtibus multis ſtolonibus. Huius duo gña, Mas folia Iuglandis habet. In fœmina uero Smyrnij more diuidũtur. Summo caule ſiliquas emittit ueluti gręcas nuces. In quibus quum dehiſcunt, multa granula rubra, acinis punicorum ſimilia, inueniuntur, & in medio nigra, quinq́, aut ſex, purpurea. Radix maris tenuis, digitali craſſitudine, & palmi longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ radicibus ceu glandes circiter ſeptem aut octo inhęrent, ut in Haſtula regia. Fœminis a partu non purgatis, ſicca radix datur. Ciet menſes nucis græcæ magnitudine pota. Sic uentris doloribus cum uino auxiliatur. Valet contra regium morbum, & renum ac ueſicę dolores. Decocta in uino, aluum ſiſtit. Rubra grana rubenteis menſes ſiſtunt, decem, uel duodecim pota in uino auſtero & nigro. Stomacho & eroſionibus eius eſſe prodeſt. A pueris pota, initia calculorum eximunt.

Digitized by Google

Grana nigra auxiliantur ſuppreſſionibus nocturnis, uuluæ ſtrangulatio nibus, & matricis doloribus, qndecim numero pota, in aqua mulſa, aut uino. Naſcitur in altiſſimis montibus, & promontorijs. A

BARBARI COROLL.

VEtuſtiſſima inuenta Pæonia eſt, auctoriſqꝫ nomen retinet. Theodorus apud nos Dulciſidam uocauit: quia Glycyſiden Græci quoqꝫ dicerent. Naſcitur opacis, ſyluoſiſqꝫ montibus. Caule palmorum duum. Inuenio & digitorum quatuor, ab eodem Plinio deſcriptā, cute Lauri ſubrutila, agnaſcentibus duobus, aut tribus, ferente in cacumine, uelut amygdalis quatuor aut quinqꝫ. folio nucis pinguiore, rotundioreqꝫ ac minore. Inhærent & radicibus maris glandulæ, ſed plures ꝙ octo: quoniā non una radice nituntur. Fœminæ folia myrrham redolent, & denſiora ſunt. Radices, fructūqꝫ legi noctibus præcipiūt: quia Picus Martius interdiu facere dicatur impetū in oculos: alioquin effodientibus radicem Pæoniæ, ſedes procidit, ſi Theophraſto credimus. Confictū id ad uenditationē rei Plinius exiſtimat. Hanc & Ephialtion uocabant antiqui, utpote cōtra ſuppreſſiones incuborū, faunorūqꝫ nocturnas ualentē. Seleucus Glycyſiden, pomi genus, ſpecie fici tradit, quod mulieres maxime deuitent, infatuationis metu. Ita enim μιταϊσμόν interpretor. Glycyſida porro dicta eſt Pæonia, ꝙ acinos Mali punici ſimiles habere uideatur. Nam Sidan, Malum punicū a Bœtis uocari, ſupra docuimus. Pli.li.27.ca.10

EX M. VERG. COMM.

VNum Pæoniæ genus tantū tradidit Theophraſtus libro.9. de plantarum hiſtoria, quo loco, niſi a Plinio ijſdem uerbis redditum eſſet, quod ab eo traditur, non diceremus. Id huiuſcemodi eſt. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπίθετα καὶ πόῤῥωθεν. οἷον τὴν παιωνίαν οἱ δὲ γλυκυσίδην καλοῦσι νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν, ἐὰν γὰρ ἡμέρας, καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυοκολάπτου τὸν μὲν καρπὸν ἀπολέγων, κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς. Quorum ſenſus ſit, ut Plinius etiam reddidit (uerum adijciuntur hæc, & ex longinquo) Quemadmodum Pæoniam, quam Glycyſidem uocant, noctu effodi iubent: quoniam ſi per diem fodiatur, uideatqꝫ Picus auis, qui ſemen legit oculis periclitatur. Vidimus nos, renaſcentemqꝫ aliquot annis utramqꝫ Pæoniam obſeruauimus: & ex ijs, quas habebant ambæ præcipuas & certiores notas, folia ſcilicet, caules, folliculos, & in folliculis ſemina, nihil ſcriptoris huius hiſtoriæ aptius reſpondere uiſum eſt. B

De Lithoſpermo. CAP. CLIX.

LITHOSPERMON alij Aegonychon uocant, alij Leontion, alij Leoninum lapidem, alij Gorgonion, alij Tantalitin, alij Dioſporon, Romani Columbam, Daci Gonoletam, alij Heracliam. A ſeminis duricia nomen accæpit. Folijs eſt Oliuæ longioribus, & latioribus. Iacent humi, quæ ab radice exiliunt. Ramulis ſurculoſis, rectis, tenuibus, firmis, craſſitudine iunci. In quorum cacumine bifidi exortus, cauliculorū ſpeciem exhibent. Folijs longis, inter quæ paruum ſemen, rotundum, Erui magnitudine, duricia lapidea. Naſcitur in aſperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut ſemine cum uino albo poto, calculos frangat, pellatqꝫ urinam. λιθόσπερμον

Lithospermon milium folis

BARBARI COROLL.

LIthoſpermon, herba quincuncialis, fere folijs duplo maioribus ꝙ Rutæ. Gerit iuxta folia ſingulas ueluti barbulas, & in earū cacuminibus, lapillos uelut aurificum arte, inter folia eius alternos, candore & rotunditate margaritarum: ipſi qua pediculis adhæreant, cauernulas habent, & intus ſemen. Naſcitur & in Italia, ſed laudatiſſimum in Creta. Iacere, atqꝫ humi ſerpere auctores tradunt. Plinius uulſam, non hærentem uidiſſe meminit. Hanc a Theophraſto Dioſpyron, quaſi Iouis triticum appellatam arbitror, ut in Ceraſo commonui. Lithoſpermon, & Aetonychon, nonnulli dixerunt. Eſt & alia Lithoſpermon, nihil a ſupradicta differens: niſi magnitudine: ut quæ non ſerpat, ſed arbuſti modo fruticet. Pli.li.27.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

THeophraſtus Dioſpyron inter ſegetes naſcētem herbam, aut hanc, aut huic ſimilem indicat. Fecit eadem ſoliditatis ratio, ut Herculea etiam diceretur: facilis inuētu herba: tamqꝫ certis

Digitized by Google

C notis, ut nullibi legentes poſſit fallere. Nos ſæpe uidimus, ſed multo minore ſemine, ꝙ Plinius tradiderit: qui libro. 27. capite. 10. magnitudine Ciceris ſemina eius deſcribit. Quæ aũt nos uidimus, magnitudine grandioris Milij erant. Cætera eadem illi & naturæ ſunt. Nec quicꝗ felicius in deſcriptione eius a Plinio dictum eſt, ꝙ cum dixit: tantus eſt decor, ueluti artificum arte inter folia indicantibus margaritis. Illis enim duricia, læuore, rotunditateꝗ optime comparata fuerunt. Color tamen liueſcens in his ſeminibus eſt: qui in margaritis candidus paſſim uidetur. Sed hæc terræ, cœliꝗ bonitas uariare facile poteſt.

De Phalaride. CAP. CLX.

φάλαριϲ PHalaris cauliculos emittit, quales Zea, e minutis, ac nullius uſus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos. Semen candidum, oblongum, Milij magnitudine. Tunditur, & in aqua, aut uino ſuccus ad ueſicæ cruciatus utiliſſime bibitur. Semen cochleari menſura potum, ad eadem efficax eſt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12. PHalaris, caulem habet longum in ſummo flore, qui ſpicaceus a nobis uiſus eſt, inclinatum, ſemen ſimile Seſamæ.

EX M. VERG. COMM.

OStenderunt nobis herbarij aliquãdo uno tantũ culmo magis ꝙ caule, aut calamo, ex terra ſurgentẽ Phalarim. Verioremꝗ Plinij ꝙ ſcriptoris huius hiſtoriã fecerunt: qui thyrſum habere tenuem, longũ ceu calamũ eam ait. Hic tamẽ numero multitudinis καυλία πολλά, quod eſt, coliculos multos illi tribuit. Cætera omnibus eadem erant. Erant & in ea quam uidimus folia alternis hinc & hinc per interualla toto caule diſpoſita: & in ſummo ceruleus ſpicatus flos, ſed raris in ſpica illa floribus.

D

De Rubia. CAP. CLXI.

ἐρυθρόδανον ERythrodanũ aliqui Teuthrion, alij Dracanon, alij Cinnabarim, Latini Rubiam, Ethruſci Lappam minorem, Aegyptij Sophobi uocant. Radix rubra eſt, qua tinguntur lanæ. Vna ſponte prouenit. Altera ſeritur, ut in Thebana Galileæ, & Rauenna Italiæ. In Caria inter oleas, ut in aruis ſolo creditur. Hanc non ſine quæſtu ſerunt. Namꝗ maximum ex ea ſentiunt prouentum. Aſperi caules, & quadranguli, longi, Aparinæ non diſſimiles, robuſtiores, & multo maiores. Folijs per interualla certa circum articulos ſtellatim decuſſatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrum, poſtea cum ematuruit nigrum. Radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet. Qua de cauſſa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulſa. Item Iſchiadicis, & reſolutis. Craſſam, copioſamꝗ urinam pellit, nonnunꝗ & ſanguinem. Bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam ſpectare. Aduerſus ſerpentium morſus, ſuccum ex uino bibere prodeſt. Semen ex aceto potum, lienem abſumit. Impoſita radix trahit partus, menſes, ſecundasꝗ. Albæ uitiligini, illita ex aceto medetur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.11. ERythrodanum, & Ereuthodanum dicitur, folium Hederæ, ſed rotundius, ſerpit humi, ut gramen, locis umbroſis conſpicienda, quinis per genicula caulium folijs. Laudatiſſima Italica, & maxime ſuburbana, & omnes pene prouinciæ ſcatent ea. Radice amara, & Anchuſæ modo rubicunda, uelleribus tingendis, & pellibus perficiendis utili, præſertim Italica, ut Democrito placuiſſe dicunt: ob id a quibuſdam appellata Byſſos. Cæterum Byſſos proprie Lini genus eſt, de quo Plinius. Honor inquit proximus Byſſino, mulierum maxime deli-

cijs, circa Elin in Achaia genito, quaternis denarijs ſtipula eius permutata quondam, ut auri. A
Pauſanias, Byſſus inquit, non alia Græciæ parte naſcitur, q̃ in Elide, tanta tenuitate, ut ne Iudaicæ quidem Byſſo cedat: etiamſi colore minus ruffet, q̃ Iudaica. De Byſſo Iudaica pleni ſunt ſacrarum literarum codices.

EX M. VERG. COMM.

VEctigal ruſticæ plebi non contẽnendum, tota Ethruria, Florentinoq; præſertim agro ex non multo tempore Rubia eſt: noueruntq; eam pueri oẽs per hyemẽ, quo tempore a ruſtico omni alio opere ceſſant, radices eius paruo ligone in ſepibus eruſcantes, inuentasq;, & effoſſas tingendis lanis utiles uendentes. Radices eam lanariæ officinæ ſimpliciter in gente noſtra uocant. Reliquũ uero uulgus, ꝙ aſperitate ſua tractata manibus picis modo hæreat, manus Piceantẽ noĩant: nihilq; modo notius eſt, in ſepibus, & ut paſſim uidere licet, umbroſis locis ubiq; naſcentem. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi nomen eſt. Quemadmodum & a latinis ob eandem cauſſam Rubiam dici ratiocinari facile eſt.

¶ De Lonchitide. CAP. CLXII.

λογχῖτις

LOnchitis, quæ Ceſtron, aut Meduſa alio nomine dicitur, latine Venerea, aut Lanceola, folia habet latioris Porri, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terrã procumbentia, pauca in caule. In quo flores ceu galericuli hiantibus comicis perſonis ſimiles, nigri, & uelut e rictu albam exerentes linguam, quæ ad labrum inferius ſemen promat, lanceæ ſimile, triangulum. Vnde ſibi cognomentum arrogauit. Radix Dauci. Naſcitur in ſitientibus & aſperis. Radix ex uino pota urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.8 lib.25.cap.11.

LOnchitis, non ut plæriq; exiſtimauerunt, eadem eſt quæ Xiphion, & Phaſganion. Q̃z q̃ ſemine cuſpidaceo, radicibus prælongis.

B

EX M. VERG. COMM.

EGregius & ſpecioſus Lonchitidis huius flos eſt, & qualem hic deſcribit inuerſo pileolo ſimilis, colore in purpura nigro: qui theatralis laruæ, & hiſtrionicæ perſonæ rotunditate ſua formam referat: ex cuius medio, quaſi ex aperto & hiante ore, candido colore ſe profert, ueluti lingua. Ob quam cauſſam aliqui Meduſam, & florem, & ex eo plantã dixerunt, Gorgonis defecto capiti ſimilem. Qua ſpecie in antiquis monumentis, monſtri eius caput adhuc uidetur, q̃ maxime poteſt aperto ore linguam exerens. Cur autẽ Romani Veneream dixerint, non ſatis certum nobis eſt: niſi forte folijs Acoro, quæ Venerea dicitur, qũadamtenus ſimilis hæc ſit. Quemadmodum quod nam lati ſeminis, aut fructus Porrum hic dicat: cui Lonchitidis folia a principio ſtatim comparat. Nullum enim huiuſcemodi Porri genus in plantarum hiſtoria, aut medica materia auditur. Niſi forte capitatum ea uoce intellexiſſe oporteat.

¶ De altera Lonchitide. CAP. CLXIII.

τραχυτέρα λογχῖτις

ALtera eſt Lonchitis, quam aliqui aſperam Lonchitin, Latini Longinam, aut Calabrinam dicunt. Folia Scolopendrij emittit, ſed aſperiora, maioraq;, ac multo magis diuiſa. Vulneribus mirum in modum prodeſt. In eisq; inflammationes excitari non patitur. Pota ex aceto lienem abſumit.

¶ De Althæa. CAP. CLXIIII.

ἀλθαία

ALthæa, quã alij Althiocon, alij Ibiſcũ uocant, in ſyueſtriũ Maluarũ gñe eſt, cui folia ut Cyclamino rotũda, lanugine caneſcũt. Flore roſaceo, bicubitali caule. Radice lenta, intus alba. Althæa appellaẽ, ꝙ inter primas ſit utilis, et plurib. polleat remedijs. Decocta ẽm in uino, aut aqua mulſa, in potu efficax ẽ cõtra uulnera, parotidas, abſeſſus, mãmarũ

C inflãmationes, attritus ſedis, inflatiões, neruorũ rigores. Siquidẽ diſcutit, & excoquit, rumpit, et ad cicatricẽ perducit. Cocta, ut dictum eſt, adiecto ſuillo adipe, aut anſerino, terebinthinaue, ut malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflãmationes, pręcluſionesq; in peſſis ſubdita. Decoctum eodem fungitur munere. Onera uuluæ, reliquiasq; a partu extrahit. Decoctæ ſuccus ex uino potus, ſuccurrit urinæ difficultati, calculoſorum cruditatibus, dyſentericis, iſchiadicis, tremulis, ruptis. Dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride ſemen, ſiccũq; tritum, uitiligines in ſole perunctas emendat. Eodem cum oleo peruncti, a uenenatis non feriunť. Valet contra dyſenteriam, & ſanguinis reiectiones, aluiq; profluuium. In poſca, aut uino decoctum bibitur, contra omnes ueſparum, apum, ſimiliumq; aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morſibus & igni ambuſtis illinũtur. Conſtat, aquam trita radice addita, ſub diuo addenſari.

BARBARI COROLL.

MEdici Althæam uocãdo, ut Theophraſtus inquit, Maluam ſylueſtrem intelligunt, ab excellentia effectus. A quibuſdam Ariſtalthæa dicitur, Anadendromalache a Galeno. Item Ebiſcus, ſiue Ibiſcus. Quãq; Plinius Althæam ab Ibiſco ſeparauit, in medicinæ uſu. Ibiſcus inquit, a Paſtinaca gracilitate tantũ diſtat: damnatus in cibis, & medicinæ dumtaxat utilis: quã Græci μαλάχην inquit ἀγρίαν uocant, & aliqui Piſtolochiam. Althææ folium Maluæ a Theophraſto redditur, ſed grandius & piloſius, cauliculi molles, flos luteus, radix alba, neruoſaq;, ſemen Maluæ, guſtus quoq; caulium, ut Maluæ.

EX M. VERG. COMM.

D NIhil Althæa græcis aliud eſt, q̃ ſi a medendo Medicam ſimpliciter dicas: quibus ἄλθος in medicina pharmacum, remediumq;, & ἀλθαίνειν uerbũ mederi eſt. Nec aliter in Theriacis ſuis Nicander ἀλθήεντα aliquid ſæpe appellat. Hanc Palladius in Octobri menſe Hibiſcum dici, his uerbis teſtať. Althæę, hoc eſt, Hibiſci folia. &c. Vtiturq; ea, ut uerbis eius utamur, ut ex molli forte uinum fiat. Theophraſtus ſylueſtrem eſſe Maluam libro. 9. de plantarum hiſtoria confirmat his uerbis. καὶ ἣν οἱ μὲν ἀλθαίαν ἐκεῖνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν καλοῦσι. Quod eſt. Et eam quam hi Althæam, illi uero ſylueſtrem Maluam appellãt. Galenus Anadendromalachen uocauit, quaſi arboream, ſiue arboreſcentem Maluam. Plinius diuerſis locis. 19. 20. &. 21. uoluminibus, plura Maluarum genera deſcribens, non ſatis certam earum hiſtoriã tradit. Nos Græcos, & hunc præſertim ſcriptorẽ ſecuti, præcipua duo Maluarũ genera fecimus, alterũ ſecundo, alterum tertio hoc uolumine tractatũ. Non ignorantes, hæc ipſa a quibuſdam iterum diuidi, & in utroq; genere ſatiuam, & ſponte ſua naſcentẽ numerari. In priore illa hortenſem, qua in cibis pro olere uterentur, & locis incultis naſcentẽ: ut tunc in Maluæ cõmentationibus noſtris longius diximus. In poſteriore hac ſylueſtrem eſſe, quæ duabus illis undiq; procerior ſit, altiusq; a terra erigatur, & in hortis conſita arboreſcit, multoq; maiores flores, nec minore ambitu Roſarũ profert. Verũtamen quæ artificio & opere humano melioreſcunt, diuerſi generis ob id cenſenda non ſunt. Deſcripſit Althæan hanc Theophraſtus eodem libro. Quodq; in nullo Maluæ flore, quod hactenus ipſe uiderim, aut ab alijs audierim, luteum illi florem dedit. Nec nos ſcimus, quomodo naturæ, & alijs ſcriptoribus in Malua color ille reſpondere poſſit. Oſtendit quotannis in omni Malua natura inter ruborem & purpuram ſplendentẽ florem. Hic etiã Rhodoides, quod eſt, Roſæ ſimile dicit eſſe, neq; ad formã magis, q̃ ad colorẽ referri id oportet. Quo fit, ut peritioribus dirimendã inter Theophraſtũ, ſcriptoresq; alios tam grauẽ litem relinquamus.

De Alcea. CAP. CLXV.

ALcea ſylueſtrium Maluarum generi aſſignatur. Folia habet diuiſa, Verbenacæ proxima, caules treis aut quatuor, cortice cannabino ueſtitos, Florem Roſæ, paruum, radices albas, latas, quinq;

aut ſex, cumplurimum cubitales. Quæ cum uino, aut aqua potæ, dyſentericis, ruptiſq; medentur. A

BARBARI COROLL.

ALcea caulibus folioſis. Naſcitur in pingui ſolo, nec ſicco: quam & Periſtereon cognominant, a ſimilitudine foliorũ, ut conijcio. Ipſam quoq; Leonis caudam, qua multum pollet animal id Homero, Catullo, & Plinio teſtibus, appellant Græci Alcæam. Differentia in eo, ut quibuſdam placet, q herba diphthongum non habet in penultima. Dicitur, & Cercis cauda eius. Quãq; & herba quædam Cercis eſt, e qua radij fiant textoribus, unde & nomen. Pli.li.19.ca.5. lib.20. cap.15.

EX M. VERG. COMM.

BReuis in antiquis græcorũ medicis Alceæ huius hiſtoria & medicina eſt. Nec Plinius aliter a Dioſcoride lib.27. capite.4. de ea agit. Nos etiã, quod illi adijciamus, non habemus. Illud tantũ tacuiſſe nolumus, in antiquiſſimis latinis codicibus coniunctã ſuperiori hanc eſſe, unoq; capite de utraq; agi. Quod feciſſe congener earum natura uidetur.

De ſylueſtri Cannabe. CAP. CLXVI.

SYlueſtris Cannabis, quam aliqui Hydraſtinam, Romani Terminalem uocant, uirgas fert Althææ ſimiles, minores, nigriores, & aſperiores, cubiti altitudinem æquantes. Folio ſatiuæ, nigriore & aſperiore, flore Lychnidis, ſubrubro ſemine, & radice Althææ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet. Tumores diſcutit. Tofos articulorũ diſſipat. Huius cortex, torquendis funibus accommodatus. κάνναβις ἀγρία

De ſatiua Cannabe. CAP. CLXVII.

SAtiuã Cannabim aliqui Cãnabion, alij Schinoſtrophon, alij Aſterion appellarunt, plantam magni in uita uſus, ad robuſtiſſimos funes factitandos. Folijs mali, graui odore, caulibus procæris, inanibus, ſemine rotundo. Quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus inſtillatur. B

BARBARI COROLL.

FVnes Cannabini præferuntur in ſicco, ferulacei generis. Hæc herba optima Alabandica, plagarum uſibus præcipue. Tria ibi eius diſcrimina. Improbatur cortici proximum, aut medullæ. Laudatiſſimum eſt e medio, quod & Meſa uocant. Secunda commendatio Milaſeę: nam quod ad proceritatem attinet Roſea, agri Sabini arborum altitudinem æquat. Seritur a fauonio ubiq;. Quo denſior, eo ſemen eius, cum eſt maturum, ab æquinoctio autumni defringitur, & ſole, aut uento, aut fumo ſiccatur. Ipſa Cannabis, poſt uindemiam carpitur, & lucubrationibus decorticata purgatur. Varro, Gellius, & Palladius, Cannabum, non Cannabim appellant. Sane Cannabus, græce lignum illud gracile ſignificat, in quod pileum uitilibus, aut centonibus intexitur, ob id Samyrionẽ poetam ſtratis Cannabum uocabat, propter macilentiam, ut inquit Pollux. Pli.li.19. ca.9. lib.20. cap.25. *

De Anagyri. CAP. CLXVIII.

ANAGYRIS, quam aliqui Acopon, alij Anagyron, alij Agnacopon uocant, frutex eſt arboris inſtar, grauis odore, folijs Agni, uirgiſq;, flore oleris. Semen in corniculis non breuibus gignit, ſubrotundum, firmũ, uerſicolori facie, ſimile renibus, quod dureſcit per meſſes. Tenera folia tumores illitu reprimunt. Si partus hæreat, & ſecundæ, menſeſq; morentur, drachmæ pondere bibuntur in paſſo. Sic & ſuſpirioſis dantur, & cõtra capitis dolores in uino. Difficulter parientibus adalligantur, ita ut a partu ſtatim auferantur. Radicis cortex con- ἀνάγυρις ἀνάγυρος

Digitized by Google

C coquendis, diſcutiendisq; adhibetur. Semen commanducatum, uomitiones uehementer ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4. ANagyris, odore tetro prouerbium peperit, contra eos, qui offutura ſibi cõmouent. Dicitur & Anagyros. Hanc ſunt, qui a Plauto Nauteam uocari putent in Aſinaria, ſed auctorem non habent. Nauteam porro herbam grauem eſſe ſcribit Feſtus, qua coriarij utantur: a naui dictam, quaſi nauſeam.

EX M. VERG. COMM.

FForet Maio & Iunio menſibus grato inter alios frutices per ſyluas ſpectaculo Anagyris: multoq; flore, quem flauum ex longinquo oſtendit, prætereuntium oculos facile in ſe conuertit: & ſi abeſſet ingratus odor, quo merito ſpretus, damnatusq; eſt, antiquorum coronas primus nobilitaſſet. Fruticoſa ſtirps magis ꝙ arbor eſt. Nos tamen uidimus tonſura, putationeq; coactam ad legitimam arboris altitudinem creſcere: nullumq; florente ea lætius ſpectaculum, aut ſyluæ, aut agri, ſi forte conſita in eis fuerit, oſtendunt. Reſpondent naturæ omnia, quæ in hiſtoria a Dioſcoride illi tribuuntur.

De Cepæa. CAP. CLXIX.

κεπαία CEpæa Portulacæ ſimilis eſt, ſed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ ſtillicidio, & ueſicæ ſcabie laborantibus, opitulantur. Maxime id præſtat, ſi cum decocto radicum Aſparagi bibatur.

BARBARI COROLL.

CEpæa, quaſi hortenſianam uoces, radice nigriore ꝙ Portulacæ inutili. Naſcitur in littoribus arenoſis, guſtu amara, ut inquit Plinius, etiamſi deprauata in eo habetur lectio.

EX M. VERG. COMM.

D HOrtenſe olus Cepæam eſſe, uox ipſa, & Portulacæ ſimilitudo indicauit: & ſi Plinius libro 26. capite. 7. in harenoſis littoribus naſci tradat. Nullibi in græcis, præter ꝙ in ſcriptore hoc de ea legiſſe memini. Non poteſt incognita aliter a nobis deſcribi: eapropter qualem in græcis inuenimus, eam legentibus tradimus: illud tantum monentes, ſcribere Plinium quæ ab hoc non dicuntur, nigriore radice ꝙ Portulaca eſſe, eaq; inutili: & præter id guſtu amaram, ſimpliciterq; cum Aſparagi radice ueſſicis plurimum prodeſſe: & præter Plinium, Paulum Aeginetam ſtillicidijs ueſſicæ utilem dicere: uerum non omnibus, ſed his tantum quæ ſiunt, ut ille ait, ἐπ' ἐμφράξεσιν, id eſt, opplente urinæ iter obice aliquo.

De Aliſmate. CAP. CLXX.

ἄλισμα δαμασώνιον ALiſma, alij Alceam, alij Damaſſonion, alij Acyron, alij Lyron appellant. Folia ei Plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, laciniosa, connexaq; in terram, caule ſimpliciter tenui, cubito altiore, capitibus Thyrſi. Flore tenui, candido, palleſcente, radicibus tenuibus, ut Veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Aquoſos amat tractus. Radix ſi drachma una, aut altera bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut a rubetis ranis demorſi ſunt, aut opium hauſerunt. Torminibus, atq; dyſenteriæ, per ſe, aut cum pari modo Dauci, potui datur. Conuulſis & contra uitia uuluæ prodeſt. Hærba ſiſtit aluum. Menſtrua pellit. Tumores illita mitigat.

alisma ab aliquibus fistula pastoris. ab aliis palustri plantagine accipitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.10. ALiſmatis, ſiue Damaſcenij huius folia magis laciniosa, ꝙ Plantaginis uidentur. Alioqui ſimiliter uenoſa, radicibus denſis. Alterum genus euiſdem in ſyluis nigrius, & maioribus folijs. Plinius hanc herbam uidetur quodam loco appellaſſe Caucalin: ſed mendoſam in eo lectionem monſtrauimus.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

DAmaſoniũ Plinius .26. uolumine, capite qnto Aliſma appellat: & ſi corrupta illic ea uox ſit. Idem .25. capite .9. eandem Aliſma uocat: additq; Damaſonion & Lyron uocari, eandem appellationem cęteris modo pręponens, modo ſubijciens, nec alijs notis q̃ Dioſc. eam deſcripſit. Quod tñ hic θυρσοειδὲς, quę uox thyrſi figurã tm̃ ſignificat, ille capite thyrſi ait, duo breuius forte complexus q̃ exigeret ſibi rei non ſatis nunc certę intellectus: & thyrſi formã in caule eius, & in ſum̃o caule capitulũ. Thyrſum aũt hic intelligit uirgam potius q̃ haſtã frõdibus ueſtitã: quæ in orgijs & cœtu Bacchi a comitibus eius geſtaretur. Nos etiã quod a Dioſc. torminibus & inteſtinorũ torminibus cum pari Dauco prodeſſe Aliſma dictum eſt, cum pari ſemine eius diximus ex eodem hoc ſcriptore, qui in Dauco ſemine tantũ eius utitur contra tormina.

De Onobrychide. CAP. CLXXI.

ONobrychis, quam e Græcis aliqui Onobrochilon, alij Eſchaſmenem, alij Corion, alij Chamæpityn, Romani Opacam, alij Brichilatã, alij Loptã, alij Iocinalẽ, Daci Aniaſſexe appellãt. Folia habet lentis, lõgiora paulo, caulẽ dodrantalẽ. Florẽ purpureũ, Radicẽ paruã. Naſcitur in uliginoſis. Hærba ſuapte ui, ſi trita illinať, tubercula diſſipat. Cum uino pota, ſtrangurias ſanat. Illita ex oleo, ſudores mouet. ὀνοβρυχίς

BARBARI COROLL.

ONobrychis, radice gracili naſcitur circa fontes.

EX M. VERG COMM.

NIhil in Onobrychidis hiſtoria Dioſcoridi Plinius addidit, iiſdem notis & uerbis .24. uolumine, cap. 16. eam deſcribens. Nihil etiã in medicina Paulus Aegineta, amboq; ex hoc ſcriptore tñ eam tradiderunt. Neq; ex tam multis eius appellationibus, unam ſaltem cõmentarijs ſuis adiecerunt. Ex eo conijcere licet, nouas eſſe omnes, & ex ſimilitudine adiectas illi pro tempore fuiſſe. Nec nos quod pro cõperto cõſtituere de ea ualeamus, qcq; habemus. Herbarij q aliqñ nobiſcũ egerunt, uicinitate nominis decepti, cũ Onochile, quæ ab aſinorũ labris dicta eſt, miſcent: quemadmodum in Anchuſis quarto uolumine non multo poſt patebit. Si uocis rationẽ nouiſſe aliquis amet, nihil q̃ aſini ruditum Onobrychis ſignificabit. Verum ut paulo ante diximus, nihil neq; ex hac, neq; ex alijs cauſis de re & nomine pro comperto nobis eſt. B

De Hyperico. CAP. CLXXII.

HYpericum alij Androſæmon, alij Corion, alij Chamæpityn appellant, quoniam ſemen odore reſinam imitatur. Surculaceo frutice, dodrantali, rubente. Folio Rutæ, flore albæ violæ ſimili, qui digitis tritus, ſanguineũ ſuccũ remittit. Qua ex cauſa Androſæmon cognominať. Subhirſuta ſiliqua, et tereti, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinoſi odoris. Gignit in cultis & aſperis. Vrinam cit. Menſtrua pellit appoſitũ. Tertianis, quartaniſq; cũ uino potũ liberat. Semen xxx. dieb. hauſtũ, iſchiadicis medeť. Folia cũ ſemine illita ãbuſta ſanãt. ὑπερικόν ἀνδρόσαιμον hypericon h… ſilveſtris he ba ſancti Joha…

BARBARI COROLL.

HYpericon, frutex eſt oleaceus et tenuis, acri odore, cubitali, nigro ſemine, cũ hordeo matureſcente, ut Plinius demõſtrat. Caput hoc ad uerbũ in ſylueſtri Ruta ſupius à Dioſc. repetitur. Pli. li. 26. ca. 8.

BReuitati conſulentes, monemus ſolum duo Hyperici genera facere Pliniũ lib. 26. ca. 8. Primũ hoc q̊d Corion uocari ait: & quartum in hoc ordine, quod mox a nobis tradeť Corin dici, ab eo traditum: contra ea quæ a ſcriptore hoc docentur: dicente palam Aſcyron Hyperici genus eſſe, & Androſæmon ab Hyperico & Aſcyro differre tantum. &c. VERG.

De Aſcyro. CAP. CLXXIII.

AScyrum, quod a quibuſdam Aſcyroides nominatur, Hyperici genus eſt, magnitudine diſtans, fruticoſius, maiores habens ἀσκυροειδές

C ramos, rubētia folia, tenuia. Flores luteos, & fructum reſinoſum, Hyperico non abſimilem. Cuius attritu digiti fere cruentantur. Qua de cauſa Androſæmum uocauere. Vſus ſeminis ad iſchiadicos. Potum in hydromelitis ſextario, bilioſa recrementa ampliſſime detrahit. Sed aſſidue dare oportet, donec ſanitati reſtituantur. Illinitur et ambuſtis efficaciter.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5. ASCyron, & Aſcyroides ſimilia inter ſe ſunt, ut inquit Plinius, ſed Aſcyron maiores habet ramos, Aſcyroides uero ferulaceos, omninoq́ rubentes. Semen utriq́ in caliculis nigrum, puſillum. Comæ Aſcyri tritæ, uelut cruentatæ apparent.

BARBARI COROLL.

SEparat Plinius Aſcyron ab Aſcyroide, duo eiuſdem plantæ genera faciens. 27. uolumine, capite quinto. Deſcribitq́ priuatim & ex proprijs utranq́ notis. Hic tamen unum, quod bifariā uocetur Aſcyron. ſ. & Aſcyroides eſſe tradit. Nec alibi, quod hactenus inuenerim, Aſcyroides aliquod Dioſcoridi eſt. Plinij tamen hiſtoria diuerſitatis huius cauſam indicat. Ait enim ille. Aſcyron & Aſcyroides ſimilia ſunt inter ſe, ſed Aſcyros maiores habet ramos, qui Aſcyroides uocātur, ferulaceos. &c. Similia inter ſe Plinius duo hæc ait eſſe, & ſola magnitudine differre: quæ quoniam poteſt bonitate cœli terræq́ fieri, a Dioſcoride neglecta eſt. Vnumq́ genus fecit, quod forte ante ſe herbarij alij duo fecerant: quos ſecutus Plinius, diuerſam ab hoc uidetur Aſcyri hiſtoriam tradidiſſe, quæ tamen una in utroq́ eſt.

❡ De Androſæmo. CAP. CLXXIIII.

ἀνδρόσαιμον
διονυσιάς

ANdroſæmon, ſiue ut alij appellauere Aſcyron, aut Dionyſiadem, ab Hyperico, Aſcyroq́ differt: quod ſurculoſum ac tenue ſit. Rubentes rami, & folia Rutæ duplicia, aut triplicia. Quæ trita, uinoſo ſucco manant. Complureis alas habet in cacumine, in uerſus utrinq́ digeſtas. In quibus flores puſilli, lutei, & in calyculis ſemen D Papaueris nigri, inſigne lineis. Huius comæ tritæ, reſinoſum odorem reddunt. Semen drachmis duabus potum, bilioſa excrementa pellit. Iſchiadicis medetur, ſed a purgatione aquam exſorbere oportet. Hærba ambuſtis illita medetur. Vulneribus ſanguinem cohibet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5. ANdroſæmon, non abſimile Hyperico eſt, cauliculis maioribus, denſioribuſq́, ac magis rubentibus. Folia alba. Gignitur in uineis, fere medio autumno effoditur, ſuſpenditurq́. Galenus Androſæmon duplex inquit eſt: Aſcyron, ſiue Aſcyroides, de quo ſupra uidelicet locuti ſumus. Alterum Dionyſias priuatim appellatum ab aliquibus. Vtriq́ par effectus.

❡ De Cori. CAP. CLXXV.

κόρις

COris, quod aliqui Hypericon uocant, frutex eſt folio Ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior palmo, ſuauis, odoratus, acris. Potum ſemē menſes trahit & urinas. Cōtra Phalangiorum morſus ex uino potum auxilio eſt. Rigoribus ex pipere, opiſtotonicis ex oleo aptiſſime illinitur. Radix uino decocta, potaq́ defectis, opem ferre creditur. Sed laborantem inter potandū ꝙ optime coöperiri licet. Si quidē corpus totū deſudabit, ex qua re priſtinā agilitatē recuperabit.

BARBARI COROLL.

COris ſub Tamarice naſci dicitur, folijs minus rubentibus, leniter aculeatum. Hippocrates Coren hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento ſeminis, ꝙ Pupulæ ſimilitudinem præſentat: quanq́ ſunt recentiores, qui Pupulam, ſiue Pupillam dicendo, herbam a Dioſcoride Sium appellatam ſignificent.

Digitized by Google

A

EX M. VERG. COMM.

VNdiq́ꝫ, totoq́ꝫ corpore rubentē Corin hanc nobis aliquot herbarij oſtenderunt. Dico autem undiq́ꝫ, & toto corpore, folijs, ramulis, & florum doliolis. Hic tamen rubere tantum folia ait. Natura Corim rubentem totam fere oſtendit, uerum inæqualiter, aliquaq́ꝫ parte magis: aliquaq́ꝫ uero minus. Ob quam cauſam credimus & hunc, & Plinium ex ruboris abdantia, rubere tantum eius folia dixiſſe.

❡ De Aiuga. CAP. CLXXVI.

χαμαιπίτυς

GRæcis Chamæpitys, alijs Pityſoryſis, alijs Orizelon, ijs qui Pontum incolunt Olocyron, alijs Bryonia ſylueſtris, Athenis Ionia, Euboicis Sideritis, Magis Mineruæ ſanguis, Latinis Aiuga, aut Cypripum, Dacis Dochela appellatur. Herba in terra repens, incurua, folijs ſemperuiui minoris, multo tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis. Odore Pinus, flore tenui, luteo, uel candido, radicibus Cichorij. Folia ſeptem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Et quadraginta diebus ex hydromelite, iſchiadicos ſanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iocineris & renum uitijs. Torminoſis proſunt. Ea apud Heracleam ponticam, perinde atq́ꝫ antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti ſubacta. Trita in farinam, & cum fico in pilulis ſumpta, aluum emollit. Excæpta melle cum æris ſquamma & reſina purgat. Appoſita ex melle, uuluæ uitia extrahit. Mammarum duricias diſcutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ ſerpunt, cum melle illita cohibet.

B

BARBARI COROLL.

CHamæpitys, & Aiuga, ſiue Abiga dicitur a latinis propter abortus. Inuenio et Ibigam uocari: quod nomen fere ſeruant hodieque Illyrici, noſtrum uulgus Iuam. Eſt ubi appelletur, ut inquit Plinius, etiam Tus terræ, tria eius diſcrimina reddēdo. Vnum ſeſquipedalibus ſurculis, flore Pinus, & odore. Alterum breuius & incuruū. De tertio dicemus paulo poſt, ſua mentione. Recentiores aliam Chamæpityn nouerunt, eiuſdem (ut ipſi arbitrantur) effectus, folio Saluiæ rimoſo, anguſtiore tm̄, & ad radicē maiore, flore ſubcādido, ac luteo, e folliculis ſchareę. i. criſtę gallinaceę ſimilibus, ſapore Pinus, in maritimis mōtibuſq́ꝫ naſcentem, nigro ſemine: quæ non ſerpit. Chamępityn Athenis, alij Dionyſiam, alij Didoniam, alij (q̊d uerius exiſtimo) Ioniam uocari ſcribunt, ut Apollodorus, & Athenæus. Item alij Holocyron, ut Dioſcorides, & q̊s mō nominauimus. Alij Holocleron, ut Paulus. Credo librariorum culpa uariatū fuiſſe in uocabulo: ſed res conſtat, ſatis eſt. Nicander Ionida quandam herbam nominat, fortaſſe Chamępityn ſignificare uoluit, pumilam & humilem eam dicendo.

Pli. li. 24. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

PLinium imitati ante nos interpretes alij, quocūq́ꝫ loco nos Piceam in hoc capite diximus, ubiq́ꝫ Pinum dixerunt. Ille enim. 24. uolumine, capite. 6. Chamæpityn deſcribens, flore Pinus, et odore eſſe dixit. Idem non multo poſt Pityuſam pariter deſcribens, Frutex eſt ſimilis Piceæ ait, eandem in duobus nominibus græcorum Pityn diuerſa interpretatione oſtendens. Per cuius ueſtigia ingreſſus Barbarus, eadem uarietate quam Pityn primo uolumine Piceam dixerat, hoc loco Pinum dixit. Nobis quod ſemel primo uolumine dictum probatumq́ꝫ fuit, ſeruare hoc loco etiam placuit: poteruntq́ꝫ cupientes ex noſtra Piceæ commentatione cauſas, rationeſq́ꝫ nominum huiuſcemodi cognoſcere. Quia Piceam olent folia eius, Chamępitys dicta herba hæc eſt. Quę etiam cauſa fuit, ut Tus terrę uocaretur: qm̄ totius Pinorum generis reſina Tus olet: hęc autem Piceam. Triplex Chamæpityos huius genus eſt, diuerſis inter ſe partibus alijs, ſed eodem Piceæ odore: ob quam cauſam creuerunt per tempora tam multæ eius appellationes, alijs plantis, alijs eas comparantibus herbarijs, & ex his, illisue notis eas deſcribentibus.

iva artetica

nota q herba chamepitis [illegible] sm aliquos est iva [illegible] sm alios est hipericon & hoc vult leoniceno & hoc et non aparet herba hipericon non habet folia ut sempervivum minor. sm alios herba est [illegible] ex herba dicta germanice cupressus q pinum redolet timeo videri inteligit herbam vulgo dictam pinillo nam redolet pinum & et habet folia ut sempervivum minor q est vulgo [illegible] pinillo. tu vide nam mihi [illegible] opinio magis placet. tamen inteligas de dicta vulgariter pinillo vel meum. & de pinillo [illegible] montano;

Digitized by Google

C ¶ De altera Aiuga. CAP. CLXXVII.

ALterũm eſt genus Aiugæ, cubitalibus ramis, in anchoræ ſpeciem incuruatis, prætenuibus, coma præcedentis, flore candido, ſemine nigro. Hæc Pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula, foliis exilibus, albis, ſcabris, caule aſpo, cãdido, luteis florib. ſemine iuxta alas. Reſipit hæc Pinũ. Vim eandẽ obtinet, ſed nõ uſq; adeo efficacem.

BARBARI COROLL.

DE Chamæpitye ſecunda dictum eſt in prima.

¶ Chamæpitys tertia folis ſcabris, caule digitalis craſſitudine aſpicitur.

¶ Finis LIB. Tertij.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Quartus.

IO. RVELLIO interprete.

D IN ſuperioribus libris, amãtiſſime Ari, tradidimus de odoramentis, oleis, arboribus, unguẽtis, animalibus, frumentis, oleribus, radicibus, ſuccis, hęrbis, ſeminibuſq;. In hoc autem Quarto diſſeremus de radicibus, & eis quæ reſtant hærbis.

¶ De Betonica. CAP. I.

κέστρον ψυχότροφον

CEſtron Pſychotrophon uocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur. Latini Betonicam appellant. Hærba eſt, caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorẽ, quadratũ, folia Quercus, mollia, longa, in ambitu diuiſa, odorata, prope radicẽ maiora. In ſũmis caulibus, ſemẽ ueluti Satureiæ ſpicatũ ineſt. Decerpta huius folia ſiccantur, plurimos ad uſus. Radicibus nitit̃ ut Veratri tenuibus. Quę ex hydromelite in potu, pituitoſam uomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulſis, mulieribus uuluę malo oportunis, & ad laxandos uteri ſtrangulatus, drachmæ unius põdere cũ hydromelite. Tres in uini ſextario drachmæ, contra ſerpentiũ morſus ebibunt̃. Hærba magna utilitate illatis a ſerpente uulneribus illinit̃. Aduerſus etiam uenena, drachma ex uino pota conuenit. Præſumpta ea, ſi uenenũ hauriatur, nihil nocebit. Vrinam ciet. Aluum ſubducit. Medetur comitialibus, & inſanis, pota ex aqua, & iocineris lieniſq; uitijs, drachmę pondere in aceto mulſo. Concoctionẽ adiuuat, ſi q̃s ea fabæ magnitudine ſecundũ cœnã cum melle cocto deuorarit. Modo conſimili acide ructantibus ꝓpinat̃.

Digitized by Google

Stomachicis eam manducare, & ſuccũ deuorare proderit, ſi poſtea di- A
lutum uino ſorbeatur. Datur ſanguinem exſcreantibus tribus obolis, cum diluti uini, aut lactis cyatho. Iſchiadicis, renum & ueſicæ doloribus ex aqua. Aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite. Regio morbo laborantes recreat. Menſes pellit, drachmæ pondere cum uino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. Facit cum melle ad tabem & purulentam exſcreationem. Folia ſicca, tritaq́; fictili uaſe reconduntur.

HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ Corollariorum LIB. Quartus.

CEſtron a Vetonibus inuentam in Hiſpania, Betonicam in Gallia nominari cœptam putant. Alij Chironem, alij Comiſtem, prophetæ Hieraca, Thuſcia Indicem, alij Pendouiam, Syri Periponion, alij Sideritin, alij Theriopauon, alij θεῖαν ῥίζαν, hoc eſt, radicem diuinam, in Italia Serratulam uocauere. Caulem habet interim cubitorũ duum, a radice ſpargens folia fere Lapathi, ut Plinius inquit, ſerrata, ſemine purpureo, ut idem autor eſt, ſeu ſtamine purpureo, ut Dioſcorides, qui hoc dicet in altera mentione Betonicę. Fit uinum ex ea, & acetum medicis. Multum differt ſpecie, non effectu alia Betonica, ut Paulo Aeginetæ placet, unicaulis, ramulos habens Pulegij, tenuiores, & guſtu fatuos, in petroſis fere proueniens. Pli.li.25.ca.5.

MARCELLI VERGILII
in Dioſcoridem ANN Orationes abbreuiatæ.

QVod forte deſyderauerit aliquis, non relinquemus. A uarietate & copia remediorum Ceſtron a græcis dictam fuiſſe, qui multa alia una hac appellatione indicauerunt. Telum primo, quod perſico bello inuentum fuerit. Opus interpunctum, acuue pictum. Veneris & fœminarum ornatum, & ſi priuatim Ceſtos hic dicatur. Libri præterea a uarietate ſubiecti, ab aliquot græcis hoc titulo inſcripti ſunt. Sic etiam Plinius aliquando Ebur Ceſtrũ, id eſt, picturatum dixit. Latini ab inuentoribus cognominatã Vetonicam ſemper uocauerũt. B

De Bretanica. CAP. II.

BRetanica, aut Vetonica, folia habet ſylueſtris Lapathi, ſed nigriora, & denſiora, guſtu adſtringentia. Radicem tenuem et breuem. Caulem paruũ emittit. Folijs exprimitur ſuccus, qui igni aut ſole cogit̃. Vim habet adſtringentẽ. Priuatim depaſcentibus oris, et tonſillarũ ulcerib. ccõmodatã. Valet etiã ad reliqua, qbus adſtrictiõe eſt opus.

βρεταννική
βεττονική

BARBARI COROLL.

BRitanica, in inſulis Oceani, aut in confini Britaniæ Oceano reperta eſt, folia habens oblonga, nigra, & radicem nigram, ſuccuſq́; eius exprimitur & ex radice. Florem Vibones uocant: qui collectus, anteq́; tonitrua audiantur, & deuoratus, ſecuros in totum reddebat milites Cæſaris germanici a morbis, quos medici Stomacaccẽ & Scelotyrben dicebant. Siquidẽ in Germania trãs Rhenum, caſtris ab eo promotis, maritimo tractu, fons erat aquę dulcis ſolus, qua pota, dentes intra biennium deciderent, compageſq́; in genibus ſoluerentur: quibus incõmodis in Arabia quoq́; Romanas legiones tentatas fuiſſe Auguſti Cæſaris principatu, Helij Galli ductu, Strabo refert. Sed quærunt nonnulli, quamobrem Vibones dicant̃ huius herbæ flores. Diuinare non auſim. Cęterũ Strabo autor eſt, apud Vibonem in Brutijs repertũ, coronis flores nectere, in eum quoq́; locum propter flores e Sicilia migraſſe Proſerpinã. Propinqua eſt & Viboni Petilia: quæ nomen Petilio flori dedit in Lucanis autumnali, et circa uepres naſcẽti: tm̃ colore cõmendatur, q eſt Roſæ ſylueſtris: mirumq́; in eo flore inflecti cacumẽ, nec niſi intorto folia naſci, paruo calice, ac uerſicolore, luteum ſemen includente. Hunc dixi ab oppido Lucaniæ uideri appellatum. Niſi qs a Petilio Romæ luco, itemq́; Petilino altero exiſtimet. Alioqn Petilus, pro exili capitur lucillio. De hac itaq́; Britanica Dioſcorides in præſenti loquitur. Eſt & Cantabrica in Hiſpania, per eiuſdem Auguſti tempora a Cantabris inuenta, naſcens ubiq́;,

Pli.li.25.ca.3.

Strabo lib.6. geographię.

Digitized by Google

C caule iunceo, pedali: in quo ſunt floſculi oblongi, uelut calathi, & in iis ſemen per q̃ minutum.

EX M. VERG. COMM.

SCelotyrbe malum, quo Plinius ait compages in genibus ſolui, Galenus in diffinitionibus ſuis his uerbis deſcripſit. Reſolutionis genus Scelotyrbe eſt, qua recta totus ingredi homo nequit, ſed aliquando ſiniſtrum latus in dextrum, aliquando dextrum in ſiniſtrum circumfert, aliquando crus poſt ſe trahit, non aliter q̃ ualde accliues locos aſcendentes. ❡ Sequitur Britannicam in cunctis fere gręcorum codicibus alterum Vettonicę caput, ſuperſtitioſe & imprudenter huic ſcriptori adiectum. Id in antiquiſſimis, quos habemus Dioſcoridis græcos latinoſq́ codices, nullibi legitur. Nec ueriſimile eſt, poſt tractatã ſemel totam Vettonicam, intercedente alio capite, de eadem iterum agendum huic ſcriptori fuiſſe. Accedit his quod in plęriſq́ aliis etiam diximus, nihil in hoc ſcriptore maieſtate eius indignius, nec cui minus credere oporteat, q̃ ubi ſuperſtitioſum aliquod, & ad religionem noſtram pertinens ab eo docetur. Poterunt legentes quod dicimus, ex his quæ alii interpretes reddiderunt, cenſere. Nobis non placuit religionem naturæ miſcere, & quæ tam longo interuallo diſtant in ſcriptore hoc eadem facere. Vana hominum mortalitas hæc primum infert: mox imprudentia & ſalutis ſtudium excipit: exceptaq́ per manus diu feruntur. Niſi prudentior aliquis, quod ſapientes pręcipiunt, de genere in genus non tranſeundum eſſe alios monuerit.

❡ De Vettonica. CAP. III.

βεττονική

VEttonica naſcitur in pratis, & montibus, locis mundis, & opacis, circa frutices. Animas hominum & corpora cuſtodit, nocturnas ambulationes, & loca ſancta. Grauibus ſomnis reſiſtit. Ad omnem medendi uſum commendata. Radicem habet rubram, odoratã, porracea folia, medio eorum puniceo, in recto calamo triangula, floribus in cacumine purpureis. Farina recentis uulneribus capitis indita,
D dolorem finit. Vulnera glutinat. Fracta oſſa extrahit. Sed quotidie imponi debet, dum perſaneſcant. Dolori capitis medetur, ſi iure decocti perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix ſuffiatur.

BARBARI COROLL.

pliniꝰ. lib. 25. cap. 8.

CAput hoc, non in omnibus codicibus inuenias. Illud mirum quibuſdã, q̃ Plinius Betonicę folia Rumici ſcribit ſimilia: hoc Britanicæ Dioſcorides aſſignat, cum Betonicæ querna potius uiſantur. Nec illud minus licet mirari, quamobrem mentiões duas Betonica meruerit. Niſi quis duo quoq́ gñа Betonicæ demonſtrata nobis a Dioſcoride contenderit. Duas & Paulus Aegineta Betonicæ facies intelligit, effectu parili, ut prædiximus.

❡ De Lyſimachia. CAP. IIII.

λυσιμάχιον
λύτρον

LYſimachia, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioreſue, fruticoſos, tenues, prodeuntibus geniculatim foliis, tenuibus, ſalicis figura, guſtu adſtringentibus, flore ruffo, aut aureo. Gignitur in aquoſis & paluſtribus. Foliorum ſuccus adſtringente ſua ui, ſanguinis reiectionem ſupprimit. Dyſentericis potui datur, aut infunditur. Menſium abundantiam ſiſtit, in peſſo. Sanguinis profluuio ſubuenit, ſi nares ea hærba obturentur. Vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem ſuffita reddit. Qua de cauſa ſerpentes fugat, & muſcas interficit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 7.

LYſimachiõ, & Lyſimachios, & Lyſimachia uocat. Inuenit hãc Lyſimachus. Folia eius uiridia, ramuli erecti, odore graui, flos purpureus, fruticoſusq́, ut Pli. uerbis utar. Vis huius herbę

Digitized by Google

ſtãa, ut iumẽtis diſcordãtibus iugo impoſita, aſperitatẽ cohibeat. Patauij demõſtrata nobis eſt. A

De Sanguinaria, ſeu Polygono. CAP. V.

POlygonum Arrhen, aliqui Polygonatum appellant, alij Cynochalam, alij Heracliam, alij Aſphalton, alij Chiliophyllon, alij Clema, alij Polycarpon, alij Carcinethron, alij Teuthalida, alij Myrtopetalon, alij Cnopodion, alij Zaritheam, alij Pedalion, Aegyptij Telphin, aliqui Stemphin, Magi Genituram herois, aliqui Vnguem muris, Latini Sanguinariam, aut Seminalem, Aphri Chulum. Ramos habet teneros & molles, frequentibus geniculis cinctos, qui per terram, ut gramen repunt. Folia Rutæ, ſed molliora, plerioraq; . Semine ſub omnibus folijs turgeſcente. Vnde marem appellari uolunt. Flos ei candidus, aut puniceus. Vis epoti ſucci eſt ſpiſſare, ac refrigerare. Prodeſt cruentæ exſcreationi, choleræ, alui fluctionibus, & urinæ ſtillicidio. Vrinam aperte ciet. Cum uino potus, contra ſerpentium morſus auxiliatur. Datur in febribus per horam ante ſignificationes. Fœminarum profluuia impoſitu ſiſtit. Idem ſuccus purulentis auribus inſtillatur. Facit eximie ad genitaliũ ulcera, cum uino adiecto melle decoctus. Stomachi feruori, ſanguinis reiectionibus, ulceribus quæ ſerpũt, ignibus ſacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur.

πολύγονον

BARBARI COROLL.

POlygonon, & Caligonon appellatũ uidetur a multitudine ſeminis, ꝓpterea Seminalis in latino dicit: q̃q; & Sanguinalis, & Sanguinaria uocat. Alij a denſitate fruticis, alij a frequẽtia geniculorũ arbitrant. Quidã & Halmada nõiant. Inueniunt, qui fœminã eſſe hanc contẽdant, marẽ aũt maiorẽ, minuſq; nigrũ, & geniculis denſiorẽ. Herbarij nullã magis aridã, ꝙ Polygonon ſeruãt. Dioſcorides Polygonon quibuſdã locis uocari tradit Pedaliũ. Plautus quidẽ ita in Gurgulione appellat odoratæ genus herbæ. Pli.li.27.ca.12. B

Tu Roſa, tu Crocus, & Caſia es, tu Pedalium:

Aut certe unguẽti nomẽ eſt in ea fabula Pedalion. Foraſſe uero nõ Pedaliũ, ſed Bdelliũ in poeta eo legeris. Polygonon Aetius & ἡλιοβοτάνην, hoc eſt, ſolis herbã dici meminit, uulgo Centinodia, & Corrigiola. Proſerpinacã in Plinio, ſunt qui Polygonon accipiãt, dicẽte uulgarẽ herbam eſſe Proſerpinacã, eximij aduerſus ſcorpiones remedij: & laſſitudinẽ, ſi linguæ ſubijciat: ſi deuoret, uomitionẽ ſequi ſalutarẽ. ut corrupte legat in Dioſc. hoc loco, ſtopinaca pro Scorpinaca, ſiue Proſerpinaca: quãdo utrũq; nomẽ Polygono tributũ uideas in eo libro, qui. L. Apuleij fuiſſe credit a multis. Illud mirari ſubit, ꝙ Plinius eodẽ capi. Proſerpinacã, & Polygonon, quaſi diuerſas herbas demonſtrat, & utrãq; ad anginas cõmendat. 27. uolumine. cap. 12.

EX M. VERG. COMM.

SAnguinariam Plinius Sanguinalem, Columella græcam Polygonon uocant: ille. 27. uolumine capite. 12. hic libro. 7. capite. 10. Nec fuit Romanis ſcriptoribus alia nominis ratio, q̃ ex ui & uſu eius, qui ſentientes ſanguinẽ exſpuentibus, cruentiſq; inteſtinorum torminibus eam mederi, ex meliore hac poteſtate nomen illi fecerunt. Græci contra, a ſeminis copia, uel geniculorum, quos habet frequentia, cognoſci eam uoluerunt. Vtrunq; enim Polygoni uox ſignificare poteſt. Siquidem genti illi gonos, genitura, & ſemen: gony uero genu, & diminutiua forma geniculus eſt.

De Sanguinaria Fœmina. CAP. VI.

SAnguinaria Fœmina fruticat uno caule, arũdini teneræ ſimili, denſis geniculis, & in ſe tubarum modo farctis, tuberibus articulorum eminulis, toruliſq; cingentibus. Folijs Piceæ. Radicis nullus uſus. Na=

Digitized by Google

C ſcitur in riguis. Huic quoqꝫ ſpiſſandi; refrigerandiqꝫ natura, ad eadem ualens, ſed inefficacior.

BARBARI COROLL.

POlygoni quatuor genera Plinius exiſtimat, Marem, & Fœminam, Tertium Oreum, hoc eſt, montanum, quod & deſcribit eadem forma, qua Dioſcorides hic Fœminã. Quartũ genus Polygonaton priuatim appellatur: de quo protinus indicandum nobis eſt.

EX M. VERG. COMM.

QVotquot hactenus uidere Dioſcoridis græcos codices licuit, in extrema capitis huius parte eodem intellectu, & iiſdem uerbis oſtendunt, fœminam Sanguinalem herbam in cunctis maſcula minus efficacem, & ignauiorem eſſe. Plinius etiã eodem libro & capite, hiſtoriam, & medicinã eius tractãs, inefficacius ꝙ ſuperiora (plura eñ Polygoni genera ille fecerat) hoc genus eſſe ait. Solus Paulus Aegineta in. 6. Polygoni uires numerãs, contra & his uerbis decreuit. τό δὲ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος ἰσχυρότερον, quod eſt, Fœmina aũt Maſcula ualidior, & efficacior eſt. Quo fit, ut oporteat, quemadmodũ & Plinius indicat, credere diuerſas ex ſexu Polygoni notas omnibus locis, & gentibus non fuiſſe eaſdem, ſed uariatis appellationibus, quæ græcis uerbi cauſſa Maſcula Sanguinalis erat, latinis Fœmina eſſet: ſicqꝫ ediuerſo, Plinij, cuius ætate uaga hæc nomina, etiã erant uerba, hac in primo genere ſunt. Qui plura genera Polygoni faciunt, hanc Marem intelligi uolunt. Idqꝫ Dioſcoridi cõuenit. Mox paulo poſt. Necnon inueniuntur, qui hanc Fœminã eſſe dicãt: quod Paulo Aeginetæ cõuenit, qui Fœminã potentiorem Maſcula dicens, ſexus notam hanc, ex aliorum indicatione tradidiſſe uideri debet. Eamqꝫ ob cauſſam, nihil in huiuſcemodi, niſi facto prius periculo, certũ conſtitui modo poteſt: tam multis locis & gentibus res aliquando, nomina autem ſemper uariant.

De Polygonato. CAP. VII.

POlygonatum naſcitur in montibus, frutice cubito altiore, folijs Lauri, latioribus, & læuioribus, ſapore mali Cotonei, aut Punici, cum quadam adſtrictione. Flores per ſingulos foliorũ exortus promit, candidos, folijs numeroſiores, incæpta a radice ſupputatione. Radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, denſam, graueolentem, digitum craſſitudine æquantem. Quæ uulneribus efficaciter illinitur. Quinetiam maculas in facie delet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12. POlygonaton Dioſc. montanũ Polygonon, ſyluestre Plinius intelligit, etiãſi deſcriptio fortaſſe diſſonat in plæriſqꝫ. Arbores inq̃t pene mõ fruticat radice lignoſa, ſtirpe Cedri rubicũdo, ramis Sparti, binũ palmorũ, nigris, geniculorũ ternis, quaterniſqꝫ articulis, odore quodã, ſiue guſtu faſtidiẽdo: q̃ ne explicari quidẽ recte poſſit, ut Paulus Aegineta ſcribit, & eo prior Gale.

EX M. VERG. COMM.

INter Polygoni genera, quæ a Plinio plura ex aliquorũ hiſtoria numerantur, Polygonatos hæc referẽ. Nobis tamẽ toto genere differre hæc ab illa uideẽ. Iacet eñ (quod præcipuũ inter eas diſcrimẽ ſit) & graminis modo per terrã ſpargitur Polygonus: Polygonatos autẽ cubitali, & fere ſemper proceriore caule erigiẽ. Vidimus nos, quinto, & ſexto deinceps foliorũ ordine ad eam altitudinẽ ſurgentẽ: quæ a radice ſtatim exiguis interuallis, per caulẽ uſqꝫ ad ſummũ uirebant laurinis, ut hic ait, ſimilia. Flores ipſi non uidimus. Iampridem eñ Auguſto menſe deſfloruerat herba, quæ nobis prolata eſt. Nulloqꝫ magis indicio, ꝙ radice Polygonatum ſe oſtendebat: quæ longitudine pedali, colore albeſcente, frequentioribuſqꝫ, ꝙ in gramine geniculis turgebat. Vtqꝫ conijcere licuit, nihil Polygono congenerẽ multis hanc fecit, ꝙ geniculorum par ſimiliſqꝫ in utraqꝫ frequentia. Verumtamen, ut paulo ante dictum a nobis eſt, exceptis his, diuerſa in Polygonato, & alia a Polygono cætera nobis uiſa ſunt.

De Clematide. CAP. VIII.

CLematis Græcis, alijs Phyleterion, ab alijs Daphnoides, ab alijs Smyrnoides, aut Polygonoides appellatur. Læto, pinguiqꝫ ſolo

Digitized by Google

prouenit, iuncos ſpargens exiguos. Folia Lauri figura & colore, multo minora. Folia cum caulibus in uino pota, alui profluuia, & dyſenterias ſedant. Subdita in peſſo, cum lacte & roſaceo, aut cyprino, cruciatibus uuluæ medentur. Dolores dentium commanducata finit. Impoſita ſerpentium morſibus, iuuamentum preſtat. Fertur etiam contra aſpidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur ſolo inculto. A

BARBARI COROLL.

CLematis hæc, ſiue Clematitis Aegyptia cognominatur, quoniam Aegyptus hanc maxime gignat, prælonga, tenuisq;: in prouerbiū uſq; ceſſit, κληματὶσ ἀιγυπτία. ita nominādo eos, qui procero & nigro ſunt corpore: ut eſt apud Phalereum Demetrium. Pli.li.24.ca.15.

De altera Clematide. CAP. IX.

EST & altera Clematis, quam aliqui Epigetin, Aegyptij Philacrion, Romani Ambuxum uocitant. Viticulos emittit rubeſcentes, lentos. Folium guſtu admodum acre, ac exulcerans. Repit per arbores, ut Smilax. Semen tritum, pituitam bilemq; detrahit, in aqua, aut hydromelite potum. Folia eius illita, lepras purgant. Cum Lepidio conditur ad cibos.

BARBARI COROLL.

CLematis ſecūda, ſiue Clematidis, Smilaci, hoc eſt, Hederæ Ciliciæ ſimilis effingit, geniculata & ipſa, repensq; per arbores. Hanc, aut non diſſimilē (ut puto) Plinius eſt ubi Echiten, & Laginen uocarit, & tenuem Scamoneam: quia pedales, folioſos, non diſſimiles Scamoneæ ramos habeat, niſi ꝙ minora, nigrioraq; ſunt folia. Inuenit in uineis, aruiſq;: parat cibis, ut olus cū oleo & ſale. Sit hic frutex, qui Cōuoluolus a noſtris dicit, cuius flos Lilij rudioris figurā præbet, ob id & Liliaſtri quoq; nomē habens: & uulgo etiā Liguſtri (q̃q; Liguſtrū proprie cyprius eſt) æſtimaturi iudicent. Nam & foliū ei pinnatū eſt, ut Scamoneæ, nec Smilaci diſſimile, Volubilis maioris noīe. Semē nigrū, triangulū, in folliculis acinorū ſpecie, qui nūero tres habent, in uinetis, aruiſq;. De hoc Plinij uerba ſubijcimus. Eſt inqt flos, nō diſſimilis Lilio, in herba quā Cōuoluolū uocāt, naſcens per frutera, nullo odore, nec crocis intus, candorē tantū referēs, & ueluti rudimentū naturæ Lilia facere condiſcentis. Inuenio qui Periclymenon uocent Cōuoluolū, atq; ita pictam in Græcis codicibus uidi. Sed uera Periclymenos alia eſt, ut poſt liquebit. Habetur & Clematis tertia, Centunculus a noſtris appellata, roſtratis folijs, ad ſimilitudinē capitis penularū, iacens in aruis. Dioſcorides & Gnaphalion herbam, Centunculū a latinis dici meminit: q̃q; non habeo compertū, eadē ſit, an diuerſa Gnaphalion, a tertia Clematide. quādoquidē & medicinæ congruunt: & apud nos utraq; Centūculi nomē habet. Sciendū Galeno teſte, Dioſcoridē hoc loco de prima tantū Clematide locutū: quæ non ſimpliciter Clematitis, ſed Clematitis Daphnoides, aut Myrſinoides, aut Polygomoides appellāda eſſe uideatur. De ſecunda uero Clematitide, quā & abſolute Clematitin uocari tradit, in quarti huius libri fine ſcriptū eſſe, non hic exiſtimat. Addidere tamē librarij utroq; loco eam, quod & in alijs herbis fecere. Pamphilus duas Clematides in unū confudit. A Galenoq; ob id inceſſitur iure. Idem uidetur & Plinius feciſſe, medicinas aliquot prioris, ſecundæ tribuendo.

B

*

Pli.li.27.ca.12. 24.cap.10.

FViſſe quondam plures Clematidas, Plinius manifeſte. 24. uolumine capite. 15. indicat. Sed exceptis duabus his, nō ueras fuiſſe Clematidas alias, ſed ſola uiticularū rōne hoc nomen ueniſſe, teſtes in græcis, hic ſcriptor primū, qui nullam aliam in medica materia ſtirpem hoc nomine deſcribit: mox Paulus Aegineta lib. 6. his uerbis utrāq; deſcribens. Clematis, quā alij Daphnoides, alij Myſinoides uocant, uiticulā habet longam craſſitudine iunci, quem Oloſchænum dicunt: folium uero Lauri. &c. Altera autē quæ arboribus Smilacis Hederæ modo aduoluitur. &c. Fuerunt qui poſteriorem hanc Conuoluulum crederent. Cuius flores Lilia candore, & amplitudine æmulantes, certare cum nobiliſſimo flore uoluiſſe uidentur: quos etiam Plinius aliquando dixit Rudimentum naturæ eſſe, Lilia facere condiſcentis, ubiq; & omnibus notiſſimos. Verum ex huius hiſtoria, in qua rubentes uiticulæ illi aſſignantur, Conuoluulo conuenire non uidetur. Tacuiſſe præterea de floribus, qui tam egregia ſpecie in Conuoluulo VERG.

Digitized by Google

C florent, aliam ab illo Clematida eſſe arguit. Nobis inclinat animus Smilaci congenerem Clematidem hanc eſſe. Non tamen pro comperto hoc decernimus. Quod autē hic ait, uocari Epigetida, humilem terreſtremq́ʒ ſignificat, facto a terra, quam Grȩci γῆν uocant, nomine: quaſi terraneam dicas, quoniam ſcilicet niſi alias ſcandat ſtirpes, per terram ſpargitur.

❡ De Polemonia. CAP. X.

πολεμώνιον
φιλεταίριον

POlemoniam alij Phyletȩriam, Cappadoces Chiliodynamin appellant. Ramis exilibus, in uerſus utrinq́ʒ digeſtis. Folijs paulo q̃ Rutæ maioribus, ac longioribus, Calaminthæ, aut Sanguinariæ proximis. Quibus in ſummis corymbi dependent, nigro ſemine. Radice cubitali, albicante, radiculæ ſimili. Naſcitur in montoſis & aſperis. Bibitur in uino radix contra ſerpentes & dyſenteriam. Et ex aqua aduerſus urinæ difficultatem & coxendicum cruciatus. Datur ex aceto drachmȩ pondere lienoſis. Eadem ſcorpionis plagȩ alligatur. Tradunt, eum qui radicem geſtauerit, a ſcorpione non teriri, eumq́ʒ ſi ictus ſit, nihil moleſti paſſurum. Dentium dolorem manſa mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 6. POlemonium, ſiue Polemoniā, alij Philetȩriam, a certamine regum inuentionis appellauerunt. Radice craſſa, nigro ſeminȩ. In Plinio & Melȩmoniū uocari herbam quandam inuenias, uomituris utilem: tamen haud certus ſum, ecquid corrupta ſit in ea uoce lectio.

EX M. VERG. COMM.

OFficioſa certe uoluntas nō deeſt, urgetq́ʒ in Polemonia hac, ut moneamus legētes. Quā hic, & Plinius dixerūt in Cappadocia a multitudine uirium χιλιοδύναμιν, quod eſt, mille uires habentem uocari, in antiquiſſimis Græcorum & Latinorū ſcriptoris huius codicum, qui mihi
D ſunt, non Chiliodynamin, ſed Chelidoniam manifeſte legi. Non cōuellenda tamen ob id duorum ſcriptorum tam certa auctoritas & fides. Ob eam cauſſam & nos ex cōmuni lectione uocem uertimus. Illud contra in dubio eſt, diſſidentq́ʒ Dioſcorides & Plinius in radicis hiſtoria. Hic ait πηχαίαν eſſe, quod eſt, cubitalem: Plinius. 25. uolumine capite. 6. Polemoniā deſcribens ait, Cappadoces Chiliodynamin uocant, radice craſſa: quaſi non πηχαίαν, ſed παχεῖαν legerit. Nos neq́ʒ in græcis, neq́ʒ in latinis aliter q̃ cubitalem legimus. Plinius tamē uel ſic forte perſuaſus, uel uocis uicinitate decæptus, pro cubitali, craſſam reddidit. Niſi forte, q̃d hic ait, Lanariæ herbæ radici ſimilem ad craſſitudinē ille rettulit. Diximus id, quoniā non parui refert, in deprehendenda Polemonia, cubitalem, aut craſſam radicem obſeruaſſe.

❡ De Alo. CAP. XI.

σύμφυτον

SYmphyton petræon, id eſt Alus, naſcitur in petris, ramis tenuibus, paruis, Origano ſimilibus, capitulis Thymi, ſurculoſum totum, odoratū, guſtu dulce, ſaliuam ciens. Longa radice, ſubruffa, digitali craſſitudine. Decoctum in aqua mulſa, & potum, pulmonis uitia purgat. Sanguinem reijcientibus, & renum malis ex aqua datur. Ad dyſenteriam, rubraq́ʒ fœminarum profluuia in uino decoctum. Ad conuulſa uero & rupta, ex aceto mulſo bibitur. Quin & commanducatum ſitim ſedat. Faucibus aſperis ſubuenit. Vulnera recentia, enterocelasq́ʒ conglutinat, & illitu cohibet. Carnes autem cum Symphyto decoctæ cöaleſcunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 6. SYmphyton Petræum, nos Alum gallice uocamus, folijs paruis, ramis tribus, aut quatuor a radice. Naſcitur in petris, ideoq́ʒ Petræum cognominant. Symphyto autem Græci nomen impoſuere, quoniam conſolidet. Hanc Veneti Coroneam appellant, ut inquit Plinius, Roſæ radicis, alibi albæ, alibi nigræ.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

QVæ eſt conſtipandi, conſolidandiq; egregia utriq; Symphyto uis, nomen illi in græcis id fecit. In poſterioribus autē latinis inconcinne quidem, ſed aperta ſignificatione Conſolidam uocari eandem perſuaſit. Et quoniam duo ſaltem genera eius ſunt. Alterum, de quo nunc agimus, quoniā in petris naſcitur, Petræum antiquitas nominauit. Alterum uero ſimpliciter Symphyton. Iactant tamē præter hæc noſtræ ætatis herbarij plura alia Conſolidæ genera ſe inueniſſe, quę medicis, & illis cenſenda relinquimus. Dioſcoridem enim latinū facimus, non omniū aliorū dicta & decreta cōaceruamus: p̄ſertim duo, & hæc tantū gn̄a Symphyti tractante etiā Paulo Aegineta, qui habere hoc Symphyton ait aliquid, q̊d incidat, ideoq; purget, quæ in pectore & pulmonibus purulēta concreuerūt: habere etiā aliquid q̊d adſtringat, qua ui ſanguinis exſcreationibus medeatur: habere humiditatē, qua ſitim arceat: diſcutere præterea, conſtipareq; corpora: & ne longiores ſimus, ex contrarijs aliquibus uiribus conſtare.

De altero Symphyto. CAP. XII.

πηκτόν

EſSt & aliud Symphyton, quod aliqui Pecton, Romani Soldaginem uocant. Id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, craſſum, leuem, anguloſum, inanem, quaſi fungoſum: circa quem breui interuacante ſpacio, folia exeunt anguſta, linguæ Bubulæ proxima, oblonga, hirſuta, caule ſecūdum angulos quoſdam ſtriato. Folijs tenuibus, ex alarum ſinu prodeuntibus. In quibus flores lutei, rutaceis ſimiles, & uerbaſci ſemina emicant. Tam caulis q̄ folia, aſpera lanugine horrent, tactuq; pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiſcoſæ. Quarum eſt uſus. Tritæ et potæ, cruentis exſcreationibus, ruptisq; proficiunt. Recentia uulnera illitæ conglutinant. Carnes quoq; ſi concoquantur, cogunt additæ. Inflammationibus, præſertim ſedis, cum Senetionis folijs, utiliter illinuntur. B

BARBARI COROLL.

HOc Galenus Symphyton mega, id eſt, magnum cognominat, nec guſtu dulce, nec odoratum, ut ſuperius. Herbarij recentiores tria Symphyti, ſeu Conſolidæ genera conſtituunt, præter Petræum: quod ne cognoſcunt quidem. Magnum, de quo hic agitur. Minus, ſed radice intus & foris alba, fere bulbi effigie rotunda. Minimum, flore in ſpicam purpureo, ac folio quidem Origani, ut Petræum, ſed in humidis genitum, radice lignoſa, ſuperuacua, nec odorata, nec dulci, nec ſaliuam ciente: quæ ſunt in Petræo omnia.

De Holoſteo. CAP. XIII.

ὁλόστεον

HOloſteon quadrantalis hærbula eſt, humi repens, folijs uiticuliſq; Coronopo, aut Gramini proximis, guſtu adſtringentibus. Radice alba, prætenui uſq; in capillamēti ſpeciem, longitudine quatuor digitorum. Naſcitur in collibus terrenis. Vſus eius ad rupta in uino pota. Nam & carnes coguntur, decoctionibus addita.

BARBARI COROLL.

HOloſteū ſine duricia eſt herba, etiāſi ab oſſe nomē habuit, per antiſtrophen uidelicet, hoc eſt, ex aduerſo a Gręcis appellata, ſicut Fel dulce, folijs anguſtis. Naſcit̄ in collibus terrenis.

EX M. VERG. COMM.

EX aduerſo græcis Holoſteon herba hæc dicta eſt. Toto corpore em̄ & undiq; oſſeam uox illa ſignificat: cum tamē tenerior, & fragilior ea ſit, longeq; ab oſſium duricie diſceſſerit. Quærendum in ea, quo nam modo trium, aut quatuor digitorum altitudine eam hic dicat a terra extolli: & an digitos per longitudinem continuatos, an ut in antiquorum palmo erant, per craſſitudinē coniunctos, & ſibi ſuppoſitos indicet: Nobis in poſteriorē hanc partē inclinat animus. Nā quatuor digitorū per longitudinē mēſura, alijs poterat, et debuerat uocibus indicari.

Digitized by Google

C

De Stœbe. CAP. XIIII.

STœbe, quam alij Tobion, Romani Stipam uocant. Vulgaris eſt noticiæ. Cuius ſemen & folia ſtringunt. Quapropter decoctum dyſentericis infunditur. Auribus quoq; purulentis inſtillatur. Illita folia, oculis ab ictu cruentis proſunt. Erūpentis ſanguinis impetus cohibent.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.15. lib.22.cap.11. Theoph.li.1. &.6.plant. Strabo.li.16.

STœben Theophraſtus & Plinius Phleon quoq; dici tradidere. Pollux Phlun, cuius lanugine mulieres ad lixiuiū utantur. Molle inquit Theophraſtus, & placentaceum eſt Phleon, colore ſubrubido. Meminit & Ariſtoteles, ſed a Theodoro Flaus uertitur. Fœminā in eo accipi, quæ ſit ſterilis, & ad nexus utilis. Vnde Phöinas ueſtes in Herodoto qs legat & Pauſania, quibus aues in Arabia Stymphalides, ut uiſco ceteræ capiant: cum alia materia nō reſiſtat earū roſtris. Nam et in Aethiopia Arabię aduerſa naſci Phleon teſtis eſt Strabo, flumine pręſertim, q̊d Cinnamo ſemina diſterminat. Orchomenio lacu numeroſum id haberi: a quo & nomen Phleos: etenim Græci φλιῶειν, ꝓ eo q̊d eſt fœcundū eſſe capiunt. Hinc & Bacchū ueteres Phleona cognominabant, auctor Helianus. Partem huius herbæ teneram ab radice, pueris in cibo gratam eſſe. Radicem ipſam pecudum pabulo uelli copioſam, nec in profundum actam, folio & caule aculeatis. Stipam a latinis dici auctor eſt Dioſcorides. Illud notauerim, ſi Stœba idem ſit q̊d Phleos, errare qui Stœbam pro ea herba capiunt, quæ uulgo Scabioſa dicitur, folio Erucæ hirſuto: non tamen aculeis horrente, cerulei floris, ex qua & ſcopæ fiunt. Sit autem Scabioſa, quæ ab Aetio Pſora dicitur, cuius uſtæ fumo arborum Erucæ moriantur, non habeo compertum. Photion lini genus tradit, Stypion uocatum. Alioquin Stypos inquit Piceæ caudex eſt, itemq; prædurum & ſolidum lignū quodcunq;. Interdum & humilis ſtipes ita dicitur poëtis. Eſt & Stybion & Stybe, de qua diximus in Hyppophāe. Nam Stion calculus eſt marinus Hippocrati. Feſtus linum impolitum, Dorice ſtuppam dici meminit.

EX M. VERG. COMM.

D

PHleon duobus locis uocari a quibuſdam Stœben hanc Plinius teſtatus eſt: primum. 21. uolumine capite. 15. his uerbis. Quædam in folio habent, & in caule, ut Phleos, quam aliqui Stœbem appellauere. Mox iterum uigeſimoſecūdo uolumine capite undecimo. Stœbe, quam aliqui Phleon uocant. Videturq; nobis Theophraſtum ubiq; appellare. Is enim inter aculeatas Phleon. 6. de plantarum hiſtoria numerat, & inter eas quæ folia ſecundum ſpinas proferūt: quales in paluſtribus Tribulus, & in arida Ononis eſt. Et Stæben libro primo de plantarū hiſtoria inter fruticoſa, & quæ carnoſum folium habent.

De Volucro. CAP. XV.

κλύμενον

GRæci Clymenon uocant, alij Calycanthemon, alij Peryclymenon, alij Helyophyes, nonnulli Hepatitin, alij Milacem, alij Anatolicon, alij Dyticon, alij Merginem, Latini Volucrum, aliqui Volucrum maius. Aegyptij Oxioni. Clymenion, quod & Agonon, id eſt, ſterile nuncupant, caulem fert fabæ, quadratum, folia Plantaginis, foliculis ſupra caulem in ſeſe inflexis, Iridi, & poliporum Cirris non abſimilibus. Probatiſſimum eſt e montibus. E frutice toto cum radice ſuccus exprimitur, qui ad ſanguinis reiectiones in potu efficax eſt. Cœliacos, rubraq; fœminarum profluuia, refrigerando infręnat. Sanguinem naribus erumpentem ſupprimit. Trita folia, aut ſiliquæ recentibus uulneribus impoſitæ, ea ad cicatricem perducunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12. Theoph. li.9.

CLymenos appellata a rege dicitur, deſcribi aliter a noſtris, q̄ a Græcis Plinius affirmat, hoc eſt, Hederę folijs ramoſam, caule inani, articulis præcinctam, odore graui & ſemine Hederæ, ſylueſtribus montoſiſq; naſcentem. Sterileſcere pota ea etiam uiros, ſextario eius in triginta dies diuiſo, Theophraſtus auctor eſt. Quod quidem Dioſcorides Periclymeno uocatæ tri-

Digitized by Google

buit. Nam & deſcriptio noſtrorum de Clymeno quã prætexui: Periclymeno fere conuenit. A

EX M. VERG. COMM.

REgiæ dignitatis herba Clymenos eſt, & ab inuentore rege ſic appellata: non aliter ꝙ & pleræꝗ aliæ a Dioſc. hactenus, & a Plinio diuerſis locis ex antiquorum hiſtoria deſcriptæ fuerũt. Eam pluribus indicauerunt ueteres appellationibus: inter quas ex plantæ ipſius natura, notis, & antiquorum in ea obſeruationibus factæ aliquæ ſunt. Qualis Calycanthemos eſt. ſignificat enim, quę in Calyce floreat. Dixerunt autem in floribus antiqui Calyces, inuolucra illa qualia in Roſis ſunt, quibus dehiſcentibus in ſua folia ſe flores pandunt. In Clymeno autem hac calyces folliculos eos intelligebãt, de quibus hic paulopoſt egit: Periclymenos uero, confuſo mixtoꝗ ob ſimilitudinem cum ea quæ ſequitur nomine.

De Periclymeno. CAP. XVI.

PEriclymenon aliqui Aeginam, aliĳ Cylmenon, aliĳ Carpathon, aliĳ Splenion, aliĳ Epetitin, aliĳ Axinam maiorem, nonnulli Clematitin, aliĳ Myrcinen, aliĳ Calycanthemõ, Magi Polion Veneris, Aegyptĳ Turcon, Romani Volucrum maius, Aphri Lanath appellant. Simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens, ipſum amplectentia, ſubcandida, hederacea. Inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ, Hederæ ſimiles. Flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, et quaſi in folium procumbens, ſemen durum, & quod difficile euellatur. Radice rotunda, craſſa. Naſcitur in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe adminiculis propter aſſidentibus. Semen eius poſtꝙ ematuruit collectum, & in umbra ſiccatũ, drachmæ pondere dat̃ in uino quadragenis diebus, B ut lienem abſumat, ac moleſtiã diſcutiat. Sed urinã ciet, ſtatim a ſexto die cruentam. OrthopnϾ, & ſingultui prodeſt. Partũ accelerat. Folia ſunt eiſdem uiribus prædita. Quæ tricenis ſeptenis diebus epota, ſterilitatem facere produntur. Perunctis ex oleo febrium rigores abigunt.

περικλύμενον

BARBARI COROLL.

DE Periclymeno dictum eſt in Clymeno. Nũc Caprifolium, & Materſylua dicitur uulgo: quanꝙ Dioſcorides Matremſyluam pro Hedera capit, cui Periclymenon ſimile eſt.

De Tribulo. CAP. XVII.

TRibulus aliq̃bus Bucephalus, aliĳs Tauroceros, Romanis Tribulus aquaticus dicitur. Tribuli genus unũ terreſtre, folĳs ad effigiem Portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra ſtratis, ſpinis ſecundum folia rigidis, præduris. Iuxta amnes & domicilia naſcitur. Eſt & alterũ genus aquis familiare, q̃d in fluminibus natũ comã exerit, aculeos cõdẽs. Folĳs latis & pediculo lõgo. Caule parte ſumã ꝙ ima craſſiori. Capillamẽta quędã indidem exorta ſpicant̃. Semen durũ, ab altero non abhorrens. Vterꝗ refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ. Ideo inflãmationes omneis cataplaſmate adiuuat. Vlcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonſillaſꝗ perſanat. Succus ex his colligit̃ ad oculorũ medicinas. Semen dum recens bibit̃, calculoſis iuuamentũ affert. Drachma terreſtris Tribuli pota, illitaue, ictos a uipera recreat. Contra uenena cum uino aptiſſime bibitur. Decoctũ eius ſparſum, pulices necat. Thraces, qui ad Strymona amnem habitant, uirenti Tribulo eq̃s

τρίβολος

vulgo abrojos

Digitized by Google

C ſaginant, & e dulci ſemine & eſculento panem quo ueſcuntur faciũt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.15. ca.17 lib.21. cap.16.

TRibulus, ſiue Tribulum, in ſegetibus madidis & paluſtribus naſcitur, non excedente quina fere cubita, gurgitum altitudine, ut in Strymone amne. Capillamenta in eo quædam inter ſe contraria, eo breuiora, quo propius ad radicem ſunt, adeo, ut in ea quaſi deſinant, ac procumbat, a lateribus terna & quaterna germina: ut ampliſſimum ſit quod minus ab radice diſtat, et reliqua pro ſuo cuiuſq; numero. Exit a parente ſoboles, omnino ſimilis folio, fructuq;, ſed gracilior. Semẽ nigrum, prædurum: quo cadente, ipſum ſe propagat. Folium habet ſecũdũ ſpinã. In ſemine quoq; gerit̃ aculeus. Radicẽ eius alij annuã, alij diuturniorẽ eſſe putãt. Duo gña eius. Vni Cicerculæ folium: alteri aculeatũ. Vere germinant, ſerius tñ: cui in folio aculei: magiſq; hoc ſepta uillarum obſidet. Semen habẽs rotundius, et nigrũ in ſiliqua: q̃d alteri, hoc eſt, præcoci arenaceum & Seſamæ figura cernitur. Nihil Cicere infeſtius Tribulo eſt. Naſcit̃ & in hortis Tribulus. Dira res alibi, ſed iuxta Nilum & Strymonẽ amnes, in cibos recipit̃. Panis ex eo fit prædulcis, & comprimens uentrem. Hippocrates genus Tribuli Parathalaſſion, hoc eſt, maritimum appellat, idem cum terreſtri: quod & minus eſt aquatico. Ex aquatico ſane panes fiunt; ob id & Ferrarienſem Caſtaneam, Gallia padana Tribulum uocat.

De Sarxiphago. CAP. XVIII.

σαρξίφαγον

ſaxifraga

SArxiphagon, aliqui Sarxiphrangon, alij Empetron, Romani Saxifragiam uocãt. Frutex eſt ſurculoſus, in petris & aſperis locis naſcens. Coctus in uino, mox potus, febricitantibus opitulatur. Stranguriæ prodeſt. Singultum ſedat. Calculos ueſicæ frangit, & urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27. ca.9.

SAxifragum, et Saxifraga latine dicitur, item Calcifraga (ſi modo hęc eſt) quam et Plinius et Dioſcorides alio loco Empetron appellant. Paulus Sarxiphages. Empetrũ inquit Plinius, fere in ſaxo naſcitur. Recenti uires ſunt. Vetuſtate perdit eas. Lapillos qui ſufferueſiant, una rumpi affirmant. Habetur & Saxifragi genus alterum, in Adianto nobis explicandum. Corroſi & ambuſti ſunt hac parte Græci codices, nec quale ſit huius herbæ folium animaduerti ullo mõ poteſt: et in ipſo uerborum textu, ſpaciolum inane uacat. Porro ueterem in Dioſcoride picturã huius herbæ uidi, non plus folijs, q̃ Cirris minutis, per ramos ex interuallo conditis, nec frequentibus: in cacumine ſurculorum flocci ceũ arentes potius q̃ floſculi, ſubrubida radice, nõ

D ſine fibris. Romæ talis oſtendit̃ in maritimis, ac montoſis tantum, non rubida radice, ſed candida: floſculis quoq; candidis. Recentioribus de hac herba parum conuenit. Alij Tritici foliorũ figurã, alij marinæ Bati ſimilem dixere, alij Tormentillæ uulgo dictæ. Eſt aũt (ut uolunt) Tormẽtilla, Quinquefolio herbæ ſimilis, niſi q̃ ſeptem fere habet folia, nõ qnq;. Quarti herbã, quę florem Caryophyllon uocatum ferat, de quo aliubi dictum eſt. Quinti Saxifragã eãdem eſſe, aut proximam ei quæ Pampinula, Pimpinella, & Bipẽnula, & Sanguiſorba ruri dicitur: qm̃ uulneribus iniecta ferrũ & ſpicula facile ac citra ſenſum doloris exigat. Folio paruo, orbiculato, & extremitatibus ſerrato: q̃d et mandi ſoleat, paratũ oleo, ſale, aceto, ſurculis ab eadẽ radice plurimis atq; denſis, rubentibus cũ radice, ut ferunt. Quibuſdam locis uermiculus eruit̃, q curatus, ſericis pręcipue tingendis, Purpuram facit incomparabilem, cæteros colores ſplendore quodã & hilaritate ſuperans. Inuentus, ut alia quoq; multa caſu, excrementis gallinaceorũ, ita coloratis. Nam & uſus Purpuræ, ut eſt apud Iuliũ Pollucem, ab Hercule uidet̃ inſtitutus, cõſpecto canis roſtro, qui purpuram deuoraſſet, infecto. Igit̃ Purpuriſſum, ex hoc uermiculo Carbaſinũ a præſtanti amphitheatralium uelorum (ut arbitror) colore dicitur. Quidã Carmaſinũ appellãt colorem, qm̃ uermiculus is, punica lingua Carmes appelletur, quemadmodũ & Coccus. Poteſt & ab urbe Charmi, quæ Sardibus eſt, nomen accepiſſe color is, quod lanas inficere Sardibus cœptũ ſit, ut inqt Plinius. Nã Carbatinis in Ariſtotelis ſecũdo de animalibus uolumine legendum, non carbaſinis eſt. Sunt aũt Carbatinæ, quas Catullus Carpatinas crepidas uocauit, calciamenti genus e Caria tranſlatum, quod hodieq; uulgo ſic uocatur, detractis utiq; poſterioribus ſyllabis, &, ſ, litera principio adiecta, ut aſſolet. Nam et Carpiſculus calciamẽti genus eſt, ut Flauius Vopiſcus ait, in Aureliani Cæſaris uita. Quidam tamen Carbaſa etiamnum uocãt boum coria: quæ Cæſar Alutas appellauit. nam, ut Suidas ſcribit, ubi defeciſſent calcei, Carbatinis utebantur, ex crudis boum tergoribus recens detractis, ut illud Virgilianum.

de purpura

Vermicul9 iste ab arabib9 dicitur chermes.

Veſtigia nuda ſiniſtri,

Digitized by Google

Inſtituere pedis, crudus tegit altera pero.

A

De hoc uermiculo, nihil apud ueteres inuenias. Nam Sandix indica, de qua in Aureliani Ceſaris uita legit̃, precioſas Purpuras feciſſe, aliud tincturę genus puto. Hieronymus ĩ ſacris literis, uermiculũ, & uermiculatas ueſtes nominat: granũ (ut opinor) Aquifoliæ ſignificans: q̃d autore Plinio quibuſdã locis uermiculi ſimilitudine conſpicitur. Hinc deriuatum arbitror, ut Coccinea ueſtis, Scoletidata, hoc eſt, uermiculata uulgo diceret̃, ſiue quaſi q̃ſquiliata (etenim granũ Cocci, etiam Quiſquiliũ uocatur Plinio) a Quiſq̃lijs opinor. Sunt em̃ Quiſquilię, ut Feſtus ait, quicq̃d ex arboribus minutũ cadit. De uermiculo purpureo, Democritus q̃q; meminit tincturis utili, ſed e purpuris, ac murice, ut conijcio. Nam et de uermiculo Galatię, hoc eſt, iligno* meminit. Pampinulę ſimilis eſt, folio tantũ minore, ac magis ſerrato & lentiuſculo, quã noſtri herbarij Eufragiã appellãt, minus fruticoſa, flore luteolo, pręcipuę claritatis ad oĩa uitia oculorũ: ueteribus incompertam exiſtimant: quemadmodum & illam, quæ Cartofilago dicitur a uulnerarijs. Nos Ceratophylacen uocandam putamus: quia partem oculorum Ceratoiden, hoc eſt, corneam defendat, ſalutiq; percuſſam reſtituat, folijs Seriphij, uel potius Roris marini, aut Lini quoq;, capitulis arentibus, cirris ſubluteis.

De Limonio. CAP. XIX.

LImonion aliquibus Potamogiton appellatur, alijs Neuroides, alijs Lonchitis. alijs Rapionion, Myſijs Mendruta, Syris Meuda, alijs Lycoſemphyllon, alijs Heleboroſemata, alijs Scyllion, Magis lupi Cor, Romanis Viartum nigrum, quibuſdam Titinabulum terræ, Gallis Iumbarum, Dacis Dacioa. Folia habet Betæ, tenuiora & lõgiora, decem, ſæpe plura, caulem tenuem, rectum, ut in Lilio æqualem, ſeminibus ſcatentem, quæ guſtata adſtringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli menſura potũ, dyſentericis cœliaciſq; prodeſt. Rubra fœminarum profluuia ſiſtit. Naſcitur in pratis & paluſtribus.

B

BARBARI COROLL.

LImonium Beta eſt ſylueſtris, denſioribus folijs. Aqua e radice cocta, maculas ueſtium, & membranarum eluit. Aliud genus eſt a Limonio Limania, ut in Scolymo notauimus. Limonium Aetius etiam Cynogloſſon, hoc eſt, linguam canis uocari ſcribit. Pli. li. 20. ca. 8

EX M. VERG. COMM.

SYlueſtrem Betam Plinius, q̃ eius folio ſit, uolumine. 20. capite. 8. Limoniam uocat. Numeratq; eam in Betarum cenſu non male, ſi paluſtrem potius, q̃ ſylueſtrem a natalibus eius appellaſſet. Creditur idem a multis eandem hanc, quoniam in riguis & aquoſis pratis naſcitur, & ab eis nomen in græcis inuenit. 18. uolumine, cap. 6. pratenſem herbam nominaſſe. Theophraſtus in ſexto de plantarum hiſtoria ad finem Limoniam gñe fœminino, inter Anemones genera deſcripſit ſylueſtrem, & inter ea quę tertium ordinem inter uernos flores antiqua ætate habuerũt. Nobis pro comperto non eſt, diuerſum ne, an idem utriuſq; genus ſit. Hic enim floris Limonij huius non meminit. Neurodes Plinius uocari etiam Limonium ait: ſed nulla ab alterutro dicta nominis eius cauſa eſt. Cur autem Potamogetona aliqui eam dicerent, in promptu cauſa eſt. Paluſtris enim planta, fluminibus uicina, q̃d Potamogeton ſignificat, merito dici potuit. Priuatim tñ eo nomine alia quondã indicata eſt, hoc ipſo uolumine declaranda. Ab Elleboro nomẽ illi etiam factũ in gręcis eſt, & a latinis Veratrum nigrum: qm̃ folio ſimile illi eſt Limonium: q̃d in Elleboro deſcribitur Plantaginis, aut ſylueſtris Betæ. Quibus & hoc ſimillimũ eſt, & eouſq; æquale, ut paluſtris Beta Limonium dictum fuerit. Differunt in hiſtoria Limonij non leuiter ſcriptor hic, Pliniuſq;. Hic decem, et pluribus aliquando folijs in caule uirere dicit: ille undecim ſæpe caulium herbam eſſe teſtatur. Quod peritiores uideant.

De Lagopo. CAP. XX.

LAgopus hærba, quam aliqui Leporis cuminum appellant, ſiſtit aluum in uino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini adligatur, in inflammatione. Naſcitur in ſegetibus.

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

C LAgopus, quaſi pes leporis dicat̃. Sane & ſimilis eſt ei aſpectu. Proinde haud probarim eorum ſententiam, qui Caryophyllatam uulgo dictam rentur, in opacis mõtanis gigni ſolitam, non in ſegetibus, ut Lagopus. Hippocrates nominat & Lagopyron, quaſi leporis triticum intelligas, furfuribus cum inaruit ſimillimam: folio paruo, quaſi oleagineo, longiore tantũ, cruentis uulneribus imponens. Hanc Galenus Leporariam inquit herbam eſſe.

EX M. VERG. COMM.

DIſcrepant grauiſſime in leporini Pedis herbæ natalibus hic ſcriptor, & Plinius. Alter em̃ in ſegetibus, quæ in re latina manifeſtam ex Varrone ſignificationem habent: alter ἐν ταῖς πρασιαῖς naſci tradiderunt. Quæ græcis ſunt quadratæ hortorum ad conſitionem olerum diſpoſitæ areæ. Nos græcorum lectionem ſecuti, qualem inuenimus uocem uertimus. Barbarus ex Plinio in ſegetibus naſci tradidit, magno inter ſegetes & hortorũ areas diſcrimine. Qualis autem hæc naſcatur, non erit difficile leporino Pedi ſimilem Paniculam in ea obſeruaſſe.

¶ De Medio. CAP. XXI.

μήδιον

MEdion aliqui Medicam appellant, alij Triphyllon, alij Clemathion, nonnulli Oſmon, quidam Trigonon, alij Cybellion, alij Polyphyllon, Romani Trifolium odoratum, Aegyptij Epaphon. Medion in ſaxis & opacis naſcitur. Folia habet Iridis, caulẽ tricubitalem, & in eo florem grandẽ, purpureũ, rotundũ, ſemine Cnici minuto, radicẽ dodrantalem, craſſitudine baculi, guſtu acerbo. Quæ trita, in farinam, & ex melle decocta, rubros menſes fœminarum ſiſtit, eclegmate per aliquot dies ſumpto. Semen in uino potum menſtrua pellit.

BARBARI COROLL.

MEdion. Exemplaria ſunt in quibus folia ei non Seridis, ſed Iridis reddantur: Plinius quoq; Iridis ſatiuæ ſcripſit. Sed cum ſatiuæ adiecerit, non de Iride, quam nemo legit ſatiuam eſſe, quando, ut inquit Theophraſtus, Iris cultum nullum deſyderat, ſed de Seride uidetur intellexiſſe: cuius conſtat duo eſſe genera, ſatiuum, & ſylueſtre.

The. de Iride.

EX M. VERG. COMM.

DIſcrepant in ſimilitudine foliorum eius ueteres græci. Alij enim Iridi, alij Seridi, quæ Cichorij genus eſt, ſecundo libro a nobis tractati, ſimilia dicunt. Pliniuſq; Iridis ſatiuæ dicens, ſcripſiſſe Seridis credi poteſt: quando ſatiuæ diſcrimen Seridi proprium ſit: Iridis autem neſcio an hactenus aliquando hic dixerit. Scimus quidem, ſylueſtrem Iridem dici in plantarum cenſu, ſed ea proprium habet Xyridis nomen, de qua mox dicetur. Nobis inclinat animus, ut Seridis potius ꝙ Iridis folio Medium eſſe opinemur.

¶ De Epimedio. CAP. XXII.

ἐπιμήδιον

EPimedium, ab alijs Erineos, ab alijs Tryas, a nõnullis Polyrrhizon, a Romanis Vindicta nominatur. Caulis eſt non magnus, Hederæ folijs, denis atq; duodenis, neq; florem, neq; fructum ferens. Radice tenui, nigra, graui odore, guſtu fatuo. Naſcitur in humidis. Folia cum oleo trita, impoſito cataplaſmate, mam̃as increſcere non ſinũt. Radix conceptũ adimit. Folia quinis drachmis, poſt menſtruas purgationes quinq; diebus in uino pota, præſtant mulieribus ne concipiãt.

EX. M. VERG. COMM.

AVget quæ Medio in plãta hac addita grecorũ prepoſitio ἐπὶ eſt. Significat em̃ Epimediõ, q̃d Medio acceſſerit. Id aũt eſt foliorũ magnitudo, quę in Medio ſatiuę Seridis ſunt, in hoc Fici. Ideoq; Caprificũ a q̃buſdã hic uocari eã tradit: & eadẽ ſignificatiõe Thriada. θρίον em̃ gręci ficulneũ foliũ uocãt. Sunt tñ in q̃bus non θριάς per, i, ſed θρυάς per, υ, legit̃. Quod ſi recipiatur, tunc dictam intellexiſſe oportebit, a paluſtri planta, quam Thryon ijdem græci dicunt.

¶ De Gladiola. CAP. XXIII. A

ξιφίον

XIphion, aliqui Anactorion, alij Phaſganon, alij Machæronion, alij Arion uocant, Romani Gladiolam, quidam Genitalem. Nomen inde accepit, ꝙ folium gladij præbeat ſpeciem. Iridi ſimile erat, niſi minus & anguſtius uideretur, & gladij modo mucronatũ, neruoſumq́ꝫ. In caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digeſti, inter ſe diſtant. Rotundo ſemine, radicibus geminis, una bulborum modo ſuper alteram inſidẽte. Quarum inferior gracilis eſt, ſuperna uberior. Naſcitur in aruis. Pars ſuperior radicis cum thure illita, admiſto uino, ſpicula & aculeos e corpore extrahit. Panos cum lolij farina & hydromelite diſcutit. Qua de re huiuſmodi emplaſtris inſeri ſolet. Menſes impoſita trahit. Superiori radice ex uino pota, Venerem ſtimulari, & inferiore ſumpta ſterileſcere tradunt. Superiorẽ quoq́ꝫ utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

BARBARI COROLL.

XIphion, a Theodoro dicitur Pugio. Floret uere, cum Viola nigra. Falſo plerıq́ꝫ arbitrant̃ Xiphion eandem eſſe, quæ & Lonchitis. Sed illa in ſiccaneis, hæc in humidis naſcitur. Sunt & alia diſcrimina, quæ notari poſſint uolentibus. Habet hæc & radicem ad nucis auellanæ ſimilitudinem fimbriatam, quã effodi ante meſſes oportet, & in umbra ſiccari. Videtur hæc & Phaſganon, & Macheronion, hoc eſt, Enſis uocari: radice, ut Theophraſtus inqt, dulci, decocta, & cõmendata panificijs, ſi trita farinæ admiſceatur. Vnde Machæronij paſtilli fortaſſe ortũ habuere, quos tertio Kalendas octobres uulgus eſitat. Item rotũda, & ſine cortice capillata fibris, ut Gethyum. Scolopendræ in herbã eam frequentes conueniunt. Eſt & compoſitionis cuiuſdã in medicina uiridis nomen Machærion, ad morbos articulares, & Iſchiada. Habet̃ & Xiphias piſcis, quem Gladiolũ interpretantur, duo, ut inquit Ariſtoteles habẽs roſtra, ſed dentibus carẽs. B

EX M. VERG COMM.

HAec eſt Gladiolus illa, cultellato folio herba, cui a principio ſtatim Iridis folia hic comparauit: princeps in hoc foliorum genere, & quæ prima huiuſcemodi ſimilitudinis notam ceteris dederit: ideoq́ꝫ tot gladiorum appellationibus diuerſis locis indicata. Florere hanc uere cum Oenãthe, nigra Viola, Helychryſo, Limonia, Anemone, & Hyacintho Theoph. ait. Vocatq́ꝫ & ipſe Xiphion, Plinius multis locis Gladiolum: quo tñ loco ex ꝓfeſſo de ea agit. 25. uolum. capite. 11. Xiphion, & Phaſganon græcis nominibus eam appellat. Nec de folio eius aliud tradit, ꝙ cum primum ex terra prodit gladij oſtendere ſpeciem. Hic ultra addidit, Iridi ſimile eſſe, breuius tñ & anguſtius καὶ ἄποξυ ὡσ μαχαίριον. In quo uidendum eſt, an in mucronem deſinens dicendum ſit, an decurtati mucronis: quales cultelli aliquando in incidendi tm̃ uſum fabricant̃. Vtrũq́ꝫ enim ἄποξυ ſignificare ex diuerſa propoſitionis eius ui poteſt: & quod ἀποξύσθη. i. in acutum deraſum eſt, & cui ex acumine ſuo ablatum aliqd fuerit: ut ἀποξὺν Thucidides ait, & in græcis multa alia inueniuntur. Pro duabus deinde radicibus eius reuocanda legentibus in hunc locum erunt, quæ in Teſticulis duabus plantis ſuperiore uolumine dicta a nobis fuerunt. Nec aliter in Gladiolo hac duas inueniri radices, ꝙ in bulboſis pleriſq́ꝫ alijs, in quibus preteriti añi bulbus & radix inferior ſemper eſt: genitaq́ꝫ ex ſe alia cedit ipſa, donec tertio, aut quarto anno tota pereat. Auellanis Plinius eas comparauit: hic naturæ notas magis ſecutus, bulbulos paruos uocauit. Diſcrepant in natalibus eius Dioſcorides & Plinius magnopere. Hic in aruis, ille in Pumidis: alter in genere ἀρουραίων, quæ qualia ſunt ſuperiore libro dictum a nobis eſt, poſuit: alter in aquoſis & paluſtribus. Poteſt tamen uterq́ꝫ quod uerũ ſit dixiſſe: nam poſſunt arua humida eſſe. Dioſc. preterea in aruis maxime naſci dicẽs, nõ negauit penitus poſſe etiã in aquoſis naſci.

¶ De Spargaio. CAP. XXIIII.

σπαργάνιον

SParganion aliqui Xiphidion, alij Bolon uocant. Folia Gladiolæ, ſed arctiora & in terram magis procumbentia. In ſumo caule pi-

C lulæ prominent, in quibus ſemen. Contra ſerpentis uenena radix cum uino datur.

EX M. VERG. COMM.

IN decurſu, & ueluti ad alia feſtinans Plinius, de Sparganio hac. 25. uolumine, capite. 9. egit: nihil ultra de ea teſtatus, q̃ aduerſus ſerpentes bibi radicem eius quam Sparganion uocant, ex uino albo. Nec nos quod illi adijciamus aliud habemus, q̃ eſſe in græcis qui ἀπὸ τῶν σπαργανῶν dictam putent: q.ſ. folijs eius ſatis, & uitilium modo lentis, pro faſcijs his uterentur: quibus nutrices infantes ſuos uinciunt, quas græci σπαργάνα dicunt: & σπαργανᾶν uerbum, in infantium uinculis & faſcijs his notiſſimum.

ℭ De ſylueſtri Iride. CAP. XXV.

ξυρίς

XYris ab aliquibus Iris agria, ab alijs Cacos, a Romanis Gladiolus, aut Iris agreſtis, a Dacis Caprus dicitur. Folia habet Iridis, latiora, & in turbinem mucronata, quorũ medio caulis erumpit, craſſus, cubitalis, ex quo ſiliquæ triangulares depẽdent. In quibus purpureus flos, in medio puniceus. Semen in folliculis ſimile fabis, rotundum, rubrum, acre. Radix longa, geniculata, ruffa. Contra capitis uulnera, fractaq́ efficax eſt. Aculeos & ſpicula omnia citra moleſtiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis Centaurij, ac mellis quinta. Tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex paſſo bibitur, ad conuulſa, rupta, coxendicũ dolores, ſtrangurias & alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit, & cum aceto lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 20

XYris, & Xeris, aut Xyrida, Galeno teſte, dicitur. Scelus herbariorum quorundam aperit hoc loco Plinius, partem eius ſeruantium, & quarundam aliarum herbarum, & Plãtaginis, & Iridis ſubſtituentiũ, ſi parũ mercedis tuliſſe arbitrãtur: rurſusq́, ut plus operis acquirant, partem eã quã ſeruauere, eodẽ loco infodiũt. Credo inqt, ut uitia, quæ ſanauerint, faciãt rebellare.

D

EX M. VERG. COMM.

POſteriores de ſylueſtri hac Iride docuerunt, quod nos nunq̃ non in agrũ æſtate diſcedentes, in ſepibus uidimus: cultellato ut hic ait, folio inter uepres & ſaxa naſcentem herbã, multo foliorũ ceſpite, acuminato mucrone, multo breuioribus q̃ Iridis, & ut hic ait latioribus: duob. tribuſue, & aliqñ quatuor caulibus, in qbus tument oblõga ueluti capitula: quę ſuo tpe puniceo magis q̃ purpureo colore florẽt: et cũ defloruerũt, folliculos relinquẽtia lõgitudine digitali triquetros, in qbus tria, quatuorue ſemina ex oſcillis ſuis pendent priuatim, nec alit̃ q̃ in Faba locis diſtincta: colore rubro cũ maturuerũt: quę nõ ſunt ipſa uere ſemina, ſed latentium intra ſe ſeminum pericarpia & inuolucra: qualia licebit uolentibus quotannis obſeruare. Saxoſas ſepes, & quaſi macerias agrorũ amat: luctaturq́ inter ſaxa exiẽs. Hos eius natales, & has plantæ notas nos obſeruauimus: poteruntq́ alij ex his facillime cætera deprehendere.

ℭ De Anchuſa. CAP. XXVI.

ἄγχουσα

ANCHVSAM aliqui Cantanchuſam uocant, alij Libycam, alij Archibelion, alij Alcibiadion, alij Onophyllon, alij Porphyrida, alij Myduſam, alij Calyca, alij Noneã, Aphri Buneſath. Anchuſa, quæ alio nomine Calyx, aut Onoclia appellatur, folia habet Lactucæ acuti folij ſimilia, hirſuta, aſpera, nigra, multa, quoquouerſum humi ſparſa, ſpinis horrida. Radici craſſitudo digitalis. Quæ æſtate prouenit, manus inficit ſanguineo colore. Læto ſolo naſcitur. Radix adſtringit. Ad ambuſta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax eſt.

Digitized by Google

Igni ſacro cum polenta medetur. Lepris & uitiliginibus illinitur ex aceto. Partus extrahit, uuluæ indita. Eius decoctum renum uitijs, lieni & bile ſuffuſis datur, & ſi febris ſit, ex aqua mulſa. Siſtunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad ſpiſſamenta. A

BARBARI COROLL.

ANchuſæ caulis, non ut aculeatarū multiſerpens, ſed ſtans. Funditur Papyri modo. Radix inficiendo ligno, cæriſq; apta, præparans & lanas precioſis coloribus, Laodicena maxime. Vt Democrito placet, liquari non poteſt in aqua ad medicinas: oleo reſoluitur: idq; ſynceræ experimentum eſt. Habetur & alia ſimilis, Pſeudanchuſa, ob id appellata a quibuſdam Enchuſa, aut Doris, & multis alijs nominibus, lanuginoſior, & minus pinguis, tenuioribus folijs, & languidioribus, radice oleum non fundente, ſed rubentem ſuccum: & hoc ab Anchuſa diſcernitur. Anchuſæ primum genus, Onoclea cognomen habet, & Chœroſpelethos in Paulo. Secundum Onochelos, ſiue Alcibiadios. Tertium puſilla, fereq; innominata. Quartum Lycopſos. Anchuſam poëtæ ſunt, qui & Enchuſam uocarint: quamq; Enchuſa pro Pſeudamchuſa potius, quam pro Anchuſa capitur a nonnullis, ut prædixi. Hippocrates Anchuſam uidetur intellexiſſe, cum Schelida nominauit, ut Galeno placet.

Pli.li.21.ca.6.
Theoph.li.8.
plant.

EX M. VERG. COMM.

NVmerauit, coniunxitq; Anchuſam Theophraſtus libro octauo de plantarum hiſtoria Coronopodi, quam cornicis Pedem uocauimus: Chamæmalo: & plæriſq; alijs, quæ ἐπιγειόφυλλα ille uocat, id eſt, folia per terram ſpargentia: quod hic ait προσαπεπλασμένα τῇ γῇ, quod eſt, per terram ſparſa. Nicander, quod & ab hoc dicitur, Lactucæ ſimilia oſtendit. Verſiculus eius eſt. δὴ γάρ ὅτ' ἀγχούσης θριδακινίδα λάζεο χαίτην. quod eſt, Lactucæ ſimilia. Plinius inter aculeatas numerat, a cæteris in foliorum poſitura diſcrepans. Locus eſt. 21. uolumine capite. 16. Aculeatarum caules aliquarum per terram ſerpunt, ut eius quam Coronopon dicunt: & ex diuerſo ſtans Anchuſa. Stantem Anchuſam dicit, quam Theophraſtus ἐπιγειόφυλλον uocauit. Nec refert, quod Plinius caules dixerit. in caulibus enim folia. Omnes poſtremo ſanguinei coloris habere radicem teſtantur, non toto quidem anno, ſed æſtate tantū, quo tempore colorem illum natura in ea decernit. Ex qua tēporis nota, quod paſſim in cunctis græcis legebatur, ἐν τῷ θέρει γιγνομένην, id eſt, æſtate naſcentem, ex antiquiſſimi codicis noſtri fide γινωσκομένην inſtaurauimus, & uertimus. Quod enim hic ait, eo pertinet, ut per æſtatem tantū eo colore ſit, tuncq; cognoſci, & deprehendi tuto poſſit. Fuiſſe autem colorem ex Anchuſæ huius radice in precio & honore quondā, nihilq; non eo colorare ueteres conſueuiſſe, græci latiniq; paſſim omnes teſtantur. Pliniusq; quo diximus loco, Inficiendo ligno, ceriſq; radice apta. Nec multo poſt. 21. uolumine, capi. 20. Manus inficit ſanguineo colore, lanasq; præparat precioſis coloribus. Hic ipſe in roſaceo monuit unguentarios, ad bonitatē coloris Anchuſam illi addere. Et ne longiores ſimus, nihil nō Anchuſæ radicis ſanguineo ſucco colorabatur. Eamq; ob cauſſam iniectus mihi ſcrupulus eſt, quod in extremo capite legitur, ad unguentorū ſpiſſationem, non ad hoc, ſed ad colorem potuiſſe quondam pertinere. Rara hæc in alijs plantis coloris nota: eamq; ob cauſſam diligentius in hac eruſcanda. Nobis hactenus uidere eam non licuit, & præter ab antiquis dicta, nihil oculati teſtes addere illi poſſumus: eadem in tribus alijs eius generibus fortuna etiam utentes. Audiuimus tamen, in paſcuis quæ ad Populoniam ampliſſima ſint, naſci herbam, quam gregibus ſuis noxiam paſtores uitent, omnibus ijs notis ab eis deſcriptā, præſertimq; ſanguineo radicum ſucco: ſed nihil pro comperto nobis aliud de ea eſt. B

De alia Anchuſa. CAP. XXVII.

EST & alia quam aliqui Alchibiadion, aut Onochiles appellarunt. Hęc a priore diſtat, quod minora habeat folia, ſed ſimili modo aſpera, ramulos exiles, florem purpureum, radices rubras, oblongas. Quæ meſſibus ſanguineum ſuccum fundunt. In ſabuloſis naſcitur. Vis ei folijsq; ineſt, quæ contra uirus cum reliquorum ſerpentium, tum maxime Viperarū auxilietur, ſiue cibo, ſiue potu, ſiue alligatu. Nam ſi quiſquā mandens in ſerpentis os inſpuat, eum necabit.

BARBARI COROLL.

C ANchuſa Onochelos, alij Thexiam, & Archeuion, multi Enchryſon: paruo frutice, radice præterq; meſſibus nigra: tunc em̃ ſanguinea eſt, uireſq; habet. Folijs tritis, odor Cucumeris.

De alia Anchuſa. CAP. XXVIII.

ESt & alia huic haud diſſimilis, ſemine puniceo, minore. Cuius ſemen manducatum, ſi in ſerpentis fauces inſpuatur, eam interficiet. Radix acetabuli menſura cum Hyſſopo & Cardamomo pota, latas uentris tineas excutit.

EX M. VERG. COMM.

QVatuor fuere antiquis Anchuſæ. Tres dictæ hactenus: & quæ ſtatim ſequit̃ cognomento Lycopſis: etſi poſtremã hanc priuatim aliqui, & per ſe docuerint. Omnes cõmune aliquid, & in quo cõueniant habent, ideoq; cognomines: id autẽ maxime, rubẽs radicis ſuccus eſt: alioquin in medicina uires diuerſæ & inæquales illis ſunt. Siquidem quæ Onoclea dicitur, prima in earũ cenſu, adſtringentẽ, & ſubamarã habet radicẽ: ideoq; lienoſis, & cũ urinę malo aliquo doloribus mederi dicta eſt. Eadem cũ polenta, emplaſtri modo impoſita, ſacris ignibus accõmodata credebat̃. Eiuſdem folia, ꝙ minus q̃ radix refrigerãt & ſiccant, cõtra fluores alui, q̊s diarrhiã uocant, quondã bibebant̃. Quæ uero Lycopſis dicta eſt, de qua mox aget̃, maiore adſtringendi ui q̃ illa, ſacris ignibus magis accõmodata erat. Quæ Onocheles, ſiue Alcibiadios dicit̃, maiore reliquis oĩbus in medendo ui uiperarũ morſibus in cibo, potuq;, & alligata in uſu erat. Quarta omniũ aliarũ breuior, ſine nomine, maiore q̃ Alcibiadios illa amaritudine pellendis uentris animalibus in uſu fuit. Et hæc in antiquis græcorũ medicis Anchuſarum omniũ decreta fuerunt, omnia ut uidetur ab hoc ſcriptore accæpta.

De Lycopſi. CAP. XXIX.

D LYCOPSIS, quæ a nonnullis Anchuſa uocatur, longioribus q̃ Lactuca conſtat folijs, aſperioribus, latioribuſq;, craſſis, ad radicis caput recidentibus. Caule longo, recto, ſcabro, hirſutis adnatis multis, cubitalibus, flore paruo, purpureo. Radice rubra & adſtringente. Naſcitur in campeſtribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur, & cum farina hordeacea ignibus ſacris. Sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EX M. VERG. COMM.

PRiuatim, ſeorſumq; a reliquis Anchuſis Plinius de Lycopſide hac uigeſimoſeptimo uolumine, capite decimo egit. Nihil tamen illi tribuit, quod ab hoc ſcriptore accæptum non fuerit. Idem & Nicander in Theriacis ſuis fecit, poſt Anchuſam Lycopſidem cum plæriſq; alijs numerans. Antiquiores autẽ Græci Anchuſæ congenerem fecerunt, ſecundamq; in eo cenſu numerabant, hic ultimã docuit: licetq; Anchuſam eſſe non dicat, ſed ab aliquibus uocari, hiſtoriæ tamen ordo, & quæ illi tribuuntur notæ, Anchuſis alijs congenerẽ merito faciunt.

De Echio. CAP. XXX.

EChion aliqui Aridam, alij Alcibiadion, Romani Alcibiacum nominant. Folia habet prælonga, hirſura, ſubalbida, Anchuſæ proxima, minora tamen, ſubrubra, & pinguia, ſpinulis tenuibus horridula. Cauliculos exiles, numeroſos, minutaq; utroq; latere folia, in uerſus digeſta, nigra, in ſummo caule minuſcula. Flores ſecundum folia purpureos, in quibus ſemina capiti Viperarum ſimilia inſunt. Radix nigricat, digito tenuior. Quæ non percuſſis modo a ſerpentibus ex uino prodeſt, ſed eos qui antea biberint feriri non patitur. Folia &

Digitized by Google

ſemen idem præſtant mnnus. Lumborum dolores ſedat. In uino aut ſorbitione ſumpta, lac extrahit. A

BARBARI COROLL.

ECHios, etiam Dorias a Paulo uocatur. Plinius, Echios inquit, utriuſq; generis Pulegio ſimilis eſt, coronata folijs: altera lanugine diſtinguitur ſpinoſa, cui & capitula ſunt Viperæ. Quidam Echion pro Perſonatia inquit cœpere. Dioſcorides hoc loco unum facit genus Echij, non geminum. Sed Nicandrum uidetur ſequutus eſſe Plinius, in theriacis dicentem, Echios duas eſſe, contra beſtiarum ictus utiles. Alteram humilem, folio Anchuſæ ſpinis horrido, ſed exili. Alteram altiorē, maiore folio, flore pauco, per ambitū purpureo, capitulis Viperæ, cacumine aſpero, aſtrictoq; lanugine. Idem poëta paulo ſupra, quaſi tertiam eiuſdē nominis reddendo, Echios inquit, cognomine Alcibios, herba eſt ſpinoſa, coma ſuſtinente flores, radice alta & exili: quā ad ſerpentes, & inijci uulneribus, & cōmanducari quoq; præcipit. Folia quoq; ipſa non multo poſt, eiuſdē Alcibij cōmendat, quantū manu cōprehendi poſſit. Plinius. 27. uolumine. Alcibios inquit herba, qualis eſſet, apud auctores non cōperi: ſed radicē eius, & folia trita, ad ſerpentis morſus bibi & imponi iubent, folia quantū manus capiat, trita cum uini meri cyathis tribus, radicem drachmarū trium pondere cum uini eadem menſura. Ideo autē qualis eſſet Alcibios apud auctores comperiſſe negat, quoniā præter Nicandri uerba illa, & pauca, & alijs cōmunia quæ prætexui, non legitur qui deſcripſerit. Alteram uero eſſe Alcibion Nicandro q̄ duas illas priores Echios, ſcilicet, oſtenditur: & q Echis hęc, non Echios ab ipſo dicitur. Et q eandem herbam uno loco bis depingi opus non erat. Pli. li. 29. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

DVo Echij, ſiue Alcibij huius genera antiquiores fecerunt, præſertimq; Nicander utrunq; his uerbis deſcribens. ἔνθα δύω ἔχια πεφάσκεο, τῆς δὲ τὸ μέν που ἀγχούσῃ προσέοικεν ἀκανθάεν πετάλειον παῦρον ἐπὶ τυτθόντι· καὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τείνει, ἡδ' ἑτέρη πετάλοισι, καὶ ἐν καλύκεσσι θάλεια ὑψηλή· ὀλίγῳ δὲ πέριξ πορφύρεται ἄνθει βλάστη δ' ὡς ἔχιος σφεδανὸν δ' ἐφύπερθε κάρηνον. Quorum ſenſus ſit. Eſſe duo Echia, habereq; alterum ſpinoſa Anchuſæ modo folia, uerum parua, et per terram ſparſa. Alterum maioribus folijs, & purpureo flore eſſe, aſpero, lanuginoſoq; caule, capitulis Viperarum figura, quod Plinius ait. Item altera, quæ lanugine diſtinguitur ſpinoſa: cui & capitula ſunt Viperæ ſimilia. Nicandri interpres ex Numenij antiquiſſimi ſcriptoris Theriacis, duo Echij genera itidem facit: uocariq; alterum, quod breuius eſt, Ocimoides: quoniā Ocimo ſimilia habet folia: Alterū uero ſpinoſo folio, priuatim Echion. Quod primū a Dioſcoride deſcriptum eſt: mox autē deſcribetur alterū, non ſub Echij, ſed Ocimoidis nomine. B

De Ocimaſtro. CAP. XXXI.

OCymöides aliqui & hanc Echion uocant, alij Scorpiuron, alij Sparganon, alij Althæam, alij Amaranthida, alij Probathæam, alij Elaphion, alij Antiminon, alij Porphyriada, alij Agion, alij Nemeſion, alij Philetęrion, alij Hyænopſolon, alij Thyrſitin, alij Themutin, alij Miſopathos, Latini Ocimaſtrum. Folia fert Ocimi, & ramos dodrantales, hirſutos, ſiliquas Hyoſcyamo ſimiles, ſemine ut Gith nigro prægnantes. Vim habet ſemen in uino potum, qua uiperarum, cæterarumq; ſerpentium morſibus medeatur. Datur iſchiadicis cū melle, uino, myrrha, & pipere. Radice nititur tenui & ſuperuacua. ὠκιμοειδὲς ocimaſtrum ſi[l]ueſtre ocimum

BARBARI COROLL.

DE Ocimoide, nonnihil in Ocimo dictum eſt.

EX M. VERG. COMM.

QVo ſylueſtris ad ſatiuum diſcrimine Menthaſtrum, Apiaſtrumq; latini ueteres dixerunt, eadem naturæ, & nataliū analogia Ocimaſtrum ab ijſdem dictum fuiſſe, ueriſimile eſt. Plinius tamē ſylueſtre Ocimū contētus dixiſſe, paucis medicinā & hiſtoriam eius abſoluit. Hic in maiore honore ueteribus fuiſſe Ocimaſtrū, ex tam multis eius appellationibus indicat: quarū plures ex alicuius partis ad alias herbas ſimilitudine illi a gentibus per tempora accreuē

Digitized by Google

C runt. Nec difficilius hoc tẽpore quicq̃ eſt, q̃ earũ multiplices huiuſcemodi rationes inueniſſe: præſertim non bene ſemper ſimilia inter ſe cõparantibus imperitis herbarijs, aut ex una, altera ue ſimili parte neglectis maioribus, & quæ magis ex re ſint differentijs, medicã materiam alijs, atq; alijs appellantibus. Cur autẽ Echion Ocimoides diceretur, ſatis ſuperiore capite dictũ eſt. Cur autẽ Scorpiuron, Sparganion, Althæa, Amaranthis, & Philetærion, quæ omnes in ſcriptore hoc plantæ ſunt, ex earũ ſimilitudine uidendũ eſt. Probatæa deinde, & Elaphios, ut conijcere licet, ouilla & ceruina herba dicta eſt: uel q̃ quadrupedes hæ libenter ea ueſcantur: uel q̃ natura docuerit, uel homines inuenerint, uenenatorũ maleficia hoc remedio ab illis arcere. Porphyris mox a colore floris, quemadmodum & Augion ab eius ſplẽdore, Thyrſitis poſtremo ab hirſutis ramulis, quos thyrſorum figura profert.

¶ De Erino. CAP. XXXII.

ἔρινος Erinon aliqui Hydreron, aliqui Ocymöides uocant. Naſcitur apud fontes & fluuios, folijs Ocymi, ſed minoribus, parte ſuperna diuiſis, quinis, ſeniſue, dodrantalibus ſurculis, flore candido, ſemine nigro, & acerbo. Folia & caules lacteo ſucco turgent. Semen drachmis duabus, in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorũ fluctiones cohibet. Succus cum ſulphure & nitro inſtillatus, aurium dolores ſedat.

BARBARI COROLL.

Erinos herba cognominis arbori Caprifico eſt, ob id a Plinio inter Ficos, Caprificosq; reddita, non naturæ, ſed gentilitatis reſpectu. Lac eius dulce. Galenus hanc non Erinon, ſed Echinon uocare maluit. Vetuſti quoq; Dioſcoridis ſunt codices, in quibus non Erinos, ſed Echinos ſcriptum ſit. Eſt & apud Hippocratem Echini herbæ mentio.

EX M. VERG. COMM.

D Secutus græcorum nomen Plinius, aquatici Ocimi huius hiſtoriam & medicinam inter Ficos libro .23. capite octauo tractauit. Longeq; a congeneribus ſuis herbam inter arbores deſcripſit: contra ſcriptoris huius præcepta & leges, qui in totius operis proœmio grauiter damnauit, qui literarum ordinem ſequentes, cognata a congeneribus ſuis diuellerent: manifeſto argumento, in tractanda medica materia, indicibus librorum magis, q̃ totis commentarijs uſum fuiſſe eum ſcriptorem. Poſteriores rem magis, q̃ nomen ſecuti, inter Ocima de eo tractauerunt: neglectaq; lactei, & qualis in Fico eſt, liquoris una nota, ex qua Plinius Ficis id adnumerauit, ex alijs quæ multæ inter herbas deſcribi herbam cogebant, aquaticum Ocimum, aut Ocimoides, quod Ocimo ſimile ſignificat, appellauerunt. In quo habent grauiſſimum teſtem hunc ſcriptorem, qui inter congeneres herbas, & ſtatim a uero Ocimöide eam tractauit. Nec ſi Græci a ficulnei lactis liquore eam appellauerant, ideo ſeparanda a congeneribus ſuis erat. Illi enim non, quia Ficus, arborue ſit, Erinon, id eſt, Caprificum eam uocauerunt, ſed quoniam Caprificorum modo lac ſectus eius caulis, & expreſſa folia ſtillant. Laudauit aquaticum Ocimum hoc contra uenenata in Theriacis ſuis Nicander, quod in ſcriptore hoc non legi, demiretur aliquis, præſertim teſtante id Plinio. Verſiculus Nicandri eſt, καὶ κλώθοντος ἐν ἀρπίζαισιν ἐρίνου. Quod eſt. Et uirentis ad radices montium Erini. Tradidit Diocles, a quo Plinius multa accæpit, Ocimo ſimile eſſe: naſci prope flumina & fontes, & præter id apricis locis, & ad radices montium. Eſt illud etiam animaduertẽdum, credere nos quod in extremo capite eſt, finire aurium dolores inſtillatum ſuccum, de lacteo liquore illo intelligendum eſſe. Is enim eius herbæ ſuccus eſt. Nos tamen χυλὸν inuenientes, ex inſtituta a principio in his nominibus a nobis lege, nihil detorſimus, incorruptam in hoc ſcriptore uocum, & eandem ſemper ſignificationem ſeruantes.

¶ De Gramine. CAP. XXXIII.

ἄγρωσις Agroſtin aliqui Aegicon, alij Amaxitin, Aegyptij Anuphi uocant, Latini Gramen, aliqui Aſyphylion, alij Sanguinalem, alij Vniolam, Hiſpani Apariam, Daci Cotiatam, Aphri Iebal. Gramen geniculatis ſerpit ramulis, a quibus crebro radices ſpargit dulces, articulis

præcinctas. Folia dura, & ut harundinis paruæ lata, in exilitatem faſtigiantur. Eaq; iumenta & boues paſcunt. Trita radix illitu, uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculoſa etiam ueſicæ excrementa comminuit. A

BARBARI COROLL.

GRamini ab internodijs ramorum, & cacuminibus radices nouæ pullulant. Sunt qui & aculeatum Gramen inuehant, trium generum, Dactyli cognomine. Vnum, cuius in cacumine aculei ſunt plurimum quini. Alterum Aizoo ſimile, Dactylon priuatim uocatum, quoniam digitis medeatur. Tertium genus tenue. Naſcitur in parietinis, aut tegulis. Nulla herba gratior iumentis Gramine, ſiue uiridis, ſiue in fœno ſiccata. Tunditur aſperſa aqua. Radix adhuc tenera mandendo eſt. Gramen Marti conſecrauit antiquitas, φ ex humano cruore procreatū crediderit. Quãq; & omnis herba Gramen abuſione dicitur. Quidam Saturno dicant, φ ab eo ſatum primo perhibent. Glaucum uero immortalitatem, huius herbæ cibo conſecutū, Athenæus ex Aeſchionis poëtæ uerſibus exiſtimat. Pli.li.24.ca.19.

EX M. VERG. COMM.

VVlgatiſſimū inter herbas Gramen eſt. A capris Aegicon, a iumentis Amaxitim antiquitas nōiauit: φ capræ ſcilicet, & iugo, carpētisq; ſeruientia iumēta eo paſſim ueſcant. Sanguinalem uero, φ humano cruore procreari ueteres falſo crediderint. Anguſtijs urinæ opitulari hic ait: cōuenitq; in eo antiquis medicinæ auctoribus, qui inter diuretica ſimpliciter id numerāt: ultra quod hic lapidoſa etiam ueſſicæ excrementa frangere ait. Extrema tamen hæc pars in aliquibus græcis aliter legitur, ἕλκη, ſcilicet καὶ λίθους θρύπτει. quod eſt, facere Gramen ad urinæ anguſtias, ueſſicæq; ulcera, & calculos frangere. Quæ omnia a Plinio. 24. uolumine capite decimonono, totidem, & iiſdem uerbis reddita fuerunt.

❡ De harundinaceo Gramine. CAP. XXXIIII.

EST & harundinaceū Gramen, priore multo maius, q̃d iumenta necare tradit̃, præſertim in Babylone. Idq; iuxta uias naſcitur. καλαμάγρωστις B

BARBARI COROLL.

CAlamagroſtis, a Plinio Gramen ſimpliciter uocatur. infeſtum camelis. Quidam Babylonium Gramen cognominant.

EX M. VERG. COMM.

COntraxit Plinius ad Camelos, quæ hic iumenta dixit, enecare Gramen in Babylonis regione iuxta uias naſcens. Nec facile eſt nobis modo ratiocinari, camelos ne ille dixerit, quia multo hoc, & quaſi ſolo ad uecturam iumento ſemper uſa ea regio fuerit: an quia Gramini illi, & animali huic ex naturę antipathia diſcordia ſit. Huic idem, aut ſimile uidetur eſſe, quod à Parnaſio Gramine ſtatim hic ait: natum in Cilicia Gramen, in cibo ſumptum boues exurere: facereq; id alter ex interpretibus ait impoſitum, alter uero in Sicilia: cum tamen antiqua & uera lectio ſit, ἐν κιλικίᾳ, & βρωθεῖσα, id eſt, in Cilicia, & in cibo ſumptum. Plinius longiſſime de omni Gramine, quo diximus loco paulo ante longius egit: neq; ab hoc ſcriptore adeo diuerſus, ut de his ultra agere nos oporteat.

❡ De Gramine Parnaſi. CAP. XXXV.

QVod in Parnaſo monte gignitur, denſius fruticat, folijs hederaceis, flore odorato, candido, ſemine paruo, nō inutili. Radicibus quinis aut ſenis, digitali craſſitudine, candidis, mollibus, & mirū in modū dulcibus. Succus ſi in uino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquat̃, adijciātur q; piperis & turis tertiæ portiones, probatiſſimum erit oculorū medicamentū. Id in ærea pixide recondit̃. Decoctū radicis, idem quod hærba præſtat. Semen uehemētius urinā impellit. Aluum, uomitionesq; ſiſtit. Natū in Sicilia Gramen, quod incolæ Cinnā appellant, boues inflammat, ſi eo uirenti ſæpe paſcantur.

Digitized by Google

C BARBARI COROLL.

GRamen Parnaſo monte, folium habet Hederæ, denſius ꝙ uſquam fruticans, cum in reli quo orbe folia in exilitatē faſtigent. Succū huius excipiunt propter ubertatē, qui & dulcis eſt.

Gramen Ciliciū, hoc eſt, Cinna. Sunt qui & Medon uocent: nec amburi eius recentis paſtu boues, ſed pingueſcere contēdant. Nato alterutris errore, ꝙ aliꝗ πίμπρησι τοὺς βόας legebāt, aliꝗ πίμπλησιν.

De Siderite. CAP. XXXVI.

SIderitin aliqui Heracleam uocant, Magi Genituram, aut ſanguinem Titani, aliꝗ Scorpionis urinā, Pythagoras Parmiron, Andreas Xanthophanea, Oſthanes Bœphthalmon, Aegyptiꝗ Sendionor, Romani Vertemnium, aliꝗ Soleaſtrum, Aphri Vdedonin. Folia habet Marrubiꝗ, ſed longiora, ſatis ad frondem quærcus, aut ſaluiæ accedentia, minora tamen, & hirſuta. Caules ædit quadratos, palmum ſæpe excedentes, non iniucundi guſtus, aliquātumqꝫ ſubſtringentis. In quibus per interſtitia, orbiculatæ uertebræ, ut in Marrubio ſpectantur. Et ſemen in eis nigrum. Naſcitur in petroſis. Illita folia, ſuapte ui, uulnera ſine inflammationis periculo iungunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li.22. ca.17.

SIderitin primam, aliqui ueram Achilleum cognominant, aliꝗ Sideriten. Odoris fœdi cum teritur, tradunt. Noſtri Sideritin eam, quæ eſt latiſſimo folio, Scopam regiam appellant, medentem anginis ſuum peculiariter.

De alia Siderite. CAP. XXXVII.

ALia Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus, folio Filicis, in ambitu utraqꝫ parte diuiſo, pediculo longo, ꝓdeuntibus e ſummo alarum ſinu ſurculis, longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, aſpero, in quo ſemen continetur, ꝙ Betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius uis foliorumqꝫ ad uulnera præcipua.

D

BARBARI COROLL.

SIderitis ſecunda, ramulos habet triangulos.

EX M. VERG. COMM.

INgenue fatemur, in tanta ueterum & iuniorū diuerſitate, nihil habere nos de Siderite, quod pro comperto tradere ualeamus. Quæ Plinius multis locis nunc de toto Sideritidum genere, nunc priuatim in hac, aut illa tradiderit, facile eſt omnibus uidiſſe, & cum uiderint cenſere. Noluimus nos labori eorū parcere: neqꝫ ingeniꝗ, iudiciꝗqꝫ ſui gloriam illis auferre. Quod autē nos in melioribus græcis obſeruauimus, tacendū non eſt. Duo eſſe illis præcipua Sideritidis genera: Heracleam, id eſt, priorē illam: & Achilleam, quæ mox dicenda erit. Nec aliter Paulus Aegineta in .6. tradidit. Eam Græci a ferro Sideritim dixerunt, quoniā glutinādis uulneribus apta, percipuū in bello haberet uſum: ꝗd ſæpe ab eo metallo in gręcis ſcriptoribus indicat̄, ex eadem ſcilicet cauſſa, ex qua quę ſequit̄ Achillea militaris etiā dicta fuit. Dubitamus nos in priore Sideritide, quo loco hic ait, habere Marrubiꝗ folia, longiora tn̄, ad Saluiæ, aut Quercus. &c. abidare earū notarum alterā: fuiſſeqꝫ ex alio Sideritidis gn̄e ab imperitiore aliquo additā. Non enī poſſunt Querna Saluiæ foliꝗs in cōparatione alterius coniūgi: tam diſſimilia inter ſe ſunt.

De alia Siderite. CAP. XXXVIII.

SIderitin aliam eſſe tradunt, quam Crateuas Heracleam uocat, in maceriꝗs & uineis naſcentē, foliꝗs Coriani, a radice numeroſis, dodrantalibus cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus. Flore purpureo, paruo, guſtanti amaro & uiſcido. Huius ea uis eſt, ut quamuis recenti uulneri impoſita, ſanguinem ſupprimat.

Digitized by Google

A

BARBARI COROLL.

Sideritis tertia, ſimilis Achilleo eſt, mox prodendæ, ſed candidioribus folijs, & pinguioribus, tenuioribus cauliculis.

De Achillea. CAP. XXXIX.

ἀχίλλειον

achilea · millefolium ·/

ACHILLEAM aliqui Myriomorphõ nominant, alij Chiliophyllon, alij Stratioticon, alij Heracleon, Latini ſupercilium Veneris, alij Acron ſyluaticum, alij Militarem, alij Millefolium, Aphri Aſterchillos, & aliqui Achilleam Sideritin. Dodrãtales, aut maiores gerit ſcapos, fuſorum effigie, quaſi minutulis folijs circundatos, crebris in latere foliorum ſectionibus, Coriandri ſimilitudine, ſubfuluo colore, odore multo, non inſuaui, medicato, & uiſcido. Vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Prouenit læto ſolo. Trita coma ſanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur. Erumpentem ſanguinem inhibet, & cruenta uuluæ profluuia in uellere. Decocto quoqꝫ inſident fœminæ fluctione uuluæ laborantes. Ad dyſenteriam bibitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.5.

Sideritis Achilleos dicitur, quoniam inuenerit eam Achilles, diſcipulus Chironis, qua uulneribus mederetur, & Telephum ſanauerit. Alij primum Aeruginẽ inueniſſe tradunt utiliſſimam emplaſtris: ideoqꝫ pingitur, ex cuſpide decutiens eã gladio in uulnus Telepho. Alij utroqꝫ uſum medicamento uolunt. Hanc nonnulli Panaces Heracleon appellauere. Noſtri proprie Millefoliam, cubitali ſcapo ramoſam: minutioribus ꝙ Fęniculi folijs, ueſtitam ab imo. Alij uerã Achilleon eſſe dicunt, ſcapo ceruleo, pedali, ſine ramis, ex omni parte ſingulis folijs rotũdis eleganter circũdatã. Alij primũ genus Sideritis Achilleõ uerã, ut diximus, acceperũt. Ethruria Millefoliã uocat, herbã in pratis tenuem, a lateribus capillamenti mõ folioſam, eximij uſus ad uulnera. Boũ neruos abſciſſos uomere, ſolidari ea, rurſuſqꝫ iungi, addita axungia, affirmant. Achillios, et Achillion uocatur quarra Sideritis, ut dictum eſt: et a latinis qbuſdã Lumbus Veneris. Dioſcorides Supercilium Veneris, non Lumbum dici uoluit, alterutro errore orto, ꝙ Græci ὀσφὺν lumbum, ὀφρὺν ſupercilium appellant.

B

De Rubo. CAP. XL.

βάτος

BATOS a Græcis, ab alijs Cynoſbatos, ab alijs, Selinorition, ab alijs Syntrophos, a Magis Titani ſanguis, ab alijs Ibidis ſanguis, a Romanis Rubus, ab alijs Sentes, a quibuſdam Mora baticana, a Dacis Manthia, Aegyptijs Hæmõos, alijs Ametros appellatur. Rubus notitiæ uulgaris. Vim habet ſiccandi & adſtringendi. Capillum tingit. Ramorum decoctum, potu aluum ſiſtit, & fœminarum profluuia. Pręſteris morſui accommodatiſſimum. Gingiuas firmat. Oris uitijs folia commanducata medentur. Cohibent ulcera quæ ſerpunt. Vlceribus in capite manantibus, oculiſqꝫ procidentibus remedio ſunt. Condylomatis, & hæmorrhoidibus folia illinuntur. Cardiacis, & ſtomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. Caules cum folijs tunduntur, exprimiturqꝫ ſuccus, mox ſole cogitur, ſingulari remedio contra omnia quæ modo dicta ſunt. Mori in Rubo naſcentis, ꝙ optime maturi ſuccus, ad oris medicamenta conuenit. Siſtit aluus pręmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

C Pli.li.24.ca.13

RVbi multa genera, ſed quæ magno ſeparantur diſcrimine. Chamæbaton uocant humilem Rubum, qui protinus ꝙ paulo accreuit, retro uergit in terram, atq; ita radicatur, & Humirubus a Theodoro dicitur. At Rubus inter arbores aquaticas ſtatuitur. Rubi unum genus fert mora, quæ & manduntur. Huius radicis ſpongiolæ, duricia lapidis uiſuntur. Alterum roſas: de quo in Cynoſbato dictum eſt. Flos mori candidus, per meſſes colligitur. Locus Rubis conſitus, quem nos Senticetum & Dumetum uocamus, Græci Batiam, & Apobaton appellant.

EX M. VERG COMM.

COmmune græcis Batos Ruborum omnium nomen eſt: quo in toto hoc genere utẽtes, additis notis aliquibus, ſpecies eius diſtinguũt. Chamębatũ uerbi cauſa, Gynoſbatõue, aut Idæũ batum uocantes: quæ tria ſunt uniuerſi generis huius diſcrimina. Latini mõ Rubum, ut Plinius, modo Sentem, ut Columella appellant; Idæum rubum, uel Sentem, Caniſq; ſentem, & ſimpliciter ſentem ſeu Rubum: quem autore Theophraſto libro .3. de plantarum hiſtoria Chamæbaton, id eſt, humilem & terreſtrem uocauimus. Verba eius quo diximus loco hæc ſunt. ἔτι δὲ καὶ τοῦ βάτου πλείω γένη. μεγίστην δὲ ἔχονται διαφοράν, ὅτι ὁ μὲν ὀρθοφυὴς καὶ ὕψος ἔχων. ὁ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐθὺς κάτω νεύων. καὶ ὅταν συνάπτῃ τῇ γῇ ῥιζούμενος πάλιν ὃν δὴ καλοῦσί τινες χαμαίβατον. ὁ δὲ κυνόσβατος τὸν καρπὸν ὑπέρυθρον ἔχει, καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥοιᾶς· ἔστι δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ καὶ παρόμοιον ταῖς ῥοιαῖς, τὸ δὲ φύλλον ἀγνῶδες. Quorum ſenſus eſt. Ruborum item plura genera. Præcipuam uero habent differentiam, ꝙ alter recta & in altitudinem erigitur. Alter deorſum & in terram uergit: & cum primum terram attigit, iterum radicatur. Vocantq; hunc aliqui humilem, ſeu terreſtrem Rubum. Qui uero Cynoſbatos, ideſt, canis Sentis dicitur, fructũ fert rubentem, punicæ cytino ſimilem. Eſtq; inter fruticem & arborem medius, punicæ ſimilis, folio uiticis. Et hęc Theophraſtus de duobus Rubi generibus: quorum alter primo uolumiue a Dioſcoride deſcriptus eſt, alter modo docet. Eſtq; hic Chamæbatos, id eſt, humilis ille Rubus, Sentis, uel Rubus a latinis ſimpliciter appellatus. Cuius mora extrema æſtate matureſcentia, auibus grato, & hominibus non inutili cibo in ſepibus nigreſcunt. Quæ inter Romanas Rubi appellationes in Dioſcoride nunc leguntur; Vaticanaq; dicuntur, auguſtiore unius Romani collis, ꝙ ex reliqua Italia nominis nota.

❡ De Idæo Rubo. CAP. XLI.

βατὸς ἰδαία D

IDæus Rubus appellatus eſt, quoniam paſſim in Ida proueniat. Eſt aũt longe tenerior priore, ac minoribus ſpinis horrens. Quanꝙ & ſine ſpinis inueniatur. Eadem præſtat quæ ſupradictus. Cæterum flos cum melle, oculorum collectionibus commodiſſime illinitur. Ignẽ ſacrum extinguit. Stomachiciſq; ex aqua bibendus datur.

BARBARI COROLL.

RVbus Idæus, in Ida, non alias naſcitur, ſub arborum umbra, rarioribus aculeis, & minus aduncis.

EX M. VERG. COMM.

IDæus Rubus hic dictus eſt, quoniam in Ida, nec alibi copioſior naſcitur, tenerior, paruis aculeis, & aliquando, ut hic ait, nullis. Tertiũ genus in ſuperiore illa diuiſione noſtra faciens. A loco græci appellauerunt, ob eam quam diximus cauſam.

❡ De Helxine, ideſt, murali hærba. CAP. XLII.

ἑλξίνη

helzine parietaria

HElxinen aliqui Elitim uocãt, alij Canocerſæam, alij Amelxinẽ, alij Euſinen, nonnulli, Amorginen, alij Sucotachos, alij Pychuacos, alij Pſychouacos, alij Melampelon, alij Cittampelon, alij Ciſſamethon, alij Anatetamenon, Romani uolutum Lapparon, Aegyptij Apap, alij Parthenion, alij Sideritin, alij Heracleam, nonnulli Agriam, ꝗdam Clibodion, alij Polyonymon. Naſcitur in ſepibus, uinetis, macerijs, et ſegetibus. Folia ei Mercurialis adſunt, hirſuta, cauliculi leniter rubentes, & circa eos ueluti ſemina aſpa, adhęrentia ueſtibus. Folia refri-

Digitized by Google

gerandi ſpiſſandiq; naturam habent. Qua ex cauſa ſanant illitu ignes ſacros, aduſta, condylomata, incipientes panos, tumores, inflationeſq;. Succus eius cum ceruſa, ignibus ſacris, & ulceribus quæ ſerpunt aptiſſime illinitur. Imponiturq; podagris, cum hircino ſeuo, aut cærato cyprino. Veterem tuſſim adiuuat, cyatho hauſto. Tonſillis inflammatione turgentibus, utiliſſime & gargarizatur, et illinitur. Succus in aurium dolore infuſus, iuuamen præſtat. A

BARBARI COROLL.

HElxine duplex Dioſcoridi, & omnino autoribus. Altera Partheniõ, altera Ciſſanthemos ab Hederę folijs uocata. Plinio item duplex, ſed aliter. Altera de qua hic agitur Parthenij & Perdicij, ſiue Perdiciadis cognomine: qm̃ perdices hac præcipue uеſcantur. Folia tamẽ ei non Mercurialis, ut Dioſcorides, ſed mixtæ ſimilitudinis, Plãtagini & Marrubio tribuit, cauliculis denſis lanas infici, ſemina in capitibus lappaceis adhæreſcentia ueſtibus: a quo & Helxinem dictã uolunt. Hanc Aeoliæ gentes, & Aegyptij edunt. Craſſas, plurimaſq; habet radices, ut inqt Plinius. Altera idem autor inqt, uerior eſt Helxine, cui radix folioſa, ex qua ſimilis malo carduus ſeminis plenus extuberat. Seminalis Acanus a Theophraſto dictus, cuius inciſo ſumo uertice, lachryma erumpit iocundi ſaporis, Acanthica Maſtiche uocata, proptereaq; adulterium ex ea fit, ut diximus. Germinat, atq; floret æſtate folio, & caule, lanugines ſpinoſas habens. Hæc Plinius. Nos hanc non Helxinem, ſed Ixinem uocari credimus: ut in Chamæleonte candido dictum eſt: quanq; porro prior Helxine Perdicion, & Parthenion dicatur. Aliud tamen intelligo, Plinium ſecutus, Perdicion, quæ a noſtris herba Vrceolaris uocatur, ab alijs Aſtericum, folio ſimilis Ocimo, nigrior tantum, naſcens in tegulis parietiniſq;: ob id & Parietaria, et Muralium, & Muralis uulgo dicta, & Vineago: & Parthenion, qm̃ a Minerua in ſomno contra præcipitia lapſuſq; monſtrata eſt Pericli Athenienſium principi, cũ uernula ei charus ex altitudine cecidiſſet, Splachnoptes appellatus. Turtures, columbæ, gallinacei annuum faſtidium deducere dicuntur Helxina paſti, autor eſt Plinius. Triplex igitur inuenio Parthenium. Vnum folio Coriandri, quæ Amaracus a Galeno, Parthenium a Dioſcoride nominat, uulgo Matricaria. Alterũ folio Mercurialis, ut Dioſcorides hoc loco, ſiue Plantaginis & Marrobij, ut Plinius, quæ dicit Helxine, ac de ipſa hic agitur. Tertium folio Ocimi, quæ Parietaria, & Muralis uocetur: de qua mirum eſt Dioſcoridem nihil præcipere, q̊d ſciã. Niſi qs eum dicat ſub Helxine hanc q̊q; accepiſſe: qm̃ hirſutula ſit, & adhæreſcat ueſtibus, nec a Mercurialis herbæ folijs omnino multũ diſtet, præterq; q Mercuriali ſerrata leuiter ea ſunt, Parietarię non ſunt. Sunt qui & Mercurialem ipſam Parthenion quoq; dicant Helxinem, ut Dioſcorides in Myoſotide ſcriptum reliquit. Etiam Alſine dicta eſt. quanq; corrupte in Theophraſto legitur Aſine, ubi Theodorus Volucrũ interpretatur, arbores amplexu Hederæ modo ſtrangulantem.

Pli.li.22.ca.17.

B

triplex parthenium
s. amaracus alterum
genus helxine de
quo in hoc capite
alterum genus est pa
rietaria de qua dios
corides mentionem
non fecit

EX M. VERG. COMM.

PLuribus, & inter eas aliquot plantis alijs cõmunibus Helxine appellationibus q̊ndam indicata eſt. Teſtantur in græcis id Gręcorũ medici, qui Helxinem primo Perdicium, Partheniũ, Sideritim, & Heracleam uocari aiunt. Mox & Ciſſampelum. Duobuſq; capitibus de eiuſdem nominis herba agentes, neq; eaſdem utriq; uires tribuentes, duas manifeſte Helxines eodem nomine, ſed diuerſa natura conſtituiſſe uidentur. Præter eos Nicander etiam in Theriacis ſuis Parthenij primum, mox Helxines facta mentione, utranq; cõtra uenenata laudauit. ἠὲ χαὶ ἐλξίνην, τήνγε κλύβατιν καλέουσι. Quo loco interpres eius, Clybatim, Sideritim, Parthenium, & Perdicium, & omnibus his unam eandemq; plantam uocari ait: iterumq; χαὶ μὴν παρθενίοιο. &c. Iterumq; idem interpres teſtatus eſt, Parthenium a quibuſdam Helxinem, et Perdicium nominari. In latinis Plinius lib.22. capite.17. his uerbis græcos ſecutus eſt. Helxinem aliqui Perdicium uocant: quoniam Perdices ea præcipue uеſcantur: alij Sideritim: nonnulli Parthenium. Non licet in tam concordi tot teſtium fide, tam mnltis appellationibus dictam fuiſſe quondam Helxinem, non fateri. Non ideo tamen credendum, unam duas eſſe plantas, notis & uiribus diuerſas. Oportet enim in cognominibus unum eſſe quod primo, uere, & per ſe nomine illo indicetur: tum ex ſimimilitudine ad id nomen alia admitti: quæ genus ſuum ſeruantia, in parem nominis tãtum ſocietatem, cõmunionemq; adoptione illa ueniant. Eſſe autem duas Helxines, diſſimiles naturæ inter ſe notæ oſtendunt: & poſt naturam antiquiores græci, præſertimq; Paulus

Digitized by Google

C Aegineta priuari, ſeorſumq́ his uerbis de utraq; in .6. agẽs ἑλξίνη δὲ οἱ δὲ περδίκιον, οἱ δὲ παρθένιον, οἱ δὲ σιδηρῖτιν, οἱ δὲ ἡράκλειαν. δύναμις δὲ αὐτῆς ῥυπτικὴ καὶ ἀτρέμας μεθ' ὑγρότητος ὑποψύχρου. Quod eſt. Helxine ſunt qui Perdicium, qui Parthenium, qui Sideritim, qui Heracleam uocent. Vis eius eſt abſterſione purgare, & cum frigida humiditate aliqua ſenſim leniterq; adſtringere. Eſtq; hæc Helxines capite hoc a Dioſc. tractatæ ex Paulo hiſtoria, & medicina. Poſt quam ſtatim idẽ ait. ἑλξίνη καὶ κισσάμπελος διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, id eſt, Helxine, quę Ciſſampelos dicitur, diſcutiendi uim habet. Huius nulla eſt in Dioſc. hiſtoria. Habent quidem impreſſi, & plęriq; alij codices, in fine capitis additam magis q̃ a principio deſcriptam breuiſſimam eius hiſtoriam & medicinam, & quæ huic ſcriptori accreuiſſe manifeſte uideatur. Eam alij interpretes ſuis æditionibus coniunxerunt. Nobis, qui opus hoc eo conſilio ſuſcępimus, ut ex meliorum fide omnia in Dioſc. inſtaurentur, contra uetuſtiſſimos, eoſdemq; optimos teſtes uertere ea nõ placuit: prę ſertim diſcordi eius ab antiquis medicina, quam in diſcutiendo Paulus Aegineta, codices uero illi in ſoluenda aluo eſſe dixerunt. At duæ ſunt Helxinæ, fatemur id quidem: non ideo tamen in Dioſcoride legenda quæ illi parum conueniant, & alijs diſcrepent. Potuit enim huic ſcriptori ſatis eſſe, inter alterius appellationes huius generis meminiſſe: aut quod in plęriſq; alijs factũ eſt, perijſſe huic capiti altera hæc Helxine. Ex his duas eſſe Helxines ratiocinari facilę eſt. Alteram Mercurialis herbæ folijs, ut hic ait: ut autem Plinius, mixtæ ſimilitudinis inter Plantaginẽ, & Marrubium: alteram Hederæ, in uinetis naſcentem, ideoq; Ciſſampelõ uocatam. Illam primo & per ſe ſic dictam: hanc illi congenerem, aut ſimilem ſaltem: ſimilemq; ut nos opinamur, in tenaci ueſtium nexu illo. Hæc enim Helxines præcipua nota eſt, & unde factũ illi nomen fuit. Quærendum poſt hæc etiam, unde tot aliæ illæ appellationes ad Helxinem irrepſerint: non utraq;, ſed ut nos credimus, priorẽ illã, quę ſemina fert in capitibus lappaceis, ueſtibus adhærẽtia. Poſſunt euentus eius in alijs plures eſſe cauſæ. Sed cur Perdicium dicta fuerit, nulla, prętera Plinio & Theophraſto allatam: q; ſcilicet ſemine eius perdices notiſſimæ aues ueſcunt: herbamq; fodiunt, & in ea uolutantur. Iuſſit hoc nomine uocata uti Abſyrtus, ueterinariæ medicinæ græcus autor, contra iumentorum tuſſim. Verba eius ſunt. βοτάνην ἣν ῥωμαῖοι περδίκιον καλοῦσι.

D Celſus etiam ſecundo medicinæ ſuæ libro, Muralem herbam nominans, hanc intellexiſſe creditur: quoniam parietes & muros natalem ſibi locum fecerit. Ob quam cauſam a multis aliquot locis Parietaria nunc etiam dicitur. Hic etiam ἐν φραγμοῖς καὶ τοίχοις, id eſt, macerijs & muris naſci ait. Sunt hactenus appellationes hæ priori huic Helxinæ proprie ex diuerſis cauſis illi aſſignatæ: Sideritis uero, & Parthenion alijs plantis proprie, huic uero additæ, & ex ſimilitudine aliqua recęptæ. Credimuſq; nos, Helxinem ideo Sideritim dictam, q; utraq; Marrubij folio ſit. At hic Mercurialis herbæ folio Helxinem deſcribit: alij tamen, præſertimq; Plinius mixtæ ſimilitudinis inter Plantaginem & Marrubium. Vtraq; folio aſpero eſt. Sola enim aſperitate ueſtes tenaci nexu hæc retinet. Vtraq; etiam inter ſaxa naſcitur. Cur autem Parthenios quondam diceretur, nõ ſatis modo nobis conſtat. Quæ hoc nomine dicta proprie fuerit, Anthemidi congener herba eſt, ſuperiore uolumine inter Chamæmalum & Bouis oculum tractata. Cęteris, quæ plures in medicæ materiæ diſciplina ſunt, addita, & ex ſimilitudine recępta ea appellatio eſt. Siquidem & Artemiſia Parthenion dicta eſt. Eſſe autem Parthenion Helxines appellationem, non genus, manifeſte indicat Paulus Aegineta: q cum de Helxine egiſſet, non multo poſt propoſita Parthenio, id tantum ait, εἴρηται ἐν τῇ ἑλξίνῃ. quod eſt, Dictum in Helxine: quaſi per ſe Parthenion nulla eſt, ſed ex multis una Helxines appellatio. Vulgo fere nota Muralis, Parietariaq; hæc Helxine. Quemadmodum contra cognitu difficilis quę Ciſſampelos primo: eamq; ob cauſam nominata eſt, q; Hederæ folio in uinetis naſcitur: ex qua eius natura factæ aliæ illę appellationes etiam ſunt, Melampelon, & Ciſſanthemon. Omnes enim coniunctum ſibi Hederæ nomen habent, natalis loci, & foliorum eius index. Obſeruatũ pluribus locis in ſcriptore hoc a nobis eſt, plantarũ genera, non nomina appellationibus his ab eo numerari. Factũq; id hoc loco credimus: qm̃ ſunt quę in nominibus his utriq; generi Helxines ſeorſum competant: diſcreuiſſeq; eas ex his quæ hactenus dicta ſunt, non erit legentibus difficile. Adijciemus illud etiam, quam hic Polyonymon, id eſt, multi nominis appellationem Helxines eſſe ait, ad priorem illam pertinere. Ea enim eſt quæ tam multis nominibus indicatur.

De Elatine. CAP. XLIII.

ἐλατίνη

ELatine folia habet Helxinæ, minora, rotundiora, piloſa, ſemipedalibus ramulis, quinis ſeniſue, a radice folioſis, guſtu adſtrin-

Digitized by Google

gentibus. Naſcitur in ſegetibus & cultis. Oculorum fluctionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impoſitis. Eadē cocta ſorbitionis uſu dyſenteriam ſiſtit. A

BARBARI COROLL.

Elatine, folio Caſiæ a Plinio deſcribitur: cætera cum Dioſcoride conueniunt. Corruptam in Plinio lectionem eſſe haud ſum dubius, librarijs Caſiam pro Helxina ſubſtituentibus: quandoquidem Elatina modo uiſitur, Helxinæ ſimilis, hoc eſt, folio Hederæ propinquo; non Caſiæ: cuius id oleaceum eſt: ut in Chamælea dicitur. Pli.li.27.ca.9.

EX M. VERG. COMM.

Similis Helxinæ Elatine eſt, non ſimpliciter, ſed ei quam folio Hederæ Ciſſampelon uocari diximus: eamq́ ob cauſam ab Helxine ſtatim tractata. Eam ueteres græcorum medici mediocriter adſtringere, & refrigerare dixerunt.

¶ De Eupatorio. CAP. XLIIII.

Evpatorium, ſiue ut alijs placet Hepatorium, aut Hepatitis, fruticoſa hærba eſt, unum efferens caulem, lignoſum, nigricantem, rectum, tenuem, hirſutum, cubitalem, interdum ampliorem. Folijs per interualla Quinquefolij, aut Cannabis ſimilibus, quinquepartito, aut amplius diuiſis, nigricantibus, per ambitum ſerratis. Semen medio caule erumpit, piloſum, deorſum ſpectās, quod ſiccatum ueſtibus inhæret. Contrita huius folia, & cum ſuillo adipe impoſita, ulceribus quæ ægre cicatricem trahunt, medentur. Hærba, aut ſemen in uino potum, dyſenteria, iocineris uitijs, & ſerpentium ictibus liberat. Nec deſunt qui aberrantes, Artemiſiam hanc appellarint, cum tamen longe alia ſit, uti expoſuimus. εὐπατώριον B

BARBARI COROLL.

Evpatorium, & Eupatoria quoq́ dicitur. Regiam & hæc autoritatem habet, folijs plumoſis, modo caulis, flore candido, radice ſuperuacua. Mauritani aliud Eupatorium demonſtrāt, officinis penitus diuerſum figura, ſed effectu par, ſcapo exiguo, fere cubitali, folio Centauri minoris, frutice odorato, ſed flore magis, q̄ luteus ei eſt, radice ſuperuacua. Paſſim naſcitur.

EX M. VERG. COMM.

Fverunt quondam, & adhuc ſunt, magnę inter autores & medicos litis Eupatorium, & Argemone. Nec perſuaderi adhuc poſſunt aliqui, nō eſſe Argemonem Eupatorium: ex tam multo tempore, tamq́ antiquæ fidei in medicina autoribus, ea multorum animis opinio inſedit. Licetq́ hic iampridem in Anemone, & nunc in Eupatorio dixerit decipi plęroſq́, falſoq́ credere Argemonem Eupatorium eſſe: non deſinunt tamen quotidie pro ea re uiolenter aliqui certare. Verba eius in Anemone ſunt, qualia poterunt uolentes cum libuerit uidere: ea nunc etiā repetita ab eo ſunt. Noſq́ illorum memores, neceſſario locum in extremo hoc capite emendauimus: & pro Artemiſia, Argemonem uertimus. Quod enim hic ait, quoſdam Artemiſiam hanc uocaſſe deceptos, alia enim eſt ut præmonſtrauimus, in Artemiſia non legitur, at in Anemone manifeſte id inuenitur. Sunt Dioſco. in Anemone uerba hæc. ἔνιοι δὲ μὴ δυνάμενοι διορίζειν ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀνεμώνης τὴν λεγομένην ἀργεμώνην, καὶ τὴν ῥοιάδα μήκωνα. περὶ δὲ ἐν ταῖς μήκωσιν ἱστορήσομεν διὰ τὸ τῶν ἀνθῶν ὁμόχρουν φοινικοῦν ὑπάρχον πλανῶνται τὴν ἀργεμώνην εὐπατώριον ὀνομάζοντες. &c. Quorum ſenſus eſt, qui in Anemone redditus a nobis fuit: cui & hic reſpondet locus. Neq́ Artemiſiam, ſed Argemonem falſo inquit Dioſc. credere quoſdam Eupatorium eſſe. Neglexerūt hoc alij interpretes, quod alioquin multifaciendum erat: ut quale uerū Eupatoriū eſſet aliquando cognoſceretur. Vidimus nos in maioris ciuitatis noſtræ Noſocomij hortis natam plantā, quæ omnibus a Dioſc. traditis notis, ueram Eupatorium ſe oſtenderet: pręſertimq́ ſemine in teram decliui, & poſtq̄ aruerat ueſtibus hęrente. Nihil in quotidiana multarū plantarū obſeruatione certius antiquæ hiſtoriæ reſpondere aliqn̄ mihi uiſum eſt: ſurculoſum genus, ſingularis uirga, lignoſa poſtq̄ aruit duricies, plumoſa undiq́ aſpitas, color liuens magis q̄ niger, & folia

Digitized by Google

C per interualla, ſed contrarijs pediculis pendentia. Quod non penitus huic ſcriptori reſpondere uidebatur: comparatio tantum erat, qua Cannabis, aut Quinquefolij folijs ea comparabatur. Cętera naturæ & Dioſcoridi eadem omnia erant. Regiæ dignitatis herba Eupatorium etiam eſt, ab Eupatore rege inuenta. Et quoniam iecori præcipue medeatur, quod græci hepar dicunt, ideo Hepatorium, & Hepatitis ab aliquibus dicta.

¶ De Quinquefolio. CAP. XLV.

πεντάφυλλον

PEntaphyllon aliqui Pentapetes, alij Pentatomon, alij Pentadactylon, alij Pſeudoſelinum, alij Callipetalon, alij Xyloloton, nō nulli Xylopetalon, alij Aſphalton, alij Pentacœnon, alij Thymiatitin, Aegyptij Orphitebéocen, alij Enotron, Magi Ibidis unguem, alij Ibidis pennam, alij Hermodactylon, Romani Quinquefolium, Galli Pempedulam, Daci Propedulam appellant. Ramulos fert furculaceos, tenues, palmi magnitudine, in quibus ſemen. Folia Menthæ, quina ſingulis pediculis, raro plura, in ambitu ſerrata. Florem ex luteo palleſcentem, interdum auri æmulum. Naſcitur in riguis, & aquarijs ductibus. Subrubram habet radicem, oblongam, Veratro nigro craſſiorem. Plurimis pollet remedijs. Ius radicis decoctæ ad tertias, ſi in ore contineatur, dentium dolores ſedat. Putrida oris ulcera, collutione ſiſtit. Arteriæ ſcabricias, gargarizatu læuigat. Contra alui profluuia, & dyſenterias auxiliatur. Item articulorum, coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto & illita, ſerpentia ulcera cohibet. Strumas, tumores, duricias, abſceſſus, & diſtentiones diſcutit. Ignes ſacros, reduuias, condylomata, pſoraſq; ſanat. Teneræ radicis ſuccus contra iocineris pulmonumq; uitia
D prodeſt. Item aduerſum uenena. Cum hydromelite autem, uel diluto uino, & piperis exiguo bibuntur folia, contra febriū circuitus. In quartana quidem quaternum ramulorum, in tertiana uero ternum, in quotidiana unius. Tricena quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus pſunt. Foliorum ſuccus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cum melle, & ſale, tam uulneribus ꝙ fiſtulis remedio ſunt. Enterocelicis auxilium pręſtant. Quinquefolium ſanguinis profluuia & potu & illitu ſiſtit. Ad expiatiões, caſtimonias, et ſanguinis eruptiones inciditur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.9.
Theo.lib.9. de planta.hi.

PEntaphyllon, & Pentapteron in Theophraſto, Theodorus Quinq;foliam, & Quinq;pennam conuertit. Aetius hanc Hermubotanem, hoc eſt, Mercurij herbam uocari tradit. Aegyptij etiam Diſſyphi cognominant. Daci Drocila. Itali Pſyllitum, Soloram, & Thebeotin: quanquam corrupta puto nomina. Nam & Therumbros, & Theoneſtron quoq; dictam inuenio. Radice cum recens eſt, rubente, nigra: cum inareſcit, quadrangula: folio uitis puſillo: augetur, deſinitque cum uite: caulibus tenuibus, crebris geniculis. Nomen a numero foliorum. Quidam Græci Chamæzeleon, quaſi fruticem terræ uocant. Commendari Quinquefolium fraga terreſtria gignendo, Plinius exiſtimat. Ego id, qui uerum eſſe poſſit, non intelligo. Nam herba ea quæ fraga gignit, Trifolia eſt, non Quinquefolia, flore candido, non luteo, in Rheticis & Vindelicis alpibus, etiamnum frequens ſecus uias. Hippocrates duo uidetur nouiſſe Quinquefolia. Candidum, quod & herbaceum, & procerius eſt a terra. Nigrum, quod humilius. Eſt & quæ Tormentilla uulgo dicitur Quinquefolio ſimillima, niſi ꝙ ſeptem, non quinq;

pentaphilon vulgo tormentilla

habet folia. Poteſt a nobis Heptaphyllon uocari, hoc eſt, Septemfolia: ex cuius radice paſtil- A
los theriacos (ſi Dijs placet) officinæ pro uiperarum carne ſubijciunt: quoniam uiperæ modo, ut ipſi putant, nunq̃ uiſantur.

EX M. VERG. COMM.

NOuerunt rura omnia Quinquefoliũ, foloq́; hoc nomine maxime cognitum ubiq́; in honore aliquo eſt. Theophraſtus. 9. de plantarũ hiſtoria non Pentaphyllon tantũ uocari ſua ætate dixit, uerum Pentapetes etiam, facto ab aliquibus illi nomine a pennis auium, ut credidit Gaza: ut autẽ nos opinamur, quia in quinque folia ſe pandit, & extendit. Fecit eadem etiã foliorũ forma, ut Pentatomon, id eſt, in quinq; partes diuiſum diceretur. Sic Pentadactylon, ꝙ ut in hominis manu quinque digiti ſunt, ſic in ea planta totidem foliorũ diuiſiones. Pſeudoſeſinon dictum etiã, quod Apiũ mentiatur, ſitq́; illi in foliorũ ſectionibus illis quadãtenus ſimile. Quæ itidem illi a gentibus aliæ appellationes fuerunt, aliquã huiuſcemodi cauſſam habuerunt. Quales Callipetalon, & Xylopetalon ſunt, a foliorum ſpecie & duricie factæ. Quemadmodũ ueriſimile eſt, in barbaris illis latere incognitã modo nobis, ex figura, aut uiribus eius rationẽ aliquam. De radice, folioq́; eius libro. 9. de plantarũ hiſtoria agens Theophraſtus, addidit, nigreſcere Quinquefolij radicem effoſſam, ſiccatamq́;. Quod a Dioſcoride ideo dictum non eſt, quoniam ſatis fore ſibi hic ſcriptor credidit, ſi qualis ea eſſet cum foderetur, dixiſſet. Poſt id enim tempus medicis certo loco ſignatam, ſeruari relinquebat. Adiecit etiam Vitigineum Quinquefolij folium eſſe, non quantitate (puſillum enim eſt) ſed colore & forma, & quaſi naturã Vitis ſequeretur, augeri ſimul, & tabeſcere cum ea, caules per terram ſpargi graciles, crebras, habentes, ut ille ait κνήμας, non crura, ſed a cruris humani forma inter duos geniculos interualla, quæ κνήμας ille, qua diximus ratione uocat. Videndum illud etiam, quo modo hic Menthæ, ille Vitis folio Quinquefolium eſſe dicat. Nobis male inuicem comparari poſſe plantarum illarum folia inter ſe uidentur: quemadmodum & floris color in pallido albus, ſimul & auri flauo colore dici. Hoc tamen non adeo difficile, ut illud. Videmus enim aliquando in pallore hominis utrunq́; colorem illum.

❡ De Phœnice. CAP. XLVI.

PHœnicen aliqui Rhon, alij Anchinopa, alij Phœnicopteron, alij φοίνιξ
Rhonſtachyos, alij Oſthalen, Aegyptij Athnon nominant. Fo- B
lia habet hordei, ſed breuiora, & anguſtiora, ſpicam Lolio ſimilem, ramos digitorum ſenum, radici aduolutos, ſeptenas octonaſue ſpicas. In aruis tectiſq́; recenter illitis naſcitur. Harum uiriũ compos, ut in uino auſtero pota, alui profluuium, & emanantem uulua ſanguinem ſiſtat, urinæ impetus infrænet. Sunt qui adalligatam in puniceo uellere, & ſuſpenſam, ſanguinem ſupprimere prodant.

BARBARI COROLL.

PHœnix a Plinio dicitur herba Phœnicea, inter fruges ab eo poſita: quoniam a noſtris Or- Pli. li. 22. ca. 25.
deum murinum uocetur.

EX M. VERG. COMM.

HErbæ nomẽ fecit color, q̃ non diſſimilis in ea maturis palmulis uidet̃. Eaq́; ob cãm Phœnicopteros, a punicei coloris aue dicta etiã ab aliq̃bus fuit. Naſcit̃ hæc in tegulis frequẽtior, q̃ in aruis. Dico aũt tegulas nũc a tegẽdo, oẽm qua domus tegit̃, & hymbris ſtillicidia deriuãnt̃ materiã. στέγη em̃ hic, non κέραμον dixit: qua uoce Græci indicauerũt, quæcũq́; familiã a cœleſti aq̃ tuent̃, ſiue fictiles tegulæ, ſiue ex materia tabulæ, ſiue ſtramẽta ſint. Hordeũ murinũ Plinius uocari a latinis ait; ꝙ hordeaceo folio ſit, & ſeminibus eius ĩter tegulas mures ueſcant̃: hic Loliũ murinũ, a ſpicę figura: uterq́; idẽ, ſed diuerſa rõne. Quot ramuli, uel potius culmi illi ſunt, tot etiã ſpicę. Diximusq́; nos, ſedigitales culmos illos, lõgitudinẽ, nõ craſſitudinẽ eorũ ĩtelligẽtes.

❡ De Idæa radice. CAP. XLVII.

IDææ radici folia ſunt ea, quæ Ruſco. Adhærent his, ueluti exigui ἰδαία ῥίζα
pampini, in quibus flos. Radix ſpiſſandi, cohibendiq́; naturam habet, his conueniens, quibus adſtrictione opus eſt. Pota citam aluum,

Digitized by Google

C menſesq́, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit.

BARBARI COROLL.

IDæa radix, acerba guſtu, miſceri ſolita luctantium in paleſtra pulueri, ad ea quæ repercutere tantum oporteat, ut Paulus Aegineta ſcribit.

EX M. VERG. COMM.

RAdicem Dioſcor. Pliniusq́ herbã Idæam uocat: alter a tota natura, alter a potiore eius parte, & qua ſola medicinæ inſeruit, eam appellans. Peregrina Italiæ planta eſt, peregrinitatẽq́ ſuam natalis loci cognomine indicat. Ruſco, de qua in extremo uolumine hoc agetur, omnes eam comparauerunt: cuſpidatis ideo folijs herbam intelligere oportet, ſed non tam ſolidis, rigentibusq́ ramulis, ut Ruſcus eſt: quando Helices ſecus folia habere hanc Dioſcorides ait, Plinius uero eiuſdem rei ſignificatione pampinos.

De Rhodia Radice. CAP. XLVIII.

ῥοδία ῥίζα

GIgnitur Rhodia Radix in Macedonia, Coſto ſimilis, leuior, inæquabilis. Quæ contrita Roſas redolet. Vtiliſſima capitis doloribus, ſi madefacta fronti, & temporibus cum Nardo imponatur.

BARBARI COROLL.

HAbetur & Radicis Cinthiæ mẽtio Hippocrati, fouendis fœminarũ locis. Inuenio & Rhodion uocari coloris genus Democrito, Italicũ præferente in uellerũ tinctura: fortaſſe id, quod nos uulgari nomine Roſaceum uocamus. Galenus Rhizam, hoc eſt, Radicem ab eo dici genus quoddam ſati ſcribit, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, tribus dũtaxat folijs, ſed proceris, & in terra ſtratis, digitorum duorũ magnitudine, ſimilibus Anchuſæ, radicẽ ipſam prætenuẽ, purgandi uiribus, ſed exiliter. Alia uideť herba, quæ uocať Oxyſa Plinio, etiamſi folia æque terna habet: quippe quæ non purget, ſed contra potius adſtringat, & ad ſtomachũ diſſolutũ, & Enterocleas in cibo detur. Proinde ſunt, qui Oxyn putent eſſe, quam uulgus Tauram, & Triada, hoc eſt, Trinitatẽ, & Sphragida, hoc eſt, ſigillum Solomonis appellauit, folio triplici, aut uno potius in terna diſpoſito, radice capillamẽtis multiplici, flore cũ maculis quibuſdam candidis
D ceruleo. Eſt & Ophrys Plinio herba denticulato oleri ſimilis, folijs duobus, quæ capillũ inquit denigrat. Eſt & Mamiras herbulæ cuiuſdam radicula, ut Paulus notat, geniculis frequentibus nodoſis, albugines, & cicatrices exterens, atq́ comminuens.

EX M. VERG. COMM.

ROſæ, quas Græci Rhoda nominant, non Rhodus inſula radici huic nomẽ fecerunt. Qualis autem, & cuius plantæ radix ea ſit, legiſſe me hactenus non memini. Nec integrũ undiq́ caput hoc uidetur. Deſyderatur enim in eo aliquid: præſertimq́, quo loco hic ait, Imponitur cum Nardo tenuis, & mox fronti temporibusq́ inſpergitur. Duplex remedij ratio docetur: ut imponatur capiti ſcilicet, & inſpergatur ea frons, temporaq́. Verum in utroq́ deſyderatur aliquid, quo ſcilicet addito liquore inſpergenda ſit fronti & temporibus. ἐμβρεχομένη enim participium, quo hic uſus eſt, id exigit.

De Equiſeto. CAP. XLIX.

ἵππουρις

equisetuz cauda equina.

EQuiſetum Græci Hippurin, alij Trimachion, alij Anabaſin, alij Cheredranon, alij Phædran, alij Itiandendron, alij Gis, alij Scœnioſtrophon uocant. Aegyptij Pherphram, Magi Saturni cibum, Romani Equinalem, alij Equi ſalicem, aut Anabaſion, alij Ephydron. In riguis & ſcrobibus naſcitur. Cauliculi prodeũt inanes, geniculati, in ſe farcti, rubeſcentes, ſcabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. In ſublime Equiſetum attollitur, uicinos arborum caudices ſcandens, obuolutumq́ dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. Radix lignoſa, dura. Vis eius ſpiſſare. Quare ſanguinem naribus erumpentem ſuccus ipſe ſiſtit. Prodeſt dyſentericis in uino potus. Vrinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs & illitis. Tuſſim, orthopnœam, ruptaq́ ad-

Digitized by Google

iuuat. Folijs in aqua potis, diſſectiones ueſicæ & inteſtinorum, enteroce A
læq; in unum coaleſcere, cogiq; feruntur.

BARBARI COROLL.

Hippuris, Equiſetũ, & Equiſelis dicit a latinis, inuiſa feniſecis, naſcens in pratis. Eſt autẽ pilus terræ, Equinæ ſetæ ſimilis, ut noſtri tradunt. Græcorũ aliqui Pinũ folijs nigricantẽ, eodem nõie appellant. Hanc uero, quæ hic deſcribitur, folia habere pauca, tenuia, exigua, iunceas comas, ſemen rotundũ, ſimile Coriandro. Naſci in arbuſtis maxime, auctor Plinius, hanc herbã Dioſcorides a Romanis Salicẽ uocari tradit: de qua fortaſſe Verrius, homo doctus apud Feſtũ intellexerit, cũ diceret, uirgulti genus eſſe Salicẽ: non ridicule, ut idẽ Feſtus carpit, interp̃tatus: q̃ ea celeritate creſcat, ut ſalire uideat: qñ Greci q̊q; hanc & Iteamdendron, & Anabaſin a Salicis quadã ſimilitudine, & a ſcandẽdi more uocitant. Alio loco Plinius, Ventoſo tractu naſcit, inq̃t, ſcanditq; arbores, et ꝓpendentẽ ex ramis, folio nullo cirris nũeroſam, qui ſunt Iunci geniculati, radice pallida. Nec mirũ ſit alicui, q̃ folia modo pauca, modo nulla tribuant. facit hoc & auctorũ, quos ſecutus eſt, et locorũ, atq; temporũ diuerſitas. Hanc ipſam Caucũ, ſiue Daucum uocari legas in aliq̃t codicibus: uetuſta tamen exemplaria id uocabulũ non habent. Pli.li.26.ca.13.

EX M. VERG. COMM.

SI uideat naſcentẽ aliquis Equiſetũ herbam, exeuntẽq; ex terra aliquot diebus contẽpletur, nunq; unde futura ſit equina cauda in ea intelliget: tam breui, nudo, concretoq; oritur aſparago & ſcapo. Nullibi diſſimiliorẽ natura finem, q̃ in hac planta a ſuo principio fecit. Oritur eñ humani pollicis longitudine, craſſitudineq; in acutũ faſtigiata: mox procedente tẽpore pandit concretus ille ſcapus, pandenſq; ſe per interualla, & inter ea certis ſpacijs iuncea folia, & quaſi capillamẽta quædã profert: quæ dum augẽtur, undiq; ad terrã feruntur, eadẽ gracilitate qua in equina cauda pili ſunt: quã non poteſt oſtendere, niſi cum aut uiuens prona pendet ex alto, aut ſecta ad terrã inuerſo cacumine deſcendentibus iunceis & capillatis folijs illis, totã equinæ caudæ imaginẽ reddit. Nota oĩbus planta, & qua nulla in foſſis ꝓpe aquas umbroſis locis frequẽtior naſcit. Anabaſim ab aſcendendo aliq̃ eã dixerunt: qm̃ infirma alijs ſtirpibus libẽter hæret. Charadranon itidẽ, q̃ in foſſarũ faucibus, q̃s Greci χαράδρας uocãt, ortus & uita illi ſit. Nec minus Ephydrom ob eandẽ cãm. nihil eñ aliud, q̃ ἐπὶ τοῦ ὕδατος .i. in aqua Ephydron ſignificat. B
Vocauerũt aliqui etiã Schœnioſtrophon, q̃ iuncea eius folia illa non aliter, q̃ Cannabis, aut Linũ in funes texunt. Greci Salicem arborẽ, & Romani Salicẽ equinalẽ ob hanc ipſam cauſam uocauerũt. Plinius lib. 18. cap. 27. inimicã feniſecis & inutilem pratis dixit: mox lib. 26. cap. 14. iterum de ea agens, non cõuenire inter græcos, nec cum græcis latinos ait. Vulgaris tamẽ deſcripta a Dioſcoride hoc loco herba eſt, oĩbus locis cognitu & inuentu facillima.

De altero Equiſeto. CAP. L.

ALterum Equiſetũ, quod aliqui Equition, alij Chedran, alij Gynon appellant. Caulis eſt rectus, cubitalis, aut maior, inanis. Comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, uulneribus remedio eſt. Eademq; fungitur facultate.

BARBARI COROLL.

SCiendum Hippurin uocari & piſcem quendam, ſiue Hippurea: quem aliqui etiam Coryphænem cognominant. Differt ab hoc, qui uocatur Hippus, ab Epicharmo dictus Iſpidion, ſiue ut legunt aliqui, Liſpidion.

VERG.

DIffert a priore Equiſeto poſterior hæc ſola comarum breuitate, candore & mollicie: quæ maiores in hac, q̃ in illa notę ſunt: ideoq; facillimæ utraq; cognitionis: deſyderat ſolũ, cui æqualem hic caulem eius dicat, congeneris ne ſibi antedictæ, an alterius plantæ alicuius? Incertum id eſt. ἴσον eñ hic tantũ ait, eamq; ob cauſſam uitij nota ſignatus locus a nobis eſt.

De Cocco, ſeu Infectorio. CAP. LI.

COccum quo infectores utũtur, frutex eſt ſurculoſus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ electa congeruntur. Optimũ gignitur in Galatia, et Armenia. Deinde Aſia, & Cilicia. Vltimus ex omnibus Hiſpanicus. Vis huic ſpiſſandi. Vulneribus neruiſq; præciſis, con- κόκκος βαφική

cui grana ceu lentes adherent. non est intelligendum grana lenticule figuram habere. sed more lenticule inherent.

coccum. granum tinctorum. grana de polvo

Digitized by Google

C uenienter ex aceto illinitur. Naſcitur quoqꝫ in Ciliciæ Quercubus, co=chlearum exilium ſimilitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & Coecum uocitant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.41.

DIffert Coccus Baphica, hoc eſt, granũ tinctoriũ, a Cocco Gnidio, ſiue Grano Gnidio, ut apertiſſime cõſtabit Galenũ, & utriuſqꝫ notas contẽplantibus. Magnitudo huic, id eſt, Gnidio Grano, piperis maior, uis ardens, rotundũ, rubensqꝫ eſt colore Cocci. Frutex, qui hoc ferat, Thymælea, ſiue Chamælea dicit̃. At qui tinctoriũ granũ gignit, aut priuatim Coccus dicitur, ut Dioſcoridi placere uideo: aut Ilex eſt Aquifolia. Granũ inquit hoc Plinius, rubens eſt, primũqꝫ ceu ſpectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis. Quiſquiliũ uocant, Penſionẽ alteram, tributi pauperibus Hiſpaniæ donati. Eſt em̃ Ilex gemina, ut Columellę placet. Minor, apibus quæſita, & prolixior, ab oĩbus improbata mellificio. Omnes inquit Plinius, roboris dotes, Ilex ſolo prouocat Cocco. Granũ hoc Galatiæ, aut circa Emeritã Luſitaniæ in maxima laude inquit habebat̃. Gignitur & in Africa, & Piſidia. Peſſimũ in Sardinia. Eſt autẽ genus ex eo inquit in Attica fere, & Aſia naſcens, celerrime in uermiculũ ſe mutans: q̄d ideo Scolerilon uocabant: improbabantqꝫ Limaci paruæ ſimilẽ: culici, ut Dioſcorides affirmat, & Pauſanias: qui fruticem hunc in Locride copioſum ad Ambryſom Rhamni amplitudine, præterea Lentiſco ſimilem, nigriore tantũ, & molliore folio deſcribit. Fructu Solani q̄dem ſpecie, ſed Erui magnitudine. Colligendũ præcipiunt anteqꝫ uermiculus is naſcat̃. Galatæ, qui ſupra Phrygiã ſunt, gentiliter Liyg uocant. Eum fruticẽ Iones & Græcia tota, Coccũ. Anniculo itaqꝫ Grano, ſuccus ad pigmẽta languidus. Quadrimo euanidus. Ita nec recenti uires, nec ſeneſcenti. Colos inter Principales, Imperatorijs tantũ paludamẽtis dicatus: qualis in Roſa micat, & quo nihil aſpectu gratius, & in purpuras Tyrias, Dibaphaſqꝫ, aut Laconicas: etem̃ Tyrio primũ tinctas, mox & Cocco tingere mos erat, aut contra, ut fieret Byſſinũ. Nam & tertio, & quarto, & quinto ſaturabantur. Vnde noĩa illa ueſtiũ, monocoros, dicoros, tricoros, tetracoros, pentacoros in uitis principũ. Sit autẽ granum Tinctoriũ, an Phœnicobalanus, atqꝫ Palmula, q̄d Hippocrates Phœnicion Coccon, quaſi granũ puniceum uocauit, æſtimaturis relinquo. Illud quoqꝫ hoc loco referendũ eſt, Coicina quædam legi apud Græcos texta, quæ noſtri ceu Coccina legentes, in Strabone rubra, con uerterunt. Cæterũ Coicina dicuntur a Coice frutice in Aegypto textili: cuius mentio & apud Theophraſtum eſt. Coix inquit, folio Harundinis angulari, ad nexus utilis, a quo & fiſcellæ genus Coix attice, ut inquit Pollux, quod dorice Cois dicatur.

D

EX M. VERG. COMM.

COccum naſci in Ilice Theophraſtus lib. 3. de plantari hiſt. dixit, καὶ ἡ πρῖνος τὸν φοινικοῦν κόκκον. Et Ilex puniceum Coccum. Quẽ Plinius ſecutus lib. 24. cap. 4. Coccũ Ilicis ait. Idem tamẽ multo antea lib. 16. cap. 9. dixerat, Seruato Ilicis genere, priuatimqꝫ ceu ſpectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis. Ex quo genere hic fruticem paruũ, ſurculoſum dixit: qualem & noſtra ætas in legendo Cocco, in Romanorũ prouincia quotidie uidet. Barbarus, qꝫ græcos codices ſecutus fuerit, quos nos etiã uidimus, in quibus non legeretur μικρὸς, eam reliquit partẽ. Nos ex alijs græcis, Plinijqꝫ hiſtoria admoniti, eam ſeruauimus uocem. Paruos em̃ frutices ille ait, quẽ hic θάμνος ἐςὶ μικρὸς φρυγανώδης dixit. Quod autẽ Dioſcorides ait, hærere Coccũ fruticibus his ὡς φακοί, id eſt, lenticularũ modo, non ad formã Grani, ſed hærendi modũ referendum eſt. Nota modo, & uulgaris res, quæ etiã ex alijs nationibus laudetur. Quod poſtremo hic ait, in Cilicia naſcentẽ in roboribus Coccum, minimis cochleis ſimilẽ, ab incolis mulieribus ore auelli, aut excipi, parum certã & uериſimilem nobis habet hiſtoriã: neqꝫ intelligimus, in quẽ uſum id fieri opus fuerit. Corruptum credimus eſſe locum, & pro illo τῷ στόματι, quod ore ſignificat, aliter quondam legi potuiſſe, pertinereqꝫ ad tempus, quo legendus Coccus eſſet.

¶ De Tragio. CAP. LII.

τράγιον

TRagium naſcitur in Creta tantum inſula, Lentiſco ſimile, & ſemine, folio & ramis. Singulis tamen minoribus. Succus ei lacteus, gummi non diſſimilis. Semen, folia, lachrymaqꝫ illitu ſpicula e corpore eijciunt. Omnia quoqꝫ corpori impacta, euocant. Pota ſtranguriæ me=dentur. Calculos ueſicæ frangunt, Menſes trahunt, Modus in ſumptio=

Digitized by Google

neeſt, drachma una. Fama eſt, ſyluestres capras ſagittis confoſſas, eius hærbæ pabulo ſpicula excutere. A

BARBARI COROLL.

TRagion alij ſimilem Terebintho faciunt, alij Iunipero per omnia: ſucco lacteo, qui ſpiſſatur in gummi, naſcentem non alibi, quam in maritimis Cretæ. Dicitur & Tragonis.

EX M. VERG. COMM.

PEregrino Italiæ, gentibusque alijs frutici nomen in. Creta inſula tantū caprinum pecus fecit, ob eam quam hic in extremo capite cauſſam reddidit. Plinius Terebintho primum lib. 13. capite. 21. mox Iunipero. 27. uolumine, ultimo capite ſimilem fecit. Ex qua hominis diuerſa eiuſdem rei hiſtoria facile eſt conijcere, modo hos, modo illos delibaſſe eum auctores: ideoque multis locis non eſſe earundem rerum eandem illi hiſtoriam. Idem liquorem eius lacteum eſſe, & in maritimis naſci dixit. Nos in peregrino, & ob id incognito frutice nihil habemus aliud, quod monere legentes ualeamus.

De alio Tragio. CAP. LIII.

EST & aliud Tragium, quod Tragoceros aliqui uocant, alij Scorpion, alij Garganon, Romani Cornulacam, Daci Saliam, Aegyptij Sober, Aphri Achœoſim. Folia Scolopendrij habet, & radicem ſyluestris Rhaphani, tenuem, candidam. Quam crudam, uel coctam eſſe, dyſentericis prodeſt. Folia autumno, hyrci uirus olent: exinde ſibi Tragij nomen adoptauit. Prouenit in montibus, & præcipitijs.

BARBARI COROLL.

TRagion hæc minor eſt priore, nec in Creta ſolum, ut illud, ſed multis locis naſcitur, ut Galenus inquit. B

EX M. VERG. COMM.

PRiori poſteriorem hanc Tragion cognominem tantū faciunt Galenus, Paulus Aegineta, Græcorumque alij herbarij omnes, & medici: neque immerito. Siquidem foliorum figura differt, quæ in hac Scolopēdrij, in illa Lentiſci ſunt. Differt natalibus: quod illa natiuum ſibi ſolum habet Cretam inſulam, hæc ut Paulus Aegineta ait, φύεται πολλαχόθιν; quod eſt, multis locis naſcitur. Differt poſtremo uiribus: quæ in illa ἑλκτικαί, id eſt, extrahendi ſunt, in hac adſtringētes: ideoque fluidis affectionibus cunctis accommodata. Accedit his, quod hæc amariore ſapore eſt, qui in illa non ſentitur. Cur autem illi idem factum a gentibus nomen fuerit, hyrcinum foliorum uirus fuit. Hanc ipſam Dioſcorides Tragocerota, id eſt, hyrcinū cornu dictā teſtatur. Facileque eſt ex græca hac uoce, Romanā illam Cornulacā, quæcunque ea eſt, factam fuiſſe. Scorpij deinde appellatio male ex Trago, quæ mox dicenda eſt, ad hanc tranſlata fuit.

De Trago. CAP. LIIII.

EST etiam hærba Tragos, quam aliqui Scorpion, aut Tragonon uocant, maxime in maritimis naſcens, palmum alta, aut amplior, fruticoſa, humilis, oblonga, ſine folijs, puſillis circa ramos acinis, ruffis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, guſtu multum adſtringente. Racemorum grana decem ex uino pota, cœliacis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur a plærisque, & in paſtillos digeruntur, quibus utuntur. τράγιον

BARBARI COROLL.

TRagon Aſia fert, ueprem ut Plinius dicit, ſine folijs, racemis rubentibus, ad medicinæ dumtaxat uſum. Hanc & in littoribus noſtris gigni modo perhibent herbarij, Iunco marino ſimilem: a quo & Iuncum marinū multi uocant eam. Tragos alia eſt, quā nos Hyrculū uocauimus inter Nardos. Item alia Sitodes, hoc eſt, cerealis cognominata, inter frugesque dicta.

EX M. VERG. COMM.

PEregrina & hæc Italiæ planta eſt, ſi Plinio credimus, qui natale ſolū Aſiam illi aſſignauit,

Digitized by Google

C duobus locis, eam deſcribens .13. uolumine, primũ capite .21. mox .27. capite .12. Quæ poterunt uolentes certius in eo uidere. In Iuncorum genere aliqui eam numerãt, nec diſſimilem marino Iunco in aliquibus faciunt. Plinius Veprem uocat, ſine folijs, ramis rubentibus, ſemipedem altam, fruticoſam, racemis rubentibus, grano tritici, acuto cacumime, in maritimis naſcentem. Quæ eadem fere huic ſcriptori hiſtoria eſt.

❡ De Iunco. CAP. LV.

χινοσλεία OXyſchinos aliquibus Schinos læuis, alijs Oxypternos, alijs Solis ſupercilиũ, Romanis Iuncus marinus, aut Manualis dicitur. Duo eius genera. Vnũ leuis nominati. Alterũ acuti, qui in mucronem faſtigiatur. Cuius etiã duo aſſignant genera. Vnũ ſterile. Reliquũ fert ſemen nigrũ, rotundũ, & craſſiore conſtat calamo, carnoſioreq́. Tertius eſt Iuncus, qui uocatur Oloſchinos, prioribus carnoſior, aſperiorq́, qui ſimilem fructũ in cacumine parit. Semen utriuſq́ toſtum, ex diluto potum, ſiſtit aluũ, & rubra fœminarũ profluuia. Vrinam cit. Capitisq́ dolores facit. Quæ proxima ſunt radici folia, tenera, conuenienter illinuntur aduerſus phalangiorũ morſus. Aethiopici Iunci ſemine ſomnus allicitur. Sed modus in potione ſeruandus eſt, ne ſopor fiat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 18. IVnco paluſtri, Græcos ad funes uſos nomini credamus, quo herbã eam appellant, unde funambuli Schœnobatæ ab ijs dicantur. Qui nauigauere in Indos Alexandri milites, Iuncos lapideos uidere per littora ſimillimos noſtratibus. Iunci uterũ turgentem quodã cacuminis callo præferunt: mox cohærentia quædã, uelut oua pariunt, pediculis circa ſpicaceis, in quibus uaſcula rotunda, leuiterq́ hiſcentia, & in ijs ſemen nigrũ cuſpidis effigie, non diſſimile Aſteriſco, dumtaxat exilius, radice longa: quæ craſſior multo ſit, q̃ maribus cognominatis. Caput
D huic Cepis, et Gethyo ſimile, in tegumẽtis modice rubentibus. Iuncus paluſtris, hoc eſt, Schœnos Helios, in multa gñia concidit. Oxyſchœnos proprie is eſt, quẽ marinum Iuncũ uocamus. Sterilem maſculũ exiſtimãt, fœcundũ fœminam. Is qui ſemen nigrũ habet, Melancranis appe-
* latur, quaſi Iuncus atriceps, Melancræna dictus Straboni. Vnde funditoribus Balearicis, Amenta, quod & Phileta meminit. Hic ſine alijs generibus naſcitur ex ſuo ſemine: ſicut is quem marem noĩamus, ex ſemetipſo, cacumine in terrã defixo. Nam Oxyſchœnon, & Holoſchœnon, eodẽ ceſpite, contẽplatum ſe Theophraſtus, & admiratũ ſcribit. Omniũ radices ſingulis annis intermori tradunt. Holoſchœnon Mariſcũ a magnitudine (ut puto) noſtri uocant: quã admodũ & Mariſcas ficus: auctore Feſto, quæ Græci Buſyca, hoc eſt, grandiores & fatuas ficos. Ob id & Sycomora eſſe quidã Mariſcas uolunt. Hic & ad tegetes, ut Plinius inquit, & oĩno uitilia utiliſſimus, quoniã mollis carnoſusq́ ſit. Vſus omniũ ad naſſas marinas, nexus elegantiã, lucernarũ lumina, p̃cipua medullæ amplitudine iuxta maritimas alpes tanta, ut inciſo uentre, impleãt pene unciarũ latitudinẽ: in Aegypto uero cribrorũ longitudinẽ, non alias utiliorẽ: ob id cribrũ ſignificaturi, Iuncũ effigiant, ut inquit Horus. Idem auctor, in Aegypto ſcribi Iuncis, nec aliter, affirmat. Videtur aũt paluſtris Iuncus idẽ cum Scirpo eſſe, nec in fruticũ inquit Plinius, nec in uepriũ cauliumue, neq́ in herbarũ alioue ullo q̃ ſuo gñe numerentur iure. Scirpi fragiles, paluſtresq́, ad tegulũ & tegetes, e q̃bus detracto cortice candelæ luminibus, & funeribus ſeruiũt. Firmior quibuſdã in locis etiã rigor. Namq́ ijs uelificant, non in Pado tantum nautę, uerũ in mari piſcator Africo, p̃poſtero more uela intra malos ſuſpendẽs. Et mapalia ſua Mauri tegũt, p̃ximeq́ æſtimãti, hoc uideant eſſe, quo papyri uſu. Ob id etiã ſunt apud nos, qui Scirpos interp̃tentur, q̃s Græci Biblos, id eſt, papyros uocant. Sed fruticoſi gñis ſunt Papyri, enodes, & ſine fronde Scirpi, leues, proceriq́, ut Feſtus ait: unde prouerbiũ quoq́ natum ſit, Nodũ in Scirpo quæri. Habent Græci & alterũ ex Iunci nomine prouerbium τὸ χοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον, hoc eſt, Fugiũt funiculũ rubrica tinctũ. Contra reos deſidiæ, q̃ Athenis, qui nõ in tẽpore ad concionẽ ueniſſent, rubricato fune in foro cõprehenſi notabant, & mulctabant. Huc uidetur alluſiſſe in Penulo poẽta Plautus, cum de ſcortis uilibus diceret,

Veſtras ſchœno delibutas, ſchœnicolas ſordidas,

Digitized by Google

Quanq̃ & rubricatas, hoc eſt, fuco litas intelligi uult eas. Eſt & in uerbo Schœnicola adagiũ, χῖνον λικτρῶγειν, & ut ſint quales Græci χινοτρῶγει uocant, hoc eſt, ſpartũ rodentes: q̃d itẽ de inertibus & nugarijs, ut Varroni placet, & alienum laborem fruſtra conſumẽtibus, uſurpari ſolet. A
Notum eſt argumentum illius Ocni, de quo multa in caſtigatione Pliniana diximus. Scio q̃ſdam intelligere, non Shœnum, id eſt, Spartum, ſed Lentiſcum, hoc eſt, Schinum rodi ab ſegnibus: quia prouerbium id contra eos dici ſcribant autores, qui nimio ſe comendi ſtudio ſuperfluunt, ac dentibus exterendis & fricandis incubant: qualis in Lentiſco Maſtiche uis redditur. Sed ſchœnotroges tamẽ in omnibus Græcis codicibus, non ſchinotroges legas. Sunt q Schœnotroges a Scilla dictos putent, quã & Ariſtophanes, & alij Shœnon quoq; appellant, & dentibus prodeſſe conſtat. Vnde Schœnida Venerem cognominatam Lycophronij ſunt qui credant, ꝙ cibo eius accendatur libido: ut Shœnotroges, & Schœniculas hinc quoq; dici meretrices autumare liceat. Vel forte Scenicolas ἀπὸ τῆσ σκηνῆσ, quaſi tabernicolæ. Nam & Alicarias, & Proſtibulas uocabant, ꝙ circa piſtrinulas & ſtabula uerſarentur, ut ait Feſtus. Scinicolas ab unguento ait peſſimo uocatas, quod Græci Schem dicunt. Habetur & Iuncus Euripice uocatus, & Triquetrus, & Odoratus, in ſuas quiq; mentiones adeundi.

Euripicem non deſunt qui Tropicem appellent inter recentiores: quorum pleriq;, ut eruditionis ſuæ periculum faciant, multis partibus rei latinæ officiunt.

De Lichene. CAP. LVI.

Lichen, qui ſaxis eſt familiaris, aliquibus Bryon appellatur. Aſperginoſis petris adhæret, ut muſcus. Qui illitus ſanguinis profluuia ſiſtit. Inflammationes arcet. Impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. Oris & linguæ defluctiones inhibet. λιχὴν

BARBARI COROLL.

Lichen, ſiue Lechen eſt Muſcus, de quo hic. Itẽq; herba alia naſcens in petroſis: nomine utriq; inuento, quoniam contra lichenas, remedijs omnibus anteponuntur. Folium herbæ unum ad radicem latum, caule uno paruo, longis folijs dependentibus. Vtramq; recentiores herbarij Epaticam appellant. Appuli herbam, cuius unum ad radicem folium haberi diximus, Iecorariam, ſiue Ficatellam cognominant, folio ſucci pleno, & craſſo: ita nominatam, quia iocinoris fibræ ſimilis aſpicitur. Diuerſa eſt eodem nomine apud nos, in littore paſſim naſcens, & olitorio foro, ieiuniorũ tempore uenalis, hederaceo fere folio, flore purpureo, Lilij puſilli effigie. Cõuoluit herba ſe quibus appropinquat. Soluit aluum cocta, & cruda oleris modo accepta. Sunt & Lichenes ſui equis calli, de quibus ſecundo libro dictum. B Pli.li.26.ca.4.

EX M. VERG. COMM.

Eodem nomine malum, & mali remedium græci appellauerunt. Lichen enim impetigo ſimul, & qui impetigines ſanat, herboſus in petris herens Muſcus ab eis uocatur: magno argumento, nullo magis præſidio contra eas uſuros eſſe homines. Sciendum tamen, proprium habere genus hunc Muſcum ab eo, quo muſcantur in torrentibus lapides diuerſum. Hic enim in aridis naſcitur petris, craſſior aquatico illo, & procerior, umbroſis plærumq; locis, in ſaxoſis rupibus herens. Vis illi eſt, ut ueteres græcorum medici decreuerunt, exterendo purgare, mediocriterq; ſiccare, & refrigerare. Iidem, quaſi pro comperto illis non eſſet, de cõpeſcendis ſanguinis eruptionibus, in ſcriptoris huius fidem id reiecerunt.

De Paronychia. CAP. LVII.

Paronychia alijs Adocetos, alijs Neuras, alijs Phrynion, Romanis Bouinalis, exiguus frutex in petris naſcens, Peplo ſimilis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita Paronychijs atq; duricijs remedio eſt. παρωνυχία

BARBARI COROLL.

Hanc, & Neurada cognominari docent autores. Quid aũt ſit Neuras muliebribus malis quæſita Hippocrati, non liquet plane, πρὸσ μῆσιν ὑσέρων νεύρασ καὶ ἀλεῦρον καὶ σμῦρναν. Niſi quis (quod & fere affirmo) non Neurin, ſed Nerin, hoc eſt, Nardum montanum legat.

EX M. VERG. COMM.

Fecerunt & huic nomen abſceſſus, qui ad radices humani unguis fiunt, Paronychiæ a græ-

Digitized by Google

C cis dicti. His ẽm præſenti remedio herba eſt: eamq; ob cauſam honoris huius prógatiuá, ab antiquioribus herbarijs & medicis ornata, nec alio nomine quondam in uetere medicina cognita eſt. Deſcribunt, effigiantq; eam noſtræ ætatis herbarij, petroſis locis naſcentem, ut hic etiam ait, folijs latifoliæ Lauri: duobus, aut cumpluribus quatuor ramulis: inter quæ ſpicatus flos exit, craſſitudine pollicis & longitudine, colore inter flauum & luteum.

De Chryſocome. CAP. LVIII.

χρυσοκόμη

CHryſocome, alijs Chryſitis, alijs Chryſanthemon, nonnullis Amaranton, alijs Dioſpogon, Aphris Dubath, uel Buchumath, Romanis Iouis Barba appellatur. Palmi altitudine fruticat. Coma ſpecie corymborum, Hyſſopo ſimili. Radice hirſuta Veratri nigri modo, tenui, Cyperum æquante, guſtu non iniucundo, ex auſtero dulci. In petroſis opaciſq; naſcitur. Radix excalfacit et adſtringit. His conueniens, quos iecur, aut pulmonis inflammatio male habet. Contra purgationes uuluæ, decocta cum hydromelite aſſumitur.

BARBARI COROLL.

CHryſocome ſine folijs, ſine ſemine, ſolo ſcapo, comas habet, fulgore auri, unde nomen. Vocatur & Dioſgenia, hoc eſt, Iouis barba.

EX M. VERG. COMM.

QVod hactenus in Plinio, latiniſq; alijs legerim, nulla inter flores, herbaſue Iouis Barbæ nomine planta numeratur. Inter arbores quidem. 16. uolumine, cap. 19. a Plinio his uerbis arbor deſcribitur. Odit aquas, & quę appellatur Iouis Barba: in opere topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa. Inter flores autem in Violarum genere. 21. uolumine, cap. 10. & 11. Iouis flos apte ab eodem uocatur. Coronat folio tantum Iouis flos. Pauloq; poſt. Succedunt illis æſtiui Lychnis, & Iouis flos, & alterum genus Lilij. &c. Quinetiam. 27. uolumine, ca. 4. idem Plinius aut eundem, aut alium in Violarum tamen genere florem Iouis Flamam uocat. Qualiter flos quem Iouis Flamam appellauimus in Violis. Dicimus autem alium, aut eundem eo
D nomine ſignificari a Plinio florem: quoniam Theophraſto diuerſi flores ſint Διὸς ἄνθος, & φλόξ, id eſt, Iouis Flos, & Flamma. Plinius autem ſæpenumero huiuſcemodi miſcet, & in tanta naturæ uarietate non ſemper illi reſpondet. Quę hactenus dicta a nobis ſunt, ut oſtendatur, quod in Dioſco. nunc legitur Iouis Barbam dici, a Romanis Chryſocomon, in antiqs non inueniri. Plinins ẽm int̃ arbores manifeſte Iouis Barbã numerat, ſeorſumq; a Iouis flore, & flamã Chryſocomen deſcribit. Negat habere latinam appellationem. Quodq; magis animaduertendum ſit, Iouis florem, flamamq; inter Violas cenſeri, & ſine odore eſſe: quod & Theophraſtus itidẽ teſtatus eſt. Cuius floris nota, omnibus figura eſt longe a corymbis diuerſa, quibus hic & alij omnes Chryſocomem florere dixerunt. In Violis ẽm ſinguli flores ſingulis pediculis, & aliqñ ramulis nituntur: in corymbis uero uno pediculo plures. Illi ſingulares, & plærumq; grandiores: In his aceruus magis, & ueluti grumus florum ꝗ flos aliquis eſt. Licetq; in utroq; genere diſcrimina hęc paſſim uidere. Ex his conſtituendum eſt proprium, & aliud a Violis genus habere Chryſocomen: quam Plinius Chryſitin uocari etiam ex eo ait, ꝙ comantibus fulgore auri corymbis floret. Et hæ tantum plantæ huius legitimæ appellationes ſunt, cæteræ falſo, & ab imperitis illi accreuerunt. Qui enim poteſt Amaranthos, aut Chryſanthemos dici flos, qui auri fulgore comantibus corymbis ſplendet? Cum Amaranthus ſpica uerius purpurea, ꝗ flos ſit, & Chryſanthemus alius undiq; a Chryſocome deſcribatur, quemadmodũ nõ multo poſt a Dioſcoride tradetur.

De Chryſogono. CAP. LIX.

χρυσόγονον

CHryſogonon, aliqui Chryſoſpermon uocant, alij Daſpin, alij Origanum, alij Arcophthalmon, Romani Arilariam. Denſe fruticat, quernis folijs, flore coronarij Verbaſci. Radix ut Rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra, quæ trita cũ aceto, atq; impoſita, muris aranei morſibus auxiliatur.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

QVale Chryſogonon hoc ſit, & unde facto illi nomine ſic appellet, nullibi legiſſe me meminí. Cæteri etiam græci, præſertimq; Paulus Aegineta, quo libro omnem numerat medicam materiam, Chryſogoni huius ad medicinam nullibi meminit. Plinio itidem nulla inter plantas Chryſogoni uox eſt: ſimilem tamen Chryſocomæ, & alijs a colore auri appellatis nomen facit. Et ex quo hic ipſe ait Chryſoſpermon a quibuſdam etiam uocari, conijcere licet, non in flore, ſed in ſemine auri colorem eſſe. Idem enim Chryſogonon, & Chryſoſpermon eſt, aurei ſcilicet ſeminis herba. Satis ex hiſtoria eius patet, qualis hic frutex ſit, & qua notarum obſeruatione deprehendi poſſit.

¶ De Helichryſo. CAP. LX.

HELichryſon quidã Chryſanthemõ, nonnulli & id Amaranton uocant, quo Lymphas coronant. Ramulũ habet candidum, uirentem, rectum, firmum. Folia intercedentibus ſpacijs anguſta, Abrotono ſimilia, comam aureæ lucis, in orbem, umbella rotunda, ueluti ſiccis corymbis dependẽtibus, radice tenui. Naſcitur in aſperis, & torrentium alueis. Contra ſerpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ ſtillicidia, ruptaq;, coma e uino pota opitulatur. Ciet menſes. Sanguinem concretum uentris ac ueſicæ abſumit, pota cum mulſo folia. Ieiunis, trium obolorum pondere, ſiſtit deſtillationes, data in uino albo diluto. Veſtibus inſeritur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

ἑλίχρυσον

BARBARI COROLL.

HElichryſos, & Heliochryſos a Theodoro Aurelia uocatur, ad ſolis repercuſſum, comantibus in orbem folijs fulgore auri, a quo nomen. Alij a uirgine Epheſia, quæ hoc flore prima coronauerit Dianam. Coronari eo & Deos Ptolomęus rex Aegypti diligentiſſime curauit. Veſtes odore cõmendat non ineleganti. Exiſtimationem & gloriam parere coronatis flore credit, ſi unguento ſe perfundant ex auro, quod Apyron, hoc eſt, ignem non expertum uocatur. Floret fere cum Viola nigra uere. Flos auri modo fulget. radix ſummo terræ corio innixa folio cãdido, caule tenui & duro, non ut Theodorus inquit, ſemine, qui carpon, non caulon in Theophraſto legerit. GALEnus hanc Amaranthi nomine ſignificat, nec aliter uocauit, ob id corymbos eius nunq; marceſcere, Plinius ſcriptum reliquit. Philoſtratus ex Amarantho coronari ſepulturas quoq; ſolitas affirmat, idq; Theſſalos inſtituiſſe primos ad tumulum Achillis. B

EX M. VERG. COMM.

HElichryſum Plinius in hiſtoria pluribus locis, in medicina lib. 21. ca. 25. Heliochryſum eandem aurei floris plantam appellat. Habetq; utriuſq; uocis certam primum ex natura cauſam, tum ex gręcis ſcriptoribus, Poetas, Theophraſtumq; autores: quorum illi Helichryſum, hic uero ſemper Heliochryſum in plantarum hiſtoria nominat. Diuerſitatis huius cauſa eſt: ꝙ ꝗ Helichryſum uocant, aquoſis & paluſtribus locis, quæ græci ἕλη dicunt, naſcentem florem indicãt: qui uero Heliochryſum, quoniam ἥλιος Sol græcis eſt, ad ſolis repercuſſum aurea luce fulgentem ſignificant. Quæ illi natura eſt, non aliter q; multis alijs, quæ accedente Solis luce, colores ſuos uariant, et eos qui non ſint habere uidẽtur. Quod hic ſignificauit, dicens χρυσοφανῆ, id eſt, quæ aureo colore & luce ſe oſtendant. Sunt tamen qui utroq; modo enunciatum hunc florem a paluſtribus locis dictum fuiſſe uelint: neq; ἡλιόχρυσον, in qua uoce Sol eſt, uerum ἑλειόχρυσον, in qua paluſtres loci audiuntur, ſcribendum eſſe. Quibus literis in Theophraſto ſcripta etiam nunc ea uox plærumq; inuenitur. Sed nos in melioribus obſeruauimus, a Sole id nomen factum. Acceditq; naturæ cauſa, quæ illi eſt, ut Plinius ait, ad Solis repercuſſum aurea luce fulgere: quodq; hic ait χρυσοφανῆ, id eſt, aureo colore uideri. Cuius euentus nõ niſi in Sole cauſa eſt. Chryſanthemon eundem hic uocari a quibuſdam ait ab eodem auri colore, ſed ex alio flore: de quo mox dicetur accępta appellatione. Quod ſola nominis, & coloris ſimilitudo fecit. Addidit præterea, Amaranthum ab aliquibus Helichryſum etiam dici: non quia ſpicatus flos ſit, qualis eſt qui proprie Amaranthus dicit, de quo in Chryſocome dictum paulo ante eſt, ſed ab eadem longioris ſine detrimento uitæ natura. Quæ enim proprie Amaranthus a græcis nominata eſt, ſpica, ut pręmõſtrauimus, uerius q; flos eſt, colore purpureo, ſine odore, auguſto men

C ſe proueniens, in autumnum durans: & qui, quod mirum ſit, poſtq̃ defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiſcit. Ideoq; antiquis hibernas faciebat coronas. Summa tamen eius naturã in nomine eſt, ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι, id eſt, q̃a nõ marceſcit a græcis appellati. Ex qua naturę ui, hic etiam ob ſimilitudinem aliquam Helichryſum uocari ait, quia ſcilicet corymbi eius nunquam marceſcunt: eamq; ob cauſam Deorum ſimulachra ad longioris temporis ornatum hoc flore antiquitas coronabat: quod cunctis gentibus adeo tunc cõmune erat, ut hic inter notas eius dixerit eſſe Helichryſum, quo Deorum imagines in templis coronantur. Galenus Amaranthi nomine, ob eam quam diximus cauſam, ſemper hunc uocauit: quemadmodum & ſpicam illam purpuream: ideoq; diligentius ex uiribus & uſu in medicina diſcernendus in eo uterq; hic flos erit. Florere Helichryſum Theophraſtus uere ait, una cum Viola nigra. Eſtq; locus ad extremum ſextum eius de plantarũ hiſtoria uolumen. Idẽ longius lib. 9. de eodem egit. Quę item a Plinio quoq; reddita lib. 21. cap. 11. fuerunt. Et quorum ſit ſenſus. Gratiam, & uitæ gloriam ſibi etiam acquirit, qui Helichryſi flore coronatus, unguento ex auro quod ignem non ſenſerit ſe inſperget. Habet autem Helichryſus florem auri colore, candidum folium, coliculum tenuem & durum, radicem in ſuperficie terræ, eandemq; gracilem. Vtuntur ea cõtra morſus uenenatorum in uino. Vtuntur & ad ambuſta, cinerem eius melle excipientes.

De Chryſanthemo. CAP. LXI.

CHryſanthemon, aut Chalcas, aliqui Chalchitin uocãt, alij Chalcanthon, alij Chalcanthemon, alij Buphthalmõ, Romani Acanthan, Ethruſci Garuleum, Aphri Churſeten. Hærba eſt tenera, fruticoſa, lęues proferens caules, & multifida folia, flores ſupra modum ſplendentes, luteos, orbem oculi imitantes, unde nomen traxit. Propter oppida naſcitur. Cuius caules oleris uice manduntur. Flores cum cærato triti, ſtéatomata diſcutere produntur. Regio morbo correptis, colorem
D breui reddit, ſi ſequente longo balnei uſu, poſt exitum ebibatur.

χρυσάνθεμον flos est in [illegible] ... abundat.

BARBARI COROLL.

CHryſanthemos, nec forma, nec uiribus a Buphthalmo ſuperius indicata differt: uerba tantum mutata ſunt, eodem manente ſenſu: ut ne Dioſcoridis quidem caput ſuſpicentur aliqui. Illud notauero, a Dioſcoride quidem uocari hanc etiam Chalcitin, ſed an ſit eadem quæ Plinio Chalceton in uineis naſcens, & iocineri trita imponi iuſſa, neſcio.

EX M. VERG. COMM.

NOs aliquando cogitauimus, quaſi nulla eſſet Chryſanthemus, aut ſi ſit, eandẽ Buphthalmo eſſe, nullam capitis huius habere rationẽ: & q̊d nullũ in re eſſet, nullũ in labore hoc noſtro etiam fore. Sed in contrariã traxere partẽ Chryſanthemi primũ nomẽ, q̊d a Buphthalmo aliud Dioſc. & Plinio eſt. Mox quę in Chryſanthemo alia a Buphthalmo ſunt: habere. ſ. caules eius lęuorẽ, folia inciſuris diuiſa, nõ ut illa Fœniculi figura, & capillata. Poſtremo, olerũ mõ in cibos admitti: quod Bupthalmo neq; a ſcriptore hoc, neq; ab alijs tribuiť: et q̊d in medicina relinquẽdũ nõ eſt, Buphthalmi folijs cũ cera ſanari duricies tumoreſq;, Chryſanthemo aũt priuatim Steatomata. Acceſſit his etiã, ꝙ q nobis eſt ꝓbatiſſimę & antiq̃ſſimę fidei græcus Dioſc. multa toto hoc capite diuerſa habet. Quã em̃ cęteri codices a Romanis Acanthã uocari Chryſanthemõ oſtẽdunt, ille Caltã habet. Et quæ illi πολυσχιδῆ φύλλα, hic προσχιδῆ. Quodq; in floris pictura paſſim legiť, καὶ ὀφθαλμὸν κυκλοτερῆ, in eo non eſt. Sic etiam in medicina & remedijs, q ſoli flores felle ſuffuſis mederi dicunť, in eo folia & flores leguntť. Tantaq; eſt uarietas, tantaq; ex uarietate ſuſpicio oritur, ut eſſe Chryſanthemon a Bouis oculo aliã credamus: et quę ex Bouis oculo illi accreuerint, ab imperitis & ex ſimilitudine diuerſas plantas miſcentibus, accreuiſſe. Variant em̃ in ſermonis ductu, rerumq; ſerie ſcriptoris huius exemplaria: & quo antiquiora ſunt, eo certiorem coniecturam faciunt, fuiſſe q̊ndam per ſe, & adhuc eſſe, Chryſanthemon a Bouis oculo diuerſam. Accedit his Plin ius etiam uiceſimo ſexto uolumine, capite octauo, Chryſanthemum priuatim nominans: perijſſeque huic capiti quæ propria Chryſanthemi erant: ſucceſſiſſeque illis ex Bouis oculo, quæ eius propria erant, facile crediderit aliquis. PLINIVS enim Chryſanthemo ad ueſſicæ uitia utitur, quorum nulla in hoc capite inter alia Chryſanthemi remedia ratio habita eſt. Qualia obſeruari a nobis hæc potuerunt, talia etiam docentur. Cupimus tamen cuncta a nobis hoc capite dicta, ſuſpiciones, coniecturaſq;, nõ decreta haberi,

Digitized by Google

Nec; enim alio conſilio dicta longius a nobis fuerunt, ꝗ; ut labore hoc noſtro, quicunq; is eſt, ad ueritatis eruſcationē cæteri facilius proficiant. Qui illud etiam meminerint, credere nos cunctas Chryſanthemo adiectas appellationes, a uoce illa Chalca incipientes, alterutram habere rationem & cauſam. Aut enim ob luteum medij floris colorem, a ſimili & concolori æris metallo, quod græci chalcon dicunt, factæ fuerunt: Aut, quod nos magis probamus, quoniam Buphthalmo pariter, & eadem Chryſanthemos Chacla a quibuſdam credita & dicta fuerit, ex eo nomine cæteræ illæ omnes Chryſanthemi appellationes, corruptæ tamen fluxerunt. A

De Agerato. CAP. LXII.

AGeraton fruticoſa hærba eſt, palmari longitudine aſſurgens, ſimplex, humilis, Origano non diſſimilis. Vmbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, Helichryſo minor. Nomen ei inditum eſt, quoniam diutiſſime flos in ſua coloris ſpecie conſeruetur. Vis decocti feruens. Huius uſtæ nidor urinam cit, & uuluæ duricias emollit. ἀγήρατον

EX M. VERG. COMM.

IN latinis ſub hoc nomine nulla, quæ nota nobis ſit, plantæ huius hiſtoria eſt. Græci uires diſcutiendi habere eam tradiderunt: & præter id, leniter inflammationes arcere.

De Verbenaca. CAP. LXIII.

VErbenacam rectam, Græci Periſtereona uocant, alij Trigoniō, alij Bunion, alij Hierobotanē, alij Philtrodoten, Aegyptij Pemſempe, Magi Iunonis Lachrymam, nonnulli Muſtellæ ſanguinem, alij Sanguinem Mercurij, Romani Criſtam gallinaceam, alij Pheriam, alij Trixalidem, alij Exuperam, aliqui Hærbam ſanguinalem. Naſcitur in aquoſis. Nomen ex eo duxiſſe uidetur, ꝙ columbæ circa hanc perq; libenter nerſari ſoleant. Palmi altitudine, & interdum amplius adoleſcit. Folia e caule prodeunt inciſa, & ſubalbida. Ea ſingulari ramo, radiceq; ſola conſtare ſæpius inuenitur. Folia cum ſuillo adipe recenti, aut roſaceo impoſita, uuluarum dolores finire putātur. Ignem ſacrum illita ex aceto reprimunt. Putrida ulcera cohibent. Vulnera glutinant. Veteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt. περιστερεών B

BARBARI COROLL.

PEriſtereon a Græcis uocata, ꝙ columbæ in ea manſitēt. Item Periſterium, unde Columbaris uocatur. Itē Lucinia, & Luſtrago, & Militaria. Sunt qui Peronomō a uolucrū paſtu noīent, & a colorū uarietate Panchromon, a noſtris Verbena, & Verbenaca, ſiue (ut arbitror) corrupte Verminaca dicitur. Item Ferraria, non feria, etiamſi Dioſcorides ita noīaſſe uideatur: quandoquidem ſecundum huius herbæ genus ab ipſomet Dioſcoride Sideritis appellatur. Hac & Iouis menſa uerrebatur. Verbenam porro & ſagmina, Romani, hoc eſt, gramen ex loco ſacro, præſertim ex arce Capitolij, cum ſua terra euulſum, in publicis remedijs, & in ſacris legationibus, cum ad hoſtem clarigatumq; mitterentur, ferebant: coronatis ita fecialibus & patre patrato, uel fœdera facturis, uel bella indicturis. Sed omnes quoq; frondes ſacratas, puraſq; per abuſionem Verbenas uocabant. Dioſcorides duo facit genera, rectum, & ſupinum. Plinius marē, & fœminam. Mari caules reddendo plures & tenues, itemq; cubitales & anguloſos: demū quęcumq; Dioſcorides ſupinę, niſi ꝙ rariora mari folia ꝗ; fœminæ adijcit. Quidam nō diſtinguūt, ſed unum omnino genus tradunt. Vtraq; ſortiunē galli, & pręcinunt reſponſa. Hac perunctos, Magi putant impetrare quę uelint, amicitias conciliare. Colligi circa canis ortum debere: ita, ut ne luna, aut ſol cōſpiciat, fauis ante & melle terræ ad piamentū datis: circūſcriptam ferro effodi, ſiniſtra manu, & in ſublime tolli. Siccari in umbra ſeparatim folia, caulem, & radicē. Vtrūq; genus in planis aquoſis naſcitur. Diuiſurę foliorū utriuſq; ſimiles quidem omnino quernis, ſed maiores. Rectum erui præcipitur, ſole arietis ſignum meante. Non quidē ad omnia, ſed ad me- Pli.li.25. ca.9

C dicamentum illud, quod propterea Criogenes paſtillæs dicitur.

EX M. VERG COMM.

NVlla in toto herbarum cenſu Romanæ nobilitatis plus habet ꝗ Verbenaca. Vna enim hac domus purgabat, luſtrabatur familia, & Iouis menſa ad ſacrificium & epulas uerrebatur. Vna autoribus Romani imperij, conditoribuſq; imenſum quiddam dedit. Non aliunde ſagmina in remedijs publicis, & in ſacris legationibus Verbenæ, ꝗ ex hac genti illi fuere: qua coronati ad hoſtes clarigatūq; mitterent: ideoq; ſacra Herba uulgo dicta, & cognita. Romani Verbenacā, ꝙ ſola & p ſe uerbenas faceret, dixerunt, Gentiū iura, & publicę utilitatis cauſā ſecuti. Gręci, quibus nulli feciales erant, nec idem in legatis ritus, naturam contemplati, Periſtereona nominauerunt, a columbis, ut hic ait, facto nomine: ꝙ hæc auis libenter inter eam uerſetur.

Pli. li. 22. ca. 2

De ſupina Verbenaca. CAP. LXIIII.

ἱερὰ βοτάνη

crista galli nacea

SVpinam Verbenacam aliqui ſacram Hærbam appellant, alij Erigenion, alij Chamælycon, alij Sideritin, quidam Curitin, alij Perſephonion, alij Iouis colum, alij Dichromon, alij Calleſin, alij Hippariſon, nonnulli demetriada, Aegyptij Penphtheuphtham, Pythagoras Eryſiſceptron, Romani Cincinalle. Ramulos emittit cubitales, aut maiuſculos, anguloſos, in quibus ex interuallis folia Quercus, ſed minora anguſtioraq;, eiſdem diuiſuris in ambitu, colore aliquatenus cæſio. Radix longa, tenuis. Flores purpurei, graciles. Folia cum radice in uino pota, illitaue, aduerſus ſerpentes pollent. Eadem drachmæ pondere cum turis obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. Veteres tumores, & inflammationes mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta tonſillarū cruſtas abrumpit. Oris nomas gargariſatu cohibet. Aiunt, ſi aqua ſpar-

D gatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus, tertium a terra geniculum, cum folijs circumdantibus, quartanis quartum. Sacram uocant hærbam, quoniam multum ad amuleta, expiationeſq; commendetur.

BARBARI COROLL.

PEriſtereon hyptios, hoc eſt, ſupina, frequentior eſt ꝗ ſuperior. Latiſſimus eſt quorundā error, exiſtimantium Verbenam & Periſtereon priorem eſſe: quam olitores Sclaream modo uocant: de qua ueteres nihil dixiſſe (quod ſciam) uehemēter miror. Folium ei Betæ lanuginoſum, ſerratumq; in modum criſtæ: flos ſpicaceus, e ceruleo purpureus, odorata tota, & uulgaris. Niſi quis hanc Alectorolophon, id eſt, criſtam gallinaceam interpretetur. Alectorolophos inquit Plinius, folia habet ſimilia criſtæ gallinaceæ plura, caulem tenuem, et ſemen nigrum in ſiliquis. Mutat colorem, ſed ex nigra albicare incipit, & intumeſcit, ac exit. Vtilis tuſſientibus & oculorū caligini. Solidum ſemen conijcitur in oculum, nec turbat, ſed in ſe caliginem contrahit. Hęc Plinius. Hoc quidem ipſum facere uidetur ſemen eius, quam uocant herbarij Sclaream. Folio criſtæ ſimili, ac nigro ſemine: uerum non in ſiliquis, ſed in folliculis, ſiue capitulis poſt florem. Niſi quis ſiliquas in Plinio pro uaſculis quibuſcunq; accipiat.

quid herba alectorolophos hfm manardus . lib. 17. epiſtola prima dicitur ſclarea.

EX. M. VERG. COMM.

SVperiorem Verbenacam græci, ꝙ recto caule riget, Rectam: hanc ꝙ deiectis in terram ramulis quaſi iacet, Supinam uocauerunt. Nec ſolum inter eas hoc diſcrimen obſeruatum ab illis eſt, ſed, ut ex utriuſq; hiſtoria licet eognoſcere, plura alia ſunt quibus inter ſe diſconueniant: pręſertimq; numerus, & longitudo ramulorum. Quod idem ambabus eſt, & quod cognomines eas fecit, foliorū figura, & in folijs pares inciſuræ ſunt. Vidimus nos, quā nunc rectā Verbenacam dicunt, multo maiore altitudine ꝗ dodrantali: contraq; Supinā longe breuioribus ꝗ cubitalibus uirgis: & in utraq; ꝙd in ſcriptore hoc nō legit, quadrāgulis ramulis: Rectā itidem ſingulari caule, ſed non ſingulari radice; niſi hic unam eius radicē forte dixerit, quę craſſior a-

Digitized by Google

lijs eſt: cæteras uero fibras & capillamenta magis quam radices eſſe uoluerit. In utraque autē quod A
paulo ante diximus, eadem ſerrata, & quernis ſimilia folia ſunt. Viſæque nobis plantæ hæ ſunt
magis ad Plinij, quam adſcriptoris huius picturam accedere.

¶ De Aſtragalo. CAP. LXV.

ASTragalum aliqui Chamæſycen, alij Gatalen, alij Onyca uocant, ἀστράγαλος
Romani Pinum triuiam, aut Ficum terrę, aliqui Glandulam, alij
Thium, alij Nonariam. Aſtragalus paruus in terra frutex, folijs & ramis
lupino ſimilis, flore purpureo, paruo, radice rotunda, Rhaphani modo
grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti
cornua inter ſe implicatas, guſtu adſtringentes. Naſcitur in uentoſis, opa
cis, & in uallibus. Eo Memphis Arcadiæ ſcatet. Aluum ſiſtit radix in ui-
no pota. Vrinam mouet. Vetuſtis ulceribus, ſicca efficaciter inſpargitur.
Sanguinem ſupprimit. Aegre propter duriciam tunditur.

BARBARI COROLL.

ASTragalus aliter a Plinio deſcribitur, folio longo, inciſuris multis, obliquis circa radicem, Pli.li.26.ca.8.
caules terni, aut quaterni, foliorū pleni, flores Hyacinthi, radices uilloſæ, implicatæ, rubentes,
præduræ. Naſcitur in petroſis, & Arcadiæ Peneo, ſiue ut Galenus & Paulus, Pheneo. Colligi-
tur exitu autumni, cum folia amiſerit. Siccatur in umbra.

EX M. VERG. COMM.

EX Arcadia, ſi forte adhuc nomine hoc illic cognoſcitur, Aſtragalus repetenda. Italiæ enī
aut nulla, aut tam rara modo eſt, ut a nullo cognoſcatur. Nomen illi, ut uidetur, radix fecit ro
tunda, duraque: & ob id animaliū talo ſimilis. Id enim Aſtragalus græcis eſt: a quo quibus pu-
eri quondā luderent, non cubi, teſſeræue dicti ſunt, ſed tali: quibus Ganymedem & Cupidinē
Apollonius finxit in cœlo colludentes: & Plinius Aſtragalizontas Polycleti opus appellauit;
in quo ſi Apollonij carmen lib. 3. in Medeæ amoribus diligenter aliquis, ludique genus obſerua B
uerit, uictoriæ pręmium potius quam fortunæ & ludi inſtrumentum Aſtragalos eſſe intelliget. Lo
cus in eo poëta uidendus his, qui in antiquitatis cognitione diligentiores haberi uolunt. Cur
autē Aſtragalum hanc Chamæſycen Græci, Latini uero Ficum terræ dixerint, in Chamæſyce
certius intelligetur. Radicis enim ſimilitudo, cognomines, diuerſas alioquin plantas, fecit. Vo
carunt præterea ab eadem rotunda craſſitudine Romani Glandulam, manifeſta rei indicatio-
ne. Naſci eam nos in Phæneo Arcadiæ, non in Memphi diximus: quoniā nulla eſt Memphis
Arcadiæ. Et Plinius in Phæneo prouinciæ eius oppido naſci teſtatur: & præter Plinium uetu-
ſtiſſimi & optimi græcorum codices ἐν φενεῷ adhuc habent.

¶ De Hyacintho. CAP. LXVI.

HYacinthum aliqui Heloniam, alij Porphyrantes, Romani Va- ὑάκινθος
cinum, alij Vlcinū uocant. Folia habet Bulbi, dodrantalem cau-
lem, minimo digito tenuiorem, hærbaceum, comam procumbētem, flo-
rum purpureorum plenam, incuruam, radicem bulbaceam. Quæ ut cre
ditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur e-
rumpere. Siſtit aluum. Pota urinam impellit. Phalangiorum morſibus
auxiliatur. Semen adſtringentius eſt, theriacis expetitum. Regium mor-
bum emendat, cum uino potum.

BARBARI COROLL.

HYacinthi, cū Viola nigra erūpunt uere, ſed ante Roſam, ut fere oīa, quæ in coronas a mō Pli.li.21.ca.11.
tibus petunt. Exeunt & cū Gladiolo, ſed eximie in Gallia, ubi & Hyſginū eo tingit. Nā colos in
ueſte Hyacinthinus, nō ex hoc tantū Hyacintho, ut fere credit, ſed e Viola, quæ ſylueſtris Hyacin
thus quoque dicit, traxiſſe nomē uidet, Plinio utique. Niſi quis in eo Ianthinū malit, quam Hyacinthū le
gere. ut Martialis,

Coccina famoſæ donas, & Ianthina mœchæ.

C De quo in caſtigatione Pliniana diximus. Hyacinthi & albi & ferruginei, hoc eſt, cerulei uiſuntur. Nam & lapis frutici cognominis ceruleo nitore fulget, ut Solinus inquit, ut qui colorē cœli dixerunt Hyacinthinũ, de ceruleo uideant accæpiſſe. Porro tam ſyluestres, q̃ urbani plurimũ durant. Comitatur florē hunc duplex fabula, luctum præferēs eius, quē Apollo dilexerit, aut ex Aiacis cruore editum: ita diſcurrentibus uenis, ut græcarũ literarum figura ea legatur inſcripta. Pauſanias florem qui natus ſit extincto Aiace apud Salamina, credi refert editum primo, nec Hyacinthũ, ſed literis Hyacintho ſimilem uideri ex cādido rubentē, ac Lilio minorē. Idem auctor Coſmoſandalon dici florem apud Hermionenſes Tröezenijs confines, quem ipſe Hyacinthũ uidetur interpretari. Eo flore coronatos feſta, quæ Chthonia uocāt, agere. De Coſmoſandalis & Cratinus & Clearchus. Palladius Hyacinthum, & Irim, & Gladiolum a ſimilitudine foliorum uocari dicit. Qui Seruium grāmaticum accuſant, ꝙ Hyacinthum eſſe dixerit, quē Virgilius Vacinium in carmine uocarit, Dioſcoridem accuſant, affirmantem Hyacinthum a Romanis Vacinium appellari. Plinius quoq;, Vacinia inquit, aucupijs Italiæ ſerũtur, Galliæ uero etiā purpurea tingendis ſeruorũ ueſtibus. Item alibi. Tranſalpina Gallia herbis Tyrium atq; Conchyliũ tingit, omneſq; alios colores. Item alibi. Mire inquit Hyacinthus in Gallia prouenit: quo ibi pro Cocco Hyſginũ tingitur. Eſt autē Hyſginus color, a quo Græci ueſtes Hyſginobaphes appellant, hoc tinctas colore. Quo fit, ut recte ſenſerit grāmaticus hac parte, Vacinium Maroni pro Hyacintho acceptum fuiſſe. Nec obſtat, ꝙ nigra dicat poëta: quando purpuream quoq; Violam, eſt ubi auctores nigram uocare ſoleant.

quid Vacinium

EX M. VERG. COMM.

Palladius primo ſui operis uolumine, capite. 37. Hyacinthum cum Iride his uerbis miſcuit. Hyacinthum, qui Iris, uel Gladiolus foliorum ſimilitudine dicitur. Obijciet forte mihi hoc loco aliquis, non eſſe multum Palladio tribuendum, nec poſteriori ſcriptori, & qui degenerante iam decliuiq; latini ſermonis candore ſcripſerit, contra antiquiorum dicta fidem habendam. Multa enim in eo ſunt, præter multa etiam contra Romanorum uocum proprietatem, dignitatemq;. Fatemur id nos, concedimuſq;. Non tamen adeo negligendus ſcriptor, nec tam longo interuallo ab antiquitatis candore illo diſtans, ut non ueſtigia ſaltem in eo, & coniecturæ aliquæ ſuperſint, quibus deprehendi antiqua ueritas poſſit: accedentibus præſertim meliorũ,

D & antiquiorum ſcriptorum teſtimonijs aliquibus, & rerum neceſſitatibus. Cogitādum illud etiam in nominum mutationibus, quæ quotidie a gentibus fiunt, ſic plærunq; priora nouis cedere, ut aliquæ ſemper ſuperſint in nouitate uetuſtatis reliquiæ: aut mutationis ſaltem cauſſæ in illis intelligantur. Neq; ut inquit Heſiodus, penitus uanam perire famā illam, quam, ut ipſe ait, multæ famigerant gentes, Iſq; ego ſum, qui non facile perſuadear, quæ de Iride & Hyacintho dicta a Palladio eo loco ſunt, temere penitus dicta exiſtimari debeant: ſed ut in huiuſcemodi fit, mutata penitus nominis potius, q̃ rei æſtimatione, quod fuerat commune Iridi & alteri flori, Hyacinthi nomen aliquando, quo tempore ille ſcribebat, ad ſolam Irim contractum fuiſſe. Vtorq; ad hanc rem huiuſcemodi coniecturis, Columellæ primum auctoritate: qui eo quo diximus libro & capite de Apium paſtionibus agens, & quibus floribus præcipue gaudeant, & generoſum mel conficiant, inter cætera Hyacinthum numerauit: addiditq;, cœleſtis numinis: quæ duæ uoces in graui ſcriptore non aliam ut credimus habent rationem, q̃ ut Hyacinthum, quem ille Apibus circa aluearia conſeri iubebat, ab alio, uulgariq; Hyacintho, & inutili Apibus, ea honoris nota diſtingueret: appellaſſeq; Hyacinthum cœleſtis numinis, quem Palladius dixerat, Hyacinthus qui Iris & Gladiolus dicitur. Neq; immerito maleue Irim Hyacinthum cœleſtis numinis dixiſſe credi poteſt: quando Iris cœleſte numen eſt Iunonis nuncia, & inter cœleſtia phænomena ex admiratione hominum diuinitatis particeps. Nec aliud, iudicio noſtro, intellexiſſe ea nota Columella uidetur, q̃ non eſſe ſimpliciter Hyacinthum circa aluearia conſerendum: ſed Hyacinthum cœleſtis numinis, id eſt, is qui a cœleſtis numinis nomine etiam indicatur. Ratiocinariq; (ſi ſic intelligendus Columella ſit) oportet, cōmune Hyacinthi quondam nomen, & Iridi & Hyacintho priuatim dicto fuiſſe. Nec tantum duobus his floribus, ſed figura Iridi ſimilibus, licet colore diuerſo plæriſq; alijs. Quod ex eodem Columella in carmine ſuo manifeſte cognoſcitur, cũ ait. Nec non uel niueos, uel ceruleos Hyacinthos. Quo colore flores Hyacinthi nomine indicari proprie non poſſunt. Siquidem purpureo flore Hyacinthus, non candido, aut ceruleo eſt. Credimuſq; nos, in Hyacinthis quondam eueniſſe quod in Violis: in quibus quemadmodũ in Iaſme primo uolumine teſtati ſumus, figura, floriſq; forma, non color genus faceret. Sed hoc latius patet, q̃ res noſtra modo exigit.

Fama non omnino inanis.

Digitized by Google

De Papauere erratico. CAP. LXVII.

A

[illegible — handwritten marginal note in Greek] papaber erraticum. Rubeum papaber

PApauer erraticum, quod Rhœam uocant, nonnulli Oxytonon, Romani Papaueralem, Aegyptij Nanti, uere quidem in aruis cum hordeo naſcitur, flore protinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accæpit. Folia Erucæ, aut Origano, aut Cichorio, aut Thymo ſimilia ſpectantur, ſed longiora, diuiſa, ſcabra. Iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, aſper: flos ſylueſtris Fremij, puniceus, interdum albus, oblongum caput, ſed q̃ Fremij minus: ſemen ruffum, radix longa, ſubalbida, minoris digiti craſſitudine, guſtu amara. Huius capita quinq; aut ſex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis, quibus ſomnus accerſeuolus eſt. Semina acetabuli mẽſura ex aqua mulſa pota, aluum leniter emolliunt. Ad idem præſtandum mellitis rebus, & dulciarijs ammiſcetur. Folia cum calycibus illita, inflammationes ſanant. Eorundem fotu & perfuſione, ſomnus allicitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18.ca.25. 19.cap.8.& 20. cap.18.

PApauer Rhœas, hoc eſt, erraticũ, capite, ut Theophraſtus inquit, unguis pollicaris amplitudine. Legitur uiridiuſculũ ante meſſem ordei. Hoc & ſatiuis aſcribitur: q̃q̃ inter ſylueſtria & ſatiua melius fortaſſe, quaſi medium conſtituas, quoniã ſponte quidem, ſed in aruis naſcatur. Admonendi tamen ſumus, Rhœadis cognomento non hoc tantũ Papaueris genus uenire ſolitum, ſed & alia duo ſylueſtria, ut mox liquebit: hoc quoniam flores eius breui decidant, illa quoniam fluat ex ipſis, conuulnerato ſcapo ſuccus lacteus, Opion appellatus.

EX M. VERG. COMM.

B

COmparãtur in ſcriptore hoc inuicem Papauer erraticum hoc, & Anemone, de qua ſecundo uolumine a Dioſcoride, & a nobis actum longius eſt. Et ut in ſimilibus fit, quorũ reciprocæ notæ ſunt, Papaueri huic eadem dicta & credita Anemone eſt, Anemoneq; contra Papauer hoc. Illa agreſte nigrumq; Papauer, & Meconium uocari dicta eſt, hoc manifeſte ſylueſtri Anemone ſimile dicitur. Præſenti nec negligenda dubitatione, quales duo hi flores ſint, quibus locis inueniendi, quibusq; nominibus priuatim indicandi, & quod tota hæc res modo exigit, quodnã Papauer hoc erraticum ſit. Diximus in Anemones cõmentationibus noſtris longius, quæ tunc pro illa dici potuerũt. Inter quæ præcipuũ illud fuit, non uideri nobis, priuatim Anemones uoce, rubrũ Papauer (ſic em̃ modo erraticum hoc appellamus) indicari poſſe: quoniã quæ de Anemone in antiquorum cõmentarijs legerẽtur, rubro Papaueri non omnia competerent: ideoq; credere nos, aliã ab illo Anemonẽ eſſe. V ſiq; poſt multa aliaad eam rem ſumus capitis huius, & in eo erratici Papaueris hiſtoria & deſcriptione. Quæ tota eius eſſe floris manifeſte cognoſcitur, qui ruffo colore, & aliquãdo candido, pauciſſimis folijs, ſed his amplioribus, quocunq; pulſu & iniuria deciduis, in triticea & hordeacea ſegete, Maio præſertim mẽſe floret. Nihil enim naturæ exemplari illi in hoc ſcriptore deeſt, qui multa breuitate complexus omnia eſt: deciduũ protinus florem, uernos ortus, natalem locũ, arua & ſegetes, & quæ alia illi ab eadem natura accæpta adſcribuntur. Quodq; animaduertat aliquis, ſponte ſua naſci: cum plærunq; Papauer omne ſatiuũ ſit. Quod ſolum afferri contra poſſit: crediq; utilius, aliquod Papaueris hoc genus eſſe illud eſt quod hic ait. Quo tempore etiam colligitur, cuius laboris & operæ nulla eſt in erratico hoc noſtra ætate ratio & uſus. Sed non eſt ex uſu hominum ratio in natura accipienda. Mutãtur enim quotidie quæ homines agunt, placuitq; quondam quod nunc in nullo honore eſt: rurſusq; multa in honore modo ſunt, quæ futuris ſeculis, aut nulla, aut inutilia habebuntur. Præterea ſi ſeruandum ſemen eius ad medicinam & dulciaria fuerat, tunc legi oportebat cum maturuiſſet. Meminiſſe illud etiam neceſſe erit, cum ab Anemone diuerſum Papauer hoc oſtẽdere aliquis cogitabit, in toto Papauerum genere florem in purpureo candidum eſſe, abundareq; in eo candorem, in hoc autem ruffum, aut album colorem totum eſſe: in hoc oblongum caput deſcribi, breuiusq;, & minus q̃ in Anemonẽ. Quod ſi recipiendum eſt, manifeſte indicat, Papauer hoc in aruis, & in ſegetibus naſcens illud eſſe. Nullum em̃ inter Papauera omnia minore capitulo eſt. Quod intelligens Theophraſtus, ma-

Digitized by Google

C gnitudine humani unguis eſſe dixit. Meminerit etiam, in Anemone plures numerari colores: in hoc autem duos tantũ, ruffum, & candidum: & ne longiores ſimus, plura alia inueniet diſcrimina, quæ collata inuicem, duorum florum duplici hiſtoria facillime deprehendentur. Nos interim ex Theophraſto libro nono de plantarũ hiſtoria, monebimus ijſdem notis, omnibus idem hoc Papauer, & his uerbis deſcribi. ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη. παρομοία κιχωρίῳ ἀγρίῳ διὸ καὶ ἐσθίεται. ἐν ταῖς ἀρούραις δὲ φύεται, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς. ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρόν, κωδύαν δὲ ὅσην ὄνυχα τοῦ δακτύλου. συλλέγεται δὲ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν ἐμχλωροτέρα δὲ μᾶλλον. Quorũ ſit ſenſus. Alterum uero Papauer, quod Rhœada uocant, ſyluestri Cichorio ſimile eſt: eamq; ob cauſſam comeditur. Naſcitur in aruis, maximeq; inter hordea. Florem habet rubentem: uaſculum quantitate unguis digiti. Colligitur ante demeſſum hordeum uiridior adhuc. Non poteſt Theophraſti hiſtoria hac aptius quicquam ad hanc rem excogitari. Cur autem Græci Rhœada Papauer hoc nominauerint, cauſſam hic attulit: Quia protinus folia illi decidant, non plantæ, ſed floris. Nihil enim minus hoc flore tenax eſt: & ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, quod eſt fluere, ῥοιάδα Papauer hoc dictum fuit. Latini, ut hic inquit, Papaueralida diminutiua in græcis forma appellauerunt. Sed hæc poſterior uox eſt, & in latino nomine a græcis formata. Plinius erraticum Papauer uocauit, eadem ratione qua cætera in plantis erratica a latinis dicta fuerunt, ſponte ſua paſſim, incultisq; locis, & nullo humano opere naſcentia. In comparatione foliorum deinde, credimus abundare inſertas imprudenter ab aliquo plantas aliquas. Theophraſtus enim ſyluestri tantum Cichorio comparauit.

De Papauere ſatiuo. CAP. LXVIII.

μήκων ἥμερος

PApauer ſatiuum aliqui Chamæſycen, alij Oxytonon appellant, Romani Papauer, Aegyptij Nanti. E ſatiui genere, quoddam hortenſium eſt, cuius ſemen in panem denſatur, qui ſanis in uſu ſit. Eo etiam ex melle pro Seſama utuntur. Thylacitin uocant. Capitulum habet longum, & ſemen candidum. Syluestre uero, caput inſidens, demiſſumq;, & nigrum ſemen. Quod Pithitis nominatur. Nonnullis tamen & ipſum Rhœas dicitur, quoniã eius ſcapo lacteus ſuccus emanat.
D Tertium magis ſyluestre, & ad medicinas ualentius, multo his longius, productiore capitulo. Omniũ in commune natura refrigeratrix. Quare ſi capita ipſa, & folia decoquantur in aqua, ſomnum fotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplaſmatis ammiſti, ignibus ſacris, & inflammationibus proſunt. Tunduntur quoq; uirides, & digeruntur in paſtillos, qui ſiccati ad uſum reconduntur. Capita quoq; in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq; adiecto melle, dum humor cõeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tuſſi, arteriæ fluctionibus, & cœliacorum affectu, doloris leuamentum præbet. Efficacius tamen redditur, addito Hypocyſtidis ſucco, & Acacia. Papaueris nigri ſemen tritum cum uino bibitur contra citam aluũ, & fœminarum profluuia. In peruigilijs fronti, temporibusq; illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inſpiſſat, ſiccatq;. Sumptum Erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & ſomnum allicit. Tuſſi atq; cœliacorum ualetudini auxiliatur. Verum ſi copioſius hauriatur, nocet, cum lethargicos efficiens interimat. Ad dolores capitis, cum roſaceo perfuſum efficax eſt. Aurium dolori, cum amygdalino, myrrha & croco inſtillatur. Inflammationibus oculorum cum torrefacto oui luteo proficit. Igni ſacro, & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte muli-

Digitized by Google

eris, & croco. Somnum accerſit, ſubditum ſedi pro Balano. Optimũ habetur graue, & denſum, guſtu amarum, odoratu ſoporiferũ, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neq; aſperum, neq; grumoſum, quod inter colandum non ut cæra cõeat, & in ſole diffundatur. Dein admotũ lucernis non atra luceat flamma, extinctum deniq; odoris uim conſeruet. Sed Opion glaucio, gummi, aut ſylueſtris lactucæ ſucco, adulterant. Verum glaucio fucatum in dilutione croci colorem reddit: lactucaceo ſucco fictum exiliter ſpirat, & aſperius ſpectatur. Gũmi uitiatum, ſplendeſcit, & infirmũ eſt. Nec deſunt qui eo dementiæ deuenerint, ut adipem ei admiſcerent. Fictili nouo torretur, ad oculorum medicamenta, dum mollius, atq; ruffius appareat. Diagoras, ut Eraſiſtratus author eſt, uſum eius damnauit, oculorũ lippitudinibus, & aurium uitijs infundi uetans: quoniam uiſus aciem hebetaret, & ſoporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo, protinus excæcari, ſi non adulteraretur. Mneſidemus uſum dumtaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum ſomnum conueniret: alioqui nobis, ut noxio interdicit. Quæ cõmenticia eſſe, experimento deprehendũtur. Siquidem effectus uiriũ huiuſce medicamenti, fidem faciunt. Quare non alienum fuerit ſcriptis mandare, quo nam modo is excipiatur ſuccus. Aliqui capita ipſa & folia tundunt, & prælo exprimunt, terenteſq; in mortario, digerunt in paſtillos. Id Meconium uocatur multum Opio ignauius. Porro Opij faciundi ratio hæc eſt. Cum ros in eo exaruerit, cultro circumdante aſteriſco, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum ſummam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntem, digito in concham abſtergere. Nec multo poſt redire, ut concreta inueniatur. Etenim quæ tum, aut poſtero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in paſtillos cogi. Cum tamen inciditur, retrocedendum eſt, ne ueſtibus ſuccus deradatur.

A

B

BARBARI COROLL.

SAtiuũ omne magis rotundat capita: id ſylueſtri longũ, ac puſillum, ad effectus oẽs ualentius. Optimũ in ſiccis, & ubi raro pluit. Papaueris ſatiui tria fecere gña. Candidum, cuius ſemen toſtum in ſecunda menſa, cũ melle tragematis loco edebatur. Hoc, & panis ruſtici cruſtas, ouo affuſo cõmendabat. Alterum nigrum, cuius ſcapo inciſo lac exprimitur. Tertium Rhœas, de quo diximus: q̃q; niſi maturuiſſet, edomitum exiſtimari nullo modo poſſet. Galenus & Dioſcorides Papaueris genera ſex enumerant. Rhœada, Ceratitin. Aphrodes, Satiuum, ſiue Thylacitin, & duo alia ſylueſtria. Capite ſeſſili unum: oblongo alterum: quæ & Rhœdas uocant aliqui: propterea q; e duobus ijs quæſitum lac, ſcapo inciſo fluat.

Differt Meconiũ ab Opio, ſi proprie loquaris, ſicut apud nos ſuccus a lacte, q̃d & ſapor, & lachryma quoq; dicitur. Succus & Meconion uocat̃, qui decocto, uel crudo Papauere, ut in cæteris exprimit̃. Lac uero & Opion, quod caule inciſo manat e Papauere nigro, ut Diagoras ſuadet, cum turgeſcit, ut Iollas cum defloreſcit. Incidi iubent ſub capite & calice: nec in alio genere ipſum inciditur caput. Humor hic, & herbæ cuiuſq; lana excipitur: aut ſi exiguus eſt, ungue pollicis, aut lactucis, & poſtero die magis, quod inaruit paſtilli ſiccantur in umbra. Accenditur ſyncerũ difficilius, et crebro extinguit̃. In aqua innatat nebula. Aeſtiuo ſole ſudat, et ſe diluit, donec ſimile recenti ſucco fiat. Confictum in poſca cõit. Mneſides optime ſeruari putat, Hyoſcyami ſemine adiecto. Alij in Faba. Adulterat̃ hoc Alexandriæ. Thebanũ Opium celebrari ad multa uideo: p̃ſertim in collyrijs duobus, q̃ Lynceus, & Proteus, ab Aegineta Paulo co-

differentia inter meconion & opium

Digitized by Google

C gnominātur. Sicut Hermolaus & Antoninũs, ab Aetio, in quæ non Opiũ modo, ſed Acacia quoq; poſcit ad repercuſſum. Achaicũ quoq; Aſianũq; Opiũ auctores Græci noīant.

¶ De corniculato Papauere. CAP. LXIX.

μηκὼν κερατῖτις

papaber cornutuz. herba quam officine pro glaucio oſtendunt
eſt chelidonia
que tn non eſt
ver glaucus.

PApauer, Ceratidem, id eſt, Corniculatum, aliqui Paralion, alij ſylueſtre Papauer, alij Thalaſſion, Romani Fabulum marinum, Aphri Siſimacam uocant. Folia habet candida, hirſuta, Verbaſco ſimilia, in ambitu ſylueſtrium Papauerum more ſerrata, caule non diſſimili, flore luteo, calyculo Fœnigræci, in corniculorum modum inflexo. Vnde nomen mutuatur. Semine Papaueris, puſillo, nigroq;, radice per ſumma ceſpitum nigra, craſſa. Naſcitur in maritimis & aſperis. Radici ea uis ineſt, ut in aqua decocta ad dimidias, coxendicum & iocineris affectus, potu ſanet. Prodeſt his, qui craſſa quædam, aſpera, aut araneoſa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat ſemen, acetabulo in aqua mulſa poto. Cruſtas emarginant, illita ex oleo folia, floreſq;. Argema ac nubeculas iumentorum perunctas, abſtergunt. Sunt qui Glaucium, hoc Papaueris genere factitari exiſtimarunt, falſi quadam foliorum cognatione. Qui hoc Papauer hauſerit, non alia accidet, q̃ qui Opium ebiberit. Cui eiſdem ſuccurritur auxilijs. Semen æſtate dum ſiccum eſt, colligitur. Decoctum radicis bibitur cum uino, ſanatq; dyſenteriam.

EX M. VERG. COMM.

D PApauer ceratitis, ſiue ceraticon, hoc eſt, cornicularium, ſylueſtre eſt, cubitali altitudine, folio Verbaſci nigri, minus atro. Radice breui & corticoſa. Tempeſtiuum meſſibus. folia huic minora & tenuiora, q̃ cæteris ſylueſtribus. Naſcitur & nitroſo loco, & Glaucion a quibuſdam appellatur, haud proprie.

EX M. VERG. COMM.

VNus ſatis Theophraſtus eſt, ut cornicularis Papaueris huius hiſtoriam, & tot nominum eius in græcis rationem intelligamus: qui. 9. de plantarum hiſtoria inter agreſtia numeratum his uerbis deſcripſit. ταύτης τὸ φύλλον ὡς φλόμου τῆς μελαίνης ἧττον δὲ μέλαν. τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος ὡς πηχαῖον. ῥίζα δὲ βραχεῖα καὶ ἐπιπόλαιος ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος. ὥσπερ τῶν κερατίων. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας. δύναται δὲ καθαίρειν τὴν κοιλίαν. τὸ δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χωρία. Quorũ ſumma & ſenſus eſt. Huius foliũ nigro Verbaſco ſimile, minus tamen nigrum. Caulis altitudo cubitalis eſt. Radix breuis, & in ſumma terra hærens. Fructus inflexus, ſiliquis, quas Græci Ceratia uocant, ſimilis. Carpitur per meſſem. Aluũ purgat. Pecoris albugines foliũ exterit. Naſcitur ad mare petroſis locis. Ex his dubitauerit merito, quæſieritq; aliquis, ceratite ne hoc Papauer a cornuũ figura ſimpliciter, ut hic ait Græci nominauerint, An ut in Theophraſto auditur, a ceratijs, quas latini ſiliquas græcas dixerũt, de quibus primo uolumine actũ a nobis eſt, quæ & ipſæ inflexæ ſunt, & cornuũ figura per longitudinem incuruātur? Multifacienda ſcriptoris huius auctoritas, aliorũq; omniũ, qui eum ſecuti, corniculis fructũ eius comparauerũt. Non ſpernendus etiã Theophraſtus grauis auctor, & in diſciplina plantarũ cunctis alijs merito anteferendus. Nobis in Theophraſti ſententiã inclinat animus. Etſi nullũ in re diſcrimen ſit; nec ſi cornibus, aut ceratijs cõparauerit Papaueris huius fructũ aliquis, diuerſam rem oſtẽderit. Ambo em̃, cornua ſcilicet, & ceratia in longitudinẽ producta inflectũtur; nec ſiliquæ illæ aliunde, q̃ a cornibus ceratia a græcis dictæ ſunt. Ex eodem Theophraſto nouerit aliquis, etiã agreſte Papauer hoc recte dici, cõmuni tamẽ agreſtibus alijs appellatione. In eorum em̃ cenſu eſt. Nec minus quoniã ad mare naſcitur Paralion: Id enim ea uox ſignificat. Quã naturæ, nataliũq; eius notã ſecuti Latini, Fabiolũ marinum uocauerunt: quoniã ad mare naſceretur, fabaceiſq; ſiliquis in longitudine ſimilia uaſcula ſua ferret. Habere hoc Dioſcorides ait folia λευκὰ, id eſt, candida. Barbarus quaſi qui non λευκὰ, id eſt, candida, ſed λεπτὰ, id eſt, tenuia legeret, folia habere tenuia id dixit. Neſcimus nos, an ex ſuorũ codicum

Digitized by Google

lectione ſic uerterit: an potius a Plinio in ea re monitus, candorem ad tenuitatem tranſtulerit. A
Verba Plinij ſunt .20. uolumine, capite .18. Folia minora, tenuioraq́ꝫ quam ceteris ſylueſtribus. Nos communem omnium quotquot uidimus græcorum codicum fidem ſecuti, candido colore folia eius eſſe diximus. Indicare id Theophraſtum opinati, cum ait, folio eſſe hoc Papauer Verbaſci nigri, ſed minus illo nigro. Sentimus quidem leui argumento hoc niti. In ambigua tamē re, monuiſſe omnia inutile non fuerit.

De ſpumeo Papauere. CAP. LXX.

ALterum Papaueris genus, Aphrodes, id eſt, Spumeū uocatur, ab alijs Heraclium, caule dodrantali, folijs admodū paruis, Radiculæ ſimilibus, fructu inter ea candido. Nam herbula alba eſt, & ſpumea tota. Radice in ſummo ceſpite. Legitur æſtate ſemen, cum integre adoleuit, deciditq́ꝫ exiccatum. Datum acetabuli menſura in aqua mulſa, uomitiōe expurgat. Priuatim huiuſmodi purgatio, comitialib. ꝓdeſt. μήκων ἀφρώδης

BARBARI COROLL.

PApauer hoc Heracleon, ſiue Aphrodes, hoc eſt, Herculeum, & Spumoſum dicitur: cuius folia herbæ Radiculæ, quam Græci Struthion uocant, ſimilia ſunt Dioſcoridi. Theophraſtoq́ꝫ, ut multi cenſent. Et quoniam Struthion etiam paſſerē ſignificat, Plinius hac parte, folijs inquit, ſi procul intuearis, ſpeciē paſſerum repreſentātibus. Verba porro Theophraſti hæc ſunt. Papauer, inquit Heracleon φύλλον ἔχει οἷον στρουθός, ᾧ τὰ λίνα λευκαίνουσιν. hoc eſt, folium habet qualeſtruthos, quo lina candefaciuut. Plinius hæc non de Radicula, ut dixi, quæ lanis demum lauandis aptiſſima eſt, curans eas, & conferens candore molliciaq́ꝫ, ut tradit ipſe Plinius .19. libro, ſed de paſſeribus intelligit. Ex ipſo autem Papauere lina inquit ſplendorem trahunt. Quia tn̄ B
Plinio contradicere non prius audeo, quam ſi poſſum, contempler oculis, paſſerum, an Radiculæ ſpeciem Papauer illud præbeat, uerbum Græcum poſuimus in latino: ut liberum eſſet exquiſituris arbitrium. Semen huic ſpumeum, Aeſtate tunditur in pila. Vtiliſſimum hoc, medicamento nobili, quod Diacodion, & Aſteriacen uocant. Etenim capita Papaueris, & Codias, & Aſteriſcos Græci appellant. Quin & humanum caput Pöetæ interim Codian uocant, ut inqt Pollux. Fit autem huius Papaueris, aut cuiuſcūq́ꝫ ſylueſtris capitibus .120. in aquę cęleſtis ſextarijs tribus, biduo maceratis, in eademq́ꝫ decoctis. Deinde ſiccatis, iterumq́ꝫ cum melle coctis, ad dimidias partes uapore tenui. Addidere poſtea drachmas ſenas croci, hypociſtidis, turis, acacię, & paſſi cretici ſextarium. Aetius Papauer hoc (ut arbitror) intelligit, cum Mecaphroditon cōmendat, herbam contra uiperas in potu præbens, fortaſſe quia uomitionibus probetur.

Struthion quae a Latinis Radicula fit est saponaria de qua plinius lib. 19. cap. 3

aetius

EX M. VERG. COMM.

HEraclium uocari Papauer hoc tantum Theophraſtus eodem libro teſtatus eſt. Nec nos ſcimus, ab Hercule ne ſic uocatum fuerit, an ex tam multis quæ toto orbe aliquando fuerunt urbes Heraclia aliqua, ad quam frequens, aut ſpecioſum Papauer hoc naſceretur, nomen illi fecerit. Plures alij a candore & raritate ſpumæ, quas habet notas, Spumeum nominauerunt. Theophraſti hiſtoria de eo hæc eſt. ἑτέρα δὲ μήκων ἡράκλεια καλεῖται, τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρούθιον ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι, ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. καθαίρει ἄνω ταύτης ἡ ῥίζα, χρῶνται δὲ τινὲς πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ. Quod eſt. Aliud etiam Papauer Heraclium uocatur, folium habens Struthio, id eſt, Lanariæ herbæ, qua lintea dealbantur, ſimilem: Radicem cādidam in ſuperficie terræ, Fructum itidem candidum. Purgat per ſuperna radix eius. Vtuntur ea aliq ad comitiales in mulſa aqua. Quæ non ideo dicta a nobis ſunt, ut quę parū feliciter Plinius ex Theophraſto in hoc Papauere reddidit, redargueremus: iampridem enim a Leoniceno, & ab alijs deprehenſum id eſt, ſed ut concordem antiquorum duorum ſcriptorum in hac planta hiſtoriam & medicinam oſtenderemus: ſimulq́ꝫ moneremus, quæ mutata ex communi lectione a nobis fuerūt, autore Theophraſto mutata fuiſſe: nec illud etiam relinqueremus, accedere nos eorum iudicio, qui Plinium in deſcriptione Papaueris huius redarguunt, nec poſſe a quoq́ꝫ in tam manifeſta re ſatis defendi.

De Hypecöo. CAP. LXXI.

HYpecöon, aliq Hypopheō uocāt. Naſcit̄ in ſegetibus aruiſq́ꝫ, folijs Rutæ, exilibus ramis. Natura eadē quę Papaueris ſucco. ὑπήκοον

Digitized by Google

EX M. VERG COMM.

C DE Hypecōo ſunt inter latinos Plinio omnia eadem. Naſci in ſegetibus enim ait Rutæ fo-
lijs, & eandem Papaueris ſucco naturam illi eſſe.

De Apollinari, & Hyoſcyamo. CAP. LXXII.

HYoſcyamon, alij Pythonion, aliqui Dioſcyamō uocant, alij A-
damanta, alij Adamenon, alij Hypnoticon, alij Emmanes, alij
Atomon, nonnulli Dithiambrion, Magi, Pythagoras, & Oſtanes, Ze-
leo, Zoroaſtres Tiphomon, alij Raponticam, Romani Apollinarem,
Aegyptij Saphtho, Ethruſci Sabulum, Galli Billinuntiam, Daci Dieli-
am. Frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblonga, diuiſa, nigra,
hirſuta. Flores e latere caulis ordine prodeunt, tanq̃ punicorum Cyti-
ni, ſcutulis ſepti ſeminum plenis, ut Papaueris. Tres eius differentiæ.
Vna ſemine nigro, floribus pene purpureis, ſmilaceis folijs, cytinis p̃-
duris, & ſpinoſis. Alterius ſemen ſubflauum, ut Irionis. Flores lutei, fo-
lia & ſiliquæ ſimpliciores. Ambo inſaniam gignunt, & ſoporem. Ideo
in communi uſu damnantur. Tertium genus, ut quod mitiſſimum eſ-
ſet, medici recepere, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris, ſeminiſ-
q̃, in maritimis ruderibuſq̃ naſcens. In cuius deficientis uicem, ruffum
uſurpari oportet. Niger ut deterrimus, improbatur. Recēti ſemine, cau-
libus folijſq̃ tuſis, ſuccus in ſole exprimitur, & exiccato humore, uſus
ad annum uſq̃ prorogatur. Nam facile corruptionem ſentit. Extrahi-
D tur etiam ſeparatim ex ſicco ſemine, in aqua calida tuſo, et obtrito. Suc
co autem liquamentū præſtantius, & magis dolores finit. Contuſa her
ba, addita trimeſtri farina, digeritur in paſtillos, & reconditur. Liqua-
mentum primum, & quod a ſicco ſemine exemptum eſt, collyrijs quæ
doloris ſenſum auferunt, cōmodiſſime inſeri ſolent. Contra acutas, ca-
lidaſq̃ fluctiones, dolores aurium, atq̃ uuluæ mala proſunt. Cum fari-
na autem, aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq̃ partium inflā-
mationes placant. Semen eadem præbet. Tuſſi, deſtillationibus, oculo-
rum fluctioni, & doloribus, efficax. Contra menſium abundantiam, &
erumpentem aliunde ſanguinem, oboli pondere cum Papaueris ſemi-
ne & aqua mulſa bibitur. Podagris ſubuenit, teſtibus inflatis, mam̃iſq̃
tumentibus a partu, tritum ex uino illinitur. Alijs quoq̃ cataplaſma-
tis, quæ doloris leuamentum præſtant, ammiſceri ſolet. Folia omnibus
medicamentis dolorem ſedantibus, per ſeſe, & ex polenta, utiliſſime im
ponuntnr. Recentia, ad mitigandos omne genus dolores, oblinuntur.
Cum uino ter quaterue pota, ſanant algidas febres, quas Hepialos uo
cant. Cocta olerum modo folia, ſi acetabuli menſura manduntur, me-
diocrem inſaniam gignunt. Idem efficere tradunt, ſi colo ulcus ſentien-
te infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

BARBARI COROLL.

ALter Dioſcorides (ut Galenus inquit) Hyoſcyamon apud Hippocratem uidetur interpre-

Digitized by Google

tatus, id quod ille κύαμου κάρπον, hoc eſt, fabæ ſemen appellauit. Hyoſcyamon uero Græci uidentur appellaſſe, hoc eſt, fabam ſuillam, propterea, q; ut Hælianus ait, paſtu eius herbæ, reſoluantur & conuellant apri. Sed remediũ nouere. Aquas ẽm ſtatim adeũt, et cancros uenant. atq; ita protinus ſaluti reſtituuntur. A

EX M. VERG. COMM.

HAec eſt Hyoſcyamos illa, contra cuius maleficium hic ipſe ſcriptor pluribus remedijs .6. uolumine pugnabit. In qua non male damnauerit aliquis naturam, quæ humanæ menti noxiam, & in furorem homines agentem herbam, tam ſagaci artificio, contra cœli iniurias omnes munierit & ornauerit. Nec minus etiam demirabitur gentes, quæ tam multis, tamq; honeſtis appellationibus, optabilem ignaris & admirabilem fecerint plantã, quæ alioquin ob eam quã diximus cauſam, ablegan da ultra Sauromatas fuerat & glacialem Oceanum: ut alſioſis locis illic naſcens, ante maturum ſemen tota aliquando periret. Niſi forte contra uota hæc noſtra intulerit aliquis, tam grauem noxam non minore bono eam rependere: optandamq; in orbe noſtro plantam, quæ tam efficaci remedio contra dolores, quibus tota aliquando perit uita hominis, pugnet. Nec quia menti noceat, ideo doloris lenimenta quæ habet, abijcienda. Parum ſapienter enim, quia malo coniunctum ſit bonum, ex altero utrunq; damnatur: cum liceat diſtractis in diuerſa contrarijs malo prudenter carere, bono autem feliciter uti. Quod in Apollinari herba, præſertim faciendum. Quam Græci Hyoſcyamon, id eſt, ſuum Fabam ideo uocauerũt, q; ut in hiſtoria ſua retulit Helianus, paſtu eius conuellantur ſues, præſenti mortis periculo, niſi copioſa aqua ſtatim ſe foris & intus proluerint. Alij, ut fit, in deſyderio ſalutis, & ſuauiore uoluptatis ſenſu, cum ope eius a dolore ad indolentiam quaſi diuino quodam beneficio reſtituti fuiſſent, non ultra Hyoſcyamum a ſuibus, ſed a Ioue Dyoſcyamum, id eſt, Iouis Fabam dixerunt. Vſi eadem nominis ratione illi etiam ſunt, qui a medicinæ autore deo Apolline, Apollinarem herbam, & Phythonion eam dixerunt. Phœbeum enim & illud a Pythone nomen eſt. B
Fuerunt contra, q a maleficio eius Emmanes, id eſt, in inſaniam & furorem agentem eam nominauerint: & a ſomno quem facit Hipnoticon. Somnificum enim ea uox ſignificat.

¶ De Pſyllio. CAP. LXXIII.

PSyllion aliqui Cataphyſin, alij Cynocephalion, alij Chryſtalion, ψύλλιον
alij Cynomyam, alij Pſyllerin, alij Siceliotica, Siculi Comidijn, Romani hærbam Pulicarem, aut Silbacium. Aphri Vargugum appellant. Folijs Coronopo non diſſimilibus, hirſutis, longioribus, ſarmentoſa in totum hærbula, ramis dodrantalibus. Coma a medio caule exoritur, duobus tribuſue conuolutis in cacumine capitulis, ſemine duro, nigro, pulicum ſimili. Vnde & nomen. In aruis et incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conueniens. Articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulſis, illitum auxiliatur. Imponitur in dolore capitis, cum Roſaceo, aqua, aut aceto. Enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto, medetur. Teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur. Siquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum, calorem reprimit. Contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi uirens domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. Cũ adipe tuſum, ſordida ulcera, & quæ cacõethe uocantur, expurgat. Succus uermiculoſis auribus, aut fluctione laborãtibus, ex melle prodeſt.

BARBARI COROLL.

PSyllium, radice tenui, ſuperuacua, ſarmentoſum, fabæ granis in cacuminibus, flores canino capiti, ut Plinius non diſſimiles, ob id Cynocephalion uocatur, & Cynoides. Corrigendũ enim locum in Plinio putamus, ubi non floribus, ſed folijs canino capiti ſimilibus deſcribi- Pli.li.26.ca.10 &.8.

Digitized by Google

C tur. Alioquin in exemplaribus manu ſcriptis, floribus, non folijs. Semen in baccis effigie pulicis: unde nomen. Prouenit in uitiarijs. Mendoſum & illa quoq; parte Plinium exiſtimo, cum dicit, Pſyllibus lacteum ſuccum eſſe, qui denſatus in gummi, & ſumptus cum melle, uomitiones faciat, præſertimq; bilem trahat. Quid enim ſint Pſylles, non comperi.

EX M. VERG. COMM.

Reuocanda in hunc locum quę ſuperiore uolumine de Conyza conſtituta fuerunt. Cauendumq; legentibus, quoniam duæ Pulicares herbæ in hoc opere nobis ſunt, ne difficili utriuſq; intellectu, earum ſimul nomina miſceantur. Illa enim Conyza Pulicaris, hæc ſimpliciter Pulicaris dici tunc iuſſa eſt. Cur autem diuerſas eodem indicauerimus nomine, non leuis fecit cauſa. Non poterat huic ex græci nominis ratione nota hæc deeſſe. Græci enim a Pſyllis, quæ pulices in ea gente ſunt, Pſyllion, id eſt, Pulicarem uocauerunt. Non poterat gręca uox etiam aliter uerti. In illa cogebat omnium hactenus ſcriptorum conſenſus, qui Pulicarem eam in commentarijs ſuis paſſim uocauerant, a pulicibus pariter indicare. Accedebat deinde his, ꝙ utraq; cauſam aliquam cur ſic uocari poſſet oſtendebat. Illa, ꝙ hærentes ſibi pulices enecat: Hæc, ꝙ ſemine, ut Plinius ait, puliceo eſt: & ſi uerum ſit quod hic ait, uiridem in domum illatam pulicū generationem prohibere. Deſcripſit hanc Pulicarem Plinius lib. 25. cap. 9. Pluresq; & ille ex adiectis his appellationibus numerauit, Cryſtalion, Sicelicon, Cynomyam, & Cynoides. Quarū aliquæ non ſatis certam modo cauſam habent: aliquæ a uiribus notiſq; eius factæ ſuut. Qualis Cryſtalion eſt, qua indicarunt qui ea uſi ſunt craſſeſcendi denſandiq; uim quam ea habet. Cryſtallum enim glaciem gręci uocant: quæ in lapidis duriciem cōcreta, denſataq; frigore aqua eſt. Illi ſimile aliquid Pulicaris huius herbæ liquor habet, ut ex eius in ſcriptore hoc hiſtoria, & ex Plinio patet. Retulit idem Plinius, folijs canino capiti (modo integer locus ille ſit) non diſſimilibus eſſe: contra q̃ hic, qui Cornicis pedi herbæ comparauit. Quo fit, ut uitium in Plinio ſuſpicemur. Nec tamen habemus unde Cynocephalium, & Cynomyiam, in quibus uocibus ex cane aliquid eſt, dictam fuiſſe ſignificemus. Sicelicam deinde a Sicilia uocatam, cōijcere facile eſt. Sarmētoſam, quā hic χορτώδη Plinius eſſe dixit. Nos Feni modo folioſam ſurculoſamq; potius

D diximus: longo interuallo diſtare latinorum ſarmenta, a græcorum χόρτῳ ſcientes: qua uoce illi ſignificant omnes quæ ad Fenum in pratis naſcuntur herbas. In uiribus eius etiam nō parum uariant antiqui ſcriptores. Hic mollire, adſtringere & refrigerare eam dixit. Plinius illi ad refrigerandum & diſcutiendum ingentem uim aſſignauit. PAVLVS AEgineta in ſecundo ordine refrigerare, & præter id medias habere, in ſiccando & humando uires teſtatus eſt. Quæ quoniam non ſunt omnibus eadem, ſignare legentibus placuit. Quemadmodum, & quo loco corruptæ, nec bene reſpondentis lectionis notam adiecimus, legentes monemus: uideri nobis, quod & Plinius indicat, præcipi a ſcriptore hoc, contra capitis dolores ex aceto, aquaue, aut roſaceo fronti temporibuſq; imponi ſemen. Mox in alijs affectionibus, nteſtinorum ramicibus uerbi cauſa, aut procidentibus umbilicis habendum in duabus aquæ hemiuis tritum idem ſemen: & cum aquam, ueluti in gelu & glaciem denſauerit, quod ui eius fore intelligendum eſt, tunc concreto ſeminis eius diluto illo antedicta uitia inungere. Sed parum certus in ſcriptore hoc ſenſus hic eſt. Cui etiā in antiquioribus & melioribus græcis deeſt q̃d ultimū in hoc capite, & ab eo loco legitur, Eadem in feruentē aquā dimiſſa. &c.

¶ De Hortenſi Solano. CAP. LXXIIII.

στρύχνος κηπαῖος

Hortenſium, ſeu urbanum Strychnon, Romani Solanum uocāt, alij Cacabulum, Aegyptij Allelo, Galli Scubulum, Aphri Aſtriſmunim. Frutex cibis idoneus, exilis, puſillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore q̃ Ocimi, & latiore, fructu rotundo, uiridi, qui poſt maturitatem nigricat, aut fulueſcit. Hærba innocentis guſtus. Natura ei refrigerandi. Quare folia ulceribus quæ ſerpunt, & ignibus ſacris, cōuenienter cū polline polentę illinunt. Aegilopia, capitiſq; dolores, trita & impoſita ſanant. Aeſtuanti ſtomacho auxiliantur. Parotidas, cum ſale detrita illitu diſcutiunt. Valet ſuccus eius aduerſus ignem ſacrum, atq; ulcera quæ ſerpunt, cum ceruſſa, roſaceo & argenti ſpu-

Digitized by Google

ma, ad ægilopas cum pane, infantium aduſtioni, quam Syriaſin uocãt, cum roſaceo perfuſus proficit. In colyrijs, aquę uel oui uicem exhibet, contra acutas fluctiones, ſuffuſioneſq;. Aurium dolori inſtillatus prodeſt. Menſium abundantiã ſiſtit, in uellere ſubditus. Succus fuluo gallinarum in domibus oberrantium fimo ſubactus, & linteo appoſitus, ægilopijs præſentaneo eſt remedio. A

BARBARI COROLL.

STrychnon, ſiue ut Galenus Trychnon, ſatiuum, quod & melan, hoc eſt, nigrum cognominant, a noſtris Solanum dicitur, familiare cibis, in Aegypto maxime. Nihil mali corporibus eſſe prędicat Xenocrates, cui hoc ſalutare non ſit. Flos huic eſt candidus, acini, ſiue poma potius herbacea, & quadamtenus aculeata, in quibus ſemen. Hoc Romæ uidimus in horto oratoris Galli. Pli.li.21.ca.31

EX M. VERG COMM.

VEſſicarias in Theophraſti plantis Gaza Strychnos duas appellauit: ſopores alteram, furores facientem alteram: quæ huic ſcriptori in quatuor eius generibus poſtremæ ſunt. Videturq; ex Plinio uolumine.21.cap.31. cõmune id nomen omnibus feciſſe: cum tamẽ Plinius ſecundũ eius genus tantum cognomento Halicacabum, Veſſicariam uocet: cauſamq; afferat, φ ueſſicę & calculis proſit: in qua ui ſubſcribentem ſibi habet hunc ſcriptorem, qui ὀυριτικὸν ait Strychnon eum eſſe. Verumtamen dubitari facile poteſt, an alia nominis eius cauſa quondam fuerit, qualis in eo mox a nobis dicetur. Veſſicarias, ut præmonſtratum eſt, Strychnos omnes ille dixit. Celſus contra, ultimo ſecundi libri capite, cum numeraret quæ reprimunt ſimul & refrigerant, poſt multa his uerbis Solanum Strychnum uocauit. Siſer, apiũ, ſolanum, quam Strychnum græci uocant. hanc intelligens, cui & a Dioſcoride præcipua in refrigerando uis aſſignatur. Noſq; latinæ rei antiquum autorem ſecuti, Solanum, non ueſſicariam Strychnum hortenſem, ſiue ſatiuam diximus, quæ nigris folijs & in extrema maturitate nigro ſemine ab hoc & ab alijs deſcribitur, pingui cultoq; ſolo proueniens: cuius noſtra ætate nullus in cibis uſus eſt: & ſi hic hortenſe, ſatiuum, edendo eſſe & in cibo innocens dicat. Quibus conijcere aliquis merito poſſit, fuiſſe quondam in ſanitate aliquem eius uſum. Solani huius.9. de plantarum hiſtoria Theophraſtus duo tantũ facit genera, ὑπνώδη καὶ μανικόν, id eſt, quod ſoporem, & quod furorem gignit. Suntq; de utroq; multa ab eo dicta, quę ſuis locis ex eius hiſtoria a nobis repetentur. Cæteri omnes, autore ut nos credimus Dioſcoride, quatuor Strychnos deinceps numerauerunt, Satiuum, hortenſemq; hunc, & cibarium: quem omnes nigrum a colore fructus uocauerunt. Mox Halicacabum cognomento, quem priuatim nos Veſſicariam a Plinio uocari credimus, rubente fructu, uuæ acini figura. Tertium ſomnificum, quem fruticoſum deſcribũt. Poſtremo inſaniam facientem: diuerſis in medicna etiam uiribus, quæ ab hoc ſcriptore ſtatim patebunt. Obſeruauimuſq; nos, ad refrigerandum plærũq; uſum Solani fuiſſe, & ex tam multis eius generibus Hortenſe ad eum uſum maxime probaſſe antiquos. Cæteris enim maleficij periculum magis φ remedium ineſt. Facilis cognitu herba, nunq̃ deceptura incautos, ſi quas habent tot eius genera diſcretas folijs, fructu, coloreq; notas diligentius obſeruauerint. Vtitur hortenſis huius Solani ſucco Paulus Aegineta in primo ad refrigerandos in infantibus capitis ardores, quos Græci Syriaſim uocauerunt. B

De Veſicaria. CAP. LXXV.

ESt & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabõ, id eſt, Veſicariam, aut Phyſalida uocant, folijs antedicto latioribus. Cuius caules poſteaq̃ adoleuerunt, humi proſternuntur, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, ueſiculis ſimili, rotundo, leui. Quo coronarij utuntur, & corollas factitant. Vim uſumq; hortenſij Solani habet. Verum cibis nequaq̃ expetitur. Regium morbum purgat, ſemine poto. Et urinam pellit. Ex utraq; herba ſuccus extrahitur, qui ſiccatus in umbra reconditur, ad eadem ualens.

ςρύχνος ἀλικάκαβον
Solanu3 besica torium. alkekengi officinaꝝ

Digitized by Google

C

BARBARI COROLL.

STrychnon Halicacabon folijs Ocimi deſcribitur a Plinio, commendatum quidem & hoc ci bis ab aliquibus , licet hortenſe præferatur. Radicem Halicacabi bibunt, qui ſunt uaticinandi callentes, qui furere ad confirmandam ſuperſtitionem aſpici ſe uolunt. Aſpidum naturæ in tã tum aduerſa hæc herba eſt, ut radice propius admota, ſoporentur.

EX M. VERG. COMM.

COronaria, quod hic, & Plinius teſtantur Veſſicaria hæc quondam herba fuit. Damnarunt tamen ambo eius in cibis uſum, nec ad coronas amaſſe ueteres aliud in ea uidentur, q̃ ueſſicas, folliculoſq; illos qui per ambitum capitis ex coronis pendentes, grato ſpectaculo ruberent, turbinati, grandeſq;, & Iſiaci ſiſtri, ex quo crepitacula pendebãt, imaginẽ reddentes. Naſcitur Veſſicaria hęc multa in uineis, in Italia herba uerius q̃ frutex: pfertq; Veſſicas illas Septẽbri menſe colore primũ uiridi, mox paulatim rubeſcẽte, turbinatas ut Plinius ait: ſemen Ciceris magnitudine intra ſe claudentes, rubro colore, nec niſi extremo Autumno matureſcens: in nullo noſtra ætate honore, aut uſu. Veſſicariãq; nos credimus a uęſſicis his potius, q̃ quia proſit ueſſicę. Et ſi Plinius id teſtẽt dictã fuiſſe, ἐκ τῶν φυσῶν. etẽm ex ueſſicis folliculiſq; his factum illi nomẽ eſt. Nec aliẽ herbã intuentibus uidebitur: tam ſimiles animalium ueſſicis folliculi illi ſunt.

De Solano ſomnifero. CAP. LXXVI.

στρύχνος ὑπνωτικός

SOLANVM ſomniferum e Græcis aliqui Dircion appellant, alij Stychnon, alij Manicon, alij Dorycnion, alij Calliada, Romani Apollinarem minorem, alij Vlticanam hærbam, aut Opſaginem, Daci Cycolidẽ, Pœni Cacabum. Fruticat multis ramis, denſis, lignoſis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, Cotoneæq; mali ſimiliũ, plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice longa, ſubrubro cortice ueſtita. Naſcitur in ſaxis non procul a mari. Radi-

D

cis cortex, in uino drachmæ pondere potus, ſomnificam uim habet, Opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim, hydropicis dantur. Si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio eſt aqua copioſa mulſa, potui data. Succus paſtillis inſeritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. Decoctus in uino, ſi in ore contineatur, dẽtium doloribus auxiliatur. Radicis ſuccus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

BARBARI COROLL.

Thc.li.7.ca.14

STrychnon Hypnoticon, id eſt, ſoporiferum, ab alijs Morion, ab alijs Moly appellatum, Coronarijs in Aegypto expetitur, inuitante ſimilitudine florum Hederæ. Velocius hoc ad mortem q̃ Opium. Inuenio & Strychnen, & Eubepaton, & Callion uocatam: noſtri Veſicariam, a folliculis, uel quia ueſicæ proſit & calculis. Theodorus omnes Strychnos Veſicarias appellat. Radix huius ſanguinis modo rubra Theophraſto candida, cum inareſcit. Semen coccineũ, folia mali Cotonei, Lactucæue caprinæ: ſed hirſuta, magno ceſpite, in rupibus ſepulchretiſq; naſcitur. Genus hoc Dioſcorides libro primo Alicacabũ uocauit. Eademq; ad uerbũ fere ſcripſit, quæ nunc in ſoporifero leguntur. Sed Alicacabus tamen uera eſt, quæ proximo capite ſuperius deſcripta eſt, ut Galenus inquit. Laudãt hoc a locro* ad fruendũ, & Tamariſto.

*

De Manico Solano. CAP. LXXVII.

στρύχνον μανικόν

STrychnon, ſiue Solanum Manicon, aliqui Perſion, alij Thryon appellauere, alij Andron, alij Pentadryon, alij Enoron, quidam Orthogyon. Huic folium Erucæ ſimile, maius aliquanto, ſatis ad ſpinam, quam pæderota uocant, accedens. Caules a radice eximios emittit, decem aut duodecim ulnarum altitudine adoleſcentes, caput in-

Digitized by Google

cacumine Oliua maius, & latius, & ut Platani pillula, hirſutius. Flo- A
rem nigrum. Poſtq; eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis,
aut duodenis acinis conſtans, ſimilibus Hederæ corymbis, ut uuæ mol-
libus. Radice firmatur candida, craſſa, caua, cubitali. Gignitur in mon
tibus uento perflatis, maritimis foueis, & uagis. Radix drachmæ uni-
us pondere pota ex uino, facit ſpecies uanas, imagineſq; non iniucun-
das obuerſari. Sed duplicatus hic modus, ad treis uſq; dies, mentis alie-
nationem affert. Triplicatus, interimit. Remedio eſt aqua mulſa copio
ſius pota, & uomitione reiecta.

BARBARI COROLL.

STrychnon Manicon, inſanioſa herba: quã & Doryon, ſiue potius Dorycnion uocabãt: q̃a
cuſpides in p̃liis eo tingerent, paſſim naſcente. Alij Periſſon appellabant. foliũ Erucæ maiuſcu-
lum, capite Gethyi maiore piloſioreq;, ut Theophraſtus ſcribit, qui hoc edant uideri ſibi pul-
cherrimos affirmãs. Hoc & coronarijs placebat. Erythron dicebãt, & Neurita qui nequiter oc
cultabãt, ut inquit Plinius. Frutex eſt ſurculoſus uerius q̃ herba, ut Plinius tradit: folliculis ma
gnis, latiſq;, ac turbinatis, grandi intus acino: qui matureſcit Nouembri menſe.

De Dorycnio. CAP. LXXVIII.

DOrycnion Crateuas Halicacabon, aut Caleam uocat. Frutex δορύκνιον
Oleæ nuper prodeunti ſimilis. Naſcitur in petris non procul a
mari, ramis cubito minoribus, folijs Oleæ ſimilibus colore, minuſcu-
lis, firmioribus, præter modum ſcabris, flore candido, ſiliquis in cacu-
mine ceu Ciceris, denſis, rotundis, quinis intus, aut ſenis ſeminibus, B
exigui Erui magnitudine, læuibus, firmis, uerſicoloribus. Radix ad
digiti craſſitudinem & cubiti longitudinem adoleſcit. Id ſomniferum eſ-
ſe conſtat. Copioſius hauſtum mortem adfert. Nec defuere, qui dice-
rent, ſemen in amatoria expeti.

BARBARI COROLL.

DOrycnion, ſiue Dorychnidiõ, tam per, c, q̃ per, ch, etiã pro Strychno Manico accæptũ a
quibuſdã ueteribus inuenio. Dioſcorides & Galenus, uidentur aliud ab eo genus exiſtimaſſe.
Dictum fortaſſe ita, q cuſpides telorũ inficere mos eſſet illo, ut in Manico Strychno diximus.
Dorycnio guſtus lactis eſt, & confracto emanat.

De Mandragora. CAP. LXXIX.

MAndragorã aliqui Circeum, alij Xeranthes, aliqui Antimnion, μανδραγόρας
aut Antimion, alij Bombochylon, nõnulli Minon, Aegyptij
Apemum, Pythagoras Anthropomorphon, alij Aloëten, alij Thrida-
ciam, alij Cammaron, Zoroaſtres Diamonon, aut Archinen, Magi He-
mionos, aliqui Gonogeonas, Romani Caninũ malum, alij Terreſtre ma
lum, quidam Antimelon, nonnulli Dircæam, alij Circæam uocant, quo
niam uideatur radix ad amatoria conducere. Duo eius genera. Niger,
quæ fœmina exiſtimatur, Thridacias appellatus, anguſtioribus folijs, ac
minoribus q̃ Lactucæ, graueolentibus, in terra ſparſis. Mala gerit luteis
ouorum ſimilia, pallida, odorata: in quibus ſemen ueluti pyrorum.
Radicibus inhæret binis, terniſue, inter ſe conuolutis, nigris foris, in-

C tus albis, carnoſis, ingẽtibus. Verum is Mandragoras caule uiduus eſt. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Norion uocitatus. Huius folia magna, alba, lata, læuia ut Betæ. Mala q́ alterius duplo maiora, colore in crocum inclinante, iucunde cum grauitate quadam olentia. Horum pomorum cibo, aliquantum opiliones ſoporantur. Radix alterius ſimilis, maior, & candidior, orbata caule. Succus fit e cortice recentis radicis tuſo, & prælis ſubiecto, qui terendo coactus, fictili reconditur. Malis quoq; ſuccus depromitur, ſed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad uſum ſuſpenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius ſeruant. Cyathoq; uno utuntur, in peruigilijs, & doloribus, & ante ſectiones, uſtionesq;, ne ſentiantur. Succus duobus obolis ex mulſo potus, ut Veratrum, per uomitiones bilem atram, pituitamq; extrahit. Verum potu largiore, uita adimitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, peſſis quoq; emollientibus, ammiſcetur. Semioboli pondere inditus, menſes & partus expellit. Subditus pro Balano, ſomnificus eſt. Radix ebur emollire fertur, quæ ſenis horis cum eo decocta ſit, & ad accipiendam quam effingere optaueris formam, ipſum facile præſtat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus, quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. Duricias omneis, ſuppurationes, ſtru-

D mas, & tubercula diſcutiunt. Stigmata ſine exulceratione delent, ſi quinis ſenisue diebus ſenſim perfricentur. Folia ſeruantur in murijs, eoſdem ad uſus. Trita radix ignibus ſacris ex aceto, & ſerpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atq; tubercula, cum aqua diſſipat. Articulorum cruciatus, cum polenta ſedat. Fit citra coctionem uinum e cortice radicis ad hunc modum. Ternæ minæ in uini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui ſecari, aut amburi debent, ut ante dictum eſt. Siquidem nullo tunc afficiuntur dolore. Sed ueterno quodam preſſi, torpeſcunt. Mala ſoporem afferunt olfactu, & etiam ſi mandantur, Item expreſſus ex eis ſuccus. Nimio tamen odore percuſſi, obmuteſcunt. Semen malorum potum uuluas purgat, appoſitumq; cum ſulphure ignem non experto. Rubra fœminarum profluuia ſiſtit. Scarificatis multipharlam radicibus, erumpens lachryma, cauo uaſe recipitur. Eſt autem lachryma lacteo ſucco efficacior. Sed non ubiq;, ut experientia docet, radices lacteum ſuccum delachrymant. Alium tradunt eſſe Mandragoram nomine Morion, in opacis iuxta ſpecus enatum, folijs albi Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, in orbem circum radicem. Quæ mollis eſt & candida, paulo maior palmo, pollicemq; craſſitudine æquat. Tradunt eam in pane, offa, obſonioue drachmæ pondere deuoratam, non memoriam modo, ſed uſum quoq; rationis intercipere.

Digitized by Google

Obdormiſcit enim homo, eo fere quo comederit habitu, ſenſus impos, ternis quaterniſue ex quo data eſt horis. Hac medici utuntur, cum ſcindendi, urendiq; neceſſitas adeſt. Antidotum eſſe uolunt radicem cum Manico Solano potam. A

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 11.
Theoph. li. 9. cap. 9. 13.

MAndragoræ fructus niger, ſapore quodã uini, effigie oui: non ut Theodorus putat, racemi βοτρυχοειδής, aut βοτρυώδης, pro eo quod erat ᾠοειδής in Theophraſto legens. Fœminæ folia hirſuta, radices carnoſæ, teneræ, cubitales fere. Mala hæc fert Auellanarũ nucũ magnitudine. Mas Arſen, & Hypoplomon quoq; dictus, folio latiore, ut Lapathi ſatiuæ. Cauent effoſſuri contrariũ uentũ, tribus circulis ante gladio circũſcribentes, ad occaſumq; ſpectantes. Succus non ubiq; inuenit̃, ſed ubi poteſt. Circa uindemias quærit̃. Odor grauis eius, ſed radicis & mali grauior. Succũ excipiunt deciſo caulis cacumine. Adeo caulẽ habere non dubitant, etiamſi Dioſcorides id negat. Hic & hirſutus fœminæ tribuit̃. Foliorũ ſuccus Roſcidorũ peſtis eſt, ut inqt Plinius. Mandragorã conclamati frigoris uenenũ eſſe, nemo non ſcit. Inuenio herbæ nomen Andraclon, a ſimilitudine uirili dictæ. An eadẽ hæc ſit cum Mandragora, nõ legi. Sed eſt cur eſſe ſentiã: quippe cum & Anthropomorphon dicat̃. Niſi quis Andraclon, quia frangat, & occidat hominẽ, dictam putarit: cuiuſmodi uim multæ habent herbæ. Nam & annus uitæ. 63. ut eſt apud Maternũ, Andracles uidet̃ appellatus: quia duplici rõne climatericus ſit, & maxie frãgat hoĩes. Alioqn ab hoĩs effigie Andricelon potius, ꝙ Andraclon dici potuiſſet. In quo & illud notandũ, Andricelon apud Grecos, ut Ariſtoteles, & Iulius pollux teſtant̃, coloris genus eſt, quẽ nos Purpuriſſum dicimus: atq; ita placuiſſe, Theodoro quoq; noſtro liquet.

De Morio Mandragora nihil habeo q̃d addi poſſit ijs, quæ a Dioſcoride notant̃. Sed quoniã mala Terreſtria & Canina Mandragoræ fructus appellantur, in mentẽ ſubeunt quæ uulgo Melenzana uocitamus, hoc eſt, ut ipſe puto, Mala inſana: de quibus nihil ueteribus ſcriptum fuiſſe, iam deſino mirari, ꝙ multa huiuſmodi repio. Sicut hercle multa quondã fuere, quæ modo uel ignorant̃, uel certe non habent̃. Mala ergo inſana e frutice uulgari ſunt, paſſim naſcẽte, ut melones, & cucurbitæ. Pari quoq; cultu, folijs prope ficulneis, flore oblongo, ſpecioſo, candido. Manditur uulgo pomũ ex oleo, ſale, pipere, Fungorũ modo coctum. B

EX M. VERG. COMM.

QVi Mandragoram quotidie circũferunt Agyrtæ, iactantq; tanto periculo effodi humana forma, ignaræ plebi eam oſtendentes, ex uno (ut nos credimus) Pythagoræ nomine, eius Anthropomorphos mẽdacij ſui occaſionẽ arripuerunt. Neq; enim uox illa aliud, ꝙ humanæ formæ plantã ſignificat. Acceſſit & Pythagoræ Columella, qui ex eadem ueluti nominũ ſuperſtitioſa oſtentatione, in carmine ſuo cecinit. Quãuis ſemihominis ueſano gramine fœta, Mandragoræ pariat flores, mœſtamq; Cicutam. &c. Non defuerunt illis etiam in iactanda cũ foditur Mandragoras relligione, Theophraſtus in Græcis, in Latinis uero Plinius. Quos non puduit, in tanta rerum grauitate quas ſcribebant, ne quid cõtra cõmunem ſenſum dixiſſe uiderentur, populares, & ſine ratione ritus huiuſcemodi poſteris tradere. Quæ autem Theophraſtus pro Mandragoræ foſſura docuit, huiuſcemodi ſunt. περιγράφειν δὲ καὶ τὴν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει, τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα. τὸν δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. Quorum ſenſus ſit. Circumſcribunt & Mandragoram gladio ter: ſecantq; ad occaſum ſpectantes. Iubent & alium ſaltãtem tripudio circumagi: multaq; de Veneris uſu & re dicere. Plinius lib. 25. cap. 11. plæraq; eadem Theophraſto, & his non diſſimilia quædam. Cauent foſſuri contrariũ uentum, & tribus circulis ante gladio circũſcribunt: poſtea fodiũt, ad occaſum ſpectantes. His auctoribus, & quaſi per manus tranſlata huiuſcemodi ſupſtitione, ueriſimile eſt, uanis periculorũ, relligioniſq;, & humanæ formæ mẽdacijs celebrari nũc etiã Mandragorã. Cum tñ id potius quærendũ fuerit, cur a ſapiente illo Samio honeſtiore hominis nomine indicata fuerit. Neq; eñ ueriſimile eſt, quia bina radice, & hominis cruta imitante nitatur, plærunq; in terra ſic dictam ab eo fuiſſe: trinis eñ aliquãdo hæret, multæq; aliæ ſtirpes huiuſcemodi bifida radicis diuiſione uidẽtur. Abſtruſiorẽ ex religione, cuius ubiq; magnus ille auctor erat, cauſſam habuiſſe id nomẽ oportet. Nos illud ignoramus, relinquimuſq; inueniendũ peritioribus & docendũ: neq; hoc tantũ, ſed tam multas appellationes alias, q̃bus Mandragorã antiquitas indicauit. Quæ eñ inter eas notiores ſunt Circeon, & Thridacias, ab hoc ipſo ſcri-

Digitized by Google

C ptore declaratæ, & per ſe ſatis patēt. Sunt toto hoc capite aliqua per ſe, & quoniã non ſunt nobis cum alijs eadē, legentibus aïaduertēda. Quale eſt, q̃d hic ait, poma Mandragoræ ouorũ uitellis ſimilia eſſe, a Plinio Auellanæ nucis ſimilitudine deſcribi, non leui inter utrãq; formã, colorē q; diuerſitate. Theophraſtus. 6. de plantarũ hiſtoria, niſi uitiũ in lectione eius ſit, q̃d ſuſpicamur, contra utrũq; uidet de pomi huius colore, & magnitudine tradidiſſe. Verba eius ſunt. ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου. τῷ μέλανι καὶ ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυμῷ. Quod eſt. Priuatim uero Mandragoræ fructus, quia niger, acinoſus q;, & ſapore uinoſus eſt. Colore nigrũ, acino uuę æqualē, & uinoſo ſapore pomũ Mandragoræ Theophraſtus deſcribit: Hic aũt ouorum uitellis, qui orbiculati ſunt, cõparat: & ὠχρὰ, id eſt, pallida dicit: quã deſcriptionē natura magis confirmat. Diſcrepant non leuiter etiã ijdem auctores: φ hic utrunq; Mandragorã caule carere ait, Theophraſtus contra eodem loco cum Ferulam deſcripſiſſet, ſubiecit. τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν καυλὸν ἔχει καθάπερ ὁ μανδραγόρας καὶ τὸ κώνειον. Quorũ uerborũ ſenſus eſt. In reliquis aliæ quidem ſimiliorem huic caulem ferunt, qualis Mandragoras eſt, & Cicuta. Plinius etiã quo diximus loco idem teſtatur dicens. Succus fit & e malis, & e caule deciſo cacumine. Palãq; ambo hi caulem Mandragoræ tribuunt, quē Dioſcorides penitus aufert. Non auſim ego inter tam graues auctores tertius ueluti arbiter cenſere. Senſus id faciet: poteruntq; uolentes uel a peritis audire, uel ipſi totam Mandragoræ naturã obſeruare.

De Aconito. CAP. LXXX.

ἀκόνιτον

Aconitum aliqui Pardalianches, alij Cammoron, alij Thelyphonon, alij Myoctonon, alij Therophonon uocant. Folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, tria aut quatuor, minora & ſubhirſuta, caulem palmo altum. Radix ſcorpij caudam æmulatur, & alabaſtri modo ſplendet. Torpeſcũt, ut fama eſt, ſcorpiones admota radice, ſtupentque. Qui rurſum Hellebori contactu excitantur. Oculorũ medicamen-

D tis leuandi doloribus gratia adijcitur. Enecat pantheras, ſues, lupos, & feras omneis, in carnibus obiectum.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 9. cap. 16. Pli. li. 27. ca. 2.

Aconiti primũ genus Pardalianches, & Thelyphonon, ſiue potius Theriphonon cognominatur. Cæterũ Theophraſtus ſimpliciter, & ſine Aconiti mentione Thelyphonon, & Scorpion, a radicis ſimilitudine uocauit, geniculatũ tradens, graminis modo, locis umbroſis, & cætera quæ hic a Dioſcoride tradunt̃. Hoc ſolum genus a Plinio demonſtratũ eſt, hirſuta leuiter eius folia prodendo. Vocatur & Myoctonos: quoniã e longinquo mures odore necat. Inuenio & Myephonon uocari genus herbæ, quã & Sciada quidã noïant: nec quæ ſit ea docent, præterq; φ Phanias in lib. de ſtirpibus, hæc habet uerba. Pileari forma ſunt, ſemen Aniſi, Feniculi, Coriandri, Caucalidis, Cicutæ, Paſtinacæ, Sciadis, quã & Myephonon uocãt. Plinius & Theophraſtus, Myophonõ, cui neruoſus eſt cauliculus. Aconitũ porro Theophraſtus in Creta, & Zacyntho naſci maxīe putant: de Lycoctono (ut arbitror) locutus. Sed optimũ in Ponto circa Heracliam, ubi monſtrat̃ Herculis ad inferos aditus, quaſi ex ſpumis cerberi canis ortum. Hoc a Thelyphono, ut teſtatus modo ſum, differre arbitror. Conſtat em̃ folio ſyluestris Intubi: q̃q; Aetius non Seridis (id em̃ ſignificat Intubũ) ſed Iridis ſylueſtris accipit. Radice nõ nucis, ut Theodorus tranſtulit, ſed Gãmari marini ſpecie: quoniã Caryas pro Caridas, uel Carabidas legiſſet. In quo notãdum, Carabos, qui & Grapſæi ſunt, interim pro locuſtis, interim pro Gãmaris a ueteribus accæptos: ut Athenæus auctor eſt. Carides uero Squillæ ſunt, quas & Curidas, & Coridas, & Colybdenas quidã uocant. Etiamſi marinũ genitale, Nicander Colybdenã putauit. Aconito ſane breuis herba, nec ſuperfluens, ſed ut Frumēto. Semen ei tamen in ſpica non eſt. Naſcitur ubiq;, nec tantũ in cautibns nudis, quas Aconas uocant, unde Aconitũ nõnulli uolunt appellatũ. Alij quia in petroſis parte plurima naſcenti, nullus iuxta puluis eſſet. Alij a pago, ſiue oppidulo, ſiue portu Periandynorũ ad Heracliã ita noïato. Alij quoniã uis eadē in mortē eſſet, q̃ cotibus ad aciē ferri decutiendã, ſtatimq; admota uelocitas ſentiretur. Fructũ eius & foliũ nihil nocere prædicãt. Vim mortiferã in radice haberi. Ad erodendã uti ea medicos: p̃parari uero poſſe, ut tollat biēnio, año, mēſibus ſex, tribus, duobus, uno (rõne etiã peritioribus occulta) miſerius perire, q̃ poto eo diutius uitã extrahant. Differri, celerariq; ſumēti

Digitized by Google

bus exitiũ, prout ſero, aut ocius collectũ fuerit. Debellari peſtẽ eam nõ alia radice, ut quidã ex prompſere, ſed aut uino, aut melle ſucceſſu raro. Alioqn reperto in uiſceribus ueneno, ceu pari inuicto, nõ perimit, ſed colluctaẽ cum eo tantũ. Ita duo uenena cõmoriunẽ, ut anĩal ſuperſit. Omniũ porro uenenorũ ocyſſimũ eſſe Aconitũ, ut tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animaliũ, eodem die mortẽ inferat. quo modo interẽptas a Calphurnio beſtias dormiẽtes uxores M. Cælius obiecit. Fugitiuos eo in uinculis uti ſolitos, deſponſo animo Aconitũ ſeruantibus, inſtituta capitis pœna. Quod autẽ ſit herbæ genus Acontias uocatũ, non reperi. Etẽm ut Athenæus inquit, grãmaticorũ mos eſt, poëtas, & auctores alios enarrantiũ, cum qd huiuſmodi occurrerit, quaſi cõniuendo præterire, nihil aliud teſtantes, q̃ aut lapidis, aut animalis, aut floris genus eſſe. Quo fit, ut parũ fidei grãmaticis in hac eruditiõis parte ſemper habuerim. Aconitũ inueniſſe prima dicitur Hecate, uenenorũ inſigni crudelitate fœmina, quæ Perſam patrem, Solis filium, perinde crudeliſſimũ, ueneno ſuſtulit, auctor Diodorus. Proptereaq; Ouidius in Metamorphoſi cum herbã dixit Hecateida, uidetur Aconitum accæpiſſe.

BARBARI COROLL.

Contra Grãmaticorum omnium decreta, Poëtarumq; fidem, quorum illi rationem nominis ſecuti, ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id eſt, a cautibus, in quibus naſcitur Aconitum, dici paſſim teſtantur, hi, præſertimq; Naſo in Transformationibus ſuis cecinerunt, Quæ quia naſcuntur dura, uiuacia caute, Agreſtes Aconita uocant. Theophraſtus. 9. de plantarum hiſtoria ubiq; naſci Aconitum teſtatus eſt: neq; a cautibus, quas Græci Aconas uocant, nomen illi factum fuiſſe, ſed ab Aconis Periandynorum pago, qui ad Heracliam Ponti eſt, Aconitum uocari. Amare quidem, & naſci plærunq; in petroſis, non tamen a petris nomen inueniſſe. Verba eius ſunt, quo diximus loco. φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δ' ἐστὶ κώμη τις περιανδύνων, φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorum ſenſus ille eſt, quẽ paulo ante diximus. Duo hic ſcriptor Aconiti genera eodem nomine tradit. Theophraſtus tamen eodem de plantarum hiſtoria uolumine, alterum hoc quod modo docetur ſimpliciter nomine Thelyphoni tradidit. In his, ut uidetur Theophraſto, & huic, omnia fere eadẽ ſunt. Diſcrepant tantũ, q hic Aconitũ, ille Thelyphonõ primo uocat nomine; neuter tamẽ manifeſtã nominis eius aliquã indicat cauſſam. Quo fit, ut ſuſpicari aliquis poſſit, in utroq; corruptã eſſe hanc uocem: nec Thelyphonon, quod eſt fœminas, ſed Theriophonon, quod eſt, beſtias enecãs, quas multas in capitis fine hic numerat, legendum eſſe locum. Niſi quod Theophraſtus ait, plantæ huius radicem genitalibus omnium quadrupedum inditam, eadem die eas enecare, de fœminarum genitalibus intelligedum tantũ ſit. In quã partem inclinat animus nobis: dicente Plinio lib. 27. capite. 2. tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem. Quod magis adhuc miretur aliquis, ſciens neq; in altero Aconito huiuſcemodi aliquid teſtari Theophraſtum. Plinius quo diximus loco, tractata ſimul utriuſq; rei hiſtoria, unũ tantum uidetur Aconiti genus feciſſe, eiuſq; appellationes aliquot palam indicaſſe: Pardalianchesq; ab enecandis Pantheris uocari oſtendiſſe, cum ait, Tangunt carnes Aconito, necantq; guſtatu earum Pantheras: niſi hoc fieret, repleturas illos ſitus: ob id quidam Pardalianches uocauere. Thelyphonon etiam, ut diximus, quoniam fœminini ſexus animalia enecet, Myoctonon alij, ab enecandis muribus, quoniam e longinquo mures odore enecet. Cammaron, a radicis flexura, quam Carydi, id eſt, marinæ Squillæ ſimilem habet, quam in hiſtoria eius hic ſcorpionis caudæ ſimilem fecit, & Alabaſtrorum modo ſplendere ait.

¶ De altero Aconito. CAP. LXXXI.

EST & alterum Aconitum, quod aliqui Cynoctonon, alij Lycoctonon appellant, alij Cyamon leucon, Romani Colomeſtrum. Huius genera ſunt tria. Vnum, quo utuntur uenatores: alia duo in uſum ſuum uertere medici. E quibus tertium, quod Ponticũ nominatur, magna ex parte in Italia montibus Iuſtinis exilit: a priore diſtans, quoniam folia faciat effigie Platani, crebriore diuiſura, longiora, & multo nigriora. Caulem Filicis, læuem ſtylum, cubitali altitudine, aut ampliorem. Semen in ſiliquis oblongis recondit. Radices in modum Squillæ piſcis ſcirrorum nigreſcunt. Quibus ad uenationem luporum utuntur.

Digitized by Google

C Inſertæ ſiquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 3. HVius Aconiti neq; formam, neq; medicinas Dioſcorides exequitur. Librariorum (ut arbitror) culpa fuit: tria capita ſcribentium, cum duo tantum Aconiti ſumma genera dicantur, Galeno teſte, Pardalianches, & Lycoctonon.

De Lycoctono, cuius ſpecies treis haberi conſtat, in primo Aconiti genere diſſerui, Theophraſtum & Plinium ſecutus. Lycoctonos dicta eſt, quia lupos enecet. Habent & noſtri ruſtic ad eundem uſum Lupariam uocatam, folio uitis, multas habente diuiſuras, & maculas cand das, flore oblongo, luteo. Aetius, Aconitum inquit ſunt, qui Aconiſtomon, & Irin ſylueſtrē, & Pharmaciaden uocent, radicula fere graminis.

EX M. VERG. COMM.

QVale Thelyphonon Aconitum deſcripſerit Theophraſtus, ſatis ſuperiore capite dictum a nobis fuit, ſupereſt modo alterum hoc. Quod quale in ſcriptore hoc ſit, parū nobis conſtat. Dicimus autē quale, integrum ne, an corruptū & decurtatum. Demiramur enim nihil quod ad hominis ſalutem, aut maleficium pertineat in eo tradi: præſertim docente multa Theophraſto de maleficio eius & remedijs, & præter Theophraſtum Paulo Aegineta eaſdem priori uires illi decernente: priuatimq; lupos enecare, quemadmodum illud Pantheras: ideoq Lycoctonon hoc, ut illud Pardalianches ſeorſum uocari: & præter hos Plinio libro. 27. capi. 3. unum tantū genus utriuſq; nominibus indicāte, multoq; aliter q̃ Theophraſtus, qui. 9. de plantarum hiſtoria alterū hoc Aconitum his uerbis deſcripſit. Naſcitur ut ferunt Aconitum in Creta, Zacynthoq;. Plurimū autem & optimū in Heraclia Ponti. Folium habet Intibi, quod uocant Cichoriū, figura. Radicem figura coloreq; marinę Squillæ ſimilem: & in hac lœtalem uim eſſe. Contraq; foliorū & ſeminis nullas ad mortē uires eſſe. Herbæ autē ſemen eſt non ſurculoſæ materiæ. Breuis tamē herba ipſa, nec quicq̃ egregium habens, tritico ſimilis, non tamen ſemen illi in ſpica matureſcit. Non ueſcitur Aconito ouis, nec aliud quidpiā animal. Adiecit his alia quædā ſcriptor idem, quæ uolentes relinquimus: ne ultra q̃ opus ſit legentes remoremur. Monemus tamē, in cognoſcendis illis non fore inutilē eorum laborem. Nobis eñ ſatis eſt, pro

D Aconiti hiſtoria breuiter hæc ſignaſſe: ut quod paulo ante diximus, cunctis certius fieret, non cōuenire penitus in Aconitorū hiſtoria Græcos, Latinosq; antiquos ſcriptores. Qui tamē omnes, excæpto Plinio, duo eius gña fecerūt. Alterū quod Pardalianches a Theophraſto, Thelyphonon priuatim dictū eſt. Alterū, quod Lycoctonon: illud ab enecandis Pantheris, hoc a lupis. Et hæc auctore Paulo Aegineta cognomina utriuſq; & notæ quondā fuerūt. Siquidem ait. ἀκόνιτον τὸ μὲν παρδαλιάγχες σηπτικῆς καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐστίν· ὅθεν μὲν αὐτὸ οὐδ᾽ ἐντὸς ἔξωθεν μέντοι ἐπὶ τῶν σαπῆναι δεομένων σαρκῶν χρήσιον αὐτῷ, τὸ δὲ λυκοκτόνον τῆς αὐτῆς ὂν τῷ προτέρῳ δυνάμεως ἰδίως τοὺς λύκους, ἀναιρεῖ ὥσπερ ἐκεῖνο τοὺς παρδάλεις. Quod eſt. Et Aconitū quidem cognomēto Pardalianches exedentē, & lœtalem uim habet. Eamq; ob cauſſam intus cauendum eſt. Foris tamen in carnibus, quas exedi oporteat, uti licet. Quod uero a lupis Lycoctonon dicitur, eaſdē priori uires habens, priuatim lupos, ut illud pantheras enecat. Et hæc pro altero Aconito hoc ex Theophraſto & alijs inuenta, & obſeruata hactenus a nobis fuerunt.

De Cicuta. CAP. LXXXII.

κώνειον

vulgariter agua toxos.

COnion aliquibus Aegynos, alijs Ethuſa, alijs Apoleguſa, alijs Dolia, alijs Amauroſis, alijs Paralyſis, nonnullis Aphron, Quibuſdam Creidion, alijs Coeten, alijs Catechomenion, alijs Abioton, alijs Abſeudes, alijs Ageomoron, alijs Timoron, alijs Polyanodinos, alijs Dardanis, alijs Catapſyxis, Oſtani Babathy, Aegyptijs Apemphi, Romanis Cicuta appellatur. Caulem ædit geniculatum, ut Fœniculi grandē, in cacumine ramoſum, folia Ferulæ, anguſtiora, graui odoratu. Vmbellæ in ſummo prodeunt, flores quoq; albicantes, & ſemen Aniſo candidius. Radice non alta, concaua. Cicutæ lœtale uenenū ineſt, ſuaq; uire frigeratoria necat. Remedio eſt uini meraculi potus. Succus exprimitur contuſis cacuminibus, priuſq; ſemina & comæ ſicceſcant, qui ſole denſa-

Digitized by Google

tur in paſtillos. Præcipuus ad medendi rationem uſus eſt aridi. Miſce A
tur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur. Ignes ſacros, &
ulcera quæ ſerpunt, illitu reſtinguit. Hærba cum coma trita, & teſtibus
circumlita, libidinum imaginationes in ſomno compeſcit. Sed genita=
le reſoluit. Lac puerperarum mammis appoſita, extinguit. In uirginita
te mammas cõercet, & increſcere non patitur. Pueris præſtat, ut eo=
rum teſticuli cibum non ſentientes, intabeſcant. Efficaciſſima uis Cræ=
ticæ, Megarenſi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia naſcenti.

BARBARI COROLL.

Cicuta Græce Conion, inuiſa & hæc, publica Athenienſium pœna. Semen habet noxium.
Caulis eius uiridis: & urit plærumq;, ut in Platanis. Leuis hic eſt, & geniculatus, ut Harundo,
nigricans, altior ſæpe, binis cubitis. Hinc & ſpacium, quod eſt inter cannarũ, ut Seruius exi-
ſtimat, genicula, Cicutã uocari a Marone. Folia Coriandri tenuiora. Semen Aniſo craſſius. Ra
dice nullius uſus, ut Plinio uidetur. Semini & folijs refrigeratoria uis. Quæ ſi enecat, incipiunt
extrema corporis algere. In uino pota, irremediabilis exiſtimatur. Succus exprimitur folijs, flo
ribuſq;. Tunc em̃ maxime tempeſtiuus eſt, & melior. Semine trito expreſſus, & ſole denſatus,
nocentior q̃ ſemen ipſum, ut in Thapſia: cum in reliquis contra fit. necat enim ſanguinem ex-
piſſando. Hæc altera uis eſt, & ideo ſic necatorum maculæ in corporibus apparent. Ad diſſol-
uenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fuerit autem Cicuta herba, cuius guſtatu exerci-
tus M. Antonij cum fame laboraret, pene ſit extinctus in Parthia, non traditur: alioquin reme B
dium, ut Plutarchus ait, in uino tantum erat. Plinius quoq;, Maxima inquit Cicutæ uis terræ
Parthorum. Mox Laconicæ, Creticæ, Aſiaticæ. In Gręcia uero Megaricæ, deinde Atticæ. Thra
ſyas, & diſcipulus eius Alexias, & hanc, & cætera uenena temperabant, ita, ut ſine aliqua offen
ſione, aut tabe tollerent, in quantum uis tempus dilata morte. In Cicuta præcipiebant, ut e Su
ſis, aut pręgelidis opaciſq; locis ad hunc uſum reponeretur. Chij, ut Theophraſtus ſcribit, non
terebant eam, ut cæteri cum tegmine, ſed hoc detracto, tuſam & tenui cribro emiſſam, ex aqua
propinabant. In Ceo inſula mos fuit, ut ſexagenarij ſenes, conuocatis neceſſarijs, ſolenni ſacri-
ficio Cicutam epulati, & coronati biberent. Strabo autor, ut fere in Theophraſto non Chios,
ſed Cios legendum putem. Cui conſuetudini ſe Valerius quoq; maximus ſecundo libro, in-
terfuiſſe tradit, in eius inſulæ oppido Iulide. Cicutam ſunt qui etiam Ephemeron, a celeritate
interitus uocarint, ut Photion autor eſt. Recentiores Cicutæ duo faciunt ſumma genera. Aqua
ticæ, frigentis naturæ. Terreſtris, calidæ. Terreſtris duo item genera. Maius, et Minus. Sed quo
niam autorem nullum proferunt idoneum, uereor ne (ut fere ſolent) hallucinati fuerint. Alio-
quin Cicutæ ſimilem diximus eſſe Myrrhin herbam, ob id Cicutariam a noſtris appellatam, ca
lentis ingenij. Nam uerba illa Plinij, Caulis inquit Cicutæ uiridis, & urit plærumq;, ut in Plata
nis, quia ſenſum nullum comodiorem habent, correximus ex Theophraſto ad hunc modum.
Caulis Cicutę uiridis, e Suſis plærumq; Athenas perlatus. Quanq; Cicutæ uis eſt & illa (ſi Cel
ſo credimus libro quinto) exedendi corpora: ut forte ſeminibus & folijs frigida ſit poteſtas, cau lib. 5. cap. 7.
li feruida. Illud uero minus tolerabile, q Mauritani, uel eorum interpretes, illud Rutæ genus
ſylueſtris, quod Dioſcorides & Plinius Armala uocari ſcribunt, ipſi pro Cicuta capiunt. Sunt
qui (quod Galenus ait tertio libro κρασίων) Cicutam Sturno cibum, homini uenenum eſſe, cõ-
uerterint, Hyoſcyamum eſſe Turdo cibum, homini uenenum: quo nihil eſſe poteſt fœdius, im
peritius, abſurdius.

EX. M. VERG. COMM.

AVxerunt Cicutæ famam Athenienſes, ſucco eius ad mortem in publicis & capitalibus iu
dicijs utentes. Alioquiu indigna erat herba, quæ in omnium poetarum carminibus & ſapienti
um cõmentarijs inueniretur. Vulgaris, ubiq; fere naſcens, & homini præcipue noxia. Sed hæc
eſt omnium fortuna rerum, ut aliquando ex uſu gentium honorem, & quam poſſunt gratiam
inuenerint. Factum id tunc in Cicuta eſt, quæ neglecta modo & incognita multis iacet. Muta-
tæq; leges, & pœnarum in ſceleribus rationes, pecori herbam relinqui cöegerunt, quæ quondã
malo hominis fato naſcebatur. Et ut teſtatus Theophraſtus eſt, in quotidianos uſus ex Suſis
frigidiſſimiſq; alijs locis maiore diligentia repetebatur. Non erimus ob eam cauſam nos in e-
ius hiſtoria longiores. Quod enim ſatis ſit, ab herbarijs omnibus cognoſcitur, Fœniculi caule,

Digitized by Google

C folio Ferulæ, alijſq; a Dioſcoride deſcriptis notis.

De Taxo. CAP. LXXXIII.

σμίλαξ

taxus. vulgo tezo

SMilax a Græcis, Taxus a Latinis appellatur. Arbor Abietis magnitudine, & foliorum eiuſdẽ figura. In Italia & Narbonenſi Gallia Hiſpaniæ cõtermina naſcens. Auiculæ quæ Italicæ Taxi baccas deuorant, denigrãtur, & qui ederint eaſdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præſentis eſt ueneni, ut ſi qui dormiãt ſub ea, aut in eius umbra ſubſideant, lædantur, & ſæpenumero moriant̃. Quare de Taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.16.ca.11.

SMilax, ſiue Taxus, eſt ubi a Theophraſto & Dioſcoride Milos appellata ſit, folio æterno, extremitatibus & lateribus ſinuato, ut Quercus & Paliuri, & omnino Ilicis, molliore tantum profundioreq;. Differt & materia ab Ilice, ꝙ ſoluta & tenera in operibus eſt Taxo, præſertim in Arcadia: ubi & nigra eſt ac punicea. Flauet in Ida, tam ſimilis Cedro, ut imponat̃ mercantibus, præſertim medulla. Germen ei maxime ſerotinum. Floret paulo ante ſolſtitium. Fructificat a uergiliarum obitu. Facillime augeſcit, procera, ſimilis Abieti, minus excelſa, ſed alijs * crebrioribus. Folium quoq;, ut ſcribit Plinius, Abietis, ſed pinguius, ac minus uirens. Strigoſa, triſtis & dira: nullo ſucco, baccifera. Radices ei graciles, per ſum̃a ceſpitum breues. Circa Idam rara. In Macedonia et Arcadia frequentior. Rotundo fructu, et paulo ampliore ꝙ̃ Faba, colore ruffo, tactu molli, ueterinis lœtifero, non item ruminantibus. Sunt qui eum quoq; mandant ſuaui cibo, & innocentem prædicent. Vmbroſiſſimis locis prouenit. Fumus ex eo mures perimit. Mari fructus, ut Plinio uidetur, noxius. lœtale quippe. Baccis, in Hiſpania præcipue, uenenum ineſt. Vaſa etiam uiatoria ex ea uinis in Gallia facta, compertum eſt mortifera fuiſſe. Sunt qui Taxica hinc appellata putent, quæ nunc Toxica uocantur, quibus ſagittæ tingunt̃ in Arcadia, ueneni uel prẹſentiſſimi. Repertum innoxiam fieri, ſi in ipſam arborem clauus æreus adigatur. Conglutinamenta, ſiue ſubſcudes, ex ea ſcrinijs & ſubſellijs parantur. Nunc et arcus, & ſcorpiones. Nec Taxus uulgo, ſed literæ prioris immutatione, Naxus, & Naxius quoq; dicitur: quod nomen & Dioſcoridi fuiſſe cognitum uideo, ubi uenena libro ſexto numerat, eodem loco, non Taxum, ſed Toxum a Romanis dici credidit. Nec Thymalon, ut hic, ſed Thymilon ſcribendum: quod & Aetius quoq; ſequitur. Paulus Thymion. Galenus Taxum etiam dici Cacton inquit. Paulus Cacton ſpinæ genus eſſe, quam Dioſcorides libro ſexto uocauit Axon, cuius pappi recentes, in cibo ſumpti ſtrangulant, in quibuſdam exemplaribus Ixiæ nominati. Veriſimile eſt hanc eſſe Cacton, de qua Theophraſtus & Plinius loquuntur. Cactos inquit, Siciliæ tantum naſcitur ſuæ proprietatis, cuius in terra ſerpunt caules e radice, lato folio, & ſpinoſo, quos uocant Cactos, nec cibo deſquam̃atos faſtidiunt, guſtu amariuſculo. Sed & ſeruati ſale ueſcendo ſunt. Vnum caulem rectum habent: qui Pternix dicitur, eiuſdem ſuauitatis, ſed uetuſtatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam Pappon uocãt: quo detracto & cortice, teneritas cerebro Palmæ ſimilis relinquitur. Vocant Scaliam, ſiue ut Plinius Aſcaliã. Alibi Plinius, Sunt inquit & cẹduæ Palmarum̃ quoq; ſyluæ, quæ minantes, rurſus ab radice ſucciſæ, dulcis medulla earum in cacumine, quod Acrum appellant, exemptaq; uiuunt, quod non aliæ. Vocantur autem Chamæriphes etiam a Theophraſto, folio latiore ac molli, ad uitilia utiliſſimo, copioſæ in Creta, ſed magis in Sicilia. Nunc uulgus Siculum Romanumq; Ciphilionem, mercatu eius frequenti nominat. Aliqui Palmidium ab quadam Palma ſpadicum ſimilitudine, ut ex quibus ſcopæ fiant. Margyllion Hiſpaniæ modo appellant credo, quia bacculas rubentes, margaritis ſimiles ferant, Dumulos uocatas, quibus filo im̃iſſis, feminæ ſupplicationes preceſq; ſuas numerant. Plinius quodam loco, Margarides inquit Palmæ breues, candidẹ, rotundæ, acinis ꝙ̃ balanis ſimiliores: quare & nomina inquit a margaritis accepere. Diuerſum tamen genus hoc ab Hiſpano illo fecerim, ꝙ in meridiano tantum orbe Margarides naſcunt̃, et quidem una tantum eius arbore in Chora, ut idem Plinius affirmat. Iam hoc quod dixi Palmidium uocari, non Siciliæ modo peculiare, ſed Aegypto, & Hiſpaniæ. In Italia quoq; naſci perhibent, non procul Terracina. Mirum quod traditur in Aegypto, ipſis etiam Palmarum quarundam innaſci truncis, ſed minoris operis ad mandendum. In orbe reliquo duorũ generum, ſed eodem ceſpite proueniunt, mas & femina. Sexum diſtingui ſemine, quod Pappon, ut dixi

D

Digitized by Google

mus appellant. Fallit hoc imprudentes, opertum cortice multiplici, tunicis ferrugineis interueſtientibus. Cortex Folij modo in latum ex anguſto panditur, & armatur aculeis. Ideoq; latū & ſpinoſum a Theoph. dictum eſt. Ex huius craſſitudine in Aegypto charta mō tingitur uilis, ad contegendas inuoluendaſq; ſegeſtriū uſumerces. Ex tunicis quas intercurſare diximus, in eadē prouincia, funes, rudenteſq; nectuntur. Caulis ipſe cęduus quotannis, alioquin adoleſcit craſſitudine in tantum, ut arboris iuſtæ truncum æquet ambitu. A

EX. M. VERG. COMM.

CEcinit quondam Maro primus idem, maximuſq; Bucolici carminis latinus autor, Iuniperi ſolet eſſe grauis cantātibus umbra: monuitq; paſtore, ſub ſpinoſam, denſioriq; umbræ arborem uocandas homini non eſſe muſas. Mox pro Apibus præcepit, Et tua Cyrneas fugiant examina Taxos: nullibi ęqua maleficij diſpenſatione. Siquidem Taxos fugiſſe potius ꝙ Iuniperos homines oportebat: ſi ut hic, & alij tradiderūt, lœtalis homini earum umbra eſt. Plinius. 26. uolumine, cap. 11. de ea ait. Et eſſe in Arcadia tam præſentis ueneni, ut ſi qui dormiant ſub ea, cibū ue capiant, moriantur. Et præter Plinium Plutarchus ſui Sympoſij tertio cōmentario, quo capite quærit, Si in conuiuio florum coronis utendum ſit, ἱϛοροῦσι γὰρ ὅτι καὶ σκιὰ σμύλακοσ ἀποκτείνει τοὺσ ἐγκαταδαρθέντασ ὅταν ὀργᾷ μάλιϛα πρὸσ τὴν ἄνθησιν. Quod eſt. Ferunt enim & Smylacis umbram, in ea dormientes perimere, quo tempore prę ſertim ad nouos flores turget. Contraxitq; umbræ eius noxam ad id tempus maxime Plutarchus. quod ab re nō eſt, ob eam quam ille tradidit cauſam, dicens ueluti telis, ſagittiſq; aliquibus uulnerari cerebrum halitu florum per nares attracto: qui cum in hac arbore ſemper lœtalis ſit, in noua florum productione, ob acriorē maioremq; eius copiam magis nocet. Deſcripſit Plinius quo diximus loco arborem longius: Barbarus etiam in Corollario ſuo, ex græcis latiniſq; ſcriptoribus omnem eius hiſtoriam collegit: & præter eos uulgaris, notaq; cunctis nunc etiam arbor eſt. Quæ una tantum mutata litera ꝓ Taxo, Naxus nobis uocat̃. Duriſſimę materię arbor, & ob id in fabrica expetita, ad ea quę diuturniora futura ſunt. Baliſtæ, arcuſq; nunc etiam ex ea fiunt. Sed quondam in frequentiore eius teli uſu, & ipſa in maiore uſu fuit. Fluores alui baccas eius ueſcentibus fieri, hic ſcriptor ait: ex eademq; cauſa Maronē nos credimus monuiſſe, fugiēdā Apibus eſſe arborem: ne cita aluo, cui malo obnoxiæ ſunt, perirent. Quia enim ui homini nocet, eadē illis nocere credendū eſt. B

¶ De Apocyno. CAP. LXXXIIII.

ἀπόκυνον

APocynon aliqui Cynanchon appellant, alij Pardalianches, alij Cynomoron, alij Cynocramben, alij Cynoctonon, alij Phaleō, alij Cynanchen, alij Oligorō, alij Hippomanes, alij Oniſtin, alij Ophioſcorodon, alij Cynaricam, alij Elaphoſcorodon, Magi Paralyſin, Romani Braſſicam ruſticam, aut caninam. Frutex eſt paruis uiticulis conſtans, male olentibus, fractu fere inuictis, folio Hederæ, molliore tamē, & per extremum acutiore, uiſcoſo, graui odore. Id luteo ſucco turget. Siliquæ ceu Fabarum, digiti longitudine protenduntur, ſemine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant in cibo data, & ꝓtinus eorū coxas reſoluūt.

apocinon. braſſica Ruſtica vel canina

BARBARI COROLL.

APocynon, ſemine acuto, diuiſo, lanuginoſo, graui odore, uirgis minus longis ꝙ Hedera: Quadrupedes necat, ſi ueſcantur, omnes. Eſt & uenenum hominibus. Dicitur & Cynocrambe a Galeno, ab aliquibus Hippomanes. Quanq; & uirus defluens ab equarū inguinibus quo tempore amoris inſania feruntur, Hippomanes appellant. Apud Heſiodum certe Hippomanes herba eſt, quam edentes equi, aguntur in furorem. Dicitur & Capparis Hippomanes. Eſt & ſaltationis genus apud Comicos Apocinon, ſed ſcriptura diſtinguitur. Pli. li. 24. ca. 11

EX M. VERG. COMM.

INutilis medicinæ huic ſcriptori Canina Braſſica eſt. Poſteriores tamen grę ci calidam, ſine ſiccandi ui eam deſcripſerunt. Eamq; ob cauſam emplaſtri modo impoſitam, diſcutiendi uim habere. Plinius pręterea li. 24. capite. 11. Suſpirioſos, pleureticos, & omnes lateris dolores ex aqua ſemen eius ſanare teſtatus eſt. Quo loco iiſdem notis, & paulominus ꝙ iiſdē huc ſcriptori uerbis eam effigiauit. Canes, & omnes quadrupedes necare in cibo datam Dioſc. pariter teſtatus.

Digitized by Google

C Quæ nominis frutici huic præcipua cauſa eſt. Plureſq; ex appellationibus eius non aliunde q̃
ex eo uſu cauſam habent. Dico autem, ex eo uſu: quoniam ſæpe fit a uenatoribus, & alijs qu
bus ſyluas, aut alienas domos ingredientibus adlatrari incõmodum ſit, ut cum odiſſe canes i
cœperint, uenenato aliquo cibo eos intercipiant: quale Apocynon hoc eſt: quod Paulus Aegi.
neta in. 9. ait ideo Cynocramben, id eſt, caninam Braſſicam, et Cynomoron, ideſt, canum mo:
tem uocari, q eos celerrime enecet: eademq; ui maleficium & lœtalis homini ſit. Quod parite
indicat Apocyni uox: nihil aliud grecis ſignificans, q̃ q̃d abeſſe canes facit. Quẽadmodũ Cyna
gos, q̃d canes angit & ſtrãgulat: & Cynoctonõ, q̃d canes enecat. Quę oẽs eiuſdẽ rei indices uo.
ces, eãdẽ hñt cauſã. In cęteris nõ tã facilis nob, intellectus ẽ, ob eãq; cãm pitioribus relinquunt

De Nerio, ſeu Rhododendro. CAP. LXXXV.

νήριον

Rhododendron arbor, que ab officinis vocatur oleander vel melig adelfa.

NERION aliqui Rhododaphnẽ, alij Rhododendrõ,
alij Spongiõ, alij Hæmoſtarin, Romani Rhododendrõ, Luca:
ni Iemanen, Aegyptij Scympham, Pœni Rhododaphnem appellaue:
re. Frutex eſt uulgaris noticiæ, longioribus q̃ Amygdala folijs, aſperi:
oribuſq;, flore in Roſam conformato, fructu Nuci græcę ſimili, corni:
culato, qui patefactus quandã floccorum ſpeciem oſtendit, Hyacynth
pappos repreſentantẽ. Radice longa, acuta, lignoſa, guſtãti ſalſa. Naſci:
tur in amœnis, maritimis, amnibuſq;. Flores & folia mulis, aſinis &
quadrupedum plurimis uenena ſunt, hominum uero contra ſerpenti:
um morſus præſidia. E uino pota, eo magis Ruta addita, imbeciliæ et
D am animantes, ut pecus & capræ, ſi aquam bibant in qua folia ea ma:
duerint, moriuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. L. 16. ca. 2.

NErion Sabina quoq; herba dicitur. Sempiternum fronde, caulibus fruticoſum. Mel inſa.
num e Ponto contrahitur, Rhododendri flore, quo ſcatent ſyluæ. Hoc ne nomen quidem a.
pud nos inuenit latinum, ut Plinius tradit. Galenus hanc intelligit, quotiẽs Rododaphnen no
minat, aut Nerion, duobus eam locis prodens. Photion Rhodoniã quoq; dici meminit. Quo
dam tamen Rhodoniam interpretatos inquit fuiſſe uitem, flauas uuas ferentem. Dioſcoride
Rhododaphnen a quibuſdam uocari Spongon ſcribit. Aetius Spongitin herbam dicendo
procidentiæ ſedis utilem, quid intelligat haud ſcio.

EX M. VERG. COMM.

FEcerunt græcis Rhododaphnẽ Roſæ flos, & Lauri folium, quæ fruticis huius p̃cipue no
tæ ſunt. Fecit idem Roſæ flos & arbor eidem genti Rhododendrũ. Sic enim fruticem hunc eti
uocarunt. Pliniuſq; hac ſæpius q̃ illa pluribus locis uoce uſus eſt. Nec refert q hic Amygdal:
folijs folia eius comparauerit. Lauro em̃ & Amygdalæ non diſſimilis magnopere foliorũ fig
ra eſt: longa eiuſdem fere latitudinis & in cuſpidem acuminata. In cæteris eius appellationibu
parum certa nobis ratio eſt: ideoq; indeſcriptæ relinquuntur.

De Fungis. CAP. LXXXVI.

μύκητες

FVngorum differentia duplex. Aut enim mandũtur, aut perni
ciales ſunt. Multis de cauſis uenenoſi gignuntur. Si enim cla
uus ferreus, in quo ſit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut ſi iuxt
ſerpentis cauernam, arboreſue, quæ pariunt noxios fructus, erumpãt
Continent neſcio quod ſtrigmentum, concretamque pituitam, terra
que eruti q̃ celerrime computreſcunt, atque marcore uitiantur. Sec
qui ueneno imbuti non ſunt, ſuauem in iuribus gratiam habent. Lar
gius tamen ſumpti, nocent, & ægrius concocti ſtrangulant, aut chole
ram morbum citant. Remedio eſt nitri potus, aut lixiuium cum acid

Digitized by Google

muria, aut feruefactæ Satureiæ, aut Origani iuſculum. Debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiuſdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, ſed ægre diſſoluuntur, cum magna ex parte integri ipſi, cum recrementis alui reijciantur. A

BARBARI COROLL.

FVngi cortice, medulla, neruo, uena carent, pediculo admodum æquali: quanq̃ qui ex ijs Pezicæ a græcis uocantur, nec pediculum, nec radicem habent. Fungos græci Mycetas uocãt: nec diſtinguunt. Quanq̃ Paulus etiam Boletos cognouit, Bolitas appellando: quibus & principatum inter Fungos dedit, ſicut ſecundum locum ijs qui Amanitæ nominantur. Sunt & Egiritæ, ſed induſtriæ fermento in ipſis Populi nigræ truncis diluto aqua, protinus cõaleſcentes. Quorundam facile noſcuntur uenena, diluto rubore, rancido aſpectu, liuido intus colore, rimoſa ſtria, pallide per ambitum labro. Non ſunt hęc in quibuſdam, ſicciq; & Nitri ſimiles, ueluti guttas in uertice albas ex tunica ſua gerunt. Voluã em̃ terra ob hoc prius gignit. Ipſum poſtea in uolua, ceu in ouo eſt luteum, nec tunicæ minor gratia in cibo infantis Boleti. Rumpitur hæc primo naſcente, mox creſcente in pediculo corpus abſumit, raroq; unq̃ gemini ex uno pede. Origo prima e limo, & aceſcente ſucco madentis terræ, aut radicis ferme glandiferæ. Initio ſpuma lentior: dein corpus membranæ ſimile: mox partus, ut diximus. Deprehendiſſe perniciales, niſi agreſtes poſſunt, atq; qui colligunt. Caligaris clauus, & rubigo ferri, aut calybs uenenatos faciunt. Boletis ortus occaſuſq; includitur ſeptem diebus. Fungorum lentior natura, & numeroſa gñа, nec niſi ex arborum fere pituita. Tutiſſimi qui rubent, callo minus diluto q̃ Boletis rubore. Mox candidi, uelut apice flaminis, inſignibus pediculis. Tertiũ genus ſuillis accõmodatũ uenenis. Quidã diſcreuere arborũ generibus, Fico, Ferula, & gum̃iferis. Non itẽ Fago aut Robore, aut Cupreſſo. Omniũ colos liuidus. Sed ijs aberit argumẽtũ ueneni, q̊ ſimiliores arbori Fico fuerint. Noxij erunt Fungi, qui in coquendo duriores fiunt. Innocẽtiores, q nitro addito coquentur, ſi utiq; percoquantur. Imbribus proueniũt omnia hęc. Siccant̃ pendentes ſuilli Iunco transfixi, quales a Bithynia ueniunt, Succineis nouaculis, & argenteo apparatu Fungos ipſæ ſuis manibus delicię coquebãt: uñ Gręci hos Deorũ cibo naſci dictitãt, ut Tranqllus in Nerone meminit. Porphyrius, non cibum, ſed filios Deorũ Fungos & tubera uocabant, qa ꝓuenire uiderent̃ ſine ſemine. Nata forte diuerſitas, q̊d uerbũ θεοτρόφος, & eũ q alit, & eũ qui alitur ſignificat, accentu mõ cõmeante. Porro Deorum & cibus & alumnĩ ideo uideri poſſunt, qm̃ & eos quorum pater ignotus eſt, filios terræ dicimus: q̊d quidem & Cicero in quadam ad Atticum epiſtola confirmat de Lica. Recentiores alia quoq; nomina, uel genera dedere. Ouatos, ab oui ſimilitudine. Spongiolos, a ſpõgia. Digitellos, a digitis. Porriginoſos, a porrigine. Pezicas, quaſi ſeſſiles & pediculis carẽtes. Laciniæ priuatim dicuntur e caſtanea, magnitudine ſpectabiles, ut ſinguli ſufficiant. Innocentiſſimi ſunt e rubis & carduis uere nati, rotũditate cluſili, q̊s inde Prunulos, & Spinulos appellant, & Cardeolos. Orit̃ & e ſaxo. i. lapide Lyncurio, ſiue Lyncęo, uulgari uoce dicto Fungus, admirabili natura. Præciditur hic in eſum, & alius ſubnaſcit̃ anno toto. Pediculi pars relicta duratur in ſilicẽ, atq; ita ſemp creſcit lapis, reſtibili fœcunditate: nec credidimus, anteq̃ domi natos ita manducaremus. Nouum et hoc uita ſibi cõperit in uicẽq; multa perdit: quanq̃ eſt ubi Plinius hoc innuat, ut in caſtigatione Pliniana. 20. ſecundi libri diximus. Sunt & igniarij quidam Fungi, & quibus ſtrigilium uice toſtrina utitur. Pli. li. 22. ca. 22 B

EX M. VERG COMM.

DE tota Fungorum natura, quos tantopere ad cibos & ganeam mortalitas expetit, breuiſſime & uno carmine decreuit Flaccus, cum in Sermonibus ſuis cecinit. Pratẽſibus optima Fungis natura eſt: alijs male creditur. O ſapientem põetam, qui dum ganeam, multoſq; eius ſapores didiciſſe uideri uult, humanæ uitæ tam utiliter conſuluerit. Græcorum medici etiam, exceptis Boletis, & quos Paulus Aegineta ſuorum, ut nos credimus, temperorum nomine Amanitas uocat, omnes una ſententia damnauerunt, frigidos, pituitoſos, & craſſioris humoris in cibo conſtituentes. Plinius tamen. 22. uolumine eiuſdem numeri capite, proximoq; illi longiore hiſtoria, bonitatis eorum, uitiaq;, & totam naturam proſecus eſt. Quę poterunt uolentes certius in eo cognoſcere. Fuerunt medicorum & ſapientiorum de Fungorum natura & ui decreta quæ pauloante dicta ſunt. Poetæ tamen Boletos pręcipue laudarunt. Et inter antiquos medicos Paulus Aegineta primo uolumine de Fungis, Boletiſq; ſic dicens. οἱ δὲ μύκητες ψυχροί τε εἰσὶ καὶ φλεγματώδεις καὶ κακόχυμοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ μὲν βωλῖται ἀβλαβέστεροι καὶ ἀπονοικελῶς ἑψηθέντες.

C οἱ δὲ ἀμανῖται δεύτεροι εἰσὶ τάξεως. τῶν δὲ ἄλλων μυκήτων ἀπέχεσθαι δεῖ. πολλοὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν θανάσιμοι. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ βωλῖται ἀνεφθότεροι ἐσθιόμενοι κινδύνου παραίτιοι πολλάκις γίνονται. Quorum ſenſus eſt. Fungi uero frigidi, pituitoſi, & mali ſucci ſunt. Omniũ minus nocẽtes Boleti ſunt. Ad ſummũ elixi. Qui uero Amanitę dicunt̃, ſecũdũ poſt Boletos ordinẽ habẽt. A cęteris abſtinẽdũ eſt. Plures em̃ eorũ mortiferi ſunt. Quinetiã Boleti ipſi ſi minus elixi comedant̃, periculi, mortiſq; cauſam hñt. Et hęc ꝓ Fungorũ maleficio, tutoq; uſu ſatis ſint. In qbus uidendũ, ſint ne Pauli Aeginetę Amanitę, Flacci pratenſes. Boletos em̃ credimus nos ἀπὸ τοῦ βώλου .i. a bolo dictos fuiſſe.

De Colchico. CAP. LXXXVII.

κολχικόν

colchicon vel ephemeron sunt hermodactyli officinarum

COlchicõ aliqui Ephemeron, Romani agreſtẽ Bulbũ uocant. Autumni exitu florem ædit Croci, candicantem, ab eo tempore folia Bulbi, ſed pinguiora, caulẽ palmo altũ, ferentẽ ruffum ſemẽ, radicem foris e nigra ruffeſcentẽ, quę delibrata, cãdida et mollis ſpectat̃. Lacteo ſucco madet, atq; guſtatu dulcis inuenit̃. Bulbus mediã habet rimã, fiſſurãq;, qua flos erupit. Plurimũ in Meſſenia, et Colchis enaſcit̃. Ea comeſa, Fungorũ more, ſtrangulando enecat. Hãc aũt depinximus, ne a quoq; imprudenter pro Bulbo deuoret̃. Miram em̃ incautis uoluptatẽ affert. Remedia ſunt eadem quæ Fungis. Bubulum etiam lac potum auxiliatur. Itaq; cũ adfuerit, non aliud deſyderatur auxilium.

BARBARI COROLL.

Pli.li.28.ca.10 & li.25.ca.11

COlchicon, & Ephemeron, de quo mox prodetur, Hermodactyli genera a neotericis uocãtur. Galenus & Paulus Ephemeron duplex faciunt, Dioſcoridem ſequuti. Vnum deliburorij ueneni ui, de quo hic. Alterum quod Irin ſylueſtrem cognominant, de quo proxime dicemus. Colchicon ſane haberi modo paſſim prædicãt, Ephemeron neſciri. Hermodactyli porro, ex qbus pilulę ad podagras tantopere cõmendantur, ab Aetio & Paulo, Quinq;foliũ ſit, an Ephemeron, parũ mihi cõſtat. Alioqn recentiores ꝓ Ephemero accipiũt. Dioſcorides Quinq;foliũ Hermodactylõ q̊q; dici, & morbis articularib. et coxẽdici cõuenire ꝓdit, Ephemerõ minorib.

D

EX M. VERG. COMM.

MIſceri in antiquis ſcriptoribus inuicẽ Colchicon, et Ephemerõ aliqui crediderunt, Nicandrum in Alexipharmacis ſuis dicentem audientes. ἢν δὲ τὸ μηδείης κολχηΐδος ἐχθόμενον πῦρ. κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον. Quod eſt, Si uero Colchidis Medeæ infeſtum ignem poculum illud hauſerit Ephemeron. Mox Plinium inter uenena Colchicum, & inter medicas herbas Ephemeron numerantem. Quinetiam huncipſum hoc loco priuatim de utroq; agentem, & inuicem utrunq; Colchicon et Ephemeron uocantem. Poſt hos Paulum Aeginetam, Ephemeron in qnto inter uenena conſtituentem: mox iterum in. 6. Ephemeron his uerbis deſcribentem. ἐφήμερον οὐ δηλητήριον ἀλλ᾽ ὅπερ ἶρις ἀγρία καλεῖται. Quod eſt. Ephemeron non quod noxium & lœtale, ſed quod agreſtem Irim uocant. Et ne longiores ſimus, in cunctis græcis modo uenenũ, modo utilem dentibus & tumoribus herbam Ephemeron inuenientes, præſenti & periculoſa ſemper dubitatione. Niſi cognouerit aliquis duo quõdam Ephemeri genera fuiſſe: alterum quod Colchicon a natali ſolo diceret̃, flore albicante, crocinio ſimili: radice bulbi, ſed pinguiore: caule dodrantali, notiſq; alijs quæ a ſcriptore hoc in hiſtoria eius numerantur. Quod Colchicon Plinius ſimpliciter nominauit lib. 28. cap. 10. & Paulus Agineta in quinto Ephemerõ: cuius uerba ſunt. τοῖς δὲ ἐφήμερον λαβοῦσι ὃ ἔνιοι καλοῦσι κολχικὸν διὰ τὸ ἐν κολχίδι φύεσθαι. Quorum ſenſus eſt. His autem qui Ephemerum hauſerint, q̊d quidam quia in Colchide naſcitur Colchicõ uocant. Quodq; hic idẽ ſcriptor in ſexto inter uenena, nõ Colchicõ, ſed Ephemerũ uocabit, quo loco cũ hic plantã deſcripſiſſet, maleficij eius & ueneni notas remediaq; certius illic docet. Alterũ q̊d ſimpliciter Ephemerũ dicitur innocens, & ut paulo ante nos diximus, dentibus & tumoribus utile. Cuius meminit Plinius lib. 25. cap. 11. his uerbis. Ephemerõ folia habet Lilij, ſed minora, caulem parem. &c. Qđ hic ipſe ſcriptor mox deſcribet. Et ut rem totam abſoluamus: q̊d Paulus Aegineta in. 6. deſcripſit, habereq; ait repercutiendi diſcutiendiq; uires, eſſeq; Ephemera duo: & qualia nos diximus uenenũ alterũ, innocens alterũ, ſatis idem Paulus Aegineta indicat: qui de innocente hoc agere incipiens ait, ἐφήμερον οὐ τὸ δηλητήριον. Quod eſt. Ephemeron, nõ q̊d noxiũ & lœtale. &c. Manifeſto ex ea ꝓpoſitiõe, diuiſiõeq; argumẽto, duplex eius genus

Digitized by Google

eſſe, alterum q̃d ueneni, & alterũ quod remedĳ rationem habet. Factum ideo eſt, dum in antiquis græcis uaga appellatione utrũq; Ephemeron dicitur, ne ſine cauſſa crediderint aliqui, miſceri inuicem Colchici, & Ephemeri appellationes. Verumtamen quantum ſimilitudo aliqua nominis cõmunionem in illis fecit, tantũ natura uiribus ea diſcreuit: eamq; ob cauſſam in ueterum ſcriptorum lectione obſeruanda diligentius ea uox erit, ut noxium ab utili, & uenenum a medica materia ſecerni poſſit. In quo non parũ proderit, de quo agatur, & quomodo obſeruaſſe. Fuerunt qui maleficum illud Ephemerũ dictum putauerint, q; hauſto eo, una tantũ die ſuperſtites ſint, qui id hauſerunt: & a ſimilitudine eius, deinde alterum illud. Nos tamen profiteri non audemus, utrius ſimilitudo alteri nomen fecerit. A

De Ephemero. CAP. LXXXVIII.

EPhemeron aliqui ſyluestrem Irin appellant. Folia habet Liliĳ, ſed tenuiora, caulem parem, florem candidum, amarum, ſemen molle, radicem unam, digitali craſſitudine, longã, adſtringentem, odoratam. Naſcitur in ſyluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, ſi decocto colluantur. Folia in uino cocta, diſcutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt. ἐφήμερον

BARBARI COROLL.

EPhemeron folĳs Liliĳ, minoribus, ſemine ſuperuacuo: dictum ita, quod intra diem iugulet, ut Theophraſtus putat. Sed illud alterũ genus eſt, & Colchicon proprie crediderim, folio Ellebori. Radicula omnibus nota. Seruorũ in deſperatione confugiũ. Hoc ipſum Colchicon, & Plinius Ephemeri appellatione intelligit, quotiens medicinas contra Ephemerũ impactum cõmemorat. Ephemero radix longa, non ut Colchico rotunda. Quidam Ephemeri uocabulo deliburtorĳ ueneni compoſitionem quandam capiunt, ut Aetius teſtatur. Pli. li. 25. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

SAtis in Colchico ſuperiore capite de Ephemero hoc dictum a nobis fuit. Quærendum modo ſuperioribus relinquimus, ſint ne quos medici & herbarĳ nunc Hermodactylos uocant, Ephemeron hoc, an Colchicon, illud paulo ante deſcriptum. Nihil enim modo ſupereſt, q̃ monere legentes, dicere Barbarum, habere Ephemeron hoc florem ceruleum, quẽ nos candidum, ex cõmuni, eademq; omniũ quotquot uidimus codicum lectione. Plinium ut uidetur in floris eius colore, potius q̃ Dioſcoridem, quẽ uertebat, ſecutus ille eſt. Sunt eñ in hiſtoria Ephemeri huius Plinĳ hæc uerba. Ephemeron folia habet Liliĳ, ſed minora: caulem parem, florem ceruleum. At hic ἄνθη λευκὰ ait, quæ uoces niſi ad candidũ colorem trahi non poſſunt. Signaſſe hoc etiã placuit, ut q̃bus auctoribus q̃d diuerſum ſit uterq; noſtrũ uerterit, legentes ſciant. B

De Alſine. CAP. LXXXIX.

ALſinen aliqui Anthyllion, alĳ Myortochon, alĳ Myrtoſplenon, Romani Muris auriculam, Pœni Labatholabat, nonnulli Myos ota uocant, quoniam muſculorum aures folia imitantur. Lucis, opaciſq; gaudet, unde Alſine dicta eſt. Hæc erat eadem quæ Helxine, niſi folĳs minor, minuſq; hirſuta eſſet. Cum teritur, odorem Cucumis reddit. Vim refrigerandi adſtringendiq; obtinet. Oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. Quin & emẽdat omnia quæ Helxine, id eſt, Muralis hærba. ἀλσίνη

De paluſtri Lente. CAP. XC.

LEns paluſtris, quam agriam aliqui, alĳ Epipteron, Romani Viperalem uocant. Inuenitur in aqua non fluente, muſcus Lenticulæ ſimilis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, igni ſacro, & podagris illinitur per ſe, & cum polenta. Glutinat & procidentia puerorum interanea. φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων.

Digitized by Google

C BARBARI COROLL.

LEns paluſtris, Phacos Epitelmaton a Græcis uocat̃, ſine radice, ſine folijs, etiamſi id q̃d in ea fructificat, ſimile folio conſpicitur, minus habili humore, ꝙ ut in eo folium conſiari poſſit. Quidam genus aliud, non quidem in aqua naſcens, ſed in uliginoſis dilutisq;, maius eo tradunt, carens folio, Agriam Phaceam, hoc eſt, ſyluaticam Lentem uocantes.

EX M. VERG. COMM.

QVemadmodum in cognomine legumine ſecundo libro illud deſcribens Dioſcorides φακὸς ὁ ἐσθιόμενος, id eſt, Lens quæ comeditur dixerat, ut ab hac, & ab Eleliſphaco eam ſepararet: eadem ratione de paluſtri hac docens, φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων, quod eſt, Lens quæ in lacuſtribus inuenitur, dixit. Cognomines enim, ſed natura diuerſæ, ſeparari diſcrimine aliquo debuerāt. Id accæptum eſt in illa ab uſu, in hac a natalibus. Secutiq; poſteriores omnes hunc ſcriptorem, in diſcriminibus his ſunt. Muſcum, non herbam hic dicit inueniri, in aquis non fluentibus. Vnaq; uoce illa ſatis naturam eius indicauit. Fluitat enim in ſumma aqua Lentis figura, a cuius ſimilitudine nomen inuenit.

De Semperuiuo, ſeu Sedo magno. CAP. XCI.

ἀείζωον AIzöon maius, aliqui Aithales, alij Ambroſion, alij Chryſiſpermō, alij Zoöphthalmon, alij Bubophthalmō, alij Stergethron, alij Aeonion, alij Aichryſon, alij Olochryſon, nonnulli Chryſanthemon, alij Protogonon, alij Boron, alij Notion. Magi Paronychiam, alij Chryſitin, Romani Ceriam cuſpiam, aut Iouis caulem nominant, alij Leapetes, alij Sedum maius, Aegyptij Pamphanes. Semperuiuum ideo nominatur, quoniam perpetuo folia uireant, cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, craſſitudine pollicari, uirentes, Characiæ Titimali modo inſecti, folia carnoſa, longitudine pol-

D licari, in cacumine linguæ ſimilia, alia in terram conuexa, alia in capite ſtantia inuicem: ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Naſcitur in montibus, & teſtaceis. Supra domicilia etiam ſeritur. Eius uis refrigerare, & adſtringere. Medentur igni ſacro, nomis, ulceribus quæ ſerpunt, oculorum inflammationibus, ambuſtis igni, podagris per ſe, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus cum polenta, aut roſaceo perfunditur. Datur in potu contra phalangiorum ictus, dyſenteriam, aluiq; profluuia. Teretes tineas potus in uino excutit. Subditus in uellere, mulierum abundantiam ſiſtit. Succus oculorum lippitudinibus, ſanguinis uicio concæptis inungitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 13. AIzoon maius, aliqui Iouis caulem, ſiue oculum, alij Digitellum, alij Spegeton, ſiue Hy-
lib. 28. cap. 17. pogeſon, quod in ſubgrundijs fere naſcitur. Aliqui Amerimnon a ſollicitudinis depulſu. Sūt
lib. 26. ca. 8. 11. qui Trithalles a terno flore. Sunt qui Aeithalles, ab æternitate. Sunt qui Erothales, & Erogenneton, a uerno tempore. aut quoniam amatorijs conueniat. Latini & Sedum maius. Alij Sadum. Opilius Aurelius Seſuuium. Nonnulli Semperuiuam. Vulgus Auricularem. Huic craſſitudo caulis plus ꝙ pollicaris: folia carnoſa, larga, ſucco, leuia, oblonga. Sedum herbam fuiſſe putant eam, quæ Glauco immortalitatem dederit, Marino Deo. Fuit & alter Glaucus in fabulis, qui Dracone medico monſtrante, contactu herbæ, cuius non redditur nomen, reuixerit ſub Minōe.

EX M. VERG. COMM.

VIret ubiq; Sedum in tegulis, nec alibi nūc facile inuenitur, inuaſitq; iampridem aliquibus locis plebis animos indigna cœlo opinio, non percuti fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum, frigoreq; ſuo plātam cœleſtibus illis ignibus aduerſari. Quod minus miretur aliquis, memor, ob eam cauſſam Laurea ſemper contra eaſdem iniurias muniſſe caput Romanos Cæ-

Digitized by Google

ſares. Sed ignaui, nihilq; timēdi ignes illi erunt, ſi tam exiguæ plantæ frigore mortalis fiet flammarum illarum fulgor. Non tanta cœleſtibus infirmitas eſt: nec contra Iouis tela, quibus poëtæ uti Deum ad pœnam finxerunt, tam facile præſidium mortalibus eſt. Inuenit natalem locum ſibi Sedum, in quo procul ab alijs plantis cœlo propinquior, & ſoli, cuius radios non timeret, copioſo ſucco ipſe abundans, eodemq; frigidiſſimo terræ humore ad uitam non indigeret. Non aliter q̃ qui in meliore fortuna ſibijpſis, ut Lucretius cecinit, ualere & uiuere poſſunt, nec aliorum ope ad uitam indigent, & ab aliorum iniurijs per ſe tuti, iocundo animi ſenſu, pereuntes ubiq; alios contemplantur: non quia iactari quenq; ſit dulce uidere, ſed quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuaue eſt. Quæ Sedi fortuna ſemper fuit: uirensq; ipſum in tegulis, æterna uita pereuntes quotannis tota terra nunc æſtu, nunc frigore, nunc alijs cœli & naturæ iniurijs plantas alias ſpectat. Ob quam cauſſam in tanto nominum ambitu ueteribus fuit: præſertimq; græcis, qui non contenti a uitæ æternitate Aizoon, & Aeonion uocaſſe, tot alijs ſimilibus appellationibus id ornauerunt. A

De minore Semperuiuo. CAP. XCII.

AIzōon paruū, alij Petrophyes appellant, alij Brotion, alij Theobrotion, alij Crobyſſon, alij Chimerinen, alij Ceranniam, Romani Vitalem, alij Semperuiuum, Aegyptij Etijceltam. In petris, parietinis, & macerijs, necnon ſcrobibus opacis naſcitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis, exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis, caule a medio emicante, palmū alto, umbellam hærbidosq; flores & tenues gerente. Folia eiſdem cum priore uiribus prædita ſunt. B Semperuiuum quod tenui conſtat folio, aliqui Aizōon paruum, alij Petrophyes, alij Aizōon ſylueſtre, Romani Semperuiuum minus appellant. Tertium uidetur Semperuiui genus, quam aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion uocauerunt, Romani Illecebram, puſillis craſſioribusq; folijs, hirſutis, Portulacæ proximis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Illita cum axungia ſtrumas diſcutit.

BARBARI COROLL.

AIzoon minus, Herideis, & Heriſithales, & Chryſothales uocatur, a quibuſdam Treles, ſiue Trithales, quia ter floreat. Hoc in muris, parietinisq; naſcitur & tegulis. Fructicoſum a radice, & ſurſum uſq; ad cacumen: folijs anguſtis, ſuccoſis: radice inutili. Vermicularis uulgo dicitur. Sunt qui Ieſſitin, ut Plinius, aut Hyſſitin, aut Iſoteos, tribus enim modis ſcriptum inuenitur, forteq; Geſſitin melius. Quando & maius quoq; Aizōon Hypogeſſum dici oſtendimus, hoc eſt, Subgrundiarium.

Tertium genus Aizoi Andrachne agria, hoc eſt, ſylueſtris Portulaca dicitur: de qua etiam ſuperius ijſdem uerbis a Dioſcoride ſcriptum eſt.

De Veneris Vmbilico. CAP. XCIII.

COtyledon aliquibus Cymbalion, alijs Scytalion, alijs Cepos Aphrodites, alijs terræ Vmbilicus, alijs Stœchis, alijs Stergethron, Latinis Vmbilicus Veneris dicitur. Folio eſt in acetabuli formā tornato, ineuidēter concauo, breui in medio cauliculo, in quo ſemen ineſt, radice Oliuæ modo rotūda. Succus cum uino circumlitus, inſtillatusue, aſperam carnis excreſcentiā, conſtringentē os uuluæ, reprimit. Inflammationibus, ſacris ignibus, ſtrumis, pnionibus illitu auxiliat̃. Stomachi ardorē refrigerat. Folia cū radice comeſa, calculos frangunt: urinā cient.

C Hydropicis ex melle dantur. Hærba utuntur ad amatoria.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 13.

COtyledon paruula herba, cauliculo tenero, folijs pinguibus. Naſcitur in maritimis, petroſisq́; uiridis. Non eſt hæc, ut quidam rentur ea, quæ uulgo Cimbalaris appellatur. Etiam ſi Cymbalion a Dioſcoride uocetur. Eſt autẽ Cimbalaris herba, foliotenus anguloſo, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ naſcens. Quam quidem nonnulli genus alterũ Capni dictæ faciunt, ut in Capno teſtati ſumus.

quid herba cimbalaris · licet manardus in anotationibus mesue · distinc. 11 cap. penultimo dicat quod cimbalaris et cotiledon sunt idem

EX M. VERG. COMM.

RAra, & neſcio an in toto plantarũ cenſu, ſimilis inuenienda alia, orbicularis, & concauæ foliorum in Vmbilico Veneris figura, nomẽ illi in græcis Cotyledonis, in latinis uero Vmbilici fecit. Licetq́; Plinius græca uoce Cotyledona ſemper uocet, res ipſa tamen, & Apuleius in cõmentariolo illo de herbis, ueriſimilem, temporibusq́; illis congruã eam appellationẽ indicãt. Perſuademurq́; facile nos, & his, & alijs indicijs, fuiſſe grçcæ Cotyledonis Romanã appellationẽ Veneris Vmbilicũ: quales in plæriſq́; alijs ea gens habuit Capillum Veneris, Supercilium Veneris, & plæraſq́; alias. Libenter em̃ ab ea Dea, quæ totius generationis ſymbolũ in gentiũ religione quondã habuit, & quæ leporibus & blanditijs uitæ præfecta eſſet, ad naturæ partes, quæ grata, aut utili aliqua ſpecie naſcerentur, nominũ auſpicia ueteres Romani ſumpſerunt. Ex qua obſeruatione, uidentes in græcorum Cotyledone circumacta in orbem folia, leni in concauitatẽ deſcenſu, humani Vmbilici formã deſcribere, Vmbilicũ primo: mox ut rei maieſtatem aliquã adderent, Veneris Vmbilicum uocarunt. In orbem enim circumagitur, & in concauitatem deſcendit hominis umbilicus. Eadem, ſed non tam honeſta ratio fuit in Vmbilico terræ. Adiecit hic etiam κῆπον ἀφροδίτης, id eſt, Veneris hortũ dici Cotyledona. Idq́; Apuleius ille etiã teſtatus eſt. Significat aũt κῆπος græcis in cõmuni ſignificationis æſtimatione hortum: eamq́; ob cauſſam nos Veneris hortũ uertimus. Oborta tamẽ ſupicio nobis eſt, poſſe κῆπον hoc loco non hortũ indicare, ſed tonſuræ, & ornatus capitis, capilliq́; antiquã in Perſideratione, qua forte Venus a pictoribus fingeretur: & quoniã circumageretur in ea ante frontẽ in

D orbem capillus, ideo aliqui non ab Vmbilico, quæ pars in homine, prçſertimq́; fœmina ſaluo pudore oſtendi non poteſt, ſed a capite honeſtiore & aperta cunctis parte appellare maluerint. Hoc em̃ nos magis probamus, q̃ ſi ea uoce ſignificari etiã moneamus mulierũ τὸ ἐφήβαιον, i. pubem, quod græcorum grãmatici docent. Fuiſſe aũt græcis κῆπον tonſuræ genus, in eius gentis ſcriptoribus notiſſimũ eſt. Suſpicio tamẽ coniecturaq́; non decretũ hoc ſit. Eadem cauſſa fuit, cur Cymbalion a cymbalorũ conſimili forma etiã diceretur. Concaua em̃ pariter & rotunda cymbala ſunt. Contra autẽ Scytalion non ſatis certã habet rõnem: nec nobis rõcinari facile eſt, quomodo Scytale, quæ longior erat, ad rotunditatẽ per ſimilitudinẽ transferri potuerit.

De altero Veneris Vmbilico. CAP. XCIIII.

EST & alterum genus eiuſdem, Cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo denſis, circa radicem ambitum oculi deſcribentibus, ut in maiore Semperuiuo, adſtringentis guſtus, cauliculo tenui, in quo flores & ſemina Hyperici, radice maiuſcula. Facit eadem quæ Semperuiuum.

BARBARI COROLL.

COtyledon ſecunda, caule longiore, ſed pergracili, guſtus aſperrimi. Huius uſu Hippocrates in cibo fœmininũ ſexum concipi, ſicut priore maſculinum prodidit.

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt quod in altera Acetabulo hac legentes moneamus. Satis enim per ſe patet hiſtoria eius, a Plinio iiſdem uerbis tradita. In medicina autem & remedijs eadem illi omnia quæ maiori Sedo hic tribuit, & ex eo repetenda ſunt.

De Vrtica. CAP. XCV.

ACalyphen aliqui Cniden, alij Adicen, Latini Vrticam, Aegyptij Selepſion, Daci Dyn appellant. Acalyphen etiam alteram aliqui Cniphen, Romani Vrticã mollem uocant. Duo eius genera.

Digitized by Google

Syluestris aſperior, latioribus, nigrioribusq; folijs, ſemine Lini, ſed minore. Altera non æque aſpera, minuto ſemine. Folia utriuſq; illita, canis morſibus addito ſale medentur. Gangrænas, carcinomata, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, ſuppurationesq; ſanant. Lienoſis cum cærato imponuntur. Faciunt ad profluuia narium cum ſucco trita, et naribus indita. Menſes ciunt, eadem recentia detrita cum Myrrha, & impoſita. Procidentes uuluas, contactu reſilire cogunt. Semen potū ex paſſo, Venerem ſtimulat. Vuluam aperit. Cum melle delinctum, orthopnoeæ, & lateris & pulmonū inflammationibus prodeſt. Thoracem expurgat. Erodentibus medicamentis amiſcetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt. Vrinas mouent. Inflationes diſcutiunt. Decocta cum ptiſana, uitia pectoris extrahunt. Mulierum menſes euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uuam, gargariſatus ſuccus reprimit. A

BARBARI COROLL.

Vrtica, ex oībus aculeatis generibus notiſſima eſt. Acetabulis in flore purpuream lanuginem fundētibus. Sæpe altior binis cubitis. Mitior Fœmina eſt. Inter ſylueſtres, quæ dicitur Cania acrior, caule quoq; mordaci, fimbriatis folijs: quæ uero etiā odorem mittit Herculanea uocatur. Semen omnibus copioſum, nigrū. Mirum, ſine uillis ſpinarum, aculeis lanuginē ipſam noxiam, & tactu tantū leui, pruritum, puſtulasq; aduſto ſimiles exiſtere. Notum eſt remediū olei. Sed mordacitas non protinus cum ipſa herba gignitur, nec niſi ſolibus roborata. Incipiens quidem ipſa naſci uere, non ingrato, multis etiam religioſo in cibo eſt, ad pellendos totius anni morbos. Syluestrium quoq; radix omnē carnem teneriorem facit ſimul cocta. Quæ uero ex ijs mitiſſima, & folijs non mordentibus, Lamium, ſiue Aononium uocatur, a quibuſdam Vrtica iners, & mortua. Album hæc habet in medio folio, ſacris ignibus utile. Quidam e noſtris diſcreuere genera temporibus, autumnale appellando, & reliquas ad eandem rōnem. Celebrat & marinā cognomine Plinius ad ueſicæ uitia. Condit laudes Vrticæ Phanias phyſicus, utiliſſimā cibis coctam, inueteratāq; profeſſus. Si quadrupedes fœtū non admittāt, Vrtica naturalia earū fricanda monſtrant. In Oeta monte, ſteriliū, nec iniri ſe patientiū caprarū ubera terentes ea, lac eliciunt. Ex Vrtica in Aegypto fit oleum. Semen colligi meſſibus oportet. Alexandrinū maxime laudatur ad omnia. Vrticam Hippocrates Nidā uidetur appellaſſe, cum alij Cnidā uocent. Eſt ubi Clidam legas corrupte, ut cenſeo: niſi aliud genus ſit. Grana inquit Clidæ ſexaginta, clyſtera uuluis inijciantur, quas bilis infeſtauerit. Pli. li. 21. ca. 15. B

EX M. VERG. COMM.

Vrtica nihil in cenſu olerum inuiſius naſcitur, igneo pruritu urens: & inde facto nomine. Veſcebantur nihilominus ea antiqui. Suntq; eius in cibo uſus, teſtes antiqui in latinis poëtæ: quibus iocundum erat Ocimo ſe & Vrtica recreare. Vbiq;, & omnibus tam nota herba eſt, ut nihil monere in ea opus ſit. Præterq; a Græcis Cnidem, ab eorum uerbo κνίζον dictam fuiſſe. Significat id cum dolore pungi, uexariq;. Vocauit Acalyphas etiam Ariſtoteles in mari Vrticas tactu eadem in urendo ui. Medetur ea multis in humano corpore morbis, plurimisq; ſcatet remedijs. Eamq; ob cauſſam non minus ad medicinam, q̃ ad cibos medicis & olitoribus curanda.

De Galiopſi. CAP. XCVI.

GALIOPSIS, aut ut alijs Galeobdolon, uel Gallephos, Aegyptijs Aetopi, Latinis Vrtica labeo dicitur. Frutex in totū caulem & folia habet Vrticæ, læuiora, & quæ grauem odorem trita reddant. Flore purpureo, tenui. Naſcit̃ circa ſepes, ędificia, ac ſemitas, ubiq;. Folia, caules, ſemen, ſuccusq;, duricias & carcinomata diſſipāt. Strumas,

Digitized by Google

C panos, & parotidas diſcutiunt. Oportet bis in die tepidũ ex aceto cataplaſma imponere, & eius decocto fouere. Ad putreſcentia, gangrænas, & nomas, cum ſale efficaciter illinuntur.

BARBARI COROLL.

Lege Plin. lib. 27. cap. 9. GAliopſis, & Galion uocatam inuenio hanc.

EX M. VERG. COMM.

TOtam Galiopſis huius medicinam & hiſtoriam iiſdem huic ſcriptori uerbis proſecutus 27. uolumine, capite. 9. Plinius eſt. Diſcrepant ſolum, quod Plinius Galactobdalon uocari ait, quam hic Galeobdolon dicit: & nihilominus lactis, candoriſue in ea nihil eſt, quod Pliniana illa uox ſignificare uidetur. Ignoramus & illud etiam, quod hic Vrticam Labeonem a Romanis dici teſtatur.

De Galio. CAP. XCVII.

γάλιον GAlion, ſiue ut aliis Galacion, aut Galerion, nomen ex eo traxit, quod in contrahendo lacte, coaguli uicem impleat. Ramulũ, foliumque habet Aparinæ ſimillimũ, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, odoratũ. Flos igni ambuſtis illinitur. Sanguinis profluuia ſiſtit. Cærato roſaceo Galion ammiſcetur, inſolatũ uſquedum albeſcat. Laſſitudines reficit. Radix Venerem concitat. Naſcitur in paluſtribus.

EX M. VERG. COMM.

LActeo, non luteo flore Galion hanc poſteriores aliqui tradiderunt: teſtati nomen illi lactis candorem, qui in flore ſit, nõ in coagulando lacte uim eius, ut hic ait, feciſſe. Deſcribuntque eam binis foliis, per interualla toto caule uſque ad ſummũ ueſtitam, Lauro ſimilibus. Verumtamen ſcriptori huic, græcisque aliis in hiſtoria eius magis credendũ: præſertim his uerbis docente eam
D in ſexto ſui operis Paulo Aegineta. γάλιον ὠνόμασθαι μὲν ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύειν, παραπλήσιον δὲ ἐστιν ἀπαρίνῃ. ξηραντικόν τε καὶ ὑπόδριμυ. τὸ δὲ ἄνθος αὐτοῦ πρὸς αἱμοῤῥαγίαν ἁρμόττει καὶ πρὸς πυρίκαυτα. Quorum ſenſus eſt. Aui coagulandi lactis dictum Galion eſt Aparinæ ſimile. Siccandi uim, medio cremque acrimoniam habet. Flore eius ad ambuſta, & ſanguinis ex naribus eruptiones utuntur. Et hoc ſolum eſt, quod pro Galio hac dici a nobis poſſit. Poterit ex notis ſuis cognoſci, & a paſtoribus ſicubi pro coagulo lactis ea utantur.

De Senetione. CAP. XCVIII.

ἠριγέρων ERigeron a Græcis uocatur, a Latinis Hærbulum, aut Senetio, alias Erechtites. Cauliculo eſt cubitali, ſubrubro, foliis continuis, diuiſura Eruch, ſed minoribus multo, luteis floribus, qui celeriter diſſecti, uaneſcũt in pappos. Nomen uero ſibi uendicauit, quoniam flores capillorũ ritu uere caneſcant. Radice ſuperuacua. Naſcitur maxime in maceriis, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerãt. Quare illita cum uini modico, uel per ſeſe, teſtium & ſedis inflammationes ſanant. Quin & ex manna thuris medentur, cum reliquis uulneribus, tum iis quæ nerui accæperunt. Illiti cum aceto pappi, idem munus præſtant. Verum recentes epoti, ſtrangulant. Totus caulis ſi coctus in paſſo potui detur, ſtomachi dolores a bili contractos, perſanat

BARBARI COROLL.

Theoph. li. s. plant. ERigeron, a noſtris fere Triſſaginis ſpecie deſcribitur, & cum mollicia naſci fertur in tegulis, murisque, cauliculis ſubrubentibus, lanugine qualis eſt ſpinæ, inter diuiſuras capitis exeunte. Ob id Galli Xuſeam, Callimachus Acanthiden, alii Pappum uocant. Nec deinde Græcis de ea conſtare Plinius affirmat, alios Erucæ foliis, alios Roboris, ſed minoribus multo dixiſſe. Item radice alios ſuperuacua, alios neruis utili, alios potu ſtrangulante. Nec deſuere qui alterũ

Digitized by Google

genus facerent, nec quale eſſet demonſtrarent: dantes contra ſerpentes bibendã, edendam uero comitialibus. Aggredimur medicinas, quia notæ deſunt. Nicander uidet aut hanc intellexiſſe, cum Geraon pogona dixit, nam & nos Senetionem uocamus, aut Tragopogoni ſimilẽ herbulam, quę uulgo Barba ſenis dicitur, aut Chryſocomen, quam & Iouis barbam appellamus. Quanq; & Arbor quædam eſt quæ Iouis barba dicitur, in opere topiario tonſillis, & in rotunditatem ſpiſſa argenteo folio, aquas odit, ut Plinius deſcribit, nec adijcit plura. A

EX M. VERG. COMM.

ROmani Senetionem eam uocauerunt, facilem inuentu & cognitu herbam, qua urbani, et in agro agentes paſſim in acetarijs utuntur. Naſci eam hic ait ad radices parietum, & in eorum rimis, iuncturiſq;. Verumtamen in cultis locis, et aruis copioſa etiam inuenitur. Theophraſtus 5. de plantarum hiſtoria, inter κιχωριώδη eam numerauit. Sed uidendum in eo, Cichoriodes ne ille plantas eodem modo ſemper & ubiq; appellet. Et an ſatiuo Intybo, aut erratico ſimiles ea nota ſignificet. Si Senetionis in ſcriptore hoc hiſtoria expendatur, in qua exigua & longe q̃ Erucæ minora eius folia deſcribuntur, erratico Intybo ſimilia intellexiſſe oportebit. Sin contra Cichoriodes Theophraſto erit, quod longo & lato folio, & ob id ſatiuo Intybo ſimile, aliã cõparationis & ſimilitudinis rationem in eo inueniſſe opus erit: aut in alterutro diuerſam ſuſpicari plantam. Quale non multo poſt in hoc capite etiã erat. Quo loco ſcilicet paſſim, & in cunctis fere legebatur, ἐν ὀλίγῳ οἴνῳ, id eſt, in exiguo uino. Non enim ſic legendum erat, ſed in dulci uino. Quod uetuſtiores, & meliores græci habebant.

¶ De Thalictro. CAP. XCIX.

THalictron folia Coriandri habet, pinguiora paulo, caulem Rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Naſcitur maxime in campeſtribus. θάλικτρον

BARBARI COROLL.

THalietron, cauliculum habet craſſitudine Papaueris: ut inquit Plinius, Rutæ ut Galenus: cubiti, ut Dioſcorides, librarijs ſimilitudine uocabulorum deceptis. Nos Rutæ, Galenum ſecuti uertimus. B

EX. M. VERG. COMM.

SVnt Plinio & huic de Thalictro, excæptis paucis, eadem omnia. Hic Rutæ coliculũ, ille Papaueris habere ait. Ille ulceribus cum melle, hic ſimpliciter conciſa eius folia mederi dixit. Hic contra diutina ulcera, ille ulcera ſimpliciter ſanari eo præcepit. Paulus Aegineta de eo tantum ait, Siccandi ſine eroſione uim habet Thalictrum. Diutina enim ulcera ad cicatricem perducit.

¶ De marino Bryo. CAP. C.

MArinum Bryon, aliqui Balaryin, alij Iranen uocant. Naſcitur in ſcopulis teſtaceiſq; haud procul a mari, gracile, capillaceũ, caulis expers. Præcipua ei ſpiſſandi uis, & collectiões cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus ſit. βρύον θαλάσσιον

BARBARI COROLL.

BRyon Thalaſſion cognominatur, ut a Bryo differat in arboribus naſcente: marina herba hæc, ſed in terra tantum naſcitur & ſcopulis: folio herbido ac lato, nec Lactucæ diſſimili, rugoſiore tantum, uelut contracta, ſine caule: ſed ab ima radice principio alio atq; alio, pluſculis exeuntibus folijs. Pli.li.32.ca.5.

EX M. VERG. COMM.

NNon facile perſuadeor, eſſe Bryon hoc loco a Dioſcoride tractatum, idem a Plinio libro triceſimoſecundo, qnto capite deſcripto. Hic enim capillatum eſſe hoc ſuum dicit, ille Lactucæ folijs, quæ grandia & latiora ſunt ſuum deſcribit. Quæ itidem alia in hiſtoria huius traduntur. Omnia Muſco magis q̃ herbæ congruunt. Capillata ſpecies, gracilitas, natales in ſaxis & piſcium teſtis. Ob quam cauſam nobis Muſcum uertere potius, q̃ herbam intelligere placuit. Cætera utriſq; eadem ſunt, ideoq; a nobis ulterius non tractata.

Digitized by Google

C

φῦκος θαλάσσιον

De Fuco marino. CAP. CI.

E Fuci marini generibus, quoddam latum. Et alterum ſublongius, & rubens. Tertium candidum, naſcens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagræ modo, ſed etiam inflammationibus, in cataplaſmatis efficaciter utilem. Verum ijs uti humidis conuenit, priuſquam exareſcant. Nicander puniceum aduerſus ſerpentes dedit. Hoc Fuco quidam putant mulieres ſuum colorem mentiri. Cum tamen ſit radicula eiuſdem nominis, qua ſeſe fucant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.25

PHycos non habet alia lingua nomen: ut Plinio uidetur. Etiamſi Fucus inde apud nos dictus eſſe uideatur: quoniam Alga inquit herba ſit potius, hic autem frutex: quanquam eſt ubi maris Algam uocet & Fucum marinum Lactucę ſimilem: qui conchilijs ſubſternitur. Genus ei triplex. Vnum folio lato, uiridi, ob id Praſſon uocatum, ab aliquibus Zoſter: radice foris piloſa, intus ſquamatim compacta, prælonga, & craſſa, ut Cepis, & Gethyo. Alterũ ſimile Fœniculo: nec uiride, ſed pallidum, ſine caule: rigens tantum, atque ſtans: & eo Copten a duricia uocatũ. In teſtis fractis, ſaxiſque naſcitur terra, ut mari tamẽ alluatur. Nam ſuperius inuadit haud procul littore. Extra Herculis columnas magnitudine mirabili. Latitudo quę manu cõprehẽdi nequeat. Fertur hoc, fluctu extrinſecus in noſtrum mare, Praſſon ut diximus uocatũ: quia pari fronde ſit. Annuũ eſſe traditur. Vtrunque pręcipiti uerno enaſci, per æſtatem uigere, autumno flacceſcere, emori hyeme. Tertium gramini ſimile eſt, radice lõga, obliqua, geniculata: caule harũdinis, longe minus quam cętera. Alij breuius tria gña folio diſtinguunt. Primum lato. Secundũ longo, quod & rubens ſit. Vltimũ criſpo: quod & Pelagion, & Cretenſe nominatur: quia ſpongiarij urinatores ex alto id petant. Circa Cretã in petris copioſiſſimũ & pręſtantiſſimum: quo & tęnias,

D

& lanas, & ueſtes inficiant, prouocante purpuras, quamdiu recens tinctura eſt: ita colorẽ alligãs, ut elui poſtea nõ poſſit: ob id & Pſeudoconchylion a Democrito uocat, & flos, ſiue Coccus marinus, & a Strabone in Arabico ſinu Miniũ, hoc eſt, ut Nicander utit, Bryõ, Muſcũque. Laudatiſſimum a parte aquilonis, quemadmodũ & ſpõgia. Phycos aũt marinũ, ſiue Thalaſſion cognominatur, ut a phyco, id eſt, fuco metallico differt. Refrigerãtis apud Galenum eſt naturę metallicũ, & Ceruſſæ proximũ uiribus, etiam tenuitate penetrandi uincens: de quo nihil Dioſco. In Ariſtotele de animalibus, Littoralem herbam, hoc eſt, quæ littus oleat, uidetur intellexiſſe Theodorus, cum uertit Lintuum, id quod ille ἰσθίνα uocat. Fieri tamẽ poteſt, ut littus ipſum, & odor eius in eo uocabulo accipiendus ſit.

EX M. VERG. COMM.

VOcauit hoc Plinius plærumque Phycon, aliquando tamen maris Algam. Ideoque nos utroque nomine caput hoc inſcripſimus, & ſi autor ille dixerit libro. 13. quo diximus capite, non habere Phycos alia lingua nomen, quoniam Alga herba ſit, ille autem frutex. Nos tamen & Plinij, qui Algam maris aliquando uocauit, & aliorum autoritatem ſecuti, non ueriti ſumus Algam etiam nominare. Quod deinde hic ait, Nicandrum contra uenenata Puniceo uti, ſic in eo põeta ſe habet. ἤτι καὶ φοινίσσον δὴ καταβάλλεο φῦκος.

ποταμογείτων

De Potamogetone. CAP. CII.

POtamogeton alias Stachyites, apud Aegyptios Etheuchis, Latine Fatalis dicitur, folium Betæ ſimile, hirſutum, paululum ſupereminens extra aquam. Refrigerat & inſpiſſat. Folium pruriginibus utile. Et contra ueterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum eſt, quod paluſtribus & aquoſis enaſcatur.

BARBARI COROLL.

POtamogeton Caſtor hanc aliter nouerat, tenui ſolio, uelut equinis ſetis, thyrſo leui & longo, in aquoſis naſcentem: cuius radix ſtrumas tollebat. Potamogeton aduerſatur crocodilis. Itaque ſecum habent eam, qui uenantur eos.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

Congrua, et in antiquiſſimis Græcis a nobis inuenta Potamogetonis appellatio, Betę foliũ etiam eſt. Nos etiam Fontinalem emendauimus, q̃d in omnibus fantalis legebatur. Naturã eñ herbę oẽs hæ uoces ſequunt̃. Quemadwodũ & Stachyitis, quaſi ſpicata, ob caulẽ quem ex ſe mittit, floribus & ſemine ſpicatum. Græci aũt Potamogetona a fluminũ uicinitate prope quæ naſcit̃ appellauerunt. Vbiq; in aquoſis naſcitur Betę foliũ hoc, oleris eius egregia ſimilitudine, in cuius folijs maculæ quędam ueluti puncta intercurrunt colore inter puniceũ & luteum.

De Stratiote. CAP. CIII.

Stratiotes in aquis naſcens, aliquibus fluuiatilis Stratiotes nuncupatur, Aegyptijs Tibus, Magis Aeluri ſanguis. Aquis ſupernatat, & ſine radice uiuit. Vnde cognomentum traxit. Hærba Semperuiuo ſimilis, ni maiora haberet folia. Quæ refrigerant. Sanguinem qui defluit a renibus, pota ſiſtunt. Vulnera quæ inflamationem minantur, intumeſcere non ſinunt. Ignibus ſacris, & tumoribus ex aceto illinuntur. στρατιώτης

BARBARI COROLL.

Stratiotes geminus eſt. Aquaticus: de quo hic agitur. Et Terreſtris, Millefolij cognomine, de quo ſtatim poſt dicetur. Eſt autem Stratiotes aquaticus, herba Militaris, in Aegypto tantum nata inundatione Nili. Diuerſam ab hac Militarem aliã exiſtimo, quam alij eandem quę & Lactoris, aliqui ſimilem dicunt. Eſt autem Lactoris nota uulgo, ut inquit Plinius, plena lactis: q̃d deguſtatum, uomitiões concitat. Hæc & Lactaria, & Anabula nunc dicit̃, Oleæ folio, ſed minore: flore luteo. Sed an una aliqua ſit hęc ex ijs quæ Tithymali nominant̃, cõſyderandũ relinquo. Pli.li.24. ca.4

EX M. VERG. COMM. B

In Aegypto & Nili inundatione naſci tantũ Stratiotem hanc, teſtati omnes alij ſunt. Hic, q̃d non ab re miretur aliquis, in homine qui diu illic fuiſſet in aquoſis, ſimpliciter prouenire. Nullus etiam, quod hactenus legerim, cauſam nominis reddidit, aut ratione aliqua indicauit. Nec quomodo a caſtris & militia ad herbam id nomen tranſierit, docere nos audemus. Stratiotes enim græcis miles eſt. Obſeruauimus tamen in antiquis gręcorum lexicis, non eadem militi penitus uoce eam ſcribi, ſed in quinta græcorum nominũ declinatione & fœminino genere Sratiotida. Quod licet multifaciendum non ſit, in re tamen quæ leger. tes ſuſpendere poſſet, non penitus inutilem hanc etiam fore diligentiam credimus. Deſcripſit Stratiotem hanc Plinius libro 24. capite. 8. ijſdem fere huic ſcriptori uerbis. Variant tantum, q; ſanguinis ex renibus fluentis remedio eius ille maſculum tus addit. Verba eius ſunt. Sanguinem quoq; qui defluit a renibus, pota cum ture maſculo, mirifice ſanat. Quod negligendũ in ſcriptore hoc non eſt, præſertim congrua turis ad hanc rem ui: & quod ueriſimile eſt, Pliniũ cætera omnia eadem huic ſcriptori docentem, ex eodem fonte etiam illud hauſiſſe. Nec rarum difficileq; eſt, ſcriptoribus a librarijs aliquid aliquando perijſſe, & Dioſcoridi poſſe id hac parte deeſſe.

De Stratiote Chiliophyllo. CAP. CIIII.

Stratiotes Chiliophyllos, exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius aſſurgit. Folijs auicularum pennas imitantibus, breui admodum diſſectoq; foliorum exortu. Folia ſyluestre Cuminum ſimulant, præſertim breuitate, atq; ſcabricia, breuiora paulo, denſiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modũ Anethi, flores paruos, candidos. Naſcitur in aſperis agris, præcipue circa ſemitas. Eximij uſus ad ulcera uetera, recentiaq;, profluentem ſanguinem, & fiſtulas. στρατιώτης χιλιόφυλλος

Stratiotes chiliophilos. nostris millefolium

EX M. VERG. COMM.

Oſtendunt pro Millefolia Stratiote ætatis noſtræ herbarij coliculum breuibus & exiguis folijs undiq; ueſtitum. Reſpondentq; hiſtorię huius omnia, exceptis umbellis illis, quas hic dicit Anethi modo in ſumo eius eſſe. Quas eñ nos uidimus, flores magis longiuſculis pedicułis

C pendentes ꝗ̃ umbellæ ſunt: pediculoſq; illos credimns nos eſſe quę hic καρφία .i. feſtucas uocat, & qbus umbellā ſuſtineri ait: ſed ſinguli potius flores ꝗ̃ in umbellam plures congeſti ſunt. Cętera ut diximus, hiſtorię huius egregie reſpōdent. Nulla eſt, quod meminerim modo, Stratiotes Millefolia hęc Plinio, neq; hoc nomine deſcriptam in eo nos inuenimus. Gręci tñ omnes utrūq; hoc genus conſtituerunt, ijſdemq; huic ſcriptori notis diſcreuerunt, Stratiotem aquaticam, & terreſtrem: Millefoliā. ſ. hanc, frigidamq; & humidam priorem illam, poſteriorē uero hanc præter humorem & frigus habentem aliquid quod adſtringat, deſcribentes.

¶ De Verbaſco. CAP. CV.

PHlomon Græci, Latini Verbaſcum uocant. Differentiam duplicem habet, nigrum, & album: in quo mas, & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia ſunt Braſſicæ, piloſiora multo, & latiora, candida, caulis albus, cubitalis, aut amplior, ſubhirſutus, flores albi, aut ex luteo palleſcentes, ſemen nigrum, radix longa, acerba, craſſitudine digiti. Naſcitur in campeſtribus. Verbaſcum qui mas appellatur, oblongius, albis folijs & anguſtioribus, tenui caule. Sed nigrum prorſus albo ſimile eſſet, niſi nigriore latioreq; conſtaret fol . Syluestre folia fert Saluiæ, altas uirgas, & lignoſas, & circa eas ramulos quales Marrubium, flores luteos, auri æmulos. Sunt & Phlomides duæ hirſutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia Lychnitis appellatur, ab alijs autem Thryallis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulo pluribus, craſſis, pinguibuſq;, apta ad lucernarum lumina. Radix priorum duarum adſtringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio conueniēter ex uino datur. Decoctum ruptis, conuulſis, fractis, antiquæ tuſſi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbaſcum, cui flos aureus, capillos tingit. Et quocunq; abijciatur, blattas in ſe contrahit. Cocta in aqua folia, aduerſus tumores, inflammationes oculorum, ſyderata ulcera, ex uino & melle illinuntur. Cum aceto quoq; uulneribus medentur. Contra ſcorpionum ictus auxilio eſt. Sylueſtris folia, ambuſtis igni ſunt cataplaſmata. Aiunt in folijs eius quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putreſcere.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9. VErbaſcum, ſiue Phlomos, ſiue ut Galenus Plomos, etiam in niue naſci poſſe creditur. In albo aliqui Marem, in nigro Fœminam uolunt intelligi. Caulis Verbaſco erectus, Semen inutile. Tertium porro genus non niſi in ſyluis inuenitur, cui herba quæ Romæ Blattaria dicitur, tā eſt ſimilis, ut ſæpe fallat pro ea capta. Eſt autem Blattaria folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo: hinc forte natum, ut Dioſcorides Verbaſco ſylueſtri Blattas contrahi prodiderit. Medicinæ huius capitis ſequenti mentione collocantur.

Phlomides, diſtingui genera hæc pene ſuperuacuum eſt, cum ſint eiuſdem effectus omnia. Thryallida uero & Lychnitin ex argumento appellant: quoniam ad lucernas conueniunt: proinde ipſa luminū ellychnia Græci, & Phlomos, & Thryallidas quoq; uocant: ut inqt Pollux.

VERG. QVale Verbaſcum omne ſit, & quibus notis tot eius gnā cognoſci poſſint, ſatis ex hiſtoria Dioſcoridis patet. Plinius etiam lib. 25. ca. 9. nō minus in cognoſcendis his pręſidij legentibus afferet. Paucis em̄ mutatis, eadē ambobus oīa ſunt. Paulus Aegineta etiā poſt hos multiplex Verbaſcū eſſe teſtatus, & inter ea quam græci θρυαλλίδα .i. Thryallim uocant, utriuſq; decreta uidetur confirmaſſe. Longius ob eam cauſam de Verbaſco nō agemus, pręſertim uulgari & nota omnibus herba: & in cuius genere quæ fœmina dicit̄, flore candido, aut palleſcente, ſemine nigro, radice longa, & ut hic ait ϛρυφνὴ eſt.

Digitized by Google

A

❡ De Aethiopide. CAP. CVI.

αἰθιοπίς

AEthiopis folia habet Verbaſco ſimilia, perq; hirſuta, denſaq;, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, ſcabrum, ſimilem Apiaſtro, aut Arctio, multis concauum alis: ſemen Erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices numeroſas, longas, plenas, glutinoſas guſtu, quæ ſiccæ nigreſcunt duranturq; ut cornua poſſint uideri. Plurima naſcitur in Ida monte Troadis, & in Meſenia. Auxiliatur purulẽtis excreationibus, Iſchiadicis, pleuriticis, arteriæ ſcabricijs, decocta radix & pota. Quin & cum melle, eclegmatis uicem præbet.

BARBARI COROLL.

AEthiopis, caulem habet concauum, ſemen candidũ, radices plenas, molles. Quę ex Aethiopia uenit, eximia eſt, illico proficiens. Colliguntur radices autumno, ſiccãtur in Sole aliquot diebus, ne ſitum ſentiãt. Pli.li.27.ca.3. & li.26.ca.4

EX M. VERG. COMM.

IN Aethiopia probatiſſimam naſci Aethiopidem hanc, teſtati alij ſunt. Neq; ab re forſan, qñ conſueuerint homines multa ſimili ratione indicare. Hic tñ non magis in Aethiopia q̃ alibi naſci tradit. Ex eo non male aliq̃s ſuſpicabitur a colore, qui in radicibus eius cum aruerunt uidet, uocari ſic potuiſſe. Sunt enim nigri Aethiopes: quales hic eius radices eſſe dixit. Hoc nos tantũ conijcimus, illud autem teſtantur ex ueteribus aliquot. Eamq; ob cauſam nos magis illud probamus: quoniam non eſt par pondus ſuſpicionis & teſtimonij. Egit de ea Plinius .27. uolumine, capite tertio, ijſdemq; omnibus notis indicata ab eo eſt. Videndum in eo tamen, ſit ne hæc illi eadem quam .26. uolumine, ca. 4. inter magicas uanitates Aethiopida parit uocat: monetq; polliceri & iactare magos, cõiecta Aethiopide herba, amnes & ſtagna ſiccari. Addidimus nos locis in q̃bus ea naſcit, Meſene. ſ. & Ida, eorũ locorũ regiões: ut certius hiſtoria eius oĩs pateret. Plures em̃ Idæ mõtes ſũt, & Plinius addidã Troadis cõtraxit. Meſene aũt antiq̃ſſima Arcadię ciuitas eſt, lubrico nomine ad Meſſanã Siciliæ, ideoq; certiore indicatione ſignata a nobis.

B

❡ De Arctio. CAP. CVII.

ἄρκτιον

ARction aliqui potius Arcturon uocant. Similis eſt Verbaſco folijs, niſi quod hirſutiora & rotundiora ſunt, caule longo, molli, ſemine Cumini, paruo, radice tenera, alba, dulciq;. Decocta cum ſemine radix in uino, dentium dolorem mulcet, ſi contineatur ore decoctum. Ambuſta, pernioneſq; fouentur eodem. Bibitur aduerſus coxendicum dolores, & ſtranguriam e uino.

BARBARI COROLL.

ARction naſcitur in petroſis. Ab Vrſo nomen obtinet: aliud omnino q̃ quæ uulgo Branchia urſina dicitur, ueteribus omiſſa, etiamſi Ebiſci modo ſuppuratoriam uim habet, folijs tã diuerſis, ut ſingula eorum multa eſſe uideantur, radice glutinoſa, multiplici, ſubalbida. Pli.li.27.ca.5

EX M. VERG. COMM.

ANimaduertit, docuitq; iampridem Nicolaus leonicenus, miſcere Plinium uicinitate nominis, ut creditur deceptum, Arction, quam mõ uertimus, cum Arcio, quæ uertẽda mox erit, Perſonatiamq; appellare: cum tamen Arcij, non Arctij propria ſit Perſonatiæ appellatio. Nouiſſeq; id ex ſcriptoris huius hiſtoria facillime omnes poſſunt. Diuerſæ enim plantæ ſunt, diuerſis notis & uiribus deſcriptæ. Ideoq; græcorum medici & herbarij omnes priuatim, ſeorſumq; utramq; deſcripſerunt: & alteram folio Cucurbitæ, alteram Verbaſco ſimilem fecerunt.

❡ De Perſonata.. CAP. CVIII.

ἄρκιον

ARcion alij Proſopida, alij Proſopion, alij Aparinen. Latini Perſonatam, aut Lappam appellant. Folia habet maiora etiã Cu-

Digitized by Google

C curbitis, & hirſutiora, nigriora, & craſſiora, caulem albicantem, quanq̃ & interdũ uidua caule reperiatur, radice intus candida, foris nigra. Hęc drachmæ unius pondere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extuſſientibus auxiliatur. Trita dolores in artubus, aſtrictius uinctis illitu ſedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.9.

ARcion, ſiue Proſopites, Perſonatam quidem in latino ſonat, ſed pro Petaſite tamen capitur a Plinio dicente. Folio Perſonatę nullum eſt latius, grandes lappas ferentis: quas non in Arcio, ſed in Petaſite cernimus. Petaſiten interpretor, quam uulgo Bardanam, & Lappam maiorem uocant: Arcion, quæ Vngula caballina dicitur. Plinius differentiam in nomine tenuem cõſtituit. Petaſiten Perſonatam, Arcion Perſollatam appellãdo: Perſollatam inquit, quam nemo ignorat, Græci Arcion uocant: folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirſutiora, nigriorаq; & craſſiora, radicem albam & grandem. Quæ omnia fere cum Dioſcoridis Arcio conueniunt. Nominatur & Perſoluta, ſiue Perſolyton a Plinio herbæ genus Aegyptiæ, in hortis ſeri coronamentis ſolitum duobus generibus, mas, & fœmina: inhiberi ſubdita ea, Venerem uirorũ maxime prodendo. Illud cõmonuerim, maiora eſſe Perſonatę, hoc eſt, Petaſitę ac Bardanę, q̃ Perſolatæ, hoc eſt, Arcij & Vngulæ caballinæ folia: radicem Perſonatæ candidam, digitali craſſitudine, faſtidiendi odoris, Perſolatæ brachiali, & odoratam, flore in ſpica purpureo. Galenus & hanc, & ſuperiorem eodem Arctij nomine appellat. Quod autem Perſonata ſit, quam Lucius Columella Perſonam uocari ſcribit, ne dubitem, facit, quod utilem pecori, quod Vipera momorderit, ſcarificationi ſuperpoſitam commemorat: quod & Plinius probat, & propterea a nonnullis Echion, quaſi Viperariam tradit appellari.

EX M. VERG. COMM.

PErſonatia hac utebantur quondam ad perſonas tota Græcia & Italia gentes omnes, quotiens in Theatris, alijſue locis, qui cognoſci a populo nollent, egiſſe quidpiam uolebant: facili, D ſed non toto anno ad eam rem ex incultis & pinguibus locis apparatu. Extrema ſiquidem hyeme, quo tempore nunc expletis totius anni uoluptatibus, ludis & epulis, a ieiunio & cinere, aliam uitam, & alios mores Chriſtiani auſpicantur, amiſſis per gelicidia folijs nullus poteſt hic eius uſus eſſe. Maio, Iunioq; menſibus frequentem fuiſſe palilibus & floralibus ueriſimile eſt: tribus decerptis folijs, quorum uno frontem, duobus alijs utrinq; malas ueſtirent, relictis inter eorum ſpacia liberis uidendi, ſpirandi, loquendiq; meatibus. Eſt enim foliorum Perſonatię tanta amplitudo, ut longe maius quàm humana facies eſt, tribus ueſtiri ſpacium poſſit. Neq; immerito hic Cucurbitarum folijs comparauit. Figura enim illis reſpondet, & ſi pinguiore loco naſcantur, magnitudine etiam ſuperant. Cauſaq; hæc eſt, cur græci etiam ab eodem perſonarũ uſu Proſopida, & Proſopion uocauerint. Neq; enim uoces illæ aliud q̃ perſonam indicant. Fuerũt præterea, ut in hoc ſcriptore legitur, qui in græcis Aparinen, in latinis uero Lappam uocauerint: quoniam illi congener eſt. Naſcitur ubiq; Perſonatia: & quoniam deſierunt uti ea ad perſonas, ob eam quam diximus cauſam Chriſtiani, nec alios habet in ſanitate uſus, parum hoc nomine nunc cognoſcitur.

De Petaſite. CAP. CIX.

πετασίτης

PETASITES PEDICVLVS cubito maior, craſſitudine pollicis, a quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu Fungus dependet. Contra phagedęnas, & ulcera quæ cacõethe uocant, efficaciter illinitur.

BARBARI COROLL.

PEtaſites, dicta uidetur a Petaſo, pileum ſignificante apud Græcos: unde Petaſati, hoc eſt, pileati. Apud Catullum enim ita Caſtor & Pollux dicuntur. Nec aliud in Mercurio Petaſus eſt q̃ galerus: quanq̃ Lactantius grammaticus, & alas & talaria cõtineri credidit in ea uoce, quaſi petaſum pro pinna capiant: cum legendum ſit non petaſum, ſed petalon quocunq; loco pinna ſignificatur. Ita enim Græci etiam frondem uocant, ut eſt apud Iulium Pollucem. Multos decepit corruptus in Plinio locus. Alcamenes inquit Phidiæ diſcipulus, æreum petaſum fecit: qui uocatur Encrinomenos. Alijs petalon, alijs petaſum legentibus: cũ legendũ ſit, pentathlõ:

Digitized by Google

quē noſtri Quinquertionē uocant, ut eſt apud Feſtum: quod & codices manu ſcripti, & primis impreſſi formis habent. Quod genus & Myronis, & aliorū operibus aſcribitur: ut eodem capite Plinius indicauit. Petaſones porro dicimus, quas Græci Pternas, & noſtri Pernas uocant, ut Athenæus inquit. De Petaſite multa proxime diximus, credentes hanc latine Perſonatiam uocari, & Grçce a quibuſdam Echion, ut ait Plinius: niſi quis non Echion, ſed Arcion ſcribi, propter ſimilitudinem cum Arcio, contenderit: cui non contradico ipſe. A

EX M. VERG. COMM.

GRæca uox Petaſus eſt, Mercurij, & Auguſti Cæſaris uſu in antiquis ſcriptoribus celebrata. Vterq; enim Petaſatus deſcribitur. Sed alter, dum cœlo precipitem ſe mittit, aui ſimilis: Alter, dum per diem in ſole eſt, radiosq; eius munito capite Petaſo hoc toto anno uitat. Eſt enim Petaſus Galerus, cuius forma inter Græciæ ruinas in Mercurij imaginibus adhuc uidetur, ex Homeri & Maronis uerſibus deſcriptis, antiquitatis ſtudioſis nota. Ornauit eadem uox herbam: uocaruntq; Græci Petaſiten, quaſi Galeritam herbam, in qua folium pediculo ſuperpoſitum non aliter in medio, q̃ in Fungis paſſim uidetur hæret.

❡ De Epipactide. CAP. CX.

EPIPACTIS ab alijs Elleborine, aut Borion uocatur. Parua hærba, fruticoſa, exiguis folijs. Iocineris uitijs utilis, & contra uenena pota. ἐπιπακτὶς

BARBARI COROLL.

EPipactis, ſiue quod idē eſt, Elleborina inter frutices Aſiæ, Grçciæq; a Plinio reponitur. Pli.li.13.ca.20. Theoph. li.9.

EX M. VERG. COMM.

PEregrina Italiæ, auctore Plinio Epipactis eſt: qui inter Græciæ & Aſiæ frutices eam .13. uolumine, capite .20. numerauit. Non ſatis ut cognoſci noſtra ætate poſſit, nec cur Elleborinen uocauerit eam antiquitas deſcripta. Si nomen ipſum tantū expendatur, non ab re fuerit Elleboro ſimilem, aut congenerem credere. Si contra Theophraſtum aliquis audiat libro .9. de plantarum hiſtoria, pro candido Veratro de ea ſic tradentem. μίσγεται δὲ πρὸς τὴν φύσιν, ὅπως ἂν ἐμέσῃ τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα, τοῦτο δὲ ἐστὶ ποάριον. Quorum ſenſus eſt. Miſcetur autem in Ellebori poculo, ut uomitiones adiuuet Elleborines ſemen. Herbula autem hæc eſt. Si quis inq; hæc dicentem Theophraſtum audiat, ſuſpicari poterit, non tam quia Elleboro congener ſit Elleborinem dici, ſed quod Ellebori uim augeat, coniunctaq; illi faciliores uomitiones faciat. Vtraq; enim ex Theophraſto colligi cauſſa poteſt. B

❡ De Capno, ſeu Fumaria. CAP. CXI.

CApnon, aliqui Corydalion, aut Corion uocant, alij ſyluestre Coridalion, alij Capnon in hordeis, alij Capniten, alij Marmariten, alij Capnogorgion, alij Chelidonion micron, alij Periſterion, alij Cantharida, alij Chalcocri, Romani Fumariam, Aegyptij Tucin. Fruticoſa hærbula eſt, prætenera, Coriandri ſimilis, folijs candidioribus, undiq; numeroſis, cineracei coloris, flore purpureo. Huius ſuccus claritatem facit oculis, delachrymationemq;. Vnde nomen traxit. Illitus cum gummi, euulſas palpebras renaſci prohibet. Commanducata hærba, bilioſam urinam trahit. καπνός

fumus terre

delachrimatio nez facit ut fumg

BARBARI COROLL.

CApnos, ſiue Capnion, hoc eſt, Fumus, duplex. Alia hic deſcripta naſcēs in hortis, & ſegetibus hordeaceis: alia & nomie & effectu ſimilis, quas pedes Gallinaceos uocāt. In parietibus & ſepibus genitā, ramis tenuiſſimis ſparſiſq;, flore purpureo, ut inquit Plinius: quā nonnulli modo Cimbalarem uulgo dictam, neſcio q̃ recte interpretantur, folio Hederæ prætenui: ut in Cotyledone cōmonuimus. Hanc autē Capnon, quæ naſcitur in ſepibus Chelidoniam Phragmitem uocare moris eſt Aetio, ad exinanitiones partium in iocinore curuarū utilem dictam: ut puto, quoniā ſucco diſcutit caliginem, ut Chelidonia: & ob id in medicamenta oculorum additur: ut in Collyrium Mareiani, eam Chelidoniam Capnitida cognominantis. Quod ſi eadem probetur eſſe cum Cymbalari, ut quidam coniiciunt, etiam illa ſimilitudo confluet, quod Pli.li.25.ca.13.

Digitized by Google

C folium Hederæ habuerit, quale Chelidonio minori contigit. Propterea conſyderari cupio, nunquid non ſimilis, ſed eadem omnino ſit Capnos hæc, cum Chelidonio minore. Multa certe paria comperio. Cæterum ex eo ꝙ Capnon Plinius a noſtris Pedes gallinaceos uocari ſcribit, magnus plærosq; inuaſit error, exiſtimantes Capnon a Dioſcoride monſtratum non aliud genus eſſe, q̃ quæ uulgo Sanguinaria, & galli Crus dicitur. Pudenda & pœnitenda inſcitia: niſi frons attrita multis eſſet. Quandoquidem ea quæ galli Crus uocatur, Gramini eſt tam ſimilis, ut ab eo forte non admodum ſeiungi poſſit: niſi quod folio minore cernitur, & fibris potius q̃ radice nititur. Id autem ꝙ in utroq; ſummo frutice Trifarin, gallinacei Pedis imitationem habet, candidius in hac q̃ in Gramine conſpicitur.

EX M. VERG. COMM.

FVmariæ herbæ notiſſima res Fumus nomen quondam fecit: haud ſane, quia tricliniorum parietibus eorumq; cameris inducta, nigredine noceat: aut quia, ut poëta cecinit, ſuſpenſam exploret duretq; ad fabricam materiam, ſed quoniam uis illi contra hominis oculos lachrymoſa ſit, qualis in Fumo eſt: ob quam cauſſam Flaccus lachrymoſum in carmine ſuo Fumum appellauit: & Ariſtophanis ſeruus, in ſcænam rediſſe ſe dicebat, Fumo coactum, nec potuiſſe domi cum cæteris eſſe, ὅτι ἔδακνε τὰ βλέφαρ᾽ ἀυτοῦ, quod eſt, quoniam eroderet palpebras eius & oculos. Quod maximum a Fumo huic parti tedium eſt: cui potens idem Fumariæ herbæ ſuccus a Fumo indicata in græcis fuit. Nec tantum Capnon æquali Fumo appellatione eam uocauerunt, ſed Capnitim etiam, id eſt, Fumariam dixerunt. Quemadmodum a ſimilitudine Coriandrum, quæ uox in ſcriptore hoc multifariam creuit. Alijs ſimpliciter Coriandrum, alijs agreſte Coriandrum, alijs diminutiua forma Coriandron uocantibus. Naſci hic in ſegete hordeacea ait. Plinius tamen adiecit, & hortis: nec male, quoniam frequentior in hortis, q̃ in ſegetibus inueniatur.

De Loto urbana. CAP. CXII.

λωτὸς ἥμερος

D LOtum urbanam, alij Triphyllon, alij Libyon, alij Tripodion, alij Tribolion uocant. Naſcitur in hortis. Extractus ſuccus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, cæterasq; caligines diſcutit.

BARBARI COROLL.

LOtus ſatiua, non niſi poſt annũ ex ſemine ſuo naſcitur. Eſt & Lotus ſylueſtris. Itemq; Lotus Aegyptia, herbæ omnes: de quibus paulo poſt agendum nobis erit. Nam de Loto arbore iam diximus. Quæ ſint in Columellæ horto Lotæ Phrygiæ, luminibus gemmantibus, haud ſcio reddere. Apud Heſperios Aethiopas naſci tradit herbam Lotum uocatam Artemidorus, qua ueſcentes, q̃libet ſiticuloſo & ſqualenti tractu ſitim arceant: ob id & Lotophagi Aethiopes, ut inquit Strabo, nominati ſunt.

Strabo, lib. 3.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine de arbore, quam ueteres Romani Celtim uocabant, Loton a græcis dictam: ex cuius materia fiſtulæ quondam fiebant. Dicendum de herbis hoc loco, quarum prima ſatiua Lotos eſt, in hortis quondam uirens, & in delitijs habita: quoniam ampliore longiorisq; uitæ folio in hortis tota æſtate uireret. Plinius foliato caule eam tradidit, & antiquiores poëtæ inter herbas Deorum uoluptati naſcentes numerauerunt. Quæ omnia hic una ratione tantum indicauit, in paradiſis & hortis naſci dicens. Qui deprehendiſſe eam ſe iactant, humilem oſtendunt herbam, in pratis naſcentẽ, numeroſo folio, Trifolio paulo minus q̃ undiq; ſimili. Diſcrepat, ꝙ in Trifolio longiora, minora, & acuminatiora folia ſunt: in Loto tria quidem numero, ſed longe maiora: nec in acutũ ut in illo deſinentia, uerum paulo minus q̃ in orbem circumacta. Quæ ſi ſatiua Lotus ſit, uulgaris, & cognitu facilis herba eſt. Fecit trium foliorum eius numerus, ut Trifolium & Tripodium diceretur.

De ſylueſtri Loto. CAP. CXIII.

λωτὸς ἄγριος

SYlueſtris Lotus, quã aliqui Libyon, alij Triphyllon, Romani Trifolium minus appellant. Plurimum in Libya gignitur, caule cubitali, & ſæpe maiore, alis multis, folijs Trifolij pratenſis, ſemine Fœnigræci, multo minore, guſtu medicato. Vim calfaciendi & leniter adſtringen-

Digitized by Google

di obtinet. Vitia cutis in facie, maculasq;, cum melle peruncta expurgat. A
Trita per ſeſe, aut cum Maluæ ſemine, in uino aut paſſo bibitur aptiſſime contra dolores, qui ueſicam male habent.

BARBARI COROLL.

Lotus ſylueſtris inter aculeatas (ut puto) conſtituitur, caule foliato, ut Crepis ab radice. Pli.li.21.ca.16.
Quæ ſit Crepis nondum comperi. Crepulam certe dici quæ ſit Acanthos topiaria, Dioſcorides affirmat.

EX M. VERG. COMM.

Similior communi Trifolio Lotos hæc q̃ antedicta eſt, facilis inuentu inter nos etiam herba: & ſi hic plurimam naſci in Libya teſtetur, ideoq; Libycam a quibuſdam dictam. Longo enim & acuminato folio, quali Trifolium paſſim uidetur hæc eſt. Ideoq; a Romanis, ut in Dioſcoride legitur, Trifolium minus appellata. In qua uoce uitium eſſe oportet. Quoniam non poteſt noſtrati Trifolio reſpondere duorum cubitorum altitudo, & minus uocari. Nouimus em̃ omnes Trifolium: ratiocinariq; facillimum eſt, falſo minus Trifolio noſtro dici aliquid quod bicubitale ſit. Vetuſtiores Dioſcoridis latini codices non minus, ſed uirus habent. Quæ uox certum non habet intellectum: nec nos augurari aliquid in ea re uoluimus: ob eam cauſſam quale in alijs erat, tale relictum a nobis etiam eſt. Folia Loto huic Dioſcorides ait ſimpliciter pratenſi Trifolio ſimilia eſſe: non ut Barbarus uertit, Loti trifoliæ. Non animaduertit ille, quis in uerborum curſus in Dioſcoride eſſet. Neq; enim pratenſe Trifolium Loton ille uocat, ſed Loti huius folia pratenſi Trifolio ſimilia eſſe teſtatur.

De Cytiſo. CAP. CXIIII.

Cytiſus, quem aliqui Telinen, alij Lotum magnũ, alij Triphyllon, Romani Trifolium maius appellant. κύτισος Frutex eſt albus in totum, ut Rhamnus, ramos ſpargens cubito longiores, folia Fœnigræci, B
aut Loti trifoliæ, minora, dorſo medio prominente. Ea digitis trita, Erucam olent, guſtataq; Cicer ſapiunt. Folia refrigerant. Tumores inter initia diſcutiunt, ſi cum pane trita illinantur. Decoctum potu urinam ciet. Nonnulli quod apes alliciat, prope aluearia ferunt.

BARBARI COROLL.

Cytiſus, ſiue Cytiſum, Hederæ modo uincit & ſtrangulat ſata. Contra Cytiſo peſtis Alimon. Pli.li.13.ca.24.
Denſa Cytiſo medulla, Ebenumq; prouocans. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut meliori: in commodum tamen tantiſper dum floret, ut inquit Ariſtoteles, quoniam ſit urentius. Perq; modica eius herba quadrupedes pingueſcunt: ita, ut iumẽta etiam ordeum ſpernant, nec aliud minoris impendi eſt. Vel mediocri ſolo prouenit. Seritur ſemine & caule. Perficitur triennio. Florere deſinit uerno æquinoctio, cum & metitur. Aſpectu, ſi quis breuiter exprimere uelit ſimilitudinem, anguſtioris Trifolij. Frutex hic in Cytno inſula inuentus, inde tranſlatus eſt in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, magno caſei prouentu: ut mirum ſit, rarum eſſe in Italia: æſtus, algoris, grandinum, niuiſq;, omnis demum iniuriæ ſine noxa patiens. Intactum quoq; hoſtibus, propter nullam gratiam ligni, ab Antinomacho Athenienſi magnis laudibus extollitur. Apium examina Cytiſo eliciuntur: quamq̃ Democritus & Ariſtomachus eas prædicent, nunquam de flore Cytiſi pabulum contingere. Columella Cytiſum, & Zeas, & Carnicin, & Trifarin uocari ſcribit. Et eſſe geminam: hoc eſt, satiuam, & alteram ſuæ ſpontis.

EX M. VERG. COMM.

Quod tacendum huic ſcriptori non fuerat, lactis copia eſt, quã in homine facere Cytiſum teſtati omnes ſunt. Columella ultimo ſeptimi libri capite, his uerbis ad copiam lactis Cytiſum laudat. Mulieres quidem, ſi lactis inopia premuntur, Cytiſum, in qua macerari oportet: & cũ tota nocte permaduerit, poſtero die expreſſi ſucci ternas ſeminas permiſceri modico uino, atq; ita potandũ dare. Sic & ipſæ ualebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Plinius itidem lib.13. cap.24. de Cytiſo hæc ait. Quin & nutricibus in defectu lactis aridũ,

Digitized by Google

C atq; in aqua decoctum potui cum uino dari iubent, & firmiores, celſioresq; infantes fore. Paulus Aegineta etiam comã Cytiſi iubet præcordijs prægnantium, contra uomitiones ex uetere uino imponi. Nec minus ꝙ Malua diſcutientis & tepidæ naturæ eſſe. Notiſſimus quondã frutex hic omnibus agris conſitus, & quo macrioribus, eo citius eum comprehendẽtibus. Nunc quod ſciam, nullibi in Italia eſt: aut ſi ſit cognitus, ſine honore iacet. Prima eum mortalibus oſtendit Cythus ex Cycladibus una: & ex ea omnem peragrauit Græciam & Italiam, ubiq; carus & in honore habitus. Poſt quod tempus in antiquum & natale ſibi ſolum reuerſus, non paruum antiqua amantibus deſyderium ſui reliquit.

❡ De Aegyptia Loto. CAP. CXV.

λωτὸς αἰγύπτια

EſSt & in Aegypto Lotus, quæ aquis prouenit, plana irrigantibus, caule Fabæ, flore paruo, candido, Lilio ſimili: quem tradunt occidente ſole comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri. Adduntq;, caput ipſum ueſpera aquis condi, & ad exortum ſolis emergere. Caput quale Papaueris, maximum, & intus grana ceu Milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotos hæc habet, mali Cotonei ſimilitudine, quæ cruda coctaq; manditur. Decoctaq; lutei oui ſpeciem exhibet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.17. lib.22.cap.21. lib.21.cap.17.

LOtus herba Aegypto uernacula eſt, Caule fabaceo & petaſato: folijs denſa congerie ſtipatis, breuioribus tantũ, gracilioribusq;: flores ei ſimiles, ut Theophraſtus inqt, Lilio: ut Dioſcorides, hordeo. Librariorũ in alterutro culpa, Crinon, pro Crithe, cõtrarie ſcribentiũ. Copioſi ij & in ſe farcti, comprimẽtes ſe ad occaſum ſolis, aperientesq; ad ortũ per uices, donec perficiantur capita, & flos ipſe decidat. Fructus in capite Papaueris inciſuris, omniq; alio modo, niſi quod crebriora intus grana. Radicem Corſion uocant, opertã nigro cortice, qualis & caſta-

D neas tegit: interius candidũ corpus: quod decoctũ cibo gratius eſt ꝙ crudũ, ſiue aqua, ſiue pruna. Nec aliũde magis ꝙ purgamẽtis eius ſues craſſeſcunt. Illud ſciendũ, auctore Theophraſto, genera huius plura inueniri, diſtincta flore, fructu, caule, folio, ut nomẽ fere tantũ cõmune habeant, ratio naturæ tota diſſentiat. Loton qui arborem putant tantũ eſſe, de qua uolumine primo diximus, uel Homero coarguũtur, qui inter herbas ſubnaſcentes, Deorũ uoluptati Loton primã nominauerit. Eſt & Lotometra, quæ fit ex Loto ſata: ex cuius ſemine, ſimillimo Porri, atq; Milio, panibus in Aegypto paſtoralibus maxima aqua, lacteue ſubactis, negatur quicq; eſſe ſalubrius, aut leuius, dum caleant. Refrigeratus maiore negocio concoquitur, fitq; ponderoſus. Eos qui uiuãt pane illo, nec Dyſenteria, nec Tenaſmo, nec alijs in uentre morbis infeſtari prædicant. Incolæ & capita ipſa Loti aceruata putrefaciũt: mox ſeparant a putaminibus, lauando, & ſiccata tundunt: eoq; pane utuntur. In Euphrate ſcapus & flos uſq; in medias noctes a ueſpera mergitur, ut ne dimiſſa quidẽ manu cõprehendi poſſit. Vertitur deinde, paulatimq; ſubrigitur, dehiſcente flore ad ſolis ortũ, ut plane a terra abſit alte. Hanc Loton in coronas uenire diximus in Myrto: propterea Cratinus eam Stephanonia uocauit: & ſi Attici omnia foliacea Stephanomata ſolent appellare. Antinõias uero dicta ab Antinoo: qui e Bithynia fuiſſe dicitur, per diui Adriani fere tempora, qui & memoriã uiri coluit. In Aegypto, ab eius nomine uocata, delubris etiã in honorem eius dicatis, apud maritimos in Arcadia, quod crimen inde Bithyniam habuiſſe crederẽtur. Vt illud tamen quod diximus aliubi, ſciamus, Lotum non quæ ceruleum, ſed quæ ſimilem Roſæ florem edat, inuentu rarum, Antinõium proprie uocatum, in aſſentatiõem Adriani principis, poẽta Alexandrino: qui finxiſſet e leonis cruore, quẽ Adrianus craſſantem in Libya necaſſet, editum, & Antinoion dicendum, alimentis annuis ex muſæo conſtitutis. Huius rei partim Athenæum, partim Pauſaniam auctores habeo. Diminutiua in Paulo forma, Lotarium rubens legi ad pſoras utile. Niſi quis non de Loto Aegyptia, ſed de ſylueſtri potius accipiat. Paſtillus eſt, ſiue orbiculus apud eundem Paulum Dialotarion uocatus, ad genitalium, ſediſq; uitia.

EX M. VERG. COMM.

LOngiſſime Plinius lib.13. capite.7. &.8. ſupra decimũ de Loto egit: nihil tamẽ non a Theophraſto antea dictũ retulit. Cuius longior etiã ꝙ Plinij de Aegyptia hac Loto hiſtoria eſt. Mul-

Digitized by Google

ta tamē reliquit, quæ nouiſſe pro Dioſcoride neceſſariū ſit. Eamq́ ob cauſam, nos quæ a Theophraſto dicunt̃, iiſdem uerbis repetemus, non gręcis (longius em̄ id eſſet) ſed qualia in decurſu uertere licebit. Ea huiuſcemodi ſunt. Quæ uero Lotus in Aegypto appellatur, plurima in campis naſcit̃, cum inundata fuerit regio. In ea cauliū natura eadem quæ Fabæ Aegyptiæ: ſimiliter & foliorū: quæ ille Petaſos, quaſi galeros uocat: uerūtamen minora ea, & tenuiora ſunt. Naſcitur Lotus Aegyptia Fabæ Aegyptiæ ſimiliter. Candidū habet florē. Cuius folia ſunt anguſta, longitudine liliorū foliis ſimilia. Naſcit̃ numeroſus, denſus, & ſibi inuicem conferctus flos ille: cumq́ ſol occidit, claudit̃, ſimulq́ uaſculū ſub aqua condit: mox oriente ſole aperitur, & ſupra aquā emergit: agitq́ id, donec uaſculum perficiatur, & flos defluxerit. Vaſculi magnitudo eſt quāta maximi Papaueris, & eiuſdem Papaueris modo inciſuris intus diuiſum. Verū in Loto crebrius ſemē eſt, Milio ſimile. Ferunt in Euphrate hoc amplius uaſculū, & flores ueſpere uſq́ in medias noctes mergi, deſcēdereq́ altius. Neq́ em̄ demiſſa manu inueniri poteſt. Cum uero illuceſcit, rurſus ſurgit, ſubrigiturq́, & ad exortū ſolis ſupra aquā apparet, ac florē patefacit: patefactoq́ etiamnum exurgit, ut plane abſit ab aqua. Coāceruant in unū uaſcula hæc Aegyptii, putrefaciūtq́: tum putrefactis, corticē in flumine lauantes, ſemē auferunt: ſiccatūq́ & toſtum in panē pinſunt: eoq́ utunt̃ cibo. Corſion uocāt Loti radicē hanc: ea rotunda eſt, magnitudine Cotonei mali, cortice nigro, foris ueſtita quali in caſtanea nuce eſt: intus candida: quæ toſta elixaq́, uitellis ouorū ſimilis ſapore eſt, guſtu ſuauis. Eſtur eadē & cruda. Et hæc Theophraſtus. 4. de plantarū hiſtoria pro Aegyptia Loto. Ex quibus intelligent facile omnes, male in Dioſcoride legi, ſimilē hordeo eſſe: nec ſic, ſed Lilio uertendū fuiſſe, cui manifeſte Theophraſtus eum comparat. Et Plinius ait. Flos qui cādidus eſt. &c. quo colore Lilia ſunt. Accedit his, quod parū ueriſimile eſt, tam grandis plantæ, & quæ κωδίαν, id eſt, papaueraceum uaſculum fert, flores hordeaceis ſimiles eſſe: qui nulli fere ſunt. Barbarus in Corollario ſuo ſuſpicatus id eſt: & nihilominus in Dioſcoride ſuſpicionē illam penitus neglexit. Facilis & lubricus in græcis lapſus fuit, a crithe, quod hordeum, ad crinon, quod Lilium ſignificat. A

❡ De Millefolio. CAP. CXVI. B

MYriophyllon, alii Melphyllon, alii Stratioticen, alii Achillion. Latini Millefolium uocant, aliqui Supercilium Veneris, Galli Beliocandas. Caulis eſt tener, indiuiduus, unica nixus radice, plurimis foliis, Fœniculo ſimilibus. Vnde nomen accæpit. Caulis flaueſcit, prædenſus, ac ueluti ex induſtria delimatus, Naſcitur in paluſtribus. Vulnera recentia ab inflammatione uindicat: ſi uel uiride, uel ſiccum ex aceto oblinatur. Præcipitatis cum aqua & ſale datur. μυριόφυλλον

BARBARI COROLL.

MYriophyllon, q̄q́ fere Millefoliam ſignificat, alia tamen uidetur eſſe ab ea, quæ inter Siderites, Achilleon, & Millefolia cognominatur: itemq́ ab ea quam in Ethruria Millefoliam uocari diximus: & ab ea quæ Militaris. Alioqui Græci hanc Myriophyllon, illas uero Chiliophyllon appellare conſueuerunt. Pli. li. 24. ca. 26.

EX M. VERG. COMM.

MIllefolium Plinius græcam Myriophyllon uocat: haud ſane, quia in græca uoce certa eius numeri uis & ſignificatio ſit, ſed q̄ aptius non poterat in latinis nomen fingi: nec referebat, in re incerta mille potius q̄ decem milia, infinitaue folia illi tribuiſſe: quod mutato tantum accentu in græcis μύρια ſignificant. Quemadmodum nec male penitus dixerit aliquis, mille, pluribusue, aut infinitis pilis conſtare hominis ſupercilium. Ex cuius ſimilitudine Veneris ſupercilium hæc ipſa etiam uocata a plæriſq́ fuit: quoniam ſcilicet quemadmodum minuti, denſiq́ pili eam hominis partem ueſtiunt: ſic Millefolii huius coliculos, minuta denſaq́ ueſtiunt folia. Quæ licet hic Fœniculo comparauerit, non tamen eadem longitudine ſunt. Huius enim breuia admodum, Fœniculi uero longiora, & quaſi capillata. Quod comparatur, copia & exilitas eorum tantum eſt. Eadem ratio Stratioten, & Achilleam uocari fecit. Breuibus enim & numeroſis illæ etiam foliis deſcribuntur, & ſunt. De Stratiote non multo ante dictum in hoc ipſo ſcriptore a nobis fuit: & de Achillea longe prius, repetendaq́ legentibus ex illis comparatio ad hanc eſt.

Digitized by Google

C μύῤῥις

De Myrrhide. CAP. CXVII.

MYrrhis, quam alij Myrrham, alij Conilen uocant, ſimillima eſt Cicutæ, caule folijsq;. Radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non inſuauis. Quæ pota in uino, phalangiorum morſibus auxiliatur. Cit mẽſtrua & partus. Subuenit & phthiſicis cocta in ſorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die, terue potam ex uino, in peſtilentia ſalutarem eſſe, & ne morbi contagia ſentiantur, obſtare.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 11.

MYrrhis, & Myrrha, ſiue Murrha, ut ego arbitror a noſtris appellata, nõnulli Smyrin. Florem habet Cicutæ: cui & cætero ſimillima eſt, minor tantum & exilior. Hanc ſunt qui Chærephyllon, ſiue Chærefolium modo nominatam, & in hortis paſſim naſcentem intelligant. Plinius Chærefolium aliud uidetur genus accæpiſſe: cum inquit, ſeri æquinoctio autumni Chærefolium: quod Pæderota Græci uocant, acerrimum ſapore, igneiq; affectus, ac ſaluberrimum corpori. Quanq; uerba hæc poſtrema de Sinapi dicta uideri poſſunt, de quo ſtatim auctor idem loquitur. Columella horto ſuo, breue Chærephyllon appellat. Myrrhis proprie Cicutaria latine dicitur, ut in Geranio teſtati ſumus. Inuenio & Mylam genus herbæ, cuius radix paruo bulbo ſimilis dicatur, cõtrahendi effectu uuluis appoſita cum farina Lolij. Miror hanc in Dioſcoride nuſq; legi, cum tamen & Hippocrates id prodat, & Galenus medicinas eius a Dioſcoride accępiſſe fateatur. Aetius radicem ſylueſtris Lapathi, Mylen appellatam prodit, utilem decocto in mobilitate, & dolore dentium.

EX M. VERG. COMM.

VEriſimile eſt a Myrrhæ odore Myrrhida, & Myrrham dictã fuiſſe quondã quã modo tractamus herbã. Nullus tamẽ, quod hactenus inuenerim, aperte id teſtatus in græcis aut latinis eſt. Odorata tamẽ radice ab hoc, & a cunctis alijs deſcribitur. Potuitq; illi ab ea nota nomẽ hoc factũ fuiſſe. Cicutæ ſimilem oẽs tradiderũt. Eamq; ob cauſſam crediderũt aliqui Cicutariã nũc
D eam dici. Purgare eam ἔμμηνα καὶ λόχια Dioſcorides ait: quæ uoces tã notas in græcis, & in commentationibus his noſtris ſignificationes habent, ut longius dixiſſe de eis nõ oporteat. Quod tantũ monemus illud eſt: factũ fuiſſe, dum alter ex interp̃tibus Pliniũ nimis q̃ in ſcriptore hoc opus erat amat, & ſequit̃, pro græcorũ lochijs, partus uerterit. Plinij uerba ſunt. Cit menſtrua, & partus cũ uino: cum tñ lochia nihil ad partũ pertineant: modo partus, q̃d in cõmuni ſignificatõis æſtimatiõe habet ſignificet. Sintq; Lochia ſecũdarũ, & deinceps a puerperio fœminarũ purgationes: quẽadmodũ, ni fallimur, in Ariſtolochia diximus. Idẽ ſupiore cap. de Millefolio caulẽ eius indiuiduũ uocauit, quẽ ille μονοφυῆ, non qui diuidi nequeat, ſed qui ſingularis nõ numeroſus a radice ſurgit. Hæc nos leuia quidẽ, ſed interp̃ti non contẽnenda ſignamus.

μύαγρος

De Myagro. CAP. CXVIII.

MYagron aliqui Melampyron uocant. Hærba eſt ſurculacea, folijs Rubiæ, pallidis, tripedanea. Semen oleoſum, collo ſimile. Quod contuſum igni torrent, perunctiſq; uirgis ad lucernarum lumina utunt̃. Hoc pingui, ſcabricias corporis læuigari, atq; expoliri conſtat.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. de plant.

MYagros, ſiue Melampyros, herba ferulacea, ex cuius ſemine oleum etiam fit. Paulus Aegineta præter hãc genus aliud facit herbæ, quam Myaron appellat, & Melampycnon: eiuſdem per omnia cum Myagro naturæ. Vt librariorũ fortaſſe culpa euenerit, Myaron, pro Myagro, & Melampycnon, pro Melampyro ſcribentium.

EX M. VERG. COMM.

SI Melampyro eadem Myagros eſt, quod Græci omnes teſtantur, binominẽ herbam facientes, in triticea ſegete naſci, auctore Theophraſto conſtituendũ eſt, qui .8. de plantarum hiſtoria, uolumine Siciliæ Melampyrũ priuatim aſſignat: & contra q̃ in Auena & Lolio fit innocentẽ, & Tritico nihil officientem deſcribit: nec uox aliud indicat, q̃ nigri coloris Triticum. Quemadmodum forte Myagros, quod mures uenatur & perimit: in illo niger, in plæriſq; ſeminibus color rem certam facit. In hoc rarus euentus, præterq̃ ex hiſtoria conſtitui non poteſt. Quæ no-

Digitized by Google

bis nulla eſt: nec nos niſi ex uocis ſignificatione rei coniecturam hanc facimus. A

❡ De Oenagra. CAP. CXIX.

Oenagra, ſiue Oenothera, aut Onuris. Frutex eſt arboris inſtar, prægrandis, amygdalino folio, Lilio non diſſimili, flore roſaceo, magno, radice candida, puſilla, cum ſiccata eſt uinum olente. Naſcitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. Illitu quoq; tetra ulcera mulcet. οἰνάγρα

BARBARI COROLL.

Oenagran, & Oenagron, & Oenotherã, & Oenotheram, & Onuthurida, & Oenotheridẽ uocamus, aliqui Onear. Sit hæc & quæ dicitur Oenutta, qua corui & canes inebriantur, ut Helianus inquit, non affirmarim.

EX M. VERG. COMM.

Diſcrepant non leuiter in radicis Oenagræ hiſtoria Theophraſtus & Dioſc. Candidã hic, ille rubentem tradit. In reliquis eadem ambobus omnia. Et Theophraſto huiuſmodi ſunt. Radix Oenotheræ mitiores & hilariores mores facit in uino pota. Habetq; folium Amygdalæ ſimile, uerumtamen latius. Florem rubẽtem ceu Roſam. Ipſe grandis, ut inter frutices eſt. Radix illi grandis & rubens, quę ſiccata uinum olet. Amat mõtana loca. Ex his multa in impreſſis ſcriptoris huius codicibus emendare licuit. Primumq; non γλυκύτερα, id eſt, dulciora eius folia, ſed πλατύτερα, id eſt, latiora legi oportere: Mox in radice non μικράν, id eſt, paruam, uerũ μακράν, i. longam. Nomen illi ab euẽtu factum. Quodq; Theophraſtus ait, mitiores & hilariores mores facere, eodum pertinet quo hic ait, poto diluto eius leniri ferocientium omnium animalium feritatem. Nomenq; id ſignificat, ſiquidem οἰνάγρα, & οἰνόθηρα, ſiue οἰνόθηριν ex eadem ui capiendi, tenendi & domandi uoces ſunt. Significatq; οἰνάγρα quemadmodum & podagra, aliaq; huiuſcemodi, quæ uino capiat, uenetur & domet. ἀγρεύειν enim in uenatione capere eſt: nec minus etiam θηρᾶσθαι, a quibus uerbis græci transferentes multa huiuſcemodi finxerunt. Et inter cætera οἰνάγραν hanc, & οἰνόθηραν. Egit de ea Theophraſtus cum numeraret quæ diuerſis locis uina, aut uinoſa alterutram hominis partem, corpus. ſ. aut animum mouent. Videturq; Theophraſtus non tantum ad mulcendam brutorum feritatem uim illi eſſe oſtendere, uerum inter homines etiam uelut inducta non ebrietate, ſed quam græci οἴνωσιν uocant, triſticiæ ex uino remiſſione, uſum eius quondam fuiſſe. Hic tamen ad ferocientia tantum animalia contraxit. Neq; abre, quando in iuuencorum domitura Columella præcepit eorum tergora tractare, & reſpergere mero: quo familiariores bubulco fiant. Idemq; a mellarijs etiam in apibus ſeruari. Rationem ex natura uini colligere facile eſt. Theophraſtus etiam quo diximus loco, eã breuiter reddidit. Non male in ferocia & triſticia hominis, ſine ebrietate & poculorum ſumptu radice Oenagræ huius uteremur, ſi quemadmodum inuentu, ſic cognitu etiam facilis eſſet. B

❡ De Criſio. CAP. CXX.

Criſion aliqui Bugloſſum magnum uocant, Romani Spinam mollem. Caulis eſt tener, duorum cubitorum, triangulo ſimilis, anguli ſpinoſi, per interualla molles, folia Bugloſſo ſimilia, maiora, ſubcandida, modice hirſuta, partibus extremis aculeata: cacumen caulis orbiculatum, hiſpidium, in quo capitula purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum ſedare, Andreas ſcripſit. κρίσιον

BARBARI COROLL.

Cirſion potius, quam ut quidam legunt Criſion, a uaricibus dicta eſt, quibus utilis exiſtimatur, ita enim Varices ab Hippocrate dicuntur, quas Ariſtoteles Ixias uocauit. Huic herbæ ſimilis eſt quæ Hircina lingua uulgo dicitur, ſed caule tamen rotundo, non anguloſo ut Cirſion. Nec diſſimilis huic uidetur quam Porraginem, ſiue Borraginem olitores noſtri uocant, flore interim purpureo, Cirſion iuterim ceruleo: quæ ſi Cirſion non eſt, mirum quamobrem ſit indicta ueteribus, quæ ſit & uulgatiſſima, & cibo gratiſſima: niſi quis Bugloſſæ generibus contribuat. Pli. li. 27. ca. 8.

Digitized by Google

C ἀστὴρ ἀττικός

De Aſtere, ſeu Inguinali. CAP. CXXI.

ASter ab aliquibus Bobonion appellatur, ab aliꝭs Aſtericos, aliꝭs Aſterion, quibuſdam Hyophthalmon. Romanis Inguinalis, Dacis Rathibis. Cauliculus lignoſus, florem in cacumine habens purpureum, lutumue, & in ambitu diuiſum Anthemidis modo capitulum, puſilla in eo circa caulem folia, ſtellæ modo radiata, oblonga, hirſuta. Feruenti ſtomacho, oculorum inflammationibus, prociduæ ſedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florem, ſi ex aqua bibatur, anginis, et pueris comitiale malum ſentientibus opitulari. Inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos ſiniſtra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat. Stellares huius radiꝭ noctu ſplendent: quapropter qui ignari antea non uiderunt, eſſe inane ſimulacrum arbitrantur. Mediꝭs ſaxis & aſperis exit. Inuenitur autem ab opilionibus. Crateuas Rhizotomus hęc de ea refert, ſi uiridis cum axungia uetere tundatur, contra rabioſorũ morſus, turgentia guttura proderit. Suffitu quocꝫ ſerpentes fugat.

BARBARI COROLL.

ASter Atticus, ſiue Inguinaria, foliꝭs oblongis duobus, aut tribus, paſſim in uepribus naſcens, ut Plinius ſcribit, Argemonion a quibuſdam uocari dicens. De hac Galenus bis uidetur ſcripſiſſe medicinas, uno loco Aſtera Atticon uocans, altero Bubonion. Qualis autem Pauſaniæ ſit herba, quæ in Myœnenſi agro ad Iunonis fanum Aſterion uocatur, a flumine terram il-
D lam rigante, quia in ripis naſcitur, cuius folia Iunoni ſacra in coronas ſibi nectunt accolæ, non comperi. Eſt & alius Aſter, nunc uulgo Stella dictus, folio fere Vitis, ſeu Maluæ potius erraticæ, ad radicem maiore, pluribus, ſed minoribus diuiſuris: florem fert in modum ſtellæ, in luteo uiridem, puſillum, & herbæ ſuæ ſimilem. Ad herniam puerorum, & uulnera commendant hanc. Eius decoctum quæ uirgines uideri uolunt, inſident. Veteribus dicta Indicta ſit, haud ſcio.

EX M. VERG. COMM.

TAnta, tamcꝫ pręſens contra inguina, eorumcꝫ dolores uis Inguinalis herbę eſt, ut adalligata ſolum in eo malo, medicinam faciat. Idcꝫ grauiſſimi Gręcorum medici teſtati ſunt, Galenus, Paulus Aegineta, Plinius etiam, & hic ipſe, cui non minus curæ fuit hæc inuenire ꝙ docere. Sit ergo illi Aſteris nomen, a foliorum in floribus figura, & ſitu: ſint & Aſteriſcos, & Aſteriõ. In cunctis enim ſtellæ uis & ſignificatio eſt, quam græci aſtera uocant. Soiacꝫ hæc nominis huius cauſa habeatur. Non quia noctu & in tenebris ſtellarum modo fulgeat, ut poſteriores græci etiam crediderunt: quorum aliqui inutiliter in extrema capitis huius coronide addiderunt, quæ in aliꝭs interpretibus leguntur ab eo principio, Naſcitur autem media inter petras. &c. Omnia enim ex eo loco, uſcꝫ ad reliquum caput, ex hac opinione illi accreuerunt. Nos ea reiecimus, nullibi in antiquiſſimis & optimis græcis, latiniſcꝫ inuenta. Quodcꝫ nec Plinius huiuſcemodi aliquid non relicturus, nec Paulus Aegineta, nec Serapion, nec antiqua huius ſcriptoris interpretatio oſtendunt. Acceditcꝫ his omnibus, ut cum ſuperſtitioſum aliquid, aut q̊d ad religionem noſtram pertineat, in hoc ſcriptore legitur, perſuaderi non poſſumus, eius eſſe: ut ſæpe alias teſtati ſumus. Aſter itacꝫ, id eſt, ſtella, ob eam quam prius diximus cauſam dicta herba Inguinalis eſt. Adiecerunt illi, ab Athenienſium agro notam ueteres græci, ꝙ illic ob ſoli tenuitatem frequentior, aut melior forte naſceretur. Bubonios eadem ab iꝭſdem græcis deinde dicta eſt, quoniam Inguinibus, quæ bubonas illi appellant, tam pręſenti remedio medetur, ut adalligata tãtum medicinam in eo malo homini faciat. Hyophthalmos poſtremo, quaſi ſuis oculus: ꝙ totus eius flos animalis illius oculum referre uideatur. In quo animaduertendũ eſt, quod hic ait, habere Inguinalem herbam purpureum & luteum florem, ad diuerſas floris partes referendum eſſe. Sunt enim in eo purpurei coloris folia. Quod uero medium inter ea folia capitulũ eſt, Chamæmali mõ luteſcit. Et hæc pro nominum & florũ hiſtoria ſatis ſint.

Digitized by Google

De Iſopyro. CAP. CXXII. A

ISopyron aliqui Phaſiolon ob ſimilitudinem uocant, quoniam folium, quod eſt Aniſo ſimile, in pampinos torquet. Capitula ſunt in ſummo caule, tenuia, plena ſeminis, Melanthij guſtum imitantis. Cõtra tuſſim, & cætera pectoris uitia, ſemen ex aqua mulſa bibitur. Hepaticis & ſanguinem excreantibus utile. ἰσόπυρον

BARBARI COROLL.

ISopyron, & Phaſiolos, & Phaſilon quoqꝫ dicitur. Alia uidetur herba eſſe quam Theophraſtus Iſon uocat. Theodorus more ſuo, Aequum. Duplici faſtigio, nigrum, & candidum. Flos, fructuſqꝫ illis pro ratione diſcriminis, niger, aut candidus: quanqꝫ & medio inquit colore fructus quandoqꝫ cernuntur, & flores in pnrpuram inclinantes, uirgis & folio tenuioribus atqꝫ leuioribus. In Aetio Iſion dici herbam quandam uideo, cuius cibo pituita detrahitur: nec ſatis animaduerto an eadem ſit cum Iſo. Alexander quoqꝫ in problematis, ſi locus memoria non excidit, Iſion herbam inter olera dinumerat. Pli.li.27.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

QVi Iſopyron hanc deprehendiſſe noſtra ætate uideri uolunt, herbam a radice ſtatim folioſam oſtendunt, & ex medio ſurgentem coliculum: in quo anteqꝫ in ultimũ cacumen deſinat, q̃d florem & ſub eo plenum ſeminis uaſculum ſuſtinet, utrinqꝫ uolutæ duæ ſe ſpargũt phaſelorum cirris & clauiculis ſimiles: quas hic ἕλικας, ut in uitibus uocat: folijs quadamtenus rubentibus, contractioribus q̃ Plantaginis, ſed eadem latitudine, & in aliquibus maiore. Quo fit, ne credamus Iſopyron ſcriptoris huius eam eſſe: ſi Dioſcoridi, Plinio, græciſqꝫ alijs credendum eſt, qui omnes Aniſi folio eam deſcribunt. In cæteris non diſſimilis ſpecies diligentiam eorum probat. Nobis in neutram partem inclinat animus, & quale a græcis traditur, Iſopyron tale redditum a nobis etiam eſt. B

De Viola purpurea. CAP. CXXIII.

VIolam purpuream, aliqui Daſypodion, alij Priapëion, alij Ion ſyluestre, alij Cybelion, Romani Violam purpuream uocant. Folium habet Hędera minus, tenuius, ac nigrius, nec multo diſſimile. Cauliculus a radice prodit, in quo floſculus ſuauiter olens, purpureus. Opacis & aſperis naſcitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per ſe, & ex polenta illinũtur aptiſſime ſtomacho æſtuanti, & oculorum inflammationibus, ſediqꝫ procidenti. Aiunt quod purpureum eſt in flore, anginis & comitialibus auxiliari, maxime pueris, in aqua potum. ἴον

BARBARI COROLL.

VIolam, Græci Ion pro flore, Violarium Ioniam, pro frutice appellant. Nicandee in georgicis Ion uocatam credit Violam, quia nymphæ quædam Ioniæ, florem eum Ioui primum dedere muneri. Naſcitur uitis modo e ſupernis: quaſi e puppi dicas, non prora, ut Ruta, Siſymbrium, Serpillum: eoqꝫ omnes Phrygana, hoc eſt, ſurculi ſiue cremia Violæ dicuntur: excepta nigra: quæ hoc capite deſcribitur. Viret hæc perpetuo, & ut quidam ferunt, ſi certo genere colatur, anno toto. Serĩt plantis ut olus. Vere floret, poſt Leucoion, & ante Flam̃eam. Cũ Ion Græci dicunt, nigrã, ſeu purpureã fere intelligunt. Humilis hęc, & latiore folio, ſtatim ab radice multa carnoſo exeũte, ſine ramis: ob id uulgo loripedem Violã uocamus. Hæ nomine a cęteris diſtinguunt̃, ſolę Ia appellatę Gręcis: ut ab ijs Ianthina ueſtis, et Violacea diceretur. Alia Violarũ genera in Leucoio reddidimus. Violas ſarranas, a colore, cum purpureis eaſdẽ eſſe apud Columellã arbitror. Purpureas, Vaccinia et Hyacinthũ dici, Seruius gram̃aticus exiſtimat. Dioſcorides quoqꝫ Hyacinthũ latine Vaccinium appellari ſcribit. Admonendi ſunt qui hęc legunt, purpureas Violas duorum generum haberi. Alias inter Loripedes ſiue ſeſſiles, de quibus hic agit̃: alias inter Leucoia, odorataſqꝫ omnes eſſe. Sed & candidarũ quoqꝫ gemina hæc diſcrimina cernuntur. Aliæ Loripedes: aliæ Leucoia. Leucoia intelligo, quas Mauritania Cheiri appellat: Loripedes, quæ uulgo Claudæ nominantur, & Maurice Senephigi.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

C QVæ ferrugineos Hyacinthos, & nigra Vaccinia uocari a latinorum poetis fecit nigricãs purpura: uel, ut aptius loquamur, in nigro purpureus color: eadem Theophraſto, græcorumq; alijs ſcriptoribus cauſa fuit, ut Viola, quę nunc tractanda a nobis eſt, nigra diceretur: tam frequenti, receptoq; paſſim in ea coloris diſcrimine huiuſcemodi, ut multis locis Theophraſti in plantarum hiſtoria nihil certius intelligatur: ubiq; μέλαν ἴον dicenti Violam, quæ nigricante purpura, ad murorum radices, hortorum marginibus, & ſepibus florens prima, aut cum primis aduentum Veris mortalibus nunciat: nota uulgo, & ubiq; inuentu facilis: quæ toto anno uireat, & flores tenui quidem, ſed longiore coliculo altius a terra inter folia erigat. Quæ hic merito Hederæ comparauit: quoniam proxime ad eam figuram accedunt. Murariã Violam a latinis uocari in Dioſcoride legitur. Neſcimus tamen ꝗ uetuſta ea uox ſit: ſed quęcumq; ea eſt, naturæ eius reſpondet: quoniam ut diximus, ad murorum radices, umbroſis locis frequens & ſpecioſa naſcitur. Eadem cauſa fuit, cur ſyluestris Viola itidem diceretur: quoniam locis non cultis naſcitur: nec uiolaria in hortis ut cæteræ illi cognomines habet. Potuit q̊ndam etiã religione aliqua, & numinis gratia cōmendari: ideoq; Cybelios Viola ab antiquiſſima dea Cybele dicta, laudem potius ꝗ nomē id inueniſſe. Sed nobis nulla eſt eius nominis certa ratio, aut coniectura. Quemadmodũ & reliquę aliæ penitus ignotæ. Niſi Priapeios non diſſimili ratione, ꝗ Cybelios ab antiquo ruris & hortorum numine dicta fuerit. Deſcripſit eam Theophraſtus libro ſexto de plãtarum hiſtoria, dixitq;. προσριζόφυλλον καὶ ἀειφυλλον εἶναι καὶ ὥς τινές φασὶ δυναμένην ὅλον φέρειν τὸ ἄνθος ἐὰν τρόπῳ τινὶ θεραπεύηται. Quod eſt. Exire & uiuere folia eius in radicis capite tantum, perpetuaq; uirere fronde. Id enim uoces illæ duæ ſignificant. Facileq; eſt uidere folioſum Violæ huius ceſpitem, nullis caulibus, aut ramulis a terra ſurgentem, quod cæteræ habent Violę: nec æſtu anni areſcere, aut hyeme, quod aliæ patiunt̃, ſed poſt amiſſos flores, uirentibus folijs medicinæ toto anno etiam inſeruire. Adiecit præterea, teſtari quoſdam, poſſe hanc Violam continue toto anno florere, ſi aliqua ratione curetur: quam tamen ille

D non retulit, nec quibus locis id excogitauerint homines. Adiecit eodem libro idem ſcriptor, differre hanc a reliquis Violis in reliqua natura, pręcipue autem ὅτι πλατύφυλλος καὶ ἐγγειόφυλλος καὶ σαρκόφυλλος ἐστίν, q. ſ. latiore folio ꝗ reliquæ Violæ ſit: intelligitq; reliquas Violas Leucoia ab omnibus appellatas: eodēq; folio ſit ἐγγείῳ, id eſt, terreſtri, quod a terra non ſurgat: & præter id carnoſo & pingui. Quæ omnia longius forte dicta aliquibus uidebuntur. Sed nos rerum certitudini conſulentes, obſcuriores breuitate nolumus fieri. Quo conſilio, in Violæ huius ſignando colore, a principio ſtatim uſi ſumus: & contra aliorum interpretum æditiones, nigram, nō purpuream Violam propoſuimus. Ne ſi purpuream diceremus, miſcerentur diuerſi coloris congeneres flores. Sunt enim in Leucoiorum genere purpureæ Violæ, quas Columella Sarranas ab eadem purpura, & Sarrano oſtro appellat, in cenſu earũ & ordine quæ ſurculoſę ſunt: in parietibuſq; & hortis naſcuntur, aliter ꝗ hæc diſpoſitis in flore folijs, & plures uno pediculo pendentes: quæ proprie & uerius Purpureæ uocantur. In illis enim uera eſt purpura, quemadmodum in his in nigro purpureus magis color ꝗ purpura. Et hæc pro notiſſimi floris hiſtoria ſatis ſint. Quibus adijciemus, mutaſſe nos titulum capitis huius, & de nigra Viola inſcripſiſſe: quoniam res id exigebat: & in melioribus græcis, aut nulla coloris nota addita fuerat, ſimpliciterq; de Viola caput inſcribebatur: aut ἴον μέλαν in aliquibus legebatur.

❡ De Cacalia. CAP. CXXIIII.

κακαλία CAC Alia quæ Leontice uocatur, folia fert magna, alba. E quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens Robori, aut Oleæ ſimilem. Radix in uino madefacta ut tragacantha, delinctu, aut manducatu per ſe tuſſibus, ſcabricijs arteriæ medetur. Grana quæ poſt excuſſum florem innaſcuntur, trita, & cũ cærato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

C BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9. CAcaliam putant eſſe, cuius ſemen a Plinio margaritis minutis ſimile reddatur: dependens inter folia grandia, in montibus fere naſcentem. Hanc Galenus Cancanon uocauit. Differt ab hac Acacalis, item Caucalis: de quibus ante dictum eſt. Paulus Cacaliam, non Cancanum, ſed Cancano ſimilem eſſe tradit.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

CAcaliam deſcripſit Plinius. 25. uolumine, cap. 9. Leonticemq́ uocari & ipſe ait. Minutis margaritis ſimile habere ſemen, inter folia grandia pendens: nataleſq́ illi plærumq́ montes eſſe: nec ultra in hiſtoria eius quicq́ tradidit. Nos uero deſcriptũ ab eo florem fuiſſe optabamus: ut quod in antiquis græcis hoc capite uariat, certius conſtitueretur. In cunctis enim, uno excepto, q nobis uetuſtiſſimus & probatiſſimus codex Dioſco. eſt, legitur. ἄνθος ἔχων ἐοικὸς δρυῒ ἢ ἐλαίᾳ. Quod ſi uerbum de uerbo fiat ſignificat, florem habens quercui, aut oleæ ſimilem. Eamq́ lectionem ſecuti cæteri interpretes, Querno, aut Roboris flori ſimilẽ fecerũt. Nos muſco, aut oleæ uertimus, ueterum & meliorum codicũ fidem ſecuti: in quibus ut nos credimus, antiqua & uerior lectio eſt. λευκὸν ἄνθος ἔχων ἐοικὸς βρύῳ ἢ ἐλαίᾳ. Quod eſt ut nos diximus, flore candido, muſco, aut oleæ ſimili, Sumuſq́ ad hanc interpretationem, præter grecorum fidem, latinorum etiam, antiquiſſimis monumentis uſi: inter quæ longobardis literis ſcriptus Dioſco. nobis eſt, in quo manifeſte Bryo ſimilis legitur. Eſt autem græcis Bryon, qui in torrentibus, aut arboribus concreſcit muſcus. Cui in comparatione reſpondent oleagini flores, qui paſſim a cunctis muſcoſi dicũtur. Quę ratio etiam nos monuit, muſcum magis q́ quercum, aut robur hoc loco uertere. Nihil enim muſcoſo Oleæ flori ſimile habent querni, aut robuſtei flores. At contra bene ad tertij floris ſimilitudinem alternantur muſcus, & oleagini flores.

¶ De Bunio Napi genere. CAP. CXXV.

BVnion aliqui Aton, alij Actinen, alij Anemoſphoron uocant: βούνιον
Magi Paradacry, Aegyptij Erſonen, Romani Scopam regiam; Aphri Zigar, nonnulli Thepſo. Caulem ædit quadrangulum, digiti longitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus ſcatent: folia proxime radicem Apio ſimilia, longe tenuiora, coriandrinis proxima: flores Anethi: ſemen odoratum, Hyoſcyamo minus. Vrinam ciet. Excalfacit. Secundas euocat. Lieni, ueſicæ, renibus utile. Tam humidi, q́ ſicci, expreſſiq́ ſucci caulib. folijs, radicibuſq́ uſus inualuit ex aqua mulſa. B

EX M. VERG. COMM.

ALterum, & primum in diuiſione Naporum genus Bunion hoc facit: deſcribiturq́ a cunctis iiſdem huic ſcriptori notis & uiribus. Non tamen in ſanitatis uſu receptũ a gẽtibus, ut alterum & ſecundum illud eſt. Quod fœminino genere Buniada græci uocant, ſecundo uolumine a Rapis ſtatim, quaſi eiuſdem illis generis, ab hoc ſcriptore tractatum. Vtriq́ radix craſſior, ſed contra q́ in Rapis acuminatæ longitudinis: huic etiam exilior q́ Buniadis, & minor. Egit de eo Plinius lib. 20. cap. 4. cum de reliquo Naporum genere ageret: Nomen ambobus factum aliqui tradiderunt ἀπὸ τῶν βουνῶν. Vocant autem græci inter alia Bunos, tumentia, & quæ in amplitudinem creuerunt: quæ Naporum radicis forma eſt. Cur autem in Dioſc. legatur, Scopam regiam Bunion a Romanis dici, ignotum nobis eſt. nihil enim habet planta hæc quod ſcopis congruat: non ſurculoſam naturam, non uſum, non folia, non aliud quidpiam quod ſcoparum rationem indicet aliquam. Ignotæ aliæ appellationes etiam. Sola Arction ex ſimilitudine facta eſt: quam nos Pauli Aeginetę autoritate inſtaurauimus. Non legitur in Barbari æditione hoc caput. Nec nos ſcimus, relictum ne a librarijs imprudenter in exſcribendo fuerit: an potius quia de Napis ſecundo uolumine actum fuerat, ratus abundare, uolens ipſe & prudens id reliquerit. Siquidem in Corollario etiam nihil actum de Bunio ab eodẽ eſt. Verumtamen autoribus græcis omnibus recipiendum, & cum cæteris uertendum fuerat. Qui enim de Pſeudobunio agi mox poterat, niſi de uero Bunio actum prius fuiſſet? Verę enim alicuius oportet falſam & mentientem in plantis eſſe. Calido temperamento Bunion eſſe, Paulus Aegineta decreuit: ideoq́ urinam, & menſes ciere.

¶ De Pſeudobunio. CAP. CXXVI.

PSeudobunion palmi altitudine fruticat, in Creta, folia, ramuloſq́ Napi ferens, acri guſtu. Tormina, atq́ ſtranguriam, laterumq́ dolores ſanant quaterni rami eius poti in aqua. Illini quoq́ cum ſa- ψευδοβούνιον

Digitized by Google

C le & uino, tepentes, anginam diſcutiunt.

EX M. VERG. COMM.

QVale Pſeudobunion ſit, præter Dioſcoridem, Plinium, cunctoſq; alios, qui omnes Napo ſimilem tradiderunt, nomen ipſum etiam indicat. Neq; enim mentiri ueram Bunion, nec fallere carpentes poſſet, niſi ſimilis illi eſſet: eaq; ſimilitudine fallens, falſum & mendax Bunion a græcis dictum eſt. Monere aliud legentes in eo non oportet. Peregrina enim Italiæ herba, & ex Creta repetenda eſt.

❡ De Chamæciſſo. CAP. CXXVII.

χαμαικισσος

CHamæciſſos, alio nomine Chamæleuce, alio Ciſſos acarpos, aut terræ Corona, aut Selinitis, Latine Hedera pluuiatica dicitur. Folio eſt Hederæ, tenuiore, longiuſculo, ramulis quinis ſeniſue, dodrantalibus, folioſis, flore Violæ albæ ſimili, candidiore, ac tenuiore, guſtu ſupra modum amaro, radice tenui, candida, inutili. Naſcitur in cultis. Bibunt conuenientiſſime iſchiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis, quadrageniſue diebus. Eodem pota modo ſenis aut ſeptenis diebus regium morbum purgant.

BARBARI COROLL.

CHamæciſſon uocant Hederam, non attollentem ſe a terra. Spicata eſt Tritici modo hæc, et Ciſſos Epigeos, id eſt, Hedera terreſtris appellatur.

EX M. VERG COMM.

SImilem tantum, non congenerem Hederæ Chamæciſſon ſua appellatione græci fecerunt: licetq; terreſtrē, & humi ſerpentē Hederā ea uox ſignificet, non tamen Hederam intelligere oportet, ſed herbam cultis locis naſcētem, hederaceis folijs, neq; his tota figura. Faſtigiantur ēm

D in longitudinem: qnod in Hedera non fit. Spargit per terram ramulos hæc ſuos, non plures qnq;, aut ſex: quemadmodum omnes tradiderunt. Nullos fert corymbos: ideoq; ſterilis Hedera a pleriſq; dicta quondam fuit. Eadem terræ Corona quondam uocabatur: quoniam ramulos ſuos per eam ſpargens, folioſo ueluti ſerto terram coronare uidetur. Eam ob floris colorem Plinius ait Violam albam exiſtimari poſſe, cum floret. Cæteri lutei coloris florem illi aſſignant. Nec male forſitan: quando Leucoiorum uox, quibus flores eius hic comparat, nō album magis q̃ reliquos eius floris colores indicat. Eamq; ob cauſam nos, ſeruata græcorum uoce, uertimus, Violis quas Leucoia dicunt, ſimiles eius flores eſſe.

❡ De Chamæleuce. CAP. CXXVIII.

χαμαιλεύκη

CHamæleuce lumborum doloribus propicia eſt, hærba uirens, incuruis folijs, ſurculiſq;, flore roſaceo.

BARBARI COROLL.

CHamæpeuce, non Chamæleuce, ut fere habent codices, legendum arbitror: quoniā Chamæleuce Populago ſit, & Bechion, Chamepeuce uero Laricis folio ſimilis oſtenditur: unde nomen quaſi Larix pumila.

EX. M. VERG. COMM.

NVlli inueniuntur in græcis antiqui ſcriptoris huius concordes in hoc capite codices, duo ſaltem: tam male & infeliciter actū cum illis etiam in bonis artibus, ex multo tempore eſt. Sed Chamæleucem alius tractandam in hoc capite proponit: alius pro ea Chamæpeucem habet. In alijs nullum eſt hoc caput; in quibuſdam cum Bugloſſo, quę ſequitur, & in extrema eius parte Chamæleuce miſcetur. Et præter id, alij breuiſſime rem, longius alij abſoluunt: tam confuſo intellectu, & rei inconſtantia, ut quid reddendum nobis eſſet diu dubitauerimus. Acceſſit tandem anxijs animo Plinius, monuitq; libro utceſimoquarto, capite. 15. in ancipiti Chamæpeucen potius legendum eſſe: qm̄ quod hic ait ποιεῖ πρόσ ὀσφύοσ ἀλγήματα ἐν ὑδατι λεῖα πινομένα, ille dixerit, lumborum & ſpinæ doloribus propitia eſt, eodem rei ſenſu & uerborum ductu. Veriſimileq; eſt, ex his quæ Plinius eadem Dioſcoridi reddidit, Chamepeucem legiſſe, & hanc fuiſſe eius ætate capitis huius lectionem. Chamæleuces enim aliæ uires, & alia remedia ſunt. Deſcripſitq; idem Plinius eodem loco Chamæpeucem Laricis folijs. Suſpendit animo nos tan-

Digitized by Google

tum Paulus Aegineta libro ſexto nullibi tractata Chamæpeuce, Chamæleucem deſcribens: eamq; in tertio ordine calefacere, in primo autem ſiccare dicens: quo fit, ne pro comperto conſtituere aliquid audeamus. Multis em̃, iiſdemq; magnis indiciis, & auctoribus pugnat: noſq; in tanta uarietate id elegimus, quod latini ſcriptoris, ſaltem deficientibus, græcis auctoritate ſe tueretur. Id certe non tacebimus, uideri nobis non eſſe integrum Dioſcoridis hoc caput. Quale etiam eſt quod ſtatim ſequitur, Bugloſſum. A

¶ De Bugloſſo, ſeu Lingua bubula. CAP. CXXIX.

BVgloſſum Magi Aelurigonon, Oſthanes Tranochi, Aegyptii Beſor, Romani Linguam bubulam, alii Libanium, Pœni Anaſanaph uocant. Naſcitur in campeſtribus & uaporoſis. Iulio menſe colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrſos emittit, cum ſemine & radice tritam, potamq;, contra tertianos rigores prodeſſe, quæ quatuor ad quaternos. Ea in uino decoquitur. Hærbam abſceſſibus utilem eſſe uolunt. Verbaſco ſimile eſt, folium in terra ſparſum, nigrius, aſperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.

βούγλωσσον *buglosson. nostra borago.*

BARBARI COROLL.

BVgloſſon, & Bugloſſos, & Bugloſſa dicitur. Cato Linguam bubulam appellat: utilem inſitionibus obtegendo cortice, ne imber in librum permanet. Pli.li.25.ca.5.

EX M. VERG. COMM.

DIximus non multo ante in Cirſo, quid alii de ea & Bugloſſo hac noſtra ætate ſenſiſſent: diximus etiam, quid nobis in ea re magis placeret, & quibus coniecturis mutata inuicem duarum herbarum nomina crederemus. Polliciti præterea ſumus, in Bugloſſo hac addituros eſſe aliqua. Quæ nulla modo alia ſunt, q̃ propenſiores continue in eam partem fieri, ut credamus, quam ueteres Bugloſſon dixerunt, noſtræ ætatis Borraginem eſſe. Vtimurq; ad eam rem hac etiam coniectura: ꝙ M. Cato. 40. capite operis ſui de re ruſtica, inſitionẽ arborum docens, cum inſtituiſſet quatenus, & quomodo ſurculos inſeruiſſe & circumligaſſe oporteat, addidit. Inſuper Lingua bubula obtegito ſi pluat, ne aqua in librum permanet: eam Linguã inſuper librum alligato, ne cadat. &c. Veriſimileq; eſt, in operiendo truncæ & inſitæ ſtirpis rotunda ſectione, rotundiore potius q̃ longiore folio uti præcæpiſſe. At Borraginis tale eſt. Eius uero quæ nunc Bugloſſus habetur, longa folia ſunt: ideoq; operiendæ rotundæ ſtirpi minus apta. Scimus quidem, non poſſe, nec debere rem certã docentes, tã incertis & ambiguis ueſtigiis niti: potuiſſeq; antiquos inſitores illa etiã uti: quoniã ſatis eſſet inſitã ſtirpem quocũq; opermẽto a pluuia defendere: & quod primũ inſerenti ſe obtuliſſet, luto, palea, aliiſq; huiuſcemodi uti Non tamẽ negligendũ, qualecunq; id fuerit, ignotæ rei ueſtigiũ. Nec nos alio conſilio id retulimus, q̃ ut liberent legentes, hanc etiã eruſcandæ ueritatis auſam: ſcirentq;, antiquæ Bugloſſi, quã Cato, oẽsq; alii a boum Linguis, quas imitat̃, bubulam Linguã dixerunt, hunc etiam fuiſſe in ruſticare uſum. In urbana autẽ præcipuũ, quod in ſcriptore hoc poſtremũ eſt, deiecta in uinum Bugloſſi folia, uoluptates animi, & læticiam augere: neq; ultra hunc uſum Bogloſſo aliud multifaciendum ab antiquis ſcriptoribus tribui. Plinius. 25. uolumine, capite. 8. ſic de ea egit. Iungitur huic Bugloſſos boum Linguæ ſimilis: cui præcipuum, ꝙ in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphroſinon. Mox. 26. capite. 12. Bugloſſo inareſcente, ſi quis medullam e caule eximat: dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei ſeptem folia ante acceſſionem, aiunt a febre liberari. Quod amuleri potius q̃ medicinæ rationem habet. Paulus itidem Aegineta in ſexto de Bugloſſo hæc tantum monet. βούγλωσσον ὑγρόν τι καὶ θερμόν ἐστι τῇ κράσει. ὅθεν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνην ποιεῖν λέγεται. Quod eſt. Humidum calidumq; temperamento Bugloſſum eſt. Eamq; ob cauſſam uino iniectum, læticiam animi facere dicitur. Nec ultra hæc quicquam de Bugloſſo tradidit. GALENVS etiam nihil dictis ab aliis aliud addidit, quàm tuſſibus & faucium aſperitatibus utilem eſſe. Nulluſque non ex antiquis, læticiæ & uoluptatis ſpem in Bugloſſi uſu legentibus proponit: quod in Borragine nunc paſſim fertur. Veriſimileq; eſt, quaſi per manus traditam ſeu opinionem, ſeu famam ad nos perueniſſe, & adhuc ſeruari. Non utimur ad hanc rem populari omnino ſenſu, & iudicio plebis: non tamẽ negligimus penitus. Quodq; nos magis urget, Cirſii hiſtoria eſt, in B

C qua flores ἀκροπόρφυροι, id eſt, in ſummo purpurei deſcribuntur: qui color proprius floris eius eſt quã Bugloſſum nũc paſſim uocant. Vrgent longiora folia quæ in Borragine decurtatæ rotunditatis ſunt. At dicet aliquis: boum Linguis ſimilior noſtræ ætatis Bugloſſus ꝗ Borrago eſt. Non negamus id. Verumtamen illud etiam monemus, neſcire modo nos quæ fuerit antiquis Græcis comparationis huius ratio: & quid nam boum Linguæ illi comparauerint: uerbi cauſſa aſperitatem, latitudinem, colorem, longitudinemue. Pro noſtræ ætatis Bugloſſo longitudo præcipue & color eſt: pro Borragine contra tam multa hactenus numerata indicia, quæ diligentius cæteri etiam excutient. Nos enim pro deprehendenda ueritate, cogitanda alijs hæc tantũ proponimus. Nec laboramus pro re (cunctis em̃ nota eſt) ſed pro medicæ materiæ antiquis nominibus & hiſtoria: quæ a poſterioribus græcis toto hoc capite male habita eſt. Credimusq; nos, ex obſeruatis hactenus, non eſſe Dioſcoridis quæ a principio capitis longius leguntur, uſq; ad, Verbaſco ſimilia habet folia. &c. Quæcunq; em̃ a Serapione, antiqua ſcriptoris huius interpretatione, & aliquot græcis Bugloſſo huic tribuunt, nulla alia ſunt, ꝗ Verbaſco ſimilia habere folia. Folio in terrã deciduo eſſe: eodemq; aſpero, & uigriore boum Linguæ ſimili: idq; in uinũ coniectum, læticiã augere credi. Cætera nulla in antiquioribus græcorũ codicibus & latinis ſcriptoribus ſunt. Et Plinius, quæ nunc in ſcriptore hoc leguntur, dandam eſſe ſcilicet Bugloſſum hanc quæ tres caules protulerit, ad tertianas: quæ uero quatuor, ad quartanas, non Bugloſſo, ſed Cynogloſſo tribuit. Verba eius ſunt lib. 25. capite. 8. Iungitur & Cynogloſſos caninas imitans linguas: aiuntq;, quæ tres thyrſos ſeminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodeſſe: quæ quatuor, ad quartanas. Accedit his etiã carpendi Bugloſſum hanc Iulio menſe præcæptum: quẽ hic ſcriptor Romana uoce ἰούλιον uocat: quod in græcis antiquis ſcriptoribus nunq;, aut raro inuenitur. Dico autẽ antiquos, nondum penitus obliterata græcorũ re: quoniã poſt Cæſares Romanos, latinis menſiũ appellationibus potius, ꝗ græcis, ſuadente id fortuna eius gentis & maieſtate, uſi oẽs ſunt. Quodq; coniunctũ huic eſt, non conſueuiſſe Dioſcori. tempoꝝ notas ex mẽſibus accipere, ſed ex anni tempeſtatibus: uerbi cauſſa, ſolſtitijs, uere, autũno, hyemeq;, & æſtate. Scimus medicinæ hæc nihil, aut parũ conferre. Sed nos herbariã tractamus: conamurq; in hoc ſcriptore, minus corruptã ſaltem latinis eam reddere:
D quoniã integram in tanta poſterioꝝ incuria & imperitia impoſſibile eſt. Effugerat pene nos quod ad Bugloſſum & Boraginem, earumq; notas adhuc pertinet. Id huiuſcemodi eſt, Cirſij Bugloſſo hic ſimilia eſſe folia dixit, mediocriter hirſuta, longioraq;, & albeſcentia, in extremitatibus aculeata: Bugloſſi autem φύλλον χαμαιπετὲς, τραχύτε καὶ μελάντερον, quod eſt, folium in terram deciduum, aſperumq;, & nigrius. Conferatur nũc cum naturæ exemplaribus utriuſq; hiſtoria, carptasq; ex horto Bugloſſum & Borraginem diligentius contemplemur. Mihi ſane prior illa Cirſij hiſtoria noſtræ ætatis Bugloſſo reſpondere, poſterior autem Borragini undiq; uidetur. Sunt enim Bugloſſi folia longiora ꝗ Borraginis. Albicant illa, hæc contra nigricant. Illa ſurgũt, & per ſe ſtant in altum nitentia: Borraginis in terra iacent. Eſtq; illi proprium quod hic ait χαμαιπετὲς, id eſt, humi ſtratum folium.

De Cynogloſſo. CAP. CXXX.

κυνόγλωσσον

cinogloſſon. lingua canis.

CYnogloſſon, alij Phyton, alij Caballation, alij Splinēion, alij Scolymon, Romani Linguam canis, aut caninam appellant. Folia latifoliæ Plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginoſa. Caule uacat, & humi ſternitur. Prouenit in ſabuletis. Folia cum ſuillo adipe ueteri, medentur morſibus canum, alopecijs, & ambuſtis. Emollit aluũ, decoctum hærbæ ex uino potum.

C BARBARI COROLL.

CYnogloſſon, topiarijs operibus gratiſſima eſt: dicta, quia caninas imitetur linguas folio. Eſt ei ſimilis alia, & quæ ferat lappas minutas.

C EX M. VERG. COMM.

CAnis Linguam herbam nouit Ethruſca omnis ruſtica plebs. Vtitur enim ad ulcera, & minora uulnera. Oſtenditq; eam ſine caule, & paulo minus ꝗ cunctis ijſdem huic ſcriptori notis. Naſcitur plærunq; inter uites, uiretq; tota hyeme. Nos eam ſæpe uidimus folioſo ceſpite, radice pollicis humani craſſitudine, albicante colore, & ſupercurrente aſperitate: quam credi-

Digitized by Google

mus nominis & comparationis ad caninam linguam cauſſam fuiſſe. Eſt enim cani qualis plæriſq; alijs animalibus, Scobinæ modo aſperior lingua. A

De Phyteumate. CAP. CXXXI.

PHyteuma folia habet Radiculæ, copioſum ſemen, perforatum, radicem paruam, per ſumma terræ nitentē. Quam ad amatoria conuenire nonnulli ſcriptum reliquerunt. φύτευμα

BARBARI COROLL.

PHyteuma negat ſe deſcripturū Plinius, quaſi ſuperuacuā, & ad amatoria tantū utilem.

De Leontopodio. CAP. CXXXII.

LEontopodion aliqui Zöonychon uocant, alij Aetonychon, alij Cemos, alij Damnamenē, alij Idiophyton, nōnulli Phytobaſilā, alij Croſſion, alij Croſſophthöon, Magi Sanguinē Crocodili, alij Crocomerion, Aegyptij Daphnöenen, Romani Minerciū, alij Palladiū, alij Flāmulam. Digitalis eſt hærbula, folia ferens anguſta, longitudine ternū quaternūue digitorū, hirſuta. Quæ iuxta radicē ſpiſſiore flocco caneſcūt. Capitula in ſumo caule, quaſi diſſecta, flores nigri: ſemen uſq; adeo ſpiſſa lanugine inuolutum eſt, ut ſæpe fallat. Radice parua cohæret. Quam tradunt appenſam ad amatoria prodeſſe, & tubercula diſcutere. λεοντοπόδιον

BARBARI COROLL.

LEontopodion, ſi amatorijs tantū naſcitur, diuerſum uidetur a Leontopodio, de quo Plinius ita ſcribit, ut ab eo aluum ſiſti, bilem purgari prædicet, ſemine lymphatica fieri ſomnia, campeſtri & gracili ſolo naſci, Litheoron & Coripetron ab aliquibus uocari: niſi de hac loquutus intelligatur, cum dixit. Silebitur a nobis & Cemos: cum ſit uſus eius inquit ad amatoria dumtaxat. Quandoquidem Leontopodion & Cemos uocari Dioſcorides hoc loco teſtis. Cemos autem uidetur appellata, ex floris ſiue calycis figura: quoniā Pyxidecula Athenis ita nominabatur, per quam ſuffragia in ſubiectum uaſculum, quod Caddiſcum uocabant, demitti conſueuerant: quod & Venetijs hodieq; ſeruatur. Pollux auctor. Leontopodion hanc, & in uetuſtiſſimo Dioſcoride appictam uidimus: ſimillimam herbæ quam uulgus ex noſtra conſuetudine Calendulam appellat, ut eadem omnino eſſe uideatur: Leonis habere nomen ueriſimile eſt, & illam quam ita carmini ſuo Columella inſeruit,

Pli. li. 27. ca. 8. lib. 26. cap. 8. 15. 13.

B

Et hiantis ſæua Leonis
Ora feri. Et alibi.
Oſcitat & Leo.

Nec præterea quid de ipſa prodam, habeo.

EX M. VERG. COMM.

ESſe Leontopodio eandem Camon, de qua Plinius. 27. uolumine, capi. 8. negauit ſe quicq; ſcripturum, quoniā ad amatoria tantū uſus eius eſſet, pro comperto nobis eſt. Vidimuſq; nos antiquiſſimos & optimos græcorum codices, in quibus non Leontopodion, ſed Camos capitis huius titulus eſt. Habemus & uetuſtiſſimū longobardis literis ſcriptum latinum Dioſcori. in quo pariter non Leontopodion, ſed Camos eſt: ijſdemq; omnibus hoc capite alijs, ſola in grecis & latinis tituli capitis, & plantæ appellationis diuerſitas eſt. Magno argumēto, non differre Leontopodion a Camo, niſi ſola appellatione. Profuit plantæ huic binominē eſſe. Periiſſet enim tota, niſi amiſſo altero nomine ſuperfuiſſet alterum quo indicaretur. Infamis amorū ueneficijs ea quondā fuit. Credimuſq; nos, Camon dictam, quaſi frænum. Eſt enim κημὸς græcis inter cætera reticulatum, aut ex uiminibus textum fræni genus. De quo quotidie in Pſalmo auditur: In camo & fræno maxillas eorum conſtringe: quo quemadmodū uinciuntur iumentorū ora, ſic in amore amantiū animi retinerētur: eoq; nomine magis q̄ Leontopodij nota ab his qui pro religione, boniſq; moribus amorū ueneficia hæc odiſſent, exagitata, appellationem eam in poſterioribus amiſit. Seruata tamē illi a diligentioribus altera eſt, auctuſq; nomi-

Digitized by Google

C num eius numerus. Sed cuncta noſtra ætate parum certam habent rationem. Nec cur Mineruium, & Palladiũ a Romanis dici Leontopodion in Dioſcoride legaẽ, dicere nos audemus.

De Hippogloſſo. CAP. CXXXIII.

ἱππόγλωσσον

HIppogloſſon aliqui, & id Antirrhinon, alij Anarrhinon, nonnulli Lychnida agriam uocant. Frutex eſt folia habens Ruſci figura, & ſpinoſam comam, & in ſummo ceu linguas e folijs exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis impoſita minuit. Malagmatis radix ſuccuſq; ammiſcetur.

BARBARI COROLL.

HYpogloſſon, & Hypogloſſa, dicitur, acinos fert rubẽtes Ruſci modo. Vidimus & hanc. Corollæ genus Hypoglottidas uocari diximus in Myrto, aut ex hac herba, aut e Lauro Alexandrina, quam & Hippoglottida appellabant. Hippogloſſis dicitur & morbus linguæ Hippocrati: quoties tumore obduruit, ita ut ſaliua deuorari nequeat.

EX M. VERG. COMM.

RVſci, quæ ſylueſtris Myrtus eſt, folia habere Hippogloſſon omnes teſtantur. Ea non adeo grandia ſunt, & præter id in cuſpidem acuminata deſinũt: eamq; ob cauſſam, ſiue magnitudinem, ſiue equorũ linguæ figurã in ea uoce intelligas, nulla in folijs ratio eius erit. Nec ſi etiã, ut in Plinio adhuc legitur, græcam præpoſitionẽ hippo, coniunctã linguæ, a græcis fuiſſe credideris, ſcriptori huius hiſtoriæ reſpondebit. ἐπ᾽ ἄκρου enim, id eſt, in ſummo linguas exire hic ait, παρὰ τοῖς φύλλοις, id eſt, ſecus & ſecundum folia. Quæ hic intelligit in caule ſuprema: qui deſinens non folia profert, ſed conferctæ lanuginis potius q̃ folioſæ comæ in latitudinẽ ſe aperiens inuolucrũ: non aliter q̃ in ſpicatis aliquibus ſeminibus & floribus fit. Differt tamẽ a Spica: q; rotundæ quatuorue plærũq; angulis Spicæ ſurgunt: in hac q̃d ultimũ in caule exit, in latitudinẽ ſe explicat. Et quoniã humanam linguã imitatur, ideo facto a græcis nomine,
D Hippogloſſon, quaſi grandis lingua dicta eſt, Et hęc nobis origo nois & cauſſa eſt. Quæ licet hiſtoriæ Plinij diuerſa forte aliq̃bus uideaẽ (ille em̃ ait. Et in ijs ceu linguas folio paruo exeunte de folijs) meminerint tamen oẽs, ſequi nos græcos ſcriptores, p̃cipueq; hunc: & in uertẽdis uocibus eius quã debemus fidem illi præſtare, qui ἐπ᾽ ἄκρου παρὰ τοῖς φύλλοις prodire linguas ex Hippogloſſo dicens, q̃d eſt, in ſummo & ſecundũ folia, nõ ex folijs, ſed ex ſummo caule, qua parte deſinũt folia exire ea dixit. Id enim ἐπ᾽ ἄκρου aperte ſignificat. Cæteræ appellationes ex ſimilitudine aliqua, uerũ importune illi accreuerunt: ideoq; non tractandæ a nobis.

De Antirrhino. CAP. CXXXIIII.

ἀντίῤῥινον

ANtirrhinon, alij Anarrhinon, nonnulli Lychnida agriam appellant, hærbam caule & folijs Anagallidi ſimilem, flore albæ Violæ, purpureo. Ideoq; ſylueſtris Anagallis nominata eſt, ſemine uituli narium. Tradunt perunctos ea, cum Cyprino oleo, aut Lilino, uenuſtiores fieri: nec ullo medicamento lædi poſſe, ſi quis appenſum geſtet.

BARBARI COROLL.

ANtirrhinon, & Anarrhinon, & Antirrhizon, ſiue Anarrhizon. Similem Lappæ tradunt. Quidam Lino, ut arbitror corrupta lectione, pro Aparina. Radice nulla, ſiue minima, flore Hyacinthi, Plinio. Galenus hanc & Bucranion, hoc eſt, bubulum, aut uitulinum Caput dici meminit.

EX M. VERG. COMM.

PLures in græcis Anarrhinon, q̃ Antirrhinon uocant, a uitulorũ naribus, quarũ figura ſemen eſt, facto nomine herbam: quæ folio paulo minus q̃ hederaceo tota figura eſt: flore qualis Viola purpurei coloris, ut noſtræ ætatis herbarij oſtendunt: qui deprehendiſſe nobis eam uidenẽ. Multifaciendũ, & in honore habendũ Anarrhinõ hoc erit: ſi quod hic, Pliniuſq;, & ante eos Theophraſtus teſtati ſunt, ad gratiã & uenuſtatẽ homini proficiat. De eo Theophraſtus libro. 9. de plantarũ hiſtoria his uerbis egit. εὔκλειαν γάρ φασιν ἀεὶ ποιεῖν τὸ ἀνάῤῥινον καλούμενον. τοῦτο δὲ ὅμοιον ἐστὶν ἀπαρίνῃ. ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεστιν οὐδὲ καρπὸς ὥσπερ μόσχου ῥῖνας ἔχει τὸν δ᾽ ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον ἔνδοξον. Quorũ ſit ſenſus. Gloriã enim ferunt continue Antirrhinon facere. Aparine ſimile id

Digitized by Google

eſt. Radicem non habet. Semen uituli naribus ſimile: & qui eo unguntur, ad gloriā proficere. Quæ oīa iiſdem fere uerbis a Plinio reddita ſunt. 25. uolumine, capi. 9. Diſcrepant tamē Theophraſtus & Dioſcorides aliquatenus. Ille πρὸς εὔκλειαν καὶ εὐδοξίαν facere Antirrhinon dixit. i. ad gloriā & honorem: hic ἐπίχαριν fieri eo perunctos, q̊d ad gratiā tantū pertinet. Plinius uenuſtiores fieri dicens, Dioſcoridē potius ꝗ Theophraſtum ſecutus hac parte eſt. Comparauit Plinius etiam Anarrhini flores Hyacintho, non purpureis Leucoiis: magnitudinē eorum ſeruato colore indicans. Sunt enim Violis illis minores: ideoq; Hyacintho ſimiliores. A

ℭ De Catanance. CAP. CXXXV.

CAtanance aliquibus Dānamete, aliis Dionyſias, aliis Thyrſion, aliis Demos, aliis Cemos, aliis Crotion, Magis Archaras, aliis Arcopus, Romanis hærba Filicula, aliis Datiſca, Dacis Caropithla dicitur. Ex eo genere una folia Coronopi habet longa, radicem Iunci modo prætenuē, capitula ſena, ſeptenaue, in quibus Erui ſemen ineſt. Areſcens in terrā flectitur, & ſe contrahit ad ſpeciem unguiū milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinē explet, radice exigua, colore, figura & magnitudine Oliuæ: foliis mollibus, diuiſis, humi proſtratis. Semen ut cicer in ramis dependet, multis foraminibus pertuſum. Vtramq; narrant in amatoria experi. Theſſalicæ mulieres his uti traduntur.

BARBARI COROLL.

CAtanance, Theſſala eſt herba. Huius ſecunda ſpecie ab herbariis noſtris inuenitur Biſtorta nomine.

ℭ De Tripolio. CAP. CXXXVI. B

TRipolion aliqui Pſychen, aliis Merida, aliis Potamogitona, aliis Stachyten, Romani Callium marem nominant. In marinis naſcitur locis, quæ allidit unda, recedensq; dimittit, neq; in mari, neq; in ſicco. Folio Glaſti latiore, arido: palmeo caule, in mucrone diuiſo. Eius, ut tradūt, flores colorem ter in die mutant. Mane candidi, meridie purpurei, ſero punicei conſpiciuntur. Radice alba, odorata, callidi guſtus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urināq; per aluum extrahit. In medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

BARBARI COROLL.

TRipolium, ab aliquibus eadem exiſtimatur quæ Polium, errore manifeſto, ut ex earū deſcriptionibus apertiſſime cognoſci poteſt. Radix craſſa Tripolio.

EX M. VERG. COMM.

ANimaduertit multo ante nos Nicolaus Leonicenus (cuius diligentia, iudicium & ingenium nunq; ſatis a quoq; laudabitur) uicinitate nominis decæptū Plinium, Tripolium quod nunc tractamus, cum Polio iampridem dicto miſcuiſſe: & quæ alterius erant, alteri tribuiſſe. Quod nos modo relinquimus, dictis ab eo id tantum adiicientes, non ſolum miſcuiſſe ea Plinium, uerum in Theophraſti plantis Gazæ eiuſdem lapſus cauſſam & auctorem fuiſſe. Qui in eo Tripoliū legens, plus latino ſcriptori, quod miretur aliquis, ꝗ græco græcus homo detulit. Quodq; in Theophraſto erat Tripoliū, Poliū uertit. Theophraſti. 9. de plantarū hiſtoria uolumine ad finē, uerba hæc ſunt. καὶ, ὥς φασιν τὸ τριπόλιον καθ' ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. &c. Ille aūt uertit. Adde Poliū. quod Heſiodo & Muſæo auctoribus, ad oēm rem ſeriā, magniq; faciendā perutile prædicat. Eſſeq; Tripoliū, non Poliū in Theophraſto legendū, multa indicāt: pſertimq; q̊d pcedit de Periaptis, & Alexipharmacis. i. amuletis ab eo dictū. Poterāt utriq; q̊d dicimus multa oñdere: q̊d ſcriptor hic. ſ. & quod Theophraſtus teſtati ſunt: ſed oīm euidentiſſime nomē. Neq; em̄ Tripolii uox aliud, ꝗ quod ter uerſat, mutaturq; ſignificat. Quæ rara, & miraculi inſtar in eo uis eſt. Fueratq; hoc magis in Theophraſto & aliis optandū, ꝗ quod ille ait, ἀλλὰ τὰ εὐκκίστερα καὶ ἀπιθανώτερα, τά, τε τῶν περιάπτων καὶ ὅλως τῶν ἀλεξι-

Digitized by Google

C φαρμάκων λεγομένων τοῖς σώμασι καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ ὥσ δή φασι τὸ τριπόλιον καθ' ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν πηξάμενοι. &c. Quorum ſenſus eſt. Illa autẽ minus credibilia, & fatui hominis erunt, quæ de amuletis, & quæ ueneficijs adverſantur, tam corporibus, q̃ domibus alligata & appoſita. Quemadmodum auctoribus Heſiodo & Muſæo, dicunt Tripolium ad omnia quæ digna ſtudio ſunt, utile eſſe. Eamq; ob cauſſam, noctu erecto prope tabernaculo, effodiunt. Et hæc Theophraſtus quo diximus loco. Coloris autẽ mutationem, cuius cauſſam docuiſſe decebat, ad eas referri cauſſas, ut credimus oportet, quæ ab eodem de conuerſione foliorum, claudentibusq; ſe & dehiſcentibus floribus quibuſdam referuntur. Quorum omnium una in ſole cauſſa eſt: ab eoq; credendum, fieri in Tripolio tertiam per diem coloris mutationem. Quo enim plus, minusue humoris impetu ſolis ex flore exſuctum fuerit, eo obſcuriore, dilutioreue colore fieri credendum eſt: mixtionibus enim, excæptis primis, cæteri colores conſtant.

De Adianto. CAP. CXXXVII.

ἀδίαντον — *adiantos - capillus veneris*

ADianton, alij Polytrichon, alij Callitrichon, alij Trichomanes, alij Hebenotrichon, alij Argion, alij Corion enygron, Aegyptij Epier, Romani Cincinalem, alij terræ Capillum, alij Supercilium terræ, Daci Phithophthethela uocãt. Puſilla gerit folia, ſimilia Coriandri, ſerrata. Cauliculi quibus exoriuntur, nigro colore nitent, prętenues, palmum alti, folijs filicis, admodũ exilibus, radice ſuperuacua. Neq; caulem, neq; fructum, neq; florem profert. Decoctum hærbæ potũ prodeſt, ſpirandi difficultati, ſuſpirioſis, lieni, & felle ſuffuſis, & urinę difficili. Calculos frãgit. Aluum ſiſtit. Serpentiũ morſibus auxilio eſt. Contra ſtomachi fluctiones in uino bibitur. Secundas ciet & menſtrua. Sanguinis reiectiones inhibet. Contra ſerpentiũ morſus crudũ illinitur. Alopecias denſat. Strumas diſcutit, furfures in facie, & manantia capitis ulcera ex lixiuio emendat. Defluentes capillos continet, cum ladano & myrtino, & ſuſino, aut hyſſopo, uinoq;. Decoctum eius cum lixiuio & uino infuſum, idem præſtat. Coturnices, & Gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilitatis pecorum. In ſpeluncis, umbroſis, & paluſtribus, circa parietum aſpergines, & fontium ſpecus enaſcitur.

D.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 7. de plãt. ca. 13.

plinij. lib. 22. cap. 21 de saxifrago

ADianton, Capillus Veneris a Theodoro dicitur, frutex topiarius. Aeſtate uiret, bruma non marceſcit. Nomen ei ab euentu, q; folium eius perfuſum merſumq; aqua, ſimile tamen ſicco uideatur. Radice tam parua, ut poſſit nulla exiſtimari. Locis opacis prouenit. Perdices in bellum armantur, huius herbæ cibo. Callitrichon, & Polytrichon a capillo dicitur, quem tingit, criſpum, denſumq; faciens. Dicitur & Saxifragum: non tam quia naſcitur in ſaxis, q̃ q; calculos mire frangit: ſed nigrum magis: quod & breuius eſt: & Trichomanes priuatim appellatur: de quo ſtatim indicabitur. Adianton candidum eſt, & maius nigro, & Polytrichon proprie cognominatur, & ab Hippocrate Calliphyton. Etiamſi eſt ubi Calliphylon ſcribatur. Folia utriuſq; Filicis inferiora, aſpera, ac fuſca ſunt, contrario inter ſe poſitu frequentia. Vmbroſas petras, ſpecus, & manantia ſaxa diligit.

EX M. VERG. COMM.

COronat interiores puteorũ parietes, & fontiũ margines Adiantum: & quaſi ſitiens, quas tamẽ odit & reſpuit, pronus quærit aquas. Non aliter q̃ qui opes ſedulus continue quærit, & inuẽtis miſer abſtinet. Miraculũ in eo Plinius id iactat: quaſi non multa alia paſſim uideantur, quæ naturali corporũ diſſociatione, miſceri ſimul quacunq; etiã illata ui nequeunt. Ex eo nominis illi cauſſa eſt, quã duobus uerſiculis in Theriacis ſuis Nicander tradidit. Ea eſt huiuſcemodi. ἀχραὲς ἐπ' ἀδίαντον ὃν οὐκ ὄμβροιο ῥανιντὸς, λεπταλέη πίπτουσα νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει. Quod eſt, Purumq; Adiantum, in quo nec deſcendente imbre, minimũ e cœlo cadens ſtillicidium folijs

Digitized by Google

inſidet. Docuit idem Theophraſtus .9. de plantarum hiſtoria. τό τε ἐπὶ τοῦ ἀδιάντου συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐδ' ἐπίδηλον ἐςὶ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα μὴ ἐπιμένειν ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. Quorum ſenſus eſt. Et quod in Adianto accidit. Neq; enim madet folium eius aqua cõſperſum, neq; humoris aliquod in eo ueſtigium remanet. Vnde & nomen illi factum eſt. Plinius etiam .22. uolumine, ca. 21. Aliud Adianto miraculum. Aeſtate uiret, Bruma non marceſcit, Aquas reſpuit perfuſum: merſumq; ſicco ſimile eſt: tanta diſſociatio deprehendit: unde & nomen a Græcis. Omnium græcorum, latinorumq; eadem in nominis origine ratio & ſententia eſt. Vox ipſa etiam indicat. Neq; enim Adiantum aliud eſt, q̃ quod οὐ διαίνεται, id eſt, non madeſcit. Teſtatus idem Plinius eſt Polytrichon, & Callitrichon Adiantum dici: ſed diuerſa ratione. Polytrichon quidem, quia capilli defluuia explet. Callitrichõ autem, quia eos tingit, & ſpecioſiores reddit: utrunq; enim effectum habet. Theophraſtus nihil ultra, q̃ χρήσιμα εἶναι ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. Quod eſt. Vtilia ambo genera eius eſſe ad explendum capillo caput ex oleo inuncta. Sequitur appellationes has Trichomanes, quæ ſecundo generi, de quo mox agendum erit, priuatim competit. Succedit illi etiam quæ in cunctis græcis pariter legitur, Ebenotrichon: ex qua nos credimus in latinis factum nomen, quod in cõmuni uſu eſt Capillus Veneris. Id in antiquioribus inuentum hactenus a me nõ eſt. Dico autem antiquiores, Theophraſtum, hunc ipſum, Plinium, & his æquales alios. Ideoq; oborta ſuſpicio eſt, ex corrupta uoce illa Ebenotrichon, Veneris Capillum factam fuiſſe. Be enim ſyllabam, græci, ue pronunciant. Facilisq; potuit lapſus eſſe ab audito Euenotrichio, in Veneris trichas, id eſt, capillum. Suſpicionem tamen hanc, non decretum uolumus eſſe. Alioquin ex Ebeno, quæ nigro colore eſt, factum id nomen fuit: & ad Adianti Trichomaniſq; nigros coliculos tranſlatũ. Neq; enim aliud Ebenotrichon q̃ Ebeni capillum, id eſt, nigrum, & quali colore Ebenus eſt, ſignificat. Cæteræ Adianti appellationes quæ in Dioſco. legũtur, ſatis certam habent cauſam & originem: ideoq; a nobis relinquuntur. Sed non relinquenda quæ Theophraſtus eodem libro retulit. γίνεται δ' αὐτοῦ δύο, τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. χρήσιμα δ' ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τρίχων ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. φύεσθαι δὲ μάλιςα πρὸς τὰ ὑδρηλὰ, ὡς δὲ οἴονταί τινες, καὶ πρὸς ςραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖν, ἔχειν δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον τῷ ἀδιάντῳ, τῷ μέλανι. φύλλα δὲ μικρὰ, σφόδρα καὶ πυκνὰ καὶ πεφυκότα κατ' ἀντικρὺ ἀλλήλων. ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεςι. χωρία δὲ φιλεῖ σκιερά. Quorum ſumma hæc eſt. Genera autem eius duo. Alterum quidem candidum, alterum nigrum. Vtrunq; tamẽ explendis in capite capillis utile: in quem uſum ex oleo confricatur. Naſcuntur aquoſis locis, & ut opinantur multi, facit ad ueſſicæ ſtillicidia quod Trichomanes uocatur: haberq; caulem nigro Adianto ſimilem: folia parua, denſaq;, contrarijs inter ſe pediculis pendentia. Radix illi nulla eſt: amatq; umbroſa loca. Et hæc pro Adianto & Trichomane Theophraſtus: quæ a Plinio ijſdem fere uerbis reddita ſunt quo diximus loco, longe diuerſa ab his quæ Dioſco. tradit: qui Adiantum Coriandri folio deſcribit: neq; in eo candidum aliquod genus numerat, ſed nigris coliculis & hoc & Trichomanes deſcribit. Sed nec Theophraſtus etiam in qua parte candidum id genus ſit, retulit. Verumtamen ut obſeruaſſe licuit, & ex his quæ Theophraſtus indicat, totius generis nomen Adiantum eſt. Idq; ſtatim diuiditur in candidum, & nigrum. Vocaueruntq; candidum, quod comparatum alteri albicantibus folijs ſit. Quod enim ad coliculos pertinet, totum genus nigros habet: in candido tamen augentibus ſe coliculis continue minus nigreſcunt, deſinuntq; in ſummo colore uiridi. Sed certius diſcrimen in folijs eſt, quæ in nigro minora, pennata, & Filicis modo diſpoſita ſunt: in candido qualia in Coriandro, incertis interuallis prodeuntia, et in extremitatibus inciſuris diuiſa. Longius itidem candidum nigro eſt. Hancq; rationem ſecutus Plinius ait. Duo genera eius, candidius, & nigrum breuiuſq;. Id quod breuius eſt, Polytrichon, aliqui Trichomanes uocant. Quæ tota eſt huius ſcriptoris hiſtoria: qui primo candidum hoc Adianti appellatione, mox nigrum Trichomanis indicat. Non eſt difficile utrũq; inueniſſe. Sed quoniam frequentius illud naſcitur, habetq; eaſdem huic uires, ideo notius & in frequentiore uſu: idq; tantum Veneris capillum nunc uocant. Facillime in Dioſco. omnia intelliget, qui oculatus teſtis, fide ſenſus ad ea utetur. Neq; enim dubitare poterit, qualia in Adianto Coriandri folia dicantur: & quomõ ἐπ' ἄκρου ἐσχισμένα, quæ alij interpretes ſerrata & cacuminibus diuiſa dixerunt. Cum tamen impares foliorum inciſuræ ſint, & aliter ſectæ q̃ in ſerra dentes: neq; in cacuminibus tantum, ſed undiq; per extremitates diuidantur. Credimuſq; nos, q̃d in Adianti folijs legit, Filici ſimilia abundare, & ex altero genere ad hiſtoriã huius tranſlatũ eſſe: ideoq; uitij nota eo loco adiecta eſt. Nihil enim Filicis folio Adiantum hoc ſimile habet: neq; ſi tota folia, aut earum ſegmenta inuicem compares. Fuerat ob eam cauſam animus, duas, treſue illas uoces tanq; inutiles relinquere: ſed in cunctis græcis latiniſq; inuentas ſeruauimus:

X

C præſertim dicẽte Plinio, Vtriq; ramuli nigro colore nitẽt folijs Filicis. Verumtñ, ut pauloante præmonſtrauimus, non poſſunt ſimul Coriandro & Filici eiuſdem plantę folia cõparari. Suſpicatiq; ſumus, & adhuc ſuſpicamur, nõ eſſe integrã primã huius capitis partem: perijſſeq; uoces aliquas, quæ certiorẽ totius Adianti hiſtoriã facerent: & quæ nunc tam incerta leguntur, reliquias illius eſſe: quæ truncæ intellectum miſcent, coguntq; legentes incertis animis inter Adiãtum & Trichomanes eſſe. Sed qualẽ nos diximus pauloante, ut credimus, utriuſq; hiſtoria eſt. Adianti appellatione in toto hoc gñe antiqua medicina uſa ſemper eſt: & φ generis ea uox eſt, & φ omnis Adianti eędem uires ad omnia ſunt. Pauluſq; Aegineta cum de Adianto egiſſet, de Trichomane nihil tradidit, præfatus, in Adianto dictum de eo fuiſſe.

ℂ De Fidicula ſeu Trichomane. CAP. CXXXVIII.

τριχομανὲς ἀδίαντον

trichomanes, genus alterum adianti dictum galitricum

TRichomanes aliqui Pterion, alij Opteron, Romani Capillarem, alij Pinulam, alij Fidiculam, nonnulli & eam Adianton appellant. Naſcitur eiſdem in locis quibus Adianton, Filici ſimile, ſed exilius, folijs Lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinq; digeſtis, aduerſis in ſe, ramulis acerbis, fuſco colore ſplendentibus. Eadem quæ & Adianton præſtare poſſe, conſtat.

BARBARI COROLL.

TRichomanes Adianti genus alterum, Calytrichi cognomine, breuius & nigrius, tenuiſſimis iuncis, radice minima, guſtatu feruens. Primum uero genus Adiantum Polytrichon uocatum iuncos albos habet, & folia plura, maioraq;: frutice quoq; maior eſt, ut prædiximus.

EX M. VERG. COMM.

SVſpicari ex Trichomanis hiſtoria facile diligentioribus erit, quod pauloante dicebamus, credere nos in Adianto uitium eſſe, relictaſq; a librarijs uoces, membrumue aliquod, quo ille Theophraſti exemplo totum Adiantum diuideret, Trichomaneſq; hoc non illud Filici ſimilia
D habere folia diceret. Huius enim, non illius iudice ſenſu ſimilitudo ea eſt: ideoq; Pterion, quaſi Filiculam a quibuſdam dici Dioſc. ait. Pterin enim græci Filicem uocant: cui folia ſimilia, pariterq; in ramulis naſcentia hoc genus habet. Eupteron alij itidem dixerunt: quoniam pennatũ folium eius ſit, nec aliter φ in alis auium pennæ folia deinceps in eo ſint. Eas omnes uoces imitati Romani, Capillarem, quę Trichomani reſponderet: Pinulam, quę Euptero: Filiculam, quę Pterio reſponderet dixerunt. Græci hoc genus a ui ſua Trichomanes uocauerũt, φ rara cute fluentem capillum explet, & ſubnaſci facit. μανὸν enim ea gens rarum uocat.

ℂ De Xanthio, & Lappa. CAP. CXXXIX.

ξάνθιον φάσγανον

XAnthion aliqui Phaſganon, alij Antitheſion, alij Chaſcanon, alij Choeradolethron, alij & hanc Aparinam nominant. Latini Lappã. Naſcitur læto & pingui ſolo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloſo, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. Folia Atriplicis habet inſecta, Naſturtium odore imitantia, fructum grandis Oliuæ modo rotundum, & ut Platani pilula ſpinoſum, qui contactu ueſtibus adhæreſcit. Is ante collectus φ perfecte ſicceſcat, tunditur, & fictili uaſe reconditur. Flauos autem facit capillos, ſi acetabuli inſtar tepida aqua madeſcat, mox caput nitro ante perfrictum illinatur. Alij in uino tundunt, & ita aſſeruant. Semen aptiſſime tumoribus imponitur.

BARBARI COROLL.

XAnthion, & Phaſganion uocatur a Galeno & Paulo, Phaſganon a Dioſcoride, Philanthropos ab Aetio, nunc Lappa inuerſa, & minor a noſtris. Non uidetur quibuſdam Xanthion ab Aparina ſuperius deſcripta differre. Sed cur obſecro Dioſcorides & Galenus & cæteri diuerſas habuere duobus locis ſeorſum de ijs prodentes? Quid φ in omnibus græcis exemplaribus, Aparina ex interuallo ſtellata pingitur quaſi Rubia? Xanthium multo aliter oſtenditur folio Atriplicis, uel ut quidam ſcribunt, etiam Solani.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

PLura Lapparum genera, folio, ſemine & natali ſolo diuerſa: obſeruatumq; a nobis eſt, quę cunq; hamatis uncis, aculeatiſq;, & ueſtium tenacibus ſeminibus plantæ ſunt, in græcis & latinis eodem aliquando nomine indicari: in illis Aparines, in noſtris Lappæ. Quæ ueluti generis uox omnibus his eſt. Inter eas & Xanthion hæc eſt, numeratis ab hoc ſcriptore notis ſatis cognoſcenda: ſic dicta a græcis ὅτι ξανθὰς τρίχας ποιεῖ, id eſt, flauum capillum facit. Habet & alias appellatiões, ſed nobis parum certas, & ob id alijs relictas. Circa ruſticas domos, pingui ut hic ait, ſed frequentius humido ſolo naſcitur. Idq; eſt quod hic ait, areſcētibus paludibus. Paludes enim appellat loca etiam, in quibus per hyemem aqua fuerit, æſtate uero aruerint. Omnium autem notarum quæ Xanthio huic a Dioſco. tribuuntur, nulla certior fructu eius eſt. Dico autem fructum Lappam, in qua ſemen eſt: quem figura grandis Oliuæ, & aculeatū hic deſcribens, facillimam eius deprehenſionem fecit. Sed nihil frequentius præmonſtratis naſcitur locis.

De Auena. CAP. CXL.

AEgilops aliquibus Sitoſpelos, alijs Siphon, alijs Bromos, Romanis Auena dicitur. Hærbula folia Tritici habens, ſed molliora, in ſummo capite ſemina bina, ternaue, rubra, quibus ariſtæ quaſi capillaceæ exeunt. Illita cum farina hærba ægilopijs medetur. Duricias diſcutit. Succus farinæ ammixtus, ſiccatur, & eorundem gratia reponitur. αἰγίλωψ

BARBARI COROLL.

AEgilops necat hordeum: in quo maxime naſci amat. Feſtucago a Gaza dicitur. Plinius Auenam græcam uocauit. Hæc non niſi poſt annum, ex ſemine ſuo gignitur. Vere piloſum ei folium ut Lolio, non tamen ut illi pingue. Immitis aſpectu, ſolum emaciat. Radice, culmoq; multiplici, melius in culto erumpit. Remedium, ut arua biennium quieſcant: tum plane luxuriantē eam admiſſum pecus obterat & conſumat. The. li. 8. ca. 10 Pli. li. 21. ca. 27 B

EX M. VERG. COMM.

EQuiuoca in græcis ad Auenam cunctis notam & ubiq; naſcentem frugem, & eam quam modo tractamus herbam Aegylopis appellatio, latinis aliquot, ut uidetur, præſertimq; Plinio & poſterioribus græcis, miſcendi cauſa fuit, quæ alioquin ſeparanda, & in diuerſo genere conſtituenda fuerant. Idq; non leui periculo uſus, & turpi rerum incertitudine factum eſt. Qui enī poterit pro Auena fruge modo cognoſci, quæ hoc capite a Dioſco. deſcribitur Aegylops, duobus, tribusue ſeminibus in ſummo rubentibus, & inter ea exeuntibus ariſtarum modo capillis, quæ ſecundo uolumine ab hoc ipſo ſcriptore Bromos dicta deſcriptaq; eſt: pendentibus in ſummo paruulis ueluti locuſtis, duplici cruore diuaricatis, in quibus ſemen: quæ tota Auenæ frugis pictura, & pręſens imago eſt? Qui etiam poterit idem utriuſq; uſus eſſe: cum huius ad oculorum fiſtulas, quas Aegylopas dicunt, præcipuus uſus tradatur: illius ad pultes, quæ tuſſientibus inſeruiant? Qui etiam poterit non imperitus medicæ materiæ haberi Paulus Aegineta, antiquus & medicinæ grauis autor, ſeorſum de utraq; agens? Bromonq; ſimilem Hordeo uiribus tradens, Aegylopē uero diſcutiendi uim habere? Pluraq; alia, quæ longius repetenda modo non ſunt. Satis enim eſt, ut diuerſæ ſint, & conſtituantur plantæ Aegylops, & Bromos hiſtoria, & autoritate eius ſcriptoris intellexiſſe. Quemadmodum in hoc ipſo uidere facillimum eſt: qui inter fruges Auenam deſcribens, Bromon eam uocauit: inter herbas autem Aegylopa hoc loco numerans, diuerſam ab Auena herbam, nō frugem deſcripſit. Qualis autem Auena inter fruges ſit, facile eſt ſecundo uolumine uolentibus cognoſcere: qualis autem Aegylops, hoc loco cognoſcenda erit: in cuius deſcriptione nihil eſt quod ad Auenam frugem pertineat. At Theophraſto Aegylops multis locis nulla alia q̄ Auena eſt: & quæ ab eo illi traduntur, frugi, nō herbæ competere uidentur. Nolumus nunc nos in ambigua re tanq̄ de cōperta agere. Quæ enim de Aegylope ab eo octauo de hiſtoria & quinto de cauſis plantarum dicuntur, huiuſcemodi ſunt. ἀλλ᾽ ἴδιον τοῦτο τοῦ βολβοῦ λέγεται, τὸ μὴ ἀπὸ πάντων βλαστάνειν ἅμα τῶν σπερμάτων, ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐτοετές. τοῦ δὲ εἰς νέωτα καθάπερ τὸν αἰγίλωπα φασὶ καὶ τὸν λωτόν. Quorum ſenſus eſt. Sed proprium hoc Bulbi eſt, non naſci ſimul ex totis ſeminibus, ſed alteram eius partem eodem, alteram ſequenti anno: qualem Aegylopem dicunt, & Lotum. Quod Plinius .21. uolumine, capite .17. reddidit. Mirum, Loton herbam & Aegylopa non niſi poſt annum e ſemine ſuo naſci: q̄d

C aliqui, ruſticaq́; pręſertim plebs Auenæ frugis proprium credunt eſſe. Idem Theophraſtus qnto de plantarum cauſis, cum ageret de peſtibus & iniurijs frugum, ait, καὶ ὅσα δὴ συγγεννᾶται καθ' ἕκαστον σπέρμα οἷον αἶρα καὶ αἰγίλωψ ἐν πυροῖς καὶ κριθαῖς. Quod eſt. Et quæcunq́; ſingulis ſeminibus connaſcuntur, ueluti Lolium & Aegylops in triticea & hordeacea ſegete. Qui locus a Plinio etiam libro decimooctauo, capite decimoſeptimo his uerbis redditus eſt. Triticum ſimili modo æra, & hordeum feſtuca, quę uocatur Aegylops. Quam feliciter autem ab eo uerſum id fuerit, poterunt uolentes collatis Theophraſti græcis uocibus cum latinis eius uidere. Nos illud monemus, feſtucam, non frugem Aegylopa a Plinio nunc Auenam dici: quę nihilominus paulo ante Auena ab eodem dicta fuerat. Videturq́; uagus in græcorum Aegylope, nunc frugem, nunc herbam deſcribere. Suſpicetur merito aliquis etiam Aegylopa frugem Auenam eſſe, Galenum primo de alimentis dicentem audiens: in triticea & hordeacea fruge cum impedimento aliquo infeliciter egerit, in Lolium alterum, alterum in Aegylopem ſæpe mutari: quod paſſim in re ruſtica & agrorum diſciplina iactatur. His, multiſq́; alijs ueterũ ſcriptorum decretis & autoritatibus facile receptum eſt, Aegylopa inter fruges Auenam indicare. Nec nos in re, quę iam pridem tantopere inoleuit, contra niti decreuimus: & ſi non deſint quibus probare id liceret. Sed quod pro Dioſcoridis Auena & Aegylope dicimus, huiuſcemodi eſt, Auenã frugem Bromon illi eſſe: traditumq́; de ea iampridem ſecundo nolumine fuiſſe. Aegylopem uero herbam omnibus facile cognoſcendam eſſe, ſi in naturæ contemplatione diligẽtiores fuerimus: & quas hic illi tribuit ſeminis in ſummo coliculo, numeri & coloris notas obſeruauerimus. Cubitali fere altitudine coliculus ex folijs, quæ in ſumma radice ſunt, exit Aegylops: primumq́; florem in candido rubentem profert: mox cum defloruit, capillamenta potius q̃ ariſtas molles, prociduaſq́; mittit inter grana ſeminis prodeuntes, duo triaue ut hic ait, ſed frequentius tria cum matureſcunt rubẽtia: maiorum locuſtarum corneis oculis ſimilia ſemina illa ſunt: nec minus nitent: quoq́; in punicis grana contactu hęrent, eodem & in capitulo Aegylopis ſemina illa. Naſcitur

D macro terreni genere, frequentiſſima in uineis. Inuenitur tamen & in triticea hordeaceaq́; ſegete: quæ cauſa etiam fuit, ut eodem nomine & hæc, & Auena indicatæ fuerint. Inuenitur tamen & in triticea hordeaceaq́; ſegete: quæ cauſa etiam fuit, ut eodem nomine & hæc, & Auena indicatæ fuerint. Plinius poſt ea quæ alijs locis dixerat, & ex Theophraſto uerterat uiceſimo qnto uolumine, capite .11. ex hoc ſcriptore totam his uerbis deſcripſit. Et Aegylopas ſanat eodẽ nomine herba, quæ in hordeo naſcitur tritici folio, ſemine contrito cum farina permixta, impoſitaq́; uel ſucco. Exprimitur hic e caulibus folijſq́; pręgnantibus, dempta ſpica, & in trimeſtri farina digeritur in paſtillos. Et hæc de Aegylope obſeruata a nobis in græcis & latinis ſunt. Relinquimus autem cogitandum legentibus, an ſatis ad conſtituendam inter fruges Aegylopem Auenamq́; exiſtimandam Theophraſti de ea hiſtoria ſit. Quod enim ad Plinium pertinet, manifeſte deprehẽditur, frugem in Theophraſto Aegylopem exiſtimaſſe: in Dioſc. aũt herbã paulo ante a nobis deſcriptam. Non eſſe aũt Dioſc. Aegylopa Auenã, hiſtoria eius aptiſſime indicat. Quę em̃ in ſum̃o eius duo triaue grana rubẽtia, & inter grana illa exeuntes ueluti ariſtas habet, neq́; ſunt in Auena, neq́; eſſe poſſunt. At in Dioſc. legit̃, Bromõ dici, & a Romanis Auenã. Impitorũ additamẽta illa ſunt, ab his huic ſcriptori adiecta, q̃ alterã illã Aegylopis ſignificationẽ cum hac miſcuerint, & ubiq́; eandem eſſe crediderint: ꝑpterea, ꝙ hic ait Tritici folio eſſe Aegylopem, & Theophraſtus ea tradiderit quæ paulo ante longius dicta a nobis fuerunt.

¶ De Bromo Auenæ genere. CAP. CXLI.

Βρῶμος

BRomos hærba quã aliqui Siphonion, alij Acroſpelon uocãt, Auenæ ſimilis eſt, exiccatoriã uim habens. Decoquit̃ cũ ſua radice in aqua ad tertias, et iuri colato par modus mellis adijcit̃, rurſus incoquit̃, dũ liq̃di mellis craſſitudo fiat. Linteũ eo humore imbutũ, & naribus inditum, contra graueolentiam ulcerum efficax eſt. Aliq̃ tritam Alöen addunt, & eo modo utuntur. Cum ſiccis roſis cocta in uino, grauem oris halitum emendat.

BARBARI COROLL.

BRomos & hæc Auena eſt, ſylueſtri fere habitu ut Aegilops. Naſcitur inter uitia ſegetis, ſpicam ferens. Radice copioſa & multiplici, culmo ſparſa. De hac & inter fruges, leguminaq́; ſecundo libro diximus.

Digitized by Google

EX. M. VERG. COMM.

A

SI deſcripta hoc capite Bromos herba in frugũ genere Auena eſt, ut in Dioſc. legitur bis, nec ſuo loco actum ab eo de ea fuerit: quod in ſcriptore hoc abſurdum, & hiſtoria medicinaq; eius indignum, ſi in herbarum genere ęquiuoca frugi eſt, non diſſimulabo, ignorare me eam palam fateri. Barbarus in Corollario ſuo ſylueſtris fere habitus hanc eſſe dixit, multoq; ante inter fruges ſecundo uolumine dixerat: illic de grano & ſemine, hic autem de herba tradi: diſcrimenq; obſeruaſſe in prima eius nominis ſyllaba ait: quoniam nũc per, ο, nunc per, ω, ſcriberetur. Nos in ignota re, fidem penes autorem uolumus eſſe. Non tamen tacebimus, non legi hoc caput in antiquioribus & melioribus græcis. Nec qui nobis eſt uetuſtiſſimus latinus Dioſc. hoc habet. Obſeruauimuſq; nos, eiuſdem fidei, concordeſq; in cunctis & hunc & illos eſſe magno argumento, nulla quondam in Dioſco. fuiſſe quæ hoc capite leguntur. Nõ uerebimur & illud addere, ſi diligentius capitis huius phraſis expendatur, ab ingenio & uſu uocum Dioſco. longiſſime abeſſe uidebitur. Quinetiam Paulus Aeginera omnem ex hoc ſcriptore medicam materiã percurrens, unam tantum Bromon, & eam frugẽ numerauit. Ob quæ inclinat animus nobis, ut credamus adulterinum eſſe hoc caput, & a poſteriore aliquo huic ſcriptori additum. Scio fore, ut audacior multis in cenſura hac uidear: & contra aliorum omnium placita, & codicum fidem petulantius de his cenſere: ſed nihil timere nos perſuadet ſtudij huius noſtri fides, & conſcientia: quę ſine aliorum criminetione, & rerum iactura, ſuſpitionibus ſaltem (quoniam forte alia ratione non poteſt) prodeſſe conatnr.

De Glauce. CAP. CXLII.

GLaux Cytiſo & Lenticulæ folijs ſimilis, quę ſuperne uirent, aduerſaq; candidiora ſpectantur. Ramuli a terra exiliunt quini ſeniue, tenues, ab radice dodrantem alti. Flores ceu Violæ albæ purpurei exeunt. Naſcitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, ſale & oleo in ſorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

B

BARBARI COROLL.

GLaux olim Eugalacton ex facto uocabatur. Rami ſerpunt in terram. Eſt a quibus non Glaux, ſed Glax, & Galax. ut a lacte nominata pronuncientnr. Hac deſcriptione inuenitur herba in noſtris littoribus, ad Medöacum omnino ſimilis: niſi quod florem habet aureum, nõ purpureum. Pli.li.27.ca.9

EX M. VERG. COMM.

EVgalacton, a copia lactis quam facit, uocaſſe ueteres græcos Glaucem hanc teſtatus Plinius eſt, ijſdem, aut parum diuerſis notis eam .27. uolumine, capite .9. deſcribens. Nec alia figura noſtræ ætatis herbarij eam oſtendunt. Relictum in hiſtoria eius id tantum ab hoc ſcriptore eſt, φ folia in ramulis deinceps diſpoſita ſunt bina: contrarijs pediculis, & exiguis interuallis pennata. Legebat̃ in hoc capite corrupte κλώνια δὲ ἀπὸ γῆς. &c. Quod eſt, ut cæteri interpretes uerterunt, Ramuli a terra. Id nos ueterum gręcorum fide adiuti, & rei neceſſitate admoniti, ἐπὶ γῆς, quod eſt, per terram, mutauimus. Fecimuſq; id primum autore Plinio, q ait. Rami in terram ſerpunt: ſed multo magis, φ inconcinnum erat, bis idem dixiſſe: primum a terra, mox a radice ramos exire. Satis enim alterum eſt: nec differt dixiſſe a terra, & a radice aliquid ſurgere.

De Polygala. CAP. CXLIII.

POlygala palmi altitudinem petit. Folijs Lenticulæ, guſtu adſtricto, quæ pota lactis abundantiam facit. πολύγαλον

EX M. VERG. COMM.

P. Olygalon, & Polygala dicitur. In caule ſumo folia, ut diximus, Lenticulę, guſtu aſtricto.

EX M. VERG. COMM.

QVam habet ſolam poteſtatem Polygalon herba, ipſum ſtatim indicat nomen, in quo ſola eſt multi lactis ſignificatio. Breuiſſime & hanc Plinius eodem libro, ſed capite duodecimo deſcripſit. Breuis herba ea eſt, ſingulari caule: in q̃ bina folia deinceps figura Lentis, uerum maiora, paruis interuallis prodeunt. In ſummo ueluti ſpicatum folioſum cacumen eſt.

Digitized by Google

C

De Oſyri. CAP. CXLIIII.

OSyris frutex eſt niger, lentus, ramulos ferens tenues, & in his folia quaterna, quina ſenaue, ceu Lini, nigra in initio, dein colore mutato rubeſcentia. Decoctum eius potum iuuat arquatos.

BARBARI COROLL.

OSyris, & Oſyrias, ramulos habet nigros, & folia item nigra Plinio. Semen quoq; primo nigrum, poſt rubeſcens, cognita mulieribus Smegmate, quod a Galeno, & Paulo, & Aetio Ca corema, ſiue a pupulis, Corema dici putant.

EX M. VERG. COMM.

LAxandi iecur in medicina uires habere Oſyrim, ueteres græcorum medici teſtati ſolũ ſunt: in reliquo uitæ uſu mulieribus cognitam herbam dixerunt, quæ ad exterendam lęuigandamq; cutem ea utebãtur. Nominis cauſam & originem nos ignoramus. Nec ſcimus unde ex Aegypto, in qua gente priuatim Oſyris, non contemnendum tunc numen, colebatur, ad herbã tranſierit. Oſtendunt hanc etiam herbarij, modo uera Oſyris ea ſit: intelligiturq; facile quæ hic ait, folia a principio nigra, mutato deinde colore rubere maturitate, & quaſi ſiccitate eum contrahere colorem: quoniam ſuperiora cõtinue nigro colore uirent, inferiora autem quaſi hnmore deſtituta rubente colore illo uidentur.

De aſpera Smilace. CAP. CXLV

SMilax aſpera ab alijs Epatitis, alijs Lycanthemon, alijs Cynoſbaton, alijs Aniceton, alijs Heliophyton, alijs Anatolicon, alijs Dyticon, alijs Helide, Aegyptijs Lyiſte, Romanis Mergina, Ethruſcis Radia appellatur. Folia habet Periclimeni, ſarmenra tenuia, multa, Rubi modo, aut Paliuri aculeata. Arbores ſcandit, ſe conuoluens eis. Fert racemos exiles, qui maturi rubeſcunt, guſtumq; leniter mordent
D Naſcitur in paluſtribus et aſperis, radice dura craſſaq;. Folia, et acini & ante & poſt epoti, uenenorum antidota ſunt. Tradunt, ſi infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla poſtmodum uenena nocitura.

BARBARI COROLL.

Theo. lib. 3. de planta. hi. cap. 16.

SMilax trachea, hoc eſt, aſpera, Milax a Galeno dicit̃, ut a Smilace ꝑ Taxo differat. Ergo Smilax Hederę genus eſt, Cilicia cognomine. importata eñ ex ea terra eſt in Gręciã, folio in acumẽ piñato qdẽ, ſed & in angulũ depſſo, nec tñ anguloſo, hederaceo, paruo, & ubi pediculo adalligat̃ fere madido, mediũ callũ ſpinæ mõ tenuẽ habente: ſtaminaq; non porrecta ex eo, ut in cæteris folijs, ſed circa eũ cõacta in orbẽ, ab annexu pediculi, ex q̃ & iulus quidã gracilis, & cõuolutus pampini mõ emittit̃, flore candido, Liliũ olente, fructu Solani, aut Melothri, aut etiamnũ Labruſcæ, racemis ut Hederę pendentibus, aut Vuæ potius. qm̃ ab eodẽ limite pediculi acinorũ exeant: acinis colos ruber, cõplexis nucleos binos, maioribus ternos, minimis ſingulos. Nigri ſunt nuclei, atq; duri. Peculiare habent racemi, q latera cauliũ ſepiũt, qq; unus omniũ grãdiſſimus propendet ſumo caule: ut in Rhamno, atq; Rubo. Flore huius coronarij utunt̃, quanq; ſylueſtri, ut & ſpinæ acutæ. Hactenus Theophraſti de Smilace ſententia. Plinius, Folia inqt Smilacis & Hederę in coronamentũ ſe dedere. Smilacẽ hãc, & Autophorõ, & aſperam cognominari uideo penes eũ. Coronã ex ea factã impari foliorum numero capitis doloribus mederi. Quidã inqt duo gña Smilacis dixere. Alterum im̃ortalitati proximũ, in conuallibus opacis ſcandentem arbores, comantibus acinorum corymbis, contra uenenata omnia efficaciſſimis. Huius lignum ad aures lęuem ſonũ reddere. Alterũ genus culta amare, & in ijs gigni, nullius effectus, ut mox dicetur. Infauſta Smilax omnibus ſacris, & coronis, qm̃ ſit lugubris: uirgine eius nominis, ꝑpter amorẽ iuuenis Croci, mutata in hunc fruticem. Id uulgus ignorãs, plęrũq; feſta ſua polluit, Hederã exiſtimando, ſicut in pöetis, aut Libero patre, aut Sileno, q oĩno neſcit qbus coronet̃. E Smilace Codicilli quoq; fiũt. Plurima hęc in ipſis Tẽpe uiret, ſaxa opiẽs cõſpicuo nitore, oculos tenẽs, ut Helianus inqt. Quãq; de Smilace quę Dolichos ſit, uideri po-

Digitized by Google

teſt Helianus dixiſſe. Eſt autẽ Dolichos, quam Plinius Siliquam ſylueſtrem uocauit, id quod tribus Auctoris eius locis inter ſe collatis, autumo. Vnus eſt libro eius. 13. Siliqua inquit omnis dira adhærendo. Alius. 17. & circa inquit. Tempe Theſſalica, quæ Polypodion uocatur, & quæ Dolichos. Tertius libro. 31. Circa Theſſalica inquit Tempe mirũ Siliqua ſylueſtris amplecti radicibus fontem eum dicitur, ſemper florens purpura. Vitruuius tamen hanc, quæ circa Theſſalica Tempe naſcitur, non herbam, ſed arborem intelligit. In Theſſalia inquit fons eſt profluens, ex quo nec pecus ullum guſtat, nec beluarũ genus ullum propius accedit: ad quem fontem proxime eſt arbor, florens purpureo colore. A

EX M. VERG. COMM.

TRactata in Croco fabuloſa Smilacis hiſtoria a nobis eſt. Fueruntq; tunc ex antiquis aliq̃ ſcriptoribus repetita, quæ in Plinij & Naſonis lectione nouiſſe pro Smilace hac oẽs oporteret. Eo labore nunc, & ut poëta ait, faſce leuati, nec habentes quod illi aliud adijciamus, omnia em̃ ex Theophraſto, & Plinio Barbarus in Corollario ſuo coaceruauit, breuiores in cõmentatione eius erimus. Præſertim naſcente ubiq; inter ſtirpes, & in ſepibus Smilace, cunctisq; ob eam cauſſam noto ſarmentoſo frutice. Cuius flos candidus eſt, & egregie odoratus. Quæ duæ eius notæ in Dioſcoride non leguntur, in deprehendenda ſtirpe non minus tot alijs ab eo numeratis neceſſariæ: quæ aut forte in hoc ſcriptore perierunt, aut in uulgari ſtirpe neglectæ ab eo fuerunt. Nihil pro cognoſcenda Smilace certius Theophraſti hiſtoria eſt, quam multis toto opere locis, ſed longiſſime ad finem tertij de planta. hiſto. uoluminis tractauit.

❡ De læui Smilace. CAP. CXLVI.

LAeuis Smilacis folia Hederæ ſimilitudinem habent, molliora, læuiora, tenuiora. Huius ſarmenta nullis horrent ſpinis. Conuoluitur arboribus ut prior. Fructum parit Lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac Smilace quadam topiariorum arte tentoria contra æſtus moleſtiam factitantur. Folia per autumnũ decidua. Semine cum Doricnio poto, ternis ſingulorum obolis, uaria & tumultuoſa in ſomnis obſeruari traduntur. B

BARBARI COROLL.

SMilax, ſiue Milax lia, hoc eſt, leuis. Diuerſa eſt ab ea, ut præmonui, quæ Smilax Cepea, hoc eſt, hortenſiana dicitur: de qua & alio loco demonſtratum eſt. Leuem Plinius amare culta, & in ijs gigni ſcribit: ſed nullius effectus eſſe. Galenus ſimiles eam uires habere prædicat, quas aſpera.

EX M. VERG. COMM.

QVatuor in ſcriptore hoc, & in reliquis græcis Smilacis genera numerantur. Verum duo hæc primo, per ſe, & uere Smilaces dicunt̃. Quæ em̃ ſecundo uolumine a Dioſcoride tradita & hortenſis dicta ab eo & ab alijs eſt, ex eadem ui ueſtiendi ſepes muroſq;, & ut hic ait, ſcęnas faciendi, in cenſum & nomẽ harũ uenit. Licetq; hederaceo folio illa etiã deſcribatur, fructu tamẽ & ſemine penitus diuerſo eſt. Hæc em̃ Lupinis, illa Fœnogręco comparat̃. Preterea in cenſu medicæ materiæ, quæ a Paulo Aegineta ſexto ſui operis uolumine tractat̃, quatuor eodẽ nomine Smilaces numerãtur. Aſpera hæc, & ſine aculeis altera: quas Galeni exemplo Milaces, non Smilaces & ipſe uocat: quemadmodũ in Croco nos etiã diximus. Tertiã hortenſem illã, cuius fructus lobia, id eſt, ſiliquas uocari, & hic, & ille ait. Quartã poſtremo Taxũ arborem: quã aliqui per, y, diſcriminis cauſſa ſcribi uoluerũt. De qua dictũ a nobis hoc ipſo uolumine fuit: totaq; Smilacũ omniũ in antiquis græcis hiſtoria hæc eſt. Nec contra codicũ omnium fidem, ueterũq; medicorũ auctoritatẽ nouare aliquid nos audemus. Non tamẽ credimus, legentibus fore inutile, monere eos, dubitaſſe nos, & adhuc animo pendere: hortenſem illã, lenemq; & ſine aculeis eandẽ hanc eſſe, & pro una duas in hoc ſcriptore legi. Vtimurq; ad hanc dubitationẽ his coniecturis. Vtraq; hederaceo folio deſcribit̃. Illa graciles caules & clauiculas, q̃bus propinquis fruticibus ſe implicet: hæc uiticulas eiuſdẽ rei ſignificatione habere dicit̃. Illa multo incremẽto auget̃, eouſq;, ut ſcænas & tabernacula faciat: idẽ & hæc facere tradit̃. Illa ſemen habet ἀυσόνειρον, id eſt, inſomnioſum: hæc ἐνύπνια πολλὰ καὶ τὰ ταραχώδη, id eſt, multa & tumultuoſa inſomnia facere dicit̃. His nos coniecturis & obſeruationibus moniti, dubitauimus eandẽ eſſe, & pro una duas numerari. Sed tãti apud nos merito eſt ueterũ medicorũ auctoritas,

Digitized by Google

C ut eos ſequi potius q̃ ſolus importune ſapere uoluerim: pręſertim uocante Plinio aliquot locis hortenſem illã gręcorum exẽplo Siliquã. Dico autẽ græcorũ exemplo, quoniã illi diſcernentes eam ab alijs, Smilacẽ quidem proponũt: ſed ſtatim addũt, cuius fructus Siliqua uocat. Veriſimileq́; eſt, hortenſem illã in Smilacũ nomen, ut diximus, ſola ſimilitudine tranſiſſe. Et hæc pro Smilace omni ſatis dicta hactenus ſint: meminerintq́; legentes, quã nos modo tractamus, frequentiorem eſſe, & in uſu coronarũ quondam ob floris ſpeciem & odorem fuiſſe.

De Ruſco. CAP. CXVII.

SYLVESTRIS Myrtus aliquibus, Græcis Myrtacanta, alijs Hieromyrton, alijs Oxymyrſine, alijs Myacantha, alijs Agonon, alijs Scincos, alijs Mintha, alijs Catangelos, alijs Anangelos, alijs Acæron, alijs Ocneron, alijs Cnicem, alijs Lychene alijs Chamæpitys, alijs Chamæmyrte, Beotis Gyrenia, Magis Herculis genitura, Latinis Ruſcum appellatur. Foliũ fert Myrti, latius, in formã lanceę mucronatũ. Baccæ per maturitatem rubeſcunt, rotundæ, a medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. Cubitales ramuli ab radice exeunt, uitiliũ modo lenti, fractu contumaces, folioſi. Radice Graminis ſimili, acerba, & ſubamara. Folia & baccæ in uino potæ, urinã cient. Menſes pellũt. Veſicæ calculos frangũt. Stillicidio urinæ medentur. Dolores capitis ſanant, & regiũ morbum. In aſperis & præcipitibus locis enaſcitur. Decoctum radicis in uino potũ, eoſdem præbet effectus. Cauliculi recentes aſparagorũ uice, in cibo ſumuntur. Amari autem ſunt, ſed urinam mouent.

D BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.9. MYrtus ſylueſtris, differt a ſatiua, baccis rubentibus, breuitateq́;, ideo & Chamæmyrſine uocatur. Eadem & Oxymyrſine, atq́; Ruſcus, ſiue Bruſcus uulgo: ſed corrupte. Inter herbas ſponte naſcentes, idoneas cibo numerat, & ex qua fiunt ruri ſcopæ. Ruſcum inquit Verrius apud Feſtũ, amplius paulo herba eſt, exilius uirgulto, fructibus non diſſimile Iunco. Huius colore mulieres uti ſolitas, Cato meminit. Hanc & Acoron idẽ Plinius, ſed Dioſcorides Acæron uocari ſcribit. Scio fructũ huius Cubebas Maurice uocatas credi: quod q̃ uerum ſit, diligenter animaduerti cupio, p̃ſertim ab ijs diſſentiens qui hoc affirmant. Galenus certe id quod Cubebas medici appellant, ipſe Carpeſiũ uocauit, duorũ generum. Ponticum, & Laertium, a montibus Pamphyliæ: ubi frequens eſt ita dictũ. Inueniri hoc & in Sida copioſum tradit: oppidũ id eſt Pamphyliæ. Naturam, & effectum ei reddit, quales ipſi Phu: guſtum quoq́; ſimilẽ, tenuioris etiãnum, hoc eſt, ſubtilioris ſubſtantiæ: propterea & plus uirium in eo eſſe purgandis, & exterendis inteſtinis, quæ ſint occluſa: non tamẽ par uirtute penetrandi Caſiæ, nedum Cinnamomo, etiamſi Quinto inquit ita uidebatur. Vrinam cit, & renes calculis laborantes liberat: quo argumento Mauri ſylueſtris Myrti baccas Carpeſium, & Cubebas eſſe putauerunt: præcipue, cum nec Dioſcorides Carpeſium, nec Galenus Myrtum ſylueſtrem uſquã nominent. Eſt autẽ odoratum ſemen Carpeſiũ, hoc eſt, Cubeba. Fœtent ſylueſtris Myrti baccæ, dum recẽtes ſunt: oſſea in ijs duricia. In Carpeſio nihil tale. Superuacuũ exiſtimo, in re confeſſa quidem, ſed a nobis primũ comperta, longiorẽ moram ducere. Illud in tranſcurſu dixerim. Carpeſium ſi ore contineatur, claram uocem facere pronunciantibus: ob id Bernardus Iuſtinianus, homo in primis doctus, & eloquens, nunq̃ ſine hoc ſemine concionabatur. Sed & illam dotem prædicant: maiorẽ in coitu uoluptatẽ ſentiri ab ijs, qui habeant id in ore: quaſi non ſatis ſit in ea titillatione mens cõmota, niſi doceamur, quemadmodũ nos Venus adminiculatior, & uiolentior tranſuerſos auferat. Paulus, & Carpeſiam uocauit quãdoq́;. Nam Opocarpaſum, hoc eſt, lac e Carpaſo, ſiue Carpatho, ut Dioſcorides appellat, ſiue Carpaſia, interim, & Carpeſia, ut Paulus, ex eodem ſit genere, an diuerſum non conſtat. Illud certum eſt, inter deliburoria uenena poni eum ſuccum, libro huius operis ſupremo. Eſt & Carpaſium lini genus: quod ut Pauſanias ait, ſolum ex omnibus igni non corripitur.

EX M. VERG. COMM.

RVſcum nouiſſe omnibus facile erit, tam certas in ſcriptore hoc eius notas ruri inter ſepes

Digitized by Google

&rupes obſeruantibus. Potuit cuſpidatus magis ꝙ ſpinoſus frutex in uſu medicinæ aliquo & ſanitatis quondam, ut hic ait, fuiſſe. Nunc in nullo honore eſt. Aliquibus locis tamẽ ſcopæ ad purganda pauimẽta ex eo fiunt. Pueri etiã rubentes baccas ex folijs eius decerpentes, ceu cora lijs per ludũ ſe illis ornãt. Ruſtica poſtremo plebs in carnario ſuſpendit: tueturq; eo a murũ iniurijs pernas, & caſei ſui fiſcellas. neq; em̃ acuminata in cuſpidẽ folioꝝ eius cacumina, penetrare anĩalia illa audent. Quã ob cauſam Myacanthã. i. Murinã ſpinam dictã fuiſſe etiã credimus. Ethruria certe modo non aliunde facto noĩe appellat. Theophraſtus etiam præter hæc lib. 3. de plantanrum hiſtoria κετρομύῤῥινον, id eſt, cuſpidatam Myrtum uocauit. A

❡ De Lauro Alexandrina. CAP. CXLVIII.

LAurus Alexandrina, quã aliqui Idæam, alij Danaën, alij Hypoglotton, alij Zaliam, alij Stephanen, alij Daphnon, alij Samothracicen, alij Methrion, alij Hypogloſſion uocant. Folio eſt maiore quam Ruſci, molliore, & candidiore, ſemine inter folia rubro, Ciceris magnitudine. Ramos ſpargit in terra, dodrantales, interdum longiores. Radice ſylueſtri Myrto ſimili, molliore, odorata. Inuenitur in montoſis. Difficiles partus accelerat, radice pota ſex drachmarum pondere in uino dulci. Et ſtillicidio urinæ auxiliatur. Sed ſanguinem extrahit.

laurus alexandrina. herbis lingua vel herba ... hec abundat i locis dictis de infantadgo

BARBARI COROLL.

LAurus Alexandrina, Carpophyllos quoq; dicitur, quoniam ſuper dorſum folij fructificat. Propria naſcitur circa Idam: unde cognomen Ideæ. Plurima & circa Heracleam Ponti. Frutex topiarij, & coronarij eſt operis.

EX M. VERG. COMM. B

HAbet Laurus Alexandrina integrę quantitatis folio ſupernatum a ſuperiore parte paulo ſupra longitudinis dimidium minus aliud folium, quod uelut monſtrum aliquod in eo ſuper naſcitur & uiuit, eiuſdem excæpta magnitudine per totum figuræ. Neq; ab re hic utrunq; hoc folium Ruſci folijs comparauit: acuminata enim ſunt: ſolaq; ut hic ait, magnitudine, mollicieq; & candore differunt. Habet præterea Alexandrina Laurus hæc aliud, quod Ruſco ſimile ſit. ἐπιφυλλόκαρπος enim ut Theophraſtus ait, id eſt, in folijs contra aliarum ſtirpium naturã fructum fert. Quod hic breuius indicauit, dicens. κάρπος δὲ ἐν μέσοις. &c. Noſq; uertimus, fructum fert in medijs folijs. In quo animaduertendum eſt, fructum ferre Alexandrinam hanc Laurum, in medio quidem folio, quemadmodum & Ruſcus: non tamen ſimpliciter ut ille, ſed in geniculo alterius eius folij, quod nos maiori folio ſupernaſci diximus. Illic enim hæret fructus: eamq; ob cauſſam potuit hic ſcriptor ἐν μέσοις dicens, non media folia, ſed inter folia medium naſci fructum teſtari. Quemadmodum Theophraſtus libro primo de plantarum hiſtoria his uerbis indicauit. καὶ ἔνια καρποφόρα μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπόν, ὥσπερ ἡ ἀλεξανδρεία δάφνη. Quod eſt. Sunt & folia quædam fructum ferentia, & inter ſe fructum amplexa, qualis Alexandrina Laurus eſt. Inter ſe fructum amplexa ait, paucis quod dicimus manifeſte indicans. Eſſe autem Alexandrinam Laurum ἐπιφυλλόκαρπον, id eſt, in folijs ferre fructum, pluribus locis teſtatur Theophraſtus idem: præſertimq; tertio de plantarum hiſtoria uolumine. Idæa Laurus etiam dicta hæc, ab Ida monte eſt, quo loco ſpecioſior & copioſior forte naſcitur. Stephanon itidem, id eſt, coronam, ꝙ pro Lauro ad coronas forte uterentur. Credimuſq; nos, Alexandrinam Laurum dictam, ꝙ Alexander uictor ea uſus fuerit: & ſi Plinius Daphnoidi id tribuat. Sciendum illud etiã, inueniri aliquãdo in ea ſimplicia folia, quæ ſupernatũ alterum illud minus foliũ non habent. Sed ſterilia ea ſunt. Manifeſto argumento, ſuperna ſci alterũ illud folium fructus cauſa. Hypoglotton, & Hypogloſſidion uocari a quibuſdã eandem hic ait. Idẽ monuit & Plinius. Factũq; id nomen a lingua eſt: nec aliud ſignificat, ꝙ quod ſub lingua habetur, aut huiuſcemodi quodpiam. In quo non facile perſuaſerit mihi aliquis, a ſimilitudine humanæ linguæ dictam fuiſſe. Acuminato enim mucrone folia eius ſunt: a qua figura longe humana lingua abeſt. Quo fit ut credamus, potuiſſe quondam ſic dici, quoniam ad ſiccandam linguæ nimiam humiditatem in pueris forte uterentur. Eſt enim illi acri-

Digitized by Google

C monia, & calefaciendi uis. Id tamen in antiquis hactenus inuentum a nobis non eſt. Verumtamen ſcimus, Inſubres, aliasq́ gentes aliquas in balbutientibus pueris uti ea: iuberiq́ ſub lingua habere, mares duplex eius folium & fœcũdum, ſimplex uero & ſterile illud fœminas. Verumtamen ut diximus, in græcis nullum eius uſus habemus auctorem.

De Daphnoide. CAP. CXLIX.

δαφνοειδὴς

DAphnoides Alypo ſimile, flos ut Nymphææ, cuius medium nuci Cypreſſi non diſſimile, in quo ſemen. Aliqui Chamædaphnen, alij Peplion, alij Eupetalon uocant. Cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, multis inde ſurſum uerſus folioſis. Cortex ſupra modum uiſcoſus ramos ueſtit. Folia Lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum guſtatu os & fauces incenduntur. Flores candidi, bacca cum ematuruit, magna, radix inutilis. Naſcitur in montoſis. Pituitas extrahit folium recens, uel aridum in potu. Menſes ciet & uomitus. Caput inanit commanducatum. Sternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ aluum reſoluunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 15.

DAphnoides & ipſa Laurus eſt ſylueſtris, baccis e nigro ruffis, ſed alij eam Pelaſgon. Alij Cephalon, ſiue Stephanon Alexandri uocant. Herbarij noſtri Laureolam, & hanc & ſequentem. Folia huius craſſiora Plinio q̃ Laurus, graciliora Dioſcoridi. Nec illud præteribo, Dioſcoridis mihi uerba non uideri, quibus dicitur, Alypo ſimilẽ hanc herbam eſſe floribus Nymphææ. Inuenio & qui Alypoides hanc uocent.

EX M. VERG. COMM.

D NOn Laurum, ſed Lauri formã & ſpẽm: neq́ eam toto corpore, uerũ in folijs & fructu tantum habentẽ herbam Græci Daphnoides dixerunt. Plinius præter nomina quæ in Dioſcoride leguntur, Stephanon, id eſt, coronã Alexandri uocari etiã dixit. Noſtræ ætatis peritiores herbarij, hanc priuatim Laureolam uocant: oſtenduntq́ Laurinis folijs ſurgentẽ a terra, ſurculoſum fruticem, cõferctis, coaceruatisq́ ſub folijs ſeminibus, quæ laurinarum baccarum figura ſunt, nigris ut hic etiã ait, in maturitate. Florem uidere non licuit. Eamq́ ob cauſſam nihil pro comperto de eo teſtamur: ſed reſpondentibus naturæ cæteris notis, ueriſimile eſt, reſponſuros etiã & flores. In quibus damnauimus nos, & exploſimus quod a capitis principio ſtatim legebatur, Alypo ſimile Daphnoides, & florem Nympheæ habere: & quod ſequit̃, in medio floris eſſe cono ſimile quiddã, in quo ſemen: quoniã non reſponderent Daphnoidis hiſtoriæ, & nullibi in antiquiſſimis græcis & latinis ea legerent̃: & paulo poſt de flore eius legitimo loco ageretur. Naſci multum Daphnoides hoc Theophraſtus in Arcadia teſtatus eſt. Numeraturq́ ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi uim habent. Quod hic etiã indicat, monens per aluũ pituitas ducere, uomitiones ciere, menſesq́, & commanducatum pituitas oris purgare: quinetiam ſternutamenta facere: quæ omnia eiuſdem poteſtatis ſunt.

De Chamædaphne. CAP. CL.

χαμαιδάφνη

CHamædaphnen aliqui & hanc Alexandrinam appellarunt, alij Daphniten, alij Hydragogon, Romani Laureolam, alij Lactaginem, Galli Vſubim. Virgas emittit cubitales ſingulari ramulo conſtantes, rectas, tenues, læues, folia Lauri ſimilitudine, læuiora multo, ac uiridiora, ſemen rotundum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus trita folia. Stomachi ardores mulcent. Ad ſedanda tormina cum uino bibuntur. Potus cum uino ſuccus, menſes & urinam ciet. Idem facit peſſo appoſitus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 27.

CHamædaphne folio tenui, eadẽ quibuſdã & Vincaperuinca eſt, herba Topiaria, ſemper uirens, in modũ lineæ folijs geniculatim circũdata, ueteribus inopiã florũ ſupplere ſolita, cuius

& comedunt aſparagi. Porro mihi alia uidetur eſſe Vincaperuinca, q̃ Chamædaphne: q̃ Vincaperuinca non attollitur, ſed ſerpit, ac ſe in modum lineæ, ut prædixi, porrigit, flore in purpurã ceruleo: Chamædaphne aſſurgit in cubitalem altitudinẽ, ut Dioſcorides, & Plinius confirmãt. Poteſt tamen etiã Chamædaphne dici Vincaperuinca, id q̃d & Plinio placet. Sed ut teſtatum ſit tamẽ, aliud, nõ idem oĩno genus eſſe. Alioquin & medicinæ quoq; nõnihil uariant. Hydropicis, & auribus, & aluinis prodeſſe Vincaperuinca dicitur, Chamædaphne capitis doloribus, urinæ, menſibus ciendis, ardoribus ſtomachi, torminibus. A

HVmilis & terreſtris Laurus Chamædaphne eſt, ſola foliorũ ſimilitudine græcorũ adoptione in nomẽ Lauri & honorẽ adſcita: topiaria herba, ſi Plinio credimus, & a latinis herbarijs ſua ætate Vincaperuinca appellata. Quæ ſi ea eſt quam Ethruria nunc Vincam herbã uocat, qua defunctæ uirgines in gente noſtra ad ſepulturam coronatæ efferuntur: & qua familiæ apud nos aliquæ, gentili iure ſuo, primũ ingredientem urbem Archiepiſcopum coronatæ, ad portã excipiunt, ſtipantq;, & per urbem comitantur, cognitu facillima eſt: in hortis paſſim naſcens, tenuiſſimis uiticulis potius per terram ſerpens q̃ uirgis, ut Dioſcorides ait, a terra ſe extollens: folijsq; oleaginis magis q̃ laurinis ſimilibus. Verum a Dioſcoridis Chamædaphnes hiſtoria longe ea differt, ob eas quas paulo ante numerauimus, & pleraſq; alias notas, quas uolentibus obſeruaſſe facillimũ erit. Meminit Theophraſtus Chamædaphnes ad extremũ tertij de plantarum hiſtoria uolumen: ſed tam breuiter, ut nihil poſſit ab eo aliud intelligi, q̃ ferre Chamædaphnem fructum folijs adnatum: quod a noſtræ ætatis Vinca longiſſime abeſt. Ea etiam in nullo ciborũ uſu modo eſt, quod ueteres græcorũ medici in Chamædaphne fuiſſe quondam teſtantur. Siquidem Paulus Aegineta in ſexto de ea agens ait, ἃ καὶ ἐσθίεται. Quod eſt, Hæc etiã comeditur. Præterea libro primo quo capite docet de omniũ olerum aſparagis, cum longius de pluribus egiſſet, ſubiecit, παραπλησίως δὲ καὶ ὁ τῆς χαμαιδάφνης ἀσπάραγος, id eſt, Nutrit ſimiliter etiam & Chamædaphnes aſparagus. His nos indicijs, auctoribusq; perſuademur, non eſſe Chamædaphnem Ethruriæ Vincam herbã. Et nihilominus quæ a Plinio Vincaperuinca. 21. uolumine, capite undecimo deſcribit, noſtræ gentis Vincæ ſatis reſpondet. Siquidem Vincamperuincam ait ſemper uirere in modum lineæ, folijs geniculatim circumdatam, topiariam herbam, & inopiam florum aliquando ſupplere. Quæ omnia noſtræ huic competunt: in Chamædaphne autem inueniri nequeunt. Quærendum itaq;, qualis Chamædaphne ſit, folio Lauri, cubitalibus uirgis, fructu rotundo rubenteq;, & folijs adnato, cuius aſparagus in ciborum uſu eſſe poſſit. VERG.

De albo Veratro. CAP. CLI.

ELleborum album aliqui Aſcida uocant, alij Atomon, alij Pignato xarin, Magi ſanguinem Herculis, alij Polyidos, alij Anaphyſton, Aegyptij Somphiam, alij Oure, Latini Veratrum album, Galli Laginum, aliqui Anepſa. Fert folia Plantaginis, aut Betæ ſylueſtris ſimilia, ſed breuiora, & nigriora, rubeſcentia, caulem cauum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum areſcere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo capite exeuntibus, Cæparum modo fibratis. Naſcitur in montibus & aſperis. Radices meſſibus colligendæ. Optimũ habetur candidum, friabile, carnoſum, modice extentũ, nec tamen Iunci modo mucronatum, quod frangẽdo puluerem emittit, & tenuem habet medullã, guſtu non admodũ feruens, neq; ſaliuã ſubinde ciens. Huiuſce modi aũt ſtrangulat. Primatũ Cyrenaicum tenet. Galaticum aũt & Cappadocicum, candidiora, & puluere quodam obſita, celerius ſtrangulatus mouent. Vomitione autem uarios extrahit humores. Collyrijs ammiſcetur, quæ caliginem oculorum diſcutiunt. Partus impoſitum necat. Menſes pellit. Sternutamenta excitat. Mures interficit, cum melle & polenta ſubactũ. Abſumit carnes, ſi coquatur una. Datur per ſe ieiunis, & cum Se- ἐλλέβορος

Digitized by Google

C ſama, aut ptiſanæ ſucco, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulſa, aut pulte, aut quauis alia ſorbitione. Cogitur cum pane, & ita inaſſatur. Præparatio corporum, ac uictus ratio diligẽter tradita eſt, cum ab his qui de medica eius potione ſcriptitarunt, tum maxime a Philonide Siculo Ennenſi, cui nunc aſſentimur. Quippe longum nimis eſſet in hac præſertim æditione, de materia, ſimul medicam uiuendi rationem exponere. Dant nonnulli in pulte, aut halicæ ſorbitione, aut paucum antea cibum dari præcipientes, ſtatim Veratrum offerunt, ijs præſertim, quibus nulla ſtrangulationis ſuſpicio imminet, ſi nulla ualetudo corpus infirmat. Siquidem dum hæc ita contingunt, deiectio nihil periculi minatur, quod non intempeſtiue medicamentũ corporibus offeratur. Vomitiones concitant ſubditæ ex eo balani, cum aceto.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 9. cap. 10. 11. Elleborũ candidũ, hoc eſt, Veratrũ, frigidis gaudet. In Anticyra cõmodiſſime purgari fructu eius, q̊d Seſamæ habet ſimilitudinẽ, Theophraſtus tradidit. Sed hoc Seſamoides uocatur. Coturnicibus ſemen Ellebori gratiſſimũ, ſcribit Ariſtoteles: quã ob cauſam antiqui eas damnauere menſis, nunc quæruntur. Nigrũ a candido radice tantũ differre arbitrantur plæriq;. Alij etiã folijs, quę candidũ continuo radici annexa, et humi ſparſa habeat, caule ferulaceo, breuioreq; q̃ Albuci. Plurimũ naſcitur in Oeta monte, & optimũ uno eius loco circa Pyrã. Secũdus locus Pontico. Tertius Heleatico: q̊d in uitibus gigni ferunt. Quartus Parnaſio, q̊d adulterant Etolico, ex uicino. Sunt qui & Maſſeleoticũ inter hæc laudent. Albũ cum ſuccidit̃, caput aggrauat. Ideoq; celeriter effodi præcipit̃, & Alliũ præſumi, & uinũ ſorberi: q̊d Dioſcorides & in nigro ſeruat. Pli. li. 25. ca. 5. Leguntur aũt tenuiſſimæ radices, breuesq;: ac uelut decurtatæ etiã hæ. Nam ſumma, quæ eſt craſſiſſima, Cepis ſimilis, canibus tantũ purgandis idonea eſt. D Veteres radicẽ, corticeq; carnoſiſſimũ eligebãt: quo tenuior eximeret̃ medulla. hanc humidis ſpongijs opertã, turgeſcentẽq;, in longitudinẽ findebant, deinde fila in umbra ſiccabant, ijs utentes: nũc ramulos a radice ſua grauiſſimi corticis ita dantes. Incidit̃ forficulis Elleborũ, & cribratur. Cortex remanet. Hoc ſubmoto, medulla cadit. Albũ optimũ, & quod celerrime mouet ſternutamẽta. Sed multo terribilius q̃ nigrũ. Durare uim utriuſq; triginta annis putant. Necantur albo muſcæ trito, & cum lacte ſparſo. Galli ſagittas in uenatu tingũt Elleboro, circũciſiſq; uulneribus teneriorem ſentiri carnẽ prędicant. Herophilus, Elleborum fortiſſimo duci æquabat. Concitatis eñ intus oĩbus, ipſum imprimis exire. Ideo errauiſſe antiquos, parcius id prębendo, cum celerius erumperet, q̊d largius daretur. Reddi poſt quatuor fere horas incipit, totũ opus ſeptenis abſoluitur. Nigrum equi, boues, ſuesq; cauent, cum impune candido ueſcantur.

EX M. VERG. COMM.

QVibus hactenus nihil auditum de Veratro fuerit, pigeatq; Plinium & Theophraſtum legiſſe, paratus cunctis Barbarus erit, collectis, & in Corollarium ſuũ reuocatis, omnibus antiquorũ de Veratro obſeruationibus & dictis. Etſi tam nota medicinæ res modo ſit, ut nulla noua cõmentatione indigeat. Rarum ubiq; naſcitur Veratrum: aliquot locis tamen abundat; nec difficile cognitu eſt: diſcrimen coloris in radice præſertim.

De Veratro nigro. CAP. CLII.

ἐλλέβορος μέλας ELleborum nigrum, aliqui Melampodion uocant, alij Ecſtomon, alij Polyrrhyſon, alij Protion, alij Melanorrhyzon, alij Cyraniõ, Magi Zomaritĩon, Aegyptij Iſæam, alij Elaphine, alij Cemeleg, Latini Veratrum nigrum, alij Saraca, Daci prodiorna. Appellatur Melampodion, quoniam caprarum paſtor nomine Melampus, furẽtes in ſe Prœti filias, primus purgaſſe, & ſanaſſe fertur. Folia ei uiridia, Platani ſimilia, minora, folijs Sphondylij proxima, ſubaſpera, pluribus diuiſuris inciſa:

Digitized by Google

caulis aſper, flores purpurei, racematim cohærentes, ſemen Cnici, quod in Anticyra Seſamoides uocant. Quo deiectiones moliuntur. Radicibus cohęret nigris, tenuibus, a capitulo Cæpæ ſimili confibratis. Quarum eſt uſus. In collibus, aſperis, & ſitientibus locis enaſcitur. Optimũ eſt quod ex quibuſdã petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatiſſimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis ſit medulla, acre guſtu, feruenſq;. Cuiuſmodi eſt Elicone, Parnaſo, & Aetolia natum. Attamen Eliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat uentrem. Detrahit bilem, pituitaſq;, datum per ſe, aut cum ſcãmonia, & tribus obolis, ſiue drachma ſalis. Decoquitur cum lente & iuſculis, quæ purgationis cauſa ſumptitantur. Prodeſt morbis comitialibus, melancholicis, inſanientibus, articularijs doloribus & reſolutis. Menſes inditum trahit. Partus necat. Purgat fiſtulas impoſitum, & tertio die detractum. Item cõtra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq; in alterum, aut etiam tertium diem eſſe ſinitur. Scabiem ſanat, illitum cum thure, aut cęra & pice, & cedrino oleo. Vitiliginibus, lepris, impetiginibus ex aceto medetur. Dentium dolorem collutione mitigat. Erodentibus medicamentis commiſcetur. Hydropicorum uentri utiliſſime imponitur, factum ex eo farina hordeacea, & uino cataplaſma. Conſitum proxime radices uitium, uinum purgandi facultate donat. Huius reſparſu domos expiari arbitrãtur. Quare inter fodiendum ſtantes, Apollinem, Aeſculapiumq; precantur: ac uitant Aquilę uolatus. Aduolare enim non ſine periculo tradunt. Namq; ſi auis effoſſionem Ellebori conſpexerit, moriturum qui ſuccidit, augurium eſt. Celeriter effodiatur oportet. Quoniam odore caput aggrauat. Quapropter ad id arcendum foſſuri, Allium pręſumere, & uinum bibere conſueuerũt. Nulli ita noxæ opportuni reddunt̃. Veratri albi mõ emedullat̃.

A (margin, beside the first line) · B (margin, beside "utiliſſime imponitur … cataplaſma")

BARBARI COROLL.

ELleborum nigrum ſunt qui Ectomon Melampodion uocent. Hippocrates certe haud aliter fere q̃ Ectomon appellat Veratrum ipſum, præcipueq; nigrum. Porro Melampodion idcirco dicitur, quia Melampodem inuentorem habeat: quem alij diuinationis peritum, alij paſtorem fuiſſe tradunt: & furentes Prœti filias Elegẽ, & Celænen dato caprarum lacte, quas Elleboro purgatas animaduertiſſet, ſanaſſe in Arcadia, prope fontẽ Clitorium. Caulis ei ſimilis cãdido. Folia, ut Theophraſtus quodam loco tradit, etiam Laurinis ſimilia. Vbiq; prouenit. Religioſe hoc colligitur. Nam & gladio circumſcribit, & ad ortũ ſpectat q eruit, precat̃, ut id liceat ſibi concedentibus Dijs facere. Verattũ & nigrũ, & candidũ ex Anticyra cõmendant ſcriptores, & poetæ. Anticyra uero hæc in Locride, ſiue Phocide ſita eſt, ut ſcribunt Pauſanias & Strabo. Nam & aliubi legit̃ Anticyra, hoc eſt ſinu Maliaco, & prope montem Oetam: ubi Ellebo℞ quidem pręſtantiſſimum, ſed in Phocidis Anticyra melius paratur admiſtione, ut inqt Strabo, Seſamoidis, de quo ſtatim dicemus. Propterea in Phocidis Anticyram, non in Oetæam Elleborum poturi ſecedebant.

Margin: Pli. li. 25. ca. 5. — The. li. 9. ca. 10 & 11. — Strabo. lib. 9.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in extremo capite fabuloſa, & ad augendam rei admirationem potius q̃ medicinæ aut hiſtoriæ Veratri neceſſaria a Dioſc. referuntur, omnia ex Theophraſti 9. de plantarum hiſtoria uolumine, paucis mutatis repetita ſunt. Et ſi ab eo ἐπίθετα, id eſt, adiecta, & ob id falſa uideri omnia hæc dicantur. Longiores in opere hoc noſtro, præſertimq; in re nota eri-

Digitized by Google

C mus, ſi ex eo ſcriptore cõmentationibus his noſtris addere ea uoluerimus. Satis ſit græcarum literarum peritis locum in Theophraſto ſignaſſe: ignaris uero Plinium lib. 25. capite quinto audire, eadem illa omnia iiſdem fere uerbis narrantem. Quæ licet plura, nec penitus eadem huic ſcriptori uideantur, non ideo tamen ex uarietate uitium ſuſpicari oportebit. Aliter em̃ hic herbariam, ꝗ illi fabuloſam hiſtoriam docet.

De Seſamoide magno. CAP. CLIII.

σησαμοειδὲς SEſamoides magnum, aliqui Seſamiten, alij Seſamin, alij Lycoſcytalion, alij Anticyricon appellant, quoniam in Anticyra albo Veratro in purgationibus miſceatur. Simile eſt Senetioni, aut Rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua, guſtu amaro, cætera Seſamæ ſimile. Ventrem purgat. Datur tritum ad bilis pituitæque deiectiones, quãtum tribus digitis capitur, addito Veratri albi ſeſquiobolo ex aqua mulſa.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 25 SEſamoides maius, a ſimilitudine nomen accipit. Hoc naſcitur in Anticyra, nec alibi, quod inuenerim. Hoc & Elleborum a Theophraſto dicitur: ut in candido notauimus.

EX. M VERG. COMM.

SEſamoidi quemadmodum uox, & præter uocem hic ipſe ſcriptor, Pliniuſq; teſtãtur, nomẽ Seſami ſimilitudo fecit. Neq; enim Seſamoides aliud, ꝗ quod Seſami ſpeciem & figurã habet ſignificat. Pliniuſq; Seſamoides a ſimilitudine nomen accepiſſe ait: & hic σπέρμα ὅμοιον σησάμῳ, id eſt, ſemen Seſamo ſimile habere. Duorum generum pręter Dioſc. autore eodem Plinio, & in græcis Paulo Aegineta, planta hæc eſt. Siquidem Plinius cum primum deſcripſiſſet genus libro. 22. cap. 25. ſubiecit ſtatim. Eſt etiamnum aliud Seſamoides. &c. Paulus uero Aegineta colore candido alterum indicans, ſuas illi uires aſſignauit: mox alterum maius appellans Veratrum paſſim uocari ait. Nec dubitandum, tam certa ueterum ſcriptorum teſtimonia ſunt, duo

D Seſamoides eſſe. Vtq; hoc conſtat, ſic contra parum certum eſt, ſint ne eorũ in colore, an in magnitudine diſcrimina. Antiquiſſimi græcorum codices, quos uidere licuit, colore diſcernunt: uocantq; prius hoc μέλαν, id eſt, nigrum, poſterius λευκόν, id eſt, cãdidum. Qui uero paſſim circumferuntur, a magnitudine & breuitate notas & diſcrimina eorum oſtendunt, μέγα καὶ μικρόν, id eſt, magnum & paruum appellantes. Paulus Aegineta alterum λευκόν, id eſt, candidum: alterum μέγα id eſt, grande & maius uocat. Contrariorum tamen ratio exigebat, ut ſi candido colore alterum ſignaretur, nigro alterum e diuerſo indicaretur: quemadmodum in quantitate factũ in alijs codicibus eſt: in quibus grande primũ, mox breue Seſamoides deſcribitur. Pendemuſq; nos in ea re animo: tam facilis & lubricus lapſus in græcis eſt, unius tantum literæ mutatiõe ex nigro ad magnum: et e diuerſo. μέλαν nigrum, μέγα grande græcis ſignificat. Receptoq; in primo Seſamoide ſemel huiuſcemodi uitio, facilis in ſecundo error fuit. Potuitq; hoc & in Dioſco. & in Paulo Aegineta pariter fieri. Egre enim perſuademur, propoſito candido, non reddẽdum illi fuiſſe nigrum. Et ſi recipienda a colore diſcrimina hæc fuerint, ratiocinari tunc oportebit, qua parte colores illi in alterutro Seſamoide inueniendi ſint. Quod difficillimum erit. Ob eam cauſam inclinat animus nobis in alteram partem: probamuſq;, ex magnitudine magis ꝗ ex colore in Seſamoide ſumi diſcrimina. Duplicem enim colorem illum, Veratri exemplo tributum Seſamoidi fuiſſe ex eo opinamur: quod quemadmodum duplex Veratrum eſt, candidũ. ſ. & nigrũ, ꝓmiſcueq; Seſamoides Veratrũ, & Veratrũ Seſamoides, ob eã quã mox dicemus cauſam, quondam diceretur: ſic etiam ab imperitis rei, creditũ fuerit, candidum & nigrũ oportere Seſamoides dici: Non quatenus diuerſa a Veratro herba Seſamoides eſt, ſed quod illi ob promiſcuum ex uſu nomen eadem eſſe credebatur. Fuiſſeq; uſum Seſamoidis in purgationibus Veratro coniunctum, indicant fere omnes. Hic primum dicens. οἱ δὲ ἐν ἀντικύρᾳ ἐλλέβορον καλοῦσι, διὰ τὸ μίγνυσθαι ἐν ταῖς καθάρσεσι τῷ λευκῷ ἐλλεβόρῳ. Quod eſt. Qui autem Anticyram incolunt, Elleborum Seſamoides, ꝙ in purgationibus candido Elleboro miſcatur, appellãt. Idẽ teſtatus & Plinius eſt li. 25. cap. 5. In Anticyra inſula tutiſſime ſumitur: qm̃ ut diximus, Seſamoides admiſcent. Teſtatus & Strabo. 9. ſuæ geographic uolumine, in deſcriptione Theſſaliæ, priuatimq; Anticyræ, quo loco ſic de Elleboro agit. Poſtea Anticyra, quo nomine & alia eſt ad ſinum latens Maleacum & Oetam montem. Illhic mitem Elleborum naſci ferunt. Hic aũt opti-

Digitized by Google

me preparatur. Quo circa frequentes huc aduenæ confluunt, purgationis & curationis gratia. Etenim in Laconica pharmacum naſci quoddam Seſamoꝝ ſemini perq́ ſimile, cui permixtū preparant cetęrū Elleboꝝ. Paulus Aegineta tñ certiorē eius rei cauſam in. 6. attulit. Cuius uerba hęc ſunt. σησαμοειδὲς τὸ μέγα ὅπερ καὶ ἀντικυρικὸν ἐλλέβορον ὀνόμασι διὰ τὸ ὁμοίως ἐλλεβόρῳ καθαίρειν αὐτοῦ τὸ σπέρμα. Qđ eſt. Seſamoides maius, q̃d palã Elleborus nominat: qa ſemen eius pariter Elleboro purgat. Ex his ratiocinari facile eſt, diuerſam a Veratro Seſamoides herbam eſſe: & quia miſceretur illi in purgationibus, aut eaſdem habet uires, Elleborum creditam a multis fuiſſe: ideoq́ nigri & candidi, utriuſq́ Veratri modo diſcrimina ab imperitis inueniſſe: ſui generis tamen herbam, & quia Seſamo ſimili ſemine ſit, Seſamoides appellatam. A

¶ De Seſamoide paruo. CAP. CLIIII.

SEſamoides paruum, aliqui Coronion, alĳ Seſamon ſyluestre uocant. Cauliculi ei ſunt dodrantales, folia Coronopi, minora, hirſutiora, & in cauliculorum cacumine capitula florum pene purpureorū, medio eorum albo. Semen Seſamę fuluum, amarum, radix tenuis. Detrahit bilem, pituitaſq́ ſemẽ ex aqua mulſa potum dimidio acetabulo. Illitum ex aqua, tumores ac tubercula diſcutit. Naſcitur in aſperis. σησαμοειδὲς τὸ μικρόν

ARBARI COROLL.

SEſamoides minus, folio minore q́ Seſami. Naſcitur in glareoſis. Hoc & Seſamoides candidum, a Galeno dicitur.

EX M. VERG. COMM.

SVpereſt pro Seſamoide dicendum quod ſuperiore capite imprudenter relictū a nobis eſt. Naſci Seſamoides in Anticyra. Ideoq́ ut hic, & Plinius dixerunt Anticyricon uocari. Quæ etiam cauſa fuit, ut in rei æſtimatiõe miſcerentur ab imperitis Veratrum, & Seſamoides: q̃m idem natale ſolum haberent. In quo uidendum diligentius erit, quoniam duæ Anticyræ quondam fuerunt: altera Phocidis urbs, altera in Maleaco ſinu inſula, utrobi Seſamoides hoc naſcatur. Ex antiquis enim ſcriptoribus plures ad purgationes Veratro faciendas inſulã magis laudauerũt in Maleaco ſinu, q́ in Phocide urbem. Alĳ in Phocidis Anticyra tutius ſumi Veratrū dixerunt: quoniam Seſamoides hoc illi admiſceretur: manifeſto argumẽto, in hac, non illa Anticyra naſci Seſamoides. Animaduertendum & illud, miſcere Pliniũ utriuſq́ Seſamoidis hiſtoriam & medicinam: & quæ alterius ſunt, alteri tribuere. Quod nominis ſimilitudo, & æquiuoca eorum appellatio uidetur feciſſe. Locus eſt. 22. uolumine, capite. 25. In cuius rei indicatione locus in eo ſcriptore corruptus adhuc eſt, granum Seſamæ dari dicens in uino dulci, ad detractiones quantum trinis digitis capiatur. Seſamoidis enim, non Seſamæ legendum autore Dioſcoride illic eſt: a quo cuncta illa Plinius accæpta latinis reddidit. Poterunt uolentes utriuſq́ ſcriptoris dicta inter ſe conferre. B

¶ De ſyluestri Cucumere. CAP. CLV.

SYLVESTREM Cucumin, aliq Elateriõ uocant, alĳ Grynon, alĳ Balin, alĳ Syncriſin, alĳ Bubalion, alĳ Scopion, alĳ Pherombron, alĳ Peucedanon, alĳ Notion, Romani Anceturm, alĳ Agreſtem, Pœni Cuſimezar. Fructu ſolo diſtat a ſatiuo Cucumere, lõge minorem pariens fructum, oblongis glandibus non diſſimilem. Folia atque ſarmenta ſatiui refert, radice candida, magna. Naſcitur in ſabuletis, & prope domicilia, frutice in totum amaro. Inſtillatus foliorum ſuccus, aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix, ueterem tumorem diſcutit. Impoſita cum reſina terebinthina, tubercula rumpit. Iſchadicis infunditur. Podagras diſcutit, decocta ex aceto & illita. Eius decocto dẽtes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginem, lepras, & uitiligines abſtergit. Nigris cicatricibus colorem reddit. Et in facie σίκυος ἄγριος

Digitized by Google

C maculas expurgat. Radicis ſuccus ſeſquioboli pondere, & item cortex
acetabuli quarta parte, bilem pituitamq́ deijciunt, pręſertim in hydro-
picis. Deiectiones autem citra ſtomachi iniuriam mouet. Radicis ſeli-
bra, præſertim in uini Libyci hemina conteritur, danturq́ ex eo terni
cyathi triduo, dum tumor abunde deprimi cernatur.

BARBARI COROLL.

DE Cucumere ſylueſtri, ſiue anguino, & erratico dictū in ſatiuo eſt. Illud hoc loco memine
rimus, Balidem a quibuſdam uocari, ut inquit Dioſcorides, anguinum Cucumerem. Ego Ba
lin, & Balidem lego dici florem quendam, & alio nomine Ballithum: qui mortuos uitæ reſtitu-
at: ut & de Arione fabulantur. Photionem habeo grammaticum, qui hoc affirmet poſt Pliniū,
demonſtratam a dracone, qui ea herba catulum ſibi occiſum reddidit ſaluti. Cucumerem ſyl-
ueſtrem Bubaliō quoq́ dici, autores ſunt Dioſcorides, & Hippocrates. Eſt ubi Caprificum ita
dici legas: errore nato, ꝙ Caprificus agria, Hyce appelletur. Slueſtris uero Cucumis Agrioſi-
cys. Alius quoq́ flos habetur, Bellis nomine, pratenſis, & candidus, & quadātenus rubēs, aduer-
ſus ſtrumas efficax: ut Plinio uidet᷑. Sit aūt Bellis idē, ꝗ & Bellius, ſiue Bellio, & ipſe flos praten
ſis, quem Plinius ꝗnquagenis ꝗnis barbulis paſtillicantibus Coronatum ſcribit, animaduertē
dū puto. Quanq́ enī luteus uidet᷑ a Plinio deſcribi Bellio, uolumine primo, &.20. Bellis uero cā
didus ſexto & uigeſimo, non tñ ita in omnibus Plinianis codicibus luteū eū eſſe legimus. Qui-
dā luteū ei ſemen, nō ipſum florē audiūt: & Paralyſin uulgo dictā interp̄tant᷑: ꝗ & primus ueris
flos, & Margarita cognominatur: & hyeme quoq́ tota naſcit᷑, ex occidente, ut ꝗdā exiſtimant, in
Italiā conuectus. Quinquagenas tñ ei ternas, non ꝗnas barbulas inuenio. Laudat᷑ ad paralyſin,
a quo & nomen: itēq́ ad podagras, & Iſchiada. Paralyſi uocatæ florem habet ſimilē, paucióri-
bus tm̄ barbulis. Flos, qui qm̄ a lōginquo conſpicuus eſt, Paradelos uulgo dicitur: folio enī nō
D admodū diuerſo: niſi ꝙ ſerratū eſt huic, non Paralyſi. Sunt ꝗ Buphthalmō, & Bouis oculū ap-
pellent. nam ꝗ Antipatrē uulgo dictū rent᷑ eū eſſe, liꝗdo fallunt᷑: cū ſit Antipater ſurculoſus, &
flore luteo, quaſi Cunilaginis minore. Folia Roris marini latiora, minuſq́ longa: Chriſtophori
anā, & Oculū Conſulis nōnulli uocant. Huius illa ꝓprietas, ꝙ flores poſt naſcentes altius tol-
lunt᷑, q̄ prius nati. De cuius rei argumento uideri poſſet aliꝗbus, hanc herbā eſſe quam Plinius
Impiā nocari tradit. Herba inꝗt Impia uocatur īcana, Roris marini aſpectu, thyrſi mō ueſtita, et
capitata. Inde alij ramuli aſſurgunt, ſua capitula gerētes. Ob id Impiā appellauere: qm̄ liberi ſu
pra parentem extollant᷑. Alij potius ita appellatā, ꝙ nullū animal eā attingat, exiſtimauere. Hęc
inquit inter duos lapides trita feruet, p̄cipuo aduerſus anginas ſucco. Nec tentari unq́ eo mor
bo qui guſtauerint: itaque & ſuibus dari. Quæque medicamentū id noluerint haurire, eo mor
bo interire. Sunt qui & in auiū nidis inſeri aliquid ex ea putent: atq́ ita non ſtrangulari pullos
auidius deuorantes. Hæc Plinius. Cæterū quanq́ ſimilitudo in ea proprietate ſit, multa ſunt in
ter utrāq́ diſcrimina. Primum, ꝙ Impia, incana eſt herba: Antipater non eſt. Alterum, ꝙ trita
non feruet. Tertium, ꝙ nec capitula, nec thyrſos gerit, ſed flores dumtaxat.

De Elaterio. CAP. CLVI.

ἐλατήριον

E Fructu huiuſce Cucumeris, fit medicamentum quod Elaterium
uocatur, ad hunc modum. Decerpti Cucumeres, qui tacti proti-
nus exiliunt, ſeruantur nocte una. Poſtridie impoſito ſupra craterem ra
riore cribro, utriſq́ manibus præhenſi, ſigillatim ſupino cultro ſurſum
uerſus aciem habente finduntur, atq́ per cribrum humor in ſubiectū
uas exprimitur. Simulq́ carnoſum quod hæſit cribro, quo facilius ex-
cidat eliditur, quod ita preſſum eſt, reſidere ſinitur, atq́ in uicinam pel
uim demittitur. Coaceruata autem in cribro ſegmina, dulci aqua per-
funduntur, & denuo preſſa, abijciūtur. Humor in pelui agitatur, & lin
teo opertus, ſoli exponitur. Dumq́ ſteterit, tota ſupernatans aqua, cum
humore concreto effunditur. Hoc uero identidem fieri ſolet, donec ex-

Digitized by Google

iſtens aqua liqueſcat: qua ſtillatim exhauſta ſedimentum mortario ſuſ- A
cipitur, & conterendo cogitur in paſtillos. Sunt qui ad hauriendam
ꝑtinus ſucci abundantiam, cribratos cineres humi inſpargāt, & mediū
cauātes, triplicatum linteū obtendant, per q̊d Elateriū cum ſua humidi
tate diffundūt, ſiccatūq́; in pila ut dictū eſt, cōterūt. Aliq ꝓ dulci aqua
marinam perfundētes, ita eluūt. Alij in nouiſſima lotiōe, mulſam aquā
reſpergunt. Elateriū optimū eſſe conſtat leue, nō pōderoſum, cū cādore
leniter humectū, guſtu amariſſimum, quodq́; lucernarū luminibus ob
iectum, facile flagret. Porraceum tamen, ſcabrumq́;, ſi turbidum ſpecte-
tur, atq́; erui cineriſq́; plenum ſit, graue & uitioſum eſſe ſolet. Nec de-
ſunt qui Cucumis ſucco amylum immiſceant, ut candorem ipſum &
leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile eſt.
Integer modus obolus eſt, minimus ſemiobolus, pueris chalci duo. Si-
quidem copioſius, periculum adfert. Bilem ac pituitam alterutra parte
extrahit. Optima ſuſpirioſis eſt purgatio. Quod ſi in animo ſit deiecti-
onem moliri, adiecto ſalis duplo, & ſtibij, quod colorare ſufficiat, ex
aqua erui magnitudine catapotia dato: poſtea cyathus unus aquæ tepi
dæ ſorbeatur. Ad citandas tamen uomitiones, aqua diluens Elaterium,
ſubiectas linguæ partes penitiſſime pinna oblinito. Quod ſi quiſq́; dif- B
ficilius euomat, oleo, aut unguento irino reſoluito. Somnum inhibeto.
Porro his qui eximie uacuantur, continue uinum & oleum dari con-
uenit. Etenim uomendo reſtituuntur. Quod ſi uomitiones non finian
tur, aqua frigida, polenta, poſca, poma, & quæ ſtomacchum denſando
corroborant, offerenda ſunt. Ciet Elaterium menſes. Partus enecat in
peſſo ſubditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infuſum. Di
uturnis capitis doloribus liberat. Efficax anginarum unguentum eſt,
cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

BARBARI COROLL.

ELaterium, Theodorus Agitatorium conuertit. Nullum medicamentum longiore æuo du Pli. li. 20. ca. 1.
rat. Ducentum enim años uim eius pollere Theophraſtus aſſerit. Melius, quo uetuſtius uſq́; ad
quinquageſimum. Lucernas adhibitum extinguit. hoc enim ueri probatio eſt: ſi prius q̃ reſtin
guat, ſcintillare ſurſum, ac deorſum cogat. Pallidum preſtantius, ac leuiter amarum. Huius cau
ſa maturius ſecatur. Alioquin ſemen exilit, oculorum etiam periculo. Harūdine ueteres incide
bant. Tradūt hoc ſucco tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Ad hunc ſuccum
Cucumis Anguinus autumno carpitur.

¶ De Satiuo Cucumere. CAP. CLVII.

SAtiui Cucumeris trita radix, & drachmæ unius pondere pota in
hydromelite, uomitus ciet. Si quis facile ſecundum cœnam uome-
re uelit, binis obolis ſit contentus.

¶ De Staphide agria. CAP. CLVIII.

STaphida agriam, alij Triphyllon, alij Steſion, alij Aſtaphida, alij σταφὶς ἀγρία
Phthiroctonon, alij Phthirion, alij Apanthropon, alij Polyides, a-
lij Pſeudopathes, alij Arſenoten, Aegyptij Ibeſacœden, Romani hærbā

C Pediculariam uocant. Folia habet Labruſcę, diuiſa, et cauliculos rectos, molles, nigroſq́. Fert florem Glaſti, & folliculos uirides, ſimiles Ciceri, & in his nucleum triangulum, ſcabrum, ex nigro ſubfulueſcentem, intus album, guſtu acrem. Grana quina denaue, ſi trita in aqua mulſa dētur, craſſum humorem per uomitum purgant. Sed qui hauſerunt, ambulare debent. Prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulſam potui dare. Quoniam pericula ſtrangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriaſi prodeſt. Item prurigini et pſoris. Cit plurimā pituitā cōmanducata. Decocta in aceto, dentiū dolori colluto ore ſubuenit. Rheumatiſmum gingiuarū ſiſtit. Vlcera oris manantia, cum melle ſanat. Vrentibus malagmatis imponitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 2. STaphis, ſiue Aſtaphis agria hæc eſt, quę Pituitaria quoq́ dicitur. Cornelius Celſus uuam Taminiam intelligit falſo. Matureſcit enim ſemen huius cum uindemia, nigreſcitq́: cum Taminiæ acini rubeſcant, & in apricis naſcatur: & Ampelos agria ſit, non Staphis agria. Hæc nō niſi ī opacis. Paulus Galenū ſecutus, duplex genus facit Staphidis, Satiuū, et Syluestre: ut Satiuum ſit, quā nos Vuam paſſam uocamus, qnto uolumine reddendā. Aſtaphin, qui Attice loquuntur, Oſtaphin uocabant: ſicut Ominthā pro Mintha, ſiue Mētha: & Oſtacū ꝓ Aſtaco. Eſt aūt Aſtacus is, quem nos Gāmarum quoq́ dicimus. Porro eſt locus in Aetio ubi legas, Stephanida agriā mendoſe, ut ſuſpicor, pro Staphide agria: qm̄ ad uitia, pſoraſq́ capitis cōmendat eā. Niſi quis Stephanida putet eſſe, quam a noſtris Coroneolam uocari diximus, hoc eſt, Cynoſbaton: utiq́ ſi & hæc, ut Rubi manantibus in capite præſidio eſſe poteſt.

VERG. D QVam gręci agrian Staphida, ſylueſtrē paſſam Vuā ſua uoce intelligētes dixerūt, Romani Taminā uuā, Pedicularē herbā, Pituitariāq́ uocauerūt. Etſi Plinius contra Celſum aliā a gręcoꝝ Staphidagria Taminiam latinoꝝ uuā eſſe teſtatus bis fuerit. Eſt ſane gręcis Staphis, & ut Athenieſes dicere cōſueuerāt Aſtaphis paſſa Vua. Ex cuius ſimilitudine hęc ſylueſtri tn̄ habitu ab ea diſcreta eſt. Vocarūtq́ latini Pituitariā, Pedicularēq́ ex uirib. quas habet. Feruore em̄ ſuo cōmanducata multā pituitā trahit: & erūpentibus e corpore pediculis, ex oleo inūcta aduerſat̄. Quinetiā, ut Plinius ait, in aceto decocta, etiā ueſtes eo tedio liberat. Facilis cognitu herba, tā certis notis a Dioſ. deſcribit̄: parūq́ a gręca uoce deflexa appellatiōe, gēs noſtra adhuc eā indicat. Folia habet plerūq́ ſeptē, aliqn̄ tn̄ pluribus, nōnunq́ etiā paucioribus. inciſuris diuiſa. Vtebant̄ ea ueteres gręcoꝝ medici int̄ alia in his q Venerē exercere nō ualerēt, ex adipe, cui uuæ huius admixtū ſemē fuiſſet, genitalia inungi iubētes. Vtebant̄ & in purgādo capite, cōmanducandā dantes: eaq́ ratiōe pituitas eius partis ꝑ os trahentes. efficaciſſimę em̄ acrimoniæ eſt. Plinius, quēadmodū p̄monſtrauimus, falſo Taminiā uuā. 23. uolum. ca. 1. his uerbis uocari ait. Aſtaphis agria, ſiue Staphis, quā aliq uuā Taminiā uocāt falſo. Suū em̄ genus habet. &c. Idē. 26. ca. 14. Taminię uuę uires deſcribēs, quę Staphidagrię ſūt palā illi tribuit. Verba eius ſūt. Itē Phthiriaſi, qua Sylla dictator cōſumptus eſt. Naſcunt̄ q̄q́ in ſanguine ipſo hominis animalia, exeſura corpus. Reſiſtit̄ uuę Taminię ſucco, aut Veratri cū oleo perūctis corporibus. Taminia qdem in aceto decocta, etiā ueſtes eo tedio liberat: quę oīa ex ui Staphidagriæ huius dicta ſunt: qua pediculos enecantē, & Pedicularē dici in Dioſ. legit̄. Monere legentes hoc tm̄ uoluimus, ut inueniſſe & ipſi conent̄, an de eadē uua Taminia a Plinio duob. locis diuerſe traditū fuerit. Cur aūt Staphida potius. i. paſſam Vuā, q̄ Staphylē. i. ſimplicit̄ uuā ueteres gręci dixerint, folliculorū figura fecit: qui rugoſam uuam magis q̄ integros uuarum acinos referunt. Ob quā cauſam & Plinius ait, folliculos magis q̄ acinos eam ferre.

❡ De Thapſia. CAP. CLIX.

θαψία THapſiā aliqui Hypopion uocant, alij Pancranon, alij Scammonion, alij Thelyterin, Romani Ferulaginem, alij Ferulam ſylueſtrem, Pœni Bœden. Nomen ideo accæpit, quod in Thapſo eiuſdē nominis inſula, primū inuenta ſit. Tota uero natura Ferulæ ſimilis eſt,

Digitized by Google

graciliore caule, folijs Fœniculi, umbella Anethi in cacumine à ſingulis ſurculis erumpente, flore luteo. Semen quale Ferulæ, latum, ſed aliquanto minus, radix nigra, intus candida, longa, acris, craſſiore libro ueſtita. Lactis extrahendi ratio hæc eſt. Facto in ambitu ſcrobe, cortices inciduntur, aut radix in fornicis ſpeciem excauata, cooperitur quo merus ſuccus confluat. Oportet illuc ſequenti die ſe conferre, & congeſtum ſuccum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & ſuccus organo per quallum expreſſus, fictili craſſo inſolatur. Aliqui folium una terunt. Sed inualidior huiuſcemodi ſuccus. Hoc autem intereſt. Quoniam qui ab radice manauit grauius olet, & humidus permanet. E folijs autẽ extractus exiccatur, atq; teredinũ iniuriam ſentit. Qui ſuccũ colligit, ſtare debet nõ obuerſus uento, cum dies apricus eſt, & à flatu ſilet. Quoniam ob uaporis acrimoniam facies uehementer intumeſcit, nudaq; corpora inuadunt puſtulæ. Ob id prius liquido cærato, & adſtringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, q̃ ſuccus, purgandi uim habent. Lacteus ſuccus in aqua mulſa potus, utrinq; bilem extrahit. Radicis modus quaterni oboli, cum tribus ſeminis Anethi drachmis, ſucci terni oboli, lactis obolus unus. Quod eo amplius aſſumitur, periculoſum eſt. Huiuſmodi purgatio conuenit ſuſpirioſis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq;. Datur in cibis, aut obſonio, quibus difficile ſit uomere. Tam radix, q̃ ſuccus, omniũ maxime quæ pares cũ eis uires adepta ſunt, uim habent tranſconcretiuam, ubi ex imo aliquid euocandũ eſt, aut meatuum laxitas alio transferenda eſt. Vnde ſuccus illitione, & radix recens affrictu, alopecias explent. Radix, ſuccusq; cum æquis ceræ thurisq; portionibus, ſugillata liuoresq; tollunt. Sed non plus binis horis dimittantur. Locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus. Lepras tollit. Tubercula diſcutit, perunctus cum ſulphure. Succus in diuturnis pulmonũ, laterum, pedum, articulorũq; ualetudinibus utiliter illinitur. Valet ad integendam colis glandem, ijs qui natura, non circũciſione curti ſunt. Tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, in pene iacturam reſarcit.

A

B

T. BARBARI COROLL.

Thapſiæ liquor expreſſus, efficacior q̃ ſemen. In Africa uehementiſſima hæc eſt. Semen Ferulæ, Thapſiam aliqui uolebant eſſe falſo. Suum enim genus eſt inani caule, nec excedente baculi longitudinem. Thapſia ob humoris abundantiam opus ſuum, ut Galenus auctor eſt, ſero perficit. Facile corrumpitur. In Theocrito poëta Thapſos legitur, genus herbæ, tingendis lanis utile: qua & capillus flaueſcat. Hanc & Xylon Scythicon, hoc eſt, lignum Scythicum, a Sappho dici putant, uulgo Chryſoxylon. Diuerſum porro, an idem ſit Thapſos quod Thapſia, iudicandum relinquo. In Ariſtotelis tertio Rhetorico. Hypopion, ſunt e Græcis, qui pro Thapſia, uel alia herba capiant rubente. Nos pro ſugillatione uertimus. Pli. li. 19. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

COgnomines diuerſis locis Thapſi urbes, inſulæ, Cherſoneſiq; aliquot Thapſiæ huic quã modo tractamus ab earũ aliqua primo quondã ſic appellatæ, diuerſos natales & diuerſas bonitates laudis feciſſe uidentur. Nicander in Theriacis ſuis ex Sicilia Thapſiam in primis contra

Digitized by Google

C uenẽata laudauit. νῦν δ' ἄντευ, ἐπίμικτα νόσων ἀλκτήρια λέξω, θρινακίην μὲν ῥίζαν ἑλεῦ γυιαλθέα θάψου μίξας &c. Quod eſt. Nunc age, compoſita te malorum remedia docebo. Trinacriam ſumito Thapſi radicem, quæ corpori medetur, &c. Plinius contra. 13. uolumine, capite. 22. Thapſiam in Africa uehementiſſimã eſſe ait. Hic ſcriptor, quẽ plures alij ſecuti ſunt, in Thapſo inſula primũ inuentã fuiſſe ait: nec bonitatis, maiorisq; in ea efficaciæ diſcrimina aliqua numerauit. Ex eo fit, ut credamus primã Thapſiæ inuentionẽ Thapſo, quæ una ex Sporadibus inſulis eſt, deberi: & in ea herbario Crateiæ, qui primos illic plantam, & eius uires obſeruaſſe dictus eſt: potuiſſeq; alios ex alijs locis eam potius laudare, ꝗ natale ſolum Africam, Siciliamue, aut alia loca illi aſſignare. Hanc ueteres Græci Hypopion uocarunt: ancipiti (niſi uitium in Theophraſto ſit) & rei, & nominis ſignificatione. Pro qua intelligendum eſt, ſignificare græcis Hypopion, cui in ultima ſyllaba, i, non, y, ſit, ſanguinis ex ictu ſuctuue, aut iniuria aliqua alia, in quampiam corporis partem concurſum, integraq; cute in eo loco ceſſantem, & ꝙ extra uenas ſit, quaſi mortuum. Auditaq; Hypopij huius uoce, nihil aliud Græci intelligunt, ꝗ ceſſante ſanguine nigreſcentem cutem. Nec dubium eſt his mederi Thapſiam: & ab eo remedio nomen id factum illi eſſe. Si quidem hic ait, ὑπώπια τε ἄρει καὶ πελιώματα. Quod eſt. Hypopia & liuores delet. Et Plinius rem augens, eodem libro & capite ait. Nero Cæſar claritatẽ ei dedit initio Imperij, nocturnis graſſationibus uerberatã faciem illinens ſibi cum thure cæraq;: & ſequẽti die contra famã cutem ſyncerã circumferens. Solus Theophraſtus libro. 9. de plantarũ hiſtoria aliter Hypopia quibus ea medetur intellexiſſe creditur. Verba eius ſunt. ἡ δὲ τῆς θαψίας ἐμετική. ἐὰν δέ τις κατάσχῃ καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω, δύναται δὲ καὶ τὰ πελιώματα ἐξαίρειν. ὑπώπια δὲ ποιεῖ, ἀλλὰ ἔκλευκα. Quorum ſenſus eſt. Thapſiæ aũt uomitoria uis eſt. Quod ſi quis eam retinuerit, per inferna pariter & ſuperna purgat. Facit & Hypopia, uerũtamen candida. Ex his (niſi uitiũ in eo ſcriptore ſit) maculas quæ in cute albicãt, Hypopia intellexiſſe oportet. Neq; ẽm ſignificare aliud poteſt, q̊d dicit, Facit & Hypopia, uerũtamen cãdida. Eſtq; hoc q̊d paulo ante diximus ancipiti, id eſt, ad utrãq; partem ſignificatione Hypopion uocari Thaſpiã potuiſſe. Et ſi recipiendũ in Theophraſto id eſt, ad aliã Thapſiæ naturã referenda res erit, ad pallorẽ ſcilicet a quo Thapſinus color in Phocione a Plutarcho dictus eſt. Et a Theocrito in Pharmaceutria, καί μευ χρὼς μὲν ὁμοῖος ἐγίνετο πολλάκι θαψῷ. Quod eſt. Et corpus meũ Thapſo ſimile factũ eſt: nulla alia ꝗ palloris ſignifica

D tione, qui color Thapſia fiebat. Conſueuerãtq; ueteres, ad excuſandã ualitudinem corporisq; morbos, non aliter, nec alio euẽtu ꝗ cymino Thapſia ſe inungere. Potuitq; Theophraſtus Hypopia candida pallores Thapſia factos indicare. Quod legentibus ſignificaſſe ſatis ſit. Et ſi ſciamus Theocriti interpretes, & alios græcorũ ſcriptores Thapſon Chryſoxylon, id eſt, aurei coloris lignũ, non herbã hanc interp̃tari ſolitos. Scãmoniũ uocari ab aliquibus Thapſiam in Dioſcoride legiẽ. Verũtamen nõ potuit ad Thapſiam Scãmoniũ, niſi ex pari in purgãdo ui trahi. Romani ex totius plantæ ſimilitudine, quoniã ut Plinius ait, Thapſia ſine dubio Ferula eſt, ferulaginẽ & ſyluestrẽ Ferulã eam uocauerũt. Fœniculi folia habere eã Theophraſtus dixit: uerũ ẽn latiora: caulẽ ferulaceũ, radicẽ candidã, liquorẽ eius efficaciorẽ eſſe, per ſuperna pariter & inferna purgare. Seminis nullũ eſſe uſum. Naſciq; Thapſiam alibi quidẽ, ſed in Attica. Non uefci ea indigenas pecudes: peregrinas aũt ueſci ea q̃dẽ, ſed aut perire, aut diarrhia uexari. Barbarus in colligẽdo Thapſiæ liquore, quorundã codicũ, quos & nos uidimus, fidẽ ſecutus, q̊d in Dioſcoride paſſim & uerius legiẽ, ἀναιρεῖσθαι τὸν συλλεγέντα ὀπόν uertit, ſuccidũt eam & tollunt: ἀκτῶν ut in illis legiẽ, id eſt, radicẽ, non ὀπόν, id eſt, liquorẽ interpretatus. Nobis cõmunis lectio uerior & aptior uiſa eſt: quoniã nulla eſt ad colligendũ liquorem ſuccidendæ & auferendę radicis neceſſitas. Præterea non ſemel tantũ, ſed ſæpius uериſimile eſt colligi poſſe liquorẽ eum: & ſi colligendus eſt, ex uiuente adhuc in radice ſua planta colligendũ eſſe. Idem q̊d erat κυρτίδα fiſcum uertit, a quo & fiſcella dicta eſt. Nec male quidẽ: niſi Fiſci uox noſtra ætate ad alterius rei æſtimationẽ trãſlata penitus iampridẽ eſſet. Monemus id, ne quis diſcrepare nos putet. Nulla ẽm rei, ſola uocis inter nos differentia eſt. Quodq; organis ille ait exprimendũ radicis Thapſiæ ſuccũ, ſcriptoris huius uoces ſecutus, prælum, torcularue in ea uoce intellexiſſe oportet.

❡ De Spartio. CAP. CLX.

σπαρτίον

Spartion · genis
ta. vulgo Retama

SPartion aliqui Lygon, alij Lobon appellant. Frutex eſt longas ferens uirgas, ſine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur, ſemen lenticulæ in folliculis phaſiolorum modo naſcens, florem ut albæ Violæ, luteum. Purgant per ſuperna Ellebori uice, citra pericu-

Digitized by Google

lum flores & ſemina, quinis obolis in aqua mulſa pota. Semen deiectio- A
nem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tuſis extractus ſuccus, iſchiadicis & angina laborantibus auxiliatur, ſi cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere iſchiadicis clyſtere. Strigmenta autem elicit cruenta.

BARBARI COROLL.

SPartum, ſiue Spartion Geniſtã noſtri uocãt: fortaſſe quia genu modo flexilis ad nexus ſit, Pli.li.24.ca.9.
uel quia genibus medeatur dolentibus, multiplici tunicarũ cortice, ſponte naſcens, & quæ ſeri lib.19.cap.2.
nequeat: proprieq; aridi ſoli iuncus, & terræ uiciũ: quia nihil ibi ſeri, aut naſci poſſit, noxiũ animalibus, præterq; cacuminũ teneritate. In Hiſpania Spartum & pro fune ipſo capitur: ut Merinthus, Merindusq; a poetis. Sint duo Sparti gña: Vnum quod Geniſtam uocamus, Alterũ, quod in Hiſpania, & Africa funibus naſcat̃, leucea, ſiue lygea potius dictũ ab Athenæo, dubitauit ante nos & Plinius. Dioſcorides certe cum Sparton dixit, Geniſtã uidetur intelligere: cuius florẽ in coronas addebant, Apibus gratiſſimũ. Semen quoq; ipſum, Grȩci Sparton eodem nomine appellant. Aſia e Geniſta facit lina piſcatoria, egregie durantia, frutice madefacto decem diebus: hac & uites alligat, ut Galenus inquit. Sparti quidẽ uſus, multis poſt Homerũ ſeculis inſtitutus uidetur: quoniã cum Sparta diſſoluta dixit, ſignificauerit potius, lata. In agro Thebano copioſa: ut Varroni, Plinio, & Gellio quoq; placet. Nec ante Pœnoꝝ arma, quæ primum Hiſpaniæ intulerũt, & cũ ſutiles fierent naues: uel Loro, ut in Liburnia: uel Canabo, & Stuppa, ut in Græcia, non Sparto ſutas eſſe conſtat. Serilla certe, nauigiũ eſt hiſtricũ ac liburnicũ, a conferendo nomẽ habens: quia Lino Spartoq; ſtipat̃, ut Pacuuius cum dixit,

Sparteis ſuta ſerillibus,

funiculos intellexerit, qui Sparto cõſerant̃, auctor Pompeius Feſtus. Idẽ Napuras, funiculos ex ſtramẽtis uocari tradit. In Africa exiguũ, & inutile gignit̃. Carthaginẽſis Hiſpanię citerioris portio nõ tota, ſed quatenus parit, mõtes quoq; Sparto operit. Hinc ſtrata ruſticis eorũ. Hinc ignes faceſq;. Hinc calceamina, & paſtoꝝ ueſtis. Ad reliq̃s uſus laborioſe uellit̃ in hyemẽ uix. Facillime tamẽ ab Idibus Maȷ̃s in Iunias. Hoc maturitatis tẽpus. Ager unde colligit̃, minus tri- B
ginta paſſuũ in latitudinẽ patet, a littore Carthaginis nouæ, minuſq; in longitudinẽ. Longius ẽm uehi prohibent impendia. Ideo Spartũ aliter etiã diuulſum, natura interpolatur, rurſuſq; q̃ libeat uetuſtũ, nouo miſcet̃. Sparto nihil fere utilius nauiũ armamẽtis, machinis ædificatiorũ, aliȷ́ſq; deſyderiȷ́s uitæ: inuictũ in aquis, & mari: ſicut in ſicco, funis e Canabe.

EX M. VERG. COMM.

VVlgarem Geniſtam paſſim & incultis locis naſcentẽ, cuiuſq; in re ruſtica ad nexus quotidianus uſus eſt, nõ Hiſpaniæ Spartum deſcripſiſſe hoc capite Dioſcorides uidetur. Quas ẽm Sparto huic breues, ſine foliȷ́s uirgas, & natiuo lentore infragiles, quaꝝ in ligandis uineis uſus ſit, phaſelorũ figuras ſiliquas, & in his lenticulæ ſemen, luteumq; leucoiorũ colore florem ſcriptor hic tribuit, integrã Geniſtarum quas diximus, & iconiam imaginẽ oſtendunt. Nec nos in re alioquin ex ſcriptoris huius deſeriptiõe ſatis certa ſuſpicari, miſcereue aliquid audemus. Et ſi ſciamus, a Plinio. 19. uolumine, capite. 2. Spartum aliter deſcriptum: & medicinã remediaq; omnia, quæ hoc capite a Dioſcoride docentur, Sparto, non Geniſtæ, cui debebantur. 24. uolumine, capite nono ab eodem tributa fuiſſe. Res enim nos ſequimur, & quæ in antiquis ſcriptoribus uaga aut ambigua ſunt, ad certam, quatenus licet, ſignificationem contrahere conamur. Credimuſq; ex his quæ in græcis latiniſq; diu obſeruauimus, monere tuto legentes poſſe, duo fuiſſe græcis Sparti genera: quæ tamen alicuius notæ adiectione diſtinguerẽtur. Quod ẽm in Dioſcoride nunc forma diminutiua legitur, nouũ diſcrimen eſt: ideoq; a nobis non ſeruatũ. Alterum quod in Hiſpania naſceretur. 19. uolumine, capite. 2. a Plinio deſcriptũ: alterum quod Geniſtæ appellatione a cunctis latinis cenſet̃. Indicantq; q̃d dicimus hic ipſe primũ ſcriptor: qui intelligẽs alterũ eſſe Sparton, nullius (quod hactenus ĩuenerim) in medicina uſus, ut certius cognoſceretur, ait, quo uites ligant: eandemq; rationẽ ſecutus in. 6. Paulus Aegineta, eandem & ipſe adiecit diſcriminis notam, dicens, σπαρτὸσ ᾧ τὰσ ἄμπελουσ δέουσι, quod eſt, Spartus, quo uites uinciunt: nulla addendæ eius notæ neceſſitate, niſi alterum eſſet, quod æquiuoca appellatione fallere audientes poſſet. Eſtq; ex communi omnium uſu adiecta diſcriminis nota illa. Neq; enim Hiſpaniæ Sparto uti omnes poſſunt: at Sparto quo uites ligantur, uti omnes poſſunt. Vbiq; ẽm naſcuntur Geniſtæ, & eundem inter ruris utilia ubiq; uſum habent.

Digitized by Google

C Quod Plinius in Hiſpanienſis Sparti hiſtoria nuſquã teſtatus eſt. Quodqꝫ illi præcipuũ ab eo tribuitur, ad funes pertinet. Totãqꝫ habet Hiſpaniæ Spartus, ne longiores ſimus, diuerſam penitus a Geniſta hiſtoriam. Eſſeqꝫ Sparton Geniſtam præter hactenus dicta indicat etiã Theophraſtus primo de plantarꝫ hiſtoria, Linoſpartum inter Polylopa numerans.

De Silybo. CAP. CLXI.

σίλυβον

Silybum lata ſpina eſt, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc recens cum ſale oleoqꝫ cocta eſtur. Radicis ſuccus drachmæ pondere potus uomitiones ciet.

BARBARI COROLL.

Silybon, aut Silybos ſpinoſa, perinde, ut albus Chamæleon, cui eſt ſimilis, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice ubi naſcitur, coquere tanti eſt: ita operoſa eius culina traditur. In medicina nullum Plinio uſum habet.

EX M. VERG. COMM.

Negauit Plinius Silybi huius eſſe aliquẽ in medicina uſum: maiore tñ ꝙ hic apparatu ad cibos coqui indicauit. Siqdem cũ oleo & ſale elixã comedi Dioſ. ait: ille uero ne in Cilicia quidẽ, aut Syria, aut Phœnice ubi naſcit̃, coquere tanti eſſe ait: ita opoſa eius culina tradit̃. Ex quibus rõcinari illud facile eſt, peregrinã Italiæ herbã Silybum eſſe, & diligentiore cura et opera coqui ſolitã. Qui deſcripſerunt eam poſteriores, latiſſimis folijs, & in folijs per extremitates latis ſpinis eam tradunt. Nos in peregrino frutice, quod aliud moneamus, non habemus.

De Vomitorio Bulbo. CAP. CLXII.

βάλανος μυρεψική

Bulbus, quem Vomitorium uocant, folia habet lentiora & multo longiora cibario Bulbo, radicem conſimilem, cortice nigro ueſtitã. Vomitiões concitat, ſi per ſe comedat̃, aut eius decoctũ ebibatur.

De unguentaria Glande. CAP. CLXIII.

D Glans unguentaria, fructus eſt arboris Myricæ ſimilis, magnitudine Auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad precioſa unguenta pro oleo utuntur. Naſcitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido Iudææ. Præfert̃ plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pondere pota lienem abſumit. Cum Erui farina, & aqua mulſa, podagricis illinit̃. Pſoras leprasqꝫ decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cum nitro emendat. Et cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. Vomitiones mouet. Aluũ cum hydromelite reſoluit. Stomacho aduerſatur. Oleũ quod ea exprimitur, aluũ potu ciet. Cortex eius magis adſtringit. Verum tuſæ & expreſſæ recrementum abſtergentibus medicamẽtis adijcitur, quæ aduerſus prurigines, & ſcabricias idonea ſunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.22.

Balanus Myrepſica, ſiue ut Plinius, et Aetius appellat, Myrobalanos, hoc eſt, Glans unguẽtaria, ex arbore fit cui foliũ, ut inquit Plinius, Heliotropij: ut Theophraſtus (niſi librarius corrupit) Myrti: ut Dioſcorides, Myricæ, dũtaxat oblongius. Arbor grandis, incorruptaqꝫ, ſed contorta. Vnguentarij corticem glandis eius premũt, odoris gratia. Medici nucleos tundunt, affuſa paulatim calida aqua, etiamſi Theophraſtus inutiles eſſe dixit. Galenus unguẽtarios uti ſcribit, expreſſæ carnis ſucco, medicis quoqꝫ utilem eſſe, carnẽ eius pro uomitorio ſumentibus affirmãs. Glans ea magnitudine, & aſpectu Cappari, aut nuci potius Auellanæ ſimilis. Lignũ robuſtũ, uſu præcipue nauali, in Arabia naſcens. Syriaca dicit̃, & eſt candida. Contra in Thebaide nigra. Præfert̃ illa bonitate olei, quod exprimit̃, ſed copia Thebaica. Inter hæc Troglody

Digitized by Google

tica uiliſſima eſt. Sunt qui Aethiopicam his præponāt, glandem nigrā, nec pinguem, nucleoq́ʒ gracili, ſed liquore, qui exprimitur, odoratiore: naſcentem in campeſtribus. Aegyptiam, cuius & Hippocrates ipſe meminit, pinguiorem eſſe, & craſſiori cortice rubentem, & q̄uis in paluſtribus naſcatur, breuiorē, ſicciorem q́ʒ. Ediuerſo Arabicam uiridem, ac tenuiorem: & quoniā ſit montana, denſiorem. Longe aūt optimā Petræam, ex oppido quod uocant Petram. Plinius, & alij nigro cortice, nucleo candido. Differt a glande unguētaria: quæ nux Odorata, ſiue Muſcata uulgo dicitur, incognita ueteribus (ut exiſtimo) de qua in Macher. A

EX M. VERG. COMM.

CAppari magnitudine figuraq́ʒ unguentariā hanc glandem comparauit Theophraſtus. 4. de plantarū hiſtoria uolumine: utiq́ʒ ea unguentarios, & ipſe teſtatus eſt. Eamq́ʒ ob cauſſam Plinius libro. 12. capite. 22. Myrobalanon uocauit, eadem eiuſdem rei ſignificatione cum ſcriptore hoc: qui Myrepſicen Balanon eam inſcripſit, q̄ ſcilicet unguentis tantū inſeruiat. Diximus primo uolumine de Palmulis agentes, quod ad Balanos græcamq́ʒ Balanorū uocem pertineret, ideoq́ʒ relinquendū hoc loco quod dictum ſemel eſt, ne totiens idem repetat̄. Quod pro re ipſa etiā dicendum fuerat, a Barbaro undiq́ʒ collectū in Corollario eius expoſitū omnibus eſt. Iiſdem em̄ uerbis, ut erat in cunctis diligēs, ex Theophraſto, Plinioq́ʒ omnia de unguentaria hac glande reddidit: ſignauitq́ʒ diligenter, in quibus antiqui ſcriptores illi in eius hiſtoria diſcrepēt. Nobis monuiſſe tantū ſupereſt, augure uateq́ʒ aliquo opus eſſe, ut intelligamus, quo nā modo unguētaria hæc Glans a priore libro, qui proprius illi inter unguenta aut aromata locus erat, in quartū, & ad uulgares herbas tranſierit: quod conijcere hactenus nobis non licuit.

❡ De Narciſſo. CAP. CLXIIII.

NArciſſum, aliqui Narciſſon Anydron, alij Autogenes, alij Bulbon emeticon, alij Lirion, Romani Bulbum morbitariū. Sunt & qui ut Lilium, Lirium appellarint. Folia porro ſimilia, tenuia, multo minora, & anguſtiora, caulis uacuus & ſine folijs ſupra dodrantem attollitur. Flos albus in medio, intus croceus, in quibuſdam purpureus, radix intus alba, rotunda, bulboſa, ſemen uelut in tunica, nigrum, longum. Probatiſſimum naſcitur in montibus, ſuaui odore. Cętera porrum imitatur, atq́ʒ hærbaceum uirus olet. Radix cocta ſiue eſtur, ſiue bibitur, uomitoria eſt. Ambuſtis igni prodeſt cum exiguo melle trita. Præciſos neruos illitu glutinat. Luxatis maleolis, diuturniſq́ʒ articulorum doloribus, trita ex melle & impoſita ſubuenit. Vitia cutis in facie, uitiligineſq́ʒ cum ſemine urticæ & aceto emaculat. Cum eruo & melle ulcerum ſordes expurgat. Abſeſſus rumpit concoctioni repugnantes. Infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina & melle. B

BARBARI COROLL.

NArciſſo, foliū Albuci, terræ proximū, ſed latius, ut Lilio pingue, frequens, anguſtū caule ſine folijs herbaceo. Flos in cacumine, poſt Arcturū, & circa æquinoctiū, ac uere, item poſt Lilium, & Violam, Flāmeam uocatā, membrana incluſus ceu uaſculo, ampliuſculus, nigricans, oblongus: qui defluens, ſponte germinet: præſertimq́ʒ defixus in terrā, manu ſeritur & radice ampla, rotunda, carnoſa. Caulis, & cum eo flos erūpit, ut in Croco, anteq́ʒ folium: q̊d non anteq́ʒ refloreſcat, cernit̄. Caulis cum flore ſuo emorit̄. Radix Bulbo aſſimilis, niſi q̄ non eſt ſquamata. Narciſſus ter florendo, tria ſationū tempora demonſtrat. In coronamenta flore ueniens, a narce, hoc eſt, torpore dictus, quoniam caput grauet, non ut fabulæ a puero. Plinius duo genera conſtituit. Vnum flore candido, calice purpureo. Alteri cætera eadem tribuit, ſed calicem herbaceum. Omnes inquit ſerotini, poſt arcturum enim florent, ac per æquinoctium autumni. Duo hæc inquit genera medici præcipiūt, quaſi & alia ſint, quæ non recipiant, hoc eſt (ut arbitror) genus illud quod uere, aut æſtate naſcitur: ut ex Theophraſti ſentētia prædiximus. Sciendum porro eſt, cum florē eius nigrum a Theophraſto dici legimus, non de flore ipſo, quē candidum eſſe cōuenit, intelligi, ſed de ſemine: quod & membrana contegi, & nigrū, ac prælongū eſſe conſtat, quo in terrā cadente, propagat ſe, atq́ʒ ſerit Narciſſum. Eumachus cyrenæus in Rhi Theoph. li. 3.

Digitized by Google

C zotomico, etiã Crotalon & Acacalida Narciſſum uocari tradidit. Nã Crotos in Hippocrate, ad ulcera uetera, & uulnera recentia ꝓbata, qd aliud ſit ꝗ Narciſſus, nõ uideo. Niſi quis Crotũ pro Crotone, hoc eſt, Cici capiat in eo. Iulius Pollux auctor eſt, Theophraſti morẽ fuiſſe, Liriũ pro Narciſſo dicere. Homerũ uero Lirij appellatione complecti, florũ omne genus. Narciſſum ab adoleſcente ſuimet amore capto, & in eum florẽ conuerſo, natũ in Böetia Theſpienſes garriunt, fontẽ Donaca monſtrãtes, ubi ſe ſpecularet̃ puer ſtultiſſimus: qui umbrã ſuam a ſe neſciret diſtinguere. Coarguit hanc fabulã uetuſtiſſimus poëta Pamphilus, qui Proſerpinã multis annis antequã Narciſſus eſſet, captam a Plutone cecinit, carpentem Narciſſos.

EX M. VERG. COMM.

Lilio congenerẽ Narciſſum antiquiores oẽs faciunt, a Lilio ſtatim continuata hiſtoria de eo agentes. Omniũq; certiſſime Theophraſtus lib. 6. de plantaꝝ hiſtoria his uerbis inter cætera de eo agens. ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, οἱ μὲν γὰρ τοῦτο οἱ δ᾽ ἐκεῖνο καλοῦσιν. Quod eſt. Narciſſus autẽ aut Lirion. Sunt eñ qui hoc, & qui illo noĩe appellent. Manifeſto argumẽto, congenerẽ, aut ſimilem ſaltem Lilio Narciſſum eſſe. Ex quo Lirion, qua uoce Lilia ueteres appellauerũt, & ipſe quondã dici poterat: & ſi ex antiquis græcis teſtati aliquot fuerint, Lirion priuatim Narciſſum indicare. Quemadmodũ Crinon ſolũ Lilium. Addiderũt quidam, etiã ab Homero flores oẽs una Lirij appellatione indicari. Quod & Ariſtophanes in Comœdia etiã ſeruaſſe creditur. Sed quemadmodũ nos in ſcriptore hoc, & in alijs obſeruauimus, naga hæc noĩa, ſimilitudo, & pene eadẽ natura fecit. Vocariq; ſolitũ Lilium a græcis Lirion, manifeſte hic ſcriptor oſtendit, cũ ait. Quidam etiã quemadmodũ Lilium Liriũ Narciſſum uocãt. Videnturq; Latini una tantũ mutata litera, & ut balbutientes ſolent pueri, pro, r, l, pronũciaſſe: ſicq; ex græcoꝝ Lirio ſuũ Liliũ feciſſe: eodẽ modo quo lepidiſſimus græcoꝝ comicus in Equitibus ſuis bleſa lingua in concione loquentẽ Alcibiadem finxit, ὀλᾷς θέωλος κεφαλὴν κόλακος ἔχει. Cum tñ in eo q̃d intelligi uolebat, ubi, l, litera audit̃ intelligenda, r, erat, ὁρᾷς θέωρος κεφαλὴν κόρακος ἔχει. Sed ut rem noſtrã agamus, ꝓ cõpto ſit, congenerẽ Lilio, aut illi penitus ſimilẽ Narciſſum eſſe: & quoniã dolores & torpidas capitis grauitates faciat, a narce, q̃ uoce græci torporẽ indicant, nõ a fabuloſo puero, ut poëtæ finxerũt, Narciſſum græcis dictũ fuiſſe. Teſtes in eo noĩe rõnis eius ſunt. Plinius 21. uolumine, capi. 19. & Sympoſij ſui. 3. cõmentario, capi. 1. Plutarchus. Cuius obiter de

D Narciſſo uerba hæc ſunt. καὶ τὸν νάρκισσον ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα, καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. διὸ καὶ σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν τουτέστι τῶν χθονίων στεφάνωμα προσηγόρευκε. Quod eſt. Et Narciſſum appellauerunt, quaſi neruos hebetantẽ, & torpidas facientẽ grauitates. Quapropter & Sophocles magnoꝝ Deorum, id eſt, ſubterraneorũ coronamentũ eum uocauit: ꝗ ſcilicet defuncti & morte torpidi, torpido flore merito coronarent̃. Anydron uocaſſe quoſdam Narciſſum etiã in Dioſcoride legitur: idq; nos factũ illi nomẽ credimus, ꝗ longe ab aquis in montanis floret. Quod etiã illi adiectũ eſt Autogenes, quæ uox a ſeipſo genitũ, uel per ſe naſcens ſignificat rationẽ eam habet, quã Theophraſtus his uerbis indicauit. οὗτος δ᾽ ἐκπίπτων ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον, de flore & ſemine dicta ea ſunt, ſignificantq;. Hic autẽ decidens ſponte ſua germinat & naſcit̃. Etſi idem ſcriptor ſtatim teſtetur, colligi ſemen eius, ſeriq; opere humano, nec minus etiã, ut in cæteris Bulbis plantari radicem. Vocari a quibuſdam etiã Vomitorium Bulbum in Dioſcoride audimus: haud ſane, quia idem Vomitorio Bulbo ſit, qui. 2. uolumine deſcriptus eſt, ſed quia Bulboſę radicis, ſimulq; Vomitorius ut ille eſt: quẽ in antiqua medicina habet pręcipuũ uſum. Serebat̃ quondã in hortis ad coronamẽta Narciſſus: nũc montanis locis, in q̃bus naſcit̃, quærendus eſt, non difficilis inuẽtu, ſi diligentius quęrat̃. Totam eñ excæpta caulis altitudine, & calathi ambitu, quæ duo minora, ꝗ in Lilio ſunt, Lilioꝝ ſpeciem referre eum teſtati oẽs ſunt. Et præter id ſerotinus flos (poſt arcturũ enim Auguſto menſe, & ad Autumni æquinoctiũ floret) inter Lilia floresq; alios, qui fere oẽs tunc defecerũt, latere nõ poteſt. Habet & alias in ſcriptore hoc notas, q̃bus deprehendi poſſit: Folia porracea: quæ Plinius in radice eſſe illi ait, minora tñ & anguſtiora: Concauũ caulem, & ſine folijs dodrantali altitudine: Poſtremoq; florem candidũ, in medio croceũ: & quod alteri eius generi competat, neceſſe eſt, in aliquibus purpureũ. In qua deſcriptione, niſi in cunctis græcis, q̃s hactenus uidere licuit, uitiũ ſit, ratiocinari oportet, duplicem eſſe Narciſſum. Quod Plinius ſane manifeſte indicat duobus locis. Primum. 21. uolumine. capite. 5. in Liliorũ hiſtoria, dicens. Narciſſum uocant, huius alterũ genus candido flore, calice purpureo. Mox eiuſdem libri, capite. 19. Narciſſi duo genera in uſu medici recipiunt. Vnũ purpureo flore: & alterũ herbaceum. Non leui, ut uidetur in docendis his uarietate. Siquidẽ in priore illa deſcriptione, alterũ Narciſſum flore candido, & calice purpureo: in poſteriore alterum purpureo flore, alterum uero herbaceum eſſe dixit. Theophraſtus quod

hactenus in eo obſeruauerim, cum ſæpius Narciſſi meminerit, nulla huiuſcemodi generum di- A
uiſione uſus eſt: ſemperq́; tanq́; unus Narciſſus ſit de eo docet, nunc folia, nunc florendi tẽpus,
nunc caulem deſcribens: a quo credimus Plinium alterum genus herbacenm uocaſſe. Siquidẽ
in eius hiſtoria inter cætera auditur, τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν ποώδη δέ. Quod eſt. Caulem quidẽ
ſine folijs, uerumtamen herbaceum. Ex quo potuit Plinius non a flore herbaceum alterum id
genus appellare. Non ideo tamen non recipiendum duplicem Narciſſum eſſe. Hoc enim a
Dioſcoride Plinioq́; & ab alijs traditur. Sed quę eorum diſcrimina in flore docentur, non ſatis
& in ſcriptore hoc & in Plinio certa ſunt. Cętera quidem, ut ex Theophraſto patet, eandem ha
bent hiſtoriæ ueritatem. Ille enim. ς. de plantarum hiſtoria Narciſſum his uerbis deſcripſit. Nar
ciſſus uero, aut Lirium (ſunt enim qui hoc, & qui illo nomine appellent) folium Aſphodeli fi-
gura terræ proximum habet: latius tamen q̃ Aſphodeli, & quaſi liliaceum. Caulem nudum q
dem folijs, uerumtamen herbaceum: in ſumo cuius flos eſt. Semen ueluti in uaſculo membra-
na quadam clauſum, grande, nigrum, & figura oblongum. Id decidens ſponte ſua germinat.
Verumtamen id colligentes, etiam in terra depangunt. Serunt & radicem, quã rotundam, car-
noſam. & grandem habet. Serotinus flos eſt. Poſt arcturum enim & circa æquinoctium floret.
Idem eodem libro in foliorum diſciplina ait, Narciſſum anguſto, numeroſo, & pingui folio eſ-
ſe. Nec multo poſt de caulibus plantarũ agens ait: Mirabile aũt in cũctis quod in Scylla & Nar
ciſſo accidit. In alijs enim & quę a principio cõſerunt, et per ſe regerminant, uere folia primum
prodeunt, dein caulis: in his autem, id eſt, Scylla & Narciſſo caulis pręcedit, & in Narciſſo flo-
ris tantum caulis. Poſt quę cum longius deſcripſiſſet Scyllæ caulis & floris ortum, ſubiecit. Cũ
autem caulis hic conſenuerit, tunc poſt aliquot dies folia prodeunt. Similiterq́; & in Narciſſo
fit, πλὴν οὔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους ὥσπερ εἴπομεν. οὔτε καρπὸν φανερὸν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ
ἄνθος ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει καὶ ὅταν ἀνανθῇ τότε τὰ φύλλα ἀνατέλλει, id eſt, Verumtamẽ nullũ ali
um caulem pręterq́; floris cauſa prolatum, ut pręmonſtrauimus, Narciſſus habet. Manifeſtum
itidem non habet ſemen. Flos autem ipſe una cum caule areſcit, & cum aruerit, tunc folia emer-
gũt. Præterea florere prius Scyllã, poſtea uero Narciſſum, idem paulopoſt teſtatur ſcriptor.
Noſq́; tam multa ex eo collegimus, ut facilius & certius deprehendi poſſit tanti nominis in an- B
tiquorum coronamentis flos. Quæ enim Plinius diuerſis locis de eo tradidit, ex Theophraſto
quidem deflexa ſunt: ſed tanta breuitate ab eo tractata, ut obſcuriora legentibus aliquãdo ſint:
& ut reſpondere ſibi inuicem Theophraſtus & Dioſc. uideantur. Cuncta enim de folijs, cauli-
bus, & ſemine ambobus eadem ſunt. Floris color, & coloris diſcrimen in Theophraſto tantum
deſyderatur: idq́; obſeruaſſe & diſcreuiſſe legentes oportet: prę ſertimq́; quod hic croceũ & pur
pureum in medio deſcribit: quod Plinius florem appellat, non ſatis certo intellectu, totum ne
florem ſic uocet, an quę crocata in eo ſunt & purpurea, ut hic manifeſte docet. Poteſt enim utra
q́; pars flos dici: quemadmodum in Viola nigra de duplicis floris ex diſciplina Theophraſti flo
ribus diximus. Nos in Apenninis montibus his noſtris, frequentem uidimus florem Auguſto
& Septembri menſibus florentẽ, figura Lilij, dodrãtali altitudine: folijs qualia in Narciſſo hoc
deſcribuntur: ſingulari caule, ijſdemq́; alijs omnibus, excepto colore, qui nec cãdidus, nec pur
pureus ut Plinius docet ſit, ſed inter candidum & luteum colorem nullius, aut exigui odoris.
Vidimus & in mitioribus collibus natum, ſed non tam ſpecioſum, & magis albicantem: diuq́;
credidimus Narciſſum eum eſſe: neq́; ab opinione ea longius adhuc diſcedimus. Inclinat em̃
animus, potuiſſe antiquis uagum Narciſſi nomen eſſe: & ut in plantarum diſciplina ſæpe alias
teſtati ſumus, congeneribus, ſimilibuſq́; multis cõmunem eam appellationem fuiſſe. Tantũq́;
abeſt, ut conſtituamus luteo colore Narciſſum eſſe: ut inueniendum hunc florem legentibus re
linquamus, q candido colore ſit, croceis intus ſtaminibus, & in aliquibus purpureis: quod unũ
in colore eius a Dioſc. diſcrimen tradit. Nobis enim hactenus uidere non licuit candidos Lilio
rum figura flores, capillamentis, aut ſtaminibus intus purpureis. Relinquimus etiam peritio-
ribus cogitandum, probauerit ne hic ſcriptor Narciſſum ſimpliciter montanis locis naſcẽtem,
ut a ſatiuo & hortenſi ſecerneret: an deſyderari ultra aliqd poſſit, quale ſcilicet Plinius ait pro-
batiſſimum naſci in Lyciæ montibus: in quam partem propenſiores trahimur. Superlatiuum
enim illud κάλλιστον, certiores ſibi neſcio quomodo natales locos exigere uidetur: & prępoſiti-
uus ille articulus eodem ſenſu rem etiam indicare credi poteſt. Suſpicio tamen hæc ſit, non de-
cretũ. Qualis etiã eſt in uerbo πρασίζει, quod ſtatim ſequitur, ſignificet ne uireſcere, & herba-
ceo colore eſſe: an potius a Porro uerbum factum fuerit, ſignificetq́; Porri odore ſentiri. Quod
tamen nullibi inuentum in antiquis a nobis eſt. Quæ omnia diligentius obſeruanda & conſti
tuenda alijs relinquuntur.

Digitized by Google

C ## De Hippophäe. CAP. CLXV.

ἱπποφαὶς Hippophäes, alij Hippophyes, alij Hippophanes, alij Hippion, alij Echinion, alij Pelecinõ, Romani Lappaginem uocãt, quo fullones ueſtes interpolant. In ſabuloſis maritimiſq; naſcitur, ſurculaceo frutice, denſo & largo, folijs Oleę, longioribus, mollioribuſq;: inter quæ candicantes ſpinæ emicant, ſiccæ, anguloſæ, interſtitio quodam diſtantes. Flores Hederæ corymbis ſimiles, racematim cohærent, minuſculi tamen, & molles, candidi, ex parte rubeſcentes. Radix lacteo ſucco madet, craſſa, mollis, amara guſtanti, ex qua perinde ac Thapſia ſuccus eximitur: qui cum Erui farina ſubactus ſiccatur, & ad uſum reconditur. Pituitas, bilẽq; detrahit oboli pondere cum mulſo & quatuor obolis Erui farinæ. Frutex cum radicibus ſiccatus tunditur, & cum aquæ mulſæ dimidia hemina tritus datur. Radice liquamentum depromitur, uti in Thapſia. Huius in purgationibus modus eſt drachma.

BARBARI COROLL.

Hippophäes, ſiue Hippophyes, & Hippopheon Hippocrati. Galenus hanc & Gnaphon, & Stybon, & Styben quoq; dici putat. Nomen uidetur accepiſſe, quoniam forte accommodata ſit equorum naturæ: quemadmodum & ea, quæ Hippophæſton uocatur, poſt hanc dicenda. Sunt em̃ unius fere generis, in binas diuiſi ſpecies. Vtrũq; noſtri Lappaginem (ut arbitror) appellauere. Similis inqt Plinius Anagallidi Lappago uideret, niſi eſſet ramoſior, pluribus folijs, graui odore. Quæ talis eſt, Mollugo dicitur, quæ uero aſperioribus folijs, Aſperugo. Neruorũ qdẽ cauſis utilem Hippophæſton Dioſco. affirmat. Plinius Lappaginẽ, quę dicatur Mol-
D lugo. Vnde colligunt nonnulli eandem eſſe Hippophæſton, & Molluginem.

EX M. VERG. COMM.

Sciendum primo eſt, ſpinoſum fruticem eſſe Hippophäes: neq; a Dioſc. tantum hoc habitu deſcribi, uerum a Theophraſto, Plinioq; etiam: quorum alter ſpinis albis eſſe dixit, alter ἀνάκανθαν τοῖσ φύλλοισ deſcripſit, id eſt, nullas habere in folijs, ſed ut hic ait, inter folia ſpinas: quales ab eodem plures aliæ numerantur. Idq; in eius hiſtoria tam manifeſte patet, ut nihil de ſpinis dubitandum ſit. Mox ope ſpinarum quas habet, ad uſum ueſtium tranſlatum a ueteribus fuiſſe: nec aliud ſignificare Dioſc. cum ait, ὧ γνάφουσι τὰ ἱμάτια, id eſt, ut nos uertimus, quo ueſtes uellicando poliunt. Id enim eſt γνάπτειν, & ut Athenienſes dicere conſueuerant κνάπτειν, id eſt, καταξαίνειν, quod uellicando expolire ſignificat. Quę autem ueſtium expolitio hæc ſpinis facta eſſet, facillimam habet coniecturam: eandem. ſ. aut illi ſimilem, quam carduis, aut hamis ferreis ætas noſtra in nouis & obſoletis ueſtibus quęrit, iacentem, aut longo uſu attritum pilum erigẽs: & ſi in textura flocci, feſtucæue, aut alterius coloris aliquid inheſerit, ope ſpinarum illarum extrahẽs. Eamq; ob cauſam Galenus Hippophäes hoc Gnaphon etiam uocat: Græcorumq; grammatici eam exponentes uocem, dicunt κνάφοι ἀκάνθαι, ἁισ κνάμπτιται τὰ ἱμάτια, id eſt, Cnaphæ ſpinę ſunt, quibus expoliuntur ueſtes: quaſi non ſola hęc ſpina eum quondam haberet uſum, ſed plures honoris eius prærogatiua gauderent. Sic etiam κναμπτόμενα ξαινόμενα dixerunt, id eſt, quæ uellicantur. Galenus tamen, ut diximus, priuatim Hippophäes hoc Gnaphõ appellauit. Quę cauſa etiam fuit, ut quemadmodum in Dioſc. nunc legitur, Romani Lappaginem id dicerent. Nec aliud ſignificaſſe nobis Plinius uidetur, cum ait lib. 27. cap. 10. Hippophæſton naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt æneæ fulloniæ. Aeneas enim, ut credimus, uocauit ad eũdem uſum æneum inſtrumentum aliquod hamatum, forficulatumue: quod primo ex ære factum, nomen in ſpinis poſtea ſeruauerit: auditoq; ænearum nomine, inſtrumentum, additis deinde fullonijs materia & uſus intelligeretur. Credimus fore, ut uideantur aliquibus noſtra hæc duriora, præſertim cum fulloniam, & fullones receperint iampridem in latina re omnes ꝓ his q̃ ueſtes purgant: & lotura, aut infectione candorem illis, aliumue aliquem colorem acquirunt. Quod nos non negamus: neq; his quæ nos ꝓ Hippophäe hoc dicimus aduerſantur, quę illi de fullonibus dicunt. Poteſt enim utrumq; ab iiſdem tractari: nec repugnat, poſſe eum qui ueſtes lauet, aut in

A

fricíat, eadẽ qua diximus ratione expolire. Nos enim antiquæ uocis rationem & ueterum au toritatem ſecuti, quales κναφεῖς quondam fuerint, & quæ uerbi κνάφειν ſignificatio ſit, demonſtrauimus: quæ nulla alia eſt q̃, ut græce loquamur, τοῦ ἀποξύειν καὶ ἀποξαίνειν, id eſt, deradendo expolire uellicareq́: & ſi id patiuntur gramatici, expilare. Naſci fruticem hunc Plinius ait ſabuloſis, maritimiſq́ locis, ſcriptorem hunc ſecutus. Theophraſtus ſabuloſo quidem, ſed tenui ſolo: q̃ p̃ter ea quę pauloante ab eo accępta diximus, quęrendas cognoſcendaſq́ facile notas has illi tribuit. μονόῤῥιζον δὲ ἱπποφαὲς ἐπίγειον καὶ χαμαίκαυλον, βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους καὶ διαμένει τὸ φύλλον χλωρὸν ἄχρι πλειάδος. χαίρει ὑφάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις. λέγεται δὲ ὡς ἐν τοῖς ἐργασίμοις οὐ θέλει φύεσθαι καὶ ταῦτα περὶ τὰ ἄστη καὶ ἐν εὐκλίοις τόποις φυομένη. Quorum ſenſus eſt. Singulari radice nititur in terra Hippophäes: terreſtre eſt, & caules per terram ſpargit: per æſtatẽ germinat & floret: permanetq́ uiridi folio uſq́ ad pleiadem autumni. Sabuloſum & tenue ſolum amat: diciturq́ locis cultis naſci nolle, cum tamen circa oppida & apricis locis naſcatur. Hæ Hippophäis notæ a Theophraſto numerantur: quæ ideo a nobis repetitæ ſunt, ut pluribus ueluti teſtibus deprehendi latens frutex poſſit, & cuius non ſatis certa nominis origo eſt. Plinius cõpoſitum ab equo nomen opinatus, ait. Debent (de Hippophäe & Hippophæſto ſermo illi eſt) accomodatæ eſſe equorũ naturæ, neq́ ex alijs cauſis nomen accępiſſe. Quippe quędam animalium remedijs naſcuntur, locupleti diuinitate ad gerenda remedia. &c. Quod ſi recipiatur, poterunt eandem cætera quę pariter compoſita in græcis fuerint habere rationem.

❡ De Hippophæſto. CAP. CLXVI.

Hippophæſton, id quod aliqui Hippophäes appellant, naſcitur eiſdem locis quibus Hippophäes, eſtq́ ſpinæ fulloniæ genus, humilis hęrba, ſine cauliculo, ſine flore, inanibus tantum capitulis, folijs paruis, ſpinoſis, radiculas habens albas, molles, craſſas. Succus radice et folijs exprimitur, & exiccatur. Datus cui uoles tribus obolis in aqua mulſa, aquam pituitaſq́ detrahit. Priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnœę conuenit huiuſcemodi purgatio.

ἱπποφαιστὸν
ἱπποφαὲς

B

BARBARI COROLL.

Hippophæſton, hæc uidetur quam Plinius Hippophyes, Theophraſtum ſequutus appellauit, tributam ei proprietatem ſcribendo, q̃ fructum ſpinoſum habeat. Naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt æneæ, ut idem inquit, fulloniæ, capitulis inanibus, folijs multis herbacei coloris, radiculis candidis, quarum ſuccus exprimitur æſtate. Idem Plinius ſextodecimo uolumine, hanc non Hippophyes, ſed plane, ut Dioſcorides, Hippophæſton nominat, inter herbas quæ fructicibus alijs circumuoluunt ſeſe: quod notatur inquit, & in ſpina fullonia Hippophæſto, caliculis inanibus, folijs paruis, radice alba, cuius ſuccus ad detractiões in comitiali morbo utiliſſimus habetur. Qui locus in Plinio, deprauate legebatur ante nos, ita ut ne intelligi quidem poſſet a peritis. Paulus nõ Hippophęſton per, i, ſed Hypophęſtõ p, y, ſcribendum putauit.

Pli. li. 27. ca. 8.
lib. 22. cap. 12.

VERG.

Miſcuerunt in græcis & in latinis aliq̃t, quod p̃monſtratũ mõ eſt Hippophäes, & q̃d nunc tractamus Hippophæſton, nominis ſimilitudine decępti. Perſuaſiſſeq́ id eis uidentᷣ ijdẽ amborum natales, & in artibus uſus. Vtraq́ eñ fullonia ſpina, eadẽq́ in morbis utriuſq́ plura remedia ſunt. Verũtñ ſeorſum a peritioribus actũ de utraq́ eſt. Neq́ eñ oĩa penitus eadẽ utriq́ in hiſtoria & medicina ſunt. Quinetiã Paulus Aegin. li. 6. cũ de Hippophäe primũ egiſſet, non multo poſt de Hippophęſto agit. Nec ut Hippophäes cõpoſito a uoce hippo nomĩe ſcribit, ſed a p̃poſitione ὑπὸ Hyopophæſtõ. Quã rationẽ ſecutus etiã lib. 27. ca. 8, Plinius eſt: quãuis antea lib. 22. cap. 12. & hãc, & Hippophäes dixiſſet, debere equorꝝ naturæ accõmodatas eſſe. Nos ut illius, ſic etiã huius nominis rationẽ ignoramus. Oportet tñ & hanc aculeatã intelligere: ex q̃ hic ait, & hanc fullonię ſpinę genus eſſe. Ratiocinariq́ facile erit, ut ſupiore capite p̃monſtrauimus, omnes q̃bus poſſent ueſtes qua ratione diximus expoliri, cõſueuiſſe ueteres κνάφους, & κναφικὰς ἀκάνθας, id eſt, fullonias ſpinas appellare: & ex earum cenſu hanc etiam eſſe, quæ non difficilis inuentu erit, tam certis notis ab hoc ſcriptore deſcribitur.

❡ De Ricino. CAP. CLXVII.

Cici, aut Croton aliqui Seſamon ſylueſtre uocant, alij Seſeli Cyprion, alij Crotona. Aegyptij Siſtamna, aliqui Trixin, Magi

κίκι κρότων
σήσαμον ἄγριον

Digitized by Google

Sanguinem febris, Latini Ricinum, alij Lupam. Id nomen accepit, a Ricini animalis ſimilitudine. Arbor prouenit paruæ Ficus altitudine, folio Platani, maiore, læuiore & nigriore, ramis caudicibuſq; cauis in arũdinis morem. Semine in uuis aſperis, quod corticibus exutum, Ricinũ animal repreſentat: ex quo oleum nomine Ricinum exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplaſtriſq; utile. Grana triginta numero purgata, potu pituitas, bilem, aquamq; per aluum extrahunt. Vomitiones mouẽt. Sed iniucũda admodum eſt, & moleſta purgatio. Siquidem ſtomachũ uehementer ſubuertit. Tuſa & impoſita, uitia cutis in facie, uaroſq; expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum tumoreſq; leniunt. Turgentes mam̃as cohibent. Eadem ex aceto illita, ignes ſacros reſtingunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.5 lib.15. ca.7.

CIci ab ea differt quæ Cuci a Plinio, & Cuciphoron a Theophraſto dicit. Cuci folio & caudice in Aegypto Palmæ ſimilis; quando & eius folijs utuntur ad textilia. Differt, q; Palma indiuidua eſt, At hæc cum adoleſcit, in brachia ramorum ſpargitur: quæ pari modo & ipſa finduntur, uirgis breuibus, neq; multis. Pomo rotunditas, quæ manum impleat; colos fuluus, commendabili ſucco, ex auſtero & dulci, nec congeſto ut Palmulæ, ſed diſcreto: lignum intus grandis, firmeq; duricie: ex quo ſtragulares annulos detornant, ut Theophraſtus inqt: aut udares, ut Plinius. In eo nucleus dulcis dum recens eſt. Siccatus dureſcit ad infinitum, ut mandi nõ poſſit, niſi pluribus diebus aqua maceratus. Materies nõ ut Palmę rara, neruoſa, uirens: ſed ſpiſſa, carnoſa, grauis, dura, criſpioris elegantię. Et ob id in magno honore Perſis, uſuſq; ad lectipedes. Hãc a Theophraſto & Perſica textilẽ uocari. Thebaica pfectura copioſam, ſi q arbitrant, coniecturam potius, q̃ rationem ſequunt.

D

Herod.i Eut. libro.2.

At Cici arbor, quam Herodotus Sillocypriũ uocauit, Ricinus a noſtris dicitur, ut ipſum quoq; animal, canibus præcipue infeſtum, q̃d & Cynoraiſta gręce dicit, & Croton: quanq; Theodorus Crotonas rediuos cõuertit, non ricinos. Ferni etiamnũ hodie, ut ex Didymo zenotele accepimus, q nobis a ſecretis eſt, & Anagnoſtes, uernaculo uocabulo Rhaiſtas canum uocant. Dicunt & Cynomyę, a quibuſdã. Sed & ouibus moleſtos eſſe Ricinos teſtis eſt Cato. Vulgus ipſũ eos gręco nomine appellat Cica, Galenus Cica dici uult etiam beſtiolas quę frumentũ corrodũt, quarũ cœtus Cion dicatur. Is uermis etiam Cis uocatur: ut infra quoq; diximus. Hippocrates hanc arborẽ uidetur intellexiſſe, cũ Crotoj-

* deos radicem in medicinas quaſdam adhiberi commonet. Aliqui non ſolum Cici, ſed Ciceam quoq; nominant. Ab hac arbore conficta iurium uocabula, Cicilendrum, & Cecimandrum, in Plautina fabula, ſi dixerim, diuinare potius q̃ docere uidear.

EX M. VERG. COMM.

COpioſus in Aegypto quondam naſci Ricinus hic dicebatur. Idq; ueriſimile eſt: quoniam luminum neceſſitas, ſine quibus uitæ nullus eſt per tenebras uſus, faciendis lucernarum funiculis, & oleo aptum deficiente alio omni, optabilem genti illi fruticem fecerat. Etſi Plinius lib.23. cap.5. teſtetur Elychnia qdem ex eo fieri claritatis pręcipuę, ex oleo tamen ppter nimiam pinguitudinem lumen obſcurum. Nec aliud hic idem ſcriptor primo uolumine ſignificauit, dicẽs Aegyptios multum indigere, & copioſe uti Ricinino oleo. Cogebãtur enim quod comicus ait, ſi non poſſent quod uellent, id uelle quod poſſent. Plinius.15. uolumine, capite.7. altitudine Oleæ in Aegypto & Hiſpania prouenire ait, caule ferulaceo, folio uitium, ſemine uuarum gracilium pallidarumq;, quas hic βότρυς τραχεῖς dixit, id eſt, racemos aſperos. Theophraſtus duobus locis, primo de hiſtoria, mox ſecundo de cauſis plãtarum nihil æque in eo admiratus eſt, q̃ ut ille ait, foliorum ἀνομοιότητα καὶ μετασχηματισμόν, id eſt, inæqualitatem, ſiue diſſimilitudinẽ & trãsformationem. Numerauitq; primum inter ea quorum folia diuerſis temporibus diuerſa figura uidentur: uerbi cauſa, a principio rotunda, mox cum creuerint anguloſa, aut ediuerſo: qualia oſtendunt Hedera, Populus alba, & Ricinus hic. Suntq; de eo ſcriptoris eius hæc uerba. τὰ δὲ φύλλα τῶν μὲν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντων αὐτὰ ἑαυτοῖς. τῆς δὲ λεύκης καὶ τοῦ κιττοῦ καὶ τοῦ καλουμένου κρότωνος ἀνόμοια, καὶ ἑτεροσχήμονα, τὰ μὲν γὰρ νέα περιφερῆ τὰ δὲ παλαιότερα γωνοειδῆ. καὶ εἰς τοῦτο ἡ μετάστασις πάντων. Rurſuſq;. ὁ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμὸς καὶ ἑτέρων κοινός, ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος πε-

Digitized by Google

ριθερῶ φυόμενα τὴν ἀρχὴν ὕστερον ἀπογωνιοῦται καθάπερ ἀναδιαρθρούμενα. Quorum ſenſus eſt. Aliarum uero omnium arborum folia ipſa ſibiipſis ſimilia ſunt: Populi uero albæ, Hederæ, & eius quē uocant Ricinum diſſimilia, & alterius figuræ. Noua enim & a principio circinata: adultiora deinde anguloſa. Et omnium mutatio talis eſt. &c. Rurſus. Foliorum uero transformatio & aliis cōmunis eſt: quoniam eius qui Ricinus nominatur, a principio naſcentia folia circinata ſunt: tēpore deinde anguloſa fiunt: quaſi dearticulentur. Quam rationem ex Theophraſto a cæteris relictam addere placuit: ut hac nota etiam deprehēdi Ricinus poſſit. Etſi uulgaris iampridem hic frutex ſit, feraturq; paſſim in hortis ad ſpectaculum. Neq; enim ætate hac noſtra alium, quem ſciamus in medicina, aut reliqua uita uſum habet. Vocatq; Ethruria Phaſelum Romanum. Diximus de eo etiam in Ricinino oleo: eamq; ob cauſam non erimus in deſcriptione eius longiores. Id tm̄ teſtamur, uera eſſe quæ hic ait, Vomitiones ciere, & per inferna laborioſa purgatiōe purgare. Scimus enim pueros aliquando deuoratis incaute ſeminibus eius aliquot, integram cum ſua nocte diem paulominus q̄ ad mortem eo cibo periclitatos. A

De Tithymalorum generibus. CAP. CLXVIII.

Tithymali genera ſeptem, quorum maſculus Characias appellatur, ab aliquibus Cometes, aut Amygdaloides, uel Cobios. Alter Myrthites, qui fœmina exiſtimatur, euq; Myrſynitem, aut Carty itē uocant. Tertius Paralius, quem Tithymalida appellarunt. Alius Helioſcopius. Quintus Cyparyſſias. Sextus Dēdrodes. Septimus Platyphyllos dicitur. B

tithimalg· herba lactaria·

BARBARI COROLL.

Tithymalum, & Tithymalus penultima producta, Meconion a quibuſdam uocatur. Noſtri Lactucam appellant caprinam, marinamq;. Aliqui Lactariam, quia & Greci Galactida nuncupare ſoleant. Lacte Tithymali inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, narrant apparere literas: & ita quidam adulteras alloqui maluere, q̄ codicillis. Vſus iam & in caſtra, & obſeſſas urbes tranſit.

Pli. li. 26. ca. 10 lib. 20. ca. 19. et 26. cap. 8.

De Characia appellato. CAP. CLXIX.

Characiæ caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri. Lacteo ſucco, atq; acri madent. Foliis Oleę circum ramos, anguſtioribus & longioribus, radice dura, lignoſa. Pendet in cacuminibus caulium coma iunci, & calyculati folliculi, aliquantum caui. In quibus ſemen continetur. Naſcitur in aſperis & montibus. Succus aluum purgat. Trahit pituitam bilemq;, binis obolis in poſca ſumptis. Et cum aqua mulſa nomitiones mouet. Appetente uindemiarum tempore, ſuccus congeſtis ramulis, mox deciſis, & uaſe recluſis excipitur. Aliqui adiiciunt farinam Erui, & in paſtillos digerunt, qui Erui magnitudinem impleant. Alii in aridas ficos ternas, quaternaſue guttas inſtillant, ut cū his inareſcant. Quas ad uſus recondunt. Per ſe etiā tuſus in pila, & in paſtillos cōactus reponitur. Porro cum extrahitur lac, neq; quo uentus aſpiret ſtare quenq;, neq; manus oculis admouere conuenit, ſed ante eius collectionem, corpus, preſertim, faciem, collum, ſcrotumq; genitalis, adipe, aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exaſperat. Quapropter catapocia, cæra, aut decocto melle obliní par eſt, & hoc modo dari. Binas tamen, ternaſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe ſatis eſt. Recens lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit. Renaſcenteſq; flauos

χαρακίας

Digitized by Google

C & exiles efficit. Deniq; omnes deſtruit. Dentium cauernis incluſum, leuat dolores. Sed cæra dentes oblinendi, ne ſuo delapſu, fauces & linguam uitiet. Tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, penſiles, & quæ Thymi florem repreſentant. Valet aduerſus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerũ, gangrænas, fiſtulaſq;. Legitur ſemen autumno, & ſiccatum ſole leuiter tunditur, ferueſactumq; loco mundo reponitur. Folia item ſiccantur. Semen & folia lactei ſucci effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui cõdiant admiſto cum lacte lepidio, & caſeo contuſo. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore.

BARBARI COROLL.

CHaracias ramos habet digitali craſſitudine quinq;, aut ſex. Semen legitur autumno cum coma, ſuccus incipiente pomorum lanugine. Tam feruentis hoc naturæ, ut per ſe extra corpori impoſitum, puſtulas ignium modo faciat, & pro cauſtico in uſu ſit. Naſcitur & in maritimis. Alia omnino eſt Characias, quam uulgaris ſermo Charanciam appellat: quoniã ſepti modo, in hortis feneſtriſq; per cancellos, opere topiario digeritur. De qua ne uerbũ quidem apud ueteres habitum inuenio, Balſaminam Ligures Padani uocant, Hieroſolymitanum pomũ Ethruria, folio uitis minore, pampinis item uitiũ, turbinato utrinq; fructu, uiſcẽda cute, carnoſa, uerrucoſaq; per uerſus: cucumeris puſilli, & Bucini marini quadam ſimilitudine, malo uerius
D ac tubere, q̃ grandi bacca, aut folliculo puniceus, maturo colore, ſanguineo quoq; ſucco. Inanitas confracto. Semina intus aliquot lenticulæ figura continet rubentia, ex quibus oleum exprimitur, ad uulnera præcipuum.

De Fœmina. CAP. CLXX.

μυρσινίτη
καρυίτη

FOemina quam Myrſiniten, aut Caryiten uocarunt, ſimilis ſuapte natura Daphnoidi. Folijs Myrti, ſed maioribus, in cacumine acutis, & pungentibus. Ramulos ab radice mittit dodrantales. Fructũ fert poſt annum nuci ſimilem, mordaci guſtu. Naſcitur in aſperis. Succus, radix, ſemen, folia, conſimilem antedicto ſortiuntur facultatem. Sed ad citandas uomitiones inualidior eſt.

nota q f m ... mesue est ista ... species titimali dicta mirsinites ab aliquibus dicitur q ... vomitat ... idez est q vulgo dicitur ... q παράλιος est fructus mirsinite ... tamen non est

BARBARI COROLL.

TIthymalus Myrſinites, a Theodoro Myrtaria cõuertitur, mollioribus folijs q̃ Myrti. Colliguntur comæ huius hordeo craſſeſcente. Fructus demetitur cum meſſium maturitate. Hic nõ pariter matureſcit, ſed pars ſequenti anno, & nux uocatur. Inde cognomen dedere Græci Caryitin. Eſt ubi Theophraſtus Clematiam, hoc eſt, Sarmentulam uocarit, folijs humi ſparſam, palmi longitudine. Niſi quis corruptum locum putet, legendumq; non Clematiam, ſed Caryitiam cenſeat.

De Paralio. CAP. CLXXI.

ALliud Tithymali genus dicitur Paralios, quem Tithymalida, aut Mechona aliqui appellauere. Naſcitur in maritimis, ramis rubentibus, palmum altis, quinis, ſeniſue a radice exeuntibus. Folijs lini, anguſtis, paruis, oblongis, in uerſus quoſdam digeſtis, capite in cacumine orbiculato. In quo ſemen ut Eruum, uario colore emicat. Flos albus. Frutex totus cũ radice lacteo ſucco turget. Similes ad uſus recõdit.

BARBARI COROLL.

TIthymalus Paralios, a Theophraſto Coccos appellatur, folio rotundo, ſemine candido, quo uua incipiente ſtringitur.

nota q alsebram ... mesue que est esula officinaz idez est cuz titimalo paralio apud dioscoridez qui radices in summo rubentes habet quales sebram seu esule officinaz ...

Digitized by Google

De Helioſcopio. CAP. CLXXII.

A

ἡλιοσκόπιος

ALiud genus Helioſcopius dicitur, folijs Portulacæ, rotundioribus, ramulis prodeuntibus a radice, quatuor aut quinq;, rubentibus, dodrãtali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis, capite Anethi, ſemine in capitulis incluſo. Helioſcopij nomen accæpit, quoniam comas cum ſole circumagat. Circa oppida naſcitur, potiſſimum in ruderibus. Colligitur ſuccus, ſemenq; ut aliorum. Eædem quę ſuperioribus uires, non tamen uſqueadeo ualidæ.

hanc thitimali speciem vidi circa oppida detor delaguna in ruderibus vinearum et aliis multis in locis

BARBARI COROLL.

TIthymalum Helioſcopium, ſemine albo; columbis gratiſſimo: quod colligitur nigreſcente uua. Nomen accæpit, quoniam capita cum ſole circumagit.

De Cyparyſſia. CAP. CLXXIII.

κυπαρισσίας

CYPARYSSIAS in caulem exit dodrantalem, uel maiorem, ſubrubrum, ex quo folia Piceæ ſimilitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. Et in totum naſcentem Piceam æmulatur. Vnde nomen traxit. Candido ſucco madet. Cui eadem uis quæ ſuperioribus.

BARBARI COROLL.

TIthymalus Ciparyſſias, caule gemino, aut triplici. Naſcitur in campeſtribus.

De Petræo Tithymalo. CAP. CLXXIIII.

B

GENVS TITHYMALI in petris naſcens, Dendroides cognominant, in cacumine largam ſpargens comam, ſucco lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs Myrti tenuioris, fructu Characiæ. Eiuſdem effectus cuius ſuperiores, ſimilique modo reconditur.

BARBRAI COROLL.

TIthymalus Dendroides, aliqui Leptophyllon cognominant, maxime cauliculis rubentibus, & ſemine copioſiſſimum.

De Platyphyllo. CAP. CLXXV.

πλατύφυλλος

PLATYPHYLLOS Verbaſco ſimilis eſt. Radix, ſuccus & folia per inferna trahunt aquas. Piſces necat, tuſus & aquæ inſparſus. Reliqua Tithymalorum genera, quæ ſupra ſcribuntur, eadem efficiunt.

BARBARI COROLL.

TIthymalum Platyphyllon alij Corymbiten, alij Amygdaliten a ſimilitudine appellant: nec ullius longiora ſunt folia.

EX M. VERG. COMM.

SAtis uno uerſiculo, & in eo una tantũ uoce in Theriacis ſuis monuit Nicander; quod commune Tithymalis omnibus eſſet, & unde potuerint poſteriores latini nomen illis apte & feliciter facere. Is autem eſt. σάμψυκον κύτισόν τε καὶ εὐγλαγίας θυμαλίδας. Id eſt. Sampſucum, Cytiſumq;, & copioſo lacte plenas Tithymalidas. γλάγος enim eius gentis poëtæ lac aliquando appellant. Eamq; rationem ſecuti ueteres Romani, Lactariam herbam communi appellatione, ob commune omnibus lac, uniuerſum hoc genus uocauerunt. Mox, ut plerunq; in his fit, qui parum didicerunt, quantopere undiq; communia eſſe oporteat quibus conſtituendum genus aliquod eſt, uidentes aliqui non aliter q̃ ex Lactuca ſecta Tithymalis lac fluere, Lactucam uocare incæperunt: cum tamen nullius Tithymali folium ad eius ſimilitudinem accedat. Licetq;

Digitized by Google

C Lactuca a lacte, quod ſecto eius caule defluit, nomen inuenerit, non ideo tamen hac una in re
tantum illi ſimiles plantæ aliæ eodem illi nomine indicandæ fuerant. Nullus enim audita La-
ctuca, non foliorum eius ſimilitudinem quæret: quæ inueniri in Tithymalo aliqua non pote-
rit. Nec refert, addiderit ne illi quiſpiam ex re aliqua diſcrimen, caprinamq́ue, aut marinã uoca-
uerit. Semper enim audito Lactucæ nomine, ſimilem folijs illi herbam aliquis cogitabit. Idq́ue
ſentiens Celſus libro. 5. capite. 7. cum Lactucam marinã appellaſſet, adiecit ſtatim, quæ Tithy-
malos a Græcis nominatur. Intelligebat enim quod late pateret Lactucæ nomen, & quatenus fal-
lere quærentes Tithymalum id nomen poſſet. Multa enim ad mare naſcuntur: nec ſi Lactuca
etiam uocari Tithymalus poſſit, totum genus ea uox indicabit. Quæ enim a Græcis Paralios
nominatur, ſola ad mare naſcitur, & ſola uere marina dici poteſt. Cæteræ enim montibus,
campeſtribus locis, inter rudera, & circa oppida naſcuntur. Veriſimileq́ue eſt, fuiſſe id nomen
tantum in uſu his, qui aut nullam aliam Tithymalum apud ſe naſcentem haberent: aut me-
dicorum, qui ea tantum ad remedia uterentur. Eadem, aut non diſſimilis in caprinæ Lactucæ
nomine ratio eſt. Veſcuntur enim capræ, non Tithymalis his tantum, uerum infinitis pene a-
lijs: nec facile erat ex eius animalis cibo tam multiplicem herbam deprehendere. Eamq́ue ob
cauſſam nos, auctore Plinio, multoq́ue magis ſuadente id ratione, ne Tithymalis aliæ miſceren
tur plantæ, ex tot alijs eius appellationibus Lactariam herbam elegimus: quæ tam multis eius
generibus inſeruiret, & communem omnibus haberet ex communi omnibus lacte indicati-
onem. Et hæc pro Lactariæ herbæ appellatione ſatis dicta hactenus ſint. Quibus adderem, do
ceremq́ue longius, quæ priuatim per ſingulas ſpecies fecerit illi nomina antiquitas: niſi qua li-
cuit breuitate obiter interpres ea docuiſſem, Vallaremq́ue primum eius genus uocari dixiſ-
ſem, non aliter quam & Harundinis genus quoddam Characiam, Plinius etiam uocauit: quod ual-
lis ſeptisq́ue muniendis idonea ſit: qua ſimilitudine Lactariæ herbæ primum hoc genus Cha-
raciam hic etiam uocari ait, altitudine ut hic inquit, ſupra cubitum: ut plærique autem alij, bi-
cubitali, & craſſitudine digitali: quæ tota quantitas erigendis uallis ſatis eſt. In cæteris ex hi-
ſtoria eorum per ſe ratio nominis patet. Nec nos aliud habemus quod ad eã rem certius affer-
D re ualeamus. Eamq́ue ob cauſam relictis huiuſcemodi, ex Theophraſto monebimus, Lactariæ
herbæ tria tantũ genera ab eo deſcribi. Eam ſcilicet, quæ prima ab hoc numeratur Characi-
am, ſiue marem: Myrſinitem mox, aut fœminam: poſtremamq́ue Paralium, quæ tertia Dioſ.
eſt. Cuius deſcriptionis quoniã multa erit pro ſcriptoris huius hiſtoria utilitas, nõ pigebit lon-
gius ijſdem uerbis ex eo omnia repetere. Quæ huiuſcemodi ſunt. Tithymalorum autem ma-
ritimus qui Coccos uocatur, circinata habet folia. Caulem, totamq́ue plantã altitudine fere do
drantali. Semen candidum. Demetitur cum primũ incæperit uua maturitate nigreſcere. Da-
turq́ue ſiccatum ſemen & tritum tertia fere acetabuli parte. Qui deinde mas Tithymalus dicitur,
oleaginum habet foliũ: tota eſt planta bicubitalis: lac ex eo in uindemia colligunt, & cũ id cura
uerint, utuntur. Purgat aũt magis per inferna. Qui etiã Myrtites uocatur Tithymalus, colore
candido, foliũ habet Myrto ſimile, ſed in ſummo aculeatũ. Spargit hic per terrã uiticulas longi
dine fere dodrantales, quæ annuũ fructum alternant: aliæ ſcilicet nunc, aliæ uero ſequenti an-
no ab eadem radice exeuntes. Montana amat loco Tithymalus hic. Vocaturq́ue fructus eius ca
ryon, id eſt, nux. Demetitur cum ad plenã craſſitudinem hordea in ſpica maturuerint. Cumq́ue
ſiccauerint, purgauerintq́ue ſemẽ eius, aqua lauant. Siccatumq́ue rurſus dant bibendum, additis
nigri papaueris partibus duabus, ita ut ſit totũ unius acetabuli pondus. Purgat autem per in-
ferna pituitam. Si uero nucem ipſam dederint tritam, in uino dulci bibendam, aut in frixo Se-
ſamo comedendam dant. Hæc ſunt quę Theophraſtus de tribus Tithymalorũ generibus quo
diximus loco docuit, longius ideo a nobis repetita, ut ex eius hiſtoria, tantiq́ue auctoris teſtimo
nio plæraque in Dioſcoride certius cognoſci poſſint: collatisq́ue ſimul duorum ſcriptorum de-
cretis, uideant legentes, ſi qua aliter ab alijs reddita a nobis fuerunt, auctore Theophraſto, &
antiquorum græcorum ope reddita fuiſſe. Quale eſt, quod in ſecundo genere fœminam Myr-
titem, & Caryitem diximus Laureolæ, quam Daphnoides uocant, guſtu ſimilem eſſe, co-
lore albicante. Qui color, quoniam in impreſſo, alijsq́ue aliquot non legitur, relictus ab
alijs eſt: & quod ad Daphnoides pertinebat, non plene expreſſum. Legitur enim in an-
tiquiſſimis, τῷ δαφνοειδεῖ τῇ γεύσει καὶ τῷ εἴδει λευκός. Quod eſt: ut nos uertimus: Laureolæ,
quam Daphnoides uocant, guſtu ſimilis, colore albicante. Fecimusq́ue id confidentius Theo-
phraſto adiuuante, qui in Tithymali huius hiſtoria ait, ὁ δὲ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλος λευκός.
Quod eſt, Qui autem Myrtites dicitur, candidus Tithymalus. Declarat idem Theophraſtus
etiam quid in Dioſcoride, & in ſecundo Tithymali genere eſt. τὸν δὲ καρπὸν φέρει παρ᾽ ἐνιαυτόν,

Digitized by Google

Quod alter ex nouiſſimis interpretibus uertit, Fructum fert alternis annis ſimilem nuci. Alter, A
Fructum fert poſt annum nuci ſimilem. Nos autem annuũ fructum inuicem alternantes. Ma-
nifeſte enim id docet Theophraſtus. Cuius in ea re uerba ſunt, κλημάτια δ' ἀφίησιν ἐπὶ γῆν ὡς σπι-
θαμιαῖα. ταῦτα δ' οὐχ ἁμαφέρει τὸν καρπὸν ἀλλ' παρ' ἔτος τὰ μὲν νῦν τὰ δὲ εἰς νέωτα. Quibus nihil cer-
tius audiri poteſt. Viticulas autem per terram ſpargit dodrantali fere longitudine. Hæ autem
non ſimul ferunt fructum, ſed annua temporum uiciſſitudine, aliæ quidem nunc, aliæ uero ſe-
quenti anno. Sentiens enim Theophraſtus non ſatis intelligi illud παρ' ἔτος, ut certiorem face
retrem, addidit: alias quidem nunc ferre, alias ſequenti anno. Idemq; eſt Dioſcoridi παρ' ἐνι-
αυτόν, quod Theophraſto παρ' ἔτος. Græcæ præpoſitionis uis id facit, qua carentes latini, non
poſſunt una uoce id exprimere. Plinius ex Theophraſto locum interpretatus libro uigeſimo
ſexto, capite octauo, ait. Fructus non pariter matureſcit, ſed pars anno ſequente. Cum tamen
Theophraſti uerba ea ſint, quæ nos propoſuimus: neq; ex communi uocum illarum æſtima-
tione, ut nobis uidetur, locus ille aliter intelligi poterit. Idem etiam Paralion, id eſt, maritimum
Tithymalum Coccon uocari ait. Quod forte ex Dioſcoride perijt. Eſt autem græcis Coccos
non ſimpliciter omne granum, ſed quod rotundum eſt: etſi non ſemper in laudatis ſcriptori-
bus ea ratio ſeruetur. Pertinet ea appellatio ad capituli, aut ſeminis in Tithymalo hoc figuram,
quam in altero Dioſcoride περιφερῆ, id eſt, circinatam, in altero ὡς ὄροβος, id eſt, Erui figura &
magnitudine oſtendit. Sunt alia etiam quæ Theophraſto & huic ſcriptori non penitus eadem
ſint, & quæ in medicina aliter doceantur. Ea cognitu legentibus facilia erunt. Tria ut uidetur
Tithymali genera tantum Theophraſtus cognouit. Eaq; ſunt, quæ prima a Dioſcoride nu-
merantur. Cætera nec illi, neq; herbarijs antiquis in hoc cenſu fuerunt. Siquidem Crateias, &
Micton antiquiſſimi herbarij, quemadmodum Nicandri interpres teſtatur, primũ genus maſ-
culum dixerunt: appellariq; Cobium, fruticem exiguũ, rubentibus uirgis. Secundum Myr-
rhinem. Et tertium Tithymalida, qui Paralios eſt. Cætera enim ſolo lacte, quo abundant, a B
poſterioribus in cenſum Tithymalorum recæpta fuerunt. Paulus Aegineta ſcriptorem hunc
ſecutus, totidem illi genera numerauit. Diſcreuitq; quibus uiribus, & qua natura communi-
ter priuatimq; ſingula ſunt. Quæ omnia quoniam non erit inutile audiſſe, ex eo iiſdem uerbis
tradentur. Quæ huiuſmodi ſunt. Prædominantem alijs uiribus acrimoniam habent Lactariæ
herbæ omnes. Ineſt eis etiam ualida amaritudo. Primas habet partes lac: tum ſemen: mox fo
lia. Particeps & radix earum qualitatum. Eamq; ob cauſſam in aceto elixa, exeſorum denti-
um dolores ſedat. Lac uero cauis eorum inditur. Quod ſi os tetigerit, q̃primum urendo ex-
ulcerat: ideoq; cæra id antea inuoluunt. Secundi enim ordinis in calefaciendo eſt, quem cau-
ſticum eſſe dicunt. Eadem ratione defluunt lacte Tithymalorum inuncti capilli: ſed quoniam
uehementius eſt, oleo miſcetur. Et ſi ſæpius radices capillorum aliquis inunxerit, exuſtæ peni
tus pereunt, glabrumq; relinquunt locum. Eadem poteſtate pterygia, formicas, uerrucas, &
thymos tollunt. Quinetiam ſcabies, impetigines, carbunculantia, phagedenica, & cancreſcen
tia ſanant. Omnium Tithymalorum efficaciſſimas maximasq; habet uires: qui Characias, id
eſt, Vallaris dicitur: quem etiam marem uocant. Fœmina itidem: qui & Myrſinites uocatur.
Quinetiam in petris naſcens & arboreſcens. Poſt hos qui Verbaſco ſimilis eſt, Cypariſſias, &
maritimus. Poſtremus omniũ Soliſequus eſt. Proportione his omnibus reſpondet eorũ cinis,
& lixiuius cinis. Hæc ſunt antiquorũ medicorum de omni Tithymalo decreta.

De Pityuſa. CAP. CLXXVI.

PITYVSAM aliqui Clema, alij Crambion, alij Paralion, a- πιτύουσα
lij Canopicon uocant. Hanc ſpecie a Cypariſſia differre conſtat, κράμβιον
etſi Tithymalorum generi aſſignetur. Caulis ſupra cubiti altitudinem
aſſurgit, geniculatus, folijs Piceæ, acutis, exilibus, flore paruo, pur-
pureo, ſemine inſtar Lenticulæ, lato, radice craſſa, candida, ſucco re-
ferta. Quibuſdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per
aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulſa. Item ſeminis dra-
chma. Succi cum farina ſubacti cochlearium, in catapotio datur. Modus
foliorum drachmæ tres.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

C INter arbores libro.24.capite.6.Pityuſæ meminit Plinius, & a Picea ſtatim breuiſſime quam ille credidit ſatis fore omnẽ eius hiſtoriam & medicinã proſecutus eſt: nulla alia ꝗ nominis occaſione fretus. Necꝗ enim Pityi, quã Piceam uocauimus, congener Pityuſa eſt. Frutex ſiquidẽ hæc, illa uero arbor, totoꝗ gñe inter ſe diuerſæ. Ille tñ ne cognata a congeneribus ſuis ſeparare uideret, cognomines potius ꝗ congeneres plantas ſimul & continuata hiſtoria deſcripſit. Hic cõtra, naturã magis ꝗ noĩa ſecutus, Lactarijs alijs herbis eam ſtatim ſubiecit: quoniã parem lactis ubertatẽ, & ſimilẽ in purgando uim habet, nec tanti folia eius Piceæ ſimilia fecit, ut reliquã naturã negligeret. Quod eñ Pityuſa Piceæ ſimile habet, foliũ tantũ eſt: cætera Lactariæ herbæ ſimiliorem & congenerẽ faciunt. Ideoꝗ ait a quibuſdã inter Tithymalorꝫ ſpecies & hanc numerari: ſolaꝗ ſpecie a Cypariſſia Lactaria herba differre. Animaduertit hoc ante nos etiã Nicolaus Leonicenus, longiusꝗ de tota hac re in cõmentariolo ſuo egit. Eam uocari a quibuſdam hic Clema ait, id eſt, uiticulam & ſarmentũ: quoniã forte quos habet caules, aliarũ modo quæ uiticulas habent, per terram ſpargit. Paralium uero, quoniã Tithymalo ob lactis copiam ſimilis ſit. Quod deinde cæteri interpretes in radice dixerunt uocari eam Turpet, adiectũ Dioſcoridi a poſterioribus fuit. Id enim in nullis ueteribus græcis aut latinis legitur: nec legi etiam debet, quãdo barbara ea uox eſt, & a poſterioribus medicis quæcunꝗ ea ſit ſic appellata. Ob quas cauſſas, nos libenter & merito ex hoc ſcriptore eam eiecimus.

De Lathyri. CAP. CLXXVII.

λαθυρίς

lathyris · catapu tia minor

LATHYRIS, quam aliqui Tithymalum appellant, eamꝗ Tithymalorum numero adſcribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali craſſitudine, inanem. Gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. Quæ autem in ſummis ramulis exierunt, minora conſpiciũtur, Ariſtolochiæ, aut oblongæ Hederæ figura. In cacumine fructum ſummis ſurculis gerit, triplici concæptaculo inſignem, rotundum, ceu Capparin, in quo grana intercurſantibus membranis diſtincta continentur, Eruis maiora, rotunda, quæ dum corticibus exuuntur, candida ſunt, & guſtu dulcia. Nullus radicis uſus. Totus frutex lacteo ſucco turget, uti Tithymalus. Grana ſex, aut ſeptem in catapotio, aut cum ficis, aut palmulis deuorata, aluum purgant. Sed aqua frigida poſtea ſorbenda. Trahunt autem bilem, pituitam & aquas. Succus Tithymali modo excæptus, eundem effectum præbet. In gallinaceo iure, aut oleribus folia decoquuntur ad eoſdem effectus.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.11. LAthyris, folia habet multa Lactucæ ſimilia, tenuiora, ut Plinius tradit, germinibus crebris. ſemina Piperis magnitudine, facilia purgatu.

EX M. VERG. COMM.

DEmonſtratam paulo ante Pityuſam, & quã modo tractamus Lathyrim ob eandem Lactis notã, & purgandi uim, Paulus Aegineta in.6. Tithymalis alijs adnumerauit. Suntꝗ de Pityuſa eius hæc uerba. Et hanc aliqui Tithymali ſpeciem dicunt: quoniã ſimile lac habet, & utille purgat, de Lathyri autẽ quæ ſequũtur. Priuatim hanc quidam Tithymalũ uocant: quoniam pariter illi lac eius purgat: etſi in Lathyri præcipuã purgandi uim ſemen habet. In qua deſcriptione animaduertendũ in primis illud eſt: quod dicitur, priuatim quoſdam Lathyrim Tithymalum uocare, eo pertinere, quaſi non Lathyris, ſed certiore Tithymali nomine ab illis indicetur. Credimusꝗ nos ex hac deſcriptione, poſteriorumꝗ temporũ uſu, Cataputiam minorem a noſtræ ætatis medicis Lathyrim appellatam fuiſſe. Nihil de Lathyri hac, quod hactenus in eo inuenerim, Theophraſtus. Maſculino tamen genere Lathyron inter legumina libro octauo de plantarum hiſtoria numerauit. Vertitꝗ Gaza, Ciceroulam: quæ nihil ad Lathyrim hanc pertinet. Plinius uigeſimoſeptimo uolumine, capite undecimo, Lathyrim diuerſa penitus ab

Digitized by Google

hoc ſcriptore hiſtoria tradidit: præſertimq; in folijs, quæ hic Amygdalæ, ille Lactucæ ſimilia fecit: magno ut uidetur figuræ diſcrimine inter Lactucæ, & Amygdalæ folia. Sunt præter hæc & alia, quæ poterunt uolentes inuicem conferre. Nobis ſatis ſit locum ſignaſſe. A

De Peplo. CAP. CLXXIX.

PEplos, quem aliqui Sycen, alij Mecona Aphrodem uocant, frutex eſt lactei ſucci plenus, folijs Rutæ, paulo latioribus, rotunda coma, dodrantali, humi reſperſa, ſemine ſub folijs rotundo, minore q̃ candidi Papaueris. Pluribus ſcatet auxilijs. Vnicam radicem habet, ſuperuacuam, ex qua fruticat. Naſcitur inter uites, & in hortis. Colligitur meſſibus. Siccatur in umbra, & continue uerſatur. Fructus tuſus, & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. Obſonijs inſperſa conturbat aluum. Muria conditur. πέπλος

BARBARI COROLL.

PEplos, ex una tenui radice fruticat. Hanc & Meconion, & Meconitin ab Hippocrate uocari, Galenus auctor. Pli.li.27.ca.12.

EX M. VERG. COMM.

MEconion, Meconitimq;, id eſt, Papauer, aut Papaueraceam herbam uocaſſe Peplon hanc Hippocratem, teſtis eſt Galenus. Idem & Dioſcorides teſtatur, ſpumeum Papauer ab aliquibus dici affirmans: poſtq; hos omnes Plinius libro.27.capite.12. Quod non aliunde, q̃ ex ſeminis ſimilitudine factum eſt: quod omnes albi Papaueris eſſe dixerunt. Paulus Aegineta præter id habere Peplon lac etiam ait, Tithymalorumq; modo purgare. Omnes itidem Sycen uocari dixerunt. Quæ uox græcis Ficum ſignificat: & quoniam lacte arbor ea abundet, ideo Lactariæ herbæ cõmunicaſſe ſuum potuit nomen. Plinius quo diximus loco ijſdem notis deſcriptam facile cognoſcendam diligentioribus reliquit. B

De Peplide. CAP. CLXXX.

PEPLIS, QVAM aliqui ſylueſtrem Portulacam uocant, Hippocrates Peplion, in maritimis naſcitur, largo frutice, candidi ſucci pleno, folijs ſatiuæ Portulacæ, rotundis, inferne rubentibus, ſemine ſub folijs rotundo, uti in Peplo, feruente guſtu, radice ſingulari, ſuperuacua, tenui. Colligi & reponi ſolet. Datur uti Peplos, & conditur. Eaſdem habet uires. πεπλίς

BARBARI COROL.

POrtulacas ſylueſtres uocari herbas tris inuenio. Vnam quæ ſit Aizoi ſpecies. Alteram cognomine Telephion. Tertiã Peplin, ſiue Peplion: de qua præſens mentio. Quid aũt ſit Diplion Aetio, qui ad auctorẽ id refert Aretæum, haud ſcio. Terendũ cum aqua inquit in anginæ morbo Diplium, & ſubiecto linamento, imponendum pectori, quoties præuocatio timetur. Sunt apud Græcos, inter quos Iſacius, qui Peplium, pro Senna modo appellata intelligant. Ego diuerſum puto genus: cum Senna ſiliquas, & in ijs ſemẽ ferat, Peplis nõ ferat. Alia eſt & Sennicula, ſiue Sanicula uocata, trãſalpina herba, folio Vitis, aut Apij rubentibus, in fine ſectionũ maculis quibuſdam, ſurculis quoq; rubris ad radicẽ: quæ multis ei fibris ſubeſt, capitulis in ſummo frutice puſillis ſubnigriſq;: huius ſuccũ uulneratis in potum cõmendant.

peplion [illegible]
ſiliquas ſenas
herba ſanicula

EX M. VERG. COMM.

NEutro gñe, ſed eadẽ diminutiua forma Galenus Peplion Peplida hanc uocat, & ad ducendam pituitã & bilem ſemẽ eius cõmendat: auctoreq; Hippocrate, diſijciendis inflationibus utilem prædicauit. Paulus Aegineta a decretis ſcriptoris huius non diſcedens, feruidi ſaporis ſemen habere Peplida hanc ait, Peploq; pariter purgare. Quã ob cauſam eandẽ Peplo eſſe aliqui crediderũt, ſoliũq; in declinatione nõis diſcrimen eſſe. Verũtamen certis diſcriminibus duæ inter ſe plantæ differũt: præſertimq; foliorũ, quæ in altera Rutæ, in altera Portulacæ ſunt. Ex quo

Digitized by Google

C factum eſt, ut tertium genus ſylueſtris Portulacæ hæc credita fuerit. Et ſane ſimilis illi paulo minus ꝗ tota figura eſt: adeo, ut facile pro Portulaca fallere legentes poſſit.

¶ De Chamæſyce. CAP. CLXXXI.

χαμαισύκη CHamæſycen aliqui Sycen, alij ſpumoſum Papauer uocitant. Ramos emittit quaternũ digitorum, teretes, ſuccoſos, in terram deiectos, folia Lentis, parua, Peplum plane referẽtia, tenuia, quæ a terra non attolluntur, ſemine ſub folijs rotundo, ut in Peplo. Neq; caulem, neq; florem promit. Radice firmatur tenui, ſuperuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores ſedant, in peſſo appoſiti. Tollũt tumores, ac uerrucas omniũ generũ illiti. Decoctorũ cibo, aluus reſoluitur. Succus ſimili effectu prodeſt. Illitus contra ſcorpionis ictum auxiliatur. Aduerſus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes ſuffuſiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In ſquallidis petroſisq; naſcitur.

BARBARI COROLL.

CHamæſyce, pumila Ficus eſt, quaſi terræ Ficum ſignificans.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Lactarijs herbis deinceps a ſcriptore hoc numeratæ, tractatæq; ſunt Pityuſa, Lathyris, Peplos, & Peplis, uno, ꝗuis cætera deſint, lactis liquore, quẽ ſectæ oẽs deſtillant, facile congeneres, nulla intercedente herba, fruticeue alio, coniunctã merito deſcriptionẽ in eo habuerunt. Nec aliunde humilis, iacensq; in terra terreſtris Ficus hæc, quæ tota Chamæſyces græcis ſignificatio eſt, in ordinem & numerũ illarum uenit: ſoloq; lacte, quod Ficis ſimile habet, honeſtiorem ꝗ decebat ab arbore appellationem inuenit. Neq; enim ramos, folia, fructusue ficulneos habet. Quod Fico cõmune habet, lac tantũ eſt. Quã ob cauſſam parũ proprie D pumilã Ficum, quod aliqui fecerunt, eam aliquis dixerit. Aliud enim eſt pumilam Platanũ, & Ceraſum dicere coactæ breuitatis arbores: & aliud quas Græci Chamæſycem, Chamęciſſon, & alia huiuſcemodi. Illæ ſiquidem ſuũ genus ſeruantes, ſola breuitate ab alijs differunt: hæ ſimilitudine aliqua tantũ, & alicuius ſolum partis in alio genere conſtitutæ, deficiente omni alio nomine, ab arbore, plantaue alia, cui in ea parte ſimiles ſunt, id impetrarũt. Quod facillime in Chamæſyce hac deprehendiſ: quæ ramulos ſuos per terrã ſpargit, & folia Lentis habet parua, ut hic ait, tenuiaq;, & in terra iacentia: quæ longiſſime a Fico arbore abſunt: nec relinquiſ, unde ſic uocari debuerit, ꝗ lactis liquor, quo multis oculorũ uitijs & morbis medetur.

¶ De Scammonia. CAP. CLXXXII.

σκαμμωνία SCammonia aliquibus Scambonia radix, alijs Colophonia, alijs Dactylion, Romanis Colophonium, Magis Apopleumonos, Aegyptijs Sanilum dicitur. Ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil craſſitudinis præ ſe ferant, folijs Helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, denſis, & triangulis. Flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, craſſitudine cubitali, candida, graui odore, ſucco grauida. Legitur ad hunc modum ſuccus. Capite exempto, radix in teſtudinis ſpeciem cultro excauatur: quo fit ut in cauum confluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. Alij ſcrobes in terra concamerato ſinu fodiunt, in quos ſubiectis Iuglandium folijs, profundunt ſuccum, ſiccatumq; extrahunt. Laudatur autem Scammonium læue, nitidum, rarum, & colore ꝗ ſimillimum taurino glutini, fungoſum, tenuibus fiſtulis, quale ex Myſia regione Aſiæ contermina deportatur. Nec attendere

Digitized by Google

ſolum par eſt, ſi linguæ tactu albeſcat. Hoc enim euenit adulterato, q̃d admiſto fit Tithymali lacte. Sed longe magis antea narratis. Item ſi nõ uehementer linguam exurat. Id quod miſti Tithymali argumentũ eſt. Natione autem Syriacum, & Iudaicum deterrima habentur, grauia, dẽſa, Erui farina, & Tithymalo uitiata. Succus drachmæ unius, aut quaternum obolorum pondere hauſtus, ex aqua pura, uel mulſa, per inferna bilem & pituitam extrahit. Ad reſoluendam aluum binos obolos cum Seſama, alioue ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. Dantur efficacioris purgationis cauſa, ſucci quaterni oboli cum duobus Veratri nigri, & Aloes drachma una. Fiunt purgatorij ſales drachmis uiginti ſucci Scãmoniæ, in ſenos ſalis cyathos adiectis. Horum modus proportione uirium. Integer quidem tria cochlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una, aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplaſmate iſchiadicis utili. Partus enecat, ſuccus uuluæ in lana ſubditus. Tubercula diſcutit cum melle, aut oleo illitus. Decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur. Diuturni capitis dolores ex aceto & roſaceo perfunduntur.

A

B

BARBARI COROLL.

SCãmonia, ſiue ut Cicero, & Plinius quandoq; appellant Scãmonium: quanq; Scãmoniũ ꝓ ſucco eius quoq; carpitur. Frigida amat loca, pingui tamen & arido ſolo naſcens. Lachrymã e radice ſua fundit, folijs albis, pinguibus, radice nauſeoſa. Circa canis ortum ſuccus excipitur. Adulterant Tithymali marini ſucco, maxime in Iudæa: quod etiam ſtrangulat ſumptum. Vis bimo, nec ante, nec poſtea. Laudatur natione Colophonium, Myſium, Priennenſe, ſpecie autẽ nitidũ, cito liqueſcens, uirus redolens, ſomnioſum, linguę tactu lacteſcẽs, & cũ diluit albeſcẽs.

Pli.li.26.ca.5

EX. M VERG. COMM.

ERimus ueterum & iuniorum exemplo in Scamonię & Scãmonij cõmentatione breuiores. Quotidiani enim in medicina uſus res eſt: nulluſq; non audito alterius nomine, intelligit q̃d ad purgationes præſentem, & maximam uim habet: nouerunt q; omnes quem uendunt officinę, concretum ex radice herbæ liquorem. Quę multis quidem locis prouenit. Probatiſſima autem tranſmarinis regionibus, præſertimq; Aſia, & toto Colophonio agro. Ex qua regione factum illi aliquando fuiſſe nomen hic a gentibus teſtatur. Quę dum probatiſſimum Scammoniũ quęrunt, & ex Colophone Aſiæ id petunt, paulatim fecerunt, ut quæ bonitatis nota erat, in nomẽ & appellationem tranſierit. Verumtamen facile id nomen perijt: ſeruato ubiq; quod primum et aptius illi fuerat a principio factum: quod nos creddimus rationem a foſſura habere: quã hic ad excipiendum liquorem fieri docet. σκάπτειν enim græcis fodere eſt. Vocauitq; gens illa fœminino genere Scammoniam herbam: maſculino autem, aut neutro, excæptum ex ſecta radice eius ὀπόν, aut ὄπισμα, id eſt, liquorem. Fecitq; uſus, qui plærumq; liquoris eius eſt, ut miſcerẽtur quondam, & adhuc miſceantur in appellationibus ſimul, liquor, & planta. Probatiores tãen græci neutro genere ſemper Scamonium liquorem uocauerunt. Sic Plutarchus in commentario, quo docet quibus notis ſecernendus ab amico adulator ſit, cum moneret, non eſſe in calamitate & infortunio caſtigandum hominem: quoniam non aliter reiecturus tunc præcepta illa eſſet, q̃ ſi ægroto aſſidens medicus diceret, ob præteriti temporis uoluptates, nimiam uenerem, lõgiores cœnas, & quotidianam ebrietatem omnia illi ea mala adeſſe. Fieri enim, ut reſpõdeat dolens, iratuſq;, παρασκευάζεται μοι καστόριον καὶ σκαμμώνιον, σὺ δὲ νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. Quod eſt. Præparatur mihi Caſtorium & Scammonium, tu autem mones & philoſopharis. Protulitq; genere neutro Scammonium, ὄπισμα, id eſt, collectum & ſeruatum in medicinę uſum radicis Scammoniæ liquorem intelligens. Deſcripſit lõgiore hiſtoria Plinius Scammonium & Scammoniam lib. 26. ca. 5. Hortamurq; nos bonarum literarum ſtudioſos, omnia eius ſcriptoris di-

Digitized by Google

C ἑta, ſingulaſq; uoces cum Dioſcoride conferre. Neq; enim erit ad utramq; partem negligendũ operæprecium. Siquidem intelligent in radicis deſcriptione, quam hic ait βαρύοσμον, quæ uox græcis graueolentem ſimpliciter ſignificat, ab eo nauſeoſam dici: & quam hic ὀποῦ μεστὴν, id eſt, liquore abundantem, madidam: multaq; alia quæ Barbarus Plinium imitatus, ab aliquibus forte longius a ſcriptoris huius ſenſu diſceſſiſſe uidebitur: madidam enim & ille uertit. Nos quoniam poſt tot ſecula ſentimus mutatam in multis uocibus antiquam ſignificationis æſtimationem, aut ſi ea adhuc ſeruetur, apertiorem tamen docendi rationem ineundam in his eſſe, uertimus graueolentem, & multo liquore abundantem: iiſdem uocum ueſtigiis huic ſcriptori per plantas eius ingredientes.

ℭ De Chamelæa. CAP. CLXXXII.

χαμιλαία — Chamelea · mezereon ·

CHamelæam aliqui Pyros agnen, alij Heracleon, alij Bdelyram, alij Coccon gnidion, Romani Citocacium, nonnulli Oleaginẽ, quidam Oleaſtellum uocant. Surculoſa fruticat, ramis dodrantalibus. Folia Oleæ ſimilitudinem habent, tenuiora & amara, quæ guſtata linguam mordent, & arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemq;, foliis præſertim in catapotio deuoratis. Namq; duæ Abſinthij partes, adiecta Chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapocia coguntur. Ea aũt in uentre non liqueſcunt. Siquidẽ q̃tquot fuere deuorata, regerunt. Foliis cum melle tritis ſordida ulcera & cruſtoſa repurgant.

BARBARI COROLL.

Pli, li. 15. ca. 7 CHamelæa, frutex eſt petroſus. Sunt ei (ut quidam habent codices) mora odorata Plinio. Quidam folia ei amara & odorata ſcribunt. Simillimum huic oleum ineſt, ut Oleaſtro: cuius

D & baccas quoq; ſimiles habet, ob id a quibuſdam Oleaſtellum, & Olea cilibraca uocatur, autore Columella, Sirapam inde condi ſolitam ſcribente. Sunt qui ſuccum in Gallia, aut Italia naſcentis, eundem eſſe cum Euphorbio putauerint. Sed hic multum infra illum eſt. Ex hac & granum Cocci pleriq; falſo naſci exiſtimauere. Noſtri & hanc, & Thymelæã pręcipue Caſiã uidentur appellaſſe. Theophraſtus Cneoron: Igino id apud nos Caſiã interpretãte. Cuius duo genera feruntur. Candidæ, cui folium cutis modo quadamtenus oleagineum. Nigræ carnoſum, Tamarici ſimilius, ſiue ut in Theophraſto quidam (quos probo) legũt, Myrto. Candida magis humi ſe ſpargit, & odorata eſt, Nigra ſine odore. Radix ambabus alta, p̃grandis, rami copioſi, craſſi, ſurculoſi, ab terra protinus aut paulo ſupra emicant, admodum lenti, ut q̃bus ad uinciẽdũ ꝓ iunco utant̃. Venere in coronamenta folio. Poſt Aequinoctium autumni germinant, atq; florem mittunt, qui diutinus eis eſt. Hæc tota de Cneoro ſiue Caſia Theophraſti ſententia eſt. Dioſcorid. Ceſtron, & Cneoron uocari Thymelęam prodit. At ego non Ceſtron, ſed Cneſtrõ legendũ arbitror, Hippocratis, & Galeni, & codicum uetuſtorũ fretus autoritate. Hoc ipſo nomine Cultellus appellatur quo caſei ſcabunt̃: quanq; & Tyrogneſtis, & Cobelis q̊q; is dicit̃ Polluci. Liparonis herbæ meminit Aetius, & Alexandria ſic uocante: quam aliqui Cneſtron inq̃t nominant, ad ulcera capitis manantia uehementer utilis. Nec indicat is autor, qualis ea ſit: utrũne a Thymelęa, ſiue Cneoro diuerſam, an eandẽ putarit. Recentiores, ut plęraq; omnia, Chamelęam, & Thymelęã cum Daphnoide turpiter confundunt.

EX M. VERG. COMM.

NOn auſim ego dicere, quod feciſſe uidentur aliqui, pro comperto mihi eſſe, græcorũ Chamæleam capite hoc a Dioſcor. tractatam, Columellæ Cilibracam oleam eſſe, quam. 15. uolumine, capite. 49, ſcriptor ille, propter ſimilitudinem Oleaſtellum a quibuſdam uocari ait. Quæ enim numerantur ab eo illic ad Sirapę confectionem Oliuarum genera, ex arboribus, non fruticibus legi præcipiuntur, poſeæ, liciniæ, & culminiæ, omnes in Oliuarum cenſu inter primas laudatæ: quibus ueriſimile eſt, connumerari debuiſſe eam quæ egregiæ bonitatis pariter eſſet: præſertim dicente eodem Columella. Verumtamen habetur præcipua in hos uſus olea Cilibraca: quam quidam propter ſimilitudinem Oleaſtellum uocant. Ratiocinari enim ex his oportet, meliorẽ, ꝓbatioremq; Cilibracã oleam præmonſtratis illis eſſe: q̃d parũ uериſimile eſt in Bacca, Oliuaq; illa quę ſola ſimilitudine, nõ q̃a cõgener oleis ſit, in cenſum earũ uenerit. Nec obſtat dicere Columellã, ꝓpter ſimilitudinẽ Oleaſtellũ uocari. Poteſt em̃ ad totius arboris formã id re

Digitized by Google

ferri. At Plinius. 15. uolumine cap. 7. oleum ex Chamelæa fieri teſtat̃, expreſſo ex oleaſtris ſimillimum. Scimus id quidem: & niſi aliud doceatur, ex oliuis oleum etiam exprimi, oporteretq; ſi exprimendum ex Chamelæa oleum ſit, oliuas baccasue in ea intelligi: quod tamen hic in Chamleçæ hiſtoria non teſtatur: & ſi Plinius aperte id dicat, non conſtituimus ob eam cauſam Cilibracam Columellæ oleam: etſi Oleaſtellum uocari a quibuſdam ille dicat Dioſcoridis Chamelæam omnino eſſe. Siquidem oportet ad conficiendam Sirapam (ſic enim ab eo appellatur, oliuarum cõditurę antiquum genus) meliores probatioresq; oliuas eligi: quæ ſi in Chamelæa ſint, quemadmodum ex Plinio ratiocinari licet, immaturas, aſperaſq;, & quales in Oleaſtris ſunt intelligere oportet. Non em̃ Olea Chamelæa eſt, ſed a foliorũ ſimilitudine ſurculoſus, & dodrantalis frutex ſic appellatus. Eamq; ob cauſam, ſi baccas, aut oliuas fert, quales diximus eſſe, eas uerisſimile eſt. Patetq; id ex eodem Plinio quo diximus loco, dicente poſt deſcriptum ex oleaſtro oleum, Simillimũ huic eſt ex Chamelęa frutice, folijs Oleaſtri, bacciſq;, frutice ſaxoſo, nõ altiore palmo. Quæ tota deſcriptio longe a ſcriptoris huius hiſtoria diuerſa eſt. His nos rationibus uſi, quod in Dioſ. legitur, aliqui uero Citocatiũ Chamelęam uocant, nõ mutauimus: & ſi ea uox nihil modo nobis ſignificet: ſed qualis in cunctis gręcis eſt, ſeruata a nobis fuit. Barbarus literarum prima ueſtigia ſecutus, Cilibracum ex Columella interpretatus eſt. Neq; aliam ob cauſam longius dicta hæc a nobis ſunt, q̃ ut diuerſitatis huius, & ſeruatæ a nobis cõmunis lectionis ratio omnibus pateret. Heracliam mox, id eſt, Herculeam uocari etiam Chamelæam in Dioſco. legitur. Credimuſq; nos factum id nomen ex antiqua fabula fuiſſe, quam ex Pindaro in Oleaſtro primo uolumine retulimus: q; ſcilicet Hercules ex Scythia coronatus Oleaſtro in Græciam redierit: & quoniam ſimilis Chamelææ Oleaſter ſit, & Oleaſtro Chamelæa, ideo ſimilitudine decepti aliqui, non Oleaſtrum, ſed Chamelæam Herculeam uocauerint fruticem & coronam. Reliquimus etiam contra aliorũ interpretum rationem quod inter has appellationes auditur, οἱ δὲ χαμελαία μέλανα. Quod eſt, aliqui autem Chamelęam nigram. Error enim id eorum eſt, qui græcarum uocum ſimilitudine decepti, Chamelęonem cum Chamelæa miſcuerunt. Neq; enim nigredo Chamelææ competit. Qui colore nigro a candido diſcernitur, Chamelæon eſt. Et quoniam nihil in Chamelæa id cauſæ haberet, inutiles eas uoces expunximus. Erraſſe autem in duabus his plantis non græci tantum, ſed latini, & hi quidem inter medicos probatiſſimi Auicenna, & Serapion uidentur. Qui Mezereon, quæ Chamelæa hæc barbaris eſt deſcribentes, multa quæ Chamelæoni debentur illi tribuerunt: & ediuerſo. Poteruntq; uolentes id certius in Chamelæone, & Mezereon poſteriorum ſcriptorum uidere. Sunt Chamelææ huius appellationes aliæ, uerumtamen impropriæ, & ex alijs plantis importune ad hanc relatæ. Quemadmodum in Tymelæa quæ mox ſequitur patebit. Ea enim proprie Pyroſachne, & Cnidium granum uocatur, ſi Plinio & antiquis græcis credendum eſt.

A

B

De Thymelæa. CAP. CLXXXIII.

THymelęam alij Chamelæam, alij Pyros agnen, alij Ceſtron aut Cneoron uocant. Ex qua Granum cnidium, quod eſt Thymelææ fructus, colligitur. Hoc Syri Apollinũ, alij Linum appellant. Quoniam ſatiui Lini frutex ſuapte natura ſimilitudinẽ referat. Virgas edit perpulchras, tenues, tripedaneas, folijs Chamelææ, anguſtioribus, & pinguioribus, uiſcoſis, gummoſiſq; ſi mordeantur: flore candido, fructu Myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret, & tandem rubeſcit, pulpa fructus dura, foris nigra, intus alba, quæ per inferna bilem, pituitam, aquaſq; detrahit, ſi uiginti granorum pars interna bibatur. Verum fauces adurit. Itaq; cum farina, aut polenta, aut in uuæ acino dari debet, aut melle cocto obducta deuorari. Qui ægre deſudant, trito ſemine cũ nitro & aceto inunguntur. Folia quæ peculiariter Gneorum appellantur, per meſſes colligi debent, & ſiccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere cõuenit. Illitũ

θυμελαία
χαμελαία

thimele a. nos
trazo co cognidin
vulgo torbisco

Digitized by Google

DIOSCORIDIS

C acetabuli modo cum diluta potione, aquam extrahit. Mediocrius purgat, addita Lente cocta, aut contritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ ſucco excipitur, & in paſtillos diuiditur. Hærba ſtomacho infeſta. Partus impoſita necat. Naſcitur in montibus & aſperis. Hallucinatur qui Coccon Cnidium fructum eſſe Chamelæę exiſtimant. Falluntur enim quadam foliorum ſimilitudine.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.21 DE Thymelęa, granum, ſiue Coccum Cnidium enaſci conſtat, Myrti magnitudine, colore & ſpecie foris, autore Dioſcoride, non farris, ut in Plinianis codicibus deprauate legitur. De Thymelęa nonnihil & ſuperiore protinus mentione diximus.

EX M. VERG. COMM.I

ANtiquæ, & antiquorum ſcriptorum autoritate receptę appellationes omnes, Thymelææ ſcriptori adiectæ ſunt. Quandoquidem Plinius.13.uolumine, capite.21.his uerbis de Thymelæa egit. Fruticem uero Thymelæam alij Chamæleam, alij Pyroſachnen, alij Cneſtren, alij Cneoron. Qui uocum & nominum numerus idem huic ſcriptori eſt. Theophraſtus itidem primo de plantarum hiſtoria de foliorum diuerſitate agens, Cneoron Thymelæam uocauit. Eius uerba hæc ſunt. τὰ δ' οἷον σαρκόφυλλα τῶν δὲ ὅτι σαρκώδες ἔχουσι τὸ φύλλον οἷον κυπάριττος μυρίκη μηλία. τῶν δὲ φρυγανικῶν κνέωρος στοίβη, τῶν δὲ ποωδῶν ἀείζωον. &c. Quod eſt. Carnoſi folij quædam etiã: & id quidem, quoniam carnoſum id habent qualis Cupreſſus, Myrice, & Malus eſt. In ſurculoſo itidem genere Cneoros & Stœbe, & in herbaceo Sedum. Quæ ex ſcriptore illo repetita, & cõmentationibus his noſtris addita ſunt: ut qualis Thymelæa hæc ſit certius adhuc cognoſcatur.

D Surculoſi generis herba, & carnoſi folij: quæ in Dioſc. conijcienda magis, quam manifeſte intelligenda ſunt. Siquidem uirgas in ea dixit, & Lino comparauit, & folia pinguia gummoſaque deſcripſit. Quod totum Plinius ex Theophraſto acceptum eodem loco retulit, ſimilẽ Oleaſtro Thymelæam faciens: folijs anguſtioribus, gummoſis ſi mordeantur, Myrti magnitudine. &c. In quo laudandus etiam Theophraſtus, qui folium Thymelææ deſcribens, Cneoron eã uocauit: quaſi ſciret & ipſe quod Dioſco. teſtatur, folia tantum ea uoce cenſeri. In.9. deinde remedia & uires eius tractaturus, Cnidium granum uocauit, eaſdemque huic ſcriptori uires illi aſſignauit. ὁ δὲ κνίδιος κόκκος στρογγύλον ἐρυθρὸν τῇ χροιᾷ μεῖζον δὲ τοῦ πεπέρεως ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι, διὸ καὶ ὅταν διδόασιν κατὰ ποτόν, διδόασιν γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττοντες, καίει γὰρ ἄλλως τὴν φάρυγγα. Quod eſt. Cnidium uero granum rotundum, coloreque rubens, ſemen fert Pipere maius, multoque ad calefaciendum Pipere ualidius. Quam ob cauſam cum dant (datur autẽ ad ſoluendam aluum) in pane, aut adipe inuolutum dant: alioquin fauces urit. Et hæc nominũ diuerſitas in Theophraſti Thymelęa eſt. Quibus addiderunt alij alia: uocaruntque aliqui Pyroſachnem, ab urendi ui quam habet. Pyr enim græci ignem uocãt. Nec aliud Pyroſachne, compoſitum ex igne & tenui ſtipula nomen indicat, quam quod egregie urit. Chamelæa eadem dicta fuit, quoniam ut Plinius ait, Oleaſtro ſimilis ſit: ut hic ſcriptor autem, quoniã Chamelæę, quæ ſuperiore capite præmonſtrata eſt, folia ſimilia habet: quod totum eodem redit. Quod enim ſimili ſimile eſt, eandem ſimilitudinis cauſam & principium habere oportet. Cneſtrõ poſtremo eandem hanc Thymelęam uocarunt probatiſſimi græcorum ſcriptores Hippocrates, Galenus, & plærique alij. Nobis tamẽ ignota uocis eius origo & cauſa. Comparauit eam Dioſc. λίνῳ σπάρτῳ: neque aliud uoces illæ in cõmuni ſignificationis æſtimatione ſignificant quam ſatiuum Linum. Quærendum tam & eruſcandum diligentius opinamur, Lino ne ſatiuo ſimpliciter, an ſurculoſo frutici, quem Sparton omnes uocant, & hic eodem hoc libro deſcripſit, ſimilem Thymelæam dixerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: & ſi aliorum interpretum modo & nos ſatiuum Linum uerterimus. Geniſtæ enim ſimilior, quam Lino ex hiſtoria, deſcriptioneque eius uideri poteſt. Vniuerſæ plantæ nomen factum uidetur ab Olea cui ſimilis eſt, & a Thyma herba cuius habet flores. Paulus Aegineta pręter ea quæ nunc in Dioſc. leguntur, radicẽ eius contra ſanguinis profluuia cõmendauit, uiribus, ſaporeque acerbo: eique malo prodeſſe potã & foris impoſitam.

De Sabuco. CAP. CLXXXIIII.

ἀκτῆ ACten aliqui Dendron arctu, alij Hemeron, Latini Sabucum, Galli Scobiem, Daci Sebam uocant. Ex eo genere quædam in

arborem aſſurgit,ſurculos ſpargens arundinaceos,teretes,cauos,candicantes,proceros. Folia Iuglandis terna,quaternaue,ex interuallis circa ramos exeũt,grauia odore,minutim in ambitu ſecta, & in ramulorum cacuminibus cauliculiſq; circinatæ umbellæ,quæ florem candidum pariunt, mox fructum Terebintho ſimilem, in nigredine ſubpurpureũ, acinoſum,ſucco madentem,uinoſumq;. A

BARBARI COROLL.

SAbucum medulla carere aiunt nonnulli. Theophraſtus Carnoſam ei adiungit. Fruticoſa uirgis arbor: quæ anniculæ, donec folia deciderint in longitudinem creſcant. In ſena maxime cubita:poſt id tempus in craſſitudinem fundantur.Lignum fungoſum, & cum inaruit leuiſſimum:medulla molli:quæ tota uirgulis eximitur baculorum uſu. Siccatum durat, inoffenſumq; aquis redditur, etiam decorticatum,quod ei ſponte arido contingit. Caudici craſſitudo galeæ.Cortex læuis,tenuis,ſpiſſus:quem uocant Canopum,cuius a Græeis in Iuliani Oxymelite fit mentio.Radices tellure ſumma,nec multas,nec grãdes agit.Folium minus, quod quidẽ pars eſt maioris,molle oblongumq; habet,ut laurus latifolia, maiuſculum tamen,latiuſculũq; ſubtus & ſitu medio rotundius,exacutum,ſerratumq;.Folium uero maius,q̊d ex illis minoribus quaſi coaleſcit,pediculo uno craſſo & neruoſo geritur,ceu ramulus,folijs utrinq; geniculatim & ordine iugatis,uno in uerticibus relicto ſingulari.Subruffa hæc, & fungoſa,& de ſingulis petiolis uniuerſa collabuntur.Sunt & in ramis nouellis internodia,ſed quaſi rudia, inarticulataq;.Flos candidus,ex floſculis minutis,faui ſpecie congeſtus, e pediculi fiſſura,graui odore,quanq̃ Lilij. Fructus quoq; racematim pediculo unico dependet, Action uocatus, qui cum ematuruit,nigreſcat.Immaturo color uuæ acidæ,paulo maior ꝙ Eruum, humore lento. Manus capillumq; inficit.Grana intus ſeſamacea, non ingrata turdis,ſturniſq;. Locis potiſſimum opacis,& iuxta aquas gignitur.Differt a ferulaceo genere,ꝙ plus ligni ac ſucci habet, ꝙ Ferula.E Sabuco magis canoram buccinam tubamq; credit paſtor,ibi cæſa ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Dictam puto arborem, a Sambuca muſico inſtrumento, quod alij Pectida uocant,alij Magadin:ut in arundine notauimus.Sambuca porro, ab autore uidetur appellata:cui nomen Sambyx fuerit. Vſam tamen ea primam omnium Sibyllã perhibent. Arbor utiq; ipſa non Sambucus,ſed Sabucus dicenda eſt:ſi Serenio Quinto credimus.

Pli.li.16. ca.19 26.40. lib.24.cap.5.

B

De Ebulo. CAP. CLXXXV.

ALTERVM genus Chameacte uocatur, alijs Helioſacte,alijs Agria acte, alijs Euboica, Romanis Ebulum, Gallis Ducone,Dacis Oliua.Ebulum longe humilius eſt, magiſq; hærbaceo generi aſſignandum,caule quadrangulo,geniculato, folijs Amygdalæ, ex interuallo longioribus,geniculatim diſtributis in uerſus,graueolentibus,in ambitu ſerratis,muſcario Sabuci flore, & acino eiuſdem. Radice nitit̃ lõga,craſſitudine digitali.Eadẽ utriuſq; uis & uſus,refrigerãs,et exiccans,aluo detrahens aquam,ſtomacho inutilis. Folia, olerum more coquuntur ad pituitam bilemq; detrahendam. Caules teneri in patinis cocti,eadem efficiunt. Radix in uino decocta & in cibis data, hydropicos adiuuat. Prodeſt uiperarum morſibus, eodem pota modo. Vuluas emollit inſidentium decocto. Laxat earum ſpiracula, & uitia corrigit. Acini in uino poti eodem funguntur munere. Denigrant capillos illiti. Folia ſi prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. Ambuſtis, & canis morſibus illitu proſunt. Vlcera quæ dehiſcunt in fiſtulam, agglutinant. Iis qui podagra tentatur, cũ

χαμαίακτη

Digitized by Google

C ſeuo hircino proſunt illita folia.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.10 lib.26.cap.8. EBuli, ſiue Chamæactes, hoc eſt, Sabuci pumilæ foliorum decocto, muſcæ necantur. nam & colibuli macerantur aqua, ut ea ſparſa culices abigantur. Baccas, flores ue Ebuli, aut Sabuci uidetur intellexiſſe Plautus cum dixit in Captiuis,

Laridum, Atq; Ebebulas foueri foculis feruentibus.

Niſi quis herbulas in eo uerſu lectitare malit: aut qđ propius eſt uero, epulas. Ouidius,

Epuliſq; foci miſcere calentes.

Aut hanc, aut ualde ſimilem eſſe puto, quam Plinius Actéan uocauit uigeſimoſeptimo uolumine. Actea inquit, graui foliorum odore, caulibus Aniſi geniculatis, ſemine nigro ut Hederæ baccis mollibus. Naſcitur in opacis, & aſperis, & aquoſis, datur acetabulo pleno, interioribus fœminarum morbis. Pro eo quod Dioſcorides in caulibus umbellas, & capitula Chamæacten habere ſcribit, Plinius caules Aniſi reddit ei: quanq; non caulibus Aniſi, ſed aſperis in pleriſq; legitur codicibus. Sed exemplaria quædam uetuſta legunt Aniſi, non aſperis.

De Pycnocomo. CAP. CLXXXVI.

πυκνόκομον PYCNOcomon conſtat Erucæ folijs, acrioribus, ſcabris, & craſſis, caule quadrangulo, flore Ocimi, ſemine Marrubij, radice nigra, rotunda, lutei coloris, exigui Mali figura, terram redolente. Inuenitur in ſaxoſis locis. Semen grauia ſomnia & tumultuoſa facit, drachmæ inſtar potum. Tumores diſcutit, illitum cum polenta. Spicula, adactoſq; corpori aculeos extrahit. Folia illitu tubercula, panoſq;

D diſcutiunt. Radix eius in aqua mulſa duum drachmarum pondere, aluum et bilem extrahit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26. ca.8. PYcnocomon, caule tenui, modico.

EX M. VERG. COMM.

SVnt Plinio, & ſcriptori huic noſtro de Pycnocomo omnia eadem: tantumq; non iiſdē uerbis cuncta latinus ſcriptor ex græco genti ſuæ reddidit. Locus eſt, 26. uoluminis. 8. capite. A foliorum confecta denſitate nomen illi fecerunt græci. Neq; enim aliud Pycnocomon indicat, q̃ quod denſa & conferta coma eſt. Herbarum autem comæ folia ſunt, quæ hic a Plinio relicta aſpera conſtituit. Ille enim craſſiora tantum & acriora q̃ Erucæ ſint dixit. Non indicauit etiam Plinius, quale ſemen Pycnocomi ſit: non dico autem quale uiribus, ſed figura & ſpecie. Deſyderauimuſq; nos id magnopere, hoc agentes, ut uariam in græcis lectionem teſte & autore eo tutius eligeremus. Sunt enim in quibus Marrubij, in quibus Porri ſeminibus comparetur Pycnocomi ſemen, una id diſcrimen faciente litera. Cæteri interpretes communem ſecuti lectionē, Marrubio ſimile fecerunt: nos probatiores & uetuſtiores græcos, & quē habemus egregiæ antiquitatis latinum Dioſcoridem ſecuti, Porro comparauimus: uolumus tamen incertæ nobis rei fidem penes naturam eſſe. Diſcrepant in radicis colore Plinius & Dioſcorides, ille lutei coloris tantum: hic nigrum primum, mox ὠχρὰν, id eſt, pallidam, quod idem luteo colori eſt, deſcripſit. Suſpicari multa in uarietate hac licet: aut deeſſe Plinio, aut abundare huic nigrum colorem, aut foris nigram, intus uero lutei coloris intelligi oportere, Pliniumq; alterum colorem tā tum indicaſſe: quod ſuſpicari ab re fortè non fuerit. Nigram tantum tradit quem antiquiſſimū habemus latinus Dioſco. Quotquot autem græcos uidimus, omnes nigrum & luteum colorē illi aſſignāt. Eamq; ob cauſam inclinat animus nobis, ut credamus diuerſos colores illos, ad diuerſas referri oportere partes. Legentibus tamen hoc liberum ſit, donec, ut in ſemine pauloante diximus, natura & res cognita, tam multas difficultates extricauerint. Animaduertendum illud etiam in uiribus & poteſtate radicis, dicere Plinium exinanire eam aluum, bilem, & pituitam: hunc autem & reliquos græeorum medicos, bilem tantum: & inter eos præſertim Paulū Aeginetam, qui Pycnocomi radicem, ſemen, & folia diſcutiendi & extrahendi uim habere ait: & ſemen, quia ualidius ſit, infixa corpori etiam extrahere. ῥίζαν δὲ ξανθῆς χολῆς ἶναι καθαρτικήν. Quod eſt, Radicem uero flauam purgare bilem. Id Barbarus extenuare dixit, non ſatis apto ad eam uim uerbo, ut nouiſſe omnes facile poſſunt.

Digitized by Google

De Apio, ſeu Radice ſylueſtri. CAP. CLXXXVII.

A

APion nonnulli Iſchiada, alij Camæbalanam agriam, alij Linozoſtin, Latini Radicem ſylueſtrem, Pœni Thorphathſadæ appellant. Iuncos duos, ſiue tres ſpargit, rubros, tenues. Qui a terra parum attolluntur. Folijs Rutæ, oblongioribus tamen, & anguſtioribus, hærbaceis, ſemine paruo, radice Haſtulæ regiæ, in formam Pyri turbinata, ſucci fœcũda. Intus habet ſuccum candidum. Extra, cortices nigros. Superior pars eius uomitione bilem pituitasq; extrahit. Inferior per aluum, Tota utrinq; purgationes mouet. Succum ſi libet eximere, tuſa radix in fictili mergitur, & agitata aqua quod ſupernatat pinna ſelectũ, exiccatur. Purgat utraq; parte is ſuccus ſeſquiobolo potus.

BARBARI COROLL.

DE Apio herba, cognomento Iſchas, quæ Raphani ſylueſtris genus eſt, uolumine ſecundo locuti ſumus. Vbi omnia hæc ad uerbũ fere uidentur eſſe repetita. Plinius Opoſcillam uocauit (ut arbitror) corrupte, pro Apios Iſchas. libro. 2. cap. 123.

EX M. VERG. COMM.

HAec eſt Apios illa ſolo nomine, ſed ab imperitis facto, notiſſimæ cunctis Raphano congener exiſtimata. De qua longius ſecundo uolumine in Rhaphano egimus: polliciti q; ſumus, iterum hoc loco de ea dicendum nobis eſſe: haud ſane quia ſuperfuerint tunc aliqua, quibus nunc dictis ſecernenda hæc ab illa eſſet, ſed ꝙ inuenienda hoc loco, ueluti ex aliena poſſeſſione, ob eas quas tunc longius percurrimus cauſſas, eijcienda ex illo erat, tractandaq; cum cæteris, quæ efficaciorem in purgando uim habent. Quales multæ deſcriptæ hoc libro hactenus, & deſcribendæ adhuc plantæ ſunt, ſylueſtres omnes, montibus & incultis locis naſcẽtes: non qualis ſatiua in hortis, aut ſylueſtris in campis Rhaphanus naſcitur: quæ nihil huic ſimile æqualeue, aut idem habet, non ramulos, non folia, non ſemen, nec radicem etiam. Siquidem in Rhaphanis longiores, in Apio hac rotundiores & pyri ſimiles radices ſunt. Quinetiam præter totam ſpeciem obſtat color, qui in nulla Rhaphano foris, ut in Apio hac niger conſpicitur. Sunt aliæ plures etiam diuerſitatis notæ, quas breuitati conſulentes expendendas legentibus relinquimus. Apion a radicis forma Græci herbã appellauerũt. Eſt aũt græcis Apion in pomorũ genere Pyrum. Et quoniã pyri forma radix eius ſit, contractior tamen rotundiorq;, ideo nomen hoc illi ea gens fecit. Antiquum ſane, & quo, ſcribente Theophraſto plantarũ hiſtoriam, Græcia paſſim utebatur. Neq; hoc tantum, uerum eo etiam quod ſecundo loco in hoc ſcriptore illi adijcitur. Verba eius nono de plantarum hiſtoria uolumine hæc ſunt. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω τὰ δὲ κάτω καθαίρειν θαυμασιώτερον οἷον τῆς τε θαψίας καὶ τῆς ἰσχάδος, οἱ δ᾽ ἄπιον καλοῦσι. Quod eſt. Purgare aũt in eadem radice alias partes per ſuperna, alias per inferna, magis mirabile: quales Thapſiæ ſunt & Iſchiadis, quã Apion aliqui appellant. Teſtis, ut uidetur, utriuſq; appellationis Theophraſtus eſt. Vtq; alterius appellatiõis Apij, ſcilicet manifeſta eſt ex forma radicis ratio, ſic ignora nobis alterius: nec quã ob cauſam a coxendice, coxendicisue dolore, niſi hoc loco Iſchias aliud ſignificet, nomẽ id inuenerit ratiocinari licet. Eſt quidem omnibus in promptu, facillimũq; ratiocinari, quia purget, & purgando dolores coxendicis leuet, ſic forte appellatã fuiſſe: ſed nimis cõmune id eſt: neq; hic, aut Theophraſtus quicq̃ pro coxẽdicis dolore palam illi tribuerũt. Quo fit, ut nos & ſi in cõmuni græcorũ omniũ lectione nihil mutare auſi ſimus, credamus non Iſchiada, quæ uox coxendicem & eius dolores, ſed Iſchada, quæ Caricam ſignificat, non abſurde penitus exiſtimaſſe quoſdam dici Apion hanc oportere. Similis enim, & turbinata figura non aliter q̃ Pyrum Carica eſt: In Theophraſto quidem Iſchas paſſim legitur, non Iſchias. Quo fit, ne demiremur, qui in eo Caricam uerterunt. Quemadmodum non conſtituimus, ſcriptoris huius codicibus magis, quàm Theophraſti credendum eſſe. Plinius nec Pyro, nec Caricæ radicem eius comparauit, ſed Cepæ: ampliorem tamen q̃ Cepa ſit, eam deſcribens. Legitur paulo poſt in ſcriptore hoc, Chamæbalanon dici etiã Apion hanc. Ea uox terreſtrem ſignificat glãdem, quaſi latentem & obrutam terra glandis forma radicem: oporteretq; non glandis ſimpliciter intelligere, ſed ut Græci Balanorũ cõmuni appellatione lon

B

C giores fructus indicant. Cur deinde agreſtis, aut montana Raphanus dicta eadem fuerit, ſatis ſecundo uolumine in Raphano, & hoc loco dictum a nobis eſt. Radicem eius, ut fere in cunctis græcis legitur, Spondylio herbæ hic comparauit. Reſpondetq; id naturæ, quoniā & hæc, & Spondylion tertio uolumine tractata, Raphani radice deſcribitur: oportetq; inuicem ſimilia eſſe, quæ alteri pariter ſimilia ſunt. Vidimus tamen nos, in quibus non radix Spondylio ſimilis legitur, ſed Aſphodelo, & his quidem probatiſſimis, & antiquæ fidei, quod ab re penitus non eſt. Siquidem Aſphodeli bulboſæ radices illæ, non penitus diſſimilē huic ſpeciem habent. Secuti tamen communem lectionem & nos ſumus, ob eam præſertim cauſſam, φ hic in Spondylio radicem eius Raphano comparauit: & hæc ob eandem cauſſam ſylueſtris, & montana Raphanus a multis credita & dicta eſt.

ℭ De Colocynthide. CAP. CLXXVIII.

κολοκυνθίς COlocynthis aliqbus Colocyntha ægos, alijs Sicya picra, alijs Alexādrina Colocyntha, Zoroaſtri Tymbra, Oſtani Autogenes, Romanis Cucurbita ſyluatica, Dacis Tuſtrata dicitur. Sarmenta foliaq; ſatiuæ Cucurbitæ emittit, per terram repentia, diuiſa: fructum in ſpeciem mediocris pilæ conglomeratū, uehementer amarum, quem legere oportet, cum cœperit in luteum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam uim habet, ſi quatuor oboli melle cocto Myrrha & Nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur, & infuſæ clyſteribus proſunt, neruorum reſolutioni, coxendicum doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & ſtrimenta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ enecant. Dentium dolorem tollunt, ſi una repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inferueſcat, hocq; iure decocti den-
D tes colluantur. Si aqua mulſa, aut paſſum incoquatur, & ſub diuo refrigeſcat, potu craſſum humorem & ſtrigmēta alui detrahet. Stomacho ſupra modum aduerſatur. Subdita ex ea balano, alui excrementa ejciūtur. Virenti ſucco utiliſſime iſchiadici perfricantur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.3. COlocynthis, Cucurbita eſt ſylueſtris, plena ipſa, nec inanis, ut Somphos, minor φ ſatiua. Primo herbacea, mox pallida, quæ & utilior eſt, quando eius ſunt medicinæ. Hippocrates ſylueſtrem Cucurbitā Sicyonem, & quæ fundo careat, & ſpecie globoſa & uniformi ſit. Sicyan ἀτμητόν, hoc eſt, inſectilem appellat: interiorem uero partem eius, ſpongiam.

EX M. VERG. COMM.

CVcurbitulam Græcoꝝ exēplo non male aliquis Colocynthida inter latinos dixiſſet. Cur enim, ſi licuit diminuto a Colocyntha, quæ illis Cucurbita eſt, nomine, ſylueſtrem & amaram hanc Colocynthida dicere: nō liceat & nobis a latinoꝝ Cucurbita, Cucurbitulā facere, æqnalemq; illis æſtimatione & uocis compoſitione, rei paſſim notæ appellationem ad medicinā afferre? Nos ſane in eam partē trahebamur. Fuitq; diu nobis animus, Cucurbitulam huic capiti titulum facere: ſed reuocauit nos ab eo conſilio, recepta iampridem a medicis oībus, & officinis græca uox: multoq; magis, ne æquiuoca appellatione miſcerentur ſimul planta hæc, & quas latini ſcriptores omnes ad aliū medicinæ uſum tranſtulerunt, Cucurbitulas eas uocantes, quæ ſpiritus, & præfocatæ flammæ ui corporibus noſtris impactæ in ſuperiorē partem & extimā cutē ſanguinē, & q̄ alia opus fuerint, trahūt. Eāq; ob cām ſeruata græca appellatiōe, de Colocynthide, q̄ ſylueſtris Cucurbita eſt, caput inſcripſimus. Alioqn Colocynthis parua Cucurbita eſt. Fecerūtq; eā Cucurbitis alijs congenerē Viticulæ folia & fructus: ideoq; tā multas ab eadē Cucurbita appellationes alias inuenit. Credimusq; nos, q̄d in Dioſco. legitur, οἱ δὲ κολοκύνθα αἰγός, quæ uoces nihil ſignificāt aliud φ capræ Cucurbitam, & a cunctis ex eo caprina Cucurbita reddita eſt, potuiſſe q̄ndā legi οἱ δὲ κολοκύνθα ἄγριος, q̄d eſt, ſylueſtris Cucurbita. Nolumus nūc quęrere, ueſcant ne ea capræ, an nō: amaritudineq; eius in cibo ſentiāt: & an q̄d ho-

Digitized by Google

mini nocet, poſſit alijs animalibus nõ nocere. Quotidianum enim id eſt. Fitq; paſſim quod Lucretius cecinit, ut non ſit idem nobis & brutis multarũ rerum ſenſus. Quippe uidere licet, pingueſcere ſæpe Cicuta barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre uenenum. Verum quod ſuſpicari hoc nos coegit, plantę genus eſt, quæ ab omnibus in ſylueſtriũ cenſu numeratur: omneſq; Colocynthida deſcribentes, ſilueſtrem Cucurbitam uocant. Et omniũ maxime Plinius lib. 20. capite. 3. Quod a ſcriptore ſioc relinquendũ fuiſſe uerisſimile non eſt. Monere id uoluimus, & ſi non multifaciendum forte aliquibus uideatur. Fecit amaritudo, quę Colocynthidi maxima eſt, & omnibus tam manifeſta, ut qui plantam, & rem ignorãt, ſolo Colocynthidis audito nomine, amaritudinem intelligant, ut amara Cucurbita a quibuſdam etiam diceretur. Quemadmodum quoniã copioſa in Aegypto naſcitur, cuius rei teſtes etiam ſacræ hebræorum literæ ſunt, Alexandrina Cucurbita. Et hæc pro Colocynthidis appellatiõibus dicta hactenus ſint. A

De Epithymo. CAP. CLXXXIX.

ἐπίθυμον

EPithymum Romani Inuolucruм uocant. Flos eſt e Thymo duriore, Satureię ſimilis. Capitula habet tenuia & leuia, & in eis fibras, quaſi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitam, bilemq; atram per inferna. Priuatim prodeſt melancholicis, & inflatis, acetabuli menſura, ad quattuor drachmas, cum melle, ſale & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia & Pamphylia gignitur.

BARBARI COROLL.

EPithymum, flos eſt Thymi, ſed non omnis. Differentia, q; hic herbaceus, alterius Thymi candidus. Aliqui eum Hippopheon uocant. Quidam aliter Epithymum tradunt, ſine radice naſci tenui, ſimilitudine Pallioli rubens. Pli. li. 26. ca. 5. li. 21. ca. 10.

EX M. VERG. COMM.

QVod in Italia naſcens noſtrę ætatis herbarij Epithymon oſtendunt, id nobis uidet̃ quod Plinius. 26. uolumine capite. 8. de Epithymo agens aliter ab illo & his uerbis deſcripſit. Quidam aliter Epithymũ tradũt, ſine radice naſci, tenui, ſimilitudine Pallioli rubens. &c. Tenuiſſimis quaſi capillamentis in glomerem conuolutis, & his rubentibus Epithymon hoc uidetur: Floribus minimis, candidiſq;, Thymo ſimilibus: nullis ut ille ait radicibus: eaq; forma, ut lanæ, ſtuppæue glomerem uidere te credas. Quam ob cauſam, non male crediderit aliquis, potuiſſe hoc genus a poſterioribus Inuolucrum dici. Quod enim ab hoc deſcribitur, & copioſum in Cappadocia & Pamphilia naſci traditur: diuerſum, ut ex hiſtoria eius patet, et aliud a noſtrate hoc eſt: ſimile tamen, aut coniunctum Thymo aliquid habere nomen indicat: aut alterum forte Thymi genus eſſe a Theophraſto & Plinio deſcriptum, nigro colore: quod tertio uolumine inter appellationes Thymi numeratum ab hoc ſcriptore eſt. Theophraſtus quidem palam id docet quinto de plantarum hiſtoria dicens, καὶ θύμον τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. Quod eſt, Et Thymon candidum alterum, alterum nigrum. Et Plinius. 21. capite. 10. Totidem & Thymi ſpecies, candidum, ac nigricans. Neq; hic aliud indicat, dicens Epithymum Thymi eſſe florem durioris & Thymbræ ſimilis, quaſi alterum ſit Thymi genus, mollius, nec Thymbræ ſimile. Quocunq; autem modo ſe habet, ſi non alterum Thymi genus ſit, coniunctum Thymo aliquid eſſe oportet. Id eñ ea uox ſignificat, quod in Thymo eſt ſcilicet. Et Paulus Aegineta lib. 6. de eo agens, ait in tertio ordine ſiccare, calefacereq; Epithymum, & Thymo efficacius eſſe. Quod ductu & concæptu uocum quod diximus ratiocinari facile eſt. Nihil autem in eam partem magis nos trahit, q̃ nominis ratio, qua ut diximus, quod in Thymo ſit, naſcaturue, intelligi oportet. Vtitur eo idem Paulus, ut hic ait, in melancholicorum purgatione: nec minus etiam in ducenda ſimpliciter aluo. In quem uſum bibi in uino iubet. B

De Alypo. CAP. CXC.

ἄλυπον

ALypon ſurculoſa herba eſt, ſubrubra, latis ramulis, tenuibus folijs, flore molli, copioſo, radice Betæ, tenui, referta acri ſucco, ſemine Epithymi. Gignitur in maritimis. Hac plæraq; Libyæ loca ſcatent. Semen atram bilem dejicit, ſi menſura Epithymo pari cum ſale & aceto ſumatur. Verum interanea leniter exulcerat.

Digitized by Google

C

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4.

ALypon, & Alypea, & ut Paulo placet, Alypias, cauliculus eſt molli capite, non abſimilis Betæ: ut inquit Plinius, acre guſtatu ac lentum, mordensq; uehementer & accendens. Caput, id eſt, radicem eius, Betæ ſimilem intelligo, non folia: quippe quæ minuta ei ſint: ut Dioſcorides affirmat. Deprauatæ in Plinij uigeſimo ſeptimo libro Aliphon, pro Alypo legebatur, anteq; ipſi locum indicaremus.

EX M. VERG. COMM.

SEmel tantum, & id etiam breuiſſime Alypi. 27. uolumine capite. 4. meminit Plinius. Nihil etiam Paulus Aegineta dictis decretisq; ſcriptoris huius addidit. Vtinamq; omnes nō multo breuius & incertius, ꝙ hic de eo tradidiſſent. Verba ēm Plinij ſunt. Alypon cauliculus eſt, molli capite, nō diſſimilis betæ: acre guſtu, ac lentum: mordensq; uehemēter & accendens. Aluum ſoluit in aqua mulſa, addito ſale modico. Minima portio duarū drachmarum, media quatuor, maxima ſex, ea purgatione quibus datur e gallinaceo. Horum nihil, aut unum, alterumue in Dioſ. legitur: cætera aut ab alijs accæpta, aut aliter cognita Plinio fuerunt. Paulus Aegineta ijſdem uerbis Dioſcoridi ſubſcripſit, Alypi dicens ſemen per inferna nigrā purgare bilem, pari Epithymo menſura ſumptum, additis aceto & ſale. Veruntamen leuiter inteſtina exulcerare. Quæ tota eſt in ſcriptore hoc Alypi medicina. Qui deprehendiſſe noſtra ætate Alypon ſe credunt, ſurculoſam, ut hic ait, herbam: ſed non ultra duos, tresue ſurculos in ea oſtendunt: in qbus per interualla bina ſunt folia rubentia, & in ſummo lutei floris umbella. Quę poſſet Alypon credi, niſi radix quę in ſcriptore hoc gracilis & quantitate betæ traditur, in ea longe craſſior inueniretur. Potuit illi a ui ſua nomen fieri: & quoniam nigram bilem purget, qua purgata animi triſtitia in melancholicis pellitur, eaq; pulſa adeſt ſtatim lætitia humani animi naturalis habitus, ſic dici. Eſt enim græcis Alypon, quod triſtitia, doloreq; caret, aut liberat.

¶ De Empetro, ſeu Calcifraga. CAP. CXCI.

EMPETRON aliqui Phacöides uocant. Naſcitur in montibus & maritimis, ſalſo guſtu. Sed quo propius terreno fuerit, amarius ſentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, ſi bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.9.

EMpetron hoc Phacöides a Dioſcoride, Praſoides a Galeno & Paulo cognominatur. Fere in ſaxo naſcitur. Recenti uires ſunt, uetuſtate perdit eas. Lapillos qui ſufferueſiant, una rumpi affirmāt, quod & in Saxifraga quoq; diximus ex Plinij ſententia, ut qui nihil differre ab ea iudicarit: quandoquidē medicinas, quas ſeorſum in utraq; mētione Dioſcorides enumerat, ipſe uniuerſas Empetro huic aſſignat. Aut igitur ita ſentiendū eſt: aut Plinium erraſſe confitēdum. Paulus certe Dioſcoridem ſecutus, mentiones duas habet, quaſi duorū generum. Galenus unicam. Empetron Aetius etiam Epipetron, uocari ſolitum affirmat.

EX M. VERG. COMM.

NAſci in petris Empetron ſatis indicat nomē. Epipetron eadē ſignificatione ex antiquioribus aliqui etiā uocauerunt. Nec ſolū, quia Lentis figurā & ſpēm refert Phacoides, ſed Marrubio ſimilē Praſoides etiā. Plinius Saxifragā a latinis uocari ait: miſcetq; cum ea quæ priuatim & ſeorſum a Dioſcoride Saxifraga hoc ipſo uolumine deſcripta eſt. Ex quo iterū ſuſpicari cogimur, quod in Saxifraga dictum hoc ipſo uolumine a nobis eſt, non eſſe illud in hoc ſcriptore eo nomine recipiendū: aut ſi ſit, quod ueriſimile tamē non eſt, uariantibus hiſtoria & medicina, bis de eadem actum fuiſſe non multo ante ſub titulo Saxifragæ; quæ latina, & iterū nunc ſub Empetri, quæ tota græca uox eſt. Paulus quidem Aegineta, qui totum in. 6. ſuæ medicinæ Dioſcoridem multa breuitate exſcripſiſſe uidetur, Empetri manifeſte meminit: Saxifragæ autem nuſquā: quod non relinquendū ab eo fuerat, ſi tunc in Dioſcoride Saxifraga legeretur, aut ipſe pro diuerſa eam recæpiſſet. Crederemus nos, etiam eādem Saxifragam & Empetron eſſe, niſi diuerſa penitus utriuſq; hiſtoria & medicina eſſet. Ob eam cauſam peritioribus hoc relinquemus, certius de Saxifraga inuenturis, quod recipiendū, conſtituendumq; ſit.

Digitized by Google

❡ De Clematide. CAP. CXCII.

A

CLematidem aliqui Epigetin, Aegyptij Philacuon, Romani Ambuxum nominant. Viticulis conſtat ſubrubris, folio uehementer acri guſtu, & exulcerante. Vicinis inuoluitur arboribus ut Smilax. Tritum ſemen, & ex aqua, aut hydromelite potũ, bilem pituitamq; detrahit. Illita folia lepras eximunt. Cum lepidio conditur ad eſum. κληματῖτις

❡ De Labruſca. CAP. CXCIII.

LAbruſca ſarmenta Vitis modo prælonga emittit, aſpera, lignoſa, rimoſo cortice, folijs hortenſij Solani, longioribus ac latioribus, muſcoſo flore, & capillaceo, fructu exiguis uuis ſimili, poſt maturitatẽ rubente. Rotunda eſt acinorum facies. Feruefacta radix in aqua, & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorem alui ciet. Ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enaſcentes ramuli cibi gratia condiuntur. ἄμπελος ἀγρία

BARBARI COROLL.

AMpelos agria, hoc eſt, Vitis ſylueſtris, cæditur horis omnibus, ſed pręcipue autumno. Radice acri, ut Theophraſtus ſcribit, folio ſpiſſo, candicante, geniculata, rimoſo cortice, uuis rubentibus Cocci modo, ut Plinius. 23. uolumine. Hæc & pro Amuleto, cuius ſit proprie uua Taminia. Radix & acini, coria perficiunt, gelidiſſimaq; eorum eſt natura. Vt errauerit Theodorus, qui uerba illa in Theophraſto φιλοῦσι τῷ καρπῷ τὰ δέρματα interpretus ita ſit, Fructu defoliant arbores: cum legere debuerit, non dendra, hoc eſt, arbores, ſed derma, hoc eſt, corium: nec defoliant, ſed depſant & ſubigunt. Pars acinorum æſtu moritur, priuſꝙ reliqua: qui & ſolſtitiales dicuntur. Vniuerſi nunꝙ matureſcunt: & ſi prius ꝙ tota uua matureſcat, detur cibo. Generi gallinaceo faſtidium gignit uuas appetendi. Flos huius in racemis candidus dependet Solani per initia, poſt diuiditur in uitis fere imaginem, ſed oblongam. Eſt ei ſimilis, ſed in ſalictis naſcens, ad eoſdem uſus quæ Salicaſtrum uocatur, contra hominum & quadrupedũ ſcabiem. Plinius. 27. ita deſcripſit. Folio duro, cineracei coloris, uiticulis calloſis, rubentibus qualiter flos quem Iouis flammam appellamus in Violis, ferens ſemen punici mali ſimile in acinis, ad eoſdem effectus. Propterea e recentioribus fuere, qui hanc & flammulam, & Iouis quoq; flammam uocarunt. Eſt & Labruſca uitis ſylueſtris una ſpecies, Oenanthen ferens, duorum generum, albi & nigri, ut Dioſcorides poſt docebit: Neu quemꝙ decipiat Pliniana lectio, Labruſca inquit Oenanthen fert ſatis dictam, quæ a Græcis Ampelos agria appellatur, ſpiſſis & candicantibus folijs, geniculata, rimoſo cortice, fert uuas rubentes, cocci modo, & reliqua. His uerbis Plinius. 23. uolumine duos frutices, non unum deſignat, Labruſcam, & quæ Ampelos agria uocatur.

Pli. li. 23. ca. 2
lib. 27. ca. 7.

B

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt ſilueſtris hęc Vitis quam Romani Labruſcam dixerunt. Illa enim ſola conſitionis priuatione à reliquo uitium genere differt: hęc uiticularũ, & racemoſi fructus, quẽ fert, ſimilitudine inter Vites numeratur. Eamq; ob cauſam, duobus locis ab hoc ſcriptore, hoc ſcilicet, & a quinti uoluminis principio ſtatim de ſilueſtri Vite agitur. Hæc inter herbas, illa inter Vites: hęc folio hortenſis Solani deſcribitur, illa uitigineo folio intelligẽda eſt. Et nihilominus, quod raro in ea gente fit, utriuſq; idem nomen auditur: & utraq; Ampelos agria uocatur. Fuitq; hæc Plinio cauſa, nominum magis aliquando ꝙ rerum rationẽ ſequenti: ut bis diuerſis locis de eadem ſilueſtri hac Vite importune ageret. Primum. 23. uolumine capite. 2. inter Vites. Mox iterum. 27. capite. 7. inter herbas. Poterunt uolentes certius in eo quod dicimus cognoſcere: legenteſq; palam deprehendere, paulo minus ꝙ totam duobus locis eiuſdem plantæ hiſtoriam & medicinam eſſe. Quæ enim folia. 23. uolumine candicantia ab eo dicuntur. 27. deinde cineracei coloris uocantur: nullo diſcrimine inter candicans, & quod cineracei coloris ſit. Quodq; priore illo loco in medicina decernitur, Radix decocta in aqua, & in uini Cōi cyathis duobus, humorem alui ciet, ideo hydropicis datur: in poſteriore pariter docetur, Radix eius decocto in aquæ cyathis ternis, additis uini Cōi cyathis duobus, aluum ſoluit leniter: i-

C deo hydropicis datur. Quæ ex multis monſtraſſe ſatis ſit: ne dubitent qui in Pliniana lectione occupantur, quales in eo ſiluestres duæ Vites ſint. Vna tamen tantum eſt, & inutiliter iterũ ab eo repetita, neq; apte inter Vites tractata: quoniam herba ſit, & in herbarum cenſu ſeruanda fuerit. Nominis ut diximus ratio magis, q̃ rei miſceri in eo hæc fecit. Theophraſtus. 9. de plantarum hiſtoria breuiter, & his uerbis de radice agreſtis Vitis egit. θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα, διὸ καὶ εἰς ψίλωθρον χρίσιμον καὶ ἐφηλίδας ἀπάγειν. τῷ δὲ καρπῷ ψιλοῦσι τὰ δέρματα, τέμνεται δὲ πᾶσαν ὥραν ὁ πώρας δὲ μάλισα. Quod eſt. Calefacit, acriſq; eſt, & ſylueſtris Vitis radix. Eamq; ob cauſſam depilando eſt, & cutis aſpredines exterit. Fructu depilantur coria. Cæditur quocunq; tempore, ſed autũno præcipue. Dictum a nobis hoc etiã eſt, quoniã & a Theophraſto inter herbas Peucedanũ, Daucum, Dracunculũq;, non inter arbores ſylueſtris hæc Vitis numeratur: multoq; magis ob diuerſitatẽ remedij ex ea contra cutis aſperitates: q̃d hic in fructu & acinis, Theophraſtus in radice cõſtituit. Videndũ tamẽ, an ſylueſtris hæc Theophraſti Vitis ea ſit, de qua nunc agimus: an quæ ſtatim ab hac tractanda erit: exquo depilare fructũ eius dicit: quod a Dioſcoride albæ Viti, quæ mox dicetur, tribuitur. Sit ergo inter herbas ſylueſtris Vitis, inter arbores autem Labruſca, ſuiſq; notis utraq; quærẽtibus ſe oſtendat: illa, ut paſſim omnes nouerũt: hæc, ut a Dioſcoride & alijs traditur, ſatiui Solani folio a principio, paulatim deinde in uitiginei figuram tranſeunte: uiticulis longis, & quales in Vite ſunt lignoſis, aſperis, rimoſi corticis, acinis paruis, rotundis, in maturitate rubeſcẽtibus: quibus obſeruatis notis, non erit difficile inter fruteta eam, et in ſepibus inuenire. Et ſi non adeo frequens naſcatur. Nos qualem hic deſcripſit aliquando uidimus.

De Vite alba. CAP. CXIIII.

ἄμπελος λευκή

VITEM ALBAM aliqui Bryoniam, alij Ophioſtaphylon, alij Chelidonion, aut Melothron, aut Pſilothron, aut Archezoſtin, aut Agroſtin, aut Cedroſtin appellant. Folijs ſarmentis, pampiniſq; ſatiuam Vitem imitatur, ſed hirſutiora ſunt omnia. Ea quos D prope ſe nacta ſit frutices, ſuis clauiculis complectitur. Fructus rubens in uua dependet, quo coria pilis ſpoliantur. Ex ea aſparagi, qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluum & urinam cient. Folia, fructus, radix, acrem uim ſortiuntur. Itaq; ulcerum phagedænis, gangrænis, chironijs, putrentium tibiarum tedio, efficaciter ex ſale illinuntur. Radix corpus abſtergit, & cutem erugat. Vitia cutis in facie, uaroſq;, lentigines, & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta chia, & fœnogræco. Eodem effectu prodeſt decocta in oleo, uſquedum liqueſcat. Sugillata tollit. Reduuias committit. Inflammationes diſcutit illita ex uino. Suppurationes rumpit. Medicamento apte immiſcetur, quod carnem exeſt. Infracta oſſa extrahit, trita & impoſita. Datur comitialibus in potu, drachmæ pondere cotidie anno toto. Prodeſt attonitis & uertigine laborantibus, conſimiliter aſſumpta. Contra uiperarum ictus pota drachmis duabus auxiliatur. Partus necat. Mentem interdum ſubturbat. Cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, difficile ſpirantibus, ſtrangulatu oppreſſis, tuſſientibus, uulſis, ruptis, & laterum doloribus. Lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus conſumit. Illinit̃ ad eadem cum fico. Ad muliebres inſeſſus decoquit̃. Siquidem uuluas purgat, ſed abortũ facit. Succus e radice uere exprimit̃, qui trahit pituitã cũ aqua mulſa potus. Ad pſoras & lepras ſemẽ efficaciter illinit̃. Lactis abundantiã facit ſuccus eius, ſi cũ tritico decocto ſorbeat̃.

Digitized by Google

BARBARI COROLL. A

AMpelos leuce, hoc eſt, Vitis alba, quæ & Bryonia & Bryonias a Columella, & Madon ab aliquibus uocãt, Echetloſis ab Hippocrate, Melothron (ut putãt) a Theophraſto, in coronas folio admiſſa. Quidam Pſilothrũ dicunt: quia pelles confici huius acinis, quemadmodũ & Labruſcæ poſſint. Huius ſarmenta, longis & exilibus internodijs geniculata ſcandũt. Folia pampinoſa, ad magnitudinem Hederæ diuiduntur, ut Vitium. Radix alba, grãdis, Raphano ſimilis. Semen in uua, raris acinis dependet, ſucco rubente, poſtea crocino. Succus radicis colligi debet ante maturitatem ſeminis. Pli.li.23.ca...

EX M. VERG. COMM.

QVod poterat a legẽtibus in ſcriptoris huius Bryonia deſyderari, quos ſcilicet natales habeat, & quibus locis inueniẽda ſit, Columella Romanus ſcriptor in carmine ſuo expleuit dicens. Quæq; tuas audax imitatur Nyſie uites, Nec metuit ſentes: nam uepribus improba ſurgens Achradas, indomitaſq; Bryonias alligat ulmos. Bacchi uitibus ſimilem, & in ſepibus ſpinas, & aculeatos frutices alligantem deſcribens: quæ tota fere eſt candidæ in hoc ſcriptore Bryoniæ hiſtoria. Monuit illud obiter etiam Romanus ille auctor, conſueuiſſe ueteres ob quotidianum & multiplicem eius ad uitæ remedia uſum, ſylueſtrem alioquin ſtirpem in hortis conſerere: ne eogerentur incultis locis, & inter ſepes quærere, quod non in morbis tantũ utile eſſet, ſed in ſanitatis uſu ſimplex, & ſale ſeruatum etiam placeret. Quod hic primum indicat, dicens comedi e terra primum prodeuntes Bryoniæ aſparagos. Mox etiam in primo Paulus Aegineta de omnibus aſparagis agens. Et inter latinos Columella lib. 13. capite. 7. multarum herbarum cum floribus & coliculis ſuis condituram docens. Quæ omnia a poſterioribus neglecta, dubium nobis mõdo utriuſq; Bryoniæ nomen & hiſtoriam faciunt. Cum tamẽ nihil ubiq; notius, & medicina etiã noſtri temporis, barbaris uocibus in his utens, cognita re, Bryoniam non ſatis cognoſcit. Laudauit magnopere Bryoniæ aſparagos quo diximus loco Paulus Aegineta his uerbis. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς βρυωνίας ἀσπάραγοι εὐστόμαχοι μὲν καὶ διουρητικοὶ ὀλιγότροφοι δὲ πεττόμενοι δὲ μᾶλλον τρέφουσι τῶν ἀπὸ τῶν λαχάνων. Egerat eo loco is ſcriptor de his, qui nũc B priuatim aſparagi dicuntur: mox ea ſubiecit. Et Bryoniæ aſparagi ſtomacho quidem accomodati ſunt, & urinam cient: parum tamen nutriunt: & ſi cum concoquuntur, olerum aſparagis in nutriendo efficaciores ſint. Quod totum ad ſanitatis uſum pertinet. Nam in medicina præter has aliæ ab eodem in ſexto uires utriq; Bryoniæ aſſignantur. Omnes tamen ex hoc ſcriptore accæptæ, in quibus minus efficacem candida nigram, de qua mox dicetur, tradit. Nec aliud in remediorũ uſu diſcrimẽ inter eas tradidit. Quibus aũt notis & partibus inter ſe differant, facile erit ex ſcriptoris huius hiſtoria cognoſcere: preſertimq; ex foliorum figura, & fructus colore. Sunt enim in alba ſatiuæ uiti ſimilia folia, piloſiora tamen: in nigra hederæ, priuatimq; Smilaci: fructus in utraq; quidem acinoſus, ſed in candida πυῤῥὸς ruffus ſcilicet, in nigra ante maturitatem uiridis, cum maturuit niger. Habet nigra etiã radicis certas notas ab hoc ſcriptore traditas, quibus facillime diſcerni ab alia poſſit. Non erit, ut diximus, difficile in ſepibus, & inter fruteta querentibus utramq; Bryoniam deprehendere: ubiq; enim naſcuntur: & cum deprehenderit aliquis, ſi uoluerit antiquorum exemplo earũ aſparagis in ſanitate uti poterit: ſin minus, medicinæ ſeruare. Numerauit Plinius. 23. uolumine capite. 2. Bryoniæ albæ eaſdem huic ſcriptori appellationes Ophioſtaphylem, Melothrum, Pſilothrum, Archezoſtim, Cedroſtim, & Nadon. Verum ultima hæc Dioſ. nulla eſt: niſi quæ in eo Chelidion legitur, Nadon legi debuerit: aut ediuerſo legi in Plinio oporteat. Omnium huiuſcemodi nulla ſatis certa origo eſt: præterq; Pſilothri, quæ a depilandis corijs, quem uſum habent acini eius, facta eſt. Ex quo potuit etiam & Melothron fieri. Siquidẽ græci μήλωθρα dixerunt βάμματα & καλλωπίσματα, id eſt, colorum infectiones & concinnationes. Quod corijs forte ex Bryoniæ albæ fructu accederet. Sed in hoc ſcriptore per, ω, Melothron, in illis per, ο, ſcribitur. Potuit etiam Ophioſtaphyle dici, quaſi anguina uua. Id enim ea uox græcis indicat. In ſepibus enim uitigineo folio, & acinoſo fructu naſcitur: in quibus & angues plærumq; latent: quaſi crediderint aliqui, ut ex ſatiuis uitibus uuæ homini debentur, ſic anguibus natura illas eo loco ſeruauerit.

¶ De Vite nigra. CAP. CXCV.

NIgra Vitis quam aliqui nigrã Bryoniam uocãt, alij Ghironion ampelon, alij Bucranion, Romani Oblameniam, alij Britanutem, alij Betiſalcam, Daci Priadelam, alij Pegrinam, Aphri Lauothen. ἄμπελος μέλαινα

Digitized by Google

C Folia fert Hederę, ſed maiora, ſmilaceis ꝓxima, caules etiam cognatos. Capreolis ſuis arbores quaſi adminicula cõprehẽdit. Fructus racematī cohęrẽt, qui inter principia uirẽt, & poſt maturitatẽ nigreſcunt. Radix foris nigra, intus buxeo colore nitet. Caules qui primo germinū partu erumpunt, in olera recipiuntur. Menſes pelluut. Vrinas cient. Lienem abſumunt. Vertiginoſis, comitialibus, neruorum reſolutione tentatis proſunt. Radix eadẽ quæ Vitis alba præſtat, ſed inefficacius. Folia cum uino exulceratis iumentorum ceruicibus commodiſſime illinuntur. Luxatis itidem imponuntur.

BARBARI COROLL.

AMpelos melæna, id eſt, Vitis nigra, quam proprie Bryoniam uocant, alij Gynecanthen, aut Aproniam, ſimilem priori, præterꝗ colore, ut Plinius exiſtimat. Sunt & in folio diſcrimina, ut Dioſcorides, & ipſa quoqꝫ res demonſtrat. Huius ſemen nigrum, Aſparago ſimile. In frutetis, & arundinetis maxime naſcitur. Aiunt, ſi quis in uilla eam extruxerit, fugere accipitres, tutaſqꝫ fieri aues uillaticas. Hanc etiam Tannum, ſiue Tamum quidam uocari putant: & uulgo Tamarum. Q. Columella,

Lubrica iam Lapatos, iam Tami ſponte uireſcunt.

Sunt qui Thamnum quoqꝫ ſcribant, non Tamum, aut Tanum.

EX M. VERG. COMM.

RArior inuentu, ideoqꝫ cognitu difficilior nigra ꝗ alba Bryonia eſt: inuenta tamen, totam ueterum ſcriptorum hiſtoriam confirmat. Sunt illi per interualla cum folijs diſpoſiti racemi: &
D qui non ultra octo, decemue acinos oſtendunt: multo minore ꝗ in punicis magnitudine: & colore ante & poſt maturitatem quo ab hoc deſcribuntur. Quos tamen hic caules uocat, nos potius uiticulas dixerimus: earum enim ſpeciem magis ꝗ caulium habent. Matureſcũt acini eius extrema æſtate: & ubi minus calet, umbroſiſqꝫ locis autumno. Naſcitur & hæc, ut in alba diximus, in ſepibus, & inter fruteta, propinquas ſtirpes aſcendens, & alligans. Minor hæc ꝗ alba eſt, nec tam late ut illa uiticulas ſuas ſpargit. Pares utriuſqꝫ uires antiqui omnes eſſe tradiderũt: ideoqꝫ ſine diſcrimine uti alterutra iuſſerunt. Licetqꝫ id in Paulo Aegineta cognoſcere: qui contra nigras cicatrices, utriuſqꝫ ope his uerbis utitur. ὀυλὰσ μελαίνασ ἄιρει βρυωνίασ ῥίζησ λευκῆσ καὶ μελαίνησ ἑψηθείσησ ἐν ἐλαίῳ ἄχρι χυλώσεωσ τὸ ἔλαιον ἐπιτιθέμενον. Quod eſt. Nigras cicatrices delet Bryoniæ radicis albæ & nigræ in oleo decoctæ. &c. De eius appellationibus non eſt qnod dicamus, præterꝗ Chironiam uitem uocari potuiſſe: aut ꝙ Chiron medicinæ & herbarum in Theſſalia peritiſſimus, ulceribus iumẽtorum & hominum ex ea primus remedium inuenerit: aut ꝙ Chironijs ulceribus ea ueteres mederentur. Quod autem in ſcriptore hoc legitur, uuã Taminiam dici a Romanis, falſum eſt. Alia enim a Bryonia Taminia uua eſt: quemadmodum Latini antiquiores omnes docuerunt.

De Filice CAP. CXCVI.

PTerin Græcorum alij Pterineon, alij Dacidonon, alij Anaſphoron, alij Blechnon, alij Polyrrhizon uocant. Magi Hermubain, Romani Filicam, alij Laculem, alij Filiſanariam, Aegyptij Aſini ſanguinem. Folia ſine caule, ſine fructu, ſine flore, ex uno pediculo, cubitali longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, ſubgraui odore, radice per ſumma ceſpitum nigra, oblonga, multis capillamentis fibrata, ſubadſtringente guſtu. Naſcitur in montibus & ſaxoſis. Radix latas tineas excutit, ſumpta drachmis quatuor ex aqua mulſa. Melius ſi cum Scamoniæ, aut Veratri nigri totidem obolis detur. Sed qui ſumunt, alia prægustare debent. Laborantes lienis incremento recreat. Radix & potu & illitu prodeſt ijs qui arundinibus cęſi ſunt. Probatur maxime,

Digitized by Google

quæ in arundinetis proueniat & locis Pulegio ſcatentibus. A

BARBARI COROLL.

PTeris, hoc eſt, Filix, marceſcit fimo iniecto, & ob id pecoris incubitu: quod & in Medica herba nonnulli tradunt. Nullus Filici inciſę ſuccus. Radici guſtus e dulci aſtringens. Vna hæc eſt, & ex ea Flices exeunt, bina etiam cubita excedentes longitudine, hanc marem exiſtimant. A Filicibus Filecta, ut a Caricibus Carecta dicimus. Eſt autem Carex e qua molliſſimę texuntur cathedræ. Folio fere arundinis, uliginoſo, & paluſtri ſolo plurima. Seruius Caricem deſcribit acutam, & duriſſimam, Sparto ſimilem. A Filice Felicones dictos exiſtimant: quos ueteres pro malis & inutilibus accipiebant. Dicebantur & Felicati calices a Filice. Pli. li. 27. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

INuiſam Maro in Georgicis ſuis, contra in Buccolicis ἀπαλὰν, id eſt, mollem, & ex eo amabilem Theocritus Filicem, clari rerum omnium peritià poetæ duo dixerunt. Neuter tamen ſimpliciter, ſed alter aratris & frumentario agro, alter paſtoribus & pecori: eadem fortuna qua tota fere natura eſt, quæ benigna ſemper & utilis, quod alijs importune abſtulit, aut in quo nocuit alijs liberaliter dedit & profuit. Sterilitatis, aut parũ fœcundi ad fruges agri, indciium Filix eſt: & præter id obliquis & longis radicibus terram amplexa, bubulcos & boues longioris laboris tedio arantes remoratur. Contra, in montibus, incultiſq; locis naſcens, grata pecori & paſtoribus quæſita: his cubilia & tomenta per hyemẽ ſicca præbens, illi utroq; tempore cibos. Inutilis homini & infelix, niſi eiuſdem naturæ benignitate malorum remedijs & medicinæ ipſa etiam ſe miſcuiſſet: nataq; in nobis uentris animalia enecaret, & perimeret. Quod nõ tantum hic docet, ſed multo certius Theophraſtus ad extremũ nonum de plantarũ hiſtoria uolumen. Cuius de Filicis poteſtate & ui uerba hæc ſunt. ἡ δὲ τῆς πτέριδος ῥίζα μόνον τῷ χυλῷ γλυκύστρυφνος. ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει. σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει οὐδὲ ὀπόν. τέμνεσθαι δὲ ὡραίαν μετοπώρου φασίν. Quod eſt. Radix uero Filicis ſola, ſapore dulci ſimul & acerbo eſt. Latos lumbricos pellit. Non ſemen, non liquorẽ habet. Ferunt tempeſtiuã autumno ſecari. Pluribus in ſcriptore hoc appellationibus Filix indicatur: pluresq; earum ab alis auium, quarum ſpeciem in ramulis diſpoſita eius folia referunt, factæ a gentibus fuerunt. Pennatus enim & pennatis folijs frutex Filix eſt. B

Quæ quoniam numeroſa & conferta in piloſis ramulis eius ſunt, ideo etiam a quibuſdam Daſyclonos dicta eſt, δασὺ enim hirſutum, piloſum, & aſperum græcis ſignificat. Quod deinde in eodẽ ſcriptore hoc paſſim, & in cunctis græcis legitur, uocari a quibuſdam Filicẽ βλάχνον, id eſt, ut nos uertimus, Blachnon, parum certam nobis habet rationem. Nec ſcimus, an ex Pulegio, quod βλήχωνα ueteres aliqui nominauerunt, ad Filicem male & importune deflexa appellatio ea fuerit. Siquidẽ nihil Pulegio & Filici ſimile, comuneue eſt. Nec legiſſe meminimus, guſtatam pecori primũ Filicem, quod Pulegio omnes tribuerunt, Balatũ in toto grege excitare: ideoq; ſic uocatam fuiſſe. Et nihilominus, ut pauloante teſtati ſumus, quotquot uidimus græcorum codices, Blachnon uocari Filicem indicant. Solus Nicander in Theriacis ſuis, niſi alia Filicis in eo ea uox ſit, aut male in eo id legatur, aliter appellationem hanc protulit. Verſiculus eius eſt. ἐν δὲ πολύσχιδέος βλήθρου περιβάλγεο χάρτην. Blethrum ille, nõ Blachnon Filicem in multa folia diuiſam uocauit. Quiq; interpretatus eſt eum græcus ſcriptor, Blethrum ait Filicẽ dici, quæ etiam Blachnon nominetur. Ex quo ſi recipiendum ſit hominis teſtimonium, colligere oportebit, utroq; modo & Blachnon, & Blethrũ Filicem quondam dictam fuiſſe. Eamq; ob cauſam nos nihil mutantes, Blachnon uocari eam a quibuſdam uertimus. Folia hic ſine caule Filicem merito, & ex re uocauit. Sunt enim ſibi folia non minuta illa, quæ numeroſa & pene infinita totis ramulis diſpoſita ſunt, ſed quæ uno pediculo cubitali, ut hic ait, longitudine a terra ſtatim, aut ex ſtipite eius exeunt in plura & minora alia illa foliola diuiſa. Nullos habet caules Filix. Si quid enim in ea ſupra terram extollitur, pediculi foliorum, non caulis rationem habet: quoniam negato illi ſemine, merito caulem natura etiam negauit. Propter ſemen enim plærumq; caulis eſt. Sterilem, & ſine ſemine omnes Filicem dixerunt. Falſumq; eſt quod iactant aliqui, una ſolſtitiali nocte florere Filicem: eademq; hora cum defloruit, maturum in terram ſemẽ cadere: ideoq; niſi aliquis tunc adfuerit, nec uideri florem, nec colligi ſemen poſſe. Quæ omnia Agyrtarum cõmenta ſunt, humanæ ignorantiæ ad queſtum tam impudenter illudentium. Neq; hoc mendacij genere contenti, ne quid fraudi eorũ & ſceleri deeſſet, religionem etiam cõmentis ſuis addiderunt. Natali nocte eius, quo (ut ſacræ Chriſtianorũ literæ teſtantur) inter natos mulierum maior alius non ſurrexit, cuncta illa fieri & obſeruari præcipientes. Nec ſentiunt, quo dierum numero natalis ea nox, & ſolſtitialis illa nunc inter ſe diſtent.

Digitized by Google

C Sterilis, ut rem noſtram agamus, priuataq́ꝫ ſemine Filix eſt. Quodq́ꝫ a natura ſibi ea non inuenit, homini etiam inuidet. Siquidem quod in ſcriptore hoc non legitur, ueteres græcorum medici & herbarij, poſſe Filicem dixerunt uiuentes in utero animantium fœtus enecare, et enectos pellere. Quod ab hac ſtatim dicendæ Thelypteridi a Dioſcoride tribuitur. Cuius & Filicis pares paulominus q̃ omnino uires ſunt.

¶ De Filice fœmina. CAP. CXCVII.

θηλυπτερίς

THelypterin, aliqui Nymphæam Pterin nominant, Romani Linguam ceruinam, folijs Filicis, ſurculoſis & quæ non ſingulari ut illa pediculo fulciantur, radicibus longis, pluribus, latis, quæ ex nigro in luteum flaueſcunt. Aliquæ etiamnum rubrę inueniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia, cum melle eclegmate ſumpto. Potæ cum uino drachmis tribus teretes tineas eijciunt. Datæ fœminis ſterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, ſi ſupergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cicatrici repugnantibus inſpargitur. Iumentorũ ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uẽtrem emolliant.

BARBARI COROLL.

THelypterin alterum Filicis genus, fœminam appellant. Folijs hæc bræuior, mollior, denſior, canaliculata. Vtriuſq́ꝫ radicibus ſues pingueſcũt: quæ ſunt eis longæ, obliquæ, nigræ, pręcipue cum inaruere. Siccant eas ſole, Virgilijs occidentibus effoſſas. Naſcuntur ubiq́ꝫ, ſed maxime frigido ſolo. D Vtriuſq́ꝫ lateribus pinnata: unde Græci nomen impoſuere. His cimices necãtur. Serpentem non recipiunt. Vſus radicis in trimatu tantum, nec ultra, nec citra. Laudant in utroq́ꝫ ſexu Macedonicam: deinde Caſſiopicam.

EX M. VERG. COMM.

COpioſior, & pluribus locis Filix q̃ Thelypteris naſcitur: ideoq́ꝫ ruſticę & urbanæ plebi notior: & quatenus homini inutilis planta, in minore honore eſt. Alioquin eoſdẽ natales, eaſdẽq́ꝫ uires utraq́ꝫ habet: ſpecie etiam adeo ſimiles, ut imperitos inuicem ſæpe fallant. Quod aũt maxime ſimile habent, pĩnata folia ſunt, eodem ordine & magnitudine in utraq́ꝫ diſpoſita. Quod contra diſcrepat inter eas, ramuli, & ramulorum color eſt: qui fruticoſi in hac ab uno principio ex terra oriuntur, & quo colore radices hic eſſe ait, in nigro ruffo, & aliquando rubente uidentur. Diſcrepat & illud, ꝙ Filix ubiq́ꝫ fere naſcitur, & contumax agricolæ repugnat, poſt conſitos etiam agros regerminans: Hæc locis incultis, frigidis, umbroſis, & humentibus ſemper inuenitur. Quã ob cauſam Nymphea Pteris, id eſt, Nymphea Filix dicta eſt: ꝙ nymphas. ſ. id eſt ſolitudines, nemora, & aquas amet. Fœminã Filicem græci eam nominauerunt, non ſexus diuerſitate aliqua, ſed ut ea ratione qualia in plantis & medica materia plæraq́ꝫ alia ſunt, a priore illa diſcernerent. Plinius, & græcorum herbarij alij, & medici ſimul, continuataq́ꝫ hiſtoria de utraq́ꝫ egerunt: hic tamen ſeorſum. Eumq́ꝫ nos ſecuti, duobus capitibus, duas deſcripſimus plãtas. Alioquin non male forſan coniunxiſſet eas aliquis: tanta inter eas ſimilitudo, & tam cõmune genus, pareſq́ꝫ uires ſunt. Legebantur in hoc capite contra q̃ oporteret duo. Alterum Barbarus ex Plinio emendauit, in radicum hiſtoria. ſ. in qua male in græcis legitur πλατεῖαι, quæ uox latitudinem ſignificat: cum tamen nulla ſit radicibus his latitudo. Vnius literę uitium & lapſus id fecit. πλαγῖαι enim, id eſt, obliquæ, legi oportet. Plinius de his agens ait. Radices utriq́ꝫ longæ in obliquum, nigræ. &c. Alterum ambo interpretes ex eodem Plinio emendari poſſe non animaduerterunt. Eſt autem ad ultimum capite, quo loco hic ait, κἂν ἔγκυος διαβῇ. &c. quarum uocum ſenſus quidem eſt, ut illi crediderũt, Etſi prægnans ſupergrediatur. &c. Verum non διαβῇ, quod ſupergredi ſignificat, ſed λάβῃ, quod eſt, ſumat, legi oportebat. Sic qui uetuſtiſſimus & probatiſſimę fidei apud nos eſt græcus Dioſc. habet. Sic ratio etiam oſtendit: & Plinius confirmat dicens, Neutra danda fœminis: quoniam grauidis abortum, cæteris ſterilitatem facit. Plinio etiam antiquior Theophraſtus lib. 9. de plantarum hiſtoria de Thelypteride hac his uerbis docuit. ἡ δὲ θηλυπτερὶς χρησίμη πρὸς τὰς ἕλμινθας τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς. πρὸς μὲν τὰς πλατείας ἀναδευομένη μέλιτι. πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ, μετ᾽ ἀλφίτων διδομένη. γυναικὶ δὲ ἐὰν γεδοθῇ, ἐὰν μὲν ἐγκύμονι ἐκβάλλειν φασὶν, ἐὰν δὲ μὴ, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. Quorum ſenſus eſt. Vtilis autem contra

A

lumbricos uentris Thelypteris, & latos, & graciles. Contra latos quidem cum melle, cōtra graciles aūt in uino dulci cum polenta. Quinetiam ſi mulieri detur, prægnanti quidem abortū, ſimpliciter autem fœminis ſterilitatem facere dicitur. Et hæc Theophraſtus eadē cunctis alijs. Oēs, ut uidet, cibo potuue Thelypteridis ſterileſcere fœminas, grauidas uero abortū facere affirmāt. Nullus aūt, ſi grauida Filicem hanc ſupgrediat, fieri abortum teſtatur. Eamq; ob cauſam, tot teſtiū concordi fide & autoritate, aliter q̃ cæteri locum, & ut legitur intrepide uertimus.

¶ De Filicula. CAP. CXCVIII.

πολυπόδιον

POlypodion aliqui Scolopendrion, alij Pterin, alij Polyrrhizon, Latini Filiculam uocant. Naſcitur in muſcoſis petris, & uetuſtis arborum caudicibus, præſertim Quærcuum, palmi altitudine, Filici ſimilis, ſubhirſuta, non tenui perinde diuiſura. Radix piloſa, in qua continentur cirri, ceu poliporum, craſſitudine digiti minimi, coloris intus hærbacei, auſtera aliquantum, & guſtu ſubdulcis. Purgādi uim habet. Coquitur cum gallina, aut piſcibus, aut Beta, aut Malua, ad aluum ſoluendam. Aridæ farina aquæ mulſæ inſparſa, detrahit bilem & pituitā. Trita luxatis efficaciter illinitur, & aduerſus digitorum fiſſuras.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 8. & 12.

POlypodion, noſtri, ut Theodorus putat, Filiculam appellant, in Plinio ita legens. Ego Filiculam dicendum arbitror, cum ex Dioſcoride, tum ex Filicis ſimilitudine: tum ex Catone, q Feliculam uocauit, ad deijciendam aluum præberi iubens eam. Eodem modo & Columella nominauit. Vnde uinum Polypodites quoq;, ad eundem uſum fit, præcipuum in Phœnice oppido eius Byblo: ut inquit Aetius. Poſt imbres ſemper emicat hæc herba, floret, & ſemen non fert.

B

EX M. VERG. COMM.

FOlia Romanis Filiculā, Græcis piloſæ cauernoſæq; acetabulorum modo radices Polypodium fecerunt: exiguam herbam, ideoq; diminuto nomine ab utraq; gente appellatam. Folia enim (quod hic: Theophraſtus, Plinius, latiniq; & græci fere omnes teſtantur) Filici ſimilia habet: radices autem piloſas, minimi digiti craſſitudine. Sed quod marinis Polypis cognominem plantam fecit, per longitudinem certis interuallis diſpoſiti concaui tumores, eadem ſpecie et naturæ uſu quo in polypis acetabula uidentur, fuerunt. Neq; enim a multitudine pedū, quos nullos habet ut polypum, Polypodium græci herbam nominauerunt, ſed quoniam polypo, quã diximus nota ſimilis eſt, ſic quondam uocata fuit: nulla alia q̃ exigui polypi ſignificatione. Diminutum ſiquidem a polypo nomen Polypodium eſt. Facile intelliget quod dicimus, qui oculatus teſtis radicis eius fuerit. Videbit enim qualem nos diximus craſſitudine, & uilloſitate radicem: mox in ea apertos & concauos tumores quoſdam, quibus nititur & hæret: non aliter q̃ in mari polypi acetabulis ſuis hærent, ſugunt, & quæ cœperunt tenent. Qualia autem Acetabula ſint, & unde ad multas naturæ partes id nomen tranſierit, in Acetabulo herba, & alibi longius diximus. Idque eſt quod Plinius uiceſimo ſexto uolumine ait. Radix craſſitudine digiti minimi, acetabulis cauernoſa, ceu polyporum cirri. Felici deſcriptione uſus, rei quam ante eum Theophraſtus, & hic ſcriptor ijſdem fere uerbis tradiderant. Theophraſti uerba libro nono de plantarum hiſtoria ſunt, quo loco de radicum diuerſitate agit, hæc. ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι, καθαίρει δὲ κάτω. φύλλον ἔχει ὅμοιον τῇ πτέριδι τῇ μεγάλῃ καὶ φύεται ἐν ταῖς πέτραις. Quoꝝ ſenſus eſt. Piloſa aūt Polypodij radix, acetabula habens, qualia polyporū cirri habent: purgat per inferna. Foliū maiori Filici ſimile habet, & in petris naſcitur. Hic non tam manifeſte rem deſcripſit: ſed cum dixiſſet habere Polypodij radicem cirros polypo ſimiles, cogitanda legentibus reliquit acetabula: quæ neceſſario eos ſequuntur, & ſine quibus in polypis cirri eſſe nō poſſunt. Alioquin differunt a Cirris Acetabula. Illi enim tota polyporum flagella ſunt: hęc autem in flagellis & cirris his cauernoſæ concauitates, q̄bus id animal nititur, apprehendit, & apprehenſa exſugit. Et hęc tota Polypodij nominis ratio in græcis, & cauſa fuit. Romani, quæ certius & in aperto magis erant folia contemplati, Filiculam uocauerūt. Teſtaturq; id Plinius, eodem loco dicens. Detrahit bilem Polypodium, quam noſtri Filiculam uocant. Similis enim Filici eſt. Sed multo certius ante eum. M. Cato operis ſui

C de re ruſtica capite centeſimo quinquageſimooctauo, qui cum familiam ruſticam doceret, quo modo aluum deijcere oporteat, plura ſimul coqui iubebat: fruſtum de perna Braſſicæ, & betæ, cum radice ſua coliculos: tum Filiculæ paulum, Polypodium hanc intelligens: cui, teſtantibus id cunctis alijs, egregia in purgando uis eſt. Polyrrhizon, id eſt, multiradicem uocari hic etiam ait, ut paulo ante diximus, a copia radicum: quod nomen accreuiſſe nos illi credimus ex piloſitate eius. Naſci in petris tantum Theophraſtus ait. Omnes alij tamen ultra petras in arborum, præſertimq; quercuum truncis prouenire etiam tradiderunt. Probantq; officinę, ex quercu magis, q̃ ex petris, aut alijs arboribus. Plinius ſub arboribus uetuſtis naſci ait. Cæteri uero in, nõ ſub arboribus. Addidit ille tamen uetuſtatem neceſſariam Polypodij natalibus. Inter corticis enim rimas naſcitur, quas uetuſtiores iã arbores amiſſo iuuentutis humore & lęuore ducũt.

❡ De Dryopteri. CAP. CXCIX.

Δρυοπτερίς DRYOPterin aliqui Pterion, alij Nymphæam Pterin nominant. Naſcitur in ueterum roborum muſco, Filici ſimilis, multo minore foliorum inciſura, radicibus inuicem implexis, hirſutis, guſtu acerbis, in dulcedinem uergẽtibus. Pſilothrum eſt cum radicibus trita. Illinitur enim primum uſq; dum ſudorem euocet: mox ſudor abluitur, & recens imponitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 9. DRyopteris, folio ſubdulci diuerſa huic, ſed ſimilis eſt, Dryophonõ a Plinio uocata, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis utrinq; folijs, Pollicari amplitudine: qualibus Oxymyrſini, ſed candidioribus, molliorib uſq;, flore candido Sabuci. Edunt cauliculos eius decoctos: ſemine uero pro Pipere utuntur.

D

EX M. VERG. COMM.

QVerna Filix Dryopteris eſt: id enim græcis ea uox ſignificat. Eamq; ob cauſam ex Filice plæraq; illi nomina accreuerunt. Polypodio ſimilis eouſq; Dryopteris eſt, ut ſæpe carpentes fallat. Filici enim ſimilis ut illud, & in uetuſtis quercubus pariter naſcitur. Quod diſcrepat, radix eſt, & in multis bus muſcoſę arborum illarum partes. Sapor in utraq; idem, ſed ad medicinam uires diuerſæ. Breuiſſime de ea antiquiores omnes egerũt. Noſq; eos ſecuti, nihil ultra de ea monebimus, q̃ oportere in carpendo diligentiores herbarios eſſe: ne ſi legentes ſimilitudo fefellerit, nullas Polypodij uires eſſe utentibus credendum relinquat.

❡ De Cnico. CAP. CC.

κνῖκος, cnicg. ab offici nis cartamg CNicus folijs cõſtat oblongis, aſperis ſpinoſis, caule ſeſquipedali, capitulo magnitudine grandis oliuæ, flore Croci, ſemine candido, alioqui ruffo, longo, anguloſo. Huius flore in obſonijs utuntur. Seminis tuſi ſuccus adiectis amygdalis, nitro, aneto, & melle decocto, cogitur in placentulas, quæ aluum emolliunt. Hæc in fruſta quatuor finduntur, quæ nucis Iuglandis magnitudinem impleant. E quibus ante cœnam duo uel tria ſumpſiſſe ſatis eſt. Ratio temperandi hæc eſt. Cnici candidi ſextarius, amygdalorum toſtorum & delibratorum cyathi tres, aneſi ſextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis ſuccus lac cogit, & magis ipſum reſoluendæ alui facultate donat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 15. CNecos, a Theodoro Cartamum ſermone uulgi dicitur. Multis caulibus, ramiſq; ſe ſpargit. De ſyluestri diximus in Atractylide. In Cneco peculiare illud a Theophraſto redditur: q; ſylueſtre tenerius, leuius, & ſemine copioſius habetur: Satiuum durius, ſpinoſius. Cnicon Italiç ignotam, ut Plinius ſcribit, Aegyptus maxime celebrat, oleo, non cibo gratam. Hoc faciunt

Digitized by Google

ex ſemine eius, quo & pſitaci nunc aluntur. Cnecos melius quam Cnicos dicitur. Nam & Cnacon, a ſeminis colore Theocritus pro candido, ſiue flauo uſurpat. Democritus, & omnino chymici florem Cnici Echumenion appellant. Iidem Elydrion herbam nominant: nec quæ ſit ea docent, præterquam, quod lutei ſit coloris. Inuenio tamen in Opiſthographis medicinalibus quibuſdam, pro Chelidonio minore acceptam Elydrion. A

EX M. VERG. COMM.

AEgyptiam ubique in hiſtoria ſua, & Italiæ ignotam Plinius Cnicon ſuam facit: conficique in ea gente ex eius ſemine oleum. Theophraſtus, alijque omnes, non magis in Aegypto quam Græcia & alijs locis naſci decreuiſſe uidentur: ſimpliciter de ea agentes, nullumque huiuſcemodi diſcrimen in ea indicantes. Eorum nos, priuatimque ſcriptoris huius hiſtoriam ſecuti, quam nouerũt rura omnia aculeatam herbam intelligimus. Cuius flore ad coloranda obſonia, pro croco ruſtica plebs paſſim nũc etiam utitur, Crocumque ſarracenum totus Ethruſcus ager uocat. Congruunt enim omnes illi quæ a ſcriptore hoc notæ illi tribuuntur. Foliorum modica longitudo, inciſio, aſperitas, aculei, cubitalis caulis, & in eo capitulum: flos itidem Croco ſimilis: poſtremumque omniũ candidum, oblongum, & anguloſum ſemen: eamque ob cauſam uulgarem, & quotidiani pro Croco uſus herbam intelligimus: quam diligentius etiam rura ob eã utilitatem ſerere conſueuerunt. Nolumus, ut factũ ab alijs eſt, quomodo ab agreſti fuſo Cnicos differat docere, & an congener illi, diuerſaue ſit. Ex Theophraſto enim libro. 6. de plantarum hiſtoria nouiſſe huiuſcemodi aliquid forte diligentior quiſpiam poterit. Qui duo genera Cnici conſtituens, ſylueſtre, & ſatiuum, in altero potuit hanc, in altero illam numerare. Locus in eo nobis non ſatis integer uidetur. Eamque ob cauſam nihil ultra ex eo conſtituimus.

¶ Mercuriali. CAP. CCI.

LInozoſtin marem, e Græcis aliqui Parthenion, alij Argyron, alij Aritrillin. alij Chryſitin, Aegyptij Aphlopho, aliqui Hermu botanion, Latini Mercurialem maſculam, alij Teſſeculatam. Aphri Aſumes uocant. Folijs conſtat Ocimi minoribus, Helxinæ cognatis, ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis: fructu in fœmina copioſo, quandam racemorum ſpeciem præbente: mari e foliorũ ſinu dependente, paruo, rotũdo, ceu binis teſticulis una cohærentibus. Frutice dodrantali, aut maiore. Vtraque in oleribus manditur, ad aluum ciendam. Cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamque detrahit. Conſtat ut mares gignantur, hunc facere, ut fœminæ illam, ſi a purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur. B

BARBARI COROLL.

LInozoſtis, ſiue Parthenion a Mercurio inuentus eſt. Ideo apud Græcos Hermupoan, & Hermubotanen multi uocant. Caule utriuſque generis cubitali interdum, ſed ramoſo in cacumine, geniculis denſis. Semen in geniculis dependens. Fœminæ ſolutum & candidum, mari iuxta genicula ſtans, breue, rarius, contortũ. Folia Ocimo anguſtiora, ſed maribus nigriora, fœminis uero candidiora. Radix ſuperuacua, prætenuis. Naſcitur in campeſtribus cultis. Pli.li.25.ca.5.

EX M. VERG. COMM.

COmmendat ſe ſtatim diuino noĩe Mercurialis herba, uulgaris alioquin, uinetiſque & campis fere omnibus naſcens: aliquibus locis tam copioſa & efficax, ut ſapore ſuo uina etiã inficiat, & bibentibus ingrata reddat. Vna, præcipuaque illi in deijcienda aluo naturæ uis eſt, & a cunctis in medicinæ uſu recepta. Numerauit, quo diximus in Polypodio capite. M. Cato & hanc inter ea quæ familiã ruſticam ad deijciendam aluũ docebat, monens non multũ ex ea accipiendũ eſſe. Quæ uis quoniã cõmunis illi cum pluribus alijs eſt, non uidetur diuino nomine ornare eam debuiſſe. Credimuſque nos, quod in extremo capite ex aliorũ fide a Dioſcoride, & a Plinio. 25. uolumine, capite. 5. traditum eſt, diuini eius nominis cauſſam illi fuiſſe. Id enim magis Deum hominibus oſtendiſſe decuit, rarum, incognitũ, multiſque omnibus ſeculis optatum: qui aut dum ægre ferunt, plures ſibi naſci filias: uxorũque ſuarum in eo ſexu fœcunditatẽ calamitoſam ſibi fore animaduertunt; aut dum nominis ſui memoriã, generis ſubſidiũ, hæredes fa-

C milíæ, & Reipub. ciues poſt ſe quotidianis uictimis & precibus reliquiſſe optant. Qua ratione alia præſtare id ſibi poſſent, a Deo cognouerũt. Factumq; ex eo eſt, ut Græci ἑρμοῦ πόαν, id eſt, Mercurij herbam, latini Mercurialem uocauerint: notam uulgo, ut diximus, & quæ ob nimiã ſoluendi uim, quam habet, pro maledicto in gente noſtra etiam nunc ſit.

De Cynocrambe. CAP. CCII.

κυνία CYnia, aut Cynocrambe, aliquibus Linozoſtis, Aphris Armas, alijs Aſumeſlabon dicitur. Cauliculum binum palmorum altitudine emittit, mollem, ſubalbidum, folia Mercuriali, aut Hederæ ſimilia, certis interſtitijs ſubalbida. Semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota aluum cient. Oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam, & bilem, aquamq; detrahit.

BARBARI COROLL.

CYnia non eſt ea, quam Theodorus Canariam interpretatus eſt, ut in Culice docuimus.

EX M. VERG. COMM.

QValis canina hæc Braſſica ſit, non ſatis nobis conſtat. Si nomen ſolum expendatur, eadem Apocyno, quæ non multo ante hoc ipſo uolumine tractata eſt, uidebitur. Si uires, & quæ poſſe traditur, Mercurialis eſſe merito credetur: præſertim iiſdem penitus uerbis in hoc ſcriptore tractata. Quæ enim de ea feruntur, ſemen eam ſecus folia habere exiguum, rotundumq;: potam præterea, aluum ſoluere: & olerum modo coctam, bilem & aquas corporis trahere: omnia paulo ante dictæ Mercurialis herbæ ſunt. Quod autem nos maxime ſuſpendit, & in ancipiti turbauit, uetuſtiſſimorum græcorum codicum, & latinorum fides eſt: in quibus non legitur hoc caput. Nec Plinius (quod hactenus deprehenderim) aut Theophraſtus de ea alicubi agentes. Inclinat ideo animus nobis, adulterinũ ſcriptoris huius eſſe hoc caput, & alterius Mercurialis herbæ traditam ab aliquo ſub hoc titulo hiſtoriam eſſe. Cenſebunt de ea peritiores. Nos enim quod ignoramus fateri pudebit.

D

De Heliotropio magno. CAP. CCIII.

ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα HEliotropium magnum aliqui Scorpiuron uocant, alij Heliotropon, alij Dialion, alij Heliopon, alij Scorpioctonon, alij Seſamon agrion, alij Scorpij uran. Flos ei eſt effigie ſcorpionis caudæ. Vnde Scorpiuro ei nomen. Et quoniam folia cum ſole circumagat, Heliotropion dicitur. Folia Ocimi habet, hirſutiora & candidiora, & maiora. Ramuli a radice terni, quaterni, aut ſæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut ſubfuluus. Incuruatur ut ſcorpionis cauda. Radix tenuis eſt, & inutilis. Naſcitur in aſperis. Decocta ex aqua faſciculo manus plenæ, pituitã, bileq; per aluũ extrahit. Contra ſcorpionũ ictus & potu & illitu prodeſt. Adalligatũ, ut concæptũ adiuuet. Aiunt per horã unam ante acceſſiones, ſeminis grana quatuor, quartanas finire, tria uero, tertianas. Illitum ſemen formicãtes uerrucas, penſileſq;, & thymi florem repreſentantes, & epynictidas exiccat. Folia infantiũ deſtillationibus, quas ſyriaſeis uocãt, podagris, luxatiſq; utiliſſime illinuntur. Menſes cient. Partus trita & impoſita pellunt.

BARBA. HEliotropium a Cornelio Celſo Solaris herba dicitur, æterno folio. Particulatim ut Ocimum floret: ideoq; perq̃diu. Incipiens ab imo per ſolſtitiũ circũagit ſe cum ſole, ut nomẽ indicat, ut ortum eius mane ſpectet, et eius iter ad occaſum uſq; perſequatur. Sed & nubilo die. Noctu uelut ſyderis deſyderio contrahit ceruleum, ut Plinius ait, florem: album, ſubruffumq; ut Dioſcorides. Genera eius duo. Maius Helioſtrophon cognominatum. Et minus. Quæq; utrunq; ſemipedalem altitudinem non excedit. Semen in folliculis meſſibus colligitur. Naſci-

Digitized by Google

tur nõ niſi in pingui ſolo; cultoq; maxime. Colos Heliotropij, unus eſt e tribus faſtigijs, in quę conchilium diuiſere ueteres: noſtri Verrucariam appellauere: ut ualentem contra uerrucas. Si terram ſurculo huius circumſcribat aliquis, negant ſcorpionem egredi. Impoſita uero herba, aut inde omnino reſperſum, protinus mori. Formicas certe agri efficaciſſime necari Heliotropio monſtratum eſt, opilatis herba earum foraminibus. Succum huius excipiunt æſtate hora ſexta, miſcenq; cum uino, ut ſit firmior. Multa Magi de ea, ſicut de cognomine quoq; gemma pollieentur. Sed hæc propoſiti noſtri haud ſunt.

EX M. VERG. COMM.

VArro rerum ruſticarum primo uolumine capite. 46. Heliotropium deſcribens, ſic uocari ait, ꝙ ſolis ortum mane ſpectat, & eius iter ita ſequitur ad occaſum, ut ſemꝑ eum ſpectet. In Malua ex Theophraſto omnium huiuſcemodi cauſa reddita a nobis fuit. Scorpiuron mox, & Scorpij cauda a floris, uel ut nos certius dici credimus, ſeminis inflexione, quæ Scorpionum caudę, ut hic ait, ſpeciem refert, dictum Heliotropium fuit. Scotpioctonon aũt, a uiribus quas contra Scorpionum ictus efficaciſſimas habet: & quia ſcorpiones enecet, ideo Scorpioctonõ dictum etiam eſt. In reliquis non tam certa ratio eſt, ut doceri a nobis poſſint. Solarem latini priuatimq; Celſus uocauerunt, græcorum imitatione, qui a ſole eam indicauerunt. Fuerunt prætérea qui Verrucariam uocauerint, quoniam tam multis Verrucarum generibus, quæ ab hoc numerantur, medetur. Numerauit Heliotropium Theophraſtus inter ea quæ particulatim florent: ab inferiore parte ſumpto principio, mox inter ea quæ perpetuo folio ſunt. Ex quibus tam multis notis, facile erit multi nominis quondam & uſus herbam & florem deprehendere. Vtebantur enim Solari hac uerba paſſim ueteres græcorum medici in his naturæ uitijs & morbis, quibus mederi ſcriptor hic eam teſtatur: quę nec numero pauca, nec periculo leuia, negligendaue ſunt.

De Heliotropio paruo. CAP. CCIIII.

HEliotropion paruum, quod & aliqui Scorpiuron uocant, naſcitur in paluſtribus iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus, ſemine acrochordonum uerrucarum modo, penſili, rotundo. Hærba cum ſuo ſemine pota, adiecto nitro, hyſſopo, naſturtio & aqua, latas tineas teretesq; excutit. Penſiles uerrucas, quæ acrochordones uocantur, cum ſale illita tollit.

BARBARI COROLL.

HEliotropium minus, Tricoccum priuatim appellatur. Vbiq; prouenit, folijs non ſolum minoribus, ſed etiam in terram uergentibus. Semen & huic effigie ſcorpionis caudæ: de quo & Scorpiuron ei nomen eſt.

EX M. VERG. COMM.

DVo eſſe Heliotropia, maius ſcilicet & minus, quo diximus in maiore loco Varro teſtatur. Verba eius ſunt. Nec minus admirandum quod fit in floribus quos uocant Heliotropia. Idem & P ulus Aegineta lib. 6. confirmat, ſeorſum priuatimq; de utroq; agens. Quibus aũt notis in .. ſe differant, hic ſatis docuit: nec minus quibus etiam uiribus diſcrepent. Quod tamen hic additis nitro, hyſſopo, naſturcio, & aqua ait. &c. Paulus Aegineta pro Naſturcio (niſi uitium in eo ſit) Cardamomum numerat, frequenti in ſcriptore hoc & alijs, a Cardamo, quæ uox Naſturcium græcis ſignificat, ad Cardamomum lapſu & mutatione.

De Scorpioide. CAP. CCV.

SCorpioides hærbula eſt, folijs exiguis, ſemine caudę ſcorpionis effigie. Illita, ſcorpionum ictibus præſentaneo eſt auxilio.

BARBARI COROL.

SCorpioides a Plinio Scorpios uocatur, ex argumento nomine accepto. Eſt & alia eiuſdẽ nominis effectuſq; Aſparagi cognomine: ſed in totum ſpina, nullum enim folium habet, caule Aſparagi, cacumine aculeato.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

C Scorpionē Plinius uocare hanc aliquot locis uidet̃. Non ſatis tn̄ nobis conſtat, an ubiq; hāc intelligat. Theophraſtus em̄ lib. 9. de plantar̃ hiſtoria Scorpion a radicis, non ſeminis figura dictā aperte oſtendit. Verba eius ſunt. οἱ δὲ σκόρπιον καλοῦσιν διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ἔχειν ὁμοίαν σκορπίῳ. Quod eſt. Alij aūt Scorpion uocant, quia ſcorpioni ſimilem habet radicem. Hic autē ſeminis eam figuram dicit eſſe. Cogitandum itaq;, quærendumq;, qualis Scorpioides hæc ſit.

Finis LIB. Quarti.

PEDACII
DIOSCORIDIS
De Medicinali materia. LIB. Quintus.

IO. RVELLIO interprete.

SVPERIORIBVS quatuor libris amiciſſime Ari, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & earūdem lachrymis ac fructibus, itē animalibus, melle, lacte, adipe, frumētis, oleribus. Nec non de omni radicū, hærbarum, ſuccorū, ſeminūq; ratione: In hoc autem totius operis Quinto diſſeremus de uinis, & metallicis, & a Vite noſtram cōmentationem auſpicabimur.

D

De uinifera Vite. CAP. I.

ἄμπελος οἰνόφορος

FOlia Vitiū, & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant, & inflāmationē ſtomachi ardorēq; cum polenta. Folia etiā per ſe, ut quæ refrigerēt & adſtringāt, imponi ſolēt. Potus eorū ſuccus dyſentericis, ſanguinē excreātibus, ſtomachicis, & grauidarū malaciæ medet̃. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma Vitiū quæ ueluti gūmi in caudicibus concreſcit, ex uino pota calculos pellit. Illita lichenas & pſoras, leprasq; nitro prius perfrictas ſanat. Eadē cum oleo ſępius pilis illitis, pſilothri effectū habet, maxīeq; ſanies, quā accenſa ſarmēta Vitiū exudarunt. Qua & perunctæ uerrucarū informicationes extrahunt̃. Cinis ſarmentorū et uinaceorum erūpentibus in ſede condylomatis & thymijs illitus ex aceto medet̃. Prodeſt luxatis & uiperarū morſibus. Contra lienis inflammationē illinitur, cum roſaceo & ruta & aceto.

HERMOLAI BARBARI

Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriachæ Corollariorum LIB. Quintus.

VITIS SATIVA.

Pli. li. 14. ca. 3.

VITEM ſatiuam, Gręci ampelon Hemeron, & Oenoen, & Oenophoron, id eſt, urbanam, & uinum ferentem uocant. Item Clematida, & Clemacem, interim & Oenanthen: ut placet Iulio polluci. Superuacuum genera eius pſequi', quia totidem Vitium affirmantur eſſe, quot ſoli. Naſcitur paſſim, & in alto Vitis, & propinqua littori. Durare Vitem ad infinitū, reſtibili fœcūditate perhibent, culturæ quodam genere, Theophraſto auctore,

Digitized by Google

ad Elephantinē: ut idem ſcribit, & Varro mutuatur. Non decidunt Viti folia, neq; circa Memphin. Ad Deltam quoq; Nili, fere tota uiret ſemper. Quod & alijs quoq; ſatis accidit. Capnia uocatur unum Vitis genus, quæ uuam nigram ex candida, & candidam ex nigra ſine prodigio ullo ferat. Inſanæ Vites appellantur, quæ ad florem uſq; perducunt. Quinetiam eſt ubi Plinius Inſanas Vites Triferas appellet: quoniam in his alię matureſcunt, alię turgeſcunt, alię florēt, Smyrnæ Triferam a ſe uiſam. M. Varrone etiam prodente. Vitis candida melius reddit, quo lætius fuit germen: quod quidē & huic, & Fico proprium. Vitibus Capreoli tribuuntur, & Vitię: quos & Clauiculas, & Pampinos uocamus, Græci Helicas. Is eſt coliculus, ut Varro inquit, Viteus, intortus ut Cincinnus, a capiendo dictus, quoniam ad locum capiendum ſurſum uerſus ſerpat. Sicut Vitis dicta primo, quoniam inuitatur ad uuas pariendas: & a pariendo Parilema, deinde Palma, literis immutatis. Eſt autem Palma maior flagellus, unde naſcuntur uuæ, Dalma, unius inuerſione literæ a uenti flatu dicta: ut idem Varro inquit. Eadem Vitis Caprea nominatur: quia Capreolum pareret. Vitia & pabuli genus eſt, a uinciendo appellata, ꝙ item Capreolos habet ut Vitis, & ad ſcapum lupini, aliumue calamum ad quē hęreat, id ſolet uincire: unde Vitialia, pro pabularibus e Vitia dicuntur. Vitia tamen duplex, ſeminaris, & pabularis uocata. Recentiores Græci Biciā appellant, a noſtris (ut puto) mutuati. Conſiſtit in Vitibus lachryma largior inciſis, paulo ante germinatum, partior autumno: & hyemis initio, minus fœcundæ crebrioribus oculis gēmantur, ſolidioreſq; feruntur. Ipes appellamus, uermes in Vitibus naſcentes, auſtrinis flatibus. Peculiaris Viti morbus Tragos, hoc eſt, Hirculus importuno uento germinibus abſciſſis: uel imperitia colentiū oblæſis. Theodorus Articulationē uocauit. Hirceſcere porro Vites dicuntur, cum infœcundæ fiunt: quoniā & Hircus animal, ut inquit Ariſtoteles, ſterileſcit pinguedine. Vuæ ipſæ, & pampini laborant Crambo, qui ſimilis rubigini eſt, ſole poſt humores longos inſequuto uehemēti. Eſt & Niuatio, ſiue Roratio, quoties uua deflorente uixerit. Præterea Exacinatio, quā Theodorus Exuperantiā appellat. Gręci cittoſin, quoties acinæ racemis defluunt. Sine granis interioribus uuas arte naſci, auctores Græci poſſe docuerunt, Agigarton id genus uocantes. Vites arbuſtiuę ſunt, & ſimplices. Arbuſtiuas Græci Anadendritidas, & Dendritidas appellant. Arbuſta uero ipſa, ſiue ignobiliori uoce arboreta ijdem Græci, Anadendradas, & Aminyxidas, & Amamaxidas, Epicharmus, & Sappho. Nam & Arbuſculæ teſtudinū (inſtrumenti nomen id bellici eſt) Amaxapodes uocantur: in quibus rotarum uerſantur axiculi: ut Vitruuio Pollioni placet. Quamq̃ nō deſunt, qui genus Vitis Amyxidas, & Amamaxidas accipiant. Alij uuam Bumaſton, alij Heſperion uocatam interpretantur. Auroſchas Parthenio Vitem ſignificat: Eratoſtheni, ramus eius cum racemo dicitur: Apollodoro Vitis Elinos, quo nomine Philetas, & Nicander ramum eius, non Vitem ipſam capiunt. In Hircania, feraciſſimam eſſe Vitem, mirati ſunt ſcriptores: cum ſit Aquilonibus expoſita. Nam in Carmanis, & Margianis, Arianiſq;, craſſitudo tanta caudicis eſt, ut bini homines plerumq; amplecti nequeant, bicubitalibus racemis. Vitem Boetij Thebis primum natam putant: qua & Liber pater.

A

*

B

EX M. VERG. COMM.

QVæ a ruſticæ rei ſcriptoribus in conſerenda uinea tam multę numerantur Vites, Amineæ, Pſythiæ, Verrunculæ, Bumaſthi, & pleræq; aliæ, omnes quocunq; colore matureſcunt, uindemiamue, aut ruſticā penum explent, una uiniferę appellatione a Dioſco. colliguntur. Omnium enim in medicina eadē uis, pareſq; in earum partibus ad remedia uires huic ſcriptori ſunt: & ſi poſteriores aliqui in pleriſq; Vitis candido colore uuam maturantis folia, palmites, & capreolos magis probauerint. Quodq; uiniferæ diſcrimen additum illi ab eo eſt, nō aliā habet cauſam, q̃ ut ea nota ſatiua omnis Vitis ab alijs, quæ ſuperiore uolumine cognomines illi tractatæ ſunt, ſeparetur. Hæc enim ad uindemiam, & ſanitatis uſum ubiq; fere conſeritur & excolitur: illæ ſponte ſua naſcentes, nulla hominis cultura, medicinæ tantū inſeruiunt. Hæc paſſim & omnibus nota, illæ medicam materiam tantum tractantibus, ſolaq; ſimilitudine aliq̃ gentium adoptione in nomen Vitium receptæ. De quibus dixiſſe tunc quæ oportebat ſatis ſit: quemadmodū nunc in quotidiana & notiſſima re nullū opæprecium laboraſſe fuerit.

De ſyluestri Vite. CAP. II.

SYlueſtris Vitis duorum generum eſt. Alterius uua non matureſcit, ſed floretenus Oenanthen nominatam perducit. Altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adſtringens. Folia, caules & cla-

ἄμπελος ἀγρία

Digitized by Google

C uiculæ, quibus repunt, uim habent cultæ Viti ſimilem.

BARBRAI COROLL.

DE Vite ſylueſtri, ſuperiore libro diximus.

EX M. VERG. COMM.

ALia eſt ſylueſtris Vitis hæc ab ea, quæ ſuperiore uolumine Ampelos agria. i. ſylueſtris Vitis dicta etiã a Dioſco. & tractata fuit. Hæc em̃ ſatiuæ congener, ſylueſtri habitu tantũ diuerſa: illa ſola racemoſi fructus ſimilitudine ſic appellata. Eamq; ob cauſam illa ſylueſtris, hęc Labruſca uitis ſit. Nota ubiq;, et cuius flores nunc etiã condiendis & odorandis uinis, quo tẽpore pubeſcit, diligẽtius leguntur. Dicimus aũt pubeſcere, Vites florere, poëtæ noſtri exẽplo: qui felici ✱ tranſlatione a pubertate hoĩs uſus, ait, Tunc largo pubeſcit uinea fœtu, florẽ Vitis intelligẽs: qui flauo colore lanuginoſus, primæ in homine pubertatis ſpẽm oſtendit. Græci a flore ἄνθησιν uocant. Quid autẽ Oenanthe græcis ſit, primo uolumine in Oenanthini unguenti confectione diximus, & ab hoc loco non multo poſt etiam dicemus.

De Vua. CAP. III.

ςαφυλή VVæ recentes aluum turbant, & ſtomachum inflant. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere: ideo, ꝙ in eis copia humoris exiccatur. Vtileſq; fiunt ſtomacho ægriſq;, atq; cibi auiditatem excitant. Vinaceis, aut uinario uaſe ſeruatæ, ori & ſtomacho gratæ ſunt. Aluum ſiſtunt, ſed ueſicam & caput tentant. Et ſanguinem excreantibus conueniunt. Simileſq; quæ in muſto fuere. Sapa, aut muſto conditæ, ſtomachum magis infeſtant. At quæ ſolem prius paſſæ, in aqua cœleſti conduntur, minus uinoſæ ſunt, ſiticuloſis, ardentibus, & longis febribus ſalubres. Reconditi uinacei, inflammatis mammis, turgenti-D bus ac præduris, cum ſale illinuntur. Decoctura eorum dyſentericos, cœliacos, & fœminas fluctione uuluæ laborantes iuuat infuſa. Ad deſeſſiones ac fotus aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringendi uim obtinent. Stomacho utiles ſunt. Inſpargitur farina toſtorum polentæ modo, dyſentericis & cœliacis & ſolutis ſtomacho.

BARBARI COROLL.

VVam, Græci Staphylen, a Staphylo Liberi patris filio, ut Ptolomæus uoluit, appellant. Lenida etiam poëtæ. Nam & Lenæus dicitur is Deus. Alia porro Vua eliqueſcit in potũ, alia eligitur ad ueſcendum: hæc aut in corbulam ſecernitur, ut inde addatur in ollulas: quæ in dolia plena uinaceorum trudantur: alia in piſcinam picatis amphoris demittitur: alia in haram Carnario ſuſpenditur. Vuam Amineam minuſculam, & maiorem, & Apiciam, commodiſſime in ollis condi putauit Cato. Eiuſdem generis in Sapa, & Mulſo rectiſſime ſeruantur. Duracinas, & Amineas, Scancianas, affirmant opportuniſſimas eſſe quæ pendeant: quod genus omnes Conditaneas, & Conditiuas appellamus. Vuæ in palea ſeruatæ, penſilibus proximæ dicuntur. Vuæ uehementiores nigræ. Ideoq; uinum ex ijs minus iocundum. Suauiores albę, quoniã aëre tranſlucido facilius accipitur. Eſt & Vua Theriace uocata: ꝙ contra morſum omnium beſtiarũ proficiat: cuius rationẽ ferendæ Palladius inſtituit. Florem Vuæ, in cibis dari gallinaceis pręcipiunt, ut pręterea non attingãt uuas: quod & in Labruſca diximus.

Vinaceus, Gręce Stemphylon uocatur. Dicimus & Vinacea neutro genere. Palladius etiam fœminino Vinaceam. Hæc & Floces appellantur, ſicut in Oliua Flaces, atq; Fraces. Vinaceos, poëtæ ſunt qui Brycia, & Brytea quoq; appellent, q̃q̃ & pro fracibus Oliuarum ſu-Gel. li. 11. ca. 7. muntur. Stemphyla, in Ariſtotelis Rhetorico, ſecundo. Gellius fæcem ipſam e Vinaceis, & oliuis expreſſam, Floces, & Fraces dici ſcribit.

Nuclei acinorum Vuæ, a Græcis Gigarta dicuntur. Palladius excrementa, & ſemina, & grana uuæ interiora nominauit. Ab acinis, Acinaticum dici uinũ exiſtimo Veronenſis agri: ut ſcribit Caſſiodorus, alumnũ, odoris, ſaporiſq; ſuauiſſimi, colore purpureo, ineffabili dulcedine, tactu quoq; denſum, atq; pingue: ut carneus liquor, aut potio eſculẽta uideri poſſit. Lau

dantur ex eodem agro & Rhętica ueteribus, in montanis Rhætorū, qui ſupra Veronam ſunt, A naſcentia: ut inquit Strabo. Ipſos acinos, Cato acina, Catullus acinas, pronunciant.

EX M. VERG. COMM.

Eſt illud ante omnia ſciendum, a patientia Paſſis uuis, & uino nomē quondam factum fuiſſe, ſi Plinio credimus. 14. uolumine, capite primo dicenti. Quin & a patientia nomen acinis datur paſſis. Qualis autem ea ſit, quantaꝗ. 13. uolumine, capite. 16. docuit Columella, iubens ad paſſas eligi maxime albas, dulciſſimi ſaporis, maximis acinis & raris: fieriꝗ id oportere Luna decreſcente, ſereno, & ſicco cœlo, circa meridiem: lectaſꝗ uuas has in tabulis pauliſper porrigi, ne inter ſe preſſæ ſuo pondere collidantur: mox in aheno, aut fictili aliquo nouo amplo ex ſarmentorum cinere factam lixiuiam, uſꝗ ad feruorem calefacere: & cum feruebit, aliquid puri & optimi olei adiicere, ſimulꝗ miſcere: tum racemos uuarum pro magnitudine binos, uel ternos ſimul colligatos in ahenum illud feruens demittere: tam diuꝗ illic habere dum decolorentur, non tamen excoquantur: in qua re agenda moderatione temperamentoꝗ opus erit. Exemptas dein ex aheno uuas in crate diſponi idem iubet, rarius ꝙ ut altera alteram cōtingat. Singulas deinde poſt tres horas inſolatas conuerti. Neꝗ ubi prius fuerant reponendas: ne relicto illic humore corrumpantur: noctibus etiam tegi, ne irrorentur, aut imbre madeant. Poſt aliquot poſtea dies cum modice aruerint, in uaſa noua cōdi precipit. &c. Et hæ ſcriptoris eius Paſſæ uuæ ſunt. Palladii alia ratio eſt: quam in Octobri menſe his uerbis monſtrauit, non ut Italia, ſed ut Græcia conficere conſueuerat. Vuam paſſam græcam ſic facies. Melioris acini, & dulcis, & lucidi botriones in ipſa uite torquebis, & patieris ſponte ſua inareſcere: deinde ſublatos in umbra ſuſpendis, & uuam diſtrictam componis in uaſculis: ſubſternis pampinos, ſicco algore frigentes. &c. Diuerſa hæc a Romana Paſſæ Vuæ confectio eſt: quemadmodum & eius conditurae fuerunt. Quæ quoniam longius a Columella eodem capite docentur, non reddentur a nobis. Poterunt enim ab illo uolentes omnia certius audire. Interim autem nos B docebimus, primum qua ratione Columella, tum qua Palladius Paſſum, & uterꝗ ſuum conficiant. A Columella. 13. uolumine, capite trigeſimonouo ex Magonis Africani præcepto (nam eius gentis primum Paſſi confectio, & maximus uſus fuit:) ſic fieri Paſſum præcipitur. Vuam præcoquam, bene maturā legere oportet: acina arida, aut uitioſa reiicere: furcas mox paloſue qui cannas ſuſtineant, inter quaternos pedes figere, & perticis iugare: tum inſuper cannas ponere, & in ſole pandere uuas: noctibus uero tegere, ne irrorentur. Cum deinde exaruerint, acina decerpere, & in dolium coniicere. Eodem muſtum ꝙ optimum, ſic ut acinis ſuperſtet, adiicere. Vbi combiberint uuæ, ſeꝗ impleuerint, ſexto die in fiſcellam conferre, & prælo premere, Paſſumꝗ tollere. Et hæc conficiendi Paſſi diſciplina ueteribus fuit: & ſi aliæ etiam rationes ab eo eodem loco numerentur. Palladius non diſſimilem huic confectionem Octobri menſe ſua ætate fieri docuit. Ante uindemiam enim Paſſum fieri iubet uniuerſę Africæ more pingue atꝗ iocundum. Leguntur Vuæ Paſſæ ꝙ plurimæ, & in fiſcellis clauſæ iunco factis aliquatenus rariore contextu, uirgis primo fortiter uerberantur. Deinde ubi uuarum corpus uis cōtuſionis exſoluerit, cochleæ ſuppoſita ſporta comprimuntur. Hinc Paſſum eſt quicquid effluxerit, & conditum uaſculo mellis modo ſeruatur. Breuior ſane hæc ratio, ſed non diſſimilis priori. Siquidem quæ a Palladio Paſſæ Vuæ legi iubentur præcoques illæ, & ſole arefactæ Columellæ ſunt. Et quas ille muſto implet ut ſuccum reddant, hic uirgis flagellat, & lenteſcere cogit: quamꝗ hic cochleam, ille prælum: & quam fiſcellam Columella, hic ſportam uocat. Fuit quondam Paſſum quotidiani uſus: eratꝗ in ſanitate & ualitudine homini pro melle, ſine inflationis periculo, ut diximus, quam mel præcipue facit. Exoleuerunt noſtra ætate omnia huiuſcemodi: ideoꝗ qualia hæc quondam fiebant, repetita a nobis longius fuerūt: ut cognoſcant, intelligantꝗ omnes, quantopere in Paſſis Vuis, & Paſſo a ueterum diſciplina & moribus diſceſſerimus: multoꝗ magis in tam multis Vuarum condituris, quæ illis pene infinitæ fuerunt, ex Columella, aliiſꝗ rei ruſticæ ſcriptoribus cognoſcendæ: ut certius intelligant legentes, quas hic in uinaceis, in ollis, in ſapa, & muſto, & in cœleſti aqua ſeruatas dicit. Cuncta enī ab eo traduntur eodem operis ſui uolumine, capite. 43. Nos enim tam multis obſeruationibus commentationes has noſtras augere nolumus. Erit etiam ex lectione ſcriptoris illius aliud operæprecium. Intelliget enim qui id aget, quas hic Paſſas antea factas Vuas in cœleſti aqua componi iubet, addiditꝗ, ἐπ' ὀλίγον τὰς τοι αὔτας γίνεσθαι οἰνώδεις, eam habere rationem quam nos locum illum uertentes indicauimus, exiguo ſcilicet uino, ut uinoſæ fiant, conſpergi oportere. Ex Paſſi enim confectione tota ea ratio fluxit, in quo iubet ille uuas in muſto demergi ut uinum combibant. Neceſſarium enim eſt, ut qui ſole natiuus humor in eis aruit, nouo &

Digitized by Google

C congenere liquore aliquo iterum uueſcat. Idq; nos præcipi a Dioſcoride credimus: & ſi alij aliter locum interpretati ſint: quos non damnamus, ſed interpretationis noſtræ quam debemus cauſam indicamus. Qnemadmodum a principio capitis huius cõtra q̃ Plinius & alij dixerint locum ipſi etiã uertimus, πρὸσ τοὺσ ἀσθενοῦντασ. Quas uoces Plinius. 23. uolumine, capite. 2. uertens, ait. Innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, qua uentilatione etiam utiles fiunt, ſtomacho, ægriſq;. Aegros appellans quos hic ἀσθενοῦντασ. Plinium ſecuti interpretes alij, ægris ꝓdeſſe & ipſi dixerunt. Nobis, quibus infirmum corpus eſt, magis uertere placuit: non ob aliam ſane cauſam, q̃ ut certiore intellectu res nunc pateret.

De Vua paſſa. CAP. IIII.

σταφὶσ

VVa paſſa alba adſtringentior eſt. Prodeſt eſitata caro earũ tuſſi, renibus, ac ueſicæ. Eſtur in dyſenteria per ſe cum nucleis. Et decocta in patinis cum melle, admiſta milij ac hordei farina & ouo, ualet ad purgandum caput. Eiuſdem gratia cum pipere commanducatur. Teſtium inflammationes ſedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. Fauos, epynictidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, ſine nucleis trita, & cũ ruta impoſita, ſanat. Podagræ conuenienter cum opoponace illinitur. Mobiles ungues illita extrahit.

BARBARI COROLL.

VVa paſſa Græce Staphis, & Aſtaphis Hemeros, hoc eſt, ſatiua dicitur. Cæterum Apameas inuenio celebrari paſſulas.

D

De Oenanthe. CAP. V.

οἰνάνθη

OEnanthe uocatur Vitis ſylueſtris fructus, cum floret. Recondi debet ſictili non picato, collectaq; ſubſtrato linteo in umbra ſiccatur. Laudatiſſima in Syria, & Cilicia, & Phœnice. Vis ei adſtrictoria. Quare pota, ſtomacho ac ciundæ urinæ utilis. Aluum ſiſtit, ac ſanguinis excreationes. Contra faſtidia & acorem ſtomachi, ſicca & illita efficax eſt. Capitis doloribus tam uiridis q̃ ſiccca ex aceto & roſaceo ꝑfunditur. Sanguinolenta uulnera cataplaſmate, & incipiẽtes ægilopas, cicatrices in ore, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & roſaceo, ab inflammatione uindicat. Peſſis miſcetur ad ſiſtendũ ſanguinem. Contra oculorum delachrymationem, & ſtomachi ardores, cum polline polentæ, & uino illinitur. Crematæ carbonibus cinis facit ad oculorum medicamẽta. Rediuiuis, paronychia, abſcedentes gingiuas, cruentaſq; cum melle ſanat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28. & lib. 23. ca. 1.

VVa Oenanthe, quam Vites ſylueſtres, hoc eſt Labruſcæ ferunt, laudatiſſima eſt in Syria, maxime circa Antiochiæ, & Laodiceæ montes. Item ex alba Labruſca. Sunt qui principatum in unguentis dent in Parapotamia naſcenti: deinde in Antiochia: & Laodicea Syriæ. Tertiũ locum ex montibus Medicis, quæ & utilior medicinę. Quidã omnibus ijs pręferunt e Cypro. Vitis ea quæ Maſſaris in Africa uocatur, nunc medicis, nunc odoribus tantum gigni Plinius affirmat. Naſcitur in Africa & Vitis quam Vbolima uocant accolæ, oliua in uites inſita, utriuſq; fructum arboris ferentem: hanc Græci & Eleoſtaphylon appellant. Vinum Oenanthium, fit duabus libris florum, in muſti cado maceratis, qui poſt triginta dies mutantur. Oenanthen & a uitibus dulce uinum ferentibus arbuſtiuis maxime colligi quidam præcipiunt, non ſylueſtri tantum. Labruſcam dici putant, q in marginibus terrę ceu labris quibuſdam fere naſcatur. Vinum Anthoſmias, ab odore floris dicitur, nec idem cum Oenanthino uino eſt. Pro precioſo ſa

Digitized by Google

necapitur a Græcis. Eius mentio eſt apud Ariſtophanem, & Hippocratem, & alios uel promiſcua. Hippocrates certe hoc etiam Anthinē uocauit. Aliq Anthinē, pro Anethino capiunt: ut Galenus inquit. Nam uinum cognomento Hippocraticum, Gallijs maxime tranſalpinis gratiſſimum, ficticij generis eſt, facili ratione. Cinamomum, Saccarũ, et Carpeſiũ teruntur in ſiſcũ: ex eo uinum liquatur, ut tranſeundo qualitates eas cõbibat. Datur hoc epulis principalibus, cũ Eſcharite pane bellariorũ uice, qui mos, ſed in alio uino, peculiaris Athenięſibus fuiſſe legit. A

vinuz hippocraticuz quali fit.

EX M. VERG. COMM.

Labruſcæ uitis tantum Oenanthe medicis flos eſt; neq; ad medicinam ex alia uite utuntur. Cæteris ſatiuæ etiam flos, & prima uitium omnium pubertas Oenanthe dicitur. Numerauit inter aues etiam Plinius hoc nomine, quę ſtatos latebræ dies habet, exorientes ſirio, occultata ab occaſu eius progrediens. Sic ſorte dicta, q cum uitium prima pubertate hac prodeat. Nec ultra quicq; de ea tradidit: diligens alioquin in Oenanthes huius hiſtoria & medicina: quarum alteram. 12. uolumine, capite. 28. alteram. 23. capite. i, longius proſecutus eſt. Ex eo multa quæ in Dioſc. non leguntur, Barbarus æditioni ſuæ miſcuit: quæ poterunt uolentes facile in eo deprehendere. Nobis totidem quatenus licuit & ijſdem uerbis omnia reddere placuit. Eademq; fide monemus, ſcribere in. 6. ſuę medicinæ Paulum Aeginetam, plurimũ quidem ex Labruſca Oenanthes uſum eſſe: quoniam egregie adſtringit, ſtomachumq; & aluum maxime firmat: uerũtamen traditis his idem ſtatim ſubijcit. ὁ δὲ διοσκορίδης ἑτέραν ὑπογράφει ταύτῃ ἐναντίαν τὴν δύναμιν ἔχουσαν, ὅθεν δεύτερα φησὶ καὶ στραγγουρίαν καὶ ἴκτερον ἰᾶσθαι. Quod eſt. Dioſcorides autem aliam deſcribit Oenanthen contrarias huic uires habentem: ideoq; ſecũdis, ſtillicidio ueſſicę, & fellis ſuffuſionibus eam mederi ait. Quorum nihil in capite hoc legitur: neq; in ſcriptore hoc alibi legiſſe me memini: & nihilominus non negligenda Aeginetæ autoritas & teſtimoniũ eſt, quē credere oportet uera, & quę aliqñ legiſſet teſtari. Nobis nihil eſt q̊d adijcere aliud his ualeamus. Rem m̃ ſignauimus; ut ſi forte laxandi uires habere Oenanthem aliqñ aliqs inuenerit, autoritate ſcriptoris eius ſciat, aliam ab hac illam eſſe: alteriuſq; uitis quærendum cum florebit fructum, q cõtrarias huic uires habeat. Qualis autem ea ſit, non auſim ego dicere. B

ℭ De Omphacio. CAP. VI.

Omphacion ſuccus eſt acerbæ uuæ, nondũ matureſcentis e Thaſia uite, aut Amminæa. Oportet autem ante canis ortum, expreſſam melliginem in cyprio uaſe linteo cõoperto inſolare, uſq; dum cogatur. Semperq; quod ceruici uaſis concretum hæſit, reliquo humori permiſcere. Noctu ſub dialibus locis auferre. Quãdoquidem nocturni rores ipſum concreſcere non ſinunt. Eligendum eſt flauum, friabile, uehementer adſtringens & linguã mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodeſt contra tonſillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarum uitia, purulentas aureis cum melle aut paſſo. Item ad fiſtulas, uetera ulcera, nomaſq; ex aceto. Dyſentericis & mulieribus fluctione uuluæ laborantibus clyſtere infunditur. Oculorum claritati & ſcabriciæ, & eroſionibus angulorum conuenit. Bibitur ad recentem ſanguinis excreationem, etiamſi rupta parte aliqua contingat, ſed pauco & aquatiore eſt utendum. Valde ſiquidem exurit. Idem adſtringit. Prodeſt ſtomacho qui cibi tenax non eſt, aut tardius cibum concoquit. Item ijs qui ilei dolore conflictantur. Conuenit in grauidarum malacia. Sorptũ auxiliari conſtat, cum populatim graſſatur peſtifera lues. Huiuſcemodi omphacium non niſi poſt annos multos bibi poteſt. ὀμφάκιον

BARBARI COROLL.

Omphaciũ, ſiue Omphax, idem, acor, ſiue acrementum uuæ, ab immatura uite dicit, quę Omphax a Græcis uocatur. Eſt & oleum Omphaciũ, de quo inter unguenta diximus. E Thaſia, ut Dioſcoridi uidetur, uua, e Pſytia, ut Plinio, probatur acor. Cum ſunt acini ciceris magni Pli. li. 14. ca. 14

Digitized by Google

C tudine, ante canis ortum incipiente pubertate. Precium in libras ſex. Solet & aliter fieri, uuam imaturam terendo in mortarijs: ſiccataq; in ſole, poſtea digeritur in paſtillos.

EX M. VERG. COMM.

NOn animaduerterunt Dioſc. Omphacium uertentes interpretes alij, informẽ, nec reliquo corpori congruẽtẽ in extremis clunibus caudam illi reliquiſſe: nec aliter ꝙ Flaccus cecinit, q̊d ille fingebat monſtrum, turpiter in atrum piſcem deſinere, ex Omphacio Omphacite uinum feciſſe. Quod em̃ in extremo capite in eorum æditionibus legitur, uis ſucco adſtrictoria. &c. uel ut alter ex eis eam incæpit partem, idem adſtringit, prodeſt ſtomacho qui cibi tenax nõ ſit: et ab his quod totum legitur uſq; ad integram capitis huius clauſuram, totum ex hiſtoria & medicina uinorum, quæ ſtatim ſequitur, in Omphacium irrepſit: in qua hic idem ait. ὁ δὲ καλούμενος ὀμφακίτης. &c. Mox, συπτικὴν δὲ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ εὐςόμαχον, καὶ κισσώδεσι καὶ τοῖς δυσπέπτοις καὶ ἐκλελυμένοις τὸν ςόμαχον ἁρμόζουσαν. δοκεῖ δὲ καὶ λοιμικαῖς διαθέσεσι βοηθεῖν. &c. Ne longius ꝙ decet tam multa repetantur, omnia, ut uidetur, duobus locis eadem, & importune ab aliquo ex uino ad Omphacium tranſlata: qui Omphacite id uinum uocari ſentiens, Omphacio coniungi debere credidit. Verumtamen longo interuallo Omphacium, ab Omphacite uino differt, ut mox in confectione eius legentibus patebit. Debuerant hoc illi animaduertere: nec præterita tantũ, ſed inuenienda poſthac etiam in ſcriptore hoc cognouiſſe. Calcantis enim Homerici maxima illa fuit, & omnium integra ſemper laus erit, Præterita meminiſſe, prꝫſentia intelligere, & futura coniјcere: cognitiſq; his, apte omnia conſtituere. Nos eam reliquimus partem inutilem hoc loco, non multo poſt appoſite tractandam. Indicaruntq; id nobis antiquioris fidei codices, in q̃bus nihil huiuſcemodi legitur, ſed multo magis res ipſa ſuis locis docens tractanda ſingula: nec diuerſa ſimul miſcenda rerum genera eſſe: importuneq; bis aliquid nulla urgente neceſſitate tractari non debere. Diſcrepant nobis etiam cum alijs interpretibus plæraq; alia, & ſi forte nõ multi facienda alicui uideri poterunt: quale eſt, quod alter eorum pro acerbis, necdum maturis

D uuis, quas græci notiſſima cunctis uoce Omphacas uocant, acidas dixit: quod priuatim ad ſaporem pertinet, poteſtq; in maturitate etiam ſentiri. Neque enim acidum ὄμφαξ græcis ſimpliciter ſignificat, ſed acerbum: in quo poterit acidus, poterunt & alij ſapores eſſe: utq; priuatim acidũ dicimus q̊d ſapore ſuo aceſcit, ſic acerbis omnibus cõmunis Omphacis uox eſt: neq; uuã magis ꝙ oliuas, Lauri baccas, & innumera alia nondum matura græci ea uoce indicant: non ex ſapore Omphacite oleum, ſed ab imaturitate oliuarum appellãtes. Eamq; ob cauſam, cõmunem eius uocis æſtimationem nos ſecuti, acerbam uertimus. Nec diſſimili ratione, quod hic ſcriptor μήπω περκαζούσης ait: uertitq; idem, nondum nigreſcentis: nos, nondum matureſcentis, diximus: cõmuniore in uuis eius uerbi ſignificatione uſi. Eſt enim græcis περκάζειν μελανίζεσαι, id eſt, nigreſcere: eſt itidem, ποικίλλεσθαι, id eſt, uariari: eſt poſtremo πεπαίνεσθαι, id eſt, maturari, & maturitate mitius fieri. Fecimuſq; id: ne quod hic non decernit, ex albis uuis fieri poſſe Omphacium negaremus: quod contracta ad nigredinem uuarum maturitate neceſſario futurum erat. Sunt quidem leuia hæc, uerumtamen non negligenda penitus, in his quæ ad artes & uitam pertinent, in quibus nulla ſatis fides, aut diligentia hominis unꝙ fuerit. Quales autem Amineæ uites, quas hic cæteris anteponit in diſciplina ruris ſint, copioſiſſime docebunt Columella quarto operis ſui cõmentario capite. 2. & . 14. uolumine, cap. 2. Plinius. Breuiſſimeq; omnium feliciſſime in Georgicis ſuis Maro, cum cecinit. Sunt & Amineæ uites, firmiſſima uina. Quæ una firmitatis laus cauſa antiquis ſcriptoribus tam grꝫcis ꝙ latinis fuit, ut ad medicinam ex hac uite materiã, uuã, omphacium, & uinum præ cunctis alijs laudauerint ſemper, & amauerint. Idemq; de Thaſijs conſtituendum eſt, quarum idem Maro honeſte itidem eodem loco meminit. Quod deinde a Dioſc. dicit ἐν χαλκώματι ἐρυθρῷ, id eſt, rubẽte æneo uaſe, ad genus æris pertinet, q̊d eo colore in hoc uſu probabatur. Id Cyprium uas alter ex interpretibus uertit, relicto legẽtibus deſyderio, ex qua materia quꝫrendũ id uas ſit. Scimus q̃dem ante ferri cũctis alijs in medicina Cypriũ æs, & in Plinio Cyprium uas, pro æneo ex ea gente intelligi aliq̃n oportere. Verumtñ nõ erat noſtra ætate tam obſcure dicendum, quod a Dioſc. apertiſſime oſtendebatur: præſertim nihil de Cyprio magis ꝙ de quo uoluerit aliquis alio ære hæc docente.

De Vini natura. CAP. VII.

VIno uetere nerui læduntur, & reliqui ſenſus, guſtu quod ſuauius eſt. Quare cauendum ijs qui internam alicuius partis imbecillitatem ſentiunt. Attamen in ſecunda ualetudine, paucum, aqua di

A ſutum, innoxie ſumitur. Nouum inflat. Aegre coquitur. Inſomnia parit. Et urinam cìet. Aetate medium utraq; uitia fugit. Quare ad uictus ſanorum ægrorumq; uſurpatur. Album, tenue, ſtomacho utile eſt, ac facile in membra diſtribuitur. Nigrum uero, craſſum eſt, & cõcoctu difficile. Carnem alit. Et ebrietatem creat. Giluum, utpote quod medium eſt, medias inter utrumq; uires habet. In ſecunda tamẽ & ſiniſtra ualetudine, cumprimis laudatur albũ. Quin & uina qualitate diſtant. Siquidem dulce craſſis partibus conſtat. Et difficilius a corpore diſcutitur. Stomachũ inflat. Aluum & interanea ut muſtũ turbat, ſed minus inebriat. Renibus & ueſicæ aptiſſimũ. Auſterũ per urinã celerius tranſit. ſed capita dolore tentat, & temulentiã gignit. Acerbum ad ciborũ per membra digeſtionẽ accõmodatiſſimũ. Aluum & cæteras fluxiones cohibet. Nouũ, neruos minus tentat. Vinũ aqua marina factũ, ſtomacho aduerſatur. Sitim ſtimulat. Neruos infeſtat. Aluo aptũ. A ualetudine ſe recolli gentibus inutile. Paſſum quod uuis ſole ſiccatis in area, aut in ſarmento aduſtis exprimitur, Creticum cognomine, aut Pramnion, aut Protopon, & Sapa, quę fit muſto igni decocto, Greci ſyrion, aut Hepſema appellãt: quodq; Melas dicit, aut Melampſythiũ, craſſa ſunt, & corpora multũ alunt. Candidũ tenuius, & medium medias ſortitur uires. Omnia tamẽ adſtringunt, & pulſus reuocãt. Faciũt aduerſus uenena, quæ exulcerando necant ex oleo pota, & uomitionibus reddita. Contra cicutas, meconiũ, uenenum, toxica, & concretũ lac. Item contra renũ B ac ueſicę pruritus, roſiones, exulcerationeſq;. Inflant tamẽ, & ſtomacho aduerſantur. Priuatim prodeſt Melampſythium, ſi uenter rheumatiſmũ ſentiat. Album magis cæteris emollit aluum. Gipſo conditũ neruis officit, caput aggrauat & incendit, ac ueſicæ aduerſatur. Contra uenena cæteris aptius. Picaca, aut reſinata, excallfaciũt, cõcoquũt. Sanguinẽ excreantibus inimica. Quę uero Parachyta uocant, admiſtã Sapam recipiũt, caput implent. Temulentiã gignunt. Aegrius a corpore diſcutiuntur. Stomachũ male habent. Inter Italica uina Falernũ principẽ locũ obtinet, quod inueteratũ perq; facile coquitur. Languidos pulſus exuſcitat. Aluum abſtringit. Stomacho utile. Sed ueſicę nocet. Atq; ijs qui uiſus hebetudinẽ ſentiunt, & ad potus crebros minime idoneũ. Albana craſſioribus conſtant partibus. Dulcia ſtomachũ inflant, Ventrem emolliunt. Sed concoctionẽ non æque adiuuant, & neruoſa minus infeſtãt. Vetuſtate eadẽ, auſterum ſaporẽ concipiũt. Cecubũ dulce eſt, & Albano craſſius. Corpus & colorẽ alit. Aegre tamẽ coquitur. Surentinũ ſatis auſterũ eſt. Quare inteſtinorũ & ſtomachi fluxiones cohibet. Et cum tenue ſit, caput minus tentat. Inueteratũ ſuauius redditur, & ſtomacho utile. Adrianũ, & Mamertianũ in Sicilia æque craſſis partibus gignuntur. Modice adſtringunt, & ocyſſime inueterantur, minuſq; ob

Digitized by Google

C ſuam tenuitatem neruos tentant. Paretypianum, & q̊d ex Adriatico ſinu defertur, odoratũ ac leuius eſt. Quare multus epotus fallit. Diu ſeruat ebrietatẽ, et ſoporẽ adfert. Iſtricũ Paretypiano ſimile ẽ, ſed urinã uehemẽtius pellit. Chiũ tñ antedictis mollius, et aptũ potui ẽ. Bene alit, & minus inebriat. Fluctiones cohibet. Oculorũ medicamẽtis utile. Leſbiũ facile mẽbra ſubit, Chio leuius, & aluo idoneũ. Epheſiũ eandẽ uim habet. Empygela, et Etinolo Aſiæ, Meſogites nomine, capitis dolores ciet, & neruos lædit. Cõum uero, & Clazomeniũ, qm̃ multam ſibi maris aquam uendicãt, facile corrumpunt̃. Flatus mouent. Aluũ turbant, neruis officiunt. Vinũ omne, ut reliqua in cõmune dicantur, merũ, ac ſyncęrum, et ſua natura auſterũ, excalfacit. Facile in membra diſtribuitur. Stomachum adiuuat. Appetentiã ciborum inuitat. Vires alit, ac robur auget. Somnum conciliat. Et cõmendat colorẽ. Potũ liberalius, auxilio eſt contra aſſumptã cicutam, coriandrum, pharicum, ixiam, meconium, argenti ſpumã, taxum, aconita, fungoſue. Contra ſerpentium morſus, et omniũ ictus quę refrigerando necant, aut ſtomachũ in uomitiones effundunt. Facit ad longas inflationes, roſioneſq; præcordiorũ, ac diſtentiones & ſtomachi ſingultum, & ſi uenter aut interanea rheumatiſmum

D ſentiant. Conueniunt ſudatoribus, et quibus corpus im̃odico ſudore digeritur (Diaphorumenos uocant) maxime alba, uetera, & odorata. Quę tamen uetuſtate dulceſcunt, renibus ac ueſicæ accommodatiora reddũtur. Vlceribus, inflammationibuſq; in ſuccida lana imponuntur. Tetra ulcera, & phagedænica, & fluctionibus obnoxia commode perfundũtur. Marina auſtera, & alba, ad ſanorum uictus uſurpantur. Iis præſtãt Italica, falernum, ſurentinum, cecubum, ſigninum, & permulta Campanię, & parætypianum ab Adriatico ſinu, & ſiculum, quod mamertianum appellatur. Ex gręcis chium, leſbium in Phygela, & Epheſo naſcens. Craſſa uero & nigra, ſtomacho negocium exhibent. Inflationem pariunt. Corpus augent. Tenuia tamen & auſtera ſtomacho proſunt, et minus carnes alunt. Vetera ualde tenuia, & candida, uehementius urinam ciunt, & dolores capitis mouent. Neruoſq; largius pota tentant. In media ætate, ut a ſeptimo año, potui ſaluberrima ſunt. Modus autem pro ætate, & tempore anni, & conſuetudine, & qualitate uini definiatur. Non ſitire, & modice cibos prolui, optimum eſt præceptum. Nocet ebrietas omnis, et maxime aſſidua. Siquidẽ obſeſſos neruos quotidie relaxat. Largiorq; potus, acutorum morborum adfert initia. Modice tñ inebriari, aliq̊t diebus, maxime poſt aquæ potus, utile. Namq; expurgans ſenſuum excrementa transfert, et per cæca corporis ſpiramenta diſcutit. Sed aquam poſt ebrietatẽ bibere oportet. Namq; a cura cõſtãtis temulẽtię quendã auxilij modũ inducit. Omphacites nomine peculiariter fit in Leſbo, ſiccata ſole acri uua, pauloãte maturitatẽ decerpta,

Digitized by Google

triduo, aut quatriduo, donec racemi in rugas cõtrahantur. expreſſumq; uinũ cadis inſolatur. Vim adſtringendi habet. Prodeſt diſſolutis ſtomacho, & ilei dolore laborantibus. Item prægnantiũ maliciæ, & crudis. In peſtilentia quoq; ſorptũ auxiliari dicitur. Huiuſmodi uina non niſi poſt multos annos bibi poſſunt. Lora, quam Deuteriam, alij Potimon appellant, fieri ſolet, adiectis metretis tribus aquæ, in uinacea, quibus triginta uini metretæ extractæ fuerint: calcatis uinaceis, expreſſoq; decocto ad tertias parteis, & additis in ſingulos congios binis ſalis ſextarijs. Poſt hyemẽ transfunditur in uaſa. Lora poſt annũ utendum. Etenim celeriter exoleſcit. Conuenit ægris quibus timemus noxam uini, coacti ſæpe deſyderijs eorũ obtemperare. Item a longa ualetudine ſe recolligentibus. Fit & uinum quod Adynamon uocant, Loræ uires habens, hoc modo. Pares aquæ & muſti menſuræ coquuntur molli igne, donec abſumatur aqua: quod ubi refrixerit, elutriatum, picato uaſe reconditur. Alij marinæ & cœleſtis aquæ, mellis, & muſti pares miſcent portiones, & quadraginta diebus inſolant, quo poſt annũ utuntur. Vinum e ſylueſtri uua nigrum adſtringit. Prodeſt alui & ſtomachi fluctionibus, & cæteris quibus conſtrictione & contractione opus eſt.

A

melius. malaciæ

quid Lora.

BARBRAI COROLL.

Vinum Oenos Græce dicitur. Cratinus Maronẽ uocat. Philalethen ꝓuerbia: quale illud eſt. Vinum, & ueritas. Item illud. Non habere uinũ temones. Pittacus, ut æs frontis, ita uinũ mentis eſſe ſpeculũ. Ariſtophanes Vinum loco Veneris appellat. Poetæ uinũ etiam πηλόν dicunt, quaſi uibrare mentem faciat. Vnde Crapula inquit Photion, dicitur κραιπάλη. Folia Vitis priuatim Oenaria uocant a poetis, & Sarmenta Oenaridos. Ipſa porro uitis, ab Hippocrate nominatur Oenarion. Tenuiſſimũ eſt id q̃d celerrime inueteratur. Nam cui fumi amaritudine aceſcit ætas, inſaluberrimũ putatur. Quo generoſius uinũ eſt, hoc magis uetuſtate craſſeſcit, & in amaritudinẽ corpori minime utilem coit. Saluberrimũ Campaniæ, quodcunq; tenuiſſimũ, utiliſſimũ cuiq; uiribus edomitis ſacco. Vinum alit uires, ſanguinẽ, colorẽ, ſicut lactis potus, oſſa, frugũ, neruos, aquæ carnes. Simias & quadrupedes digitatas, negant creſcere aſſuetas uini potu. Vnum de dando uino uolumẽ Aſclepiades cõdidit, ab eo cognominatũ, in quo utilitatem eius uix Deorũ potentia æquari poſſe ꝓnunciauit. Vinũ ſuccus eſt, qui feruendo uires e muſto ſibi fecerit. Muſtum Græci Gleucos, & Gleucinẽ uocant aliquando. Vinũ omne, aut Muſtum eſt, aut uetus, ut in ꝓuerbio ſit. Vinum medium pro aqua: quod & prandiũ caninũ dicitur, apud Varronem, & Gellium. In Plauti Caſſina, mendoſus eſt ſenarius.

Adibo, caninam ſcæuam ſpero meliorem fore.

Scribendum eſt, non ſcæuam, ſed cœnam caninã, hoc eſt, abſtemiam. In Latino agro, & Campano ad montẽ Veſuuium, qui Sumani dicitur, uires modo habentur Græce appellatæ, uino inde preſſo, q̃d Græcũ non ante dicitur, q̃ anno poſt calcatas uuas acto. Vilius, q̃ diu anniculũ eſt: ꝓindeq; Viannũ, quaſi, uinũ anni eius, hoc eſt, Ornũ uulgo Tabernæ ꝓdicant uẽdentes.

Pli.li.23.ca.1.

B

VINI QVALITAS.

De qualitate, & ætate Vini dictũ mox eſt. Vinũ porro tenerũ Græci Apalon, Cato, Lene uocat: cui cõtrarium ſit aſperũ: ut idem auctor appellat, hoc eſt, Scleron, ſiue Durum. Nam & Muria, quæ aſpera eſſet, dura cognominabat Columellæ, Celſoq;. Niſi quis durã Muriã, ſicut durã Picem, nõ pro aſpera, ſed ꝓ denſa ſpiſſaq; accipiat, & utiq; ꝓ Garo. Quandoquidẽ Celſus eã dyſentericis cõmendat, ſicut Garũ Dioſ. De uino temperando, quod Lymphatũ, & Dilutũ dicit, alij alia ꝑcipiunt. Heſiodus tres partes aquæ in unã Vini miſcet. Cæteri meracius fecere, hoc eſt, ut quinq; in duas adderent. Vnde natũ prouerbiũ. ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. Quod Plautus poeta feſtiuiſſimus ſignificat, cum de cantione græca loquitur, in Sticho, Vide inquit, quot cyathos hos bibimus. Tum ille. Quod digiti ſunt tibi in manu.

Digitized by Google

C Cantio eſt græca, ἢ πέντε πίνε, ἢ τρία πίνε μὴ τέτταρα.
Eſt aūt ſenſus: ut aut duas uini partes, ad qnq; laticis, aut unā ad tres bibere oporteat, ad quatuor nō opteat: ceu futur: ſit dilutius, q̃ ſanitatis uſus exigat. Anacreon, ut Vinarius poëta, unā uini, duabus aquæ tempat. Alij aliter, ꝓ ſuo quiſq; ingenio. Vinū modice incoctū, ut Ariſtoteli placet, minus officit ebrietatē uitantibus. Temulētæ fiunt & animātes aliq̊t, præter hoīem. Sues uinaceis, Corui & Canes herba quā Oenuttā Grçci uocāt. Simia & elephāti, uino. Vinū, cui nomē Samagonio, q̊d tradidit Ariſtoteles, tribus heminis, & quidē lymphatis, q̄draginta uiros inebriare dicit̃. Ebrietatē Plato nunq̃, niſi ſemel anno liberalibus ꝑmiſit in legibus. Ante decimū & octauū porro ætatis annū, uino tꝑandū penitus exiſtimat: ut ne guſtet̃ quidē. Mneſitheus Athenieſis medicus, inebriari nunq̃, ſed ſtatis tn̄ diebus hilareſcere ꝑmiſit: q̊d genus Cothoniſmon a calicis noīe uocauit: ut dilutū nihilominus, & ſine bellarioꝝ comitatu biberet̃. Ac prima quidē potio in cōuiuijs, qa meraca erat, cum p̃fatione ἀγαθοῦ δαίμονος, in honorē uidelicet Liberi patris, nec tn̄ tota, ſed quaſi p̃guſtāda prębebat̃. Poſtrema uero quoniā diluta eſſet, & ſalutaris, cum p̃fatione Iouis liberatoris hauriebat̃. Vinū aqua miſceri Staphylus Siteni filius inſtituit: ob id græcū uulgus non aliter uinū modo noīat q̃ Craſin, hoc eſt, mixtū.

PASSVM, ET VINVM PROtropon, ſiue Creticum, ſiue Pramnon.

Pli.li.14.ca.16. PAſſum, hoc eſt, Glycy, gn̄a habet laudata, Pſythiū: & a colore appellatū nigro, Melampſythiū, quæ ſuū ſaporem, non uini p̃ferant. Nam in q̊d additū eſt Defrutū, Glyxis appellat̃ Athenæo. Sapa, quā Nonius ſcribit uulgo dictā ſuo tēpore Mellaciū, fit muſto ad tertiā partē menſuræ decocto: ſicut Epſema, ſiue ut Hippocrates Epſeton, hoc eſt, Defrutū, ad dimidiā: & Calenū, ad partes e tribus duas redacto. Paſſum probāt, Ciliciū, & Africū: & in Italia, ut q̊d Neapolitanū uocat̃, a Columella redditū, prouincijſq; finitimis. Oīaq; hæc, ut Plinij uerbis utar, poſt Grçcū. Fieri certū eſt ex uua, quā Græci Sticam uocāt, nos Apianā, q; apes eā impopulari gaudeant. Hanc ſunt qui Muſcatulā uulgo dictā interp̃tent̃. Item Venicula, ſiue ut Cāpani dicūt, Sircula: q̄ et Stacula, & Numiſiana appellat̃, paſſis, & diutius in uite ſole aduſtis uuis, Staphidion (ut arbitror) uocatū ab Hippocrate, aut feruētę oleo. Quidā e quacūq; dulci, dū præcocta. Q, ſi, quantū uuis exp̃ſſere, adijciāt uinaceis aquæ puteanæ, ſecundariū Paſſum facient.
D Protropos accipit̃ etiā pro muſto, q̊d ſponte defluit anteq̃ calcent̃ Vuæ, ut eſt apud Iuliū Pollucē. Hoc protinus diffuſum, lagenis ſuis deferuere patiunt̃: poſtea in ſole quadraginta diebus torrent, æſtatis ſecutæ ipſo canis ortu. Habetur & Protropū inter tranſmarina uinū: quod Athenæus in Leſbo naſci dulce ſcribit, etiā Prodromon uocatū ab aliquibus. At Pramnon, ſiue Pramnion Hippocrates, & prior Homerus celebrauit. Premebat hoc Smyrne regio, ut Alciphron Mæandrius ſcriptū reliquit, Montano uico Latonæ prius dicato, poſtea Latoriæ, nomē id Amazonis. Extabatq; id etiānum Plinio prodente, iuxta delubrū matris Deum. Nigrū Galenus fuiſſe uoluit, Athenæus quoq; nō craſſum, aut dulce, ſed durū, auſterūq;: ob id eo Athenienſes minime delectari ſcribit Ariſtophanes: hoc tn̄ non Smyrne, ſed in inſula primū Icaro natū putat Seuius, in petra, quo nomen Pramno. Sed & Pharmacitin dici hoc ipſum quādāq; tradit. Pro ueneno eſt Sapa, ſi qs ieiunus a balneis bibat eam. Polybius auctor eſt, Romanas mulieres nō uinū, ſed Paſſum bibere ſolitas, ad reſtinguendā ſitim. Paſſum uero dictū, quia ex uuis paſſis, ſiue quas in uite paſſi ſunt aduri ſole, premit̃, ſimile Cretico, & Aegoſtheni uocatis. Plautus. Murrinam, inquit, Paſſum, Defrutum, Mellinam.
Nonius Murinulum, ſiue Murinulā uocat, quā alij Murrinā, niſi uitiū in exēplari ſit. Varro, mulieres inquit, natu grādiores, aut Loram, aut Garū, aut Defrutū, aut Paſſum bibebant, quā Murrinā Plauto appellari putat. Eſt & Murrina idem q̊d & Myratū uocant aliqui. Non utiq; a Myrrha, ſed a Myro, q̊d eſt odoramentū: ut poſt docebimus. Gellius mulieres inqt Romanas Lauream, Paſſum, Murrinā potaſſe: lauream pro lora capiens. Meminit Varro & potionis genus fuiſſe Miriclā. Nonius duas facit Loras: alterā, quæ ſit Deuteria: alterā, quæ Lota conſtat. Lora uinū dulce, potōis, inqt, erat cōfectę, mulieribus grādæuis aptū: q̊d in qbuſdā codicibus lotā, non lorā ſcriptū inuenio, diſtinctionis forte gratia. Laudat̃ a Græcis inter uina dulcia Scybelites: & natū in Arcadia Thyræū. De Cilicio uino mentionē hoc capite habuimus. Forte aūt hoc ſit, q̊d e Piſidia medicinæ uſu cōmendabatur Ambladeū cognomine, ab oppido: ut Straboni placet. Vino autē Aegoſtheni, de quo ſupra diximus, nomen datū quidem uidet̃ ab oppido Aegoſthene, q̊d in Attica terra eſt. Cæterū affirmare non auſim: quādoquidem Caryſtiū ex Eubœa quoq; poſſet exiſtimari, Caryſto ibi celebrata ſcriptoribus. E Laconia tantū uenit Caryſto uilla id ferente, quod & Alcman pöeta celebrauit. Laconicum uidetur fuiſſe initio: &

Digitized by Google

q̊d Monobaſites dicit, etiã ſi Creticũ hoc nomine intelligimus, corrũpente uulgo id uocabulũ & uocante Maluaſium. Moueor, ꝙ locus ubi Tænarũ in Laconia monſtrat, Monobaſia dicit hoc tempore, ditionis Venetę id oppidũ eſt, unde in Cretã directo fere curſu nauigat. Forteq́ Monobaſites uino datũ nomẽ fuerit, non ꝙ ibi naſceret, ſed ꝙ illud primũ e Creta cõportaret. Aetate noſtra celeberrimũ eſt q̊d Achaicũ uulgo quoq́ dicit: fortaſſe id q̊d ex Phliunte, oppido quondã Achaiæ, Phliaſiũ ab Antiphane prædicatũ eſt: etiamſi nunc aliubi quoq́ ſeritur. A

VINVM GYPSATVM.

Vinum Gypſatum, a Gypſo dicitur, ſicut a Calce calcatum, a marmore marmoratum.

VINVM PICATVM, SIVE RESINATVM.

A Vino Reſinato dicta inquit Plinius eſt Crapula: ſiue quia caput tentet, quaſi lucta eius: ſiue ꝙ ipſa quoq́ reſina, & flos eius crudus, qui uinis ad excitãdam lenitatem additur, Crapula quoq́ nominari ſolet. Pugnacibus inquit Plinius muſtis, plus Crapulæ inditur, lenibus parcius: a quo & uehementia uini, atq́ feritas crapulæ ſignificatur uocabulo. Photionis de crapula interpretationem aliam ſuperius explicui. Pli. li. 14. ca. 6.

VINVM PARACHYTON.

Vinum Parachyton, ſiue ut Plinius uocat, Diachyton, ſi modo idẽ eſt, fit uuis in ſole ſiccatis, loco clauſo per dies ſeptẽ in cratibus, totidem pedibus a terra alte noctibus a rore defenſis, 8. die calcatis: optimi odoris, ſaporiſq́ inter dulcia. Etem Parachyma, Græci Defrutũ qñq́ appellant. Vnde uinũ originale, hoc eſt, ſine fuco, & ſine dulci Aparachyton, & Autiten uocãt. Quamq́ & alia ſignificatio Autitæ uini eſt: ut aliubi monuimus. Timachidas rhodius uini genus paſſi dulce Hypochytõ in Rhodo uocari tradit. Nã uinũ Autoceras hoc dicit, q̊d ita eſt exile, ut dilui nõ debeat, ut ĩquit Pollux. Porro noſtri, dulcia uina, Liberi patris Bellaria uocabãt.

PHALERNVM.

Phalernum, quod Græci Phalerinon uocant, nec in nouitate, nec in nimia uetuſtate corpori ſalubre. Prima eius ætas a decimo, media a quintodecimo annõ incipit. A uigeſimo capiti, & neruis eſt noxium. Duo eius genera. Auſterum, cui ruffus color: & dulce. quod tunc demũ accidit, cum ſub ipſam uindemiam auſtri flauerint: quo & nigrius efficitur. Athenæus, & Galenus auctores. Phalerno Statinum ſimile eſt, tantum leuius. Simile & Venaphranum. B

Albani quoq́ duo ſunt diſcrimina, ſubacerbum, & dulce. Vſus ęque a quintodecimo ætatis anno. Inter Albanum, Phalernumq́ Labicano gloria: quod eſt dulce, ac pingue guſtu ſentitur. A decimo placere incipiente. Buxentinum Albano ſimile eſt, utiq́ acerbo.

CECVBVM.

Cecubum iam non gignitur, frequens olim in Terracina, fundiſq́: ſicut & Setina. Parum a ſuperioribus Statana non longo fuerunt interuallo. Nam Signini nomen celebre aluo ſiſtendæ, in ſexennium uetuſtate melius.

SVRENTINVM.

Surentinum, ueteres maxime probauerũt. Sequens ętas, Albanũ, aut Phalernum. Deinde alia alij. Virium plus Surentino, auſteritatis Albano, uehemẽtię minus Phalerno. Surentinũ a. 25. anno poculentum faciũt: quoniã macilentum, & aridũ cum ſit, ægre cõcoquitur, nec niſi uetuſtate caſtigatũ utentibus prodeſt, q̊d & Tripholino accidit. Simile eſt & Aequanũ. Celebrantur a medicis & Rheginũ, Surentino pinguius, eoq́ celerius ad bibendũ utile. Item Priuernũ Rhegino tenuius: & Phormianũ Priuerno ſimile, dũtaxat craſſius. Tiburtino tenuitas redditur: idq́ a decimo anno bibitur. Præneſtinũ Tiburtino pinguius. Gaurano p̄ſtantiam paucitas quoq́ ipſa facit: ualidũ hoc, & p̄craſſum. Marſicũ auſterum. Auſterũ & Barbinũ Athenęo, q̊d Balbinum dicit, Balbiæ proueniens Plinio. E Campania ꝓpe Cumas, Vluanũ cõmendãt: quinto demũ anno poculentũ, leue. Iam Calienũ, quod & Phalerno pręferũt, ad utilitates ſtomachi. Fundanũ plus iuſto alit: ideo parcius erat cõuiuijs: ꝙ & caput, & ſtomachũ tentabat. Sabinum leuitate p̄ponebatur omnibus. Vſum eius a ſeptimo ad quintumdecimũ ætatis annum probabant. Nomentanũ a quinto anno incipit: nec leue, nec admodum ſuaue. Spoletinum ſuaue, coloris aurei. Caulinum prope Capuam, fortaſſe id quod eo loco tradit Polybius Anadendritin uocari, prælatũ omnibus. Circa Neapolim Trebellicum. Herbulo color niger, non multos poſt annos candidus: delicatũ hoc, & perq́ leue. Tarentina, & quæcunq́ illo tractu habentur, tenera ſunt, & dulcia, & amica ſtomacho: cuiuſmodi Lagaria, non procul Grumento naſcentia, Meſſalæ potu, & ſalute, ut Plinius retulit, inſignia. Beneuenti fiebat Infumatum, quod Græce Capnias dicitur, a Platone comico, quemadmodum & uuæ fabrorũ ferrariorum, maxime fornacibus ex Africa, præcipua Tiberij Cæſaris cura.

Digitized by Google

ADRIANVM.

C

Pli.li.14.ca.6. per omnia.

*

ADriana optima, ex intimo ſinu Adriatici maris: quæ Pucina, a loco ibi ſito dicta ſunt: & a Græcis Pyctana, medicamentis aptiſſima: quibus Liuia Auguſti octauaginta duos quibus uixit annos, retulit accæptos, non aquoſis. Haud procul a Timaui fonte, ſaxeo colle, maritimo afflatu, paucas coquente amphoras, Britannoꝝ regi adeo gratũ, ut quotannis deferendũ ſibi curaret. Mamertinũ uero, a colonis eius loci, non Meſſeniũ, ut inquit Strabo dicitur, etiãſi circa Meſſanã in Sicilia proueniat. Hoc & Italicũ quoq; dicitur, etiãſi extra Italiã, ut Athenæus inquit, naſcit̃. Siculũ eſt, & Potulanũ ab auctore dictũ, qua proxima eſt Italiæ Sicilia. In eadem prouincia & Taurominitanis honor lagenis, pro Mamertino plærumq; ſubiectis.

PRAETVCIVM.

PRætucia ex ſupero mari, ſicut & Ancone naſcẽtia, & quæ a palma uua forte enata, Palmeſia appellant̃: ut Plinio placet. Caſſiodorus, Vinũ quoddã inquit Brutiũ appellauit, Palmatianum laudare cupiens antiquitas. Nos Stypſin, aſperũ, ſed gratũ ſuauitate. Nã licet inquit, inter uina Brutia uideat̃ extremũ factum, tñ eſt bene gñali opinione p̃cipuũ. Eſt eĩ ſuaui pinguedine molliter craſſum, uiuacitate firmũ, nari uiolentũ, candore perſpicuũ, q̊d ita redolet ore tractatũ, ut merito illi a palma uideat̃ nomẽ impoſitũ. Viſcere defecta cõſtringit, uulnera madida deſiccat, laſſum pectus reficit. Prætuciũ mulſo p̃cipue cõuenire dicit̃, ſicut Apamenũ Syriȩ. Inter externa Syriacũ eſt: & q̊d reges Perſaꝝ bibebant, Chalyboniũ uocatũ: ut Straboni placet. Hoc Poſſidonius in Damaſco Syriæ naſci tradit, eorũdem regum cura ſatum.

HISTRIANVM.

HIſtriano ꝓximũ natione Liburnicũ fuit, ex Iſſa inſula, q̊d Agatharchides p̃fert oĩbus.

CHIVM.

CHium, & Chiothes dicitur, hoc & Thaſium. E uinis trãſmaria ueteribus fuere in ſumma gloria. Theophraſtus Thaſium, quod magiſtratus bibebant, anteponit omnibus. Tertio loco habebatur Clazomeniũ, poſtq̃; parcius mari condere cœperũt, utiq; poſt homerica illa, Pramnion, & Maronites, ſiue, quod idem eſt, Maronæum, in Thraciæ maritima parte genitum, uicies tantum addito aquȩ miſcendum Homerus cenſuit. Vim eius ad Plinium duraſſe legimus,

D

prodentem ſextarios ſingulos, octogenis aquæ dilui: nigrum colore, & odoratum, & uetuſtate pingueſcens. Hinc (ut arbitror) Cratinus, uinum ipſum appellabat Maronem. Nam Monarites aliud uini genus eſt, Cappadociæ Melitena eius parte naſcens, non poſtferendum noſtratibus præſtantia. Maronȩum, a Marone filio Euanthis, ſatum publicatumq;, Philoſtratus in heroicis ſuis teſtatur. Pramnion, a uite Primna dictum uolunt, aliqui a manſuetudine: quidam a caudicis craſſitudine, quaſi diſtinguatur a Crucio uocato. Eſt autẽ Crucium e uitibus altiſſimis, q̃les Aricinæ ſunt, acerbiuſculũ, & aſperũ. Porro Thracia putant̃ & Iſmaricũ a Polluce, Biblinũ ab Homero noĩatũ: ſiue q; Biblina ea terra diceret̃, q̃ nũc Tiſara, & Oeſyma noĩatur: ſiue ut Epicharmo placet, a Biblinis Thraciæ mõtibus uocatis. Seruius Naxiũ id exiſtĩat, q̊d Archilochus nectari cõparatũ ſcribit a Bimblino, ſiue Biblo amne. Hoc ĩ Sicilia Poliũ, ſiue Polȩum appellari, qm̃ a Polide ſicyonio, ſiue Rhegino, qui Syracuſis regnauit tranſlatũ eo ſit. Quidã a uite Biblia, q̃ in Italia ἑιλεος dicat̃. Nã Byblos p, y, oppidũ eſt ĩ Phœnice uetuſtiſſimũ: ut q̊d a Saturno conditũ putet̃: ubi uinũ quoq; medicamẽtoſum ex herba fidicula cõficit̃: ut diximus. Differt a Maronæo Mareoticũ in Aegypto, a Maria lacu dictũ, ubi naſcit̃, ad uetuſtatẽ quoq; diffundi ſolitũ. Nã uicinũ ei Libycũ appellatũ, p̃ſertimq; ad Antiphras notũ: improbat̃ uel adagio, qm̃ minus uini, q̃; maris habeat. Alexãdriæ id uulgo bibũt præcrude ac Zythũ: ut Strabo inq̃t: etiãſi nõ Zython, ſed Zygon interp̃s in eo legerit, & ad põdera uti uino eo Alexãdrinos ineptiſſime cõuerterit: in quẽ errorẽ & Domitius Veronẽſis ꝓnus corruit, in Propemptico Papinij, q̊d incipit, Si quibus audaces amor eſt ſeruare carinas.

Oĩa porro trãſmarina ſeptẽ, in ſex annis ad uetuſtatẽ mediã peruenire exiſtimant̃. Vino Chio ueteres in oculoꝝ uitijs uti ſolitos, nomen ipſum indicat Collyriorum quorundã, quæ Græci Chiaca cognoĩant. Hoc uinũ & Ariuſia, a loco, & optimũ q̊d eſſet Ariſtȩum uocabant, Iulius Pollux auctor. Nigrũ uniũ in Chio primũ fuiſſe Theopompus auctor eſt. Nam et uitẽ ſerere in eadẽ inſula, repertũ putant ab Oenopione Liberi patris filio: qui & urbẽ in ea condidit.

LEsbium, ſponte naturȩ ſuæ mare ſapit. Hoc & Protropũ dicitur quotiens dulce eſt, itemq; Prodromon, Athenȩus auctor. Quȩrat aliquis in Victruuio, quis ſit uerboꝝ ſenſus, cum dicit. Sed animaduertimus inſulam Lesbon, uinum protirum, maloniam, catacecaumenen, Item Lydiam molliton. Corrupta lectio: quæ ſic reſtituẽda eſt. Sed animaduertimus inſulam Lesbon Protropon, Mœoniam, Catacecaumeniten: Lydiam, Tmolitẽ dare. De Protropo di-

Digitized by Google

ctum eſt ſuperius, de Tmolite ſtatim fiet mentio, de Catacecaumenite Strabo. Catacecaumene inquit regio eſt, quam alij Myſiam, alij Mœoniam appellant. Dictam uero ita, ꝙ nihil in ea præter uinum gignatur: idq; nobiliſſimum, ambuſta uelut igni terra. A

EPHESIVM.

EPheſium Defruto, & mari conditur: ideo inſalubre. Phygelites appellatū ab oppido propinquo, quod Phygelam Plinius, Pygellam plærіq; noĩauere. In nomine ſunt & transmarina, & Leucadiū, & Sapia, & Thaſium: quibus principatū dat Hermippus in oppido Opunte: q̊d et Plautus in Penulo demonſtrat, ſumptū ab Eubulo. Item ex Eubœa Sciatho, et e Peparetho inſulis. Qꝫ ꝙ poſtremū hoc, multi ſunt qui dānant. Iam e Syria Phœniciū uocatum quādoq; Cycliū: cuius & Xenophon in aſcenſu meminit. Laudatur & Magneticū, & ut alibi diximus, Mendæum. Præterea ex Acantho urbe. Nam Cirimphiū aſperum contēnitur. Troezenij, ut ait Ariſtoteles, Anthedonidiū, & Hyperiandiū cōmendant, auctoꝶ ſuorū noĩbus, Hypero, & Anthe: quēadmodū & Althephiadiū ab Altephio: q ex Alphei nepotibus fuit. Apyrū quoq; uinū ab Alcmane poēta memorat̃. Eſt aūt Apyron, quodcūq; nō eſt coctū. Laconica ſunt Pentalophiū a quinq; collibus, ubi naſcit̃ uocatū: item Denthiadiū, ſiue Denthis: & Oenuntiū, & Onoglis, & Stathiniū, a locis omnia, quæ iuxta Pytanem ſunt oppidū eius terræ. Theophraſtus Erythæum molle ſalſumq;: idem Heracleoticū tradit odoratū, atq; durum.

MESSOGITES.

MEſſogites, & Tmoliū, aut q̊d idem eſt Tmolites, duo ſunt uini gña, noĩe a montibus Lydiæ impoſito, qui Thmolus, & Meſſogis appellant̃. Meſſogites uero nobiliſſimū a loco Aromeum nomine, correpta ſecūda ſyllaba, ut Straboni placet. Tmolio per ſe gratia, ut uino non eſt, ſed cuius dulci admixto, reliquoꝶ duricia ſuauitatem accipiat ſimul, & ætatem. Ex eadem Lydia & Metropolite uinum cōmendant, ab oppido eius uno Metropoli uocato.

VINVM INCOMMVNE.

DE uino Incōmuni, nōnihil & in mentione Annoſi diximus. Nunc illud adijcio. Vinum omne in infantia dulce eſt, tum uidelicet cum Muſtum dicitur. Vbi aūt pubeſcit, ſuauius efficitur, ꝙ dulcius. Dulcedo enim feruendo adimitur Vinis. Vinum porro, aut uetus, aut nouū eſt. Media ætas a medicis introducta eſt. Vulgo neſcitur. Vnde notum prouerbium Varroni, Medium uinum, prandium caninum eſſe: hoc eſt, quia nullum tale uinum habeatur. Vt uellus aſininum Ariſtophani, pro eo, quod nuſꝙ ſit. B

VINVM OMPHACITES.

VInum Omphacites, ſiue Omphacinū, uidetur idem eſſe, q̊d & Biæon Græci appellauere: ꝙꝙ marinam ei aquā largiorem miſceri adijciunt. Cætero cōueniunt. Medicinæ item congruunt. Vt errare uideantur, qui non Biæon, ſed Bion, quaſi a uita deriuatum nomen ſcripſere: cum Plinius, a feſtinatione, quaſi uiolenter fiat, uocari prodiderit.

VINVM DEVTERIA.

DEuterias noſtri Loras, ſiue Loreas, ut Cato, & ſecundaria, & operaria uilla nominant. Pli.li.14.ca.10.
Lora, ꝙ lota acina fiat, uocatur. Inter Deuterias, & Fecatum Cato appellat fæcibus uini expreſſum, quod a Columella Fecinum dici puto, a Polluce Trygephanion. Plinius Tortiuum inquit, nouiſſime expreſſum intelligo: quod Cato Muſtis tingendi gratia, ut pigmentum aliquod adijciendum præcipit. Græci hoc uulgo Thamnam uocant, apud quos Autites uinum, pro Deuteria ſunt qui capiant. Alij pro ſyncero, alij pro noſtrate, hoc eſt, non alienigena, ſed patrio Galeno. Galenus in Hippocrate Autiten interpretatur, quaſi autoētitem, hoc eſt, anniculum, ſiue ornum. Eſt & Tornij uini mentio apud Hippocratem, ad pulmonū præſidia. Vitioſum uinū Græci Tropian, & Ectropian, & Oxynon dicunt. Genus uini eſt & quod Grapinam uocant, ſubaſperū. Nulli ex ijs plusꝙ anno uſus. Erant & quæ Spurca dicebantur uina: ſed apud Pontifices, hoc eſt, quæ ſacris adhiberi uetabantur: ut Defrutū, & Dilutū: & igni tactum: ſed & Muſtū quoq;, anteꝙ deferueſceret. Vinū porro malū, Amphis græce dicitur a Soſicrate, quaſi dubiū: ita enim uocauimus & nos, auctore Plinio Fugacia. Præliganea uocantur & quæ ad operarios, ut Cato inquit, ex miſellis uuis premūtur. Circumcidanea uero, ſiue ut Varro, Circumciſita uina dicimus, cum calcatis uuis ſcopi earū, ſiue ſcopia, ut Cato, cum folliculis prælo ſubijciuntur iterū: hoc eſt, ubi deſijt fluere circumciſis extremis: non diſſimile Tortino, quod Græci Boſtrichitin (ut puto) uocant. Tortinū enim Columella dicit eſſe Muſtum, quod poſt primam preſſuram uinaceorū circumciſo pede exprimitur.

VINVM ADYNAMON.

ADynamon ratio faciendi uaria, ſed omnibus fere cognita.

Digitized by Google

C EX M. VERG. COMM.

DIſcedentibus quondã ex Sicilia in Italiam Troianis, quæ uniuerſæ claſſi & genti ſatis forent uina, bonus ſubinde cadis onerarat Aceſtes: Carthaginẽſis regina etiã, exceptis a naufragio iiſdem cum rege ſuo, centũ inſtituerat famulas, totidemq́ pares ætate miniſtros: qui dapibus onerarent menſas, & pocula cunctis deinceps ponerent. Ipſa etiã cum laticum in menſam libaſſet honorem, Bitiæq́ poculũ increpitans dediſſet, tanta copia diffundi uinũ iuſſit, ut cum pleno ille ſe proluiſſet auro, poſt alij omnes biberent proceres. Tantus præterea, & euſq́ uini laudator in ſuo carmine Homerus quibuſdam uiſus eſt, ut una hac ſuſpicione, uinoſus facile creditus fuerit. Fuerunt & in alijs cœnarũ apparatibus numerata a poëtis, præſertimq́ a Flacco in carminibus ſuis, tam multa & generoſa uina, ut naturæ copiam, & hominum pro uita & uoluptatibus ſtudium & artem merito aliquis in uino admiretur. Nullus tamen, toto orbe naſcentibus uinis, & quibus tunc gentes maxime uterentur, plures, certioresq́ ad ſalutem & noxam ſcriptore hoc notas aſſignauit: nec aliunde, ad utramq́ fortunã, ex uini uſu maior homini, q̃ ex eo occaſio eſt. In cæteris enim unius, aut alterius horæ uoluptas in cõuiuio quæſita uino eſt: laudauitq́ unuſquiſq́, aut quod maxime apud ſe natũ nouiſſet, aut quod ingenio, naturæq́ ſuæ aptiſſimũ ſentiret: in hoc longiore hiſtoria, cunctorũ habita rõne, ſingulorũq́ in natura decretis uiribus, nihil deſyderandũ legentibus relinquit: ſiue ad uoluptatẽ cœnas, ſiue ad honorem cõuiuia & epulas, ſiue ad ebrietatem cõmeſſationes, ſiue in quotidiano uſu pocula, ſiue ad medicinã remedia paraſſe aliquis ſibi uelit. Magna ſane in multiplici hoc bono, & liberalior naturæ uarietas: nõ minor tamẽ ſcriptoris huius diligentia, qui obſeruatis toto orbe per ſe naſcentis, & humano artificio exculti uini poteſtate & uiribus: a principio ſtatim uetuſtatẽ in eo damnare incipiens, uariato librariorũ incuria ſermonis ductu, dubitandũ legentibus reliquit, ſimpliciter ne, uitanda foris & intus uetuſta uina ſint, his qui uitioſa & infirma interiore aliqua parte ſint: an uitanda intus tantũ his, qui infirma & uitioſa interiore aliqua parte ſint. Dubitationi huic, & ſi non multifacienda ſit, cauſſam dedit, q in antiquis græcis diuerſo loco librarij dictiones eas pupugerunt. Sunt enim in quibus legitur, ἀσθένεσι μέρος ἐχόντων ἔνδον παραιτητέον. &c. Quod eſt. His quibus uitioſa & infirma interior aliqua pars ſit, uitanda eſſe hæc uina. In aliquibus autem, ἀσθενέσιν μέρος ἐχόντων ἔνδον παραιτητέον. &c. Quod eſt. Vitanda his intus uina hæc eſſe, id eſt, non bibenda, qui infirmã aliquam partẽ habent, non interiorem magis q̃
D exteriorem: quaſi intus damnãdus, foris aũt concedendus eorũ uſus ſit. Nos in ambiguo communiorẽ lectionem ſecuti, & ex potiore, frequentioreq́ uini uſu, grauioreq́ eius noxa rem docuimus, uitanda his uetuſta uina p̃cipientes, qui interiore aliqua parte infirma ſint.

❡ De Melitide uino. CAP. VIII.

οἶνος μελιτίτης

MElitides datur in longis febribus, quæ ſtomachum infirmarũt. Namq́ aluũ emollit. Vrinam ciet. Stomachum expurgat. Prodeſt articulario morbo, renibus, imbecillo capiti, & mulieribus abſtemiis. Odoratum ſiquidem eſt, & corpus alit. Diſtat a mulſo quod fit e uino uetere, auſtero, & melle exiguo. Melitides autẽ adiecto ad quinq́ congios auſteri muſti, mellis congio, & ſalis cyatho, cortinis magnis, quo magis ad efferueſcẽdum locus pateat, fieri oportet, ſenſim aſperſo ſale. Cũq́ efferuere deſierit, in alia uaſa transfunditur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.14.ca.9. DVlci e genere eſt Melitites, ſed auſterum ſeculis. Iam fieri deſijſſe Plinius exiſtimat. Sit autem Melitites id, quod in Pſeudulo uocat Plautus Mellinam illo uerſu,

Murrinam, Paſſum, Defrutum, Mellinam,

in medio relinquimus.

EX M. VERG. COMM.

DEſierat, quo tempore naturalẽ hiſtoriam ſuã Plinius cõmentabat̃, multoq́ antea in uſu eſſe Melitite hoc uinũ: quoniã inflationes faceret, damnatũ: & nihilominus confectionẽ eius, et ipſe docet. 14. uolumine, capite. 9. eandẽ huic ſcriptori, aut paulo diuerſam, medicinãq́ itidem 22. capite. 24. Quo minus miretur aliquis, nunc in nullo honore eſſe, uixq́ in medicina nomen eius audiri. Antiquiores tamen oẽs, ad explendã totius uini hiſtoriã de eo cum cæteris uini ge-

Digitized by Google

A

neribus tradiderunt: non inutili penitus, ſed quod poſſet medicinã & ipſum augere, & humanæ ſaluti aliquando adeſſe: præſertimq́ue, ut hic ait, γυναιξὶν ὑδροποτούσαις. Quod cæteri interpretes mulieribus uini abſtemijs, ex Plinio uerterunt, nos ſimplicius, aquã bibentibus: haud ſane quia non id ꝓbemus, ſed quod neſcimus, an uini abſtemias ſimpliciter mulieres hic dicat: an in fœtura uinum faſtidientes, ideoq́ue aquã bibentes. Ex quo enim hic uini huius uſum ad mulieres priuatim contraxit, certã etiam priuatimq́ue in fœminis cognoſcendam cauſam intelligi uoluiſſe uidetur. Si enim ſimpliciter uini abſtemijs dandum hoc uinũ ſit, non magis fœminis quam uiris dandũ erit. In utroq́ue enim ſexu abſtemios uini paſſim uidemus. Quodq́ue in fœminis, idem in uiris etiã hoc uinum poterit. Credimus ideo nos ſic intelligi locũ oportere: faſtidientibusq́ue in fœtura uinum mulieribus Melitide dandũ. Eamq́ue ob cauſam, quoniã latius patet abſtemij uox, bibentes aquã mulieres nos diximus. Eoq́ue pertinere uidetur quod ſtatim ſequitur, Odoratum enim eſt, & nutrit. Quorum alterũ pertinet ad diſcutienda faſtidia: alterũ ad uitæ nutrimentum, quo tunc maxime ad incrementũ & firmitatem fœtus prægnantes indigent. Quod etiã a Dioſ. conſtituitur νεφριτικοῖς, id eſt, cum urinæ malo aliquo renum doloribus prodeſſe, in melioribus græcis non legitur. Nos tamen comunem ſecuti lectionem, eam ſeruauimus uocem, medicis diligentius excutiendum relinquentes, quo modo huic malo prodeſſe Melitide hoc uinũ poſſit. Adijcimus illud etiam, quoniã neruorum infirmitati omnes utile tradiderunt, & inter latinos Plinius, etiã non male ſuſpicaturum aliquem, quoniã idem in græcis renum & neruorũ uocis principium eſt, uocatq́ue ea gens renes νεφρούς, neruos autem νεῦρα, potuiſſe eas librariorum imperitia uoces commutari, & pro neruis renes ſcribi. Medicinæ quidem id certius reſponderet: in qua præcipitur, uitanda omnibus uina eſſe quibus uitio aliquo laborant nerui: tutoq́ue his pro uino Melitite hoc dari. Coniecturas tamen hæc nos, non decreta eſſe uolumus.

❡ De Mulſo. CAP. IX.

οἰνόμελι

MVlſum e uetere uino auſteroq́ue, & bono melle factum præfertur. Minus enim inflat, ac celeriter id genus uigorem adipiſcitur. Vetus corpus alit. Media ætate, aluo prodeſt. Vrinã pellit. Ab ultimo cibo ſumptũ nocet. Et inter initia potum implet. Dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mulſum duabus uini metretis, ammiſta una mellis. Aliqui quo celerius præberi poſſit, mel cum uino coquũt, & ita tranſfundunt. Alij utilitatis gratia, ad ſextarios ſex muſti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uaſe recondũt. Dulce autem permanet.

B

BARBARI COROLL.

OEnomeli, hoc eſt, uinum Mulſum: quamq́ue noſtri ſine uini mentione hoc intelligũt, Mulſum dicentes. Vinum hoc facillime cum melle cõcorporatur, quod in dulci nunq́ue euenit. Mulſum in Thracia primus Ariſteus comperit. Multi ſenectam longam intinctu Mulſi tolerauere, neq́ue alio ullo cibo. Regium morbũ Varro cognominatum aquatorium tradit, quoniã curetur Mulſo. Ciſibilites genus uini eſt, in Galatia naſcens, & Balincium in Sicilia, quæ ſaporem Mulſi, non uini præbeant. Ex muſto, quod fit Mulſum, Græci Nectar uocant.

EX M. VERG. COMM.

FVit quondam in honore & dignitate Mulſum, uulgaris res, et quotidianus homini potus: qui ruſticas & urbanas cellas pariter augeret: nec aliter quam cętera uina, cum opus eſſet, ad uſum familiæ ſeruaretur. Nunc mutatis moribus, & faciendę homini medicinæ rationibus ſolũ eius auditur nomen. Idq́ue inmerito, modo uera ſint quæ Plinius tradidit, interrogatũ Pollionem Romulum Cæſaris hoſpitem, centeſimũ annum excedentem, qua nam ratione maxime uigorem illũ animi corporisq́ue cuſtodiſſet? Reſpõdiſſe, foris oleo, intus Mulſo. Egregia ſane utriuſq́ue laude, ſed eo Mulſi maiore quam olei, quo meliora, uitaliorаq́ue hominis intus quam foris principia & uires ſunt. Quo magis demiremur, exoleuiſſe penitus Mulſi uſum: qui multus antiquis ideo fuit, quod ꝑſuaderentur, omnem animę aſperitatem dulcioribus ſuccis mitigari, ſpiritus leniri, tranſitũ, & molliores fieri meatus, experimentaq́ue in ſe ipſo cuiq́ue eſſe. Quando omnis animi impetus cibo & potu mollitur: eoq́ue pręſertim, qui non ſolum corporum medicinam, ſed & morum etiam habeat. In quo genere Mulſum præcipue laudauerunt ueteres. Cuncta tamen hæc bona præſens inflationis periculũ & noxa inutilia homini fecit; deſieruntq́ue uti eo homines, nocere

Digitized by Google

C ſibi ea ratione ſentientes: paulatimq; cum uſu confectionis ratio etiam perijt. Nos tamen ſi cui nouiſſe eam gratum ſit, ex Palladio qualis ſcribente eo erat docebimus. Qui. 12. libro in Octobri menſe de Mulſi confectione ſic docuit. Muſtum de maioribus & egregijs uitibus poſt. 20. dies ꝙ leuatum fuerit, ex lacu quantum uolueris ſumis: & ei mellis non deſpumati optimi quintam partem prius tritam fortiter donec albeſcat admiſces: & agitabis ex canna uehemẽter. Mouebis autem ſic per dies. 40. continuos, uel quod eſt melius quinquaginta: ita, ut cum moueris mundo linteo tegas, per quod facile confectio æſtuanda ſuſpiret. Poſt dies ergo quinquaginta munda manu purgas quodcunq; ſupernatabit, & in uaſculo gypſo diligenter includis; & ad uetuſtatem reſeruas: melius tamen ſi in minora & picata uaſcula proximo uere trãsfundas: & gypſata diligẽter operies, & in terrena & frigida cella recondes, uel harenis fluuialibus, uel eodem ſolo uaſcula ex aliqua parte ſubmergas. Hoc nulla uitiatur ætate ſi diligẽter effeceris. Et hæc de confectione Mulſi ſatis modo dicta ſint. Quibus in ſcriptore hoc addendum fuerat: quidnam, & qua ratione hic dicat ſimpliciter implere Mulſum: niſi id medicis conſtituendum relinqueremus, qui ex uini melliſq; natura quid, & quo modo Mulſum impleat facile intelligent.

De Aqua mulſa. CAP. X.

Aqua mulſa eaſdem quas Mulſum uires poſſidet. Decocta utimur, cum moliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus, ut ijs qui uenena hauſerunt ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elangueſcentis pulſus, quos illi dixere Microſphyctos, tuſſientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico ſudore digeruntur. Iam paratum repoſitumq;, quod aliqui hydromeli ꝓprie uocant, media ætate Adynamo uino, aut Loræ correſpondet, & ſimilem uim adipiſcitur. Quare inflãmationibus alicuius membri plus ꝙ Lora prodeſt. Inueterati tamen uſus damnatur, inflammatis, aut conſtrictis. Sed laborãti ſtomacho, aut cibum faſtidienti, ſudatoribuſue conuenit. Fit duabus pluuiæ aquę ueteris ad unam mellis partem additis, & inſolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondũt. Nec deſunt qui hydromeli appellent, q̊d a melle elutis aqua fauis confici ſoleat. Sed meracius facere conuenit. Aliqui id coquunt. Aegrotantibus noxium eſt: qm̃ plurimam ſibi floris cerei partem uendicat.

BARBARI COROLL.

Melicraton, & mixtum mel, & aqua mulſa dicitur interim, & dulcis aqua. Rationes aquæ mulſæ conficiendæ plures ſunt apud rei ruſticæ ſcriptores. Alia res eſt Metaceras apud Hippocratem, quæ uox egelidum, ſiue quod idem eſt, tepidum mixtum ſignificat, hoc eſt, Galactodes ſyncrama. Iulius Pollux neſcio ꝙ recte, Melicratum inquit eſt, quod nunc Oenomeli uocamus. Cæteri magno hæc diſcrimine ſeparauerunt. In Aethiopia Troglodytæ Melicratum e cuiuſdam herbæ floribus conficiunt, proceribus bibendũ uini loco, ſicut dilutũ Paliuri, populo. ¶

Hydromeli, ſecundum Aquę mulſæ genus eſt, ſaporem uini uetuſtate aſſequitur: nuſq; magis laudatũ, ꝙ in Phrygia, ex imbre quidem puro, & melle: damnatum multis annis, ijſdem uitijs quibus uinum, nec ijſdem utilitatibus.

EX M. VERG. COMM.

Frequens, & nullo nõ fere capite repetita μελικράτου, et ὑδρομέλιτος huic ſcriptori uox eſt, tam exiguo rei diſcrimine, ſi ſubſtantia & uſus æſtimetur, ut totam nominis, nullam autem rei differentiam fuiſſe antiquis in ea merito quiſpiam crediderit. Vtraq; enim melle, & aqua conſtat: & ijdem fere Plinio & alijs utriuſq; uſus ſunt. Quod differre in eis uidetur, ſola confectionis ratio eſt. Quam pleriq; non tanti faciunt, ut diuerſi generis ob id eas faciant. Hic tamen, et poſt eũ Plinius, omneſq; alij ſeorſum de utraq; agentes, diuerſas merito conſtituiſſe creduntur. Eamq; ob cauſam diuerſis nominibus in ſcriptore hoc indicatas, diuerſis & nos appellationibus eas indicauimus, dulcem alteram, mulſam aquã alteram appellantes. Fuitq; nobis dulcis aquæ au-

Digitized by Google

ctor Columella, qui poſtremum Hydromelis genus, quod maceratis aqua fauis fieret, a Dioſ. A
proprio, & uero Hydromeli additum dulcem. 13. uolumine, capite. 11. aquā nominauit: inſcri
pto etiā de dulcis aquę confectione capitis titulo: ut diuerſis uocibus in opere hoc, diuerſa ſal-
tem confectio Hydromelis ab aqua Mulſa oſtenderetur. Etſi quod maxime inter eas differt, ſo
la ætas eſt: dicente Plinio. Mulſę aquę genera duo. ſubitę, ac recentis alterū: inueteratæ alterum.
Nec Plinio tm̄, ſed hocipſo ſcriptore etiam: qui cum Melicratum, quam nos Mulſam aquā in
terpretati ſumus, ꝓpoſuiſſet, ſubitā & recentem illā Plinij intelligēs, ſubiecit ſtatim, τὸ δὲ σκευα-
στὸν καὶ ἀπόθετον. Quod eſt, ut nos uertimus, Quæ aūt maiore apparatu inueterata ſeruatur. &c.
In qua deſcriptione Hydromel, id eſt, dulcem aquā a nobis dictam intelligi tantū uoluit: pręſer
tim cum adiecit, quā priuatim quidā Hydromel uocant. Congeneres em̄, & eiuſdem ſubſtan
tiæ dulcis, & Mulſa aquę ſunt, & ſola uetuſtatis ratione inter ſe differūt. Eamq; ob cauſam pro
miſcuum in medicina uſum habuerūt: præterq; in quibus nouitas, aut uetuſtas eius priuatim
exigeretur. Quod nos ignorantes, ſeruatis ubiq; ſcriptoris huius uocibus, ijſdemq; ueſtigijs eū
ſecuti: ubi Hydromel erat, dulcem: ubi Melicratū, Mulſam aquā ſemper reddidimus: ne ſi hoc
magis q̄ illud exigeretur genus, uocū earū uarietate, & inconſtantia, grauiore periculo morbo
rum remedia miſcerentur. Quotidianus, ut uidetur, cōmuniſq; utriuſq; huius aquę quondam
fuit uſus. Indicantq; id rei ruſticæ Romani ſcriptores: qui niſi ad uſum familiæ confici, & ſerua
ri conſueuiſſet, nunq; in ruris diſciplina de cōfectione eius tam certe docuiſſent. In quo monu-
iſſe illud uolumus: a Columella lib. 13. capite. 12. Mulſam appellari aquā utrumq; hoc genus:
a Palladio contra in Iulio menſe Hydromel: quoniā, ut diximus, facile miſcebantur, quæ tan-
topere inter ſe ſimilia erant: pręſertimq; ab his, qui non ut in medicina oportet, certū illud & ex
actum quærerent. Docuit Hydromelis confectionem Plinius lib. 14. capite. 17. uinumq; ap-
pellauit, ob eam quę mox patebit cauſam. Verba eius ſunt. Fit uinum ex aqua ac melle tantū.
Quinquennio ad hoc ſeruari cœleſtē iubent prudentiores aliqui. Alij ſtatim ad tertias partes
decoquunt, & tertiā mellis ueteris adijciunt: deinde quadraginta diebus canis ortu in ſole ha-
bent. Alij diffuſa ita decimo die obturant. Vocatur hoc Hydromel, & uetuſtate ſaporem uini
aſſequitur. Soporem uini uetuſtate aſſequi Hydromel Plinius ait: eamq; ob cauſam uinum uo
cari: cum tamen nihil uini admixtum habeat. Hic non ſaporem uini, ſed uires aſſeq dixit, Lo-
ræq; pares habere uires: utile inſtaurandis in ualetudine ægrotorum uiribus: q̄ apperentibus
his uinum innocenter potu daretur. Diximus ex Plinio, quale Hydromel quondam fuerit: di- B
cemus nūc ex Columella, qualis Mulſa aqua fuerit: ut utriuſq; certior ratio pateat. Verba eius
ſunt. Hæc aūt non uno modo componitur. Nam quidam ante multos annos cœleſtem aquā
uaſis includunt, & ſub dio in ſole habent. Deinde cum ſæpius eam in alia uaſa transfuderint, &
eliquauerint (nam quotiens etiā per longum tempus diffunditur, aliquid craſſamenti in imo
ſimile feci reperitur) ueteris aquæ ſextarium cum libra mellis miſcent. Nonnulli tamen cum
auſteriorem uolunt efficere guſtū, ſextarium aquæ cum dodrante pondo mellis diluunt: & ea
portione repletā lagenam, gypſatamq; patiuntur per caniculæ ortū in ſole quadraginta diebus
eſſe: tum demū in tabulatum quod fumū accipiat reponunt. Nonnulli, quibus non fuit curæ
cœleſtem inueterare aquā, recentem ſumunt, eamq; uſq; in quartā partem decoquunt: deinde
cum refrixerit, ſi dulciorē Mulſam facere uolunt, duobus aquæ ſextarijs ſextarium mellis pro
miſcent: ſi uero auſteriorem, ſextario aquę dodrantē mellis adijciunt: & his portiōibus factam
in lagenam diffundunt, eamq; ſicut ſupra dixi. 40. diebus inſolatam in tabulatum poſtea quod
ſuffumigetur reponunt. Et hæc quidem Columella: cui non diſſimilia Palladius inſtituit quo
diximus loco. Docet præterea Columella alterius dulcis aquæ confectionem, quæ maceratis
aqua fauis, & fauorū ceris fieret: quā Dioſ. in poſtremo capite numerat. Eam poterunt uolen-
tes in eo ſcriptore uidere. 11. tertijdecimi uoluminis capite: quę in medicinæ uſu damnata ab eo
eſt: quoniā ſtomachi, & pręcordiorum inflationes faceret: confectionē tamen eius monſtrauit,
quoniam condituris oliuarum, aliarūq; huiuſcemodi rerum pro Defruto utilis eſſet, & cibariū
saporē haberet. Prodeſſe Mulſam aquam, dariq; decoctā Dioſ. ait. τοῖς μικρὸς φύκτοις καὶ ἀσθενέσιν,
quod eſt, ut nos uertimus, his qui puſillis uenarū pulſibus & multa corporis infirmitate ſint.
Plinius tamen aliter docere rem uidetur. Vigeſimo em̄ ſecundo uolumine, capite. 24. ait. In-
uenio etiā apud auctores hunc potum bibendū alſioſis. Item animi humilis & pręparci, quos il
li dixere Micropſychos. Viderurq; Micropſychos & humilis & præparci animi eos appellare,
quos hic μικροσφύκτοις, & ἀσθενεῖς uocat. Quæ omnes uoces ad corpus, non ad animū referendæ
ſunt. Monuiſſe id placuit, quoniā diuerſa penitus Mulſæ aquæ tribuiſſe auctores hi uidentur.
Nobis in ſcriptoris huius ſentētiā magis inclinat animus, Relinqmuſq; peritioribus cogitandū

Digitized by Google

C quale ſit quod a Plinio dicitur. Sunt aũt puſillis uenarũ pulſibus huic ſcriptori homines, q̃bus, ut Galenus in diffinitionibus ſuis docuit, exigui uenarum pulſus ſentiuntur ad minimam longitudinem, altitudinemq́ꝫ & latitudinem extollente ſe & inſurgente arteria.

¶ De Aqua. CAP. XI.

ὕδωρ AQuam in uniuerſum, propter locorum proprietates & peculiares naturas, cœlum, & alia plæraq́ꝫ, difficile eſt experiri. Magna tamẽ ex parte optima eſt dulcis, ſyncęra, nullius omnino qualitatis particeps. Et quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. Ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra moleſtiam. Si nec inflationes crẽet, nec corruptioni cedat.

BARBARI COROLL.

AQua profluens, utilior exiſtimatur ſtagnante, ac pigra. Tum putealis quærenda. Ciſternarum ab alijs laudatur, argumento ſubtilitatis: ut quæ ſubire in cœlũ, ac pendere potuerit. Ab alijs damnatur: ut quibus ſordium, & limi, & animalium quoq́ꝫ plurimum ineſſe ſentiatur, citiſſimumq́ꝫ ideo calefiat aqua pluuia, computreſcatq́ꝫ, minime durans in nauigatione. Grandinis quidem potus, in confeſſo peſtilentiſſimus. De niue, & glacie diſſident ſententiæ: alijs ſubtiliſſimas eius elementi partes arbitrantibus, quia pendeant in ſublimi: alijs craſſiſſimus, atq́ꝫ iccirco inſaluberrimus inde hauſtus, q̃m exinanitũ ſit q̃cquid tenuiſſimũ in ijs erat. Liquor omnis congelatione minuitur: & rore nimio ſcabies fit, pruina uredines. Aqua ſepties putrefacta, purgataq́ꝫ, nõ putreſcit amplius. Amnica nõ ſtatim utiliſſima, ſicut nec torrentiũ. Paluſtres, pluribus locis ſalubres. Parthorũ reges e Choaſpe, & Euleo amnibus tm̃ bibunt: eæ quãuis in longinqua comitant̃ illos. Salubritatis argumentum eſt, anguillis ſcatere amnes, ſicut uitij limũ, & frigo-

D ris in fontibus tineas: ut quæ uulgo nominãtur Lampredæ, quaſi lampyrides, aut Lampetræ, a lambẽdis petris, in cibos admiſſæ lautioris uitæ: interim anguillarũ amplitudine, parte plurima digiti minimi craſſitudine, palmi longitudine: cętero anguillis puſillis, & murenulis ſimillimæ: niſi q̃ ſeptem habent a capite in collum foramina. Aquæ ante omnia improbant̃ amarę, & quę ſcrobẽ ſtatim impleanr. Fontes, Gręci nymphas: & altrices Liberi patris cognominant, in ſacris uinalibus, quę ipſi Lęnea dicunt: q̃a uinũ addenti, modũ eius augeãt: ſiue q̃a, ut Theophraſtus inq̃t, uites p̃ciſę, aquã reddũt, & illachrymãt. Eſt & cœleſtis aqua, ſiue potius diuina, chrymiſtarũ: quã et Democritus, et Mercurius Trimegiſtus nouere, mõ θεῖον ὕδωρ, mõ ſcythiticũ laticẽ appellãtes, mõ Pneuma, hoc eſt, ſpiritũ ex ætheris natura, & eſſentia rerum q̃nta: unde aurũ poculentum, & iactatus ille, nec dum inuentus philoſophorum lapis, & ſabulum conſtet. Hinc & arti datum nomen, Pſammurgicen, & Myſticen, & Hãmophyſiã, & ſacrã & maximã uocando, ceu literas quaſdam ſecluſas habeat, & a quibus profanum uulgus arceri cõueniat. Hoc genus laticis (ut arbitror) ſignificat epigrãma nuperrime in agro Patauino, iuxta oppidulũ Ateſte inuentum opere lateritio, ac proinde fragili, per imprudentiamq́ꝫ manus ruſticæ proſcindentis ibi terram, corrupto: cuius memoria ne pereat, uerba prætexuimus.

Plutoni ſacrum munus, ne attingite fures:
  Ignotum eſt uobis hoc, quod in orbe latet.
Namq́ꝫ elementa graui claudit digeſta labore,
  Vaſe ſub hoc modico maximus Olybius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
  Ne precium tanti depereat laticis.

Abite hinc peſſumi fures. Vos quid uoltis cũ uoſtris oculis emiſſicijs? Abite hĩc uoſtro cũ Mercurio petaſato, caduceatoq́ꝫ. MAXVMVS MAXVMVM DONVM PLVTONI HOC SACRVM FACIT.

¶ Tertium diſcrimen aquæ mulſæ, Apomeli dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Ἄποιον, ut græcorum uoce utamur, probatur aqua. Dico autẽ, ἄποιον, quaſi ſequalem, id eſt, qualitate omni carentem: quę nihil odoris, colorisue aut ſaporis habet, & friget. Si enim ex terra emergens, calebit metalli alicuius, aut ſubterranei ignis contagio per quod tranſierit, medica

Digitized by Google

mentoſa & infecta plærumq; erit: quales diuerſis locis medicinæ tantum utiles inueniuntur, a medicis per tempora deinceps cognoſcendæ, & ex infectionis caloriſq; ſui natura, ad ſanitatis & morborũ remedia transferendæ. Vt quæ ſulphuroſæ fuerint, neruis medeãtur: quæ calumi noſæ, ſanguinis reiectionibus, & non ſuo tempore & ordine purgantibus ſe fœminis: quæ nitroſæ & ſalſæ, capiti: quæ ferratæ, ſtomacho & lieni proſint, alijſq; uitijs & morbis alijs poteſtatibus altæ. In quo non tantũ bonitates, uireſq; earum ad ſanitatẽ, ſed uitia etiam ad morbos cognouiſſe oportebit. Quæ tota res quoniã longior eſt, tractari hoc loco nec debet, nec poteſt. Illud tantũ meminiſſe ſemper oportebit: quoniã multus & quotidianus aquæ homini & pecori uſus eſt, nihil diligentius curandum homini eſſe: neq; id tantũ quod Socrates pręcipiebat, nõ agendum his locis nobis eſſe, in quibus nec iuſticia, nec profluens aqua perennis erit, ſed q̃ citiſſime & longius fugiſſe illinc, ubi uitio aliquo infectæ aquæ uarios ſubinde faciant morbos: quales multis locis fuiſſe quondam audiuimus, & eſſe adhuc quotidiana experientia cognoſcimus. Pro qua re ſatis huic ſcriptori fuit monere, qualẽ oporteat quęſijſſe & probaſſe aquam. ἀμίτοχον, ut inquit, οἱ ἀσδηκτοτοῦν ποιότητος. Quod eſt, ut nos uertimus, cuiuſcunq; qualitatis expertem. In quo ſubſcribentes ſibi habet poſteriores omnes græcorum medicos, ἄριστον ὕδωρ λέγοντας τὸ ἀποιότατον καὶ κατὰ γεῦσιν καὶ κατ᾽ ὀσμὴν, id eſt, probatiſſimam eſſe aquã, quæ omni penitus in guſtu & odore qualitate carebit. Quin etiã adiecerunt, aſpectu & oculis puriſſimã eſſe oportere: hãcq; bibentibus utiliſſimã fore, & ſuauiſſimam. Licetq; hic probari puram, dulcemq; dicat, non tamen intelligenda aquæ dulcedo eſt qualis in cæteris rebus dulcis ſapor ſentitur & eſt: ſed quod hic ait γλυκὺ, quæ uox in cõmuni ſignificationis æſtimatione, dulce ſignificat, pro ſuaui, & in potu amabili recipiendum eſt. Sic enim Paulus Aegineta ἡδὺ in hac ipſa re uocauit. Siquidem ad aquæ ſuauitatem ſatis eſt, ut ſine odore, ſaporeq;, & aſpectu pura ſolo frigore cõmendetur. Et hæc dulcedo eius eſt, quã hic cõmuni dulcedinis uoce indicauit. Cætera huic & alijs comunia ſunt. Sed longe plura ab alijs q̃ a Dioſco. de tota ratione Aquarum dicuntur. Quæ in Plinio, Victruuio, rei ruſticæ ſcriptoribus, mille alijs gręcis, latiniſq; auctoribus cognoſcenda uolentibus relinquimus. Longior enim & numeroſæ uarietatis ea diſciplina eſt. Quodq; hic, quoniam multiplex erat, profeſſoribus cognoſcendum deinceps reliquit, tractari ob eandem cauſam a nobis non debet. A

❧ De Aqua marina. CAP. XII. B

AQua maris calida eſt, & acris. Stomacho aduerſatur. Aluum eñ conturbat. Pituitã expellit. Si uero calida ad fotus adhibeatur, elicit, & diſcutit. Neruorum uitijs, & pernionibus ante ulcera prodeſt. Miſcetur cataplaſmatis ex hordeacea farina, & emplaſtris, & diſcutientibus malagmatis. Ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur. Ad tormina calida, pſoras, pruritus, impetigines, & mammas turgẽtes foueri utile eſt. Liuores ſuffitu diſcutit. Ad uenenatos ictus qui tremorem & refrigerationẽ adferunt, ſalutaris intelligitur, maxime ſcorpionũ, phalangiorũ, aſpidumq;. Etiam ſi quis in calidam deſcẽdat auxiliatur. Et malo habitu cõfectis iamdiu corporibus, neruiſq;, balneæ ex ea utiles. Hydropicos, capitis dolores, auriũ grauitates feruentis uapor leuat. Syncęra, & ſine potabilis aquæ miſtione repoſita, uirus deponit. Sunt qui etiã pręcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per ſeſe, aut ex poſca, aut cum uino, aut melle. Verum poſt deiectionem, dant gallinæ, aut piſcium iuſcula, ad domandam morſus acrimoniam. θαλάττιον ὕδωρ

BARBARI COROLL.

AQuam maris, hoc eſt, hydor thalaſſion, probant ex alto hauſtã, nullaq; dulciũ mixtura. Hæc rubiginem ferro exterit celerrime. Dulceſcit eñ argilla percolata. In mari expanſa circa nauim uellera madeſcunt halitu maris: qui poſtea dulcis exprimit̃. Demiſſę ræticulis in mari cõcauę e cera pilę, aut uaſa inania obturata, dulcẽ intra ſe colligũt humorẽ. Vetuſtate uirus deponit. Cõdunt̃ aquę roſis, & Roſacęę uocant̃, hydrorhodina, & hydroroſata Gręci appellant.

C EX M. VERG. COMM.

POterunt quibus procul a mari agentibus marinam aquam, & remedia eius negauit natura, maris aquam non multo ſumptu laboreq;, ex ueterum diſciplina ſibi facere. Præcęperũt hi, quatuor aquę ſextarijs, ſalis ſextariũ miſceri: hiſq; utriuſq; rei portionibus, ſalſiſſimi maris uim & naturam impleri. Moderatiſſimum tamen putari, ſupradictam aquę menſuram octonis cyathis ſalis temperari: quoniam ita & neruos calefaciat, & corpus non exaſperet. In quo mirum eſt, quantopere ſaluti hominis natura cauit, modo uera ſint quę illi retulerunt, ſi plus q̃ ſextarius ſalis cum aquę ſextarijs quatuor mergatur, uinci aquam, ſalemq; non liquari. Intelligens em̃ nociturum quod nimis fuerit, certam incuriæ & ignorantiæ hominum legem huiuſcemodi natura pręſcripſit. Poterunt itaq; procul a mari agentes, marina aqua morbos, uitiaq; corporum ſuorum hac ratione curare. Quæ ut certius cognoſcãtur, non pigebit aliqua hoc loco ſignare, quæ aut mutata a nobis, aut cum alijs eadem nobis non ſunt. Quorum illud primum eſt: dixiſſe nos purgare marinam aquam pituitam, & pręter pituitam bilem: quoniam utraq; in uetuſtioribus & melioribus græcis legebatur: & Plinius lib. 31. cap. 5. dixerit, bibi non ſine iniuria ſtomachi ad purganda corpora, bilemq; atram: alioquin in cõmuni lectione pituitam tantum purgari indicatur: & poſteriores gręcorum medici pituitę utilem tantum dixerunt. Signamus nos rem, & diuerſitatis noſtræ cauſam reddimus.

De Thalaſſomelite. CAP. XIII.

θαλασσόμελι QVod Thalaſſomeli uocat̃, uehemẽter purgare cõſtat. Tẽperat̃ aũt æq̃s portiõibus maris, mellis, & imbris ex alto, defęcatis, et picato uaſe per canis æſtus inſolatis. Alij ad binas marinę coctę ſigulas mellis adijciũt, et uaſe cõdũt, moderatius aq̃ marina, et mitius.

EX M. VERG. COMM.

D NIhil certius in Plinio Thalaſſomellis huius confectione eſt. Eam. 31. uolumine, capite quinto docuit ſcriptor ille. Sed qui alter ex ſcriptoris huius interpretibus eo duce uſus eſt, tertiq;, confici Thalaſſomel æquis portionibus maris, mellis, & imbris ex alto: qui totus uerborũ Plinij in hac ipſa re ductus eſt, quod in Dioſcoride non legitur addidit, & quod a Plinio dicitur importune, nec ſuo loco reddit. Quod em̃ Plinius ex alto dicit, non ad imbrem in eo pertinet, ſed alterius membri principium eſt. In quo cum dixiſſet, melle, mari & imbre confici Thalaſſomel: ſumpto iterum ſermonis principio, ex alto, & ad hunc uſum aduehi, non imbrem, ſed maris aquam dixit: nec littoralem, ideoq; lutulentam, aut dulci aqua mixtam, ſed ex alto, id eſt, longinquiore mari petendam eſſe: quod in cœleſti aqua & imbre dici non poteſt, qui ex altiore parte cœli repeti nequit, ſed dum decidat expectandus, & cum deciderit colligendus eſt. Non animaduertit, pungendas in Plinio uoces eas eſſe, anteq̃ ex alto, & ad hunc uſum aduehi iuberet. Facile pręterea erat meminiſſe in poetis, altum paſſim mare, non cœlum, aut aerem dici: & Columellam lib. 13. cap. 26. marinam aquam ad muriæ confectionem de alto peti iubere. Verba eius ſunt. Quod ſi ager maritimus eſt, ſilentibus uentis de alto q̃ quietiſſime mari ſumenda eſt aqua. Pertinet hoc ad huiuſcemodi confectionum diſciplinam. Semperq; non niſi ex alto procul a littore, ob eas quas diximus cauſas, petenda eſt maris aqua. Quod forte in ſcriptore hoc deſyderauerit quiſpiam. Ideoq; a nobis longius repetitum id eſt.

De Aceto. CAP. XIIII.

ὄξος ACetum refrigerat, & adſtringit. Stomacho utile. Appetentiam excitat. Erumpentem undecumque ſanguinem, potu inceſſuue ſiſtit. Prodeſt alui fluctionibus coctum cum cibis. Cruentis uulneribus inflammationes arcet, in ſuccidis lanis, aut ſpongia impoſitum. Reprimit procidentia ſedis, uuluæq;. Item abſcedentes gingiuas, & ſanguine manantes. Ad nomas, & ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax eſt. Phagedænas ulcerum, nomaſq; fotu continuo cohibet. Podagricis calido fotu cũ ſulfure auxiliatur. Sugillationes rapit, cum melle illitum. Contra capitis

Digitized by Google

ardores cum roſaceo in ſuccidis uelleribus, aut ſpongia imponitur. Ad aquam intercutem, grauitatem aurium & ſonitus, ſibiloſq; feruentis uapor proficit. Inſtillatum quoq; aurium uermes necat. Panos cōercet tepidi fotus, aut ſi imbuta aceto ſpongia admoueatur. Pruritus permulcet. Contra uenenatos morſus, qui refrigerando nocent, calidum commode fouetur. Et frigidum ijs, quæ exurens uirus eiaculantur. Calidū potum, atq; uomitionibus redditum, aduerſus omnia uenena efficax eſt, prẹſertim contra meconium & hauſtam cicutam. Conglobatum in uentre ſanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq; cum ſale. Hauſtu uoratas hirudines ſi ſorbeatur eijcit. Tuſſim ueterem mitigat, & recentem laceſſit. In orthopnœa calidum commode ſorbetur. Gutturis fluctiones gargarizatum inhibet. Anginis, & iacenti uuæ conuenit. Contra dentium dolorem calidum colluitur. A

BARBRAI COROLL.

ACetum, id eſt, Oxos, uini quidē uitium eſt. Sed ad luxuriam ceſſit hominibus: tot ad uſus expetitū, ſine quibus uita, ut inquit ille, mitior exigi non poſſet. Eſt & Vapda uitium uini, ſed nulla ex cōmendatione. Quin probroſa quoq; res, uel hominū conuitio, quorū degenerauit animus. Fit aūt Vappa, cum iterū ſponte muſta feruent. Infuſum terræ acetum, ſpumat, ſaxa rumpit, quæ non ruperit ignis antecedens. Cibos quidē & ſapores, non alius magis ſuccus cōmendat & excitat. Compeſcitur eius aſperitas, toſto pane, aut uino, aut ſale. Contra iners, accenditur pipere, aut laſere. Acetum fit etiam non ex uino cōmentitium multis modis: ſicut uinum & oleum, ſine uuis & oliuis. Acetum aliud non eſſe q̄ culpatum uinum, quis neſciat? Mixtum oleo Grẹci Oxelæon, ſicut aqua Oxycratum, nos Poſcā, Puſcamue dicimus. Ipſi quoq; Grẹci Phuſcam, ut Paulus & Aetius. Inſubres & Ligures Padani, uinum fecatum, ſiue Loram uulgo fere Poſcam nominant. Nam acetum roſaceum, Oxyrhodinon græce dicitur. Acetum natura frigidum comprobat Galenus. Calidiſſimum Theophraſtus exiſtimauit. B

ad compeſcendum vel toſti ... rendum acetum

quid poſca.

EX M. VERG. COMM.

QVale homini uinum natura dederit ex aceto, quod uitiū eius eſt, facillime ratiocinabitur aliquis. Intelliget em̄, omnium bonorū eius quæ tam multa numero uſuq; neceſſaria & grata homini ſunt, id maximū merito eſſe, cuius labes & uitium, tam multas medico ſalutis, patri uero familias uitæ occaſiones affert. Cibos quidē & ſapores nō alius magis ſuccus cōmendat, aut excitat: nullus etiā tam efficaci remedio contra tot mala pugnat. Neq; auſim ego dicere, utrobi liberalior humano generi omniū parens natura fuerit. Id certe omnes ſine inuidia fatebimur: eſſe quidem multorū, quæ ſponte ſua uitiata, bonitatē ſuam amiſerint, in ſanitate & morbis aliquē uſum: eſſe itidem, quæ uitiari & corrumpi ob eaſdē cauſas a nobis cogant: ſed nihil frequentiore opera, maioreq; diligentia, q̄ uinum in quotidianos uitæ uſus ad contrariam aceti fortunam transfertur. Cogiturq; deficiente aceto acefcere uinum, tantū naturæ munus: ut omnem domeſticā rem nihilo minore q̄ uinum gratia ad cibos, & ciborū condituras inſtruat. Rara, & quæ uni Diogeni inter ſapientes cōtigerat laude. Vt em̄ ille paupertate ſua inter gentes claruit, quotidianamq; ex infelicitate laudē inuenit: non diſſimili ratione ex uitio gratiā ſibi acetum fecit: nec quicq̄ in uitiorū naturæ cenſu tam multos habuit ſemp, & adhuc habet uſus: ex quorū numero hic tantū eos tradidit, quibus aliquando ad ſalutē medicina indiget. In eis ſatis certa omnia ſunt, nec quicq̄ eſt quod legentes monere longius oporteat. Quod inter Barbarū & nos unum diſcrepat tantū ſignificabimus: idq; ad uenena pertinet, quæ ille uenenata nominauit. Verba Dioſ. ſunt, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα, quæ qualia ſint ipſe ſtatim numerat: opium, cicutam, concretum in grumos ſanguinem, & lac, fungos, ixiam, & taxum: quorum nullum rite uenenatum dicitur. Venena enim ipſa ſunt, Venenata autem quæ uiuentia animalia parem uenenis illis noxam ictū, morſuue illatam relinquunt. Suntq; primum in natura uenena, mox eiuſdem maleficij communicatione uenenata: ideoq; in diuerſo genere conſtituenda, nec ſimul miſcenda: præſertimq; in hoc uſu in quo bibendum acetum eſt: tum uomitionibus reddendum. Quod in uenenis quotidianum eſt, In uenenatis autem fieri ne-

Digitized by Google

C quit, quæ foris nocuerunt, non hauſta nocent: ideoq; uomitionibus reddi non poſſunt.

De Aceto mulſo. CAP. XV.

ὀξύμελι

ACetum mulſum, quod Oxymel uocant, hoc modo temperatur. Aceti heminas quinq;, ſalis marini pondo, mellis minas decem, aquæ ſextarios quinq; pariter coquito, decies efferueſcente cortina, atq; ubi refrixerit diffundito. Sumptum craſſos humores ex trahere, & iſchiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodeſſe creditur. Contra morſum eius uiperæ quam Sepa uocant, hauſtum meconium, ixiamue, auxilio eſt. Anginis utiliter gargarizatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.14.ca.17 lib.23.cap.3.

OXymeli a Themiſone, & Aſclepiade medicis damnatum prædicant, Acetum mulſum latine dici poteſt. Nam mixtũ cum ſaccharo pro melle, Oxyſachar appellatur.

EX M. VERG. COMM.

DOcuit duobus locis Aceti mulſi confectiõem Plinius, primum.14. uolumine, capite.17. tum.23. capite.3. alterã ſimpliciter, alterã ex Dieucæ antiquiſſimi medici auctoritate: nec eodem modo utrãq;. Siquidem in alterius confectione cœleſtem, in alterius marinã aquã ſumi iubet. Ex eo non importune ſuſpicari aliquis poſſit, deeſſe huic ſcriptori in oxymellis confectione aquæ genus. Neq; eñ ueriſimile eſt, q̊d non eodẽ modo a gentibus tunc fieret, incertũ ab eo relictũ fuiſſe. Locus in Plinio primũ eſt lib.14. cap.17. Suntq; de Oxymelle eius hæc uerba. Quin etiam acetũ melle temperabãt: adeo nihil intentatũ in uita fuit. Oxymel hoc uocauerũt: mellis decem libris, aceti ueteris heminis quinq;, ſalis marini libra, aquæ pluuiæ ſextarijs quinq;, ſufferuefactis decies: mox obturatis, atq; inueteratis. Et hęc prima Plinio Oxymellis confectio fuit. Alterã deinde.23. uolumine, capite.3. idem his uerbis tradidit. Oxymel antiqui, ut Dieuces tradit, hoc modo temperabant. Mellis heminas decem, aceti ueteris heminas quinq;, ſalis marini pondo, thymbræ quadrantẽ, aquæ marinæ ſextarijs quinq; pariter coquebãt, decies deferueſcente cortina: atq; diffundebant, inueterabãtq;. Quæ omnia præterq; in genere aquæ eadem huic ſcriptori ſunt: deſyderariq;, ut diximus, in eo id tantũ poteſt. Verũtamen ut nos in medicinæ ſcriptoribus alijs, Galenoq; pręſertim quarto lib. de his quæ faciunt ſanitatem obſeruauimus: quemadmodũ non erat una conficiendi Oxymellis ratio, ſic etiã non unum, idemq; placuit diuerſis eius auctoribus aquæ genus: uerũ cœleſti alij, marina alij uſi ſunt, pluresq; ſimpliciter potabili. Neq; omnes antea melli & aceto mixtã inueterabant, ſed in ipſo uſu aquã, ſtatim Oxymelli non aliter q; in uino fit, miſcebant. Teſtis eius rei, quo diximus loco Galenus eſt, qui deſpumato præcedente coctura melli aceti tantũ miſceri iubet, quod guſtanti nec acidum, nec dulce nimis ſentiatur. Cumq; duo hæc miſcuerit, iterum coqui ambo ſimul præcipit, uſq; dum diuerſi liquores inuicem penitus ſe miſcuerint, nec crudum bibentibus acetum ſentiatur. Ex quo tempore cum exiget uſus, miſceri aquã præcipit, eodem temperamẽto quo ad potum uina aquis temperantur, nullo aquæ diſcreto genere. Quo fit, ut potabilem ſimpliciter intelligi oporteat. Et hæc pro Oxymelle dicta hactenus ſatis ſint.

De acida Muria. CAP. XVI.

ὀξάλμη

ACIDA MVRIA, quam Græci Oxalmen uocant. Contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morſus, & uenenatos ictus auxiliatur. Sanguinis fluctiones poſt exciſos calculos ſiſtit, ſi ſtatim calida in uulnus injciatur. Prociduam ſedem reprimit. Dyſentericis ſi nomas ſentiant, infunditur. Oportet autem eam ex lacte inſtillare. Hirudines ſorbitione, aut gargarizatu necat. Furfures & manantia capitis ulcera exterget.

BARBARI COROLL.

OXalme dicta, q̊d ex aceto & ſale fiat, quaſi acetũ ſalſum efficaciter, ſi ſit recens acetũ.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

MIxtis ſimul aceto & muria, quemadmodũ in Galla primo uolumine dictum iam pridẽ à nobis eſt, Oxhalme quondam fiebat. Indicatq; id nomen etiam: quã illi ad ea excogitauerunt, in quibus ſale & aceto opus eſſet. Præferebantq; inueteratam: quoniã recentibus aceto & ſale efficacior erat. Quos aũt priuatim in medicina uſus quondã habuerit, hic ſatis docuit: eamq; ob cauſam ad Thymoxalmem, cognatam ei rem, ſermonem noſtrum nos transferemus.

De Thymoxalme. CAP. XVII.

THymoxalme ueteres utebantur, dabantq; laborantibus imbecillitate ſtomachi, ternos quaternoſue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. Craſſos humores, atroſq; trahit. Hoc modo factitatur. Thymi triti acetabulũ, ſalis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, ſingulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur; aquæ terni ſextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumpoſito linteo ſub dio madeſcunt. θυμοξάλμη

BARBARI COROLL.

THymoxalme, quaſi thymata ſalſilago dicitur.

EX M. VERG. COMM.

RAra hæc in antiquis medicinæ ſcriptoribus auditur uox: nõ multi ideo fuiſſe uſus aliquis Thymoxalmem credat. Ad explendam tamen hiſtoriam, quoniã nihil intentatum uita ſibi reliquit, confectionem eius hic docuit: quæ Oxalme eadem eſſet, niſi ex horto adiectæ illi herbæ pauloante numeratæ fuiſſent, quæ ex uiribus ſuis in diuerſis corporum noſtrorum uitijs eam cõmendarent. Fuiſſeq; uſum eius in ducenda per aluum pituita, teſtis hic ipſe in Thymo herba eſt. Siquidem habere Thymum ait δύναμιν πινόμενον μετὰ ἀλῶν καὶ ὄξους ἄγειν φλεγματώδεις κατὰ κοιλίαν. Quod eſt, Potum cum ſale & aceto pituitoſa per aluum ducere. Quo genere remedij Thymoxalmem hanc indicaſſe palam uidetur: quę Thymo, aceto, & ſale præcipue conficiebatur. Teſtatus in Pulegio etiã hic ipſe eſt, multis ex ea herba remedijs efficaci uirium ſocietate acetũ addi. Qua ratione Thymoxalme quæ inter cætera aceto etiã conſtat, nunc Pulegiũ additur. B

De Scyllino aceto. CAP. XVIII.

SCyllinum acetum hoc modo fit. Scylla quæ candida fuerit expurgata conciditur, traiectaq; lino ſegmenta modicis interuallis, ne ſe contingant, ſiccantur in umbra quadraginta diebus. Mina eorũ in aceti boni ſextarios duodecim immergitur, & uaſe diligenter operto, ſeptenis diebus in ſole madeſcit. Poſt eum numerũ dierũ Scylla eximitur, & expreſſa abijcitur. Defæcatũ acetũ transfunditur & reponitur. Aliq Scyllæ minã, quinq; aceti ſextarijs miſcent. Alij citra exiccationẽ repurgantes, parẽ menſurã adijciunt, & ſenis menſibus macerari patiunt. Id multo magis humorũ lẽticias digerit. Gingiuas humore prægnãtes colſutione ſtringit. Et motos dentes firmat. Putredines oris, & graues halitus tollit. Durat fauces, & calloſas facit. Vocẽ expedit, & limpidã canoramq; reddit. Datur ſtomachicis, ęgre cibũ cõcoquẽtibus, melancholicis, comitialibus, uertiginoſis, mente captis. Itẽ uuluarũ ſtrangulationibus, lienis incremẽto laborantibus, iſchiadicisq;. Imbecillos admodũ recreat. Corpus ſanũ reddit, & bonũ colorẽ pręſtat. Oculorũ aciẽ exacuit. Tarditatem quoq; auriũ infuſione purgat. In ſumma, ad oĩa efficax. Cauẽdũ tamen inteſtinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorũ ui- ὄξος σκιλλητικόν

Digitized by Google

C tijs. Datur quotidie ieiunis ſorbendū, inter initia exiguū, paulatim adaugendo ad cyathum uſq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 9. ACetum Scilliticum, & Scillinum, & Scillatum quoq; dicitur, & Scillites græce.

EX M. VERG. COMM.

VVlgarem fuiſſe quondā Scyllitici aceti confectionē, & ex ea quotidianū in familia uſum, qui eam docuerūt tam multi ex ueteribus indicant Plinius, Columella, Palladius, & in græcis quicūq; ad ſanitatē & ualitudinem humanā rem aliquādo inſtruxerūt. Nouerant enim, q̄ multas utroq; tempore acetū id utilitates habet. Earumq; ſtudio nullus nō propriæ, familiæq; ſuæ ſaluti conſulens paterfamilias, Scyllite acetū per æſtatem a ſe confectū domi ſeruabat. Monſtrauerūt priuatim ſuas confectiones ſinguli: quas ne longiores ſimus, repetere hoc loco conſilium nobis non eſt. Locos tantū in latinis ſignabimus: eritq; uolentibus hæc nouiſſe legendus Plinius lib. 20. capite. 9. Columella lib. 13. capite. 34. Palladius in Iulio menſe, capite. 8. Hi enim omnes prædictis locis ſuas Scyllite aceti confectiones docuerunt. Suntq; illis omnia eadē, aut parum diuerſa: præterq; in numero dierū, quibus inſolandū acetum hoc eſt. Plinius enim quadraginta & octo diebus id agendū eſſe præcipit, Palladius. 40. quod hic ſeptem tantū diebus fieri iubet. Ex eo ſuſpicati ſumus. 40. dierum numerū, quo hic monet ſiccandā in umbra eſſe Scyllam, pertinere ad inſolationem potuiſſe: aut ſeptem diebus illis, quo ſpacio iubetur inſolari acetū hoc, deeſſe quadraginta numeri notā: nec ſeptem, ſed quadragintaſeptem, aut octo diebus oportere id agi. Verba Plinij ſunt. Gypſo deinde oblitus cadus ponitur ſub tegulis totius diei ſolem accipientibus: poſt eum numerū dierum tollitur uas. Intelligitq; numerū. 40. & 8. dierū, quem nō multo ante propoſuerat. Palladij autē, Et. 40. diebus patieris eſſe ſub ſole. Obſeruauimusq; nos quadragenariū hunc numerū in medicina, confectionibusq; his ueluti decretoriū eſſe. Eamq; ob cauſſam inclinat animus, ut credamus non ſeptem, ſed quadraginta & ſeptem, octoue amplius diebus inſolandū acetum hoc eſſe anteq; in uaſa diffundatur, & ſeruetur. In cōmuni tamen græcoꝝ omniū lectione nihil mutare auſi ſumus. Quemadmodum non

D procul a fine totius capitis etiā, quo loco hic ait, In uniuerſum ad omnia uim habere Scyllite acetum. Cauendū tamen in interioribus exulcerationibus, capitis doloribus, & neruorū infirmitati. Qualia illic erant, omnia ſeruauimus: q̄uis quæ ultima duo ſunt, coniungi præcedentibus non poſſint: multoq; minus, ut in cunctis gręcis leguntur, per ſe ſtare: modo uera ſint quæ Plinius & alij tradiderunt. Hic enim dolorem capitis, & neruoꝝ infirmitatem excipit: iubetq; caueri in exulceratis interaneis, dolore capitis, & neruoꝝ infirmitatibus: Plinius aūt de capitis dolore quidem nihil agit, ſed neruis infirmis perq; utile ait eſſe. Quod intelligēs Barbarus, mutata dicendi forma, capitis doloribus, neruis infirmis quotidie ieiunis bibendū eſſe uertit. Nobis qua decet interpretem fide, nihil in ſcriptore hoc mutare placuit. Vitium tamen, aut uitij ſuſpicionem ſaltem ſignauimus: monemusq; iterum, male ſequacem habere, quæ eo loco ſunt uoces intellectum: ideoq; medicis diligentius omnia illic expendenda eſſe. Credimusq; nos, deeſſe eo loco aliquid, quo iuberetur in capitis dolore, & infirmis neruis bibendum ieiunis Scyllite acetum eſſe: uerum ut diximus, nihil addi, interponiue ab interprete debuit. Fuit etiam ſatis nobis a principio, purgatam tantum Scyllam dicere: quoniā nihil aliud q̄ καθάρας in Dioſcoride legeretur. Quæ autem ab alijs multa addita ſunt: direptis, duris, & extrinſecus poſitis, &c. omnia ex Plinio huic ſcriptori addita fuerunt.

¶ De uino Scyllino. CAP. XIX.

σκιλλητικόν SCyllinū uinum fit hoc modo. Diſſectam uti dictū eſt ſcyllam, & ſole ſiccatam contundito: minam eius tenui cribro incernito, & linteo illigatam, in uicenos ſextarios muſti recentis ac boni demergito. Vbi trimeſtri ſpacio maduerit, elutriatum uinum obſtructo diligenter uaſe recondito. Licet quoq; ſic humida Scylla uti. In orbiculos Rapi modo diſſectam duplicato pondere, quadraginta diebus inſolari oportet, & inueteraſcere. Alia parādi ratio. Scyllæ diſſectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretā muſti demittito, & ſenos menſes in uaſe obſtructo mace

Digitized by Google

rari finito. Poſt id tempus excolatũ uinum recondito. Vtile eſt contra A
cruditates, & ciborũ corruptiones. Item ijs qui reuomunt cibũ, & ſi pi-
tuita in uentre, aut ſtomacho cõierit. Prodeſt lienoſis, male habitis cor-
poribus, aquæ inter cutẽ, regio morbo, difficili urinæ, torminoſis, infla-
tionibus, reſolutioni neruorum, rigoribus longis, uertiginoſis, & uulſis.
Menſes pellit. Minime neruos infeſtat. Hoc uinum uetuſtate fit meli-
us. Cauendus in febre uſus, aut ſi interanea ulcus ſentiant.

EX M. VERG. COMM.

SVas etiam Scyllitæ uini Columella & Palladius, quibus paulo ante locis diximus, confe-
ctiones docuerunt, huic ſcriptori in eo, quod mox dicemus, tantopere contrarias, ut uitium in
altero non ſuſpicari, ſed conſtituere oporteat. Dico autem alterum; quoniam concordes ſibi
inuicem Columella & Palladius, alterã contrarietatis huius ambo faciunt partem. Ea huiuſce
modi eſt. Iubet ad uini huius confectionem Dioſ. ſectam in ſole ſiccari Scyllam, ξήρανον ἐν ἡλίῳ,
quod eſt, ſiccato eam in ſole: illi autem contra in umbra ſiccari præcipiunt. Columellæ in ea
re uerba ſunt. Taleolaſq; ſectas ſuſpende in umbra, ut adſiccentur. Palladij, Scyllam de monta
nis, aut maritimis locis ſub ortu caniculæ procul a ſole ſiccamus. Nec quicq; omnibus in eo
quod docent certius eſt, tam aperto ſenſu a ſingulis concæptæ uoces ſuæ ſunt: eo fit, ut nullæ
in contraria re partes noſtræ ſint, q̃ rem ſimpliciter ſignaſſe. Grauis enim ſcriptoris huius æſti
matio, dignitas, & fides: graues etiam in re latina ſcriptores illi ſunt, præſertimq; Columella:
quem ego nunq; crediderim in uulgari re, & quæ quotidianum haberet uſum, decipi debuiſſe:
& nihilominus, ut uidetur, contraria huic illi docent. Relinquemus ob cauſam de tota hac re
peritioribus cenſendum: illud tantũ monentes, duorum fidẽ, contra unius auctoritatem cer-
tare: certioremq; habere rationem, ut in umbra potius q̃ in ſole areſcat Scylla: quoniam ui
ſuã exſũctam, omniq; humore citius exhauſtam, inutilem, aut ſaltem minus efficacem ſol fa- B
ciet: quod contra in umbra fit, in qua paulatim areſcens, nihil, aut parum ex uiribus ſuis amit
tet. Et præter hæc in ſcyllite Aceto, cuius eandem merito in ea re aliquis credat eſſe rationem,
ab hoc ipſo ſcriptore pręcipi, in umbra ſiccari Scyllam: admittendamq; potius eam rationem,
in qua hic alijs, & huic alij cõueniant, q̃ eam in qua hic nec ſibi, nec alijs. Quod deinde dictum
a Dioſco. eſt, ſecandam raporũ modo Scyllam eſſe, ex Columella repetendum nouiſſe id uo-
lentibus eſt. Is enim. 13. uolumine, capite. 53. de Raporum conditura hæc docuit. Raporum
q̃ rotundiſſima ſumito: eaq; ſi ſunt lutuoſa, detergito, & ſummam cutem nouacula decerpi-
to. Deinde, ſicut conſueuerunt ſalgamarij, decuſſatim ferramento lunato incidito: ſed caueto
ne uſq; ad imum præcidas Rapum. Salem inter inciſuras Raporum, non nimium, minutum
aſpergito. &c. Hic incidendi Rapa modus eſt: quo in incidenda Scylla Dioſco. uti iubet: ut po
ſitam in tabula, ſcilicet integrã Scyllam, cultello decuſſatim incidas, ita tamẽ, ne uſq; ad imum
præcidas. Quid autem decuſſare ſit, & decuſſatim incidere, mathematici primum, tum rei ru-
ſticæ auctores, & in architectura & fabrica periti facile oſtendunt: qui omnes decuſſis, & in de-
cuſſim ductas lineas appellant, quæ non ad rectos angulos, ſed quadamtenus tranſuerſæ ca-
dentes, & in alias lineas incurrentes græcæ literæ. χ. Romanæ autem. X. faciunt: quæ quoni-
am denarij numeri, quemadmodum nũc etiam eſt, quondam nota fuit, ab eo numero decuſ-
ſis, & decuſſare uerbum latinis fecit. Ex ruſticorum ſalgamorum diſciplina itaq;, ſecanda dua-
bus tranſuerſis, & in decuſſis inciſuris Scylla, ut nos credimus, erit.

De Vinis marinis. CAP. XX.

MArina uarie factitantur. Aliqui enim ſtatim quũ decerptę ſunt οἱ θαλάττιοι οἶνοι
uuæ aquã maris ammiſcent. Alij in area uuas ſole ſiccant: qui-
bus calcatis, marinã adijciunt. Alij paſſas prius uuas in dolijs marina
aqua macerant, mox calcatas exprimunt. Id magis Paſſi generibus ad
ſcribitur. Quæ tamen auſteriore guſtu temperantur, contra febriũ ad-
uentantium indicia ualent, ſi modo meliora non adſint. Aluum ſub-
ducunt. Proſunt purulenta extuſſientibus, aut ſi dura aluus exerceat.

Digitized by Google

C Quæ ex Aminæis uinis fiunt, caput tentant. Stomacho aduerſantur, flatus creant. Verũ quo plenior habeatur hiſtoria, iȷs qui huius ſtudio tenerentur, non inutile exiſtimamus uarias uinorum compoſitiones adferre. Non quod frequẽs eorũ, aut neceſſarius exiſtat uſus, ſed ne quid omiſiſſe uideremur, quod ad eorũ rationem attineret. Sunt aũt quædam ex iȷs factitia, minoris curæ ac impendiȷ, quæ cadunt in uſus. Vti quæ ex cotoneis malis, pyris, ſiliquis, item myrti baccis componuntur.

BARBARI COROLL.

VInum Tethalaſſomenon, hoc eſt, marina aqua factum, duo fere habet genera. Biæon, de quo dictum eſt. Alterum Leucoẽnion, aut etiã Leucochran, marina in album muſtum confuſa. In aliȷs autẽ gentibus Tethalaſſomenon, id eſt, mari conditum uocatur, a ſerui furto origine accæpta, ſic menſuram explentis. Habetur & Thalaſſites, uaſis muſti deiectis in mare: quo
* modo Cato pręcipit, quadriennio Secundus. Rhodiũ Coo ſimile eſt. Phorineum ſalſius Coo. Medicinas aliquot ex uino marina aqua facto legas, & ubi Dioſcorides de qualitate uini loquitur. In hunc uſum quidã ex alto peti mare iubent, ſeruariq; ab æquinoctio uerno, aut certe nocte ſolſtitio, Aquilone flante. Hauriri aũt circa uindemiam: ſi hauriatur, decoqui.

Vinum factitium Incommune.

NVllum uinum factitium, prætercq́ quæ ſpecierum uetuſtate fiant, plus anno durare putant: & plura ne tricenis quidem diebus. Vinum ex ſiliqua, Ceratites, hoc eſt, ſiliquatum appellatur. Præſtantiſſimum ex ſyriaca. Factitium uinum Græci Oenon Sceuaſton appellant. Quidam Propomata: quæ quidem ut ſua quoq; ſponte naſcantur ex uitibus, ratio a Græcis inuenta traditur. Condebant & nitro uina. Item marmore. Item ſulphure, ac cinere: quod miremur. Veteres e uitis maxime ſarmentis, aut quercu.

EX M. VERG. COMM.

POterant, auctore Celſo, uina omnia hæc ſimpliciter Salſa a nobis appellari. Is em̃. 6. primi
D uoluminis capite, inter ſolutę alui remedia, negat ſalſum bibendũ homini uinũ. Habetq; id manifeſtã ex decretis ab hoc ſcriptore rationẽ: qui deiȷciendæ aluo, & his qui dura aluo erunt utilia ea eſſe docens, facile poſt ſe alios monuit, non eſſe augendã ſalſi uini potu alui ſolutionem. Sed ancipitẽ uocis eius intellectũ fugientes, noluimus dubitari a legentibus, poſſe qualia uina hæc quondã fuerint, & an ſatis eſſet illis ſalem miſcuiſſe. Diximus id, quoniã poterant aliȷ interpretes, ſi erat illis animus, in titulo capitis huius a rei ſubſtantia diſcedere, ex Celſo honeſtiorem titulũ uinis his præferre. Aptius enim Salſa, a ſapore ſimpliciter, q̃ marina, aut græca uoce Tethalaſſomena dicta ab eis fuiſſent, præſenti legentiũ dubitatione, quæ nam adiectæ uocis eius cauſſa & ratio eſſet. Tradiderunt præter ſcriptorem hunc ſalſi uini huius confectionẽ, etſi non penitus eandẽ, non tamen oĩno diſſimilẽ. Plinius quidẽ. 14. uolumine, capite. 8. quo loco ait. Salſi uini huius originẽ, a furto ſerui ortam, marina aqua explẽtis, quod ſubtractũ in dies fuerat, Columella aũt. 13. uolumine, capite. 22. &. 6. Quos poterunt uolentes audire, & ex eorum decretis etiã ſalſi uini confectiones diſcere. Nos interim ad reliquas uinorum confectiões interpretationem & cõmentationem hanc noſtram transferemus.

De uino Cydonite. CAP. XXI.

κυδωνίτης μηλίτης

CYdonites, nomine alio Melites appellatur, & ita fieri conſueuit. Mala cotonea exẽptis ſeminibus, fruſtatim rapi modo ſcinduntur, & duodecim minarũ pondo, in muſti metretã triginta diebus demerguntur. Poſtea defæcatũ uinum reponit. Alia faciendi ratio. Oportet ad ſingulos mellis ſextarios, denos ſucci cotoneorum tuſorum, preſſorumq; adiȷcere, & ita recondere. Vinum hoc adſtringit. Prodeſt ſtomacho, dyſenteriæ, hepaticis, renum uitiȷs, & urinæ dlfficultati.

EX M. VERG. COMM.

COniunximus ex meliorũ in græcis codicũ lectione Cydonitę uini & mellis confectiõem. Continuata enim hiſtoria in illis duo hæc capita leguntur. Habetq; id ex uirium utriusq; ſimilitudine rõnem. Cydonitę uini confectionẽ monſtrauit Palladius in Octobri menſe, capite. 20.

Digitized by Google

ſed tam diuerſam, & ſcriptoris huius diſciplinæ adeo contrariam, ut utilius nihil de ea egiſſe fuerit. Malomellis autem cōfectionem Columella. 13. uolumine, capite. 45. tam manifeſte tradidit, ut cōmentationibus his noſtris eam addidiſſe inutile non fuerit. Poſt traditam ab eo ſcriptore longius ſeruandorum pomorum, præſertimq; cydoneorum in melle diſciplinam, huiuſcemodi leguntur. Hæc ratio non ſolum ipſa mala cuſtodit, ſed etiam mulſi ſaporis liquorem præbet, q ſine noxa poſſit intra annum dari febricitantibus: iſq; uocatur Melomeli. Quæ omnia huic ſcriptori eadem ſunt: præterq; q Columella intra annum uti eo cōcedit, hic poſt annum mitius fieri oſtendit. Sed locus in hoc claudicat, & ideo uitij nota ſignatus eſt. A

❡ De Melomelite. CAP. XXII.

MElomeli, quod & Cydonomeli nominant, ſic fit. Cotonea mala ſeminibus ſuis caſtrata, in q̄ plurimum mellis, quo demergi poſsint conijciuntur. Id poſt annum miteſcit, mulſo non diſſimile. Præſtat eadem quæ ſuperior compoſitio. μηλόμελι κυδωνόμελι

❡ De Hydromelo. CAP. XXIII.

FIt Hydromelon duabus menſuris aquæ coctæ, & ſub caniculæ ſidus inſolatæ, additis ad unam Melomelitis facti ex cotoneis. Vis huius eadem eſt. ὑδρόμηλον

BARBARI COROLL.

HYdromelon, aliud eſt q̄ Hydromeli, ut conſtat. alioquin & ſine melle fingitur quandoq;, ut Paulus exiſtimat. Laudabatur in Græcia quod e Cibyra fictilibus puſillis auſterum, uinoſumq; ſolebat inuehi.

EX M. VERG. COMM.

NVllum, quod hactenus inuenerim, hoc nomine in re latina Hydromalum eſt. Factū illi ex aqua & Malomelle, quibus conſtat, nomen eſt. Fuiſſe autem græcis uſum eius quę tradit conficiendi diſciplina, & eius gentis medici aperte oſtendunt. B

❡ De Omphacomelite. CAP. XXIIII.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc eſt. Acerbæ uuæ immaturæ & tribus diebus inſolatæ exprimuntur, & ad ternas ſucci parteis, mellis optimi deſpumati ſingulæ partes adijciuntur, & inſolatum in uaſa transfunditur. Vim adſtringendi ac refrigerandi habet. Stomachicis, cœliaciſq; conuenit. Vſus poſt annum eſt. ὀμφακόμελι

BARBARI COROLL.

OMphacomeli, hoc eſt, mel acerbum, ſiue acidum.

EX M. VERG. COMM.

DOcet in Auguſto mēſe Omphacomellis etiam confectionem Palladius. Ea neq; omnino diuerſa, nec penitus eadem huic ſcriptori eſt. Quæ potiora in ea ſunt, ambobus eadem ſunt. Quam hic tradit, ex antedictis nouiſſe facile eſt. Palladius ſuam his uerbis docet. In uuæ ſemiacerbæ ſucci ſextarios ſex, mellis triti fortiter duos ſextarios debebis infundere: & ſub ſolis radijs diebus quadraginta decoquere. Vocat Palladius ſemiacerbas uuas, quas hic ait μήπω περκάζουσαν, id eſt, nondum integra maturitate nigreſcentes. Et quod hic ſimpliciter iuſſit, inſolandum eſſe eum ſuccum, Palladius. 40. diebus fieri id præcipit. Cætera paulo minus q̄ eadem ambobus ſunt.

❡ De uino Apijte. CAP. XXV.

FIt e pyris perinde atq; cotoneis uinū Apijtes nomine, ſed ita ut pyra non magnopere matureſcant. Ex ſiliquis etiam, meſpilis, ſorbis ſimili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba ſunt, & adſtringunt, atq; inteſtinas fluctiones cohibent. ἀπίτης

Digitized by Google

C

BARBARI COROLL.

VInum e Pyro, Sorbo, Meſpilo, Siliqua, Ceraunia. Differt porro Apiites, ab eo quod Apiatos etiam græce dicitur: ꝙ illud e Pyro fit, hoc ex Apio.

EX M. VERG. COMM.

LOnge aliter e pyris uinũ cõfici in Februario menſe Palladius p̃cipit. Et qm̃ q̃d ille inſtituit, aliud ab hoc penitus eſſe credimus, nihil ex eo ad hũc ſcriptorẽ afferimus. Quaq; breuitate Plinius lib. 14. cap. 16. uinũ ex ſiliqua Syriaca & e pyris, malorumq; omnibus generibus fieri docuit, eadem nos in ſcriptore hoc uina eadem primo uertimus, & nunc cõmentamur.

❡ De uino Oenanthino. CAP. XXVI.

οἰνάνθινος

ELabruſca fit, hoc eſt, uite ſylueſtri, quod uocatur Oenanthinum. Sicci flores minis duabus muſti metreta macerati, poſt triginta dies mutantur, mox colatum uinum recõditur. Facit aduerſus ſtomachi imbecillitatem, cibi faſtidia, cœliacos & dyſentericos.

BARBARI COROLL.

VInum Oenanthinum, quaſi labruſcatum conuertas. De hoc in Oenanthe dictum.

EX M. VERG. COMM.

NIhil ab hoc ſcriptore in Oenanthini uini cõfectiõe Plinius mutauit, e labruſca. i. ſylueſtri uite fieri dicens: floris eius duabus libris in muſti cado maceratis, & poſt. 30. dies mutatis. Qualẽ aũt legere florẽ eũ oporteat, ex Palladij diſciplina dictũ in Oenanthino unguento a nobis eſt.

❡ De uino Rhöite. CAP. XXVII.

ῥοΐτης οἶνος

D

FIt e punicis malis maturis quod Rhöitẽ nominant, ſucco expreſſo ab acinis eorum, quibus lignoſus nucleus abeſt, Apyrina uocant, aut decocto ad tertias, & ita repoſito. Efficax eſt contra fluctiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. Stomacho utile. Adſtringit aluum, & urinam mouet.

BARBARI COROLL.

RHoites, & uinum dicitur, & mel, quo punica mala condiuntur.

EX M. VERG. COMM.

IN medicina quotidianus ex punicis expreſſi uini uſus eſt. Certa etiam in ſcriptore hoc eius confectio. Nihil ob eam cauſam de eo ultra agendum.

❡ De uino Rhodite. CAP. I. XXVIII.

ῥοδίτης

RHodites ſic fit. Roſarum ſiccarum tuſarumq; minam linteolo deligatam in ſextarios octo muſti demergito. Et poſt tres menſes, defæcatũ uinum transfundens, recondito. Vtile ijs qui febri carent, & ad ſtomachi coctiones, & dolores in fine potum, & contra humidas aluos, & dyſenterias. Fit quoq; ex ſucco roſarũ, addito melle q̊d Rhodomeli uocant, quod arteriæ ſcabricijs conuenit.

BARBARI COROLL.

ROſaceum uinum eſt hoc, ſiue ut Palladius, Roſatum.

Rhodomeli, hoc eſt mel roſaceum, aut roſatum. A Paulo etiam Rhodoſtactõ dicitur. Nam Rhodomelon ex roſis & cotoneis malis conficitur.

EX M. VERG. COMM.

ROſatũ uini genus hoc Palladius in Maio menſe appellat. Cõfectionẽq; eius qualis ſua ætate erat, his uerbis docet. Quinq; libras roſę pridie purgatę, in uini ueteris decẽ ſextarios mergis. Poſt. 30. dies deſpumati mellis librã adijcis, & uteris. Nec multo poſt Rhodomel ſuũ idem etiã docet, quod huiuſcemodi eſt. In ſucci roſæ ſextarijs ſingulis libras ſingulas mellis admiſces, & 40. diebus ſub ſole ſuſpendis. Docuit præterea in Octobri menſẽ deficientibus roſis, qua ratiõe uinum quod idem roſaceo poſſet, conficeretur. Ea confectio huiuſcemodi eſt. Folia citri uiridia

Digitized by Google

in ſporta palmea miſſa in muſti nondum feruẽtis uaſa depones, & claudes: exemptiſq; his poſt 40. dies, addito melle ad modum roſati cum placebit uteris. A

De uino Myrtite. CAP. XXIX.

μυρτίτης

MYrtites fit baccis nigris poſt maturitatem tuſis, & organo expreſſis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius ſole torrent, & quaternis ſextarijs contuſarum, ternas aquæ heminas adijciũt, & uini ueteris parem modum. Poſtea exprimunt et ſeruant. Magnopere adſtringit. Stomacho utile. Fluctionibus uẽtris ac ſtomachi prodeſt, & contra inteſtinas ulcerationes & profluuia. Denigrat capillos.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 14. ca. 15

VInum Myrtites, hoc eſt, myrtatum, Cato docuit fieri e nigra: poſtea compertum ex alba. Genus uini Plinio eſt & Myrtidanum, ab ipſo nominatum, e ſylueſtris Myrti baccis: quo & manus tingunt. Myrtidanum Dioſcoridi frutex eſt, non uinum, ut diximus. Aliud genus uini eſt Myratum: unde Myrata potio, non a myrrha, ſed a Myro, id eſt, odoramento: quod & Iulius Pollux Myrinen uinum appellauit, noſtri Murinam. Quanq; inquit ſunt, qui Myrinem etiam pro dulci capiunt: quod et Plinio placet ex Lelij Senilę Capitoniſq; ſententia. In comœdia certe noua, Myrines, hoc eſt, odoratum uinum, Trimma dicebatur. De hoc & in Lota diximus. Nã Myrrha conditum amariſſimum ſit oportet: quippe quod in cruçe Domino ſit prębitum, non oblectamenti, ſed cruciatus propoſito: idq; non tam Myratum, q̃ Myrrhatum ſcribere oportet. Eſt & Myrtites pro melle myrtato acçeptum quandoq;.

EX M. VERG. COMM.

B

MYrtitæ uini confectionem in latinis rei ruſticæ ſcriptores omnes quam nouerant & exercebant ſua tempora tradiderunt M. Cato operis ſui de re ruſtica cap. 25. Palladius in Ianuario menſe cap. 17. Columella. 12. uolumine, cap. 38. Poſtq; hos omnes Plinius. 14. uolumine, cap. 16. Omnes, exçepto Catone, & Columella, ſimpliciter tuſis myrti baccis. &c. fieri uinum hoc tradiderunt. Duo illi ad certum fruticis eius genus rem contraxerunt, nigræ myrti baccis fieri pręcipientes: & ex duobus generibus in hoc uſu nigram tantum probantes. Catonis uerba ſunt. Myrtam nigram arefacito in umbra. &c. Columellæ uero. Nigri generis baccæ cum ſunt maturæ. &c. Eo fit, ut credamus quod a principio capitis huius legitur, μύρτα μέλανα παρακμάζοντα λαβόντα. &c. quod eſt, Sumito nigras myrti baccas cum iam maturitate ſua dilabuntur, non ad nigrum in maturitate baccarum colorem ſimpliciter referendum eſſe, ſed ad alterum myrti genus, quod priuatim nigrum ab antiquioribus uocatum eſt. Quod enim ad maturitatem pertinebat, in uoce παρακμάζοντα indicabatur. Duobuſq; illis autoribus redditus a nobis locus eſt, & ad nigræ myrti baccas contractus. Fecimuſq; id confidentius: quoniam in omni medicinę uſu prælata candidæ nigra myrtus ſemper eſt. Non erit inutilis labor, antiquorum mores in his cognouiſſe cupientibus, quæ a Columella longius quo diximus loco de myrtitæ huius uini cõfectione præcipuntur legiſſe. Diligens enim, & pro hominis uita ubiq; operoſus homo, diligenter id etiam gentem ſuam & poſteros docuit.

De uino Myrſinite. CAP. XXX.

μυρσινίτης

MYrſinites ſic temperat̃. Rami nigrę myrti cũ ſuis baccis et folijs tuſi, decẽ minarũ põdo, in tribus muſti cõgijs ferueſcũt, donec duo ſuperſinr, aut certe ſeſq; congius relinquat̃. Id uinũ colatũ ad uſus recõdit̃. Cõtra furfures, ulcera ĩ capite manãtia, eruptiões papularũ, gingiuas, tõſillas, & purulẽtas aureis efficax eſt. Sudores ſiſtit.

EX M. VERG. COMM.

ALtera hęc ex Myrto uini confectio eſt. Differt a priore: q̃ illa baccis tm̃, hæc ramulis, folijs & baccis myrti cõſtat. Indicatq; in gręcis manifeſte utrãq; nomẽ. Quod eñ myrtite ab illis dicit̃, ex baccis quæ gens illa myrta uocat, factũ eſt. Quod uero myrſinite, ex toto frutice quẽ myrſinẽ ijdem græci appellant: eamq; ob cauſam alterum nos Myrtite græcorũ & latinorũ mõ, alterũ Myrteũ latina tm̃ cõformatiõe diximus. Fuit ꝓpria gręcorũ altera cõfectio hęc, ſi Pli. credimus,

Digitized by Google

C lib.14.cap.16.dicenti. Græci uero & alio mõ teneris cum ſuis folijs in albo muſto decoctis. &c.

De uino Lẽtiſcino, et Therebinthino. CAP. XXXI.

χίνινος οἶνος

LEntiſcinũ ſimiliter ut Myrſinites temperatur. Nec ſecus Terebinthinum. Namq; bacciferi eorum rami ſumi debent. Similes inſunt uires. Adſtringunt. Stomacho accommodantur, & defluctionibus inteſtinorum, ueſicę, & ſtomachi, & ſanguinis profluuio. Vlcera omnia fluctionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. Fluctiones uuluæ ac ſedis, inſeſſione cohibent.

BARBARI COROLL.

SChininum uinũ, hoc eſt, Lentiſcinum, ſiue Lentiſcatũ dicitur. Si maſtichen uero capiat, Maſtichites uocabitur. Vtuntur in hoc cum pice diligentiores, ut inquit Plinius, nigra maſtiche, quam in Ponto ſimilem bitumini prouenire tradunt, radice Iridis, oleoq; additis.

De uino Palmeo. CAP. XXXII.

φοινικίτης

PAlmulas maturas, quas uocant Chydæas, in urſeolum imo pertuſum, & obſtructum, picata arundine demittito: lino foramen ſit obturatum, & quadragenis ſextarijs ternos aquæ congios infundito. Quod ſi ipſum ita dulce eſſe non libeat, quinq; congios infudiſſe ſatis eſt. Poſt decem dies detracto ab arundine linteo, aſſumito uinũ craſ-
D ſum & dulce, & reponito. Suaue illud quidẽ, ſed capiti noxium. Cõtra fluctiões ꝑpter adſtrictoriã uim efficax. Stomachicis, cœliacis, ſanguinẽ expuentibus conuenit. Aliqui idem addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto, quinto, ſextoue faciunt: quod tandem acore uitiatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.14.ca.16 PAlmeo uino Parthi & Indi utuntur, & oriens totus. Phœnicites appellatur, quod ex triulali palma conſtat. Id autem quod ex abiete palma fit, Spathites, & Elatites quoq; dici põt.

EX M. VERG. COMM.

TOta, ut ſic loquamur, diametro in Palmei uini confectione diſtat ab hoc ſcriptore Plinius. Ille em̃.14.uolumine, capite.26. palmularum modio iubet aquæ tres infundi congios, hic decẽ modijs eam menſuram infundi pariter pręcipit. Magna inter hos ſcriptores menſuræ eius diuerſitate, & cuius cauſam nos ignoramus. Niſi in alterutro menſuræ illius nota eam fecerit. In gręcis omnibus, quas hactenus uidere licuit, nulla eſt nunc numeri alicuius nota, ſed integra uox Δέκα, id eſt, decem. Qui itidem nobis eſt uetuſtiſſimus, & longobardis literis ſcriptus latinus Dioſco. decem, manifeſte oſtendit. Pliniani contra codices omnes eodem modo, & his uerbis leguntur. Maturarum, quas uocãt chydæas, modio in aquę congijs tribus macerato. &c. Quod autem nos diximus, potuiſſe menſurę eius notam diuerſitatis huius cauſam facere, huiuſcemodi eſt. Græci denarium numerum decimæ, ut illi conſtituerunt in aliarum ordine literæ ſuæ nota, quę iota eſt, indicant. Signantq; illam, ut uidere paſſim licet, eadem figura qua latini ſuum, i, Latini ediuerſo unitates ſuas in numerorum incremento eodem illo, i, ſignant. Concurruntq; in eandem formam græcorum denarij numeri, & latinorum unitatis notæ. Potuit ex eo diuerſitas hæc fieri, & quod decem in Dioſc. legendum erat, unũ a Plinio intelligi, non ex græcæ, ſed ex latinæ notæ illius indicatione. Credimuſq; nos ueriorem ſcriptoris huius, q̃ Plinij hiſtoriam eſſe. Exigua enim menſura modius eſt, nec futura ſatis ad transferendum in tres aquæ congios uini ſaporem: multoq; minus in quinq;, ut hic etiam iubet.

De Vino Catorchite. CAP. XXXIII.

κατορχίτης

CAtorchites aliquibus Sycites uocatur. In Cypro fit, ita ut Palmeum. Sed hoc intereſt, quoniam pro aqua tantundem humoris adijciũt, in quo recenter preſſa uinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ, aut phœnicæ appellantur, præſertim nigræ, macerantur, uti di-

Digitized by Google

ximus, & poſt decem dies humor excipitur. Atque iterum aut tertio, idem modus aquæ in aqua uinacea maduerint, infunditur. Simili modo intercedente ſpacio, quarto aut quinto aſſumitur. Demaceratarum liquor non ſecus acorem contrahit, & aceti uſum præbet. Id tenue eſt. Flatus gignit. Stomacho aduerſatur. Faſtidium parit. Aluo tamen prodeſt. Vrinam ciet. Menſes trahit. Lactis ubertatem facit. Vitioſum ſanguinem creat, & elephantiaſin adfert, ut potio quam Zethon appellamus. Aliqui ſex amphoris, decem ſalis ſextarios adijciunt. Alij muriæ amphoram, quod non facile uitiatur, & aluo idoneum fore cenſent. Alij Thymum & fœniculum imo ſubijciunt, & caricas ſuperponunt, & ita uiciſſim, donec uas expleuerint. A

BARBARI COROLL.

SYcites uinum, aliqui Palmiprunum, ſiue Palmiprimum uocant. Nam eius quod Sycinum appellauere, ſicut & Ithacomeliæ, & Lectiſpagitæ, obliterata iam ratio eſt.

EX M. VERG. COMM.

SYcatum non male aliquis hoc uinum dixerit. Honeſta enim, & quotidiani uſus in animaliũ iecore aliquando ea uox in re latina fuit: neqꝫ ab re. Cur enim liceat græcis Sicytę uinum hoc a ficis, quas ea gens ſyca appellat, dicere: Latinis autem a ficis Ficatum dixiſſe turpe ſit. Infelicius bonas artes profitentur, qui ſic uetuſtatem amant, ut nihil ſuo tempore nouum oriri poſſe exiſtiment. Nobis ſemper placuit quod Flaccus ait, licuiſſe indies, licereqꝫ ſignatum pręſente nota producere nomen. Ideoqꝫ titulo capitis eam nos uocem addidimus, quam placere legentibus optamus. Satis in ſcriptore hoc Ficati uini per ſe confectio patet, nihil ideo de ea agimus. Quod deſyderari a legentibus poſſit tantum monemus: quas hic chelidonias ad uini huius cõfectionem exigit, in ficorum cenſu ab antiquis ſcriptoribus inter primas numerari. Laudauit eas Atheneus in tertio ſui Dipnoſophiſtę, campeſtribus locis conſeri præcipiens. Laudauit Columella in carmine ſuo, Purpureęqꝫ Chelidoniæ. Laudauit, ut cæteros omittamus. 15. uolumine, capite. 18. Plinius, nouiſſimam ſub hyeme maturari Chelidoniam dicens. Eam nos credimus a Chelidonijs in Illyrico gente dictam fuiſſe. Neqꝫ ab re eſt, nouiſſimam ſub hyeme maturari quę in frigidiſſima regiõe primũ ꝓuenerit. Oẽs colore eã deſcribũt nigricãtis purpurę. Neqꝫ ẽm Colu. aliud ſignificauit dicẽs, Purpureęqꝫ Chelidonię: et hic phœnicas. i. colore palmularꝫ uocari, et nigras eſſe teſtatus, eodẽ cæteris colore deſcribit. Facile ex his notis erit Chelidoniã ficũ uolentibus cognoſcere, colore nigricantis purpurę, & poſtremę oĩm aliarꝫ maturitatis. B

¶ De uino Sycomorite. CAP. XXXIIII.

FIt & e Sycomoris eodem modo uinum. Sed in acetum acre degenerat: quoniã nominata præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere poſſit. συκομορίτης

BARBARI COROLL.

VInum e fico Aegyptia, ſiue Alexandrina, item ex Cypria, cuius acetum Alexandrino melius eſt, Sycomoriten Græci uocant.

¶ De uino Reſinato. CAP. XXXV.

REſinatum uinum populatim factitari ſolet. Copioſum in Galatia. quoniam uinum illic cõaceſcat, uua non matureſcente. Ideoqꝫ refrigerat, niſi picea reſina temperetur. Reſina autem cum cortice tũditur, & amphoræ, dimidiata hemina permiſcetur. Aliqui ubi efferbuit excolant, ſeparantes reſinam. Alij relinquunt. Hæc uina uetuſtate dulceſcunt. Omnia capitis dolorem & uertigines faciunt. Concoctionem tamen adiuuant. Vrinam ciet. Tuſſientibus ac deſtillatione uexatis cõ= ῥητινίτης

Digitized by Google

C ueniunt. Item cœliacis, dyſentericis, mulierum menſibus, & hydropicis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus. Altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans magis albo conſtringit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 14. ca. 16 VInum Rhetinites, hoc eſt, reſinatum, de quo & in Piſſite, id eſt, Picato dictum.

EX M. VERG. COMM.

HAec ſunt Reſinata uina illa quę Martialis in Epigram̄ate ſuo dicebat, relictis Phalernis importune bibere hominem: quoniam potu illa delectarent, hæc plærumqꝫ amareſcerent: quo guſtu nunc etiam aliquot locis in Græcia bibuntur. Neqꝫ enim conditurae eius ratio penitus exoleuit. Quondam tam cōmunis condiendi hac ratiōe uina in gentibus diſciplina erat, ut hic Reſinati uini nota & titulo ſimpliciter contentus, nec quicqꝫ ultra hoc teſtatus deſyderare legentes modo cogat, quo Reſinę genere uina hæc condirentur. Barbarus ex Larice addidit: cum tamen in ſcriptore hoc non magis Larigna, ꝗ quęuis alias intelligi reſina poſſit. Reſinatum enim tm̄ hic ait, & nihilominus multiplex reſina eſt. Dubitandum etiam, quam intelligi Galatiam oporteat: eam ne quæ in Aſia, an quæ ultra Alpes ad Septentrionem eſt. Verum cum hic dixerit, nō matureſcere illic ob gelu uuam. &c. aptius de ea quæ ad Septentrionē ultra Alpes eſt intellexiſſe fuerit. Etſi nuſqꝫ legiſſe me memini, conſueuiſſe Gallos reſina condire ſua uina.

De uino Strobilite CAP. XXXVI.

στροβιλίτης STrobilites fit maceratis in muſto nucibus pineis, recentibus, fractiſqꝫ. Præbetqꝫ reſinati effectus, ſi quis madefactas nuces pini muſto decoquat. Potum conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

BARBARI COROLL.

D HOc uinum Hippocrates Coniam uidetur dixiſſe, ꝙ arbor, e qua nuces pineæ funduntur, Conos, & Strobilos uocetur: ut alio loco docui. Galenus Coniam, pro Piſſite cepit.

EX M. VERG. COMM.

NVcleis Pineis, non nucibus condit hoc uinum Barbarus: nos contra nucibus, nō nucleis. Anceps ad totam nucem, & nucleos eius in græcis uox diuerſitati cauſam dedit. Secutus ille Plinium eſt lib. 14. cap. 16. dicentem. Fit nucleis Pineis: hi muſto madidi exprimuntur. &c. Nos in ambiguo, quæ ſcriptoris huius decretis reſponderent, potius elegimus. Primo enim uolumine, capite de pino, nucibuſqꝫ & nucleis eius manifeſte monuit, totas nuces ab arbore decerptas, contuſas, in muſtoqꝫ decoctas, uetuſtę tuſſi & tabidis prodeſſe. Quod totum idem hoc loco auditur. Niſi forte in prima capitis huius parte de nucleis, in ſecūda de nucibus agi dicatur: quod tamen parum ueriſimile eſt: cum hic dixerit recentes ſtrobilos, & cōtuſos, quod nucibus magis ꝗ nucleis cōgruit. Præterea remedij tota uis in reſina eſt, quę multa foris in nucibus, nulla in nucleis hæret.

De Vino Cedrinō. CAP. XXXVII.

κεδρίνος ἢ ἀρκεύθινος ἢ κυπαρίσσινος ἢ δάφνινος ἢ πιτυίνος ἢ ἐλάτινος CEdrinum, Iuniperinum, Cupreſſinum, Laurinum, Pineum, aut Abiegnum ſimili ratione fiunt. Diuiſos recenter ramos cū fructū ædūt, aut ſoli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti deſudēt, cōgioqꝫ uini minam unā permiſcere, & poſt duos menſes transfundere. Et anteqꝫ recondantur inſolare. Facticiorū uinorū uaſa impleri debēt. Nāqꝫ nō plenis uaſis, uina in acorem corrūpuntur. Medicata aūt uina, recte ualentibus inſalubria. Omnia excalfaciunt. Vrinā ciēt, & ſubſtringunt. Laurinū tamen uehementius excalfacit. Fit quoqꝫ e fructu Cedri maioris uinum, congio muſti, adiecta tuſarum baccarum ſelibra. Diebus quadraginta inſolari debet, & defæcatum in uaſa transferri.

De uino Iuniperino. CAP. XXXVIII.

ἀρκευθιδίτης FIt etiā uinū e baccis Iunipi, nō alit̄ ꝗ cedrites, et ad eadē ualens.

Digitized by Google

A

EX M. VERG. COMM.

DIffert, ut uidetur, re primũ, mox nomine etiã quod ex eadem Cedro, ſed non iiſdem eius partibus fit uinum. Quod enim ex materia eius conficitur, Cedrinum: quod ex liquore, Cedrite ab antiquis græcis dictum eſt. Iiſdem & nos nominibus duo diſcreuimus genera: licetq; in pluribus græcorum, tribus capitibus ſeorſum hæc docerentur, nos tamen naturæ in arboribus his ſimilitudinem, & partium coniunctionem, mox meliorum græcorum fidem ſecuti paulo minus q̃ congeneres plantas, & earum partes uno eodemq; capite clauſimus: reddidimusq; ſingulis, qua licuit certitudine, quæ ſua erant.

ℭ De Vino Cedrite. CAP. XXXIX.

κεδρίτης

CEdrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauant, & ſingulas amphoras ſingulis cyathis diluunt. Et ita muſto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. Tuſſi utile ſine febre, pectoris, laterumq; doloribus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluæ malo opportunis, hydropicisq;. Facit aduerſus uentris tineas & rigores. Contra uenenatos ictus auxiliatur. Serpentes necat. Aurium doloribus inſtillatum medetur.

BARBARI COROLL.

VInum Cedrites, a Cedrino differt: q; Cedrites e Cedria fit, Cedrinum ex Aſſulis Cedri, aut fructu.

EX M. VERG. COMM.

DEbuerat reſinato coniungi ſtatim Picatum uinum: quoniam nihil aliud q̃ combuſtæ reſinæ fluxus Pix eſt. Hic tamen plura ex arboribus his confecta ante numerauit uina, quæ aut reſinam ipſe ferrent: aut reſinæ pares haberent uires: nec niſi poſt eas Picatum docuit uinum. De quo eadem huic omnia Plinius tradidit libro. 23. capite ſecundo, ex quo poterunt uolentes multa intelligendo huic ſcriptori neceſſaria audire. B

ℭ De Vino Picato. CAP. XL.

οἶνος πισσίτης

PIcatum ex liquida Pice, & muſto temperatur. Picem autem primum marina, aut muria tantiſper eluere oportet, dum inalbuerit, & ſyncæra maris aqua defluat. Mox aqua dulci proluenda. Congiis octo muſti, uncia Picis una aut altera adiicitur. Vbi efferbuerit & conſtiterit, in uaſa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, concoquit, purgat, abſtergit. Vtile doloribus pectoris, iocineris, lienis & uuluæ, ſi ſine febre ſint, ueteri rheumatiſmo, exulcerationibus in altum recedentibus, tuſſi, ſuſpiriis, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præſertim in ſuccida lana impoſitum.

BARBARI COROLL.

DIximus de Piſſite, id eſt, Picino, aut Picato etiam ſuperius.

ℭ De Vino Abſinthite. CAP. XLI.

ἀψινθίτης

ABſinthite faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta ſextariis Italicarum amphorarum, ammiſtam Abſinthii Pontici libram decoquunt ad tertias parteis, & ubi infuderint nonaginta aceti ſextarios, & Abſinthii ſelibram, ac diligenter permiſcuerint, diffundunt in uas, dumq; conquieuerit defæcant, Alii abſinthii minã in amphorã demittunt, tuſamq; & raro linteo deligatã, in decem congiis muſti macerant, binis menſibus. Alii abſinthii quadrantẽ, alii trientẽ, & Nardi Syriacæ, Cinnamomi, caſiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarũ,

Digitized by Google

C ſingulos ſextantes inijciunt in metretam muſti, & tundentes prius pila, obſtructo uaſis ſpiraculo, binis ternisue menſibus dimittunt. Poſtea defæcatum uinum transfundunt ad uſus. Alij addunt in muſti cadum, celticæ Nardi drachmas quatuordecim, & Abſinthij drachmas quadraginta lintheo inuolutas, & poſt quadrageſimum diem elutriant. Alij in uiginti ſextarios muſti, abſinthij libram, & ſiccæ pini reſinæ ſextantem immittunt, & poſt decem dies excolant, & recondunt. Vtile eſt ſtomacho. Vrinam cit. Tardam concoctionem accelerat. Hepaticis, regio morbo, & renũ uitijs auxiliatur. Faſtidia diſcutit. Iis prodeſt quibus ſtomachus negociũ exhibet. Valet cõtra longã pręcordiorũ diſtentionẽ & inflatiões, tereteſq; uentris tineas, & remoratos menſes. Contra hauſta ixiæ uenena q̃ plurimũ potum, & uomitionibus redditũ auxiliat̃.

BARBARI COROLL.

VInum Abſinthites fit & alio modo circa radices uitium conſito, ſicut Elleborites.

EX M. VERG. COMM.

SAcris Romanæ gentis celebratũ quondam Abſinthiũ eſt. Siquidem latinarũ ferijs certantibus in Capitolio quadrigis, uictor Abſinthiũ bibebat: ſanitatem, ut par eſt, præmio dari honorifice tunc exiſtimãtibus Romanis, cuius ſeruãdæ, reſtituendæq; non parua merito inter olera laus Abſinthio debetur: tam multiplex uis eius eſt, & in firmando ſtomacho tam efficax. Ob quod ſapor eius in uina transfert̃. Fitq; Abſinthite uinũ toto hoc capite a Dioſcoride longius deſcriptũ: ne deeſſet gentibus tractandæ Abſinthio medicinæ ratio hęc etiã: quã docuit & Columella. 13. ſui operis uolumine, capite. 35. his uerbis. Vinũ Abſinthite ſic condire oportet. Pontici Abſinthij pondo librã cum muſti ſextarijs. 4. decoque uſq; ad quartam. Reliquũ quod erit

D frigidũ, adde in muſti amminei urnã. &c. Simplex, ut uidet̃, Abſinthite uini huius Columellæ conditura eſt. Dioſcorides operoſior: neq; una, aut altera, ſed pluribus rõnibus inſtituta. Quæ omnes ſatis per ſe patent: tractariq; hoc tempore etiam poſſent, niſi quæ Abſinthij, aliarumq; rerum pondera & uini menſuræ nunc in Dioſcoride leguntur, ſuſpecta nobis eſſent: non tam quia uarie in antiquis græcis legũtur, q̃ quia alicubi maiora, alicubi minora, q̃ rei uſus exigit eſſe nobis uidẽtur. Nos nihil mutauimus, communem lectionem in cunctis ſecuti. Monemus tamẽ, ſicubi conficiendi Abſinthite uini ſtudium aliquando fuerit, quod ad pondera & menſuras in eo pertinet, diligentius expendendum illi prius eſſe.

De Vino Hyſſopite. CAP. XLII.

ὑσσωπίτης

HYſſopites e Cilicio Hyſſopo maxime laudatur. Fitq; ſimiliter foliorum Hyſſopi tuſorum libra in amphorã muſti coniecta. Lintheolo raro cum quibuſdam lapillis folia inuoluũtur, ut degrauatus ponduſculo faſciculus ſidat. Vinum poſt quadraginta dies defæcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum & pulmonis uitia, ueterem tuſſim, & ſuſpiria prodeſt. Vrinam cit. Torminibus & rigoribus febriũ circũitu repentibus auxiliatur. Menſes mouet.

BARBARI COROLL.

VInum Hyſſopites, poteſt & iuxta radices ſato uinum fieri, ut Abſinthites.

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt Hyſſopitæ uini noſtri orbis gentibus deſperanda penitus confectio. Et ſi hic, Plinius q; ex Cilicia tantũ Hyſſopo probatiſſimũ fieri dicunt. Columella eñ quo diximus in Abſinthite loco, nulla aliunde petita Hyſſopo Hyſſopite ſuũ conficit. Poterũtq; uolẽtes ſuæ regionis Hyſſopo uinũ condire, ſi non omniũ aliarũ, probatiſſima ea ſaltem quæ inutilis oĩno non ſit.

De Vino Chamædryite. CAP. XLIII.

χαμαιδρυίτης

SImili modo Chamædryites fieri ſolet. Excalfacit, diſcutit. Con-

Digitized by Google

uulſis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, ſubuenit. Inueteraſcens melius redditur. A

¶ De Vino Stichadite. CAP. XLIIII.

STichadites non ſecus temperatur. Congijs ſex ſtichadis minam adedere oportet. Craſſiciem, inflationes, laterum, neruorumque cruciatus, & perfrictiones diſcutit. Comitialibus commode datur, cum Pyrethro & Sagapenio. στιχαδίτης

¶ De Aceto Stichadico. CAP. XLV.

FIt ad eadem Acetum e Stichade herba, ut paulo ante diximus, aceto macerata. Quod eoſdem implet effectus. ὄξος διὰ στιχάδος

¶ De Vino Ceſtrite. CAP. XLVI.

FIt Vinū e Betonica, quā Ceſtron pſychotrophon appellant. Hærbam ſemine maturo prægnantē, cū ſuis ramulis minæ pondo, congijs duobus muſti macerant, & poſt ſeptimum menſem transfundunt. Ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipſe pollet. Et ut in uniuerſum dicatur, facticia uina, ſibi miſturarum uires adſciſcunt. Quare non difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam conſequi. Verumtamen uinorum uſus febricitantibus abdicandus. Fit etiamnum e Betonica Acetum ad eadem uitia utile. κεστρίτης

¶ De Tragoriganite uino. CAP. XLVII.

B

TRagoriganites fit quaternis Tragorigani drachmis, in quaternos muſti ſextarios coniectis, & poſt tertium menſem transfuſis. Prodeſt torminibus, uulſis, ruptis, laterum doloribus, ſpirituum diſcurſationi, ægris concoctionibus. τραγοριγανίτης

¶ De Vino Bunite. CAP. XLVIII.

ENapis fit uinum nomine Bunites, drachmis duabus tuſi Napi in ſextarios duos muſti additis, & cæteris eodem modo factis. Prodeſt ſtomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis. βουνίτης οἶνος

EX M. VERG. COMM.

NApis inter cætera condiri uinum hic ſcriptor ait: prodeſſeque armorum, & equitandi labore defatigatis: neque haberet a reliquorum diſciplina diuerſum aliquid conditura eius, ſi eſſet Naporum contra laſſitudines priuatim uis aliqua. Aut ſi ratiocinari liceret, cur magis laboribus illis duobus, quam tot alijs curſus itineris, pilæ, remigij, ſaltusque proſit. Omniū enim idem euectus eſt, & ob eam cauſſam eadem conſtituenda remedia ſunt. Teſtatur tamē id Dioſcorides. Fuiſſeque id ab antiquiſſimis Græcis obſeruatum & inſtitutum. 23. uolumine, capite ſecundo Plinius etiam confirmat: & ſi in græcorum oſtentationem totam huiuſcemodi ille reijciat rem. Eius uerba ſunt. Et alias modum exceſſerat medicorum in his oſtentatio: ueluti e Napis uinum utile eſſe ab armorum, equitatusue laſſitudine præcipientium. &c. Nos ex tam multis hoc ſignauimus, ut ſcrupulum legentibus inijceremus, quo cogerentur & ipſi remedij eius ex uini & Naporum uiribus cauſſam inuenire. Docuit præterea hic ſcriptor, Marrhubio notiſſima omnibus herba condiri uinum. Certiorem tamen eius condituram decimotertio uolumine, capite. 32. tradidit Colu mella. Ea huiuſcemodi eſt. Vinum Marrhubij multi utile putant ad omnia inteſtina uitia; & maxīe ad tuſſim. Cum uindemiā facies, Marrhubij caules teneros, maxīe de locis incul-

Digitized by Google

C tis & macris legito: eosq; in ſole ſiccato: deinde faſciculos facito, & tomice palmea, aut iuncea ligato: & in ſeriam mittito, ita ut uinculum extet. In muſti dulcis ſextarios ducentos Marrhubij pondo libras octo adijcito, ut ſimul cum muſto deferueſcat. Poſtea eximito Marrhubium, & purgatum uinum diligenter oblinito.

¶ De Vino Dictamnite. CAP. XLIX.

δικταμνίτης DICTAMNI drachmas quatuor macerato quaternis muſti ſextarijs. Facit aduerſus ſtomachi faſtidia. Menſes & purgamentum a partu ſubducit.

¶ De Vino Praſijte. CAP. L.

πρασίτης οἶνος MArrhubij adulti folia tundito, & ſextarios octo in muſti metretam demittito, et reliqua conſimiliter facito. Conuenit hoc uinū pectoris uitijs, & omnibus quibus Marrhubium.

¶ De Vino Thymite. CAP. LI.

θυμίτης THymi tuſi & cribrati uncias duas lintheo colligatas, in amphorā muſti adijcito. Valet contra ægras coctiones, faſtidia, dyſenteriam, neruorum & præcordiorū dolores, hybernos horrores, & uenenata animalia, quorū morſum frigus inſequitur, aut putreſcit locus.

¶ De Vino Thymbrite. CAP. LII.

θυμβρίτης SSimili modo e ſatureia uinū fit, quod eadē quæ Thymites præſtat.

¶ De Vino Origanite. CAP. LIII.

ὀριγανίτης SIC quoq; Origanites ex Heracleotico Origano conficitur. Facit eadem quæ Thymites.

D

¶ De Calaminthite, & Abrotonite uinis. CAP. LIIII.

καλαμινθίτης γληχωνίτης E Calamintha, Pulegio, Abrotono uina fiunt eodem quo Thymites modo. Proſunt ſtomachicis, cibum faſtidientibus, et regio morbo: q; urinam moueant.

¶ De Vino Conyzite. CAP. LV.

κονυζίτης FIt & item e Conyza uinū, contra uenenata ante alia efficax.

¶ De Vino Aromatite. CAP. LVI.

ἀρωματίτης ARomatites ita fit. Palmæ, Aſpalathi, Calami, Nardi gallici, ſingulorum quatuor ſextarios ſumito, Poſtq; contriueris muſto ſubigito, coactis ingentibus offis, & in ſextarios duodecim auſteri muſti deiectis, operculato uaſe, quadraginta diebus quieſcere ſinito. Deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio. Calami uncia, Phu drachmæ ſeptem, Coſti drachmæ duæ, Nardi Syriaci drachmæ ſex, caſię uncia, croci drachmæ quatuor, Ammomi drachmæ qnq;, Aſari drachmæ quatuor, omnia ſimul trita, & lintheo colligata in caddū muſti demergunt. Et poſtq; uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pulmonis dolores. Difficili urinæ, rigoribus, retardatis menſibus, atq; ijs qui per frigora iter faciunt, potum conuenit. Pituitæ craſſiciem extenuat, Colorem alit. Somnum conciliat. Dolorem finit. Renum & ueſicæ uitijs auxiliatur.

Digitized by Google

BARBARI COROLL. A

VInũ Aromatites, hoc eſt, odoratũ, parabilius, & ſimplicius Catoni e ſerta, Iunco, Palma. Athenæus auctor eſt, ut in Myrtite diximus, potiõis genus ex aromatis confectũ, q̃ ueteres uterenť, appellari Trimma. Diximus & de alio Aromatite, q̃d Hippocraticũ recẽtiores uocãt.

EX M. VERG. COMM.

AB Aromatis, quæ odoramẽta ſunt, Aromatite uino nomen greci fecerũt. Neq; ab re tam multis odoramẽtis condiť. Nota in conditura eius oĩa ſunt, & niſi in ponderũ, & menſurarum notis uitiũ in græcis fuerit, q̃d fere ſuſpicamur, certa in reliquis ratio erit.

¶ De Vino e Pipere, Myrrha, & Iride. CAP. LVII.

FIt & Vinum ad deſtillationes, cruditates, tuſſim, inflationes, & ſi humor in ſtomacho coiĳt, Myrrhæ duæ drachmę, Piperis candidi drachma una, Iridis drachmę ſex, Aniſi drachmę tres. Omnia plenius tuſa & linteolo inuoluta in ſex uini ſextarios coniĳciuntur. Vinum poſt triduum colatur, et in lagena reconditur. Datur poſt deambulationem meraculum cyathi unius menſura.

¶ De Nectarite uino. CAP. LVIII.

FIt quoq; Nectarites ex Helenio hærba, quã aliĳ Medicã, aliĳ Symphyton, aliĳ Idæon Phlomon, aliĳ Oreſtion, aliĳ Nectarion uocãt. Radice ſicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in congios ſex muſti addita, & poſt tres menſes effuſa. Facit ad ſtomachi & pectoris uitia. Vrinam pellit. νεκταρίτης

¶ De Vino e Syriaca Nardo celtica, & Malabathro. CAP. LIX. B

E Syriaca Nardo & celtica, Malabathroq; uinum factitatur hac ratione. Singulorum ſelibram in binos muſti congios mittito. Poſt menſes duos colato. Datur cyathus unus cum tribus aquæ. Hoc Vinum efficax eſt contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. Prod eſt ſtomachicis, atq; iĳs quos pallor decolorat. Aliĳ beſſem, aut ſextantem acori, & celticæ Nardi quadrantem, in muſti amphoram adiĳciunt.

BARBARI COROLL.

HVic uino pipere & melle addito, fiunt quæ aliĳ Condita, aliĳ Piperata appellant. Acetum quoq; piperatum fieri ſolebat.

¶ De Aſarite uino. CAP. LX.

ASſari quadrantem in ſenos muſti ſextarios itidem demittito. Id uini genus urinam ciet. Hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, iſchiadicisq; conuenit. ἀσαρίτης

¶ De Vino e ſylueſtri Nardo. CAP. LXI.

RAdicis ſylueſtris Nardi recẽtis & tritę, cribratæq; beſſem, in congium muſti coniĳcito. Duos menſes quieſcere ſinito. Vtile eſt hepaticis, difficili urinæ, inflationibus, ſtomachicis.

¶ De Daucitate uino. CAP. LXII.

RAdicis Dauci contuſæ drachmas ſex in muſti amphoram im- δαυκίτης

Digitized by Google

C ponito, & ſimiliter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. Menſes pellit. Ructus ciet, & urinam. Prodeſt tuſſi, ruptis, uulſisqꝫ.

ἐλελισφακίτης

¶ De Saluiato uino. CAP. LXIII.

SAluiæ unciam in muſti amphoram, quod idem cum ceramio eſt, mittito. Valet contra renum, ueſicæ, & laterum dolores, reiectiones ſanguinis, tuſſim, rupta, uulſa, & ſuppreſſos menſes.

BARBARI COROLL.

SAluiatum uinum, a Saluia dici nouimus. Saluiatum uero quo ueterinarij utuntur, potionis genus eſt. Poton Græci uocant ex ordeacea, aut triticea farina & ſale: a quo fortaſſe Saluiatum. Quidam in Columella Saluiatum, aut Salinatum legere malunt. Ab eo ſalinare uerbum deducitur.

πανακίτης

¶ De Panacite uino. CAP. LXIIII.

PAnacis unciam in muſti congium mittito, & transfundito. Prodeſt ruptis, uulſis, fractis, orthopnϾæ. Lienis craſſitiem extenuat. Contra tormina, coxendicum dolores efficax eſt. Tardas concoctiões accelerat. Menſes & partus extrahit. Aquæ inter cutem, & ſerpentium ictibus auxiliatur.

ἀκορίτης

¶ De Acorite uino. CAP. LXV.

VIna ex acoro & dulci radice conſimili modo fiunt. Oportet enim ſingulorũ uncias in ſenos congios mittere, tribus menſibus macerare, mox in uas transferre. Faciũt ad pectus & latera. Et urinã mouẽt.

σελινίτης

¶ De Selenite uino. CAP. LXVI.

SEminis apij recentis, maturi, & cribrati drachmæ nouem in muſti amphoram demittantur. Appetitum excitat. Stomachicis & difficili urinæ auxiliatur. Oris halitum commendat.

μαραθρίτης καὶ ἀνήθινος

¶ De Marathrite, & Anethino uino. CAP. LXVII.

EX Fœniculo, Anetho, & Petroſelino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia.

¶ De uino e flore ſalis. CAP. LXVIII.

FIt & e flore ſalis uinum multo ad purgandum efficacius, quam uinum aqua marina temperatum. Fauces, ueſicam, renes, & ſtomachum infeſtat. Quare neqꝫ in ſecunda, neqꝫ aduerſa ualetudine prodeſt. Fit etiam uinum quod Phthorion uocant, quoniam partus necat, & abortus facit. Veratro aut ſcammonia, aut ſylueſtri cucumere, iuxta radices uitium ſato. Siquidem uites ſibi illorum uires adſciſcunt. Id uinum partus enecat. Datur ieiunis mulieribus quæ ante uomuerunt, cyathorum octo menſura dilutum.

BARBARI COROLL.

VInum e ſalis flore, Haloſanthiten Græci appellant.

θυμελαίτης

¶ De Vino e Thymelæa. CAP. LXIX.

RAmorum Thymelææ cum ſuis folijs, & fructu triginta dra-

Digitized by Google

chmas mittito in congios tres muſti, & leui igne coquito, donec con- A
gij duo ſuperſint, defæcatumque recondito. Aquoſa purgat excremen-
ta, & lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

VInum Phthorion, aliqui Ectromaticon appellãt, ex Elleboro in Thaſo fit, ibi & uinũ con di perhibent, alterũ ad ſoporem, alterũ ad uigilias. Cato Ellebori radices in pila contundi præcipit, circũ uitem dandas. Vtile id uinum fore ad mouendam aluum, ſine periculo. Theophraſtus in Arcadiæ oppido Heræa, uinum tradit eſſe, cuius potu fœminæ pariant: uiri mente commoueantur. In Achaia ſaltu Ceryniensi uinum & uitem naſci, quæ fœminis guſtata faciant abortum, in Troezene ſteriles. Idem auctor, uina quædam ſcribit Ethica uocari: Theodorus uertit, moralia: etiãſi mendoſe ſcriptũ eſt, molaria quandoque. Laudantur, quod celeriter purgãt ſe, ac cõſiſtunt, quoniã tenuia ſunt, & mixturæ immunia, ob id Ethica dici potuere, quaſi caſtigata. Vinũ Phthorion.

De Vino e Chamælæa. CAP. LXX.

CHamelæa dum floret, cũ folijs tuſa, & cribrata decem drachmarum pondere, in muſti congium additur. Poſt duos menſes uinum in uas transfertur. Aquæ inter cutem, hepaticis, & laſſitudine confractis efficax eſt. Item mulieribus quæ a partu ægre purgantur. χαμαιλαίτης

De Vino Chamæpityino. CAP. LXXI.

CHamæpityinum ſimili modo fit, ad eadem conueniens. Vrinam quoque ciet. χαμαιπιτύινος

De Vino Mandragorite. CAP. LXXII.

LIbrum radicis concidito. Segmenta lino traijcito, quod ſelibram æquat in muſti congios decẽ demittito. Ibique eſſe ſinito ad menſes treis. Media potio heminæ dimidium, bibitur, paſſo in duplum addito. Aiunt heminã uini congio miſtam, potu ſaporẽ adferre. Cyathus unus cũ ſextario uini potus, enecat. Mediocris uſus eius, doloris ſenſum aufert. Fluctiones incraſſat. Olfactu, inſtillatu, potuque idẽ præſtat. μανδραγορίτης B

De Vino Elleborite. CAP. LXXIII.

IN congium muſti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mundo, mittito. Dumque efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim transfundito. Et ubi pleniuſcule fregeris, iniicito. Poſt aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua in potu ad aluum ſoluendam ijs qui euomuerunt a cœna. Alia ratio. Veratri drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, ſpicæ ſyriacæ uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas in ſeptem uini cõi ſextarios, diebus quadraginta macerandas indito. Poſtmodum colato. Dabis in potu ſeſquiheminam. Aliter. Decoctæ marinæ aquæ ex pelago petitæ ſextarios duodecim, ueratri candidi libras ſex, quadrageſimo die quam madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio. Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas in ſenis muſti ſextarijs diebus quinis denis macerato, mox colato, & ſemeſtri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in ἑλλεβορίτης

Digitized by Google

C ſole ſiccatas imponito in muſti metretam (implet autem metreta congios decem) & gypſum in uinum mittito pondo drachmarũ uiginti, et biduo reſidere ſinito: conijcito ueratri nigri uncias triginta, iunci odorati, calami, ſingulorum drachmas triginta, baccarum iuniperi ſextarios duos & heminam, myrrhæ & croci ſingulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito: poſtea colato, dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat a partu & abortu fœminas. Menſes extrahit. Contra ſtrangulatus uuluæ efficax.

BARBARI COROLL.

DE altero Elleborite, dictum eſt in Phthorio.

De Vino Scammonite. CAP. LXXIIII.

σκαμμωνίτης SCAMMONITES ſic fit. Radicis ſcammoniæ per meſſes effoſſæ, tritæ & linteo colligatæ drachmas quinq;, in uini congium mittito, ad dies triginta. Aluum purgat. Bilem & pituitam extrahit.

BARBARI COROLL.

DE altero Scammonite legitur in Phthorio.

EX M. VERG. COMM.

SAtis per ſe patent quæ fictitij Vini tam multa gña ſupiore capite collecta a nobis ſunt. Nihil ob eam cauſam ultra de eis agemus: ſed feſtinantes ad reliqua, quæ uertẽda in ſcriptore hoc alia ſuperſunt, interpretationis, cõmentationiſq; noſtræ laborem transferemus.

D
De oibus metallicis, et primũ de Cadmia. CAP. LXXV.

καδμίας EX Cadmiæ generibus optima eſt Cypria, Botryitis nomine, denſa, modice grauis, et in leuitatem magis declinans, racemoſa facie, colore ſpodij: quę fracta cinerulenta eſt, & ęruginoſa. Proxima habetur foris cærulea, intus candidior, internatis ſegminibus, onychitæ lapidi ſimilis. Cuiuſmodi ſunt quæ e ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam Placodes, id eſt, cruſtoſa dicitur, lineis quibuſdam perinde quaſi zonis cincta: ob quod eam Zonitin appellauere. Alia Oſtracitis nominatur, gracilis, & magna ex parte nigra. Sed quæ teſtaceam faciem habet, terram amplexa eſt. Improbatur candida. Oculorum medicamentis Botryitis nomine, & Onychitis, utiles. Reliquæ ad emplaſtra, & farinas quæ cicatricibus inducendis inſperguntur. Ad eadem Cypria prodeſt. Ex Macedonia uero, Thracia, & Hiſpania delatæ, improbantur. Cadmiæ effectus adſtringere, caua explere, ſordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excreſcentia in carne coercere, cruſtas creare, & ulcera quæ cacöethe uocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur Cadmia ex ære in fornacibus candente, fuligine egeſta flatu, & lateribus camerisq; fornacum applicata. Prægrandes autẽ ac ferreæ ſunt fornaces, ab officinis appellatæ Aceſtides, per ſumma nullo ſpiraculo relicto, cõcameratę: ut quæ ab ære iactantur ſurſum corpuſcula cohæreant, & inibi detineant: quę cũ ſpiſſius inſidẽt, in corpus concraceſcunt, & modo genus unum eius, modo alterũ, mõ omnia perficiũt. Extrahitur & Cadmia cremato lapide cui Pyritæ cognomẽ eſt, mõti ſole ſupereminente.

Digitized by Google

In quo etiã quædam quaſi uenæ, chalcitis, myſios, ſoreos, melantheriæ A
cærulei, chryſocollæ, atramenti ſutorij, diphrygiſq; inueniunt̃. Nec de-
ſunt qui Cadmiam in lapidũ fodinis inueniri tradant: falſi quadã lapi-
dum cognatione. Reperitur & apud Cumas lapis nullã ſui uim oſten
dens. Ii eo depræhenduntur, ꝙ ſunt Cadmia leuiores, nullumq; alienũ
mandentibus ſaporẽ exhibent. Cõmanducatus aũt lapis, dentes offen-
dit. Cadmia, utpote cum cedat, eſum nõ reſpuit. Alio aũt diſcerni poſ-
ſunt argumento. Cadmia in farinã detrita, & aceto ſubacta, in ſole ſe cõ
primit. Quod in lapide nunq̃ accidit. Item tritus, & igni appoſitus la-
pis, proſilit, & fumũ igni ſimilem eiaculatur: Cadmia uero quieta ma-
net, fulginemq; luteo colore, aut æreo ſplendentem expuit, uario zona
rum diſcurſu. Inſuper lapis ignẽ expertus, atq; refrigeratus, colorẽ mu-
tabit, ac leuior multo fiet: ſed Cadmia nihil euariat, niſi quis eã aliquot
diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus cãdidior, ac minus pon
deroſa, ſed uiribus nequaq̃ comparanda ærarie. Vritur Cadmia ſuper
ior carbonibus obruta, donec tranſlucida ſpectetur, & ferrei ſtercoris
modo bullet: mox extinguitur uino aminnæo. Sed quæ ad pſorarum
medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo. Exuſtam cõterunt in
uino, rurſumq; fictili crudo torrent, donec pumicoſa uideat̃. Iterumq; B
tritam ex uino, urunt donec in cinerem redigatur, nihil ſcabriciæ reti
nens. Hac ſpodij uice utuntur. Lauatur in mortario trita, effuſa ſubin-
de aqua, dum ſordidũ nihil emergat. Dein coacta in paſtillos reponit̃.

BARBRAI COROLL.

CAdmiam uocant & lapidem quendam eroſum, ex quo fit æs, fuſuris neceſſarium, medicinæ inutile: quamq; Galenus lapidoſam Cadmiam circa Solos in Cypro inſula naſcentẽ, fornacariæ prælatam ætate ſua meminit, inuentu raram. Poſſidonius quoq; lapidem Cadmiam ex Cyprio tantum ære fieri commemorat. Fit aũt Cadmia, de qua hic loquimur, etiam in argenti fornacibus, candidior ac minus grauis, ſed minime cõparanda ærariæ. Plinius Capnitin, hoc eſt, Fumariam appellat eam, quæ fit tenuiſſima, in ipſo fornacium ore inuenta: qua flammæ eluctantur exuſta, & nimia leuitate ſimilis fauillæ. Secunda Botryitin, hoc eſt, Racemariam: quia interior ſit, & cameris dependeat: cui prima dignatio tribuitur, grauior priore, leuior ſequentibus. Duo huius colores, cinerius, & puniceus, qui & melior. Friabilis hęc, oculorumq; medicamentis utiliſſima. Tertium genus Placitis, aut Placodes: & ipſa ex argumento, quoniã cruſta ſit uerius q̃ pumex. Ponderoſiſſima hæc, & intus uaria. E lateribus fornacis fluunt ex ea duo genera, Onychitis extra pene cerulea. Intus Onychite, modo maculoſa, Oſtracitis tota nigra, & cæterarum duriſſima: unde nomen.

EX M. VERG. COMM.

NOn potuerunt metalla etiã, & ſi naturæ ſolidiſſimæ ſunt, pares iniurias temporũ, & librariorum incuriã, duas bonarũ artium, & antiquorũ ſcriptorum maximas calamitates & peſtes, euadere. Habet enĩ hoc etiam caput, quod ſuſpicemur aliter quondã legi potuiſſe, quod in antiquis exemplaribus uariet, & quod duobus locis neceſſario deſyderetur. Quod ſuſpicamur eo loco eſt quo legitur. Vocatur & Oſtracitis, alia concretione ſua ἰσχνὴ. Quam uocem neſcio quomodo gracilem, nos etiã alios imitati diximus. Neq; enĩ Cadmiæ gracilitas congruit. Si enim minore craſſitudine deſcribenda erat Cadmia hæc, tenuem, nõ gracilem dici oportebat. Per latitudinem enĩ Cadmia extenditur: poteſtq; tenuis, aut contra craſſior concreſcere: & nihilominus ἰσχνὴν hic dicit: quæ uox per longitudinem ſubtile, & gracile ſignificat. Eapropter dubitauimus eum uertentes locũ, non ἰσχνὴν, quod eſt gracilem, ſed ἰσχυρὰν, id eſt, ualidam & efficacem legi potuiſſe; ut non ad habitum & figuram, ſed ad poteſtatem & uires referenda ea uox

Digitized by Google

C fuerit. In quo non tam perſuaſit ſuſpicari id, facilis ob literarum & ſoni uicinitatem ex altera in
alteram uocem & ſignificationem lapſus, ꝙ Plinius de hac ipſa Cadmia agẽs lib. 35. cap. 10. for
tiſſimam cęterarum eam eſſe dicens: quaſi ἰσχυρὰν, non ἰσχνὴν ipſe tunc legiſſet. Cõmunis tamen
gręcorum omnium ea lectio eſt. Et qui latini ſcriptoris huius codices circumferuntur, his uer-
bis eam deſcribunt. Eſt & alia quæ Oſtracitis dicitur tenuis, & nigra, eadem fere tenuitatis &
gracilitatis ſignificatione: eamq; ob cauſam nihil nos ex cõmuni lectione mutauimus, conten-
ti ſuſpicionem hanc noſtram legentibus indicaſſe. Quod deinde in ſcriptoris huius exemplari-
bus uariat, coniunctum his ſtatim ſequitur: habentq; uetuſtiores græci, & quibus nos magis
deferimus, hæc uerba. γαιώδης δὲ καὶ ὀστρακώδει κεχρωμένη ἐπιφανείᾳ, coniuncto ſcilicet cum ſupe-
rioribus ſenſu. Qui ſit, ut nos uertimus, uocari Cadmiam aliquam teſtaceam, gracilem,
plærumque nigram, terreſtri, teſtaceaue ſuperficie: quaſi rationem & cauſam hic ſcriptor redd-
eret, cur teſtacea Cadmia hæc appellaretur, quoniam terreſtri, aut marinis teſtis ſimili
ſuperficie ſit. Qui uero impreſſi codices paſſim circumferuntur, alium, & qui forte a uero
non diſcrepet his uerbis indicant ſenſum. γεώδης δὲ ἡ ὀστρακώδει κεχρωμένη ἐπιφανείᾳ. qui ſci-
licet ſit, terreſtrem eſſe Cadmiam, quæ teſtacea ſuperficie ſit: ideoque in medicina minus uti
lem. Nos antiquiores græcos & latinos ſecuti, terreſtri, teſtaceaue ſuperficie Cadmiam illam eſ
ſe deſcripſimus. Nec eo ſecius audiſſe hoc legentes inutile penitus nõ fuerit. Quemadmodum
contra pro comperto his eſſe illud oportet, periſſe huic ſcriptori aliqua quo loco hic ait, adhæ
rente parietibus & cameris eius fauilla. &c. Quæ enim ſtatim ſequunrur, Grandes hæ, ferreæq;
ſunt ab ærarijs aceſtides appellatæ, in ſummis fornacium cameris compactæ. &c. integro & a-
pto ſenſu coniungi nequeunt. Cæteri inrerpretes nihil deeſſe hoc loco ſuſpicati, ad fornaces rẽ
detorſerunt: uerteruntq;, grandes, ferreaſq; fornaces eas eſſe, & ab ærarijs aceſtidas uocari. Nõ
animaduertentes, ſi ſic legatur, contra eius artis leges & obſeruationes fieri ex metallo in eũ u-
ſum fornaces: quæ eodam igne candentes & ipſę fluent, aut liquefacto æri concorporabuntur:
D nec ab ærarijs in eo uſu tractari aliqua ratione poterunt. Quod præterea ſequitur, ut retineant,
conſidantq; in eis quæ ab ære ſurſum feruntur, ad cameras & earum conuexitatem ſimpliciter
referri non poſſe: neq; fornaces a græcis aceſtidas uocari: ſed ex quo hic ait, ab ærarijs aceſtidas
uocari, oportere aliud quidpiam ea uoce ſignificatum ſuſpicari. Quibus ueluti impedimentis
nos admoniti, ſuſpicati uitium primum ſumus: mox ex antiqua ſcriptoris huius interpretatio
ne id manifeſte deprehendimus. Seruant em̃ adhuc in ea ueræ lectionis exigua ueſtigia aliqua.
Quæ huiuſcemodi ſunt. Multi uero ponunt ferreas haſtas, & longas. &c. Ex quibus ratiocina-
ri facile eſt, conſueuiſſe qui Cadmiam quærerent, ferreas uirgas ueluti axes tranſuerſas in ſum-
ma fornacis camera in eum quem hic docet uſum ſuſpendere. Eritq; ſequax hic ſermonis du-
ctus, ut cum dixerit Dioſc. Fit Cadmia ex ære in fornacibus accenſo, adhærente fornacium pa
rietibus, & cameris eius fauilla: interim ſolere ærarios, ut aptius hæreat & conſidat Cad-
mia, in ſumma fornacis camera tranſuerſos axes, aut tegulas componere: eſſeq; has grandes fer
reaſq;, & ab ærarijs aceſtidas uocari. Qua uoce græci ab Aceſta Siciliæ ciuitate ploſtelli genus
huiuſcemodi axibus compactum uocabant. Non longe poſtremo a fine neceſſario deſyderat,
quod tamen reſtitui facillime poteſt. Locus eſt ubi de cremanda Cadmia agitur: in quo cum in
cunctis græcis legatur, poſt eius cocturam, tum uino amineo reſtinguitur: ſequaturq; ſtatim:
quæ uero ad ſcabiem aceto. &c. neceſſario deeſſe aliquid conſtituendum eſt. Dicendi enim mo
dus hic græcis pariter & latinis parum congruus. Nec habet ſequacem ſermonis ductum ad-
uerſatiua particula illa quę ſequitur, quę uero ad ſcabiem aceto. &c. Niſi pręceſſerit aliud a quo
quod ſequitur ſeparetur. Nec ſane decebat hunc ſcriprorem, aliam reſtinguendi crematam Cad
miam rationem docere, priuatimq; ad ſcabies eius uſum cõtrahere, niſi diuerſam in diuerſo u-
ſu reſtinguendi rationem antea docuiſſet. Habendæ Plinio hoc loco ingentes gratiæ. Oſtendit
em̃ 34. uolumine, cap. 10. quibus additis et inſertis in integrum reſtitui locus hic poſſet. Verba
eius ſunt, & ut nos credimus a ſcriptore hoc accępta. Reſtinguitur uino ãmineo, quę ad empla
ſtra præparatur: quæ uero ad pſoras, aceto. Vocauitq; ille pſoras quas nos ſcabies cutis. ſ. aſpe
ritate omnes. Nihil itaq; certius hoc loco erit: reſpondebuntq; ſibi omnia, ſi quis poſt Cadmiæ
cocturam legat: reſtinguitur uino ãmineo, quæ ad emplaſtra præparatur: quæ autem ad ſcabi-
es, aceto. Fecit id Barbarus ex Plinio accæptum, ut diximus. Verumtamẽ in græcis pars ea nõ
legitur: nec nos addere huic ſcriptori eam uoluimus, ſatis fore rati locum ſignaſſe. Volumus
legentes in eo etiam monere, quod a principio capitis huius non eſt nobis cum cæteris interpre
tibus idem: maluiſſe nos rubiginoſum dicere, ꝙ eruginoſum, quod in ſcriptore hoc ἰώδης eſt.
Scimus quidem ἰὸν in metallicis æruginem plærumq; eſſe, ab ære dictam, quæ metallo illo &

Digitized by Google

humoris alicuius, præſertimq́; aceti habitu, quemadmodũ non multo poſt hic deſcribet, fiat; A cuius in medicina multus eſt uſus, uiridi ſemper colore. Nouimus etiam hunc ſcriptorem in ea ſignificationis æſtimatione hac uoce plærumq́; uti. Veruntamen ſcientes duos in Cadmia ab antiquis græcorum medicis laudari colores, cinereum, & puniceum: nec poſſe æruginem quia uiridis ſit, cinereo, aut puniceo colore deſcribi ex altera græcæ illius uocis ſignificatione, nam & rubiginem ἰὸν græci aliquando dicunt, rubiginoſam diximus, in qua uoce puniceus color ſit. A rubore enim, rubigo dicta eſt, & ſcabricies quæ igne ſemper fit: quorum nullum in ærugine dici poterat, quæ uiret, & humoris alicuius aſpergine, non igne conficitur.

De Pompholyge. CAP. LXXVI.

POmpholyx ſpecie ſola, non genere a Spodio diſtat. Siquidem πομφόλυξ Spodios nigricat, & plærumq́; ponderoſior eſt, palearum, piloꝛumq́; plena: quaſi deraſum quiddam, ac detractum ab ærariarum officinarum pauimentis, fornacibusq́; uideatur. Pompholyx uero pinguis eſt, & candida, uſq́; adeo leuis, ut in auras euolare poſſit. Cuius duo fluxerunt genera. Vnum ad aëris colorem uergens, ſuppingue. Alterum magnopere candidum, ſummamq́; leuitatem nactum. Candida fit Pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præſtantiorem facere uolentes, detritam Cadmiam cumulatius inſparſerint. Namq́; tenuiſſima fauilla quæ effertur, in Pompholygẽ cõit. Cæterum Pompholyx nõ ex æris modo materia & fabrili induſtria factitatur, ſed ex Cadmia B quoq́;, ad gignendã ipſam eximie proflata. Cuius faciundę ratio hæc eſt. In domo binis tectis operta, fornax extruitur: iuxta quam mediocris feneſtra uerſus tabulatum a ſupernis partibus pateat. Domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem uſq́; perforetur, ad excipiendam follis narem. Oſtium mediocre habeat, pro exitu ingreſſuq́; artificis fabricatum. Domuncula altera cõiuncta ſit, in qua & folles & flator ſuo munere fungantur. Deinde carbonibus in camino ſuccenſis, aſſidens artifex, Cadmiam particulatim fractã inſpargit, a locis ſupra fornacis caput extructis. Idem negociũ obit artificis miniſter, ſimulq́; carbones adijcit, uſq́; dum indita Cadmiæ copia prorſus abſumatur. Itaq́; egeſta ſuffitu, tenuis pars & leuis materię in ſummã domũ euolat, & parietibus tectiſq́; adhæreſcit: conflatũ inde corpus, inter initia erumpentibus aquarũ bullis ſimile prodit: poſtea maius incrementum capeſcens, el aboratis lanis ſimile redditur. Ponderoſius autem in ſubiecta pedibus loca ſe recipit. Sed hoc fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret. Quod tenuiore deterius exiſtimandũ eſt, ideo ꝙ multum terrę collegerit, & ſpurcicia in aceruatione referciatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri Spodium arbitrantur, de qua ante dictum eſt. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto odorem æris pręſtat, colore aliquantum piceo, ſapore luti horrido: & ſi fraudem nõ experta, flagranti carbone inferueſcit, aëreum colorem contrahit. Ante dictis autem notis, diligenter attendendum eſt. Siquidem a nonnullis

Digitized by Google

C adulteratur taurino glutino, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis groſſis, & quibuſdam conſimilibus. Quod facile cognitu fuerit. Quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antedicta ſunt. Pompholygem ita lauari oportet. Ligatam linteo mundo, modiceq; raram, aut ſiccam, aut aqua reſperſam in labellum demittito, quod imbrem cõtineat, & huc atq; illuc faſciculum deferens, immergito. Ita enim limoſa pars eius ac dulcis effluet, et omne craſſamentum in linteolo remanebit. Poſtea reſidere ſinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito, mutata tantiſper aqua & colata, dum arenoſi nihil ſidat. Demum aquam exprimito, & ſiccatum cinerem recondito. Alij quantum maxime fieri poteſt ſiccant, et manibus in aqua conterunt, dum mellis craſſamentum imitetur. Deinde linteo faucibus excepturi uaſis obtento, aut laxius illigato, colant: & quo facilius tranſeat, infuſa per linteum largiore aqua, cinerem conturbant: mox ſpumoſum quod traiectum eſt & ſupernatat uaſi, concha excipiunt, & fictili nouo ad uſus recondunt. Quod uero reſedit, et ſenſim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto harenoſo quod peſſum ierat. Rurſus la-
D pidoſa ſidere patiuntur, & in uas aliud excolant. Hoc identidem faciunt, donec cinis merus & harenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua reſpergunt, arbitrati arenas lapilloſq; ſuo ponduſculo degrauatos, peſſum ire. Pilos autem & paleas leuitate ſua in ſublime attolli. Cæterum cinerem medium ſeparant, & in pilam coniectũ ut Cadmiam eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio marina aqua diluto, modis quos ſupra diximus. Et ita redditur adſtringentior, q̃ aquis elota. Vis Pompholygis adſtringere, refrigerare, explere, purgare, obſtruere, & aliquantum exiccare. Inter medicamenta numeratur quæ ſenſim cruſtas obducunt. Quod ſi Spodium torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in paſtillos: fictiliq; nouo, ſubiectis leuibus prunis orbiculos continuo uerſabis, dum aſſiccati fulueſcãt. Neq; ignoranrandum, ex auro, argẽto, plumboq; fieri Spodion. Verum poſt Cypriam Plumbea maxime commendatur.

BARBARI COROLL.

DE Pompholyge, ac Spodio, cõmuni uſu hic agitur: differentia, ut aliqui exiſtimant, q Põpholyx paratur lotura: Spodion, ſiue Spodos illota eſt. Quidam id quod candidum ſit, leuiſſimumq; Pompholygen dixere, & eſſe æris & cadmiæ fauillam, & ut nomen indicat ampullam: qualis eſt bullantiũ aquarꝫ. Spondiõ uero nigriorẽ, ponderoſiorẽq;, mixtis ſcintillis aliqñ et carbonibus. Optimã e Cypro: ꝓpterea Hippo. Melancypriõ, quaſi atramentũ cypriũ uocatã interꝑtanť aliq. Nam Poſſidonius e Cyprio tm̃ ære fieri Spodiõ exiſtimauit, ut Straboni placet: fieri q; liqueſcentibus Cadmiã ærario lapide leuiſſimã. Hęc euolãs e fornacib. & tectis adhęreſcẽs, a fuligine diſtat cãdore: q̊d minus cãdidũ ex ea fuerit, im̃aturę fornacis argumẽtũ eſt, hoc q̱dã Põpholygẽ uocãt. Qđ uero rubicũdius ex ijs inueniť, acriorẽ uim habet: exulceratq;, adeo ut cũ lauať, ſi attingat oculos, excęcet. Eſt & mellei coloris Spodos, in qua plurimũ æris intelligiť: ſed q̊dcũq; genus lauãdo fit utilius. Habeť & ĩ argẽti fornacibus Spodos, quã uocãt Lauriotin, fortaſſe quã Illyriotin Hippo. neſcio an corrupte. Lauriõ certe locus erat in Attica, ubi Argẽti fodi

Digitized by Google

nę quōdā fuere, ut inqt Pauſanias. Vtiliſſima hęc oculis, quę fiat ĩ aurarijs. Spodiō & ex plūbo fit, eodē modo quo ex ære Cyprio mōſtrauimus. Fit Pompholyx et ex ſola quoq; Cadmia, ut Galenus teſtatur. Aetius inuentu inquit rara eſt Pōpholyx, & adulterari facilis. Laudatur uero non candida, ſed quæ ſubliuet, quæq; carbonibus inſperſa, flammā ignis auream uideri faciat. A

EX M. VERG. COMM.

PRæfatus a principio ſtatim hic ſcriptor, ſpecie ſolam, genere nullā habere diuerſitatem in metallicis Bullam & Cinerulā, promiſcuum in medicina monuit utriuſq; cum opus erit fore uſum: ſimulq; ueniam dari ſibi a legentibus petijt, ſi mutatis inuicem nominibus his confectionem, loturamq;, & uſum toto hoc capite utriuſq; docuiſſet. Quod em̄ in eis differt, color, pondus, & puritas tantum eſt. Subſtantia eadē, & uires in utraq; pares: tantūq; abeſt, ut rei diſcrimen aliquod antiquitas fecerit: ut Bullam ſola lotura differre a Cinerula aliqui teſtati fuerint. Hic tamē certius rem docens, certas utriuſq; notas reddidit. Quæ deinceps ab eo traditæ, repetendæ inutiliter a nobis modo non ſunt: indicantibus pręſertim earū etiam nominibus, nō rei, ſed partium diuerſitatem. Pompholyx em̄, quæ a nobis Bullæ nomine reddita eſt, Bullarum in aqua ſimilitudine cōcreſcens, eademq; figura quaſi clauſo intra ſe ſpiritu, ut in offenſa aqua fit, tumens, indeq; inuento nomine ui flammæ egeſta, & hærens ex materia ęris, quod leuiſſimum puriſſimumq; erat ſecū detulit. Contra aūt Spodion, quā Cinerulam uertimus, grauiore pondere, ſordidiorq;, non aliter q̄ cinis extincto igne mixtis carbonum reliquijs ſubſedit. Acceſſit etiam utriq; color, qui in altera ob eam cauſam nigricans, in altera candidus, partium itidem, nō ſubſtantiæ diuerſitatem oſtendit. Eoq; pertinet quod in Cinerula hic ait, eſſe eam ueluti fornacum purgamentū, & quaſi quod ſcopis uerritur. Non aliter q̄ infimi, & pro re ruſtica ſtercoris generibus græci συρματίτιν κόπρον uocant, id ſcilicet, quod undiq; ſcopis in unū collectum fuerint: quale in purgandis triclinijs, totaq; domo quotidie in certum aliquem conuertitur locum. σύρμα enim, qua uoce hic uſus eſt, nihil indicat aliud. Quemadmodum & σποδιὸς, ſiue σπόδιον, non ſimpliciter cinerem, ſed ſordidum, & in quo extinctorum carbonum reliquiæ ſuperſint aliquæ. Id enim nos obſeruauimus inter τίφραν, & σποδὸν græcorum diſcrimen. Neq; hic aliquando θερμοσποδιὰν dicens aliud, q̄ feruentem cinerem eumq; in quo ardentium adhuc carbonū exiguæ reliquiæ ſunt intelligi uult. Cognouerunt diſcrimen hoc latini etiam, ſi Columellæ credimus lib. 2. capite. 15. de generibus ſtercoris agenti: in quorum cenſu prodeſſe etiam ſatis ait cinerem, & fauillam: in altero rem notam ſignificans: in altera cineri mixtos carbones, & eorum quas diximus reliquias. B

☾ De Antiſpodo. CAP. LXXVII.

QVONIAM Spodos ſæpenumero deſyderatur, neceſſe eſt oſtendere, quæ ſimili uirtute polleant, ut in Spodij locū ſuffici poſſint, Antiſpoda uocant, quo q; modo ſumi debeant. Folia itaq; myrti, cum floribus & baccis immaturis, in fictili crudum coniecta, inditoq; operculo continua foramina habente uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. Iterum in fictile aliud crudū transferuntur: quod ubi peraſſatum fuerit, exempta lauātur ad uſus. Idem quoq; fit e termite ſylueſtris oliuæ, ſi habeatur: ſin ſecus, ſatiuæ cum ſuis floribus, aut malis cotoneis diſſectis, & detractis oſſibus, aut gallis, aut laceratis linteolis. Item ex moris immaturis, id eſt, candidis, in ſole prius arefactis, aut terebintho, aut lentiſco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel e buxi coma, uel pſeudocypero cum flore. Alij ficus in ſole antea ſiccatas, eodem modo parant. Alij taurinum gluten. Alij ſuccidas lanas aſperas, pice, aut melle irrigatas. Quę omnia in Spodij uicem uſurpantur. ἀντίσποδον

BARBRAI COROLL.

ANtiſpodion eſt & cinis fici, caprificiq;, ac lentiſci: e buxi quoq; coma eſt, pſeudo Cyperi, & Terebinthi, & Oenanthes.

Digitized by Google

C κεκαυμένος χαλκός

De Aere uſto. CAP. LXXVIII.

AEs uſtum probatur rubrum, quod contritu colore Cinnabarim imitetur. Nigrum uero plus q̃ deceat exuſtum eſt. Fit autẽ e clauis ſolutarum nauium, fictili crudo compoſitis, ſubſperſo ſulphure, cum ſale pari: omnibus uiciſſim inſparſis, fictile circumlito figulari creta ſpiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro ſulphure & ſale alumen inſpargunt. Alij ſine ſulphure ac ſale fictili, aliquot dies urunt. Alij ſulphure ſolo utuntur, fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos ſciſſili alumine clauos, cũ ſulphure & aceto, fictili crudo cremant. Alij in æenea olla aceto reſperſos, urunt, & iterum aut tertio idem efficiunt: poſtea recondunt. Principem locum tenet in Memphide combuſtum: proximum in Cypro. Adſtringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit. Vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Vitia oculorum emendat. Excreſcentia in carne conſumit. Nomas cohibet. Vomitus ciet, cum Hydromelite potum, aut cum melle delinctũ, illitumue. Lauatur ut Cadmia, mutata quater in die aqua, donec nulla prorſus ſordes emergat. Aëris recremẽtum, ſtercusue, quam ſcoriam uocant, eodem modo lauatur, & eandem uim, ſed imbecilliorem habet.

BARBARI COROLL.

AEs uſtum, Græci Calchon cecaumenon uocãt: Celſus uero cum Cinerem eſ priũ uocat, aut Cypriũ æs, crematũ, aut Spodion cypriã intelligit. Aegyptus collyrij modo teri in coticulis. Fuligo æris, ſiue ut Aetius appellat, ærariorũ fabrorum, Epheſtia græce dicitur.

D Scoriam metallorum, Græci, & Scoriam, & Cibdelin uocant: ut Photioni placet.

EX M. VERG. COMM.

PLinium ſecutus Barbarus, colorem in cremato ære probauit, qui ad Minij ſpeciem accederet: rubentis quidẽ, eodemq;, aut non diſſimili Cinnabari colore fulgentis: non tamen, ut hic paulo poſt docebit, re & ſubſtantia eiuſdem: cum alterũ ex Hiſpania, alterũ ex Libya quondã afferrerẽt: uulgareq; Minium & copioſum, Cinnabari autem exiguũ & rarum eſſet: & quo tantum in uariandis lineis pictores uterenẽ. Ex eo quoniã in conſimili genere poterant Cinnabari & Miniũ diuerſo colore eſſe, alterũq; profundiore, alterum dilutiore rubore uideri, a uocibus ſcriptoris huius diſcedere longius ipſi noluimus. Et quoniã in cremato ære colorem hic probauerat, eundem nos etiã probauimus: nec aliter q̃ hic Cinnabaris colore in attritu crematũ fieri deſcripſimus. In cuius confectione non eſt quod miretur aliquis, probare hunc clauos ſolutarum nauiũ. Fuit enim æris quondã largior, q̃ ferri copia: eouſq;, ut arma etiã quibus ad bellum uterenẽ ex hoc metallo fierent: ſi græcoꝝ poetis, præſertimq; Homero credimus. Erat in fabrica quotidianus itidem æris uſus: in qua prelatũ diu ferro id eſt, non ob copiam tantũ, quæ maior ferri aliquãdo fuit, q̃ quia nulla rubigine perit æs, & in quotidiano attritu contumacius durat. Eaq; eſt cauſſa, cur hic æreos clauos in nauigijs dixerit. Cur aũt ex ſolutis nauibus potius, q̃ nouos quæri præcæperit, aliã habet rationẽ: quoniã ſcilicet aptius in eo uſu æs illud ſit, quod attritu domitũ, & cõſuetudine laboris ueluti manſuefactũ erit. Multa eñ ſunt quæ in nouitatẽ ſua minorem, q̃ in uetuſtate, ob nimias uires, utilitatẽ habent. Nec aliũde factum fuiſſe nos credimus, ut uetuſti æris & in clauos iampridem conformati, multoq; labore edomiti, ad hanc rem uſus eſſet. Potuit etiam ex nauigijs magis, q̃ ex ædificijs quęri: quoniã ex mari, ſaleq; eius aliquid bonitatis ad hunc uſum æri accreuiſſet: quod antiquiores illi experti, poſteris ſua fide recipiendũ tradiderunt. Satis cætera in hoc capite patent.

ἄνθος χαλκοῦ

De Flore Aeris. CAP. LXXIX.

FLos Aeris, quem nonnulli clauorum ueterum Pſegma, quaſi ramentũ, noĩarunt, optimus eſt, friabilis, in attritu fulueſcens, milij

Digitized by Google

effigie, breuis, ponderoſus, modice ſplendens, atq; conſtringens, qui de A
limatam æris ſcobem nō recepit, qua ſæpe adulteratur. Sed id facile de
prehenditur cum dentiū illiſu dilatantur ramenta. Fit aūt, cum æs for-
nacibus fuſum, in receptacula delabitur, per cola fiſtularū ad ea perti-
nentiū. Circa eas em̄ occupati, ſordes expurgantes, aquā clariſſimam in
fundunt, refrigerare uolentes. Itaq; repētino concretu, ac addenſatione,
expuit̄, & ſcatet antedictus flos. Adſtringit, & excreſcentia coercet.
Offuſam oculis caliginem emēdat, ſed magnopere mordet. Quaternū
obolorū pondere datus, craſſum humorē extrahit. Carnoſa narium ui
tia abſumit. Eruptiones papularum cum uino cohibet. Contra diutur
nas aurium grauitates tritus, in eas per fiſtulam flatu impellit̄. Vuam,
tonſillaſq; reprimit, farina eius cum melle admota.

BARBARI COROLL.

FLos æris, ho ceſt, Chalcuanthos, differt a Chalcantho, quod atramētum eſt ſutoriū. Dif-
fert & a Squama, quę ui atq; ictibus clauis & panibus æreis excutitur: Flos uero ex ijſdem ca-
dit ſponte. Fit aūt in ærarijs officinis, iam fuſo ære atq; percocto, additis etiamnū carbonibus,
paulatimq; accenſis. Tum repente uehementiori flatu expuitur æris Pala quædā (ut Plinij uer
bis utar) quod Pſegma, Floremq; uocāt. Eſt aūt Pala proprie, ut inquit Strabo, purgatioris au
ri gleba ſemilibralis: a quo tranſlatum id nomē eſt & ad alia. Plinius alio loco Palacas in Hiſpa
nia dici maſſas auri ſcribit, in puteis repertas, decuſſis pondere: quas & Palacranas uocant: ſi-
cut minutum quod eſt, Balancē. Democritij chymiſtæ aphrodites ſperma, hoc eſt, Veneris ſe
men. Nā & ipſum æs nō alio q̃ Veneris uocabulo ꝓnunciant. Iidem Aſcion chalcō, pro æris
flore accipiunt, hoc eſt, quaſi exumbratū æs interpreter. Sunt qui Florē diuerſum intelligāt a
Pſegmate, ſed ratio faciendi eadem. In utroq; ſolū quo Pſegma excipiatur, ſtratum eſſe iubent. B

De Squama æris. CAP. LXXX.

SQVAMA æris excuſſa clauis cyprio ære fabricatis, craſſa qui- λεπίς
dem ipſa. Bona eſt quæ Helitis nominatur. Sed ex malo ære, aut
candido, uitioſa intelligitur. Quam utpote tenuem & inualidam dam-
namus, maxime approbantes craſſam, ruffam, præſertim ſi aceti reſper
ſu rubiginem contrahat. Vim habet adſtrictoriam, extenuantem, re-
primentē, & erodentem. Nomas cōercet. Vlcera ad cicatricē perducit.
Pota ex aqua mulſa aquam trahit. Aliqui farina ſubactam, dant in ca-
tapotio. Additur ad oculorum medicamenta. Genarum ſcabriciam ab-
ſumit, & fluctiones exiccat. Lauatur hoc modo. Siccæ æris ſquamæ ex
purgatæ ſelibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter contur
batur, quouſq; peſſum ierit. Abijcitur quod emerſit, & effuſa aqua, hæ
mina cœleſtis hymbris adijcitur, & diſtenta manu, ſquama quaſi exic-
canda ſit, uehementer confricatur. Dumq; lentorem emittere cœperit,
aqua ſenſim ad ſex heminas uſq; ſuperinfundit̄, terendo ualide. Squa-
ma ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. Quo facto, expreſſus
humor pixide ex ære rubro facta, excipitur. Hoc eſt enim uelut flos
Squamæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cumprimis effi-
cax. Inutile quod ſupereſt. Lauatur, donec nullam prorſus lenticiam
excernat, & linteo opertum biduo conquieſcere ſinitur, effuſaq; extan-

Digitized by Google

C te aqua, ubi ſiccatum erit, reconditur pixidicula. Alij ut Cadmiam lauant, & reponunt.

BARBARI COROLL.

SQuama, hoc eſt, lepis, etiam e ferro in uſu eſt, ex acie, aut mucronibus maxime ſimili, ſed acriore ui, q̃ rubigo. Cyprios clauos, de quibus hic habet mentio, Palladius cuprinos clauos: & cuprinũ æs, pro cyprio ære appellat. Aeris inquit Celſus, duæ ſpecies ſunt: alia tantũ æris: alia rubri æris. Veteres ipſum æs rude impolitũq; dicebant Raudũ, ſiue Rodũ: unde porta Romę, ꝙ ærata eſſet Raudera, et Rauduſcula, ſiue Rauduſculana uocaret. Quid ſi pomi genus int citrea, q̃d Rantiũ uulgo dicit, ab æris colore quaſi Raudiũ uocaris: hoc eſt, fuluũ. Eſt em̃ fuluũ æs, ut inquit Ennius. Q̃z q̃ & a Neratio fortaſſis inuentore, Neratiũ dici potuit. Niſi quis non Rantiũ, ſed Araniũ, quaſi Arianũ, id eſt, Perſicũ, a gente uelit appellatũ. Eſt enim Aria, ut inquit Hellanicus, & ſi recte memini, etiã Herodotus, & Plinius, & cæteri, Perſica quædã regio. Quid item ſi malũ Arantium, ab Arantia oppido Achaiæ dictũ conijcias: q̃d & pomis fertile ſcribunt fuiſſe: a quo effectu, poſteri Phliunta noĩauere, ut inquit Stephanus: proinde Lacedæmonij mẽſem, in quo terra fructibus abundat, Phliaſion appellãt. Accedit, ꝙ Herculem mala Heſperidũ, Arantiam primũ tuliſſe credunt, auctore Pauſania. Sed uereor, ne quis me alias inuidiæ obnoxiũ, etiam nimio iuuandi rem latinã ſtudio, lapſum prædicet.

EX M. VERG. COMM.

QVæ tria ex uno eodemq; ære in medicinæ uſu deinceps a ſcriptore hoc numerata hactenus fuerunt, æs, ærisq; flos, & Squama, non aliter q̃ de bulla & cinerula non multo ante hic dixit, ſpecie tantũ inter ſe differunt, genere nullã habent differentiã. Ex eadem em̃ materia, eoſdem fere uſus & effectus præſtant. Nec aliter de his ueteres tradiderunt, q̃ ut æris partes haberi tria hæc uellent. Longius de his docuit Plinius uolumine. 34. capite. 11. Qui licet aliter a ſcriptore hoc de his tradere uideatur, re tamen eadem omnia docet. Nec aliud eſſe diſcrimen oſtendit, q̃ ꝙ Squama excutitur ictibus, flos ſponte cadit: alterũq; illud Squamæ genus, quod Stomoma dicunt, ſubtilius eſſe, ex ſumma ſcilicet lanugine decuſſum. Eſt em̃ græcis Sto-

D moma ferri acies: & uerbum illis στομοῦν aciem in ferro trahere ſignificat: cum in cote ductũ, reductũq; acuitur, & acuendo exteritur. A quo euentu quæ ſubtiliſſima ex ære detrita eſt, Squama, Stomoma dicta ab ea gente eſt: quaſi in trahenda acie in cote detrita. Squamã æris probauit hic, quæ in Cyprijs ærarijs. &c. Damnauit contra, quæ ἐκ τοῦ φαύλου χαλκοῦ ἢ ἐκ τοῦ λευκοῦ decuſſa fuiſſet: non ex malo ære, promiſcuoue, ut alij interpretes uerterunt, ſed uulgari & uili. Neq; enim malum, promiſcuumue æs ea uoce indicatur, ſed uulgare, quod omnibus locis inuenitur: ideoq; Cyprio comparatum, nullius, aut exiguæ dignitatis & æſtimationis. Sequitur ab hoc loco ſtatim in probatione Squamæ huius participium ἰουμένην. Quod alter ex interpretibus ad rubiginẽ retulit: cum tamen iudicio noſtro ad Aeruginem, quæ propria æris eſt, contrahenda uox illa fuerit. Communis enim metallis omnibus rubigo eſt, quia rubet ſic dicta. Quæ autem in ære concreſcit, aceti, aut alterius etiam humoris aſpergine, aut halitu, ærugo uiret. Quemadmodum in confectione eius mox dicetur.

De Squama ex acie decuſſa. CAP. LXXXI.

λεπίδος στόμωμα

SQuamæ ex acie, aut mucronibus decuſſæ, quam uocant Stomoma, eadem uis. Lauatur modo ſimili, & reconditur. Sed ad moliendam alui deiectionem inefficacior eſt.

BARBARI COROLL.

STomoma, genus eſt Squamæ ſubtilius, ex ſumma uidelicet lanugine decuſſum.

De Aerugine raſa. CAP. LXXXII.

ἰὸν ξυστόν

de erugine eris z a recentibus dicitur viride eris

AERVGO raſa fit ijs modis. Super doliolum, aut aliud conſimile uas aceti q̃ acerrimi, æneum uas, præſertim concameratum, ſin minus, planum uerſetur: ſitq; exterſum, nullumq; habeat ſpiramentũ. Exempto uaſe quo doliolum obturaueris, decimo quoq; die inſidens Aerugo deraditur. Aut æris lamina in cadis ſuper acetum ita ſuſpen

Digitized by Google

ditur, ne attingat: & totidem poſt dies raditur. Aut maſſulæ æris, aut A
laminæ, uinaceis iam aceſcentibus conduntur, & ſimili modo uerſan-
tur. Quinetiã ex delimata æris ſcobe æruginem facere licet. Nec nõ e
laminis, quibus bracteę auri concluſę malleo ducuntur. Si quis eas ace
to reſpargat, & ter aut quater uerſet, donec æruginem contrahant. Tra
dunt æruginẽ in Cypriis metallis gigni, lapidibus quibuſdã nonnihil
æris habentibus, quibus ærugo effloreſcit. Adduntq́, nõnunq́ per ca
niculę æſtus e quodã ſpecu manare. Sed hoc exiguum, & optimũ eſſe:
illud ſpeluncis effluens, copioſum quidẽ, & boni coloris, ſed uitioſum,
quod lapides multos collegerit. Pluribus aũt modis adulterant. Aliq
pumice, alij marmore, alij atramẽto ſutorio. Sed deprehẽdemus pumi
cem, aut marmor, pollice ſiniſtræ manus madefacto, & æruginis porti-
unculã in alterũ atterente. Siquidẽ eam diffundi conſtat. Marmoris aũt
pumiciſq́ partes cõeunt non diſſipatę, demumq́ tractatione crebra &
humoris complexu dealbeſcunt. Quin et dentiũ appreſſu. Siquidẽ ſyn
cęra cedit: leuis, ſine aſperitate. Atramentũ uero ſutoriũ, igne coargui-
tur. Namq́ ſi fictile, aut lamina, adulterata ærugine illinatur, & feruen
ti cinere, aut carbonibus incaleſcat, mutabit colorem. Atramentũ ſuto-
rium rubeſcit, quod uſtum ſuapte natura talem ſortitur colorem.

BARBARI COROLL.

AErugo raſilis, quã Græci uocant Ion xyſton, minus probatur e ſquamis. Ocyſſime con B
trahit æruginem coronarium æs. Aeruginem maxime Rhodiam adulterant marmore. Depre
hendiť papyro, galla prius macerato. Nigreſcit eñ ſtatim ærugine illita. Deprehenditur & ui-
ſu, maligne uirẽs. Aerugo æris, a Columella eſt ubi ænea rubigo dicta ſit. A Vitruuio Eruca
nominatur, eadem quæ raſilis a ſpecie uermiculi eius, ut conijcio, qualis Rhodo fingebatur.
Ob id & genus alterum æruginis, ut mox liquebit, Scolex appellabatur. Nam & morbus qui
dam arborum, nunc Rubigo, ut Plinius, nunc Aerugo appellatus eſt, ut Hieronymus, quem
Græci Eryſiben, Rhodij Erethiben uocant, a colore, ut nos Rubiginem: a quo & Robur dictũ
ſit, quia plurimas huius coloris, quaſi uenas habeat.

¶ De Aerugine Scolecia. CAP. LXXXIII.

AEruginis quam uocant Scoleciam, duo ſunt genera. Quædam ἰὸν σκωλήκου
foſſilis eſt. Altera facticia. In mortario cyprij æris dimidiam he
minã aceti albi acriſq́, piſtillo cupreo conterito, donec ſtrigmenti craſ-
ſitudinem imitetur. Deinde aluminis rotundi, ſalis foſſitij, tranſlucen-
tis, aut marini q́ albiſſimi, ſolidiq́ drachmam unam, aut certe cum ni-
tri pari pondere terito in ſole, æſtuoſiſſimis diebus, ſub ſidus caniculę,
donec colore ærugineum, & coaugmẽto ſtrigmẽtoſum fiat. Vbi aũt ſe
in uermiculorũ ſpeciem contraxerit, recondito. Efficax & boni coloris
redditur, ſi duas parteis urinæ ueteris, cum una aceti adieceris, & alia
quæ dicta ſunt peregeris. Sunt qui æruginem raſilem, quę in apparatu
non reſpondit, gummi miſto digerant in formas, & ita uendãt. Quod
genus, ut uitioſum improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus,
mortario & piſtillo cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurũ fer-

C ruminant. Antedicta æruginum genera, uſto æri correſpondent. Sed magis effectu ualent. Sciendum foſſilem Scoleciam præſtantiſſimam eſſe. Deraſam ſequi. Poſtremo loco facticiam. Mordaciſſima tamen eſt, & magis adſtringens. Aurificum autẽ Aerugo raſæ correſpondet. Aerugines omnes adſtringunt, extenuant, excalfaciunt. Oculorum cicatrices emendant. Lachrymas cient. Nomas ſiſtunt. Vulnera ab inflammatione tuentur. Vlcera ex oleo, cæraq; ad cicatricem perducunt. Callos & ſordida ulcera purgant, cum melle coctæ. Callum fiſtularum erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. Ad gingiuarum autem excreſcentias, & extuberationem utiles. Magnopere extenuant genarũ craſſiciem, cum melle illitæ. Verum poſt illitionem ſpongia ex aqua calida locus fouendus eſt. Reſina terebinthina excœptæ cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur particulatim fracta, in fictili patina, flagrantibus prunis ſuperpoſita. Verſaturq; donec ſe mutet, & colore ſubcinereſcat. Poſtea refrigerata reponitur. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum eſt, ſed non prorſus eundem colorem cremata contrahit.

BARBARI COROL.

SColecia Aerugo fit & per ſe raſa, ex ærario lapide quem Chalcithin uocant. Nominatur autem Scolecia, ſiue Scolex, uel quia ſe contrahat in uermiculos ſponte, uel quia fingatur in eos arte. Ariſtoteles, In Cypro inquit inſula, ærarijs fornacibus, ubi Chalcites lapis pluribus diebus uritur, uermiculi medio igne quadrupedes, & pennati naſcuntur, paulo muſcis grandibus maiores, qui per ignem ambulent, & ſaliant quamdiu ibi ſunt, uiuentes: cum euaſere longius paulo, moriuntur. Pyralides, ſiue Pyroti nominantur, uel ut in quibuſdam Plinianis codicibus, Pyrauſtæ.

D Aerugo aurificum, hoc eſt, Santerna, quæ a Græcis Ios Chryſochoon, & Chryſocolla dicitur, gluten eſt & ferrumen auri eius, quod argentoſum uocant. Signumq; eſt, ſi addita ea, niteſcit. E diuerſo æroſum contrahit ſe, hebetaturq;, & difficile annectitur. Fit autem id glutinum præter ea quæ a Dioſcoride ſcribuntur, etiam auro & ſpuma argenti additis, unaq; contritis. Vtrum uero Santerna hæc, an alterum genus intelligatur a Theophraſto, chytos argyros, hoc eſt, argentũ fuſile, quum dicat, & mortario, & piſtillo æris terẽdo confici & aceto, nondum liquet. In Santerna certe ſola, q̃d quidem ſciã, mortarium & piſtillũ ex ære cyprio deſyderant, ſed cũ urina impuberis, non aceto. Inuenio & Argentũ mentitum, hoc eſt, Pſeudargyron uocari, q̃d ex lapide quodam uſto fiat Anderis, in Troade: itemq; in Lydia prope Tmolum: huic æs addendo mixtura prouenit, Orichalcum a quibuſdam appellata, ut Straboni placet. Cæterũ Chryſocolla dicĩt & panificij quoddam genus, ut in Tritico docuimus. Santernã fortaſſe dictam putẽ, quaſi Xanthernã: quippe cum legamus Aeruginẽ hanc a Græcis quãdoq; dici Xantheſin, a colore flauo: qualis aureus eſt. Ob id & Latex diuinus ille, tingendo auro chymiſtis tantopere quæſitus, plærũq; Ios Xyſtos, & Aerugo nominatur.

Aerugo ferri, hoc eſt, rubigo, deraditur humido ferro, clauis ueteribus. Hac Telephum Achilles ſanaſſe proditur: q̃q; id quidam ex ærea cuſpide factũ interpretantur.

EX M. VERG. COMM.

MOnſtrauit Victruuius ſuæ Architecturæ libro ſeptimo cum de coloribus ageret, Aeruginis unam tantum confectionem, eam ſcilicet quæ ſecunda huic ſcriptori eſt: ſuntq; eius poſt conficiendæ Ceruſſæ diſciplinam hæc uerba. Eadem ratione lamellas æreas collocantes efficiunt Aeruginem, quæ Eruca appellatur. &c. Vocatq; inſecti, & uermis nomine Erucam, quã cæteri omnes Aeruginem dixerũt. Nec nos ſcimus, q̃ integra in eo ſcriptore ea uox ſit. Aliqui quoniã inſecti, quod Græci Campem dicũt, ea appellatio eſt, Vermicularem illã Aeruginem ex ſimilitudine ab antiquis Romanis dictã eo nomine fuiſſe exiſtimãt: nos tamẽ, quoniã quam Victruuius Erucam appellari ait, a uermiculari diſtat, nec aliquid illi ſimile, aut cõmune habet, uerum ut diximus, ſecundum huic ſcriptori genus facit, confirmare id non audemus: du-

Digitized by Google

bitamuſq; in Victruuio male Erucam forſitan legi: ueramq; lectionem, æneam, aut æream eſſe: quoniam latini ſcriptores aliqui æruginem nominantes, æneam, aut æream ſemper addiderũt: ut ex quo metallo æruginem dicerent, certius indicarent. Neq; ab re: quando ut in græcis ἰὸς cõmunis ad æruginem & rubiginem uox eſt: ſic forte in latinis aliquãdo fuerit, promiſcueq; ærugo in cunctis metallis diceretur, & ſi priuatim in ære ea uox in uſu poſtea eſſe tantum cœperit. Conijcimus hæc, non decernimus: eamq; ob cauſam poterunt arbitrio ſuo de his legentes ſentire. Quo loco deinde hic ſcriptor ait, fieri itidem æruginem ex delimata æris ſcobe, laminiſue illis ἄισ περιεχόμενα τὰ χρυσᾶ πέταλα ἐλαύνεται. &c. noſq; uertimus, quibus incluſa aurea coronarum folia extenduntur: adiecimus nos coronas, quæ nullæ tamẽ in Dioſc. ſunt: propterea, ꝙ de his neceſſario agebatur: nec poterant aurea folia illa aliter, q̃ in coronis intelligi. Quod græci aliquot indicant de coronis agentes: breuiſſimeq; Plinius dicens. Ocyſſime uero contrahit coronarium æs æruginem: illud intelligens, quod in extendendis ex auro bratteolis in foliorum figuram, in uſu ea tempeſtate eſſet. Quod nunc alia ratione fit. Vitium non multo poſt ſignauimus, quo loco ſcilicet de deprehendendo raſilis æruginis adulterio agitur. Male eñ ſequax illic ſermo eſt: nec ſatis (alioquin certa res) patet. Docet enim pumice, aut marmore adulteratam æruginem humore & attritu deprehendi: quorum altero defluit, altero albeſcit ærugo. Quod in ſincera nõ fit. Numerãtur deinde inter alias uermicularis æruginis uires a Dioſc. δάκρυον ἄγειν. quod eſt, lachrymas ciere, trahere & ducere: idq; tam manifeſte, ut in ſcriptore hoc intelligi aliter res nequeat. Neſcimus tñ nos, q̃ integer locus ille ſit: non tam quia Plinius de ærugine raſili, cui uermicularis non adeo diſſimilis eſt, lib. 34. cap. 11. ait. Vis eius collyrijs oculorũ aptiſſima, & delachrymationibus mordendo ꝓficiens: q̃ quia in oculorum medicina compeſcuntur, nõ ꝓritantur delachrymationes. Erit id medicis diligentius animaduertendum. A

ℭ De Rubigine ferri. CAP. LXXXIIII.

RVbigo ferri reſtingit. Siſtit fœminarum profluuia admota. Potuq; præſtat ne concipiant. Illita ex aceto, ignibus ſacris, & papularum eruptionibus medetur. Perq̃ utilis ad ſcabricias genarum, paronychia digitorum, & reduuias. Condylomatis prodeſt. Gingiuas firmat. Podagras illita lenit. Alopecias replet. Vinum aquaue, in qua cãdens ferrum ſit reſtinctum, potu cœliacis, dyſentericis, lienoſis, cholera laborantibus, & diſſolutis ſtomacho auxiliatur. ἰὸς σιδήρου B

BARBARI COROLL.

FErrum Græce ſideros appellatur: candens hoc, niſi duretur ignibus, corrumpitur. Rubens inhabile eſt tundendo, neq; anteq̃ albeſcere incipiat aceto, & alumine illitũ fit æri ſimile. A rubigine uindicatur Ceruſſa, & Gypſo, et Pice liquida. Hæc eſt temperatura a Græcis Antipathia dicta. Ferunt quidam & religione quadam id fieri.

EX M. VERG. COMM.

MAluimus in Ferro ob colorem Rubiginem, q̃ æruginem dicere, ob eas quas non multo ante tradidimus cauſas. Alioquin idem uitioſus in cunctis metallis euentus eſt, communiq; uoce a græcis omnium metallorum læuori contraria ſcabricies uocata eſt. ἰὸν enim in cunctis metallis uocant, quod uetuſtate, humore, ceſſationeue aſperitatis & mali coloris illis accreuit. Habent etiam ἐρυσίβην qua rubiginem indicent: ſed ut nos obſeruauimus, in frugibus potius q̃ in metallis. Legentes illud etiam in capite hoc monemus, uidiſſe nos in græcis, nec negligendæ fidei codicibus, in quibus nulla erat extrema eius pars illa, qua iubetur demergi aqua, uinoue cãdens igne ferrum. &c. Nos tamen ut erat ſeruauimus, ex quotidiano rei uſu, & ex eo quod Celſus monuit lib. 4. capite. 9. inter lienoſorum remedia: pro quibus ait, & poſt cibum aqua a ferrario fabro petitur, in qua candens ferrum ſubinde tinctum ſit.

ℭ De Stercore ferri. CAP. XXXV.

STERCVS ferri, quam Scoriam uocant, eadem poteſt quæ rubigo, ſed inefficacius. Aconito ex hydromelite potum opitulatur. σκωρία τοῦ σιδήρου

C

EX M. VERG. COMM.

MEtallorum ſpurciciam ueteres græci Scoriam uocauerunt: Romani, autore Celſo. lib. 5. capite. 5. Recrementum eam dixerunt. Neq; in metallis modo, uerum in multis alijs recrementi uoce uſi ſunt: ut primo uolumine in Crocomagmate dictũ a nobis etiam eſt. Græci in metallis priuatim Scoriam ſuam ſeruarunt.

πεπλυμένος μόλιβδος

De Plumbo eloto. CAP. LXXXVI.

LOtura Plumbi ſic fit. In mortarium plumbeum aquam inijciens, piſtillo plumbeo terito, donec nigreſcat aqua, & ſucci modo craſſeſcat, aut cœnoſa reddatur. Linteolo deinde colato, aquam infundens: quo facilius quidquid eſt reſolutum incerni poſſit. Hoc facito uſq; dum ſatis habuiſſe uidearis. Vbi conſederit, priorem aquam effundens, nouamq; adijciens, ut Cadmiam lauato, donec nulla extet nigricia. Poſtea in paſtillos cogens reponito. Quidã ſcobem mundi Plũbi lima quæſitam, mortario lapideo, piſtilloq; terunt: aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigreſcat. Mox ubi craſſamentum peſſum ierit, colligunt in paſtillos. Nam tritum uehementer, ceruſſæ ſimile redditur. Alij elimatæ ſcobi modicam plumbaginem adijciunt. Affirmantes ita elotum Plumbum præſtantius eſſe. Poteſt refrigerare, adſtringere, obſtruere, mollire, explere caua. Siſtere oculorum fluctiones, & ulcerum excreſcentia. Sanguinem ſupprimit. Prodeſt contra ſedis ul-

D cera, condylomata, & hæmorrhoidas ex roſaceo. Item ad ea quæ ægre cicatricem ducunt. Et in totum ſpodij effectus præbet. Niſi q; non obducit cruſtas. Integrum Plumbum affrictu, marini ſcorpionis, draconiſq; plagis auxiliatur.

EX M. VERG. COMM.

LOturam Plumbi Plinius etiam inter latinos. 34. uolumine, cap. 18. adeo ſimilem huic ſcriptori docet, ut alieni decreti potius interpres q̃ ſui autor uideri poſſit. Niſi aliqua addidiſſet, q̃bus non uariari rem, ſed certius & aptius tractari aliquis credat. Quale ſtatim eſt quod in eo legitur, cœleſtem exigi aquam: quæ in plumbeum mortarium conijcienda erit, ut plumbeo piſtillo circumacta, mutuo mortarij & piſtilli attritu, plũbi ſubſtantia nigreſcat & craſſeſcat. Quę duo tantum ille dixit, non ut cæteri interpretes addiderũt, donec ſucci modo craſſeſcat, aut cœnoſa reddatur: non animaduertentes quod a Dioſcoride dicitur, unum tantum eſſe καὶ γίνεται ἰλυώδης, id eſt, in limum craſſeſcat: quæ uero ſequuntur, ἢ χυλώδης ἢ πηλώδης, gloſſemata & interpretationes illius fuiſſe, Dioſc. codicibus ab aliquo adiectas, dum uult certius indicare quid ἰλυώδης ſit: quæ deinde ab imperitis librarijs in Dioſc. coaluerint. Idem enim omnes ſignificant: nec Plinius ut diximus, aliud q̃, donec craſſeſcar, inquit. Quale etiam non multo poſt quo loco hic ait. Quidam purum plumbum lima deterentes in lapideo mortario, lapideo piſtillo terunt, addidit ille, Thebaico, lapideo. ſ. mortario: ſed ex ea gente lapide, ex qua ad uſum medicinæ mortaria, ut idem Plinius teſtatur, pręcipue probabantur. Quod & ſi non multifaciendũ forte alicui uideatur, non tamen inutile penitus nouiſſe fuerit. Quemadmodum maiorem diligentiam exigit, qui ſtatim in Dioſco. ſequitur male ſequax, nec certo ſenſu locus: in quo ſpacium, & in ſpacio uitij nota relictũ a nobis eſt. Cæteri quod ueriſimile erat, & rei neceſſitatem ſecuti, locum iudicio ſuo magis q̃ ex uocibus quæ illic modo legantur expleuerunt. Quod potęrunt græca intelligentes uidere. Nobis non uiſum eſt alienis noſtra miſcere.

κεκαυμένος μόλιβδος

De Plumbo uſto. CAP. LXXXVII.

VRitur Plumbum ſic. Super q̃ tenuiſſimas Plumbi laminas, fictili nouo inditas, ſulphur inſpargito, additiſq; rurſus laminis,

Digitized by Google

interiecto ſemper ſulphure, uſqꝫdum uas expleueris, ſuccendito. Flagrã- A te autem Plumbo, ferrea rude uerſato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilqꝫ non uſtum hæſerit. Tum demum obſtructis naribus, eximito. Alioquin halitus Plumbi noxius ſentitur. Aut elimatam ſcobem in olla cum ſulphure urito. Alij laminas in fictili crudo, ut dictum eſt, imponunt fornaci, aut foco, et circumlinentes operculum, dato exili ſpiramento urunt. Alij pro ſulphure ceruſſam, aut hordeum inſpargunt. Alij integras laminas imponentes, acri igne utuntur, & rudicula ferrea continue mouent, dum in cinerem ſoluantur. Sed difficilis huiuſmodi uſtio: & ſi uehementius uratur, contrahit ſpumæ argenti colorem. Magis placet nobis prima. Plumbum uſtum lauatur ut cadmia, & reconditur. Eoſdem effectus habet, quos plumbum elotum, ſed multo acriores.

BARBARI COROLL.

PLumbi halitus combuſti, canes ocyſſime interficit, ſicut omnium metallorum muſcas, & Pli. li. 34. ca. 18 culices: quobrem non ſunt ea tedia in metallis. Plumbum crematum, cui ceruſſa ſit admixta pari portione, aut hordeum, Spodio cyprio a medicis præfertur. Retoſtum Plumbum eſt, quando uocetur a chymiſtis Helcyſma. Laminis Plumbi ad lumborum renumqꝫ partes adaligatis, ſomnia Veneris inhiberi prædicant: quod & Caluus orator, & Franciſcus Barbarus auus meus fecere. Athletas Galenus eo remedio uti ſolitos affirmat. Plumbum græci Molibdon uocant. Multum aeris in Plumbo eſſe argumentum eſt, quod in ſtatuis aſpicitur. Plumbũ em̃ q̊d pedes earum lapidibus ferruminat, & annectit, ita plærumqꝫ intumeſcit, ut ex ijs lapidibus cryſtalli modo pendeant uerrucæ. Multa Plumbi genera connumerant chymiſtæ græci. Marinum B ſordet, & aſperum eſt. Sabyeſium, & Dalmatenſe nitet, ac molle dicitur. In Sardiano teneritas, & æroſitas aſpicitur.

EX M. VERG. COMM.

ERit operęprecium certiorem adhuc Plumbi cocturam nouiſſe cupientibus, Plinium. 34. uolumine, cap. 18. audire. Multa enim quæ deſyderari poſſe nunc uidentur, certius ab eo traduntur. Qualia ſunt, cum ſulphuri quod Plumbi lamellis inſpergendum eſt, minutum adijcit: iubetqꝫ, trito ſulphure ad eam rem uti: & cum, non naribus tantum occluſis Plumbi cinerem tolli, ſed ſpiritus foraminibus: ut os etiam complecteretur, per quod reſpiratione poterat eadem contrahi noxa. Et cum in fornacem coniectum fictile, in quo Plumbi delimata ſcobs erit, tamdiu coqui uult, donec percoquatur figlinum. Et cum ferro miſceri pręcipit, præter ferrum, ferulaceis rudibus idem fieri etiam indicans. Nec minus cum ceruſſam, aut hordea pro ſulphure inſpergenda pari pondere cum plumbo ſumi monet. Multaqꝫ alia eodem modo docet, quibus poterit coctura Plumbi certius tractari.

De Recremẽto Plumbi. CAP. LXXXVIII.

REcrementum Plumbi, quod Scoriam uocant, optimum eſt dẽ- σκωρία μολίβδου ſum, fractu contumax, ceruſſam plane repreſentans, nihil plumboſi habens, quod ad mali colorem accedit, & uitri ſplendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exuſtum poteſt, ſed magis adſtringit. Lauatur in mortarijs infuſa aqua, & refuſa ſumma aquæ parte, quæ luteum colorem duxit. Idqꝫ ſæpius, dum recrementum abſumatur. Dein quod ſubſidit craſſamentum, aqua effuſa, digeritur in paſtillos.

EX M. VERG. COMM.

MOnſtrante id Celſo Romani ſermonis candido autore, græcorum Scoriam Recrementũ diximus. Locus in eo eſt quinto ſuæ medicinæ libro capite. 18. cum ait. Plumbi recrementum Scoriam molibdu græci uocant. Quid autem in metallis ſcoria & recrementum ſit, ſatis non multo ante in Ferro dictum a nobis fuit. Plinius eodem quo in coctura plumbi diximus loco

C de Scoria, ſed anguſtius q̃ hic ægit.

μολιβδοειδὴς λίθος

De Molibdoide lapide. CAP. LXXXIX.

MOlibdoides lapis a plumbi ſimilitudine dictus. Correſpondentem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

BARBARI COROLL.

LApis plumbarius, hoc eſt, Moliboides, differt a Molibdęna, hoc eſt, Plumbagine, ut ſtatim conſtabit.

στίμμι

ſtibium. a recentibus dicitur antimonium

De Stibio. CAP. XC.

STimmi optimum quod ſplendiſſimum eſt, modoq; nitedularum emicat, confractu cruſtoſum, nihil terræ aut ſordidi habens, friabile, quod Stibi appellarunt, alij Platyophthalmon, alij Larbaſon, alij Gynæcion, alij Chalcedonion. Vis eius adſtringere, obſtruere, refrigerare, excreſcentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, ſordes et ulcera oculorum expurgare. Siſtit & ſanguinem e cerebri membrana profluentem. Et ut in uniuerſum dicatur, uis uſto plumbo ſimilis eſt. Priuatim ambuſta igni, in cruſtas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum. Cruſtoſas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cæra & exigua ceruſſa. Torretur adipe circumlitum & carbonibus obrutum, donec carbunculetur adeps. Exemptumq; reſtinguit mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus ſuccenſis efflatum, quoad flagret. Si enim paulo magis concremetur, plumbum fit. Lauatur ut cadmia, & æs. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 6.

STimmi, nos Stibium, & Stibi dicimus, in argenti metallis inuenitur, ſpumæ lapis candidæ nitentiſq;, non tamen tranſlucentis. Aliqui Alabaſtrum uocant, Alabandum, & Alabandi-
D cum Aetius. Duo eius genera. Mas horridior, ſcabriorq;, & minus ponderoſus, minuſq; radians: & arenoſior fœmina, quam magis probant: nitet friabilis ſciſſuriſq;, non globis dehiſcens: Platyophthalmon uocatur, quia dilatet oculos. Gynecion, quia mulieribus obſeruiat, cilia tingentibus, ſemiorbeſq; pingentibus. Vnde ſcitum illud, geometriam exercere fœminas in cilio, prеſertim in Hiſpania, Hippocrates certe Stibium ſignificat, ut Galeno placet: aut cruſtas in eo inuentas, q̊ties Tetragonum in medicina nominat. Democritus Stibium niſi locis diſtinguit, Italicum, & Chalcidonium prodendo. Quidam non adipe utuntur coquentes, ſed fimo bubulo. Habetur & Stimmi cognomento Regis Alexandri: ſed cõpoſitio medicamẽti ea eſt ad oculos. Rhyadas, hoc eſt, qui delachrymationem arcere non poſſunt, q̃n per maxillas defluat.

EX M. VERG. COMM.

STibium hoc eſt, quod in medicinæ uſum a ueteribus inuentum, corruptis moribus paulatim ad formæ lenocinium conceſſit: cum natiuo decore non contentæ mulieres, ad fucum & amoris illecebras abuti eo inceperunt. Auditur pro muliebri fuco ea uox aliquando in ſacris hebræorũ literis, cum præcipitur, ne ſtibio depinxerit aliquis oculos ſuos. Quam uocem ignorantes aliqui, a ſtœbe, quę huic ſcriptori herba eſt, Stibium dici & fieri crediderunt: cum tamen in Plinio, & Celſo nihil aque notum ſit: tradideritq; Plinius. 33. uolumine, cap. 6. principalem illi uſum circa oculos eſſe: ideoq; Platyophthalmon uocari, quoniam eos dilatet, eorumq; fluctiones & lippitudines inhibeat. Et quoniam in cura decoris & formæ eo mulieres utebantur, γυναικεῖον, id eſt, muliebre etiam dici: & ſi adiectiuo illi potuiſſe quondam coniungi ſubſtantiuum aliquod nomen, ſuſpicari aliquis poſſit: Verbi cauſa, fucũ, pigmentumue, aut ſimile aliud q̃dpiam. Poſſunt deſyderari alia etiam, quæ multa Plinius quo diximus loco longius tradit, uolentibus in eo ſcriptore cognoſcenda.

Digitized by Google

De Molibdena, ſiue Plumbagine. CAP. XCI. A

MOlibdæna optima eſt flaua, argenteæ ſpumæ æmula, modice μολύβδαινα
ſplendens, cum teritur ruffa. Cocta cum oleo iocineris colorē
trahit. Vitioſa eſt quæ aërem, aut colorem plumbeum refert. Gignitur
ex auro & argento. Eſt etiam quædam foſſilis, iuxta Sebaſtiam & Co
rycum inuenta. Quo in genere probatur quæ lapidoſa non ſit, aut re-
crementoſa, ſed nitens & flaua. Vim habet ſpumæ argenti, aut recremē
to plumbi ſimilem. Vritur, lauaturq́ eodem modo. Miſcetur conueni-
entiſſime medicamentis, quæ Liparas uocant, atq́ emplaſtris minime
mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. Gluti-
nantibus tamen medicamentis, aut abſtergentibus non conuenit.

BARBARI COROLL.

MOlibdena, hoc eſt, Plumbago, quam & Galenam uocamus, communis eſt plumbi, & ar Pli. li. 25. ca. 11.
genti uena. Commendantur friabiles, & modice ponderoſæ. Quæ ſint foſſiles, metallicas ap-
pellant. Laudatiſſimæ quæ in Zephyrio fiant. Sunt qui Molibdænam inter ſpumas argenti col
locent. Foſſilis Molibdena eſt, & ad uicum Ergaſteriam uocatum, inter Cyzicum, & Pergamū
octo & quinquaginta millibus a Pergamo diſtantem. Nominatur & Molibdæna, id eſt, Plum
bago herba Plinio, contra ſerpentes, etiam in aruo, folio lapathi, craſſa radice, hiſpida: quæ cō
manducata, ſi oculis ſubinde religetur, Plumbum, quod eſt, genus uitij, ex oculis tollit.

EX M. VERG. COMM.

GAlenam bis terue trigeſimo tertio & quarto ſuæ hiſtoriæ uoluminibus græcorum, metal-
licam Molybdenam Plinius uocauit: nō tam ut a Molybdena Plumbagineq́ ſui generis herba,
quam. 25. eiuſdem hiſtoriæ uolumine, cap. 11. priuatim Plumbaginem dixerat, alia appellatio-
ne ſecerneret: q́ quia ſcribente eo ſuam hiſtoriam, hæc erat priuatim metallicæ Plumbaginis ap
pellatio, ab Hiſpanię Galecia, ut credimus, facta, in qua celeberrimę quondam metallorum fe- B
re omnium fodinæ fuerunt. Quæ quoniam noſtra ætate nulla eſt, nec habet ea uox aliquā nūc
ſignificationis æſtimationem, impune, & ſine inuidia relicta a nobis fuit: prę ſertim in re quæ ex
ſubſtantia ſua certius indicanda erat. Plumbago ob eam cauſam Molybdena hæc dicta: & ne cū
herba miſceretur, ex metallo nota illi adiecta eſt. Herbam quo diximus loco Plinius manifeſte
Plumbaginem uocauit: cauſamq́ addidit: quoniam ſi commanducata oculis ſubinde religet̄,
Plumbum quod eſt in ea parte uitij genus, tollat. Metallum toto hoc capite Dioſc. nihil ſimile
communeue cum herba habens, quæ in Plumbi nomen & honorem ex uſu tātum recepta eſt:
id autem ex plumbi ſubſtantia iuſtius Plumbaginis nomen inuenit. Gigni hanc ex auro & ar-
gento hic ſcriptor ait: quale autem id ſit Plinius oſtendet, adhereſcere dicens argenti & auri for-
nacibus. Oſtendet itidem plumbi uenam eſſe Plumbaginem: multaq́ alia, quę nos breuitati cō
ſulentes, relinquimus in eo ſcriptore nouiſſe ea uolentibus expoſita. Fit quod nouerunt metal
lici, Plumbago alterius metalli, argentiq́ prę ſertim coctura: quodq́ excretum ex his plumbo-
ſum fuerit, Plumbago ueteribus fuit. Verumtamen foſſilis eadem quondam inueniebatur ad
Coryci, ut nos uertimus, Sebaſtiam, in Aſia tunc notiſſimam regionem: cui Corycum hic adie
cit, ut a reliquis quæ diuerſis regionibus Sebaſtię urbes & oppida tunc audiebantur, ſepararet.
Fuit enim frequens id quondam nomen: numerabaturq́ in Armenia Sebaſte ciuitas, numera-
batur in Iudæa, numerabantur & alijs locis aliæ: omnes in Romanorum Cæſarum gratiam ſic
dictæ. Quas enim Auguſtas Germania, & Hiſpania nominauerunt, eas græci Sebaſtas, & Se-
baſtias dixerunt. Eſt enim Sebaſton gręcis idem quod Romanis Auguſtum. Intelligitq́ hic ſcri
ptor κατὰ σεβάστιαν καὶ κώρυκον εὑρισκομένη dicens, Coryci Cherſoneſum hoc nomine quōdam in
Aſia ſic appellatam.

De Recremento argenti. CAP. XCII.

REcrementum argenti, quod Scoriam uocāt, aut Helcyſma, aut τοῦ ἀργύρου σκωρία
Encauma, molibdænæ uim habet. Quare emplaſtris quæ phę
as appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, utpo

Digitized by Google

C te cum adſtringat, extrahatq;.

EX M. VERG. COMM.

COniunctum natalibus plumbagini argẽti recrementũ eſt: ideoq; paulominus q̃ cõtinuata hiſtoria a Dioſ. docẽ. Fit eñ ex argento utrũq;. In ſcorię metallicorũq; recrementorũ omniũ genere, ſolum argenti recrementũ priuatim Helcyſma gręcis dictum eſt. Teſtatur id Plinius. 33. uolumine, cap. 6. his uerbis. Scoriam in argento græci uocant Helcyſma. Teſtantur idem græci latiniq; omnes: nec aliunde q̃ ab extrahendi ui quam habet, factum illi nomen eſt.

De Spuma argenti. CAP. XCIII.

λιθάργυρος

SPuma argenti quædam gignitur ex harena, quam Molibditin uocant, in fornacibus conflata, donec perfecte incandeſcat. Altera ex argento. Tertia ex Plumbo. Probatiſſima eſt Attica. Secunda Hiſpanienſis. Has ſequitur quæ fit Dicæarchiæ, id eſt, Puteolis, Baiis, in Campania, & Sicilia. Plurima enim hiſce locis e flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore ſplendet, Chryſitis appellatur, melior cæteris. Quæ in Sicilia, Argyritis. Quæ ex argento, Calabritis, Vis autem adſtringere, mollire, explere caua, excreſcentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur Argenti Spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, ita accenſa follibus. Abſtergitur inſidens ſpurcicia, & reconditur. Aliqui quater aceto, aut uino reſtinguentes, iterum urunt & eadem proſequuti, repo-

D nũt. Lauaẽ ut cadmia: ut Argyritidi nominatę, aut ſi deſyderet, alteri cãdor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticę menſura, fictili nouo ſuperfuſa aqua, adiectis candidi tritici quatuor ſextariis, priuatimq; pugillo hordei, linteolo raro auribus uaſis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dehiſcat. Deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. Triticum abiicitur. Spuma argenti uehemẽter manibus affricando, aqua lauatur, aſſiccataq; in thebaico mortario teritur, affuſa feruente aqua, donec diſſoluatur. Excolata aqua, iterum tota die teritur, & ueſperi infuſa calida aqua ſinitur. Mane colis excernitur. Alia infunditur, atq; ter die excolatur. Id ſeptem diebus fieri ſolet. Poſtea additis ad ſingulas minas Spumæ argenti, quinis ſalis foſſilis drachmis, infuſaq; calida aqua, ter in die teritur, & addita aqua excolatur. Cumque inalbuerit, calida infunditur, dum nullam ꝓrſus ſalſedinem reſipiat. Demum ardentiſſimo ſole ſiccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina Spumæ Argyritidis diligenter teritur, addito ſale foſſili trito, triplicato pondere, in fictile nouum coniicitur. Aqua infunditur, ita ut ſuperemineat. Mouetur quotidie mane & ueſperi, aquaq; ſuperinfunditur, priore nequaquã effuſa. Hoc fit triginta diebus. Namq; niſi moueatur, craſſeſcit uſq; in duriciẽ teſtę. Poſt hęc effuſa leniter muria, in thebaico mortario Spuma argenti teritur: cõiectaq; in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata ſubinde aqua, donec nullum ſalſedinis indiciũ præbeat. Deinde quod

Digitized by Google

ex argenti Spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & redactum in paſtillos, plumbea pixide conditur. Alij Spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre ſuillo crudo ex aqua coquunt, dum uiſcus eliqueſcat, exemptamq; cum ſale pari terunt, & ut ſupra dictum eſt, lauant. Sunt qui ſalis libram unam, & Spumæ argenti tantundem in ſole terant, aqua continue mutata, dum candor ei detur. Alia ratio. Sumito quantamuis Argenti Spumam, ubi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua, cum pugillo fabarum recentium, repurgatarumq; decoquito. Cumq; fabæ diſruptæ fuerint, lanaq; dealbuerit, exemptam Argenti Spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. Eadem tertio quæ ſupra, facito. In ſumma, tantiſper dum lana iam non inficiatur. Inſuper transfundens in mortaeium, ad ſingulas ſalis foſſicij libras adijcito octogenas Spumæ Argenti drachmas atticas, & terito, intermittensq; nitri quoq; albiſſimi cum aqua diuiſi, drachmas quadragintaſeptem indito. Iterum terito, donec ſatis candoris contraxiſſe uideatur. Ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi conſidere deſierit, colato. Viciſſim eadem proſequere, dum pura aqua dulciſq; effluat, & nullam ſalſedinem præ ſe ferat. Poſtremo in fictile nouum tranſlatam, colato ſenſim omni humore, ſoli quadraginta diebus, ſub caniculæ ſydus exponito, & ſiccata utitor. Elotam autem conſtat ad oculorum collyria prodeſſe, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugoſas facies, & cicatricoſas, laceratasq; & macularum plenas.

A

B

BARBARI COROLL.

Pli.li.33.ca.6.

SPuma argẽti, hoc eſt, Lithargyros, diſtat a Scoria, quo a fęce ſpuma. Lithargyros, purgantis ſe materiæ uitiũ eſt, Scoria purgatæ. Tria Spumæ huius gña noſtri habent. Chryſitin: quæ fit ex ipſa uena, & eſt optima. Secundam Argyritin ex argento. Tertiam Molibditin, plumbi ipſius tuſura, quæ fit puteolis: & plærũq; omnes hi colores, in eiſdem tubulis inueniũtur. Quidam duo genera eius nouere, quæ uocant Stelerythida, & Peumenen, tertium Molibdænam: de qua diximus. Omnis autẽ Spuma, fit ex cocta ſua materia, ex ſuperiore catino defluens in inferiorem: eo ſublata uerruculis ferreis in ipſa flamma conuoluitur uerruculo, ut ſit modici ponderis. Eſt autẽ, ut ex ipſo nomine intelligi poteſt, ferueſcentis, & futuræ materiæ Spuma. ffert Argyrolithos a Lithargyro, ut in lapide Selenite diximus.

EX M. VERG. COMM.

OPeroſa græcis, ut uidetur Lithargyri ſui confectio fuit: licetq; præter argentũ ex plumbo etiã fieret, a meliore tamẽ metallo nomen ſeruauit. Compoſitaq; ex argento & lapide appellatione, ex qua præcipue fieret, ſubſtantiã græci indicauerunt, Lapidem, uenam eius metalli intelligentes: quæ conflata igne, ut in coctura omni fit, eam ueluti Spumã redderet. Latini cocturæ eius euentũ, & quod ex ea fieret contemplati, eiuſdem metalli ſeruato nomine, Spumam argenti uocauerunt. Fuitq; non Plinio tantũ, ſed cunctis alijs Romani ſermonis primis auctoribus, in indicanda re hac propria & quotidiana ea uox. Nec dubitandum alicui eſt, non eſſe latinis argenti Spumam, quæ græcis Lithargyros eſt. Vnusq; ſatis in oſtendenda re Plinius erit, qui .33. ſuæ hiſtoriæ uolumine, capite .6. omnem Spumæ huius confectionem, diſcrimina, appellationes, cocturam, loturamq;, & uſum ſimiliter huic docuit, Argenti Spumam ſemper appellans. Eritq; ſciptorem eum legẽtibus, in tota hac re non paruũ operæprecium. Multa enim anguſtius ab hoc ſcriptore dicta certius audient: & ex his quæ aliter ab eo traduntur, ſuſpicari in Dioſcoride male forſitan legi aliqua poterunt.

Digitized by Google

❡ De Ceruſſa. CAP. XCIIII.

C ψιμύθιον CEruſſa fit hoc modo. Infuſo in urſeum oris lati, aut fictile labellū꜀ acerrimo aceto, laminam plumbeam ſupra fictilis ſpiraculū, ſubiecta prius arundinea tegete, firmato: ſuperiectiſq; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi reſoluta fuerit, defluenſq; deciderit, humorem purum ad ſumma delatum colato. Craſſamentumq; transfundito. Debet quoq; ſiccari in ſole, mox truſatili mola teri, alioquin tritum cribrari. Poſtea quod ſupereſt duri, in tenues partes redigendum, cribrandumq;. Viciſſim eadem tertio, quartoq; facienda. Melior quæ primo cribrata eſt, & medicamentis oculorum aſſumenda. Secundum locum tenet ſequens, & reliquæ ſuo ordine. Nec deſunt qui ligneam rudem in medio uaſe appendant, & ſupra cratem plumbum imponant, ita ut acetum non contingat, inditoq; operculo circumlinentes dimittunt. Poſt dies aliquot, laxato obturamento uiſunt. Cumq; reſoluta materia fuerit, reliqua ut ſupra diximus exequuntur. Si autem quis in paſtillos uelit digerere, aceto acri ſubacta diuiditur in paſtillos, qui in ſole ſiccantur. Aeſtate tamen ſupradictum opus obeundum eſt. Ita enim candida atq; efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urſeis ſupra furnos, balnea, aut fornaces impoſitis. Aſcendēs enim calor, idem quod ſol præſtat. Lauda-
D tiſſimam fieri putant Rhodi, & Corinthi, aut Lacedemone. Proximā Puteolis. Torret̃ hoc modo. Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maxime attico, tritam Ceruſſam imponito, & aſſidue uerſato. Cumq; cinereum colorē traxit, eximēs refrigerato, & utitor. Eſt & aliud urendi genus. Trita patinis ſupra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec ſimilis ſandarachæ fiat. Extractaq; ad uſus miniſtratur. Quæ uero ita parata eſt, Sandyx a quibuſdam dicitur. Lauatur Ceruſſa cadmiæ modo. Vis ei adſtringere, occludere, emollire & explere. Inſuper excreſcentia reprimere, & ad cicatricem perducere. Miſcetur cæratis & emplaſtris quæ liparæ uocantur, paſtilliſq;. Eſt autem lœtalis eius potus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 18. CEruſſa, hoc eſt, Pſymithion, colos eſt e candidis. Fuit & terra per ſe in Theodoti fundo Smyrnæ, ad nauium picturas ueteribus: de qua tamen in terra Melina differendum nobis eſt. Nunc omnis Ceruſſa ex plumbo & aceto fit. Sandyx uero ex Ceruſſa, ſi torreatur æqua portione rubrica admixta. Quanq; Virgilius herbam uidetur intellexiſſe uerſu illo,

Sponte ſua Sandyx, paſcentes ueſtiet agnos.

Si Plinio, et Seruio grāmatico credamus, qui herbā dicit eſſe Sandycem. ex qua Sandycinus color fiat. Quidam pro colore ipſo acceptā, a poëta Sandycem exiſtimant. Preciū Sandycis in libras aſſes bini, & ſemis, hoc eſt, dimidiū eius quod Sandaracæ. Paulus Sandycē, et Siricon, & Sericon uocari ſcribit. Syricon Aetius, & Plinius: hinc hodieq; Mauritani Sarcon eam nominant. Syricū inquit Plinius, facticius eſt colos, ex Sinopide ac Sandyce mixtis, quo Miniū ſublinit̃, adulteraturq;. Nam Scyricū, aliud genus eſt, ut in Ceruleo noīauimus.

EX M. VERG. COMM.

DAnt gentibus Ceruſſam plumbariæ officinæ. Conficiuntq; eam huic ſcriptori eodē modo Plinius & Victruuius: alter hiſtoriæ naturalis. 34. uolumine, capite. 18. alter ſuæ architecturæ. 7. cōmentario. Laudantq; ambo, & cunctis alijs præferunt Rhodiam; non tamen bonita-

tis eius cenſum per gentes ultra faciũt. Hic diligentior, & humanæ ſaluti certius, & ex profeſſo conſulens, poſt Rhodiam Corinthiam & Lacedæmoniam, & ab his quã Campaniæ Dicæarchia conficiebat, numerauit. Nec aliquid legentibus in Ceruſſæ confectione deſyderandũ reliquit, quàm dierum numerũ, quo operculatum & circumlitũ uas illud dimittendum ſit. In prima ſiquidem confectione, donec ſolutũ fuerit plumbum. In ſecunda, δὶ ἡμερῶν ἀφαιροῦσιν. &c. Quã partem deficiente dierũ numero, poſt aliquot dies, nos uertimus. Potuit quidem numerus ille huic ſcriptori librariorum incuria periſſe. Verumtamen Victruuius etiã nullo temporis certo decreto ſpacio (poſt certũ enim tempus tantũ ait) quæ a Dioſcoride incerta relinquuntur confirmaſſe uidetur: eſſeque tempus id, cum ſolutũ fuerit plumbũ. Plinius rem certius tractans, his uerbis rem docet. Fit & alio modo, addito in urceos aceti plumbo obturatos per decem dies. Credimusque nos, & paulominus quàm pro comperto teſtamur, diebus ſcriptoris huius adijciendum eſſe denarium Plinij numerum. Inconcinnus enim, & ſcriptore hoc indignus ſermonis ductus ille eſt. Neque enim δὶ ἡμερῶν aliud, quàm poſt dies, ſignificat. Quæque a nobis, & ab alijs indefiniti numeri uox, aliquot, addita eſt, ad concinniorẽ ſenſum, & maiorem rei certitudinem addita eſt. Quemadmodum a principio capitis etiam, cum diximus (uentricoſi id uaſis genus eſt) græcorum Gaſtram certius indicantes, & uaſis in medio tumentis formam oſtendentes, qua olearij urcei noſtra ætate paſſim uidentur. Quod Plinius intelligẽs, urceos in hoc ipſo uſu ſæpe appellauit. Quã deinde hic μολιβδινὴν πλίνθον imponendam uaſis ori dixit, Barbarus cõmunem eius uocis æſtimationem ſecutus, laterem plumbeum imponi iuſſit. Alter aptius, laminam plumbeam. Nos tegulam, cetiore adhuc, ut credimus ſimilitudine, & græcæ uocis ſeruata ſignificatione. Siquidem πλίνθον appellatione laterem quidem plærunque, aliquando tamen omnẽ in ædificio neceſſariam figlinam, lateres ſcilicet, imbrices, tegulas, & ſi qua in hoc genere alia ſunt antiquiores Græci uocauerunt: & ex tegularum ſimilitudine hic plumbeam Plinthum dixit uaſi huic ſuperponendam eſſe, cuius patentius os lateris unius latitudine totũ tegi non poterit. Quinetiam in columnis architecti Plinthum nominauerunt, quod in earum baſi ſpiris ſubiacet. Vtque in ſuperiore capitulo Abacus, ſic in inferiore baſi Plinthus eſt, exæquata latitudine ueluti tabula. Sunt & alia his ſimilia in reliquo capite, quæ nobis & alijs eadem non ſunt, legentium diligentiæ & cenſuræ relicta.

De Chryſocolla. CAP. XCV. B

CHRYSOCOLLA laudatiſſima Armeniaca, colorem Porri quàm ſimillime reddens. Secundum locum ſibi uendicat Macedonica: & proximum Cypria. Quo in genere præfertur pura. Damnatur quæ terram, aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc eſt. Tuſam infuſa aqua, mortario ex paſſa manu ad pilam uehemẽter fricato, & ſtatim quàm conſederit colato. Alteram infundens aquam, rurſum terito. Hæc uiciſſim proſequere, donec pura, ſyncæraque ſpectetur. Dein ſiccato in ſole, & ad uſus recondito. Quod ſi urere uolueris, ex ea terens quod ſatis eſſe uidebitur, patinis ſupra carbones adponito, & alia facito quæ ſupra diximus. Dos Chryſocollæ ad purgandas cicatrices. Excreſcentem carnem coërcet. Adſtringit, purgat, excalfacit, & modice corpus mordendo exeſt. Inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre poſſunt. χρυσόκολλα

BARBARI COROLL.

CHryſocolla, humor eſt in puteorum ſcrobibus, per uenã auri canalienſis defluens, craſſeſcente limo rigoribus hybernis, uſque in duriciã pumicis. Laudatiorẽ eandem in ærarijs metallis, & proximã in argentarijs fieri compertum eſt. Inuenitur & in plumbarijs, utilior etiam auraria. Macedonicam Democritus æris ſimilem ærugini deſcribit. In omnibus autem ijs metallis fit, & cura multum infra naturalem illam, immiſſis in uenam aquis leuiter hyeme tota, uſque in Iunium menſem: dein ſiccatis Iunio, & Iulio: ut plane intelligatur nihil aliud Chryſocolla, quàm uena putris. Natiuam duricia maxime diſtinguit, Vuam uocant: & tamen illa quoque herba quam Luteam appellant, tingitur. Natiua eſt, quæ lino, lanæue ad ſuccum bibendum tundi- Pli. li. 33. ca. 5.

Digitized by Google

C tur in pila: deinde tenui cribro cernit̃: poſtea molitur. Demũ tenuius ſic cribratũ, quicq̃d non
transmeat, repetit̃ in pila: & iterũ molitur: puluis ſemper in catinos digerit̃, ex aceto maceran-
dus, ut omnis duricia ſoluat̃, ac rurſus tundit̃, dein lauat̃ in concis, ſiccaturq́;. Tum tingit̃ Alu
mine fiſſili & herba ſupradicta, pingiturq́; anteq̃ pingat, niſi rapiat colorem. Addunt̃ & Scyta
num, & Turbyſtũ. Ita uocant̃ medicamenta ſorbere cogentia. Cum tinxere pictores, Tureſobi
tin uocãt, Medici Aceſſin, quæ non ſit tincta. Duo eius genera: pictoribus luteæ, quæ ſeruat̃ in
lomenta: & liquidę, globulis ſudore reſolutis. Vtrũq; in Cypro fit. Alĳ tribus eam gñibus di-
ſtinguunt. Aſperam, quæ taxat̃ in libras ſeptem. Mediã, quæ denarĳs quinq;. Attritam, quã &
Herbaceã uocant, quæ tredecim. Luteam porro dictã putant, ab herba cognomine, a qua etiã
adulterat̃. Et em̃ Ceruleo uiridiue ſublitã, & pro Chryſocolla inducũt, uiliſſimi gñis, fallaciſſi
miq́;. Creta æſtimat̃ ſeſtertĳs in libras. Nouitius eſt & anularius, ſed candidus, quo muliebres
picturæ illuminant̃ ex Creta, & ipſe admixtis uitreis gẽmis ex uulgi annulis, unde & nomen.
Chryſocollam in Hiſpania copioſiſſimã haberi narrãt. Sublinunt aũt arenoſam, priusq̃ indu-
cant atramẽto, & paretonio. Hæc ſunt tenacia eius, & colore blanda. Paretoniũ quoniã eſt na-
tura pinguiſſimũ, & propter lęuorẽ tenaciſſimũ, attramẽto inſpergit̃: ne paretonĳ candor pal-
lorem Chryſocollæ afferat. Strauit Chryſocolla ſpectaculis circi arenã princeps Nero.

EX M. VERG. COMM.

DVplex antiquis Chryſocolla fuit, ſi Plinio in latinis, in græcis uero eius gẽtis medicis cre
dendũ eſt: Altera, quæ in cunctis fere metallis, laudatior tamẽ in ærarĳs inueniret̃. Altera, quæ
ut græcorum ſcriptores docent, rubro ære, & impubis pueri urina; ut autem Plinius monuit,
Cypria ærugine, & eiuſdem pueri urina addito nitro temperaretur. Hanc aurũ operibus indu
centes, agglutinando auro neceſſariam ſibi uendicauerunt, ab hoc uſu nominatã exiſtimanti-
bus cunctis. Siquidem nihil Chryſocollæ uox aliud, q̃ auri glutinũ indicat. Metallicam cõtra
illam medici ſibi ſeruarũt. Naturalem, per uenas auri defluentem, craſſeſcente limo hybernis fri
goribus uſq; in duriciem pumicis, de qua tantũ hoc capite agitur: indeq; facto nomine. Quã-
uis ut antiquiores omnes teſtant̃, laudatior in ærarĳs metallis flueret: proximaq; illi in argen-
tarĳs: poſtrema aũt in plumbarĳs, quæ auraria priore illa uilior etiã eſſet: & nihilominus no-
men illi ex auro factum eſt: ob preciũ, bonitateſq; alias, deferentibus auro hunc etiã, ut credi-
D mus, honorẽ gentibus. Nihil metallicam Chryſocollam peritiores aliud eſſe tradiderũt, q̃ hu-
morẽ per puteos metallo℞ defluentẽ, qui frigore, ut pręmonſtratũ eſt, in pumicis duriciem du
ret̃. Nec minus cura etiã fiat, ſed multo infra naturalẽ illũ, immiſſis per metallo℞ uenas aquis
leuiter tota hyeme uſq; in Iuniũ menſem: dein eo tẽpore ſiccatis, ut plane intelligatur, putrẽ me
talli uenã eſſe Chryſocollã, colore uiridi: ob quã cauſſam hic primũ laudauit, τῇ χροιᾷ κατακόρως
πρασίζουσαν. quod redditũ a nobis eſt, uſq; ad ſatietatem uirentẽ. Satietatẽ intelligẽtibus, q̃d ab
undet, & ex copia facto faſtidio minus placeat. Nec ultra id quicq̃ adiecimus, totidẽ huic ſcri-
ptori uerbis rem oſtendẽtes. Cæteri interpretes quæ ab eo non dicunt̃, plæraq; addiderũt. Al-
ter ad Porri colorẽ contracta re, ratus πρασίζειν uerbũ, quoniã græcis πράσον Porrũ ſit, eius ole-
ris colorẽ tantũ indicare: cum tamen oẽm uiredinẽ eo uerbo græci indicent: hoc uno ut cætera
omittamus, indicio, q̃ πρασιὰς in hortis uocat ea gens, cõſitas oleribus, ideoq; uirentes areas.
Alter ex Plinio longius, q̃ oportebat rem deſcripſit: qui. 33. uolumine, capite. 5. Chryſocollæ
huius bonitatẽ indicans, ait. Summa cõmendationis eſt, ut colorem herbæ ſegetis letæ uiren-
tis, q̃ ſimillime reddat. Quæ tota, τοῦ κατακόρως πρασίζειν in ſcriptore hoc ſumma eſt. Potuit ille
ſui auctor, non alieni operis interpres, qua magis placuit rõne, quod ſcribebat docere. Interpre
tem contra auctoris ſui ueſtigĳs inhęrere oportuit: ne fruſtra cogeret̃ aliquãdo herbã, & uiren
tes letas ſegetes, quę nullæ in ſcriptore hoc ſunt, aliq̃s quęrere. Hęc eſt Chryſocolla illa, qua Ro
manæ hiſtoriæ ſcriptores, ſtratum a Nerone circũ maximum dixerunt, qua die concolori pan
no aurigaturus eſſet. Bonitatis Chryſocollæ cenſum per nationes aliter Plinius, quo diximus
loco tradidit. Reliquit enim Cypriam: & pro ea largiſſimã in Hiſpania inueniri ait. Victruuius
ſeptimo ſuæ architecturæ libro, pingendis parietibus, forte utiliorem ſolã Macedonicam lau-
dauit. Verba eius ſunt. Chryſocolla apportatur a Macedonia. Foditur autẽ ex his locis, qui
ſunt proximi ærarĳs metallis. Quotidianus & multus fuit quondã in pingendis triclinĳs, cu-
biculis, & porticibus Chryſocollæ uſus: quoniã ſyluarum, & uirentis agri modo oculis color
eius blãdiret̃: quemadmodũ nũc etiã, ſed alio colore, uiridi ſcilicet creta, paſſim fieri uidemus.
Quod ſupereſt, unũ adhuc monebimus: contra aliorũ æditiones a nobis redditum, quo loco
ſcilicet hic ait, habere Chryſocollã δύναμιν σμηκτικὴν, ut fere in cunctis legitur, οὐλῶν, quæ uox ci-
catricũ, ſignificat. Ideoq; ab illis, Valet cicatrices exterere, et ad purgãdas cicatrices, locus red-

ditus eſt. A nobis aũt, ad extergenda ulcera, cõtracta res fuit. Habuimusq́; in ea diuerſitate au- A
ctores, ueterũ primo & melioꝝ codicũ fidem: in qbus ἑλκῶν, id eſt, ulcerũ, non οὐλῶν, id eſt, cicatricũ legitur. Mox Paulũ Aeginetam. 6. ſuæ medicinæ libro teſtatũ, ἕλκεσιν κακοήθεσιν ἁρμόττειν, id eſt, doloſis et maleficis ulceribus accõmodatam eſſe. Et ſi recipiendũ ſit, quod quadamtenus ſimile fuerit, Pliniũ etiam qui eodem loco ait. Vſus Chryſocollæ, & in medicina eſt ad purganda uulnera, non adeo diſſimili ulcerum & uulnerum natura euentuq́; : ut non poſſit hoc etiam ueluti teſte, quod dicimus confirmari. Adijciemus præterea, ne ſuſpiciones noſtras etiam relinquamus: non penitus ab re forſitan fore cicatrices legi, non tamen ſimpliciter, ſed oculorum. Quoniam idem eodem loco Plinius dixerit, Miſcetur & collyrijs ad oculoꝝ cicatrices. Quod ſi recipiendum ſit, perijſſe oculorum uocem eo loco conſtituendum erit. Verumtamen nullibi in græcis inuentis oculorum cicatricibus aliquibus, & in probatioris fidei inuentis ulceribus, accedente Pauli teſtimonio, in ancipiti illud elegimus.

De Armenio lapide. CAP. XCVI.

ARMENIVS lapis præfertur læuis, colore ceruleo, perq́; æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ Chryſocolla præſtat, ſed inefficacius. Quinetiam uſum habet ad pilos in palpebris alendos. ἀρμένιον λίθον

BARBARI COROLL.

Armeniũ, ſiue lapis Armenius, & Armeniacus, inter colores floridos uocatos deponitur. Pli. li. 35. ca. 6.
Sunt aũt Colores floridi, q̃s dominus fingenti pſtat, Miniũ, Cinnabaris, Chryſocolla, Indicũ, Purpuriſſum. Ideo em̃ q̊ precioſi ſunt, legibus excipitur, ut a domino, non a redẽptore repræſentent. Cæteri auſteri nominant. Armenia hũc mittit. Lapis eſt Chryſocollæ modo infectus: optimũq́; eſt quod maxime uiret, cõmunicato colore cum Ceruleo, in libras tricenis quondã nũmis. Nunc inuenta per Hiſpaniã arena, quæ ſimilem curã recipiat, ad denarios ſenos uilitas redijt. Diſtat a Ceruleo candore modico, qui teneriorẽ Armenio colorem efficit. Differt ſine dubio ab Armenio, ea gleba quã Bolon armeniam uocamus, dicendam inter Cretas.

EX M. VERG. COMM.

Mittebat quondã Armenia ſui nominis lapidem hũc. Chryſocollæ modo is infectus erat, B
colore maxime uiridi, ſed cum Ceruleo cõmunicato. Idq́; eſt q̃d hic ait, καὶ τὸ χρῶμα κυάνιον ὁμαλόντι. Vertimusq́; nos, in quo ceruleus color aliquis eſt, & æqualiter cõmunicato ſibi eo colore ſplendet. Meminit Armenij Victruuius etiam libro ſeptimo, ſed ut doceret tantũ, quem in architectura, & pingendis parietibus uſum quondam habuerit.

De Cæruleo. CAP. XCVII.

CAerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. Copioſius ex harena littorali, ſecundum quoſdam ſub cauatos ſpecus maris inuenitur, quod magis probatur. Eligi debet merum. Vritur ut Chalcitis. Lauatur ut Cadmia. Vim habet reprimentem, & modice erodentem. Cruſtas gignit, & exulcerat. κυανός

BARBARI COROLL.

CEruleum, ſiue lapis Ceruleus, hoc eſt, Cyaneus a Theophraſto, Galenoq́;, Cyanos maſ- Pli. li. 33. ca. 13.
culino & fœminino genere pronunciat. In argenti & auri metallis fit, ſicut & Sil: de quo prius ut agatur, cõmodius eſt. Color Sili, ut Ochræ luteus: qui tamẽ cremato Sile marmoroſo, acetoq́; reſtincto, abit in purpureum: quod nos experti ſumus, & teſtantur Victruuius, atq́; Plinius. Optimũ Sil, quod Atticũ uocatur. Preciũ in pondo libræ. 22. Proximũ Marmoroſum, quo tantũ utuntur ad abacos: quoniam marmor in eo reſiſtit amaritudini calcis. Hoc ſubdimidio Attici precio eſt. Tertium genus eſt preſſum: quod alij Scyricum uocant, ex inſula Scyro. Iam quidem & ex Achaia, quo utunt ad picturę umbras. Cuius preciũ ſextertij bini, uel octoni. At quod uocatur Lucidũ, uenit e Gallia, precio Scyrici dupondijs detractis, quo & Attico utuntur ad lumina. Effoditur & ad uigeſimũ ab urbe lapidem in montibus: quod quidem crematũ adulteriũ eſt preſſi. Deprenditur amaritudine, & quoniam reſolutũ eſt in puluerem. At Ceruleum non limus, ſed lapis, & harena eſt. Huius genera tria ueteribus fuerunt. Aegyptiũ, quod ad ſyncera, meracaq́; lomenta maxime probaretur. Scythicum, ad dilutiora: &enim hoc di-

Digitized by Google

C lui facile. Cumq; teritur, in quatuor colores mutatur, candidiorem, nigriorem, craſſiorem, tenuiorem. Qꝫq; hoc Ceruleo in commune Theophraſtus, non Scythico ſolū tribuit. Tertium quod & præferebaт̃ Scythico, Cyprium. Adulteratur aūt Aegyptium, ut idem Theophraſtus ait, quodā genere, idq; in gloriā regis Aegyptij adſcribit̃, qui primus tinxit. Alio loco Plinius hęc tria Cerulei, ſiue Cyanei faſtigia, Aegyptiū, Scythicum, et Cypriū, inter gemmas, neſcio q; recte collocauit, ut in caſtigatione Pliniana indicauimus. Etenim ſcire oportet, Cyanon etiam gemmā eſſe proximam, & germanā Iaſpidi. Ea uero, de qua hic agitur, metallicam & arroſam eſſe. Ea res peperit errorem ſcribentibus, ut utrūq; genus pro uno ceu obliti confunderent. Acceſſit his Puteolanū, & Hiſpanienſe, harena ſimiliter ibi cœpta confici. Victruuius Ceruleū ait fieri, harena cum nitri flore in farinā cōtrita, & æris Cyprij ſcobe admixta factis orbiculis: qui ſiccati urceo fictili condunt̃ in fornace, ut conſudent, atq; ita Ceruleū colorem pręferūt. Tingitur aūt omne Ceruleū, & in ſua coquit̃ herba, bibitq; ſuccū. Reliqua curatio eadem, quæ Chryſocollæ. Ex Ceruleo fit quod uocatur Lomentū. Perficitur id lauando, terendoue. Et hoc eſt Ceruleo candidius. Precia eius. 23. in libras. Cerulei. 18. Vſus in Creta, calcis impatiēs. Nouiſſime ſuperuenit Neſtorianū, ab auctore Puteolis id curante. Fit ex Aegyptij leuiſſima parte. Preciū. 40. in libras. Idem & Puteolani uſus, pręterq; ad feneſtras. Vocant Cyllon. Eſt & ſubtiliſſimū genus Lomēti, quinis aſſibus taxatū, q̃d Atticū uocant, hoc eſt, ut puto λείωμα. Qꝫq; Lomentū ipſum a Theophraſto χλίωμα dici uideo. Cerulei ſynceri experimentū, in carbone ut flagret. Fraudat̃ uiola arida decocta in aqua, ſuccoq; per lintheū expreſſo in cretā erethriam. Sile primi inſtituere pingere Polygnotus & Mycon Attico dūtaxat. Hoc ſecuta ætas ad lumina eſt uſa. Ad umbras aūt Scythico, & Lydio. Lydiū Sardis emebat̃: q̃d nūc, ut ait Plinius, obmutuit. Difficillime terit̃ Sil. Ab hoc, ut arbitrant̃ aliqui, Silatum uinū: quod & Sil uocat̃, & Silaceus color. Sil & Auſonius poëta nominat, latiaris, an peregrina ſit uox addubitans. De uino Sil, Cornelius mentionē habet. Silatū porro & lentaculū, & prandiculū dicebant: quoniā ieiunis & ante prandiū uinum bibere meracū moris eſſet. Auctor Feſtus. Ob id Græci Dianeſtiſmon, & Acratiſma id appellabant. Sunt qui a Seſeli, quod Tordilon & Sile dicitur, Silatum uinum deriuent. Sed auctorem nec ij ullum habent. Erat autem ientaculum, ut Athenæus tradit, buccea ex uino: quod genus barbari, a uino & pane Vippam uocant.

EX M. VERG. COMM.

D COlorum duplex quondam, quemadmodum & noſtra ætate, ratio fuit. Naſcuntur enim aliqui, & exigua aut nulla hominis opera ad temperaturam indigent. Finguntur contra aliqui, & ſine hominis opera nulli ſunt. Naſcuntur Ochra, Minium, Chryſocolla, & plæriq; alij. Fingebantur autem quondam atramentum, ærugo, hyalos, pluresq; alij, quibus ſimiles noſtræ ætatis pictura, nunc etiam multos alios fingit. Facileq; erit uolentibus antiquorum in his temperaturas, confectionesq; omnes a Plinio & Victruuio audire. Ceruleum in utroq; genere quondam fuit. Naſcebatur enim & fingebatur. Illud in metallorum fodinis, præſertimq; æris: in quo genere Cyprium hic cęteris anteponit: Hoc littorali harena, nitro, æreq;, ui ignis excoctis eoſdem in pictura habebat uſus. Fuitq;, ut fere omnium in natura rerum fortuna eſt, multiplex Cerulei bonitas, ex nationibus confectionisq; temperatura ab antiquioribus obſeruata. Quæ omnia a duobus illis ſcriptoribus certius docent̃: ab altero naturalis hiſtoriæ. 33. uolumine, cap. 13. ab altero. 7. ſuæ architecturę cōmentario. Quæ potuiſſent, debuiſſentq; a nobis repeti hoc loco, niſi ijſdē uerbis cuncta illa in Corollario ſuo Barbarus collegiſſet. Nec eo ſecius noſtra hæc legentes hortamur, hiſtoriæ pigmentorumq; diſciplinæ huius magiſtros ſibi antiquos ſcriptores illos potius feciſſe. Intelligent enim certius, quid nam in Ceruleo hic dixerit. Naſci in Cypro, in ærarijs fodinis, & ex littorali harena copioſiſſimum fieri Ceruleum: quod in toto hoc capite præcipuum eſt.

¶ De Indico. CAP. XCVIII.

ἰνδικόν INdici duo genera. Vnum ſua ſponte naſcitur, tanquā ſpuma germinatione, Indicis harundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ. Et eſt ſpuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices ſiccant. Optimū exiſtimatur, quod Cærulei ſpeciem præbet, ſuccoſum, & læue. Inter medicamenta eſt quæ uelociter adſtringunt, & inflammationes, tumoresq; rumpunt. Purgat & reprimit ulcera.

Digitized by Google

BARBARI COROLL. A

INdicum Ceruleo proximum eſt, ex India nō pridem, ut Plinius inquit, apportari cœptum: cuius precium in libras. 17. alibi denarios uiginti reddit, inexploratę ſibi hoc inuentionis fuiſſe tradens, & inter Cerulei genera conſtituens. Ratio in pictura, ad inciſuras, hoc eſt, umbras diuidendas ab lumine. Quod ex India inquit uehitur, harundinū ſpuma eſt, adhæreſcente limo, cum teritur nigrū. At in diluendo mixturā purpuræ, Ceruleiq; mirabilē præſentat. Alterū ſpuma eſt purpurę. Adulcerant uero Indicum, ſtercora columbina, uel cretā ſelinuſiam, uel anulariam uitro inficientes, ut Victruuius ac Plinius teſtātur. Probatur carbone. Reddit eñ ſincerū flammā, excellentis purpuræ, & dū fumat, ſapit mare: ob id quidā ex ſcopulis id colligi putāt.

EX M. VERG. COMM.

VNum tantum Indici genus oſtendi nūc poteſt: neq; antiquum forte illud qood ab Indis in quibus naſcitur nomen ſibi fecit. Alterum ex quo deſijt tingi purpura, nullum inter gentes eſt. Nouerunt nunc omnes Indicum, quem noſtra ætas habet, eamq; ob cauſam in uulgari re nihil ultra nobis laborandum.

De Ochra. CAP. XCIX.

OChram leuiſſimam, & uehementer luteam eligere oportet, meram, & aliena materia uacantem, non lapidoſam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adſtringere, erodere, collectiones & tubercula diſſipare, Excreſcentia in carne reprimit. Caua cum cærato explet. Et articulorum toſos comminuit. ὤχρα

BARBARI COROLL.

OChram, Luba tradit in inſula rubri maris Topazono gigni. Sed inde non peruehitur ad nos, inquit Plinius. Ochram ſi quis interpretari cupiat, Luteam aptiſſime conuerterit. Niſi Lutea ut herbæ & Chryſocollę geuus eſſet. Exoleuit inquit Attica Ochra Victruuius. Inueniebatur autem tum multis locis etiam in Italia. Pli.li.35.ca.6. B

EX M. VERG. COMM.

A Pallore nomen Ochræ antiquitas fecit. Terra ea eſt quæ quondā in Attica laudatiſſima fodiebatur. Vtq; illi precium & honor in pictura maximus fuit, ſic noſtræ & uulgari multiplex & ſine honore aliquo uſus eſt. Quos habuit & habet in medicina uſus hic docuit: quos autem in pictura, pictores iampridem quotidiana tractatione nouerunt.

De Cinnabari. CAP. C.

HAllucinantur qui Cinnabarin Minio eandem eſſe exiſtimant. Minium eñ in Hiſpanijs ex lapide quodam argenteæ harenæ permiſto, temperari ſolet. Alioqui non dignoſcitur. Fornacibus autē in florentiſſimum flagrantiſſimumq; colorem permutatur. In metallis uero ſtrangulantem halitū eructat. Itaq; facies incolæ ueſicis obuelant, ut per illas ſpectent, nec reſpirando noxium āerem attrahant. Ea pictores ad ſumptuoſa parietū honeſtamenta utuntur. Cinnabaris, quæ ex Aphrica defert, magno conſtat. Hactenus inuenitur, ut uix uerſicoloribus pictorum lineis ſatisfaciat. Denſum, nec dilutum colorem reddit. Quare quidā Sanguinē eſſe draconis exiſtimauerunt. Vim habet Cinnabaris Hæmatitæ lapillo eandē, uerum efficaciorē. Conuenit ad oculorum mendicamenta. Magis eñ adſtringit, & ſanguinē cohibet. Ambuſtis igni, & papularum eruptionibus cærato excepta medetur. κιννάβαρι

BARBARI COROLL.

CInnabari ueteres uſi ſunt ad monochromata, hoc eſt, ad ea quæ coloribus ſingulis pingebantur. Adulterātur ſorbis tritis, aut caprino ſanguine. Preciū ſinceræ nummi quinquaginta. Pli.li.33.ca.7.

Digitized by Google

C Eſt autem Cinnabari, ſiue Cinnabaris, uera ſanies draconis eliſi, elephantorum in pugna commorientium, pondere permixto utriuſq; animalis cruore. Neq; alius eſt color qui in picturis proprie ſanguinem referre poſſit. Pinxerunt & epheſio Minio: ubi primum id repertum eſt, autore Theophraſto, ac Victruuio. Vtrumq; omiſſum eſt, inquit Plinius: quia nimis acre exiſtimabatur. Tum quia curatio magni operis erat, ideoq; tranſiere ad Rubricam, & Sinopidē. Minium ſane inter pigmenta magnæ autoritatis fuit: quando & Iouis ipſius ſimulachri faciem, feſtis diebus miniandam cenſores locabant. Triumphantium quoq; corpora, Minio lini ſolita leguntur. Ideo & in unguenta triumphalis cœnæ addebatur. In Aethiopia & totos tingi proceres, & Deos, hoc colore moris fuit. Inuentū Theophraſtus tradit, hāc multo ante ſe a Callia athenienſe, initio ſperante, aurum poſſe excoqui harena rubente in metallis argenti. Reperiebatur tamē inquit, iam tum in Hiberia (malo enim ita ꝙ in Hiſpania conuertere, ut in caſtigatione Pliniana diximus) ſed durum & harenoſum. Item apud Colchos in rupe inacceſſa, decutiendum ſagittis. Sed id eſſe adulterum. Optimum autem ſupra Epheſum. Clibianis agris Iliba Minium ſcripſit naſci, & in Carmania & Aethiopia Harenā illam Epheſi, quam diximus Cocci colorem habuiſſe, prædicant.. Hanc teri ſolitam: dein lauari, & quod ſubſidat, iterum lauari. Differentiam artis eſſe: qua alij Minium faciunt prima lotura, apud alios dilutius id eſſe: proptereaq; Plyſma dici: ſequentis autem loturæ optimum. Minij uenæ Romam ex Hiſpania ſignatæ perferebantur, ad dena milia fere pondo annua. Romæq; lauabantur, ſtatuto lege precio, ſeptuaginta in libras, officinis eius, inter ædem Floræ & Quirini poſitis. Atq; hoc uerum erat Minium. Quod uero Dioſcorides commemorat, adulterinum ac deterius. Namq; eſt alterum genus, in omnibus fere argentarijs, & plumbarijs metallis, qnod fit exuſto lapide uenis permixto. Non ex illo, cuius uomicam liquoris æterni Argentum uiuum nominant, ſed alijs ſimul repertis, qui ſteriles etiam ſunt plumbi: nedum argenti. Tales cremati tunduntur in farinam: & hoc eſt ſecundarium Minium, perꝙ paucis notum, multum infra naturale illud ſabulum. Hoc ergo adulte-

D ratur Minium in officinis: unde præda ſocietati. Item Syrico. Sublimi autem Syrico Minium, compendij ratio monſtrauit, & alio modo furtis opportunum erat: pictoribus plenos ſubinde penicillos abluentibus. Sidit enim in aqua Minium, conſtatq; furantibus. Sincero Cocci nitor. Secundarij autem ſplendor in parietibus ſentire debet imaginem: quanꝙ hoc rubigo quædam metalli eſt. Siſaponenſibus autem miniarijs in Betica, unde ad nos nec aliud fere inuehebatur, ſuæ uenę. Harena excoquitur, ſine argētoq; eæ, contra quam alijs regionibus. Idq; celerrimum auri modo probatur ferro, & melius auro candente: fucatum quod eſt, nigreſcit. Sincerum retinet miniaceum colorem. Inuenio & calce adulterari. Solis atq; Lunę contactus inimicus. Vindicatur ab hac iniuria, ſi parieti ſiccato, cera punica cum oleo liquefacta candens, ſetis inducatur. Iterumq; admotis gallæ carbonibus, aduratur ad carbonem uſq;, poſtea candelis ſubigatur: ac deinde linteis puris, quo modo & ſigna nuda marmorea niteſcunt: quæ Loricatio græce appellaт̄ Coniaſis. Autor Victruuius. Miniū in uoluminū ꝙq; ſcriptura uſurpaт̄, clarioreſq; literas, uel in auro, uel in marmore etiā in ſepulchris facit. Int̄ uenena eſſe Miniū nemo dubitat.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit Plinius contra ꝙ hic teſtatur, ſaniem draconis eliſi elephantorum morientium pōdere, permixto utriuſq; animalis ſanguine Cinnabarim eſſe. Nec ſolus credidiſſe id uidetur: cū hic plures idem ſibi etiam perſuaſiſſe teſtetur. Quod ex grauiore Cinnabaris precio factum fuiſſe ueriſimile eſt, dum nouitate & miraculo aliquo mercium ſuarum precia augere mercatores conantur. Verumtamen arguendo tam impudenti eorum mēdacio ſatis unus hic ſcriptor ſit, qui totius naturæ peritiſſimus, qualis uera Cinnabaris ſit, optime cognouiſſet, & ſaluti humanæ conſulens, non id tantum monuerit, ſed falſo etiam exiſtimari Minio eandem Cinnabarim eſſe. In quo decæptos quondam fuiſſe, & decipi adhuc poſſe homines non adeo difficile fuit & erit. Rubent enim ambo, & in pictura eundem tunc habebant uſum. Diſcrepant tamen, ut hic docet, nationibus: ꝗ altera ex Libya, alterum ex Hiſpania quondam afferebatur: & illa in medicinæ uſum, hoc inter uenena, aut ueneni ſaltem maleficium habentia recęptum fuerat. Vtriuſq; ſeruantur noſtra ætate nomina. Habetq; gens noſtra quo paſſim utitur, uerbum miniare, a Minij colore factum: quo pingi, uariariq; libros, & librorum titulos eo colore dicat. Habent Cinnabaris nomen omnes in noſtro orbe fere gentes: quo non rem, ſed colorem illum indicēt. Qui enim nunc ruber color eum habet uſum, ex argento uiuo conficitur: quemadmodum ex Minio argentum uiuum. Quod totum nouerunt qui hæc tractant: ideoq; a nobis aliud agentibus relinquenda huiuſcemodi ſunt. Satis enim legentibus erit, ex ſcriptore hoc didiciſſe, quale utrumq; fuerit, & qua ratione inter ſe differant: tamq; nunc ueram Cinnabarim uidiſſe homini

Digitized by Google

difficile eſſe, q̃ quondã Minium facile erat: cuius quotidianus uſus & tractatio Romæ quondã fuit. ex Hiſpania per redemptores eius metalli, ut illic curaretur, allati. Relictum in Cinnabaris & Minij huius hiſtoria non procul a principio ſpacium a nobis eſt, uitijq́ nota ſignatus locus: quoniam male ſequax uerborum & rei ductus illic eſſet: exigeretq́ ſibi aliquid, quod ad diſcernendam a Minio Cinnabarim antea dictum pertineret: a quo ſtatim hic inferret, aliter nõ poſſe cognoſci. Siquis aũt totam Minij confectionẽ, temperaturam, uitia, bonitates, & uſum audire optauerit, Plinium & Victruuium auctores habebit: quorũ alter. 33. ſuæ hiſtoriæ uolumine, capite. 17. alter ſuæ architecturæ cõmentario. 7. longius omnia illa proſecuti ſunt. A

De Argento uiuo. CAP. CL.

ὑδράργυρος

ARgentum uiuum fit ex Minio, quod abuſiue Cinnabaris dicitur. Patinis fictilibus, impoſita ferrea concha Cinnabarin continente, & calice coöperta, argilla ſuperlita, carbonibus ſuccendunt. Siquidem deterſa fuligo, quæ calici inſidet, refrigerata in Argentum uiuum cöit. Quinetiam inuenitur in argenti fodinarum tectis, ſtillatim concretũ. Alij per ſeſe in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut ſtagneis, aut argenteis uaſis. Siquidem aliam materiã omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet. Suo enĩ pondere interna exeſt. Remedio eſt lac multũ ſubinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum abſinthio, aut apij decoctum, aut ſemen ormini, aut origanum, uel hyſſopum cum uino. Auri limata ſcobs, id eſt, ramentum q̃tenuiſſimum epotum, mirabili eſt auxilio. B

BARBRAI COROLL.

Pli.li.33.ca.6.&.8.

HYdrargyros, ſiue Hydrargyron, ex Minio fit tantum ſecundario. Apoſpermatiſmũ Draconis non deſunt qui uocent in arte chymica Hydrargyrum: ut fel Draconis Hydrargyrum, quod e ſtanno fit, & quod ex auro Diſcũ ſolis. Fit & ex marmore, ut Victruuius refert Argentumq́ id uiuum nominat. Sudor calici deterſus in confectura Hydrargyri liquorem aquæ habet, argenteo colore: unde nomen Hydrargyro. Idem guttis facile diuiditur, & lubrico humore confluit. Hydrargyro quemadmodum & Argento uiuo argentum inauratur ſolum, nunc prope. Cum & in æra ſimili modo aurum duci legitimum quondam fuerit. Sed alia ratio inuenta eſt e uiliori materia, ut paulo poſt dicemus. Quæ aũt hic de noxa Hydrargyri a Dioſcoride ſcribuntur, Plinius Argento uiuo tribuit. Credo Hydrargyri genus haberi duplex. Factitium, quod proprie Hydrargyron dicatur: & Metallicum, cui ſit Argenti uiui nuncupatio dicata. Eſt aũt Argentum uiuum, argentei liquoris uomica: qui in lapide in uenis Argenti reperto, inuenitur: qui & ipſe in Argentũ excoquitur, & Achroſyalon priuatim uocatur a Chymiſtis. Quamq́ & pro Scitherite lapide Aphroſyalos ab ijs accipitur. Venenũ rebus omnibus eſt Argentum uiuum. Omnia ei innatant, præter aurum. Id unum ad ſe trahit mere: ideo & optime purgat, cęteras eius ſosdes expuens crebro iactatu fictilibus in uaſis. Ita uitijs eius abiectis, ut & ipſum ab auro diſcedat, in pelles ſubactas effunditur, perq́ eas ſudoris uice defluens, purum relinquit Aurum. Ergo & hoc cum æra inaurantur, ſublitum bratteis, pertinaciſſime retinet: uerum pallore detegit ſimplices earum, aut prætenues: qua propter id furtum quærentes, oui liquore candido uſum eum adulterant: mox & Hydrargyro. Inaurandum uero æs cruciatur ignibus, accenſumq́ reſtinguitur ſale, aceto, alumine: poſtea exarenatur, an ſatis recoctum ſit ſplendore deprẽdente. Iterũq́ exhalatur igni: ut edomitũ, mixtis pumice, alumine, Argento uiuo inductas bratteas accipiat. Argentum uiuum non large inueniri ſolitum affirmant. Candidum id, & fugaci corpore, nec uſq́ conſiſtens. Omne tamẽ corpus fuſile recipiens atq́ in ſe contrahens. Qui Metallicas ſpecies adulterant, & Chymiſtæ a fundendo appellantur, ſiue a ſuccis quos herbarũ maxime conquirunt, immutant rebus nomina: ſiue ut alijs maligne occultent, in quibus ipſi hallucinantur: ſiue ut præſtigias ſuas uelut quædam myſteria uenerabiliores faciant. Argentum uiuum Hermem, hoc eſt, Mercurium appellant. Sed aliter quam Græci Aurum Solem, Argentum Lunam, & alia fere ad hunc modum omnia. Multos hue

Digitized by Google

C Auaricia ſola compulit fruſtra, nondum inuento, qui non oleum et impenſam perdiderit: ut de ijs iure dici poſſit quod Demetrius Phalereus in eos cauillatus eſt, qui aurum per cauernas ſcrutantur, & in eã ſpẽ patrimonia ſua cõferunt & abſumunt. ἃ μὲν ἔμελλον οὐκ ἔλαβον, ἃ δ' εἶχον ἀπέβαλον. hoc eſt, quę capere debuerant, non cœperunt: quæ poſſidebant, amiſerunt, ut Athenæus, et ante ipſum Strabo meminit. Argentum eos uiuũ pcipue torquet, indignantes tam proximam argenti probi ſpem elabi manibus, nec ſpiſſari, aut inhiberi motum eius ullo fere modo poſſe. Argentũ qdem iam tingitur tam ſimili colore auri, ut nec marculo, nec coticula, nec pondere, nec alio ꝙ lateris & ignium argumento deprehendatur. Quæ probatio Cõmentitia & Cupellaria uocari ſolet: qm cõmẽtũ illud laterculis, hoc eſt, in cuppa uratur. Malũ hoc iam latę patet: nec Auaricia ſolũ, aut Luxuria cenſenda, ſed puerilis quędã uanitas, & oſtentatio diuitiarꝫ ludicra, totis abacis ex hoc adulterio, uel principũ epulas ornantibus. Hinc paſſim moneta falſa cuditur, præſertim Veneta: maiore furto, qa nullum ſit aurũ, uel argentũ Veneto ſincerius. Pręfertur omnibus numis orbe toto Venetus. Huic crimini, Decemuiralis poteſtas, non aliter ꝙ aut leſæ maieſtatis, aut uiolatæ religionis obiecta eſt. Nihil ferę tñ, aut graues pœnæ ſontibus conſtitutæ, aut im̃enſa pręmia deferentibus propoſita iuuere. Non erat prius cautum, ne cui liceret metalla cruciare. Monetarios tantum leges oderant, Chymiſtas eſſe patiebañ. Hoc ipſo anno quo hæc prodimus, Chymiſtas quoqꝫ ipſos capitales fecere: ſimul ut occaſionem ſceleris adimerent: ſimul, ne quis ætatem ſuam tereret in follibus & uſtrinis et capunculis futilibus, quę iam conuicio deſidiæ Choridiola, ſiue Scoridiola græce nominantur.

EX M. VERG. COMM.

STare loco neſcit, micat, tremitqꝫ, & ſuo pondere hac & illac facile fertur Argentum uiuum. Vnãqꝫ hanc rationem in eo contemplati ueteres Romani, inſenſibili alioquin rei, uitæ ſenſum Argento huic tribuerunt, uiuum uocantes. Græci ediuerſo non motum, ſed fluidum & aquoſum eius habitum admirati, Hydrargyron, quaſi aquoſum argentum nominauerunt. Omnes tñ cõmuni conſenſu in Argenti cenſu id conſtituerunt: uel ꝙ candore ſuo ſimile argento ſit: uel quod magis ueriſimile eſt, quoniam in argentarijs metallis cũ argento inuenitur: uel ꝙ priuatim & per ſe ſimilem argento uenam & uomicam habet. Fuit enim hoc primum Argentum ui-
D uum in metallis natum, & a natura gentibus datum. Quo deficiente, ut fuit ſemper urgente neceſſitate aliqua ingenioſa humana gens, fingi cœptum eſt, et ex alijs metallis artificioſe cõfectũ. In quotidianos uitæ uſus pro illo conceſſit. Quo magis miret aliquis ſcriptorem hunc, a fictitio hiſtoriam Argenti uiui incæpiſſe, quam Plinius a naturali. 33. uolumine, cap. 6. auſpicatus fuerit his uerbis. Eſt & lapis in his uenis, cuius uomica liquoris æterni Argentũ uiuũ appellat. &c. Et cum longius de eo egiſſet, fictitium ex Minio eiuſdẽ uoluminis, cap. 8. docuerit, hic tñ artem naturæ antepoſuit: nec ſcimus, an bonitatem, efficacioreſqꝫ in fictitio ꝙ in natiuo uires hac ratiõe mõſtrare uoluerit: habereqꝫ in artibus & medicina fictitiũ aptiorẽ natiuo uſum. Duplex ex his quæ pmonſtrata ſunt Plinio Argenti uiui genus eſt, huic uero triplex. Fictitiũ ex Minio, quod in foſſura argẽti inueniť. Et quod per ſe metallum eſt, perpetua liquoris uomica a Plinio fluere dictũ. Eſt pręter hęc quartũ etiã genus, eodẽ fere quo ex Minio modo ex marmoris fragmẽtis & aſſulis quæ marmorarij diſijciũt, factum. Doceť id a Victruuio quo pauloante diximus loco. Quæ conficiendi id ratio quoniam multiplex eſt, & longa rerum ſerie tractatur a nobis, legenda in eo ſcriptore uolentibus relinquitur.

¶ De Rubrica, ſeu Minio ſinopico. CAP. CII.

μίλτος σινωπική

MInium ſinopicum maxime probatur graue, denſum, ad iocineris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, in reſolutione ſuccoſum. Effoditur in Cappadocia ſpelũcis quibuſdam, expurgatumqꝫ defertur in Sinopen urbem, in qua uenditur. Vnde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriam, quaſi inducendo obſtruentem, & adſtrictoriam. Quapropter uulnerarijs emplaſtris, & paſtillis exiccãtibus, & adſtrictorijs commiſceri ſolet. Aluum ſiſtit, in ouo ſumptum, aut clyſtere infuſum. Datur iocineris uitio laborantibus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 7. RVbrica Sinopis, quam Celſus Minium Sinopicum appellat, inuenta primum in Ponto

dicit. Naſcitur Rubrica & in Aegypto, & Balearibus, & Africa: ſed optima in Lemno & Cappadocia: ut in mentionibus duabus proximis indicabitur. Species Sinopidis, aut Sinopicæ tres. Rubra. Et minus rubens. Et inter has media. quæ præfertur omnibus: quia minus adulteretur, ob id & Autarcen uocari Theophraſtus eam prodidit. Preciũ optimæ in libras. 12. denarij. Vſus ad penicillũ, aut ſi lignũ colorare libeat. quę plus rubet, utilior eſt abacis. Idem preciũ eius, quæ Preſſior uocat̃, & eſt maxime fuſca. Vſus eius ad baſes abacorũ. In medicina quoq; blandus emplaſtris & malagmatis, quæ dicunt̃ Phæa. Troianis etiã temporibus, Rubrica hoc eſt, Miltos in honore fuit, Homero teſte: qui naues Miltoparias cõmendandi gratia uocauit. Alioq̃ rarus in picturis. Rubrica & in ferrarijs metallis naſcitur, picturis apta. Fit & ex Ochra, ut dicemus. Quid ſit apud Columellã in apum cura lutum punicum, niſi ſit Rubrica, non ſatis uideo. Legitur ſane Rubricam ex Africa uenire, quã Cicerculum uocabant, cuius precium octoni aſſes, Legitur & Luturn uenetũ abluendis maculis quęſitum: de quo & Martialis poeta meminit. Niſi quis hanc intelligat, quam dixi Preſſiorem uocari, & maxime fuſcam eſſe. A

EX M. VERG. COMM.

QVod in Sinopide Rubrica maxime optauerit nouiſſe aliquis, eadem ipſa eſt: ut optima, & quæ ueteribus cognita tam multis remedijs medicinam inſtruxit, uti ætate hac noſtra liceret. Cætera enim quæ de ea a Dioſco. docentur, in hoc ipſo, & in Plinio ſatis per ſe patent. Eamq; ob cauſam relictis omnibus alijs, illud tantum monebimus: ob coloris ſimilitudinem, & hanc, & Fabrilem, & Lemniam Rubricam Minium ſæpe appellaſſe ueteres aliquos: non tamen ſimpliciter, ſed adiecto ſemper gentis, aut uſus cognomine aliquo: uerbi cauſa, Sinopicum Lemnium, & Fabrile, Minium nominantes. Sic Celſus aliquando, ſic plures alij uſi ſunt. Cætera quæ de omni Rubrica dici poterant, ab alijs ex antiquis ſcriptoribus collecta, ſine legentium deſyderio a nobis relinquuntur.

¶ De Rubrica fabrili. CAP. CIII.

μίλτος τεκτονική

RVbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior eſt. Optima Aegyptia, & Carthaginenſis. lapidũ expers, friabilis. Gignitur in Iberia quę ad occidentẽ ſpectat, Ochra exuſta, & degenerante in Rubricã. B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 6.

RVbrica fabrilis, hoc eſt, Miltos tectonice, utiliſſima fabris eſt: quæ in Aegypto naſcitur & Africana: quoniam maxime ſorbetur. Hæc & in Lemno fit, diuerſo genere ab ea quæ Sphragis appellatur. Sicut & qua lintearij, fulloneſq; utuntur, in lauando extergendoq; uiribus præcipua. Galenus auctor. Ochra excoquitur in Rubricam, ollis nouis luto circumlitis. Commentus hoc eſſe dicitur Cydius quidam, incenſis caſu officinis. Quo magis arſit in caminis, hoc melior, quia nigrior, & carboni ſimilis efficitur. Vtcumq;, talis Rubrica deterior q̃ natiua ſemper, ut Theophraſtus inquit.

EX M. VERG. COMM.

LIcebit uolentibus ex Plinio fabris aptæ Rubricæ huius hiſtoriã, bonitatem, natales, temperaturã, omnemq; uſum. 35. uoluminis, capite. 6. certius intelligere: ideoq; nos parato omnibus eo ſcriptore, nihil cõmentatiõibus his noſtris in re alioq̃n nota adijciemus. Factũ Rubricę huic cognomẽ a fabrica eſt, in qua dirigendis lineis, colorandoq; ligno multus ſemp̃ fuit eius uſus.

¶ De Lemnia terra. CAP. CIIII.

λημνία γῆ

LEmnia terra, cuniculoſo in ſpecu nata e Lemno inſula, paluſtri loco defertur, inibi electa, & caprino ſanguini permiſta. Quam incolæ cogunt in paſtillos, & imagine capræ ſignant. Vnde & Sphragida appellauere. Vim antidoti habet, contra pernicioſa uenena ſingularem. Pota cum uino, & pręſumpta, euomi uenena cogit. Contra ictus morſuſq; animaliũ, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodeſt. Autidotis familiaris. Sunt qui hac ad ſacrificia utantur. Eſt & dyſenteriæ utilis.

de terra ſigillat[a] q sit iſta terra le[m]nia ſanguinis [...] prino emiſta fabuloſa [...] a ſua natura e[...] fulvei coloris [...]

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 6.

RVbrica, ſiue terra Lemnia, quã Celſus Minij Glebam uocat. Palmam huic dedere Mi-

celſ. li. 5. cap. 15.

nota q terra lemnia ut colligitur a galeno loquendo de Rubricis debet [...]

q Re[...] galen[...] plu[ri]bg [...] ab incol[is] [...]

C nio proximam. Hæc eſt antiquis multum celebrata, cum inſula ſua, in qua naſcitur. Hac Minium ſublinũt, adulterãtq́ꝫ: qualis & in Cappodocia effodit ſpelũcis: quę ſaxis adhæſit, excellere exiſtimat. Glebis ſuus color, extra maſculoſus: hac uſi ſunt ueteres ad ſplẽdorem. At Sphragis uocatur inquit Galenus, quoniam Dianæ ſignum habeat a Sacerdote impreſſum: nec animalium ſanguinem miſceri, ſed triticum & hordeum piamenti gratia, illi terræ dari. Rubet ambuſti modo tumulus in Lemno: ubi hęc legitur, prope oppidum Epheſtiada cognominatum: quod in eum locum Vulcanus ceciderit, quo orientem ſpectat inſula. Ibi nihil iuxta naſci, aut uirere. Siccari Lemniam, nec remolleſcere ſub digito protinus tactam, ut Rubrica. Philoctetem ſanatum ea ex Hydri morſu, Philoſtratus ſcribit: ob eamq́ꝫ rem nouum inſulæ nomen inditum, ut pro Lemno diceret Aceſa. Huius inſulæ uectigalia ſenatus populuſq́ꝫ Roman. conceſſit Athenienſibns fouendo.

EX M. VERG. COMM.

NOn eſt cæteris græcorꝫ ſcriptoribus, pręſertimq́ꝫ Galeno eadem huic ſcriptori Lemniæ rubricæ, ſeu terrę hiſtoria. Hic enim ex cuniculoſo ſpecu, paluſtribuſq́ꝫ eius inſulę locis afferri ait: illi in ea inſula montem eſſe dixerunt, ambuſtorum modo rubentem, ſterilem, in quem poetæ e cœlo pulſum cecidiſſe Vulcanum ferunt: ex quo terra hæc legitur, non procul ab Epheſtiade eius inſulæ oppido: ſignariq́ꝫ Dianæ, non capræ ſigno a ſacerdote eius hanc terram: nec ſanguinem illi caprarum miſceri, ſed fruges alias, piamenti cauſa monti illi defodere incolcs: pluraq́ꝫ alia, quę huic ſcriptori non conueniunt. Quinetiam nihil ab eis dictum eſt quale a Dioſco. dicitur, uti ad religionem & initiationes quoſdam hac terra.

De Atramento ſutorio. CAP. CV.

χάλκανθοι

vitriolum. ſeu chalcanthum. vulgo caparoſa.

ATramentum ſutorium genere quidem unum & idem eſt, molle & concretum, ſed in ſpecie differentias treis habet. Vnum namq́ꝫ humoribus ſtillatim in cuniculos quoſdam colatis, concreſcit. Quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, Stalactis appellatur. Peteſius ipſum Pinarion uocat, alij Stalacticon, id eſt, ſtillaticium: alij Pe-

D ction, Ephthon, Aracton, Lonchoton. Alterũ ſimplici ratione fit in ſpeluncis. Poſtea transfuſum in excauatos ſcrobes, concrementũ capeſſit. Quod Pectõ, id eſt, Cõcreticium proprie nominatur. Tertium dicitur Coctile, & ĩ Hiſpania fieri ſolet, ſed inutile, ac inualidiſſimũ eſſe cõſtat. Ratio parandi hæc eſt. Aqua madefactum decoquunt: mox in piſcinas transfundunt, & reſidere patiuntur. Hoc certis diebus cõaleſcit, in complureis formulas digeſtum, teſſerarũ ſpeciem reddẽtes, quæ racematim inter ſe cohæreſcunt. Optimum eſſe creditur, cæruleum, graue, concretum, translucens. Cuiuſmodi Stillaticium eſt. Ab alijs Lonchoton nominatũ. Proximum Concreticiũ. Coctile uero ad infectus & denigrationes aptius cæteris eſſe compertum eſt. Sed ad medicinæ uſum inualidius eſſe, experimenta docẽt. Valet adſtringere, calfacere, & cruſtas inducere. Latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratũ, aut cũ melle linctũ. Vomitus ciet. Aduerſus hauſta fungorũ uenena, ex aqua potum auxiliat. Purgat caput aqua dilutum, & in uellere naribus inſtillatum. Vritur, ut paulo poſt in mentione chalcitis oſtendemus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 12.

CHalcanthum, aut Chalcanthos, aut Chalcãtes, ut Strabo appellat, a Cornelio Celſo Atramentum ſutorium fere ſemper conuertitur, cognationem æris græci nomine fecerunt. Fit in Hiſpania, e puteis ſtagniſq́ꝫ, id genus aquæ habentibus. Decoquitur ea, admixta dulci pari menſura, & in ligneas cortinas funditur. Imobilibus ſuper has tranſtris dependẽt reſtes lapillis extētę,

Digitized by Google

quibus adhæreſcens limus, uitreis acinis, imaginem quandam uuæ reddit. Exemptum ita ſiccatur diebus. 30. Hoc Ephthon uocãt, quod fit & ſalis modo flagrantiſſimo ſole, admiſſas dulces aquas cogente. Color eſt ferrugineus, ſiue ceruleus, perq; ſpectabili nitore, uitrumq; eſſe creditur. Diluendo fit Atramentũ, tingendis corijs. Fit & pluribus modis, genere eo terræ, in ſcrobibus cauato: ut Dioſcorides tradit. Puriſſimũ eſt, q̃d Stalactida, ſiue Stalagmiã, hoc eſt, Stillaticium uocant. Sed ex eo candidum colore uiolam ſentiente, Leucoion nominant, cętera uiolacea. Fit aũt quod Pecton uocatur, & in ſaxorum catinis pluuia aqua corriuato limo gelaſcente: a quo & nomen habet. Factitium pallidius eſt q; foſſile: quantum colore, tantũ & bonitate uincitur. Maxime probant Cyprium in medicinæ uſu, quod & ſolum Poſſidonius eſſe credidit. Chalcanthum Galenus in Chalcitin lapidẽ mutari tempore, incipiens a ſuperficie, teſtatus eſt. In harena Vrſorũ & Leonum ora Chalcantho aſpergi ſolita dicuntur: tantaq; erat uis in aſtringendo, ut mordere non poſſent. Differt Chalcu anthos, id eſt, æris flos, a Chalcantho latius q; ut monendũ ſit: etiam ſi Democritus in chymicis florem æris dicendo Chalcanthum intellexiſſe uideatur: ut Chalcanthũ nominando, luteum oui ſignificare uoluerit. Atramentũ eſt & quod Melanteriam Græci dicunt, explicandum ſuo loco. Itemq; Melan. Differt Calacanthum a Chalcantho: quod illud herbæ genus eſt, muſcas, mureſq; necans, nec aliud de ea proditum inuenio: quamq; Græci uulgo Calacanthum accipiunt pro Chalcantho. A

EX M. VERG. COMM.

AEri cognata res eſt Chalcanthum. In ærarijs ẽm metallis, ut metallici docent, plærumq; concreſcit. Indicatq; id in græcis nomen: in quo q; primum æs intelligitur. Romani, quoniã eo tingendis corijs gentes uterentur, a nigro colore quẽ reddebat, Atramentũ: & a ſutrinis in quibus coria tractantur, ſutorium nominauerũt. Genera, confectioneſq; eius ſatis hic docuit. Nec nos parum laborauimus in reſtituenda capiti huic antiqua integritate. Qualis aũt ea ſit, & quibus ablatis, mutatiſue factum id a nobis fuerit, collatis cum noſtra aliorum æditionibus, facile uolentes intelligent. Poterunt a Plinio etiam Atramenti huius ſutorij eaſdem confectiones, genera, & nomina intelligere hiſtoriæ ſuæ. 34. uolumine, capite. 12. Eadem enim omnia huic & illi ſunt. Quod in medicina, & remedijs monere uolumus, illud eſt. Quod hic Atramentum ſutorium contra fungos cum aqua bibi ait; non multo poſt cum ex profeſſo de fungorum maleficio agetur, cum aceto bibendum in eo periculo pręcipitur: ut tunc certius docebitur. B

De Chalcite. CAP. CVI.

χαλκῖτις

CHalcitis præfertur ſimilis æri, friabilis, nec lapidoſa, nec inueterata, intercurſantibus oblongis uenis, ſplendentibuſq;. Huic abſterſoria uis ineſt, excalfaciens, & cruſtas ulceribus obducens. Purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. Ad ignem ſacrum, & ulcera quæ ſerpunt, efficax eſt. Sanguinem e uulua & naribut erumpentem, cum ſucco porri ſiſtit. Carunculã gingiuis enatam, depaſcentia ulcera, tonſillaſq;, eius farina compeſcit. Vſta, & cum melle trita, oculorũ medicamentis longe utilior redditur. Callum genarum & ſcabriciam abſumit, abſtergitq;. Fiſtulas tollit, collyrij modo in eas adacta.

BARBARI COROLL.

CHalcitis, hoc eſt, lapis ærarius, ita dicitur, quoniã ex ipſo Aes coquitur. Diſtat a Cadmia foſſili, quod illa ex ſubdialibus petris ceditur, hic ex obrutis. Item ꝙ Chalcitis friat ſe ſtatim, natura mollis, ut uideatur lanugo concreta. Eſt & alia diſtinctio: ꝙ Chalcitis tria præter ſe genera complectitur, Aes, Miſy, & Sory. Habet autẽ æris uenas oblongas. Probatur mellei coloris, gracili uenarum diſcurſu. Putant & recentem meliorem eſſe, quoniã uetuſtate Sory fiat. Maceratur autẽ in fictilibus ex aceto circumlitis fimo diebus. 40. & colorem Croci trahit. Chalcitis inueterata, ut Galenus inquit, etiam in Miſy tranſit, a ſumma cute incipiens. Pli. li. 34. ca. 12

EX M. VERG. COMM.

CHalcitim uocant metallici lapidem ex quo æs coquitur. Habet is plures, ut illi uocant, diſtinctiones, nõ repetendas hoc loco: quoniã ex Plinio cunctas alij ſuis Corollarijs inſeruerint. Et ſi uetuſtiores aliquis amet auctores, totam unus Plinius rem lib. 34. capite. 12. docebit.

Digitized by Google

¶ De Pſorico. CAP. CVII.

C ψωρικὸν

FIt ex ea medicamentum, quod Pſoricon uocant, duabus Chalcitis partibus, cum una Cadmiæ additis, & ex aceto tritis. Oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta per caniculæ ardores: ſic enim fit acrius. Idem quod Chalcitis poteſt. Alij pares utriuſq; portiones in uino terunt. Vritur Chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus ſuperpoſito. Modus autem uſtionis in humidioribus eſt, dum ipſa Chalcitis bullas excitare deſierit, & perfecte inaruerit. In reliquis uero, dum mutata in floridum colorem fuerit, & ſanguineum, aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda eſt. Inſidens autem ſpurcicia flatu expellenda. Mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus, uſq; dum luteo colore palleſcat. Aut fictili ſubditis candentibus prunis, ſubinde uerſata, donec conflagret, & colorem mutet.

EX M. VERG. COMM.

COniunxerunt Chalcitidi Pſoricon hoc aliqui: nec ſine cauſſa penitus. Ex ea enim, ut præmonſtratum eſt, fingitur. ficticium enim, non natiuum: nec ſimplex, ſed compoſitum eſt. Nos tamen ueterum græcorum rationem ſecuti, qui ſeorſum a Chalcitide de Pſorico egerunt, diuiſa hiſtoria, & alio capite a Chalcitide, ſtatim Pſoricum proſecuti ſumus. Medicamentum id eſt, ſic dictum, quoniam contra ſcabricies & aſperitates cutis, quas Græci Pſoras, dicũt uim & uſum quondam haberet. Quæ autem ſit huic ſcriptori eius confectio, ſatis ex eo patet. Cæteri tantum græcorum medici ad confectionem eius non Cadmia, ſed Spuma argenti uſi ſunt: neq; ex uiribus eius minus aptam forte uim contra cutis aſperitates Pſoricum habebit. Cætera huic, & alijs omnia eadem ſunt: qui fimo obrui, &.40. diebus ſub ſole habendum omnes præcæperunt: quoniam ea ratione maiores in ſiccando uires acquireret: ipſum magis extenuaretur, & in erodendo mitius Chalcitide fieret. Eſt illud in medio capite certius cognoſcendum: in coctura ſpacio, et q̃diu coqui metallicũ aliquid oporteat, quæ nam hic πολυύγρα, id eſt, humore abundantia, quorum cocturæ finis ſit, cum bullas agere deſierint, & aruerint, dicat: & quæ reliqua intelligi ibidem oporteat, quorum cocturæ finis ſit in ſpecioſiorẽ colorem mutatio: in uno ne Pſorico conſtituendum id ſit, an in cunctis metallicis: decreueritq; hic, & appellauerit humore abundantia Pſorica, quæ copioſo aceto, aut uino temperata fuerint, reliqua uero quæ aridiora: an ſimpliciter de cunctis metallicis, omniumq; coctura intelligere id oporteat. In quam partem inclinat animus nobis, non tam ex concæptis illic uocibus, quæ in hunc ſenſum facile legẽtes ducunt, q̃ quia non uidetur, quo referenda reliqua illa ſint, cum de uno tantum Pſorico agatur. Eamq; rationem nos ſecuti, de cunctiſq; præcipi eo loco opinati, ad omniũ metallicorũ cocturam rem contraximus. Plinius.34. uolumine, capite.12. de eodem Pſorico hoc, ſed nõ eodem penitus huic modo egit. Prius enim fimo in ſole obruit, q̃ Cadmiam illi miſceat. Cætera huic & illi eadem fere omnia ſunt.

D

¶ De Miſy. CAP. CVIII.

MIſy aſſumendũ natione Cyprium, auri ſimile, durũ, quod friando auri colorem imitatur, & ſtellæ modo ſplendet. Vim habet, & uſtionem cum Chalcitide eandem, citra Pſorici compoſitionẽ, exceſſu defectuq; differens. Aegyptium aũt cæteris præſtat, ut pote quod efficacius habeat, Sed ad ocularia medicamẽta multo ſupradicto inferius.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34.ca.12

MIſy, quidam putauere fieri exuſto lapide, in ſcrobibus, flore eius luteo, miſcente ſe ligni pinea fauilla. Re uera autem ex Chalciti fit lapide, concretum natura, diſcretumq;, optimũ cum teritur: arenoſa qualitas, ſiue terrea, ſimilis Chalcitidi. Hoc miſcent, aurum purgant. Lapidioſius eſt q̃ Sory.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM. A

DEprehenderunt metallici in Chalcitide lapide, ex quo diximus excoqui æs, tria contineri. Aes primũ: mox Miſy hoc de quo nunc agitur: & tertium Sory, de quo non multo poſt agetur: non tanq̃ eiuſdem ſubſtantiæ partes, ſed diuerſi generis cõcreta ſimul, diſcretaq́; quaſi metalla aliqua, quæ coctura deinde, rationibuſq́; alijs ſeparata in uſum uitæ traherentur. Quale aũt hoc Miſy ſit, ſatis hic, ſatis etiam Plinius quo diximus loco docuerunt. Hic breuiſſime medicinam, & remedia eius numerauit, æquale uiribus Chalcitidi faciens. Plinius tamen longiore certioreq́; hiſtoria multa addidit, quæ uidiſſe in eo operæprecium fuerit. Docentur autẽ ab eo quo diximus pauloante capite & libro. Cæteri etiam græcorum medici in genere exulcerantium medicamentorum cum ualidiore adſtrictione Miſy hoc numerauerunt: minus tamen q̃ Chalcitis erodere, quia tenuius ea ſit, Addidit pręterea Galenus Chalcitim: & quod nõ multo poſt dicetur Sory, uetuſtate in Miſy hoc mutari a ſuperficie incipiente ſtatim mutatione.

De Melanteria. CAP. CIX.

MElanteria geminæ eſt originis. Quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, ſalis modo cõcreſcit. Alia uero in ſumma facie ſupradictorum locorũ cõit, quæ terrena eſt. Quinetiam inuenitur in Cilicia, & alijs quibuſdam regionibus foſſilis quædã. Præſtat quæ ſulphuris colorem trahit, læuis, pura, æquabilis & quæ contactu aquæ confeſtim nigreſcit. Vim cauſticam obtinet Miſy ſimilem. μελαντηρία

BARBARI COROLL.

MElanteria, ex nomine quidem ipſo atramentum ſignificat: quemadmodum & Melan: de quo poſt dicemus. Differt: q̺ Melan factitium & librarium, ſiue ſcriptorium atramentum eſt: Melanteria uero terra.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Melanterię nomẽ color, qui in metallica natiuũ, ſin foſſili contactu aquę illi accedens, ſemperq́; & in omni niger eſt: nõ male a latinis Atramentum metallicum dicta aliquando eſt. Græcis tamen uocibus in hoc Romana medicina plęrumq́; uſa eſt: uocaruntq́; latini nõ minus q̃ græci Melanteriam metallicum hoc atramentum, in ærarijs fodinis concreſcens, & ut ueriſimile eſt, æris naturæ. Veteres græcorũ medici in genere efficaciſſime aſtringentium eàm nominauerunt: facilem ex hiſtoria huius in ærarijs metallis inuentu. B

De Sory. CAP. CX.

SOry exiſtimarunt aliqui Melanteriam eſſe, aberrantes. Siquidem ſui generis eſt Sory, ei non abſimile. Verum Sory uirus ineſt graue, & nauſeam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto, & alijs quibuſdam regionibus, ut in Libya, Hiſpania, & Cypro. Pręfertur Aegyptiũ, quodq́; frianti nigrius apparet, ſpongioſum, ſuppingue, inſup adſtringens, & olfactu, deuorationeq́; magnum uirus olens, ita ut ſtomachus in uomitiones effundatur. Quod autem friatum ſcintillas Miſyos modo non emittit, & alterius generis eſſe, & inualidum cenſendum eſt. Vim & uſtionem ſupradictis ſimilem habet. Dolori dentium, cauernis inditum medetur. Labantes firmat dentes. Iſchiadicis ex uino infuſum auxiliatur. Illitum cum aqua uaros extinguit. Medicamentis ammiſcetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem fere omnia quæ uſtionem experta non ſunt, peruſtis ualidiora eſſe exiſtimantur, præter ſalem & uini fecem, nitrum, calcẽ, & conſimilia, quæ cruda remiſſiora ſunt. Combuſta enim uiribus efficaciora redduntur. σῶρυ

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

C SOry Cyprium oculis utilius, cætero ſuperatur ab Aegyptio: alterius nationis Sory, ꝙ Aegyptium. Si teratur, ſplendeſcit. Sory craſſius eſt ꝙ Miſy. Chalcitis mediã inter ea qualitatẽ habet. Galenus auctor. Deſcribitur Sory a Democrito, ceruleum, ſcabrum, ſemper inueniri ſolitum in ipſo Miſye, uocatum ab aliquibus Calchanthum uiride.

EX M. VERG. COMM.

HOc eſt Sory illud nõ multo ante dictũ a nobis in Chalcithite cõtineri. Quodq; ea ĩuetera fieri etiã Plinius ait, ſatis ab hoc & ab eo deſcriptũ, ideoq; non dicendũ a nobis iterũ, neq; ex ſcriptoribus antiquis repetẽda ad Soreos huius hiſtoriã modo quæ in illis, præſertimq; Plinio parata oĩbus, & expoſita ſunt. Docet em̃ ille longius genera, bonitates, uſusq; eius oẽs.

❡ De Diphryge. CAP. CXI.

DIphrygis tria genera eſſe credũtur. Quoddam enim metallicum eſt, quod in Cypro ſola gignitur. Lutoſum namq; defertur, ex luto cuiuſdam inibi regionis, poſtea delatum, ſole ſiccatur, mox circumpoſitis ſarmentis uritur. Diphryges ideo uocatum eſt, ꝙ & a ſole, & a ſarmentis uratur, areſcat, & ferme torreatur. Alterũ perfecti æris, quaſi ſubſidens fex eſt. Siquidem poſt frigidæ aquæ offuſionẽ, ut ſupra retulimus, cum de flore æris differeremus, ſublato ære fornacũ ima parte cohærẽs id genus inuenitur, & adſtrictionem, & guſtum æris habens. Tertium ſic fit. Lapidem Pyriten, ut calcem cremant, in camini aliquot diebus, cumq; colorem rubricæ contraxerit, eximẽtes recondũt. Quidam tradunt ex ſola materia lapidẽ æris gignente fieri, quoties in dictis areis aſſata, & in ſcrobes translata peruratur. Tunc enim ambientem ſcrobis locũ comprehen-

D dit, & exemptis lapidibus æquale nihil inuenitur. Præfertur quod ſaporem æris reddit, rubiginoſum, adſtringens, & linguam uehementer exiccans. Quod ſibi exuſta ochra non uendicat, quæ cremata Diphrygis uice uenit. Vis eius adſtringere, perpurgare, excreſcentia conſumere, ulcera ſerpentia, & quæ cacoethe uocant, ad cicatricem perducere. Suppurationes terebinthina, aut cærato excæptum diſcutit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34.ca.11. QVatuor habent, qui Aes perficiunt, Aes, Scoriam, Florem, Diphryga. Aes ipſum in catino defluit, Scoria extra fornaces, Flos ſupernatat, Diphryges remanet, auctor Plinius. Quidam perhibent in fornacibus globos lapidis qui coquantur, ferruminari: circa hunc Aes feruere: ipſum uero non percoqui, niſi tranſlatum in alias fornaces: & eſſe nodum quendam materiæ, id quod relinquitur ex cocto, Diphryga uocari.

EX M. VERG. COMM.

EAdem huic ſcriptori Diphrygis Plinio undiq; hiſtoria eſt, nec quicꝗ ab eo felicius ſimul & breuius ex hoc ſcriptore redditũ aliquãdo fuit. Locus eſt. 34. uolumine, capite. 11. Diphryges em̃ uocari ab eo, ꝙ bis torreatur, inquit. Triplicem eius originẽ eſſe. Fieri ex Pyrite primũ lapide in fornacibus cremato, donec in rubricã excoquatur. Fieri itidem in Cypro ex luto cuiuſdam antri arefacto prius, mox paulatim circumdatis ſarmentis excocto. Fieri poſtremo in fornacibus ſubſidente æris fæce. Differentiam eſſe: ꝙ Aes in catino defluit, Scoria extra fornaces, Flos ſupernatat, Diphryges remanet. Addidit præterea, tradi a quibuſdam ferruminari globos lapidis, qui in fornacibus coquũtur: circa eos feruere æs, ipſos uero non percoqui, niſi in alias fornaces tranſlatos, & eſſe nodũ quendam materiæ: idq; quod excocto ſuperſit, Diphryga uocari. Ex quibus ratiocinari facile eſt, quatuor ærariis in coctura æris redire res, æs, ſcoriam, florem, & diphryga: quorũ quemadmodum non diſſimiles, ſic non penitus æquales uires in medicina ſunt. Nosq; ex antiquo ſcriptore iiſdem uerbis commentationibus noſtris illa adfecimus: ut ſcirent primum legentes, recæpta a latinis ſcriptoris huius decreta fuiſſe, mox ha-

Digitized by Google

berent uolentes inueniendi & colligendi Diphrygis a Plinio traditã certiorem rationẽ. A

ℂ De Auripigmento. CAP. CXII.

AVripigmentum in eiſdem metallis, quibus Sandaracha gignitur. Optimũ exiſtimatur cruſtoſum, aureo colore micans, nulli materiæ permiſtum, fiſſile. Quale Myſiæ & Helleſponto naſcitur. Huius duo genera fluxerunt. Vnum ſupra dictum eſt. Alterum glandis effigie, pallidum, & colore Sandaracham imitans, gleboſum. Ex Ponto & Cappadocia defertur. Secundum locum tenet, has nactum dotes. Torretur in teſta noua, uiuis carbonibus ſubiectis. Aſſiduoq; uerſat̃, donec igne flagret, & mutet colorem. Deinde refrigeratum, tritumq; reconditur. Vim habet adſtrictoriã & erodentem. Cruſtas cum uehementi punctione excitat. Reprimit quæ excreſcunt, & capillos euellit. ἀρσενικὸν

BARBARI COROLL.

ARſenicum, ſiue Arrenici tria genera. Coloris in auro excellentis. Alterum pallidius, & Sandarachæ ſimilius: quod ſit deterius. Tertiũ quo miſcetur aureus color Sandarachæ, quaſi ex prioribus duobus iunctum. Vtraq; hæc ſquamoſa: illud uero ſiccum, purumq;, gracili uenarum diſcurſu fiſſile. Arſenicum nos, & Auripigmentũ uocamus: ut Paulo, & Victruuio, & Plinio, & Celſo placet, Democritij Chymiſtæ Androdamanta quandoq; hoc appellant. In Carmania duos haberi montes Oneſicritus tradit, alterum Arſenici, alterum Salis.

EX M. VERG. COMM.

AVripigmenti in pingendo adhuc uſus aliquis eſt, ex quo Romani quondam illi nomen fecerunt, utunturq; eo nunc paſſim in pingendis librorum frontibus bibliopolæ. Acceſſit noſtra ætate etiam, qui antiquioribus, ut credimus, nullus erat alius Auripigmenti uſus. Trito enim, pediculoſos accipitres ſuos aucupes inſpergunt, preſenti contra eã labem remedio. Duplex eius genus hic fecit. Alterum quod fulgore auri ſplendet. Alterum quod βαλανοειδὴς uocauit. Significatq; ea uox, ut omnes uertimus, quod glandis formam & ſpeciem habet. Non tamen reſpoodere his quæ ſequuntur id uidetur. Qui enim poteſt aliquid glandis figura eſſe, quod gleboſum paulopoſt dicitur. Ob eam cauſam ſuſpicati ſumus, ad colorẽ poſſe eam pertinere uocem: & eum quidem puniceum, qualis non in glandibus ſimpliciter, ſed qualis in maturis palmulis eſt: quas græci cõmuni aliarum glandium nomine Balanos aliquando uocant: ut primo cõmentario in Palmulis & Balanis teſtati ſumus. Vbiq; enim & paſſim coloris hoc diſcrimen in Auripigmento uidetur, præcipueq; in pingendo apparet: quo tempore dilutum humore aliquo ad eam rem neceſſario puniceum illum quem diximus colorem repreſentat. Facitq; ad hoc quod coniunctum illi ſtatim eſt σανδαραχίζον, id eſt, colore Sandarachæ, cuius color flammeus & rubens deſcribitur. In hanc partem diu inclinauit animus nobis, & adhuc propenſiores ſumus. Nihil tamen contra aliorum interpretum æditiones mutare in re non ſatis certa uoluimus. B

ℂ De Sandaracha. CAP. CXIII.

SAndaracha probatur ruffa, & aliena materia uacans, friabilis, Cinnabaris colore, ſulphuris uirus redolens. Dos eadẽ & uſtio, quæ Auripigmento. Explet alopecias, reſina excepta. Scabros ungues eximit. Contra phthiriaſin ex aceto efficax eſt. Tubercula cum adipe diſcutit. Prodeſt ad narium oriſq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum roſaceo. Item condylomata. Datur ex mulſo purulenta extuſſientibus. Suffitur quoq; cum reſina, aduerſus ueterem tuſſim, rapto per fiſtulam nidore. Vocem expedit, cum melle delincta. Suſpirioſis cum reſina in catapotio, optime datur. σανδαράχη

Digitized by Google

BARBARI COROLL.

C SAndaracha inuenitur & in inſula rubri maris Topazono : ut Ochra. Sed inde ad nos importari negant. Inuenitur autem & in aurarijs, & argentarijs metallis : ut in Paphlagonia Pimoliſeno tractu, urbe Pompeiopoli. Sed & in Scythia proxime flumen Hypanin optima. Fit & adulterina ex Pſimythio, in fornace cocto : idq́; incendio facto ex caſu repertum eſt. Colos eſſe debet flammeus, precium in libras aſſes quini. Victruuius multo meliorem uſum præſtari ex ficticia, q̃ ex foſſili Sandaracha pictoribus exiſtimat.

EX M. VERG. COMM.

DVplex quondam græcis & latinis ſcriptoribus cunctis Sandaracha fuit. Metallica pluribus locis foſſilis, ut teſtati Plinius, Victruuius, pluresq́; alij ſunt : qui ad Hipanim Scythiæ fluuiū optimam omniū inueniri tradiderunt. Ficticia deinde & adulterina, quæ excocta ceruſſa fieret. Illa aptius medici, hac pictores felicius uſi ſunt. Auripigmento æqualem in cenſu remediorū uitæ græcorꝫ medici eam fecerunt, diſcutientibus & repurgantibus medicamentis eam miſcentes. Ceruſſæ ſubſtantia Sandaracha eſt : indicatq́; id Victruuius ſeptimo ſuæ architecturæ cõmentario, dicens. Ceruſſa uero cum in fornace coquitur, mutato colore ad ignem incendij Sandaracha fit. Id autem incendio facto ex caſu didicerunt homines, & ea meliorem uſum præſtat, q̃ quæ de metallis per ſe nata foditur. Et hæc Victruuius. Plinius addidit, flammeum debere in ea eſſe colorem : & ſi hæc ipſa torreatur, æqua parte admixta rubrica, Sandycem fieri : qui ueteribus poëtis, præſertimq́; Maroni color notiſſimus eſt. Et ſi crediderunt aliqui herbam Maroni Sandycem eſſe cum cecinit, Sponte ſua Sandyx paſcentes ueſtiet agnos. cum tamen id nullam eius intellectus neceſſitatem habeat. Quod enim ab eo dicitur eſt, fore eam tunc felicitatem, ut ſponte ſua colores in ouium uelleribus naſcantur, & inter paſcendum agni colorentur : neq́; id paſtu Sandycis futurum, ſed quod nos credimus, colorem Sandycis contrahendum ſimpliciter ab eo dici.

De Alumine. CAP. CXIIII.

σχιστὴ OMne Aluminis genus fere in Aegypto, & eiſdem metallis inuenitur. Eſt enim ſciſſile quoddam, quaſi flos ſudorue eiecticius terræ. Gignitur & in alijs quibuſdam locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardonia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, & plærisq́; alijs regionibus, Rubricæ modo. Plurimæ eius ſpecies, uerum ad medendi uſum ſciſſile, rotundum & liquidum expetuntur. Optimum eſt ſciſſile, præſertim recens, candidiſſimum, guſtu perq̃ adſtringens. Calculorum expers, nec glebuloſe, aut aſſuloſe compactum, ſed ſigillatim in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens. Quale eſt quod Trichitis, quaſi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq́; lapis huic Alumini perſimilis, qui guſtus iudicio dignoſcitur, q̄ non adſtringat. Damnat̃ in rotundi genere, q̊d manu confictū eſt. Sed ex figura deprehendit̃. Aſſumẽdum aũt ſuapte natura rotundũ, bullis turgens, albo propius, atq́; ualidius adſtringens. Præterea nõnihil palloris cũ quadam pinguedine præ ſe ferens, ſine harenis, friabile, natiõe Aegyptiũ, aut ex inſula Melo. Liquidi probatio, ut ſit lympidũ, lacteum, æquale, & ſemper ſucco madens, ſine lapidibus, atq́; quendã caloris igniculũ expirans. Vim habent excalfaciendi, ſtringendi, ſanandi, & expurgandi, quæ caliginẽ pupillis oculorũ offundunt. Genarũ carnem, cæterasq́; excreſcentias extenuant. Sciſſile rotundo efficacius intelligit̃. Vri & torreri Chalcitidis modo debent. Putreſcentia ulcera cõpeſcunt. Sanguinis fluctiones inhibent. Gingiuas humore prægnãtes comprimũt. Motus dentium cum

D

Digitized by Google

aceto et melle firmant. Proſunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus A papularum, & fluctionibus aurium, cum ſanguinalis hærbæ ſucco. Lepris conueniunt cum braſſicæ folijs, aut melle cocta. Item pruritui & unguium ſcabricijs, pterigijs & pernionibus, aſperſa cum aqua. Valent cum aceto, fæce & galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerũ, & cum ſalis duabus partibus, ad uitia quæ paſcunt. Furſures cum eruo & pice illita abſtergunt. Ad lendes, pediculos, ambuſta, cum aquæ illita auxilio ſunt. Contra tumores, et graue alarum inguinumq; uirus, illinuntur. Ex melo autem aduectum, mulieribus preſtat ne concipiãt, ante coitum ori uuluæ inditum. Partus quoq; extrahit. Gingiuis ſi caro excreuit, uuæ, ac tonſillis accommodantur. Auribus & uerendis cũ melle illinitur.

BARBARI COROLL.

ALumen Græcis ab aſtringendo Stypteria dicitur. Qui uolunt hoc exprimere, ſalſuginem terræ finiunt. In Cypro candidum, & nigrum, exigua coloris differentia, cum ſit uſus magni: quoniam inficiendis claro colore lanis, pellibuſq;, candidum liquidumq; utiliſſimum eſt, contra fuſcis, atq; obſcuris nigrum: ob id Byrſodepſicon utrumq; cognominatur. Et aurum nigro purgatur. Fit autem omne ex aqua limoq;, hoc eſt, terræ exudantis natura, corriuatũ hyeme. Solibus æſtiuis maturatur. Quod fuerit ex eo pręcox, candſdum efficitur. Laudatiſſimum in Aegypto Alumen: proximum in Melo. Quanq; in medicina Aegyprio prælatum. Naſcitur & in Hiſpania, & Ponto, & Strongyle inſula. Phorimon uocatur liquidum, cui notæ optimi reſpondeant. Quod an ſit adulteratum, deprehendĩt ſucco punici mali. Sincerum enim mixtura eius nigreſcit. Eſt & genus alterum, quod Paraphoron uocant, pallidæ, & ſcabræ naturæ, & q̃d inficitur galla. Concreti uero Aluminis genus id quod Trichitin appellauere: fieri arbitrantur ex lapide, propterea & Chalcitin uocant, quem Hippocrates Meliada, quia ſit e Melo, nominat: ut ſit ſudor quidam eius lapidis, in ſpumam coagulati. Strongyle duas habet ſpecies. Fungoſum, atque omnium ore dilui facile: quod in totum reijcitur. Melius pumicoſum: & foraminum fiſtulis ſimile ſpongiæ: nec inficiens nigritia. Optimum ex omnibus rotundis, Melinon. Aluminis, ut breui comprehendam, ſex habentut Galeno ſumma genera. Sciſſum, ſiue ſciſſile. Rotundum, Aſtragaliotes, hoc eſt, talare. Hygron, id eſt, liquidum. Placitis, & Plinthitis, hoc eſt, cruſtarium. Et Laterculárium. Alumine prælita non incenduntur: id quod & obſidione Athenarum ſub. L. Sylla Quadrigarius compertum ſcribit. Pli.li.35. ca.14. B

EX M. VERG. COMM.

QVæ ſit uniuerſo Alumini præcipua dos & uis, nomen indicat. Ab aſtringendo ẽm quã multam & egregiam poteſtatem habet, græci Stypteriam uocauerunt. Longe plura q̃ hic diſcrimina eius & genera Galenus & Græcorũ medici alij numerauerunt: monſtrante, ut par eſt, quotidie nouum aliquid natura, & adijciente antiquorum inuentis experiẽtia quod ab illis nondum inuentum, aut obſeruatum fuerit. Ea nos in ſcriptoribus illis cognoſcenda relinquimus. Scriptori huic tantum inſeruientes, qui a principio ſtatim dicens eſſe Alumen ſciſſile, διονεὶ τὸ βολιτίδος ἄνθος. Quod ab alijs, nobiſq; pariter ueluti gleboſi flos uerſum eſt, non leuẽ ſuſpicionem nobis iniecit, potuiſſe quõdam aliter legi: quoniam in toto Aluminum cenſu nullum Bolitidis nomine indicatur. Præterea glebam βῶλον gręci dicunt, &, ω, litera ſcribunt. In cũctis autem, quos hactenus uidere licuit, ſcriptoris huius græcos codices, o, paruo uox illa legitur. Acceſſit his Plinius etiam lib.35. cap.14. de ſciſſili Alumine hoc his uerbis agens. Concreti Aluminis unum genus Schiſton, id eſt, ſciſſile græci appellant, in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens. Vnde quidam Trichitim potius appellauere. Hocq; fit ex lapide: exquo & id Chalcitim uocant: ut ſit ſudor quidam eius lapidis in ſpumam coagulati. Hæc neſcio quomodo hiſtoriæ & uocibus ſcriptoris huius reſpondere omnia uidentur. Id quidem in confeſſo eſt, de eodem ſciſſilis Aluminis genere ambos agere. Potuitq; hic florem, quem ille ſudorem nominat, dicere. Et ſi id ſit, non ſine ratione dubitauerit aliquis, Bolitidẽ ſcriptoris huius in Chalcitidem Plinij mutandam eſſe: qui Chalcitim uocari alumen etiam hoc ait, q; ex lapide fiat: fitq;

uelutí ſudor quidam eius lapidis in ſpumam coagulati. Hoc nos monemus, eruſcandæ ueræ lectionis & inueniendæ rei non contemnendam occaſionem hanc legentibus porrigentes.

De Sulphure. CAP. CXV.

SVlphur optimum exiſtimatur uiuum, quod Apyron uocant, niteſdulæ modo ſplendidum, perlucens, minime lapidoſum. Probatur in genere Sulphuris ignem non experti, quod uiret ac præpingue ſpectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictũ Sulphur calfacit, diſcutit, & celeriter concoquit. Prodeſt tuſſibus, ſuſpirioſis, purulenta extuſſientibus, in ouo ſumptum, aut ſuffitum. Preterea partus, uſti nidore extrahit. Lichenas, ſcabros ungues, cum reſina terebinthina miſtum, aufert. Cum aceto autem illitum, ad lepras efficax eſt. Vitiligines tollit. Scorpionis ictibus addita reſina medetur. Cũ aceto uero, draconis marini, ſcorpioniſq; plagas ſanat. Pruritus toto corpore erumpẽtes, cum nitro deterſum ſedat. Regiũ morbum emendat, inſparſum frõti cochlearis mẽſura, aut in ſorbili ouo ſumptũ. Facit ad grauedinẽ, & deſtillationes. Sudores quoq; cõſperſum inhibet. Podagricis cum aqua & nitro illitũ, cõducit. Grauitatẽ auditus, ſuffiti nidore raptim per fiſtulã hauſto, ſanat. Lethargicos ſuffitu excitat. Erumpentẽ undecũq; ſanguinem ſiſtit. Fractis auribus cum uino & myrrha illitum medetur.

Bolon

BARBARI COROLL.

Pli.li.35.ca.14.

SVlphur Græce Thion, naſcitur in inſulis Aeolijs, inter Siciliam, & Italiam, quas ardere cernimus. Nobiliſſimũ in Melo. Sed & Neapolitano, Campanoq; agro collibus: qui uocanť Leucogæi. Libyæ cuniculis effoſſum, curatur igni. Genera quatuor. Viuum, hoc eſt, Apyron, ſiue ignes non expertum: gignitur ſolidũ, id eſt, gleboſum, eoq; uno ex omnibus generibus medici utuntur: cętera liquore conſtant, & perficiuntur oleo incocta. Viuum effoditur, tranſlucetq; ac uiret. Alterum genus appellant Bolon. Quidam pro Sulfure tantum crudo Bolõ capiunt. Tertium uocať Egula, cuius unus dũtaxat uſus, ad ſuffiendas lanas fullonũ officinis, q̃m candorẽ tm̃ molliciẽq; cõfert. Quarto utunť ad Ellychnia maxime conficienda: ex eo Cautõ uocant. Cęterum tanta ei uis eſt, ut morbũ ſonticum dep̃hendat nidore. Luſit & Anaxilaus eo, condens in calice nouo, prunaq; ſubdita circũferens, exardeſcentis repercuſſu, pallorẽ dirũ, uelut defunctorũ effundente conuiuis. Harpacticon, ſiue Harpax appellať in medicamẽtis, a celeritate uellendi. Habet & in religionibus locũ, ad expiandas ſuffitu domos. Sentitur uis eius & in aquis feruentibus. Neq; alia res facilius accenditur. Fulmina q̃dem, & fulgura Sulfuris odorẽ habẽt. ac lux ipſa eorum ſulfurea eſt. Porro ſulfur in uenis terræ ceu decoctus quidã adeps eſt, tã ualida & firma confuſione partium, ut oleũ eius arte nulla ſeparari poſſit in rebus cęteris. Propterea cũ oleacea, & ignea, nõ ſalſuginea ſit eius natura, haud facile diluitur. In ſpiritũ, ſiue nebulã facile attolliť, ac ſublime fit. Crematũ cum ære, uiolaceum colorẽ: cum hydrargyro, ceruleum facit. Sunt hæc chymiſtis notiſſima, non aliud magis in conficiendo auro cõmendãtibus, q̃ Sulphur: quippe quod ſplendorẽ, & colorẽ metallis afferat: ut corpus, & materiã hydrargyros: ꝓ indeq; ſit maris uice Sulphur, Hydrargyros uero, id eſt, Argentũ uiuum fœminæ: ut Democritus propterea omnis generis metallici ſpumã eſſe Argentũ uiuũ prodiderit. Duobus ijs, pharmacum illud famigeratũ potius q̃ compertũ etiam, Philoſophici lapidis nomẽclatura nobile. Conficiť ab Oſthane, Mercurio, Chane, Zoſimo, Agathodęmone, Democrito. Quanq; & alij ſcripſerũt de miris, ne dicã figmẽtis huius peritię, Orus, chryſorychites, Pebichius, Comerius, Ioañes, Apuleius, Petaſius, Pelagius, Africanus, Theophilus, Syneſius Olympiodorus Alexãdrinus: recentiores ijs Stephanus ad Heracleũ Cęſarẽ, Heliodorus ad Theodoſiũ. Iã fœminę.ſ. Cleopatra uirgo, Taphnutia, quę minus ꝓbať, & Iudeę gẽtis Maria, quã plurimi ſequunť. Autores ij, occulẽdę rei gratia, nihil fere ſuis nominib. appellãt: ut ipſam Sulphuris, & Hydrargyri fuliginẽ Argyriõ nama, hoc ẽ, Argenteũ fontẽ dicant. Aſemon uero, fuliginis eius ferruginẽ.

Digitized by Google

EX M. VERG. COMM.

A

FEcerunt Sulphuris quatuor alij genera, quæ ut græcos omittamus, a Plinio.35.ſuæ hiſtoriç commentario cap.14.ſuis nominibus, notiſq́ priuatim indicantur & numerantur: hic duo tãtum: alterum ignem non expertum, quod uiuum nominant: alterum uero quod igne confectũ fuerit. Diuerſitatiſq́ eius non alia fuit cauſa, q̃ q̀ cæteri pluribus locis & multiplex naſcens Sulphur, quale in plęriſq́ artibus & uitæ neceſſitatibus aliquot quæſiſſe id oporteat, docẽt: hic medicinam tantum tractans, ex omnibus generibus uiuo, & ignem non experto illo præcipue indigebat. Eo enim medici plærumque utuntur: quoniam natiua, & ſua uis efficacior illi quam cæteris eſt. Eamq́ ob cauſam in uniuerſo Sulphure una illa differentia merito uſus eſt. Græci ἄπυρον uiuum illud uocant, non alia uocis indicatione q̃ q̀ igne careat. Celſus libro q̃nto, cap.18. altera nota idem indicauit, Sulphuris ignem non experti quod Apyron uocatur, dicens. Maro contra Georgicorum ſuorum.3. commentario, in pecoris medicina uiua Sulphura appellauit. Contrarium uero illi alterum genus ijdem græci πεπυρωμένον uocãt, igne incoctum intelligentes. Quotidianus, & numeroſus inter homines Sulphuris uſus eſt. Indigẽt eñ eo plæręq́ artes. Indiget & ad q̃tidiana igniaria, expiationeſq́ domus: ſed nullibi utilius q̃ in morbis, q̃bus numero multis, & periculo grauibus medeẽ. Quæ omnis ratio ab hoc ſcriptore, & quo pauloante diximus loco, a Plinio copioſiſſime tractata, repeti a nobis inutiliter non debet.

De Pumice. CAP. CXVI.

PVmicis probatio, ut magnopere leuis, ſpongioſus, teri facilis, nec harenoſus, item fragilis, & candidus. Crematur flagrantiſſimis carbonibus obrutus, et ubi canduerint, extractus, uino reſtinguitur odorato. Iterumq́ incenſus extinguitur: & tertia uſtione exemptus, & per ſe refrigeratus, ad uſus conditur. Vis eius adſtringere, gingiuas abſtergere. Purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt. Explet ulcera, & ad cicatricem perducit. Excreſcentia cohibet. Fit ex farina eius dentifricium. Corpori cruſtam obducit. Auellendis capillis aptus. Theophraſtus autor eſt, ſi quiſq́ in bullientem urſeum uini Pumicem iniecerit, feruorem ſtatim ſedari.

κίσσηρις

vulgo piedra esponza.

B

BARBARI COROLL.

PVmicis farinam, potores in certamine bibendi præſumere, ſed niſi uniuerſo potu impleantur, periclitari Theophraſtus autor eſt: qui & Eudemum pharmacopolam, in uigeſimas ſecundas uices duraſſe ſcribat. Ingreſſumq́ balneas, nihil omnino reieciſſe: ſed quaſi non bibiſſe, ita cœnitaſſe, Pumice uidelicet, ab ſeptima ſtatim potiõe hauſto, primum ex aceto aſpero, mox ex uino. Vt errauerint qui locum eum in Theophraſto de uiginti duabus Ellebori potionibus acceperunt, cum ex Plinio id facile deprehendi poſſit. Pumice in muſti cados addito, non ad pręſens modo, ſed in totum feruere uina deſinunt ui ſiccifica. Pumicis duo ſignificatus. Alter notus omnibus. Altero dicuntur ita & cætera ſaxa eroſa annis, qualia in ædificijs, ut Plinius inq̃t, Muſæa uocant dependentia, ad imaginem ſpecus natiui arte reddendam. Nunc inde Muſaica uulgo nominantur, precioſiſſimis dicata templis. Inuentum id Agrippæ quidam referunt acceptũ. Huiuſmodi operis artifices Muſearios Caſſiodorus, & Iuſtiniani leges uocãt, etiãſi muſcarios corrupte multi lectitent. Amianus Marcellinus, Muſiciũ opus nominat. In uitis cęſarũ, quas ab Adriano Iulius Capitolinus, & alij cõplures ſcripſere, pictura de Muſęo nominaẽ, etiã ſi mendoſe legebatur, de muſco. Laudatiſſimi Pumices ſunt in Melo, Scyro, Aeolijſq́ inſulis. Probantur teri faciles. Poliendis libris accomodãtur: unde Repumicatos appellamus. Pumex græce Ciſſeris uocaẽ: q̃d nomen aliud nihil ſignificat, q̃ eroſum. Etem̃ uermiculus triticarius, et ordearius Cis dicĩẽ, ut Ips cornicularius, Trips lignarius, Sis ueſtiarius, Ix nitiarius, ſi Photiõi grãmatico fides habenda eſt. Pumicem ueteres etiã ſpongiã uocabãt. Nã & e maris quoq́ ſpuma coaleſcit aliq̃n: itemq́ ex arena littorali: ut in inſula Cyclade Niſyro. Victruuius, quæ nũc inquit, ſub Veſuuio monte Spongia, ſiue Pumex Pompeianus uocatur, ex cocto alio genere, lapidis, in hãc redactus uidetur generis qnalitatem. Talis autẽ Pumex inquit, & circũ AEtnam gignitur, & collibus Myſiæ, qui catacecaumenos a græcis, hoc eſt, deuſtus appellatur. Talis &

Pli.li.36.cã.16

Digitized by Google

C Lipareus eſt, ut inquit Theophraſtus: alioquin anteq; uratur, niger, leuis, atq; farctus. In Melo quoq; inſula, idem autor eſt, Pumices quandoq; in altero gigni lapide: ponderoſum, & nigrũ eſſe Siculum: qui & cæteris præfertur.

EX M. VERG. COMM.

CRedimus ſcriptoris huius Pumici ab aliquo, qui omnem eius hiſtoriam eodem loco habere uoluerit, accreuiſſe quod in extremo capite ex Theophraſti. 9. de plantarum hiſtoria acceptũ legitur. In uetuſtioribus enim græcis nulla eſt ea pars, neq; in medicina neceſſitatem aliquam habet. Nec Dioſcoridis etiam hiſtorię, decretiſq; omni ea reiecta parte nocuerit aliquis. Retulit id Theophraſtus quo diximus loco: accęptamq; ab eo rem eam omnem Plinius etiam docuit. 36. uolumine, cap. 16. quo loco tractata itidem omnium Pumicum hiſtoria & medicina, ſcriptoris huius decretis omnibus ſubſcribit: additiſq; aliquibus, cocturæ, uſuiq; Pumicum non parum profuiſſe uidebitur. Nos breuitati conſulentes, ea relinquimus: monemus tamen omnes, non fore inutilem eadem hæc in eo ſcriptore legentibus operam. Aut ſi Plinium audire noluerint, Barbarum ſaltem uiſere, in quo omnia ex Plinio iiſdem uerbis tradita legũtur. Notiſſimus nunc etiam omnibus Pumex, a græcis Ciſſeris, ob fiſtuloſas concauitates quas habet, nominatus. Cis enim ab eis dicitur, qui in tritico & hordeo cum referbuerunt, naſcitur uermis. Cui natura eſt, ſemina illa cuſpide potius, ꝙ ore quam habet exiguis foraminibus terebrare: quibus foraminibus quoniam ſimilis ſit fiſtuloſus ille Pumicum habitus, quaſi ab his uermibus perforatus fuerit, Ciſſeris Pumex dictus eſt.

❡ De Sale. CAP. CXVII.

ἅλς SAl foſſilis efficacior eſt, communiter ſi eſt candidus, calculis uacãs, & perſpicuus, denſus, æquali compage. Peculiariter Am̃oniacum genere laudatur, ſi modo findi facile poſſit, rectiſq; ſegminibus diduci. In marino Sale eligendius eſt cãdidus, æqualis. Probatiſſimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter

D dicta ſalis genera lacuſtris præfertur: ſed multo ualidiſſimus eſt Phrygius, nomine tapęus, ut tritæus, aut gantęus. Salis natura, in commune p̃ ꝙ utilis eſt. Adſtringit, abſtergit, expurgat, diſſipat, reprimit, extenuat, & cruſtas inducit. Sed hoc intereſt, ꝙ alius alio ſit pręſtantior. Quin & a putredine uindicat. Ammiſcetur medicamentis pſoras abſtergentibus. Excreſcentia in oculis reprimit, & pterygia cõſumit. Cæteraſq; carnis extuberationes tollit. Clyſteribus infunditur. Diſcutit laſſitudines ex oleo illitus. Contra hydropicorum tumores auxiliatur. Dolores in ſaccis fotu mitigat. Et pruritus ſedat, ex oleo & aceto infrictus, donec ad ignem ſudent. Item lichenas, lepras, pſoraſq;. Anginam ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. Tonſillis, uuæq; cum melle toſtus, ulceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor uexat, & phagedænis ulcerum cum polenta crematus illinitur. Aduerſus ſcorpionum ictus cum lini ſemine. Contra ſerpentium morſus cum origano, melle, hyſſopo. Aduerſus ceraſten cum pice, aut cedria, aut melle auxiliatur. Contra ſcolopendræ morſus cum melle & aceto. Aduerſus ueſparũ ictus, & crabrones, albidaſq; capitis puſtulas, thymos, & tubercula cum ſeuo uitulino. Furunculos cum uua paſſa, aut ſuillo adipe, aut melle diſcutit, Teſtium tumores cum origano & fermento maturius concoquit. Crocodilorum morſibus auxiliatur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita ut uinculis loca conſtringantur. Prodeſt ad beſtiarum morſus, ſugillationes in fa-

Digitized by Google

cie,ex melle.Contra hauſtum opium & fungos, cū aceto mulſo bibit. A
Luxatis imponit cum farina & melle.Ambuſtis igni cum oleo impoſitus,puſtulas erumpere non patit.Podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto.Ignes ſacros & ulcera quæ ſerpunt cum aceto,aut hyſſopo illitus ſiſtit.Vritur fictili,diligenter opertus, conditusꝗ prunis,uſꝗdum efferueſcat.Aliqui foſſilem ſubacto polline,obliniunt, & carbonibus ſubijciunt,uſꝗdū pollen exuratur.Solet & ſal cōmunis eodem modo uri.Sed aqua ſemel abluitur & ſiccatus in ollam cōopertam mittitur,ſubdito igne,moueturꝗ donec iam non exiliat.

BARBARI COROLL.

SAl omnis,græci halas uocant,Panaceam Lucretius, a remediorum multitudine.Aut fit,ut paluſtris,& maritimus:aut gignitur,ut foſſitius: utrumꝗ pluribus modis, ſed cauſa gemina. Coacto humore,aut ſiccato,ſiccatur in lacu Tarentino.Item lacu Cocanico, in Sicilia, & alio iuxta Gelan,& Pachynum,tanti ſplendoris,ut ſentiat imaginem.Item in Phrygia, Cappadocia Aſpendi,ubi tantum noctu ſubuenit,quantum interdiu auferas. Omnis eſt alius Sal minutus,atꝗ non gleba. Lacus duo in Bactris ſale æſtuāt.In Cypro,Cittieum,ab oppido id nomē. Extrahūt & Memphi,e ſtagno:dein ſole ſiccant.Apud Caſpias portas, quæ Salis flumina appellantur,ſuperficie denſantur in ſalem,amne reliquo fluente uelut ſub gelu. Itē circa Mardos, & Armenios,& in Bactris amnes Ochus, & Oxus, ex appoſitis montibus deferunt Salis ramēta.Lacus in Africa,& quidem turbidi,ſalem ferunt.Calidi quoꝗ fontes,ſicut Pegaſe.Oromenus,ſalis mons natiui eſt apud Indos,in quo ceditur renaſcens,magno uectigali Regū. Carris Arabiæ oppido muros,domoſꝗ maſſis ſalis faciunt, aqua ferruminātes. Inuentus & iuxta Peluſium, inter Aegyptum quoꝗ & Arabiam etiam per Africæ ſqualētia detractis harenis,uſꝗ ad Hammonis oraculum,qualis creſcere affirmatur cum luna noctibus. Hammoniacus tractu Cyrenaico celeberrimus,ſub harenis,unde nomen, ſimilis eſt colore alumini fiſſili, longis B
glebis,neꝗ perlucidis,ingratus ſapore,ſed medicinæ utilis,leuiſſimus,intra ſpecus ſuos in lucē uniuerſam prolatus,uix credibili pondere ingraueſcens. Adulteratur cocanico & cyprio, mire ſimili.In Hiſpania citeriore Egeleſtę,ceditur glebis pene tranſlucentibus,cui iampridem palma a plæriſꝗ medicis tributa.In Medis Atropatena regione,ſtagno cui Spauta eſt nomen,ſal coit, pruritum & dolorem tactu ciens.Remedium,oleo inungere.Omnis locus in quo reperitur ſal, ſterilis eſt. Vulgaris plurimus in ſalinis,mari affuſo,non ſine aqua dulci, ſed imbre maxime iuuante,ac ſuper omnia ſole multo.Africa circa Vticam,conſtruit aceruos ſalis ad collium ſpeciem:& in agro Rauēnati,Ceruia:ob id,ita ut puto,nominata, quaſi Aceruia:qui ſole & luna indurati, nullo humore diluuntur, uix ut ferro cedi poſſint. Fit tñ & in Creta, ſine riguis aquæ dulcis,& in Aegypto.Fit & puteis in ſalinas ingeſtis. Prima denſatio Babylonię,in bitumē liqdum cogit oleo ſimile,quo et in lucernis utunt.Detracto ſubeſt ſal.Et in Cappadocię puteis,ac fonte quem in ſalinas ingerunt, ubi & ſpecularium modo lapidum effodit, magno glebarum pondere:quas uulgus Micas uocat.In Chaonia excoquunt aquā ex fonte, refrigerandoꝗ ſalē faciunt inertem,nec candidū.Galliæ,Germaniæꝗ aquam ſalſam lignis ardentibus infundunt. Hiſpaniæ quadam ſui parte puteis hauriūt ſalſuginem,Muriā appellantes.Quercus ad id optima,alibi Corylus laudat.Carbo etiā in ſalē uertit.Quicūꝗ ligno conficit ſal,niger eſt. Vmbri harundinū,& iuncorum cinerem excoquūt aqua,donec exiguū ſuperſit humoris.Quin & muria ſalſamentorum recoquit ad naturam ſuam conſumpto rediens liquore, uulgo e menis iocundiſſimis.E ſtagnis maxime laudat Phrygius, Tattæi cognomento:et Tarentinus,quē antiq ad medicinæ uſum uehementer probant.Tattęus e Cappadocia,magna Phrygię parte ſtagno. Tatta Morimenorum gente naſcit. Nam q foſſilis in Cappadocia ſal eſt,in laterculis affertur. Colopeno et Camiſeno tractu multus,ut Straboni placet,fœminis gratiſſimus,qa cutis nitorē faciat.Magis tamen extendit Cittieus.Salſiſſimum Salem putant,q ſit ſicciſſimus. Suauiſſimū eſſe Tarentinū, eundemꝗ candidiſſimum.Fragilis qcunꝗ candidus,pluuia dulceſcit oīs.Suauiorē rores faciunt,copioſum aqlones.In Igni nec exilit,nec crepitat Acāthius, ab oppido ubi naſcit uocatus.Nec Tragaſeus ꝓpe Smynthiū in Troade,ab aqs,quę Tragaſa dicunt,appellatus;ſiue ut Iulius Pollux,a Tragęo,cui Neptunus agros in Salē uerterit.Licebat hūc omnibus.

Pli.li.31.ca.7. &.9.

Digitized by Google

C gratuito colligere. Vectigalem fecit Lyſimachus, obaruit: uectigalibus remiſſis, denuo erupit. Sed nec ullius ſpiritu crepitat in igne, nec ramẽtum, aut tenuis Sal. Agrigentinus, ignis patiẽs, ex aqua crepitu exilit. Rubens Memphi, croceus in Cappadocia, idemq; odoratiſſimus. In Bactris ruffus circa Oxum Cẽturupis, et in Aetna purpureus, & in Luſitania, ut inqt Strabo, purpureus albet. Iumentorum, & boũ oculis Tragaſeus, & Beticus pfert. Ad obſoniũ, & cibũ utilior quiſqs facile liqueſcit. Item humidior. minus em̃ amari ſunt. ut Atticus, & Euboicus. Seruãdis carnibus aptior Megaricus: qm̃ acer, & ſiccus eſt. Condit Sal odoribus, quo & pulmentarij uice uſi ueteres. Adeoq; neceſſariũ elementũ eſt, ut tranſierit intellectus ad uoluptates animi q̊q;. Nam ita, ut inqt Plinius, Sales appellant. Hinc dicta ſalſa, & uia ſalaria: qm̃ ea ſal ad populos portari conſueuiſſet. Ancus Martius ſalinas primus inſtituit, & populo congiarium e Sale dedit. Sine Sale, hoc eſt, mola ſalſa, nullũ ſacrũ fiebat. Caunites effic ax ĩ collyria. Tebaicus ad pruritum. Laudat & a Sodomis Galeno. Sal, uitrũ, atq; nitrũ, ſulfuri cõcoctũ, in lapidẽ uertit. Cornea piſcatorum corpora dicunt, qa ſole, & ſale obduruerũt. De Agrico ſale mentionẽ in Columella inuenias: niſi, p gñe nitri capiat, q̊d Agrion uocari docebimus: haud ſcio pterea qualis ſit.

ℂ De Spuma ſalis. CAP. CXVIII.

ἁλὸς ἄχνη

HAlos achne ſpumoſi ſalis ramentum, in exilibus petris inuentum, cui uis eadem quæ ſali.

BARBARI COROLL.

Pli, li, 31, ca, 7.

HAloſachne ſalis genus, & hoc ſponte natum, ſpuma ex aquis maris in extremis littoribus ac ſcopulis relicta. Hæc enim omnis rore denſatur, & eſt acrior quæ in ſcopulis inuenitur. In igni nec crepitat, nec exilit. Ad omnia in quæ ſales, probatur: ſpuma iocundior & utilior, Haloſachnen uocant, & unum e quinq; Alcyonij generibus.

EX M. VERG. COMM.

SAtis ſeipſam ſolo nomine cõcreſcens in littoralibus petris, & in mari ſcopulis, fluctuũ aſpergine, ſalis lanugo potius q̃ ſpuma indicat. Plinius Spumam. 31. uolumine, cap. 7. appellat, ex propria achnes in gręcis ſignificatione. Hic tamen ἐπίφυγμα eam eſſe dicens, lanuginem magis, cum iam in ſaxis concreuit, deſcribere uidetur, facilem cognitu & inuentu rem.

ℂ De Muria. CAP. CXIX.

ἅλμη

D MVria effectus ſalis præbet. Abſtergitq;. Dyſentericis infunditur, etiãſi nome inteſtina corripit. Iſchiadicis ueteribus ad fotus, aquæ marinæ uſum præſtat.

BARBARI COROLL.

Pli, li, 31, ca, 8

SAlſugo, id eſt, Halme, itẽq; Muria uocari põt, q̃q; & aliud genus Murię inter ſales diximus. A Garo differt Halme, etiãſi utrũq; ad piſces Galeno teſte ptinet. Garus eſt ſanies inteſtinorum ipſa, ut diximus ſecũdo libro. Halme uero muries & ſalſilago piſciũ inueteratorum, hoc ẽ, ius ſalſum in q̊ ſeruant, quã mulieres noſtræ uulgo Salimuriã appellant. Hęc a ueteribus & Salſugothaſia uocari ſolita eſt: ita condebant, inueterabantq; piſces ij, qcũq; in pruna et craticula cõmode coq poſſent. Ob id eos Ariſtophan. Anthracidas, hoc ẽ, prunarios & carbonarios uocauit. Nos ut arbitror Aleculas. Huiuſmodi ſunt Smarides, & Menę. Itẽ Chalcides, quas & Chalcidicas, & Sardas, & Sardinos q̊q; appellãt. Nã Chalceus. i. Saber, alius piſcis ẽ orbiculari ſpecie, Cyzici frequẽs. Carbonarij ſunt & Trichides, quas & Trichias uocãt. Nã Trichiades ab Ariſtot. dicunt quę Thyñides ſint: quas tñ ipſas, ut Athenęus, qnto de partib. animaliũ uolumine Trichidas nominat. Eiuſdẽ ſortis arbitror Epſetos, a coquẽdo nomiatos, q̊s Artemidorus etiã Pleſtos uocauit. Sed in Ariſtot. Theodo. Naricas interp̃tatus eſt, neſcio q̃ uere. Piſcis certe minutus ẽ Narica, ut Feſtus inqt. Plautus muriaticã Naricã ĩ uaſis ſtagneis apportat ĩ comœdia. Illud in tranſcurſu dixerim, Sardinos ab Ariſtot. intelligi nõnunq̃ eos, q a nõnullis Eritimi uocant. Differũt porro Eritimi, ab Erythinis. Nã Eritimos, ut dixi, ſarda ẽ, uel ſardę ſimilis. Erythinus aũt is ẽ, q a noſtris uocat Rubellio. His gñibus, pximę ſunt & Thryſſę, quas Gaza noſter, et ante Gazã Georgius tiphernas, in Strabõe Aloſas, cõi piſciũ cũ mugili & delphinis Nilo. Sed ita cur uocẽt, nondũ cõpi. A qbus diſtãt, q Thrattę ſiue Thraſſę nominant, et a qbuſdã Thettę. Piſciculus et hic puſillus ac uerſicolor. De Aloſis ẽ q̊d dubitẽ, ſint hę q̃s Romanũ uulgus Latias appellat, Aloſas Gallia & Germania, Culpeas Venetia, in im̃enſum p̃latis, quę Tiberino amne capiant: an genus aliud. Athenæus qdem Laton piſcem com̃emorat, quem Archeſtratus

Digitized by Google

poẽta præſtantiſſimũ in Italia naſci cecinit, præſertimq; freto ſiculo. Hunc in Nilo grandiſſimũ euadere ducentas excedentẽ quandoq; libras. Eſſe aũt candidiſſimũ, & ſuauiſſimũ, oĩbus modis paratũ, ſimilem glandi uocato, qui amne Iſtro capiat. Ex aceto & muria fit, q̊d oxalme dicitur. Sicut apud Cratinũ ex allio & muria Scorodalme. Qui iocularem quæſtionẽ, ſiue gryphum in cõuiuio propoſitũ non ſoluiſſent, multabantur hauſtu muriæ, ſed ita, ut in uino paulatim, & cum interſpiratione biberet. Apud alios uictis meracũ, uictoribus oſculũ dabatur. A

EX M. VERG. COMM.

PRo comperto nobis eſt, deeſſe huic capiti uires, poteſtatesq; illas oẽs, quas ſali hic idẽ ſcriptor paulo ante aſſignauit. Neq; em̃ uerisimile eſt, ex tã multis, unã tantũ exterẽdi ſcilicet dictã ab eo fuiſſe. Perſuadetq; id non tã antiqua ſcriptoris huius interp̃tatio, in qua deinceps multæ aliæ numerãtur, ꝙ Plinius. 31. uoluminis, cap. 8. plures & ipſe numerãs, ſpiſſare, mordere, extenuare, ſiccare, & quæcũq; alia hic ſcriptor toto hoc capite docet: a quo ijſdem uerbis oĩa reddita ſunt. Credimus nos factũ id ab aliquo, cui ſatis eſſet, in ſale ea audiſſe, laboriq; in ſcribendo iterũ quæ ſemel ſcripta fuiſſent parcens, eas neglexerit. Repetẽdæ itaq;, et in hoc caput reuocandæ ex ſale oẽs illę erũt. Barbarus græcorum Halmen Salſuginẽ uocauit, latioris forte ambitus, ꝙ grecorum Halme certa res exigeret, uoce uſus. Nos Muriã auctoribus Columella, Plinio, Romaniſq; ſcriptoribus alijs appellauimus: qui in medicina, & domeſtica re Muriã ſemp̃ uocauerũt. Ea duplex ueteribus fuit. Altera, qua in cõditura uini uterent: cuius cõfectionẽ & uſum Columella docuit. 13. uolumine, capite. 26. Altera, quæ dura ab illis uocabatur: cuius confectionẽ & uſum idẽ ſcriptor eodẽ uolumine, ſed capite. 6. & 7. tractauit: qua in condituris olerũ, radicũ, pomorum, ſalgamorũq; omniũ uſa antiquitas eſt. Solũq; hoc genus Halmẽ Dioſcorides uocat: quoniã altera illa admixto ſibi melle, nullũ niſi in uindemia habebat uſum. Eius confectio a Columella his uerbis docet. Dolium ꝙ patentiſſimi oris, locato in ea parte uillæ quæ plurimũ ſolis accipit. Id doliũ aqua cœleſti impleto, ea eſt em̃ huic rei aptiſſima: uel ſi non fuerit pluuialis, fontana dulciſſimi ſaporis ſit. Tum indito ſportã iunceam, uel ſparteã, quæ replenda eſt ſale candido, ut candida Muria fiat. Cum ſalẽ per aliq̃t dies uidebis liqueſcere, & ex eo intelligis nondũ eſſe Muriam maturã, alium ſubinde ſalẽ tamdiu ingeres, donec in ſporta permaneat integer ſal, nec minuat. Quod cum aĩaduerteris, ſcias habere Muriã maturitatẽ ſuam. Et ſi meliorẽ adhuc uolueris, in uaſa bene picata diffundes, & opertã in ſole habebis. Omnẽ enim mucorẽ uis ſolis aufert, & odorẽ bonũ prębet. Eſt illud etiã maturæ Muriæ experimentũ, ubi dulcem caſeum in eam dimiſeris: ſi peſſum ibit, ſcias eſſe adhuc crudã: ſi innatabit, maturã. Et hæc cura antiquorum Muria fuit, qua in condituris ſalgamorum uillici & patresfamilias utebant. Medicina aũt in plæriſq; morbis, præſertimq; interaneorum exulcerationibus, & coxẽdicis doloribus eadem rõne, qua ſecundo uolumine in Garo idem hic ſcriptor monuit: ut exulcerata ad cicatricem perduceret, & quæ exulcerata non eſſent, ad ducendum ulcus proritaret. B

De Flore ſalis. CAP. CXX.

FLos ſalis flumine Nilo defluit. Lacubus tamẽ quibuſdam innatat. ἅλος ἄνθος Aſſumendus qui crocei coloris eſt, odore ingrato, ceu Gari. Interdum longe magis uirus olet, guſtuq; mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus aũt rubrica, aut ſcrupuloſus, improbatur. Pręterea ſyncærus nõ niſi oleo reſoluitur. Adulteratur nõnulla ex parte, etiã aqua diluente facticiũ colorem. Ad ulcera quæ cacoëthe uocant, & phagedænas, genitaliũ nomas, & purulentas aureis efficax eſt. Oculorũ hebetudines, cicatrices, albugineſq; tollit. Emplaſtris, unguentiſq; coloris cauſſa, ut roſaceo, miſcetur. Sudorem cit. Aluũ turbat in uino, aut aqua ſumptus. Stomachũ male habet. Additur acopis & ſmegmatis, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in uniuerſum, acris eſt, & feruentis naturæ, ut ſal.

BARBARI COROLL.

FLos ſalis, id eſt, Haloſanthos, ſiue Halyſanthon, & Halaſanthion, non fit, niſi aquilonibus. Pli. li. 31. ca. 7. Eſt autẽ fauilla ſalis, quæ leuiſſima: ex eo eſt & candidiſſima, in totũq; diuerſa res a ſale, humidioriſq; naturæ, & crocei coloris, aut ruffi. Si fæces imæ concutiant in uaſis, uelut rubigo ſalis

Digitized by Google

C adulteratur, & teſta trita. Florem Salis Cato uocat, qui e populari Sale candidus arte factus ſit. Propterea & Alabaſter a Democrito quandoq; dicitur.

EX M. VERG. COMM.

PEregrina, nec ſatis certa res Italiæ quondā ſalis hic Flos fuit. In Aegypto inueniri ab hoc, & ab alijs dictus, paludibusq; & fontibus quibuſdam innatare. Quo minus demiretur aliquis, nūc in medicina parum cognoſci, & nullum eius eſſe uſum. Salis ueluti rubigo quædam ab alijs dictus ſalis Flos eſt, quoniam colore ruffo ſit. Commendabatur tunc, qui olei pinguitudinem quandam redderet. Quod ſane miretur aliquis, ab olei pinguitudine diuerſo penitus ſale. Certiſſime de eo Plinius. 31. uolumine, capite ſeptimo egit: nihilq; nō ab hoc ſcriptore traditum, ijſdem reddidit uerbis. Ob quam cauſſam longius de eo non agimus, in ſcriptore eo cognoſcenda relinquentes, ſi qua nouiſſe alia de eo aliquis optauerit.

De Nitro. CAP. CXXI.

νίτρον PRæfertur Nitrū læue, roſeo colore, aut candido, in foramina dehiſcens, perinde quaſi ſpongioſum quiddā. Quale ex Illyrico affertur, a Buniorū ciuitate. Humores transfert qui alicubi concreuerūt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.31.ca.10. NItrum, Græci & Litron, uocāt attice. Veteres hoc ignorauere medici. Non multū a Sale diſtat, nec quiſq; Theophraſto diligētius de eo prodidit. Exiguū fuit apud Medos, caneſcentibus ſiccitate conuallibus, uocabant Halmirhaga, minus etiā in Thracia, iuxta Philippos. Sordidum terra, quod appellant Agrion. Omiſſum eſt e quercu cremata fieri, propter impendia. Nitroſæ uero aquæ, multis locis reptæ, ſicut & ſulphuroſæ, aluminoſæq;, ſed ſine uiribus denſandi. Optimū, copioſumq; in Clitis Macedoniæ, q̊d uocant Chalæſtricū, quo in pane utūtur pro ſale: cui & proximū eſt natura, purū & candidū, nitroſo ibi lacu exiliente, e medio dulcis aquæ fonte: quo ſemp̄ emicante, nec augeẽ tamen, nec effluit. Ibi fit Nitrū Canis ortu, nouenis
D diebus. Si fuere imbres, ſalſius, per aquilones deterius: totidēq; ceſſat, ac rurſus īnatat, ac deinde ceſſat. In Aegypto non naſciẽ, ſed conficiẽ fuſcū, lapidoſumq;, nitrarijs Nilo infuſo. Siccanẽ excedente eo, decedente madẽt. Succo Nitri. 40. diebus cōtinuis, non ut in Macedonia ſtatis, protinusq; ut denſari eſt cœptū, rapitur: ne liqueſcat. Conditū in aceruis durat in lacu Aſanio, & quibuſdā circa Chalcidem fontibus. Sūmas aquas dulces, et poculentas tradunt: inferiores nitroſas. In Nitro optimū quod tenuiſſimū, & ideo Spuma melior, Aphronitrū uocata. Sordidum tantū probāt ad inficiendas purpuras, tincturasq; oēs. Nitrariæ circa Memphim peiores, ubi & circa Naucratin dūtaxat ſolebant eſſe in Aegypto, nunc multis in eadem prouincia locis egregie uiſunẽ. Lapideſcit circa Memphim, multis ibi tumulis ex eo ſaxeis. Faciunt ex ijs uaſa. Liquatū cum ſulphure coquētes, carbonibus ferrumināt in lapidem. Ruffum ibi exit a colore terræ. Adulteraẽ calce, quod & pungit guſtu, odoremq; reddit uehementē. Syncerū uero facile reſoluiẽ. Inueterant ibi Nitro res pro ſale. Igni non exilit Nitrum, niſi e teſta: nihilq; gignit, aut alit. Cum in ſalinis herbæ, in mari tantū algæ tot anīalia naſcanẽ. Nitrariæ calciamēta protinus conſumūt. Vlcera allata, eo celerrime ſananẽ. Ibi facta tarde. In Nitrarijs, non lippiunt. Aegyptiū teneriores facit Rhaphanos, ſed obſonia alba, & olera uiridiora. Salnitrū uocabulo uulgi diciẽ, pulueri conficiendo neceſſariū: quo ad bellica tormēta utunẽ, nouitia, pœnitendaq;, ac peſſimo publico inuenta. Diuerſum a Nitri generibus exiſtimo, indictūq; ueteribus, etiamſi locus in Plinio eſt, ubi de hoc gñe loqui uideaẽ. Sed eum nos mendoſum credimus.

EX M. VERG. COMM.

FVerunt quondam Nitri pluribus locis non aliter, q̄ alioꝝ metallorū nitrariæ fodinæ: aliquibus etiam ſiccatis ſole nitroſis aquis & paludibus fiebat. Et ne longiores ſimus, nullū quale noſtra ætate eſt, ficticiū Nitrum tūc erat: nec eum quem noſtra ætate uſum, in miſſilibus igne tormētis habet, in antiqua militia habuit. Vtebatur eo medicina tantū. Nihilq; Apſyrto in ueterinaria medicina frequētius eſt. Quoniā ſalis modo auiditatē cibi morboſo pecori excitaret. Simulq; quā habet pellendi ui purgaret. Vtebaẽ & ganea, in qua periti eius obſeruauerāt, teneſcere Nitro multa, præſertimq; herbaꝝ radices, candorē obſonia contrahere, & olera uirtdiora fieri. Ex quo uſu Martialis etiā cecinit. Ne tibi pallentes moueant faſtidia caules, Nitrata uiridis braſſica fiat aqua. Quod totū legentes monuiſſe placuit, ne quis ab hoc, et ab alijs de Nitro dicta, de Nitro noſtræ ætatis, quē Salem Nitrum oēs paſſim noīant, dici exiſtimet. Laudauit antiquitas Nitrū ob diuerſos uſus, diuerſis locis naſcens. Hic ex bunis ſpongioſum alijs ante-

Digitized by Google

poſuit: non ſatis certa loci indicatione. Omittimus quæ Plinius. 31. uolumine, capite. 10. rettulit, optimū, copioſumq; in Clitis Macedoniæ naſci. Nihil enim quod ille ait ad ſcriptoris huius Bunos pertinet. Qui ſi hoc loco colles ſimpliciter ſignificant, foſſile & ex montanis erutū cæteris uidetur Dioſcorides antepoſuiſſe: ſin contra, non colles ea uoce, ſed certū aliquem ſignificauit locū: in ambiguo tunc res eſt. Plures eīm diuerſis regionibus urbes, & oppida hoc nomine in antiqua Geographia audiuntur: quia in collibus ædificatæ habitarentur ſic nominatæ. Bunos enim Græci ceſpitibus erectas aras & tumulos uocant. Siquidem in Illyrico, in Epiro, nec procul ab Antycira eodem nomine Buni urbes & oppida fuerunt: ut teſtati Stephanus Bizantius, Plutarchus, pluresq; alij ſunt. Nobis inclinat animus in eam quæ non procul ab Antycira a Plutarcho deſcribitur, in commentariolo, cui titulus eſt, utrobi, in terreſtribus, an in aquatilibus brutis maior ſit prudentia. A

De Spuma Nitri. CAP. CXXII.

SPuma Nitri optima eſſe putatur leuiſſima, gleboſa, friabilis, colorē pene purpureo, aut ſpumoſa, & mordens. Qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur. Secunda eſt Aegyptia. Quin & in Magneſia Cariæ gignitur. Vim & uſtionem ſalis habet tam Nitrum, ꝗ Spuma eius. Præterea Nitrum tormina ſedat, ſi tritum cum cumino bibatur, in hydromelite, aut ſapa, aut aliquibus quæ inflationes diſcutere poſſunt, uti Ruta, uel Anetho. Febribus circumitu redeuntibus illinitur, ante ſuſpectam acceſſionem. Miſcetur emplaſtris, quę extrahunt, & diſcutiunt, extenuant, & lepras abſtergunt. Cum aqua autē calida, aut uino infuſa, inflationes, purulentas aureis, & ſonitus earundem ſanat. Sordes expurgat cum aceto inſtillata. B Canum morſibus ex aſinino adipe, aut ſuillo medetur. Reſinæ admiſta furūculos aperit. Aquæ inter cutem cum fico illinitur, opiſthotoniſq; iam remiſſioribus, & luxatis cum cærato. In reſolutione linguæ pani cōmode permiſcetur. Aliqui ſupradicta carbonibus urūt, ſubiecta prius teſta noua, donec incandeſcant.

ἀφρὸς νίτρου

BARBARI COROLL.

APhronitrum, ſiue Aphrolitron maxime laudatur, quia ſit Nitri pars tenuiſſima. Hoc ueteres negabant fieri, niſi cum ros cecidiſſet prægnātibus nitrarijs, ſed nondū parientibus: itaq; non fieri incitatis: etiā ſi caderet. Alij operimētorū, aceruorūq; fermēto gigni exiſtimauere. Proxima ætas in Aſia colligi tradit, in ſpeluncis diſtillans molibus: ſpecusq; eos Colycas uocant. dein ſiccāt ſole. Lydiū in paſtillis affert. Aegyptiū in uaſis picatis, ne liqueſcat. Vaſa quoq; ea ſole inareſcentia perficiunt. Differt Aphronitrū, ab Aphonitro. Id q̊d Spuma ſit, tritum eſſe in pollinē affirmāt. Candidū, & triticeæ farinæ ſimile. Aphonitrū uero, ſiue Apholitrū congelati ſpecie coit: eoq; in balneis quotidie, ut Galenus inquit, ad exterendas ſordes utimur.

Pli. li. 31. ca. 10.

EX M. VERG. COMM.

NEc eadem, nec diuerſa Nitro penitus nitri Spuma antiquis fuit: ijſdem locis cum Nitro naſcens, & æquali illi poteſtate: aſpectu tamen alia, quo tenuior Nitro, eo etiā melior. Diſcrimen in naſcendo potius ꝗ ſubſtantiæ eius erat. Prægnantibus enim, ſed nondū parientibus nitrarijs, ut Plinius ait, Spuma colligēbatur. Eratq; ob tenuitatem ſuam Nitri Spuma præuius, & in ſummū emergens, ſimulq; concreſcens humor. Sunt tamē in gręcis, qui teſtentur fieri Nitri Spumā, a ceruorū nitri, ueluti fermēto quodam, ex quibus referuētibus hæc ueluti Spuma emergeret. Quod in multis alijs fit, feruore ſuo ſe purgātibus. Addiderūt alij, in priore illa colligendę nitri Spumæ rōne, non concerni eā in nitrarijs, niſi nocturni acceſſerint rores. Quocūq; aūt modo ſe res habuerit, q̊d tenuiſſimū ex Nitro ſe proferebat, id nitri Spuma quondā dicebatur: multi, ut uidetˀ in medicina uſus, a Nitro ſola bonitate diuerſa. Ob quā cauſſam, & ſi forte uno, eodēq; capite continuata hiſtoria de utroq; traditū quondā a Dioſcoride fuerit, nos tamē aliorū omniū rationem ſecuti, ſeorſum de utroq; egimus. Neq; eſt quod ultra moneamus, ꝗ fuiſſe quondā pro ſale aliq̄bus locis Nitri huius uſum: tanta illi ſimilitudo coloris, ſaporis, & to-

Digitized by Google

C tius ſubſtantiæ eſt. Poſſeq; adhuc inueniri, & in eodẽ uſu gentibus aliquibus eſſe: id tamen pro comperto nobis nõ eſt. Quemadmodũ ſine controuerſia a cunctis recipit̃, nullũ fuiſſe uſum, nec confectionẽ aliquam eius, q̊d nunc decocta terra ad uſus bellorꝫ fingit̃, & Salem Nitrũ uocant. Magna cum illo ſimilitudine, & naturæ id generantis imitatione excogitatũ.

De Fæce. CAP. CXXIII.

τρύξ ELigenda Fæx maxime a uino uetere, Italico: ſin minus, ab alio con ſimili. Fæx aceti uiribus longe acrior eſt. Crematur ut alcyonium, ante diligenter ſiccata. Sunt qui noua teſta igni largo urant, uſquedum penitus incandeſcat. Alij uiuis carbonibus Fæcis glebam obruunt, & idem opus proſequuntur. Experimentum eſt legitimæ uſtionis, ut aërio nitore inalbeſcat, linguamq; tactu urere uideatur. Eadem urendæ Fæcis aceti ratio. Vis ei ſupra modum urens, & abſtergens. Vlcera ad cicatricem perducit. Vehemẽter exeſt, ſiccatq;. Sed recenti utendum eſt, quoniam celeriter exanimatur, aperta, & nullo uaſe condita. Lauat̃ ut Pompholyx. Quæ uſtionem experta non eſt, tumores & per ſeſe, & cum myrto cohibet. Ventris, ſtomachiq; fluctiones illita ſiſtit. Muliebre profluuium, imo uentri, aut genitalibus impoſita, mitigat. Panos diſcutit, nondum exulceratos, & tubercula. Turgentes mammas ſuiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta extinguit. Cum reſina uero ambuſta, & ſcabros ungnes aufert. Addito lentiſcino oleo illita nocte tota, ruffat capillum. Elota, oculorum medicamentis, ut ſpodos adijcitur. Cicatrices,
D & eorum caligines eadem abſtergit.

BARBARI COROLL.

VIni Fæx, grȩce Tryx uocatur, utiq; nõ uſta, ſicut uſta Sphecle, quaſi fæcula, interim Sphe clem pro fæce cruda quoq; Græci capiunt, ut Paulus. Fæci tanta uis eſt, ut deſcendentes in cupas enecet. Experimentũ dimiſſa præbet lucerna, q̃diu extinguatur deſcenſionis periculũ denuncians. Siccata recipit ignes, ac ſine alimẽto perflagrat, cuius uis & natura quæ Nitro. Fæx cum expirauerit, lauandis corporibus, & ueſtibus eſt utilis. Fæx aceti pro materia acrior ſit oportet. Vtriq; multum adijcit uirium crematio. Habet & ſuam ſapa fæcem. Cratinus poëta comicus, hoc eſt, Tryga, pro uino quoq; accipit aliquando. Apud nos quoq; Fæculam, qui dixerit, pro uino meminiſſe uideor.

EX M. VERG. COMM.

SEdimentũ uini, cum in dolio deferbuit, Fæx eſt: nota omnibus, & niſi in medicina uires ali quas habeat, homini penitus inutilis. Crudȩ pariter & coctæ uſus quondam fuit. Vocauit Fæcem poſterior græcorꝫ medicina etiam Pheclam. Copioſaq; in græcorꝫ medicis ea uox eſt, qua crematã priuatim ſignificant. Eius non meminit Dioſcorides, quoniã ſua ætate nullũ erat forte adhuc id nomen. Illud humaniores literas profitentes nouiſſe, & obſeruaſſe uolumus, quod a nobis dictum eſt. Vtendum recente eſt: citiſſime ẽm efflata ui languet: eamq; ob cauſſam diligentiſſime operculanda: nec niſi uaſe aliquo clauſa ſeruanda eſt: a Plinio breuius & aptius dici, Celeriter exanimatur, non incluſo condita. In quo exanimandi uerbo uſus, animam ad omnem halitum, & ut Græci dicunt, ἀπόῤῥοιαν, contraxit.

De Calce. CAP. CXXIIII.

ἄσβεστος CALX HOC modo fit. Marinorum buccinorum teſtas igni condito, aut feruenti clibano nocte dimittito: poſtera die ſi candidiſſima fuerit, extrahito. Sin aliter, iterum urito, uſquedum uehementer inalbuerit. Dein ubi in aquam frigidam immerſa fuerit, in fictile nouum conijcito, & exacte pannis operiens, noctem unam conquieſce-

Digitized by Google

re ſinito. Mane eam extrahens, ſi ad intentum finem perducta eſt, recondito. Fit & e glebis lapidum crematis, necnon e uili marmore: quæ cęteris præfertur. Vis omni Calci in commune ignea, mordens, adurens, & cruſtas inducens. Quibuſdam alijs immiſta ut adipi, oleo, concoquendi uim aſſumit, & diſſipat. Vlcera ad cicatricem perducit. Efficacior exiſtimatur recens, nec aſperſa aquis. A

BARBARI COROLL.

CAlx uiua, id eſt, Asbeſtos. Differt ab ea Calce, quã Gręci Titanon appellant, ut ſpẽs a genere: item a Maltha, quæ fit ex Calce recenti. Vino reſtinguit̃, mox tundit̃ cum adipe ſuillo, et ficu duplici linamẽto: quæ res omniũ tenaciſſima, & duriciã lapidis antecedens. Quod malthatur, oleo perficitur ante. Galenus in Hippocrite, Maltham pro cera capit. Pli.li.36.ca.24

EX M. VERG. COMM.

TItanos inter uenena ab hoc ipſo ſcriptore ſequenti commentario nominatur, quæ hoc loco Asbeſtos ab eodem dicta eſt: ſpecie tantũ, ut aliqui crediderunt, diuerſa: ut nos autẽ in græcis obſeruauimus, ſolo architectorum uſu: qui Titanon intellexiſſe uidentur, eam qua parietibus tectoria inducerentur. Et quoniam Gypſo id aliquando fieret, Gypſum ſæpenumero ea uox græcis etiam ſignificat. Quinetiam τιτανοῦσθαι uerbum illis inter cætera, Gypſo inducto tegere & oblinire eſt. Verumtamen ſola Calx utraqꝫ appellatione illa indicatur. Quæ potuit ex diuerſa materia, ut hic ait, facta, in architectura diuerſos habere uſus. In medicina tamen contraqꝫ in ueneni maleficio, utrumqꝫ enim Calx præſtat, nullum huiuſeemodi diſcrimen a natura accæpit. Omnis enim Calx ſine generis diſcrimine nocet, & prodeſt.

De Gypſo. CAP. CXXV.

GYPSVM VIM habet adſtringendi, obſtruendi. Sanguinis eruptiones, ſudoreſqꝫ cohibet. Sed potum ſtrangulat, quodam ſuffocationis modo. γύψος

BARBARI COROLL.

GYpſum, ſiue Gypſus, ſiue Spygos, ut Theophraſtus quoqꝫ noĩat, plura habet gñа. Nam & coquit̃ e lapide, ut in Syria, & Phœnice, ac Thurijs. Et terra fodit̃, & quidẽ ſumma eius cute, ut in Cypro. Copioſa itẽ Aetolia, circa Peroebiã, atqꝫ Tymphem: a quo & Tymphaciũ, ſiue Tympheticũ uocatur. Qui coquit̃ lapis, non diſſimilis Alabaſtritæ eſſe debet, aut marmori eroſo. In Syria duriſſimos ad id eligũt, coquũtqꝫ fimo bubulo, ut celerius urant̃. Optimũ fieri compertũ eſt ex ſpeculari lapide: qui & Diapahnes uocat̃, ſquamam uitalem habente. Gypſo madido utendũ eſt, quoniã celerrime coit. Inepta fit operi duricies: tamẽ rurſus tundi, & in farinã reſolui patitur. Natura Gypſi caloris in terendo tanti, ut rudiculis non manibus tractari poſſit. Tenaciſſimus ob id uſus eius in albarijs ſigillis ædificiorũ & coronis gratiſſimus, & ad uaporaria conclauiũ apud nos, quæ Mappas ex noſtra conſuetudine uocamus. Gręci pro Cymolia, ueſtibus poliendis, Tymphacio utebant̃ Gypſo, Theophraſti ætate. Hinc Gypſati uenalitiorꝫ pedes, ut in Cymolia dicet̃. Eſt & in Gypſo q̃d flos appellat̃, ueteres Chymiſtę, Argentum uiuũ, gelu aſtrictum, hoc eſt, ſpiſſatum, iam addenſatumqꝫ, Gypſon uocabant. B Pli.li.36.ca.24

EX M. VERG. COMM.

COgnata calci res Gypſum eſt. Plura numerantur eius genera, priuatimqꝫ a Plinio libro 36. capite. 24. Poterunt uolentes ab eo ſingillatim omnia audire. Poſteriores græcorũ medici de uiribus eius certius docuerũt, ſiccare, & opplere Gypſum dicentes, & in compeſcendis ſanguinis profluuijs cum farinæ polline, & oui albo uſum eius eſſe. Cremari ut cætera Gypſum etiam, crematumqꝫ opplendi uim amittere, ſed in ſiccando efficacius fieri.

De Sarmenticio Cinere. CAP. CXXVI.

SArmentorum Cinis urendi uim habet. Cum axungia autẽ, uel aceto illitus, fractis neruis, articulorum colliſionibus, & neruorum nodis prodeſt. Cum nitro & aceto excreſcentias carnis in ſcroto reprimit. Serpentium canumqꝫ morſibus illitus ex aceto medetur. Cruſtas obdu- τέφρα κληματίνη

Digitized by Google

C centibus medicamentis ammiſcetur. Fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & fungorum uenena, cum aceto, ſale, & melle.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 17. ca. 9. CInis, Græce Conis, & Spodion, & Tephra dicitur, & Coloſcertos poetice. Sed lixiuium Conia. Apud nos Lix: unde Lixiuiũ, & Lixiua, & ut Columella uocat Lixiuia. Cinis foci uocatur: dictus forte, quia luxatis in potu proſit. Vnde Gladiatores cum deluſiſſent, hac iuuari potione uidebantur. Cineri omni uim aſtrictoriam ineſſe, Dioſcorides uoluit. Negat id Galenus: utiq; ficulneo. Ipſum quoq; uinum, quod anteq; prælo preſſum ſit, aut nimium calcatæ uuæ in lacum muſti fluxerit, Lixiuum, aut Lixiuium muſtum appellatur, a Græcis uero Prochyma. Nam & Protoſtactum inuenio apud Paulum. Sed pro cinere Lixiuio, qui primus diſtillauerit, ut coniectura capio. Calidum cinerem Hippocrates Marilem appellauit.

De Alcyonio. CAP. CXXVII.

ἀλκυόνιον ALcyonij quinq; eſſe genera, compertum eſt. Vnum enim ſpiſſum, acerbi ſaporis, ſpongioſa facie. Item tetri odoris, ponderoſum, & piſcem olens, quod plerũq; in littoribus inuenitur. Alterũ pinnulæ oculorũ, aut ſpongiæ ſimile, fiſtuloſum, & læue, odorẽ algæ referens. Tertium uermiculi forma, & colore, magis purpureum, quod Mileſium uocant. Quartum ſuccidis uelleribus non diſſimile, ſpongioſum, læue. Quintũ figura fungi, ſine odore, aſperum, parte interna quodammodo pumicoſum, foris læue, acre. Quod plurimum in Propontide iuxta inſulam Besbicon appellatam gignitur. Patrio nomine Halos achnen uocãt.

D Duo priora, in fœminarũ ſmegmata aſſumuntur. Contra lentigines, lepras, uitiligines, nigricias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertiũ ijs qui difficili urina uexantur, aut harenulas in ueſica colligũt, idoneum eſt. Item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. Vſtum autem, & ex uino illitum, alopecias replet. Poſtremum dealbandis dentibus aptum eſt. In alia abſterſoria, pſilotraq; aſſumitur cum ſale miſtum. Si quiſquam Alcyonium cremare uelit, in crudum fictile mittat: & oblinens uaſis ſpiraculum luto, ita fornaci mandet: & cum figlinum percoquetur: extrahens ad uſus recondat. Lauatur ut Cadmia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 5. FIt in mari Alcyonium ex nidis, ut aliqui exiſtimãt Cæicum & Alcyonum: quas noſtri Alcedonas uocant, quaſi Algedonas, ab Algore, ut alij, e ſordibus Spumarum craſſeſcentibus, alij e limo, uel quadam maris lanugine. Quo candidius, hoc minus probabile. Dioſcorides quinq; genera dinumerat. Plinius quatuor. Primũ quale Dioſcorides. Secundum molle, lenius, odore fere algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartũ pumici & ſpongiæ putri ſimile, pene purpureum: quod optimum: hoc & Mileſium uocatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn auſim ego nunc cenſere, an quæ in antiquis græcorũ & latinorum poẽtis, diſcedentibus a ſe mari, aut eodem elemento ad ſe reuerſuris coniugibus, & amoribus ſuis Halcyonios precabantur dies amicæ & uxores, bona fide pro ſalute eorũ uota, preceſq; conciperent: An ut liceret illis per brumam ſeptem diebus, tranquillo mari, ad nitorem læuorẽq; cutis Halcyonium tuto expiſcari. Mala enim mulieris mens, & ad nouas uoluptates ſedulus animus, conciliandis nouis amoribus continue ſtudet: gaudetq; aliud agere credita, quibus ſubinde placeat formę ſuæ lenocinio quærere. Id certe ueriſimile eſt, & facile credat aliquis: Halcyonium, quo quotidie ad uultus decorem uterentur, certius q̃ Halcyonios dies nouiſſe fœminas: relictaq; uiris tota maris & nauigationis obſeruatione, unde ſpeciem ſuam augerent diligentius curaſſe: neq; ex fabuloſa Ceycis, & Halcyones hiſtoria aliud, q̃ Halcyonium nouiſſe lenocinio for-

Digitized by Google

mæ naſcentem in mari rem; ſiue ex Halcyonum nidis reliquiæ, ſiue craſſeſcentes ſpumarũ ſordes, ſiue limus & maris lanugo quædam id ſit. Nomen illi Halcyones marinæ auęs fecerunt, haud ſane quia ex earunt nidis Halcyonium mari innatet, ſed quia ex eo mari innatanti & fluitanti Halcyones aues nidos ſibi ad fœturam faciant. Prius enim Halcyonum nidis ſpuma & lanugo illa maris eſt: tum ex ea Halcyonum nidi: & quoniam Halcyonibus ad fœturam inſeruiat, Halcyonium dictum eſt. Diſcrepat in generum numero ab hoc ſcriptore Plinius: ille quatuor, hic quinq; genera eius facit, nec ijſdem notis ambo quotcunq; ea ſint indicant. Quodq; a Plinio non numeratur, quintum illud nobis uidetur fungorum figura, ſine odore, & aſperũ. Poterunt id certius uolentes in Plinio uidere lib. 32. capite. 5. A

¶ De Adarce. CAP. CXXVIII.

FIt in Cappadocia quod Adarces appellatur. Eſt aũt concreta ſalſilago, humidis & paluſtribus locis ſiccitate emergens, & harundinibus ac hærbis agglutinata, colore flori lapidis Aſiatici ſimilis, & omni forma molli Alcyonio, & aliquantum cauo proxima, tanq; lacuſtre Alcyonium eſſet. Ad euellendas lepras, lentigenes, lichenas, & uicia cutis in facie accomodatur. Et in ſumma, uis ei acris. Humorẽ euocat, qui in aliqua parte concreuit & iſchiadicis prodeſt. ἀδάρκης

BARBRAI COROLL.

ADarca, & Adarcion, & Adarces, & Adarcos dicitur. Item Calamochnus, id eſt, calami lanugo. Plinius latinum Adarcæ nomen putauit, in Italia naſcentis circa tenues harundines, hoc eſt, in cortice calamorum, ſub ipſa coma, e ſpuma aquæ dulcis ac marinæ, ubi ſe miſcent. Plí.lí.16.ca.37

EX M. VERG. COMM.

CAlamochnum, id eſt; harundinũ lanuginem Adarcem hunc in græcis aliqui nominauerunt: facto, quia in harundinibut concretæ lanuginis modo inuenitur, illi hoc nomine. Credimuſq; nos, non excuſandi lapſus Plinio occaſionẽ eam dediſſe uocem. Is enim quod ante nos alij etiam deprehenderunt, lib. 16. capite. 37. inter harundines Adarcem his uerbis numerat. Eſt & in Italia naſcens Adarca nomine paluſtris. &c. Tum eum totã fere naturã percurriſſet, ageretq; de aquatilibus. 32. capite. 6. inquit. Inter aquatilia dici debet & Calamochnus, latine Adarca appellata. Naſcit̃ circa harundines tenues, ſpuma aquæ dulcis, & marinæ, ubi ſe miſcent. Plura ſunt duobus his locis eius ſcriptoris errata. Primum, ꝙ plantã cum hærente & adnata illi ſpuma miſcet, confunditq; rei intellectum: tum ꝙ Adarcam latinã uocem eſſe affirmat, cum græci paſſim pro ſua ante latinos uſi ea fuerint: mox in Italia naſci, contra Dioſcoridis, & aliorum omnium decreta. Barbarus etiam hoc capite quod Dioſco. περὶ πηγνύμενον καλάμοις καὶ χορταρίοις ait, monetq; concreſcere Adarcem in harundinibus, & herbarum cremijs, farraginẽ dixit, contra rei ruſticæ auctores omnes, farraginis uoce in ea re uſus. Habet enim farrago certæ rei in pecoris pabulo ſignificationem: ut certius illi docuerunt. B

¶ De Spongijs. CAP. CXXIX.

ESpongijs alias mares appellauere, tenui fiſtula, ſpiſſas, quarum duriores Tragos nominarunt. Fœminas autem, quæ contrarias dotes habent. Vruntur eæ ut Alcyonium. Recentes ſine pinguitudine uulnerariæ ſunt, & tumores reprimũt. Recentia uulnera ex aqua poſcaue conglutinant. Veteres ſinus ex decocto melle iungunt. Vetuſtæ autem inutiles. Aridæ & ligatæ lino, ſi penicilli modo adigantur, occluſa ulcera, calloſq; laxant. Recentes & uacuæ ſenilia ulcera, & quę fluctione laborant, aut cuniculatim exedunt, impoſitu ſiccant. Sanguinis profluuium ſiſtunt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur. Et ubi quid abſtergere, aut adſtringere opus eſt. Vtilius, σπόγγοι

C in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem ſanguinem ſiſtit. Candidæ cura fiunt, e molliſſimis recentes, per æſtus tinctæ ſalis ſpuma, quæ petris cohæret. Inſolantur inuerſæ, hoc eſt, parte caua ſurſum ſpectante: et qua adhæſere, deorſum. Si uero æſtiua ſerenitate ad lunam ſternantur, perfuſę ſalis ſpuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9. ca.35 lib.31. cap.11.

SPongia, græce ſpongos appellatur, itemq; Spongia, ut dicunt Attice. Inter Zoöphyta, hoc eſt, quę nec animalium, nec fruticum naturam, ſed tertiam ex utroq; ſortiantur. Naſcuntur oēs in petris. Aluntur conchis, piſce, limo. Vbi auulſorem ſenſere, contrahunt ſe, ac multo difficilius uelluntur, exprimentes abundantiam humoris, abſciſſę uero ſaniē emittentes. Circa Toronem, ut inquit Ariſtoteles, ueſci conchis minutis intra eas repertis cōſtitit, auulſaſq; aiunt, & ex relictis radicibus recreſcere. In petris cruoris quoq; inhæret color, Africis pcipue, quę generant in ſyrtibus. Maximæ fiunt Maucæ, ſed molliſſimi circa Lyciam penicilli: in pfundo autem nec uentoſo molliores, unde ablatæ ſint ſpongię. In Helleſponto circa Maleam uero aſpę ac denſę, putreſcunt in apricis: ideo optimę in gurgitibus. Viuētes, madēteſq;, ac illotę, nigricant. Adhęrent nec parte, nec toto. Interſunt em̄ fiſtulę quędam inanes, quaternæ fere, aut quinæ, per quas paſci exiſtimantur. Item alię, ſed ſuperne concretæ: & ſubeſſe membrana quædā radicibus earū intelligitur. Viuunt longo tempore. Peſſimæ ſunt Aplyſię, quia erui nō poſſunt, in qbus maxime ſunt fiſtulæ, & reliqua denſitas ſpiſſa. Cęterū aliter diſcreuere genera. Earum qdam tria faciēdo, Spiſſum ac predurū & aſperū, qd Tragos, ideſt, Hirculus uocetur. Alterum ſpiſſum & mollius, quod Imauos. Tertium tenue, denſumq; Achilleū, inuentu rarū. Hoc galeis & ocreis inſeritur, ne ſtrepitum geſtatu cieant. Ex eo peniculi fiunt. Medici inſcitia, ad duo eas genera redegere. Africanas, quarū firmius ſit robur. Rhodiacas, quę ad fouendū molliores. Nunc aūt molliſſimæ circa Lyciæ urbis Aniphelli muros inueniuntur. Mares quę dicuntur perſorbent, tingūturq; in delicijs aliquando & purpura. Fœminis fiſtulę maiores, ac perpetuę: Tragis tenuiſſimę

D ac denſiſſimæ. Ab aquilone genitas cęteris pręferunt. Nec uſq; diutius durare ſpiritum medici, q in Spongijs affirmant. Sic & prodeſſe corporibus, quia noſtro ſuum miſceant. Hoc genus remedij Apoſpongiſmō Archigenes, & ſecuti eū medici appellant. Quia uero de peniculis diximus, ſcire oportet, nō Spongias mō, ſed & e codis q̄q; ſetas, Penicillos a ueteribus eſſe nominatos, quibus calciamenta tergebant: ob id & Tergenteas uocabant eas aliq: nos uulgo Setulas. Eſt em̄ penis, idem q̊d cauda. Vnde Penita oſſa, obſegmen carnis porcinę cū coda ſignificat.

EX M. VERG. COMM.

TErtium habēt in natura Spongiæ ordinem nec frutices, nec animalia, ſed inter utrūq; hoc genus medium quiddam, in quo mixta ſimul animalis, & plantæ natura eſt, Zoöphyta græci omnia appellant. Pluribus locis in mari naſcentes, diuerſiſq; nominibus ab antiquis diſtinctæ: quoniam non una ſit earum forma, bonitas, & uſus. Hic quod ad faciendam ex eis homini medicinam pertineat, ſatis hoc capite tradidit. Quod autem ad hiſtoriam, certius Ariſtoteles libro qnto de animalium hiſtoria, a quo accæpta omnia Plinius lib.9. primum capite.35. tum.31. capite undecimo iiſdem retulit uerbis. Quæ a Barbaro in Corollario ſuo etiam collecta, ſine deſyderio legentium a nobis relinquuntur. Quomodo autem uulnerariæ Spongiæ ſint, manifeſte docuit eodem loco Plinius, dicens. Fracturæ, & uulnera ſpongijs utiliſſime fouent. Sanguis rapitur in ſecando, ut curatio perſpici poſſit: & ipſæ uulnerum inflammationibus imponuntur. Multaq; alia, quæ idem ſcriptor & alij in uulnerum curationibus tradiderunt. Quod dictum a nobis eſt: ut ſcirent legentes aliter uulnerarias eſſe Spongias, q plura alia ſint quę toto hoc opere a Dioſcoride τραυματικὰ, id eſt, uulneraria dicuntur.

De Corallio. CAP. CXXX.

κοράλλιον

COrallium, quod aliqui Lithodendron appellarunt, marinum eſſe fruticem conſtat, qui imo extractus duratur ſtatim, atq; emergit, tanq; offuſo āere protinus concreſcat. Plurimum inuenitur Syracuſis, in promontorio cui Pachino nomen eſt. Laudatiſſimum rubens, co

Digitized by Google

lore Haſtulæ regiæ, aut Sandycis meri, nec ſecus terenti facile cedens, A
æquabili uſquequaq; cõcremento, rurſus algæ, aut fuci marini odore, q̃ ramo ſiſſimum, cinnamomi æmulum, forma fruticis. Quod autem in lapidis duriciam cõit, ſcrupuloſum, inane, & lacunoſum, uitioſum exiſtimatur. Adſtringit & mediocriter refrigerat. Excreſcentia cõercet. Oculorũ cicatrices abſtergit. Vlcerum caua, & cicatrices explet. Contra ſanguinis reiectiones magnopere efficax eſt. Vrinæ difficultati auxiliatur. Quin & potum ex aqua lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

QVantum apud nos Indicis margaritis precium, tantum apud Indos Corallio. Gignitur & in rubro mari. Sed nigrius. Item in Perſico uocatur Iace. Laudatiſſimum in Gallico ſinu circa Orchadas: & in Siculo circa Heliam, & Drepanum. Naſcitur & apud Grauiſcas in Italia, & ante Corniculum, & Neapolin Campaniæ, maximeq; rubens: ſed molle, & ideo uiliſſimum Erythris. Color ſub aqua uiridis. Baccæ eius candidæ ac molles. Extra rubeſcunt, indurantur q;, ceu corna ſatiua magnitudine ac ſpecie. Aiunt tactu protinus lapideſcere ſi uiuat. Itaq; occupari, euelliq; retibus, aut acri ferramento præcidi, a quo & Corallio, quaſi curallio ἀπὸ τῆς κουρᾶς nomen inditum: nec aliter ſane Theophraſtus, q̃ Curallium appellat, a radendo ſcilicet: ob id & Gorgonia quoq; dictum putatur: itemq; Dendritin, hoc eſt arboreum. Probant q̃ maxime rubens, & q̃ ramoſiſſimũ. Damnant inane, aut concauũ. Auctoritas Baccarum Indis, utroq; ſexu precioſa. Religioſum etiã id geſtamen Haruſpices eorũ, uateſq; inprimis habent, priuſq̃ hæc noteſcerent. Galli gladios, ſcuta, galeas adornabant Corallio: poſtea Indis Vniones ſuas pro Corallio mutuantibus, in penuria eſſe cœpit. Surculi eius infantiæ ad alligati, tutelam habere creduntur. Ignibus diu repugnant. Eſt & lapis Corallius, uel ut q̃dam ſcribunt Colaris, multũ a Corallio diuerſus, Pyrites s quibuſdam appellatus: quoniã ſit plurimus ignis illi. Sed eſt alius etiamnum Pyrites, in mentionẽ ſuam ſeruandus. Qualis porro lapis Erythros, hoc eſt, rubens, ab Hippocrate ſignificetur, quo mulieres inquit explorantur, an ſint prægnantes, niſi aut Corallium ſit, aut Pyrites, aut etiã Hæmatites, affirmare nihil habeo. B

Pli.li.32.ca.2.

EX M. VERG. COMM.

CReſcit arboris modo, & in duriciem lapidis duratur in mari Corallium. Nota nunc res omnibus, ſed in nullo fere honore, ſi antiqua repetatur eius gratia, qua precioſiſſimis in natura gemmis prælatum in gentibus aliquibus diu fuit. Siccandi, & mediocriter repurgandi uim illi ueteres græcorum medici tribuerunt: ideoq; cruentis ſputis, ut illi etiam tradiderunt, utile.

De Antipathe. CAP. CXXXI.

QVod Antipathes uocãt, Corallium eſſe arbitrantur, ſpecie tantum diſtans. Eſt autem colore nigro, arboris figura, ramoſum magis. Vires ſupradicti habet.

ἀντιπαθὴς

BARBARI COROLL.

ANtipathes, pro genere Corallij, quale ſit in Plinio, haud facile docuerim: niſi quis intelligat fruticem circa Troglodytarum inſulas, naſcentẽ in alto, quẽ Iſidos Plocamon uocari tradit, Corallio ſimilem, ſine folijs ſentiri eum, ſe capi, durariq; colore in nigrum, cum cadat frangi. Theophraſtus Corallij duo uidetur ſtatuere faſtigia. Vnum quod rubens, rotundumq; eſt, ut Radicula in mari naſcens. Alterum huic nõ multũ diſſimile: quod Calamus inquit uocatur Indicus: qui duratur in ſilicem. Plinius inter gẽmas enumerat Corallida, minio ſimilẽ: quæ in India, Syeneq; gignatur. Fortaſſe per Theophraſti tẽpora, minus erat Corallij uulgatus uſus.

Pli.li.37.ca.10.

De Phrygio lapide. CAP. CXXXII.

PHrygius lapis quo infectores in Phrygia utuntur, a qua nomen accæpit. Naſcitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modice grauis, inæquali compage corporis, intercedentibus albis ſegmentis, ut in Cadmia. Vritur autem uino optimo perfuſus, uiuiſq; car

λίθος φρύγιος

C bonibus obrutus perflatur aſſidue follibus, donec mutato colore ruffe-ſcat. Rurſus eodem uino reſtinguitur. Hoc iterum & tertio faciendum. Attendēdū tamen, ne minutim confringatur, et in fuliginem euaneſcat. Vis crudo uſtoq; adſtrictoria, expurgans. Vlceribus cruſtas quadamtenus inducit. Ambuſtis cum cærato medetur. Lauatur ut Cadmia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 19 LApis Phrygius, gleba eſt pumicoſa. Plinius medicinæ utilem negauit.

EX M. VERG. COMM.

GEntis nomen habet Phrygius lapis, pumicoſa, ut Plinius ait, gleba: Italiæ ſemper peregrinus, nūc aūt nulli cognitus: & ex eo, quod præcipuum habere fertur, in nullo noſtra ætate uſu.

De Aſio lapide. CAP. CXXXIII.

ἄσιος λίθος ASius lapis aſſumi debet pumicoſus, leuis, fungoſus, item friabilis, ſciſſiles uenas melini coloris ad imū actas habens. Eius flos, ſalſugo ſubflaua eſt, ſummo lapide inſidens, compagine tenui, colore in aliquibus albo, in alijs pumici ſimili, ad luteum uergēte. Admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adſtrictoriam, et modice erodentem. Ammiſtus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula diſcutit. Longe ualidior flos exiſtimatur. Cæterum ſiccatus flos, uetera ulcera et cicatrici repugnantia ſanat. Excreſcentia cohibet. Tetra ulcera & fungis ſimilia, cum melle expurgat. Vlcerum caua explet, depaſcentiaq; cū cęrato ſiſtit. Fit cataplaſma ex eo podagris, miſto fabę lomento, & lienoſis ex aceto & calce. Prodeſt phthiſicis linctu. Podagrici iuuantur pedi-
D bus in ſolio, ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; loculi, qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporū craſſiciem abſumūt, uice nitri in balneo. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 17 ASius, et Aſia petra dicitur. Eſt et Aſſiius per duplex, ſſ, ab Aſſo Troadis, ut inquit Plinius. Sed ab Aſio diuerſus. Ille Sarcophagos quoq; nominatur, ab effectu: qualis & in Lycia, & in Oriente habetur. Et in Myſia quoq; inueniri eum Stephanus affirmat. At noſter hic per ſimplex, ſ, fere ſcribitur ab autoribus, guſtu ſalſus. Corpora defunctorum condita Sarcophago, conſumi intra. 40. diem, ſed illata quoq; mortuis, lapidea fieri traduntur. In Oriente adalligata uiuentibus erodunt ea.

EX M. VERG. COMM.

LOnge breuius q̃ hic cæteri græcorum medici lapidis Aſij, floriſq; eius uires tradiderunt: extenuare q̃dem, ſed ſine eroſione dicentes. Eamq; ob cauſam humentes & flaccidas carnes abſumere una πλαδαρῶν σαρκῶν uoce complexi, quę tam multa ſingillatim a Dioſc. numerantur.

De Pyrite lapide. CAP. CXXXIIII.

πυρίτης PYrites lapidis genus eſt, a quo æs extrahitur. Eligi debet æris ſimilitudine, facile ſcintillas ædens. Vritur ſic. Melle irrigatus molli pruna continuo flatur follibus, donec ruffeſcat. Alij in carbones igni candentes, lapidem melle perfuſum deijciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt. Efflatoq; cinere, rurſus madefactū cremant, donec æquabili tenore aſſiccatus, friabilis reddatur. Siquidem ſæpe facies ſumma ſolum uritur. Ita crematus, ſiccatuſq; reconditur. Si eloto opus ſit, lauari debet ut cadmia. Tam crudi, q̃ uſti uis eſt excalfa-

vulgo mar-
cheſitas.

Digitized by Google

ceere, abſtergere, offuſam oculis caliginem expurgare, duricias concoquere, & concoctas diſcutere. Reſina exceptus excreſcentia in carne cohibet, ſed calorem quendam & adſtrictionem parit. Ita uſtum nonnulli Diphryges appellant. A

BARBARI COROLL.

PYriten, ſunt qui & Sideriten uocitent, & Androdamanta, & Boſtrychiten. In Cypro reperiri uolunt, & in metallis, quæ ſunt circa Acamaniam. Vnum argenteo colore, qui & Argyritis a Democrito cognominatus uidetur. Alterum aureo. Aliqui tertium genus faciunt, quod plurimum ignis habeat, ponderoſiſſimumq; ſit: quos & uiuos appellamus. Hi exploratoribus caſtrorum maxime neceſſarij: quia clauo, alteroue lapide percuſſis, excutiuntur ſcintillæ, quæ ſulphure exceptæ, aut fungis aridis, aut folijs celerrime ignem trahunt. Pyrites & gemma eſt, nec ſcio an diuerſa ab hac. Nigram eſſe inuenio, & attritu digitos urentem. Pro Pyrite, in medicinas uenit Mylios, ſiue Mylitis, Cochlax appellatus, hoc eſt, molarius, inſula Niſyro plurimus, ab Hippocrate Lapis niger, ut Galeno placet. Mylias ab Theophraſto & Heliano, ex Aethna monte fluens, luti nigri modo in Sicilia, poſt dureſcens colore cuſtodito. Fluunt & Pyromachi dicti, ut idem Theophraſtus ait. Pli.li.36.ca.19.

EX M. VERG. COMM.

IGniarium fuit quondam, quemadmodum & nunc etiam eſt Pyrites lapis. Factumq; illi ab igne nomen, haud ſane quia caleat, aut ignis modo fulgeat, ſed ꝙ inuicē attritus, aut ferramento aliquo percuſſus, ignis modo igneas ſcintillas ex ſe mittit. Dico aūt igniarium, quodcunq; ad inſtaurandum nouum ignem homines excogitarunt, Semina ſiquando heſternæ male condita flammæ, Vt prima ſub luce ſolet cinefacta, periſſent. Habent, præſtantq; id uulgares lapides omnes, ſed omnium maxime qui duriſſimi & metallici ſunt: qualis Pyrites hic eſt, cuius ab hac poteſtate bonitas probatur. Antepoſuit enim hic cæteris eum qui concolor æri eſt, & qui facillime, & quantum uoluerit aliquis leui pulſu ſcintillas ignis aget. Quod ideo adiectum illi a Dioſco. eſt, quoniā plura ad inſtarandum nouum ignem lapidis huius genera & bonitates ſunt, Quæ ex eadem ignis poteſtate & natura eodem nomine omnia tunc cenſebantur. Egit de his Plinius libro. 36. capite. 19. plures & ipſe Pyrites numerans lapides: & inter eos genus unum faciens plurimum habentium ignem, quos uiuos tunc uocabant, ponderoſiſſimos: quibus exploratores in caſtris uterentur: quoniam clauo, uel altero lapide percuſſi, ſcintillas ſtatim ederent: quæ ſulphure exceptæ, aut fungis aridis, uel folijs, dicto celerius ignem traherēt. Quos Maro etiam feliciſſime in primo ſuæ Aeneidos deſcripſit dicens. Ac primū ſilicis ſcintillam excudit Achates, Succepitq; ignem folijs, atq; arida circum Nutrimenta dedit, rapuitq; in fomite flammam. Validiſſimum in diſcutiendis tumoribus, concretionibuſq; Pyritem lapidem hunc ueteres græcorum medici dixerunt. Contra duricies, quas Scirros ea gens uocāt utentes, cremato primum, mox acerrimo aceto reſtincto. Nec minus contra concretum in grumos puerperarum lac. B

❡ De Hæmatide lapide. CAP. CXXXV.

HAematites optimus habetur friabilis, puro colore niger, durus in ſe, & æqualis, nulla ſorde ammiſta, nulloq; zonarum diſcurſu. Vim habet adſtringentem, & excalfactoriam aliquantum. Oculorū cicatrices & ſcabriciam cum melle purgat. Cum lacte aūt muliebri, lippitudini, colliſionibus, & oculis cruore ſuffuſis conuenit. Bibitur contra difficultatē urinæ, & fluctiones mulierū in uino, & ab ijs qui ſanguinem reiecerunt, cum ſucco punici mali. Fiunt ex eo cotes & collyria oculorū uitijs apta. Vritur ut Phrygius, uino tantū ſubtracto. Modus uſtionis eſt, ut modice leuis fiat, & bullis quibuſdam inturgeſcat. Sunt qui Hęmatiten ita adulterant. Denſam glebā rotundamq; ſchiſti lapidis, cuiuſmodi ſunt quę radices uocantur, uaſe figlini operis, quod αἱματίτης

Digitized by Google

C feruentem cinerem contineat, condũt, paucaq́ interiecta mora eximũt, experiunturq́ ſi trita ad cotem Hæmatitæ colorem reddat: ꝙ ſi ita res ſe habet, reponunt: ſin minus, iterũ obruũt, & ſubinde conſpiciẽtes periculum faciunt. Siquidem in cinere diu dimiſſus, colore mutato diſſipatur. Coarguitur male confictus, ſciſſilibus uenis. Quippe in rectos uenarum diſcurſus refringitur, & longe ſecus ſe in colore habet. Namq́ floridũ reddit, Hæmatites uero ſanguineum atq́ Cinnabarin imitantem, inuenitur in ſinopico minio. Fit & e magnete lapide, uehementer ambuſto. In Aegypto ſponte naturæ cum metallis enaſcitur.

BARBARI COROLL

Pli.li.36. ca.20 HAematites reperitur in metallis. Vſtus Minij colorem imitatur. Adulterant Schiſto: ſed diſtinguũt uenæ rubentes. Eſt & Magnetis genus unum Hẹmatites appellatum. Præter hoc quinq́ genera Hematitarum traduntur. Aethiopicum, cui & principatus datur. Alterum Androdamanta uocant, colore nigro, pondere ac duricia inſignem: & inde nomen, præcipueq́ in Africa. Trahere autem in ſe argentum, æs, ferrum. Experimẽtum eius eſſe, in cote ex lapide Baſanite. Reddere enim ſuccum ſanguineum. Tertium genus Arabici, uix reddentis ſuccum ſanguineum. Tertium genus Arabici, uix reddentis ſuccum ad cotem aquariam, aliquando croco ſimilem, pari duricia cum ſecundo. Quarti generis Helatites uocatur, ꝗ̃diu crudus ſit. Coctus uero Milites, aut etiam Miltites, ad omnia utilior ꝗ̃ Rubrica. Quartum ijs adijcitur Schiſtos, de quo protinus mox agitur.

EX M VERG COMM.

CRuento ſanguinis colore cõſpicitur Hæmatites: & inde illi nomẽ. Plura eius gña numerat Plinius li.36.ca.20. oĩa Italię peregrina, ut ex eoꝶ nominibus cõijcere licet. Idem bonitatis oĩm notas eodẽ loco docet: multaq́ alia, quę uidiſſe in eo inutile nõ fuerit. Vtilis medicinæ & interuitę remedia ꝗndam lapis hic fuit: medebaturq́ inter cætera oculis. In quorum uſum fiebãt ex eo collyria, ut hic ait, & Aconia: quæ a cotibus, quas græci aconas dicunt, dicta in Hebeno pri-

D mo uolumine certius deſcripta a nobis fuerunt.

De Shiſto lapide. CAP. CXXXVI.

χιστὸς λίθος SChiſtos lapis in Iberia Hiſpaniæ contermina gignitur. Probatur maxime, qui croci colorem æmulatur, friabilis, ſuapte natura fiſſilis, concremento & ſerie cohærentium uenarum, Ammoniaco ſali ſimilis. Vim exhibet Hæmatitæ, ſed ad omnia infirmiorem. Quin & caua replet, muliebri lacte perfuſus. Ad procidentia, rupta, item genarũ craſſiciem, & uuas oculorum, magnopere efficax eſt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.36. ca.20 LApis Schiſtos cognationẽ cum Hæmatite habet, ſed peculiare in Schiſto, ꝙ ſplendet. Eſt & Schiſtos alteriusomnino generis ꝗ̃ Hẹmatites, quem cognominant Anthracitin, naſci tradentes in Africa nigrũ: qui attritus reddat aquarijs cotibus ab ea parte quæ fuerit ab radice, nigrum colorẽ, ab altera parte croci. Sunt & gemmæ plures hoc nomine carbunculi: quarum aliæ precioſæ ſunt, aliæ uiliores, ut quæ naſcuntur in Græcia: Theophraſtus autor, ac Plinius.

EX M. VERG. COMM.

QValis habitu, concretioneq́ ſua lapis hic ſit, nomen, ſed longe certius hic ſcriptor oſtendit. Illud a ſciſſili cruſtarum eius diuiſione factum eſt: hic Hammoniaco ſali comparans, certiſſima nota totam ſpeciem eius indicauit. Plures in græcis Hæmatitæ congenerem Schiſtum hunc lapidem fecerunt. Sotacus tamen ex antiquiſſimis ſcriptoribus, alterius generis tradidit. Plinius duplicem colorẽ illi tribuit, ab altera parte nigrum, ab altera croceum. Vocariq́ a carbonum nigro colore Anthracitem: hic tamen ſimpliciter κροκίζοντα, id eſt, croci colore eſſe dixit. Noſq́ ad certiorẽ coloris eius intellectũ, luteũ addidimus. Vtilẽ oculoꝶ medicamẽtis tm̃ Plin. Schiſtũ lapidẽ hũc teſtatus ẽ. Ideoq́ nos credimus, quę multa numerata a Dioſc. mala hoc capite ſunt, cõcaua, rupta, ꝓcidẽtia, craſſas palpebras, & uuas, oĩa ad oculos ꝑtinere.

Digitized by Google

¶ De Gagate lapide. CAP. CXXXVII. A

IN Gagatarum lapidum genere præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. Niger eſt cõmuni ex parte, ſqualidus, cruſtoſus, perq; leuis. Vis ei molliendi & diſcutiendi. Deprehendit ſonticum morbum ſuffitus. Recreatq; uuluæ ſtrangulationes. Fugat ſerpentes nidore. Podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia naſci ſolet, qui influens amnis in mare effunditur, proxime oppidum quod Plagiopolis dicitur. Vocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur. γαγάτης

GAgatẽ aiunt & in Leuco Pamphyliæ (ut arbitror) promontorio, aut Lyciæ, ꝓpe Cyprũ inſulã, expelli mari, atq; infra duodecim ſtadia colligi. Solinus & in Britania Gagatẽ gigni tradidit. Planus eſt, pumicoſuſq;, nõ multum a ligno differens, fragilis odore, ſi teratur grauis. Fictilia ex eo inſcripta nõ delentur. Accenditur aqua, oleo reſtinguitur. Deprehendere dicitur uirgines ſuffitu. Hoc & magi utunť in eã quã a ſecuris argumento uocant Axinomanciã: peruri eũ negantes, ſi euenturũ ſit, quod quiſq; optet. Dictum a fluuio in Lycia cognomine, Dioſco. affirmat. Nullum ſe Galenus in Lycia cõperiſſe tradit amnẽ, qui Gages, aut Gagates uocetur. Photion grãmaticus, oppidũ in Lycia fuiſſe Gagas a Rhodis conditũ ſcribit. Plinius Rhodiopolin a Gagis diuerſam facit. Stephanus Gagas oppidũ in Lycia fuiſſe, q̃d Paleontichos ante diceret. Cruſtaceos uero lapides, atq; nigros, & q in ignẽ additi exilem flãmam ederent, bituminis odore in Syria Coele inuẽtos ſibi meminit, in collibus mari mortuo circũdatis ad orientẽ ſolẽ ſpectãtibus: ubi & Bitumẽ q̃q; naſciť: utiliſſimos tumoribus in genu diuturnis. Pli.li.36.ca.19

EX M. VERG. COMM.

QVi Gagatem ſtatim ſequitur Thracius lapis, a Dioſco. & ab alijs dictus Gagate eadem oĩa poſſe, miſcendi ſimul utriuſq; noras & euentus Plinio cauſam dedit, tradendiq; libro.36. capite. 19. Accendi aqua, oleoq; reſtingui: q̃d non Gagatæ, ſed Thracio lapidi Nicander in Theriacis ſuis, & hic in lapidum hiſtoria aperte tribuerunt. Nicandri de utroq; uerſiculi ſunt, primumq; de Gagate. ἄλλοτε δ' ἀζαλέην καίων ἐγγαγγίδα πέτρην, ἥν οὐδὲ μαλεροῖο πυρὸς περικαίνυται ὁρμή. Quorũ ſenſus eſt. Aliquando aũt Gagatem ſiccũ lapidẽ urens, quẽ ualidi ignis impetus non domat. Accendi quidẽ igne Gagatem Nicander ait: non tamẽ ut cætera eo abſumi, ſed in urendo bituminis odorem tantum ſentiri. Paulo deinde poſt de Thracio agens, inquit. ἢ σύγε θρηΐσσαν ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν ἥ θ' ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσσεται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν τυτθὸν ὅτ' ὀδμήσηται ἐπιῤῥανθέντος ἐλαίου, τὴν ἀπὸ θρηϊκίου νομέες ποταμοῖο φέρουσι, ὃν πόντον καλέουσι. Quorum ſenſus eſt. Aut Threicium in igne lapidẽ urens, qui aqua reſperſus flãmas agit. Extinguitur aũt exiguo inſperſo oleo. Lapidẽ hunc a Thracio flumine paſtores quẽ Pontum nominant afferunt: quę tota eſt in ſcriptore hoc Thracij, non Gagatæ lapidis hiſtoria. Plinius aũt quo diximus loco de Gagate inquit. Mirumq; accenditur aqua, reſtinguitur oleo. Quod, ut præmonſtrauimus, in Nicandro, & ut mox in ſcriptore hoc in Thracio lapide patebit, nõ Gagatæ, ſed Thracio cõpetit. Diximus nos comitiales ſuffitu depręhẽdere Gagatẽ, quos hic ἐπιληπτικοὺς palã nominauit. Cęteri interp̃tes accęptã ex Plinio uocẽ, ſonticũ morbũ dep̃hendi eo dixerunt: cõiore mali illius indicatione q̃ nunc forte oporteat uſi. Alter etiã comunem ſecutus lectionẽ, in Cilicia naſci Gagatem ait: cum ex Geopraphis, Plinio, melioribuſq; græcis in Lycia uertendum fuerit. B

¶ De lapide Thracia. CAP. CXXXVIII.

LApis Thracias dictus, naſcitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen eſt. Vis ei Gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo reſtringui. Quod in bitumine accidit. θρακίας

FIt lapis Thracias, qui exemplaribus Plinij quibuſdam Meitlla dicitur, trium generum, uiridis, pallidę, ſanguineis guttis. Non habeo certum proferre. Nomen gentis ſuę habet, ut cecinit Nicander: quemadmodum & Cappadoces in Argæo Cappadocię naſcentes, ſimili cum prioribus natura, qui & in lacteum cremorem ſoluãtur, ut Galenus & Paulus ægineta ſcribũt: qui & Ageroton lapidem cõmemorant, aſtrictoriam, & diſcuſſoriam uim habentem, & gutturis inflammationibus auxilarẽ: quo ſutores uti ſoleant ad dandum calceis nitorem. Præter- Pli.li.37.ca.10

Digitized by Google

C ea & Hieracitin, ut Diogenes ſcriptũ reliquit, ſubuiridem ex atro coloribus itẽ alĳs reſperſum,
quẽ qui geſtet, muſcæ non infeſtent. Hunc literis quibuſdã inſcriptis, contra ſanguinis eruptio
nes ualere perhibent. Addiderũt ĳs & Indicũ, ſubruffum colore, attritucꝫ, ſucco purpureo ma
nantẽ, nec ualido, nec denſo corpore. Inuenio & Perdicitin, ſiue Perdiciatin, et aliũ a ſorbi ſimi
litudine, ut uitrũ cognomẽto Scythicũ, ad oẽs duricias pollentes. in compoſitionẽ illam quæſi
tas quæ Pamplethes, & Diacinnabareos uocat̃ ab Aegineta Paulo. Vitem ad oculorꝫ quocꝫ
ſuffuſiones cõmendãt, cum felle aſpidis acontiæ uocatæ, mirabili effectu, poſt quintum diem
repræſentata curatione. Id fel, in ſerpentis eius dorſo, iocinori annectitur, ut Aetio placet.

❡ De Magnete lapide. CAP. CXXXIX.

μαγνίτης

MAgnes lapis optimus eſt, qui ferrum facile trahit, colore ad cæruleum uergente, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulſa, trium obolorũ pondere, ut craſſos humores eliciat. Sunt qui Magnetem crematum pro Hæmatite. uendant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 16

LApis Magnes, quẽ & Magnitin Græci dicunt. Itẽ Sideritin & Heraclion, id eſt, Herculeũ.
Magnes ab inuẽtore uidet̃ appellatus. In India nunc, & paſſim inuenit̃ in Hiſpania quocꝫ. Re-
pertus aũt ſcribitur clauis crepidarũ, & baculi cuſpide ferrata hærentibus, cum armenta paſce-
ret. Quincꝫ genera eius ferunt̃. Aethiopico principatũ dant, argentocꝫ rependit̃. Inuenit̃ in Ae
thiopia Smiri. Ita uocat̃ regio harenoſa. Ibi & ſanguinei coloris, ſanguinẽcꝫ reddẽs, ſi teratur.
Sed & crocum, Hæmatites cognomine, in trahendo ferrũ, non eadẽ natura, qua cæteri Magne
tes. Aethiopici argumentũ eſt, ꝙ Magnetem quocꝫ aliũ ad ſe trahit. Secundũ genus Magneſia
cum, e Magneſia, & contermina ei Macedonia, a Bebonea locatum petentibus dextra. Tales
ruffi, nigricꝫ ſunt. Tertiũ in Echio Boẽtiæ, ruffi coloris plus habens ꝙ̃ nigri. Quartũ circa Ale-
xandriã Troadem, nigrũ, & fœminei ſexus, ideocꝫ ſine uiribus. Quintũ in Magneſia Aſiæ, de-
terrimũ (nam & candidus eſt) necꝫ attrahit ferrum, ſimilis pumici. In eadem Aethiopia mons
haud procul gignit lapidem Theamedem, cui contraria Magneti natura, ferrum omne abigens
D reſpuenscꝫ. Trahitur ad Magnetem ferrum, quia ſola fere materia ea, uires ab eo lapide concæ
ptas diu retinet. Aliud apprehendens ferrũ, ut annulorũ catena uideatur: quod quidem impe-
ritum uulgus appellat̃, ferrum uiuũ, uulneracꝫ ex tali aſperiora fiunt. Lapis hic & in Cantabria
eruitur. Non ille Magnes uerus, caute continua, ſed ſparſa, Bubbatione (ita appellant) neſcio,
an uitro fundendo perinde utilis: nondũ enim expertus eſt quiſcꝫ. Auctor Plinius. Ferri uticꝫ
inficit aciem, ut Magnes. Dinocrates architectus Alexãdriæ templũ Arſinoẽs concamerare cœ
perat Magnete lapide. Interceſſit mors, & ipſius, & Ptolomæi regis, qui id ſorori ſuæ fieri cupie
rat, ut ſimulacrũ eius e ferro pendere in aẽre uideret̃: quod genus præſtigiæ, ad ſuperſtitionem
ſuam Arabes cõmenti dicunt̃ in eo feretro, ubi auctor eius ſectæ conditus exiſtimatur. Dioge-
nianus Magnetem uerum argento ſcribit eſſe tam ſimilem, ut decipiat. Nec hunc lapidem, qui
ferrum ad ſe trahat, Magnetem, ſed Heracleoten appellandum eſſe.

❡ De Arabo lapide. CAP. CXL.

ἀράβικος λίθος

ARabus lapis elephanti maculæ ſimilis. Is tritus illitu Hæmorrhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus.

❡ De Galactite. CAP. CXLI.

γαλακτίτης

GAlactites appellatur, ꝙ lacteum reddat. Cinerei tamen eſt coloris, ac guſtu dulcis. Ad oculorum fluctiones conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pixide plumbea recondere, propter uim glutini, quod obhæret.

BARBARI COROLL.

GAlactites, ait Plinius, ex uno colore lactis eſt, ſucco quocꝫ eius & ſapore, a quo nomẽ: de
hac intelligat, an diuerſa, dubium: quando cineris colore traditur a Dioſcoride, non lactis. Eſt
& Galaxia, quam aliqui Galactitem uocant, intercurrentibus ſanguineis, aut candidis ue-
nis. Nam Chalaxia, grandinũ & colorem, & figuram habet, unde appellata eſt, adamãtinæcꝫ
duricie. Narrant etiam in ignem additæ, manere ſuum frigus. Ergo Pliniana Galactites, quam

Digitized by Google

aliqũi & Leucogageam, & Sinephyten, & Leucographin appellant, uidetur ei proprior. Quæ & Morochthos, & Leucographis, & Galaxia Dioſcoridi & Galeno dicit̃, ut paulo poſt liquebit. Vtcunq;, infantium adalligata collo, ſaliuam facere dicitur. In ore aũt liqueſcere: memoriam adimere uel iniuriarum. Mittit eam Nilus, & Achelous quoq; amnis. Sunt qui & Smaragdum, albis uenis circumligatũ, Galactiten inquit uocent. Eſt & gemma Galaicos, diſtans ab hac, Argyrodamanti ſimilis, paulo ſordidior. Inueniuntur aũt binæ, aut ſenæ. A

De Melitide. CAP. CXLII.

μελιτίτης

MElitites omnia Galactitæ ſimilis. Hoc tantum intereſt, ꝙ dulciorem ſuccum remittit. Eiuſdem ut Galactites effectus.

BARBARI COROLL.

MElitites lapis dictus, quia ſuccũ tonſus melleum emittat. Differt ab hoc Melichrus: cuius plura ſunt genera. Melleus colore. Differt & Melitis a malo, cuius imitatur colorẽ appellatus.

De Morochtho lapide. CAP. CXLIII.

λίθος μόροχθος

MOrochthus lapis, quem aliqui Galaxiam, aut Leucographida uocauerunt, in Aegypto naſcitur: quo utpote molli, & facile liqueſcente, linteones dealbandis ueſtibus utuntur. Spiracula corporis obſtruere uidetur, conueniens ijs qui ſanguinem expuunt, cœliacis, & ueſicæ doloribus, cum aqua potus. Itidem fluctionibus uuluæ, impoſitus uelleri. Mollibus oculorum collyrijs miſcetur. Explet enim caua, atq; delachrymationes ſiſtit. Idem cærato exceptus, ulcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit.

BARBARI COROLL.

LApis Molochthus, aut Morochthus, ſiue ut Galenus & Paulus uocauit, Moroxus, & Graphis, haud uideo eundem cum eo eſſe, qui Molochitis, a colore maluæ dicitur, ſpiſſius uirens: nec tranſlucida, reddendis laudata ſignis, & infantium cuſtodiæ. Sit autẽ Morochthus; quem Plinius in ore ait liqueſcere, de quo in Galactite diximus, ex collatione Dioſcoridis ſubodorari poteſt aliquid, dicentis mollẽ eum eſſẽ, diluiq; facilem, ut uel idem cum Pliniano, uel ſimilis eſſe uideri poſſit. Nominatur & Morochthos Plinio, ſed inter gemmas, lacte ſudans porraceo. Idem auctor & Leucographin inter herbas collocat: nec qualis ea ſit, reperiſſe unq; fatetur, eoſdem ei effectus reddens, quos hoc loco Dioſcorides, Galenus, cæteri, ut propterea non deſint, qui Plinio quaſi pro herba lapidem acceperit, increpitent. Sed auctor grauiſſimus, aliorum ſententiam, non ſuam opere toto recitat. B

De Alabaſtrite lapide. CAP. CXLIIII.

λίθος ἀλαβαστρίτης

ALabaſtrites uocatus Onyx, crematus, reſina aut pice aſſumpta duricias diſcutit. Stomachi dolores cum cærato læuat. Gingiuas comprimit.

BARBARI COROLL.

ALabaſtrites, ſiue Onyx in Alabaſtro Aegypti, circa Thebas naſcitur: quem in ædificiorũ quoq; ornamentis includunt. Naſcitur in Syriȩ Damaſco, candore intercincto, uarijs coloribus. Cæteris omnibus candidior. Probatiſſimus in Carmania: mox India. Iam quidem & in Syria, Aſiaq;. Viliſſimus, & ſine ullo nitore in Cappadocia. Probatur maxime mellei coloris, in uertice maculoſi, atq; non tranſlucidi. Vitia in ijs corneus color, atq; candidus, & quicquid uitro ſimile eſt. Alabaſtrites, ad unguentorũ fidem laudatiſſimus: unde uas, id eſt, Onycem unguentarium uocamus, quod & Alabaſtum, & Alabaſtrũ quoq; dicitur, etiã e uitro interim. Eſt & Onyx inter oſtrea, ut uolumine ſecundo patuit. Habet̃ & Onyx gẽma: in qua unguis humani ſimilitudine candorẽ eſſe dicũt. Alabaſtrites porro, & in Arabiȩ montibus, & Germania quoq; reperit̃, ex quo & uaſa potoria, & pedes lectorũ, & ſellȩ delitijs factȩ. Itẽ amphorȩ, & urcei cadorũ magnitudine. Iã columnæ. 30. duos pedes longȩ. Sunt q hac amplitudine, nõ Onycem, ſed Onychitin uocẽt. Differt ab Alabaſtrite Alabandicus, ſiue Abalandicus: & ẽm utroq;

Digitized by Google

C modo legitur. Color Alabandico ſubnigrat ex ruffo. Perſpicuus eſt, ut ignis, & quibuſdã qua ſi rimulis ueniſq; dehiſcit. Capillos albos, attritus inficit. Dicitur Alabaſtrus Democrito, & ſal omnis, & calx uiua: quæ de putaminibus ouorum conficitur. Hæc ipſa Encephalos quoq; di citur a chymicis, & marmor Thebaicum, & Claudianum.

De Thyite lapillo. CAP. CXLV.

λίθος θυΐτης

LApis nomine Thyites, in Aethiopia gignitur, ſubuiridi colore, Ia ſpidem imitatus. Liqueſcens tamen lacteum ſuccum reddit. Vehe menter mordet. Tenebras quæ pupillis obuerſantur expurgat.

BARBARI COROLL.

LApis Thyites, a Plinio Mortarium uocatur, quoniam Thya mortarium ſignificet: etiam Acone dictum Hippocrati, ut Galeno placet.

De Iudaico lapide. CAP. CXLVI.

ἰουδαϊκὸς λίθος

IVdaicus lapis in Iudæa naſcitur, glandis effigie, candidus, ſcita admodum configuratione, diſcurrentibus lineis quaſi induſtria detornatis. Solutus nullam qualitatem manifeſtam guſtui repræſen tat. Poteſt ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum ca lidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in ueſica comminuere.

BARBARI COROLL.

HIc & Tecolithos uocari cœptus, quia calculos abſumat: q̃d a Galeno falſum exiſtimat.

De Amianto. CAP. CXLVII.

λίθος ἀμίαντος

AMiantus lapis in Cypro naſcitur, ſciſſo Alumini ſimilis, quo ut pote flexili, pannos tantum oſtentationis gratia texunt, qui ad ignes coniecti ardent quidẽ, ſed flammis inuicti ſplendidiores exeunt.

BARBARI COROLL.

LApis Amiantus, ueneficijs reſiſtit omnibus, præſertim magorum. Hoc q̃d de lapide A dianto dicitur. Texi ex eo uela, quorum ignis uelut aqua ſordes eluat. De lapide quodam na ſcente in Caryſtho Euboeæ, Strabo retulit.

De Sapphiro. CAP. CXLVIII.

σάπφειρος

SApphirus lapis, percuſſis a ſcorpione potu prodeſſe exiſtimatur. Contra inteſtinas exulcerationes bibitur. Excreſcentia in oculis, u uaſq;, & puſtulas inhibet, & ruptas membranas cogit.

BARBARI COROLL.

SApphiri aureis punctis collucent, ceruleæ, raroq; cum purpura. Optimæ apud Medos, nuſquam tamen perlucidæ. Præterea inutiles ſculpturæ, interuenientibus criſtallinis centris. Sapphirum gemmarij inter Iaſpides collocant.

De Memphite. CAP. CXLIX.

μεμφίτης

MEmphites in Aegypto iuxta Memphin inuenitur, calculorũ ma gnitudine, uerſicolor. Tradunt trito & illito, quæ urenda, aut ſe canda ſunt, ſine periculo obſtupeſcere, ita ut non ſentiant cruciatũ.

BARBARI COROLL.

LApis Memphites, gemmantis eſt naturæ.

De Selenite lapide. CAP. CL.

σεληνίτης

SElenites lapis, quem aliqui Aphroſelenon appellarunt, quoniã no ctu plenus, creſcente luna reperiatur. Naſcitur in Arabia, candidus, tranſlucens, læuis. Huius ramẽta comitialibus in potu dari iubent. Eo ad

Digitized by Google

amuleta mulieres utuntur. Arbores adalligato eodẽ frugiferę reddunt. A

BARBARI COROLL.

SElenites, fulgore melleo pſpicuus nomine accepto, quia imaginem Lunæ reddat in dies ſingulos augeſcentis, minuentiſq; numero. Hunc ſemper Galenus Aphroſelenon appellat, Chymiſtæ Aphroſelenon, etiam Comarin, & a leuitate ponderis Cupholithon, & Argyrolithon quandoq; uocitant. Habetur & Comaris apud eos Scythica, pro Arſenico & ſulphure. Itemq; pro lapide philoſophico, toties a nobis indicato, coarguendi potius & irridendi propoſito, q̃ monſtrandi. Seleniten Euſtathius alium quoq; lapidem intelligit, qui & Aſterius, & Lychnites uocetur, naſcens in Thracia Pallenes littoribus, auctore Dionyſio. Plinius Lychniten ab Aſterio diuidit, itemq; Selenite. Sed ut herbarum, ſic & lapidum uocabula confundimus.

De Iaſpide lapide. CAP. CLI.

IAſpidum quędam Smaragdum imitatura. Alia Chryſtallũ, ſimilis pituitæ. Alia nõ diſſimilis aëri: ob id uocatur Aërizouſa. Alia ueluti fumo infecta, quæ Capnias ex argumento uocatur. Quædã lineis albis & reſplendentibus præcingit̃, Aſſyrios appellata. Alia Terebinthinæ ſimilis, quæ Terebinthizuſa dicitur. Alia colore Calaida gemmã æmulatur. Omnes amuleta eſſe traduntur, & accelerare partum femoribus appenſæ. ἴασπις

BARBARI COROLL.

LApis ſępe trãſlucet ac uiret. Smaragdo ſimilis Indica eſt. Cypria, colore glauco & pingui: Perſica, ſimilis aëri: quæ ob id Aerizuſa uocatur. Thermodontiaca, cerulea: & Scythica inter ceruleas omnes optima. Phrygia purpurea. Cappadox ex purpureo cerulea, atq; non effulgens. Thracia Indicæ ſimilis. Chalcidica turbida, præfertur omnibus, quæ purpuræ quicq̃ habet: ſecunda quę roſæ: tertia quę Smaragdi: quarta cœlo autumnali matutino ſimilis: quę Boëa appellat̃, & Aerizuſa. Similis eſt & Sardæ, imitata & uiolas. Non minus multæ ſpecies reliquę: ſed omnes in uitro ceruleæ, aut chryſtallo ſimiles, aut pituitæ, atq; muco, ſiue ut Plinius, Myxis. Item Reſinę Teberinthi, quã & Terebinthi Zuſam uocant, inter ceruleas & ipſam marẽ exiſtimãtes. Nam quę Iaſpachates appellatur, ex Iaſpide Smaragdo ſimili, et Achate proprietatem ſuã habet. Prędtantiores Sphendone, id eſt, funda cludi ſolent, id eſt, patentes, nec præterq̃ margines auro amplectente. Vitiũ eſt & breuis nitor, & longe ſplendẽs, & ſal & omnia, quę in cæteris gẽmis nitro adulterata coarguitur, extra fulgorẽ ſpargendo, atq; nõ continendo in ſe, nec in diuerſa. Quæ Sphragides uocantur, quoniã optimæ omniũ ſignent: ea quæ Smaragdo ſimilis ꝑ tranſuerſum linea candida p̃cingitur. Orienti familiariſſima, pro Amuleto Garãmantas uocat̃, quæ pluribus Polygrãmos. Eſt & Onychi puncta, quæ Iaſponyx dicitur, & nubẽ cõplexa, & niues imitata, quæ ſtellatã rutilis punctis eſt, & ſali megarico ſimilis, & fumida, Capnias, ſiue Capnitis appellata. Magnitudinẽ Iaſpidis, undecim unciarũ uidit antiq̃tas, effigiẽ Neronis thoracata. Inter ceruleas, poſt Scythicã Cypria: poſt quã Aegyptia. Adulterat̃ maxime tinctura. Idq; in gloriã Regũ Aegypti aſcribitur ei, q primus tinxit. Ineſt aliquando ceruleis aureus puluis: nõ ut in Saphiris puncta. Galenus Iaſpidẽ medicinę utilẽ, Chloron Iaſpin, hoc eſt, uiridem cognominat. Inſcribi iuſſit in Iaſpide draconem radios habentẽ Necepſos Rex, ad ſtomachi fulturã. Sed idem ꝓfectus eſt, in torque ſuſpenſo eo rudi, ita ut os ſtomachi attingat.

De Aëtide lapide. CAP. CLII.

AEtides lapis eſt ueluti prægnans, cum quatitur alio in utero ſonante. Grauidis continet partus, cum lubricæ ſunt uuluæ & parũ tenaces, ſiniſtro brachio adalligatus. Sed parturientibus e brachio amoueatur, & feminibus alligetur, ut ſine doloribus pariant. Furem deprehendit, ſi quis in pane censitũ offerat. Fur em̃ manſum deuorare nõ poterit. Quinetiam concoctus, furem coarguit. Quippe decocta cũ eo, deuorare non poterit. Tritus & cærato exceptus, cyprino, aut gleu- ἀετίτης

hic lapis est lapis aquile

C cino, aut alio excalfaciente, comitiales magnifice iuuat.

BARBARI COROLL.

LApis Aëtites, quem aliqui Gagiten dixere, Strabo Gangiten, in Armenia repertũ ſcribit: quo ſerpentes fugan̄t: hunc, an alium accipiat, nondũ liquet. Inædificatur nido aquilarꝝ, non tamen omniũ, nihil igne deperdens: ſed uis eius medica, non niſi nido direpti. Aiunt binos inueniri, marem, & fœminam: nec ſine ijs parere Aquilas, & ideo binos tantũ. Genera eius quatuor ferũtur. In Africa puſillus & mollis, ac uelut in aluo habens argillam ſuauem, candidam. Ipſe friabilis: quem fœminam exiſtimant. In Arabia mas durus, & ſimilis gallæ, aut ſubrutilus: in utero continens lapidem durũ. Tertius in Cypro, colore Africani, amplior tamen atq; dilatatus. Cæteris enim globoſa facies. Habet in aluo harenam iocũdam, & lapillos. Ipſe tam mollis, ut etiam digitis fricetur. Quarti generis Taphiuſius uocatur, naſcens iuxta Leucadem in Taphiuſa: qui locus eſt dextra nauigãtibus ex hac ad Leucaden: inueniturq; in fluminibus candidus ac rotũdus. Huic eſt in aluo lapis, qui uocatur Callimus: nec quicq̃ tenerius. Nam Calais, aliud genus eſt lapidis, a quo & Calainus color, pro Veneto, ſi Photioni credendum eſt. Ego etiam ſordidũ colorem, Pliniũ ſecutus, Calaini appellatione poſſum capere. Amplitudine inquit conſpicua, ſed fiſtuloſa & ſordiũ plena eſt Calais. Hic & Augites a multis dicitur. Quæ uero Calaina oſtraca nominat Aetius, pilos extenuantia, conſiderantibus relinquo. Apud chymiſtas uiuæ calcis aquam inuenio Calaion uocari. De Calaino etiam colore, Dioſcorides in Iaſpide ſupra mox cõmeminit. Iidem Aetiten pro Chryſolitho, & Porphyrite, & Chryſochromo cognomine Macedonico, & Polychromo accipiunt.

De Ophite lapide. CAP. CLIII.

OPhitæ genera multa. Quidam grauis eſt odoris, niger. Alter cinereo colore ſpectatur, punctis diſtinctus. Tertius lineis quibuſdam candidis intercinctus eſt. Omnes contra capitis dolores, & ſerpentium ictus proſunt. Feruntur qui lineas habent, lethargo, & capi-
D tis doloribus auxiliari.

BARBARI COROLL.

OPhites, marmor eſt ſerpentiũ maculis ſimile: a quo nomen. Duo eius genera: molle candidum: nigricans durũ. Ex Ophite, columnæ niſi paruæ admodũ inueniuntur. Inter Ophitas exiſtimari fere poſſunt, propter colorem, quod Auguſteum uocãt & Tiberiũ, In Aegypto utriuſq; principis temporibus reperta. Differunt, ꝙ maculas diuerſo modo colligũt. Auguſteum undatim criſpatur in uertices: Tiberium ſparſim, conuoluta canicie ſpectatur. Theophraſtus lapidem Chiũ uocando, uidetur Ophitem intellexiſſe. In Aegypto inquit, naſcitur lapis niger, tranſlucidus, Chio ſimilis. Quem locũ Plinius ita uertit. Theophraſtus inquit auctor eſt, trãslucidos lapides in Aegypto inueniri, quos Ophitæ ſimiles ait. Fortaſſe, quia uerſicolores illas maculas, ut ait Plinius, primæ Chiorum lapidicinæ oſtenderunt.

De Lapidibus Spongiarum CAP. CLIIII.

LAPIDES in Spongijs inueniuntur, qui ueſicæ calculos rumpunt, in uino poti.

BARBARI COROLL.

LApides, qui naſcuntur in Spongijs, & ipſi uocantur Spongiæ, quidam eos Cyſteolithos uocant: quia ueſicæ medeantur. Sunt & Pumicum in genere, quos Spongias uocant: ut in Pumice docuimus.

De Lithocolla. CAP. CLV.

LIthocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. Fit autẽ ex marmore, lapide pario, & taurino glutino. Poteſt candente ſpecillo admotum, incommodos oculis pilos replicare.

BARBARI COROLL.

LIthocolla nomine, ſignificat glutinum ex lapidibus.

Digitized by Google

¶ De Oſtracite. CAP. CLVI. A

OStracites teſtæ ſimilitudinem habet, glebosſus, & in laminas fiſſilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. ὀστρακίτης Menſes drachmæ pondere potus ex uino ſiſtit. Si quattuor diebus a coitu bibatur ſicilici pondere, fœminis preſtat ne coucipiant, Cum melle autem impoſitus, mam̃arum inflam̃ationes lenit, & nomas cohibet.

BARBARI COROLL.

OStracites a teſta nomen habet. Tranſilit & ad gemmas. Si quidem, ut Plinio placuit, Oſtracias, ſiue Oſtracites, altera eſt teſtacea & durior, altera Achatæ ſimilis. Niſi quod Achates politura pingueſcit. Duriori tanta uis ineſt, ut aliæ gemmæ ſcalpantur fragmentis eius. Habetur & Oſtracides, cui Oſtrea nomen, & ſimilitudinem dedere.

¶ De Smyride. CAP. CLVII.

SMyris lapis eſt, quo annularij ſcalptores lapides expurgãt, ad erodendum, et urendum utilis. σμύρις Gingiuis quas humor uexat, prodeſt. Dentifricio commendatur.

BARBARI COROLL.

NOta uulgo Smyris, uel ipſo nomine, quanq̃ Smyrium potius q̃ Smyrin officinæ appellant: cuius fragmentis gem̃æ aliæ ſcalpantur: quo uſu Plinius ſecundus non Smyrin, ſed Oſtraciten uocauit, ut ſuperius proxime notauimus.

¶ De Harena. CAP. CLVIII.

HArena e littoribus ſole feruefacta, hydropicorum tumores ex ἄμμος ſugit, ſi capite tenus in ea obruãtur. Torreri ſolet ad aridos fo B tus, pro milio, aut ſale.

BARBARI COROLL.

HArena littorum, grece Pſammos, & Hammos Aegialitis uocatur. Quę porro calculoſa la Pli. li. 36. ca. 21 pidioſaq; eſt, Acholax poetis dicitur. Harena ſecantur marmora premente eam ferra, in prætenui linea ue. ſando, tractuq; ipſo diuidente. Aethiopica ad hoc maxime probatur. Proxima Indica, & ſcabrior: qua combuſta poliunt marmora. Scabra eſt & Naxia, & a Coptis quæ uocatur Aegyptia. Poſtea inuenta eſt, non minus probanda, ex quodam Adriatici maris uado ęſtu nudante, obſeruatiõe nõ facili. Fraus deinde ſecandi, quacunq; harena fluuiatili, quæ quod craſſior eſt laxioribus ſegmentis terit, ita ſectæ attenuantur cruſtæ. Polituris accõmodant̃ Thebaica, et quę fit e pumice, aut Porro lapide, hoc eſt, Toſo. De Sabulo puteolano, Cãpanoue, itẽ de Ethruſco, q̃d ꝓprie Carbunculus uocat̃, nihil dicturus ſum, niſi q̃d Campanũ ex uſta terra, Carbunculus ex cocta materia efficitur. Autor Victruuius. Romę uulgo Puteolana dicitur harena quocunq; loco foſſilis, modo quæ in calcem conueniat.

¶ De Cote. CAP. CLIX.

ECote Naxia, quod exacuẽdo ferro detetitur, illitum alopecias ad ἀκόνης ναξίας pilum reducit. Virginum mammas cohibet, nec increſcere patitur. Potum ex aceto lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

COtes, ſiue lapis Naxius, id eſt, Acone, ſicut olearis Cotes, Elæa cone. Diu placuit Cotes, e Pli. li. 36. ca. 22 marmore Naxio, ut & ſimpliciter Naxium dicatur. Ita uocant in inſula Cypro genitas. Vicere poſtea ex Armenia. Differre putant Cotem a lapide Coticula: uon ſolitum inueniri, niſi in flumine Timolo, ſiue Tmolo (nam utroq; modo recte dicitur) a mõte, ut arbitror, cognomine in terra Lydia. Nunc uero paſſim quæ alij Heraclium, & Lydium appellant. Sunt autem lęues, & calculis ſimiles, quaternas uncias longitudinis, binaſq; latitudinis non excedentes: ſiue ut Theophraſtus inqt, calculi ampliſſimi, dupla magnitudine, p̃eterea ſpecie lata, nõ rotũda: q̃d a ſole fuit in ijs melius, q̃ q̃d a terra, Sed & caloribus im̃odicis deterius reſpõdẽt, Fiunt eñ̄ aſpergi

C ne quadā ex alto reuocata, quaſi lubricę, ut idē Theophraſtus ait. Iis Coticulis periti cū e uena
ſiue nūmo lima rapuerint, experimentum protinus dicunt, quantum auri, quantū argenti aut
æris habeant ſcrupulari differētia, nunq; fallente ratiōe: incipientibus a minimis notis, hoc erat
granū, poſt colybus, tū duo chalchi, dein quatuor moria, ut Theophraſti uerbis agā. Lapis &
Chryſitis, & Baſanos chryſochoice, hoc eſt, index aurarius uocat̄, quo, ut gręci aiunt, aurū ex-
plorat̄, obryzū ſit, atq; probū, an improbū uitioſumq;. Quanq; Baſaniſtes & ꝓ mortario qnq;
accipit̄. Porro dicitur Obryzū, quaſi abryzū, hoc eſt, delicatū ſincerūq;. Vt Photionis etymo
utar. Vocāt aūt Obryzū, qtiens ſimili colore rubet ignis, ut inqt Plinius, & aurū qd apyrō ap-
pellāt, purum eſt: idq; habet nomen, qa igne nō egeat: quale arabicum eſſe Diodorus tradit: qd
inter Abileos, Gaſandoſq; foditur. De arabico Auro & literę ſacrę meminerunt.

¶ De Lapide Geode. CAP. CLX.

λίθος γεώδης

GEodes lapis, adſtringit, ſiccat. Caligines oculorum diſcutit. Illi-
tus autem ex aqua, teſtium mamarumq; inflamationes ſedat.

EX M. VERG. COMM.

GEoden ex argumento appellant, quoniam amplexus eſt terram.

EX M. VERG. COMM.

REpetemus & id quidem q; breuiſſime licebit, ex græcorum decretis, quas uniuerſo lapidū
generi uires, priuatimq; ſingulis, & his præſerrim quos deinceps ex toto eorum genere hic ſcri-
ptor numerauit, naturam dediſſe autiquiores deprehenderunt. Quæ huiuſcemodi ſunt. Siccāt
non aliter q; Terra omnis lapides omnes. Priuatim tamen Magnes, quem & Heracleum lapidē
uocant. Hæmatitæ æquales habere uires dictus eſt. Notus ubiq; hic lapis, mirabili naturæ euen
tu, ex interuallo ferrum ad ſe trahens: & quaſi ſenſus, manuſq; illi ſint, omnium rerum domitri
cem materiam illam cedere & parere ſibi cogit: non aliter q; toto orbe monſtra ceſſiſſe quondā
uiribus Herculis traduntur. Ob quam cauſam ab Hercule Heracleum credidere aliqui dictū fu
D iſſe. Verumtamen non deſunt qui non ab Hercule, ſed ab Heraclia Magneſiæ dictum uelint. Et
quemadmodum a Magneſia Magnes, ſic Heraclius ab Heraclia dictus fuerit. Sic Lucretius li-
bro. 6. credidit dicēs. Quod ſupereſt agere incipiam, quo fœdere fiat Naturę lapis hic ut ferrum
ducere poſſit. Quem Magneta uocant, patrio de nomine Graij, Magnetum quia ſit patrijs in fi
nibus ortum. Et ſi Plinius autore Nicandro, a Magnete inuentore nominatum teſtetur. Euripi
des non hunc Magnetem in carmine ſuo uidetur uocaſſe, ſed Indicem, quo argentarij utuntur.
Verſiculus eius eſt. τὰς βροτῶν γνῶμας σκοπῶν ὥστι μαγνῆτις λίθος. Quod eſt, Hominū mentes uel-
uti Magnes lapis probans. Arabicus Ebori ſimilis, ſiccandi repurgandiq; uires habet. Lactari-
us ſciſſili eadem omnia, ſed minore efficacia poteſt. Melitites a ſapore mellis nominatus quadā
tenus calefacit. Morochthos, quem a candore lactis Galaxiam, & Leucographida uocari Dio-
ſcorides ait: quo prędictis omnibus mitior eſt, quia nullas habet efficaciores uires, eo msgis ſi-
ne dolore curat. Eamq; ob cauſam, in mollibus corporū partibus ad inducendas cicatrices uſa
eo antiquitas eſt. Plinius tertiam lapidis huius appellationem inter herbas numerauit lib. 27, no
minis uicinitate cum leuce deceptus. Poterunt uidere id uolentes. Nos enim feſtinantes hęc tm̄
ſignamus: pręſertim, cum ante nos alij id etiam deprehenderint Alabaſtritæ cinerem qdam ex
ueteribus bibendum dederunt cibum in ſtomacho non continentibus. Hunc primo Onychē,
ab humani unguis ſimilitudine ueteres græci nominauerunt: quemadmodum ſecundo uolu-
mine in Indico Onyce diximus. Nunc eo loco dictis adijciendum eſt, græcos præter Onychem
Alabaſtritem etiam uocaſſe, ab uſu. ſ. qm̄ ad Alabaſtra unguentorꝝ uſus eius eſſet. Fuerunt aūt
græcis Alabaſtra lapideæ pixides, in quibus ob frigiditatem ſuam diutiſſime & feliciſſime odo
res ſeruarent̄: ſic dicta, quoniā ob læuorem ſuum e manibus laberentur. Et qm̄ ex Onyche hoc
alabaſtra illa fierent, ideo Alabaſtrites lapis dictus eſt: priuſq; Onyx fuit: tum facta ex Onyche
alabaſtra Alabaſtritē uocari lapidē fecerunt. AEquiuoca in græcis, ut uidetur, ad unguem & la
pidem Onycis uox eſt: poteritq; aliquando ubi parum certa res ſit, legētes fallere: quemadmo-
dum primo uolumine in Bdellio dubitari poteſt, lapidi ne, an ungui id Dioſc. comparauerit.
Simpliciter enim ὄνυχι ἐοικὸς eſſe ait. Nos nihil illi aliud adiectum inuenientes, unguem uerti-
mus: id enim tutius uiſum eſt, & ſi Alabaſtritæ huic lapidi ſimile forte Bdellium ille fecerit. Qd
tunc relictum monuiſſe nunc ſatis ſit. Quemadmodum a mortariorum uſu Thyitem eum qui
ſtatim ſequitur dici intellexiſſe. De quo pręter tradita a Dioſc. nihil certum in antiquis græcis in
uenimus. Diſijcere renum calculos dictus ab illis Iudaicus eſt. Ob eaſq; uires poſteriores gręco
rum medici Tecolithon, id eſt, calculos abſumentem eum uocauerunt. Sapphirū cōtra ſcorpio

Digitized by Google

num ictus bibi utiliter, ijdem græci dixerunt. Lunarem comitialibus utilem. Iaſpidem, qui uiridi colore ſit, alligatum, & in anulo geſtatum, cibum in ſtomacho non continentibus prodeſſe. Qui autem ſubuiridi, quam efficacior ſit, oculorum cicatrices & pterygia extenuare. Ophitē ad- alligatum, contra uiperarum morſus prodeſſe. Calculos in ueſſicis frangere, in ſpongijs inuentos lapides. Oſtracitem, & Geodem, id eſt, terram intra ſe complexum, efficaci ad ſiccādum ui eſſe: ideoq; inflammatis tumoribus egregie prodeſſe. Smyrim repurgandi uim habere: ideoq; dentifricijs accōmodatum eſſe. Refrigerandi uim habere etiam crediderunt ueteres græci, quod ex Naxia cote confricato ferramento detritum fuerit: eaq; ui creſcentibus uirginum mamis, & puerorum teſtibus utile. Quod uero ex olearia Cote detritum pariter fuiſſet, capilli defluuia, quas alopecias dicunt, explere. Plures alios etiam medicinæ utiles lapides numerauerunt poſt hunc ſcriptorem poſterioees græci: uerum ab eo relictos, nos etiam relinquimus: in re quæ iam pridem deſijt in honore eſſe, legentes monuiſſe hactenus contenti. A

De Terra. CAP. CLXI.

OMnis terra ad medendi uſum recepta, ſumam & primam uim habet occludendi. Sed ſpecie diſtant, cum alia adiūctis quibuſdam, ad alia ſit utilis.

BARBARI COROLL.

TErra, hoc eſt Ge, omnis ſicca eſt in medicina ui; præſertim appellata Georgumene, hoc eſt, agricolaris. Nam terra Aegyptia, e luto eius fit. Sunt qui Aegyptiam, pro ſingulari terra interpretentur. In nomine eſt & Cretica, minus pollens, & plus habens aëris quam ceteræ: uſus ad exterendas ſordes argenteis uaſis celebratiſſimus. Et Armenię glebæ locus, ſiue lapis ea, ſiue ut Galenus mauult terra nominetur: quia madeſcat aqua interius, non ſuma tm cute, ut lapides. Vulgato eius uſu, contra peſtilentiam, quæ Galeni ætate fuit, & contra deploratos phthiſicos: ob id in Africā & Alexandriā nauigare ſolitos, ex Armenia Cappadocię cōtermina inuehiť: ui maxime ſiccifica, luteo colore, aut pallido, teri facilis, uſti mō lapidis: minimū tn̄ harenoſa lapidoſaue, ſed Samio Aſteri lęuore ſimilis, uerū pōderoſior ac denſiior. Syri eā Zazinacha appellāt, ut Aetius inqt, urbē in cuius mōte naſciť Vagauanaga uocari: agrū in q̄ mōs ille ſit Agaraces uulgo dici, cui ſimilis ē effectu, quę Alanę cognominať. Eſt & Caraſenia ex oppido Tauricorū peninſulę, qua uulnera oīa ſananť. Quod aūt genus Cretæ ſit, quā Hipyocrates Schediada nominauit, duorum diſcriminū, haud plane ſcio: quemadmodū nec illam quam Conchyliū Xenophon, alij Cenchyliū uocant lapidem, ut inqt Pollux. Agricolaris duæ ſumæ differentię, infinitis inter eas medijs. Nigra, quæ & pinguis eſt. Alba, quā gręci uocant Argilon, hoc eſt, Argillā, Sabuloni ſimilē, ac ieiunā, ſordidā, famelicā. Sunt & alia duo Terrę gn̄a. Pharmacitis, hoc eſt, medicata: cuius ſpecies Eretrias, & Samia, & Rubrica, & Lemnia, & quæ ſequuntur cæterę. Metallicum: in quo lapides, & fere quæcunq; ſupra diximus, orſi a Cadmia.

Pli. de terrę generibus lib. 17 capite. s.

de bolo arm

B

De Eretriade. CAP. CLXII.

ERetriæ duæ ſunt, una uehementer alba eſt, altera cinericia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perq; mollis, quæ ſi per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut Ceruſa, aut hunc in modum. Teritur ex aqua, & ubi peſſum ierit, humor leuiter excolatur. Siccata ſolibus iterum teritur, interdiu adiecta aqua; ut ueſpere conſidat. Antelucanis colo excernitur, & demum in ſole trita, ſi fieri poteſt, digeritur in paſtillos. Quod ſi toſta deſyderetur, paſtilli magnitudine Ciceris in fictile perforatū conijciuntur, oreq; uaſis diligenter obturato, ſupra carbones continenter follibus perflantur. Vbi uero cinis in fauillas ſe conuertit, aut æreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adſtringentem & refrigeratoriam, leuiter mollientem. Caua explet, & ſanguinolenta conglutinat.

ἐρετριάς

BARBARI COROLL.

ERetria, & Eretrias terræ ſuæ nomen habet. Hac Nicomachus & Paraſius uſi.

Digitized by Google

C

γῆ σαμία

De Terra Samia. CAP. CLXIII.

SSamia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinoſa, mollis, ſuccoſa, friabilis. Cuiuſmodi eſt quam aliqui Collyrion, & uocarunt & uocant. Duę enim ſpecies eius. Vnam ante diximus. Altera Aſter appellatur, cruſtacea, & cotis modo prædēſa. Vritur ac lauatur ut Eretria. Vimq; conſimilem habet. Sanguinis reiectiones ſiſtit. Fœminis fluctione uuluę laborantibus, cum flore ſylueſtris punici datur. Teſtiū & mamarū inflammationes illita ex roſaceo & aqua refrigerat. Sudores arcet. Contra ſerpentiū morſus et uenena pota ex aqua auxiliat̃.

BARBARI COROLL.

TErra ſamia, genus eſt candidi coloris, quemadmodum & Melinon, de quo in Crea melina diſſeritur. Porro Samia quæ Aſter uocatur, globoſior eſt q̃ ſpecies eius altera Collyrion, utraq; tamen candida. Naſcitur & in Samo quoq; Melinum, ſed pictores eo quod ſit e Samo nō utebantur, propter nimiam pinguitudinem, ſed eo quod e Melo. Accubātes effodiunt ibi, hoc eſt, nō ſtantes, ſed aut in obliquum, aut ſupini uenas ſcrutantur in ſaxis, autore Theophraſto: quæ ut Iulius Pollux inquit, Geophania uocantur. Aſter, non niſi quarta demum aggreſſione proditur.

De Samio lapide. CAP. CLXIIII.

SAmius lapis, in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro, ut reſplendeat. Probatur candore & duricia. Vis ei adſtrictoria, et refrigerans. Prodeſt ſtomachicis potus. Senſus hebetat. Verum ad lachrymationes oculorum & ulcera cum lacte efficax eſt. Partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus fœminarum cuſtodit.

D

χία γῆ

De Chia terra. CAP. CLXV.

CHia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ ſimilis. Eſt autem gleboſa, albaq;. Sed ficticijs formis differens. Vis eadem quæ & Samię. Extendit faciem, & erugat, atq; ſplendidam reddit. Colorem in facie & corpore toto commendat. In balneis pro nitro deterget.

σελινουσία γῆ

De Selinuſia terra. CAP. CLXVI.

EAdem præſtat Selinuſia. Maxime laudatur quæ uehementer reſplendet, candida, friabilis & aqua dilui celerrima.

BARBARI COROLL.

SElenuſia, lactei coloris eſt, eadēq; lacte diluta, renouandis albarijs tectoriorū probatur.

κιμωλία

vulgo greda

De Cimolia. CAP. CLXVII.

CImoliæ duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima exiſtimatur quæ innatam habet pinguitudinem, tactuq; frigida ſentitur. Vtraq; aceto diluta, parotidas, & alia tubercula diſcutit. Ambuſta igni ſi ſtatim Cimolia oblinantur, puſtulas non ſentient. Teſtium duricias, & totius corporis collectiones cohibet. Igni ſacro imponitur. In ſumma, utraq; multum in medicina commendatur, ſi incorruptæ originis, nec ſpuria aſſumatur.

Digitized by Google

A

BARBARI COROLL.

TErra Cimolia, ſiue ut Hippocrates & Pollux & Nicocharis appellant, terra Mectis, ſiue Smectis, ab exterſu a Cimolo quidem, una Cycladũ. Sed tñ laudatur maxime Theſſalica. Naſcitur & in Lycia, circa Bubonem oppidum. Eſt & alius uſus Cimoliæ in ueſtibus. Nam Sarda, quæ affertur de Sardinia, candidis tantum probatur, inutilis uerſicoloribus: & eſt utiliſſima omniũ Cimolię generũ. Precioſior Vmbrica, & quam uocant Saxũ. Proprietas Saxi, q̃ creſcit in macerando, atq; põdere emit͛: Illa uero menſura. Vmbricã nõ niſi poliendis ueſtibus aſſumebant. Primũ igit͛ ueſtibus abluebat͛ Cimolia Sarda, dein ſulphure ſuffiebat͛: mox deſquamat͛ Cimolia, quæ eſt coloris ueri. Fucatus enim nigreſcit, & effundit͛ ſulfure: ueros aũt & p̃cioſos colores emollit Cimolia, & quodã nitore exhilarat contriſtatos ſulfure. Candidis ueſtibus Saxũ utilius a ſulfure, inimicũ coloribus. Græcis uicem Cimoliæ Gypſum tymphaicum implebat.

De Pnigite terra. CAP. CLXVIIII.

QVæ Pnigitis dicitur, colore Eretriæ ſimilis eſt, grandioribus tantum glebis. Manum ſi quis admoueat, refrigerabit. Tactu linguæ uſq; adeo glutinoſa, ut penſilis hæreat. Cui effectus idem qui Cimoliæ, paulo tamen infirmior. Hanc aliqui pro Eretriade uendunt. πνιγῖτις

BARBARI COROLL.

PNigitis, nigra eſt, ut Ampelitis, glutinoſior quandoq; q̃ Samia.

De Teſtis. CAP. CLXIX.

FOrnaceæ Teſtę, uehementer toſtæ, cruſtas ulceribus obducunt. Quare prurigini, & pabularum eruptionibus medentur. Podagricis proſunt. Strumas diſcutiunt, cærato exceptæ. ὄστρακα

B

BARBARI COROLL.

TEſtas, Oſtraca uocant græci.

De Terra fornacum. CAP. CLXX.

FORNACVM terra, quę retorrida fulueſcit, eiuſdem cum Teſta effectus.

BARBARI COROLL.

TErra uſta, ſiue toſta, itemq; ruffa, quæ a græcis Catopos & Caminitis atque Pyrra dicit͛, nõ eadem eſt cũ ea, de qua Plinius ita meminit. Vſta caſu primũ repta incẽdio, Pyræ ceruſſa in orcis cremata, quam primus Nicias tabulis inuſſerit. Optima nunc Aſiatica habetur uſta, quæ & Purpurea inquit uocatur. Preciũ eius in libras æris quinq;. Fit & Romę uſta cremato ſilice marmoroſo, reſtinctu aceti, purpureo colore, ut inquit Victruuius. Sine uſta non fiunt umbræ. *

De Melia terra. CAP. CLXXI.

MElia colore cineream Erethriam imitantur, aſpera tactu. Ea digitis friata, deraſi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminoſam, ſed remiſſiuſculam, id quod guſtu deprehenditur. Modice linguã ſiccat, purum corpus reddit, & colorem cõmendat. Pilos extenuat. Vitiligines & lepras abſtergit. Pictoribus uſum præbet, ut colores diutius perennent. Emplaſtris quæ Chlorę dicũtur, efficaciter inſeritur. Ex omni Melia terra, & omni alia in uniuerſum, eligi debet recens, mollis, non lapidoſa, friabilis, quæ cum humorem attigerit facile reſoluatur. μηλία γῆ

BARBARI COROLL.

COlores, præter Ceruſſam, candidi erant antiquitus duo. Melinum, ab inſula Cycladũ Melo dictum: quod & in Samo quoq; naſcitur, ut diximus. Linguam tactu ſiccat omne Melinum. Taxatur in libras, ſingulis ſexterƚijs. Melinum porro, a terra Melina, ſiue ut gręci appellant, Me

C liade, atq; Melia nihil diſtat. Alterum candidi genus, Paretonium uocatur. Nomen loci habens ex Aegypto. Spumam maris eſſe dicunt, ſordidatam cum limo, propterea & minutas in eo ſpectari conchulas. Fit & in Creta inſula, & Cyrenis. Adulteratur Cimolia decocta, cōſpiſſataq;. Preciū optimo in pōdo ſex librarum. E candidis coloribus pinguiſſimo, & ꝑpter lęuorē tenaciſſimo tectorijs. Fuit & Smyrnæ terra, Theodotios ita nominata, quia Theodori fundus is erat, in quo id genus Cretæ primo ſit inuentum. Hanc Plinius inter candidas enumerat, qua ueteres inquit, ad nauium picturas utebantur. Victruuius inter uirides, optimā credi uoluit.

❡ De Ampelitide terra. CAP. CLXXII.

ἀμπελῖτις

EX Ampelitide terra, quæ Pharmacitis nomine, in Seleucia iuxta Syriam naſcitur, laudatur inprimis nigra, picęq; carbones referēs, aſſuloſa, æquabili ſplendore, quæ detrita, accæpto oleo ſtatim eliqueſcit. Vitioſa cenſetur candida, & cinerea, quæ in liquorem non reſoluitur. Vim diſſipandi & refrigerandi habet. Ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. Vſus ad illinendas uites ſub germinationis tempus. Vtpote cum innaſcentes uermiculos enecet.

BARBARI COROLL.

AMpelitis, bitumini eſt ſimillima. Vocatur ita, quoniam uitibus, qua gemant illitis, arcere creditur uermes Ipas, ſiue Senipas a gręcis appellatos, a nobis Voluoces, & Conuoluolos: etiamſi Voluocem alij dumtaxat intelligunt, qui prærodat pubeſcētes uuas. Theophraſtus hāc in Cilicia coqui tradit, atq; ita lenteſcere, uiteſq; obungere. Hæc & Pharmacitis dicitur, etiamſi nomen hoc medicatis omnibus commune eſt, ut inquit Galenus.

EX M. VERG. COMM.

QVod ad omnem terram cōmuniter priuatimq; hanc, aut illam a græcis traditum pertinet, ſic ſe habet. Siccat omnis terra: & niſi mixtam, coniunctamq; ſibi aliam habuerint qualitatem, nullam habet erodendi uim. Sin autem feruida illi qualitas aliqua acceſſerit, eā omnem lotura amittit. Primumq; a ueteribus græcorum medicis efficaciſſime adſtringere Eretria dicta eſt. Crematamq;, & lotam ſine eroſione ſiccare, & in toto eius genere probari & anteponi cunctis alijs quæ cinereo colore eſt. Samiam, quoniam glutinoſo lentore ſit, utilem omnibus quæ leniri oporteat. Omneſq; ſanguinis eruptiones, quacunq; parte erumpant, compeſcere. Chiam & Selinuſiam maiore & efficaciore repurgādi ui eſſe: ideoq; mulieribus ad nitorem & læuorem cutis uſum eius fuiſſe. Quinetiam carnibus ulcera explere, & ad cicatricem perducere, pręſertimq; ambuſta. Cimoliam, quam a Cimolo inſula nominauerunt, mixtas refrigerādi diſcutiēdiq; habere uires: & hoc ſimplicē, nec lotā: lotā uero magis refrigerare, & ambuſtis ex poſca mederi. Pnigitim deinde pares Cimoliæ uires habere. Hanc nigro colore eſſe tradiderunt ueteres græci. Ampelitidem a uineis appellatam ferunt: ꝙ contra īnaſcentes uitibus uermes, gemmaſq; earum erodentes, uſus quondam eius eſſet: ſiccandi diſcutiendiq; egregias habere non ſine eroſione uires. Numerauerunt & alias aliquot relictas ab hoc ſcriptore poſteriores græci. Aegyptiam, cuius luto contra incipientes cutem ſubire aquas, & duratos lienes uterētur. Creticam, quam ſine eroſione ſimilem Ampeliti conſtituerunt. Alanam, quam Armeniæ glebæ æqualem fecerunt. Omniumq; poſtremam Armeniam glebam, quam adhuc Armenium Bolum uocant. Cuius multiplex fuit & eſt in medicina uſus. Numerabantur ab eis etiam in Terræ cēſu Lemnia, Sphragis, Sinopis, Rubrica, & Fabrilis. De quibus quoniam nō multo ante priuatim actum ab hoc ipſo ſcriptore, & a nobis eſt, nihil ultra hoc loco agetur.

D

❡ De Fuligine pictoria. CAP. CLXXIII.

ἀσβόλη

FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi ſolet. Siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adſtringendum & erodendum efficax, Fracta cum roſaceo cærato, ad cicatricem perducit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 6

FVligo hæc a gręcis Asbolon, & Asbole uocari ſolet. Inuenti ſunt pictores, qui e ſepulchris carbones infectos effoderent ad attramentū tectorium, ſiue quod idem eſt, Pictorium. Sed cōmodius tñ fit ex fuligine, reſina exuſta, aut pice: propter quod officinas & laconica etiam ædifi

Digitized by Google

cauere, fumo excipiendo. Fit ex ſarmentis, ſed laudatiſſimum e tædarum Schedijs, ita enim uocat aſſulas Vitruuius. Igitur Fuligo quæ parieti & cameræ curuaturis adhæreſcit collecta, partim componitur ex gummi ſubacto ad uſum atramenti librarij, partim tectores glutino ad mixto in parietibus utuntur. Adulteratur fornacium, balnearumq; Fuligine, quo ad uolumina ſcribenda utuntur. Sunt qui & uini fæcem areſactam excoquant: quæ ſi ex bono uino fuerit, Indici ſpeciem imitari uideatur. Polygnotus & Mycon e uinaceis fecere, Tryganon uocatum. Apelles commentus eſt, ex ebore combuſto, quod Elephantium uocant. Fit & e tædis ligno combuſto, tritisq; in morario carbonibus. Mira in hoc Sepiarum natura: ſed ex ijs non fit. Omne autem Atramentum ſole perficitur, librarium, & tectorium, glutino admixto: quod autem aceto liqueſactum eſt, ægre eluitur. A

EX M. VERG. COMM.

FAcilis cognitu pictoriæ Fuliginis huius in Vitruuio confectio eſt. Eam longius ſcriptor ille ſeptimo ſuæ architecturæ libro tractauit. Poterunt uolentes ab eo non eius tantum, ſed librarij Atramenti etiam, quod ſtatim ſequitur, certam audire rationem: ideoq; nos nihil ultra de his agimus. Monemus tamen, quod in hoc capite a Barbaro uerſum eſt, fracturas perducere ad ſanitatem Fuliginem hanc, aſſumpta cera Rhodia, longiſſime a Dioſcoride ſenſu abeſſe. Neq; enim quod hic ait, σὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ ad gentem & inſulam Rhodum pertinet, ſed ad cæratum quod roſaceo unguento coactum fuerit. Notior res, & toto hoc opere totiens repetita, ut oſtendi a nobis aliter non debuerit.

De Atramento librario. CAP. LXXIIII.

ATramētum quo ſcribimus, Fuligine e tedis coacta colligitur. In ſingulas libras gummis, ternæ Fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam e Reſinæ fumo, & pictoria Fuligine, de qua paulo ante diximus. Aſſumitur autem Fuliginis mina, Gonus ſeſquilibra, Glutinis taurini, Atramenti ſutorij, ſingulorum ſeſquuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis. Ambuſtis ex aqua commode illinitur. Sed non ante ſoluatur ꝙ cicatricem iuduxerit. Sanatis ſiquidem ulceribus, ſua ſponte decidit. Cæterum habes amiciſſime Ari abunde, quæ tradenda duximus, non pro operis modo, quem deſtinaueramus, ſed pro materiæ & auxiliorum medicinalium copia.

μέλαν γραφικὸν

B

BARBARI COROLL.

DE Atramento ſcriptorio, quod & librarium uocatur, & græce melan graphicon, dictum eſt in Fuligine pictoria, Chalcantho, Melanteria.

Finis LIB. Quinti.

Digitized by Google

DIOSCORIDIS

C

PEDACII

DOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Sextus.

IO. RVELLIO interprete.

SVPERIORIBVS amiciſſime Ari libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguẽtis, arboribus, & eorundem fructibus, lachrymiſq; : Item animalibus, melle, lacte, ſeuo, frumentis, oleribus, hærbis, radicibus, liquamentis, uinis, metalliſq;. In hoc uero totius operis ultimo, facultates eorum recenſebimus, quæ prodeſſe nobis, aut officere poſſunt. Vitantes itaq; nomenclationis tædia, ad inſtitutum reuertemur. Huiuſcemodi autem Tractatus, cum bifariam diſtributus ſit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant ſumentes: aut ſiquando per imprudentiam dentur, ut tum quoq; innoxia fiant, irritaq;. Et in partem auxiliatricem. Primum differam de præcauendi modo: quem eſſe difficillimum plærique Maiorum arbitrantur, ꝙ
D dantes clam uenena, ita inſidias temperant, ut peritiſſimum quemq; decipiant. Siquidem uenena ſua amaritudine, permiſtis dulcibus ſpoliant, & graue odoris uirus miſtura odoramentorum eximunt. Aut medicamenta immiſcent, quæ leuandæ ualetudinis gratia dari ſolent, & præſertim quæ infirmioribus, ut Abſinthium, Tragoriganum, Cunilam, aut Hyſſopum. Quinetiam Thymum, Irim, Origanum, Caſtorium, aut ſi quid medicamentis cognatum habere ſaporem uideatur. Aut potionibus inſerunt, aut uinis, aut iuribus, aut paſſo, aut mulſæ aquæ, muſto, ſuccis, lenti, polentis, aut medicaminibus. Aut concinnantes ipſi, edulijs admiſcent. Quare qui in ea ſuſpicione ſunt, condita edulia uitare debent, omniq; intenſa ſaporis qualitate, dulcium, aut ſalſorum, aut acrium abſtinere, nec ſitibundi affatim bibere, aut eſurientes uoraciter comeſſe, ſemperq; ad ſaporem eſitatorum diligenter attendere: præſertimq; bibentes, frigidam aquam præſumere. Satiato enim appetitu, qualitates ægerrime concoquuntur. In infirmis quidem facile uitare poſſumus potiones auxilij gratia dari ſolitas, quas offerunt improbi, qui beneficia moliuntur. Itaque ob id laborantes morbo, non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem, ne facile ſeducti homines, capiantur dolis ueneficorum, occaſio eſt & facultas. Sed alia expeditior, ut ſuſpitioſi aliqua præſumant, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritaſq; reddant. cuiuſmodi Caricæ ſunt cum Iuglandiũ nucibus manducatæ, & quæ Cedromela uocant, id eſt, Citria, ſemi-

Digitized by Google

nis Napi drachma cum uino. Item folia Calaminthæ, aut terra quæ Le- A
mnia ſphragis appellatur, pondere pari cum uino. Aut Rutæ folia, & nu
cis Iuglandis nucleum, aut Caricas duas, & ſalis callum ieiuni ſumant, &
nullo ueneni genere lędentur, Antidota ex uino ſumpta eundem effectũ
præbent. Inter quæ intelligitur magnum metridatium, quod ſcinco &
ſanguine temperatur. Quin & ſæpe uenenis obſiſtũt peculiares affectus
in corporibus, certo quodam modo conſtitutis, & quadam cibi potusq́
qualitate, aut uini copia ita temperatis, ut cum uenenis diſſentiant. Siqui
dem ingeſti ueneni uires frangunt, atq́ iam priore alimento farctis, præ-
cluſisq́ meatibus, obſtant ne membratim per digeſtionem inſinuetur.
Verumenimuero quoniam fortunæ temeritas interdum ſimilia diſcrimi
na, peregre agentibus affert, absq́ ullis inſidijs hominũ, nonnihil diſſe-
rendum mihi de hac re neceſſariũ duco. Iamprimũ igitur culinam appa-
rare loco ſub diali conuenit, ciboſq́ & potus in huiuſcemodi loco ſtrue-
re. Si id fieri cõmode nequit, ſecunda erit conditio hæc, apparandi, appo
nendiq́ ſub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda. Fre-
quenter enim a ſuperioribus contabulamentis animalia decidũt, exigua
quidem, ſed quæ non modicam perniciem moliantur, ut phalangia, ſtel-
liones, & alia quædam reptilia. Porro uinaria uaſa diligẽter intueri opor-
tet. Namq́ reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum ſorbentia, no-
xium uirus eructant: interdum uero delapſa, immerſaq́ moriuntur, & B
exitij cauſſas haurientibus afferũt. Sed hæc hactenus dicta ſint, cauti &
prouidi, inſidijs ne pateant. Quod ſi qui ſua ſponte, aut ex quorundam
inſidijs ſumpſerũt, auxiliari primo quoq́ tempore oportebit. Siquidem
dum comites ſingulorum uenenorum notæ expectantur, immedicabile
fit uenenum, & pauliſper neglectum, medicamentis ægre cedit. Quare ſi
qui compotes mentis, ſe uirus ſumpſiſſe fateantur, aut eorũ qui aderant
teſtimonio conſtet, protinus ad idonea remedia tranſeuntes, facile pecu-
liari natiuæq́ conſtitutioni reſtituemus. Neq́ enim ijs aſſentimur, qui
prorſus auxilia in huiuſcemodi fruſtra adhiberi contendunt. Quo enim
modo uitia, quorum cauſſæ corporibus inſident, medicinam admit-
tunt, & quæ forinſecus incurrunt uenena, medendi rationem aſpernan
tur? Aeque uero omnes morbi pro cauſſarum ingruentiũ magnitudi-
ne, aut priſtinis affectionibus, qualitatibusq́, quibus ſit opportunũ cor-
pus, uel medicabiles ſunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod ſi qui
forſan obmuteſcentes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenũ egeri,
nullam nobis eius cognitionem præbeant, tum protinus accedendũ ad
ea quæ communiter epotis quibuſcunq́ uenenis opitulari conſueuerũt.
Atqui nullum magis in omnia ualens auxilium dari poteſt, quam ut
proximo loco uirus foras exhauriatur, priuſquam inualeſcat. Quare ſi-
ne mora, calidum oleum ex aqua, aut ſeorſum, ut uomitare cogantur, da-

C ri conuenit. Aut ſi oleum natura loci negat, butyrum cum aqua calida,
aut malua, aut lini ſemine, aut trago, urtica, fœnogræco, aut halicæ deco-
cto uicem eius exhibebit. Hæc enim non modo uomitionibus exigent ui
illa ſua laxatrice, aut nauſeam ciente, ſed aluum quoq; ſubducent, & cor-
porum inanitione ita aduerſabuntur, ut acrimonias eorum hebetent. Id
quod euidenter huiuſcemodi argumēto deprehendere licet. Eſto ut quiſ-
quam uiua calce, uel uini fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri cor
pus exulcerare ſtatuerit, is ſi ipſum oleo leniter illinat, exulcerationē non
accipiet. Atqui neq; uehementer adſtringi corpus, neq; refrigerari pote-
rit, ſi antea perungatur. Quinetiam uomitus non ob id modo q uacuet,
& noxium humorem excernat, iuuamentū adfert, ſed quod aſſumptum
uirus nonnunq; odore, coagulatis globulis, aut colore, prodat. Quippe
cum odore & amaritudine meconium, colore ceruſam gypſumue, glo-
bulis lac, aut ſanguinem animalis recens iugulati oſtendat. Nam grauis
odor regeſtorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehendit: ita
ut nonnulla ab ijs remedia peti poſſint, ad idonea ſingulorum auxilia
tranſeuntibus. Oleo, maluæ decoctum ammiſcetur, aut glaucium, aut a-
deps anſerinus, aut pinguiū carnium iura, lixiuium lignorum cinere fa-
ctum. Vbi uero uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coie-
D rit, quæ hæſerunt inteſtinis reliquiæ clyſtere acri deuocentur. Facit & ni-
trum tritum, & cum hydromelite ſumptum. Vina uetera liberalius epo-
ta, gallinacea iura, præpingues piſces, uetuſtæ carnes, pingueſq;, & quæ
adipe aut recenti butyro parantur. Aluum namq; ſubducunt, uti dixi-
mus, & ſtomachum reſoluentia, proniorem ipſum ad uomitionem red-
dunt. Et uenenorum acrimonias hebetant, atq; meatus obſtruentia, ce-
lerem uirium penetrationem inhibent. Quinetiam medicamēta dantur,
quæ cōmuni dote proſunt, ut Lemnia terra, Agaricum, Abrotonū, Irio,
radix Eringij, ſemen Paſtinacæ & Calaminthæ, Nardum gallicum, Ca-
ſtoriū, Ferulæ uirentis medula, flos Rhododendri, ſuccus Marrubij, La-
ſer aut Laſerpitium, Sagapeniū, Peucedani ſuccus, aut Panacis, & radix
quā Magudarim appellarūt, Ariſtolochia longa, ſylueſtris Rutæ ſemen,
& Betonicæ (quā Ceſtron noīant) folia. Singula cū uino drachmæ pon-
do ſumi debent. Effectum præbet Polij decoctū, & Seſeli, & liquida Pix
lincta. Magnifice ferūt opem, antidota quæ in calce operis ſcripta reliqui
mus. Cōmunis ratio præſtandi auxilij, ita ſe habet. Cęterū ab ijs quæ con
ſueuerūt euenire, cōmunia remedia ſumptitari poſſunt. Fere enim uires
uenenorum quam plurimorū, in affectus conſimiles, corpus tandem re-
digunt. Quam ob cauſſam plæriſq; cōmunia conducūt auxilia. Permul-
ta etenim uenenorum genera, cōmunes tamen, nec multi ijſdem affectus
oriuntur. Neq; fieri poteſt, ut omnia quæ contingere ſolita ſunt, unū ue-
nenum ſequantur. Alioquin ſuperuacaneus eſſet uenenorū tractatus, ſi-

Digitized by Google

gillatim remedijs ab authoribus traditis. Neqꝫ uero in uno eodemqꝫ A
promptum eſt inuenire, ut ſtomachi, iecoris, renum & ueſicæ dolore ue-
hemẽter crucietur, ut ſingultuat, erodatur, contremiſcat, refrigeretur, ob-
muteſcat, conuellatur, pulſus elangueſcat, ueterno prematur, caligent ſen
ſus, ſtranguletur, ſitiat, ſanguis erumpat, febre conflictetur, ægre lotium
reddat, torminibus uexetur, crebro uomitet, nauſea prematur, rubeſcat,
liuore ſuggilletur, palleſcat, deſipiat, ſtertat, uiribus deficiatur, & plæraqꝫ
alia eueniant. Vnumquodqꝫ uenenũ in generales affectus diducitur: ut
pauca numero & communia demonſtrentur, quæ enenire conſueuerũt.
Quare in ſingulis quæ ſupra diximus, non facile fuerit deuoratum uirus
cognoſcere. Nam ſtomachi & linguæ eroſio, uentris ac renum inflamma
tio, uehemens urinæ difficultas, & interdum cruoris exitus, laceratio, &
in plurimis partibus quiddam aduſtionis ſenſus, non in Cantharidibus
modo potis reperiuntur, ſed in Erucis quoqꝫ pinorum, & Bupreſte, &
Salamandra. Porro eos qui Meconium hauſerunt, non modo ueterno,
aut ſopore premi, ſtertere, liuore, ſuggillari, torpere, refrigerari, ſtupeſce
re, ſenſu priuari conſtat, ſed eos etiam qui Mandragorã, aut Cicutam de-
uorarunt. Delirium non Hyoſchyamus tantũ infert, uerũ etiam quæ To
xica appellantur. Itidem aconitum, & mel quod in Heraclea pontica gi-
gnitur. Strangulatio non minus in fungis, q̃ in ſanguine taurino, lacte,
aconito, ceruſa, gypſo conſpicitur. In ſumma, difficile unum uni ueneno B
proprium inuenire ſignum, quod hauſtum uirus prodere poſſit. Maxi-
me, ꝙ hæc cæterorum etiam uitiorum, quæ in corpore exoriuntur, com
munia ſequi ſolent. Cæterum in his, quæ celeriter enecant, adnotari for
taſſe, quod inſpectum fuerit, licet, ut poſtea trademus. Sed ijs qui ad lon-
gas ægritudines ſpectant, nihil ad medendi rationem difficile, dumtaxat,
quod pertineat ad indicia noxæ, utpote cum uenena ſtatim atqꝫ præſenta
neam uim illam perdiderunt, tranſmutata in longos affectus communia
reliquorum uitiorum remedia, compoſitionesqꝫ flagitent: cum uenefica
proprietas non amplius inſit. Si uero longa ſit affectio, in aliquod diu-
turniorum morborum genus recidet, a quibus facile fuerit medendi ra-
tionem aſſumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur, hactenus.
Conſequenter quæ priuatim ſingulis proſunt, ſcriptis mandabimus: ſi
prius ſimul expoſuerimus, quæ ex ſingulis ordinibus exitialem, aut ma-
leficam uim ſortiunt̃: ut medicinæ ſtudioſi, intra obſeruationẽ cauti, qui-
buſdam eorũ medicamentorũ miſturis utant̃, quæ memoriæ literarũ tra
dita ſunt, & ab authoribus deſcripta. Imprudentia eñ magnas adfert no
xas, & ſæpe continuo uſu eorũ, homo in perniciem agitur. Proinde ani-
malia quæ exitioſam uim habent, hæc ſunt. Cantharides, Bupreſtis, Sa-
lamandra, pinorum Erucæ, Lepus marinus, Rubeta, & Rana paluſtris
muta, deuorataeqꝫ Hirudines. Semina ſunt, Hyoſcyamus, Coriandrũ, Cicu

Digitized by Google

C ta, Gith, Mandragora, Pſylion. Liquamẽta, Meconium, Opocarpaſon, Thapſiæ ſuccus, Elaterium. Radices quas mittit chamæleo, aconitum, thapſia, ueratrum, ixia, agaricum nigrum, ephemerum, quod aliqui colchicum uocant, quod in Colchide naſcatur. Hærbæ oleracę, Smilax, quam aliqui thymion appellant, Romani Taxum: Solanum manicum, quod et doricnium dicitur: Sardonia herba, quæ ranunculi genus eſt: corniculatum Papauer, Phtharicumt, Toxicum, Ruta ſilueſtris, Fungi. Ab animalibus taurinus ſanguis recens, coagulatum lac, mel Heracleæ in Ponto genitum. Metalla, gypſum, ceruſa, calx, auripigmentum, duo Sandarachæ genera, ſpuma argenti, adarce, plumbum, & quod argentum uiuum dicitur. E uitibus uinum abunde poſt balneas potum, aut paſſum, & frigida aqua ſimiliter.

De Cantharidibus. CAP. I.

κανθαρίδες QVibus datæ ſunt Cantharides, ſigna eueniunt grauiſſima. Ab ore enim ad ueſicam uſque cuncta erodi ſentiuntur. Picem, aut ſimile quiddam Cedriæ reſipiunt. Dextra præcordia inflammantur. Vrinam ægre reddunt. Et ſubinde cum lotio ſanguinem emittunt. Strigmenta non ſecus atque dyſentericis, aluo deferuntur. Faſtidia urgent. Animo linquũtur. Obortaque uertigine concidunt. Poſtre D mo mente abalienantur. Ergo anteaque tale nonnihil accidat, dato oleo, aut ſupradictorum aliquo, uomere cogantur. Mox ubi uomitione plurima reiecerunt, halicæ aut oryzæ, tragi aut ptiſanæ cremor, aut decoctum maluæ, aut ſeminis lini, aut fœnigræci, aut radicum altheæ, quam latinus ſermo Ebiſcum appellat, clyſtere infundatur. Præterea Nitrum eiſdem dandum, ex hydromelite: ut quæ ſtomacho adhuc, aut inteſtinis adhærent, lingendo excernantur, ac deſcendant. Quæ niſi intercidantur, ingeſta ex Nitro aqua mulſa uacuari debent. Detur deinde uinum, aut paſſum, in quo pineoli nuclei, aut cucumeris ſemina contrita ſint, aut ex lacte, aut mulſa, aut anſerinus adeps in paſſo liquefactus, inflammatæ aut partes hordei farina aut mulſa perunganter. Ab initio admota cataplaſmata nocent: quod citatus ab eis calor, illapſum uirus ita remoratur, ut in principes ſe parteis inſinuet. Ipſa tamen interiecto tempore, moleſtiſſimis inflammationibus opitulantur. Vtpote quæ dolores & permulceant & leniant. Quo tempore corpus calfaciente oleo, quo facilius introeat, eluere par eſt. Cæterum omnibus medicina, ut noxium uirus per ſumma corporis excernatur. Deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus inſigatur, & ſtabilitatem capeſſat. Gallinaceis carnibus, & hædinis, aut ſuillis, catulis, maxime pinguibus. & tenerrimis ueſci debent. Siquidem aluum cient, atque uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodeſt Thuris cortex, & Samia terra, quæ Aſter appellatur: ſi quaternæ ſingulorum

Digitized by Google

drachmæ cum paſſo ſumantur. Item Pulegium, ex aqua tritum. Irinum A aut roſaceum cum rutæ decocto, recentes uitis ramuli, cum paſſo detriti. Longe omnium potentiſſime antidota auxiliantur, in quatuor drachmis aquæ mulſæ pota.

EX M. VERG. COMM.

INfames quotidianis experimentis, & in interiore uſu a cunctis damnatę Cantharides ſemper fuere. Quales autem hæ ſint, ſatis. 2. uolumine a ſcriptore hoc, & a nobis dictum eſt. Tractataq; tunc omni earum medicina & hiſtoria, nihil niſi maleficium, in quo diligentiorem eſſe hominem oporteat, relictum modo eſt. Quale autem id ſit, ſatis in ſcriptore hoc patet. Patent & remedia, quæ ab eo deinceps tradita ſunt. Idq; tam certe & diligenter factum eſt, ut nihil monuiſſe legentes nos oporteat: & ſi plurima in nobis aliorũ æditionibus contraria, aut diuerſa ſaltẽ legantur. Quę diligentius, & exactius proſequi poſthac nobis animus non eſt. Feſtinamus enim longiore q̃ a principio credidimus, opere hoc defatigati. Cupimus tamen pro nobis in eo legentes laborare: collatiſq; aliorum in hac parte æditionibus, ſcriptori huic, & in eo humanę ſaluti opem ferre. Ipſi interim in Cantharidibus his non tacebimus, diſcrepare alterius interpretis æditionem a noſtra, quo loco Dioſc. negat inflamationibus potu Cantharidum factis, imponenda a principio ex hordeacea farina fomenta: cauſſam afferens, διὰ τὸ ὑπὸ τῆς γινομένης θερμασίας κατέχεσθαι τὸ δοθὲν σκηρίζον ἐπὶ τοὺς τόπους ὄντας κυρίους. Quod uerſum ab eo eſt, Quia excalfactis corporibus remedia contineantur, quæ muniendis & defendendis illata uitalibus fuere. Nos autem contrarium concipientes ſenſum, diximus. Propterea q; accedente calore retinetur quod datum fuerit, uenenum uitalioribus partibus inhærens. Retulit ille τὸ δοθὲν, id eſt, quod datum eſt ad remedia: in quo rei, & ſibiįpſi, ni fallimur, aduerſari uidet. Negat hic ob calorem a principio fomentis utendum eſſe: redditq; cauſam, qm̃. ſ. retineatur. &c. Manifeſto argumẽ B to ſumpta a contrario ratione, uelle conarique Dioſcoridem, pelli & excludi pro hominis ſalute quæ intra eum ſunt. At in remedįs optandum quęrendumq; id non eſt. Quæ quo diutius intra hominem fuerint, eo certius medebuntur. Idq; nos cogitantes, de ueneno intelligi oportere in eo participio credidimus: eamq; rationem ſecuti, locum ut in æditione noſtra legitur uertimus. Dicet forte aliquis, de remedio intelligendum ob eam cauſam eſſe: quoniam niſi deſcendat, egrediaturq; uomitione, aut alui deiectione ſumptum id remedium, uenenum una non educet, ſimulq; ceſſans nullam afferet in hoc periculo opem. Non ſpernendum penitus id eſſet, niſi hic ſubieciſſet, retineri quod datum fuerit uitalioribus partibus inhærens: quod niſi de ueneno apte intelligi non poteſt: & ſi intellexiſſe hoc modo etiam id oporteat, ad uenenum & unde mali principium eſt tota reuertitur res. Non conuenit etiam nobis cum cæteris interpretibus quo loco hic ſcriptor ait, dandas cõtra Cantharidum maleficium animalium pingues carnes, καὶ ἁπαλώτατα. Eam uocem cæteri ex cõmuni eius æſtimatione uerterunt, tenerrimas: nos autẽ, longiore coctura flacceſcentes. Fecimuſq; id autoribus græcorum medicis, qui in ſcriptore locũm hunc ſignantes, τακερὰς in hoc uſu carnes exigunt. Significat autem id quod diximus, lõgiore coctura, & eouſq; tenereſcẽtes, ut diminutę primum a ſua quantitate, ~~omnem etiam~~ amiſerint duriciem. Suntq; coctura, non ætate tenerrimæ hoc loco intelligendæ carnes. Iidem etiã dulcis aquæ balneis in hoc periculo uti iubent.

De Pinorum Eruca. CAP. II. πιτυοκάμπη

IIs qui Erucas Pinorum hauſerunt, ilico dolor in ore & palato exoritur. Vehemẽs alui, linguæ ac ſtomachi inflamatio torquet. Inteſtina dolor excruciat, ita ut pruriginem ſentire uideantur. Corpus totũ exæſtuat, faſtidium urget. Quibus eſt ſuccurrendũ, remedįs quæ deuoratis Cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro ſimplici Oleo et Irino, Melinum quod e cotoneis pomis & oleo temperat̃, accipiemus.

EX. M. VERG. COMM.

SAtis ſecundo uolumine de Erucis dictum a nobis eſt. Nũc legentes monuiſſe aliud nõ oportet, q̃ tunc de olerum, nunc priuatim de Picearum Erucis agi: ſimili qdem, & natura congenere inſecto, uiribus tñ & maleficio diſſimili. Siquidẽ quæ in piceis naſcunt̃, prẹſentem mortis hãbent cauſam, ab oĩbus paſſim dãnatę: priuatiq; a ſcriptore hoc, q ſaluti humanę cõſulẽs, notas

C ueneni earũ et remedia breuiť qdẽ, ſed certiſſime tradidit. Meminiſſe illud tñ legẽtes uolumus, quę cognomines his in mari naſcunť, Erucęꝗ adhuc paſſim aliq̃t gentibus uocanť, nullũ habere ueneni maleficium, ſed mare incolentibus gentibus in menſarum precio & honore eſſe.

De Bupreſte. CAP. III.

βούπρηστις

QVi Bupreſtin biberunt, non diſſimile Nitro uirus ſapiunt. Stomachi, uentriſꝗ uehemens dolor inſequitur. Tam uẽter ꝙ ſtomachus mirum in modum ut in aqua intercutem difflatus, inturgeſcit. Vniuerſa corporis facies contendiť. Vrina ſupprimiť. Quibus eadem quæ potis Cantharidibus auxiliantur. Priuatim poſt uomitus & uacuationes, quas clyſteribus molimur, aridę ficus ꝓſunt. Itẽ earum decoctũ ex uino. Vbi uero iam fere pericula inclinantur, thebaicarũ Palmularũ cibo, aut earũdem tritarum in mulſo, aut lactis potu iuuãtur. Pyrorũ etiamnũ omne genus eſſe, & lac humanũ bibere, cõuenit.

EX M. VERG. COMM.

PEſtis acerba boũ Bupreſtis eſt: & inde illi a gręcis nomẽ. Rarũ in Italia animal, antiq autores aliqui hoc tradiderunt. Nunc frequẽtius ꝙ agreſtis fortuna & res patiatur, interempto quotidie boue, ruris colono, inueniri agricolę lamentantur. Scarabeo lõgipedi ſimillimum tradũt. Fallit inter herbas, bouẽꝗ maxime: hauſtumꝗ ita inflamat, ut rumpat. Vniuerſo qdem pecori nocet, ſed in maiore bouis ꝙ aliarum quadrupedum iactura: ab eius noxa priuatim nominatũ eſt. Cecinit in Alexipharmacis ſuis notiſſimos de eo uerſiculos Nicander: nihilꝗ non ab hoc, & ab alijs dictum & ipſe etiam in notis & remedijs monuit. Addidit tamen, colorari labra eius qui Bupreſtidem hauſerit. Verſiculus eius eſt. ἀλλ' ἢ τοι λίτρω μὲν ἐπιχρώζουσα χαλινά. Ex quo iniecta nobis ſuſpicio eſt, quod nitrum in ſcriptore hoc legitur, in Nicandro autem λίτρω, potuiſſe
D quondam forte aliter legi: nec maleficij Bupreſtidis notam in uiroſo tãtum odore nitri eſſe, ſed in putris corruptiꝗ tabi colore ſimul & odore. In cõmuni tamen græcorum omnium lectione nihil mutauimus. Relinquimuſꝗ in bubus ſaltem diligentioribus obſeruandam rem. Quos etiam monere uolumus. 22. uolumine eiuſdem numeri capite, Bupreſtim Plinio herbam eſſe, quã tamen ille non deſcribit: & ſi Græcos, magna inconſtantia, in ciborum laudibus eam habuiſſe dicat: eoſdemꝗ remedia tanꝗ contra uenenum prodidiſſe, boumꝗ uenenum eſſe ipſo nomine indicari, quos diſſilire deguſtata fatentur. Quod quale in eo ſit, legentes uiderint. Nobis enim conſtitiſſe ſibi græci uidentur, nec niſi in uenenorum cenſu Bupreſtim conſtituiſſe.

De Salamandra. CAP. IIII.

σαλαμάνδρα

SI Salamandram hauſerunt, linguæ inflammatio conſequitur, mens præpeditur. Tremor cum torpore, aut horrore quodam ac exolutione accedit. Partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaꝗ ſuggillantur. Sæpeꝗ diutius immorante ueneno, putreſcentes defluunt. Quibus præſtabimus cuncta quæ potis Cantharidibus. Peculiaria uero remedia, reſina, pinus, aut galbanum ex melle linctum, & triſaginis decoctum, in quo nuclei pinei conterantur, urticæ quoꝗ folia, cum lilijs & oleo decocta. Proſunt etiam oua teſtudinis marinę, aut terreſtris, cocta. Item ranarum ius, cum quibus eringij radix incocta ſit.

EX. M. VERG. COMM.

DEſcribitur a ueteribus Salamandra Lacerti figura, ſtellato corpore, nunꝗ niſi magnis & continuis imbribus proueniens: tanta natiui & intra ſe congeniti gelu ui, ut ignes non aliter ꝙ glacies extinguat. Retulerunt ijdem, ſanie, quæ lactea ore eius euomitur, quacũꝗ hominis parte contacta, defluere pilos: quodꝗ contactum fuerit, natiuum colorem in uitiliginem mutare. Addiderunt alij, inter quos & Plinius eſt. 29. uolumine, capite. 4. inter omnia uenenata maximum Salamandræ ſcelus & maleficium eſſe. Siquidem aliorum uenenis ſinguli, nec plures pa

Digitized by Google

riter intereunt: Salamandra improuidos necare totos populos poteſt. Nam ſi arbori irrepſit, omnia poma ueneno inficit: & eos qui ederint, frigidiſſima ui enecat. Idem familiæ periculū eſt, ſi contacto ab ea ligno panis incoquatur. Vel ſi in puteum deciderit. Habet tamē talis, & tanti mali uis remedia aliquot, quæ capite hoc a Dioſ. docentur. In quibus a principio ſtatim non eſt cum alijs idem nobis, quod ad notas hauſtam Salamandram ſequentes pertinet. Illi enim quod nunc in Dioſ. legitur καὶ διανοίας ἐμποδισμός, ſignificatq; uſus mentis impedimentū, ut in eo legebatur uerterunt. Nos autem ad ſermonis impedimentum, auctoribus græcorum medicis eam tranſtulimus rem. Siquidem Paulus Aegineta de Salamandræ maleficio agens, καὶ λαλιᾶς ἐμποδισμός ait: ſignificatq; illi, nō mentis, ſed linguæ ad ſermonē impedimētum: quod alijs eius mali notis magis cōgruit, linguæ inflāmationi, reſolutioni, tremoriq;, quæ omnia ſermonis potius q̄ mentis uſui officere uidentur. Acceſſit his etiam in Alexipharmacis ſuis utriuſq; ſane euentus teſtis Nicander, ſed in eo quod nos dicimus certior. Verſiculi eius ſunt. αἶψα μὲν ἐμπρήσθη γλώσσης βάτος, ἂψ δ' ὑπομάλκης δάμναται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει· οἱ δὲ περισφαλόωντες ἀτέμβριφος ἑρπύζουσι τετραπόδης, νοεραὶ γὰρ ἀπόφρενες ἀμβλύνονται. Eorū ſenſus eſt. Statimq; incenditur lingua: & torpore contrahitur. Vrgenſq; malus tremor, membra ſoluit. Illi uero aberrantes, ueluti infantes quadrupedes repunt. Mens enim illis hebetatur. Vtraq; a Nicandro ueneni Salamandræ nota numeratur, & linguæ, & mentis impedimentum. Sed nos magis amauimus, quod Aeginetam & Nicandrū teſtes & auctores habet: præſertim dicente hoc impedimētū, quod linguę & ſermoni aptius q̄ menti tribui uidet. Perſuaſitq; id etiā quod Nicander ait, inflammari linguam, & torpore contrahi. Quo loco aduerbio ἂψ uſus eſt, quod retro ſignificat: & μάλκη uoce, quæ in contractione ex gelu facta apte dicitur. Eſt enim ut græcorum grammatici docent, μαλκιᾶν, frigore contrahi manus & torpere: quod ſuo gelu Salamandra in lingua facit: torpenteq; ea impeditur eius uſus. At Nicander ait, hebetari eis mentem. Fatemur id quidem, nec multo ante diximus, probaſſe nos hoc magis q̄ illud, quia plures id teſtarentur: & q aptior hic ſermonis ductus nobis uideretur. Nunc autem illud addimus, non aduerſari huic ſententiæ Nicandrum, ſed hanc ultra alias notam mali huius eum oſtendere. Nos ſic ſentimus, & nihilominus poterūt uolentes quod magis probauerint ſequi. Nobis grauiſſimus teſtis Paulus Aegineta eſt, toto huius ſcriptoris capite hoc in cōmentarijs ſuis exſcripto. Teſtati cæteri omnes ſunt, nō tam qui ex profeſſo hæc docuerunt, ſed qui obiter Salamandræ meminerunt poetæ, ſcriptoreſq; alij, ueneno eius defluere humani corporis pilos omnes. Sic Martialis mulieri imprecabatur. Hoc Salamandra caput, uel ſæua nouacula nudet. &c. Et nihilominus a ſcriptore hoc, alioquin diligentiſſimo, nihil huiuſcemodi traditur. Non tamē negligentiæ, ignorantiæue eius aliquis id adſcripſerit. Qui cum bifariam nocere, foris ſcilicet contactu, & intus hauſtu Salamandram ſciret, alterumq; illud malum leuius eſſe, nec niſi dehoneſtamentū decoris facere, alterum in quo de uita ageretur diligentius obijt. Quam rationem ſecutus Plinius. 10. uolumine, capite. 67. quomodo cōtactu foris Salamandra homini nocet, breuius docuit. Ait enim. Sanie eius quæ lactea ore uomitur, cōtactas hominis partes totum amittere pilum, idq; quod contactum fuerit colorem in uitiligenem mutare. Reliquo deinde opere, multis locis intra hominem inſecti huius maleficium hoc, aut illo remedio curari precæpit: hic autē, ut diximus, τοῖς σαλαμάνδραν λαβοῦσιν id eſt, his qui Salamandram hauſerint, remedia inſtituit. Crediderunt aliqui etiam, male in hoc capite legi, remedium illud quod ad Vrticæ folia cum Lilijs decocta pertinet: aſſerētes, auctore Appollodoro, ut Plinius teſtatur, non cum Lilijs, ſed cum teſtudine legi oportere. Plinij uerba ſunt lib. 22. capite. 13. Appollodorus & Salamandris cum iure decoctæ teſtudinis. Ratiocinatiq; in eo ſunt, ἀπὸ τῶν χελωνῶν, quæ uox teſtudines ſignificat, facile κρίνων, id eſt, Liliorum fieri potuiſſe. Verumtamen in cunctis græcis eadem lectio eſt, & Paulus Aegineta inquit, ἢ κνίδης φύλλα συνεψηθέντα κρίνοις. Quod eſt, Vrticæ folia cum Lilijs decocta.

De Ephemero. CAP. V.

SVmpto Ephemero, quod aliqui Colchicon, aut ſylueſtrem Bulbū appellant, pruritus in toto corpore excitatur, nō ſecus atq; ijs qui urtica, aut ſcylla laceſſuntur. Interna roſionem ſentiunt, Stomachus cum ingenti grauitate exæſtuat. Cæterum inualeſcente morbo, cruor ſtrigmentis ammiſtus, per aluum exigitur. Quibus ut ijs qui Salaman

ἐφήμερον

Digitized by Google

C drã hauſerunt.,uomitione,aut clyſteribus auxiliari conueniet. Sed antea ꝗ uenenum inualeſcat, dandum eſt decoctum frondium Quercus, aut glandium,aut florum mali granatæ. Lac bibere prodeſt,in quo ſerpyllum ſit decoctum. Itẽ ſuccum ſanguinalis hærbæ, aut ramorũ uitis, aut rubi,aut medullę recẽtis ferulæ,aut myrti. Baccæ autem myrti tuſæ tritæqꝫ,& aqua maceratæ,ut liquor inde ſumatur,opem ferunt. Medius ſardoniarum glandium liber,ſimilẽ effectum prębet,ſi crudus in aliquo ſupradictorum ſucco ſumptitetur. Origanum quoqꝫ cum lixiuio epotum. Eximie iuuantur aſinini lactis,aut bubuli potu, etiamſi in ore cõtineant. Ita,ut quibus copia lactis huius adſit,nõ aliud deſyderetur.

EX M. VERG. COMM.

QVale Ephemeron hoc ſit, & quibus locis frequens naſci quondam diceretur,ſatis dictũ quarto uolumine ab hoc ſcriptore,& a nobis eſt. Potuit,quia ſumptum ad unam diem uitam proroget,ſic a gręcis nominari. Non aliter ꝗ multa alia,quę ob hanc ipſam cauſam Ephemera,ab eadem gente appellantur. Obſeruatum in hoc capite illud a nobis eſt: uomitiones, & clyſteribus inteſtinorum inundationes, quas hic ex Salamandra ad Ephemeri remedia repeti iubet,nullas in ea legi. Oportereqꝫ ob eam cauſam ſuſpicari, aut in Salamandra remediorum eorum rationem deeſſe,aut(in quam partem nobis inclinat animus) quoniam Cantharidũ modo curatur Salamandra: in ea eñ hic ait,cũ fecerimus omnia quę in Cantharidibus iuſſa ſunt.&c.non ex Salamandra, ſed ex Cantharidibus uomitiones, clyſteribuſqꝫ exinanitiones illas repetendas eſſe. Vtriſqꝫ enim pariter competunt,& ex utriſqꝫ pariter imperari poſ-
D ſunt. Licetqꝫ non legantur in ea: quia tamen fiunt, non male id fieri percipitur. Eſt illud etiam animaduertendum,quam Dioſ. ait caſtanearum mediam tuniculam.&c. eam intelligi oportere,quæ inter corium & carnem eius ferrugineo colore eſt. Et pręter id, quemadmodum primo uolumine in Caſtaneis hic monuit, non tuniculam eam tantum, ſed carnem ipſam etiam contra Ephemerum uim habere: efficaciorem tamen tuniculam hanc eſſe. Quod & Nicander in Alexipharmacis ſuis etiam teſtatur.

De Dorycnio. CAP. VI.

Δορύκνιον DOrycnion,quod & aliqui Manicon Solanũ appellarunt, epotum, lactis ſaporẽ in guſtu refert. Vehementes ſingultus ciet. Humor linguã uexat. Sanguis ſubinde reijcitur. Strigmentoſa quędã perinde quaſi dyſentericis, aluo egeruntur. Itaqꝫ anteꝗ aliquid ex ijs eueniat,auxilio ſunt antedicta,uomitus,clyſter,& quęcunqꝫ potum uenenum expellere poſſunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulſa,lac caprillum,aut aſininum,dulce uinum,quod tepidum cum aniſo bibatur, nuces amaræ,gallinacea pectora decocta. Quinetiam conchylia omnia tam cruda quam toſta eſſe ſalutare eſt. Conueniunt & locuſtæ marinę, & gammari, & pota eorundem iuſcula.

EX M. VERG. COMM.

POteſt,nec male quidem, falſoue Dorycnium uocari quodcunqꝫ tela,cuſpides,& ut Poeta cecinit,ferrumqꝫ poteſt armare ueneno. A ferratis enim lancearum cuſpidibus,quas græci dorata uocant,factum illi nomen eſt. Præſtiterunt id,& adhuc præſtant multa. Antiquitas tamẽ, ſi Plinio credimus,furioſi Solani ſucco ad eam rem primatim uſa eſt: uocauitqꝫ ob id Dorycnium. Verba Plinij ſunt. 21. uolumine,capite. 31. Hoc eſt uenenum, quod innocentiſſimi auctores ſimpliciter Dorycnion appellauerunt, ab eo, ꝙ cuſpides in prælijs tingerentur illo paſſim naſcente. Eſſeqꝫ Dorycnium furioſo Solano idem, hic primum teſtatur,dicens : Dorycnium, quod quidam furioſum Solanum dicunt. Teſtatur Plinius quo diximus loco certius: teſtantur græcorum medici & herbarij omnes. Vtqꝫ ab hoc ipſo ſcriptore. 4. uolumine lœtale ſim-

pliciter dictum Dorycnium eſt, ſic certius, & ex profeſſo nunc notæ & remedia eius docẽtur. In quibus duo tantum, ex Nicandro alterum, alterũ ex Paulo Aegineta monebimus. Sequi hauſtum Dorycnium hic ait, ὥσπερ γάλακτος ποιότης ἐν τῇ γεύσει. Quæ uoces nihil ſignificant aliud, quàm lactis in guſtu qualitatem, quæ nulla alia quàm ſapor eſt. Pertinet enim ad guſtum ea tantum qualitas. Nicander tamen in Alexipharmacis de hoc ipſo Dorycnio agens, inquit. ἀλλὰ ἄγε δὴ φράζοιο δορύκνιον οὔτε γάλακτι ὠπὴ τε βρῶσις τε περὶ στομάτεσσιν ἔικται. Quod eſt. Sed age Dorycnium etiã cõtemplare. Cuius circa os lacti ſimilis eſt aſpectus & cibus. ὠπὴν enim ille uocat, quod uidetur, & oculis ſentitur: id aũt color eſt: βρῶσιν uero quod eſtur: & ex eo ſaporem, duaſque notas has numerat colorem & ſaporem, & utrunque lacti ſimilem. Hic tamen ſolum ſaporem indicaſſe uidetur. Niſi aliquis in cõmuni illa qualitatis uoce qua uſus eſt, colorem etiam intelligi uoluit: uerumtñ eam qualitatem ad guſtũ hic tm̃ contraxit. Alterũ quod ex Paulo Aegineta monemus, ad remedia pertinet. Quod enim hic ait, cum aniſo tepidum paſſum, ab eo cum exiguo aniſo dari præcipitur. Potuit ea uox ſcriptori huic periiſſe. Eaque ob cauſam ignotã legentibus eſſe noluimus. A

❡ De Aconito. CAP. VII.

ACONITUM ſtatim in lingua inter bibendum, cum adſtrictione quadam dulceſcit, guſtantibuſque maxime cum exurgere conãtur, uertigines offundit. Lachrymas ciet. Grauitatem pectori & præcordiis adfert. Simulque crebri ſpiritus deflantur. Quare uenenum uomitione abigi, aut clyſtere per aluũ egeri opus eſt. Vtimur inter arcentes potus origano, ruta, marrubio, uel abſinthii decocto, cum uino abſinthite, uel ſemperuiuo, uel abrotono, uel chamælæa, aut triſagine. Prodeſt etiamnum opobalſami drachma, cum melle aut lacte, cum caſtorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. Coagulum hædi, leporis, aut hinnuli cum aceto. Ferri quoque ſtercus. Item uinum in quo aurum, ferrũ, argentumue candens reſtinguatur potum. Lixiuiaque cum gallina & uino decocta, aut carnium præpinguium iura cum uino ſumpta. Fertur & aiuga priuatim ipſis ſubuenire.

ἀκόνιτον.

B

EX M. VERG. COMM.

ATeſtibus contra teſtes, ut in iudiciis quotidie fit, pro Aconito agendum nobis eſt: & unus contra multorum fidem audiendus, haud ſane quale Aconitum ſit dicentibus: lœtale enim oẽs eſſe affirmant: ſed unde facto nomine in poetis, ſcriptoribuſque aliis tantopere infamis ſit. Grammatici ſiquidem, poetę, & qui plantarum hiſtoriam aliquando ſcripſerũt, a cotibus & petris, in quibus naſci fertur dictum eſſe uolunt. Naſo in Transformationibus ſuis lib. 7. notiſſimos cecinit uerſus. Quæ quia naſcuntur dura uiuacia caute, Agreſtes Aconita uocant. Plinius. 27. uolumine, cap. 3. eoſdem natales illi tribuens, ait. Naſcitur in nudis cautibus, quas Aconas uocant: & ideo Aconitum aliqui dixere, nullo iuſto ne puluere quidem nutriẽte. Secuti hos plures alii, idem tradiderunt. Tamque a grammaticis id recæptum eſt, ut non facile ſit decreta eorum conuellere. Conabimur tñ, ueritati conſulentes: unuſque cunctis his uelut in acie obiicietur Theophraſtus. Qui lib. 9. de plantarum hiſtoria naſci quidem petroſis locis Aconitum tradit: nõ tãen a petris nominari, ſed a Periandynorum uico, quem Aconas uocabant: ad quem copioſum & efficaciſſimũ naſceretur. Verba eius ſunt. φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ᾽ ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν, αὕτη δὲ ἐστὶ κώμη τις τῶν περιανδύνων, φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorum ſenſus eſt. Naſcitur autem ubique Aconitum, non in Aconis tantum, a quibus appellationem habet. Vicus autem Periandynorum Aconæ ſunt. Amat præcipue petroſa loca. Aequiuoca loci & cotis appellatio, diuerſitati huic cauſam dedit: multoque magis ĩ petris natales eius. Vtris autem magis credendum ſit grammatici cenſebunt. Eſt enim omnium grauis, nec damnanda fides. Theophraſti tamen autoritatem poetis, Plinio, grammaticiſque nunquam ego ex æquo contulerim. Anceps in hoc capite etiã locus eſt: illic ſcilicet ubi contra Aconitũ remedia docentur. Dubitari enim poteſt: iubeat ne Dioſcorides ſumi cum uino Lixiuiam, & elixos gallinaceos: an potius contra Aconitum prodeſſe lixiuiam, in qua una cum uino elixati gallinacei fue-

C rint. Nos in ambiguo id elegimus quod ab alijs græcorum medicis confirmatur.

μέλι ἐν τῷ ἡρακλείᾳ

De uenenato Heracliæ melle. CAP. VIII.

MEl Heracliæ in Ponto, ubi aconitum gigni ſolet, Athenis Ionia, Euboice Sideritcs nominatur: quod qui edunt, bibuntue, non ſecus affligantur, q̃ qui Aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto Aconito conueniunt. Adiuuantur in primis cõtinuo uini mulſi potu, cui rutæ folia ſint adiecta.

κόριον

De Coriandro. CAP. IX.

COriandrum ob odorem latere non poteſt. Epotum autem, denſam uocem facit. Inſaniam adfert, a temulentis non aberrantem. Qui ſumpſerunt, pudenda dictu blaterant, totiuſq; corporis odore uenenum fatentur. Quibus poſt uomitionem irino oleo concitatam, uti retulimus. Merum & per ſeſe, & ex abſinthio potum auxiliatur. Item oleum. Nec ſecus oua in eodem exinanita, ſi liquefacta in muria ſorbeantur, & epota muria, & ius ſalſum ex gallina & anſere. Paſſũ quoq; cum lixiuia ſumptum.

EX M. VERG. COMM.

FAmoſa in Carmine ſuo Coriandra appellans Columella, ancipiti uoce uſus, cogitandũ poſteris reliquit, quotidianum ne eorum uſum laudauerit: an magis in ueneni maleficio, q̊d habent, monere legentes ea ratione uoluerit. Vtrumq; enim nouiſſe hominem ueriſimile eſt, præcepiſſeq; eorum inter hortenſia conſitionem: & nihilominus quoniam homini nocerent, una illa uoce, nimium, ut hic in Coriandro ait, uſum eorum damnaſſe. Quod ab hoc ipſo .3. uolumine factum eſt, cum monuit, maiore copia ſumptum Coriandrum graui periculo mentem cõmouere: ideoq; nimium, & continuum uitandum eius uſum. Factum & ab alijs græcorum medicis & herbarijs omnibus, inter quos & Nicãder poeta eſt. Cuius antiquiſſimus interpres, ſylueſtri Coriandro, non ſatiuo ueneni maleficium aſſignat. Nos tamen in plantarum, & medicæ materiæ hiſtoria, ſylueſtre in hoc genere hactenus non inuenimus. Et quoniam omnes Coriandrum ſimpliciter nominant, unum tantum genus eius credendum. Plura q̃ Dioſc. numerauerit remedia contra Coriandri furorem a Nicandro tradũtur. Nolumus nos ea docere. In eo eñ ſcriptore parata omnibus ſunt. Quod autem nobis cum alijs nõ conuenit, ex eo, et Paulo Aegineta confirmandum eſt. Id ſcilicet quod hic ait ὠάτε κενωθέντα ἐν τὸ αὐτὸ καὶ διεθέντα σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. Qui locus quomodo ab alijs & a nobis redditus fuerit, facile erit uolentibus cognoſcere. Quod autem cum altero eorum nobis non conuenit, remedij huius ratio & uſus eſt. Ille eñ quæ Dioſcorides ὠὰ κενωθέντα, id eſt, oua omni intrinſeco humore uacua appellat, nec ultra qcq̃ illis adijcit, Oua in patinam depleta & ſubacta cum ſalſugine, uertit. Remediumq; inſtituere uidetur, quaſi deplere oua oporteat: & quod ex eis depletum eſt, ſubigendum eſſe, & cum ſalſugine ſorbendum. Nobis contra uiſum eſt non quod in ouo clauditur quærendum eſſe, ſed depletis omni ſuo humore ouis, eorum putamina. Vtimurq; ad hanc ſententiam rationibus his: q; in cõſtituendo ouorum uſu, huic & alijs, ſemper ſatis fuit ouis uti præcepiſſe. Quod enim in illis uſum plærumq; habet, interior liquor eſt: & ſi hac magis q̃ illa parte uti oporteat, tunc uitellum aut albumen ſeorſum imperari. Idq; tam late in hoc ſcriptore & alijs patet, ut certius oſtendi non ſit opus. Hoc autem loco cum iubeat hic ſcriptor, depletis, id eſt, uacuis ouis contra Coriandrum uti, putamina eorum tantum imperari opinati ſumus. In eamq; ſentẽtiã nos primum traxit Paulus Aegineta, qui ὠὰ κενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ λειανθέντα, in hac ipſa re itidem dixit, id eſt, euacuata oua, & in ſeipſa, id eſt, nullo alio in loco trita & infracta. Traxit & Nicader, qui in Alexipharmacis ſuis inquit. πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κενώσας, ἀφρὸν ἐπισκεράσαιο. &c. Qđ eſt. Sæpiuſq; gallinarum mollem partum euacuans, ſpumam ſuperinfundens. Manifeſte iubet is, gallinarum oua deplenda eſſe: depletiſque his nihil ſupereſt quod intelligi poſſit, quam putamina. Accedit his communis deinde ſenſus, in quo auditis depletis ouis, nihil quam putamen

D

intelligi relinquitur.

De Pſyllio. CAP. X.

A

PSYLLION epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert. Cui omnia quæ exhauſto Coriano auxiliantur. ψύλλιον

EX M. VERG. COMM.

REfrigerat Pſyllion, quę Pulicaris herba eſt. 4. uolumine a Dioſcoride tractata: ſuoq; frigore uitæ noxias perfrictiones & algores facit. Et præter algores corporis reſolutiones, & mentis triſticiam. Qualis ea ſit, & quomodo ueneni maleficiũ hominis uitæ afferat, ex hiſtoria eius facile legentibus patebit.

De Cicuta. CAP. XI.

CIcuta pota, uertiginem excitat, oculiſq; caliginem offundit, ita ut eminus non cernatur. Singultus ciet. Mentem turbat. Extremi artus gelantur. Deniq; conuulſi ſuppreſſo arteriæ ſpiritu, ſtrangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, Cicutam uomitu excutiemus. Poſtmodum deiectionem moliemur: ut quod ad inteſtina prolapſum ſit, excernamus. Tum demum in meracam potionem, quæ maximo eſt auxilio, deueniemus, dantes nonnihil intermiſſionis. In qua proderit lac bubulum potui datum: aut abſinthium cum pipere, & uino caſtorio, ruta, mētha cum uino: aut amomi, cardamomi, aut ſtyracis uncia: aut piperis cum ſemine urticæ & uino: aut lauri folia. Item laſer ex oleo & paſſo. Paſſum per ſeſe largius potum proficit. κώνειον

B

EX M. VERG. COMM.

SVnt ſcriptori huic, & gręcorum medicis in Cicutæ remedijs omnia eadem: plæraq; tamen illi adijciunt, quibus tota certius tractetur res. Quale uerbi cauſſa eſt, quo loco hic Piper ſimpliciter inſtituit, illi commune addiderunt: utendumq; communi Pipere iubent, ut longum & album ab hoc uſu excluderent. Quale itidem cum Lauri folijs teneritudinem adijciunt, teneriſq; eius arboris folijs uti præcipiunt, ſummos ut nos credimus coliculos eius intelligentes. Quale etiam cum decernente hoc Amomi, Cardamomiq;, aut Styracis drachmam, illi unciam conſtituunt. Similiaq; his plæraq; alia, quæ uolentes diligentioribus in hoc ſtudiorum genere relinquimus.

De Taxo. CAP. XII.

SMilax a quibuſdam Thymion, a Latinis Taxus appellatur. Frigiditatem uniuerſo corpori, ſtrangulatus & celerem interitum infert, cui eadem quæ Cicutæ conueniunt. σμίλαξ

EX M. VERG. COMM.

DIcta a nobis quarto uolumine de Taxo arbore fuerunt, quæ ſatis tunc fore credidimus. Nihil nunc monuiſſe aliud legentes oportet, q̃ ex eo loco repetendam eius hiſtoriam: cognoſcendamq; arborem, quam ueteres græci non Smilaca tantum, ſed Thymion etiam uocauerint. Hæc enim altera eius appellatio quondam fuit, & ſi uarie in antiquis exemplaribus legatur: ſolaq; umbra, non ſucco tantum homini lœtalem: non tamen ſemper, ſed ut Plutarchus Sympoſij ſui tertio commentario monuit, quo tempore prægnās flores profert. Ex quo quod in hiſtoria ſcriptoris huius, quo diximus loco legitur, lœtalem umbram homini Taxum eſſe, non niſi cum floret, intelligendum eſt. Nec caret ratione aliorum quorundam florum exemplo, quorum halitu homini ſæpenumero nocetur. umbra taxi mortifera

Digitized by Google

C

De Carpaſi ſucco. CAP. XIII.

EPotus Carpaſi ſuccus, ſoporem, citamq; ſtrangulatiõem adducit. Adiuuantur autem qui hauſerunt, epotæ cicutæ remedijs.

EX M. VERG. COMM.

CArpeſſiã quinto ſuæ medicinæ cõmentario uocat Paulus Aegineta, cuius liquorẽ oẽs homini lœtalẽ faciunt. Meminit eius aliquãdo Plinius. Nobis de gñe herbę nõ ſatis cõſtat. Verũtamẽ frigore noxiã intelligere oportet, ex quo ijſdem Cicutæ remedijs illi ſuccurritur.

σαρδόνιος πόα

Sardonia hærba. CAP. XIIII.

SARDONIA Ranunculi herbæ generi aſſignatur, quæ ueſcentibus mentem adimit, & quadam neruorum diſtentione labia in rictum contrahit, ut riſus ſpeciem præbeant. A qua quidem affectione, de Sardonio Riſu adagium in uulgus aperte manauit. Poſt uomitum peculiariter conuenit aqua mulſa liberalius epota, lac, irrigatio, perunctioq; a pinguibus totum corpus excalfacinentibus. In calidam aquam, oleumq; deſcendant. Sed tum multum perfricare & inungere expedit. Et in ſumma, curam omnem quæ conuulſioni neruorum adhibetur, exequi oportet.

EX M. VERG. COMM.

NOuerunt noſtræ ætatis herbarij Sardoniam herbam, Riſus Apium appellantes. Apuleius in commentario illo de herbis, Sceleratam herbam nominat, manifeſta a maleficio eius nominis rõne. Nos longius de ea ſecundo uolumine in Ranunculo herba egimus: quodq; tunc factum eſt, inutiliter agi iterum hoc loco non debet. Poterunt uolentes ex commentationibus illis noſtris quæcunq; opus erunt in hunc locum reuocare.

D

ὑοσκύαμος

De Hyoſciamo. CAP. XV.

HYoſciamum potum, aut comeſum ſimilem ebrijs abalienatiõem mouet. Sed facile medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulſa copioſe data, lacq; præſertim aſininum, ſi id deſyderatur, caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuũ decoctum. Faciunt ad id etiã nuclei pinei, aut cucumis ſemen ex paſſo ſumptum, & uinum ſalſum cum adipe ſuilla recenti paſſoq;: itidem urticæ ſemen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & ſinapis, & naſturcium, radix cepæ, & allium. Et hæc ſingula cum uino ſumantur: poſt conquieſcant, ut uinum concoquatur.

EX M. VERG. COMM.

QVæ cognoſcendæ Apollinari herbæ neceſſaria erant, quarto uolumine in hiſtoria eius dicta iampridem ab hoc, & a nobis fuerunt. Quo loco, cum dictum a Dioſcoride fuerit μανιώδη καὶ καρωτικόν eſſe Hyoſciamum. Quarum uocum altera inſaniam, altera ſoporem ſignificat, dubitandum, quærendumq; legentibus reliquit, an deſit hoc loco, an abundet illic altera illa ſoporis uox. Ex his ſane quæ hoc capite traduntur, abundare illic uidetur. Ex quo inquit imperandam eſſe quietem, ut potum ebriorum modo uinum concoquant. Quæ imperanda non erat, ſi κάρον, id eſt, ſoporem Hyoſciamus faceret. In maleficio eius præterea a græcorũ medicis nihil aliud, q̃ ebrietati ſimilis amentia numeratur. In anguſto uerſatur res, ut aut ex Hyoſciami hiſtoria eam expunxiſſe uocem oporteat, aut quod illic καρωτικόν eſt, contra cõmunem uocis eius æſtimationem ad capitis affectionem aliam transferendum ſit. Omnia toto hoc capite, omnibus eadem ſunt: præterq̃ in extremo calce, in quo aliter uoces ſuas concipit Paulus Aegineta: monetq;, imperandã eſſe quietem, ut non aliter q̃ ebrij potum ſomno concoquũt uinũ. Sic etiã quiete ſua qui Hyoſciamũ hauſerint, ueneni eius uim pariter concoquãt. Nihil em̃ in re alioquin haud multifacienda mutauimus, ſatis imperatã quietẽ fore opinati.

A

¶ De Mandragora. CAP. XVI.

μανδραγόρας

MAndragora ſi bibatur, confeſtim ſopor inſequitur, exolutio, ac uehemens ueternum, nihil temere diſtans a lethargo. Cui anteq́ aliquid ex ijs accidat, uomitus ex aqua mulſa proderit. Poſtea nitrũ, & abſinthium, ex uino dulci aut paſſo ſumantur. Caput roſaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio & motus corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, ſinapis, caſtorij & rutæ, tritorum in aceto, & liquidæ picis, & odor e lucernarum extinctu. Quod ſi ægre ij reuocentur, ſternutamenta mouere, alijsq́ communibus auxilijs uti conueniet.

EX M. VERG. COMM.

SOpit q́primum malo ſomno hominem Mandragoras. Idq́ non tantũ hoc loco Dioſcori. ſed in hiſtoria. 4. uolumine longius ab eo traditũ eſt. Remedia nunc tam noxiæ quietis traduntur. Primũq́ locum uomitiones, & mulſa aqua ſibi uendicauerunt. In quibus non cõuenit nobis cum alijs interpretibus. Illi enim uomitiones, & aquã mulſam coniunxerunt, uomitus ex aqua mulſa prodeſſe, & uomitiones moueri, & aquã mulſam dari dicẽtes. Nos ex Græcorum medicorum diſciplina, conferre quidem uomitiones diximus, ſed a uomitionibus ſtatim mulſam dari aquam. Habuimusq́ in eo auctorem Paulum Aeginetam, qui ſcriptoris huius caput hoc exſcribens ait, ἁρμόζει δὲ πρὶν τούτων τὶ συμβῆναι ὅτι ἔμετος, καὶ μετὰ τοῦτον μελίκρατον. Quod eſt. Prodeſt priusq́ quicq́ horum fiat uomitus, & poſt hunc aqua mulſa. Cogitauimus etiam, quoniã ab eodem ſcriptore inter Mandragoræ remedia non numeratur Eupatorium, multoq́ magis, quoniã nihil quod ad hoc faciat in decretis Eupatorij a Dioſcoride traditur, aut abundare eam uocẽ, aut pro quapiã alia male eam illic legi. Quod ſignaſſe tantũ uoluimus.

B

¶ De Meconio. CAP. XVII.

μήκων

EPoto Papaueris ſucco, quem Meconion uocant, conſequitur ueternum, cum perfrictione & pruritu uehementi: ita ut ſæpe inualeſcente ueneno tanta erumpat prurigo, ut hominem excitet. Corpus id medicamentum olet. Poſt citatam oleo uomitionem, acres clyſteres auxiliantur, acetumq́ mulſum cum ſale potum, aut mel cum roſaceo calido, merum cum Abſinthio aut Cinnamomo copioſum, aut calidum per ſeſe acetum, nitrum ex aqua, & origanum cum lixiuia, aut paſſo, & rutæ ſylueſtris ſemen cum pipere, uino & panace, piperq́ cum caſtorio & aceto mulſo, uel cum ſatureia, aut origani decocto cum uino. Ii olfactilibus excitandi. Ob enatam pruriginem in balneas deſcendãt, & foueantur. Poſt lauacrum prodeſt iurium pinguium uſus, cum uino, aut paſſo. Medulla etiam ex oleo pota.

EX M. VERG. COMM.

NVmerant̃ a Nicandro in Opij potu, p̃ter pfrictiões, ſoporẽ, languorem, pruriginẽ, & toto corpore Opij odorẽ, notæ aliæ plures: pallida facies, labrorũ igneus color, exigua & frigida reſpiratio, liueſcentes ungues, diſtortæ nares, & concaui oculi. Addidit illud etiã, odorem quẽ Dioſcorides ait toto corpore reddi una cum ſudore, ueluti ex labore euaporari.

¶ De Corniculato Papauere. CAP. XVIII.

κερατῖτις μήκων

PApauer quod Corniculatũ appellãt, & potu, & cibo eadẽ inferre cõſueuit quæ Papaueris ſuccus. Nec alijs expugnat̃ auxilijs.

¶ De Pharico. CAP. XIX.

φαρικόν

PHARICON, quod uocant, ſapore ſylueſtre Nardum imi-

Digitized by Google

C ſtatur. Reſolutionem neruorum potum adfert, cum conuulſione & delirio. Oportet autem poſt uacuationes uinum Abſinthiten potui dare, cum Cinnamomo, aut Myrrha, aut Nardo gallico, quod Serinẽ aliqui uocauerunt, aut Spicæ nardi duas drachmas, & myrrhæ totidem obolos, cum paſſo, iri, & roſis ex uino. Deraſumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

EX M. VERG. COMM.

QVid, qualeq; fuerit Pharicum, non ſatis inter antiquos ſcriptores conſtat: ſimplex alijs, alijs contra compoſitũ tradentibus: & quod hactenus legiſſe me meminerim, nullo eorũ, ſiue ſimplex, ſiue compoſitũ fuerit genus eius, & ſubſtantiã indicante. Incerta poſterioribus græcis ratio nominis etiã fuit, & ſi a gentibus & locis aliquot Græciæ dictum oẽs teſtent̃. Quidam eñ a Pharis in Arcadia: quidã a Pheris in Theſſalia: quidã poſtremo a Pharide in Laconia, cuius meminit Homerus, Pharicũ dictum uoluerũt. Nec deſunt, qui ab inuẽtore ſic uocatũ putent. Athæneus in tertio ſui Dipnoſophiſtæ, quo loco de Cotoneis malis agit, niſi uitiũ in eo ſit, non Pharicum, ſed Phariacum noĩauit. Verba eius ſunt, τὸ γοῦν φαριακὸν φάρμακον. &c. Nec ipſe etiã, alioquin in huiuſcemodi multus & diligens, quicq; de nomine, aut ſubſtantia ueneni huius docet. Refert tamẽ, quod miretur aliquis, in cæteris non legi, neq; inter remedia a quoq; numerari, infringere ueneni huius uires mala Cotonea: & ex Philarcho in. ϛ. hiſtoriarũ ſuarum narrat, Cotonea hæc mala odoris ſui bonitate lœtalium uenenorũ uires hebetare: Pharicumq; hoc uenenũ, Cotoneis malis mixtũ, amiſſa nocendi poteſtate euaneſcere: deprehenſumq; id fuiſſe, dato homini Pharico q̊d inter Cotonea mala fuiſſet, nullo mortis, aut ueneni maleficij ſecuto euentu. Cæteri itidem oẽs propoſito Pharico, deſcriptiſq; notis, & traditis remedijs nihil ultra de eo docuerunt. Quo fit, ut credamus, tam notum tunc oĩbus fuiſſe Pharicum, ꝗ nunc nobis incognitũ eſt: & ut in re nota fit, tacuiſſe cætera omnes qui de eo agerent. Ne deſcripta re, male & ſcelerate agere, & uenenis uti diſcerent homines.

D

❡ De Toxico. CAP. XX.

τοξικὸν

vult manardg -et tempore [illegible] ta toxicus est, napelli nomine

TOxicum ex eo nominari uidetur, ꝙ barbarorum ſagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflatione torquentur. Incoërcitus furor uarias ijs imagines obuerſat. Quare uix medicinæ locus eſt, raroq; qui hauſerunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum roſaceo bibere, & reuomere cogantur. Rapi ſemen bibendum. Priuatim ijs conuenit quinquefolij radix, & hircinus ſanguis, aut caprillus, eodem modo ſumptus. Roboris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus. Malaq; cotonea trita eſſe, aut cum pulegio & aqua bibere, conueniet. Amomum & balſami ſemen ex uino. Sed qui periculis defuncti ſunt, diu lecticis decumbunt: & ubi ſurrexere, ſtupidi reliquum uitæ tempus degunt.

EX M. VERG. COMM.

PLinius. 16. uolumine, capi. 11. de Taxo arbore agens, his uerbis Toxica deſcripſit. Hanc Seſtius Smilacem a Græcis uocari dixit, & eſſe in Arcadia tam p̃ſentis ueneni, ut ſi qui dormiãt ſub ea, cibũue capiant, moriant̃. Sunt qui & Taxica hinc appellata dicãt uenena, quæ nũc Toxicã dicimus: q̃bus ſagittæ tingunt̃. Sunt, ut uidet̃ Plinio, Toxica ex Taxi arboris ſucco confecta uenena. Huic aũt ægre credat aliq̃s, idem Plinij Toxicis hoc eſſe. Siquidẽ non multo ante priuatim de Smilace. i. Taxo arbore egit, perfrictioneſq; & ſtrangulationes ſuo frigore facere dixerat: ideoq; non credendũ aliter, & iterũ de ea ab eodẽ nunc agi: p̃ſertim non congruẽtibus, nec ijſdẽ in utroq; ueneno notis. Relinquit̃ ob eã cauſam, ut credamus a ſagittis Toxicũ noĩatũ fuiſſe, certi quondã gñis uenenũ, q̊d ex q̊tidiano frequẽtioreq; uſu antiq̃tas ſic appellauerit: ſciſſeq; tunc oẽs uenenũ, & ueneni propriũ genus. Nunc aũt in multiplici ad tingẽdas ſagittas, cuſpideſq; alias ueneno, quo paſſim uti, niſi obſtarent leges, liceret, non facilem habet intellectum, nec diſcerni ex eo uſu, & ab alijs poteſt, quẽ multis cõmunem & eundem habet.

Digitized by Google

De Ixia. CAP. XXI. A

IXia quæ Vlophonon appellatur, inter potandum aliquid Ocimo ſimile redolet. Vehementem linguæ inflammationem excitat. Mentem mouet. Omnes excrementorum exitus ſupprimit. Strepitum cum animi deliquio ciet. Iis inteſtina latrant, nec ſecedit quicq;. Poſt uomitionem, aluumq; reſolutam, auxilium præſtat, aqua in qua Abſinthiũ maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulſo pota. Rutæq; ſylueſtris ſemen, aut laſeris radix. Item Tragorigani decoctum, cum aliquo ſupradictorum, aut lacte, aut reſina terebinthina, aut nardo, aut caſtorio, aut laſerpicio, quorum ſinguli oboli conueniunt. Quin & nuces Iuglandes, cum reſina, caſtorio, & ruta tritæ, ita ut ſingula drachmæ pondus æquent. Itidem Chamelææ, aut Thapſiæ, aut Abſinthij ſucci ſicilicum cum aqua mulſa, & acetum calidum potum.

ἰξία

resina abietis

EX M. VERG. COMM.

VIſcum pluribus locis Plinius græcorũ Ixiam hunc uocauit: duo diuerſi generis in plantarum hiſtoria, nulla diſcriminis adiecta nota, eadem appellatione indicans. Quod an uicinitate nominis in græcis deceptus fecerit (Ixon enim illi arborum Viſcum, Ixiam uero quod nunc tractamus uocãt) an ſciens, uolensq;, negata ſibi in latina re appellatione, qua Viſco penitus ſimilem rem indicaret, non eſt propoſitũ nobis modo oſtendere. Fecimus enim id in Chamæleone: & ante nos certius, longiusq; non multo ante hæc tẽpora Leonicenus diligentiſſimæ lectionis, & egregię eruditionis homo, in Epiſtola ad Menocium Lucenſem medicũ idem etiã fecerat. In qua multa breuitate, ſummaq; diligentia ueterũ & poſteriorꝝ ſcriptorũ, de tota hac re dicta collegit. Quorꝝ ſumma eſt, aliud ab Ixia hoc Viſcum eſſe: hoc in multarꝝ arborũ ramis naſci, nec ueneni maleficiũ habere: illum ad radices Chamæleonis, albi ſpinæ noxiũ adnaſci, pluribusq; alijs inter ſe notis & uiribus diſtingui: patereq; id in gręcis, quibus Viſcum ἰξὸς ſit, non ἰξίας: quæ uox a Viſco quidem facta fuerit, non tamẽ Viſcum ſignificet, ſed quod paulo ante diximus, Chamęleonẽ album: cui, quemadmodũ hic tertio uolumine tradidit, aliquibus locis Viſcum adnaſcitur: quo pro Maſtiche ad nitorẽ cutis mulieres quondã utebantur. Et hũc non in arboribus natũ, illud inter uenena numeratũ quondã eſt: ideoq; Vlophonos dictum: quoniã, ut in hiſtoria utriusq; Chamæleonis hic docuit, canes, ſues, quadrupedesq; alias in cibo enecet. Non debuerat, ut uidet̃, cũ Viſco miſceri Ixias, qui Viſcarius potius adiectiua forma, q̃ Viſcum a Græcis noĩatus fuiſſe uiderĩ poteſt: ideoq; nos, ne ſimul æquiuoca uoce duo diuerſa miſcerent̃, alterum Viſcum, alterũ uoce græca Ixiam noĩauimus. Barbarus Pliniũ ſecutus, maſculino gñe græcorꝝ exẽplo Viſcum Ixiã hunc uocauit: q̃d in diſpeſcenda re non ſemper ſatis eſt. Illud uolumus legẽtes monere hoc loco, cũ proponeret a pincipio uoluminis huius Dioſco. quæ in tota natura ueneni maleficiũ habent, inter radices Chamęleonẽ, non Ixiam numeraſſe: in reddendis deinde notis & remedijs, Ixiã, non Chamęleonẽ noĩaſſe. Nec dubitandum alicui erat, hoc, aut illo loco uitiũ eſſe. Idem em̃ Ixias, & Chamęleon eſt: niſi Paulus Aegineta quinto ſuæ medicinæ, uolumine ijſdem oĩbus uerbis ſcriptorẽ hunc cõmentarijs ſuis miſcens, Ixiæ & Chamęleonis duo ſeorſum capita legẽtibus cognoſcenda reliquiſſet. In quorꝝ altero albi, in altero nigri Chamæleonis maleficia traderet notis & remedijs penitus diuerſa. Reſpondetq; id duorũ Chamæleonũ hiſtoriæ. Vterq; enim Vlophonos æqua nocendi poteſtate noĩatur. Eamq; rõnem, ut credimus, ſecutus Paulus Aegineta, ſeorſum de utroq; inter uenena etiã docuit. Quod ſi eaſdẽ notas ambo haberent, ijſdẽq; remedijs curarent̃, crederẽ ego hunc ſcriptorẽ breuitati conſulentẽ, uno eodẽq; capite de utroq; egiſſe. Sed cũ diuerſa in eis oĩa ſint, uitiũ ſuſpicari oẽs cogimur: relictũq; in uenenorꝝ cenſu Ixiã, in notis deinde & remedijs Chamæleonẽ. Neq; em̃ ueriſimile eſt, reliquiſſe hunc, q̃d alij cõmentaria eius exſcribentes, tradiderunt. Irrepſiſſeq; id uitiũ ueriſimile eſt, ab aliquo, qui medicæ materiæ, & plantarꝝ hiſtoriæ parum peritus, bis repetitũ idem eſſe ratus: tanq̃ ſuperuacaneam utrobiq; alteram reliquerit uocem. Perſuademur nos hoc facile, ex eoq; præſertim, ꝙ in cenſu uenenorum propoſitus Chamæleon, in remedijs deinde redditus Ixias eſt. Quod futurum non erat, niſi propoſi- B

C tus a principio Ixias cum Chamæleone fuiſſet. Nec proponendus Chamęleon, ſi reddendum aliquid in eo poſtea non erat. Ixiæ tota res in ſcriptore hoc patet: nec repetere quæ pręmonſtrata ſunt, opus eſt. Quid autẽ in Chamæleone deſyderari poſſit, id nos ex Paulo Aegineta repetemus: qui ut cætera ab hoc ſcriptore accæpta cõmentarijs ſuis inſeruit, ſic Chamæleonẽ etiã exſcripſiſſe credendus eſt. Verba de Chamæleone nigro eius hæc ſunt. Hauſtum Chamæleonem nigrũ eroſio, dolorꝗ ingens ſequitur: & cum ſtomachi euerſione totius corporis tremor: Accedit mox & conuulſio, bilioſiꝗ & ſpumoſi uomitus. Sunt etiã quibus ſingultus cum priuatione uocis, diſtortiꝗ uultus fiunt. Confert triticeæ farinæ cremor pinguis calidusꝗ. Tum uomitus & lactis potus. Prodeſt clyſteribus etiã infundi quod lene ſit. Profunt & fomenta emplaſtri modo impoſita. Verũ contra ſtrangulationes, liuoresꝗ facientẽ Chamæleonẽ, proderit potum Abſinthiũ, nitrumue cum aceto mulſo, aut Raphanis. Proderunt & præcordijs impoſita fomenta. Sunt hæc nigri Chamæleonis ex Paulo Aegineta notæ & remedia. Quæ ob eas, quas paulo ante diximus cauſſas, ne quid huic operi deeſſet, addere placuit.

De Ceruſa. CAP. XXII.

ψιμμίθιον

CEruſa ſuo colore proditur. Quippe palatum, gingiuæ, lingua, & commiſſuræ dentiũ, candamore quodam inficiuntur. Singultus, tuſſim ac linguæ ariditatem excitat. Iis extrema frigeſcunt. Mens labat. Membra torpeſcunt. Quibus dare conuenit aquam mulſam, aut ficuum, aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut Seſamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex ſarmentis factam. Amaracinum oleum, aut Irinum, Perſicorum oſſa cum Lilij decocto. Columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod ulmus plorauit, aut humore quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. Sed tum quoꝗ uomant. Conuenit etiam Thapſiæ ſuccus, aut Scammoniæ
D cum aqua mulſa potus.

EX M. VERG. COMM.

SVnt toto hoc capite plura, quæ alijs interpretibus, & nobis eadẽ non ſunt. Diuerſitatisꝗ noſtræ una eſt cauſa, ꝙ impreſſum ſcriptoris huius illi codicem ſecuti, alios eiuſdem rei auctores non conſuluerũt, nec quæ aptius & uerius dici poterant, cogitauerũt: ideoꝗ qualia ſe oĩa obtulerũt, talia etiã reddita ab eis ſunt. Nos contra auctore Nicandro, & antiquis græcoꝝ medicis, ꝗd in ſcriptore hoc erat, & Perſicorũ oſſa cum Liliorũ decocto, cum hordei decocto uertimus. Illi enim non σὺν κρίνου ἀφεψήματι, quod eſt, cum Lilij, ſed σὺν κριθῶν, quod eſt, hordei decocto dixerũt. Eadem rõne quod legebatur, ἢ κοκκυμήλοις, ſignificatꝗ, cum prunis, cum prunorum gũmi uertimus. Quiꝗ folijs ulmi cõtineri humor dicebatur, foliculis eius arboris contineri diximus. Illis enim, non folijs continetur. Pluraꝗ alia mutauimus, quæ monẽtibus illis naturæ rerum, & ueneni huius remedijs male reſpondebant. Quæ poterunt uolentes per ſe certius uidere. Cogitabunt etiam, in Perſicorum oſſibus, quæ Ceruſſæ aduerſari hic ait, an trita oſſium eorum putamina, an interiores nucleos intellexiſſe oporteat Nicander ſane in Alexipharmacis ſuis putamina intellexiſſe uidetur. Verſiculi eius ſunt. καί τε κατατριφθέντα μετ' ἀργίοντος ἐλαίου σκλῆρ' ἀπὸ περσεΐης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξει. Quod eſt. Quinetiam tritæ cum ſplendente oleo duræ Perſicæ arboris nuces malum egregie diſijciunt.

De Fungis. CAP. XXIII.

μύκητες

FVngorum alij genere, alij copia lædunt. Omnes tamen ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitant. Quibus confeſtim ſuccurrendum. Communiter ex oleo uomere cogendi. Mirifice iuuat lixiuia ex ſarmentis, aut pyraſtri ſurculis, epota cum ſale, poſca, & nitro. Pyra, aut folia pyraſtri cum fungis decocta, ſtrangulantem illam uim auferunt, manſaꝗ eiſdem auxiliantur. Aduerſus Fungos gallinacea oua cum po-

de quatr. p: auferunt in strangulan

Digitized by Google

ſca proficiunt, adiecta ariſtolochiæ drachma. Item abſinthium cum uino melleq; ſumptum, & ex aqua potum. Apiaſtrum ex nitro, Panacis radix in uino, Fæx uini cremata cum aqua, Aeris flos ex aceto, Radix ſinapis & naſturtium eſu proſunt. A

EX M. VERG. COMM.

NAſcuntur ab æſtiuo & autumnali imbre ſtatim euocante ſole Fungi omnes. Nec minus q̃ tonitrua tubera, optabiles Fungi pluuias eo tempore hominibus faciunt: haud ſane omnibus, ſed his qui, ut Heſiodus cecinit, infelicitatem ſuam & malum amantes, naturæ potius monſtris & uenenis q̃ melioribus & tutioribus cibis ueſci gaudent. Male, exceptis pratenſibus, autore Flacco, alijs creditur Fungis. Male etiam, autoribus græcorum & latinorum medicis, in cibos receptis ueſcimur. Omnes enim, ut hic a principio ſtatim monuit, uel genere, uel copia nocent. Eamq; ob cauſam debueramus tam male tuto cibo abſtinere omnes. Verum quoniam nouitate potius q̃ ſuauitate eius illecti, pręſenti uitę periculo æſtiuas & autumnales cœnas hoc cibo etiam inſtruimus, debuerant cæteri interpretes in docendis factarum a Fungis ſtrangulationũ remedijs, diligentiores eſſe: meminiſſeq; ambo, non pręcipere Dioſco. contra Fungos bibendũ ex aceto æris florem, ſed atramentum ſutoriũ. Nec ſi etiam χαλκοῦ ἄνθος paſſim in ſcriptore hoc legatur, pluris librariorum incuriam, q̃ ſcriptoris huius decreta facere: in quo cum reſpondeant primis ultima, & ſibijnuicem omnia, facile erat ex Atramẽto ſutorio, quod Chalcanthum græci uocant, locum emendare. Quæ enim ipſe hic ſcriptor pro Fungorum maleficio ilic monet, huiuſcemodi ſunt. καὶ μύκητας λαβοῦσι βοηθεῖ. Quod eſt, Et his qui Fungos hauſerint opem fert. Priuatim inter cęteras quas habet Atramentum ſutorium uires, Fungis opem ferre a Dioſco. dicitur. Quod Flori æris neq; ab hoc, neq; ab alijs tribuitur. Oportebat etiam alterum eorum non coniungere, copulareq; ſimul, ſalem, & nitrum, ſed hoc, aut illud pręcipere. Hic enim alterutro uti monet. Habetq; res certam ex natura rationem: quando ſimilis, aut non adeo diuerſæ naturæ ſunt nitrum & ſal. Sunt etiã plæraq; alia, quę non ſunt nobis cum illis eadem, ſed B leuiora, & ob eam cauſam relicta. Monemus illud etiam, quod a legentibus forſan deſyderari poterit. Quæ hic iubet ſimpliciter, gallinarum oua cum poſca bibi, non uideri nobis integrũ. Siquidem gręcorum medici ἀφεψημένα ἐν ὀξυκράτῳ ſumi iubent. Quod eſt, in poſca elixa. Quinetiam quod hic ait, μέλι ἐσθιόμενον, id eſt, mel in cibo, illi ἐκ λειχομένων, id eſt, in eclegmate dicunt. Et quam hic Panacis radicem tantum, illi radicem & ſemen. Addiderunt pręterea, quoniã in Fungis a uenenatis corroſi aliqui non tãtum ſtrangulant, ſed ex diuerſa alterius ueneni ui inteſtina exulcerant, dandum in eo periculo copioſum abſinthium, caricarumq;, & origani decoctum: mulſa aqua cogendos ad uomitum qui in periculo ſunt: calida lauari aqua: imponendãq; præcordijs emplaſtri modo farinam hordeaceam, hydrelęo maceratam. Relictum hoc ut credimus a Dioſco. eſt: quoniam ad aliud ueneni genus pertineret. Quod ex ſuis notis cognitum ſuis remedijs etiam curandum eſſet. Hoc enim capite de Fungis, eorumq; maleficio, non uenenatorũ uenenis agebat. Monuerunt ijdem græcorum medici nos etiam, ut in extremo capite contra q̃ alter ex interpretibus fecit, non Cardamomũ, ſed Naſturciũ uerteremus. Illi enim manifeſte καὶ κάρδαμα ἐσθιόμενα, id eſt, in cibo Naſturcia Fungorum maleficio aduerſari teſtati ſunt.

De Gypſo. CAP. XXIIII.

LApideſcens Gypſum ſtrangulationem creat. Quare eadem proferenda ſunt, quæ manſis Fungis auxilia. Inter quæ habetur maluæ decoctum, quod etiam olei uicem penſat. Vtpote cum pingue ſit, euomendoq; lubricitatem inducens, deradi corpora non ſinit. Quod ubi duratur in lapidem, efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex aqua mulſa, aut ficorum decocto. Lixiuia e ficulneo cinere, aut ſarmentis facta, cum uino copioſiore pota. Origanum, aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut paſſo. Loca decocto maluæ proluenda.

EX. M VERG. COMM.

NOn eſt quod in Gypſo legentes moneamus, prætereq; autoribus ijſdem græcorum medicis paſſum clyſteribus infundi, nõ cũ origano, aut thymo, lixiuiaq; & aceto bibi a nobis in ex-

C tremo capite dictum fuiſſe. Illi enim remedium ſic docent: uiſumq; eſt rationem habere, q; male uidentur ſimiliter coniungi poſſe, & alternari diuerſarum uirium acetum, & paſſum. Poterunt tamen legentes quod magis probauerint ſequi.

¶ De ſanguine Tauri. CAP. XXV.

αἷμα ταύρειον

TAuri recens iugulati ſanguis epotus, ſpirandi difficultatem ſtrã gulatumq; concitat. Faucium meatus cum neruorum diſten= tione præcludit. Lingua rubeſcit. Cruore dentes inficiuntur. Quædam concreti ſanguinis ueſtigia, inter eorum comiſſuras reſtant. Quare uo= mitum uitabimus. Sanguinis enim globi per extractionem eleuati, ma= gis ſtomacho inculcantur. Dari ergo opus eſt quæ concretum ſangui= nem diſcutiunt, aluum ſubducunt. Groſſi lacteo ſucco turgentes ex po= ſca, & nitrum per ſeſe auxiliantur. Nec ſecus coagulum omne, cum a= ceto & laſerpitij radice, aut laſere. Itidem & braſſicæ ſemen, ciniſq; ficul neus. Conyzæ folia, cum pipere, & rubi ſuccus ex aceto. Aluus reſoluē da. Seruatis fluida per ſedem ingeri conſueuerunt. Stomachũ, aluumq; hordeacea farina ex aqua mulſa perungere oportet.

EX M. VERG. COMM.

SVnt hominis & brutorũ ſanguinis notę, uires, & euentus uarij. Quemadmodũ .2. uolumi ne longius dictũ in ſanguinibus a nobis eſt. Nunc unius tñ̄ deſcribenda malefica uis, & in tota D ſanguinũ hiſtoria damnandus Tauri nup iugulati: q qm̄ celerrime coit atq; dureſcit, ideoq; peſtifer homini, præſertimq; potus. Veneni maleficio infamis, miſerabili genere mortis græcorũ hiſtorias & poetas implet. Deprehenderũt id in diuina re mortales, cũ iugulatis ad ſacrificiũ tauris, q aderant ſuperſtitioſiores calentem adhuc biberent: noua & indigna deo ratione hac ſanctitatē incolumitatēq; ſuã augere ſe exiſtimantes. Nullus tñ̄ clarius hoc genus mortis q̄ Themiſtocles fecit, q poſt pulſum e græcia Xerxē, exul a patria, accepto ab Artaxerxe exercitu, ſiue nolens, ſiue deſperans quę illi cõtra grȩcos pollicitus fuerat pſtare: in Ionię Magneſia decerpto cultrario ipſe taurũ in ſacrificio tenens, exceptũ poculo ſanguinē repente hauſit: ut eſſet eo tempore antepoſita uitę mors, perpetuũ uoluntatis honoriſq; ſui teſtimoniũ, q̊d ſemp ciues ſui meminiſſent. Caneretq; pro ſe in Helena Sophocles ἐμοὶ δὲ λῶσον αἷμα ταύρου γ᾽ ἐκπιεῖν. καὶ μὴ γ᾽ ἐπλείω τῶν δ᾽ ἔχειν δυσφημίας. Et Ariſtophanes in eqtibus ſuis. βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν. ὁ θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος.

¶ De Coagulato lacte. CAP. XXVI.

γάλα ἐμπυτιασθεὶς

EOs qui coagulatum lac hauſerunt, frequens ſtrangulatio inuadit, q; in globulos quoſdam lac cõaleſcat. Quibus pro antidoto iu= uandis, coagulum ex aceto damus. Et bibere ſæpius cogimus. Damus & calaminthæ folia arida, item ſuccum. Aut laſerpitij radicem, aut la= ſer cũ poſca. Thymũq; ex uino, & lixiuiã. Sed nulla ſalſilago obijciat: qm̄ magis lac coiret, & in caſeũ denſaret. Neq; illos uomere conuenit. Siquidem concretũ lac ſeſe in ſtomachi anguſtias inſinuans, ſtrãgulat.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet ueneni maleficium. Lac ſimpliciter coagulatum, alioquin nullus eſſet in cibo eius uſus: ſed quod anteq; concreuerit admixto illi coagulo aliquis biberit. Coit enim in ſtomacho, & coaguli ui, quod illi admixtũ eſt, concreſcit in grumos: concretioneq; illa interiores obſtruit meatus: obſtruſiſq; his, ſtrangulationes facit. Plinius mali periculiq; huius genus diuerſis locis diuerſis uocibus indicat. Nos ex re, & ex grȩci nominis ui, lac propoſuimus q̊d admixtũ habebit coagulum. Id em̄ ἐμπυτιασθὲν participium indicat. Cȩteri interpretes coagulatum ſimpliciter lac uerterunt. Nobis placuit certiorem illam rei indicationem ſequi. Placuit etiam inter remedia nihil potius q̄ quod ignoraremus aſſerere, quo loco, ſ. relictum inane ſpacium nõ pro,

Digitized by Google

A

cul a fiine capitis eſt. Quem alter interpretum diſſimulauit, alter lutum ſimpliciter dixit. Dioſcoridis uerba ſunt, καὶ τὴν πηλοποιητικὴν κονίαν. Pertinetq́ id ad lixiuiæ genus aliquod: quale autem, non ſatis nobis conſtat: niſi forte hic pręceperit utendum lixiuia quæ non per cinerem, ſed terram traiecta fuerit. πηλόν enim lutum & aqua dilutam terrã græci uocant. Sed nihil in ea re cõpertũ aliqñ nobis eſt. Potuit forte etiam ea imperari lixiuia, quę non traiecta per cinerẽ aqua, ſed uino facta eſſet. πηλόν enim antiquiſſimi uinum etiam uocauerunt. Et in hanc partem inclinat nobis animus. Nihil tñ conſtituimus, integram rem peritioribus ſeruantes.

De Argenti Spuma. CAP. XXVII.

λιθάργυρος

SPuma argenti pota, ſtomacho, uentri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus adfert. Et nõnunq́ põdere ſuo inteſtina uulnerat. Vrinam ſupprimit. Corpus intumet, plumbeamq́ deformitatem cõcipit. Quibus ſubuenit ſecundum uomitionem, potum ſylueſtris horminij ſemen, myrrhæ drachmæ ſeptem. Abſinthium, hyſſopum, apij ſemen, aut piper, aut liguſtri flos ex uino. Aridum palumbis fimum, cũ nardo & uino.

EX M. VERG. COMM.

VNa tantum litera Cypros, quæ latinis Liguſtrũ eſt, à Cypero, q quadratus odoratus Iuncus ijſdem dicitur, differt. Ideo facile fuit in antiquis exemplaribus ſcriptoris huius alteram uocem pro altera ſcribi. Diuq́ nos anxij, cum uariarent in his antiqui etiam græcorum medici, Nicandrum teſtem ſecuti, Liguſtrum uertimus. In eo eñ carminis neceſſitas non aliter q́ liguſtrũ legi poſſe & debere oſtendit. Verſiculus eius eſt. κύπρου τε βλαστεῖα νεανθέα. Quod eſt. Et Liguſtri nuper florentes germinationes.

B

De Argento uiuo. CAP. XXVIII.

ὑδράργυρος

ARgentum uiuum potum, eadem quæ Spuma Argenti infert. Eiſdemq́ utendum auxilijs. Lac copioſe potum auxiliari conſtat, ſed poſtea euomant qui hauſerunt.

De Calce, Sãdaracha, & Auripigmẽto. CAP. XXIX.

τίτανος σανδαράχη ἀρσενικόν

CAlx, Sandaracha, & Auripigmentum, pota, aluum et inteſtina cum uehementi eroſione excruciant. Præbenda cuncta que ſuffrenare & ſoluere poſſunt, & facilem lubricamq́ aluum reddunt. Cuiuſmodi maluæ ſuccus eſt. Dandum decoctum ſeminis lini, uel fructus Tragi hærbæ, uel Orizæ, lacq́ cum aqua mulſa copioſum, iura pinguia, & boni ſucci.

De Lepore marino. CAP. XXX.

λαγωὸς θαλάττιος

QVi Leporem marinum biberunt, piſcium uirus olet. Intercedẽte aliquo tempore, aluus dolore afficitur. Vrina ſiſtit. Et ſi quãdo eam reddere contingat, purpureum colorem referet. Omne piſcis genus auerſantur, & odio habent, Fœtido ac graui ſudore manant. Bilioſus uomitus, interdum ſanguini promiſcuus ſubſequitur. His dandũ lac aſininũ, uel paſſum cõtinue, aut radicis maluę, foliorũq́ decoctũ, aut trita cyclamini radix cum uino, aut ueratri nigri, aut ſcamonij drachma cũ aqua mulſa, puniciq́ mali acinis. Cedria cõtrita cũ uino efficax ẽ. Anſerinus ſanguis ut tepebit potus. Sed cũ piſces oẽs reſpuant, aſpernenturq́, ſolis fluuiatilibus cancris ueſci poſsũt, bibuntq́ eos admiſto uino, adiutiq́ præcoquunt. Cumq́ comeſſe piſces cœpe-

Digitized by Google

C rint, ſuæ ſalutis indicium eſt.

¶ De Rubeta. CAP. XXXI.

φρυνὸ

RVbeta, aut Rana paluſtris aſſumpta tumores ciet. Pallor corpus uehemẽter decolorat, ut plane buxeum ſpectetur. Spirãdi difficultas torquet, & grauis halitus oris, ſingultuſq;. Inuita genituræ ꝓfuſio conſequitur. Adiuuantur ſecundum uomitionem multo meri potu, & harundinis radicis binis drachmis, aut cyperi. Breuiter cogendi unt, ut exercitationi & curſui ſe credant, ob torporẽ quo corripiũtur. Quinetiam quotidie lauandi ſunt.

¶ De Hirudine CAP. XXXII.

βδέλλα

DEuoratæ cum aqua Hirudines, ſi ori uẽtri adhærent, tractione partium, nonnullam ſuctionis imaginem præbent. Eo enim argumento hauſta Hirudo deprehenditur. Has muria ſorbitione excutit, & ſyrenaicus ſuccus, aut laſerpitij folia, aut betæ, cũ aceto, aut pota niuis glebula, cum poſca. Nitrũ ex aqua gargarizetur, aut atramentum ſutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur, et ad eam Hirudines exilient. Prouidendum etiam ijs, quæ &ſi ferendi auxilij gratia tradantur, non mi-
D nora tamen cæteris uenenis pericula ſæpius adferunt. Qualia ſunt album Veratrum, Tapſia, Elaterium, Agaricum nigrum. Siquidem ea ſtrangulatus concitãt. Aut immodicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur quæ in Fungorum mentione & ſimilibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ excrementa ſupprimunt cöercebimus. Neq; negligenda quæ gliſcente ſenſim nocumẽto, pericula ingerunt. Quo in numero ſunt ſylueſtris Ruta, Gith, et nouæ Glacies.

EX M. VERG. COMM.

PLura & certiora pro hauſtis Hirudinibus docent græcorum medici. Primumq; inter notas numerant quæ nullæ in hoc ſcriptore ſunt, floridi, ut illi aiunt, ideſt, uiui ſanguinis excreatiões. In remedijs etiam lupinorum farinam addunt. Ex eorumq; diſciplina, ut uidetur, nouiſſimorũ alter interpretum ſcriptori huic remedium illud addidit, quod alioqn in ſcriptoris huius codicibus inuentum a nobis hactenus non eſt. Cauſam etiam afferunt, cur frigidæ aquæ ſenſu, quæ ore contineatur, proſiliant faucibus hærentes Hirudines. Ea eſt, q frigidæ aquę appetentes, ad eam feſtinant. Adijciunt & illud, Cimices dediſſe aliquos: quod hic ipſe ſecundo uolumine in Cimicibus præcæpit. Nec male ſuſpicetur aliquis, deeſſe huic ſcriptori hoc loco inter remedia, quod alibi in hiſtoria cognitum, imperatumq; fuerat. Galenus priuatim Allijs uſum ſe fuiſſe teſtatus eſt, nec alio indiguiſſe remedio.

¶ De Axe. CAP. XXXIII.

ἄξος

AXos flos eſt ſpinę eiuſdem nominis. Eos qui ueſcantur, ſola uomitio recreat.

¶ De Aqua frigida. CAP. XXXIIII.

ψυχρὸν ὕδωρ

AQua frigida habunde pota, aut meracũ uinum liberalius epotum, aut paſſum, præſertim a balneo, aut curſu, aut uehementi

Digitized by Google

exercitatione, ſtrangulatus, & dolores infert. Vbi ſanguinis miſſio protinus, & uacuatio imminentia ſoluũt pericula. Sed de notis ueneficiorum remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta ſint. Subiungeremus etiã antidota neceſſaria quæ præclare auxiliantur, quibus utimur, quale metridatium eſt, præſertim quod ſanguine & ſcinco temperatur: uerum quoniam alijs in locis diligentiſſime ſcripta ſunt, hic ab eorum deſcriptione ſuperſedemus. A

EX M. VERG. COMM.

MOnendi hoc loco legentes ſunt, quas hic ſcriptor Antidotos tam ſæpe laudauit, & quas ſubiecturum ſe commentarijs his in fine pollicetur, nullas ætate hac noſtra in eius exemplaribus, quæ uidere hactenus licuit, inueniri, ideoq; non expectandas a nobis.

¶ Finis LIB. Sexti.

PEDACII

DIOSCORIDIS De Venenatis animalibus, & rabioſo Cane, LIB. Septimus.

IO. RVELLIO interprete.

DE BESTIIS quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ut circũitus medicinalis ad umbilicum perueniat, ſermonem facere propoſuimus, & quidem cæteris non minus neceſſarium, ijs qui medicinæ artem exercent. Vtpote cum adminiculo eorũ quę in eo traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, homines liberari conueniat. Hic Tractatus in ſummas parteis duas, ſicuti ab initio relatũ eſt, diſtribuitur. Nam qui de feris uirus inſpuentibus differit, Theriacus dici ſolet. Qui uero de amoliendis ueneficijs, Alexipharmacus: de quo cõmentabimur, ſimul quæ ſequi conſueuerunt, quęq; nonnihil auxilij ferunt, explicabimus. Omnia in promptu & ad manũ artificem habere oportet, propter urgentem ſæpenumero neceſſitatem. Siquidem pauca e uenenis & uirulentis animantibus, tarda & graſſantia ſenſim pericula cient, ita ut dilatione admittant. Plæraq; uero pręſentaneam perniciem afferunt. Hominum aũt partim male alteris cogitantes, ingenita prauitate maleficiũ ita temperare ſtatuerũt, ut ſpacium curanti liberũ non relinquant: partim triſti aliquo euentu oppreſſi, hauſto ſponte uenenio, mortem ſibi cõciſcere conantur: qui poſtea deprehenſi, aut reſipientes, & uitæ cupidi, præſentaneã opem poſcunt. Non deſunt qui hoſtiles ſagittas illinentes, aut fontes, aquaſq; puteanas hac labe poluentes, citam aduerſa B

C rijs perniciẽ moliunť. In quibus ipſis maleficiũ nõ ſubito, ſed aliquãto
poſt reſpõdere natura ſua cõparatũ eſt, tũ niſi primo quoqꝫ tẽpore cõ=
erceať, & remedijs ſubĩde excipiať ueneficiũ, fruſtra poſtea ſuccurriť,
occupatis iã corporibus exitiali ui ueneni. Proĩde nõ uulgari induſtria
diligẽtiaqꝫ in ea re utendũ eſt: ut quod in alijs incõmodis ars cõſueuit,
in his quoqꝫ ſalutẽ mortalibus præbeat. Quin & apud priſcos modus
hic unus exiſtimabať eius partis. Sed recẽtiores ipſum diſcreuerũt, no=
minãtes præcautionẽ & modũ præcauẽtẽ, ſalubris ſanãtiſqꝫ mediũ ſta=
tuẽtes. Qui parua & leui ſupra modũ perſuaſione freti, magno in er=
rore uerſanť. Siquidẽ treis in humanis corporibus cõſtitutiões eſſe cõ=
tẽdũt. Vnã, qua ſani degimus. Alterã, qua ſiniſtra ualetudine corpora
laborãt. Tertia, mediũ inter utrãqꝫ locũ ſibi uẽdicat. In qua poſiti, ſani=
tatẽ ſpecie mẽtiunť, facileqꝫ in morbos & pericula cõcidũt, ꝓpter mor=
tiferã uĩ quæ in eorũ corpus incũbit. Quẽadmodũ in ijs uidere licet,
quos excãdeſcẽs rabie canis momorderit, necdũ tamẽ aquã horrẽt: in
ijs quoqꝫ qui cãtharidas hauſerũt, ſed nõdũ urinæ tormẽto cruciantur.
Tripartito igiť artẽ digeri, tripliciqꝫ cõſtitutiõi reſpondere tradũt. Salu=
D brẽ partẽ eſſe uolũt, quę ſanitatẽ tueť. Pręcauẽtẽ, eandẽqꝫ ꝓhibentẽ, quę
obſtat q̊ minus in morbos incidant. Et in ſanitatẽ, qua uitia diſcutiunť.
Quibus ita reſpõderi põt. Qđ primũ ꝑ illud additamẽtũ nõ treis cor=
poris tm̃, ſed quatuor haberi cõſtitutiões fatendũ eſſet. Quippe ut aliq
ſunt, q necdũ morbo laborãt, morbo tñ maxime ob impendentẽ cau=
ſam ſunt obnoxij: ita ſunt q iã priore morbo defuncti, nondũ tñ ſecũ=
dę ualetudini reſtituti ſũt. Id q̊d a morbo ꝓximo ſeſe recolligẽtib. cerne
re licet, q uiriũ recreationẽ et robur deſyderãt. Sed quẽadmodũ ægrotã
tiũ cura ad partẽ medicamẽtariã ꝑtinet, ita q̊d morbos amoliť, eidẽ ſub
ijci par ẽ. Ad arcẽdas em̃ ualetudines uehemẽtib. utimur auxilijs, altio=
re ſcarificatu, uſtionibus, amputatiõe, derodẽtibus epithematis, potioni=
bus ꝑniciei occurrentibus, et plęriſqꝫ alijs. Verũ enimuero ſunt uſqꝫ eo
rudes nõnulli, ut ne remedia qdẽ appellent, quæ morbos arceãt. Cuius
ſentẽtię inire rationẽ haud ꝓmptũ eſt. Etem̃ cũ uerbũ ipſũ, p̃cauere, tũ
opus p̃cauẽtis, modũ omnino auxiliarẽ remediariũqꝫ p̃ſeferũt. Mirũ ue
ro, niſi etiã ſua illa diſtributione partiũ, eos cõplectunť q in peſtilentis
cœli ſtatu morbo nondũ correpti ſunt, peſti tñ ꝓpter obuerſantis ãeris
occaſionẽ, opportuni, & in morbum proni reddunť. Dicere forſitan qs
poſſet, ſalubris inſtitutionis alimẽtaria pręcepta nõ aliud eſſe, ꝙ arcen=
dorum morborum rationẽ. Quippe cum firma reddere corpora, et mi
nus uitijs obnoxia nitamur, ut inoffenſa ualetudine degãt, nec morbis
conflictentur. Neqꝫ id ſilentio prætereundum, quod peculiariter ad rẽ
pertinet: non oportere medicinæ partium diſtributionẽ, totidẽ corpo=
ris cõſtitutiõibus reſpõdere, ſed naturas peculiarib. uniuſcuiuſqꝫ notis

Digitized by Google

conijcere: ut ſuis locis oſtendimus. Cum ijs igitur, non pluribus agendum. A Illud magis adnotare cõuenit, affectus qui a uirulentis animalibus, uenenisq; contrahuntur, cæcos uocari. Quin & ea quæ eiſdem auxiliantur, nulli ſunt addicta cauſſæ. Quapropter quęſtionibus obſeruatoriæ artis, quæ ratione fulciatur, annumerari ſolent. Neq; ex ſe uerũ deprehenditur, affectus huiuſmodi cęcos eſſe. Nam quod ſemper ſe protrahit, & nullum in quibuſdam neceſſarijs uſum exhibet, non facili coniectura colligi poteſt. Et ſi ſecundũ proprietates prorſus cęcos eos affectus concedimus, qui ab exitialibus uenenis, & animãtibus quæ uirulento morſu ſæuiunt, contrahũtur, non tamẽ quod ad opus nonnullũ uſum præbet, datq; medendi occaſionem, aut imperceptibile, aut cęcum, nulliue cauſſæ obnoxium reputatur, ſed magis ab ipſo quis impulſus, fidem quam habet & opinionem de abditorũ cognitione confirmare poterit. Nam etſi ſæpe minora ſunt, q̃ ut ſenſibus percipiantur, euidenter tamẽ ex alijs correſpondentibus deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Pliſtarcho dicauit, ſatis modos perſtrinxit, ad hanc uerborũ ſententiam ſcribens. Noſſe quis hoc poteſt, cum in alijs non paucis, tum in uiperis & ſcorpionibus, & reliquis id genus, ſecum animo reputans: ut quamuis exiguo ſint corpore, uixq; conſpectui ſubijciantur, magnorum tamen B diſcriminum ac dolorum cauſſas inferunt. In quibus nihil præter quandam corporis exiguitatem, uehementiamq; præ cæteris animantibus datam illis, facile fuerit ſpectare. Quanta enim ſcorpij magnitudo, aut corporis moles exiſtimari poteſt? ſi ad eius ictum comparauerimus, aut reliquorum id genus carne perimentium, Quorum aliqua uehementes cruciatus excitant. Alia erodunt, & putredines cient. Nec deſunt quæ præſentaneam perniciem moliantur. Nonne quod a phalangij morſu uirus ingeritur, uniuerſum corpus excruciat? At neq; quis uehementiam ipſorum a mole deprehendere poſſet, cum prorſus exiguo corpore cõſtent. Ergo φ hæc ad affectus referantur, conſtitit inter omnes. Verum φ exacte deprehenſum ſit, uim quandam ipſis ineſſe mortiferam, quæ permiſta corporibus moleſtiarum quæ exoriuntur, cauſſa ſit, in confeſſo eſt, & omnium conſenſu defenditur. Nec quiſq; offendi poſſet uſqueadeo contentionis ſtudio flagrans, qui aliunde exoriri moleſtias aſſeueraret, q̃ a materia mortifera partem corporis attingente. Porro id fuit quod inter utilia artis opera dicere cogit, nos nihil prorſus lædi ab incomprehenſione per proprietatem communis cauſſæ, cum euidenter, tum indicari poſſit, cum deprehenſa eſt. Ideo Eraſiſtratus empiricorum pertinaciam graui cauillatione inceſſens, cæcis affectibus cauſſas aſſignauit, inficiatus, communem cauſſam, quæ morbis acceſſit, eſſe incomprehenſibilem. Et hanc in eo quem de cauſſis ſcripſit commentario aptiſſime prodidit. Nec ferendos eos eſſe cenſuit, qui ſe dicant in quibuſdam, ut

C in uenenis, ſerpentium ictibus, & cæteris id genus trita medendi ratio-
ne contentos eſſe. Obſeruatio igitur comprehenſionis cauſſarum, no-
bis perfecte diuidentibus ſatisfaciet. Primum enim per genus compre-
hendi non poſſunt. Quod autem ſit lœtifera uis, corporaq; permutans,
ita ut perimat, ex ijs quæ per genus, non per ſpeciem uagantur, mede-
lam ſubſcribit, qua hæc hebetare, & prorſus expugnare liceat. Quando
ſubiunxit. Ad aquam dulcem, & potui idoneam uenit quis, & ante ob-
ſeruationem in uomitũ, propter ferientis uehementiam, & demorſæ par-
tis fracturam, Cucurbitulas adfixit: urentia medicamẽta, aut ea quæ uim
eandem adipiſcuntur admouit: poſtremo partem amputauit. Secum re
putauit medicamina, quæ ad ſumma cutis adijciuntur, immiſſæ ad inti-
ma perniciei repugnare. Hæc itaq; quæ propoſuit Eraſiſtratus, ueritati
conſentanea ſunt, nec arti refragãtur. Sed methodicos demirari licet, qui
mortiferam uim corporibus illapſam, negociorum, quę ipſa faceſſit, eſſe
cauſam diffiteantur. Verũ rudiuſcule nomini attendũt. Nam apud ipſos
palam immiſa uis φθοροποιός, id eſt, mortifera nominatur, φθοροποιόν autem ali-
quid eſſe uolunt, quod nullius rei ſit cauſſa. Aiunt hæc nomina μάρσιππος,
& ἀνακαλύπτειν, eſſe reliquis omnibus ſimilia, in quibus partes quædam di-
ctionum non pro uirtute, ſed nuda prolatione comprehenduntur. Enim
uero quemadmodum in his uocibus μάρσιππος, & ἀνακαλύπτειν, partes uerna-
D culos & præcedentes non retinent ſignificatus, ſic in hoc uerbo φθοροποιεῖν
partes productionis gratia non pro uirtute coaluerunt. Hinc ad cauſſa-
rum differentias tranſeunt. Affirmantq; cauſſarum aliquas euidentes eſ-
ſe, quæ dum aduerſam ualetudinem crearũt, ſeparantur, cuiuſmodi ſunt
frigus, labor, inſolatio, æſtus, & ſimilia. Quaſdam continentes, quæ per-
manent poſtq; morbum excitarunt, hoc eſt, cum præſentes ſunt, & effe-
ctus eorũ adſunt: cum increſcunt, effectus augentur: cum decreſcunt, mi-
nuũtur: & cum deſinunt, finiuntur. Quin per ſe prodeuntes effectus, ali-
cuius finis gratia eſſe poſſunt. Tales quidem probatiſſimæ ſunt cauſſarũ
differentiæ, quarũ nulli phthoropœon ſubijci poteſt. Euidens ẽm cauſſa
non eſt, quoniã morbus ipſe permanet, nec corpore ſeparatur. Nec con-
tinens cauſa dici poteſt, cum magna ex parte hæc adſit. Quemadmodum
accidit ijs qui a rabioſo cane ſunt demorſi. Quod ſi neq; euidens cauſſa,
neq; continens fuerit: neq; ad finem coadiuuantẽ cauſſam referri poteſt.
Si uero a nulla cauſſarũ differentia phthoropœon deducere poſſumus,
cauſſam non eſſe fatebimur. Quod autem aſſerunt, nomina quædam in
ſe non habere parteis rerum ſignificatiuas, ſed nuda & ſimplici prolatio-
ne ficta eſſe: fateri neceſſe eſt. Verũ non omnia, ſed perpauca talem nan-
ciſci conditionem exiſtimandum eſt. Nanq; ποιεῖν, in hoc nomine φθορο-
ποιόν, perinde atq; adſumpta profertur: ſed peculiariſſimam uſurpat ſi-
gnificationem. Quemadmodum enim φθορᾶς, id eſt, corruptionis nomen

mutationem in peius ſignificat, ſic hoc uerbum ποιεῖν ſumi debet, ut nihil A
in dictione φθορά ſortiri ſe declaret, neq; prorſus id ſignificat, quod omnes
audiunt: & hinc ſimile redditur, παιδία ἐχεῖν δίψος. Si dant a corruptione ſa-
lubrem fieri morbū, concedunt utiq; ui huiuſce uerbi ποιεῖν, niſi quid cor-
ruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, oſtenditur per ſin-
gulas cauſſas, quæ corporibus ſubijciuntur, præſertim in immiſſis uene-
nis. Verum nōnihil ſubiacere cauſſarū differentijs produnt. Quinetiam
aberrarunt, non exactam diuiſionem aſſumentes. Qui uero ſe dogmati-
cos profitentur, cauſſam eſſe partim præparantem, partim continentem
aſſerunt, ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, quod effectui tum
aſſiſtant, tum etiam ſeparentur, ut a fractis præcipitatio. In ſumma, quo-
ties quidpiam ſuapte natura cauſſa fuerit, nec ulla diuiſione comprehen-
ditur, uitioſum eſt, neq; cauſſæ adſcribitur eorū quæ idem genus ſortiun
tur. Sed quod phthoropœon, id eſt, mortiferū cauſſa ſit, nomen ipſum ar
gumento eſt, & in ijs quæ contingunt apertius oſtenditur. Quid aliud
cauſſæ arbitrant̃ eſſe poſt impreſſum a ſerpentibus ictum, ꝗ ex animan
te uim & illapſum in corpora uirus? Neq; enim frigus, neq; æſtum, neq;
cruditatem, neq; aliud quicq; cauſſari poſſunt. Verum quoniam cauſſa-
rum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes appel-
lant: ipſis dicendum, altero iſtorū modorum euidentem dici cauſſam, ꝙ
effectum præcedit, & corporis compagem occupat: continentem uero, B
ꝙ morbis præſentibus adeſt: qua ſeparata recedunt, quæ cum ipſa eue-
nerant. Sed de ijs hactenus. Fatēdum itaq;, mortiferam uim intrinſecus
manifeſtiſſimam eſſe cauſſam. Ipſamq; principem facere ſcopum opor-
tet. Et anteq; morbis conflictentur, uarijs modis eſt certandū, donec uis
tota corporibus excutiatur. Modo in loco præſertim principatum non
obtinente, ante coërceatur, ꝗ altius irrepens uiſcera tangat: aut eius per-
nicies eluatur: aut iam membratim peruagatura ſuffrænetur. Itaq; uene-
na ſi hauſta ſunt, crebris uomitionibus: ſi morſu impreſſa, ſcarificatio-
ne, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumſcriptione, nonnunq; am-
putatione extremæ partis, euocantur: clyſteribus, & impoſitu medica-
mentorū acrium cohibentur. Hæc ſimul utiq; arcere uirus & eluere poſ-
ſunt. Reſtinguūtur meratiore potu, aut paſſo nulla aqua diluto, uel con-
trariorum eſu, quæ acrimonia ſint prædita. Poſtremo deiectio alui, euo-
catus ſudor, & alia quædam in commune, quæ membratim demonſtra-
bimus, auxiliantur. Verumenimuero non lœtiferam modo materiam,
ſed & magnitudinem, & tempus efficere ſcopum & propoſitum opor
tet. Etenim ab ijs remedia ꝗ plurimum diſcrimen capeſſunt. A magni-
tudine quidem, cum nonnulla ex uenenis, & uiroſis animalibus pericu-
la minantur. Alia putredines altas, aut exteriores excitant. Alia uehe-
mentiſſimos dolores, aut cæcos cient. Alia uix medicamentis cedunt,

C & magis minusue moleſtias excitant. Oportet aūt ea quę pericula ferunt
euincētibus auxilijs expugnari, & minus infeſta mitioribus. Quippe ab-
ſurdū fuerit, in maioribus tardiore medicamentorū uſu homines in diſcri
men afferre: in minoribus uero, uehementiū auxiliorū iniuria laceſſere.
Finitio a tēporibus in promptu eſt. Aut eñ ſubito in pericula & præſen
tes moleſtias adducit, aut ſenſim & dilatas in tempus. Itaq; præſentibus
multa ſimul auxilia repræſentari oportet: reliquis paulatim. Hæc quadā
artis formula breuiter definita ſint. Iam membratim procedamus.

¶ Signa rabioſi Canis & demorſorū ab eo. CAP. I.

DE rabioſi Canis morſu ſermonem alijs præpoſuimus, ꝙ id ani-
mal domeſticum ac frequens eſſe conſueuit, & rabie ſæpius cor
ripitur, ac perit, ab eoq; caueri difficile. Inde periculum ineuitabile homi
nem manet, niſi multis utatur auxilijs. Canis plærumq; flagrantiſſimis
æſtibus in rabiem effertur. Interdum quoties frigora inceſſerunt. Rabio
ſus autem, potum & eſcam auerſatur. Largam ſpumantemq; pituitam na
ribus & ore proijcit. Torue, et ſolito triſtius intuetur. In omnes paſſim ſi-
ne latratu irruit. Aeque feras, hominesq; tam familiares, q̄ ignotos mor-
det. Nec protinus infeſtum quicq̄ infligit, niſi ut uulnus dolorem. Exin-
de morbus ille, qui ab aquæ metu Hydrophobicus graia eſt uoce appella
tus, contrahitur. Euenit autē cum diſtentione neruorū, totiusq; corporis
D rubore, præſertim faciei, cum ſudore & languore quodam. Aliqui auræ
ſplendorē fugiunt. Alij ſine ulla doloris intercapedine uexanť. Sunt etiā
qui canū more latratus ædant, interuenientesq; morſu adoriūtur, ac mor
dentes ſimili uitio labefactant. Niſi forſitan narratione unū, aut alterum
euaſiſſe audiamus. Siquidem Eudemus ſuperaſſe quendā affirmat. The-
miſonem aliqui demorſum in idem uitium incidiſſe, & euaſiſſe fatentur.
Alij amico aquam expaueſcenti, morem gerentem, & officium exhiben-
tem, quadam naturarum concordia ſimilem ſubijſſe affectum: ſed poſt
multos tandem cruciatus, ſeruatum extitiſſe. Moleſtiſſimum itaq; genus
morbi, a quo multos anteq̄ ipſum experirentur, uindicauimus. Et com
plures ab alijs medicis ſeruatos nouimus.

EX M. VERG. COMM.

NVmerātur ab antiquis græco℞ medicis, præter dictas ab hoc ſcriptore plures aliæ rabi-
di Canis notæ. Sitire ſcilicet tunc eos, non tamē bibaces eſſe. Quod Celſus libro. 5. etiam in ti-
mente iam aquā homine teſtatur. Anhelos præterea, ſuſpirioſosq;, & languidis flaccidisq; auri
bus uideri. Quinetiā, quod hic ait, ſine latratu omnibus pariter inſilire, copioſius illi explicāt,
docentq; mutos tunc penitus, & ueluti inſanos fieri: eouſq;, ut nec domeſticos etiam noſcant.
Quod licet a Dioſcoride conſtitutū etiam fuerit, cum inquit, ſine latratu omnibus pariter inſi
lire, beſtijs, hominibusq;, contubernales, & alienos mordere: neſcio tamē, quomodo certius
illud eſt. Occaſionem ſane obtulit, ut quod male inter notas timētis iam aquā hominis in Dio
ſcoride legebatur καὶ ἀπυρίας, quā uocem alter interpretū, cum languore, alter, cū faſtidio uer-
tit, ad ignorantiā huiuſcemodi nos transferremus: & quaſi ἀπορίας legi oporteret, cum ſui, do
meſticorūq; ignorantia, uerteremus. Inter cætera enim quæ docent græcorum grāmatici, ſigni
ficare aporian, ἀγνωσία, id eſt, cognitionis priuatio eſt. Aniaduertimus etiā, quo loco inane ſpa-

Digitized by Google

cium relictũ, & uitij nota adiecta a nobis eſt, in male ſequacis ſermõis ductu deeſſe aliquid. Ab. A exceptione eñ quod ſequitur ſtatim membrũ principium habet: non ineleganti tantũ, ſed infirmo penitus ſenſu. Oportuit enim prius conſtitui aliquid, unde quod ſequitur, exciperetur. Quale autẽ id quondam fuerit, manifeſte Paulus Aegineta indicauit, qui iiſdem huic ſcriptori uerbis eadem docens, cum eo produxiſſet rem, moneretq; iam & ipſe accurrentes mordere rabientes homines, morſuq; ſuo ſuã in alios affectionem transferre, ſubiecit ſtatim plæraq; alia, & inter cætera, τῶν δὲ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος οὐδένα ἴσμεν περισωθέντα, πλὴν ἐξ ἱστορίας ἕνα ἢ δύο. Quorum ſenſus eſt. Omniũ uero qui in hanc affectionem deuenerint, nullum nos ſeruatũ ſcimus, præterꝙ ex hiſtoria unum, duosue. Quæ ſi ſcriptori huic inſerantur, apte ſpacium id totum explebunt. Nos ea ſignamus, ut habeant uolentes, unde locum inſtaurare poſſint. Docent præterea iidem græcorũ medici, aliorũ quidem accidentiũ manifeſtam eſſe cauſſam, occupatis ſcilicet ueneno illo partibus cunctis. Metum uero aquæ fieri aliqui eorũ dixerunt, ex nimia ſiccitate: quaſi in contrariũ habitum mutata penitus humida eorũ ſubſtantia. Verũtamen Ruffus antiquæ medicinæ grauis auctor, inſanię ex atra bili genus id eſſe, teſtatus eſt, magna ueneni eius cum humore illo ſimilitudine: nec ſecus ꝙ atra bile inſaniẽtes ſcimus alios alia timere. Idq; ſentire etiã uidentur, qui dicunt, Canis qui momorderit imaginem in aquis, opinari eos ſe uidere: eoq; metu territos aquã fugere, & auerſari. Monent etiã, quoniã non ſtatim rabidi Canis morſum ſequitur metus aquæ, ſed circa quadrageſimã fere a morſu diem adeſt, & aliquando ſerius, opinãtes aliquãdo homines non rabire Canem qui momorderit, feſtinata morſus cicatrice cauſſam affectioni huic dediſſe. Id ne fiat, docuerũt qua indicatiõe uſus aliquis rabire, aut non rabire Canẽ intelligat. Iubentq; iuglandis concidi nuces, diligenterq; his uulnus obſtruere & circũligare. Mox ſequenti die ſolutas & ablatas, gallinaceis in cibo apponi: & ſi his a principio non paſcantur, fame ad ueſcendũ cogi: futurũ enim ſuperſtites uiuãt, ſi nõ rabierit Canis. Sin cõtra, poſtera die peribunt. Tuncq; ad uulneris dilatatiõem feſtinandũ. Iterumq; poſt paucos dies eadem indicatione utendũ: & ſi non perierint gallinacei, tunc a periculo tutũ uulnus ad cicatricem perducendũ. Creditur indicationis huius auctor quondã fuiſſe Oribaſius. Nolumus illud etiã relinquere, uideri nobis, quod hic ait, nullum a metu aquæ ſeruatum ſciri. &c. credidiſſe aliquos de his intelligendum eſſe, qui non a rabido Cane, ſed rabiente & aquã iam timente homine morſi fuerint. Hic tamẽ ſimpliciter tradidiſſe id uidetur. B

¶ Remedia demorſorum a Cane rabioſo. CAP. II.

RAtio medẽdi duplex. Vna cõmunis, qua utendũ in omnes morſus, quos uirulentæ animãtes impreſſerunt. Alia peculiaris priuataq;, eorum dumtaxat, quos rabioſi Canes momorderint. Quæ nõnullis quidem ſummã opem ferre conſueuit. Alijs uero inutilis, maxime qui ex multo iam tempore ictũ accæperunt. Quæ ad hanc pertinent, primũ exponemus. Deinde curſim perſtringemus, quæ ad cõmunem medendi rationẽ pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles, cum ſarmentis albæ uitis cremare oportet, & cinerem eorum ꝙ minutiſſime tritum habere reconditũ. Itidem gentianæ radicem tuſam, cribratamq; reponere. Quoties aũt Canis rabioſus morſum intulerit, in quaternos cyathos uini bina cineris cancrorum cochlearia, unumq; gentianæ conijciantur. Hæc in polentæ madefactæ modũ ſubacta, quatriduo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur. Atqui ſi ab illato morſu duo, aut tres dies fluxerit, curationem auſpicabimur a triplicato pondere, ſupra id quod ab initio retulimus. Optimũ hoc aduerſus rabioſorum morſus auxilium, quod & multis unum ſatisfecit, eoq; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs contra ineuitabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multo fuerit, medicamentorum ſæuitiam tolerare, ꝙ propter negligentiam in diſcrimen adduci. Nec ita in demorſis

Digitized by Google

C a rabioſo animali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcuſculis cutis ſimilia. Quippe maiori uulnere copioſus ſanguis emanans, poteſt nonnihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit. Quin a maioribus abſcedentes carnes hinc auferre, & labia acie ſcapelli circumſcribere, & præhenſam hamo carnẽ amputare oportet. In utriſq; circũſtantia loca altioribus ulcuſculis ſcarificanda: ut ſanguinis uacuatio reſiſtat, ne uenenũ membratim inſinuetur. Cucurbitulæ cũ multa flãma agglutinatæ id iuuamenti præſtant, ut ueneni uis extrahatur.

EX M. VERG. COMM.

QVos hic iubet, Vitis albæ ſarmentis crematos ſimpliciter ſeruari fluuiales cancros, nec qua ratione ſeruandus per ſe eorum ſit cinis monet: græcorum medici cremari quidem præcipue, ſed in æneo cyprio uaſe, ut purus, & per ſe colligi cancrorũ cinis poſſit. Et quia forte ex eo ære medica uis aliqua contra canis rabiem eſſet. Ex ea enim inſula in omnes medicinæ uſus æs laudabatur. Relinquimus hoc capite etiam cogitandum, quod in eo inſtituitur remedium cancorum cineris cochlearia duo, gentianæ uero unum, meraci uini cyathis quatuor mixta a prima die uſq; ad quartam bibenda eſſe: quotidie ne hac menſura bibenda ea ſint: an ex quo quatuor cyathi uini ſunt ſingulis diebus uſq; ad quartã, bibendus cyathus unus tantũ ſit. Nobis in priorem illam rationem inclinat animus. Credimusq;, ſingulis diebus totam eſſe illam bibendam menſuram. Arbitrarium tamen legentibus id relinquimus.

De Vſtione. CAP. III.

COntra uirulentos ictus, Vſtio expeditiſſimum eſt auxilium, utpote cum ignis cætera uiribus pręſtet. Simul quod uirus domet,
D & ferri penitus non patiatur: ſimul q; pars ignem experta, deinceps non uilem, nec indecoram loci inſtaurationem efficiat, manente diutius exulceratione. Animaduertendũ ex eo tempore cum cruſtæ decident, ne ulceris oræ coäleſcant, & cicatrice induantur: ſed ſi fieri poteſt, ad præfinitũ tempus ulcerationes, & ſordidas adhuc, & inflammationẽ minantes, prorogari conuenit. Quod inditum ijs ſalſamentũ optime præſtabit, & ſylueſtre allium detritũ. Item cæpe, ſuccusq; præſertim cyrenaicus, aut qui medicus, aut parthicus appellatur. Tritici grana tam manſa, q̃ non manſa imponantur, ſiquidem ſubacta piſtaue, ob perfuſionem uulnera dilatant. Sunt qui a mandentium ieiunio ſibi aliquid aſſciſcere arbitrentur, quod ſuapte natura reſiſtat. Verumtamen id non conſtat. Cæterum tempeſtiue his utendum. Si uero, quod perſæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committerenturq;, manum poſtulabunt. Namq; eas diducere, carnemq; ſcapello circinare, aut iterum inurere expediet. Vbi uero propoſitum tempus præterijt, ulcus ad cicatricem ducendum, & emplaſtro quod e ſalibus conficitur, locus comprehendendus. Nec multo poſt ſinapiſmo utendum.

EX M. VERG. COMM.

QVæ de Aduſtione toto hoc capite a Dioſcoride præcipiuntur, a Nicandro longe prius inſtituta pariter fuerant. Verſiculi eius in theriacis ſunt. ἢ κράδης γλαγόεντα χέας ὀπὸν, ἢ σίδηρον καυστηρὸς θαλφθεῖσαν ὑπὸ στέρνοισι καμίνου. Iubet & Columella ſeptimo rei ruſticæ ſuæ uolumine, capite undecimo contra rabidi Canis morſum uetere ſalſamento uti. Nihilq; non idem omnibus in eodem periculo remedium eſt.

Digitized by Google

❡ De Ratiõe uictus in morſu rabioſi Canis CAP. IIII. A

QVæ ad partem ictam pertinent præſidia, ita ſe habent. Cæterũ
uictus rationẽ ex ijs quæ ueneno aduerſantur, coniectura qua=
dam colligere oportet: ſimul ut ueneni uires hebetet, reſtin
guatqꝫ, ſimul ut arceat, quominus ad intima pernicies illabatur. Etenim
aſſumpta, pernicioſarũ uirium penetrationi reſiſtunt. Quorũ utrumqꝫ
præſtare poteſt uini meracioris paſſi, & lactis potus. Quippe qui hæc
oĩa capiunt ad curã, nonnihil ueneno obijciunt, quod omnẽ eius acri=
moniã obtundat. Simili modo alliorũ, porrorũ, cæparumqꝫ cibus: ꝙ ea
difficulter cõficiantur & aboleantur. Nam multos dies huius cibi qua
litates remanent: quo tempore nec euincuntur, nec permutantᷣ a morti
fera ui. Cõtrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorũ uſus accõmo
datur, & theriaces, metridatij, & eius quod eupatorio temperatᷣ, deniqꝫ
omniũ quæ magnã aromatum partẽ ſibi uendicant. Quippe aromata
omnia uiribus & ſubſtantia ægre permutantur. Quare in corporibus
euincunt. Victus ratio hoc modo ſe habet. Noſſe conuenit, pauorem
aquæ nõ ſtato, definitoqꝫ tempore exoriri. Plurimũ tamẽ ad quadrage.
ſimũ uſqꝫ diem neglectis deferri cõſueuit. Poſt ſemeſtre etiã nonnullos
inuadit. Quendã poſt annũ aquã horruiſſe, nobis præſertim cõpertũ
eſt. Narrant & aliquos poſt ſeptenniũ aquæ metu fuiſſe tentatos. Inter B
principia demorſorũ a Cane rabioſo curandi ratio talis eſt. Verũenim
uero ſi ea quæ retulimus auxilia primis diebus prætermiſſa fuerint, nec
ſcalpro carnẽ circinare, nec uſtionẽ experiri operæpreciũ eſt. Non em̃
quod iam ꝑtranſijt ſatis euocare poſſent. Nulla utiqꝫ adiectionis utili=
tas, ſed in caſſum corpora doloribus ſternentur. Alter uero curationis
modus accedat. Deiectio magnũ præbet iuuamentũ: utpote cũ mouen
do, corporis habitũ traſmutet. Et quæ colocynthidẽ recipit hiera, item
lac ſciſtum quod ſimul deiectionẽ moueat, & uenenum domare poſſit.
Cibi acres, & meraculi potus, quibus uis ueneni uehementer retundi=
tur, quotidie ſumi debent. Cæterũ ſudores ante cibos, & poſt etiã cien
di. Dropaciſmi, ſinapiſmiqꝫ particulatim per corpus totum adijciendi.
Sed longe omniũ efficaciſſimum auxilium, Elleboriſmus cognoſcitur,
quo cum fiducia nõ ſemel atqꝫ iterũ, ſed frequentius ante quadrageſi=
mum, uel poſt hoc tempus uti licet. Tantam em̃ uehementiã hoc auxi
lium habere fertur, ut quidã qui iam aquæ metũ ſentirent, ſumpto El=
leboro, ſimulac primum morbi impetum experirentur, fuerint ſeruati.
Nam & iam uitio tentatos neqꝫ parũ adiuuare poteſt. Itaqꝫ primũ cu=
ram contra rabioſi Canis morſus, breui ſermone expoſuimus. Iam ad
alia quæ uenenatis morſibus ſæuire conſueuerunt, tranſeundum. No=
tas uno prætextu, deinde cõmunem medendi modũ, qui omnibus con
uenire poſſit, explicabimus. Curſim poſtremo ſubiungemus ea, quæ

aromata tar. vin cuntur

C ſua proprietate nonnullis auxilium præſtare poſſunt. Subnectemus etiam uenenata quæ nullis cedunt remedijs.

¶ Finis LIB. Septimi.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De notis eorum qui a uenenatis demorſi ſunt, LIB. Octauus,

IO. RVELLIO interprete.

¶ De Phalangijs. CAP. I.

φαλάγγια

DEmorſis a Phalangijs, locus quidē ipſe, quaſi ab impacto aculeo rubet, non intumeſcens, nec p̲ ambitum calidus, ſed mediocriter ſubrubens. Vbi uero contrariorum occurſu refrixit, cōſequit̃ corpore toto tremor, diſtētiones circa poplites et inguina, cōuulſionib. nō diſſimiles. In lūbis collectio exorit̃. Perpetua
D urinę libido laceſſit, multaq; reddēdis excremētis colluctatio. Vniuerſa cute frigidus ſudor emanat. Collachrymāt oculi, offuſiſq; nebulis caligāt

¶ De Scolopendra. CAP. II.

σκολοπένδρα

SI Scolopēdra, aut dicta Ophioctene morſum intulit, locus per ambitū liuore ſugillat̃ & cōputreſcit, interdumq;, licet raro, fęculētus atq; ruber cernit̃. A morſu ipſo exulcerari locus incipit. Vlcuș id negocium exhibet, fere remedijs inuictū. Pręterea toto corpore prurigo ſentit̃.

EX M. VERG. COMM.

HAbet mare Scolopendras: de quibus ſecundo uolumine ab hoc, & a nobis longius actū' eſt. Habet & terra: uerum multiplices, nec eiuſdem formæ, maleficijq; omnes. Eam ob cauſam hic inter uenenata tantum numerat. Quę quondam ab enecandis anguibus Ophioctene priuatim dicebatur. Notū, omnibus Scolopendarum genus: priuatim tamen incognita nobis Ophioctene, quam unam in eo genere ueneni maleficium habere hic oſtendere uidetur. Etſi poſteriores græci marinæ etiam huiuſcemodi uim aliquam aſſignarint, diſcreuerintq; utriuſq; morſus notas: a marina dicentes tumorem aliquando fieri pellucidum, & aquę ſimilem; a terreſtri uero rubentem: quam hic tm̃ propoſuiſſe credi debet, nec niſi de terreſtri monuiſſe. Addiderūt ueteres græci aliqd, nec tm̃ morſus eius liueſcere, ſed tumere, & extolli etiā locū tradiderunt.

¶ De Scorpione. CAP. III.

σκόρπιος

SCorpionis morſu inflammari ſtatim incipit locus, & indureſcit, ac intentus rubet, uiciſſimq; dolore premitur. Modo ſiquidem exæſtuat, modo frigore occupatur, labor repente fatigat: aliquando meliuſcule habet, aliquando recrudeſcit. Conſequitur ſudor, horroris ſenſus, & tremor. Extremæ corporis partes refrigeſcunt. Inguina extolluntur. Tubercula in ſede proſiliunt. Capilli eriguntur. Pallor membra decolorat. Dolor tanq; ex pungente acu, per uniuerſam cutem ſentitur.

Digitized by Google

De Paſtinaca marina. CAP. IIII. A

SI marina Paſtinaca percuſſit, protinus accidunt moleſti dolores, aſſiduæ conuulſiones, labor, & imbecillitas. Mens percuſſis labat. Poſtea obmuteſcunt. Oculi caligant. Percuſſus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obſtupeſcit, ut tangentem non ſentiat. Hunc ſi quis premat, atra ſanies, craſſa & male olens excernitur.

EX M. VERG. COMM.

NOn adeo ueneni maleficio infamis marina Paſtinaca eſt, ut non eadem naturæ & morbis aliquando utilis, ſuas ab hoc ipſo ſcriptore laudes ſecundo uolumine inuenerit. Eas, omnemq; eius hiſtoriam poterunt uolentes illinc, & ab alijs de natura animalium ſcriptoribus facile audire. Græcorum medici nullas ex morſu eius notas deſcripſerunt: quoniam nõ poſſet piſcis quod poſſunt uenenata alia latere, ſed ex morſu eius ſtatim mali cauſa omnis pateret.

De Mure araneo. CAP. V.

A Mure araneo percuſſis, circa morſum in orbem inflammatio exoritur, nigraq; puſtula diluta ſanie turgens exurgit. Proximæ partes liuent. Rupta puſtula, deuorans ulcus, nõ ei diſſimile quod ſerpit occupat. Inteſtinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, et humoris offuſio conſequuntur.

EX M. VERG. COMM.

ADdiderunt ueteres græcorum medici Muris aranei morſibus, quę ab hoc ſcriptore nõ dicuntur has etiam notas. Dolores, qui pulſuum modo per interualla pulſent: & in ſingulis dentium eius animalis ictibus rubores: diſruptam præterea puſtulam illam candidum oſtendere ulcus: nec ſolum propinqua depaſci loca, ſed corruptas etiam decidere ex his locis partes. Erãt de araneo Mure dicenda multa quę ueteres tradiderunt, niſi quę ſatis eſſe poſſint ſecundo uolumine dicta a nobis iampridem fuiſſent. B

De Vipera. CAP. VI.

SI Vipera momordit, corpus intumet, uehementer areſcit, ſubalbidumq; colorem concipit. Sanies a uulnere profunditur, ſuppinguis, mox cruenta. Puſtulę aduſtis ſimiles erumpunt, & antea depaſcẽs ulcus, quod in proxima repens non ſumma modo corporis, ſed intima quoq; corripit. Gingiuæ ijs cruore ſuffunduntur. Inflammatio circa iecur erumpit. Tormina & biliosi uomitus ſequuntur. Sopor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus ſudor offunditur.

EX M. VERG. COMM.

FIeri in Viperę morſu pręter numerata a Dioſc. græcorum medici hæc etiam dixerunt. Dolores a principio in morſu ipſo: mox toto corpore etiam: uideriq; in morſu exiguo ſpacio inter ſe diſtantia exigua duo foramina: fluereq; primum ex his ſanguinem, & aquoſum humorem: tũ oleoſum tantum humorem: poſtremo uiridi æruginis colore, quod Viperæ uenenum aliq eſſe crediderunt. Tumoribus pręterea, quos hic numerat, liuores illi addiderunt: rubores itidem, oculorum uertigines, ſtomachi reſolutiones, & animæ defectus. Cuncta hæc tamen illi περὶ ἐχέων, ἢ ἐχιδνῶν tradiderunt, nõ ſatis certa nobis indicatione, duo ne illi ſerpentium genera, an unũ tantum duobus nominibus indicent. Nobis, quatenus obſeruauimus in ſcriptoribus alijs, nõ uidentur differre Echis, & Echidna: duplexq; unius animalis potius nomen quam duorum duo eſſe uidentur. Paulus Aegineta duo manifeſte genera conſtituit. Inquit enim, ἀκινδυνώτερον δὲ δοκοῦσιν ἀπαλλάττειν οἱ δηχθέντες ὑπὸ ἐχίδνης ἢ ἔχεως. Quod eſt. Minore autem periculo euadere creduntur qui ab Echidna, quam qui ab Echi morſi fuerint. Cęteri tamen, ut diximus, duo hæc genera

C miſcent, p̄ſertimq; latini, Viperam utrũq; appellantes: tanta eſt ſimilitudo, tamq; in cũctis congener earum natura. Barbarus inter peſtis huius notas, κάρον ab hoc ſcriptore fieri dictum, capitis grauitatem interpretatus eſt. Cum tamen ad ſoporem, ut ſæpe alias teſtati ſumus, ea uox tantum in græcis pertineat. Alter ne bis de uomitu ageret, tremores reliquit: neſciens ἔμετον corruptam illic uocem, τρόμον legi oportere: quod meliores græci omnes indicant.

De Amphiſbæna. CAP. VII.

σκυτάλη ἀμφισβαίνη

COnſimilia eueniunt ijs qui ab Scytala nomine, aut Amphiſbęna demorſi ſunt. Eademq; fere auxiliantur. Quare hoc uenenũ priuatam deſcriptionem ſortitum non eſt, q̄uis non eidem generi aſſignandum ſit.

EX M. VERG. COMM.

DIuerſa duo hęc animalia ſunt. Indicant id Lucanus poeta in. 9. omneſq; alij. Eapropter cũ male in ſcriptore hoc locus hic legeret, coniungerentq; ſimul Scytale, & Amphiſbæna, quaſi duplex unius tantum nomen eſſet, nos & rei ipſius, & aliorum ſcriptorũ auxilio, locum in integrum reſtituimus.

De Druino. CAP. VIII.

δρυΐνου

ADruino morſis puſtulæ, moleſtiq; dolores incidunt, præſertim qua dilutæ ſaniei emiſſarium ſubeſt. Quinetiam eroſio, torminaq; conſequuntur.

EX M. VERG. COMM.

LIbet ex Paulo Aegineta addere quæ cum maleficio ſuo hanc peſtem certius aperiant. Eius de Dryino uerba hæc ſunt. In radicibus Quercus, a qua arbore nomen inuenit, uitam Dryinus
D agit: tam malefica, parataq; ad nocendum ui, ut calcatus tantum cute nudos hominis pedes relinquat, totiſq; cruribus tumorem faciat. Ferunt pręterea, quod magis mirentur omnes, nudari cute manus pariter eorum, qui curationem eius tractauerint: & ſi quis interfecerit, male olere beſtiolam, ſuoq; illo odore omnium aliorum odorũ ſenſum auferre. Inter notas morſus eius, numerauit idem Paulus, etiam cum rubore circa morſus locum tumorẽ fieri. Deſyderauimus & nos Dryini morſus notas uertentes, qua parte corporis eroſiones illæ fiant: uerbi cauſa, ſtomachi, aut alterius cuiuſpiam in homine partis. Nobis in ſtomachum inclinat animus: ſed in nullo græcorum ea uox inuenta a nobis eſt.

De Hæmorrhoo. CAP. IX.

αἱμόρροιν

AB Hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui breuẽ ſtrigoſamq; prorſus raritatẽ ex continuo dolore præbent. Ex plaga copioſus cruor effluit. Et ſi qua cicatrix corpore nonnuſq; adfuerit, frangetur, & ſanguine manabit. Excrementa per aluum cruenta eijciuntur. Profluenſq; ſanguis in globos coit. A pulmone ſanguinem extuſſiunt, & nullo deniq; remedio euomunt.

EX M. VERG. COMM.

FOeminino genere nono ſui carminis uolumine Lucanus ſerpentem hanc Hæmorrhoidem dixit: deſcriptiſq; longiſſime cunctis eius euentibus, miſerabilẽ omnibus Romani militis mortem fecit. Nos plæraq; in alijs de Hæmorrhöo hoc tradidimus. Eamq; ob cauſam relicta nũc omni eius hiſtoria, quæ etiam ex eo poeta repeti poteſt, monemus, uideri nobis in hoc capite male legi locum cui uitij notam adiecimus, & in quo diſcrepant a nobis reliqui interpretes: ideoq; relinquere peritioribus inſtaurandum quod in eo uarie legitur, ex dolorum continuitate breuia, anguſtaq; reddi corpora. Alij enim id totũ aliter reddiderunt. Nos cõmuniorem ſecuti lectionem eo quo legitur modo uertimus. Et quem reliquit Barbarus ſanguinem, quoniam in Dioſcoride non legerat, ex alijs græcorum ſcriptoribus reddidimus. Ille enim e loco ictus multum excerni liquorem tantum ait, nulla eius liquoris indicatione: cum tamen ſanguinis ea ſit, & ſic in melioribus adhuc legatur.

Digitized by Google

A

¶ De Dipſade. CAP. X.

QVos Dipſas percuſſit, intolerabilis ardor premit. Sitiſq; uſq; eo pertinax, ut ſatiari non poſſit, ac ſine ulla intercapedine excruciet. Et ſi potum affatim trahant, ilico in eandem ſitim relabuntur. Iis uero qui per initia potum nõ hauſerunt, ſimile quiddam prorſus accidit. Quare propter cõtinuam ſitim, & Preſter, & Cauſon, aut Pſas appellatur. διψάς

¶ De Hydro. CAP. XI.

AB Hydro demorſis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. Sanies ex eo multa & atra & male olens, non ſecus atq; ijs quæ ſerpunt ulceribus expuitur. ὕδρος

EX M. VERG. COMM.

AB aquis græci Hydron, Romani a natatu, qui tutus in eo elemento terreſtrium animalium motus eſt, Natricem nominauerunt. Pulcherrimum hoc anguium genus, q̊d in aqua uiuit nullis ſerpẽtiũ ueneno inferius aut ignauius. Ex quo Romanus Cęſar, turpis & malefici ingenij hominem, Natricem ſe Populo Romano nominis & imperij ſui hæredem alere lamentabatur.

¶ De Cenchro. CAP. XII.

CEnchri morſum, qui uipe.ino ictui ſimilis eſt, putridũ ulcus ſequitur. Carnes antea ut in aqua inter cutem prætumidę, defluunt. Letargo corripiuntur, et ueterno preſſi, ſomnos captant. Eraſiſtratus eos iocinere, ueſica, coloq; conflictari autor eſt. Quippe diſſectis ipſis, omnes fere partes corruptæ reperiantur. κέγχρος

EX M. VERG. COMM.

PLuribus hic maculis uariatã tingit̃ aluũ, ut Lucanus cecinit. Quæ qm̃ Milij ſeminibus ſimiles ſunt, quam frugem græci cenchron uocant, nomen ſerpenti hoc fecerunt. Plura quo diximus loco poeta ille de ſerpente hac egit, quæ poterunt uolentes ab eo audire. B

¶ De Ceraſte. CAP. XIII.

A Ceraſte percuſſis locus attollitur, cum duricia puſtuloſus. E plaga ſanies profluit, modo atra, modo pallidior, ſed circa concrementum totum rutileſcit, genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore neruorum diſtenti commoriuntur. κεράστης

EX M. VERG. COMM.

HAbet Ceraſtes hic cornu figura calloſam in fronte carunculam, unde illi nomen factũ eſt. Cornu enim ceras, græci uocant. Diuerſus hic ab his uermibus eſt quos Plinius in Coſſorum genere in arboribus naſci tradit: & Ceraſtas pariter appellat. Sunt Dioſco. & græcorum medicis, pręſertimq; Paulo Aeginetę de Ceraſte hoc omnia eadem: pręterq; ubi hic κιῤῥοειδῆς fieri. etc. quod interpretes alij ad colorem ſimpliciter contraxerunt, rutileſcere & ruffeſcere dicẽtes. Nos κιρσοειδῆς in alijs legentes, eorum ſententiam potius ſecuti, uaricum modo tumere totum corpus his diximus. Id enim magis placuit, cæteris notis magis congruere uiſum. Tument enim uarices, quam in hac peſte pręcipuam notam hic numerauit.

¶ De Aſpide. CAP. XIIII.

AB Aſpide ictis, uulnus exiguum prorſus, quaſi ab adacta acu citra eleuationẽ conſpicit̃. Sanguis exiguus ille q̃dem, ſed ater deſtillat. Caligo uelox oculos obnubit. Labor in totũ corpus multiplex, omnino leuis, & nõ ſine uoluptate cõſequit̃. Ideo Nicãder perpulchre cecinit. At uir perit abſq; labore, diſcolor, atq; uires. Aliquãtulus cordis ἀσπίς

Digitized by Google

C æſtus afficit. Frons ꝑpetuo reuellitur. Genæ cõtremiſcũt, quaſi ſine ſen
ſu in ſomno uacillent. Hos mors tollit ad diei trientẽ non dilata.

EX M. VERG. COMM.

TRia Galenus Aſpidum genera eſſe teſtatur: numeratq; primum eius quam Cherſæam uo
cant: mox eam quæ Chelidonia dicta eſt: tertiam poſtremo quam Ptyada nominauerunt. In o-
mnium nominibus naturæ earum indicatio & nota aliqua eſt: ſed nulla certior, & quam ſolam
cognouiſſe nunc ſatis ſit Ptyade illa, quæ omnium pernicioſiſſima eſt. Siquidem erecto in ante
riorem partem collo, ex interuallo quod ſatis ea fore coniecerit, uenenum in hominem iacula-
tur, eoq; nihil aliquando huiuſcemodi timentem, & incautum conſpuens perimit. Et quoniam
græcis ptyin, expuere ſit, ideo Ptyada eam nominauerunt. Ex hoc genere ferunt Aegypti regi-
nam Cleopatram, cum deuicto Antonio Auguſtum uictorem timeret, ſiniſtrę mammæ admo
uiſſe, morſuq; eius ſeruitutem, & uictoris triumphalem pompam euaſiſſe.

¶ De Baſiliſco. CAP. XV.

ERaſiſtratus in libro quem de medicaminibus & uenenis condi-
dit, de uocato Baſiliſco ſcite ita refert. Cum Baſiliſcus momorde-
rit, uulnus ad auri colorem exflaueſcit. Itaq; in plurimis quæ uirus eia-
culantur, comites notæ ita ſe habent. Transeuntes utiq; ad medendi ra
tionem, primum, ut fieri poterit, de communibus diſſeremus.

EX M. VERG. COMM.

RAro, ut græcorum ſcriptores retulerunt, uidetur Baſiliſcus: totius ideo hiſtoriæ eius fidẽ
D penes autores hic eſſe uoluit. Eo enim pertinet quod Dioſc. inquit in cõmentario de uenenis &
remedijs, Eraſiſtratum de Baſiliſco teſtatum fuiſſe: cum momorderit, ſufflauo, & quaſi aureo
colore plagam fieri. &c. Vidiſſe tamen eum eos oportuit, qui traiectam per caput eius diade-
matis figura, candidam lineam contemplati, Regulum ob eam cauſam nominauerunt. Luca-
nus nihil de Baſiliſco aliud inquit, q̃, Sibilaq; effundens cunctas terrentia peſtes, Ante uenena
nocens late ſibi ſummouet omne Vulgus, & in media regnat Baſiliſcus harena. Quod Plinius
29. uolumine, cap. 3. cõfirmauit dicens. Baſiliſci, quẽ etiã ſerpentes ipſi fugiunt, alios olfactu ne-
cantẽ: qui hominẽ uel ſi aſpiciat tãtum dicit̃ interimere. &c. Veneni eius penetralẽ per oĩa uim,
non multo poſt idem poeta deſcripſit. Quod totum poterunt uolentes in eo uidere.

¶ Cõmunis curatio in oẽs ictus uirulentos. CAP. XVI.

ADuerſus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum ui-
brat, oris ſuctio conuenit. Sugentem uero oportet ieiunum nõ
eſſe, ſed & cibum ſumpſiſſe, & uino os abluiſſe. Poſtea exiguũ olei in
ore continens ictum exugat. Locus ipſe ſpongia fouendus. Deinde ſca
rificandus. Sed ulcuſcula altius imprimere expedit: quo uiroſa materi-
es profundo euocetur. Circinatio aũt carnis, & ſectio, ſcarificatione lõ-
ge potentius opitulant̃. Namq; ab ijs duo peculiaria p̃ſidia fiunt. Vnũ,
ꝙ uirus e loco tollitur. Alterum, ꝙ ante occurrens q̃ interna ſubeat,
cũ ſanguine copioſo excernit̃. Quod ſi locus carnis circũſcriptionẽ nõ
admittat, cucurbitulę cum largiori flãma adfigendę ſunt. Sed iã de uſti
one ſupra in rabioſorum morſu diſſeruimus. Si uero icta pars, utpote
extrema, ſectionẽ cõmode nõ reſpuat, pręſertim in omnibus ſerpẽtibus,
ut aſpide, ceraſte, & ſimilibus, ꝓculdubio amputanda eſt. Conuenien-
tiora ſupradictis auxilia ſunt quę Epithemata uocant. Imponat̃ ſarmẽti
cius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio, ſubacta ſtacte, garo, & acri ſalſamen
to. Porri, cepe, & allia mõ minutiſſime cõtrita illinunt̃, mõ cremata uul-

Digitized by Google

neribus inijciunt. Quinetiã diſſecti gallinarũ pulli cũ maxime tepent, A
percuſſo loco conuoluunt. Nec deſunt ꝗ hiſce tanꝗ̃ diſcordia quadam
naturali pugnantibus utant. Verũ huius rationẽ inire facillimũ fuerit.
Gallinę eñ calida natura ꝓditæ ſunt: argumẽto, ꝙ deuoratũ inſigne ui=
rus eliquẽt, & aridiſſima queqꝫ ſemina conſumãt. Itẽ nõnunꝗ̃ harenas,
lapilloſqꝫ, q̊s faucibus inſinuarint, diſſoluunt. Itaqꝫ animãtis calore, ſpũs
ictę partis impetũ capeſcẽs, uenenũ exigit. Nec me fugit, ꝗd ĩ ægypto fi
eri ſoleat. Cũ ſpicas Aegyptij metũt, ollã picis paratã habent, et appen
ſam faſciã. Tunc eñ maxime ſerpentiũ iniurias expaueſcũt, tum ꝓpter
ſpicilegij tempus, tũ ꝙ opacis ſimul abditę ſpeluncis, & cauernis, denſo
qꝫ aruorum ceſpite deliteſcunt. Moleſtiora eñ animalia, et uirus eructã
tia Aegyptus in campis ferre conſueuit. Vbi ergo aut in pedẽ, aut par
tem aliã morſum intulerunt, aſſidentes, faſciam in ollam picis conijciũt,
& ſemel, aut iterum brachiũ, aut crus paulum ſupra uulnus obligãt, &
arctiſſime duo e pręſentibus diſtringũt: locũqꝫ ſecantes qua circũactus
eſt laqueus, picẽ inſtillant. Cũqꝫ ſatis uulnus excepiſſe uidet, laqueũ re=
ſoluunt, et cępis, alijſqꝫ ſupra memoratis illiniunt. Pręterea pix liꝗda cũ
ſale trito et feruẽte illita, ꝑ̃ſentanco eſt auxilio, ſi iugiter innouet. Con=
uenit et cedrus, & fimũ caprarũ ex uino decoctũ. Locũ aceto calido, cã
lamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri ſalutare B
eſt. Quinetiã nõ deſunt emplaſtra uehementiſſima, & calidiſſima, quæ
uenenum elicere, expugnare & diſcutere poſſunt. Cuiuſmodi ſunt quę
ex ſale, aut nitro, ſinapi, & ſemine roriſmarini componuntur. De qui=
bus conſequenter erit tractandum. Eraſiſtratus aũt nõ iniuſta reprehẽ
ſione eos inceſſit, ꝗ incognitas ad hunc uſum facultates conſcripſerũt:
ut elephanti fel, teſtudinis ſanguinẽ, aut crocodili oua, & cõſimilia. Nã
cũ iuuantia quędã literis tradidiſſe uident, plane in hęc ſola incidenti=
bus impoſuerunt. Quare talia deuitanda ſunt: cũ difficile, niſi regia fa=
cultate, perueſtigari poſſint: neqꝫ quo noſtra fides ijs obſtringatur, fre=
quẽti obſeruatiõe ſufficiẽs expimentũ ꝑ̃ſtiterint. Quæ aũt ad cõmunẽ
omniũ uſum ꝑtinẽt, quęqꝫ facile ſuppeditari, & omnibus a ſerpente ꝑ=
cuſſis auxiliũ ferre queũt, ſubiungẽda uident. Intubus itaqꝫ, & Erica, &
Aſtragalus cũ aceto potus, contra oẽs ſerpẽtiũ morſus auxiliant. Itẽ Bi
tumẽ, et uirẽtes Platani pillulę in uino diluto coctę, & Paliuri decoctũ,
radix Ariſtolochię, et Eringij. Decoctę etiam Lauri baccę, et deuoratę,
Piperqꝫ largius eſitatũ, Ruta, Anetũ, et Cyclaminus. Coma porrorũ pri
uati ex pane, aut alliũ, aut cepe, ſalſamẽtaqꝫ ꝙ̃acerrima, origani decoctũ
cũ uino potũ, fœniculi, pulegij, calamĩthę porrorũqꝫ ſuccus cũ melle de
ſorptus. Hęc ꝗdẽ a plãtis congrunt. Ab animãtibus uero quędã cõmo
de peti ſolẽt. Gallinaceorũ cerebella in cibo, leporinũ coagulũ cũ uino.
Itidẽ caſtorij ſextãs. Teſtes marinæ teſtudinis ſumpti, multũ ꝓdeſſe tra

Digitized by Google

G dunt. Muſtella ſale inueterata inter auxiliaria medicamenta eſt. Inuenitur etiam prius exenterata, ſaleq; ſicceſcens inueteratur: ex aqua binas drachmas cum uino bibiſſe ſatis eſt. Sed de ſimplicibus quæ dari ſolẽt hactenus. Percuſſis a ſerpẽte prodeſt alui deiectio, diffluens ſudor, urina copioſe reddita. Compoſita etiã quædam recenter remedia polliceri tradũtur. Vt opij, & myrrhæ ſinguli oboli, piperis quicunx. Ea melle excipiuntur, & inſtar ægyptiæ fabæ dantur. Itidem ſylueſtris rutæ ſeminis, gith, cumini æthiopici, ariſtolochiæ, galbani, ſingulorum pares portiones tritæ, & cum erucæ ſucco ſubactæ, digeruntur in paſtillos, qui drachmæ pondus æquent. Dantur ex ijs terni cyathi cum uino. Hæc habui de cõmunibus auxilijs quæ dicerem. De peculiaribus remedijs cõtra beſtias quæ uenena uibrant, conſequenter eſt dicendum.

EX M. VERG. COMM.

COpioſiores, certioreſq; in cõmunibus his contra uenenata remedijs poſteriores grecorum medici fuerunt. Neq; imerito, accreſcentibus arti quotidie nouis eorum experientijs. Quas deinceps obſeruantes, qui ſaluti humanæ diligentius conſulerent, monuerunt, non eſſe cucurbitulis ſimpliciter utendum, ſed anteq; uulneri admoueantur, propinquas confodiendas eſſe partes: ut pluribus quaſi canalibus una cum ſanguine & ſpiritu uenenum foras trahatur. Addiderunt præterea, in repleto hominis corpore, ſecta uena mittendum eſſe ſanguinem: quod nullibi
D a ſcriptore hoc precipitur. Et in admouendis morſibus, aut ictibus uenenatorum, diſſectis gallinaceis, cæteris omnibus mares antepoſuerunt. Deficientibuſq; his, ne quid ad faciendam homini medicinam deeſſet, diſſecta eodem modo, & admota animalia alia in eum uſum recepe runt. Aliam a Dioſcoride cauſam reddentes: ꝙ ſcilicet uenenum in ſe trahunt, & dolores leuãt. Quinetiam uri locum, & ignis cruſtã uulneri induci iuſſerũt. Quod in ſcriptore hoc tm̃ ſignat, cũ de aduſtione dictũ a ſe fuiſſe ait. Pluraq; alia, quæ longius poterunt uolentes ab eis audire.

Finis. LIB. Octaui.

PEDACII

DIOSCORIDIS

Cõtra Venenatos morſus LIB. Nonus,

IO. RVELLIO interprete.

NIHIL inter ferientium uenenatorũ notas de Veſpis, et Apibus articulatim digeſſimus: ꝙ conſpicuę omnibus forẽt, & nihil excellens, aut notatu dignũ in his obſeruaretur: inter remedia tamẽ earum meminiſſe non fuit alienum.

De Remedijs cõtra Veſparũ, Apũq; ictus. CAP. I.

ADuerſus Apũ, Veſparũq; ictus, prodeſt illita malua, & hordeacea farina cũ aceto, ficulneum lac in uulnus inſtillatum, a muria, aut maris aqua fotus.

EX M. VERG. COMM.

QVę neglexit Dioſc. Apiũ & Veſpar; ictus, notas & ſigna poſteriores excępunt. Ab Apis ictu dicẽtes ſtatĩ ſentiri dolorẽ, rubere locũ, tumere, ꝓpinquas & increſcere partes, ſpi

culũq; in uulnere relinqui. In Veſpis deinde eadem, ſed intenſiora omnia: nec relinqui ſpiculũ. Addiderũtq; in remedijs, lutũ, & bubulum fimũ, quibus illeuiſſe ictus utile ſit: & pter hæc conciſa, & poſita mori arboris folia. Relinqui aũt ab Apibus in ictu ſpiculũ Ariſtoteles.5. de animaliũ hiſtoria, & Nicander in Theriacis ſuis teſtant: ſuoq; illo telo caſtratas perire. A

De ictis a Phalangio. CAP. II.

PHalangiorũ ictibus ficulneũ cinerem, adiecto ſale trito & uino imponere oportet, aut radicem ſylueſtris punici q̃tenuiſſime tritã, aut ariſtolochiã hordei farina & aceto ſubactam. Vlcera aqua maris proluenda, aut apiaſtri decocto. Folia eiuſdem illinenda. Lauacris perpetim utendũ, & potionibus quæ hæc medicamẽta recipiant, abrotoni ſemen, aniſum, ariſtolochiam, cicer ſylueſtre, cuminũ æthiopicum, cedrides tritas, platani corticem, & trifoliæ hærbæ ſemen. Priuatim aũt ſingulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina conuenit. Item myricæ fructus, & chamæpityos, & uiridiũ cupreſſi pillularũ decoctum, ammiſto uino. Sunt qui fluuiatilem cancrũ in ſuccum redactũ, cum aqua, aut lacte, aſſumpto apij ſemine confeſtim moleſtijs liberare prodant.

EX M. VERG. COMM.

SVnt in græcis nec reprobandæ fidei codices, in quibus non Aniſo, ſed Anetho contra Phalangiorum morſus pugnatur. Nos tamen eiuſdem ſcriptoris huius decreta in Aniſo ſecuti, quod utile his quæ uenenum ictu, aut morſu relinquunt, ab eo dictum eſt, Aniſum, ut in communi lectione erat, reddidimus.

De morſu Scolopendræ. CAP. III. B

SI Scolopendra morſum infixit, ſal q̃leuiſſime tritus ex aceto uulneri inſpargendus, aut ruta ſylueſtris ſuperponenda. Locus acida muria perluendus. Danda in potu ariſtolochia cum uino, aut ſerpillum, aut calamintha, aut ruta ſylueſtris.

EX M. VERG. COMM.

ADiecerunt remedijs his ueteres græcorum medici plæraq; alia. Cinerem aceto maceratum, aut ſcyllam uulneri iubentes imponi. Quodq; hic iubet, oxhalme fouendum eſſe locum, auctore Archigene antiquiſſimo medico, calido oleo fieri aliqui inſtituerũt. In potionibus etiam aſphodeli radice uſi ſunt.

Remedia ad Scorpionis ictum. CAP. IIII.

PErcuſſis a Scorpione, præſenti eſt auxilio ficulnum lac in uulnus inſtillatum. Scorpius ipſe qui ictum uibrauit, tritus, & percuſſo loco impoſitus, ſuæ plagæ remedium eſt: ob quandam, ut conſtat diſcordiam. Præterea tritus, & impoſitus cum ſale, lini ſemine, & althæa conuenit. Sulphur ignem non expertum, reſina terebinthina excæptum, & emplaſtri modo adiectum, auxiliatur. Itidem galbanum ad ſplenij formam ductum, & calamintha, quæ trita illinatur. Et farina hordei in uino parata, in decocto rutæ. Semen trifoliæ hærbæ tritum, & uulneri iniectum, opitulatur. Hæc ad affectum locũ pertinent. Poſt hæc q̃efficaciſſimis potionibus utendum: cuiuſmodi ſunt ariſtolochiæ, preſertim corticis binæ drachmæ cum uino. Tuſa gentiana, & pulegiũ decoctum, & baccæ lauri pauco numero tritæ, & calamintha cum poſca, in qua magnopere diſcoqui debet. Cupreſſus cum uino, & ruta. Nec ſecus ficulneum lac, laſerpi-

Digitized by Google

C tium ſi adſit: ſin deſyderetur, peucedani ſucco utendum. Efficax eſt potus trifolij ſuccus, & ocimi ſemẽ. Omnibus autem ijs perpetuus lauacri uſus, euocatus ſudor, & dilutæ uini potiones regiſtrum.

EX M. VERG. COMM.

NOn poterat ſine græcoꝝ latinorumq; ſcriptoꝝ aliquot ope integra huic ſcriptori Scorpionũ morſus curatio nunc eſſe: tam longe ab antiquæ lectionis ueritate deuiã, parum diligentes græcoꝝ librarij eam fecerant: pro parthico laſere, peucedanũ: & pro cyperide, cupreſſum modo nobis oſtendentes. Id cæteri interpretes, aut in extremo opere feſtinantes, aut ſcorpionum iniurias parũ timentes, qualia in impreſſo ſcriptoris huius codice omnia legebãtur, talia etiam uerterũt. Cum tamẽ utriq; facillimũ fuiſſet: & ſi græcoꝝ medicos, præſertimq; Paulum Aeginetam nunq̃ antea legiſſent, ex Plinio locum emendare: qui. 21. uolumine, capite. 18. de Cypero agens, inquit. Cypero uis in medicina. &c. pauloq; poſt. Radix aduerſus ſerpentium ictus, & ſcorpionum præſertim remedio eſt. Aut ſi ex Plinio id etiam agere noluiſſent, in ſcriptore hoc ſaltem meminiſſe debuerãt, contra ſcorpionum ictus Cyperi radicem præcipue laudari. Sed omniũ aliorum certiſſimus inſtaurandi eius loci auctor Paulus Aegineta illis fuiſſet, Cyperide contra ſcorpionum ictus manifeſte utens. Debuerat & illud homines monere, nihil huiuſcemodi cupreſſo, aut ab hoc, aut ab alijs tribui. Eodemq; modo pro Peucedano, cui nulla contra ſcorpiones uis eſt, parthicum laſerpiciũ mutare. Quod hic ipſe ſcriptor contra uenenata omnia in Silphio laudauit, id alter ex eis melioris codicis, quem ipſi etiam uidimus, ope adiutus, animaduertit, & felicius uertit. Sed certius totam & ipſe ſcorpionum rem abſoluiſſet, ſi eundem Paulum Aeginetam libro. 5. de his agentem diligentius audiſſet. Sunt enim in reliquo capite plæraq; alia, quæ ab eo, & ab altero parum apte uerſa fuerunt: quæ nos breuitati conſulentes, relinquimus. Multoq; magis, ut quæ addiderunt, mutaueruntue in his poſteriores græcorum medici, breuiter dicamus: quæ huiuſcemodi ſunt. Althea, quæ hibiſcus eſt, ſimpliciter hic uti iubet. Reſpondetq; hoc decretis ab eo in ea herba: in qua teſtatus eſt, Altheæ folia uenenatorum morſibus, & ambuſtis mederi. Illi autem ſemini has tribuerunt uires.
D Et quas hic iubet ſumi pauciores lauri baccas, illi decem tantũ decernunt. Quinetiam, argenti laminã uulneri impoſitam, egregie prodeſſe teſtantur. Bibendum præterea Sulphur uiuum in uino additis piperis granis octo. Laſeris liquorem cum tritis cancris, Nigellæ, & Aethiopici Cymini, & Viticis ſemen, cunctaq; æquali pondere cum uino iubent.

¶ Aduerſus marinæ Paſtinacæ, Scorpij marini, & Draconis ictus. CAP. V.

EI qui a marina Paſtinaca icitur, omnia quæ de Viperarũ morſu paulo poſt referemus, ſimili modo conueniunt. Peculiariter autem ictus a marino Scorpione, & Dracone inferuntur, qui moleſtos cruciatus cient. Interdum autem, ſed raro nomas excitant. Quibus abſinthij, ſaluiæ, aut ſulfuris ex aceto triti potio ſubuenit. Paſtinaca diuulſa, & uulneri impoſita, ſui ictus medela eſt.

EX M. VERG. COMM.

VEnenis ex mari addidit hoc loco Dioſcorides Draconem, & Scorpium, nullis tamen deſcriptis antea eorum maleficij notis & ſignis. Quod quare factum ab eo ſit, non facile eſt conijcere. Niſi forte, quia alia piſcium q̃ terreſtrium ratio ſit: poſſuntq; terreſtria fallere incautos, marina autem niſi in aperto nocere homini nequeunt, ideo relicta a ſcriptore hoc illa fuerint. Siquidem poſteriores græcorum medici, & ipſi nihil huiuſcemodi addiderunt. In remedijs tamen copioſiores præter ab hoc ſcriptore dicta præcæperunt, plumbo confricandum eſſe marini Draconis ictum, Trito ſerpillo, aut elixa lente, aut uiuo ſulphure obſtruendum locum: eundemq; hoĩs urina fouendũ. Et abſinthiũ in diluta uini potione dandũ: dandum & ficulneorum ſurculorũ in dulci uino dilutum. Contra Scorpij uero ictus, mullum piſcem diſſectum imponi iubent. Quod miretur aliquis a ſcriptore hoc relictum fuiſſe: cum ſecundo uolumine de Mullo piſce agens, inter cætera uim hanc illi tribuerit. Niſi ſatis fore credidit, ſemel quocunq; loco de eo traditum fuiſſe. Adijciunt præterea, uiuo ſulphure confricãdum eſſe locum, bibendasq; tritas lauri baccas numero tres.

Digitized by Google

¶ De morſu Muris aranei. CAP. VI. A

SI Mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano ſplenium per ſe uulneri exterius impoſitum, aut medicamenti modo aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulſo illita. Quinetiam Mus ipſe, qui morſum intulit, ſi diſſectus apponatur, ictus ſui ueneficia luit. Reſiſtunt quoque acini dulcis punici decocti, & illiti. Item porri, & allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. Sed hæc ad locum pertinent. Prodeſt potum abrotoni decoctum, maxime ſi in uino detur. Præterea ſerpyllum, & galbanum, & eruca uino madefacta, recentes cupreſſi pillulæ cum aceto, & cyclaminus ex aceto mulſo, & pyrethrum cum uino, & chamælæonis hærbæ radix. Nec deſunt qui literarum monumentis tradiderunt, tritum Murem araneum contra ſuos ictus cōmode bibi. Quam hiſtoriam apud alios inuentam, dignam dumtaxat cenſuimus, quæ annotaretur. Aliȷ aſſeuerant, demorſum non alias exulcerari, niſi extrinſecus Mus araneus aſtiterit, tum quoq; auxiliari referunt.

EX M. VERG. COMM.

MVlta ſunt quæ alia, & aliter pro Muris aranei morſu ueteres græcorū medici docent. Primumq; inter ea quæ emplaſtri modo imponūtur, non dulcis punicę acinos, ut cōmunis fere lectio habet, ſed Malicoriū imponi iubent, aptiore remedȷ genere q̃ ſi quis acinos dixerit. Numerant mox agreſtem maluam, & ex aceto tritum ſinapis ſemen. Cumq; & ipſi calida aqua, uerumtamen marina (quam uocem deeſſe huic ſcriptori ſuſpicamur) locum foueri præcæperint, adȷciunt ſtatim, cremata hordea ex aceto imponenda eſſe. In potionibus deinde, non numerata ab hoc ſcriptore, adȷciunt ſiſymbrium, ſaluiam, hedinum agninumue coagulum, gentianæ radicem, aut uerbenacam, cunctaq; cum uino. Quinetiā cum uino bibendum tritum Murem araneum dicunt. Facere ad hoc ueneni genus myrrham pondere ſemiſſis drachmæ, & ariſtolochiæ corticis drachmas quatuor. Sunt & alia ab eis in huiuſcemodi malo obſeruata & tradita remedia, ſed efficaciſſima, & præcipua hæc ſunt. Poſt quæ erat dicendum nobis, cur in extremo capite uitȷ nota æditioni huic noſtræ addita ſit. Sed tam aperta erit græca intelligentibus eius conſilȷ ratio, ut nihil iacturæ ſit eam non tradidiſſe, præſertim in extremo opere ad ea quæ ſuperſunt feſtinantibus. B

¶ Ad morſum Viperæ remedia. CAP. VII.

SI Vipera morſum impreſſit, fimum caprinum cum uino impoſitum opitulatur. Item laurus & abrotonum & galbanum ſplenȷ loco ſuperiectum. Origanum uiride inditum. Pulli gallinarū diſcerpti, & confeſtim admoti. Erui farina, aceto mulſo ſubacta. Radicis cortex uſq; eo tuſus, ut in puluerem ſolutus abeat, & ſcylla toſta detritum chamæmelum, hordeaceum cataplaſma in aceto mulſo præparatum: ſed locus ante calida foueatur. Hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodeſt. Aliqui anchuſam tenui folio conſtantem auxiliari produnt. Leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & porracei ſucci hemina in mero, & foliorum apiaſtri ſuccus, & ſylueſtris ruta. Hæc in uino potari debent. Merum continuo bibendum, allia mandenda, & cepe, & porri recentes, ſalſamenta acerrima, & opipara. Simplicia hæc ſunt. Percuſſis a Serpente præclare auxiliatur medicamentum quod myrrhæ, piperis, caſtorȷ, floris portulacæ ſeminiſq;, dimidio acetabulo conſtat.

Digitized by Google

C Hæc omnia in cretico paſſo teruntur, aut in alio probato uino. Eraſiſtratus in eo libro, qui περὶ δυνάμεων, id eſt, de uiribus inſcribitur, plæraq; alia tradidit, quæ ictis ab Vipera auxilium ferre poſſunt. Inter quæ talia maxime laudantur, gallinacea cerebella cum uino pota, ſemen ſatiuæ braſſicæ tritum, & acetabuli menſura cum uino potũ. Quinetiam bonum eſt digitum in liquidã picem intingere, deinde uinũ, quo digitus fuerit elutus bibere. Hæc ſunt quæ contra Serpentium ictus auxiliantur.

EX M. VERG. COMM.

SVnt toto hoc capite a ſcriptore hoc decreta, quæ contra Viperas imponi, comedi & bibi oporteat. Quæ item ſimplicia, & quæ compoſita eius mali remedia ſunt. Adiecerunt his alij græcorum medici plura alia. Elixas in cibo ranas: in poculis meraci uini potiones, tam præſenti remedio, ut ſi quis remedio eo utatur, nullo alio opus ſit: Marinæ teſtudinis, cum agreſti cimino ſuccum, ſanguinemq;: Leporis, inuliue triobolari pondere coagulum: Siccati ceruini genitalis drachmam: Panacis cum uino radicem: Agarici drachmã: Iuniperi baccas: Aſphodeli radicem: Conciſa piſtacia: Viticis ſemen: inueteratæ muſtelæ drachmas duas: Fluuiales marinosue cancros per ſe, & cum pediculari herba, quam Staphidagriam uocant, ſaleq; & polio: Ariſtolochiæ, cum myrrha radicem: Gentianæ, baccarumq; lauri parem menſurã melle excæptam. Oribaſius præterea priuatim, quam alij Ariſtolochiæ radicem, radicis ille corticem ſumi iubet. Addit & caſtorium, & opium: iubetq;, habita uirium ratione, in diluta uini potione dari. Lycus Sandaracam & Anethum adijciebat. Archigenes Lauri folia in oleo decocta imponi iubebat. Tamq; in toto hoc genere remediorum abundant græci, ut multum illis merito ſecuta tempora debeant: qui dum ſaluti humanæ conſulunt, nihil intentatum reliquerũt. Poterant plura alia etiam numerari, ſed ex multis ſatis hæc fore opinati ſumus. Poterunt enim uolentes a Paulo Aegineta & hæc & plura alia certius audire.

D

❡ De Amphisbænæ morſu. CAP. VIII.

DE Amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniam fere remedijs ad Viperas ſcriptis, percuſſi ab ea, adiuuari ſoleant.

EX M. VERG. COMM.

BReue quidem, non leuiter tamen corruptum in cunctis fere græcis, quos hactenus uidimus, hoc caput erat. Id aliorum ſcriptorum, & eius qui mihi omnium uetuſtiſſimus & probatiſſimus græcus codex eſt ope, & ex hoc ipſo ſcriptore in eam quæ legitur in æditione noſtra formam reſtitutum eſt.

❡ Contra Druini ictus remedia. CAP. IX.

ADruino ictis conuenit ariſtolochia cum uino pota, trifoliũ hærba, radix haſtulæ regiæ ſimiliter aſſumpta, & fructus ex omni quærcus genere. Tuſæ ilicis radices, & illitæ parti ictæ auxiliantur.

EX M. VERG. COMM.

QVas hic dolorem lenire tantum Ilicis radices tuſas, & loco impoſitas ait, cæteri remedio eſſe dixerũt. Hic παρηγορῦσιν, quod ad leniendum dolorem pertinet, inquit, illi ἀρήγουσιν, quod ad opem remediumq; & ſalutem.

❡ De Hæmorrhoi, & Dipſadis ictu. CAP. X.

HAEMORRHOI, Dipſadisq; morſus, uelut immedicabiles a plærisq; maiorũ deplorati relinquebantur. Quare ſi peculiaribus contra Dipſadem remedijs egeamus, cõmunia experiri operæpreciũ erit. Protinus aũt ſcarificatione uti, uſtionem facere, & ſi locus patiat̃, amputatõe opus erit. Conſequẽter q̃ acerrima cataplaſmata admouere, de q̃bus ſæpenũero diximus. Nec me fugit, acres cibos maxĩe a ſalſamẽ

tis utiles eſſe. Meracæ potiones, & lauacra proſunt, quæ ſubinde interie- A
cto breui ſpacio aſſumenda ſunt, priuſq; morbi genus emerſerit: quo ſe-
mel erumpente, opem ferre non poteſt ulla medici opera. In ictu Hæmor
rhoi eadem proſunt. Inſuper quæ in commune opitulantur, ut ſcarificati
ones, uſtiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in Dipſade definiui
mus. Quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita.

EX M. VERG. COMM.

INueniſſe ſe ab antiquioribus tradita Paulus Aegineta, quæ præter ſupra dicta uulneri impo nerentur, hæc etiam inquit. In Dipſadis morſu conciſa portulacæ folia ex aceto: Polentam itidem: Rubiq; conciſa cum melle folia. Plantaginem præterea, Hyſſopum, Allium, Elaphoboſcum, Porrum, Rutamq; & Vrticam. In Hæmorrhoi autem hæc ipſa, & præter hæc elixa uitis folia cum melle conciſa. Nec minus Hæmorrhoi ipſius crematum caput in potione datum: aut cum Irino oleo Scordion herbam: comedendaſq; in periculo hoc paſſas uuas. Non conuenit deinde nobis in hoc capite cum alijs, quo loco hic ſcriptor ait, ὑδέναι δριμυφαγίας χρησιμεύειν καὶ μάλιστα τὰς ἀπὸ τῶν ταριχηρῶν. Illi enim Drimyphagias frequentem in hoc ſcriptore uocem, ad acres tantum cibos contraxerunt. Nos ut eſt communis & propria eius uocis in medicina æſtimatio, ad eas uomitiones retulimus quæ accremento ciborum quæruntur. De quibus actum longius ſecundo uolumine a nobis in Omotharicho eſt.

De morſu Hydri. CAP. XI.

SI morſum Hydrus adegit, prodeſt origanum tritum, & aqua ſuba-
ctum, lixiuia cum oleo indita, aut ariſtolochiæ cortex, aut quærna
radix minutim contrita, & hordei farina cum aqua & melle colliquato. B
Bibuntur etiam binæ ariſtolochiæ drachmæ in diluto uino, aut poſcæ
cyathis duobus: deinceps marrubij ſuccus, uel decoctum utriuſq; cum
uino. Fauus recens datur in aceto.

EX M. VERG. COMM.

NOn ſatis certa in hoc capite omnia in græcis ſunt. Pluribus enim locis a reliquorum græcorum diſciplina uariant, quæ hic ſcriptor pro Natricis morſu conſtituit: non tamẽ adeo diuerſa nobis uiſa ſunt, ut mutare aliquid, aut addere placuerit. Illud tantũ monemus, quod Barbarus ait, bibendũ porri ſuccum. &c. nos Marrubij dixiſſe, concordi in hanc uocem græcorum aliorum medicorũ præcepto: qui praſij, id eſt, marrubij, non praſi, id eſt, porri ſucco uti iubent. Potuit ille ſuorum codicum fidem ſequi: nos cõmunem lectionem, & ueterum auctoritatem magis amauimus. Addiderunt græcorũ medici remedijs ab hoc ſcriptore numeratis Naſturcium, Aſphodeli ſemen, floremq;, & cum uino fœniculi ſemen.

De morſu Cenchridij. CAP. XII.

MOrſis a Cenchridio auxiliatur lactucæ fructus cum lini ſemi-
ne illitus, & ſatureia trita, & ſylueſtris ruta, & ſerpyllum cum
duodecim haſtulæ regiæ drachmis, & tribus uini cyathis, aut ariſtolo-
chiæ radix. Item cardamomum, & gentiana.

EX M. VERG. COMM.

COrruptũ, maleq; habitum a librarijs aliquot locis caput hoc eſt. Licetq; Pauli Aeginetæ auxilio totum reſtitui poſſet, ſatis tamen nobis fuit pro Cardamomo, quod paſſim in eo legebatur, Cardamon, id eſt, Naſturciũ uertere. Factumq; id eſt, non tam quia ut diximus Cardamo græcus ille ſcriptor manifeſte utitur, q̃ quia hic ipſe ſcriptor in Naſturcio dixerat, ἑρπετῶν τὲ ἐστιν ἀντιφάρμακον πινόμενον. Quod eſt, Potum ſerpentibus remediũ eſt. At Cardamomũ etiam id præſtat. Scimus id quidem: ſed utentibus ad hanc rem Naſturcio alijs in ambiguo, id potius elegimus, q̃d græci alicuius ſcriptoris auctoritate defendi poſſet. Vitiũ ſuſpicati ſumus illic etiã eſſe, quo loco non integræ lectionis notã adiecimus. Credimus em̃ legi quondam potuiſſe ali-

Digitized by Google

C ter eum locū, καὶ ἕρπιλλος σὺν ἀσφοδίλῳ λελειωμένος, ποτιζόμενα δὲ παραχρῆμα κενταυρίου τῆς ῥίζης δραχμαὶ δύο σὺν οἴνῳ κυάθοις γ. Quorū ſenſus eſt. Et Serpillū cum Aſphodelo tritum. Potiones aūt ſtatim Centaurij radicis drachmæ duæ cum uini cyathis tribus. Nihil nos tamen mutauimus, locum legentibus ſignaſſe contenti. Sumusq; ad hoc Pauli Aeginetæ diſciplina, & præcæptis uſi: qui totum ſcriptoris huius caput iiſdem uerbis commentarijs ſuis adſcribens & miſcens, quo diximus modo totam hanc rem docet.

¶ De percuſſis a Ceraſte. CAP. XIII.

SI Ceraſtes, aut Aſpis percuſſerit, cita partis amputatio ſuffragatur. Quare ſine mora ictam partem amputare, aut ſcalpro confeſtim circumcidere, & ijs ſimilia proſequi oportet. Vrentia inſuper admouenda. Siquidem uirus hoc ueneno Baſilici ſimile eſt.

¶ De morſu Aſpidis. CAP. XIIII.

IIs qui ab Aſpide feriuntur, quæ de Ceraſte ſcripta ſunt auxilia dari debent. Nam uenenum hoc quemadmodum Baſiliſci, aut ſanguis bubulus, celerrime in arterijs ſanguinem cogit

EX M. VERG. COMM.

SEorſum, duobuſq; capitibus de Ceraſte hic ſcriptor & Aſpide egit, contra q̃ in Græcis alij omnes fecerunt: qui ſimul de utroq; docuerunt, certius remedia hæc etiam tradentes. Dico autem certius, non quia plura, aut alia, ſed quia expohtis remediorum illorum cauſis & tractationibus, certiorem legentibus totā hanc rem feciſſe uidentur. Nos eam relinquimus, non tam breuitati conſulentesq;, q̃ quia nihil huic ſcriptori contrarlum, aut aliud in eis eſt.

¶ De Baſiliſci morſu. CAP. XV.

D AD Baſiliſci morſum, ut Eraſiſtratus author eſt, auxiliatur caſtorij drachma in uino pota. Item papaueris ſuccus.

¶ Ictuum remedia ita ſe habent.

EX M. VERG. COMM.

QVæ ab Eraſiſtrato contra Baſilici morſum inſtituta quondam fuiſſe Dioſco. ait, ueteres græcorum medici incerta ſibi eſſe tradiderunt: propterea, ꝙ eorū periculum nunq̃, aut rariſſime ab aliquo factum fuerit. Et hæc quidem hactenus. Nobis ſane longe plura, & maiore q̃ a principio cogitauimus operis incremento aucta. Dioſcoridi uero, & legentium deſyderio (tam late tota hæc res patuit, & nos tam multa, quod iampridem ſentimus, parum certe diximus) nunq̃ ſatis futura: niſi uoluntatem noſtram magis q̃ officium manes eius amauerint: & qua ſolent humanitate bonarum artium, & humanitatis profeſſores noſtra hæc excæperint: nec quatenus aliquid præſtitimus, ſed quid conati fuerimus, in honoris & officij cenſu nobis numerauerint. Reliquimus nos in extremo hoc opere quæ ab interpretibus alijs importune, & contra ſuam etiam iudicium addita huic ſcriptori fuerunt. Pro comperto enim nobis eſt, non eſſe eius, quæ tam leuiter, ſuperſtitioſeq; in eis docentur. Relinquimus & quæ aliquando polliciti ſumus in ultimo opere, addituros nos eſſe, Colorū proprias cum ſuis diſcriminibus uoces: & antiquorum ponderum, menſurarumq; omnium antiquas rationes: præſertimq; quibus græcorum menſuris & ponderibus antiqua Romanorum, & noſtrorum temporum pondera & menſuræ reſpondeant. Non tamen auferetur, quod nunc non datur. Cogitamus enim ueterum quorundam exemplo, & ex Theophraſti diſciplina, de floribus commentarium, in quo certior Colorum omnium, in natura ſumptis ab ea exemplaribus, ratio & hiſtoria trader̃. Adijcieturq; illi quod ad pondera illa, & menſuras pertinet. Nunc enim ampliore uolumine librarios & legentes defatigare, uiſum non eſt.

¶ Finis LIB. Noni.

Digitized by Google

QVAE SEQVVNTVR, NON VIDENtur eſſe Dioſcoridis.

¶ De Rhamno.

Rhamnũ, ſi quis eruat ſilente luna, & ſecũ ferat, contra uenena, & improbos hoĩes proderit. ῥάμνος
Pecoribus iuuãdis appendit̃. Nauigijs circũponi ſolet. Valet cõtra capitis dolores, & laruas. .i. phantaſmata

¶ De Artemiſia.

Artemiſiam hærbam, ſi quis teneat dum iter facit, laſſitudinem diſcutiet: & ſi in pedibus ferat, beſtias, & lemures abiget. Si ſanguis circa artus cõaluerit, ramulos ex roſaceo in olla ferue facito, & locum totum oblinito, cum ſomno indulgendum eſt. Strangulatui uuluæ mirum in modum auxiliatur. Vrinæ ſtillicidia, & opiſthothonum leuat. ἀρτεμισία

¶ De Pentadactylo.

Pentadactylũ, ſi qs circũ corpus portet, nullo dolore afficiet̃. Oculos, ſtrumas, calloſos tonſillaꝝ tumores, uuã, articulos ſub lingua, neruoꝝ dolores, & dentes, pſorã perniciali fame cõtractã iuuat. Remoratos a partu mẽſes eijcit. Infuſa manibus ex aqua tepida cõtra terrores, faſcinũ, & laruas mirũ in modum cõmendatur. Vellito hærbam cum luna creſcit oriente ſole. πενταδάκτυλος

¶ De Verbenaca.

Verbenaca recta genitale intendit, ſed ſupina exiccat. Recta appenſa, doloribus oculoꝝ auxiliat̃. Contra hebetudines eorundẽ & capitis dolorẽ efficax eſt. Trita ex aceto, laſſitudinẽ reficit. Strumas, calloſos fauciũ tumores ſtatim diſcutit. Febriũ horrores ſanat, ſi qs ſolũ ex aduerſo ſtans ramulos tenuerit. περιστερά

¶ De Dictammo.

Dictammũ ſiccatũ manibus terito, & redigens in farinã adiecta uini ſtilla corpus tangito. Si quidẽ contra oẽs ſerpentiũ iniurias auxiliatur. Vlcera, & putreſcentes nomas præpurgans explet. Adactis corpori aculeis oblinit̃, ut p̄ſenti ſit auxilio. Ad lienẽ, et in abditis locis uitia inflãmatione turgentia, redactũ in farinã illinito. Hærbã uere, magnis æſtibus, autũnoq; eruito. δίκταμνος

¶ De Saluia.

Saluia ſingultũ, tuſſimq; diſcutit. Omnibus malis ulceribus cum cæra & roſaceo ſumpta auxiliat̃. Lienis dolorẽ, dyſenteriãq; pota cũ uino albo pari modo ſanat. Sanguinẽ excreantibus, potu medet̃. Ad extrahenda uuluæ onera efficax eſt. Peſſimæ mulieres peſſum ex ea ſubijciũt, ut partus excutiant. ἐλελισφάκος

¶ De Cupreſſo.

Cupreſſus hẹrba cõtra raucedines auriculaſq; ꝓdeſt. Induratos tõſillaꝝ tumores, aquã intercutẽ, & coxendicũ cruciatus ꝑſanat. κυπάρισσος

¶ De Centaurio.

Centauriũ contra inflãmata uitia, & pulſantes ictus ualet. Fœminis uuluæ malo laborantibus auxiliat̃. Stillicidij urinæ, calculorũq; tormẽta leuat. Hærbam uere oriente ſole legito. κενταύριον

¶ De Buphthalmo.

Buphthalmũ creſcente luna legere oportet. Facit aũt contra pauores, laruas, & mala medicamẽta, faſcinationes, ut pote cũ eas auertat. Radicẽ ſi quis mandat, dentẽ expuet, fluctionẽq; cõfeſtim ſiſtens auxiliat̃. Quin & uentrẽ reſoluit. βούφθαλμος

¶ De Pæonia.

Pæonia hærba per æſtus caniculæ ante ſolis ortũ uellit̃, appenſaq; cõtra uenena, faſcinũ, pauores & laruas ꝓdeſt. Itẽ contra febrẽ cũ horrore uenientẽ, diurnã nocturnãue, & aduerſus tertianã. Prodit̃ lemures a mõte in q̃ naſcebat̃ fugaſſe. παιονία

¶ De Moly hærba.

Moly hærba ſi ſecta radice feratur, ueneficiorum & faſcinationis amuletum eſt. μῶλυ

¶ De Marina quærcu.

Marinã quærcũ, cũ roſaceo & oleo miſceto, & faciẽ illinito cũ ad negocia te cõferes. Vegetiores reddit pueros imo uentri appenſa, & ad arcẽdos pauores nocturnos manu teneto. Cõtra faſcinũ, & oĩa maleficia ꝓdeſt. Corpus tuet̃. Cum eñ faſcinãtes recedũt, areſcentẽ ramulũ occludit: & cũ ꝓpius accedũt, aperit.

¶ De Chryſanthemo.

Chryſanthemon, ſi terra ante ſolis ortũ eruat̃, & collo appendat̃, ueneficas mulieres, oẽiſq; faſcinãtes amolit̃.

¶ De Eryſimo.

Eryſimon cũ uino tritũ, aduerſus uentris dolorẽ bibit̃. Si qs grana ſeptẽ domũ ingeſſerit, rixæ & iurgia concitabunt̃.

¶ De Elleborine.

Elleborine aliq̃bus Epipactis, alijs Borion dicit̃. Frutex eſt exiguus, minimis folijs conſtans. Bibit̃ contra omne uenenũ, & iocineris uitia.

τέλος.

¶ ARGENT. APVD IOANNEM SCHOTtum librariũ, 28. Augusti, Anno Chriſt. M. D. XXIX.

Chartarum numerus, præter Indicem. 183.

Digitized by Google

INDEX
VOCVM

ferè omnium quæ paſsim in COROL-
LARIIS Hermolai Barbari, Anno-
tationibus M. VERG. ipſiuſq;
DIOSCORIDIS
Simplicium deſcriptione continentur.

Digitized by Google

Io. Schottus Librarius
Lectori. S D.

POlliciti ſumus Lector candide, idq; ab ipſo Operis noſtri frontiſpicio, binos Indices, quod ingenue quidem fatemur. Verum ut eſt ſapientis, pro tempore mutare conſilia, longe melius compendium in animum ſubijt, ut duos, in unum contraheremus: nõ tam ut tibi ueſtiganti ſingula quæq; obuiam, & ob oculos eſſent, q̃ ut penſi quoq; noſtri finem felicius adſequeremur. Id ut boni conſulas, rogamus. Vale.

¶ Litera A.

ABACVS 317 a
Alabandicus 335 c
Abies duplex 62 c
Abietarij 62 c
abrotonum ibi. d 162 a
abſinthium 161 a b
abſinthij genera eo. c
abſinthium marinum eo. b c d
abſinthium Santonicum eo. c d
Acacalis 49 b c
acacia 55 c
acanthos ibi. 158 c d
acantha 92 a 158 c d
Acani 115 d
Acantha leuce 159 b
acanthica maſtiche 224 a
acanthium 158 b
acanus ſeminalis 224 a
acarna 190 b
Accipenſer 103 c
Aceſa inſula 321 c
aceſſis 317 c
acetabulum 142 d. 285 b
acetaria 142 d
acetum 297 d. 298 a b
acetum mulſum eo. b c
acetum ſcyllinum 299 b c
acetum ſtychadicum 303 a
Acherois 45 d
Acheruſion ibi.
achillea 223 a
achroſyalos 320 b
achudon 68 d
Achy 7 b. 69 d
achyra 68 d
acida muria 298 d
acinea 169 d
acini 64 b
acinoë 169 d
acinos ibi.
acis 64 b
Acocion 95 b
aconia 333 d
Aconitum 239 d. 240 a b
345 a b
aconitum alterum 240 b c
aconos 169 d
acorma 190 b
acorus. um. 2 a b
Acridophagi 92 b
acris eo.
acrodrya 66 b
Actéa 279 c
Acylon 59 c. 71 c
Adamas 104 a
adarce 331 a
Adeps 100 d. 102 b c
adiantos 258 c d
adianti miracula ibi.
& 259 a
adianti genera eo. b
Adipion 68 c
adipſos 61 c
Adnata 139 b
Ador 110 a
adorea ibi.
adoreum ibi.
Adorei quatuor diſcrimina ibi.
Adrachne 71 b c
Aduſtio 354 d
Aedęon 89 d
Aëra 113 d
äeromel 16 a c
aërizuſa 336 a
Agallochum 7 c d
ægis 55 c
ægidion 64 b
ægyluros 207 c
ægylops 260 a b c d
ægolethros 106 b
æmalea 104 a
æmation ibi.
æris coctura quatuor parit 323 d
æris flos 310 d
æris ſpecies 311 c
ærugo raſa 311 d. 312 b
ærugo ſcolecia 312 b c d
ærugo aurificij eo. d
ærugo ferri ibi.
ærugo uermicularis ibi.
æs inauratum 320 b
æs uſtum 310 c d
æthyopis 149 a
æſculus 59 b
æſculetum ibi.
æthal 34 c
æther 108 c
ætites 336 b c
ætitis genera ibi. c
Agaricum 151 b. d
ageroton 231 a
agne 56 b
agnelęta 57 d
agnos 56 b. 49 d
agonos 56 c
agria 44 b
agriandrys 58 d
Agricoſal 327 c
agrifolium 75 c
Aiuga 212 a b
aiuga altera 210 a
aizoon 244 c d
aizoon genera ibi. & 245 b
Alabandicus 335 c
alabaſter 328 c
alabaſtrum 335 b
alabaſtrus ibi.
alabaſtrites ibi.
alapathron 120 c
alarea 72 a
alaria ibi.
albucus 243 b. 50 b
alburna 102 c
Alcea 209 d. 210 a
Alcyonium 330 c d
Alæ 339 b
alec 86 c
Alecula 87 c 86 c
Alectorolophos 231 d
Alex 87 c
Alga maris 247
Aliata 109 d
alicacabus 237 d
alicariæ 229 a
alima 21 c
alipenon 58 c
alipres 24 c
alipaſton 102 b
aliſon 189 c
aliſum 210 d 211 a
Allectoris 91 a
allectryenæ ibi.
allectryon ibi.
allium 135 b d
Alemani 23 b
almytis 50 a
aloe 160 b c d
aloidarium 63 a. 160 d

aloemon 21 c
alopeca 89 b
Alphita 108 c. 109 d
Alſine 244 b
althea 121 c. 209 b c d
Alumen 324 c d. 325 a b c
alumen ſciſſile 325 b
aluminis genera ibi.
alus 215 d
aloſus 327
alutarij 90 c
alutamentum ibi.
Alyſſon 189 b c
Alypon 281 b c
Amala 96 d
amaracus 26 d. 27 a
amaracinum duplex ibi.
amara 46 b c
amarice 48 c
amamelides 71 b
amaracus 168 c d
amaranthus ibi. 230 b c
Ambroſia 197 d. 198 a
ambra 46 b d. 47 a
Amellum 23 a b
amentum 60 d
Amiantus lapis 335 c
Ammi 176 d. 177 a
amilla 23 b
ammium ibi.
ammoniacum 187 a b
Amomis 9 d
amomum eo c d
amorgis 56 a
amorgynæ ibi.
Amurca 55 d
Ampelopraſum 134 d
amphibia 160 d
amphicauſtis 109 d
ampelitis 339 c
amphisbenæ ictus 356 c
Cura eius 360 d
Amygdalus 71 c
amygdalæ ibi.
amylum 113 d. 114 a b
Anabaſis 227 b
anagallis 147 a b c d
anacacabea 69 c
anacacabos ibi.
anacollia 177 c
anatis 104 a
anatum differentiæ ibi.
anagyris 210 b c
anagnoſtis 272 d
anarrhinon 457 d
anchuſa 219 d. 220 a b
anchuſæ genera 220 a c
anchuſa alia 220 b c
anchuſa tertia eo. c
Andrachne 71 b
androſace 205 b c
Androſemon 211 c
androſemon duplex ibi.
andrachon 239 a
andraclon ibi.
andracelon ibi.
androdamas 324 a
Anemo 146 b
anerectos 108 c
anethum 176 b
aniſum 175 d
Anguium ſenectus 82 d
Anonis 159 a
anoſteos 78 d
Anthalion 206 b
Anthemis eo. b d. 140 b
anthemidis genera eo. d
anthema ibi.
antheles 48 a
anthérices 108 a
antrhacidæ piſces 327 c
anthyllis 206 b
anthias 102 c
anthrenæ 106 b
antinoius 251 d
antiſpodos 310 b
antitora 192 b
antirrhinum 257 d
antitaura 192 b
Apalos panis 108 b
aparathe 71 c
aparine 189 a
Aper 90 b
Aphenum 7 c d
ἀφὴ 17 d
aphroditarium 63 a
apharca 71 b c d
aphritis 87 c
aphros ibi.
aphrya ibi.
aphryæ ibi.
aphyæ ibi.
aphaca 133 d. 134 a
aphia 134 a
aphonitrum 329 b
aphroniteum 328 c. 329 b
aphroſelenon 335 d
aphurca 71 c
Apium 366. 178 a b
apia 68 c
apios ibi. 280 a b
apiaſtrum 145 d. 193 d 194 a
apimelis 71 b
apinthium 161 b
apludæ 109 d
Apochyma 40 b
apocynon 86 242 b
apocrypha Dioſcoridi annexa.
folio ult.
apollinaris 235 c. & ſeq.
apollo myriceus 49 a
apoſpermatiſmus 320 b
Appendix ſpina 158 d
appherema 109 d
Apum ictus cura 358 d
apoſpongiſmos 331 d
Apraginoſis 64 c
Apteros 92 b
Apuas 87 c
apulas ibi.
Apyrena 62 d
apyrenon ibi.
Aqua 296 c d
aquarum diſcrimina ibi.
aqua marina 297. b c
aqua mulſa 295 c d
item folio 296 b
aqua frigida 350 d
aquifolium. ia. 202 d.
item folio 59 d
aquiceli 36 b
Arabis 137 b
arabus lapis 334 d
aracus 115 d
arachnion 57 d
araneus 95 a
araneorum genera ibi.
Arbores reſinam ferentes ſex
folio 35 d
arbutus 71 a
arbuti genera ibi.
Archemora 57 d
arction 249 b
arcton ibi. & c
Arenga 86 c
Argemone 146 c d
argemone altera 147 a
argentum uiuum 150 b
item folio 320 a b c d
argenti uiui genrra 320 d
Argyrion nama Chymiſtarum
folio 325 d
Aria 44 b. 311 c
arinca 111 c d
aris 142 c
ariſarum 142 c
ariſtæ 108 a

Digitized by Google

Ariſiolochia rotunda 151 d,
item folio 153 a
ariſtolochia longa 153 d
ariſtolochiæ genera eo. a
Armamentarij 47 c
armenius lapis 318 b
armillini 97 a
Aron 141 b. 142 b c
Arſacus 44 c
arſenicum 324 a
Artemiſia 197 b c. 207 b
artemiſia tenuior eo. d
artemidorus 250 c
artheredones 106 b
Aruina 102 c
Aſarum 5 d. 6 a b
aſarus 142 c
Aſcion chalcon 311 a
aſclepias 189 c
aſcyroides 211 c
aſcyrum eo. b c
Aſſius lapis 332 c d
Aſphalatus 12 c
aſphaltus 40 c
aſphaltites ibi.
aſphodelus 143 a b
aſparagus 124 b c d
aſperugo 271 c
aſpidum genera 81 d. 357 c
aſpidis ictus 357 b
Cura eius 361 c
aſphenium 205 c d. 2 a b
aſpris 59 c
Aſſulæ 11 a
Aſtacia 72 a
aſtaphus 267 c d
aſtaphylinum 174 b
aſterius 95 b
aſter 253 c d
aſtorgion 95 b
aſtragalus 93 b. 232 a
Attacos 92 a
attaga 103 d
attagenus ibi.
athea 121 c
attega 133 c
attelabis 92 b
Athera 111 c d
ateramnon 116 c
ateramna ibi.
atiniæ 46 b
Atractylis 190 a b
atramentum ſutorium 321 c
d. item folio 322 a
Et differentiæ eius ibi.
atramentum metallicum 323 a
Atriplex 121 e d
Atharathrion 111 c
atramentum librarium 340 a b
Aureon 50 a
auricula muris 149 d
auricula muris altera 150 a b
Auena 260 a b
auripigmentum 324 a,
item folio 350 a b
Axinomantia 334 a
axos 350 d

¶ Litera B

BAccæ lauri 44 d
Bacanum 119 c
bacchar 170 b. 5 d
baccharis 170 b c
bacteria 47 c
Badrya 70 d
Baius 61 d
Balanus myrepſica 269
c. item folio 270 a
balani ſardinianæ 60 b
balani 61 d
balis 266 c
balithum ibi.
balauſtium 63 b
balauſtia ibi.
ballote 193 c d
balſamodes 7 c
balſamum 11 b d
balſami genera eo. d
balſamina 273 c
baltheus 102 b
Banchus piſcis 88 c
Baptiſecula 201 d
Barathon 42 d
barbula hirci 132 d. & 133 a
barba Iouis 229 c
barbaria 46 a
barbari ibi.
bardones 93 d
barython 42 d
Baſiliſcus 83 a
baſiliſci morſus 357 c d
Cura eius 361 d
Batis 126 d. 44 c
batos 223 b c
batos Idæa 15 c
batrachos 85 d
batrachos halica 86 a
Bechion 197 a
bechionis genera ibi.
Belenion, um. 16 a
Bentelis 16 c
bdellium. 32. a.
Berberi 79 c
berberion ibi.
bellis 266 c
bellio ibi.
Beta 123 b c
betæ genera ibi.
beta ſylueſtris 218 b
betonica 212 d. 213 a
betylus 123 c
Bia 104 a
Biblos 48 b c
Bilis 103 c
bilis duplex ibi.
bilis flauæ genera ibi.
Bitumen 40 c
bitumen ex fulmine 40 d
Blachnon 284 b
Blaſtus muſelitis 7 c
Blatta piſtrina 88 d
blattarum genera ibi.
blattaria 248 d
Blechron 164 a
blethrum 284 b
Bliton 121 a b
blitomama ibi. a
Boäcæ 86 d
boëcæ ibi.
bolbiton 121 b
boletus 243 a
bolita ibi.
Borrago 256 c d
Boſmorus 112 b
Botis 126 d
botrys 198 b
Brabyla 78 d
Braſſica 122 a b c d
braſſicæ genera eo. b c
braſſica ſylueſtris 123 a
braſſica marina eo. h
Bredon 93 c
bregma 138 b
bretanica 213 b
Bria 48 c
Bromus 112 a. 260 d. 261 a
Bruchus 92 b
bruſcandula 124 d
brutia 39 b
Brenthiæ 130 b
bryon 13 a. 45 d. 59 c
bryon marinum 247 b
bryonia 232 d. 283 a b c d
bryton 110 b
Bubleton 121 b
bubonios 255 a b
Buceras 114 d
bucheides 103 a

Digitized by Google

Bbuccina 78 c
Buffo 86 a
Bugloſſa,os. 256 a b
bulbina 143 d
bulbus uomitorius 143 b.
269 c 270 d
bulbus cibarius 143 c
bulborum genera eo. d. 144 a
Bumelia 45 b
Bunias 119 a
buni 329 a
bunion 120 d. 121 a. 255 a b
Bupreſtis 94 c. 343 c
buphthalmus 207 b c
Butomus 207 c
butyrum 98 d. 99 a
Byrſodepſicon 325 a
byſſos 208 d.209 a

¶ Litera C

CAcabis 103 d
Cacabos ibi.
cacalia 14 a 254 d. 255 a
Cadmia 307 d. 308 a b c d
cachrys 46 b. 60 d
cadmiæ colores 308 b
caddiſcus 257 b
cactos 241 d
Calais 336 c
calainus color ibi.
calamintha 166 a b
calamites 86 a b
calamochnus 331 a b
calamus odoratus 10 c d
calamus 47 b
calamus Indicus 332 b
calcifraga 281 d
caliſtephanos 58 d
callielea 58 s
callichthys 103 c
callimus 336 c
calx 330 b. 328 d 330 a
Camatias 208 a
cammata 44 b
cammatida ibi.
cammari 87 c
Campa 94 a
campæ ibi. 78 a
campanæ 40 a
camphora 21 c
camptauli 47 d
Cancanus 14 a
cancanum 13 d
cancer 80 d
canchryæ 110 a
canchry 181 d. 182 a
Candidum oui 91 c
candaulos 111 c
candylos ibi.
Canicæ 108 c
canis ponticus 85 b
canis marinus ibi.
carnis rabioſi ſigna 353 c d.
item folio 354 a
Contra canis rabioſi morſum remedia 354 b c
Cura uictus idem in morſu canis rabioſi 355 a b
canirubus 51 a
Canna 47 c
cannabis ſylueſtris 210 a
cannabis ſatiua eo. b
cannabus ibi.
Cantharus 94 c
cantharides eo. b c. 342 d
item folio 343 a b
cantharidum genera ibi.
cantharis 108 a
cantherij equi 89 b
canthelij ibi.
canthelei ibi. c
canthonæ ibi. c
Caper 90 b
capis 44 b
capnos 250 b c. 92 d
Capra 90 b
caprificatio 75 c
capriſcus 85 c. 221 d
Capparis 144 d. 145 a b
& eius genera ibi.
capparoculæ 79 b
Cara 176 a
Carbaſa 217 d
Carbaſinus color 217 d
carbatinæ ibi.
Carcinos 80 c
Carcheſium poculum 17 c
Cardamon 9 a
cardamomum 3 c d
cardamomi genera eo. d
cardia 4 d
carduus 155 d. 117 b 158 a
Carea 72 b
Carides 239 d
caries lignorum 46 c
carion myriſticon 46 a
Carmaſinus colo 217 d
carmes ibi.
Caro 10 c. 176 a
caron ibi.
caros ſylueſtre 3 d
Carpaſium 262 d
carpaſi ſuccus 346 c
carpeſium 262 d
carpæ 58 d
Carpinum 38 c
carpatinæ 217 d
carpiſculus ibi.
carpophyllos 263 a
carphos 114 d
carpum ibi.
Carthamus 19 d
Carubum 78 d
carubulum ibi.
carus,um. 178 a
Caryon 72 b c
caryophyllos 138 c. 170 c
caryotidum genera 61 d
Caſeus 98 b
caſeorum geuera eo. c
caſeorum differentiæ eo. d
Caſſia 7 b. 8 b. 48 b
caſſia fiſtula 8 b
caſſia cathartice ibi.
caſſia myrrha ibi.
caſſia ſiliqua ibi. c
caſſia lignea ibi.
caſſiæ genera 277 d
Caſtanea 59 a. 60 a b
caſtanearum genera eo. b
caſtor 14 c. 85 a b
caſtoreum 85 c
Catacharce 258 a
catacecaumene 294 a
cattyma 90 c
Caucalis 14 a. 131 c
caulias 184 d
Cedrælion 43 d
cedria 39 b. 43 b d
cedrus 43 a
cedri genera ibi.
cedrelate ibi. & d
cedris eo. b
cedromelon 68 b
cedrula ibi.
cedrium eo. d
cedrea ibi.
cedrites ibi.
cedrinus liquor ibi.
Celeſter 51 d
celtica ſpica 5 b
celtis 69 c
Cenchridæ 113 a
cenchri morſus 357 a
Cura eius 361 b
centaurium magnum 154 a b

Digitized by Google

Centaurium minus 154 d
item folio. 155 a
ccentaurea 154 a b
centipedes 81 b
Centuculus 199 a. 215 b
Cepa 134 d. 135 b
ceparum genera 135 b
cepæa 210 c d
cephalo 61 d
Cera 107 a
ceræ confectio eo. b
cerana 70 c
ceranthemos 193 b
ceras 93 d
cerasbolon 116 c
ceraſtes 75 b
ceratophyllax 218 c
ceraſtę morſus 357 b
Cura eius 367 c
ceraſia 64 d. 65 a
ceraſus ibi. 65 a
ceraſorum genera ibi.
ceraſa amaraſia ibi.
ceratia eo. b c
ceratonia eo. b c
Cercis 210 a
Cerea 5 d
cereia 60 b
cerebellum gallinaceum 90 d
cereum 107 c
Ceribia 108 c
cerinthe 193 c
cerinthus eo. b c
Ceroma 17 d
ceromata 21 c
ceronia 65 b
Ceruleus lapis 338 b c d
cerulei genera eo. b c
cernas 93 c
ceruiocellus 179 d
ceruſa 348 c d
ceruſſa 316 c d. 317 a
Ceryx 78 c
Ceſyphum 52 d
ceſtrum 213 b
Chalaxia 334 d
chalcan 207 c
chalcis 96 b
chalcidica ibi.
chalcanthos 312 a. 311 a
chalcanthum ibi.
chalcanthum uiride 323 c
chalcitis 322 b. 325 b
chalceus piſcis 327 d
Chamæ 29 c d
chamarum genera ibi.
Chamæ Platani 45 a
chamęlęa 19 d 277 c d.
item folio 278 a b
chamæleon albus 155 b
chamęleon niger eo. d. 156 a
chamæceraſi 65 a
chamerhaphanus 119 d
chamædrys 191 c
chamæleuce 197 a. 255 c
chamæzeleo 225 d
chamæryphes 241 d
chamæciſſus 255 c
chamædaphne 263 d,
item folio 264 a
chamæmalum 206 d
chamæſyce 276 c
chamæzolon 62 b
chamæpytis 212 b
Characias 273 b c. 275 a b
charadranos 227 b
charites 41 d
charma 193 a
charmi 217 d
Cheiri 254 b
chelidonia 148 d
chelidonia minor 149 a
chelidonius lapis 93 b
chelones piſces 88 c
chelonia 140 c
chenes 102 d
chenoboſcion ibi.
chelidonia phragnites 250 b
chenopus 170 a
Cichria 109 b
chidros ibi.
chironias 55 a
Chole 103 c
chondros 112 a c d
choridiola 320 c
chorus Aphrodiſias 2 a
choroni 64 b
Chrima 21 c
Chriſma ibi.
Chroma 26 d
chromaſius color ibi.
chryſocollæ genera 317 d
Chryſocòlla 150 b c. 312 d 85 d
item folio 317 b
chryſobalanus 61 c
chryſocoralhium 79 d
chryſocome 239 c d
Chryſanthemos 230 c d
chryſogonon 229 d. 230 a
chryſomela 66 c
Chydræ 64 b
Chymiſtæ 320 b
chymiſtarum uanitas 320 c
chymiæ ſcriptores 325 d
Chytlon 16 d
Ciboris 87 c
ciborium 116 d
Cinnamomis 9 c
cinnamomum 8 c
cinnamomi genera eo. d. 9 b
cinnamomũ moſylicũ 8 d. 9 a
cinnabaris 319 b c
cinera 157 a
Cimbalaris 245 c
Cimices lectularij, & plantarum 88 b
Cimolia 338 d. 339 a
cinerula 310 a
Cinis foci 330 c
cinis ſarmentitius ibi.
cinaura 102 b
Cicadæ 92 a
cicer 115 b c
ciceris genera eo. c
cicercula, um. ibi. 321 a
Cices 62 b
cici 272 c d
cica ibi.
cicatrix 14 a
cicuta 346 a b. 240 d 141 a b
cicutæ genera 241 b
cicum 63 b
cicures ibi.
cicurij ibi.
cicerbita 227 b c
cichorium 128 b
citreoli 129 d
cicutaria 198 c d
Cion 272 c d. 78 d
cionion 78 d
Ciphilion 241 d
Circæa 190 c d
Cirri 285 b
Cis 272 d. 326 b c
Ciſtus 52 a b
ciſtos eo. d
ciſtaros ibi.
ciſſus, os. ibi. & d. 148 c
ciſſanthemon 140 c
ciſſophyllon ibi.
ciſſeris 326 b
ciſſybon 148 c
Citton 7 c
citrus 67 d
citromela ibi.
citrinum pomum ibi.
citrea mala eo. c d
citrago 194 a

Digitized by Google

Citynus 63 b
citynum ibi.
Cleonia 15 c
Clinopodion 190 d
Clematis 214 d. 215 a. 282 a
clematis altera 215 a b
Clymenos 216 d. 217 a
Cnacon 286
Cnicus 19 d. 285 a 286 b
cnipes 46 c
cneoros 277 d. 278 a
cneſtron ibi.
Coagulum 100 b c
Cocalia 80 c
Coccalus 36 b
coccalus 157 d
cochleæ 80 b c
cochleis eo. c
cochlax ibi.
cochlia ibi.
cochlearum genera ibi.
cochleare 142 a
coccinea ueſtis 218 a
coccomelea 70 c
coccomelos ibi.
coccos 275 e
coccus 227 b c
Codia 225 b
Codymalon 66 b c
Cœle 10 b
Coggigrya 70 c
Coicina 227 d
coix ibi.
Colchicon 243 c d
colocynthis 28 c d
collectíon 58 c
Colocaſia 116 d
Colorum ratio duplex 318 d
color melinus 339 b c
color paretanius eo. c
colores floridi 318 a
colores auſteri ibi.
color ſanguineus 319
coloſtræ 97 c
coloſtrati ibi.
coloſtratius mons ibi
coloſtrum, a. ibi.
coloſſinus 140 c d
Columbarum genera 104 d
columbaris 231 b
colluthra 116 a
colymbades oliuæ 58 a b
columbarium 78 d
columnarium ibi.
colythra 75 a
Colybus 115 d
colybiſta ibi.
Comaros 71 a
comaron ibi.
Comites 47 b
comaris 335 d
Conchis 116 c
conchylium 79 d
Condylos eo. d
condrilla 128 c d
Congros 57 c
Conia 76 a. 330 c
coniaſis 319 d
coniatæ chriſiæ 20 c
conis 17 d
coniſalon 17 d
coniſterium ibi.
Conos 36 b
conum 38 d. 39 c
connarus 50 c
conſecratrix 1 a c d
conſiligo 111 b
conſperſio 102 b
conuoluolus 215 b
Conyza magna 200 a
conyza parua eo. b
conyza tertia ibi.
Coptica fidelia 53 d
Corallium 331 d. 332 a,
item folio 147 c
corallius ibi.
coralis ibi.
coralij faſtigia duo 332 b
Corchorus 147 c
Cordylon 175 c
cordumeni 3 d
Corianum 177 a b
coriandrum ibi. 345 c d
corion ibi.
coris 211 d. 212 a
Corma 210 b
Cornea 64 c
cornoceraſium 65 a
cornus 70 a
cornus indica ibi.
cornopæ 92 b
cornu ceruinum 93 c. 94 a
Coroneola 54 b
coronarum genera 64 b
corona eo. c
corolla ibi.
Coroneola 51 a
coronopus 127 a b.
corruda 124 d
Corſion 251 d. 252 a
Cortex thuris 33 d
Corylus 73 a
corydalis 92 d
corydylis ibi.
corymbia 183 a
corymbus ibi.
corythalion 57 d
Coſmoſandalos 64 b,
item folio 232 c
Coſtus 9 d
coſtus trifarius ibi.
coſti tria genera 10 a
Cottabis 34 b
cottabus ibi.
cottabica ibi.
Cothon 115 b
Cotinos 57 b. 58 a
cotonea 66 b
Cotes 317 b
coticula ibi.
cotula 207 a. 215 d
Cotyledon 245 c
Courmi 110 a
Crada 75 b
Crambe 122 b. 123 a
crambalea 122 b
crambus 287 a
Cranius 70 a
Cratæogonum 202 c
cratægos ibi.
cratæogona ibi.
Creocaccabos 104 a
Crepis 169 b
crepula ibi. 251 a
Cremes 14 a
Cretura 108 c
Cremor lactis 97 c
Cribana 108 d
crithanias 109 c
Crina 24 c
Crimnon 110 d. 111 a
Crinonia 193 a
Criſion 253 b
Crithmum 126 c d
criſpina 50 d
Crocum 14 c d
Croci genera eo. d
crocotula 170 c
crocus ſarracenus 286 a
crocomagma 15 b c
crocodilos 156 b. 96 c
crocodilea 105 a
crocodilina ibi.
crocodilitis ibi.
Crotones 18 d
croton 57 c
Crymodes 111 a
Crucialis herba 189 c

Digitized by Google

Crucialis herba 189 c
Cyaneus 318
Cyanios 116 b
Cyanus 201 d. 318 d
Cydyomalon 66 c
Cyclaminus 140 a b c
cyclaminus altera eo. c d
item folio 141 a
Cyllaſtis 108 c
Cyma 122 c
cymbium 148 c
Cynocrambe 242 c. 286 c
cynoctonos ibi.
Cynopa 120 d
Cynomaron 156 a
cynomoros 242 c
cynomorphos 14 c
cynorhodos 51 d
cynorhoda 54 b
cynomyæ 272 d
Cynogloſſos 256 d
Cynosbates 256 d
Cypariſſias 274 a
Cyperus 3 a. 10 b
Cyperus indica ibi. b
Cyperis ibi.
cyperida ibi.
Cypirus 2 d. 3 a c
cyphi 14 b c
cypſellæ 17 d
cyprus 51 c
Cyribia 108 c
Cyſteolithos 336 d
Cytinos 52 c
cytiſus, um. 251 b
Cubebæ 262 d.
Cuci 272 c
Cucurbita 129 a b
Cucumer ſatiuũ eo. c d. 267 b
cucumer ſylueſtre 366 c
Cucurbitula 380 c d
cucumis ibi. c
Culmus 108 a
Cuminum ſatiuum 176 b c
cuminum ſylueſtre eo. c d
Cuniculus 83 d
cunila 167 b c
cunila gallinacea 163 a
item folio 167 b c
cunilæ genera 200 b c d
item folio 201 a b
Cunilaginis genera 200 a
Cupreſſus 41 b c d
Curallium 332 a

¶ Litera D.

DAma 93 c
Damale 102 d
Damalis 102 d
Damalion ibi.
Daphnitis 7 b c. 8 a
daphnois 7 c
Daphnides 44 d
daphnoides ibi.. 263 c d
daphnococci ibi.
Darcas 7 c
Daſiſpodion 83 d
Daucus, um. 131 c d. 174 b
c d. item folio 180 c
Daucorum genera plura ibi. c
item folio 180 d
Delphax 89 b
delphinum 180 b
delphinum alterum 181 a
Demos 102 b
Dendroides 274 b
dendrolibanus 33 d
dens caninus 90 c
Derceumenos 83 d
Detis 135 d
Dialptarion 51 d
Diacheron 12 d
dialeucon 15 a
diaphanes 330 b
diaporphyron 13 a
diaxylon 12 c d. 13 a
dictamus 164 a b c d
dactamus Cretica ibi.
diglaucion 187 d
Didalis 110 a
Diphryges 323 c d
Dios balanos 72 d
dioſpyros 208 b. 64 d
Dipſas 81 d
dipſacum 156 b c d. 12 d
dipſadis morſus 357 c
Cura eius 360 d
Diſcus Solis 320 b
Dolichus 317 d. 262 a
domiporta 80 d
dorcis 13 b
dorcidium ibi.
dorx 93 d
dorcas ibi.
doryon 238 a
dorycnion ibi.. & b. 344
& ſequenti.
doſſuariæ pelles 97 a
draba 137 b
Draco marinus 81 a
dracuuculus 141 a b c d
dracunculus paruus eo. c d
item folio 142 a
Dropax 136 c
Droxanus 188 c
Druini morſus 356 d
Cura eius 360 d
Drunculi 242
Druppa 16 d. 20 c
Dryos 58 d
dryopetes 86 a
dryopteris 285 c d
Duracina 90 d

¶ Litera E.

EBenus 53 b c
Ebeni 58 c
Ebur 93 b.
Ebulus 279 b c
Ecidion 85 d
Echis 81 d
echidnæ ibi.
echios 220 d. 221 a b
echios genera 221 a b
Echinus marinus 77 b
echinorum genera ibi.
echinometræ ibi.
echneis ibi.
Elaphoboſcus 179 d
elaphon 93 c
elanæ 60 a
elata palma 22 c
elaterium 226 d. 227 a b
elatine 224 d. 225 a
Electrum 46 d
Electri genera ibi.
elegia 47 c
Eleomel 16 a b *alias ·18.*
Eleos 57 d
eleoſelinum 178 c
eleothrepton ibi.
eleliſphacus 165 b
Elleborum album 264 b c d
elleborum nigrũ ibi. & 265 a b
eleogaron 87 d
Elephas 93 c
elephantus ibi.
Elymæus 31 d
elymæi ibi.
elydrion 286 a
Embaſis 47 d
Embrion 46 c
empetron 281 d
Encardios 61 d
Encephalos eo. d
enorchos ibi.
Enula campana 15 c
enoplion 47 d
enthæmon 58 c
Epalelima 21 c
epargos 38 c
Epatica. 229 b

Epecla 44 b
ephemeron 244 a b. 244 b
ephemeron duplex 243 c d
Ephialtion 208 a
Ephthon 322 a
Epidormiſmata 44 b
epidiphnides ibi.
Epimelis 69 b
epimelon 71 b
epimelida ibi.
epimedium 218 d
epimetron 169 d. 170 a
epipactis 250 a
epiſpaſtron orchomenium 48 a
epipetron 169 d. 170 a
epithymbrum 167 b
epithymbiton 92 d
epithymum 98 c. 166 d
item folio 281 a b
epityum 58 b
Equiſetum 226 d. 227 a
equiſetum alterum 227 b
eranthemon 206 d
eretria terra 338 b c
Ereſios 57 d
Ergaſima myrrha 29 d
Erica 49 a
ericeum mel ibi.
erinaceus terreſtris 77 c
erinos 221 d
eritimus 327 d
erithinus ibi.
erigeron 246 d. 247 a
eruca 131 d. 94 a
eruca pinorum 343 b
Eruilia 118 a
eruum 117 d. 118 a
Eriſiſceptron 12 c
erythacus 44 c
erythros 61 b
eryſimon 137 b c d
eryngion 159 d. 160 a
eryngiatum ibi.
erythrodanum 208 d
Eſcharulæ 106 d
Eufragia 218 a
eupatorium 225 a
euphorbium 286 b c
euphorbia ibi.
eumphalos 53 d
eupteros 259 d
exhalme 60 d
exaliptes 21 c
exalburnare 102 c
exalburnatum robur ibi.
Excantare 232 b

¶ Litera F

Folium ſylueſtre 7 a
Flos achaicus 14 a
Flos ſyriacus ibi.
Flomus 15 c
Fuligo 34 c
ſumus ibi. d
fuliginis compoſitio ibi.
fuſternæ 36 b
fuligo Reſinæ 38 b
fuligo picis liquidæ 40 a
fraxinus 45 a b
fraxini genera ibi.
fraxinula eo. c
fraxinago ibi.
februa 57 d
fagus 59 c
fragi duo genera ibi.
fagus Sciſſima ibi.
ficus Aegyptia 73 d 65 b
faba græca 69 b c
faba Syriaca eo. c
fraga montana 71 a
ficus Cypria 73 d
Ficus 74 a b c
Ficorum genera eo. d
ficorum nomina 75 a
Frugilega 78 b
Fiber 84 d. 85 a
fibrini teſtes ibi.
felis 86 b
Fulica 92 c
Ficedula 93 a
Fel 103 b c
Fimus 104 c. 105 a
fimi differentiæ 105 a
Frumentum 108 a c
Frit eo. a
Fertini eo. c
farinæ nomina 108 c
furfures ibi.
farris quatuor diſcrimina 110 a
fabila eo. c
fabulus albus ibi.
farrago 111 b
farraginaria ibi.
fœnugræcum 114 d
fœnigræci farina ibi.
faba 116 a b
fabulum ibi.
fabalica eo. c
fabago ibi.
faba ægyptia ibi. d
Fremium 145 d
Fel terræ. 254 b c.
item folio 255 a
Fœniculum 180 a b
Fœniculum erraticum ibi.
Ferula 182 d 183 a
Ferulæ genera 183 a
Ferulago ibi.
Furfugium 197 a
farfaria ibi.
flammea 202 a
flammearij ibi.
fungi 242 d 243 a b
fungorum genera ibi.
fucus marinus 247 c d
fuci genera ibi.
fumaria 250 b c
fidicula 259 c
Filix 283 d 284 a b
Filicones 284 a
Filix fœmina eo c d
Filicula 285 a b
fuligo pictoria 339 d 340 a
fungi 348 d 340 a b
ferrum 313 b
flos æris 310 d 311 a
flos ſalis 328 b
Fex uini 329 c d
Fex aceti ibi. d
Fecula ibi. d
Flos gypſi 330 b

¶ Litera G.

Gladiola. Iris 1 a d
Geu 2 d
Gallica Nardus 5 b
Gizer 7 c
Gazella 13 b
Gloeon 17 d
Galbanum, Metopum 19 a b
gabirea myrtha 29 d
galbuli 41 d
galbæ ibi. 75 c
gingros 47 b 48 a
gerra œſyma 56 c
gerandryon 58 d
glans ibi.
glans Iouis 59 a b
garbion 60 a
galla 60 b c
gallæ genera ibi. c
groſſi 75 d 76 a
groſſuli 76 a
Galeos 85 b
Geſentera eo. c
Gobius 86 d
Garrum 87 b c d
Garus, um ibi. & c
Galecula 87 c

Digitized by Google

Manna thuris 34 a b
Manna ibi.
Maza 34 c
Maſtiche 36 d. 37 a. 44 b
maſtiche, Silphium ibi.
maſtichis duo genera ibi.
maltha 41 b
muſtax 44 a
muſtacea ibi.
mattiyæ ibi. b
magides ibi.
maſe ibi.
magis ibi.
Milea 45 b
Melea ibi.
milon, Taxus ibi.
macer 45 d. 46 a
magadis tibia 47 d
Myrica 48 c
mices 57 d
moria eo. d
Melandryon 50 d
myrobalanus 61 c
malum punicum 62 c d
malorum punicoꝝ genera ib. d
Malicorium 63 c
myrtus, a. ibi.
murta ibi.
murtatum ibi.
murtatulum ibi.
myrtatum opſonium ibi.
Myrſine ibi.
Myrti genera ibi.
myrta coniugalis ibi.
myrtæ ibi.
melilotini 64 b
myrtidanum eo. c d
myrtida ibi.
Malus, um. 65 d. 66 a b
Mala urena ibi.
malorum genera ibi. 65 a b
melea 66 a
muſtea eo. c d
mala dulcia eo. d
Melimela ibi.
Mala orbiculata ibi. 67 a
mala ſylueſtria ibi. a
mala perſica eo. b
mala præcocia eo. c
malum Medicum eo. c d
malum Heſpericum ibi. d
Meſpilus, um. 69 a
Meſpilorum genera ibi.
meſpilum trigranium eo. b
myxa 70 d
madrya ibi.
Memecylon ibi. & d
Moraciæ 72 c
moracillæ ibi.
molluſca ibi.
morus 73 a b
maratha eo. b
moreos eo. c
moroſycos ibi. d
metræ 77 b
myaces 79 a
myes ibi.
Myiſcæ ibi.
muſce ibi.
muſculus ibi.
mytulus ibi. & b
myxa 80 c
maraſi 81 d
marſi angues ibi.
mulus piſcis 84 b. mullus.
muſtella 85 c d
mutili 86 a
maris eo. c
maruda ibi.
mænæ ibi.
melandrys 87 b
muria eo. d
muries ibi.
millepeda 88 c d
matalis 89 b
Mæſones 92 a
Mæſonia ibi.
mæſon ibi.
maſtace 92 b
moluris eo. b
malleolus 93 b
mulus eo. d
myrmecion 95 b
muſcarius ibi. c
mus araneus ibi. & 96 d
mygale 96 d. 97 a
Mus 97 a
marmotæ ibi.
molce 100 c
melandryon 102 c
moſchos eo. d. 103 a
moſcheuma ibi.
medulla eo. d. 103 a
Myma 104 a
Mel 105 d. 106 a b
mel Sardoum eo. c
mel Ponticum ibi.
mel Hereacleoticum ibi.
mel Manicum 106 c
mel Menomenon ibi.
Mazapanis 106 c
Marcipanis ibi.
Marciatum unguentum ibi.
Marci paſtilli ibi.
Mydas 108 a 116 c
Mola ſalſa 109 b
Maza eo. d 110 a
milium 112 d 113 a
miliarium uas 113 a
miliaridæ aues ibi.
mel frugum ibi.
malua 121 b c
metachæron 126 d
medica 133 d
molyra 135 d
malum terræ 140 b
myſota, tis 140 d. & ſeq.
Murtiolum 157 c
Murtius campus ibi.
Murtea Venus ibi.
myrtus ibi.
murtus ibi.
myrtella ibi.
melitis 162 a
mentha 165 c d
mintha eo. c
menthaſtrum eo. d. 166 a
melilotos 169 b
marum eo. b c. maru ibi. c
magneſia eo. c
Moly 171 d. 172 a
Molon eo.
melanthium 183 d. 184 a
melanthemon 184 a
melandryum ibi.
magydaris 165 a b c
maſpeton 185 b
Myxa 188 d Myxaria ibi.
marrubium nigrum 193 c d
marrubium 194 b c
marrubium duplex ibi. c
mithridation 195 c
malanthemon 206 d
Muralium 207 a
Matricaria eo. b
malua 209 d
maluæ genera ibi.
medion 218 c d
matheronion 210 a
macheronij paſtilli ibi. & b
macherion ibi. b
millefolia 223 b
mercurialis 224 b c d
mamiras 226 d
Melancranis 228 d
Meconium 234 b
Mandragora 238 a b c d
item folio 239 a b c

Digitized by Google

* Limax 80 c
Lepus marinus 83 b
Lepus terreſtris ibi. c
Leporum genus triplex ibi. d
Lolligo 84 a
lolliguncula ibi.
lutra 85 a
lytra ibi.
liquiminarij 87 c
lupus piſcis ibi.
liquor ſociorum ibi.
Lagonoponos 89 b
Lactes ibi.
larinæ larini eo. b
lcrini ibi.
lebias 89 c
lichenes equorum 90 a
lyſſon eo c
locuſtæ 92 a b
Loba 92 b
Lacerta uenenaria 94 d
Lupus araneus 95 c
lacerta, um. 95 d. 96 a
lumbrici 96 c
lactis uſus 97 b
lactarium opus eo. c
lac muliebre 98 a b
lanarum medicina 99 b
lanæ ſuccidæ ibi. c
lanæ uſtæ ibi.
Lana, Erion ibi. c
Lanarum diſcrimina 99 c
lipos 102 b
laridum eo. c
lotium 105 c
Lyncurium ibi.
Lynx ibi.
libum 109 b. 114 c
lutum Vulcani 109 c
lepyria 111 a
leſſus 113 a
lolium eo. c d
linum 115 a
Lecithos 115 d. 116 a
Lcithopolæ mulieres 116 a
legumẽ omne tribus modis man-
ditur. ibi.
lenticula ibi. 117 b
Lens 117 b c
Lupinus 118 a b
Lapathum 120 a b
lampſana eo. d
lupulus 124 d
lupus ſalictarius ibi.
lupus reptitius ibi.
Lauer 125 d. 126 a
lauzeola .263.
Lactuca 130 a b c
Lactucæ genera eo. b
Lactuca ſylueſtris eo. c d,
& eius genera ibi.
lanaria herba 139 c d
lepidium 145 b
lepidij genera ibi.
lutea 150 b c
lepton 155 a
labrum Veneris 156 b c
luma eo. d
lumecta ibi.
Lumariæ falces ibi.
Leucacantha 159 b
ligusticum 173 c d
libanotidis genera 182 a b
laſer 184 b d. 185 a
laſerpitium ibi.
leucoporon 188 a
leucophæon ibi.
Lithocolla ibi.
Lappa 189 b
leontopedalon 191 a
leucas 191 d. 192 a
leucæ genera 192 a
lychnis eo. a b
lucernula ibi. b
lychnis ſylueſtris eo. c d
Lilium 192 d. 193 a b
Lilij genera 193 b
lomentum 198 d. 199 a
lilium ſylueſtre 201 b c
liguſtrum candidum 201 d
lutearum genera 202 a
lithoſperma 208 b
Lonchitis 209 a b
Lonchitis altera eo. b
Lyſimachia 213 d
limonium 218 a b
lagopus 218 b c
lagopyros eo. c
lycopſis 220 d
Lichen 229 a b
Lycoctonos 240 c
lens paluſtris 244 b c
lactoris 248 a
lychnitis eo. d
lotus urbana 250 d
Lotophagi ibi.
Lotus ſylueſtris 250 d.
item folio 251 a
lotus Aegyptia 251 c d. 252 a
lotometra eo. d
Leontopodion 257 a b
Lappa minor 259 d
lapparum genera 250 a
Laurus Alexandrina 263 a b
Licium 270 c
lappago 271 c d
lactuca 274 c
lactaria eo. b c
lactariæ genera eo. d
lathyris 275 c d
labruſca 282 a b
linozoſtis 286 b
lora 298 a
lapidum aliquot uires 337 c d.
item folio 338 a
lapis Samius 338 c
lac coägulatum 348 d
lepus marinus 350 b
Lutea 317 b c
lomentum 318 c
Lutum Venetum 321 a
libri repumicati 326 b
latos piſcis 328 a
lixiuium muſtum 330 a
lapis Iudaicus 335 c
lapides ſpongiarum 336 d
lathocolla ibi.

¶ Litera M.

MArtia radix. Iris 1 a
Meon. Meu. 2 c d
Meu duo genera eo. d
Melligera 3 d
Malabathrum 6 d
Malabathri genera 7 a
Mottodes 7 c
moſelytis blaſtos 7 d. 89 a
myrrha caſſia 8 b
muſcus 13 a b
moſchus odoratus ibi.
muſcilion 13 b
magma 15 c
medica 15 c
Manna 16 a c
Melligo eo. c
Metopium 19 a
Melanthemon 20 a
moſchata 21 c
moſchomyra ibi.
moſcholea ibi.
myra 21 d. 30 b
myracopa ibi.
myrrha 29 d. 30 b
myrrha troglodytica ibi.
Myrrha Caucalis ibi. 30 c
Myrrhæ genera 30 b
Myrrhæ probatio eo. c
Myrrha Bœotica 31 b

Helxine 223 d. 224 a b
Helxine duplex 224 a b c
Hippuris 227 b
helichryſos 230 a b
hyacinthus 232 b c
hyacinthinus color ibi.
hyſginus color 232 c
hyſginobaphes ibi.
Hypecöon 235 b c
Hyoſcyamus eo. c d. 236 a
Hippomanes 242 b
hyophthalmos 253 d
Hippogloſſos, ſſa. 257 c
Hippogloſſis eo. c
Hypopion 268 c
Hippophäes 271 c d
Hippophæſton 272 a b
Helioſcopium 274 a
heliotropium magnum 286 d
item folio 287 a
Heliotropium paruum 287 b
Hirculus uitis 288 a
hydromeli 296 d. 296 a b
harena 337 b
hyoſciamus 346 d
hirudo 350 c d
hemorrhoi ictus 356 d
Cura eius 360 d
Hydri morſus 357 a
Cura eius 361 a b
Hydromel 301 a
Hydromeli ibi.
Helcyſma 314 a. 315 c
Hydrargyrum 320 b
harpax 325 d
harpaction ibi.
halosachne 327 c
halcyones 331 a
halcyonium 330 d. 331 a
hæmatites 333 c
Hæmatis genera ibi.
hieracites 334 b
heracleos lapis eo. d

¶ Litera I.

IRis 1 a b e
Iris Illyrica ibi. & c
Iridis illiricæ duo genera eo. c
Iridis piſidicæ foſſura ibi.
Iris Troglodytica ibi.
Iuncus triangulus 3 b
Ioſcinnamon 7 c
Iuncus odoratus 10 a
Iuncus rotundus ibi. b
Iuncus quadratus ibi. c
Ipnon 13 a
Inula 15 c. 16 a
Iaſne 29 c
Iaron ibi.
Ieſiminum ibi.
Iaſmes tria genera ibi. c d
Iuniperus parua 42 b
Iuniperi duo genera ibi.
Iuniperus magna eo. d
Ireſio 57 d
Ilex 59 c d. 60 a
Iuglans 60 b. 72 b c
Iſca 72 c
Iſchades 74 c
Iberis 76 c
Ionia 78 d
Inteſtina terræ 85 c
Iuli eo.
Ixia ibi. 155 c
Ixon ibi.
Iſicia 87 d
Ius piſcium 88 a
Iulus eo. c
Ilia 89 b
Ila ibi.
Ina ibi.
Ileos ibi.
Iecur aſininum 89 c
Iecur caprinum 90 b
Iecur aprinum ibi.
Iecur caninum eo. c
Iecur Mergi 90 d
Inulus 93 d
Innus ibi.
Inis ibi.
Inteſtina terræ 96 c
Iulus ibi.
Italos 102 c
Italia ibi.
Ius nigrum 104 a
Ius dulce ibi.
Iuris genera ibi.
Infrunitus 117 c
Intubus 127 d. 128 a b
Irion 137 c
Iſatis 150 b
Iſatis ſylueſtris 150 c d
Ichthyocolla 188 a b
Iouis flos 202 a
Iris ſylueſtris 219 c d
Idæa radix 226 b c
Iuncus paluſtris 228 c d
Iecoraria 229 b
Inguinalis 253 c d
Iſopyron 254 a
Iſion ibi.
Ion 254 b
Ionia ibi. b
Ia ibi. b
Ianthina ueſtis ibi.
Impia 266 d
Ixia 348 a b
Indicus color 318 d
item folio 319 a
Ips 326 b
Ix ibi.
Igniarium 333 a
Iaſpis 336 a

¶ Litera L.

LAuendula 5 b
Lacta 7 c
Lada 7 d
Lethargus 10 c
Lycium 11 b
Lacapthon 13 d
Lacea 14 a
Lenis 15 c
Lirium 24 c
Labyzos 28 b
Libanos 33 d
libanotos ibi. 34 a
larimnum 34 a
latax 24 b
latagæ ibi.
lychnis 34 c
luſſon 35 c
larix eo. d. 38 c
lentiſcus 36 c
lama 37 a
larigna 38 c
Laurus 43 d. 44 a b
Lauri genera 44 a
Laurus tripos ibi.
Laurea ibi. b
Lorea ibi. b
Laureoli ibi. b
Lora ibi. b
lex arborum furtim cæſarũ 44 d
lebys 47 d
leucocantha 49 d
liguſtrum 51 b c
ledon 52 c
ladanum ibi. & d 53 a
lada ibi. d
lycium 54 c 55 a
lygon 56 b
lygean ibi.
Ligella 56 c
Lopas 57 d
Lachrymæ oleæ æthiopicæ 58 c
Lophiæ 60 a
Lotus 69 b c. Liſtatia 72 a

* ſequitur ſupra.

Gonos Thalaſſios 87 c
Gallaria piſcis 88 c
Genitale Ceruí 89 d
Gallina 90 d
Gigleria 91 a
Gallinarum tria genera ibi.
Gallinaria ibi.
Galerita 92 d
Ginni 93 d
Gygenij ib.
Gaphagæ 96 c
Graſſos 102 b
Graſſon ibi.
graſſonia ibi.
graſon ibi. 108 a gluma
gerania 109 d
graſtis 111 b
goſſampinus 115. 115 b
goſſipion ibi.
Githon ibi.
gry 116 c
Gongylæ, lis. 118 d
Gingidium 130 d. 131 a
gethyum 134 c
gingiber 138 d
glaſtum 150 b
Glaſtum ſylueſtre eo. c d
Gentiana 152 b
glycyrhiza 153 c d
glycis ancon 162 a
gordylon 175 c
gith 183 d. 184 a
Gitago 184 a
galbanum 186 c d
galbeum ibi. d
glaucium 187 d
Glutinum 188 a
Gluten ibi.
glutinum genera ibi.
gluten atticum eo. a
gluten piſcium ibi.
geranion 198 b
geranion alterum eo. c
gruina 198 c
gnaphalion eo. d. 199 a
gnapheus 198 d
gnaphos ibi.
gnaphalus ibi.
gnaphalides 199 a
glycyſis 208 a
gladiola 219 a b
gladiolus ibi. b
gramen 221 d. 222 a
graminis genera ibi.
gramen harundinaceum eo. b
Gramen Parnaſi ibi. b c
Gramen Cilicium ibi. c
granum tinctorium 227 c
Galiopſis 246 b c
galion eo. c d
glaux 261 a b
geniſta 269 a b
Glans unguentaria 269 d
item folio 270 a
geodes 337 c d
gypſum 349 b
item folio 330 a b
Gypſi genera ibi.
galena 315 a b
gaſtra 317 a
garus 327 d
gorgonia 332 a
gagates 334 a
gagis ibi.
Galactites lapis eo. d
item folio 335 a
Galaxia 334 d
Galaicos 335 a

¶ Litera H

Hierida. Iris. 1 b
Hirculus 4 c. 5 a
Helis 10 b
Hieracunta 11 d
Haormia 13 c
Heliacon 14 b
Helenius 15 c. & 16 b
Hydreleon 16 d
Halmon, oleũ. 19 a
Hygromyra 21 c
Hydroroſata 22 a
Hemiſomata 34 c
Herba 43 a
Harundo 47 a b
Harundinum genera ibi. 48 a
harũdo obliqua eo. c
Hieratica 48 c
halimus 49 d. 50 a
halimi genera 50 a
Hemicyprus 51 c
hypociſtis 52 b
hebenus 53 b
hebeni genera ibi. c
Halmades oliuæ 58 a b
hala ibi.
hemeris eo. d
haliphlocos 59 c
hypothymis 64 b
hypomelides 71 b
homomelis eo. b
hegeteria 74 c
Halicacabus 76 d
Hippocampus. 78 a
Hippomani teſtes 84 c d
Hyrca 57 b
Hyſca ibi.
Hyn ibi.
Hyccara ibi.
hyena eo. c
halme 87 d
halos achne ibi.
hepar 89 c
heparus ibi.
hippomanes 90 a
hippi 91 a
herodius 92 c
hirundo 93 a
hirundinun genera ibi.
Hinnus 95 d
Hinnulus ibi.
Holcos araneus 95 d
Hippace 98 d
Hippace ibi.
Hordæ 102 c
hordicalia feſta ibi.
hellops 103 c
hypotrimna 104 a
hypoſphagma ibi.
hordeum 109 c
hordei genera ibi. d
halica 112 c
halix ibi.
helymos 113 a
Hiium 116 c
Haliſparton 108 c
Hippolapathum 120 c
humulus 124 d
hydropiper 139 a
haſtula regia 141 d
item folio 143 a
Hedera 147 d. 148 b c
Hederæ genera ibi.
Hyſſopus, um 162 b
Hedyoſmos 165 c
harmela 171 d
hieracia 177 b c d
hieracia parua ibi. c d
Hippoſelinum 179 a
Hippomarathrum 180 b c
Hippophanes 198 d
hemerocallis 201 c
horminum 204 a b
hedyſaron eo. a b
hemionion 205 d 206 a
hemionitis ibi.
heluron 207 c
Helurios ibi.
Hypericum 211 b
Holoſtěon 216 b

Digitized by Google

Mala inſana 239 a b
Myctonos 239 d
myephonos ibi.
margyllios 241 d
margarides ibi.
millefolium 252 b
myriophyllon ibi.
myrrhis eo. c
myla eo. c
Myagros eo. d
Melampyros ibi.
myrtus ſylueſtris 262 c d
myrobalanos 269 d
mollugo 271 c
myrſinite 273 d
meconium 276 a
Mercurialis 286 b
Mulſum 295 a b
melicraton ibi. d
muria acida 98 d
mel Heracliæ 345 c
mandragora 347 a
Meconium eo. b
Muris aranei ictus 356 a
Cura eius 360 a
melomeli 301 a
molibdoides 314 c
molibdena 315 a b
Minium 319 c d
miniare eo. d
minium Sinopicū 320 d. 321 a
miltos 321 a b
Miltopariæ naues ibi.
Miſy 322 d. 323 a
melan 323 a
melanteria ibi.
muſæa 326 b
muſæarij ibi.
Muſicium opus ibi.
Muria 327 d. 328 a
Muria duplex 328 a
Maltha 330 a
Milios 333 a
militis ibi.
magnes 334 c d
magnetis genera ibi.
melitites 335 a
Morochthus ibi. a b
Molochitis ibi. b
Memphites 335 d

¶ Litera N

NAr. Iris. 1 a
Nardus, dum. 3 d. 4 a
Nardi genera ibi. & ſeq.
Nardi ſpecies nouem 4 b
Nardus Syriaca duplex eo. c
Nardus Indica ibi.
nardus Celtica 4 d. 5 a
nardum montanum 5 b
niris 5 b
nardum ſylueſtre eo. d
nardum ruſticum ibi. 170 b
nardum ſylueſtre 6 c
nardum Creticum ibi.
Net 13 b
Narcaphthum 13 d
nectarion 15 c
nenuphar 16 c
nigella 20 a
nux Indica 21 c
nuces pineæ 36 b
nucum pinearum. 4. genera ibi.
nux Sapinea ibi.
naphtha 41 a b
neuroſpaſtus 51 a
neruus paſſus ibi.
Naucus 57 c
Nacæ ibi.
Netrindes oliuæ 58 a
naueratites 64 a
nux 66 b
nucipruna 70 d
nelia 71 a
nux regia 72 b c
nux perſica ibi. c d
nux Auellana eo. d
narce 81 b c
napunculum 92 b
Nebron 93 c
Notiæos 103 a
Necta 104 a
Naſtos 108 d. 114 c
nelinos 113 a
naſturtium 136 c
nycteris 147 c
nycteritis ibi.
nepita, eta 166 b
nephaſtum 178 b
Narthea 183 a
nigella 184 b
Nymphæa 204 d. 205 a b
nymphæa altera 205 b
nautea 210 c
neuras 229 b
nerion 242 c d
Nux odorata 270 a
Narciſſus 270 a b c.
item folio 271 a b
Nummus uenetus 320 c
Narica 327 d
Nitrum 328 c d
Nittaria eo. d

¶ Litera O.

OZis 7 c
Oxyſchœnos 10 b
Oloſchœnos ibi.
Opobalſamum 11 c
Oreſtium 15 c 16 a
Opinais 16 c
Oleum omphacinum ibi. & d
& fit duobus modis eo. d 17 a
Omotribes 16 d
omphacium ibi.
omphax ibi. 17 a
omphaciomel ibi.
oleum Druppæ ibi. &
proba eius ibi.
oleum ſylueſtris oliuæ 17 a b
oleum Candidum ibi.
omotribes ibi. b
oliuitates uariæ ibi. b
oleum Sicyonium 17 c
Oleum Cicorum 18 c d
Oleum Amygdalinum 19 a
Oleum Balaninum eo. b c
Oleum Seſaminum ibi.
oleum Carinum ibi.
oleum Hyoſciaminum eo. c
oleum Cnidium ibi.
oleum Cnicinum 19 d
oleum Rhaphaninum ibi.
oleum Melanthinū ibi. & 20 a
oleum Myrteum 20 b
oleum Laurinum ibi. c
oleum Lentiſcinum eo. d
Oleum Maſtichinum 21 a
Oleum Roſacium eo. d 22 a
Oleum Elatinum 22 c
Oleum Melinum ibi.
oleum Oenanthinum ibi. d
oleum Anthinum ibi.
oleum Telinum 23 a
oleum Sampſuchinum eo. b
oleum Ociminum eo. c d
oleum Abrotoninum ibi.
oleum Narciſſinum 24 d
oleum Crocinum 25 a
Oleum Gleucinum 26 b c
Oleum Aegyptium 28 b
Orobia 33 a
oleum Picinum 29 d
oxycedrus 43 a b
oriptelea 46 b
oxycantha 50 d
Olea ſylueſtris 57 a
Oleaſter ibi. & b 58 a

Digitized by Google

Oleaſtellum eo. c
olea cilibraca ibi.
oleæ medulla ibi.
oſſarij ibi.
olea Arabica ibi.
oleæ uita longiſſima ibi.
olea Orchitis eo. d
oſtracifinus 58 a
oliuæ Colymbades eo. a
oliuæ uariæ ibi.
oliuæ cibariæ ibi. b
oleum ſylueſtris oliuæ eo. b
oleæ Aethiopicæ lachryma 58 c
Onicicidæ 60 c
oxyphœnicæ 62 b
oporotheta 66 b
opora ibi.
oxymala 67 d
Oen 70 b
Oien ibi.
Oa ibi.
onomalidæ 71 b
Opiſthocarpion 75 a
olynthos 76 a
Odynolyon 77 b
Oſtrum 78 b
oſtrea ibi. 79 c
onyx 79 d. 80 a
oſtracon eo. d
oſtracium ibi.
Ophloctena 81 b
omotarichos 87 a b
oxalme 87 d
oxygarum ibi.
oxyporum ibi.
oxyliparon ibi.
onos 88 c
oniſcos ibi.
orthragoriſcus 89 a
Opla 89 d
Ouorum natura 91 c
oui Candidum ibi.
ouorum differentiæ 91 c
oua pnicta ibi. d
oua chiſta ibi.
ouum 91 c d
onos 92 b
oſſifragus 92 c
oſſifraga ibi.
Ophion 93 d
Oogala 97 c
Oxygala 98 b. 99 a
Oeſypira 99 c
Oeſypus, um. eo. d. 100 a
Oes 100 a
oxyngion 102 c
Oſchos eo. d
Ocæ ibi.
omphalos 106 b
oxylepes 108 d
offa 110 a
olyra 111 b
oryza 112 b
Onobleton 121 b
olus 122 d
olla ibi.
ocimum 131 d. 132 a b
ocymum 132 a
orobanche eo. c
ornithogalum 133 a
Oxybaphon 141 d 142 a
Omoconitidis 143 d
Othonna 149 b c
ononis 159 a
origanum 162 d
origani nomina 163 a
onitis 163 b
Origanum ſylueſtre eo. b
Ocimaſtrum 169 d
Oreoſelinum 178 c
oluſatrum 179 a
opos 185 a
omphacocarpon 189 a
oenanthe 199 d
origanorum notæ 200 c d
orchis Serapias 203 c
Onoſma 204 d
oxoſma ibi.
Onobrychis 211 a b
ocimaſtrum 221 b c d
ocimöides ibi.
oxyſa 226 c
oxys ibi. d
ophrys ibi. d
Oxyſchœnos 228 d
Opium 234 b
Oenagra 253 a
oſyris 261 c
opocarpaſum 262 d
oleaſtellum 277 d 278 a
olea cilibraca ibi.
Oenanthe 289 d. 290 a
Omphacium 290 b c
omphax eo. d
oxycratum 298 a
oxyrhodon eo. b
oxymeli ibi. c
oxalme eo. d. 299 a
oſtracites 337 a
obryzum eo. c
omphacomeli 301 b
ochra 318 b. 319 a
onyx 335 b
Onychipuncta 336 b
Ophites 336 c d
Oſtracite 337 a

¶ Litera P

PArallelæ 2 a
Piper aqueum ibi. b
piperapium ibi.
pſeudocypirus 3 b
piſon 4 b
pyritis 5 c
perpenſa eo. d. 6 a
perpteſa 6 a
Phu 6 c
phyllon unguentum 7 a
pſeudocaſia 8 a b
pſeudocinnamon 9 b
Pyxacantha 11 c
Porrigo 12 c
Phaſganon ibi. & d
piperella 13 c
perſica 15 c
puluiſculus 17 d
patos ibi.
phaſelus Romanus 18 d
pæderos 28 b
plaſte ibi. 30 b
pediaſmos myrrha 29 d
plaſtinx 34 b
pinus 34 d 35 a d
picea ibi. 35 a d
paniculæ 35 a
Piceaſter eo. b c d
Pix ibi. b. 36 a. 39 a. 43 d
pinus germinatio terna ibi. b
peuce ibi. c
pinus duo genera ibi. d
peda ibi. d
pityida ibi. d
pineæ nuces 36 b
Pitynon phyſema 38 c
Pix liquida eo. d
Picis confectio 39 a b
picis uitia, & experimentū ibi. d
picis genera ibi.
Pix, & Reſina quo differant 39 c
piſſæleon eo. d
pix ſicca 40 a
palimpiſſa ibi. b
piſſaphaltos 40 d
Panduna 44 b
Pſeſta ibi.
Platanus eo. d
plataniſtos 45 a
platanio eo. a
platanos ibi.

Digitized by Google

Plecta 45 b
Populus alba eo. c
populus duplex ibi.
populi tria genera ibi. d
pſenes 46 c
Populus nigra 46 d
phäeton eod. d
plöades 47 b
papyrus, um. 48 b
promala eo. c
paliurus 50 b
Phelyrea 51 c
phillyra ibi.
philyca ibi. d
Patella 53 d
Pyxacantha 55 a
piper agreſte 56 c
phaulia 57 c
patella eo. d
petaliſmus 58 a
Pirenæ eo. b
pityrum ibi.
pityris ibi.
phaſcon 59 c
prinos eo. d
Phillodrys eo. d
Panos 60 a
phanos ibi.
pogoniæ ibi. b
Palma 61 b. c
Palma ægyptiaca 61 b c
palma uictorialis eo. c
Poma 61 c
Phœnicobalanus 61 c 62 a
Phœnix ibi. d
Pienes ibi.
Pſaros b. d
palmulæ caryotæ eo. d
pateron ibi.
palmulæ thebaides 62 a
palma Elate eo. b c
panchriſtos 63 a
phthaleos 64 a
phyleones eo b
pothos eod. b
pancarpias 64 c
pomum 65 a b. 66 b
pomum librale 66 b
Prçcocia mala 67 c
pyrum 68 b c
pyrorum genera ibi.
Pyraſtrum eo. d
Plus tyriaca 69 c
Prunus. na. 70 c d
Prunorum genera ibi.
Pruna Damaſcena 70 d
Prumnõ ibi.
Prumnula ibi.
Piſtacea 72 a
Pſittacia ibi.
piliſtacia ibi.
pſenos 75 c
perſea 76 a b
perſicus ibi. b
Purpura 78 b
Porphyriones ibi.
Papauerculum eo. d
Polyps ib.
pectunculi 79 b
Prox 83 c
Paſtinaca 83 d
phocæna 85 b
Pſammos eo b
porcelliones eo. c
phrynos 86 a
piſces ſaxatiles 88 a
Piſciũ marinoꝝ geña. ibi.
Pulmo marinus 89 a
Pulmo Suillus. ibi.
Pulmo uulpis ibi.
Pulmões animantiũ ibi.
& b
pſyæ eo. b
Porcera eo. b
Porcus ibi.
petalidæ ibi.
petali ibi.
Pulmo 89 c
pellis Calcedonia 90 c
pullaſtra 91 a
pnicton eo. d
parnopæ 92 b
Pes Locuſtæ 92 b
Phinis 92 c
phine ibi.
pſara 92 c
Parcus ibi. d
Proca 93 d
pityocampæ 94 c
Pulex 95 b
phalangius 95 c d
phalanx ibi. d
pedes blæſi 96 a
pyriathes 97 c
pyriephthon ibi.
pyctes ibi.
Pyos ibi.
pus ibi.
pictya 100 c
pitya eo.
pimele 102 b
pion ibi.
portis eo. c
portax ibi.
Peciolus eo. d
paraſpades ibi.
Pompilos 103 c
Perdix eo. d
perdicnm genera ib.
Periſteræ ib. b
periſteri ibi.
Propolis 107 c
panificij nomina & genera 108 b
pyrinos panis ib. c
panis fermentatus eo. c
pityra ibi.
panis canicaceus ibi.
pepalis ibi.
panis genera eo. d. 109 a b
panis 109 a
pelanos eo. b
polenta 109 d
proconio n ibi.
potus peluſiacus 110 b
pinum uinum eo. b
Poltos 111 a
poltarion ibi.
puls ibi.
pultarium ib. b
ptiſana 112 c
panicum 113 a b
placentarum differentiæ & genera 114 b c
paſtillum ib.
piſus. a. um. 115 d
phaſiolus 117 c d
Petrça 123 a
portulaca ſylueſtris 123 d
item folio 124 a
Portulaca ibi.
plantago 135 a b c
plantaginis nomina eo. c
pepo 129 b d. 130 a
pes gallinaceus 131 c
porrum capitatum 344 b c
Piper 137 d 138 b c
piperis genera 138 b
Pharmacum medicum ibi.
pharmacum Indicum ib.
piperitis 139 a
ptarmica 139 b c
ptarmon ibi. c
panis porcinus 140 c
panis terræ ibid.
Pancratium 144 c
phenion 146 b
Pulminaria 158 a
Poterium 158 a b

Digitized by Google

Phrynion 158 b
pæderota eo. c d
panactia b.
pulegium 163 d. 164 a
pſeudodictamnum 164 c
Polium 167 b
panax 163 b. 172 b d
panacis genera 172 d
Panaces Aſclepion ibi.
item folio 173 a
panaces Heraclium 173 a
panaces chironion eo. b
paſtinaca ſylueſtris 174 a
philtron ibi.
paſtinacæ genera ibi. b
petroſelinum 178 d
paſtinaca gallica 180 d
Pyrethrum 181 b c
peucedanum.us. 183 b c
pinaſtellum eo. c
philantropos 189 a
philadelphum ibi.
polycnemon 190 c
Praſon 193 d
praſion ibi.
Phyllitis 194 d. 195 a
phyllantion 195 a
phyllantes ibi.
phalangium 195 a b
polium 196 a b
phlogion 201 d
phſox ibi.
phlogis 202 a
phyllon 202 d. 103 a
phellandrion 203 a
proſedamum 204 a
parthenium 207 a b
Pæonia 270 d. 208 a
phalaris 268 c
petilus 213 b
petilius ibi.
polygonum 214 c b
Proſerpinaca eo. b
Polygonatum 214 d
polemonia 215 c d
Phileteria ibi.
phoinæ ueſtes 216 c
Phleos ibi.
periclymenon 217 a b
Purpura eo. d
purpuriſſus ibi.
potamogetana 218 b
pſeudanchuſa 220 a
perdicialis 224 a
perdicion ibi.
parthenios ib.
parthenium triplex 224 b
Pentaphyllon 225 c d
Phœnix 226 b
Phœnicopteros ibi.
papyrus 228 d
proſtibulæ 229 b
Paronychia eo. b
periſtereon 231 b
Petonomos ibi.
Panchromos ibi.
Papauer erraticum 233 a b
papauer ſatiuum eo. c d
item folio 234 b
papaueris ſatiui genera ibi.
item folio 234 b
Papauer corniculatum eo. c d
papauer ſpumeũ 235 a b
pſyllium 236 b e
palmidium 241 d
pappos ibi. a d. 246 d
phycos 247 c d
potamogeton 247 d
item folio 248 a
Phlomos 248 c d
perſonata 249 b c d
petaſites eo. c d
perſollata ibi.
perſoluta ib.
perſolyton ibi.
petaſus ibi. d. 250 a
Petaſones 250 a
pſeudobunion 255 b c
Phyteuma 257 a
polytrichon 259 c
pteris eo. d
Polygala 261 b
Paralyſis 266 c
Paradelos ibi. d
Pituitaria 267 c
Pomũ Hieroſolymitanũ 273 c
Paralios eo. d
platphyllos 274 b
pityuſa 275 b c
peplos 276 a
peplis eo. b
Portulacæ ſylueſtris herbę tres.
folio 276 b
Pycnocomon 279 c
Pſilothrum 283 a
Pteris 283 d. 284 a b
Pteris nymphæa 284 d
polypodion 285 a b
polypus marinus eo. b
Palma uitis 288 a
pſyllion 2346 a
Pulicaris 246 a
Papauer corniculatũ 347 b
pharicum eo. b c
phalangiorum ictus 355 c
Cura eius 359 a
paſtinacę marinę ictus 356 a
Cura eius 359 d
plumbum elotum 313 c d
Plumbum uſtum eo. d 314 a
plumbum retoſtum 314 a
plumbi genera eo. a b
plumbi recrementum eo. b
platyophthalmos 314 d
plũbago 315 a b
plumbum oculi 315 a b
plinthrum 317 a
Paretonium eo. c
Plyſma 319 c
proba cõmentitia 320 c
proba Cuppellaria ibi.
pecton 322 a
pſoricon eo. c
pſoræ ib.
pompholyx 309 b c d. 310 a
pala 311 a
Phliaſios eo. c
Pyralides 312 c
pyroti ibi.
Pyrauſtæ ibi.
Photimon 325 a
paraphoton ibi.
pumex 326 a b c
protoſtactum. 330 a
Penis 331 d
Penita oſſa ibi.
peñiculus ibi.
phrygius lapis 332 c
Pyrites eo .d. 333 a
pyromachi ibi.
Perdicites 334 c
Perdiciates. ibi.

¶ Litera Q.

QVercus 58 d
Quercetum 59 b
Querquetulana ibi.
querquedula ibi.
Quiſquilium 218 a. 227 c
Quiſquiliæ ibi.
Quincꝫfolium 225 c d. 226 a
Quincꝫfolium duplex. ibi.

¶ Litera R.

RAphanitis 1 c
Rizotomos ibi.
Radix Marica ibi. d
Radix nautica 2 a b
Radix Ruſci, Acoron eo. b
Rhizium. 14 a

Digitized by Google

Rhypon 17 d
Ricinum 18 d
Rhodomeli 22 a
Reſinã ferentes arbores 35 d
Reſina lentiſci 36 d. 37 a
reſina liquida 38 a b c
reſina ſicca eo. c
reſinarum ſpecies ibi.
reſinarum uſus ibi.
reſina Stillaticia ibi. d
reſinæ uſtio, & coctura ibi.
rizophagi 47 c
Rhamnus 49 c
rhamni genera ibi. d
Rubus Canis 51 a
Roſa 53 c d
Rhodon eo. d
rhodonia ibi.
rhoduntia patella ibi.
rhodiaca olla ibi.
roſalia 54 a
roſarum genera ibi. & b
roſarum fabulæ ibi.
rhodides ibi.
rhachos 57 d
Robur 58 d
Roboris quatuor genera ibi.
Rhus 60 d. 61 a
rhoon ibi.
ros ſyriacus 61 a
rhoos genera ibi. b
rhoas 63 a
rhœtas ibi.
rhoiadrion ibi.
rhoon 73 b
Ricini ibi.
Remora 77 b
remeligo ibi.
rana 85 d
rubeta ibi.
ranarum genera ibi. & 86 a
rotæ 90 b
repunculum 92 b
ramenta 93 b
rhagion 95 b
rhypara 99 c
Rhitace 107 c
Redundago 108 c
robus eo. d
rapa. um 118 b c
rupum ſylueſtre eo. d
radix 119 a b
raphanus eo. b c
raphanus ſylueſtris 119 d
Rumex 120 a b
Radicula 139 c
Rapum terræ 140 d
Ranunculum 145 c
Rhaponticum 151 d. 152 a b
rhabarbarum 152 a
rhafluuius eo. a b
radix dulcis 153 c d
ruta 170 d. 171 b
ruta ſylueſtris ibi. b c
ruta Galatica eo. c d. & 172 a
roſmarinus 181 c
roſmarinus coronarius 182 b c
Roſa Iunonia 193 a
Rhapalos 205 a
rubia 208 d
rubus 223 b c
rubi genera eo. c
rubus Idæus eo. d
radix Idea 226 b c
radix rhodia eo. c
rhodius color ibi.
rhododaphne 242 d
ruſcus, um 262 c d. & 263 a
Ricinus 272 b c d
Radix ſylueſtris 280 a b
Rubera 350 c
rhodomel 301 d
rhodomelon ibi.
rubigo ferri 313 a
recrementum plumbi 314 b
recrementum argenti 315 c
rubrica Sinopis 320 d. 321 a
rubricæ Sinopis ſpecies 321 a
rubrica fabrilis eo. a b
Rubrica lemnia eo. a b
Raudum 311 c
Rodum ibi.

¶ Litera S

SAndix nautica 2 b
Syngentiana ibi.
χόινος 3 b. & 10 b. 20 d
Stimmi 4 d
Saliunca ibi.
Sanguis Martis 5 d
Succinum ibi.
Syrinx 8 b
Smyrris ibi.
ſiliqua caſſia eo.
ſchœnon myrepſicos 10 b
ſchœnos Hedyoſmos ibi.
ſchœnuanthos ibi.
ſchinos ibi.
ſceptium eliſei 12 d
ſphagnon ibi.
ſplachnon 13 a b
Seleniacum 14 b
Sanguis Herculis 14 c
Symphicon 15 c
Strigmenta Balnearum 17 c d
Strigmenta Paleſtrarum ibi.
Strigmenta gymnaſiorum ibi.
ſtrigmenta 18 a
ſinapi 20 a
σκιῤῥώματα 21 a
ſagda 21 c
ſandalorum tria genera 21 c
Syrupa 24 c
Syria herba & radix 26 d
ſtacte 28 b c 30 b
ſmyrna 30 c
ſtyrax 31 b d
ſtyraces eo. d
ſaba thurifera 33 a
ſtrobili 35 c 36 b
Syce ibi.
σπάθημα 36 a
Sapinus eo. b
ſapinea ibi.
χῖνος 36 c
Sphagos 38 c
ſabina herba 42 d
ſeptæ 43 d
ſeptica ibi.
Secaculis 45 b
Samaria 46 b
Syringias 47 c
ſiticinæ tibiæ 48 a
ſpina cerualis 49 d
ſpina ibi.
ſpina acuta 50 c
ſentes canis 51 a
ſtrobon 52 d
ſpina Syria 55 c
ſpina Aegyptia ibi.
ſpinarum genera ibi.
ſemnos 56 c
Salix Amerina ibi.
Salix eo. d
ſalicis genera ibi.
Salix uiminalis ibi.
Salix uitellina ibi.
ſalix Gallica ibi.
ſalix frugiperda 57 a
ſalicis ſuccus triplex eo.
ſalictum ibi.
ſanſa 57 c
ſanſarij ibi.
ſclauolæ eo. d
ſecos ibi.
Strepte ibi.
Saronos 58 d
Saron ibi.

Digitized by Google

Saroniacus ſinus ibi. 59 a
Sibari thurij eo. d
Sphagnon 59 c. Splachnō ibi.
Sciſſima eo. c d
Suber 60 a. Smilax ibi.
Sumach 61 b. Spathæ eo. c
Spadix 61 d. Spathe 62 b c
Semita alta 62 d
Sclerococcō ibi. Stomatice 63 a
Sidem ibi. Sida ibi. a c
Sidion ibi. c. Stephanos 64 c
Symphonia 65 a. Siliquæ ibi. b
Syrica ibi. d. Serica ibi.
Salgamum 66 b
Salgamanus ibi. Struthea ibi. c
Sorba, us. 69 a. 70 b
ſetanium eo. b
Sorborū differentiæ quatuor ibi.
Spinus 70 c. Sycaminos 73 c
Sycaminea ibi. Sycea ibi. 74 c
Syce ibi. 74 c. Sycomoros ibi.
Sycomorea ibi. Syca 74 c
Sycada ibi. Syreon 75 b
Spicilega 78 b. Soliniſiæ 80 a
Sardonyx ibi.
Sanguinecaſſa eo. d
Scorpio terreſtris 81 a
Scorpio marinus ibi.
Scorpidæ ibi. Scorpiæna ibi.
Sedopendra ibi. b
Serpentum genera 82 d. 83 a
Staphlinus 83 d. Sepia 84 a
Sepia 84 a. Scillaros 85 b
Syagris eo. c. Synagris ibi.
Silurus 86 b. Silluarion ibi.
Smaris eo. c. Salſamētū 87 a
Salgama ibi.
Salſamentorum genera ibi.
Sarpeda ibi. Sturio 87 b
Sconbri eo. c. Salſugo 87 d
Salſilago ibi.
Sibariticum ferculum 87 d
Saxatiles piſces 88 a
Seps eo. c. Scari eo. c
Subgrumus 89 a
Scropha eo. b
ſuum differentiæ eo. b
ſycotos 90 b
ſoleæ crematæ 90 c
ſalſa Mæſonica 92 a
ſanqualis 92 c
ſturnus 92 c. Scobe 93 b
ſalamandra 94 d
ſtelliones ibi. 95 a
ſtellionatus crimen 95 a
ſtellatura ibi. Stellare ibi.
Saura 96 a. Seps 96 a b
ſcincus 96 c
ſmynthea 97 b
ſerum lactis eo. d
ſchiſtum lac ibi. & 98 a
ſaptus caſeus 98 b
ſimſpe 79 c. Seuum 102 b
ſtear ibi. Staës ibi.
ſordæ eo. c. Spondylis 103 a
ſanguis eo. d. 104 a
ſanguiculus 104 a
ſcor 105 a. Sorioli eo. a
ſaccharum 106 c d
ſacchar eo. d. Sitos 108 a
ſpicus eo. a. Spicum ibi.
ſpica ibi. Spica mutica ibi.
ſtipula ibi.
Sitanias 108 a b
ſyncomiſtos ibi. b c
ſimilago eo. c
ſimila ibi. & d
ſemidalis ibi.
ſiligo eo. d
ſemidalites ibi.
ſpolea 109 b. Siſar 110 a
ſicera ibi. b. ſicerites ibi.
ſpelta 110 c d. ſiligo 111 b
ſecale ibi. Scrutum 112 d
ſeræ uermiculi 113 a b
ſeræ populus ib. b
ſeſama, um. 113 b c
ſtruſetanus 114 c
ſociolus 115 a
ſuccidulus ibi.
ſcrutum eo. d. 116 a
ſcrutiſcum ibi.
ſcruteum ibi.
ſcapus 116 c
ſcaphi ibi.
ſiſarum 119 d. 120 a
ſcopa regia 121 a
ſcorpius 10. 124 c
Sion, um. 125 d
Siſymbrium 126 a b
ſiſymbrium alterum eo. c
ſonchos, um. 127 b c
ſeris 127 d. Sicya 129 c
ſcandix 131 a b
ſandix eo. b. Smilax 133 b
ſcena eo. c
ſcordium 135 d
ſcordopraſum 336 a
ſinapi eo. b c. Sinapis ibi.
ſinape ibi.
ſinapi genera 136 b
ſiinapiſmus eo. c
Saurion eo. c
Siliquaſtrum 139 a
Salicaſtrum ibi.
Seliquaſtrum ibi.
Struthion 139 c d
ſtrutheum ibi d. 140 a
ſpheritis 140 c ſcilla 144 b c
ſtrumus 145 d
ſardonius riſus 145 d
ſpina alba 156 e 157 a
ſpina Arabica 157 a
ſcolymon eo. c d
ſpina ſylueſtris 158 d. & ſeq.
ſtichas 162 c ſtæchas ibi.
Saluia 165 a b
Sphaælus 165 b
ſatureia 167 a b
ſerpillum 167 d. 168 a
ſampſuchum 168 b c d
ſertula eampana 179 a b
ſylua Barbarica 170 c
ſylua conſeminea ibi.
ſylua Ciminia 170 c
ſylua Rom. ibi. d
ſtaphylinus 174 c d
ſeſeli 175 a ſiler ibi.
Seſili æthiopicum eo. b
ſeſili pelonnenſe ibi.
Seſeli Cretenſe ibi. b c
Syreon 175 c
ſiſon eo. c d ſinnon ibi. d
Smyrnion 179 b
Sphondylion 182 c d
Silphium 184 d 185 a b c d
ſyrpe 185 a ſyrpicum ibi.
ſagapenium 185 d. 186 a
ſacapeniū 186 a
ſarcocolla 187 c
ſerrata 191 c ſandaraca 193 b
ſtachys 194 d ſcordiū 196 b c b
ſcordotis ibi c ſecula 201 d
Scopa regia 202 a
Silaus 203 a
Satyrion minus ibi.
ſilphio eo. c ſatyrium eo. d
ſatyrium Erythroniū ibi. & 204 a
ſatyrion 204 a
ſatyriſinos ibi.
ſatyriaſis ibi.
Satyrion Indica ibi.
Securi daca 204 b c
Scelorythe 213 c
Sanguinaria 214 a b
Sanguinalts ibi.
ſanguinaria fœmina ibi. b c
Symphitus 215 d. 516 a

Digitized by Google

Stæbe 216 c
Stymphalides 210 c
Stypion 216 c. Stion ibi. d
Stuppa ibi.
Sarxiphagos 217 c d
Saxifraga, um. ibi.
Sanguiſorba 217 d
Sparganion 219 b c
Sideritis 222 c
Sideritis alia ibi. d
Sideritidis genera ibi.
Sideritis tertia ibi.
Salix 227 a
Schænobatæ 228 c
Sycomora ibi. d Scirpus 228 d
Schœnicula ibi. & 229 a
Schœnotroges 229 e
Schœniculæ eo.
Sclarea 231 d
Struthion 235 a
Solanum 236 d. 237 a
Strychnos ibi.
Strychnos genera 237 b
Solanum ſomniferum eo. c d
Solanum mancũ 237 d. & 238 a
Smilax 241 c d. 242 a
Scalia 241 d
Semperuiuum 244 c d
Sedum maius ibi.
Semperuiuum minus 245 a b
Subgrundiariuuı ibi. b
Senetio 246 d. 247 a
Stachyitis 248 a
Stratiotes eo. a b
Stratiotes chiliophyllos 248 b
Stephanomata 251 d
Saxifragum 258 d
Smilax aſpera 261 c d
Smilacis genera eo. d. 262 a
Smilax leuis eo. a b
Seſamoides maius 265 c d
Seſamoides paruum 266 a b
Staphis agria 267 b c d
Spartum 269 a b
Spartion 268 d
ſilybum 269 c
ſarmentula 273 d
Sanicula 276 b
Sennicula ibi.
Scãmonia 276 d. & 277 a b
Sirapa 278 a
Sabucus 278 d 279 a
Sambuca 279 b
Saxifraga 281 d
Scorpionoctonon 287 c
Scorpioides 287 b
Scorpios ibi.
Smyris 337 a
ſalamandra 343 d. & 344 a b
Smilax 346 b. Sardonia eo. c
ſanguis Tauri 349 c d
Spuma argenti 350 a
Sandaracha eo. b
Scolopendrę morſus 355 d
Cura eius 359 b. ſcorpiõis ictus.
Cura eius 359 b c. (ibi.
ſcoria ferri 313 c. Stibiũ 314 c d
Stimi ibi. c. Stibi ibi. c
Stibij genera eo. c d
Stœbe eo. d Sebaſte 315 b
Spuma argenti eo. c d
item folio 316 a b
ſpnmæ argenti genera 316 b
Sandyx 316 c
ſandycinus color bi.
ſcytanum 317 c
Sil 318 b c. Silis genera eo. b
ſilaceus color 318 c
Silatum ibi.
ſcoridiola 320 c
Sphragis 321 c. Sory 323 b c
Sandaracha 334 b c
Sandaracha duplex ibi. c
ſpodos 309 d. 310 a b
Spodion ibi.
Squama æris 311 b c
Squama ex acie decuſſa 311 d
Stomoma ibi.
Santerna ibi.
Styperia 325 a b
Strongyles ſpecies duæ 325 b
ſulphur 325 c d
Sulphuris genera eo. d 326 a
Spuma metallorum ibi. d
Sis 326 b Spongia ibi.
Sal eo. c d. 327 a b c
ſales 127 c. Salſa ibi.
Salaria uia ibi. Spuma ſalis. ibi.
Salſugo eo. c d Salinutria. ib. d
Sardinus ibi.
ſcorodalme 328 a
ſalis flos eo. c. Salnitrũ eo. d
ſpuma Nitri 329 a b
ſphecle 129 d
ſpongia 331 b c d. 336 b d
ſpongiarum genera ibi.
ſarcophagos lapis 336 d
ſchiſtos lapis 333 d
ſelenites 335 d. 336 a
Sphragides 336 b
ſpongiarum lapides eo. d
Smyris. 337 a

¶ Litera T.

THelpide, Iris 1 a d.
Thaumaſtos, Iris ibi. & d
Thylacitis 5 b
Theſa 5 d Tenbul 7 a
Theriſtum 11 b Tarus 13 c.
Thyia 13 c trogetes ibi.
terminalium 15 c. 16 a
thyomata 21 b thus 32 c d 33 a b
thus Stagonias ibi. 33 a b
thus Amyntha ibi.
thuris uindemia duplex 37 a
thus Carpiathum ibi.
thus Dathiathium ibi.
thus maſculnm ibi.
thus Aconium ibi.
thus unde dicitus 33 b
thuris Cortex 33 d 34 a
Thus corticoſum 34 a
Thuris micæ ibi.
Thuris manna ibi & b
thuris ſubſtantia tripex 34 a b
Thuris fuligo 35 b
Tæda 35 a 36 b
terebintitus 37 b c d
Thericlei calicis ibi c
Tubecula 44 c
Tuberia ibi.
Tibiarum diſtinctio 47 d
Tibiæ uariæ ibi
tonarius Arabicus 48 a
tamarix 48 c d tetralix 49 a
tetragenia ibi. b tilia 51 c
toxiton 52 d thali 57 c
Termis eo. d thlaſtæ 58. a
Thunni 56 a tamarindi 62 d
triberes 65 d tuberũ genera ibi.
Thya 68 a trogetes ibi.
Thelycrania 70 a
Thuria 76 a Thrion ibi.
Telamones 78 b
Tenax ibi tellinæ 79 b
Torpedo 71 b turpena ibi.
Theutos 84 a
theritis ibi triglis 84 b c
thurio 85 b turſio ibi.
Tirſio ibi. torſio ibi.
Thunnius 86 d
Tarichos 87 a b
Taus 91 b
tettiges 92 a
tetrapelyris ibi b
Talus ſuillus 93 b
tetragnathus 95 b Tamiſos 100 c
Tracta 102 b Tauræ eo. c
Tauri ibi. Tenax ibi. d

Digitized by Google

Tatyris 103 d
Tetartos ibi.
Tettaros ibi.
tracta cera 107 b. 109 a
triticum eo. c d. 108 a
tritici diſcrimina eo. a
Triticum generoſum eo. c
tritici tria genera eo. d
typhodes 111 a
tragos eo. d
tinnunculi 113 a
teramos 116 c
Telephium 124 a. 150 d. 151 a
Tragos piſcis 132 d
tuber 133 b
thlaſpe 137 a
triorches 155 a
tragacantha 159 c
Tragoriganum 163 c
Thymus,um. 166 c d
Thymi genera ibi. d. & 167 a
thyma 166 d
thymbra 167 b c
tordylon 175 c
tordylen ibi.
turdela 188 c
teucrion 191 b
Trifago 191 c d
taura 192 b
tora ibi.
trifolium 195 b c d
trifolij genera eo. c d
tuſſilago 196 d. 197 a
tomentum 198 d. 199 a
Typha 199 b
Tipha ibi.
teſticulus canis 203 a b
teſticulus alter eo. c
triorchis eo. c
teucrion 205 d
tus terræ 212 b
Tribulus 217 b c
Tormentilla eo. d. 225 d
tegula 226 b
tragium 227 d. 228 a
tragium aliud 228 a b
tragos ibi. b
taxus 241 c d. 242 a
taxica ibi. c
toxica ibi.
Thalictron 247 a b
Thryallis 248 d
Tripolium 258 b
trichomanes 259 c d
thapſia 267 d. 268 c
Thapſos 268 b c d
Tithymali genera 273 a b. & 274 b c d. 275 a b
Thymelæa 278 b c
tamum 283 c
tamnum ibi.
thelypteris 284 c d
Thalaſſomeli 297 c d
Thymoxalme 299 a b
terra 338 a b. 339 d
terra Eretria 338 b
terra Samia eo. c
terra Chia eo. d
terra Selinuſia ibi.
Terra Cimolia ibi.
Terra Pnigite eo. 339 a
Teſtæ ibi.
terra Fornacum eo. b
terra Melia ibi.
terra Ampelitis ibi. c
taxus 346 b
toxicum 347 d
Turbyſtum 317 c
tuteſobitis ibi.
Trimma 306
Terra Lemnia 331 b c
Trichitis 325 a b
Trips 326 b
Trichides 327 d
Therta ibi.
Titanos 330 a
Thracias lapis 334 b
Thyites 335 c

¶ Litera V

VRania. Iris 1 a d
Venerea 2 a
Vnguentiana ibi. b
Valeriana 6 c
Viola 11 b
uerbaſcum Idæum 16 a
uelenion 16 b
unguenta unde dicta 21 b
unguentarij prophani ibi.
unguentorum ratio ibi.
unguentorum proba 21 c
unguentum duplex ibi.
unguentum Cyrenis 22 a
Vinum Oenanthinon 23 a
unguentum Anethinum 23 d
unguentum Suſinum 24 a b c
unguentum Crocinum 25 a
Vnguentum Cyprinum eo. c
Vnguentum Irinon 26 a
unguentũ Amaracinũ eo. c d
unguentum Megalinum 27 a b
unguentũ Hedychroon 27 b c
unguentum Metopion eo. c d
unguentum Mendeſium 28 a
unguẽt. Cinnamominũ eo. c d
unguẽt. Nardinũ eo. d. 29 a b
Vnguent. Malabathrinũ eo. b
Vnguentum Foliatum ibi.
unguentum Iaſeminum eo. c
Viola 29 c d
Vroſci 31 d
ulmus 46 a b
ulmi genera ibi.
ungues roſarum 54 a
uitex 56 a b
uiticis genera ibi. b
urinare 58 b
Viſulum 65 c
Va 70 a
Vnedo 71 a
uiperinæ carnes 81 c d. 82 a
uipera ibi. d
uerres 89 b
ungula aſini ibi.
ungula capræ 90 b
Veteramentum 90 c
Veteramentarij ibi.
ueteratores ibi.
ueſcæ 95 d
uermes terreni 96 c
Vli 96 d
uellera 99 c
uelumia ibi.
Vnguen 102 c
Vitulamen eo. d
uiuiradix ibi.
urina 105 b c d
uruncus 108 a
utriculi eo. c
umbilicus 140 d
Vlophyton 156 a
Vlophonon ibi.
unguentũ Aegyptium 158 c
uineæ conſeminales 170 c
uiſcum 188 b c d
uiſci genera eo. c
uiſcum Damaſcenum 188 d
uerbaſcum ſylueſtre 197 a
uiola alba 201 d. 202 a b
uiolaceum ibi.
uenerea 209 b
Vibones 213 b
Veronica eo. c d
Volucrum 216 d
Vermiculatæ ueſtes 218 a
uermiculus purpur. 217 d. 218 a
Vrceolaris 224 b
Verbenaca 231 b c
Verbena ibi. b

Digitized by Google

Verminaca 231 b
Verbenæ genera ibi. b
Verbenaca ſupina eo. c d
Vacinium 232 c
ueſicaria 237 b c
umbilicus Veneris 245 b c
umbilicus Veneris alius ibi.
urtica eo. d. 246 a b
Vrticæ genera 246 a b
Verbaſcum 248 c d
uiola purpurea 254 b
uiolarium ibi. b
uinca perunica 264 a
ueratrum album eo. b c d
ueratrum nigrum eo. & 265 a b
Vuæ Taminę 267 d
Vitis alba 282 d. 283 a b
uitis nigra 285 b c
uinum Polypodites 285 b
uerrucaria 287 a
uitis uinifera eo. d. & 288 a b
uitis inſana eo. 288 a
Vitis trifera ibi. a
Vitia ibi. a
uitialia ibi.
uitis ſylueſtris 287 b c
Vua eo. c d
uinacea ibi.
uuarum refectiones 289 a b
Vua paſſa eo. c
Vini natura 290. d.
& 291. a b c d.
Vinum 292 b
uini electio, & uirtus ibi.
Vini qualitas eo. b c
uinum Protopon. 292 c d
uariaq; alia ibi & ſeq.
Vinum gypſatum 293 a
uinum picatum ibi.
uinum parachyton. ibi.
uinum originale ibi.
uinum Autoceras ibi.
uinum Phalernum. ibi.
uinum Albanum eo. b
Vinam Cecubum ibi.
Vinum Surentinum ibi.
uinum Adrianum eo. c
uinum Prætutium ibi.
Vinum Hiſtrianum ibi.
Vinum Chium eo. c d
uinum Maronęum ibi. d
uinum Lesbium eo. d
uinum Epheſium 294 a
uinum Apyron ibi.
Vinum Meſſogites ibi.
uinum Incommune eo. b
uinum Omphacites 294 b
uinum Deuteria ibi.
uinum Grapinum ibi.
uinum Amphis ibi.
Vinum Adynomon ibi.
Vinum Melitides eo. d
uinum Mulſum 295 a b
uinum Scylinum 299 d 300 a
uina marina 300 b c d
uinum factitium ibi. c
uinum Cydonite eo. d
Viſcum 348 a b
Vſtio 354 d
uiperæ morſus 356 b
Cura eius 360 b c
uirulentorum ictuum communis cura 357 d 358 a b c
ueſparum ictus cura 358 d
uinum Apiite 301 b c
uinum Apiatos eo. c
uinum Oenanthinum eo. c
Vinum Rhöite eo. d
Vinum Rhodite ibi.
uinum Myrtites 302 a b
uinum Myratum ibi.
uinum Myrines ibi.
uinum Myrſinites eo. b c
uinum Lentiſcinum eo. c
Vinum Terebinthinum ibi.
Vinum Palmenũ ibi. c d
Vinum Cathorchites ibi. 303 c
Vinum Silatum 318 c
uippa 318 c
uinum Sycites 302 d 303 a b
uinum Sycomorite 303 b
uinum Raſinatum ibi. b c
uinum Strobilite eo. c d
uinum Cedrinum eo. d
uinum Iuniperinum eo. d 304 a
Vinum Cedrite 304 a
Vinum Picatum eo. b
uinum Abſinthite eo. b c
uinum Hyſſopite 304 d
uinum Chamædryites eo. d
uinum Stichadites 305 a
uinum Ceſtrites eo. a
uinum Tragoriganites eo. b
Vinum Bunites ibi.
Vinum Dictamnites eo. c
uinum Praſytes eo. c
uinum Thymites eo. c
uinum Thymbrites eo. c
uinum Origanites ibi.
Vinum Calaminthites & Abrotonites eo. d
uinum Conyrites ibi.
uinum Aromatites 305 d
Vinum e Pipere, Myrrha, & Iride 306 a
uinum Nectarites ibi.
uinum e Nardo Syriuca, Celtica, & Malabathio ibi. c
uinum Aſparites eo. b
Vinum e Nardo ſylueſtri ibi.
Vinum Daucites ibi.
uinum Saluittum eo. c
Saluiatum ibi.
uinum Panacites ibi.
uinum Acorites ibi.
uinum Selenites ibi. d
Vinum Marathrites & Anethites ibi.
Vinum e flore ſalis ibi.
uinum e Thymelæa ibi.
uinum Phthorion 307 a
uinum e Chamęlæa ibi.
Vinum Chanæpytinum ibi.
uinum Mandragorites ibi. b
Vinum Elleborites ibi.
Vinum Samonites ibi.

¶ Litera X

Xiphion 3 a
Xylocinnamomum 9 b
Xylobalſamum 12 b c
Xylaloen 13 c
Xylomacer 46 a
Xiphia 85 b
Xeropyrites 108 b
Xylon 115 b
Xiphion 219 a b
Xiphias ibi. b
Xyris 219 c d
Xanthinum 259 b

¶ Litera Z

Ziger 7 b
Zegir eo. c
Zingiber 9 b
Zibettum 13 b
Zaperion ibi.
Zmyrma 30 b
Zygia 38 c
Zopiſſa 40 b
Zeugitæ 47 c
Zura 50 b
Zizipha 65. d
Ziziphorum genus duplex ibi.
Zerraneola 92 d
Zymen 108 c
Zythum, us 110 a. c
Zea eo. c
Zinziber 130 d
Zygis 168 b

Digitized by Google